31
8-51-C-10

Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
8
50 C
10
ROMA

Dal P. Lorenzo da [illegible] Pred.: Cappucc.no
applicato alla Libraria de Cappuccini di [illegible]:

Digitized by Google

8-51.c.10

Digitized by Google

M

FLORES, ET FRVCTVS PHILOSOPHICI EX SERAPHICO PARADISO EXCERPTI, *SEV* CURSUS PHILOSOPHICI AD MENTEM SANCTI BONAVENTVRÆ SERAPHICI DOCTORIS

Per R. P. F. BARTHOLOMÆUM DE BARBERIS
à CASTRO-VETRO MVTINENSEM, Prouinciæ Bononienſis
Ordinis Capucinorum Sacræ Theologiæ Lectorem:

PARS TERTIA.

Continens Tractatus de Generatione,& Corruptione,de Anima, & Phyſiognomia hominis, de Metaphyſica, & de Maximis, ſeu propoſitionibus vniuerſalibus cum ſuis expoſitionibus.

LVGDVNI,
Sumpt. LAVR. ARNAVD, & PET. BORDE, IOAN. & PET. ARNAVD,
M. DC. LXXVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD R. P. F. BARTHOLOMÆVM
DE BARBERIS
CAPVCINVM
AVTHOREM CVRSVS PHILOSOPHICI
ex Seraphico Paradiſo excerpti.

Sereniſſimo Franciſco II. Eſtenſi Mutinæ, Regij, &c. Duci X. dicati.

EPIGRAMMA.

DVM Seraphim nobis, Barbere, recondita pandis;
Tu Seraphim dotes pectore, & ore refers.
Sub cinere occulto diuinis ignibus ardes,
Vt Seraphim ſcribis, diligis, atque doces.
Qui calamo in Seraphim videt te ſcribere fixum,
Scribere Gregorium videt, & Ambroſium.

Aliud I. C.

AD LECTOREM.

Hic ille eſt Seraphim Doctorum maxima libris
Promere, quo melius nullus in orbe poteſt.
De calamo quid verba ſonent, cùm ſcripta loquantur
De Bonauentura ſcripta ſuo calamo.
Hic Seraphim pandit nodos, hic voce perenni
Dicit, quod verè dixit in orbe Seraph.

Idem.

Digitized by Google

Facultas Reuerendiſſimi Patris Generalis.

NOS F. STEPHANVS A CÆSENA totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Franciſci Capucinorum Generalis Miniſter, licèt immeritus, Opus, cui Titulus eſt, *Flores,& Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina excerpta*, & in moderniorem vſum in tres Partes ad trium Annorum curriculum diſtributa ab Admodum Venerando Patre F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Concionatore, ac Lectore compoſitum,à quibuſdam Theologis dicti noſtri Ordinis,quibus id commiſimus, relectum,& approbatum,vt Typis mandari poſſit, ſeruatis ſeruandis Tenore præſentium facultatem concedimus, in quorum fidem his ſolito noſtro ſigillo firmatis manu propria ſubſcripſimus. Datum in Conuentu noſtro Immaculatæ Conceptionis Romæ die 26. Iunij 1675.

F. STEPHANVS A CÆSENA Miniſter Generalis.

APPROBATIONES THEOLOGORVM ORDINIS.

EX Commiſſione Reuerendiſſimi Patris F. BONAVENTVRÆ A RECINETO Religionis Capucinorum Commiſſarij Generalis, necnon in vrbe Procuratoris Generalis, & à Sacris Concionibus Sanctiſſimi Domini noſtri Clem. X. lubens vidi, hilaris legi, & jucundiſſima cum voluptate, & vberrima vtilitate, & accuratè introſpectum iterum, iterumque Ego infraſcriptus relegi Opus in tres Partes diuiſum, cui Titulus, *Flores, & Fructus Philoſophici ex multiplici Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ Doctrina excerpti*, Authore R. P. F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi Lectore in Conuentu Capucinorum S.Franciſci Ferrariæ. Huic enim Operi cenſuram metuere non debet Author,*Cenſuræ enim cauſam,& ſententiam exponit* (ait D.Ennodius huius Regiæ Ticinenſis Eccleſiæ Antiſtes, ac Orthodoxæ fidei decus ampliſſimum) *quiſquis, quod eligit, Antiquorum Fulcris non tuetur:*Opus enim ſuum non Recentioris, ſed Antiquioris, non indeuoti, & curioſi, ſed ſanctiſſimi, & Claſſici Doctoris ſapientia tuetur, admirabili Methodo, amabili modeſtia, perſpicaci, ac perſpicua doctrina, conſilio Sydonij vtens in Epiſt. ad Claud. *potius implet cauſam Seraphicam, quàm paginas;* quin etiam iuxta effatum Eccleſ. *Sapiens Pater ſeipſum prodit, dum ſpiritu*, & Bonauenturæ doctrina imbutus, Bonauenturam à lumine Theologico ad Philoſophicum lumen producit. Quapropter cùm nihil in hoc opere à S. R. E. decretis, ac Orthodoxæ regulæ fidei regulis, aut à vitæ probitate alienum repererim, Scholaſtico in prælio prælo dignum cenſeo: ſic enim teſte Idelberto ſcientia huius Patris diſtributa ſuſcipiet incrementum auarum dedignata poſſeſſorem, niſi publicetur, elabitur, ſic enim cenſeo,vt typis gaudeat dictum Opus. Datum Papiæ in Conuêntu Capucinorum S. Antonij de Padua die 18. May 1675.

F.Alexander à Grabedona Guardianus Capucinorum Papiæ, & Prou. Mediolani Definitor, olim Sacræ Theologiæ Lector, ac pro R. P. Inquiſitore Papiæ Librorum Reuiſor,ac venientium ad ſanctam Fidem Inſtructor omnium Minimus.

Digitized by Google

EX Commiſſione R. P. F. BONAVENTVRÆ A RECINETO, noſtri Ordinis Definitoris, Procuratoris, & Commiſſarij Generalis, necnon Sanctiſſimi D. N. Clem. X. in Palatio Apoſtolico à Concionibus, Ego F. Ignatius à Cremona Ordinis Capucinorum Prædicator, atque in noſtro Conuentu Ticinenſi Sacræ Theologiæ Lector, ea maiori, qua potui, diligentia, vidi Opus mihi valdè eximium, atque laborioſum, cui Titulus eſt, *Flores & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina ſelecta*, & in moderniorem vſum in tres Partes ad trium annorum curriculum diſtributa à R.P.F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Lectore in Conuentu S. Franciſci Ferrariæ, & non ſolùm nihil in eo obſeruaui, quod eſſet contra fidem, & bonos mores, ſed adeò pulchrum, ſolidum, & ita benè ordinatum mihi viſum fuit, necnon Author in eo ſuis ſubtiliſſimis obſeruationibus, & clariſſimis explicationibus ità mentem Sancti Bonauenturæ aſſequutus eſt, vt ad decorem noſtræ Religionis, atque ad cupientes faciliori via ſequi doctrinam eiuſdem Seraphici Doctoris, quam primum Typis mandetur, iudicem, & affirmem. In quorum fidem has mea propria manu ſubſcripſi. Datum Ticini Regij quinto Kal. Iunij 1675.

Fr. Ignatius à Cremona Capucinus Prædicator, & Lector Sacræ Theologiæ.

OPus, cuius inſcriptio eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ SS. Doctrina excerpta*, ad moderniorem vſum in tres Partes ad commodum ſtudentium diſtributa, & maximè illorum, qui cupiunt Seraphicæ Doctrinæ operam dare, à R.P.F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Lectore, elaboratum, omnia maiori diligentia, qua potui, legi, & vidi de mandato R.P.F. Bonauenturæ à Recineto noſtri Ordinis Definitoris, Procuratoris, & Commiſſarij Generalis, necnon ſanctiſſimi D. N. Clem. PP. X. in Palatio Apoſtolico Concionatoris: Nihilque, quod fidei, bonorumque morum candorem denigret, in eo meis ſeſe oculis obiecit, immò ſingulare Authoris ingenium, & ſtudium in Seraphica Doctrina ſum admiratus, & quia non niſi in magnam tam ſtudentium vtilitatem, quàm decorem Religionis eſſe aſpexi, dignum cenſui, vt typis quam primùm mandetur. Datum Ferrariæ in Conuentu Capucinorum S. Franciſci die 25. Nouembris 1675.

F. Bartholomæus à Zibello Guardianus Conuentus Capucinorum Placentiæ, & olim Sacræ Theologiæ Lector.

Approbatio Doctorum Sacræ Theologiæ Facultatis Pariſienſis.

Librum, cui Titulus eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina Scelecta*, à R. P. F. BARTHOLOMÆO DE BARBERIS A CASTRO-VETRO Mutinenſi Ordinis Capucinorum, Sacræ Theologiæ Lectore, accuratè, & non ſine magna animi voluptate legi, eumque vtpotè ſanam doctrinam redolentem, fidei Orthodoxæ conformem, bonoſque mores fouentem luce dignum cenſeo. Datum Pariſiis die 26. Martij 1677.

M. GRANDIN pro Illuſtriſſimo Domino Cancellario Franciæ.

Summa Priuilegij Regis Chriſtianiſſimi.

Cautum eſt Authoritate Regis, ne quis in ſuo Regno, aliiſvè locis ſuæ Ditioni ſubditis intra decem proximos annos, librum, qui inſcribitur, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica* ad mentem S. Bonauenturæ Doctoris Seraphici, Authore R. P. F. BARTHOLOMÆO DE BARBERIS DE CASTRO-VETRO Mutinenſi, Bononienſis Prouinciæ Concionatore Capucino, & Sacræ Theologiæ Lectore abſque LAVRENTIJ ARNAVD, PETRI BORDE, IOANNIS, & PETRI ARNAVD, Bibliopolarum Lugdunenſium permiſſu, imprimat, aut diuendat à die publicationis horum exemplarium. Qui ſecùs fecerit, pœna indicta, prout ampliùs in Regio diplomate continetur, mulctabitur. Datum ad ſanctum Germanum in Laya die 13. Aprilis anno Domini 1677. De mandato Regis. Signatum BOVCHARD.

Prima editionis prælum ceſſauit die prima Auguſti anno 1677.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

TRACTATVVM, TEXTVVM, & Quæſtionum, Quæ in hac tertia parte Curſus Philoſophici Ad mentem Sancti Bonauenturæ continentur.

TRACTATVS I.

De Generatione, & Corruptione.

Textus Seraphicus. pag.3
Scholium ſuper Textum Seraphicum. p.7
Quæſt. I. *An ſit, quid ſit, & quotuplex ſit Generatio.* p.7
Quæſt. II. *Quid, & qualis ſit corruptio.* p.12
Quæſt. III. *An in Corruptione ſubſtantiali fiat reſolutio uſque ad materiam primam.* p.13
Quæſt. IV. *An Generatio vnius ſit corruptio alterius: & è contra an corruptio vnius ſit generatio alterius, & qualis connexio, & ordo ſit inter ipſas ſecundùm prius, & poſterius,* p.19
Quæſt. V. *An Generatio, & Corruptio fiant in inſtanti, an ſucceſſiuè.* p.27
Quæſt. VI. *An quod ſemel eſt corruptum, poſſit idem numero reparari.* p.34

TRACTATVS II.

De Alteratione.

Textus Seraphicus. p.40
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit Alteratio.* p.43
Quæſt. II. *An Alteratio ſit motus continuus.* p.45
Quæſt. III. *Quomodò qualitas intendatur, remittatur, & extendatur.* p.48
Quæſt. IV. *An gradus qualitatis, ſecundùm quos fit intenſio, vel remiſſio, ſint homogenei, an heterogenei.* p.59
Quæſt. V. *De termino alterationis quis ſit, & qualiter acquiratur, & an ſit eadem actio Generatio, & Alteratio.* p.68

TRACTA

TRACTATVS III.

De Actione, & Paſsione.

Quæſt.I. *AN Agens in agendo requirat neceſſariò in paſſo diſsimilitudinem.* p.73

Quæſt.II. *Quid ſit Actio per Antiperiſtaſim, & reflexionem, & quomodò qualitas per iſta intendatur.* p.77

TRACTATVS IV.

De Elementis, & Mixtione, ipſorumque Qualitatibus.

TExtus Seraphicus. p.84

Quæſt.I. *Quid ſit Elementum.* p.91

Quæſt.II. *Quot ſint Elementa, ipſorumque qualitates.* p.92

Quæſt.III. *Cuius figuræ ſint Elementa, vbi de ipſorum magnitudine, & diuerſitate ſpecifica, & an idem ſit centrum aquæ, & terræ.* p.99

Quæſt.IV. *An qualitates contrariæ poſſint ſimul, & ſemel eſſe in eodem ſubiecto, & quomodò.* p.102

Quæſt.V. *Quid ſit Mixtio, quid Miſcibile, & Mixtum, & an neceſſariò omnia quatuor elementa concurrant ad mixtionem.* p.108

Quæſt.VI. *An Elementa maneant in mixto, & quomodò, & quænam ſint cauſæ mixti.* p.112

Quæſt.VII. *De Raritate, & Denſitate.* p.125

Quæſt.VIII. *An Mixtum poſſit in ſe conuertere elementum, vel aliud mixtum, ſeu an poſſit producere ex mixto aliud ſibi ſimile: vbi de corruptione mixti quomodò fiat, & de conuerſione aquæ in vinum.* p.136

Quæſt.IX. *De Temperamento Mixtorum.* p.140

TRACTATVS V.

De Mixtis imperfectis, ſeu de Metheoris. p.144

DE ANIMA.

PARS PRIMA.

TRACTATVS I.

De Anima in Communi.

TExtus Seraphicus. pag.147

Quæſt.I. *Quid ſit Anima.* pag.153

Quæſt.II. *Quid ſit vita, & quænam ſit ipſius ratio formalis, & quænam ſit cauſa intrinſeca vitæ, & quot genera viuentium.* p.156

Quæſt.III. *Quotuplex ſit Anima:* vbi

vbi de gradibus animatorum, & potentiis vitalibus. p.160

Quæſt.IV. *An in eodem viuente ſint plures Animæ.* p.164

Quæſt. V. *Vtrum omnis anima ſit indiuiſibilis, & an anima ſenſitiua, & vegetatiua ſint ſpirituales ſubſtantiæ.* p.171

Quæſt. VI. *Vtrum Anima ſit compoſita ex materia, & forma.* pag.192

Appendix reſponſiua quibuſdam objectionibus factis à Patre Benedicto à ſancto Iacobo Excalceato Auguſtiano. p.216

Quæſt. VII. *Explicatur natura, & munera partium corporis animati, & præcipuè humani.* p.220

Quæſt.VIII.*Vtrum Anima informet omnes partes corporis.* p.223

Quæſt.IX. *Vtrum præter Animam dentur in viuente aliæ formæ partiales.* p.228

TRACTATVS II.

De Potentiis animæ in communi.

Quæſt.I. *QVomodò potentiæ animæ ab ipſa anima diſtinguantur.* p.232

Quæſt.II. *Vnde deſumatur diſtinctio potentiarum.* p.242

TRACTATVS III.

De Anima, & potentiis vegetatiuis

Quæſt. I. *QVid ſit anima vegetatiua, & quænam, quotque ſint ipſius potentiæ.* p.245

Quæſt.II. *De potentia generatiua, vbi de ſemine quid ſit, & an diffundatur ab omnibus partibus corporis, & an ſemina Plantarum viuant.* p.250

Quæſt.III. *De cauſis principalibus generationis Patris, & Matris, vbi & de generatione cæterorum animantium, & plantarum.* p.261

TRACTATVS IV.

De Potentia nutritiua, & augmentatiua.

Quæſt.I. *QVid ſit nutritio, & augmentatio, ſeu Aggeneratio, accretioque, & quomodò fiat, & quodnam ſit ipſius obiectum, vbi etiam per varia quæſita explicatur, quid ſit fames, & quid ſit ſitis.* p.272

Quæſt.II. *Quis ſit terminus generationis.* p.279

Quæſt. III. *An nutritio fiat continuo.* p.284

Quæſt. IV. *An viuens toto vitæ tempore*

Digitized by Google

tempore idem permaneat. p.287

Quæſt. V. *De augmentatione, ſeu accretione quid ſit, & quomodò fiat, & an potentia augmentatiua differat à potentia nutritiua.* p.289

PARS SECVNDA.

De Anima.

TRACTATVS I.

De Anima, & potentiis ſenſitiuis in communi.

Quæſt.I. *Qvid ſit Anima ſenſitiua, & quot eius potentiæ.* p.298

Quæſt.II. *An potentiæ ſenſitiuæ ſint merè paſſiuæ, an etiam actiuæ, ſeu an habeant etiam aliquam actiuitatem ad ſenſationem, & ad terminum productum.* p.299

Quæſt.III. *Quodnam ſit obiectum potentiarum ſenſitiuarum, & quotuplex.* p.302

Quæſt.IV. *De ſpeciebus intentionalibus ſenſibilibus an dentur, & quid ſint.* p.304

Quæſt. Lat. *An ſpecies poſſit aliquando habere rationem obiecti, & cognoſci per aliam ſpeciem.* p.314

Quæſt. V. *De cauſis ſpecierum quænam ſint.* p.315

Quæſt.VI. *An ſpecies ſint diuiſibiles, an verò ſint indiuiſibiles.* p.323

Quæſt.VII. *De concurſu ſpecierum cum ſenſibus: vbi de muneribus ſpecierum.* p.327

Quæſt.VIII. *An ſenſibile poſitum ſupra ſenſum faciat ſenſationem, & de numero potentiarum ſenſibilium externarum.* p.335

TRACTATVS II.

De ſenſibus externis.

Quæſt.I. *De ſenſu Viſus, Medio, & Organo.* pag.340

Quæſt.II. *Quodnam ſit obiectum adæquatum potentiæ viſiuæ, vbi de Colore, & Luce.* p.342

Quæſt.III. *Soluuntur variæ dubia circa potentiam viſiuam.* p.348

Quæſt. IV. *De Auditus Organo, Medio, & obiecto, vbi de ſono,* pag.351

Quæſt.V. *Quid ſit vox, & ſermo, & quomodò efformentur: vbi de Echo, & magis explicatur natura ſoni.* p.355

Quæſt.VI. *De Odoratu, Tactu, & Guſtu quid ſint, explicatur.* p.358

TRACTA

TRACTATVS III.

De ſenſibus internis.

Quæſt.I. Q*vot ſint ſenſus interni, quænam eorum organa, & operationes.* p.361

Quæſt.II. *Quod ſit obiectum potentiæ ſenſitiuæ cognitiuæ.* p.367

Quæſt.III. *Quænam ſint munera potentiarum internarum ſenſitiuarum.* p.374

Quæſt.IV. *Quid ſit ſomnus, & vigilia.* p.380

Quæſt. V. *Quid ſint Inſomnia.* p.383

Quæſt. VI. *De appetitu ſenſitiuo explicantur plura dubia.* p.386

PARS TERTIA.

De Anima Rationali.

TRACTATVS I.

De Anima rationali in communi.

Quæſt.I. Q*vid ſit Anima rationalis, & quomodò ab aliis diſtinguatur, & ab Angelo.* p.391

Quæſt.II. *An Anima rationalis ſit immortalis.* p.395

Quæſt.III. *An Anima rationalis ſit æqualis perfectionis in omnibus hominibus.* p.399

TRACTATVS II.

De Potentiis intellectiuis.

Quæſt.I. Q*vid, & qualis ſit intellectus, & quotuplex, vbi de intellectu agente, & poſſibili.* p.403

Quæſt. II. *Quænam ſint munera intellectus agentis, & poſſibilis, vbi de ſpeciebus intelligibilibus agitur per varia quæſita.* p.408

Quæſt.III. *Quodnam ſit obiectum intellectus.* p.415

Quæſt. IV. *Quomodò intellectus cognoſcat ſingularia an per propriam ſpeciem, an per alienam.* p.420

Quæſt. V. *Quomodò intellectus cognoſcat vniuerſalia, an per propriam ſpeciem, an per ſpeciem ſingularium.* p.424

Quæſt.VI. *Quodnam ſit primum cognitum inter vniuerſalia.* p.429

Quæſt. VII. *An intellectus cognoſcat ſubſtantiam pro ſtatu iſto per propriam ſpeciem, an per alienam, vbi de cognitione inſenſatorum, & ſpiritualium, nempè quomodò cognoſcat Deum, ſeipſum, & an plura obiecta ſimul.* p.432

Quæſt. VIII. *Quid formaliter ſit intellectio, & in quænam conſiſtat, vbi de Verbo mentis quid ſit, & quomodò producatur.* p.439

Digitized by Google

Quæſt.IX. *Quotuplex ſit intellectio, vbi varia dubia ſoluuntur circa multiplicem intellectionem.* p.448
Quæſt.X. *Explicantur alij actus intellectus.* p.452
Quæſt.XI. *De memoria intellectiua quid ſit.* p.454

TRACTATVS III.

De Voluntate.

Quæſt.I. *Quid, qualis, & quotuplex ſit voluntas rationalis.* p.458
Quæſt.II. *An voluntas ſola ſit potentia eſſentialiter libera, ſeu an in ſola voluntate ſit libertas.* p.459
Quæſt.III. *Explicatur libertas voluntatis in vſu, & exercitio.* p.469
Quæſt.IV. *Quid ſit liberum arbitrium, vbi iterum de dependentia voluntatis ab intellectu.* p.477
Quæſt.V. *De obiecto voluntatis quodnam ſit.* p.485
Quæſt.VI. *Explicantur aliqua dubia ſpectãtia ad cogitionem perfectam voluntatis, & primò an voluntas poſſit ferri in indifferens, ſecundò an in impoſſibile, tertiò an poſſit preſcindere à ratione medij, & finis per actum neutrum, quartò, an ex obiecto volito reſultet aliquid in voluntate, quintò, an obiectum concurrat effectiuè cum voluntate, ſextò quot ſint actus voluntatis.* p.490
Quæſt.VII. *An in voluntate dentur habitus, vbi expenditur materia de habitibus in communi.* p.493

TRACTATVS IV.

De Anima ſeparata.

Quæſt.I. *De ſtatu animæ ſeparatæ, an ſit violenter à corpore ſeparata.* p.499
Quæſt.II. *Quid amittat anima ſeparata, & quid retineat ſpectans ad cognitionem, & modum cognoſcendi.* p.501

TRACTATVS V.

De Homine in communi, eiuſque corpore in particulari, & de hominis Phyſiognomia.

Quæſt.I. *An Corpus hominis ſpecie differat à cæteris corporibus organicis.* p.504
Quæſt.II. *De Conſtitutione partium eſſentialium hominis, ſcilicet corporis, & animæ.* p.506
Quæſt.III. *De excellentia hominis ſecundùm ſe, ſcilicet an ſit* *omnium*

Digitized by Google

omnium creaturarum nobiliſſimus. p.509
Quæſt. IV. *Quodnam diſcrimen eſt inter hominem in ſtatu innocentiæ, & naturæ lapſæ.* p.511

De Phyſiognomia hominis.

Quæſt. V. *De Natura corporis humani, eiuſque proprietatibus.* p.513
Quæſt. VI. *De Phyſiognomiæ vtilitate, regulæque generales de ipſa traduntur.* p.515
Quæſt. VII. *Exponuntur aliæ regulæ generales Phyſiognomiæ ex diuerſa complexione humorum.* p.518
Quæſt. VIII. *Explicatur phyſiognomia capitis per varia quæſita, & ſoluta.* p.523
Quæſt. IX. *Explicatur Phyſiognomia capillorum per varia quæſita.* p.526
Quæſt. X. *Explicatur Phyſiognomia Frontis per varia quæſita.* p.529
Quæſt. XI. *De Phyſiognomia ſuperciliorum, & temporum explicatur, quid ſint.* p.532
Quæſt. XII. *De Phyſiognomia oculorum, quænam ſit, explicatur per varia quæſita.* p.534
Quæſt. XIII. *De Phyſiognomia aurium, quænam ſit, explicatur per varia quæſita.* p.539
Quæſt. XIV. *De Phyſiognomia Naſi, & Aurium, quænam ſit.* pag. 540
Quæſt. XV. *De Phyſiognomia Labiorum, oris, dentium, & linguæ, quænam ſit.* p.542
Quæſt. XVI. *De Phyſiognomia faciei, & vultus, quænam ſit.* p.545
Quæſt. XVII. *De Phyſiognomia vocis, anhelitus, reſpirationis, & riſus, quænam ſit, explicatur per varia quæſita.* p.548
Quæſt. XVIII. *De Phyſiognomia Colli, Ceruicis, & Humeri, Metaphreni & Coſtarum, quænam ſit, explicatur per varia quæſita.* p.552
Quæſt. XIX. *De Phyſiognomia Pectoris, Ventris, Brachiorum, & Manuum, quænam ſit.* p.555
Quæſt. XX. *De Phyſiognomia Coſſendricum, Coxarum, Crurium, & Pedum.* p.559

EPITHOME
METAPHYSICÆ.
De Ente.

Quæſt. I. *De quidditate Entis, in quonam conſiſtat eius ratio quidditatiua, vbi de multiplici diuiſione Entis.* p.568
Quæſt. II. *An Ens dicat vnum conceptum ſimplicem communem omnibus entibus in particulari*

lari, præcipuè Deo, & Creatura, ſubſtantia, & accidenti. p.569

Quæſt. III. *Quænam ſint principia entis.* p.584

Quæſt. IV. *An prima principia ſint naturaliter nota, ita vt ſit impoſſibile ipſa negari ab intellectu aliquo.* p.585

Quæſt. V. *De Proprietatibus entis in communi, An ens habeat veras proprietates, & quanã ſint.* p.588

Quæſt. VI. *Quid ſit Vnitas, Veritas, & Bonitas entis.* p.593

Quæſt. VII. *De Eſſentia, & Exiſtentia quid ſint, & quomodò differant.* p.595

ELENCHVS

Digitized by Google

ELENCHVS AVTHORVM,

QVI IN HAC TERTIA PARTE Curſus Philoſophici citantur.

A

ACADEMIA Pariſienſis.
Achillinus.
Albertinus.
B. Albertus Magnus.
Albertus de Sax.
Alexander Alenſis.
S. Ambroſius.
Ammonius.
Anglicus.
Antonius Ruuius.
Apollonius.
Aquilonius.
Areſius.
Argentina.
Arriaga.
Ariſtoteles.
S. Auguſtinus.
Auicenna.
Auicembron.
Aureolus.
Auerroës.
Auerſa.
Amicus.

B

Bacconus.
Bannez.
Bargius.
Baudunus.
Baſſolius.
Baſſonus.
Benedictus à S. Iacobo.
S. Bernardus.
Boëtius.
Brulefer.
S. Bonauentura.
Blancus.
Bonetus.

C

Cabæus.
Caietanus.
Calculator.
Camerarius.
Cannonicus.
Capreolus.
Capulius.
Cardanus.
Carpinetulus.
Cauellus.
Celſus.
S. Clemens Alexandr.
Commentator.
Complutenſes.
Concilium Trident.
Conimbricenſes.
Contarenus.
Cottonius.
Cremoninus.

D

Dandinus.
Democritus.
Durandus.

E

Empedocles.
Epicurus.

F

Faber Fauentinus.
Ferchius Velienſis.
Ferrarienſis.
Fernelius.
Ficinus.
Flandria.
Fonſeca.
Franciſcus Mairon.
Franciſcus Toletus.
Franciſcus Suarez.

G

Gabriel Nominal.
Gabriel Vaſquez.
Gadius.
Galenus.
Gallicius.
Gilbertus.
Gofredus.
Gratian. Brie.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius Arim.
Gulielmus Vorril.
Gulielmus delamare.

Henricus.

H

HEnrícus.
Hipocrates.
Hurtadus.
Hieronymus Florentin.

I

IAndunus.
Iauellus.
Ioannes Andr.
Ioannes de Lugo.
Ioannes de Magiſtris.
Ioannes à S.Thoma.

L

LIcetus.
Lugus.

M

MAior.
Mairon.
Mancinus.
Marcus Baudunus.
Marcus Ant.Gallicius.
Marſil. Ficinus.
Maſtrius, ſeu Meldula.
Molina.
Morandus.
Moriſanus.
Murcia.

N

NEmeſius.
Niger.
Niphus de Niſſe.
Nominales.

O

OCham.
Ouiedus.

P

SAnctus Paulus.
Pariſienſes D. D.
Patauius.
Pererius.
Picolominus.
Picus Mirandulanus.
Pythagoras.
Pomponatius.

R

RAbeſanus.
Recupitus.
Richard. de Med.Villa.
Richard. Suiſſet. Calcul.
Rochus.
Rubion.
Ruuius.

S

SAlmaticenſes.
Scaliger.
Scotellus.
Scotus.
Serbellonus.
Sotus.
Suarez.

T

TAſſonus.
Tataretus.
Themiſtius.
S.Thomas.
Tiennenſis.
Titelmanus.
Toletus.
Trombeta.

V

VAlentia.
Valleſius.
Varro.
Vaſquez.
Verulanus.
Vgo Senenſis.
Vorrilon.
Vulpes.

Z

ZAbarella.
Zerbius
Zimara.
Zanardus.

PROOE

Digitized by Google

PROOEMIVM IN TERTIAM PARTEM HVIVS CVRSVS PHILOSOPHICI.

E Cœlo ad terram nempè à corporibus cœleſtibus incorruptibilibus ad ſublunaria corruptibilia poſt enauigatum flumen Gehon ad tertium nempè ad Tygrim ducens in Theologiæ Paradiſum vocati ſumus hoc tertio curriculi noſtri Philoſophici anno. Et hæc eſt tertia Pars, quam propoſuimus in principio huius curſus explicandam, vt tandem hac, & ſequenti enodata poſſimus attingere, ingredique in Paradiſum Seraphicæ Theologiæ, & deguſtare optatiſſimos fructus ſcientiæ boni, & mali, & vitæ. Hæc tertia Pars Philoſophiæ iure merito explicatur nomine Tygris è Paradiſo terreſtri exeuntis, & per conſequens ad ipſum ducentis: Tygris enim interpretatur ſagitta, quæ acutè, & velociter volat, omniaque penetrat, ſic & doctrina Philoſophica huius tertiæ partis innititur tota virtuti ſubſtantiali elementorum corporum, quæ & ipſa diſponit ad mixtionis formam, hæcque ſucceſſiuè ad viuentium formam acutiſſimam, & penetratiuam, & in cuius

Digitized by Google

virtute tot genera animantium, & mixtorum ornant hoc vniuerſum, ſimulque noſtram mentem acuit, & diſponit ad percipiendos fructus dulciſſimos Seraphici viridarij ſcientiæ rerum naturalium. Hinc in duo membra præcipua diuidenda eſt hæc materia. In quorum primo agitur de Generatione, & Corruptione, cæteriſque ad ipſam ſpectantibus. In ſecundo de Anima.

DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE.

POSTQVAM in libris Phyſicorum egit Ariſtoteles de ente naturali in communi, in libris de Mundo, & Cœlo diſſeruit de prima ſpecie huius entis, ſcilicet corporis naturalis, nempè de corpore ſimplici. Nunc aggreditur tractationem de corporibus mixtis, & quia ipſis commune eſt generari, corrumpi, alterari, hinc primò de Generatione, & Corruptione: deinde de Alteratione diſſerit, & poſteà ad ipſa elementa in particulari, & tandem ad mixta ex elementis compoſita deſcendit conſideranda: Quem ordinem ſecundùm doctrinam Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ & nos ſequemur, primò de more noſtro Textum ex multiplici genere ſcriptorum eiuſdem Seraph. Doct. excerptum præmittendo, & deinde proponendo, & ſoluendo Quæſtiones ad quamlibet materiam ſpectantes.

TRACTA

TRACTATVS PRIMVS.

De Generatione, & Corruptione in communi.

1. QVIA Generatio eſt finis per ſe mixtionis, & alterationis præcipuus, & naturalis, obidque & tenens primum locum in hac materia: hinc primò de generatione in communi iure merito agit Ariſtoteles, & nos itidem ipſum imitabimur, & quia Corruptio eſt generationi oppoſita, & de ipſa hîc pariter agemus.

TEXTVS SERAPHICVS.

1. GENERATIO poteſt ſumi communiſſimè, diuiditurque in plura capita: & primò in tria, quodlibet ipſorum autem in alia quatuor: Primum dicitur per diffuſionem: Secundum per expreſſionem: Tertium per propagationem: Primum eſt vt ſplendoris à luce, caloris ab igne, fluuij à fonte, imbris à nube plena, & rorida: In quibus tamen adeſt cum aliquali ſimilitudini etiam aliqua deficientia reſpectu generationis Diuinæ: nàm in ſplendore deficit æqualitas, in calore intimitas, ſeu identitas, in fluuio ſimultas, quia fons diffundit ſe per partes, in imbre integritas: Secundum per expreſſionem eſt vt ſpeciei ab obiecto, imaginis à ſigillo, ſermonis à loquente, cogitatus à mente, ſed in ſpecie deficit veritas rei, in imagine ſimplicitas, in ſermone ſtabilitas, in cogitatu ſubſtantialitas: Tertium per propa-

gationem eſt vt germinis à ſemine, arboris à radice, prolis conceptæ à ventre,filij à Patre principiante: ſed in creatis in germine deficit formoſitas, cùm in ſemine ſit forma occulta, & confuſa: In arbore conformitas formæ: in prole actualitas: mater enim eſt potiùs principium paſſiuum parùm habens de actiuitate: In Patre creato deficit coëuitas: Si verò auferantur iſtæ deficientiæ, intellectus aliqualiter poterit intelligere generationem Verbi æterni. *Serm.* 11. *Hexaëm. & lib.*1. *diſt.*13. *dub.*8. *& quæſt.*1. *& lib.*1. *diſt.*9. *per totam, & diſt.*7. *art.*1. *quæſt.* 2.

B. QVARE generatio poteſt ſumi, provt eſt quid commune increatæ, & creatæ: ſicque præcisè nullam importat mutationem: ſi verò tantùm ſumitur, vt eſt in creatis, ſic diuiditur in dicta duodecim capita, includitque in omnibus imperfectionem, & mutationem: Omnis enim generatio vel dicit eductionem rei ab alio: vel productionem ex alio: Prima eſt formarum non viuentium, quæ educuntur ab agente, & generante æquiuoco: Secunda eſt rerum viuentium, & hæc eſt duplex: vel qua generans impartitur totum ſeipſum genito, vt in Diuinis; vel partem tantùm, vt in creatis. *Ibidem loc. cit.*

C. GENERATIO verò primo modo ſumpta, ſcilicet provt eſt communis increatæ, & creatæ, ſic poteſt definiri. *Productio ſubſtantiæ ſimilis in natura ex ſimili:* Generatio verò creata. *Productio ſubſtantiæ cum mutatione, ſeu dependentia ſubiecti:* per primam partem differt à productione accidentali: per ſecundam à creatione, & à generatione Diuina: & hæc eſt vel vniuoca, ſcilicet ſimilis ex ſimili, vel æquiuoca, ſcilicet rei ex diſſimili. *Lib.*3. *diſt.*8. *art.*2. *quæſt.*3. *& lib.* 1. *diſt.*9. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *& lib.* 1. *diſt.*13. *cit. & lib.*1. *diſt.*37. *part.* 1. *dub.* 5. *& lib.* 3. *diſt.* 34. *part.*2. *art.*2. *quæſt.*1. *ad* 4.

D. CVM igitur generatio creata ſit cum mutatione, neceſſariò exigit ſubiectum mutabile, quod tranſit de non eſſe tali ad eſſe tale; ita quod priuatio præcedat vel natura, vel tempore: vtroque enim modo poteſt eſſe: ſic & in principio Mundi, quando Deus eduxit formas concreatas in materia cum ſolà prioritate naturæ, talis eductio inter generationes reputanda eſt. *Lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.*1. *art.* 3. *quæſt.*1. *& lib.*3. *diſt.* 11. *art.* 2. *quæſt.* 2. *fund.* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. *& quæſt.* 3. *ad* 1. *& lib.* 2. *diſt.*12. *art.*1. *quæſt.*2. *&* 3.

E. GENERA

Digitized by Google

E. Generationis terminus intentus à natura eſt forma communis, licèt ex conſequenti ſit indiuiduata. *Lib. 1. diſt. 5. art. 2. q. 1. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & lib. 3. diſt. 2. art. 2. quæſt. 3. in corp. & lib. 3. diſt. 5. art. 2. quæſt. 2. ad vlt. & quæſt. 3. ad 6. & quæſt. 5. in corp. & ad argum. & lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 1. ad 4.*

F. Corrvptio, quæ eſt oppoſita generationi, definitur *mutatio ab ente ſimpliciter, ſeu in actu, in ens ſecundum quid, ſeu in potentia:* Vnde ſequitur, quod cùm in corruptione remaneat ſubiectum cum priuatione formæ corruptæ, corruptio differt eſſentialiter à generatione, quæ eſt tranſitus ab ente in potentia ad ens ſimpliciter, & à creatione, quæ eſt tranſitus à non ente ſimpliciter ad ens ſimpliciter, & totale, & ab annihilatione, quæ eſt tranſitus ab ente ſimpliciter ad non ens ſimpliciter, & à conuerſione, quæ eſt tranſitus ab ente ſimpliciter ad aliud ens ſimpliciter. Poteſt etiam definiri corruptio ſic: *Actio cum defectu. Lib. 1. diſt. 8. p. 1. art. 2. q. 2. in corp. & lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 3. ad 2. & lib. 2. diſt. 35. art. 1. quæſt. 1. ad 2.*

G. Corrvptio rebus competit naturaliter, quatenùs ſunt ex principiis defectiuis, & inter ſe pugnantibus: non prout important inclinationem ad bonum ſibi conueniens; ſic enim dicitur eſſe contra naturam. *Lib. 1. diſtinct. 8. part. 1. artic. 2. quæſt. 2. ad 5. & lib. 2. diſtinct. 7. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 1. & lib. 2. diſt. 19. art. 2. & 3. & lib. 4. diſtinct. 49. part. 2. artic. 4. quæſt. 1. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. & 3. & lib. 4. diſt. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 3. fund. 2. & lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 4.*

H. Et quia generatio, & corruptio poſſunt ſumi, vt ſunt actiones, & vt mutationes: Primo modo non differunt: ſunt enim vnamet actio: Secundo modo differunt inter ſe: Actio enim neceſſariò terminatur ad aliquid: at Corruptio, cùm ſit deſtructiua, non habet propriè terminum poſitiuum, ſicut actio: mutationes verò differunt penes terminos. *Lib. 1. diſt. 13. art. 1. q. 3. & ad 3. & lib. 4. diſt. 2. part. 1. art. 3. quæſt. 2. ad 2.*

I. An verò in corruptione remaneat aliquod accidens, quod in corrupto erat, antequam corrumperetur: Dicendum, quod cùm in materia adſit quantitas interminata, (vt dictum eſt in Phyſica) item & forma corporeitatis ab ipſa inſeparabilis (vt itidem dictum eſt in eadem Phyſica) item & cùm reperiantur quædam accidentia, quæ reſpiciunt ipſam materiam, & alia, quæ ſunt conformia ipſi enti de

nouo genito, per conſequens reſpondendum eſt affirmatiuè. *In locis citatis in Textu ad 1. lib. Phyſ. de materia, & de forma.*

K. Et quia generatio vnius eſt corruptio alterius, & è conuerſo: hinc ſequitur, quod neceſſariò inter ipſas debet dari ordo nempè primò intelligi debet formam, quæ generatur, exire per agentis actionem: ſecundò formam veterem, quæ per aduentum nouæ expellitur: & tertiò ſubiectum perficitur per informationem: Vnde priùs natura eſt generatio nouæ formæ, & poſteriùs natura expulſio veteris, ad quam expulſionem forma noua coagit, ſeu concurrit cum agente, & ideò forma noua, & vetus opponuntur in genere formali. *Lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 1. & Serm. 3. de Apoſtol. & lib. 4. diſt. 17. part. 1. art. 2. quæſt. 1. & lib. 1. diſt. 14. quæſt. vlt. ad 4. & lib. 3. diſt. 31. art. 1. quæſt. 1. ad 2.*

L. Generatio cùm alia ſit ſubſtantialium formarum, quæ propriè eſt generatio, & alia accidentalium, dicendum eſt, quod prima fit in inſtanti: ſtatim enim ac materia vltimò eſt diſpoſita, generatur in illo vltimo inſtanti ſubſtantia: Secunda verò formarum accidentalium, & maximè habentium contrarium fit ſucceſſiuè. *Lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. ad 4. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & aliis loc. cit. in Phyſ. lib. 3. tract. 1. quæſt. 7.*

M. Qværitvr, an id, quod corruptum eſt, poſſit idem numero reparari: Ad quod breuiter reſpondetur, quod loquendo de potentia naturali id eſt impoſſibile: & ratio eſt, quia cùm vnitas indiuidualis pendeat ab hoc influxu à tali agente, & ob id etiam ab hac numero actione, cùm iam præterita ſit, & ceſſerit in nihil, agens naturale non poteſt eandem actionem reproducere, & per conſequens nec idem numero: Deus verò, qui eſt independens à quacunque re creata, & cùm ſit virtutis infinitæ, cùm effectus de ſe dicat indifferentiam ad quamcunque cauſam de ſe valentem ipſum producere: hinc ab agente infinito poterit reproduci, & eò maximè, quia cùm adſint ineſſe principia ſubſtantialia compoſitorum, poterit Deus ea denuò vnire, vt eueniet in Reſurrectione mortuorum.

Et quoad præteritum diſtinguendum eſt de præterito ſumpto ſecundùm propriam entitatem, vel ſecundùm rationem præteritionis: Primo modo dicendum Deum poſſe reproducere eandem rem præteritam: Secundo modo nequaquam: non enim poteſt facere, quod præteritum non fuerit præteritum: faceret enim de non ente

Digitized by Google

non ens, ſicque nihil. *Lib. 4. diſt. 43. art. 1. quæſt. 4. & lib. 1. diſt. 42. art. 1. quæſt. 3.*

Notationes ſuper Textum.

PRIMÒ Nota, quod, vt aliàs dictum eſt, in poſitione Textus non adamuſſim ſemper eadem verba S. Doct. à nobis ſumpta ſunt, ſed habuimus reſpectum ad ſenſum ipſius, & ſecundùm eundem ſenſum conformia verba adaptauimus, & hoc maioris breuitatis gratia, quod & in aliis ſequentibus practicabimus: ſicut & idem Seraph. Doct. facit multoties in referendo aliorum opiniones.

SECVNDÒ Nota, quod *in tract. de Anima* plura hîc de generatione omiſſa fuſiùs tradentur, reliqua ſpectantia ad dictum Textum aperientur in ſequentibus quæſtionibus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſit, quid ſit, & quotuplex ſit Generatio.

2. VT pateat ſenſus tituli quæſtionis, & vt fundamentaliter ſoluatur, primò explicandum eſt, quot modis ſumatur generatio, vt meliùs poſſit definiri.

GENERATIO igitur multis modis poteſt ſumi: eſt enim nomen æquiuocum: hinc primò latiſſimè dicitur generatio, provt eſt quid commune cuicunque productioni ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali, ſiue cum dependentia à ſubiecto, ſiue abſque ipſa, ſiue ex aliquo, ſiue ex nihilo: & hæc ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 13. dub.* 8. diuiditur in duodecim capita, quorum plura impropriiſſimè ſpectant ad generationem, vt in Textu dictum eſt: Secundò ſumitur minùs latè, provt dicit productionem ex aliquo ſibi ſimilis in natura: & hoc poteſt eſſe tripliciter: Primo per impreſſionem ſuæ ſimilitudinis in alio, vt generatur character à ſigillo, lumen à corpore luminoſo, ſpecies ab obiecto: quæ generatio licet ſit accidentalis, habet tamen ſecundùm Seraph. Doct. aliquid ampliùs, quàm cæteræ formæ accidentales, quæ educuntur de potentia ſubiecti, quarum productio eſt generatio accidentalis; & impropria. Illæ autem formæ, cùm producantur non per eductionem ex potentia ſubiecti, ſed per meram productionem, & cùm ſint ſimilitudines ſuæ originis, ſpectant reductiuè ad idem prædicamentum, ac ſuum ipſarum principium. Sic *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. corp. in fine:* Secundo per eductionem ſpeciei conſimilis ab alio, ſic generatur elementum ab elemento: Tertio modo conſimilis de conſimili, ideſt de ſeipſo, & de ſua ſubſtantia.

ALIAM diuiſionem aſſignat S. Bonauent. *in Serm. 11. Hexaëm.* diuidens generationem in eam, quæ eſt per diffuſionem, & quæ eſt per expreſſionem, & quæ eſt per propagationem: Prima eſt verbi gratiâ, ſplendoris à luce, caloris ab igne:

Secunda

Secunda ſpeciei ab obiecto, imaginis à ſigillo, ſermonis à loquente: hæ omnes ſunt magis impropriè generationes: Tertia eſt per propagationem, & hæc eſt duplex, vel per eductionem formæ à ſubiecto ab alio, vt dictum eſt, ſic ignis generat ignem: vel per productionem ex ſeipſo, ſcilicet per communicationem ſuæ ſubſtantiæ, & hæc vel eſt increata, qua generans totum ſeipſum communicat genito, ſic Pater ſeipſum totum communicat filio in Diuinis, vel eſt creata, qua generans partem ſui impertitur genito. De increata agitur in Theologia; hîc verò tantùm eſt ſermo de ſubſtantiali creata, provt eſt communis vtrique, ſcilicet vel ab alio, vel ex alio: Sicque ſit

3. Prima Conclvsio: dari generationem ſubſtantialem euidens eſt. Probatur ex duobus principiis Philoſophiæ: Primum eſt, quia ex nihilo nihil fit viribus naturæ: Secundum eſt, quia dantur mutationes ſubſtantiales euidentes, ex quibus ſic efformatur argumentum: dantur mutationes ſubſtantiales, vt de ſe patet, ſed non ſunt ex nihilo, quia ex nihilo nihil fit, ergo per productionem differentem à creatione ſed iſtæ ſunt generationes, quæ ſunt cum dependentia à ſubiecto, ergo.

4. Secvnda Conclvsio: Generatio ab Ariſt. *hîc cap.* 4. *t.* 23. Sic definitur: *mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente vt ſubiecto eodem.* Explicatur, & ſimul probatur tali pacto: Dicitur (*mutatio*) loco generis, per quod conuenit cum alteratione, & augmentatione: Dicitur (*totius*) ideſt compoſiti, quæ particula debet ſano modo intelligi: nam mutatio non denominat præcisè totum, ſed tantùm ſubiectum, quod mutatur de vna forma ad aliam formam, ſed quia ex hoc tranſitu compoſitum corrumpitur, quod ſimpliciter dicitur totum, & ex eadem materia fit aliud totum: hinc mutatio dicitur generatio, qua ex vno toto in materia fit tranſitus ad aliud totum ad differentiam alterationis: nam forma accidentalis cum ſubiecto non facit ſimpliciter vnum totum: Dicitur (*nullo ſenſibili remanente vt eodem ſubiecto*) vt denotetur nihil remanere accidentale, quod ſit in illo toto, licèt poſſit remanere aliquid accidentale in parte, ideſt in materia, quod dicitur accidens poſteà noui compoſiti: quod infrà fuſiùs examinabitur, & explicabitur: Sed quia hæc definitio patitur multas, & graues difficultates; vt, verbi gratiâ, an eſſentialiter generatio ſit mutatio, & quomodò verè poſſit dici mutatio: quod enim mutatur, remanet licèt ſub diuerſâ forma, ſed totum non remanet: & an in corruptione remaneat aliquid, quod erat in genito. Tum etiam quia generatio in Diuinis non eſt vera mutatio, & tamen verè eſt generatio. Hinc alia definitio aptior à DD. aſſignatur, & à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quæſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. tali pacto: *Generatio eſt productio ſubſtantiæ ſimilis in natura:* quæ definitio eſt communis generationi creatæ, & increatæ: Generatiò verò creata ſic habet definiri: *Generatio eſt productio ſubſtantiæ cum mutatione ſubiecti:* Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. Dicitur (*productio*) loco generis: Dicitur (*ſubſtantia*) vt differat ab accidentali: Dicitur (*cum mutatione*) ſeu *dependentia à ſubiecto*,

vt

vt differat à creatione, & à generatione increata.

Dices: Si omnis generatio eſt productio ſimilis in natura: ergo in quacunque generatione generans poterit dici Pater, & genitum dici Filius.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 13. *&* 31. *q.* 2. negando conſequentiam: nam licèt adſit aliqualis ſimilitudo in omni generatione, tamen ad rationem filij requiritur imago repræſentans genitum quoad potentiam cognitiuam, quod & explicabitur in libris de Anima.

5. Tertia Conclusio: Generatio, provt præſcindit à creata, & increata, dicit tantùm productionem ſubſtantialem ex alio: creata verò vt talis dicit neceſſariò, & intrinſecè mutationem, obidque priuationem antecedentem: Illa quidem emanationem entis ab ente: Iſta mutationem ex non ente in ens. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 1.

Hæc concluſio tangit illam difficultatem celebrem, an neceſſariò generatio creata ſit inter duos terminos poſitiuos, an ſolùm ſufficiat, vt ſit inter terminum priuatiuum, & poſitiuum, ita quod non eſſe debeat præcedere duratione ad eſſe nouum, quam licèt ſoluerimus *in Phyſ. in lib.* 1. *&* 2. *Phyſ.* ſuſtinendo hanc ſecundam partem, vt videre eſt *ibid.* 182. *ſeq. &* 382. attamen quia hic eſt proprius locus, aliqua ſuperaddenda ſunt ad maiorem huius veritatis Confirmationem.

Probatvr igitur concluſio ex Seraph. Doct. quoad primam partem: Generatio in Diuinis eſt vera generatio; ſed hæc eſt ſine mutatione: ergo intrinſecè vt ſic non dicit mutationem.

Probatvr Secunda pars: Generatio creata vt creata eſt actio: ergo eſt mutatio: omnis enim actio creata eſt in motu, & in ſubiecto, & ad terminum ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 9. *q.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *q.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 11. *art.* 2. *q.* 2. *fund.* 2. & communi DD. Tum quia per id differt generatio à creatione, quòd creatio eſt ex nihilo abſolutè, generatio non eſt ex nihilo abſolutè, ſed tantùm ſecundùm quid, ideſt ex ſubiecto, quatenùs mutatur de vno eſſe ad aliud eſſe: ergo. Tum quia, vt arguit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *cit.* generatio increata, & creata per id differunt, quòd illa eſt tantùm relatio inter producens, & productum, & eſt communicatio eſſentiæ generantis ſecundùm totum: creata verò eſt ſecundùm partem tantùm: ergo iſta neceſſariò eſt cum mutatione annexa. Tum quia, quod accipit eſſe de nouo in ſubiecto, etiam ſi priùs tempore non caruerit eſſe, verè mutatur in ſubiecto, quia tranſit de non eſſe ſui in ſubiecto ad eſſe: ergo.

6. Obiicies primò: In Diuinis eſt generatio verè, & non adeſt mutatio: ergo generatio de ſe non eſt mutatio: Sed iam ſuprà reſponſum eſt, nempè generationem, provt dicit productionem puram, ſic conceditur non dicere mutationem, ſed provt eſt creata, negatur conſequentia: nam generatio creata dicit productionem ſubſtantialem: Sed quia actio creata dependet à ſubiecto, hinc neceſſariò eſt mutatio. Tum quia, vt aliàs in Phyſica probatum eſt, creatura non habet vim productiuam immediatam ſubſtantiæ, ſed tantùm vim tribuendi illi modum ſubſtantialem nouum.

Instat Meldul. *de gen. diſput.* 5. *num.* 19.

num. 19. Dantur generationes creatæ abſque eo, quod præcedat priuatio, obidque abſque mutatione: ſic enim in principio Mundi non præceſſit priuatio formarum, anima rationalis in eodem inſtanti, ac formatur corpus, infunditur abſque præcedentia priuationis: Item cùm ex ſpeciebus Euchariſtiæ generatur ſubſtantia, quæ omnes ſunt veræ generationes abſque mutatione: Ruuius *hic quæſt.* 2. ait, iſtas non eſſe veras generationes naturales, obidque inſtantiæ non vrgent: quod & aliqualiter etiam admittit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. Sed tamen directè

Respondetvr primæ inſtantiæ de productione formarum ex S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 2. & 3. quòd verè materia per aliquod tempus præceſſit productionem formarum, quia concreata fuit cum ipſa forma corporea imperfecta, & deinde eductæ fuerunt aliæ formæ completæ.

Respondetvr ſecundò ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *cit. ad* 2. priuationem præcedere tempore in generationibus, quæ fiunt curſu naturali, at quæ extraordinario modo fiunt, ſufficit, vt habeant priùs natura tantùm priuationem: Sic *ibidem ad* 1. & *in corp.*

Instat primò Meld. Priuatio debet menſurari ſaltem per inſtans temporis, aliàs non præcedit priuatio, ſed tantùm poteſt dici, quod præcederet, ſi non fuiſſet impedita: ergo.

Respondetvr negando antecedens: duplex enim priuatio ſcilicet vel eſt ab vna forma ad aliam, & hæc præexigit tempus: vel eſt tranſitus à non eſſe ipſius formæ ad eſſe eiuſdem, & hic tranſitus poteſt fieri in vnico inſtanti temporis per duo inſtantia naturæ: Sic etiam Morandus *quæſt.* 2. *num.* 3.

Instat ſecundò Meld. Quia ſi hoc eſt verum: ergo creatio erit generatio: quia forma in vnico inſtanti temporis tranſit à priuatione ſui ad eſſe.

Respondetvr ex S. Bonau. negando conſequentiam; non enim differunt creatio, & generatio per mutationem, ſed quia creatio eſt à non eſſe puro, generatio eſt ab eſſe in potentia in ſubiecto, obidque quia & ſubiectum concurrit per modum principij materialis.

Addimvs tamen in talibus caſibus non poſſe dici tales generationes plenè naturales, vt dictum eſt: Vnde præcedit in his priuatio incompleta.

7. Qvarta Conclvsio: Generatio viuentium eſt *origo, ſeu proceſſus viuentis à viuente in ſimilitudinem naturæ:* Dicitur (*origo*) ad explicandum concurſum actiuum generantis, & per id excluditur formatio Euæ ex coſta Adæ, aliarumque rerum, quæ fiunt per potentiam obedientialem, quia principium debet eſſe viuens, vt vitam influat in genitum: Dicitur (*in ſimilitudinem naturæ*) idest intentam à generante, & per id excluditur naſcentia ouorum diuerſæ ſpeciei in cubatione volucris, qui eſt tantùm cauſa diſpoſitiua, cauſa autem generans eſt illa, quæ produxit oua, & ſi Deus produceret arborem, vt aliquando factum eſt miraculosè ex baculo arido, hæc actio non eſſet generatio viuentis propriè, quia eſſet ordinata non naturaliter, ſed potiùs materialiter ad talem effectum: Sed de hac materia agetur fusè in libris de anima.

8. Ex

Digitized by Google

8. Ex quibus infertur, quiſnam ſit terminus proprius generationis ſubſtantialis, quia enim generatio eſt mutatio ratione eductionis formæ de potentia ſubiecti, & quia eſt actio, ideò terminat non præciſè ad ipſam formam vt ſic, niſi vt quo, ſed ad formam vt vnitam materiæ, ſeu ad compoſitum, ſeu ad naturam: Sed quia in creatis actio eſt circa ſingulare, & forma communis numeratur in ſuppoſitis, ideò in illis forma communis producitur, & corrumpitur. Hinc ſequitur, quod terminus ſecundùm intentionem naturæ eſt forma communis, ſeu ſubſtantia ſimilis in natura reſultans ex vnione materiæ, & formæ, licèt ex conſequenti poſteà ſit contracta, & ſingularis, vel ſuppoſitata. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.* & *diſt.* 5. *art.* 2. *q.* 2. *ad vlt.* & *quæſt.* 3. *ad* 6. & *q.* 5. *in corp. & ad argum.* & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. vbi ait, quòd propriè forma non generatur, ſed compoſitum: cùm enim producitur forma, non producitur in ſe, nec per ſe, ſed vt in materia, & ſic facit compoſitum, & ad illud terminatur generatio, ſed quia generatio reſpicit compoſitum gratia formæ, ideò forma ſe habet vt quo. Dicimus igitur terminum generationis vt quo eſſe non formam præciſè, ſed eſſe formam, provt recipitur in materia per vnionem: terminum verò vt quod, & totalem eſſe ipſum compoſitum.

Probatvr autem, quia forma vt ſic non eſt ad aliud, ſed terminus formalis vt quo eſt ad aliud: At forma vt vnita materiæ eſt ad compoſitum: ergo eſt terminus formalis, vt quo: Subſumo, ſed compoſitum reſultans eſt id, quod intenditur à natura in generatione: ergo erit terminus totalis.

Obiicies primò ex Ariſt. forma eſt finis generationis: ergo forma eſt, quæ intenditur in generatione vt quod.

Respondetvr ex S. Bonauent. eſſe formam partis, & formam totius: Prima eſt finis quo: Secunda finis quí.

Obiicies ſecundò: Id, quod verè, & totaliter attingitur ab actione generatiua, eſt terminus vt quod, ſed res vt ſubſiſtens eſt huiuſmodi, cùm ſit id, quod totaliter complet compoſitum, & hæc eſt ſubſiſtentia: ergo.

Respondetvr negando Minorem: licèt enim ſubſiſtentia vltimatè reſultet, tamen illa non eſt per ſe terminus generationis intentus à natura, ſed eſt ipſa forma totius vt exiſtens, quæ intelligitur vltimatè completa per indiuidualitatem, & ſuppoſitalitatem, tanquam conſequentem ſecundùm curſum naturalem.

9. Obiicies tertiò: Forma educitur per eandem actionem, ac vnitur materiæ, & fit compoſitum: ergo & iſti termini ſunt vnum, & idem, vnicæ enim actionis eſt vnus terminus.

Respondet P. Baudunius hîc *ſect.* 2. cum aliis Thomiſtis concedendo antecedens, & negando conſequentiam: ſic etiam Morandus, idem enim terminus ſecundùm vnum modum poteſt eſſe formalis vt quo, & totalis vt quod ſecundùm alium modum.

Nos reſpondemus ex S. Bonau. negando Antecedens: nam, vt ait

lib. 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. eductio præcedit vnionem actionem, & vnionem paſſionem, quæ ordinantur ad totalem terminum: hinc negatur conſequentia.

Instant: Vbi vnum eſt propter alterum, ibi eſt vnum tantùm: ergo nulla reſponſio.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad* 5. & *quæſt.* 5. *in corp.* & *diſtinct.* 21. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* & *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 3. & 4. quòd aliud eſt dicere vnum per alterum; aliud eſt propter alterum: primo modo duo diſtincta ponuntur, vt eſt in caſu noſtro, & ſi intelligeretur etiam ſecundo modo, id tamen non officeret noſtræ concluſioni, quia verificatur illud axioma in rebus eiuſdem generis ſimul coordinatis, vt ſunt gradus metaphyſici, non verò in entibus habentibus inter ſe diſtinctionem, & diuerſitatem, vt eſt in caſu noſtro.

QVÆSTIO II.

Quid ſit Corruptio, & qualis.

10. Advertendvm eſt, quod corruptio poteſt ſumi primò latiſſimè pro quacunque defitione eſſe rei, ſicque eſt quid commune annihilationi, & corruptioni naturali: Secundò propriè, & ſtrictè pro corruptione ſubſtantiali, quæ eſt mutatio, in qua deſtruitur forma, & remanet ſubiectum, & de hac procedit quæſtio: nempè quid ſit, & an ſit naturalis, an violenta.

Respondetvr primæ parti tituli quæſtionis, Corruptionem eſſe definitionem totius remanente ſubiecto: A Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* meliùs definitur, *mutatio ab ente ſimpliciter, ſeu in actu in ens potentia, ſiue ſecundùm quid:* Dicitur (*mutatio*) loco generis: Dicitur (*ab ente in actu in ens potentia*) vt diſtinguatur à generatione, & annihilatione: nam generatio eſt mutatio in ens ſimpliciter: & annihilatio eſt in non ens ſimpliciter: corruptio verò eſt in ens in potentia, quia remanet ſubiectum, in cuius potentia adeſt forma corrupta, per id etiam diſcernitur à conuerſione, vt quando vna forma tranſit per conuerſionem in aliam, vt in conuerſione ſubſtantiæ in Corpus Chriſti. Sic *lib.* 4. *diſtinct.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. hæc enim eſt tranſitio, non corruptio formaliter: Sed quia in corruptione adeſt & mutatio formæ, ſeu ſubiecti, & adeſt etiam actio: hinc Seraph. Doct. tradit etiam aliam definitionem *lib.* 2. *diſt.* 35. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 2. Corruptio *eſt actio cum defectu, ſcilicet deſtructiua forma.*

Quoad ſecundam partem tituli quæſtionis.

11. Respondetvr ſecundò, quòd ſi naturale ſumitur, provt opponitur ſupernaturali, corruptio eſt naturalis, & viribus naturæ facta: Si naturale ſumitur pro eo, quod competit rei ex ſuis principiis defectiuis, ſic eſt naturalis: quia enim res ſunt ex nihilo, ideò naturaliter ipſis competit variatio, corruptio, & annihilatio, idque ſecundùm maiorem, vel minorem perfectionem rerum: Et hoc pacto Adam in ſtatu innocentiæ erat mortalis. Sic S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 5. & *lib.* 2. *diſt.* 7.

Digitized by Google

diſt. 7. part. 1. art. 2. quaſt. 1. ad 1. & *lib. 2. diſt. 19. art. 2. &* 3. Si verò ſumitur, prout natura dicit inclinationem ad aliquid, quia hæc inclinatio eſt ad bonum ſibi conueniens: hinc corruptio non eſt naturalis, ſed contranaturalis, & violenta.

Dices : Natura appetit nouam, & nouam formam, ſed id non poteſt eſſe ſine corruptione antecedentis : ergo appetit corruptionem.

Respondetur concedendo maiorem, & minorem, & negando conſequentiam, quia non appetit corruptionem, ſed id eſt ex conſequenti, & per accidens, nec per ſe intentum à natura.

12. Quæres, an generatio, & corruptio ſint vnica mutatio, an plures.

Respondetur ex Seraph. Doct. quod corruptio poteſt ſumi, vt eſt mutatio, & vt eſt actio : Primo modo differt à generatione : mutationes enim (ait *lib. 1. diſt. 13. art. 1. quaſt. 3. ad 3.*) differunt penes terminos, ad quos ſunt : Generatio autem eſt ab ente ſecundùm quid ad ens ſimpliciter : corruptio eſt ab ente ſimpliciter ad ens ſecundùm quid, ſcilicet in potentia : Prout verò eſt actio, ſunt vnum, & idem realiter, differunt tamen formaliter, corruptio enim eſt eadem actio, quatenùs eſt corruptiua, ac generatio, quatenùs productiua, ſcilicet continuatur à contrario in contrarium, & ab vna forma deſtructa ad aliam productam : Vnde ratione terminorum eadem actio habet diuerſas formalitates. Quod verò ſint vnum, & idem realiter, patet, quia, vt dicit Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 12. part. 1. art. 3. quaſt. 2. ad* 2. omnis actio terminatur ad aliquid, non ad non ens : ergo actio deſtructiua, cùm vt talis habeat prò termino non ens vt ſic, non eſt actio diſtincta à generatione, quæ habet pro termino aliquid ſcilicet genitum.

Obicies cum Zabar. Fab. Aliiſque : Actiones diuerſificantur penes terminos ; ſed corruptio, & generatio habent diuerſos terminos : ergo.

Respondetur concedendo Maior. quando ſunt capaces terminorum, ſed corruptio vt actio non eſt capax termini, ſed tantùm negationis termini : igitur licèt habeat diuerſam formalitatem, non tamen diuerſa eſt entitas à generatione.

QVÆSTIO III.

An in Corruptione ſubſtantiali fiat reſolutio vſque ad materiam primam.

13. Sensus quæſtionis eſt, an dum corrumpitur compoſitum ſubſtantiale, omnes formæ tam ſubſtantiales, quàm accidentales ita corrumpantur, vt remaneat materia nuda, ita quòd dum induitur noua forma, nihil adſit in ipſa, ſeu in compoſito, quod erat prius in corrupto.

Prima opinio eſt D. Thomæ, & ſequacium ſuſtinentium fieri reſolutionem vſque ad materiam primam, & nudam : Ad hanc pertrahitur, licèt inuitus S. Doct. ab ipſis Thomiſtis, & quod mirum eſt, ab ipſis Bonauenturiſtis P. Gallicio *hic quaſt.* 1. P. Baudunio *hic diſp. 1. ſect. 6.* quod tamen eſt alieniſſimum à Seraphica mente, vt mox patebit.

Secunda opinio eſt Scoti, & his temporibus communior tuentium partem oppoſitam: In qua ſententia eſt Seraph. Doct. ſed diuerſimodè, & ex diuerſis principiis: Nam Scotus tantùm admittit hanc permanentiam accidentium in ſubiectis formarum viuentium ratione formæ corporeitatis, quæ permanent diſcedente anima, non verò in non viuentibus: At Seraph. Doct. vniuerſaliter id admittit: Pro ſolutione

14. Primò Notandum, & ſupponendum ea, quæ *in lib. 1. Phyſ.* tradita fuere de quantitate interminata, & forma corporeitatis, vbi ex Seraph. Doct. probauimus, quòd tam quantitas interminata, quàm forma corporeitatis fuerunt coëuæ cum materia, & in materia vel concreatæ, vel congenitæ, & ab ea inſeparabiles: hinc enim ortum habet, ait Seraph. Doct. quòd materia, quæ in principio mundi fuit affecta corporeitate, nunquam ipſa exuta fuit, nec eſt agens naturale valens ipſam priuare, & è conuerſo idem dicendum eſt de materia affecta forma ſpirituali, quæ omnia fusè, & authoritatibus pluribus Seraph. Doct. probata fuere à nobis *in lib. 1. tract. 2. quæſt. 11. & tract. 4. quæſt. 3.* Item & *in libris de Cœlo tract. 2. quæſt. 3. à num.* 844. Ex quibus ſequitur, quòd cùm ſubiectum quantitatis immediatum ſit materia ſimul cum forma corporeitatis, ſed principaliùs, & immediatiùs materia, quantitas enim ſe tenet ex parte materiæ, quæ cùm ſit incompleta, completur poſteà per aduentum formarum complentium: hincque ſecundùm illud eſſe imperfectum dicitur eſſe in materia, ſed ſecundùm eſſe completum in toto compoſito, quod afficit, & ob id nunquàm deueniri poteſt in corruptione ad materiam nudam.

15. Secundò Notandum, quod accidens corrumpi poteſt multis de cauſis, nempè vel per deſtructionem ſubiecti, vel ob inductionem contrarij, vel ex defectu conſeruantis. Sic Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 3. fund. 2.* & *lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 4.* Primo modo corrumpitur calor ad deſtructionem ignis, febris ad mortem febricitantis: Secundo modo calor à frigore adueniente: Tertio modo lumen à remotione corporis luminoſi: Subdit Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 31. art. 3. quæſt. 1.* quòd quædam ſunt diſpoſitiones, & accidentia antecedentia in ſubiecto, quæ non ſolùm non ſunt oppoſita formæ de nouo aduenienti: immò ſunt conformia ex hoc, quòd forma de nouo adueniens eſt eiuſdem rationis, vel etiam actuoſior, & virtuoſior in conſeruatione illorum accidentium, in quo caſu ſequitur, quod ſi remanet ineſſe idem ſubiectum radicale, poterunt remanere eadem accidentia, quæ erant in corrupto, ex hoc quod ipſis non aduenit contrarium deſtruens, nec deficit cauſa conſeruans tum materialis, tum formalis, tum effectiua, nempè noua forma, cui conformia ſunt, quod & manifeſtè docet S. Doct. *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 1. quæſt. 3. fund. 3.* licèt P. Gallicius conetur trahere S. Doct. ad oppoſitum ſenſum, ſed malè (quodque dictum ſit pace, & reuerentia debita tanto viro) fundat enim ſuum aſſertum in hoc textu Seraphico, quandocunque in aliqua mutatione ſaluatur accidens ſecundùm eſſe, quod habet in ſubiecto, neceſſe eſt, quòd ſit conueniens ei, quod mutatur, & in quod mutatur,

Digitized by Google

tur., vt ſi de aëre fiat ignis, manet calidum: P. Gallicius rectè notat in hoc textu irrepſiſſe errorem in illo termino, *inconueniens*, debet enim legi conueniens, qui textus eſt conformis & cæteris à P. Gallicio allatis pro oppoſita ſententia, qui omnes ſunt indicantes accidentia non ſubiectari in materia nuda, ſed prout eſt cum forma: Ex quibus infert corrumpi omnia accidentia, ſed non bona eſt illatio, vt ſuprà diximus; quia Seraph. Doct. recognoſcit in materia formam corpoream, & formam lucis ſubſtantialem, & quantitatem interminatam coëuas materiæ, vt patet in locis proximè citatis, &c. & ideò omnes textus Seraph. Doct. ſunt vniformiſſimi noſtræ aſſertioni: Affert P. Gallicius alium textum *ex lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 1. vbi dicit S. Doct. hoc eſt ſupra naturam nempè eandem quantitatem remanere ſublatâ ſubſtantia per conſecrationem, in qua priùs erat, quia hoc eſt proprium ſolius ſubſtantiæ, ex quo infert, ſi ergo remanet idem accidens per miraculum, ſequitur, quod naturaliter non remanet: Quæ illatio rectè ponderanti textum, & ſenſum Seraph. Doct. non eſt rectè facta: nam ibi docet per miraculum fieri, quòd quantitas eadem remaneat ſubiectum aliorum accidentium, cùm hoc ſit officium ſolius ſubſtantiæ: Immò ex hoc textu apparet ſenſus Seraph. Doct. admittentis idem accidens poſſe eſſe in eodem ſubiecto, vt dictum eſt, licèt ſine miraculo non poſſit eſſe immutatum ideſt per tranſitum in alteram ſubſtantiam.

16. TERTIÒ Notandum, quòd præcipuum fundamentum Aduerſariorum negantium idem accidens poſſe eſſe in vtroque ſubiecto & corrupto, & genito, innititur ſequenti axiomati Philoſophico: Accidens non poteſt naturaliter tranſmigrare de ſubiecto in ſubiectum, quod & habet S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* hinc inferunt, quòd tale axioma redderetur falſum, ſi idem accidens poſſet eſſe modò in vno ſubiecto, modò in altero: Ad quod reſpondent Scotiſtæ verum eſſe axioma de ſubiecto inhæſionis, non de ſubiecto denominationis: quæ doctrina tamen habet altiores radices, quàm ad oculum apparent, & ideò à Seraph. Doct. acutiſſimè enucleatur: Notat autem S. Doct. quòd hoc axioma verificatur tantùm de illis accidentibus, quæ habent idem pro ſubiecto inhæſionis, & pro cauſa, verbi gratiâ, albedo educta ex hoc pariete impoſſibile eſt naturaliter, quod tranſeat de ſubiecto in ſubiectum: At non eſt verum de illis accidentibus, quæ habent aliud pro ſubiecto, aliud pro cauſa, vt patet in lumine diffuſo per aërem: mouetur, & mutatur aër, & remanet immotum idem lumen: ſic & ſpecies intentionales diffuſæ per medium. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 3. *&* 4. *ad* 2. & *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 2. modò accidentia, quæ inſunt in compoſito, ſunt in duplici diſcrimine; alia enim inſunt ei vt ſubiecto, & vt cauſæ, competuntque ipſi, vt tale eſt, verbi gratiâ, albedo, & alia accidentia ſenſibilia: alia ſunt, quæ ipſi competunt vt ſubiecto tantùm, non vt cauſæ proximæ, ſed competunt ei, quatenùs inſunt, & competunt ſubiecto primo ſcilicet materiei corporeæ, ſcilicet vt affectæ forma corporeitatis ſubſtantiali, & quantitatiua: Hinc S. Doct.

Doct. hanc doctrinam ad rem tradit *lib.* 1. *diſt.* 26. *dub.* 5. & *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 3. dicens; dum aër fit ignis, remanet calidum, & idem replicat *lib.* 4. *diſt.* 42. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. dicens, quòd ſunt quædam accidentia, quæ inſunt in compoſito ratione materiæ: alia ratione formæ: alia ratione coniuncti: Addo ex eodem & alia ratione variarum formarum in compoſito exiſtentium, & *lib.* 4. *diſt.* 43. *q.* 5. *in fine* docet in puluertibus corporis humani redactis in Elementum ineſſe quandam qualitatem, quæ erat in corpore, dum erat viuum, ordinantem eas ad ſuam animam: & *lib.* 2. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* ait tempus intrinſecum oriri à materia, vt tendente ad formam: ergo aliqua accidentia tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum: Et ratio eſt (ait ipſe *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 2.) quia omnimodè tale accidens non dependet à compoſito, à quo ortum non habet, ſed à primo ſuo ſubiecto, ſcilicet ab illa materia, (vt dictum eſt) & in hoc ſenſu verificari poteſt diſtinctio Scotiſtica accidens non poſſe variare ſubiectum inhæſionis, ſed benè ſubiectum denominationis: quam diſtinctionem tradidit etiam priùs Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* vbi dicit, quod beatitudo eſt in aliquo vt in ſubiecto primo per inhærentiam, & ſic eſt in anima, & in aliquo ſicut in coniuncto per quandam redundantiam: Idemque & diximus *in Phyſ. loc. cit.* de accidentibus, quæ proueniunt ex materia cum tali, vel tali forma, quæ competunt etiam toti coniuncto per redundantiam, & vnionem, ſic eſt quantitas, &c. His poſitis

17. Vnica Conclvsio: In Corruptione non fit de facto, immò nec poſſet fieri naturaliter reſolutio vſque ad materiam primam; ſed remanent & formæ, & plura accidentia in de nouo genito, quæ erant in corrupto, antequàm corrumperentur. Eſt Seraph. Doct. vt ſuprà probatum eſt, qui vult remanere in materia formas ſubſtantiales corporis, & lucis, & quantitatem interminatam, & conſequenter etiam aliqua alia accidentia, Auerroiſt. Achilin. Picolom. Nomin. Contar. pluriumque aliorum apud Meldul. *diſput.* 5. *num.* 77. ex parte etiam eſt Scoti, & plurium ſcilicet in viuentibus non verò in cæteris, in quibus admittunt reſolutionem vſque ad materiam primam, & in hac parte diſſentiunt à Seraph. Doct. vniuerſaliter id negante in quacunque generatione, & corruptione: Sed P. Maſtrius *cit.* hìc aduertit, Arriagam inuehere contra hanc opinionem Scoti, & Scotiſt. dicendo ipſam eſſe ſine ſolido fundamento: obidque obſoletam in ſcholis Hiſpaniæ, Germaniæ, & Italiæ exceptis aliquibus paucis, nec vllum ferè in ſchola Ieſuitarum ipſam tenere exceptis PP. Dandino, & Coninch. contra quem rectè dictus P. Maſtrius notat verè Arriagam, alioſque recentiores Societatis deficere non ſolùm in re, ſed etiam in modo: Videaturque cit. Meldul. dignus ſanè, vt legatur.

18. Probatvr igitur primò opinio Scoti, & S. Bonauent. quoad viuentia authoritatibus pluribus Ariſt. allatis à Zabarella *de Gener. & Interitu cap.* 2. à Contareno, Raguſ. Picolom. aliiſque interpretibus Peripatheticis, & hanc eſſe mentem expreſſam ipſius probant dicti Authores,

res, vt videre eſt apud citat. Maſt. quas breuitatis cauſa omitto: ſum enim totus in adſtruendo ſenſum S. Doct.

Probatvr ſecundò omnibus rationibus allatis *in Phyſic. libro 1. tract. 4. quaſt. 3.* deſumptis tum ex myſterio Euchariſtiæ, in qua vi verborum terminus conuerſionis eſt Corpus, non anima, & ideò ſi in triduo mortis Chriſti conſecrata fuiſſet hoſtia, ibi tantùm corpus idem fuiſſet abſque anima: ergo corpus dicit aliud præter animam: ergo datur aliquid in genito, quod erat in corrupto, tum ex accidentibus ſenſibilibus, quæ apparent in cadauere poſt ſeparationem animæ, vt ſunt vulnera, figura, quantitas, & plura alia accidentia.

Nec valet dicere eſſe tantùm apparenter eadem numero, verè autem tantùm eſſe idem ſpecie, diuerſa numero, non valet, quia non poteſt afferri cauſa tam citò ipſa producens, niſi fiat recurſus ad cauſam vniuerſalem, ſcilicet ad Deum abſque fundamento tamen, & contra rationem Philoſophi, qui recurrere debet ad cauſas ſpeciales, natura enim non deficit in neceſſariis. Sed vide Meldul. *citat.* qui fusè contra Arriag. & alios probat hanc veritatem, notatque varietatem reſponſionum, vt euitent hanc inſolubilem difficultatem eſſe ſignum falſitatis opinionis Aduerſatiorum.

Probatvr tertiò in ſententia Seraphica vniuerſaliter de omni generatione, & corruptione, & quoad non viuentia contra Thomiſtas, & Scotiſtas apud Maſtrium, quia hæc eſt expreſſa ſententia Ariſt. vt pluribus probant citati Authores Interpretes Ariſt. vt videre eſt apud Contarenum, Zabarellam, &c. Tum quia rationes deſumptæ ex ſenſibilitate accidentium in viuentibus corruptis æquè militant in cæteris compoſitis, patet enim ad ſenſum in corruptione remanere eundem calorem, frigus, quantitatem, & alias qualitates.

Respondet Maſtrius *cit. num.* 94. negando paritatem, quia in corruptione animatorum tota collectio accidentium, quæ erant in viuente, ſenſibiliter remanet in exanimi, quod non apparet in non viuentibus, in quibus mutatur perſpicuitas, calor, & ſimilia. Quæ reſponſio quidem eſt ſine fundamento: nam primò falſum eſt totam collectionem accidentium remanere in corrupto viuente; vt patet ad ſenſum de colore, de calore, & pluribus aliis. Tum quia hoc dato, hinc tamen non infertur non poſſe aliqua remanere in non viuente. Probatur, quia ſi remanent in viuente facto exanimi, & corrupto, id eſt, quia in corrupto non adſunt diſpoſitiones in illa forma organizationis contrariæ illis accidentibus: at eadem ratio currit in non viuentibus, vt dicit S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 12. *cit.* vt ſi de aëre fiat ignis, & de aqua aër, remanent calor, & humiditas ob eaſdem rationes.

Probatvr quartò, quia ſi diſpoſitiones ante inſtans generationis nouæ formæ corrumperentur, id eſſet, vel quia forma adueniens eſt illis contraria, & ob id ipſas deſtruit, vel materia remanebit in illo inſtanti nuda diſpoſitionibus, ſicque indeterminata, & indifferens ad quamcunque formam: Sed neutrum poteſt dici: ergo.

Probatvr Minor, quia multoties forma adueniens, eiuſque diſpoſitiones

rij in hac ſecunda parte arguunt ab Authoritate vt plurimùm : ſic Meldul.

QVÆSTIO IV.

An generatio vnius ſit corruptio alterius ; & è contra : Vbi de earum connexione, & ordine ſecundùm prius, & poſterius.

20. MELDVL. *diſp. 5. de gen. q. 4.* notat triplicem quæſtionem poſſe fieri ſuper hanc propoſitionem : Primò de ſenſu formali, & identico : Secundò de ſenſu concomitante : Tertiò cauſali. Et quoad primum ſenſum : Reſpondetur ex traditis, quod ſi generatio, & corruptio ſumantur vt mutationes, certum eſſe diuerſas : Si in ratione actionis, ſic ſunt vnum, & idem realiter : non enim ſunt diuerſæ actiones. Quoad ſecundum ſenſum ſcilicet concomitantiam, & connexionem iſtarum duarum mutationum : Reſpondetur eſſe connexas in generationibus, quæ fiunt modo naturali, & ſunt completæ : idque infertur tum ex incompoſſibilitate formarum in eodem ſubiecto, tum quia agentia naturalia cùm intendant producere varias ſubſtantias, vt conſeruetur hic mundus ſublunaris (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 2. art. 1. q. 1. in argum.*) neceſſariò ex conſequenti licèt per accidens intendant corruptionem alterius.

DICES : Dantur corruptiones abſque noua generatione, & generationes abſque corruptione : ergo falſa Concluſio. Probatur antecedens, quia dum moritur homo, remanet corpus, quod prius erat, & in principio mundi generatæ fuerunt plures res abſque corruptione illius formæ corporeitatis, quæ inerat in materia, tum & in generatione viuentis forma corporeitatis antecedens non corrumpitur : ergo.

HVIC obiectioni varij variè reſpondent : ſed meliùs Meldul. dicens hanc propoſitionem ſemper eſſe veram vel mediatè, vel immediatè, & in viuentibus licèt forma corporeitatis diſcedente anima non ſtatim corrumpitur, tamen paulatim reſoluitur. Trombeta reſpondet illam propoſitionem eſſe veram de generatione, & corruptione completa, non de incompleta ſemper : vnde ſi remanet ad diſceſſum animæ corpus, illa non eſt corruptio completa, cùm forma corporeitatis remanens ſit de eſſentiali ratione hominis. Et ad illud de rebus productis in principio mundi reſpondetur non fuiſſe factas curſu naturali, ſecundùm quem tantùm verificatur illa propoſitio, nempè ſecundùm actionem paſſiuam agentis naturalis ; &c. Raguſæus reſpondet id dixiſſe Ariſtot. vt oſtenderet materiam non poſſe vnquam eſſe ſine forma : Vnde generatio ſubſequens eſt neceſſaria, quotieſcunque imminet periculum, ne materia maneat ſine forma, quando verò non adeſt hoc periculum, non eſt neceſſaria generatio noua, vt euenit in caſu propoſito de interitu animalis, quæ cùm ſint vera : Attamen clariùs reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 9. queſt. 1.* quòd hæc propoſitio potiſſimè eſt vera in omni generatione perfecta creata ; nam ſemper fit cum deciſione, mutatione, & corruptione antecedente partis deciſæ à generatione :

Et hæc quoad primum, & ſecundum ſenſum.

21. Difficvltas maior eſt circa tertium: nempè quo ordine procedant generatio, & corruptio, an ſcilicet prior ſaltem natura ſit generatio, & introductio nouæ formæ, quàm corruptio veteris, ita quod expellatur vetus forma, quia introducitur noua, an è conuerſo: ideò generatur noua, quia expellitur vetus: In primo ſenſu generatio eſt cauſa corruptionis: In ſecundo ſenſu è contra. Hanc quæſtionem ſub aliis terminis proponit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. loquens de iuſtificatione peccatoris tali pacto: An gratiæ infuſio neceſſariò præcedat peccati expulſionem, qua occaſione tractat etiam de mutationibus naturalibus.

Prima opinio eſt Fabri *Theor.* 40. *& de Pœnit. diſp.* 17. *cap.* 3. Areſij *de gener. lib.* 1. *quæſt.* 22. Item eſt & opinio Rubionis, aliorumque abſolutè ſuſtinentium ſemper expulſionem veteris formæ præcedere introductionem nouæ: (Hîc autem eſt Sermo de prioritate naturæ, non temporis) ideò verificatur hæc propoſitio: Noua forma accedit, quia vetus, & prior recedit: ſicque corruptio eſt ratio generationis.

Secvnda opinio eſt Suarez *in Metaph. diſput.* 27. *ſect.* 11. *num.* 21. Hurtad. *diſp.* 1. *de Gen. ſect.* 9. Auerſ. *quæſt.* 10. *ſect.* 5. & *quæſt.* 37. *ſect.* 7. Arriag. *Phyſ. diſput.* 8. *ſect.* 1. & Thomiſt. communiter. Ruu. *lib.* 1. *de Gen. quæſt.* 5. cum Complut. *diſputat.* 3. *de gen. quæſt.* 5. cum S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 8. qui diſtinguunt de diuerſo genere cauſarum: nam in genere cauſæ efficientis, finalis, & formalis volunt generationem nouæ formæ præcedere expulſionem veteris, in genere cauſæ materialis volunt conſequi, & eſſe poſterius: Hanc inter Scotiſtas ſequuntur aliqui.

Tertia opinio concedit abſolutè generationem eſſe priorem in quocunque genere. Sic Meldul. *diſputat.* 5.

S. Doct. ſuſtinet hanc vltimam opinionem, ſed cum limitatione mox addenda: Pro ſolutione quæſtionis

22. Primò Notandum ex traditis generationem, & corruptionem eſſe duas mutationes diuerſas, cùm habeant diuerſos terminos, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. corruptio enim eſt ab eſſe ad non eſſe, & generatio à non eſſe ad eſſe, ſeu, vt loquitur Seraph. Doct. ab eſſe ſimpliciter, & in actu ad eſſe ſecundùm quid, & ab eſſe ſecundùm quid, ſeu in potentia ad eſſe ſimpliciter, quæ licèt ſint diuerſæ, tamen vnica actione fiunt ab agente, in qua terminus à quo eſt corruptio, & ad quem eſt generatio.

Secvndò Notandum ex aliàs traditis ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *articul.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 4. & *diſtinct.* 17. *cit.* quòd licèt non poſſint dari duo inſtantia immediata in continuo: dantur tamen in contiguis mutationibus, quæ ambo ſunt inſtantia temporis intrinſeci, & reſpondent vnico inſtanti temporis communis, & extrinſeci, quod fusè probatum eſt *in lib.* 3. *Phyſ. tract.* 1. *quæſt.* 7.

23. Tertiò Notandum ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 17. *cit.* quod forma, quæ de nouo generatur ab agente, & quæ habet incompoſſi

Digitized by Google

compoſſibilitatem cum antiqua, quæ ob id à ſubiecto corrumpenda, & expellenda eſt, habet triplicem comparationem: Primò ad principium, à quo exit: nempè & ab agente educente illam, & à ſubiecto, ex quo educitur: Secundò ad formam oppoſitam, quam expellit: Tertiò ad ſubiectum, quod habet perficere informando, quæ tria munera procedunt eodem ordine in eſſendo, & exiſtendo formæ generatæ; generans enim generando agere debet, & ob id primò intelligitur agere, ideſt educere formam, & hinc primò intelligitur forma noua oriri, & recipere eſſe (ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. artic. 3. quæſt. 1. in corp. in fine*, & *lib. 1. diſtinct. 26. art. 1. quæſt. 3. in fine corp.* & *diſt. 17. part. 1. art. 1. quæſt. 2. in corp.*) & quia forma educitur, vt ſubiectum informet, & informando compleat, ſimulque generetur compoſitum, cùm ſint incompoſſibiles duæ formæ diſparatæ: hinc primò debet expurgari ſubiectum forma antiqua: ſicque ſecundariò intelligitur forma prior expelli, & tertiò ſubiectum perfici, & ratio licèt videatur euidens ex traditis, tamen poteſt deſumi ex ratione mutationis ſecundùm ſuam entitatem intrinſecam ſumptæ, quæ exigit terminum à quo, & ad quem, terminus à quo eſt ipſius formæ eductio, & ortus, ſuppoſitâ tamen priuatione ipſius formæ tranſeuntis à non eſſe ad eſſe: terminus ad quem non vltimatus eſt expulſio formæ prioris, quæ etiam poteſt dici terminus à quo extrinſecus, & vltimatus eſt completio ſubiecti.

24. QVARTÒ Notandum, quod hæc expulſio formæ antiquæ exigit cauſam expellentem: hæc autem in genere cauſæ efficientis eſt ipſum generans introducens diſpoſitiones contrarias, in genere cauſæ formalis eſt ipſa forma noua, quæ coagendo cum efficiente formaliter expellit priorem formam, qui concurſus formæ licèt non ſit rigoroſè actio in genere efficientis, tamen eſt conſimilis, concurrit enim vt principium intrinſecum ad productionem compoſiti. Et ſi quæras, quænam eſt differentia inter expulſionem factam ab agente, & factam à forma noua? Reſpondeo illam propriè eſſe per cauſalitatem extrinſecam, & ob id per productionem effectus extrinſeci: at cauſalitas formæ eſt per exhibitionem ſui in ſubiecto, vt ipſum informet: ſicque ratione conſiſtentiæ eiuſdem formæ in ſubiecto incompoſſibilis ſit exiſtentia alterius formæ, & ob id expellitur etiam à forma noua ad modum virtutis prouenientis ab exiſtentia, & conſiſtentia eiuſdem formæ nouæ in ſubiecto. Hinc patet hanc expulſionem non fieri per aliquem contactum, vel concurſum phyſicum, vel influxum, quem exerceat noua forma in priorem, vt cùm clauus clauum trudit, & vnus miles pugnat cum altero: Sed conſiſtit in hoc, quod productis ab agente diſpoſitionibus contrariis in ſubiecto, & educendo in vltimo ipſarum inſtanti formam ex ſubiecto in ipſum ſubiectum eam generando in eodem inſtanti temporis, cùm ſit altera incompoſſibilis, ſtatim expellitur. Et hinc Seraph. Doct. ſemper appellat hanc oppoſitionem formalem, & expulſionem in genere cauſæ formalis *lib. 1. diſt. 14. quæſt. vltim. ad 4.* & *lib. 3. diſt. 31. art. 1. quæſt. 1. ad 2.* & *ad rem lib. 4. diſt. 17. citat. ad vlt.*

& *alibi ſæpè.* Addit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *& 17. citat.* quòd cùm in hoc proceſſu ordinatè facto interueniant duæ mutationes: nempè generatio formæ nouæ, & corruptio veteris, non eſt credendum ambas fieri in vnico inſtanti, cùm enim ſint diuerſæ mutationes licèt inſtantaneæ: obidque habent quælibet propriam menſuram, ſequitur, quòd eductio formæ nouæ habeat ſuum inſtans intrinſecum, in quo exit in eſſe, & in quo eſt idem fieri, & factum eſſe, & expulſio, ſiue corruptio prioris habeat & ſuum inſtans intrinſecum, in quo deſinit: Quæ duo inſtantia temporis intrinſeci ſunt immediata, ita quòd ex parte expulſionis intelligitur etiam ſimul informatio, & completio ſubiecti, vel forſan vt facta in alio inſtanti intrinſeco, quæ omnia tamen reſpondent vnico inſtanti temporis communis, & per ordinem ad hoc inſtans extrinſecum verificatur dictum commune, quod primum eſſe formæ nouæ eſt primum non eſſe antiquæ: nempè admittitur tantùm ſecundùm modum loquendi, & per accidens, non verò propriè, cùm formæ antiquæ deſitio ſit realis, obidque ſeparari nequit à propria menſura intrinſeca, eſt enim mutatio à poſitiuo ad poſitiuum, quæ cùm ſit inſtantanea, debet recedere à termino ad quem in eodem inſtanti, obidque per primum eſſe nouæ, & vltimum eſſe antiquæ: dicitur autem etiam à Seràph. Doct. deſinere, quando non eſt, quia habet reſpectum ad id, quod ſequitur ad receſſum, ſcilicet ad eſſe negatiuum, quod reſultat, quæ omnia dicta ſunt ſuprà *in Phyſ. lib.* 3. *q. cit.* qua egregia, & veriſſima doctrina enodantur maximæ difficultates, in quas ferè inextricabiliter incidunt alij, & maximè tenentes nobiſcum formas ſubſtantiales incipere, & deſinere intrinſecè, vt Serbellon. *Phyſ. diſp.* 3. *quæſt.* 1. *art.* 9. *num.* 113. *& ſeq.* verbi gratiâ, quomodò poſſit eſſe in eodem inſtanti deſitio panis in hoſtia, & poſitio Corporis Chriſti, deſitio peccati, & poſitio gratiæ, deſitio vnius formæ, & poſitio alterius abſque recurſu ad terminos extrinſecos in inſtantaneitate, &c. De quibus aliàs egimus *loc. cit.* & alibi redibit ſermo: His prænotatis, quæ inſeruire debent pro ſolutione plurium aliarum quæſtionum.

25. VNICA CONCLVSIO: Generatio, ſeu eductio formæ eſt prior expulſione veteris in quocunque genere cauſæ, licèt informatio, ſeu completio ſubiecti ſit poſterior: Eſt S. Bonau. *loc. cit.* Meldul. *cit.* & aliorum plurium.

PROBATVR primò in genere cauſæ finalis, & efficientis, quia per ſe primò intenditur generatio noua, quàm corruptio, hæc enim eſt ex conſequenti, & per accidens: ergo, ſed cauſa efficiens, & finalis coincidunt in idem numero ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. ergo & in genere cauſæ efficientis, efficiens enim non depellit formam veterem, niſi introducendo nouam: ergo.

PROBATVR ſecundò in genere cauſæ formalis, quia non poteſt expelli forma vetus niſi ratione incompoſſibilitatis alterius formæ: ergo prior eſt poſitio nouæ formæ. Probatur conſequentia, quia poſitio nouæ formæ eſt per eductionem, quæ eſt inchoata generatio: ergo non poteſt expelli formaliter antiqua

qua

Digitized by Google

qua forma, niſi adſit alia incompoſſibilis. Tum quia noua forma eſt priùs agens, quàm informans: ergo priùs ineſt agendo in formam veterem.

PROBATVR in genere cauſæ materialis: Expurgatio materiæ à forma vetere non poteſt eſſe niſi per poſitionem nouæ formæ: ergo priùs intelligitur poſita noua forma in materia, quàm intelligatur expurgata à vetere. Tum quia hæc expulſio fit à forma in genere cauſæ formalis, & quælibet forma in cauſando debet præſupponi exiſtens: ergo primus eius effectus erit poſitio ipſius paſſiua in ſubiecto, & ſecundarius effectus expulſio alterius.

26. RESPONDENT Thomiſtæ idem poſſe eſſe ſecundùm diuerſas rationes prius, & poſterius, cauſam, & effectum: Vnde introductio nouæ formæ eſt prior in genere cauſæ formalis, efficientis, & finalis, poſterior in genere cauſæ materialis: nam expulſio veteris formæ eſt diſpoſitio ad recipiendam nouam formam, à qua noua forma expellitur vetus: Infelix effugium (ait Meldul.) nam inintelligibile eſt, quòd expulſio formæ ſit à forma noua, & quòd ſimul ſit diſpoſitio ad eandem formam nouam recipiendam: Si enim eſt talis diſpoſitio à noua forma: ergo noua forma antecedit in materia, at ſi expulſio veteris eſt diſpoſitio materialis ad recipiendam nouam formam: ergo erit antecedens ad formam nouam, quæ ſunt contradictoria. Tum etiam quia, vt arguit Meldul. *de gener.* Introductio actiua ex parte agentis præcedit expulſionem actiuam etiam per Aduerſarios: ergo etiam ex parte materiæ introductio paſſiua, ſeu receptio paſſiua præcedit expulſionem paſſiuam, ſeu expurgationem materiæ. Probatur conſequentia, reſpectus oppoſiti ſunt ſimul natura: ergo ſi introductio actiua præcedit actiuam expulſionem, introductio paſſiua præcedit paſſiuam expulſionem, cùm paſſiua introductio ſit ſimul natura cum actiua, & paſſiua expulſio cum actiua: ſicque per locum à coniugatis licebit inferre: Ideò agens expellit formam veterem à materia, quia nouam introducit: ergo & è contra poteſt inferri ex parte materiæ: Ideò forma vetus expellitur, quia noua recipitur, & introducitur.

OBIICIES primò cum Rubione, forma noua non expellit veterem, ſed eſt agens, quod ſeipſo immediatè illam expellit, & corrumpit, vt locum faciat ſubſequenti: ergo generatio nouæ formæ corruptionem antiquæ præſupponit. Probatur antecedens, quia forma noua cùm introducitur: aut inuenit in materia formam priorem, aut non, ſi ſic: ergo non eſt ei incompoſſibilis, cùm pro aliquo ſigno ſimul in eadem materia exiſtant, ſi non: ergo ipſam non corrumpit, vel expellit, cùm ibi non ſit.

27. HVIC obiectioni reſpondet Fuentes 2. *Phyſ.* cum Lorca agente de gratia, formam nouam inuenire in ſubiecto veterem, non tamen eſſe cum ea compatibilem, quia ſtatim eam corrumpit: Vnde aiunt, quòd ſunt ſimul in pugna, & in fieri, non verò in facto eſſe: Hinc admittunt in fieri, ſeu in pugna pro aliquo inſtanti gratiam, & peccatum. Quæ reſponſio nec eſt vera, nec poteſt in recta, & Sacra Theologia, nedum in Philoſophia ſuſtineri, impoſſibile enim

enim eſt naturaliter pro vllo inſtanti eſſe gratiam, & peccatum, odium, & amorem, ſubſtantiam panis, & Corporis Chriſti, quod & fusè probat Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 5. *ad* 4. & *diſt.* 17. *citat. ad* 5. & *lib.* 3. *diſtinct.* 27. *artic.* 1. *quæſt.* 4. *ad argum.*

Meldvl. verò fusè, & doctiſſimè de more ſuo euacuat hanc difficultatem, qui poteſt videri: Nos autem idem proſequimur aliter tamen ex principiis Seraphicis.

28. Svpponimvs enim primò hoc totum fieri non duabus actionibus, ſed vnica tantùm, vnica (inquam) ipſius educentis formam, & ipſius formæ coagentis cum efficiente: Secundò in mutatione ſubita idem eſſe fieri, & factum eſſe, ſimulque eſſe expulſionem, & expulſum eſſe, obidque forma vetus expellitur, quando non eſt modo ſuprà dicto, quia dum expellitur, expulſa intelligitur: Tertiò formam non expellere aliam formam effectiuè, ſed formaliter, non quod forma agat in formam, ſed per incompoſſibilitatem, cùm enim agens concurrat effectiuè introducendo diſpoſitiones contrarias: hinc ipſis introductis ſtatim educitur forma noua, & antiqua deſinit, formaliterque dicitur expulſa ex hoc, quod deſtructis diſpoſitionibus, per quas informabat illam materiam, deſinit ſeipſa entitatiuè, & ſimul introducitur noua prius natura ſeipſam exhibendo formaliter ſubiecto, & in hoc ſenſu dicitur expellere formaliter, & coagere cum efficiente, vt dictum eſt ex S. Bonauent. loquente de gratia, & peccato *lib.* 1. *diſtinct.* 14. *quæſt. vlt. ad* 4. & *lib.* 3. *diſt.* 31. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *alibique ſæpè*: Vnde hæc expulſio non fit, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 17. *cit. ad vltim.* & ſuprà dictum eſt, per aliquem contactum, vel quia forma noua exerceat aliquam actionem in formam veterem, ſicut cùm clauus clauum trudit, neque pugnant ad inuicem vt milites in pugnam, ſed conſiſtit in hoc, quod quando forma introducitur in eodem prorſus inſtanti temporis communis, & in alio antecedenti temporis intrinſeci, vetus abeat: Si verò expulſio fiat ſucceſſiuè, vt in calore, & frigore, eadem celeritate fiat expulſio, qua fit introductio nouæ formæ: Si enim forma noua inueniret in ſubiecto veterem, nunquam ipſam depelleret, vt rectè diſcurrit Meldul. *cit.* ratio eſt, quia ſi in aliquo inſtanti ſimul ambæ eſſent: ergo in illo inſtanti non expellitur vetus, cùm ibi ſit: ergo expulſam debet ſupponere. Hinc reſpondetur argumento Rubionis negando antecedens, vel aſſumptum, & conſequentiam: Ad probationem reſpondetur negando formam nouam inuenire in materia veterem, negatur tamen inde non ſequi formam nouam corrumpere veterem, corrumpitur enim ab agente, prout eſt educens formam, & per formam coagentem formaliter, non enim eius actio per ſe primò terminat ad deſitionem formæ veteris, ſed ad eductionem nouæ, ad quam conſequitur neceſſariò deſitio veteris, & inde completio ſubiecti.

Obiicies ſecundò: In qualibet mutatione eſt priùs terminus à quo termino ad quem, ſed expulſio veteris formæ eſt terminus à quo, & generatio formæ eſt terminus ad quem; ergo. Hoc argumentum vrget valdè alterius ſententiæ aſſertores.

Respondet Seraph. Doct. negando

do minorem: nam generatio formæ non eſt terminus ad quem, ſed potiùs eſt completio ſubiecti, generatio enim formæ eſt potiùs terminus à quo, & ipſa informatio eſt terminus ad quem: Vide dicta ſuprà *in Notab.* 3.

29. Obiicies tertiò, forma expellitur, vel quando eſt, vel quando non eſt, non quando non eſt, quia ſemper expelleretur: ergo quando eſt, ſed quando eſt, non poteſt eſſe forma noua, aliàs eſſent ambæ ſimul: ergo priùs eſt expulſio, quàm generatio.

Respondet S. D. expelli, quando non eſt, expulſio enim eſt mutatio ſubita, in qua ſimul eſt expulſio, & eſſe expulſum, deſinere, & deſiiſſe, deſinit enim per primum ſui non eſſe, & dicitur expelli, quia priùs fuit, & adhuc eſſet, niſi contraria repugnaret, nec hinc ſequitur ſemper expelli, ſed ſolùm in inſtanti, in quo eſſe deſinit, & in quo primò non eſt, hocque totum fit per duo inſtantia immediata, vt dictum eſt *in quarto Notabili*, ibique vide, quæ dicta ſunt.

Dices: ergo falſum eſt id, quod dictum à nobis fuit *in Phyſ. lib.* 3. *tract.* 1. *quæſt.* 7. formas ſubſtantiales deſinere per vltimum ſui eſſe: patet conſequentia, quia hìc dicitur deſinere, quando non eſt: ergo.

Respondetvr negando conſequentiam: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 11 *&* 17. *citat.* poſſunt aſſignari duo inſtantia immediata temporis intrinſeci, in quorum primo eſt incæptio formæ nouæ in primo ſui eſſe, in ſecundo eſt deſitio veteris in ſui vltimo eſſe, ſunt enim mutationes contiguæ, ſed quia iſta inſtantia reſpondent vnico inſtanti temporis communis, in quo non eſt intelligere ſimul duas formas: ideò dicitur in hoc inſtanti deſinere forma, quando non eſt, ideſt extrinſecè, & incipere noua intrinſecè, & ratio eſt, quia hoc inſtans reſpicit deſitionem, & mutationem ſubitam, in qua eſt ſimul deſinere, & deſiiſſe.

Obiicies quartò: Diſpoſitiones pro forma veteri tolluntur per alterationem præuiam nouæ generationis, ſed in tali caſu priùs tolluntur veteres, quàm nouæ introducantur: ergo idem dicendum eſt de ipſis formis. Confirmatur, quia ſi Deus in inſtanti vltimo præuiæ alterationis nollet concurrere ad eductionem nouæ formæ, adhuc vetus deberet deſtrui, neque poſſet conſeruari ſine miraculo cum contrariis diſpoſitionibus: at ſi productio nouæ formæ eſſet deſtructiua veteris, nullum eſſet miraculum eam conſeruari, cùm nullum eſſet ibi ipſius deſtructiuum: ergo productio nouæ formæ non eſt deſtructiua veteris, ſed ſupponit eam deſtructam.

30. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 17. *citat. fund.* 4. negando Minorem: Immò rectè retorquet argumentum ipſe Arriaga apud Meldul. non priùs expelluntur diſpoſitiones veteres, quàm introducantur nouæ oppoſitæ: ergo nec forma priùs expellitur, quàm noua introducatur: Et ad confirmationem reſpondet Meldul. quod cùm forma introducitur, affert ſecum gradum qualitatis incompoſſibilem cum forma vetere: ideò in tali caſu, quo Deus ſuſpenderet ſuum concurſum, ad introductionem nouæ formæ remaneret vetus, cùm non adeſſet gradus vltimus incompoſſibilitatis

cum illa forma, ſed de hoc agetur infrà; hæc enim reſponſio non continet doctrinam veram: nempè quod forma noua ferat ſecum vltimum gradum diſpoſitionis, vt in ſequentibus patebit. Nos autem reſpondemus, quòd in dato caſu non deſtrueretur antiqua forma, quia eſſet maior violentia materiam ſtare ſine forma, quàm formam eſſe cum contrariis diſpoſitionibus, in quo caſu Deus vt agens vniuerſale concurrere deberet poriori concurſu.

Dices: Si expulſio veteris formæ ſequitur ad introductionem nouæ: ergo ſimul erunt ambæ in illo priori: illa quidem in deſinere intrinſecè, iſta in incipere intrinſecè.

31. Respondet Meldul. *in Phyſ. diſp. 5. num. 25.* negando conſequentiam, totum enim fit in vnico inſtanti temporis, ſed illa prioritas eſt tantùm naturæ, per quam explicatur dependentia vnius ab alio, vel præſuppoſitio vnius ad aliud, ita quòd vnum poteſt concipi ſine alio, ſcilicet introductio nouæ formæ abſque eo, quod præcedat expulſio, non verò è conuerſo. Et Serbellon. *in Phyſ. diſput. 3. quæſt. 1. art. 3. num. 3. & ſeq.* reſpondet omnia fieri in vnico inſtanti, nec repugnat, vt vnum ſit primo, aliud vltimo: Sed hæc reſponſio certè non tollit difficultatem: nam ſi inſtans temporis menſurat exiſtentiam rerum, & ſi in vno inſtanti temporis fiat expulſio, & introductio formarum, ſequitur, quòd habeant ſimul exiſtentiam. Hinc ex Seraph. Doct. vbi ſuprà, quod in generatione, & corruptione interueniunt duæ mutationes reales diſtinctæ per vnicam actionem, quæ in eodem inſtanti temporis communis eſt productiua nouæ, & deſtructiua veteris ſcilicet educens formam nouam, & expellens veterem, ad quas ſimul conſequitur informatio ſubiecti, ſed quia expulſio eſt mutatio diſtincta ab eductione formæ: hinc in primo inſtanti intrinſeco eſt eductio formæ nouæ, & in ſequenti immediato eſt expulſio veteris, ſimulque informatio conſequens. Et ad id, quod obiicitur, ergo erunt duæ formæ contrariæ ſimul, negatur conſequentia: nam in illo inſtanti extrinſeco, in quo eſt forma noua, non eſt forma vetus niſi per primum ſui non eſſe, obidque eſt poſitio nouæ formæ, & negatio, ſeu priuatio antiquæ, ſimulque terminus ad quem totalis, expulſio enim formæ eſt formaliſſimè aduentus formæ, ob quam ponitur priuatio.

Dices tandem: Materia debet eſſe priùs apta ad recipiendam formam, quàm actu recipiat, ſed non eſt apta niſi poſt expulſionem veteris: ergo in genere cauſæ materialis formæ generatio eſt poſterior expulſione antiquæ.

Respondetur duo genera diſpoſitionum concurrere, aliud eſt antecedentium, & de his negatur Maior, aliud eſt concomitantium, inter quas expurgatio prouenit ab ipſa forma noua, & de his conceditur Maior, & negatur Minor, & ſimul diſtinguitur Conſequens, ſi ſumitur generatio inchoata pro eductione formæ à ſubiecto, & poſitione eius in ſubiecto, negatur conſequentia: ſi ſumitur pro informatione ſubiecti conſequente, conceditur, ſed hoc non eſt in quæſtione: nam quæritur hîc, an generatio formæ ſit prior, non an informatio actualis ſubiecti, &c. Et ſi hæc eſt mens Thomiſtarum, erit quæſtio de nomine.

QÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO V.

An Generatio, & Corruptio fiant in inſtanti.

TRes circunferuntur opiniones in hac celebri quæſtione.

32. Prima aſſerit formas ſubſtantiales introduci ſucceſſiuè loquendo de inanimatis, idque eis ineſſe non ratione ſui intrinſeca, ſed ratione diſpoſitionum, quæ introducuntur ſucceſſiuè, & ob id etiam formas, tum etiam ratione formæ incompoſſibilis extenſæ: ſic Tatar. 5. *Phyſ. q.* 1. *dub.* 1. Fab. *theor.* 39. Pererius *lib.* 14. *cap.* 1. Maſtrius *de Gen. diſp.* 5. *q.* 5. *n.* 115. qui prò ſe citat Scotum, qui poſteà volunt formas animatorum fieri inſtantaneè.

Secunda opinio docet omnes formas ſubſtantiales introduci ſucceſſiuè non ſolùm extenſiuè, ſed & intenſiuè, quia admittunt formas ſubſtantiales poſſe ſuſcipere magis, & minus intenſionis in ſubiecto, & maximè elementorum in mixto: ita Ioan. Andr. *lib. de trib. princip. quæſt.* 8. & 11. & *lib.* 11. *Met. quæſt. vnic.* Zerbius, Roccus, aliique Auuer.

Tertia opinio eſt D. Th. & Thomiſt. Tolet. *de gen. lib.* 1. *q.* 11. Hurtad. *diſp.* 3. *de Gen. ſect.* 3. *num.* 28. Arriag. *diſput.* 1. *de gen. ſect.* 5. *num.* 54. cum quibus ſunt alij plures ſuſtinentes omnes formas quaſcunque ſubſtantiales introduci inſtantaneè, diſpoſitiones verò ſucceſſiuè, & hæc eſt opinio S. Doct. licèt in aliquibus diſcrepet ab ipſis Thomiſt. & conueniat cum ſecunda opinione: Pro ſolutione quæſtionis

Primò Notandum, & ſupponendum ex traditis *in Phyſ. lib.* 3. *tract.* 2. *quæſt.* 3. agendo de quantitate, quod in materia corporea datur quantitas determinata, ſeu minimum quod ſic paruitatis, ita quod ſub minori non poſſet eſſe forma ſubſtantialis corporeæ, idque in Phyſica probauimus ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 3. nam poteſt reduci aliquod quantum ad tantam paruitatem, quod in eo non poſſit conſeruari forma ſubſtantialis.

33. Secundò ſupponendum ſucceſſiua incipere per vltimum ſui non eſſe, & deſinere per primum ſui non eſſe, inſtantanea verò, & permanentia, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 4. incipiunt per primum ſui eſſe, & deſinunt per vltimum ſui eſſe: Sic fusè probatum eſt *lib.* 3. *Phyſ. tract.* 1. *quæſt.* 7.

Tertiò ſupponendum ex aliàs traditis *in eodem tract.* 1. *lib.* 3. cauſam ſucceſſionis in motibus prouenire ex multiplici cauſa, nempè vel à diſtantia medij ex partibilitate mobilis, vel formæ ex reſiſtentia medij, v. g. à denſitate ex incapacitate medij: Sic *loc. cit. q.* 3. ex Seraph. Doct.

Qvartò ſupponendum, non poſſe recipi naturaliter formam in ſubiecto, niſi ſit diſpoſitum per proportionatas qualitates ad talem receptionem, requiritur enim mutua proportio inter recipiens, & receptum, obidque requiritur agens auferens improportionem, inducenſque debitas diſpoſitiones in materia, quibus redactis ad vltimum gradum ſtatim debet educi forma.

34. Qvintò ſupponendum, quod præcipua fundamenta ſecundæ opinionis aſſerentis omnes formas in-

troduci ſucceſſiuè ſunt, quia admittunt magis, & minus in ipſis, & quia extenduntur ad extenſionem ſubiecti. Sic Ioan. Andr. *citat.* quæ duo principia tamen admittuntur etiam à Seraph. Doct. ſed tamen negatur ex his neceſſariò inferri intentum talis ſucceſſionis. Vt autem id patefiat, ſciendum, quòd formæ entitas quoad eſſe ſpecificum, ſiue Logicè vel potiùs Metaphyſicè loquendo, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *dub.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & prout ſumitur pro quidditate abſtrahente ab indiuidualitate, non recipit magis, & minus, non enim eſt plus forma vna, quàm alia quidditatiuè loquendo: at prout eſt in tali, vel tali ſubiecto ſic vel ſic diſpoſito magis, vel minus, intra gradum tamen ſusceptibilitatis, ſic recipit magis, & minus: patet ex diuerſitate ignis in palea, ligno, & ferro, quod magis, & minus poteſt ineſſe & intenſiuè, & extenſiuè, licèt ratione intenſionis dicatur propriè magis, & minus inter terminos ſpeciei, ratione verò extenſionis dicitur maior, vel minor, quæ gradualis perfectio tamen non tollit, quin in inſtanti poſſit poni in ſubiecto vltimatè diſpoſito, id enim habent entia permanentia, quod cùm in illis non ſit idem fieri, & factum eſſe, (vt ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 9. *quæſt. vltim.*) differt autem fieri, & eſſe: hinc ſequitur, quod licèt in facto eſſe habeant magis, & minus, maius, & minus, tamen in fieri habent eſſe in inſtanti. Sic *lib.* 4. *diſtinct.* 11. *cit.* Succeſſiua verò ſunt, in quibus differt eſſe, & factum eſſe, non verò fieri, & eſſe, obidque cùm eorum eſſe ſit idem & fieri, non poſſunt eſſe in inſtanti, cùm ſint ſucceſſiua, ſicque licèt & ſucceſſiua, & permanentia habeant partes poſt partes: hinc ſequitur, quòd iſta non poſſunt fieri in inſtanti, benè autem illa: His poſit.s ſit

35. Prima Conclusio, formæ ſubſtantiales ſecundùm eſſe quidditatiuum non recipiunt magis, & minus, ſuſcipiunt autem, prout ſunt in hac, vel illa materia. Eſt S. Bonau. citat.

Prima pars eſt communis, & patet ex traditis.

Secunda pars probatur. Tum quia calor intenditur, & remittitur: ergo & ignis. Probatur conſequentia, quia cauſa naturalis ſimiliter ſe habens, & effectus ſimiliter ſe habet: ergo ex variatione effectus colligitur variatio cauſæ.

Nec valet reſpondere cum Maſtrio, quòd remiſſio, & intenſio effectus non eſt ab intrinſeco, ſed ab extrinſeco, ſcilicet à contrario vel exiſtente, vel diſcedente, non valet, inquam, quia in palea, v.g. combuſta, & in ligno nullum adeſt contrarium calori, & igni. Tum quia calor intrinſecus eſt paſſio ignis: Secundò patet in formis elementaribus exiſtentibus in mixto ſecundùm maiorem, vel minorem intenſionem, & perfectionem. Addimus tamen cum Seraph. Doct. contra Authores ſecundæ opinionis, quòd hæc gradualis perfectio in formis ſubſtantialibus non eſt, ſicut in accidentalibus, in quibus ſcilicet accidentalibus tales gradus paulatim, & ſucceſſiuè inducuntur, vel dimittuntur cum hoc ordine, ſeu diſcrimine, quòd accidentia materialia augentur per impermixtionem ſui contrarij maiorem,

Digitized by Google

tem, & maiorem, & diminuuntur per mixtionem contrarij: (intellige tamen id euenire ex impermixtione maiori, vel minori contrarij, non tanquam ratione formali, ſed tantùm ratione concomitantiæ, de quo infrà vbi de alteratione:) accidentia verò, quæ aliud habent pro cauſa, aliud pro ſubiecto, vt ſunt lumen, ſpecies intentionales, charitas, & gratia, augentur per gradualem acceſſum ad ſuum ſummum, & recipiunt magis etiam in facto eſſe ſucceſſiuè, non tamen minus, ſed tolluntur inſtantaneè per annihilationem, cùm non habeant contrarium poſitiuum. Sic Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 17. part. 2. citat.* Sed formæ ſubſtantiales poſt ſufficientem diſpoſitionem totæ ſimul cum ſuis gradibus perfectionalibus non ſucceſſiuè, ſed indiuiſibiliter introducuntur in ſuo fieri; & in hoc diſcrepat Seraph. Doct. à ſecunda opinione, quam mordicus ſuſtinere conatur Ioan. Andr. *citat.*

36. Obiicies primò ex Meldul. *num.* 129. quia ſequeretur plures formas ſubſtantiales in eſſe remiſſo poſſe eſſe ſimul in eodem ſubiecto; conſequens eſt impoſſibile, cùm generatio vnius ſit corruptio alterius: ergo.

Respondetur concedendo ſequelam in accidentalibus formis, tranſeat pronunc in ſubſtantialibus, & hinc negatur Minor. & ad probationem reſpondetur ex traditis, non ſemper eſſe neceſſarium, quod ad generationem vnius ſequatur corruptio alterius, niſi ſit totalis, &c.

Obiicies ſecundò, forma vt in materia non variatur ſecundùm eſſentiam: ergo nec recipit magis, & minus.

Respondetur ex S. Bonau. *loc. cit. lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 2.* concedendo antecedens, & negando conſequentiam, vel diſtinguendo antecedens, non variatur ſecundùm eſſentiam ſuam puram, concedo, ſecundùm eſſentiam prout in ſubiecto ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, & ſecundùm varios gradus intra terminos tamen latitudinis ſpecificæ, nego: Sed quia iterum in tractatu de Anima redibit ſermo de hac materia: hinc ſuperſedeo à fuſiori ipſius Concl. elucidatione.

37. Secunda Conclusio: Generatio, & Corruptio formarum ſubſtantialium fit in inſtanti: Accidentalium verò poteſt fieri, & de facto vt pluriùm fit ſucceſſiuè. Eſt S. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. q. 1. & lib. 4. diſt. 11. cit.*

De Accidentalibus maximè habentibus contrarium poſitiuum nulli eſt dubium, cùm habeant in fieri, & in facto eſſe gradualem latitudinem, licèt poſſit eſſe difficultas de habentibus tantùm contrarium priuatiuum, vt lux, gratia, &c. de quibus aliàs dictum eſt *in tract. de luce:* Hinc

Probatur Concluſio de ſubſtantialibus: Si generatio ſubſtantialis fieret ſucceſſiuè, inciperet per vltimum ſui non eſſe, conſequens eſt impoſſibile, nec ab Aduerſariis admittitur: ergo. Maioris ſequela probatur, quia in eo inſtanti, in quo eſt vltimum non eſſe generationis, vel eſt vltimatè diſpoſitum ſubiectum, vel non: Si eſt diſpoſitum: ergo in illo inſtanti fit generatio: Si non, ergo falſum eſt generationem incipere in tempore immediatè ſequenti, quia ſi in inſtanti antecedenti non eſt vltimatè

matè diſpoſita materia, reſtat vlterior diſpoſitio introducenda per motum in tempore immediatè ſequenti, ſicque tunc non poteſt incipere generatio, cùm forma exigat antecedenter diſpoſitiones: ergo ſi forma ſucceſſiuè introducitur, incipiet per vltimum non eſſe, ſcilicet in illo inſtanti vltimo diſpoſitionis, quod eſt extrinſecum ipſi formæ, & in tempore ſequenti verum erit dicere, in hoc tempore eſt forma, & immediatè antè non fuit, ſed hoc eſt proprium entium ſucceſſiuorum non permanentium, ſicque nullum erit diſcrimen inter permanentes res, & ſucceſſiuas quoad inceptionem, quod eſt impoſſibile, ſucceſſiua enim non poſſunt conſiſtere in indiuiſibili, nec ſimul exiſtere, benè autem permanentia.

38. Hvic argumento mirum eſt, quanta afferant Aduerſarij, vt reſpondeant. Ruuius *de gen. lib.* 1. *cap.* 5. *quæſt.* 3. affert plures reſponſiones pro opinione aduerſante, quas omnes rejicit, confutatque, & tandem concludit admittendo generationem incipere per vltimum ſui non eſſe. Et ſi contra ipſum inſtes: ergo dabitur vltima diſpoſitio in materia ſine introductione formæ, ad quam ordinatur, quòd eſt abſurdum, immò impoſſibile: Reſpondet *num.* 40. *in fine* concedendo totum, & negando abſurdum; nam (air) illa diſpoſitio eſt in menſura inadæquata introductioni formæ, explicat *ibid.* quid ſit hoc eſſe indeterminatum, nempè licèt ex parte diſpoſitionis detur ſufficientia, & vltimitas in vltimo inſtanti, tamen ex parte materiæ non datur minima, vel prima pars in illo inſtanti diſpoſita, & ideò ſolùm poteſt introduci forma in tempore indeterminato ſequenti, quæ reſponſio licèt ſit ſubtilis, tamen eſt voluntaria, & contra rationem: nam ſi eſt vltimò diſpoſita: ergo eſt diſpoſitio determinata, ſed non poteſt eſſe determinata niſi in ſubiecto determinato: ergo nulla reſponſio. Tum quia ſi non eſt in illo vltimo inſtanti determinata ad talem, & tantam formam: ergo nec erit in tempore ſequenti, cùm non detur ſecundùm ipſum pars prima determinata in tempore, ſicque cùm diſpoſitiones, & ſubiectum ſint quid indeterminatum, & forma erit indeterminata.

Respondet iterum neceſſariò debere admitti hanc inchoationem per vltimum non eſſe, ne admittantur duo inſtantia immediata alterum reſpondens vltimæ diſpoſitioni, & introductioni formæ: alterum expulſioni veteris, ſicque quærens citat. Auctor euitare Scillam incidit in Carybdim: Vnde peroptimè Seraph. Doct. tollit hanc difficultatem ex poſitione duorum inſtantium immediatorum in mutationibus contiguis, vt ſuprà dictum eſt. Meldul. *diſp.* 5. *de gen. num.* 123. notat alios difficillimè poſſe ſe expedire ab hac difficultate, gloriatur tamen ſe facillimè euitare omnem difficultatem dicens, quod in eo inſtanti, in quo eſt vltimum non eſſe formæ, vel generationis, diſpoſitio formæ non eſt completa, & vltimata, quia adhuc requiritur vltimus gradus, qui ſit incompoſſibilis cum forma veteri: iſte verò non introducitur niſi cum forma noua, qui acquiritur non per alterationem, ſed per generationem formæ concomitanter, ſicque cum gradibus diſpoſitionis antecedentibus illum vltimum gradum eſt compoſſibi

poſſibilis forma antiqua. Addit, nec dici poteſt hanc explicationem eſſe voluntariam, cùm eam etiam admittant Thomiſtæ præſertim Complut. *diſp. 5. de gen. quæſt.* 8.

39. Contra, quia hæc videtur mera fuga, & inuentio merè voluntaria, diſpoſitiones enim ad formam introducendam reſpiciunt materiam, obidque debent produci ab agente, & antecedenter ad hoc, vt ſit vltimatè receptiua formæ, diſpoſitiones enim ſe tenent ex parte materiæ non formæ, quia in ſubiecto prærequiruntur ad formam, vt rectè notat etiam Serbellon. *Phyſ. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 2. *num.* 23. & ratio eſt, quam adducit S. Bonauent. *lib.* 3. *diſt.* 34. *part.* 1. *dub.* 2. diſpoſitiones ſe habent vt principium ad introducendam formam: ergo ſi ipſi deficit vltimus gradus, non poteſt vltimatè dici diſpoſita materia, nec poterit recipere formam, etiam ſi concomitanter ſecum aduenîat noua diſpoſitio. Tum quia illa forma noua, quæ fert ſecum vltimum gradum diſpoſitionis, expellit aliam formam formaliter, non effectiuè: ergo fruſtrà ponitur iſte vltimus gradus diſpoſitionis. Probatur conſequentia, quia in materia antecedenter adſunt ſufficientes diſpoſitiones gradus abſque illo vltimo gradu ad introducendam nouam formam cum eodem gradu, ſed data introductione fit expulſio antiquæ formæ: ergo fruſtatorius erit ille vltimus gradus. Tum etiam quia ſi ille vltimus gradus eſt vltimatè diſponens, cùm introducatur in inſtanti, etiam in eodem inſtanti erit generatio. Et Confirmatur totum, quia datis talibus diſpoſitionibus vltimis abſque illo gradu in ſubiecto, cùm ſit diuiſibile, poterit introduci forma in parte diſpoſita, & proximiori, licèt non in toto ſubiecto, ſicque ante illud inſtans, in quo debet compleri diſpoſitio in toto ſubiecto per aduentum illius vltimi gradus, erit inchoata generatio in inſtanti: Sed non eſt maior ratio de illa parte, quàm de toto diſpoſitis abſque illo vltimo gradu.

Respondet Meldul. *cit. num.* 24. hîc committi fallaciam conſequentis, quia fit tranſitus ab intenſione, ſecundùm quam intelligitur ſubiectum diſpoſitum in proximiori parte ad extenſionem, ſecundùm quam infertur poſſe fieri generationem inchoatam formæ, ob id negat conſequentiam, quia licèt in inſtanti terminetur intenſio, non tamen extenſio ipſius intenſionis, quæ requirit tempus, ad hoc vt fiat generatio in illa parte. Addit *diſp.* 3. *de gen. quæſt.* 6. *in fine*, illam diſpoſitionem in parte ſubiecti eſſe indeterminatam ratione ſui, & ratione ſubiecti, cùm non poſſit aſſignari medietas ipſius, quæ reſponſio tamen non eſt melior cæteris. Tum quia ſi introductæ ſunt diſpoſitiones phyſicæ ab agente naturali, neceſſariò ipſæ ſunt in ſe determinatæ tot, & tot graduum; & in tanto ſubiecto determinato: ergo & extenſiua determinatio in aliqua parte ſubiecti. Probatur conſequentia, quia agens diſponens agit limitatè, & in ſubiectum determinatum: ergo in vltimo inſtanti ſaltem in parte diſpoſita introducetur forma, & id patet in anima rationali, cuius introductio fit in inſtanti, nec diuiſibilitas ſubiecti impedit inſtantaneam introductionem formæ. Nec valet, quòd reſpondet Meld. negando paritatem de anima, & cæteris formis: illa enim ſupponit corpus debitè

Digitized by Google

bitè organizatum vltimatè, in quo non habet contrarium, & in quo ſupponit minimum quod ſic: at in non viuente adſunt qualitates contrariæ, quæ ſucceſſiuè ejiciuntur, & ob id agens agit vniformiter difformiter, obidque ſucceſſiuè, & quia formæ non viuentes non exigunt minimum quod ſic, ſicut exigit forma rationalis, & viuens, obidque ſucceſſiuè introducuntur iſtæ formæ.

40. Contra, quia aliud eſt introducere diſpoſitiones per alterationem, aliud formam, illæ quidem introducuntur ſucceſſiuè, vt notat S.Bonau. *lib.2. diſt.1. part.1. art.3. quæſt.1.* at in vltimo inſtanti introductionis ipſarum nihil eſt, quod impediat generationem formæ in eodem inſtanti: ergo nulla reſponſio, & ad id de minimo quod ſic, primò negatur iſtas formas non exigere minimum quod ſic, vt ſatis probatum eſt *loc. cit. in 1. Not.* huius quæſtionis. Tum etiam quia etiam hoc dato, tamen cùm illæ diſpoſitiones non conſiſtant in indiuiſibili, ſed afficiant ſubiectum extenſo modo: ergo dabitur in parte ſubiecti determinata vltimata diſpoſitio, ſed forma per Aduerſarios eſt extenſa: ergo ſecundùm partem poterit introduci: ſubſumo, ſed formæ corporeæ partes ſunt homogeneæ: ergo ſunt eiuſdem rationis, ſicque, ſi vna pars in inſtanti introduci debet, & cæteræ etiam. Confirmatur, quia forma ſubſtantialis non viuens vel requirit determinatum ſubiectum, vel non, ita quòd in quocunque minori ſemper eſſe poſſit: ſi primum, ergo cùm diſpoſitiones introducantur ab agente limitato, obidque determinatè poterunt determinatum ſubiectum diſponere: ergo in vltimo inſtanti erit generatio: ſi ſecundum, multò magis poterit limitatè diſponi aliqua pars.

Probatvr ſecundò principaliter: Si generatio eſt ſucceſſiua, id erit vel ratione formæ, vel ratione ſubiecti diuiſibilis, vel ratione diſpoſitionum, ſed nullum ex his: ergo. Probatur minor, non ratione formæ, quia de ſe eſt indiuiſibilis, tum quia in eo inſtanti, in quo non eſt forma vetus, eſt noua, ſed prior deſinit per vltimum ſui non eſſe: ergo prima incipit per primum ſui eſſe; nec ratione materiæ, quia ante formam non eſt quantitas vlla in ipſa per Aduerſarios; nec ratione diſpoſitionum, quia iſtæ non inſeruiunt niſi in vltimo inſtanti ipſarum; ergo.

Respondent non prouenire præciſè ratione materiæ, vel formæ, ſed ratione diſpoſitionum, quæ ſucceſſiuè introducuntur.

Contra, quia diſpoſitiones non inſeruiunt ad generationem niſi in vltimo eſſe completo, ſed complentur in inſtanti: ergo & generatio.

Probatvr tertiò, quia ſic nullum eſſet diſcrimen inter generationem formarum ſubſtantialium, & accidentalium.

Obicies primò ex Meldul. & aliis Ariſt. pluribus locis appellare generationem velociorem, & tardiorem.

Sed cum Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. cit.* ad has, & ſimiles authoritates reſpondetur Ariſtotelem ibi ponere ſucceſſionem in generatione non ratione ſui, ſed ratione alterationum, quod tandem & ipſe Maſtrius opponens fatetur *num.116. in fine.*

Obicies ſecundò cum Scoto *cit.* ab ipſo Maſtrio, quotieſcunque agens agit in paſſum affectum contrariis qualitatibus, ſemper agit vniformiter difformiter intra ſphæram ſuæ

actiuita

actiuitatis, nempè producendo intenſiorem qualitatem, & diſpoſitionem in proximiori parte, & remiſſiorem in remotiori: ergo etiam ſucceſſiuè producit formam in parte hac, vel illa. Et confirmatur, quia licèt in aliquo puncto poſſit introduci qualitas in ſummo intenſa, quæ vltimatè conſiſtat in indiuiſibili, non tamen quoad extenſionem: ergo cùm hæc exigat ſubiectum diuiſibile, diuiſibiliter etiam introducitur forma.

Respondetur hoc argumentum vrgere negantes minimum quod ſic in formis non viuentium. Vnde Arriaga, & Hurtad. negant illam propoſitionem vniuerſaliter de actione vniformi, & difformi: Nos autem cùm ex principiis Seraphicis admittamus minimum quod ſic, poſſumus eandem negare propoſitionem, & ſimul conſequentiam, & dato etiam illo modo agendi, Reſpõdemus, quod dum agens vniformiter agit in parte determinata proxima, ibi in vltimo inſtanti inducit formam, licèt difformiter agat in remotiorem, qua etiam vltimatè diſpoſita etiam in inſtanti educit formam proportionatam: cùm enim talis forma ſit extenſa ratione quantitatis, & formæ corporeitatis coæuæ materiæ: ſic & habet partes diuiſibiles homogeneas, obidque & quælibet pars eſt forma. Immò ſi obiectio aliquid probat, & concludit, probabit etiam nunquam poſſe introduci formam in ſubiecto, cùm non ſit aſſignabile minimum quod ſic: obidque nec vna pars rectè diſpoſita æqualiter: Immò, vt objicit Contarenus, hoc abſurdum etiam ſequeretur in viuentibus, cuius partes heterogeneæ ſecundùm ſe ſunt homogeneæ, obidque nec haberent minimum quod ſic.

Dices: nutritio viuentium fit ſucceſſiuè: ergo multò magis generatio harum formarum, illa enim eſt adgeneratio.

Sed hæc difficultas examinabitur ſuo loco *in lib. de anima:* Pronunc negatur antecedens, & ob id conſequentia.

Obicies tertiò cum Ioan. Andr. formæ ſubſtantiales in ſubiecto ex traditis ſuſcipiunt magis, & minus, ergo in ſubiecto introducuntur ſucceſſiuè. Probatur conſequentia, quia hæc eſt ratio potiſſima ſucceſſionis formarum accidentalium.

Respondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: Ad probationem reſpondetur negando paritatem, & diſparitas eſt in hoc, vt ſupradictum eſt, quia formæ accidentales augentur, & diminuuntur ſucceſſiuè, quia paulatim acquirunt, vel deperdunt varios gradus etiam poſt ſuum eſſe in ſubiecto, & hoc ob permixtionem contrarij, non ſic ſubſtantiales, quæ totæ ſimul ſecundùm ſuum ſtatum proportionatum in ſubiecto introducuntur.

42. Quæres, quænam ſint cauſæ generationis, & corruptionis.

Respondetur cauſam finalem eſſe conſeruationem ſpecierum cum varietate indiuiduorum ad maiorem mundi ornatum: Sic S. Bonau. *lib. 2. diſt. 20. art. 1. quaſt. 5. ad 2.* tum ad ornatum, & perfectionem vniuerſi, conſtantis ex rebus, quæ habent eſſe vel permanens, vel decurrens: Sic *lib. 2. diſt. 15. art. 2. quaſt. 3.* & *lib. 2. diſt. 19. art. 1. quaſt. 2.* Cauſa formalis eſt ipſarum eſſentia: Materialis eſt ſubiectum commune: Efficiens verò principalis eſt Deus, qui omnes ſubſtantias ex nihilo creauit, & formas ſecundùm ſuam eſſentiam in Semina-

rio materiæ collocauit, minùs principalis eſt agens particulare, quatenùs formas educit ad actum exiſtentialem completum, ſimulque compoſitum producit, quod & ſatis probatum fuit *in quæſt. de ſemin. formarum lib. 1. Phyſ.* & *in lib. 2. in quæſt.* An ſubſtantia creata ſit immediatè productiua alterius ſubſtantiæ, vbi probauimus non poſſe producere ſubſtantiam ſecundùm eſſentiam, ſiue ſecundùm ſua principia, ſed tantùm ſecundùm eſſe exiſtentiale, & quatenùs præſupponit principia ſubſtantialia creata à Deo.

QVÆSTIO VI.

An quod ſemel eſt corruptum, poſſit idem numero reparari.

43. PROPOSITA fuit hæc quæſtio *in lib. 2. Phyſ. tract. 3. quæſt. 3.* & eius ſolutio remiſſa à nobis fuit ad hunc locum, tanquam ipſi proprium: mouetur autem quæſtio de quocunque ente, tam ſucceſſiuo, quàm permanente, & per ordinem tam ad potentiam naturalem creaturæ, quàm ſupernaturalem.

PRIMA opinio fuit Platonicorum, qui non ſolùm ſupernaturaliter, ſed etiam naturaliter poſſe idem numero poſt corruptionem reparari: immò de facto id euenturum ſuſtinent nempè poſt completam circulationem octauæ ſphæræ per motum naturalem, quæ ſecundùm aliquos finitur triginta ſex millibus annis, ſecundùm alios quadraginta nouem millibus annis. Idem & aſſerebant Pythagorici admittentes poſt multas circulationes regreſſum animarum in eadem corpora.

SECVNDA opinio negat per vllam potentiam poſſe idem indiuiduum numero reproduci excepto homine, cuius remanent principia in eſſe, ſcilicet materia, & forma: Sic Durand. *lib. 4. diſputat.* 43. *quæſt.* 3. Abul. *in cap.* 22. *Matth. q.* 258. Marſil. Quæ opinio ſine tali exceptione de homine eſt communis etiam Stoicis, Epicur. Saduc. qui animam ponebant mortalem in homine.

TERTIA opinio admittit poſſe fieri ſupernaturaliter, non verò naturaliter, ſic communiter Theol. *in lib. 4. diſp.* 43. Inter iſtos tamen ſunt aliqui, qui id admittunt in permanentibus, negant in ſucceſſiuis, vt Capreol. Ferrar. Hurtad. Ruu. &c. Alij admittunt in vtriſque, & inter hos Scotus cum ſuis admittit poſſe etiam fieri naturaliter in aliquo effectu perſpecta virtute cauſarum naturalium: Sic ex Meldul. *diſp.* 5. *q.* 7. *num.* 154.

CVM hac tertia opinione eſt Seraph. Doct. modo infrà explicando.

44. PRIMÒ Notandum, quòd hæc quæſtio habet ſuam ſolutionem *in lib. 4. diſt.* 43. apud Theologos tractantes, An ſit poſſibilis Reſurrectio eiuſdem hominis numero, & Seraph. Doct. *in eadem diſtinctione art. 1. q. 4.* ipſam fusè pertractat, proponitque tres opiniones, vt ibi videre eſt, tertiamque amplectitur dicens, quod eo quia Deus concreauit omnes formas corporeas in Seminario materiæ, ideò dum corrumpuntur, non cedunt in nihil, ſed remanent in eſſe completo in materia, quod & fusè probat *lib. 2. diſt. 7.* & *diſt. 18. loc. cit. in Phyſ. in quæſt. de Seminario formarum*; hinc cùm remaneat anima

rationa

rationalis in eſſe, quia eſt incorruptibilis, cúmque & remaneant cæteræ formæ corporis heterogeneæ in materia, & eadem materia, Deus poteſt idem numero reparare, non verò creatura potentia naturali.

Dices: Quare creatura non poterit ſaltem corporea iam corrupta reparare, cùm adſint eadem principia.

Respondet Seraph. Doct. *ibid. lib.* 4. *diſt.* 43. quod agens naturale generando producit genitum, & in producendo ipſum educit formam ex materia de eſſe incompleto ad eſſe completum, ei tribuendo per ſuam virtutem à ſe immiſſam nouum modum ſubſtantialem, ſcilicet eſſe exiſtentiale completum, & ſi eſt generatio viuentis, ei impertitur aliquid de ſua ſubſtantia: Hinc producendo rem non poteſt reproducere idem numero, ſed tantùm ſpecie, ex hoc quod diuerſæ operationes diuerſos effectus producunt, quando diuidunt ex æquo, ideſt quando non ſunt ſubordinatæ, ſed diſparatæ, vti ſunt omnes productiones totales, & diſcontinuæ: idem & *lib.* 4. *diſtinct.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 3. *ad* 3. Igitur cùm agens naturale non poſſit tribuere eundem modum ſubſtantialem, ſed alium licèt conſimilem, nec idem numero poteſt reproducere: Vnitas enim numerica prouenit ex ratione indiuidualitatis, indiuidualitas autem eſt modus ſubſtantialis conſequens ad vnionem materiæ, & formæ factam per actionem agentis naturalis, vt latè probatum fuit *in cap. de ſubſtantia* de principio indiuiduationis.

45. Secundò Notandum ex traditis *in Phyſ. lib.* 2. *tract.* 3. *quaſt.* 5. *in Notab.* 3. quod effectus particularis dicit quidem ordinem ad ſuam cauſam, ſed non ita eſſentialiter, quod ratione ſuæ indifferentiæ non includat etiam ordinem ad aliam conſimilem, vel virtuoſiorem cauſam, in cuius virtute continetur, & à qua potuiſſet, vel poſſit poni in eſſe: Vnde ſufficienter quoad eſſe dicit ordinem ad hanc cauſam, ſed non adæquatè, cùm adæquatè includat ordinem etiam ad alias, & cùm indiuidualitas ſuperaddita naturæ productæ inſit ei ratione influentiæ prouenientis ab hac cauſa numero, & ſecundùm ſufficientiam ipſius effectus, ſequitur, quod ſecundùm ſuam eſſentiam poſſit eam recipere etiam ab alia valente illam producere: Videatur citatum notabile, vbi fuſiùs hæc doctrina explicatur.

46. Tertiò Notandum, quòd cùm entia creata alia ſint in eſſe permanente, alia in ſucceſſione, vt docet S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *cit.* Potior difficultas eſt, an idem numero ſucceſſiuum poſſit reparari, vt, verbi gratiâ, idem tempus præteritum: de quo S. Bonau. ſatis obſcurè loquitur *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *q.* 3. In corpore verò quæſtionis videtur ſibi contradicere, nam fatetur apertè, quòd Deus poteſt facere de præterito, quod ſit præſens, & poſteà negat Deum poſſe facere, quod præteritum non ſit præteritum, quod & inſinuat *lib.* 4. *diſt.* 43. *quaſt. cit. ad vlt.* Attamen, vt rectè notat P. Gallicius *lib.* 3. *tract.* 2. *quaſt.* 3. ſibi non contradicit S. Doct. nam aliud eſt ipſa præteritio, aliud ipſa res, quæ præterita eſt ſumpta ſecundùm ſuam entitatem, verbi gratiâ, motus. Vnde aliud eſt facere præteritum ſecundùm entitatem ſuam præſens, ſimulque, quod fuerit præteritum, vt motus præteritus ſi fiat

Digitized by Google

nunc præſens, aliud eſt facere, quod nunquam fuerit: Primum eſt Deo poſſibile, quia fit, vt illud, quod iam habuit eſſe, de nouo idem eſſe habeat: Secundum eſt impoſſibile; quia inuoluit contradictionem manifeſtam. His poſitis ſit

47. Prima Conclvsio: Virtute ſola naturali, id quod eſt corruptum, non poteſt idem numero reparari. Eſt S. Bonau. *l. b.* 4. *diſt.* 43. *cit.* & communis etiam Scoti, licèt dicat non poſſe aſſignari rationem vllam ab intrinſeco, ſed tantùm extrinſecum impedimentum, nempè ex ſola Dei voluntate, S. Bonau. verò adducit motiuum ſuprà adductum, nempè quia agens naturale non poteſt tribuere exiſtentiam rei corruptæ, niſi immittendo aliquid ſui, ſcilicet ſuam actionem diſtinctam, & virtutem ſubſtantialem, & ſi eſt generatio viuentium, etiam ſui partem intrinſecam, quare in via Seraphica hoc impedimentum eſt in creatura agente intrinſecum, reſpectu Dei eſt extrinſecum.

Probatvr autem primò contra Platonicos, quia etiam ſi daretur talis circulatio octauæ ſphæræ, adhuc tamen non poſſent coire iidem orbes, & ſtellæ in vnum. Tum etiam quia requirerentur eadem principia, ſcilicet materia, & forma, ſed materia poterit eſſe ſub alia forma, & diuerſimodè diſperſa. Tum quia ſequerentur multa abſurda in ſpecie humana, poſſent enim redire eadem peccata, iidem actus voluntatis, & intellectus, habitus amiſſi, ablatio libertatis, &c. Tum quia ſi denuò poſſet naturaliter idem effectus reproduci, ſequitur, quod & eadem actio numero, quod eſt impoſſibile, cùm enim ſit producta, non eſt ampliùs in potentia: Addimus tamen cum Scoto verè iſtas rationes non conuincere: Vnde recurrendum eſt ad extrinſecum impedimentum allatum: ratio eſt, quia cùm cauſa ſit indifferens ad hunc, vel alium actum, Deus ipſam determinat potiùs ad hunc, quàm ad illum, vt probatum fuit *in Phyſ. lib. 2. tract. de cauſa efficiente:* ergo ratio, quare non producat effectum iam corruptum, eſt carentia determinationis Diuinæ. Vide Meldul. hîc, qui fusè hanc materiam doctiſſimè pertractat. Sic & Serbellon. *Phyſ. diſp. 2. quæſt. 2. art. 10.* qui fusè, & ſolidè probat hanc ſententiam Scoti, & reſpondet omnibus obiectis in contrarium.

Obiicies primò, quia in Eccl. dicitur, *nihil eſſe ſub Cœlo nouum:* ergo idem reproducitur continuè.

Respondet S. Bonau. in hunc locum in hoc dicto intelligi debere idem ſpecie, non numero.

Obiicies ſecundò, quia omnes effectus continentur in virtute ſuæ cauſæ, quæ eſt indifferens ad omnes: vt probavimus *in Phyſic. lib. 2 tract. 2. quæſt. 3.* ergo.

Respondetvr contineri omnes effectus, qui ſunt in potentia ſuæ cauſæ: Sed effectus productus non eſt ampliùs in potentia naturali.

Contra: ergo poſt productionem talis effectus cauſa erit minùs potens.

Respondetvr diſtinguendo conſequens, erit minùs entitatiuè, & intrinſecè, nego, terminatiuè, & extrinſecè, concedo: remanet enim eadem potentia, & virtus ſpectans ad entitatem cauſæ, quæ tamen non poteſt exerceri in actu ſecundò, poſtquam

Digitized by Google

poſtquam iam produxit ipſum.

OBIICIES tertiò: Identitas numerica dependet tantùm ex vnione principiorum, ſed principia ſunt, ſicut erant ante primam productionem: ergo poterunt vniri, ſicque erit idem numero effectus.

RESPONDETVR concedendo Maiorem, ſed addimus requiri productionem eiuſdem vnionis, quæ exigit & eandem actionem numero: Sic negatur conſequentia.

DICES: eadem Muſca ſuffocata in aqua poteſt reuiuiſcere, ſi ad ſolis reflexum ponatur.

RESPONDETVR non eſſe eandem, ſed vi ſolis educi aliam formam conſimilem: Sic S. Bonauent. quod & meliùs patebit, cùm agemus de anima ſenſitiua.

48. SECVNDA CONCLVSIO: quæcunque entitas ſecundùm ſe ſiue permanens, ſiue ſucceſſiua poteſt per potentiam Dei abſolutam reparari poſt ipſius corruptionem: Eſt S. Bonauent. & communior: Nota tamen ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad vltim.* quòd res poteſt conſiderari duobus modis: Primo ſecundùm propriam entitatem, & exiſtentiam: Secundo quoad defluxum, ſcilicet quoad coëxiſtentiam ad prius, & poſterius, verbi gratiâ, hic motus habuit partes vnam poſt aliam A.B.C. D. E. in quo motu ſunt partes A. ante B. & B. ante C. & C. ante D. & D. ante E. & ſecundùm iſtum ordinem impoſſibile eſt, vt A. reparetur, ita quod ſint cum eodem ordine, ſed tamen iſte ordo eſt ipſis partibus accidentalis, eſſentialis autem vt in motu eſt, vt vna pars ſit poſt aliam ſecundùm propriam entitatem: Vnde ſi repararetur, & reproduceretur pars A. eſſet poſt E. in quo nulla eſt variatio ſecundùm entitatem, licèt ſit ſecundùm coëxiſtentiam, & ſecundùm menſuram intrinſecam, ſeu prioris, & poſterioris: Hinc

PROBATVR concluſio: Nulla adeſt repugnantia, quod eadem res poſſit reproduci: ergo.

PROBATVR antecedens, non adeſt ex parte Dei, vt per ſe patet: nec ex parte rei, quia, licèt antequam haberet eſſe, nihil erat, & tamen erat in potentia obiectiua Dei, ſic & poſtquam iam facta, & corrupta eſt, Deus enim non dependet à tempore, tum quia tale, vel tale tempus, in quo creatur res, eſt ipſi extrinſecum. Tum quia in Reſurrectione mortuorum iidem homines reſurgent, & tamen interruptio non impediet eandem entitatem hominum: ergo nec in cæteris.

DICES requiri nouam exiſtentiam, & indiuidualitatem, cuius ratione à creatura non poſſunt reproduci res: ergo ſi hæc eſt ratio intrinſeca rerum, implicabit etiam reſpectû Dei.

RESPONDET S. Bonauent. negando paritatem: Ideò enim creatura id non poteſt; quia non poteſt eandem actionem numero, nec eandem virturem à ſe immiſſam denuò reproducere, obidque nec habere eundem terminum, non ſic Deus, cùm vnicam actionem ſibi identificatam habeat, nec dependeat à termino in operari. Tum etiam quia diximus talem rationem in creatura eſſe extrinſecam.

49. PROBATVR ſecundò de entibus ſucceſſiuis, & præcipuè de præterito, in quo eſt maior difficultas à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 42. *cit.* Impoſſibile dicitur id, quod nullum ordinem importat ad exiſtentiam ſal-

tem in eſſe obiectiuo : ſed , verbi gratiâ , præteritum vt præteritum, eſt huiuſmodi, & ſecundùm ſuam entitatem non eſt huiuſmodi : ergo vt præteritum eſt, non poteſt reproduci : benè autem vt eſt talis entitas. Maior probatur à Seraph. Doct. quoad primam partem de præterito, vt tale eſt : Omnis potentia ſiue ſit obiectiua, ſiue actiua, reſpicit ens vel ratione principij, vel ratione termini, vel vtroque modo, ſic enim res creata ex nihilo reſpicit ens ex parte termini, ſic de non ente fit ens, & de ente fit non ens per corruptionem, & annihilationem, & ex ente fit ens, nec datur alius modus, ſcilicet de non ente non ens; quia à non ente ad non ens nulla eſt potentia : at præteritum vt præteritum dicit non ens : ergo ſi Deus poſſet facere ipſum non fuiſſe, faceret de non ente non ens : quod implicat, in quo ſenſu dicitur, quod Virgo corrupta per quamcunque potentiam non poteſt eſſe, quin fuerit corrupta, ſic enim deſtrueret Deus, quod non eſt, & faceret nihil. Tum quia veritas propoſitionis de præterito non neceſſario fundatur ſupra aliquid creatum, quod ſit, ſed quod fuerit, & ideò manet omni creato intempto. Tum quia idem diuideretur à ſeipſo, ſi poſſet facere, quod præteritum non fuerit. Probatur item Maior principalis argumenti quoad alteram partem, ſcilicet id quòd fuit ſecundùm ſuam entitatem abſque, coëxiſtentia ad prius, & poſterius, ſecundùm quæ habuit prius eſſe poſſe à Deo reproduci, quia, vt ait Seraph. Doct. illa ſucceſſio ſecundùm prius, & poſterius poteſt à Deo tolli, poteſt enim Deus reproducere Virginem, quæ iam eſt corrupta, puram, & incorruptam, poteſt & vnam partem motus iam tranſactam reproducere, & facere coëxiſtentem tempori præſenti, poteſt & vnam partem temporis, ſeu moræ denuò reproducere coëxiſtentem ſuæ intrinſecæ menſuræ : Confirmatur, quia ſicut res permanens non eſt alligata certo tempori quoad ſui productionem, ſic nec motus : Vnde reuolutio Cœli hodierna potuit à Deo anticipari vingiuti annis : ergo eadem facilitate poterit eandem repetere in hoc tempore : non enim eſt maior ratio de vna, quàm de alia, & idem dicendum de ipſis partibus temporis quoad entitatem, licèt non quoad ordinem, non enim poteſt tollere ordinem præteritum, quin præterierit. Nec illa coëxiſtentia ad durationem præteritam poteſt impedire, cùm ſit entitati rei extrinſeca, & ſeparabilis. Ratio enim intrinſeca ſucceſſiuorum conſiſtit in exiſtentia ſucceſſiua partium : ordo verò ipſarum poteſt mutari. Tum etiam ſi quod iam eſt corruptum, non poteſt reparari, id erit, vel quia non exiſtit, & hoc non, quia etiam, antequam produceretur, non exiſtebat, vel quia præceſſit, & hoc non, quia multæ res exiſtunt, quæ præceſſerunt, vel quia corruptum eſt, & hoc non, quia etiam eſt in potentia, ſicut ante primam productionem, id enim ſolùm deſtruit annihilatio, vel corruptio, quod ponit generatio, vel creatio, ſed hæc ſolùm ponit actualitatem, non poſſibilitatem, quæ præſupponitur : ergo ex eo, quod fuerit corrupta, vel annihilata res, non tollitur eius poſſibilitas ad reproduci. Tum quia non magis diſtat impoſſibile à poſſibili, quàm poſſibile ab impoſſibili, ſed per nullam poten-

potentiam impoſſibile poteſt fieri poſſibile: ergo per nullam potentiam poſſibile poteſt fieri impoſſibile.

Dices iſtas rationes probare etiam poſſibilitatem naturalem reſpectu creaturæ.

Respondetur negando aſſumptum, nam potentialitas Logica eſt per ordinem ad Diuinam Omnipotentiam, potentia naturalis reſpicit potentiam phyſicam, & expeditam, quæ poteſt impediri facilè, & maximè quando plures cauſæ, & circunſtantiæ concurrere debent ad producendum effectum.

Dices ſecundò: Id quod fuit, verum eſt, quod fuit: ergo importat aliquam exiſtentiam, & veritatem de præſenti: ergo præterit præteritum, vt tale eſt fieri, quod non fuerit præteritum, & per talem actionem terminari ad hanc exiſtentiam præſentis veritatis.

Respondetur, quod aliud eſt veritas, qua fuit, nempè ſignificatio propoſitionis de præterito, aliud ipſa præteritio, prima eſt præſens, ſecunda nec præſens, nec ordinata ad præſens, obidque dicit de ſe non ens, ideò impoſſibile eſt facere, quod non fuerit. Sic S. Bonau. *lib. 1. citat.*

Obiicies tertiò: Ad præteritum non eſt potentia, ſed entitas præterita eſt talis: ergo.

Respondetur concedendo de præterito, vt tale eſt, negando de entitate, in qua eſt præteritio, ſeu vt dicit S. Bonau. concedendo antecedens de præterito ſecundùm durationem, negando de ipſo ſecundùm entitatem.

Contra: ergo in tali caſu habebit duplicem exiſtentiam, & durationem, quæ implicant.

Respondetur negando conſequentiam, quia vt dicit Seraph. Doct. eadem exiſtentia bis eſſet per duplicem repetitionem, quæ tamen coëxiſteret duplici durationi: ſic enim iteratio non eſſet ipſius entitatis, ſed durationis, vel coëxiſtentiæ, quæ eſt quid extrinſecum. Et cum hac diſtinctione ſoluuntur ferè omnia obiecta in contrarium, & ratio eſt, ait Mairon, quia non eſt neceſſe, vt res reproducta habeat omnia, quæ priùs habebat.

Dices: ergo poſſet à Deo fieri, vt annus Natiuitatis Chriſti præcederet Natiuitatem Abrahæ, poſſet & facere, quòd mille anni elapſi coëxiſtant vni horæ præſenti replicatæ tot vicibus, vt facerent mille annos, quæ videntur impoſſibilia.

Respondetur concedendo poſſe reproduci nunc annum Natiuitatis Abrahæ ſecundùm entitatem, in quo caſu eſſet poſterior anno Natiuitate Chriſti: non ſecundùm coëxiſtentiam ad tempus extrinſecum, ſed ſecundùm ſuam exiſtentiam coëxiſtentem tempori præſenti. Et ad id de hora replicata conceditur totum ſecundùm coëxiſtentiam ad tempus millenarium, ſicque intrinſecè non eſſet duratio mille annorum, ſed tantùm extrinſecè, ſicque flueret non per durationem mille annorum, ſed ſecundùm partes eiuſdem horæ replicatas.

TRACTA

TRACTATVS II.

De Alteratione, ſeu Generatione accidentali.

50. IAM expendimus ea, quæ ſpectant ad generationem, & corruptionem ſubſtantialem: nunc vt ſequamur ordinem Ariſtotelicum, examinanda ſunt eſſentia, proprietates, & alia pertinentia ad generationem accidentalem, quæ dicitur Alteratio, quæ quia eſt motus ad qualitatem: hinc primò de ipſa alteratione ſecundùm ſe, deinde de ipſius effectibus per ſequentes quæſtiones agemus: Primò præmittentes de more noſtro Textum Seraphicum.

TEXTVS SERAPHICVS.

De Alteratione.

A. CVM duplex mutatio in vniuerſum detur, nempè ſubſtantialis, & accidentalis: Prima eſt, per quam ſubiectum fit aliud: Secunda, per quam fit alterum: hinc oritur alteratio, quæ eſt mutatio accidentalis, quæ eſt multiplex, ſed propriè ſumpta eſt ad qualitatem: Et hæc alia eſt perfectiua, alia corruptiua. *Lib. 1. diſtinct. 4. dub. 9. & lib. 1. diſtinct. 17. part. 2. quæſt. 1. ad 4. & lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & lib. 4. diſtinct. 44. part. 2. art. 3. quæſt. 1. & 2. & lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 1. & lib. 1. diſt. 17. part. 2. quæſt. 1. ad vlt.*

B. QVIA alteratio alia eſt intenſiua, alia extenſiua, quæritur, an

an in intenſione qualitas augeatur ſecundùm ſubſtantiam, an verò tantùm per maiorem radicationem in ſubiecto, vel per maiorem impermixtionem ſui contrarij: Sed reſpondendum eſt Intenſionem fieri per additionem gradus ad gradum, & quia hæc additio eſt penes quantitatem virtutis, hinc fit per acceſſum ad ſuum ſummum, obidque & per acceſſum ad maiorem perfectionem, & ſimplicitatem. Et licèt prior qualitas ſit actu, tamen quia adhuc eſt perfectibilis, & hoc pacto eſt in potentia ad vlteriorem gradum, obidque & ipſi vnibilis: Idemque ſuo modo dicendum de remiſſione, fit enim per deperditionem gradus, & gradus, excipe tamen gratiam, & charitatem, quæ licèt augeatur gradualiter: tamen tota deperditur, quia habet contrarium ſibi ſolùm peccatum. *Lib.1. diſt.17. part.2. art.1. quæſt.1. & ſeq. & lib.2. diſt.27. artic.2. quæſt.2. in corp. & lib. 2. diſt. 3. part. 1. dub. 2. & diſt. 34. dub. 3. & art. 2. quæſt. 1. & lib. 3. diſt. 14. dub. 3. & lib. 1. diſtinct. 17. cit. quæſt. 2. ad vlt.*

C. An verò iſti gradus, ſecundùm quos fit intenſio, ſint eiuſdem rationis, ſcilicet indiuidualis, an diuerſæ? Ad hoc dicendum, quòd per graduum multiplicationem fit acceſſus ad ſummum, & per conſequens quò magis aſcenditur, eò perfectior gradus aduenit, eo quia inferior fert cum ſua perfectione imperfectionem vnibilitatis, & perfectibilitatis, quæ totaliter eſt perfecta, & completa in vltimo, ſed quia non eſt differentia hæc ſpecifica, poteſt dici accidentale diſcrimen. *Lib.1. diſt.17. part.2. art.1. quæſt.2. ad vlt. & diſt.9. art.1. quæſt.1. ad 2.*

D. Et quia in intenſione ſubiectum magis, & magis perficitur, & in remiſſione gradatim expoliatur qualitate, hinc & quæcunque qualitas, quæ eſt capax gradualis latitudinis, eſt etiam terminus intenſionis, & remiſſionis: Quare dicendum eſt Alterationem propriè poſſe eſſe ad quatuor ſpecies qualitatis, habitus enim diſpoſitio ſunt vnam et ſpecies qualitatis differentes ſecundùm magis, & minus, quod & dicendum eſt pariter in naturali potentia, & impotentia, quæ differt à prima ſpecie, eo quòd illa venit in ſubiecto ab extrinſeco, iſta ab intrinſeco: Tertia verò ſpecies ſcilicet paſſio, & paſſibilis qualitas eſt propriiſſimè terminus qualitatis, quam gradualem latitudinem ſuo modo etiam oportet recognoſcere in forma, & figura. *Lib.2. diſt.25. part.1. art.1. quæſt.5. & diſt.28. dub.1.*

& lib. 4. diſt. 4. part. 2. art. 2. quæſt. 2. in corp. & lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. & lib. 2. diſt. 24 part. 2. art. 1. quæſt. 5. & lib. 4. diſt. 16. part. 1. art. 4. quæſt. 1. fund. 1. & lib. 1. diſt. 17. part. 2. quæſt. 1. & 2. & lib. 4. diſt. 6. quæſt. 1. in corp. & lib. 3. diſt. 34. part. 2. art. 2. quæſt. 1. ad 2. & lib. 2. diſt. 42. art. 3. quæſt. 1. ad vlt. & lib. 3. diſt. 9. art. 2. quæſt. 4. ad vlt. & lib. 4. diſt. 48. art. 2. quæſt. 3.

E. CVM autem qualitas in augmento habeat ſtatum, & terminum naturalem tum ratione ipſius qualitatis, tum ratione potentiæ ſuſcipientis, tum ratione virtutis agentis, ſupernaturaliter tamen nullum terminum habet, cùm potentia creaturæ ſit ſubiecta Diuinæ Omnipotentiæ, poſſitque ampliari in infinitum. Cùm autem in Alteratione neceſſariò concurrat actio agentis alterantis, hinc explicanda venit actio hæc: nempè an exigat in paſſo diſſimilitudinem, & an agendo agens repatiatur, & qualiter fiat Antiperiſtaſis. *Lib. 1. diſt. 17. cit. & diſt. 42. art. 1. quæſt. 3. & 4.*

F. DICENDVM igitur eſt, quòd cùm ſimilitudo, & diſſimilitudo alia ſit ſecundùm ſubſtantiam, & ſpeciem, alia ſecundùm accidens, vel ſecundùm gradus, neceſſariò in actione exigitur diſſimilitudo ſaltem ſecundùm gradum in paſſo: omne agens enim agit in paſſum, vt ſui ſimilitudinem imprimat paſſo, quam diſſimilitudinem facit etiam raritas diſponens ad agendum. *Lib. 1. diſt. 2. dub. 6. & lib. 3. diſt. 34. part. 2. art. 2. quæſt. 1. ad 4. & lib. 4. diſt. 44. part. 2. art. 3. quæſt. 2. arg. 2. & lib. 2. diſt. 31. art. 2. quæſt. 1. ad 2. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 6. quæſt. 1. ad 1. & in corp. & lib. 2. diſt. 14. part. 2. artic. 2. quæſt. 1. in corp.*

G. ET quia datur actio per antiperiſtaſim, & per reflexionem, dicendum etiam per antiperiſtaſim, & reflexionem acquiri, & intendi nouam qualitatem. *Lib. 2. diſt. 13. art. 3. quæſt. 1. ad 2. & 3. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 1. & Serm. 3. de pluribus Martiribus.*

H. ET licèt reſiſtentia rigoroſè ſumpta competat tantùm corporibus duris, ſcilicet ex duritie oritur ex hoc, quòd durities fert ſecùm inhabilitatem ad ſuſcipiendum, aptitudinem ad perſiſtendum, & idoneitatem ad reſiſtendum, tamen etiam competere poteſt aliis rebus habentibus contrarium, ob id & qualitatibus, in quibus eſt oppoſitio ſecundùm reſiſtentiam, quare requiritur inæqualitas inter actiuitatem vnius, & vim reſtitiuam alterius: Vnde corpus glorioſum

ſum poteſt penetrare non glorioſum, non verò corpus glorioſum ob defectum talis inæqualitatis: Et quia agens debet eſſe præſtantius paſſo ſecundùm aliquam partem, ſequitur neceſſariò, quòd in agentibus contrariis datur ſemper reactio, licèt enim paſſum in ratione paſſi ſit minùs præſtans agente, tamen, vt agens eſt, poteſt dici præſtantius ſuo agente repaſſo ex hoc, quòd patiatur ſecundùm vnam partem tantùm, & agat ſecundùm ſuam totam virtutem. *Lib. 1. diſt. 40. art. 4. quæſt. 1. & diſt. 4. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 2. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 4. quæſt. 1. & 2. & lib. 2. diſt. 31. art. 2. quæſt. 1. ad 1. & 2. & quæſt. 2. ad 3. & lib. 3. diſt. 16. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & lib. 4. diſt. 16. part. 1. art. 3. quæſt. 1. ad vlt.*

Hic autem non ſuperadditur Scholion ad Textum, quia omnia per ſe patent, & fusè explicantur in Quæſtionibus ſequentibus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Alteratio.

51. ALTERATIO ex vi nominis dicitur id, quo aliquid fit alterum, & hoc poteſt eſſe pluribus modis. Vnde poteſt ſumi primò æquiuocè, provt importat quamcunque mutationem communem creationi, generationi ſubſtantiali, corruptioni, & propriæ alterationi accidentali, de quibus agit Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. artic. 3. quæſt. 1. & 2.* & hoc modo hîc non ſumitur: ſed tantùm eſt ſermo de Alteratione accidentali, quæ eſt ad qualitatem: nam per ſubſtantialem ſubiectum fit aliud, per accidentalem fit alterum, *lib. 1. diſt. 4. dub. 9. & lib. 1. diſt. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 1. ad 4.* Hinc ſit

PRIMA CONCLVSIO: Alteratio accidentalis rectè diuiditur primò in Alterationem corruptiuam, & perfectiuam: Prima eſt introductiua quidem qualitatis nouæ in ſubiectum, ſed ſimul etiam eſt alterius corruptiua: vt dum ſubiectum fit calidum expulſione frigoris: Secunda eſt, quando fit introductio nouæ qualitatis abſque alterius deſtructione, vt dum calor, verbi gratiâ, intenditur, & gratia augetur in anima: de quibus S. Bonau. *lib. 4. diſt. 44. part. 2. art. 2. quæſt. 2. & art. 3. quæſt. 1. & alibi*, vt infrà. Secundò diuiditur in inſtantaneam, & ſucceſſiuam: Prima eſt, quæ eſt introductiua qualitatis non habentis contrarietatem: vt eſt illuminatio aëris: An verò ſit rigorosè inſtantanea, alibi dictum eſt: Secunda eſt, quæ fit introductione qualitatum habentium contrarium, ſic calor ſucceſſiuè introducitur in aquam, & hæc fit vel ſecundùm intenſionem, ſcilicet in eadem parte ſubiecti, & in eadem qualitate per augmentum graduum in ſeipſis, vel extenſiuè per dilatationem in ſubiecto, & de his agit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 1.*

& *loc. cit. ſuprà*, quæ tamen per potentiam ſupernaturalem Dei poteſt fieri inſtantaneè, vt in Conceptione Chriſti: ex S. Bonau. de vtraque *lib. 3. diſt. 4. art. 3. quæſt. 1.*

52. SECVNDA CONCLVSIO: Alteratio ab Ariſt. ſic definitur, *Motus, ſeu mutatio ad ſenſibilem qualitatem eodem ſubiecto ſenſibili manente*: Dicitur *motus* loco generis: Dicitur, *ad ſenſibiles qualitates*, per quam particulam definitur non ſolùm alteratio, quæ eſt tantùm diſpoſitiua ad generationem ſubſtantialem, ſed quæcunque alia habens pro termino quaſcunque qualitates ſiue primas, ſiue ſecundas, ſiue contrarias, ſiue non: Dicitur, *eodem ſubiecto ſenſibili manente*, vt denotetur, quòd ſubiectum eius non eſt materia prima, ſed materia corporea, ſcilicet affecta forma corporeitatis, & quantitatis ſiue interminatæ, ſiue terminatæ iuxta principia Seraphica: Aliqui tamen expungunt ab hac definitione illam particulam, *ſenſibili*, dicentes, *eodem ſubiecto manente*: Sic Serbellon. probans omnem ſenſibilitatem propriam prouenire ab ipſis qualitatibus non à quantitate, quæ diſſenſio tamen in aliorum principiis eſt potiùs de nomine: At in opinione Seraphica iuxta ſua principia dicendum eſt verè expungi debere illam particulam, ex hoc quod datur Alteratio vera etiam in ſubiecto non ſenſibili, ſed ſpirituali, quæ ortum trahit à materia, & forma, vt euenit in ſpiritibus, in quibus nulla adeſt ſenſibilitas in ſubiecto rigoroſè ſumpta, & tamen in ipſis fiunt alterationes.

53. TERTIA CONCLVSIO: Alteratio propriè in multis differt à generatione; Eſt communis omnium, & S. Doct. *lib. 2. diſt. 1. ſuprà cit.*

PROBATVR, quia primò differt ex parte terminorum, à quibus ſpecificantur omnes motus: nam generatio per ſe eſt ad ſubſtantiam: Alteratio ad qualitates: Secundò ex parte ſubiecti, nam ſubiectum generationis eſt ens incompletum, nempè vel materia prima, vel corpus vt pars altera compoſiti: Alterationis verò ſubiectum eſt ens completum, licèt enim poſſit eſſe etiam ens incompletum vt corpus, non tamen vt tale eſt, ſed tantùm dicitur incompletum non ratione qualitatis, ad quam eſt in potentia, ſed ob alium reſpectum: Tertiò differre poſſunt etiam tum ratione durationis, quia generatio fit in inſtanti: Alteratio fit ſucceſſiuè, ſed hæc eſt accidentalis differentia, cùm inſit ſucceſſio in Alteratione tantùm ratione qualitatum contrariarum: Quartò etiam ratione finis: nam generatio eſt propter ſe, Alteratio propter generationem, ſed etiam hæc eſt accidentalis, vt mox patebit.

54. QVÆRES: an ſi impoſſibilis eſſet generatio, etiam eſſet impoſſibilis Alteratio, ita quod eſſentialiter ordinetur, vel non, Alteratio ad generationem.

THOMISTÆ vt Ioan. à S. Thom. aliique affirmant: Immò Ruuius *tract. 3. quæſt. 1.* docet, quòd loquendo de Alteratione corruptiua etiam per potentiam Dei abſolutam, ſi impoſſibilis eſſet generatio, etiam impoſſibilis eſſet Alteratio. S. Bonau. *lib. 4. diſt. 44. part. 2. art. 2. quæſt. 2.* negat hanc connexionem loquendo de quacunque vera Alteratione, licèt ſit vera de Alteratione naturali, prout eſt diſpoſitiua ad generationem, de qua *lib. 2. diſt. 1. cit.* at abſolutè

loquendo

loquendo non habet eſſentialitér talem connexionem: nam in Infernò erit continua Alteratio etiam ademptiua abſque corruptione, & generatione, quæ Alteratio de ſe eſſet corruptiua, ſi ſubiectum à Deo non præſeruaretur: ergo. Tum etiam quia, vt docet S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 12. quaſt. 1. ad 3.* priùs poteſt eſſe ſine poſteriori, à quo non dependet: ergo ingenerabilitas ſubſtantiæ poteſt eſſe ſine ingenerabilitate, & incorruptibilitate qualitatum. Nec valet, ſi dicas non poſſe illam ſubſtantiam eſſe ſine ſuis accidentibus conſeruatiuis, quia Deus poteſt illam conſeruare abſque iſtis, tum quia multa ſunt accidentia, quæ non inſeruiunt ad conſeruationem ſubſtantiæ.

Dices: Alteratio verſatur inter contrarias qualitates mutuò ſe expellentes à ſubiecto, ſed iſta mutua expulſio eſſentialiter ordinatur ad expulſionem formæ ſubſtantialis: ergo ſi iſta expulſio eſt impoſſibilis, etiam illa.

Respondetur ex Meldul. diſtinguendo Minor. iſta expulſio mutua ordinatur ad expulſionem formæ ſubſtantialis, diſtinguo, tanquam ad primarium effectum, nego, tanquam ad ſecundarium, concedo, obidque nec eſt eſſentialis ipſi Alterationi, expulſio enim formæ ſubſtantialis eſt formaliter, & etiam efficienter ab alia forma ſubſtantiali: efficienter verò ab agente, & diſpoſitio formaliter ordinatur ad introducendam aliam diſpoſitionem.

Contra: Ideò entia incorruptibilia ſunt inalterabilia, quia ſunt incorruptibilia: ergo Alteratio ordinatur ad corruptionem, & generationem eſſentialiter.

Respondetur concedendo id eſſe verum de facto, non tamen de poſſibili, quaſi hæc ſit ratio intrinſeca incorruptibilitatis, quod patet, quia dantur ſubſtantiæ corruptibiles, ſimulque inalterabiles, vt ſunt Adamas, aliæque conſimiles gemmæ: Vide S. Bonauent. *lib. 4. diſtinct. 44. part. 2. art. 3. q. 1. in corp. & ad 2.*

QVÆSTIO II.

An Alteratio ſit motus continuus.

55. Primò ſupponendum ex traditis *in Phyſ.* aliud eſſe continuitatem, aliud ſucceſſionem, continuitas enim ex vi nominis ſignificat vnionem partium plurium eiuſdem rei inter ſe: Succeſſio verò ſignificat pluralitatem rerum, quarum vna ſuccedat alteri, ſiue poſteà ſint partes eiuſdem rei, ſiue non: Continuitas verò alia eſt ſucceſſiua, & eſt, per quam res plures habet partes ſuccedentes vnitas inter ſe, vt in tempore: Inſtantanea, ſeu ſimultanea eſt, per quam res plures habet partes vnitas ſimul exiſtentes æquè primò, vt ſi tota qualitas produceretur in vnico inſtanti in ſubiecto: Succeſſiua verò alia eſt ratione ſubiecti, alia ratione termini: Prima eſt, cùm ſubiectum mouetur per partes poſt partes ad terminum, vt in motu, verbi gratiâ, animalis: Secunda eſt, cùm motus incipit per primam partem correſpondentem primæ parti termini, deinde per aliam reſpondentem ſecundæ, vt in calefactione reſpectu caloris: Vtraque eſt ſucceſſiua vel ab intrinſeco, & per ſe, vt in motu vel ratione termini, qui

non poſſit acquiri ſimul totus, vel ratione ſpatij, & hoc præcipuè in motu locali naturali, vel eſt ab extrinſeco, & per accidens, & eſt ratione applicationis agentis ad mobile, vel ratione alterius qualitatis contrariæ exiſtentis in ſubiecto, quæ tota ſimul expelli non poſſit: Hinc cùm ſit certum qualitatem quamlibet tam intenſiuam, quàm extenſiuam poſſe de facto in inſtanti acquiri in ſubiecto, & de facto aliquando acquiritur, vt dum lumen in medio tenebroſo producitur, quæ productio, an ſit rigoroſè inſtantanea, an non, aliàs diſputatum eſt; & in Conceptione Chriſti tota Alteratio præcedens facta eſt in inſtanti, vt dictum eſt: Quæritur modò, an quando agens non ſit æqualiter præſens omnibus partibus ſubiecti, vt dum ignis calefacit lignum, vel in ipſo ſubiecto ſit reſiſtentia qualitatis contrariæ, Alteratio tunc ſit continua, an interpolata.

Prima opinio aſſerit Alterationem tam ſecundùm extenſionem, quàm intenſionem eſſe motum quemdam integratum ex pluribus mutationibus inſtantaneis non continuis, ſed connexis per partes temporis, in quibus agens quieſcit: Sic Capreol. Ferrar. Soncin. Iauel. & alij apud Maſtrium *diſputat. 3. num.* 61.

Secunda opinio eſt communis ferè omnium aſſerentium eſſe motum continuum ſucceſſiuum, & eſt etiam Seraph. Doct. *infrà cit.* Pro ſolutione quæſtionis

56. Secundò ſupponendum, diuerſo modo fieri Alterationem extenſiuam ab intenſiua: nam extenſiua fit per diuerſas partes ſubiecti, ex ſubiecto enim Alterato agens educit priùs in vna parte qualitatem, & deinde in alia aliam, ex quibus poſteà fit. vna qualitas extenſa: Intenſio verò fit in eadem parte ſubiecti, ex qua agens educit priùs vnum gradum, & deinde ſecundum, tertium, quorum primus eſt veluti diſpoſitio ad eductionem alterius, ſicque in latitudine intenſiua plures gradus ſunt in eadem parte ſubiecti, vel ſimul penetrati in toto ſubiecto. His poſitis ſit

57. Vnica Conclvsio: Alteratio tam intenſiua, quàm extenſiua ex parte termini, ſiue ſecundùm ſe intrinſecè eſt continua, & ſucceſſiua, ex parte ſubiecti verò extrinſecè tantùm eſt ſucceſſiua, cùm poſſit in ſubiecto introduci in inſtanti: Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. art. 3. quæſt. . in corp.* vbi docet in generatione ſubſtantiali interuenire motum continuum ratione diſpoſitionum antecedentium: Idem affirmat *lib. 3. diſt. 4. art. 3. quæſt. 1.* & *lib. 4. diſt. 16. part. 1. art. 3. q. 1. ad 4. & 5. & alibi ſæpè:* in quibus locis præcipuè *lib. 3.* docet ſecundam partem concluſionis.

Probatvr autem prima pars: Agens applicatum paſſo agit continuè, & non per interpolationem; ergo & alterat continuè, & ſucceſſiuè.

Respondet Arriaga negandò antecedens, vult enim quieſcere agens poſt productionem primi gradus per morulas, ſed nos ipſas ſatis reiecimus *in Phyſ.* agentes de motu: & iuremerito, nam agens naturale naturaliter applicatum paſſo, & non impeditum ſemper, & continuè agit, vt ignis calefaciendo lignum, &c.

Probatvr ſecundò: Agens introducit primum gradum ſine interruptione: ergo & ſecundum, & tertium,

tium, & alios. Antecedens admittitur ab Aduerſariis. Probatur conſequentia: primus gradus non eſt indiuiſibilis, ſed habet partes virtute ſua ſuperantes reſiſtentiam contrarij, & diſtantiam medij, & diuiſibilitatem ſubiecti, & paſſi, ſed non eſt maior ratio de cæteris ſequentibus; ergo continuè fit Alteratio.

PROBATVR ſecunda pars, ſcilicet quòd ſit ſucceſſiua extrinſecè: nam, vt aduertit Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 4. cit.* tota Alteratio præparatiua in Conceptione Christi facta eſt in inſtanti: Vnde licèt illæ qualitates eſſent intenſæ, & extenſæ per continuationem, tamen omnes in ſubiecto ſimul æquè primò eductæ fuerunt.

58. OBIICIES: Intenſio qualitatis in partibus ſubiecti extenſa non habet ſua indiuiſibilia continuatiua, quibus poſſit continuari: ergo nequit eſſe continua. Probatur Antecedens, quia ſi habet talia indiuiſibilia, ea debet acquirere in inſtantibus temporis continui ipſis correſpondentibus, ſed non poteſt ea habere in ipſis inſtantibus: ergo. Probatur Minor. quia tantùm tria indiuiſibilia ſunt in qualitate: nempè indiuiſibilia extenſionis tantùm, tum terminatiua, tum continuatiua, vt in quantitate: Secundò indiuiſibilia intenſionis tantùm, quæ continuant partes extenſiuè intenſas: Tertiò indiuiſibilia intenſionis, & extenſionis ſimul, quæ continuant partes intenſiuas rei inextenſæ, vt eſt intenſio indiuiſibilis intenſi per plures gradus: Prima ſunt indiuiſibilia extenſiuè, diuiſibilia intenſiuè: Secunda ſunt diuiſibilia extenſiuè, & indiuiſibilia intenſiuè: Tertia ſunt indiuiſibilia omninò, & abſolutè: Sed prima indiuiſibilia non poſſunt continuare intenſionem, cùm ſpectent ad extenſionem tantùm, obidque & ſunt diuiſibilia intenſiuè: Nec item ſecunda, quia ſunt diuiſibilia extenſiuè, aliàs vtraque indiuiſibilia, quæ ſunt diuiſibilia in partes, illa intenſiuè, iſta extenſiuè, poſſent acquiri in inſtanti, quod eſt impoſſibile: ergo erunt vltima indiuiſibilia, quod etiam eſt impoſſibile, cùm nequeant eſſe continuatiua partium, quæ realiter diſtinguuntur ab ipſis partibus intenſiuis inhærentibus in indiuiſibili ſubiecto, cuius ſunt indiuiſibilia: ergo vera conſequentia.

59. RESPONDETVR ex Ruu. negando antecedens: Ad probationem reſpondetur concedendo maiorem, & negando Min. Ad probationem reſpondetur illa indiuiſibilia licèt ſint diuiſibilia extenſiuè in inſtanti temporis acquiri: eo modo quo ſuperficies in motu locali ſecundùm profunditatem acquiritur in inſtanti, prout eſt indiuiſibile profunditatis, licèt ſit diuiſibilis ſecundùm longitudinem, quia debet ille motus menſurari ſecundùm profunditatem, cuius indiuiſibile continuans eſt ſuperficies, ſic & indiuiſibile continuans intenſionem extenſam in partibus ſubiecti, licèt quoad extenſionem habeat contrarietatem, & ſit diuiſibile; quoad intenſionem tamen nullam habet contrarietatem, & in inſtanti acquiri poteſt, quia talis motus fit ſecundùm profunditatem: Vide Ruu. hîc, & Maſtrium *diſp. 3. quæſt. 5.* quæ doctrina tamen *in ſeq. quæſt.* magis elucidabitur vt in proprio loco: Addimus tamen falſum eſſe indiuiſibilia ſecundo loco poſita non eſſe diuiſibilia extenſiuè,

cùm

cùm ſint in eadem parte compenetratæ ſimul.

Aliæ obiectiones Arriag. fundantur ſuper morulas in his motibus ab ipſo inuentas, quæ ſatis *in Phyſ. lib.*3. *tract.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. *Concl.* expenſæ, & reiectæ fuerunt.

QVÆSTIO III.

Quomodò qualitas extendatur, & intendatur, & remittatur.

60. Modica, vel parua difficultas occurrit circa extenſionem qualitatis, tum etiam quia in præcedenti quæſtione ſatis in primo Notabili explicata eſt: nam certum eſt qualitatem eſſe diuiſibilem, & ſecundùm varios gradus extendi per ſubiecti partes, à quibus extenſiuè educitur: ſolùm poteſt eſſe difficultas, an illæ partes ſint ſimilares, an verò heterogeneæ, quod in ſequenti quæſtione explicabimus: Vnde tota difficultas, & quidem maxima reducitur ad intenſionem, eſtque ſcitu valdè neceſſaria, & vtilis ob dicenda in Theologia de pluribus qualitatibus ſpiritualibus, earumque augmento, & diminutione.

Prima opinio eſt aſſerentium qualitatem intendi præcisè per maiorem abiectionem qualitatis contrariæ: Vnde calor dicitur maior, vbi minùs de frigiditate reperitur in ſubiecto, quam opinionem affert, & reiicit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. patet autem falſitas ipſius in gratia, & charitate in primo homine, & in Angelis, in quibus nihil contrarij præfuit.

Secvnda opinio aſſerit Intenſionem fieri per corruptionem qualitatis præcedentis adueniente alia perfectiori: Sic Dur. *lib.* 1. *diſp.* 17. *quæſt.* 1. Gofred. Auic. Gilbert.

Tertia opinio ponit qualitatem omninò ſimplicem in eſſentia, intenſionem verò fieri per acquiſitionem perfectioris exiſtentiæ remanente eadem eſſentia: Ita Flandrienſis, & alij à Toleto citati. A quibus non multùm differt D. Thomas cum ſuis aſſerens, qualitatem intendi per maiorem radicationem in ſubiecto: In qua mirum eſt, quàm variè loquantur Thomiſtæ in defendenda hac opinione, vt notat Meldul. *hîc quæſt.* 2.

Qvarta opinio eſt Seraph. Doct. affirmantis Intenſionem fieri per nouam qualitatem ſuperadditam priori, & per remiſſionem deperdi, loquendo de qualitatibus naturalibus, non verò de gratia quoad remiſſionem: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *artic.* 1. *q.* 1. *& ſeq. per totum articulum*, & *lib.* 2. *diſt.* 27. *quæſt.* 5. quem & ſequuntur Scotus ibid. Nomin. & plurimi recentiores Fonſ. Suarez *in Met. diſp.* 46. *ſect.* 1. Vaſq. Hurtad. Arriag. eſtque communior: Pro ſolutione

61. Primò Notandum ex S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 27. *artic.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* quod multis modis aliquid poteſt augeri: Primò per impermixtionem ſui contratij, quo pacto aliquid dicitur albius altero, non quatenùs habeat plures gradus albedinis, ſed quia eſt impermixtius nigro, de quo modo agit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *dub.* 2. *part.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 34. *dub.* 3. & *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 14. *dub.* 3. Secundò quatenùs ſuccedit maius minori, quomodò dies dicuntur augeri: Tertiò

per

per aggregationem multorum, vt lumen augeſcit in aëre per additionem multarum candelarum: Quartò per magnificationem rei in ſeipſa, quomodò coſta Euæ fuit in ſeipſa augmentata, & quinque panes multiplicati: Quintò per additionem, vt in nutritione: Sextò per acceſſum ad ſummum: his duobus vltimis modis ſuſtinet S. Bonauent. fieri intenſionem qualitatis.

SECVNDÒ Notandum, quòd fundamentum conſtituendi intenſionem in qualitatibus eſt (ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& ſeq.*) quantitas virtutis, ſeu actiuitatis, quæ augetur, & ratione cuius vna plùs poteſt, quàm alia eiuſdem ſpeciei, & eadem qualitas in vno, eodemque ſubiecto plùs, minúſve poteſt agere, & hoc præciſè ratione talis quantitatis virtutis præciſa quacunque alia re: nam per accidens poteſt dari, quòd eadem qualitas in ſe inuariata poſſit producere aliquem effectum perfectiorem ratione mutationis factæ in ſubiecto, verbi gratiâ, ſi ſubiectum fiat denſius, vt calor in ferro ignito magis ſentitur, quàm in ligno, vel palea, ſed quando ſubiectum idem manet inuariatum, augmentum virtutis reſolui debet in mutationem aliquam ipſius qualitatis, quæ eſt immediatè operatiua, ſic & proportionaliter remiſſio virtutis ratione decrementi virtutis intrinſecæ: Hæc Serbellon. *diſp.* 1. *num.* 101.

62. TERTIÒ Notandum, quòd gradus qualitatis dicitur à gradior, quaſi greſſus, quia per ipſum itur in perfectionem rei: Gradus autem qualitatis eſt duplex, alius eſt ſpecificus, alius indiuidualis: Primus eſt, quo ens determinatur ad certum genus, & ſpeciem ſecundùm eſſentiam ſuam, iſteque conſiſtit in indiuiſibili, quia dicit ipſam quidditatem præciſam. Et quia ſpecies dicit ordinem ad infinita indiuidua ſub ſe poſſibilia: hinc gradus indiuiduales ſunt portiones perfectionales formæ ſpecificæ extra eius conceptum quidditatiuum, ſed includentes ipſam formam ſpecificam in ſuo conceptu, & incluſæ intra conceptum indiuidui: Vnde cùm ſint veluti portiones perfectionales: ideò habent ſuam integralem perfectionem tum ſecundùm ſe, tum & multò magis vt ſimul aggregati in eodem ſubiecto, & quia ſunt accidentia, ideò deſumunt ſuam integralem vnitatem numeralem ab eodem ſubiecto, licèt ſecundùm ſe ſint diuiſibiles in plures partes, ſeu gradus numericè incompletè diſtinctos, quos Philoſophi reduxerunt claritatis maioris gratia in octo, loquendo de naturalibus qualitatibus, quæ limitatio ipſis ineſt tum ratione potentiæ actiuæ, à qua producuntur, tum paſſiuæ, à qua recipiuntur limitato modo, ſupernaturales autem, cùm à Deo infundantur, & recipiantur ſecundùm potentiam obedientialem, poſſunt in infinitum ſyncathegorematicè augeri.

63. QVARTÒ Notandum, & ſupponendum id, quod *in præcedenti quæſtione* dictum eſt de tribus generibus indiuiſibilium ſcilicet partium extenſionis, partium intenſionis, & partium intenſionis, & extenſionis ſimul ipſorum indiuiſibilium, quæ doctrina traditur à Ruu. *quæſt.* 4. ſolúmque ab ipſo diſcrepamus in hoc, quod ipſe dicit indiuiſibilia continuantia partes intenſionis eſſe diuiſibilia extenſiuè, quod nos non admittimus, cùm, vt ſuprà

ſuprà dictum eſt, ſint in eadem parte compenetrata, nec extenſa: His poſitis ſit

64. Prima Conclvsio: Non fit intenſio qualitatis per deſtructionem prioris gradus, & productionem perfectioris. Eſt contra Durandum, alioſque, & eſt S. Bonauent. & communis.

Probatvr primò: Nulla forma accidentalis expellitur à ſubiecto niſi per actionem contrarij agentis, aut deſitionem ſubiecti, aut remotionem conſeruantis, aut per incompoſſibilitatem, ſed nullo ex his modis poteſt deſinere forma minùs intenſa per aduentum nouæ perfectioris entitatis: ergo, dum intenditur forma minùs intenſa, non deperduntur priores gradus. Maior patet. Probatur Min. Eiuſque Prima pars patet: nam gradus aduenientes ſunt eiuſdem rationis cum prioribus, ſaltem non ſunt contrarij: ergo nec expellunt eos: Secunda pars item patet: nam ſubiectum non deſinit, aut corrumpitur: Item nec remouetur conſeruans, ſi aliquod ſit præter ſubiectum: immò permanet, verbi gratiâ, ignis: nec item per incompoſſibilitatem, quia ſunt eiuſdem rationis, & ſpeciei: ergo.

Probatvr ſecundò: Verus motus habet veram continuationem: ergo & Alteratio, ſed ſi partes præexiſtentes corrumperentur in intenſione, ille motus non eſſet continuus, vt ſi intenſio caloris fieret per mediam horam: fieret enim per morulas, ſcilicet producendo, & deſinendo; ergo.

Probatvr tertiò: Quia variatis ſpeciebus Euchariſtiæ deſinit eſſe Corpus Chriſti, ſicque in Alteratione ipſarum deberet deſinere, quod eſt falſum.

Probatvr quartò argumento Theologico ex Scoto *lib. 1. d. ſt. 17. quæſt. 3.* Poteſt Deus, ſi vellet, conferre gratiam elicienti actum meritorium in eodem inſtanti, in quo operatur, & per conſequens in eodem inſtanti daretur augmentum habitus gratiæ, ſed in eodem inſtanti neceſſariò debet eſſe habitus præcedens, quia ipſe concurrit ad elicitionem actus, ob id enim eſt meritorius: ergo. Idem argumentum poteſt fieri in habitibus acquiſitis, qui concurrunt ad elicitionem actus, vt partialis cauſa, ſicque ſi præcedens habitus deperderetur, ſimul eſſet, quia cauſa ſupponitur in eſſe, & ſimul non eſſet, quia ſupponitur corrupta: Idem & in agentibus materialibus, quæ ad inuicem agãt, & patiantur, ſi enim calor agat in frigus, præſupponitur calor exiſtens, frigus autem, quia remittitur, deberet deſtrui, & aliud imperfectius totaliter produci: at illud antecedens frigus ſupponitur ſimul reagere in calorem: ergo ſimul eſſet, & non eſſet: Sic ex Meldul. *diſp. 3. num. 25.* Tum etiam quia frigus vt vnum agens in calidum vt octo remittit, verbi gratiâ, illum ad ſeptem gradus introducendo vnum gradum frigoris, ſicque in hac opinione frigus vt vnum produceret calorem vt ſeptem, non enim alia cauſa poſſet aſſignari in caſu, quo, verbi gratiâ, ignis eſſet remotus, quod eſt abſurdum: vnum enim contrarium non poteſt eſſe cauſa niſi deſtructiua ſui contrarij.

65. Obiicies primò: vt ſe habet vbi ad motum localem, ita forma ad Alterationem, ſed in motu locali eſt aliud, & aliud vbi: ergo & in Alteratione, & intenſione.

Reſpondetvr primò negando

do paritatem; ratio diſparitatis eſt, quia illa vbi ſunt incompoſſibilia, ſicut etiam duæ qualitates contrariæ, non ſic in intenſione.

Respondetvr ſecundò: negando Min. eſt enim vnum vbi continuatum totale.

Obiicies ſecundò: termini motus ſunt incompoſſibiles, ſtatim enim ac acquiritur terminus ad quem, deſinit terminus à quo, ſed in intenſione terminus à quo eſt qualitas in eſſe remiſſo, terminus ad quem eſt qualitas in ſummo: ergo deperditur illa, vt iſta acquiratur.

Respondetvr concedendo Maiorem de terminis formalibus, & per ſe,& negando de materialibus,& concomitantibus: Ad Min. qualitas vt remiſſa eſt terminus à quo,concedo, eſt enim vera in ſenſu compoſito, ideſt terminus intenſionis non poteſt eſſe terminus remiſſionis ſecundùm idem vt qualitas, nego, ſed vt remiſſa dicit tantùm negationem maioris qualitatis, & ſub tali negatione eſt teminus à quo: ideò talis negatio perit, quia ſecundùm entitatem qualitas, verbi gratiâ, calor non opponitur calori; quia ſe habet vt pars ipſius qualitatis intenſæ: facit ad hoc egregia doctrina Seraph: Doct. quam tradit *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *queſt.* 2. *cir.* & *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *artic.* 2. *quaſt.* 2. vbi docet, quòd quædam recipiunt magis, & minus per contrarij permixtionem; vt quando vtrumque extremum eſt aliqua natura, vt album, & nigrum: quædam per acceſſum ad complementum, vt ſunt, quorum oppoſita ſunt priuationes, vt lux, & tenebra, vel quæ dicunt ſimul poſitionem, & priuationem, vt impoſſibile, quod dicit virtutem ad non patiendum, & priuationem patiendi: pari modo calor vt remiſſus dicit poſitionem caloris, & priuationem gradus vlterioris, ſicque fit intenſio per acceſſum ad ſummum per poſitionem, & non per deſtructionem, vt patet in augmento charitatis, & gratiæ: Sic *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 3. & 4.

Dices: Gradus intenſior continet virtualiter remiſſiorem: ergo remiſſior eſt ſuperfluus.

Hæc obiectio ſoluitur in ſequenti quæſtione: Pronunc reſpondetur diſtinguendo antecedens, gradus ſuperior continet virtualiter, & ſimul formaliter, nego; continet virtualiter tantùm, concedo; ſic negatur conſequentia, & ratio in ſequenti quæſtione adducetur.

66. Secvnda Conclvsio: Intenſio non fit præcisè per maiorem impermixtionem, & depurationem à contrario, ſeu per maiorem priuationem eiuſdem contrarij, nec per maiorem exiſtentiam, & radicationem in ſubiecto: Prima pars eſt contra Platonicos: Secunda eſt contra Thomiſtas: Eſt tamen S. Bonauent. Scot. & communior.

Hic tamen nota, quòd fundamentum Platonicorum eſt iſtud, verbi gratiâ, albedo poteſt conſiderari in triplici ſtatu, ſcilicet perfectiſſimo, ſpecifico, & diminuto: In primo nihil habet admixtum contrariæ qualitatis: In tertio tranſit in tertiam entitatem: ex albedine enim, & nigredine fit pallidum, dum ſunt in ſtatu diminuto; In ſecundo habet admixtum aliquid nigredinis, quæ doctrina eſt falſa ex hac vltima parte: nam falſum eſt albedinem habere admixtam nigredinem, tum etiam quia dato,quòd aliquis gradus

nigredinis eſſet in ſubiecto, tamē non poſſet dici formaliter albedo intendi ratione deperditionis nigredinis.

Probatvr prima pars: Quia dantur formæ non habentes contrarium, vt lumen, & lux, gratia, viſio, & charitas, &c. tamen intenduntur: dantur etiam aliquæ formæ habētes contrarium poſitiuum, & tamen ſunt incompoſſibilles in quocunque gradu, vt ſunt, v. g. actus erroris, & ſcientiæ circa idem obiectū, quia circa idem obiectum inuoluunt contradictionem: dantur & aliæ, quæ non neceſſariò præſupponunt formas oppoſitas in ſubiecto, vt ſunt habitus virtutum, & tamen intenduntur: ergo intenſio præcisè non fit per impermixtionem contrarij; ſic etiam cùm volitio non admittat ſimul nolitionem oppoſitam, ſequeretur, quòd qualibet eſſet intenſiſſima. Tum quia intenſio albedinis eſt dealbatio, ſed omnes motus ſpecificantur à termino ad quem, non à quo: ergo terminus ſpecificans hunc motum non eſt amotio nigredinis. Tum quia intenſio eſt actio generatiua: ergo habet præcisè pro termino aliquid de nouo productum, licèt concomitanter adſit corruptio contrarij. Tum quia perfectio vnius formæ maior reſpectu alterius cognoſcitur non ratione maioris priuationis, ſed per acceſſum ad ſummum intra eandem ſpeciem: ergo non fit intenſio per priuationem ſui contrarij.

Probatvr ſecunda pars contra Thom. Tum quia exiſtentia emanat ſemper eodem modo ab eſſentia, ergo hac inuariatâ ſemper eandem cauſabit exiſtentiam. Tum quia exiſtere dicit rem extra cauſas poſitam, ſed quæcunque entitas producta eſt in ſummo extra ſuas cauſas: ergo non admittit magis, & minus.

Probatvr ſecundò: hoc magis radicari in ſubiecto vel dicit aliquam mutationem ipſius qualitatis, vel non; ſi non: ergo qualitas non poteſt dici magis intenſa, vel minùs remiſſa, nec magis, vel minùs radicata; ſi primum: hæc mutatio vel erit realis, & entitatiua, vel eſt formalis tantùm, & conſiſtens in ſola formalitate intentionali: ſi primum: ergo cùm non corrumpatur prior entitas, noua alia ſupperadditur, ſicque erit additio per partes, & gradus.

Probatvr conſequentia, quia quod de minùs tali fit magis tale, hoc habet per aduenientem realitatem: ergo per nouum gradum: ſi verò conſiſtit in ſola formalitate, & intenſione per intellectum, nec etiam poterit per hanc magis eſſe intenſa. Tum quia maior radicatio pertinet tantùm ad extenſionem vel in eadem parte, vel in diuerſis partibus ſubiecti, non ad intenſionem. Tum quia per intenſionem creſcit virtus agendi, ſed virtus agendi commenſuratur entitati rei: ergo & entitas rei creſcit. Tum quia etiam accidentia ſeparata à ſubiecto habent intenſionem maiorem, & minorem. Tum quia intenſio eſt actio realis: ergo habet terminum realem nouum: eſt enim per acceſſum ad ſuum ſummum, non per receſſum à ſuo contrario: ergo eſt per aliquid de nouo productum. Tum quia, vt docet Ariſt. 4. *Phyſ. t.* 84. eodem modo aliquid fit magis calidum, quo fit calidum, ſed fit calidum per qualitatem nouam: ergo fit magis calidum per nouum calorem. Iſtis rationibus varij variè reſpondent Thomiſt. ita quod poteſt verè dici quot capita

tot

tot ſententiæ : Vnde hoc eſt ſignum manifeſtum debilitatis, & leuitatis huius ſententiæ, vt videre quis poteſt apud Ruuium, Maſtr. Serbellon. Arriagam, Suarez, aliosque communiter.

67. Tertia Conclvsio : Intenſio fit per additionem gradus ad gradum in qualitatibus: Eſt S. Bonau. cit. Scot. & communiſſima. Et ſequitur ex refutatione aliarum ſententiarum, & iterum ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quaſt.* 1. & 2. confirmatur, quia per intenſionem augetur virtus intrinſeca qualitatis,ſed virtus radicaliter non diſtinguitur ab ipſa entitate : ergo ſi augetur virtus, augetur & entitas.

Et ſi dicas virtutem diſtingui ab entitate.

Contra, ait S. Bonauent. Illa virtus vel habet eſſentiam, vel non : ſi habet : ergo vel diſtinguitur à ſua virtute, vel non, ſicque erit proceſſus in infinitum: ſi non : ergo erit idem cum eſſentia. Tum quia incrementum extenſiuum qualitatis conſiſtit in additione partis ad partem reſpectu diuerſarum partium ſubiecti : ergo & incrementum intenſiuum debet eſſe in eadem parte ſubiecti per additionem partis ad partem : Extenſio enim, & intenſio differunt per hoc, quod illa eſt augmentum per partes diuerſas ſubiecti, iſta in eiſdem partibus.Tum quia charitas, & gratia verè in intenſione augentur, ſed augmentum eſt præëxiſtentis quantitatis additamentũ : ergo vbi eſt augmentum, ibi eſt additio entitatis eiuſdem generis. Tum quia per intẽſiorem gratiam anima fit Deo gratior, ſed per principium gratiæ erat Deo grata : ergo ſi fit magis grata, fiet per nouam gratiam. Tum ex viſione beata, quæ eſt repræſentatio Dei, fitque maior, vel minor, ſed cùm hæc expreſſio Dei maior, & minor ſit entitatiua, non poteſt ei ineſſe ex ſubiecto, ſubiectum enim eſt ei extrinſecum. Tum quia, vt arguit Scotus, poteſt Deus in eodem inſtanti elicitionis actus meritorij augere gratiam, ſed in tali caſu gratia præcedens concurrit ad elicitionem actus ſimul cum voluntate : ergo in augmento non corrumpitur præcedens qualitas.

68. Obicies primò ex Ariſtot. apud S. Bonauent. *cit.* Subiectum fit magis calidum nullo facto in materia calido, ideſt nullo calore facto in materia.Tum & 3. *Top. cap.* 4. quæ ex contrariis ſunt impermixtiora, ſunt magis talia ; quod & videtur etiam aſſerere S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 2. *art.* 3. *quaſt.* 1. & *alibi.*

Respondetvr has, & conſimiles authoritates nobis non aduerſari : nam, vt rectè exponit Serbellon. verè dum calidum fit intenſius, non fit mutatio abſolutè de non calido, ſed de calido in calidum : Meld. ait velle indicare non mutari ſubiectum per aduentum nouæ formæ contra dicentes aduenire nouum ſubiectum per nouos athomos. Nos ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *q.* 1. *ad vltim.* Reſpondemus verificari de mutatione ſubſtantiali : non verò de accidentali, mutatur enim ſubiectum accidentaliter. Et ad alium textum, quod quæ ſunt ex contrariis impermixtiora, ea ſunt magis talia, ideſt, plus intenſa.

Respondet Meldul. hanc propoſitionem non debere ſumi in ſenſu formali, vel identico quaſi impermixtio ſit ratio formalis intenſionis, ſed in ſenſu concomitante : verum

Digitized by Google

enim id eſt concomitanter, quæ reſponſio eſt vera. At Seraph. Doct. aſſignat rationem fundamentalem talis reſponſionis dicens *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *cit.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 34. *dub.* 3. & *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 14. *dub.* 3. quod id dicitur purius, quod eſt impermixtius contrario: quando vtrumque extremum eſt natura, ſcilicet quid purè poſitiuum, & in hoc ſenſu verum eſt id eſſe calidius, quod minùs habet de frigore (quod tamen intellige non in ſenſu formali, vt dictum eſt) ſed quando vnum extremum eſt vel priuatio, vel priuatio cum poſitione; ita tamen, quòd priuatio habet rationem termini: non eſt verum, vt eſt in propoſito, nam id intenſius dicitur, quod magis recedit à remiſſo, & magis accedit ad ſuum ſummum.

Obiicies ſecundò: Qualitatem intendi eſt perfectiùs inhærere ſubiecto: ergo eſt perfectiorem vnionem habere cum ſubiecto: ergo hæc eſt ratio intenſionis. Confirmatur, quia ſicut quantitas in rarefactione abſque additione noua fit magis extenſa in ſubiecto, ſic & qualitas fit magis intenſa per radicationem in ſubiecto.

Respondetur ſi, ly *perfectiùs*, cadit ſuper inhærere, negatur: ſi cadit ſupra qualitatem, conceditur, ſed hinc negatur conſequentia: immò ex hoc infertur noua additio qualitatis. Et ad confirmationem negatur paritas ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. nam rarefactio non eſt motus ad quantitatem, ſicut intenſio eſt ad qualitatem.

Obiicies tertiò: Duo accidentia numero non poſſunt eidem ſubiecto ineſſe: ergo nec plures gradus ſolo numero diſtincti: & hoc eſt vnum ex præcipuis fundamentis Thomiſtarum.]

69. Cvi variè varij reſpondent, & Meldul. reſpondet accidentia indiuiduari ſeipſis, vt aliàs dictum eſt, & probatum: dici verò indiuiduari extrinſecè à ſubiecto, quæ regula tamen non ſemper valet, & maximè quando plura accidentia diuerſa numero habent diuerſa munera, quæ à quolibet non poſſunt exerceri, vt eſt in caſu noſtro: nempè ratione maioris virtutis, & perfectionis, quæ doctrina licèt ſit vera, & ſufficienter ſatisfaciat difficultati propoſitæ, & eſt conformis etiam doctrinæ Seraphicæ aliàs traditæ agendo de hac materia; tamen meliùs reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* quòd cùm vnus gradus ſit vnibilis, & in potentia ad vniri cum alio ratione ſuæ imperfectionis, ſic ex illis duobus fit vnum numero integratum ex pluribus partibus, quod & patet in quantitate, & in aliis totis integralibus: Vnde licèt quilibet gradus ſecundùm ſe diſtinguatur numero ab alio, hæc diſtinctio tamen eſt imperfecta, obidque poteſt ſtare cum multiplicitate aliorum coëuntium in vnum numero, & hoc maximè quia, vt ait S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 7. in continuo diſtinctio vnitatum fit per diuiſionem: ergo vbi non eſt diuiſio, ibi non eſt diſtinctio vnitatum, & eò magis, quia iſti gradus ſunt heterogenei, vt in ſequenti quæſtione patebit.

Contra inſtant: quia forma accidentalis eſt ſimplex, & purus actus carens compoſitione, & conſiſtens in indiuiſibili etiam ad mentem Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 23. *art.* 2. *quæſt.* 5. *ad* 4. ergo falſa reſponſio. Tum quia forma non eſt in potentia ad formam. Tum

Digitized by Google

Tum quia forma eſt rei eſſentia, ſed eſſentia non ſuſcipit magis, & minus: ergo nec poteſt fieri ei additio nouæ eſſentiæ.

70. Respondet Ovied. *contr*. 4. *part*. 4. *num*. 33. formam accidentalem eſſe purum actum reſpectu ſubiecti, & concreti, non verò reſpectu ſui, cùm ſit diuiſibilis in partes integrantes, & in plures actus.

Contra: ergo in illo ſubiecto non eſt primo gradui vnibilis alius gradus, cùm ſit ei purus actus.

Hinc reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib*. 1. *diſtinct*. 17. *part*. 2. *art*. 1. *quæſt*. 2. *ad vltim. cit*. & *lib*. 2. *diſt*. 27. *art*. 2. *quæſt*. 2. *ad* 1. dupliciter: Primò, quòd forma qualitatiua accidentalis eſt ſimplex per priuationem partium quantitatis molis, non verò virtutis, & ſecundùm tale genus partium eſt augmentabilis: & ratio eſt, quia cùm forma accidentalis, & qualitas ſit capax maioris, & minoris perfectionis, cùm de ſe ſit imperfecta, habet capacitatem ad perfici, eſtque in potentia non ad conuerſionem, ſed ad vnionem, & tunc pars augmentabilis ſe habet in ratione paſſiui, & augmentans in ratione actiui, & formæ actuantis, quia dat quantitatem perfectam, & per talem vnionem fit vnum totum integrale numero: Secundò reſpondet Seraph. Doct. *ibid. lib*. 2. *diſt*. 27. *citat*. & *lib*. 1. *diſtinct*. 17. *ad* 3. quod in quanto virtutis augmentum per acceſſum ad ſummum non ponit compoſitionem, ſed quandam maioris ſimplicitatis, & vnitatis perfectionem, & ideò tale augmentum non repugnat qualitati: differunt enim, ait Seraph. Doct. quantum molis, & quantum virtutis, quod in quanto molis ſimpliciſſimum eſt minimum, & compoſitiſſimum eſt maximum: ideò acceſſus ad ſimplicitatem eſt per diminutionem, receſſus è contra eſt per additionem: In quanto verò virtutis ſimpliciſſimum eſt maximum, & ideò acceſſus ad ſimplicitatem eſt per additionem nouæ quantitatis virtutis: hinc eſt, quòd qualitas augmentata eſt purior, & ſimplicior. Et ad id de forma conſiſtente in indiuiſibili Reſpondet Seraph. Doct. *lib*. 1. *diſt*. 17. *cit. quæſt*. 1. *ad* 1. verum eſſe de forma vniuerſali: item & de ipſa ſingulari ſecundùm ſe, ideſt, ſecundùm prædicata quidditatiua, non verò prout eſt in alio, ideſt in hoc, vel illo ſubiecto, & indiuiduata, & quoad partes integrales, vt dictum eſt, ſicque ſolùm dicitur eſſentia formæ variabilis materialiter, non verò eſſentialiter, cùm qualitati addatur qualitas eiuſdem rationis, & eſſentiæ, ſolúmque dicitur variari, ſeu multiplicari numericè incompletè, ſicuti gradus diſtinguuntur inter ſe numero incompletè, vt quando calor extenditur in ſubiecto, vel imminuitur, acquirit, vel deperdit nouas partes ſine mutatione ipſius eſſentiæ, ita qualitas, dum intenditur, aut remittitur, mutationem tantùm materialem ſuſcipit non formalem, & eſſentialem.

Dices: plures gradus, v. g. caloris ſunt ſeparabiles, & tunc ſunt plures formæ numero differentes, ſed non amittunt per vnionem propriam entitatem, & vnitatem: ergo erunt in eodem ſubiecto plura accidentia numero ſolùm differentia: Sic etiam docet Seraph. Doct. *lib*. 2. *diſtinct*. 9. *art*. 1. *quæſt*. 1. *ad* 2.

71. Respondetur ex Seraph. Doct. ex doctrina ſuprà tradita tum

ex

ex lib. 2. *diſtinct.* 13. *quæſt. vltim.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 3. & *diſtinct.* 41. *quæſt.* 2. *ad* 1. primò quemlibet gradum retinere ſuam entitatem, ſed incompletam, & ob id ratione vnibilitatis, & vnionis reduci omnes illos gradus in vnam vnitatem completam: Secundò quòd indiuidua conſimilia poſſunt conſiderari, prout ſunt ſub vna ſpecie: ſicque differunt accidentaliter, & numericè: poſſunt & ſumi, quatenùs vniuntur in vno ſubiecto ad vnam formam complendam: ſic omnia ſimul ſumunt vnitatem ab vno ſubiecto: Hinc negatur conſequentia.

DICES: Qualitas in ſummo conſtituitur ex pluribus ſpeciebus: ergo non poteſt eſſe vna numero.

PROBATVR antecedens, quia calidum vt duo differt ſpecie à calido vt tria, ſicque ſucceſſiuè vſque ad ſummum.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. negando antecedens; Ad probationem reſpondetur negando calorem vt duo diſtingui ſpecie à calore vt tria, ſed benè calidum vt duo à calido vt tria: ratio eſt non ob calorem, cùm ſit accidens, ſed quia per diuerſitatem caloris infertur diuerſitas mixtionis elementorum, quæ facit diuerſitatem ſpecificam: Vnde ſimpliciter, & abſolutè ſumendo eandem qualitatem ſecundùm maiorem, & minorem intenſionem, nullam in ſe importat diuerſitatem ſpecificam, vt patet in gratia, in viſione beata, in gloria, & ſimilibus, licèt adſit aliqualis differentia indiuidualis imperfecta.

DICES: ergo poterit augeri in infinitum.

RESPONDETVR negando conſequentiam, eſt enim quid finitum tum ratione ſui, tum ratione partium componentium, tum ratione limitationis agentis, & ſubiecti.

72. QVARTA CONCLVSIO: Remiſſio qualitatis naturalis eodem modo pariter fit, ſcilicet per deperditionem gradus, & gradus: Eſt communis cum Authoribus quartæ opinionis, & Seraph. Doctor. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. qui ſuſtinent in deperditione noui, & noui gradus non totaliter qualitatem deperdi, aliamque de nouo generari, vt dicebant Authores ſecundæ opinionis ſuprà allatæ, ſed partem tantùm.

PROBATVR: Quia diminutio eſt motus vel ad quantitatem, ſi eſt in quantitate, vel ad qualitatem, ſi eſt in qualitate, & dicitur remiſſio, motus, inquam, eo modo quò infrà dicetur, ſed in quantitate non eſt totalis quantitatis, ergo nec in qualitate erit totalis: vterque enim, vt dictum eſt, motus eſt ſucceſſiuus eodem modo factus in ſubiecto. Tum quia diminui eſt minùs eſſe, quàm erat priùs: ergo eſt partis: ergo eſt gradus: ergo remanet alia pars: ergo eſt inter duos terminos, quorum vnus eſt poſitiuus, alter negatiuus. Tum quia ſi v. g. in remiſſione caloris in aqua ab octauo gradu ad ſeptimum, vel ſextum reproduci debet calor vt ſex, vel ſeptem, requiritur agens ipſum producens, ſed non poteſt aſſignari: ergo. Probatur minor: non poteſt aſſignari agens niſi vel ſuum contrarium, ſed id eſt impoſſibile, cùm potiùs ſit deſtructiuum, vel eſt aqua, & hoc non, quia aqua in ſe continet principium oppoſitum cuilibet intenſioni caloris, vel aër ambiens, & hoc non, quia

Digitized by Google

quia poteſt eſſe frigidior ipſa aqua: ergo cùm aſſignari non poſſit agens producens totam qualitatem, remanet pars ipſius qualitatis remiſſæ. Ex quibus ſequitur, quod remiſſio, ſicut & diminutio non ſunt propriè motus, ideſt quatenùs motus eſt alicuius termini poſitiui acquiſitiuus, ſed impropriè: Vnde differunt intenſio, & remiſſio eſſentialiter, ſpecie tamen negatiua, nam intenſionis termini ſunt poſitiui: at terminus à quo remiſſionis eſt qualitas, & terminus ad quem eſt non eſſe eiuſdem qualitatis partialis, cum connotatione tamen permanentiæ qualitatis minoris: Et probatur: quia motus diſtinguuntur ſpecie per terminos, ſed intenſio, & remiſſio tendunt ad terminos diuerſos ſpecie: terminus enim ad quem intenſionis eſt qualitas maior, remiſſionis verò eſt non eſſe eiuſdem: ergo.

73. Obiicies: Remiſſio tendit à maxima ad minorem qualitatem: ergo diſtinguuntur ſpecie poſitiua. Probatur antecedens: remiſſio terminat ad qualitatem habentem diuerſum modum, quam priùs habebat, ergo.

Respondetvr negando antecedens: Ad probationem reſpondetur negando antecedens: terminat enim remiſſio ad non eſſe qualitatis antecedentis, ſicut corruptio ad non eſſe ſubſtantiæ, licèt per accidens ſequatur ille nouus modus eſſendi qualitatis permanentis. At hîc aduerte me notanter dixiſſe in concluſione remiſſionem qualitatum naturalium fieri gradatim: nam loquendo de ſupernaturalibus qualitatibus alio modo eſt diſcurrendum: Sic ſubdit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. hanc doctrinam verè notabilem: qualitas naturalis verè remittitur per deperditionem gradus, & gradus, non ſic charitas, & gratia: hæc enim cùm admittat augmentum per actus meritorios gradus ad gradum, non tamen tali modo diminutionem: cùm enim ſuum oppoſitum ſit ſolùm peccatum mortale (Veniale enim non opponitur ipſi) ideò vel totaliter tollitur, vel omnimodè remanet: in quo apparet, quomodò Deus eſt pronior ad miſerendum, & donandum, quàm ad condemnandum, & auferendum.

Qværes; quomodò diſtinguitur Alteratio ab intenſione, & remiſſione.

Respondetvr diſtingui tanquam magis, & minus commune: Alteratio enim eſt motus à priuatione qualitatis ad qualitatem, præſcindendo, quòd ſit, vel non ſit ad perfectiorem: Intenſio verò eſt ad maiorem, & remiſſio ad minorem.

74. Qvinta Conclvsio: In intenſione, & extẽſione neceſſariò debent dari indiuiſibilia tam continuantia quàm terminantia: Eſt communis contra aliquos paucos *cit.* in Phyſica in tractatu de quantitate continua.

Probatvr: quia Alteratio, intenſio, & extenſio qualitatis eſt motus continuus, & ſucceſſiuus: Item & ipſa qualitas eſt quid continuum habens partes poſt partes: ergo habet indiuiſibilia ipſas copulantia, & terminantia.

Obiicies: Quia qualitas componitur ex indiuiſibilibus minimis ſicut quantitas: ergo non habet indiuiſibilia continuantia.

Respondetvr concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequens: non habet indiuiſibilia continuantia

tia Mathematica, nego: Phyſica, concedo: Vide, quæ tradita ſunt à nobis in Phyſica de compoſitione continui *ad Concl.* 3. ſpectant enim etiam ad qualitatem.

CONTRA: Intenſio qualitatis extenſa in partibus ſubiecti non habet ſua indiuiſibilia continuantia, quibus poſſit continuari: ergo nequit eſſe continua: Probatur antecedens: Iſta indiuiſibilia continuatiua debent reſpondere inſtantibus continuatiuis temporis menſurantis illam intenſionem, & in illis acquiri, ſed non poſſunt acquiri: ergo. Probatur Min. quia indiuiſibilia hæc non ſunt illa, quæ continuant extenſionem, cùm intenſiuè ſint diuiſibilia, poſſunt enim intendi: ergo in inſtanti non poſſunt acquiri, ſicut nec eorum intenſio: nec ſunt indiuiſibilia intenſionis, quia ſunt diuiſibilia extenſiuæ intenſionis: nec tertiò ſunt indiuiſibilia omninò, quæ continuant partes intenſiuas rei inextenſæ, ſcilicet indiuiſibilium copulantium partes intenſionis, quia ſunt in diuerſo ſubiecto à partibus ipſius qualitatis: ergo nullo modo dantur.

75. PRO reſponſione Notandum ex Ruuio *de Alter. quaſt.* 4. & Meldul. *diſp.* 3. *num.* 19. *&* 68. quod ſicut in augmentatione, quod acquiritur in inſtanti, eſt ſuperficies, & per conſequens etiam linea, & punctum, eo quia augmentatio fit ſecundùm profunditatem, cuius indiuiſibile continuatiuum non eſt punctum, nec linea, ſed ſuperficies: pari modo qualitas, dum extenditur, extenditur ſecundùm profunditatem ſubiecti, ideò eius indiuiſibile continuans eſt latitudo qualitatis abſque profunditate in ſuperficie terminata, & quia in eodem tempore fit etiam intenſio in ſubiecto ſecundùm gradus vniformiter difformiter: ideò & hæc habet ſua indiuiſibilia continuantia, quæ quia ſunt capacia latitudinis intenſiuæ, ideò & iſtæ partes indigent indiuiſibili copulante ipſas, & hinc diſcrimen inter hæc tria indiuiſibilia: nam primum eſt indiuiſibile ſecundùm extenſionem, non ſecundùm intenſionem: Secundum indiuiſibile ſecundùm intenſionem, non ſecundùm extenſionem, ideſt quod continuat partes extenſiuè intenſas: & Tertium indiuiſibile vtroque, & abſoluto modo, quia continuant partes intenſiuas rei inextenſæ: ſic calor vt vnum vt duo in manu tota reperitur & extenſus, & intenſus, & copulatus in vnum, quæ omnia in vnico inſtanti temporis acquiruntur: ſicut eodem tempore acquiruntur ſimul partes extenſæ, & partes inextenſæ in partibus ſubiecti fundatæ, & partes intenſæ exiſtentes in indiuiſibilibus ſubiecti. Hinc reſpondetur argumento; in quolibet inſtanti ſimul acquiri illa tria indiuiſibilia eo modo, quo dictum eſt de ſuperficie, longitudine, & puncto.

DICES: In indiuiſibili intenſionis acquiruntur partes: ergo illa indiuiſibilia non habentur in inſtanti.

RESPONDETUR, tranſeat antecedens, negatur Conſequentia: aliud enim eſt loqui de partibus; aliud de indiuiſibilibus.

QUÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO IV.

An gradus qualitatis, ſecundùm quos fit Intenſio, vel Remiſſio, ſint homogenei, an heterogenei.

76. QVÆSTIO proponitur non de diuerſitate ſecundùm eſſe ſpecificum: certum enim eſt omnes gradus eſſe homogeneos in eadem ſpecie; ſed procedit de diuerſitate numerica perfectionali; nempè an omnes ſint eiuſdem perfectionis: an verò ſint heterogenei, & diuerſæ perfectionis, ita quod ſecundus gradus contineat perfectionem vel formaliter, vel eminenter primi, & tertius perfectionem primi, & ſecundi, & deinceps an verò tam primus, quàm ſecundus, tertius, quintus, & octauus ſint æqualis perfectionis.

PRIMA opinio eſt communis plurium Antiquorum, & Recentiorum, Scoti, Nomin. Vaſquez *part. 1. diſput.* 82. *cap.* 6. Conimbric. Ruu. Arriag. aſſerentium omnes gradus qualitatis intenſæ eſſe homogeneos.

SECVNDA opinio eſt Suarez *diſp.*42. *Met. ſect.* 1. *num.*29. Hurtad. *diſput.* 5. *de gener. ſect.* 6. Serbellon. *hic art.*8. aliquorumque aliorum aſſerentium eſſe heterogeneos: cum hac ſecunda opinione puto Seraph. Doct. ſtare, ſed cum moderatione infrà ponenda: Pro ſolutione quæſtionis

PRIMÒ Notandum ex Scoto *lib.* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. quod formam ſuſcipere magis, & minus aliud non eſt, quàm ipſa magnitudo formæ vel ratione extenſionis in tanto, & tanto, ſubiecto, vel ratione intenſionis in eadem parte ſubiecti proueniens ex latitudine graduali formæ: gradus autem alius eſt quidditatiuus, & hic conſiſtit in indiuiſibili, alius eſt perfectionis indiuidualis, ſecundùm quam magis, vel minùs perfectè informat materiam: quò enim magis accedit ad ſummum, eò perfectiùs informat ſubiectum: Sic Seraph. Doct. *infrà cit.* hanc autem latitudinem negant in formis ſubſtantialibus multi. Alij ipſam admittunt, inter quos eſt Seraph. Doct. plurimis locis intra tamen limites ſpeciei: Sic *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *dub.*2. & *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 4. & *art.* 2. *quæſt.*2. *ad* 1. & 3. & *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & *ad* 2. ſic & Faber *Theor.* 55. Auuerroiſtæ, & alij. Et ſi id admittitur in formis ſubſtantialibus, multò magis in accidentalibus abſque eo, quod fiat præiudicium vnitati ſpecificæ: Vnde in ipſis ſtare poteſt diuerſitas gradualis cum ſubordinatione ſecundùm magis, & minus, provt ſunt partes componentes totum Phyſicum integrale intenſionis, ſicque talis diuerſitas erit in prædicatis materialibus, non formalibus, quæ diuerſitas graduum etiam in toto Metaphyſico recognoſcitur à Philoſophis: Vnde cum tali diuerſitate indiuiduali graduum qualitatis benè ſtat vnitas ſpecifica, & ipſorum ſubordinatio ad vnam completam indiuidualitatem eo modo, quo etiam euenit in toto integrali heterogeneo Phyſico, in quo ſunt plures partes indiuiduales ſubordinatæ totali eiuſdem totius. Vide Serbellon. hîc.

77. SECVNDÒ Notandum ex S. Doct.

Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. quod quantum molis differenter augetur, ac quantum virtutis: nam in quanto molis ſimpliciſſimum eſt imperfectiſſimum, quia eſt per diminutionem, & in hoc verum eſt, quòd quantò aliquid eſt magis compoſitum, tantò eſt perfectiùs: & è contra, quantò minùs eſt compoſitum, eſt imperfectius: In quantò virtutis ſimpliciſſimum eſt maximum, quia acceſſus ad ſimplicitatem eſt per additionem virtutis, &maioris puritatis,& perfectionis,& in hoc verificatur, quòd quantò aliquid minùs eſt compoſitum partibus materialibus,eſt minus perfectum, & quantò magis eſt compoſitum partibus formalibus, & actiuis, eſt magis perfectum: & hinc maior ignis eſt virtuoſior non ratione quantitatis molis, ſed ratione maioris virtutis,& perfectionis,& acceſſus ad ſummum: Ex qua doctrina infero, quòd gradus magis accedentes ad ſummum ſint virtuoſiores vniformiter difformiter.

78. Tertiò Notandum ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *cit. quæſt.* 2. *ad vltim.* quod augmentatio in qualitatis intenſione fit per additionem gradus ad gradum, quæ non eſt pura aggregatio, ſed eſt vera conſtitutio entis completi ex hoc, quod cùm primus gradus ferat ſecum ſuam perfectionem ſimul cum imperfectione: obidque & perfectibilitatem, & vnibilitatem cum alio perfectiori, & ſic deinceps vſque ad vltimum gradum totaliter perficientem qualitatem: ex qua doctrina ſequitur, quod in ſententia Seraphica neceſſariò debet aſſignari heterogeneitas in iſtis gradibus, quod patet in vltimo, in quo non adeſt vnibilitas, & perfectibilitas ad alium: quod ſi eſſent eiuſdem rationis, vltimus haberet ſe paſſiuè ad ſeptimum, & ſeptimus ad ſextum, & ſic deinceps, & ob id haberent mutuam paſſiuitatem, quod eſt impoſſibile ſecundùm eandem rationem: id enim eſt vnibile alteri, quod eſt ab eo perfectibile, non quod eſt perfectiuum ipſius, quam diuerſitatem appellat Seraph. Doct. accidentalem *lib.* 2. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. *ad* 2. His poſitis ſit

79. Vnica Conclvsio: Gradus qualitatis ſunt heterogenei in perfectione indiuiduali, ita vt vnus indiuidualiter eſt perfectior altero: Eſt contra communem ſententiam: eſt tamen Suarez *in Metaph. diſput.* 46. *ſect.* 1. *n.* 29. *& ſeq* Hurtad. Moriſan. Murciæ,Coninch. Fernellij,Pici Mirandul. Niphi Anglici, aliorumque apud Areſium, quam eſſe etiam Seraph. Doct. ſatis probatum eſt *in* 3. *Notab.*

Probatvr primò ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 2. 3. 4. Augmentum in quanto eſt præexiſtentis quantitatis additamentum: ergo & in qualitate: ſubſumo, ſed in quantitate non eſt neceſſe, vt partes ſint æquales, vt in pyramide partes aſſignabiles ab angulo ſuperiori ad baſim ſunt indiuidua incompleta ipſius inæqualia in extenſione: ergo & in qualitate: Confirmatur ex doctrina Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *part.* 2. *quæſt.* 2. *ad vltim.* gradus, quò magis accedunt ad ſummum, eò ſunt perfectiores: ergo & habent heterogeneitatem.

Probatvr antecedens, quia gradus inferiores habent cum ſua perfectione vnibilitatem, & perfectibilitatem,

Digitized by Google

litatem, quam minimè, vel ſaltem non tantùm habet ſuperior, & multò minus ſupremus: ergo.

Probatvr ſecundò: Si gradus qualitatis eſſent eiuſdem perfectionis indiuidualis, ſimile poſſet agere in ſimile, verbi gratiâ, ſubiectum calidum vt vnum poſſet calefacere aliud calidum vt vnum, & quidem vſque ad octauum gradum, ſed hoc eſt abſurdum: ergo cùm agens agat tantùm in diſſimile, vt ipſum reddat ſibi ſimile, vt obſeruat Seraph. Doct. *lib.*4. *diſtinct.*44. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.*2. *ad* 1. *&* 2. quod & infrà probabitur ſuo loco, gradus debent eſſe heterogenei.

Probatvr Maior: ſecundus gradus, item & tertius, & quartus, &c. ſunt eiuſdem omninò perfectionis cum primo gradu, ſed calidum vt vnum poteſt producere primum gradum: ergo & poterit producere alium, & alium vſque ad octauum.

80. Hvic argumento communiter reſpondent negando ſequelam ex hoc, quod datâ illa qualitatum ſimilitudine, adhuc agens non poteſt agere in ſimile, quod tantùm ab experientia, & à poſteriori poteſt probari, non à priori, & in hoc ſiſtendum eſt, dicunt Meldul. *diſp.*3. *num.* 43. *ad* 1. *&* 5. Arriag. *diſput.* 3. *de gener. ſect.* 2. *n.* 53. *ſeq.* In quo tamen deficiunt à munere Philoſophorum, cùm habeatur ratio à priori ab Ariſt. tradita, & à Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.* 44. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *arg.* 2. nempè quia agens agendo intendit ſuam ſimilitudinem in paſſum imprimere: idque infertur ex eo, quod agens agit ſecundùm totam ſuam virtutem in paſſum, producere tenetur, quicquid poteſt: obidque & veluti ſeipſum imprimere: Hinc confirmatur, & magis vrgetur hæc ratio: Secundus gradus ſiue ſit ſupra primum, ſiue non, eſt omninò eiuſdem perfectionis ſecundùm Aduerſarios, nihil enim acquirit maioris perfectionis ex eò, quod ſit ſupra primum, ſed tantùm denominationem extrinſecam durationis, vel ordinis, ſcilicet eo, quod ſit ſecundo loco genitus: ergo ſecundus gradus caloris poterit produci à primo, cùm non plus excedat vires primi, quàm primus alterius primi. Neque dicas, cum Meldul. id, quod eſt actiuum, eſt ipſum quale, quod eſt actu: ex qualitate enim, & ſubiecto integratur vnum agens totale: Vnde non poteſt produci id, quod eſt magis actu ab eo, quod eſt minùs actu: ideò calidum vt vnum, non poteſt producere calidum vt duo. Non valet, inquam, quia paſſum calidum vt vnum non eſt perfectius in actu reſpectu vnius alterius gradus producendi, quàm ſit aliud ſubiectum carens omni calore reſpectu vnius gradus producendi: immò neque eſt vlla ratione in actu, ſed tantùm in potentia reſpectu illius alterius gradus producendi: ergo cùm calidum vt vnum ſit agens aptum ad producendum vnum gradum caloris, poterit illum producere in calido vt duo, vt tria, &c.

Respondent Alij: Ideò calidum vt vnum non poſſe agere in aliud calidum vt vnum, quia finis agentis eſt aſſimilare ſibi paſſum: ergo ceſſante fine ceſſat actio: ergo cùm paſſum ſit iam ſimile, non habet, quod recipiat ab agente.

Contra primò: Ideò agens debet ſibi aſſimilare paſſum, quia ſupponit in paſſo capacitatem, & virtutem actiuam, vt id, quod poteſt produci, ſit

ſit omninò æquale cum virtute productiua, ſed in ſubiecto calido vt vnum ſupponitur capacitas alterius ptimi gradus, & agens calidum vt vnum ſemper eſt in actu ad producendum gradum ſimilem: ergo poterit producere alium gradum in ſubiecto calido vt vnum.

CONTRA ſecundò: Quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 39. *dub.* 2. agens in actu applicatum paſſo in potentia, & non impeditum ptoducit ſemper ſuam ſimilitudinem in ipſum, ſed calidum vt vnum eſt agens in actu, & calidum vt duo eſt in potentia ad alium gradum: ergo.

INSTAT contra nos Arriaga: nam agens non habens contrarium reſiſtens non aſſimilat ſibi perfectè paſſum, vt patet in Sole producente lucem in aërem non tantam, quantam habet in ſe, alioquin tanta eſſet Lux in Cœlo, quanta apud nos: Idem & patet in ſpeciebus impreſſis, quæ deficiunt à perfectione ſuæ originis.

SED hæc inſtantia eſt nulla, & maximè ad principia Seraphica: nam Sol habet in ſe lucem formam ſubſtantialem: ideò non immittit ſuam lucem, qualem habet in ſe ad inferiora, cùm ſit ingenerabilis: immittit quidem lucem, ſeu ſplendorem accidentalem tanquam cauſa, ſiue ſit æquiuoca, ſiue vniuoca eum diffundendo per aërem, qui ob raritatem non ſentitur cum tanta intenſione, ſicuti fit, verbi gratiâ, in ſpeculo per reuerberationem: Idemque dicendum de ſpecie ab obiecto generata tanquam à cauſa æquiuoca, quare inſtantia Arriagæ nihil concludit.

PROBATVR tertiò: Si gradus ſunt omninò homogenei, agens remiſſum poterit agere in ſeipſum ſe intendendo: item & in intenſius, conſequens non admittitur ab Aduerſariis: ergo.

PROBATVR ſequela: Ad hoc, vt agens intendens agat, ſufficit, vt ſit in actu reſpectu alicuius gradus, & in potentia ad alium, ſed huiuſmodi eſt calidum vt vnum reſpectu ſecundi, tettij, & aliorum graduum, ergo poterit agere in ſeipſum producendo vlteriores gradus, & in magis intenſum, neque enim exigit applicationem ad ſeipſum, ſed ſufficit potentia completa productiua, & receptiua.

81. PROBATVR quartò: Sequeretur item, quod qualitas exiſtens in ſubiecto nunquam poſſet deſtrui, quod eſt contra experientiam.

PROBATVR ſequela: Non eſt ratio, cur potiùs hi gradus, quàm illi expellantur, & conſequenter cùm ſit indifferens ad omnes habentes eandem rationem, & virtutem, & exiſtentes in eadem parte ſubiecti, & compenetrati, æqualiterque oppoſiti illi primo gradui, & æquè approximati agenti: ergo cùm non ſit maior ratio de vno, quàm de alio, ceſſabit actio deſtructiua, & productiua contrariæ qualitatis: ergo meliùs dicitur eſſe heterogeneos, inter quos expellitur, cui contrarius introducitur in ſubiectum: eſt enim vnus ex iis, qui in ipſo præëxiſtunt; & ob id determinatus: Et cum hac poſitione non eſt neceſſe recurrere ad illud effugium Scoticum, contra quod ſe oppoſuit Ariſtoteles Anaxagoræ, nempè in tali caſu Deum applicare agens ad expellendum potiùs hunc, quàm illum gradum: nam in noſtra opinione ſtatim apparet, quare

quare vnus potiùs, quàm alius gradus expellatur.

Probatvr quintò ratione deducta ex doctrina Seraphica: In intenſione, quò magis fit acceſſus ad ſummum, eò maior quantitas virtutis acquiritur: ergo & Maior entitas perfectionalis.

Probatvr conſequentia ex Seraph. Doct. *Serm.* 2. *Hexaëm.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *quæſt. vltim.* & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 1. Virtus entitatiua eſt idem, quod ipſa ſubſtantia rei: ergo ſi creſcit virtus, creſcit & entitas perfectionalis, ſed in intenſione virtus creſcit: ergo. Tum quia quantitas virtutis eſt à forma, quæ ſemper vniformiter ſe habet: ergo ſi eſt æqualis in omnibus, ſemper eodem modo ſe habebit, quod eſt falſum.

Dices, eſſe maioris virtutis ob aggregationem plurium graduum.

Contra: maior eſt entitas in qualitate, quo creſcit in virtute, ſed in virtute creſcit quoad perfectionem: ergo debet eſſe maior in entitate quoad perfectionem; & hoc eſt, quod dicit S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *citat.* quòd in quantitate virtutis acceſſus ad ſummum eſt ad maiorem ſimplicitatem, & virtutem, ſcilicet entitatiuam. Tum etiam, quia ſi incrementum virtutis qualitatis intenſæ eſſet tantùm ob multiplicationem eiuſdem entitatis, vel ſimilis, ſequeretur virtutem includere aliquam entitatem diſtinctam ab entitate cauſæ: eſſet enim quid extrinſecum, & diuerſum ab ipſa entitate graduum multiplicatorum, vel tertia entitas ex ipſis reſultans, quod eſt abſurdum, & falſum, cùm virtus qualitatis intenſæ ſit quid intrinſecè incluſum in ipſa entitate perfectioris qualitatis.

Probatvr ſextò: Quia ſequeretur, quod æquè eſſet qualitas actiua extenſa, ac intenſa, conſequens eſt falſum, & contra experientiam, ergo & antecedens.

Probatvr ſequela Maioris: Quia tam perfecti ſunt octo gradus caloris recepti in diuerſis partibus ſubiecti, ac in eadem parte: at ſi ſunt in diuerſis partibus ſubiecti, efficiunt extenſionem, ſi in eadem parte, intenſionem: ergo ſunt æqualiter perfecti, cùm ſint æquales.

Respondet Arriaga *cit. num.* 29. negando ſequelam: Ad probationem reſpondet negando paritatem de gradibus extenſis, & intenſis, ex eo quod in intenſione ſunt magis vniti inter ſe, & perfectiùs, vnica nempè vnione ſcilicet omnes inter ſe, & quilibet cum omnibus, & omnes cum vno: at in extenſione ſunt vniti duplici vnione, ſed quodlibet punctum, verbi gratiâ indiuiſibile cum duobus, aut tribus illud circumſtantibus, & hinc cùm in intenſione qualitas ſit magis vna, ideò etiam plus perfectè actiua.

Et ſi dicas, ipſum cum hac reſponſione alligari ſententiæ ponentium compoſitionem continui ex indiuiſibilibus, & ideò ſoluere vnum dubium cum reſponſione magis dubia.

Respondet ſe loqui conſequenter ad ſua principia. Tum etiam quia ex tali reſponſione non ſe alligat dictæ opinioni, cùm etiam in ſententia ponentium in continuo partes diuiſibiles: vnio tamen continuatiua non eſt indiuiſibilis, quia non poteſt eſſe in duabus partibus penetratis.

Contra

Contra primò: Quia, vt dictum eſt, iſte Author pro refutatione huius validiſſimæ rationis affert in medium plura, quæ inuoluunt grauiorem difficultatem. Tum quia falſum eſt gradus intenſionis vnica vnione vniri, cùm quælibet pars exigat ſuam vnionem cum alia comparte: immò in intenſione plus multiplicat ipſe vniones, quàm in extenſione. Tum quia vnio, cùm ſit modus, nullam tribuit vim rei vnitæ. Tum quia entitatiuè tam ſunt perfecti octo gradus caloris extenſi, quàm intenſi, & ſi verum eſſet, quod vnio aliquid actiuitatis adderet, cùm recognoſcat plures vniones in extenſione, ſequeretur iſtos eſſe perfectiores, quod eſt falſum. Tum quia hæc vnio non affert aliquem effectum formalem repugnantem qualitati contrariæ, quem non habeat quilibet gradus: repugnantia enim eſt inter qualitates, non inter vniones.

82. Obiicies primò ratione Scoti apud Meldul. *diſp.* 3. *num.* 37. Si aliquis habens quatuor gradus gratiæ, & charitatis ex hoc, quod elicuit actum intenſum vt quatuor, eliciat poſteà actum vt vnum, tunc ille accipiet maiorem gratiam, & nouum gradum, ſcilicet quintum: ergo plus merebitur per actum vt vnum, quàm per actum vt quatuor.

Respondetur, quod diuerſo modo loquendum eſt de qualitatibus naturalibus, & de ſupernaturalibus procedentibus à voluntate libera informatâ gratia: nam in naturalibus, cùm agens naturale naturaliter agat vniformiter difformiter, procedit neceſſariò ordinatim per gradus minùs, & magis perfectos ſecundùm proportionatam diſpoſitionem ipſius agentis, & paſſi: at in ſupernaturalibus ſupradictis, cùm ad proportionem intenſionis actuum Deus infundat gratiam, non neceſſariò ſeruatur iſte ordo, ſed Deus aliquando in primo inſtanti ad primum actum infundet gratiam perfectiorem, quàm ad quintum: ſi primus actus erit perfectior, & pluribus circumſtantiis præditus. Alias reſponſiones affert Hurtad. quas quicunque videri poteſt, quæ tamen, vt notat Meldul. *citat.* non euacuant difficultatem.

Obiicies ſecundò: Gradus intenſior continet virtualiter inferiorem: ergo inferior eſt ſuperfluus, ideóque deſtrui debet adueniente perfectiori: ſicque incidimus in opinionem Durand. ſuprà refutatam.

Probatur antecedens: Quia experientia patet inferiorem poſſe produci à ſuperiori, & quia hæc productio eſt vniuoca: hinc ſequitur omnes eſſe eiuſdem rationis, perfectionis, & homogeneitatis.

Respondetur concedendo antecedens: Et negando conſequentiam, ratio eſt, quia qualitas eſt totum integrale, quod non ſolùm virtualiter, ſed & formaliter debet integrari ſuis partibus, & hoc quia gradus inferior, cùm ſit perfectibilis à ſuperiori, & ſuperior ſit perfectiuus inferioris, vt dictum eſt *in tertio Not.* Hinc hæc continentia cùm ſit in genere cauſæ formalis eo fere modo, quo forma continet perfectionem materiæ, quatenùs eſt ipſius perfectiua, & cùm ſit etiam in genere efficientis, hinc ſequitur non eſſe ſuperfluum gradum inferiorem, immò eſſe neceſſarium. Tum quia forma ſubſtantialis debet habere qualitates ſibi debitas ab ipſa originaliter emanantes tanquam ſuas proprietates, ad hoc

Digitized by Google

hoc vt obtineat totum ſuum effectum integraliter. Tum quia qualitas cum omnibus ſuis gradibus, dato etiam, quòd ſuperiores non influant in inferiores, velociùs poterit agere. Tum vt meliùs conſeruentur:inferior enim eſt veluti diſpoſitio ad ſuperiorem. Tum quia forma ſubſtantialis facilè poteſt amittere octauum gradum caloris, ideò debent remanere cæteri gradus, cum quibus conſeruari poſſit: Et ad id de productione vniuoca Reſpondetur à gradu ſuperiori poſſe produci gradum æqualem in perfectione, tuncque eſt productio vniuoca in ſpecie, & in indiuiduo; idque euenit, quando adſunt omnes conditiones ad agendum in actu primo completæ: poteſt & producere gradum ſe inferiorem, & hoc vel ex defectu materiæ, vel diſpoſitionum, vt multoties euenit in cæteris productionibus, tuncque eſt productio vniuoca in ſpecie. Hæc fuſiùs Serbellon. *citat. num.* 145. *& ſeq.* & Hurtad. ex parte *diſp.* 5. *ſect.* 6.

Dices: Si hoc eſt verum, ſequitur, quod poſſit eſſe calor in ſummo cum frigore in remiſſo, quod eſt impoſſibile, cùm ſubiectum ſit tantùm capax octo graduum qualitatis.

Probatvr ſequela: Frigus remiſſum non opponitur formæ, cui debetur calor in ſummo, ſicut nec calor in remiſſo pugnat cum forma aquæ, cui debetur frigus: ergo poterit eſſe calor in ſummo cum frigore remiſſo, cùm non opponantur.

83. Respondetvr negando ſequelam Maioris: Ad probationem reſpondetur frigus remiſſum non opponi formæ, cui debetur calor ſummus, ſicut nec calor remiſſus cum forma aquæ, cui debetur frigus in ſummo, ita vt ipſam expellat, vel inducat formam illi oppoſitam, licèt ſit principium oppoſitionis, quia ſi reducitur ad intenſionem, tunc eſt in totali oppoſitione, & ideò pugna incipit in principio: experimur enim remitti frigus in aqua à ſubiecto igne, & paulatim decreſcere ad augmentum caloris, ſed quia qualitates aliæ ſunt actiuæ, aliæ non: in primis oppoſitio eſt & ratione ſui, & ratione ſubiecti, in quo eſt incompoſſibilis duplex qualitas, & forma in ſummo: in aliis eſt tantùm ratione incompoſſibilitatis ſubiecti.

Dices: Et ſi qualitates actiuæ pugnant, quomodò ineſt ſimul qualitas in ſummo cum qualitate in eſſe remiſſo oppoſita?

Respondetvr non poſſe eſſe dicto modo in ſubiecto: Quod explicamus tali pacto, ſubiectum habens formam aliquam, ad quam ſequantur tanquam proprietates qualitates actiuæ, debet eas habere in ſummo; debet enim obtinere totum ſuum effectum, ſi non impediatur ab extrinſeco: Vlterius gradus ſuperiores non poſſunt eſſe ſine inferioribus tanquam connaturalibus diſpoſitionibus: ideò ſi ſubiectum ſit calidum vt octo, & accedat agens frigidum, debet producere gradum primum frigoris tanquam primo requiſitum ad aliorum productionem, qui gradus frigoris debet expellere alium gradum caloris, non quidem primum, ſed octauum, cùm ſit minoris reſiſtentiæ ipſo frigore, ſi enim expelleret primum inferiorem, remanerent ſuperiores ſine inferioribus, quod eſt impoſſibile naturaliter, vt dictum eſt, & ſi non expelleret octauum, eſſent

nouem gradus qualitatis in ſubiecto, quod eſt contra ſuppoſitionem, eadem ratione per ſecundum gradum frigoris expellitur ſeptimus caloris, per tertium ſextus, per quartum quintus, &c. à ſuperiori enim non à pari eſt actio: hinc ſi ceſſabit emanatio frigoris vlterioris, remanebunt gradus frigoris producti cum gradibus caloris remiſſi: nec enim primus gradus frigoris opponitur primo gradui caloris, nec ſecundus ſecundo, ita vt poſſit vnus ab alio expelli, ſed requiritur gradus ſuperior: Hinc patet calorem, & frigus in ſummo eſſe adæquatè contraria, non verò in eſſe remiſſo.

Obiicies tertiò: Ad faciendam extenſionem ſufficiunt partes eiuſdem omninò rationis, ergo etiam ad intenſionem.

Probatvr conſequentia: Quia conueniunt ambæ in ratione totius perfectioris reſpectu partium. Tum etiam quia ſi illi gradus extenſi in diuerſis partibus ponerentur in eadem parte, tunc totum illud eſſet perfectius ſuis partibus ſingulis, ergo.

84. Respondetvr negando paritatem: Ratio eſt, quia vna pars extenſionis non præſupponit aliam, neque extenſio habet aliam radicem heterogeneitatis indiuidualis, ſicut habet intenſio, in qua pars ſupponit aliam: Vnde ſi plures gradus omninò homogenei ponerentur in eadem parte, non facerent vnum totum perfectius, ſed tantùm aggregatum tot qualitatum remiſſarum numero multiplicatarum non intenſiuè, vel extenſiuè, ſed vt continens in contento.

Instat hîc Arriaga *diſp. 3. ſect. 3. num.* 75. Virtus motiua deorſum, quæ eſt in vno grano, verbi gratiâ, milij, eſt eiuſdem rationis cum illa, quæ eſt in alio, & tamen ex multis granis fit vnum mobile maioris ponderis, quàm ſit vnum quodque granum per ſe: Similiter virtus tractiua, & portatiua ponderis, quæ eſt in vno homine, eſt eiuſdem rationis cum alia alterius hominis, & tamen ſi iungantur, facient virtutem intenſiorem, verbi gratiâ, ad portandum magnum pondus, quod non poſſet ab vno portari, ergo ad intenſionem ſufficiunt partes homogeneæ, ſic & ſi virtus diſperſa per plures poneretur in vnica tantùm: Item ſi à Deo ponerentur octo gradus caloris ſimiles in eadem parte manus, ſentiretur maior calor in manu, quàm ſi poneretur vnus gradus, ergo intenſio conſiſtit in multiplicatione graduum conſimilium.

Hoc argumentum facit contra ipſos opponentes: Suſtinent enim ex ſola multiplicatione agentis æqualis non poſſe augeri intenſionem effectus, verbi gratiâ, calidum vt vnum multiplicatum in diuerſis ſubiectis ſolùm dicunt poſſe producere calidum vt vnum: Vnde igitur oritur illa maior actiuitas, & velocitas.

Respondetvr in talibus caſibus non fieri intenſionem, ſeu vnam qualitatem intenſiorem, ſed tantùm multiplicationem grauitatum, & virtutis tractiuæ, quod patet quoad grauitatem, quia deſcenſus eſt æqualis in vno grano milij cum deſcenſu centum, & mille ſimul aggregatorum, ergo non fit intenſior qualitas ex tali multiplicatione. Tum etiam quia in tali multiplicatione fit ſolùm maior extenſio, non intenſio: Idem & dicendum eſt de virtu-

Digitized by Google

æ portatiua duorum hominum, quæ magis extenditur quaſi diuidendo inter ſe pondus illud. Et ſi tota grauitas mille granorum milij poneretur in vno à Deo, non faceret intenſionem, ſed extenſionem, & multiplicationem tantùm, quia eſt æqualis grauitati extenſiuæ, & haberet eundem effectum, & ſeparari poſſet à maiori numero; ſed qualitas intenſiuè perfecta non poteſt ſeparari à multitudine agentium imperfectorum, immò nec exequari: ſeptem enim calida vt vnum ſuperabunt frigidum vt ſeptem in vno ſubiecto, nec producent calorem vt ſeptem.

85. Obiicies quartò: Duo lumina eiuſdem intenſionis idem ſpatium magis illuminant, & duo ſoni fortiùs auditum pulſant, & à longè magis audiuntur: ergo faciunt intenſionem: ſed

Contra ipſos Aduerſarios poſſumus inſtare: Ad hoc, vt fiat intenſio, requiritur, vt ſint plures gradus æquales in eadem parte ſubiecti, ad hoc vt producere poſſint intenſiorem effectum, ſed duo lumina diſtincta eiuſdem intenſionis producunt per ipſos lumen intenſius: ergo ſine intenſione virtutis producitur effectus intenſior, ergo imperfectius producit perfectius.

Sed nos reſpondemus cum Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 14. art. 3. quæſt. 1. ad 4.* & *diſt. 23. art. 2. quæſt. 4. ad 2.* & *lib. 1. diſtinct. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 4. ad 2.* & *diſtinct. 19. part. 1. art. 1. quæſt. 4. ad 2.* duo lumina ſimul poſita agere in materiam vtriuſque, & aërem, ſicque ambo concurrunt ad magis purificandam eandem materiam, & clarificandum aërem, tunc non faciunt intenſionem, ſed extenſionem, veluti duo agentia partialia, in quo eſt ſtatus, & ſi ab vno aër eſt redactus ad vltimum gradum, ampliùs aliud nihil facit niſi quoad apparentiam: ratio eſt, ait Seraph. Doct. quia in aëre habent ſuam diſtinctionem prouenientem à ſua origine, & in medio non eſt amplior capacitas: Idem & dicendum de ſono, qui multiplicatur extrinſecè, non intenſiuè, vt dictum eſt.

Dices: Quilibet gradus eſt diuiſibilis aut in partes ſimilares, aut heterogeneas: Si primum dicatur, ergo idem poterit dici de omnibus gradibus: Si ſecundum, ergo gradus eſt aggregatum plurium partium diſſimilarium, ſeu ſecundùm noſtra principia plurium indiuiſibilium diſſimilium in perfectione, obidque & habentium ſuam intenſionem, & perfectionem, ſed plura indiuiſibilia non poſſunt efficere continuum, ergo nec iſta.

Respondetvr eſſe diuiſibilem in alias partes diſſimiles indiuidualitate imperfecta: non tamen in infinitas, ſed in finitas indiuiſibiles phyſicè, vt dictum eſt *in tract. de continuo.*

86. Obiicies quintò: Quando agens agit in contrarium, verbi gratiâ, calidum vt octo producendo primum gradum caloris in frigido vt octo, & expellendo vnum gradum frigoris: Vel omnes illi octo gradus caloris agunt in illud frigidum: vel primus tantùm, vel octauus tantùm, & gradus expellendus vel eſt primus, vel ſecundus, vel octauus: Si primum dicitur, ſcilicet quod omnes octo gradus caloris agunt in frigidum, tunc nulla erit actio, quia tanta eſt, immò magis vis reſtitiua frigidi

gidi vt octo, quàm actiuitas calidi vt octo: Idemque dicendum eſt, ſi primus gradus caloris ſolùm agit: nam ſi agit in primum gradum frigoris, cùm non adſit prædominantia, non poterit ſequi actio: Si in octauum, cùm octauus gradus frigoris ſit perfectior, non poterit ſeparari à primo gradu caloris, ſicque nulla actio fieret: Et ſi dicatur primum gradum caloris produci, ſequitur, quod ſit vniuocus, & ſic eiuſdem perfectionis.

Respondetur alium ordinem ſeruari à natura in expulſione, & alium in productione: nam in productione non ſolùm primus gradus, ſed & omnes alij concurrunt ſub ratione vnius agentis numero: at in expulſione tantùm vnus gradus contrarius opponitur, immò pars eiuſdem gradus: ratio eſt, quia agens in agendo agit ſecundùm ſe totum, & ob id calidum vt octo agit ſecundùm omnes octo gradus: agit autem non in omnes contrarios, ſed tantùm in vnum, & ideò expellitur primò octauus gradus frigoris, & loco illius introducitur primus gradus caloris: ſic enim procedit oppoſitio ipſorum, ita quod primo gradui caloris opponitur non primus, ſed octauus gradus frigoris, & ſecundo ſeptimus, tertio ſextus, quarto quintus, & ſi agens calidum ceſſaret tunc, & impediatur emanatio frigoris vlterioris, remanebunt gradus caloris, & frigoris ſimul, & conſequenter non erit contrarius quartus gradus caloris cum quarto frigoris, nec tertius tertio, nec ſecundus ſecundo, nec primus primo, & hoc ratione capacitatis ſubiecti, & quia deficeret excedentia virtutis agentis, nam quartus gradus caloris non poſſet expellere quartum frigoris, niſi produceret quintum gradum caloris, à ſuperiori enim ſolùm, non ab æquali eſt actio, ſed quintus gradus caloris eſt perfectior quarto; quare ſolùm qualitates in ſummo ſunt adæquatè contrariæ, non autem in eſſe remiſſo, & ob id poſſunt eſſe ſimul.

Ex qua doctrina, quam fuſiùs tradit Serbellon. *diſp.* 1. *quæſt.* 1. *n.* 163. & *quæſt.* 2. *num.* 92. Reſpondetur obiectioni factæ, & infertur heterogeneitas graduum indiuidualis ex hoc, quod gradus ſuperiores, & perfectiores poſſunt producere inferiores, alioquin ſi eſſent homogenei tantùm, reſiſteret vnus, quantùm ageret alter, ſicque nulla fieret actio.

QVÆSTIO V.

De termino Alterationis quis ſit, & qualiter fiat: Vbi an Alteratio ſit eadem Actio cum generatione.

87. QVæstio hæc duplicem ſenſum circa terminum Alterationis poteſt habere: Alter eſt, an Alteratio terminet ad ſolam qualitatem, & ad quam: an etiam ad alias res, verbi gratiâ, ad ſubſtantiam, quantitatem, &c. Secundus eſt, an talis terminus habeat ſtatum: an verò poſſit procedere in infinitum tum in intenſione, tum in extenſione: Pro ſolutione

Primò Supponendum ex traditis in Logica qualitates ad quatuor ſpecies reduci: Prima eſt habitus, & diſpoſitio: Secunda eſt naturalis potentia,

tentia, & impotentia: Tertia eſt paſſio, & paſſibilis qualitas: Quarta eſt forma, & figura: modò quæritur, an ad omnes ſit Alteratio, an tantùm ad tertiam ſpeciem.

Prima opinio multorum eſt, quod terminat tantùm ad tertiam ſpeciem.

Secunda opinio eſt, quod terminat ad omnes: Sic S. Bonauent. *infrà cit.*

Secundò Supponendum, quod dari Alterationem primò, & per ſe ad qualitatem, vt ad aliquem terminum, nihil aliud eſt, quàm Alterationem ita attingere aliquam qualitatem tanquam terminum, quod non mediet aliqua qualitas, vel alius terminus, ad quem talis actio priùs terminetur, & de hac terminatione primaria principaliter mouetur Quæſtio, & deinde etiam de ſecundaria, vt ſi per productionem caloris ſecundariò attingeretur productio caloris, vel ægritudinis.

Tertiò Supponendum, quod de Alteratione poteſt eſſe ſermo, vel prout eſt tantùm ordinata ad generationem, vel generaliùs de quacunque Alteratione.

Quartò Supponendum ex traditis in ſuperioribus magis, & minùs competere etiam ſubſtantiis, & formis ſubſtantialibus, prout maiorem, vel minorem actualitatem habent in ſubiecto: Vnde videtur, quòd ad ſubſtantiam etiam ſit Alteratio.

Quintò Supponendum ex traditis, quod intenſio, & remiſſio eſt vel cum contrarij permixtione maiori, vel minori, ſimulque cum acceſſu, vel receſſu ad ſuum ſummum, vel eſt purè abſque hac permixtione per acceſſum, vel receſſum ad ſummum cum additione tamen: His poſitis ſit

88. Prima Conclusio: Nulla ſubſtantia admittere poteſt Alterationem propriè ſumptam, licèt impropriè loquendo poſſit dici alterari ſecundùm magis, & minus. Eſt communis, & Seraph. Doct. *cit. ſuprà in tract* 1. *de gen. & corrupt. q.* 5. *& in tract. de Cælorum forma quæſt.* 3. & ibi etiam probata: Item & in Logica *ad cap. de qualitate in fin.*

Probatur vlteriùs primò ex parte materiæ: Quia materia eſt immutabilis, incorruptibilis, inalterabilis, & ſemper de ſe indifferens: ergo. Tum quia exigeret aliud ſubiectum, in quo alterari deberet.

Probatur ſecundò ex parte formæ: Nam licèt dixerimus ſuprà *in loc. cit.* ipſam recipere magis, & minus in ratione actualitatis in ſubiecto, tamen cùm iſta varietas inſit ipſi ratione operationis ſuæ, nō ratione entitatis, etiam ex hoc capite non poteſt dici alterari. Tum quia non recipit magis, & minus, quandò iam eſt in ſubiecto actuans, ſed tantùm in ſui generatione, & eductione ſecundùm maiorem, vel minorem diſpoſitionem ſubiecti, ſed Alteratio propriè ſumpta cōpetit formæ etiam, dum iam eſt in ſubiecto: ergo ſubſtantiæ non competit.

Probatur Minor, quia ſecundùm ſe, & intrinſecè habet informare materiam, conſtituere compoſitum, eſſe principium ſuarum qualitatum; operari verò in alieno ſubiecto, verbi gratiâ, actuare magis, vel minus perfectè eſt ei extrinſecum, ſed ſecundùm illa munera intrinſeca non recipit magis, & minus, ergo nec Alterationem: Sic etiam S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Tum etiam quia forma

Digitized by Google

ſubſtantialis ſeipſa redit ad ſuum ſtatum naturalem, verbi gratiâ, aqua ex calida ad frigiditatem: ergo ſignum eſt ſuam entitatem eſſe inalterabilem.

Dices: Formæ perfectio cognoſcitur ab operationibus, ſed vna forma operatur perfectiùs, quàm altera eiuſdem ſpeciei, vt ignis in vno ſubiecto magis vrit, quàm in alio: ergo.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *cit.* cognoſci ab operationibus inſeparabilibus, & quæ proueniunt ab intrinſeco, concedo, ab extrinſeco, nego, nempè ratione diſpoſitionis ſubiectorum.

89. Secvnda Conclvsio: Alteratio non eſt ad quantitatem, nec ad alia prædicamenta præter qualitatem: Eſt communis cum Seraph. Doct.

Probatvr primò de quantitate: Effectus formalis quantitatis eſt tribuere extenſionem partium ſubiecto per ordinem ad locum, ſed iſte effectus eſt æqualis in omnibus ſubiectis quantis, ergo ad quantitatem non eſt Alteratio. Maior eſt certa ex aliàs traditis. Minor probatur, quia omnia quanta æqualiter ſunt locabilia, licèt quoad modum reſpectu continentiæ loci actiuæ adſit differentia: ergo.

Dices: Angeli ſunt locales abſque quantitate extenſa, vel extendente ſubiectum, corpora ſunt localia cum quantitate extenſa: ergo datur varietas, & magis, & minus.

Respondetvr hanc differentiam non ineſſe iſtis ſubiectis præcisè ratione quantitatis, ſed ratione formarum, quatenùs ſunt ſpirituali, vel corporali modo in ſubiectis, ideò propriè quantitas non eſt alterabilis.

Probatvr ſecundò de reliquis prædicamentis: Quia relationes conſiſtunt in indiuiſibili, licèt adſit intenſio maior, vel minor in extremis: Actio item, & Paſſio præcisè dicunt æqualiter vt à quo, & vt in quo, nec aliud niſi ex conſequenti, vel concomitantia, ſed in ſua ipſarum ratione.

Dices primò: Motus localis recipit intenſionem, ſed motus localis eſt actio: ergo: ſed reducitur ad vbi, ergo & vbi poteſt intendi, & remitti.

Respondetvr motum localem dici intendi impropriè, non provt eſt motus localis, ſed provt importat virtutem motiuam, quæ eſt de genere qualitatis, ſic motus localis dicitur velocior, vel tardior ratione temporis, non verò intenſior.

Dices ſecundò: Actiones intellectus, & voluntatis intenduntur: ergo falſa concluſio.

Respondetvr intendi, provt ſunt qualitates, non præcisè vt dicunt à quo: Ex quibus patet etiam Prædicamenta Quando, Vbi, Situm, & Habere eſſe æqualia præcisè loquendo.

90. Tertia Conclvsio: Alteratio eſt propriè ad qualitatem non tantùm tertiæ qualitatis, vt volunt Serbellon. *diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 2. Guarin. *de Alter.* ſed & ad omnes quatuor ſpecies: Eſt S. Bonauent. qui, vt fusè probatum eſt à nobis in Logica *ad Cap. de qualitate*, docet omnem qualitatem recipere propriè magis, & minus.

Probatvr autem primò: Quia quælibet qualitas eſt capax additionis

nis graduum, & deperditionis: ergò & intenſionis.

Probatvr antecedens à ſufficienti partium enumeratione: Primò de Habitu, & diſpoſitione, quia ſunt formæ perficientes ab extrinſeco ſubiectum, & potentiam ſecundùm magis, & minus per varietatem graduum ad agendum. Tum quia virtutes ſunt habitus, & quælibet virtus poteſt intendi ex Seraph. Doct. *loc. cit. in cap. de qualitate* in Logica: Secundò Naturalis potentia, & impotentia eſt qualitas ſuperaddita ab intrinſeco veniens, & congenita potentiæ operatiuæ, ipſique debita, qua quis poteſt vel faciliter, vel difficiliter operari, ſed iſta accipit magis, & minus etiam, poſtquam ineſt in ſubiecto: ergo: patetque experientia, licèt enim ſit connaturalis, tamen tractu temporis accipit intenſionem, & remiſſionem, vt ingenioſitas, &c. Tertiò Paſſio, & paſſibilitas qualitas, hæcque vel infert paſſionem, & Alterationem, vel eſt illata ab Alteratione, vt de ſe patet. Quartò forma, & figura item recipit magis, & minus per Alterationem, vt patet in formoſitate, in turpitudine, & ſimilibus: ergo.

Obicies primò cum Serbellon. ſolùm qualitates tertiæ ſpeciei admittere pluralitatem graduum in eadem parte ſubiecti: ergo falſa Concluſio.

Probatvr antecedens: Habitus pertinet vel ad corpus, vel ad animam, ſi ad corpus, vt eſt ægritudo, ſanitas, originem trahit à temperie primarum qualitatum, quæ ſi eſt permanens, dicitur habitus, ſi tranſiens, dicitur diſpoſitio, ſed iſta non habent contrarietatem effectiuam, ſed tantùm formalem, quæ reducitur ad priuatiuam: ergo nec ſunt capacia Alterationis; patet conſequentia, quia Alteratio eſt per mutuam actionem contrariorum, ſi verò ſpectant ad animam, vt ad intellectum, & voluntatem, iſtæ cùm non ſint ſenſibiles, excluduntur à definitione Alterationis.

Respondetvr ex Seraph. Doct. negando Minorem: nam & quæ ſpectant ad corpus, & quæ ad animam, ſunt capacia graduum, & habent contrarietatem propriam, & effectiuam, & præcipuè quæ ſpectant ad corpus, vel trahant originem à qualitatibus contrariis, vel non: nam dicunt qualitatem exiſtentem in ſubiecto dante facilitatem agendi, & cùm in hac detur gradualis latitudo, per conſequens datur etiam in ipſa qualitate, & hoc per mutuam actionem habitus, & habitus oppoſiti, vt de ſe patet, & ipſa experientia, & licèt ſpirituales habitus non ſint ſenſibiles, non per hoc tamen ſtat, quin ſint capaces intenſionis, & remiſſionis.

Obicies ſecundò ex eodem Serbellon. quia naturalis potentia, & impotentia, vel dicit ipſius potentiam intrinſecam, vel aliquid ſuperadditum debitum naturaliter, ſed primæ, vel diſtinguuntur realiter, vel non ab anima, ſi non, acta eſt difficultas, ſi diſtinguuntur, cùm emanent ab anima, ſemper eodem modo ſe habent, vel dicunt aliquid accidentale ſuperadditum, & hoc habet eſſe vel per emanationem ab anima, vel ſunt à generante tanquam debitæ, ſed vtroque modo habent eſſe completum, & immutabile.

Respondetvr concedendo totum de potentiis intrinſecis animæ, cum qua identificantur: Iſtæ enim

enim propriam Alterationem non admittunt, ſed nos loquimur de accidentalibus ſuperadditis: nam etiam dato, quod ſimul producantur cum ipſo ſubiecto, etiam ſunt capaces maioris, vel minoris gradualis perfectionis comparatæ inter ſe, & ſumptæ in fieri: In facto eſſe etiam negatur non accipere mutationem, vt per ſe patet, & docet S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *quæſt.* 3. & ipſa experientia quotidiana id manifeſtat. Idemque dicimus de forma, & figura, nec rationes Serbellon. aliquid conuincenter probant.

Obiicies tertiò ex S. Bonau. *lib.* 3. *diſtinct.* 22. *artic.* 2. *quæſt.* 5. *ad* 3. vbi dicit, quòd accidens de ſe non poteſt alterari; ergo falſa Concluſio.

Respondetur ibi loqui de mutatione ſecundùm ſpeciem, ideſt de vna ſpecie in aliam; non verò ſecundùm modum accidentarium, prout eſt in ſubiecto ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem aduenientem in ſubiecto.

91. Qvarta Conclvsio: Alteratio habet pro termino primario, & intrinſeco qualitatem; pro extrinſeco verò, & ſecundario habet generationem ſubſtantialem, quæ tamen eſt actio differens ab Alteratione: Eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *aliiſque pluribus locis ſuprà cit. in tract.* 1. *de generat. quæſt.* 1. & communis tum Scoti, & Scotiſt. tum etiam plurium Thomiſt. licèt Aliqui ex iſtis diſſentiant ponentes generationem, & Alterationem vnicam actionem, vt Caiet. *part.* 1. *quæſt.* 54. *art.* 3. & de ente, & de eſſentia *quæſt.* 17.

Probatvr autem tum ex Ariſt. 5. *lib. Phyſ. cap.* 1. *t.* 9. & 10. & *cap.* 5. *t.* 51. qui aſſerit ad ſubſtantiam non per ſe terminari motum, ſed mutationem, at Alteratio eſt motus, ergo. Tum quia Alteratio eſt motus inter terminos contrarios, generatio inter terminos contradictorios, ſeu priuatiuè oppoſitos. Tum quia generatio eſt ad ſubſtantiam: Alteratio eſt ad qualitatem.

Probant Alij ex diuerſa ratione ſubiecti: ſubiectum generationis eſt materia, ſubiectum Alterationis eſt compoſitum: at hæc ratio in Seraphicis principiis nihil valet, cùm ſubiectum generationis ſit corpus. Vnde potior ratio eſt illa, quæ deſumitur ex diuerſa ratione terminorum.

92. Qvinta Conclvsio: Qualitates tam naturales, quàm ſupernaturales habent terminum magnitudinis, & remiſſionis ſecundùm potentiam ordinariam, & naturalem: Eſt communis, & Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quæſt. vltim.* vbi docet augmentum habere ſtatum à tribus, à virtute agente, à potentia ſuſcipiente, & à forma perficiente, ſed hæc tria ſunt in omni creatura limitata, ergo.

Sexta Conclvsio: Qualitates in remiſſione habent ſtatum etiam de potentia abſoluta Dei, in augmento verò nequaquam.

Prima pars patet ex traditis in Phyſica de continuo: Nam componitur ex phyſicis indiuiſibilibus: ergo vltra hæc non poteſt deueniri ad aliquid minus.

Secvnda pars patet etiam ex traditis *in* 2. *Phyſ.* de potentia obedientiali, quæ poteſt in infinitum à Deo ampliari.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS III.

De Actione, & Paſsione.

ARISTOTELES poſt Alterationem agit de augmentatione, quem ordinem multi Interpretes ſequuntur, ſed quia proprium locum habet in libris de Anima, cùm augeri ſit actus potentiarum viuentium: hinc ad ipſos libros hanc materiam transferentes inſtituimus tractatum de Actione, & Paſſione, de qua agit Ariſtot. *hîc text.* 43. Eſt enim hæc cognitio neceſſaria ad diſgnoſcendam naturam mixtionis, in ordine ad quam hîc tractatur de agere, & pati, in quo tractatu tamen ſupponimus ea, quæ in Phyſica tradidimus *lib. 2. tract. 2.* de cauſa efficiente, & præcipuè *quæſt.* 3. in qua ſoluimus quæſtionem, an cauſa, vt cauſet, neceſſariò debeat exiſtere, & *in quæſt. 6. & 8.* An agens poſſit agere in diſtans.

QVÆSTIO PRIMA.

An agens in agendo requirat neceſſariò in paſſo diſſimilitudinem.

93. IN Phyſica *lib. 2. tr. 2.* ante quæſtionem tertiam ſuppoſuimus cū Ariſt. quatuor conditiones requiſitas, ad hoc vt agens actu agat: Prima eſt, vt cauſa actu exiſtat: Secunda, vt agens ſit præſens paſſo: Tertia, vt ſit ab eo diſtinctum: Quarta, vt paſſum ſit diſſimile ab agente, de primis tribus *ibidem* egimus: nunc ſupereſt, vt quartam conditionem perpendamus. Quæritur igitur hîc, quænam diſſimilitudo exigatur, ad hoc vt agens ſuam ſimilitudinem imprimat paſſo: Pro cuius ſolutione

PRIMÒ Supponendum ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 2. dub. 6.* ſimilitudinem aliam eſſe ſecundùm ſubſtantiam, aliam ſecundùm accidens: Prima eſt ſecundùm eandem ſpeciem: Secunda eſt vel in gradu, vt duo calores

Digitized by Google

calores ambo vt duo: vel in virtute vt duo calida eiuſdem virtutis operatur: vel ſi calor ſit actiuus vt duo, & frigus reſtitiuum vt duo: vel in cæteris accidentibus, verbi gratiâ, denſitate, raritate, magnitudine, paruitate: quare & totidem modis poteſt eſſe diſſimilitudo.

Secundò Supponendum primas qualitates ſenſibiles, quæ ſunt calor, frigus, humidum, & ſiccum, habere vim actiuam vniuocam ad agendum in contrarium, ſimulque ex conſequenti habere vim reſtitiuam, quæ eſt eademet entitas rei perſiſtentis, conſiſtitque in negatione paſſionis à ſuo contrario: de qua in ſequentibus agetur, de quibus qualitatibus agit Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 3. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 3. per totam:* Cùm igitur adſint & aliæ qualitates non habentes contrarium poſitiuum, non procedit quæſtio de iſtis, ſed de habentibus contrarium poſitiuum.

Tertiò Supponendum ex Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 34. part. 2. art. 2. quæſt. 1. ad* 4. agens aliud eſſe vniuocum, quod producit effectum eiuſdem ſpeciei, aliud æquiuocum producens effectum diuerſæ ſpeciei, & conſequenter diſſimilitudo inter agens, & effectum alia eſt formalis in ſpecie, alia virtualis: Prima eſt inter paſſum, & agens vniuocum, ſcilicet in ſpecie tantùm, non in gradu, vt inter calidum vt quatuor, & frigidum vt quatuor: Secunda eſt inter agens æquiuocum, & effectum, eſtque non ſolùm in ſpecie, ſed & in gradu, differuntque, quod in agente æquiuoco adeſt forma nobilior, & virtuoſior excedens virtutem effectus, non ſic eſt agens vniuocum:

Addimus & diſſimilitudinem, & ſimilitudinem poſſe interuenire reſpectu aliarum qualitatum vt in duritie, denſitate, raritate, quantitate, & ſimilibus, vt dictum eſt.

Quartò Supponendum Actiones alias eſſe directas, quæ fiunt directè per totam ſphæram agentis, alias reflexas, cùm ob impedimentum retrocedit paſſum, vt in pila reſiliente de pariete. His præiactis, & præſuppoſitis ponitur

94. Prima Conclusio: In qualitatibus habentibus contrarium agens poteſt agere in ſimile ſecundùm ſpeciem, diſſimile in gradibus vt calidum vt quatuor in calidum vt duo: idque patet experientia, & ab omnibus receptum eſt.

Secunda Conclusio: Agens vniuocum non poteſt agere in paſſum ſibi omninò ſimile in ſpecie, & in gradu, vt calidum vt duo in calidum vt duo: Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 44. part. 2. art. 3. quæſt. 2. argument. 2. & lib. 2. diſtinct. 31. art. 2. quæſt. 1. ad 3.*

Probatur primò: Omne agens agit in aliud, vt ſimilitudinem ſuam generet in paſſo: ergo vbi adeſt ſimilitudo omnimoda, non poteſt in eo agere.

Probatur ſecundò: Quia nihil poteſt agere, niſi prout eſt actu, & in actu primo, & nihil patitur, niſi prout eſt in potentia, ſed ſi ſimile poſſet agere in ſimile, vel ageret, prout eſt in potentia, vel verè pateretur, prout eſt in actu; vel ageret, licèt non haberet actu, quicquid requirit potentia actiua; vel pateretur, licèt haberet actu formam recipiendam, nec ampliùs eſſet in potentia ad illam, quæ omnia ſunt abſurda,

abſurda, vt per ſe patet: ergo: vel clariùs nullum agens agit in paſſum, niſi contineat in ſe vel formaliter, vel virtualiter id, quod debet producere in paſſo, ſed ſimile non continet vllo modo, quicquid eſt ſimile ipſi: ergo.

95. Tertia Conclvsio: Agens æquivocum poteſt agere in paſſum ſibi virtualiter ſimile tam in ſpecie, quàm in gradu, ſic vinum calidum virtualiter calidum vt quatuor poteſt producere, & intendere calorem in corpore humano exiſtentem jam vt quinque, ſic lumen vnius candelæ additum lumini plurium inrendit totum illud lumen. Ratio autem à priori non poteſt adduci, ſed tantùm probatur experientia. A poſteriori verò redditur à Scoto apud Meldul. *diſp.2. num. 9.* quia agens æquiuocum ſemper habet in ſe nobiliorem formam, quàm ſit qualitas ab ipſo producibilis, & alterius rationis.

Obiicies primò contra primam Concluſionem: inter omninò ſimilia adſunt omnia requiſita ad agendum: ergo.

Probatvr antecedens: Quia adeſt agens verbi gratiâ, calor vt quatuor potens producere calorem vt quatuor, adeſt paſſum capax recipere talem calorem: ergo datâ approximatione nullum adeſt impedimentum: Probatur conſequentia, ſi adeſt vllum impedimentum, maximè eſſet forma ſimilis præcedens in paſſo, ſcilicet calor vt quatuor, ſed hæc potiùs adiuuare debet ad agendum ob minorem reſiſtentiam ipſius paſſi: ergo.

Respondetvr negando antecedens: Non enim adeſt diſſimilitudo, quæ eſt neceſſaria, ad hoc vt recipiat actionem agentis: ratio autem ſolùm à poſteriori poteſt reddi (ait Meldul. *citat. num.9.* nempè quia non eſſet maior ratio, cur hoc agat in aliud, an è conuerſo. Tum quia idem poſſet agere in ſeipſum actione vniuoca. Tum & ob alias rationes *ibidem* adductas. Tum & experientia: nam actio Phyſica prouenit ex victoria in paſſum, at ſimilia non ſe excedunt: ergo.

Obiicies ſecundò contra ſecundam Concluſionem ex variis experientiis, quas adducunt Meldul. *cit. num 12.* Guarin. *de Alteratione* cum aliis DD. vt verbi gratiâ, ſi duæ phialæ vitreæ æquales ſe inuicem colliduntur, frangentur: ſi duo ligna æquè calida confricentur, æquè intenduntur: ſi addatur lumen candelæ alteri lumini, priùs lumen intendetur: Item fœnum quandoque ſpontè comburitur, carbones ſeparati extinguuntur, vniti conſeruantur igniti: Item duæ voces vnitæ intenduntur ad inuicem, & ſpeculum immittit ſpeciem in aliud ſpeculum, &c.

Respondetvr has, & conſimiles experientias nihil probare contra allatam Concluſionem: nam omnes iſti effectus proueniunt à cauſa æquiuoca, quæ eſt vel durities, vel impulſus, lumen, maior, vel minor quantitas iuuans ad reſiſtendum, vt in quocunque effectu allato quiſque conſiderare poteſt.

76. Qvarta Conclvsio: Quia raritas, & denſitas alia eſt diſponens ad agendum, alia ad patiendum ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 49. part. 2. articul. 6. quæſt. 1. ad 1.* Prima inducit diſſimilitudinem ſufficientem ad agendum in ſimile: Secunda nequaquam.

Prima pars probatur: Quia vtraque eſt qualitas addens virtutem,

Digitized by Google

vnde corpus glorioſum ob talem virtutem ſuperadditam raritati poteſt penetrare corpus non glorioſum, non verò corpus glorioſum ob æqualitatem virtutis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *citat.* & *lib.* 2. *diſt.* 12. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *&* *art.* 2. *quæſt.* 3. & *diſtinct.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. & Toletus, Ficinus, Niphus, Sotus, Aliique plures.

Secvnda pars etiam probatur: Raritas, & denſitas paſſiua eſt tantùm motus partium vel magis, vel minùs approximatarum, obidque nec ſunt rationes agendi. Tum quia denſitas, vel raritas ad ſummum inſeruient ad agendum in maius ſpatium. Tum quia ſequeretur, quod agens denſum calidum vt quatuor ſi ageret in rarius calidum vt quatuor, quod poſſent ſe inuicem intendere vſque ad octauum gradum, at hoc eſt falſum: ergo.

Probatvr ſequela: Calidum vt quatuor denſiùs agendo in calidum vt quatuor rariùs produceret quintum gradum caloris in eo, & iſtud poſſet vt excedens in virtute producere vnum gradum caloris in denſius, & ſic deinceps agendo, & patiendo poſſent ſe reducere mutuò ad octauum gradum.

Obicies cum Meldul. denſitatem, & raritatem ſpectare ad quantitatem, nec eſſe qualitates actiuas: ergo.

Respondetvr ex doctrina Seraph. Doct. ſuprà data negando antecedens, ſiue diſtinguendo antecedens; denſitas, & raritas ſunt quantitates, nego: ſunt qualitates ſpectantes ad quantitatem, concedo: non ſunt actiuæ per ſe, concedo: per accidens, ſcilicet ſimul coniunctæ cum aliis qualitatibus, nego: denſitas enim in elementis cauſatur à frigido conſtringente partes materiæ, & raritas à calido diſſoluente: Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *part.* 2. *artic.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* Vnde ſimul cum iſtis qualitatibus, à quibus originem trahunt, dant fortiùs, vel leuiùs agere.

97. Qværes; an iſta diſſimilitudo ſemper fiat à proportione maioris inæqualitatis.

Vt intelligatur vis dubitationis propoſitæ: Aduertendum eſt, quòd agens, & paſſum poſſunt inter ſe comparari tribus modis: Primo modo, ita quod non adſit vlla prædominantia, ſed actiuitas agentis, & reſiſtentia paſſi ſint æquales, & dicitur diſſimilitudo ſecundùm proportionem æqualitatis: Secundo, quando maior eſt reſiſtentia paſſi actiuitate agentis, & dicitur à proportione minoris inæqualitatis: Tertio, quando è contra actiuitas agentis ſuperat reſiſtentiam paſſi, & dicitur à proportione maioris inæqualitatis.

Qværitvr igitur, quænam ex his concurrat in actione agentis in paſſum.

Respondetvr ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 3. *arg.* 4. & *diſtinct.* 31. *artic.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *lib.* 3. *diſtinct.* 6. *articul.* 2. *quæſt.* 1. actionem ſemper procedere à proportione maioris inæqualitatis, ſic & communiter ferè omnes docent contra Toletum, Burlæum, & Valentiam aſſerentes ſufficere proportionem minoris inæqualitatis: Ratio eſt, quia quod agit in aliud, illud vincit, ergo & ipſum ſuperare debet: aliàs (ait Seraph. Doct.) nunquam fieret actio, ſiue ſit cum totali

Digitized by Google

tali victoria, ſiue ſit cum inchoata: ſemper enim agens agendo introducit aliquam formam in paſſum ſiue totaliter, ſiue partialiter.

Obicies: Parua gutta aquæ, & formica ſæpiùs pertranſiens ſuper lapidem, ipſum excauat, & tamen reſiſtentia lapidis excedit actiuitatem guttæ, & formicæ: ergo.

Respondetur concedendo lapidem ſecundùm totalem ſuam potentiam teſtitiuam excedere actiuitatem guttæ, & formicæ: non verò ſecundùm partem illam, ſecundùm quam agunt in partem lapidis priùs paulatim diſponendo, & mollificando, & euellendo.

Instant: Calidum, & frigidum in æquali portione pugnant ad inuicem: ergo & agunt, & tamen in tali lucta non adeſt ſemper victoria.

Respondetur concedendo antecedens: Negando tamen non adeſſe victoriam, & ſi non aderit victoria, nec aderit actio *lib. 4. diſtinct. 44. part. 2. art. 3. quæſt. 2. in fundam.*

QVÆSTIO II.

Quid ſit Actio per Antiperiſtaſim, & per reflexionem, & quomodò qualitas per iſtas intendatur.

98. Primò Supponendum, quod Antiperiſtaſis Græcè Latinè ſignificat circumobſiſtentiam debilioris contrarij à fortiori, per quam obſiſtentiam contrarium obſidens impedit, ne obſeſſum vlteriùs diffundat propriam actionem, propter quod vires ſuas velut in ſe colligit, aut aliundè magis roboratur vis eius, magiſque intenditur, verbi gratiâ, ſit ignis vt tria, circumdetur iſte ignis à frigore vt ſex, ille ignis, dum vult agere in frigus, propter nimiam potentiam frigoris cogitur retrocedere, & actionem, quam per medium, ſeu in frigus immittebat, compellitur in ſeipſum immittere, & ob id etiam in ſeipſum agere, ſeque corroborare, ſuaſque vires confortare, & hæc actio, ſeu intenſio dicitur antiperiſtica, eſtque ſimilis actioni reflexiuæ: Hæc enim etiam eſt actionis agentis retroceſſio in eadem parte medij, in qua agens actione directa priùs agit propter adueniens obſtaculum intra ſphæram agentis, quæ reflexio potiſſimùm fit in corporibus, & etiam euenit in qualitatibus, vt patet in reflexione radiorum Solis. Quæritur igitur hîc, an verè intenſio fiat in iſtis qualitatibus, & à quanam cauſa.

Aliqui dixerunt nullo modo verè intendi, ſed tantùm apparenter, verbi gratiâ, aqua putei in hyeme videtur calida, quia tangitur manibus frigidis, &c. ſic Galen. Cardanus, &c.

Communis, & vera opinio eſt oppoſita, nempè per actionem antiperiſticam, & reflexionem intendi, & acquiri nouam qualitatem: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 13. artic. 3. quæſt. 1. ad 2. & 3. & Serm. 3. de pluribus Martyribus, & lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 1.*

Probatur autem: Quia agens naturale agit, quantum poteſt in paſſum potens recipere ſuum effectum, at quando intra ſphæram agentis occurrit obſtaculum, non exhauritur totaliter virtus agentis, & ex alia parte reperitur medium

Digitized by Google

potens recipere intenſiorem qualitatem: ergo in tali caſu eam producet: Idque patet experientia tum in aquis putei tempore hyemis, quæ ſunt calidæ ex obſeſſione aëris frigidioris, & hoc præcipuè ratione exhalationum calidarum, quæ ibi obſidentur ſimul cum aqua à frigore circumiacente: ſicque illæ exhalationes ſe ſe fortificant, aquamque calefaciunt,&c. & è contra in æſtate eleuantur à Sole, ſicque aqua ipſis carens magis frigeſcit maximè ratione caloris obſidentis ipſam aquam, &c. Patet & in radiis repercuſſis, vel in vnum collectis, &c. ita quod aliquando accenditur ignis: de quibus, & aliis poſſunt videri Meldul. *citat.* Guarinus, Aliique. Quoad cauſam verò talis intenſionis

Respondet S. Bonauent. prouenire à cauſa principali, à qua exit qualitas cum ſua virtute: vnde contrarium obſidens cum aliis circumſtantiis, vt denſitas, & raritas, &c. ſolùm dicitur cauſa per accidens: ſicut & ipſe motus: hinc non ſequitur, quòd res ſeipſam intendat, vt dicebat Toletus, ſed intenditur à cauſa originali principali concurrentibus aliis cauſis per accidens eo modo, quo dictum eſt in Phyſica de motu proiectorum.

QVÆSTIO III.

De Reactione, & reſiſtentia, quid ſint, & quomodò fiant.

99. Qvia patiens non ſolùm colligit in ſe vires, vt fortiùs ſe defendat reſiſtendo, ſed nititur etiam id obtinere reagendo in ſuum contrarium, vt vim vi repellat: Hinc quæritur, in quonam conſiſtat hæc reſiſtentia, & reactio, & an in omni actione ſemper concurrant: Et quoad reſiſtentiam communis opinio tenet formaliter non conſiſtere in actione, nec in paſſione, ſed in negatione actionis ab agente, & paſſionis in ſubiecto, vt infrà declarabitur.

Qvoad reactionem: Aliqui ipſam negant reactionem in eadem parte ſubiecti agentis: Communis opinio ipſam admittit, vt infrà, &c. Pro ſolutione

Primò Notandum, quod licèt reſiſtentia rigorosè ſumpta competat tantùm corporibus duris: ex duritie enim, ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 4. *quæſt.* 1. & Richard. *ibid. art.* 3. oritur primò inhabilitas ad ſuſcipiendum: Secundò aptitudo ad perſiſtendum: Tertiò idoneitas ad reſiſtendum, tamen etiam competere poteſt per quandam analogiam aliis rebus, quæ duritiei muneri æquiualent: obidque reſiſtentia primò competere intelligitur iis, quæ de loco ad locum peruehuntur ſcilicet ratione motus localis: Secundò iis, quæ adinuicem percutiuntur: Tertiò iis, quæ actione contraria ad ſui deſtructionem connectuntur, & de his potiſſimùm procedit Quæſtio.

100. Secvndò Notandum reſiſtentiam eſſe duplicem, vnam formalem, alteram effectiuam: formalis eſt ipſa vis permanendi in eſſe, ratione cuius res difficilè deſtrui poteſt, vel eſt ipſa forma, aut qualitas inhærens in ſubiecto impediens actionem contrarij: Effectiua verò eſt, quando agens per vim actiuam retundit, & debilitat contrarium agendo in illud: Vtraque, ſi ſumitur

in

Digitized by Google

in actu primo, eſt ipſamet vis, ſeu principium entitatis valens impedire actionem contr..ij: In actu ſecundo eſt impedimentum actuale poſitiuum, ex quo oritur negatio receptionis contrarij: ſic reſiſtentia in actu ſecundo eſt ipſum principium reſiſtendi connotans agens actu applicatum, ex quo ſequitur negatio receptionis in ſubiecto, verbi gratiâ, ſi quis actu conetur manu comprimere lapidem durum, qui nequit præ duritie comprimi, dicitur actu lapis reſiſtere conanti ſe præmere, durities verò, prout connotat manum actu applicatam ad comprimendum, dicitur actuale impedimentum compreſſionis, & actualis reſiſtentia.

101. Tertiò Notandum, quòd reactio poteſt ſiuni dupliciter: Primò ſecundùm diuerſas rationes, vt, verbi gratiâ, ſi calidum agat ſecundùm vim calefactiuam in aliud, & hoc repatiatur à paſſo vt ab agente ſecundùm humiditatem: Secundò ſecundùm eandem contrarietatem, vt calidum agat in paſſum calefaciendo, & repatiatur à paſſo per impreſſionem frigoris: hìc non eſt quæſtio de primo modo: nam certum eſt, ait S. D. *lib. 3. diſt. 6. art. 2. quæſt. 1. in corp.* & *lib. 2. diſtinct. 30. art. 3. quæſt. 2. in corp.* & *Serm. 2. de pluribus Martyr.* dum aqua, verbi gratiâ, miſcetur vino, conuertitur, ſi eſt in parua quantitate, in vinum ob prædominantiam, & repugnantiam, ſed fit vinum debilius: Vnde quæſtio procedit ſecundo modo, & in hoc certum eſt, quod vbi eſt æqualitas gradualis virtutis, ibi non poteſt eſſe reactio: vnde (ait Seraph. Doct. *lib. 4 diſtinct. 49. art. 4. quæſt. 1. & 2.*) corpus glorioſum non poteſt penetrare aliud glorioſum, ſed requiritur inæqualitas virtutis inter actiuitatem vnius, & reſtitiuam vim alterius, quicquid dicant Tolet. *quæſt. 15. lib. 1. 3. Concl.* & Valeſius, ſemper enim agens eſt præſtantius paſſo in ratione agentis, vt notat cum communi Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 31. art. 2. quæſt. 1. ad 1. & 2. & quæſt. 2. ad 3.* & *lib. 3. diſtinct. 16. art. 1. quæſt. 1. ad 4.* vbi ait, quod natura agens eſt præſtantior patiente non ſemper ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm aliquam conditionem, quia enim lapis lædit pedem, lapis non eſt nobilior abſolutè pede, ſed ſolùm ſecundùm duritiem, vel ſoliditatem, & hoc pacto (ait *lib. 4. diſtinct. 49. part. 2. art. 4. quæſt. 1. in corp.*) elementa mutuò agunt, & patiuntur in compoſito corruptibili. His præmiſſis ſit

102. Prima Conclvsio: Reſiſtentia eſt propriè inter contraria, eſtque quid poſitiuum, & dicitur permanentia rei in ſuo eſſe, connotans nexum agentis contrarij, cuius actio fruſtratur, aut retardatur: Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 4. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 2.* vbi docet, quod aliud eſt oppoſitio vt ſic: aliud eſt reſiſtentia: oppoſitio eſt etiam inter priuationem, & poſitionem, vt inter lucem, & tenebras, non verò reſiſtentia, quæ eſt inter poſitiua, & ideò eſt quid poſitiuum, & *lib. 4. diſtinct. 16. part. 1. artic. 3. quæſt. 1. ad 5.* docet, quod in materia poteſt eſſe diſpoſitio contraria informationi: nullo tamen modo reſiſtens, vt cùm Deus de aqua facit vinum: alio modo eſt diſpoſitio reſiſtens vſui, vt eſt pronitas ad peccarum (quæ eſt quid poſitiuum) quæ reſiſtit vſui gratiæ, & hæc ponit ſucceſſionem: Idemque docent

Auerſa,

Digitized by Google

Auerſa, Meldul. Serbellon. Aliique communiter.

PROBATVR primò: Reſiſtentia formalis non eſt actio, nec paſſio qualitatis: ergo eſt illius permanentia: Probatur antecedens; non eſt actio, alioquin non diſtingueretur à reſiſtentia actiua: nec paſſio: ſi enim pateretur aliquid à contrario, illi non reſiſteret: ſic quia aër ſtatim recipit lucem, illi reſiſtere non dicitur: ergo.

PROBATVR ſecundò: Reſiſtentia eſt proprietas duritiei, vel rei æquiualentis: ergo eſt quid poſitiuum: Sic S. Bonauent.

PROBATVR tertiò: Datâ permanentia rei in ſuo eſſe, etiamſi à contrario agente impugnetur, habetur conceptus adæquatus reſiſtentiæ formalis: ergo in hoc conſiſtit: ex hoc enim, quod ferrum conſeruat duritiem, dicitur reſiſtere impellenti, & comprimenti, & ex hoc, quod deperdit eam, dicitur non reſiſtere: ergo.

ET ſi quæras, quid ſit formaliter.

RESPONDETVR eſſe vel quendam modum eiuſdem rei reſiſtentis, vel quandam actionem immanentem eiuſdem rei ſeipſam conſeruantis in ſuo eſſe; & cum tali conſeruatione reſiſtentis contrario in illo tamen nihil agendo: quælibet enim creatura habet aliquam virtutem innatam licèt imperfectam ad ſe conſeruandum in eſſe per actum exeuntem à tali virtute adiuta tamen à Deo: Sic S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 37. art. 1. quæſt. 2. in corp. & ad* 4. Quare ſequitur, quod ſi paſſum reſiſtit per actionem, vt ignis per calorem, reſiſtentia erit actiua: ſi per formam vt albedo nigredini: ſic erit formalis, ad quam ſequitur negatio receptionis contrarij.

103. OBIICIES primò; Quod reſiſtit per actionem, eſt reſiſtentia actiua, ſed formalis reſiſtit per conſeruationem, quæ eſt actio, vt dictum eſt, ergo eſt actiua.

RESPONDETVR nos dixiſſe eſſe veluti actionem immanentem duratiuam, in quo ſenſu poteſt dici actiua: non verò propriè, cùm non importet actionem tranſeuntem, & ab ipſo paſſo diſtinctam, ſed aliquid præuium etiam omni actioni contrarij: Hinc nihil contra nos.

OBIICIES ſecundò: Reſiſtentia eſt negatio receptionis contrarij: ergo non eſt quid poſitiuum.

RESPONDETVR negando antecedens: Eſt enim priùs in ſe quid poſitiuum, ad quod conſequitur talis negatio.

OBIICIES tertiò: Reſiſtentia formalis vel ſit, dum eſt actio, vel ante: non primo modo, quia ſic eſſent duæ formæ oppoſitæ ſimul; tunc enim ſupponitur aliquis gradus introductus formæ oppoſitæ, quia ſi ſupponitur agens, ergo & introducens formam in paſſum: nec ſecundo modo, quia tunc agens nondum eſt.

RESPONDETVR reſiſtentiam eſſe ſimul cum actione imprimente impetum, ſed ob reſiſtentiam non valente depellere formam contrariam: ſic negatur, quod tunc ſimul ſint duæ formæ oppoſitæ, & ſi paulatim introducit gradus, verbi gratiâ, caloris in frigidum, tunc ceſſat reſiſtentia in illa parte ob victoriam agentis.

QVÆRES: quomodò reſiſtentia conueniat primis qualitatibus.

RESPONDETVR reſiſtentiam

actiuam

Digitized by Google

actiuam conuenire primis qualitatibus eo modo, ac illis conuenit actiuitas: ratio eſt, quia talis reſiſtentia nihil aliud eſt niſi agere in contrarium, & illius vires debellare, producendo in illo ſuas qualitates, ideò eo modo, quo gradatim dicuntur actiuæ, eodem modo etiam ſunt reſtitiuæ, & hinc primum locum tenet calor, ſecundum frigus, tertium humidum, quartum ſiccum: Sic ex S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quaſt. 3.*

QVOAD reſiſtentiam formalem Reſpondetur non conuenire hanc eodem ordine, ac actiuitatem, ſed è contra: nam qualitas magis actiua eſt minùs reſtitiua: vnde magis reſiſtit ſiccitas: deinde minùs humidum: tertiò minùs frigus: & quartò minùs omnibus calor: Sic Maſtrius *hic quaſt. 4.* Aliique ab ipſo *citati.*

RATIO verò eſt, quia hæc reſiſtentia formalis eſt permanentia formæ in ſubiecto: ergo, quæ faciliùs eſt à ſubiecto ſeparabilis, habet minorem vim reſtitiuam à ſuo contrario: at mollia, & rariora ſunt huiuſmodi, ergo priùs calor, deinde frigus, humidum, & ſiccum ſeruant hunc ordinem ſecundùm magis, & minus; hinc calor difficilè vincit frigus: ſic & humidum minorem vim habet in ſiccum: ſicque terra magis reſiſtit, deinde ſequitur aqua, poſteà aër, vltimò ignis.

104. SECVNDA CONCLVSIO: Datur vera reactio in agentibus contrariis, & ſecundùm qualitates contrarias, & ſecundùm eandem partem: Eſt communiſſima inter Philoſophos cum S. Doct. contra Richardum Suiſſet appellatum communiter Calculatorem, eo quod nimium quaſi computum graduum qualitatum ineat.

PROBATVR primò experientia: nam ſi manus frigida coniungatur calidæ, ipſamque aliquantiſper refrigerat, illaque calefit: ſic & aqua calida infuſa frigidæ fit tota tepida, lignum ſectum cultro ipſum hebetat: ergo quod calefacit, refrigeratur, quod pellit, pellitur, quod agit, repatitur.

PROBATVR ſecundò ratione: Agens naturale non impeditum, & ſufficienter paſſo applicatum proportionato poteſt agere, & verè agit, ſed hoc euenit, quando duo contraria vt calidum, & frigidum ſunt applicata: ergo vtrumque agit.

PROBATVR Min. ſi enim vnum non reagit in alterum, id erit, quia exceditur ab altero in actiuitate, ſed id nihil officit: ergo.

PROBATVR Minor: ad hoc vt aliquid in aliud agat, ſufficit, vt agens ſuperet reſiſtentiam paſſi, ſed omne agens in ſua actiuitate ſuperat reſiſtentiam formalem ſui contrarij: ergo.

QVARE ſequitur, quòd licèt agentia ſint æqualia in actiuitate, tamen ſi ſunt inæqualia quoad reſiſtentiam, tunc vnum poterit agere in aliud: ſicque agens, verbi gratiâ, calidum agens in frigidum introducit aliquos gradus caloris in illum, tamen frigus agens in calidum, cùm hoc habeat vim minorem reſtitiuam ſaltem ſecundùm aliquem gradum, poterit in ipſum reagere.

OBIICIES primò cum Calculatore: Si datur reactio ſecundùm eandem partem, & contrarietatem, ſequitur idem moueri ſimul motibus contrariis, ſed id implicat: ergo.

PROBATVR ſequela maioris; ſit agens ignis bipalmaris calidus vt octo, paſſum vt aqua frigida vt octo: ſolus autem ſemipalmus ignis ſit ſphæra actiuitatis aquæ, qui tantùm repatiatur ab aqua, & dicatur pars repaſſa: reliquus autem ſemipalmus ſit pars non repaſſa: tunc ſic arguitur: pars repaſſa ignis mouetur motu frigefactionis ab aqua propter reactionem tranſeundo ab octauo gradu caloris, & motu calefactionis à parte non repaſſa, cùm in ipſam agat alia pars ignis: ſicque à duobus contrariis eadem pars mouetur motu calefactionis, & frigefactionis: Aliter etiam probatur eadem ſequela: ſit ignis diſtans aliqualiter ab aqua, aër intermedius eſt medium calefactionis ab igne prouenientis, & etiam refrigerationis ab aqua, vel gelu: ergo mouebitur contrariis motibus.

Hoc argumentum valdè contorquet Philoſophos, vt notat Meldul. *diſput. 2. quæſt. 4. num. 50.* Vnde variæ adhibentur reſponſiones à variis, quos omnes expendit doctiſſimè Meldul. *cit.* quibus omiſſis

105. Nos ſequentes doctrinam Seraph. Doct. & alia ſuprà à nobis tradita ſupponemus primò ex eodem Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 49. part. 2. art. 4. quæſt. 1.* qualitates in eſſe remiſſo non habere contrarietatem, ita vt neceſſariò ſe expellere debeant ab eodem ſubiecto, vt euenit in corporibus glorioſis: vnde contrarietas qualitatum eſt ſecundùm eſſe ſummum, vel propè; ſicque non implicabit calorem vt ſeptem, vel vt ſex ſtare cum vnico, vel duobus gradibus frigoris, vt experientia patet.

SVPPONIMVS ſecundò ex dictis maiorem eſſe potentiam, per quam agens agit, vel reagit, quàm illa, per quam reſiſtit gradibus, qui introducuntur, quia nunquam reſiſtit qualitas, niſi per vnum gradum, vel certè per minorem partem: ſicque calidum vt octo reſiſtet per vnum gradum, vel per minorem partem frigido agenti vt octo, quia agens agit ſecundùm totam ſuam virtutem: & ratio differentiæ eſt, quia cùm non omnes gradus ſimul expellantur, ſed vnus gradus poſt alium, per conſequens etiam opponitur reſiſtendo ſecundùm illum, vel ſecundùm minorem partem qualitati, quæ introducitur paulatim: immò & ille gradus, cùm ſit diuiſibilis, non opponitur ſecundùm ſe totum, ſed tantùm ſecundùm partem, quod & innuit Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 16. part. 1. artic. 3. quæſt. 1. ad vlt.* eſt enim hæc reſiſtentia non informationi contraria, ſed vſui, & actui ponens ſucceſſionem, quod non euenit in contrariis priuatiuis.

HINC reſpondetur in dato caſu negando ſequelam: pars enim repaſſa ratione reſiſtentiæ minoris ab aqua repatitur abſque eo, quod ignis valeat agere in illam partem impeditus à reactione aquæ, quod & patet experientia: tunc enim inuenitur calor in illa parte minùs intenſus.

106. ET ſi dicas, quod tunc ignis neceſſariò aget in partem repaſſam continuam ſibi, cùm ſit agens naturale.

RESPONDETVR agere quidem, niſi ſit impeditus, ſed impeditur per reactionem contrarij: minor enim eſt exceſſus actiuitatis partis non repaſſæ ſupra repaſſæ partis reſiſtentiam, quàm ſit exceſſus actiuita

actiuitatis paſſi ſupra reſiſtentiam partis repaſſæ : Vnde , vt tollat hoc impedimentum , ignis agit in aquam , vel in gelu minuendo ipſius virtutem , vt ſuperato contrario poſſit agere liberè in partem repaſſam : Et ad aliam ſequelam de medio

Respondetvr vtrumque agere in medium gradibus compoſſibilibus , & in eſſe remiſſo , & ſi ſuperabunt eſſe remiſſum , tunc fiet reactio , vt dictum eſt.

Obicies ſecundò : Quia ſi datur reactio , ſequitur , quod nunquam perfectè agens aſſimilaret ſibi paſſum,quia ſemper debilitaretur : ergò.

Respondetvr negando ſequelam : nam datâ victoria perfecta, tunc perfectè aſſimilabit ſibi paſſum , & ſi aliquando non obtinet intentum , id eſt , vt mixta conſeruentur in eſſe , cùm per mixtionem refrangatur contrarietas, vt docet S. Doct. *lib.4. diſt.49. cit.*

Obicies tertiò : Vel reagens reagit per gradus , quos deperdit actione contratij , vel per alios , quos retinet : non primum , quia ratio formalis agendi præſupponitur actioni : nec ſecundum , quia ſecundùm iſtos non contrariatur agenti : aliter ab ipſo paterentur : ergò.

Respondetvr agens agere per gradus , quos habet , & per quos actiuè contrariatur agenti : nec ob id ſecundùm illos debet pati ab agente , quia agens actione ſucceſſiua non ſtatim agit in omnes gradus qualitatis contrariæ ſed in aliquos, vel in vnum tantùm , licèt ſubiectum ſecundùm partem poſſit pati ſecundùm Aliquos , vnde loquendo de ſubiecto ſecundùm partem poteſt agere per qualitatem exiſtentem , & pati per aliam de nouo receptam.

Qværes ; an in motu locali detur reactio.

Respondetvr affirmatiuè licèt non ſemper , nempè quando actio paſſi abſorbetur à nimia efficacia agentis , vt patet in igne extendente ſe ad varias partes ſubiecti : in motu verò viuentium datur reactio per defatigationem , & in motu duarum pilarum ſe mutuò percutientium , & in ſimilibus datur reactio.

TRACTATVS IV.

De Elementis, & Mixtione, & ipſorum Qualitatibus.

DE corpore mixto vltimo loco agit Ariſtoteles in his libris, eſt enim ſcopus præcipuus, in cuius gratiam cætera omnia conſiderantur: hinc & Nos eundem ordinem ſequentes de ipſo agemus: Sed quia mixtum conſtat ſuis componentibus, quæ ſunt quatuor elementa: Primò de iſtis quæſtiones inſtituemus, & deinde de ipſo mixto.

TEXTVS SERAPHICVS.

A. 107. IN hoc mundo ſenſibili ſunt quædam generantia, quædam generata, & quædam regentia hæc, & illa: Generantia ſunt corpora ſimplicia, ſcilicet corpora cœleſtia, & quatuor elementa: Ex elementis enim per virtutem lucis reconciliantis contrarietatem elementorum in mixtis habent generari, & produci, quæcunque generantur, & producuntur per operationem virtutis naturalis: Generata verò ſunt corpora ex elementis compoſita, ſicut mineralia, vegetabilia, ſenſibilia, & corpora humana, regentia hæc, & illa ſunt ſubſtantiæ ſpirituales ſiue omninò coniunctæ, vt ſunt animæ brutales, ſiue coniunctæ ſeparabiliter, vt ſunt animæ rationales, vel omninò ſeparatæ, vt ſunt ſpiritus cœleſtes, quos Philoſophi Intelligentias, Nos Angelos appellamus: Proprietates autem elementorum ſunt ſequentes. Ignis conſumit, & incinerat, in ſimilitudinem ſuam ſibi appropinquantia conuertit,

Digitized by Google

conuertit, motum facit de centro ad circumferentiam, ardet, & lucet in materia aliena, ſed non in ſua ſphæra, quia non eſt compactus, alioquin eclypſaret omnes ſtellas, reſoluit terrea in aquoſa, aquoſa in aëra, & aëra in ſe, mollificat dura, & indurat mollia, ſubtiliat, depurat, & corrumpit, eſt & penetratiuus, communicatiuus, & diuiſiuus: Aër eſt ſubtilis, mobilis, perſpicuus, temperatiuus caloris cordis per inſpirationem, & reſpirationem, decoratur volatilibus, locus impreſſionum, manſio ſpirituum damnatorum, eſt & alterabilis, ſubtilis, leuis, atque rarus, non lucet, quia eſt diaphanus, ſed eſt illuminabilis: Aqua corpus eſt diaphanum frigidum, & graue, eſt terminabilis termino alieno, non proprio. Terra eſt infima, nigra, ponderoſa, rotunda, &c. eſt ſphærica, & infima, quia eſt centrum vniuerſi, eſt modica per reſpectum ad circumferentiam cœli, recipiens influentias cœlorum. *Itiner. ment. cap. 2. & in Comp. Theol. lib. 2. cap. 8. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. art. 1. quaſt. 1. & 2. & Serm. 1. Hexaëm.*

B. Elementvm igitur eſt corpus ſimplex, & primum principium corruptibilium, quòd rectè in quatuor capita diuiditur, ſcilicet in terram, aquam, aërem, & ignem, quæ tamen apud Nos non ſunt pura, ſed ſunt mixta habentia proprias operationes mixti, licèt appellentur nomine elementi prædominantis. *Itiner. Ment. cit. & lib. 2. diſt. 14. part. 2. dub. 1. & diſt. 15. art. 1. quaſt. 2. & 3. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. artic. 4. & diſtinct. 48. art. 2. quaſt. 3. & Breuil. part. 2. cap. 3. & comp. Theol. lib. 2. cap. 8. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1. & diſtinct. 15. art. 1. quaſt. 2. ad 5. & comp. Theol. lib. 2. cap. 2.*

C. Sicvt igitur quatuor ſunt prima corpora ſimplicia, ex quibus iſte mundus inferior conſtituitur, ſic & quatuor ſunt primæ qualitates, quæ ſunt calor, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, quæ dicuntur primæ inter ſenſibiles, & actiuas, paſſiuaſque habentes contrarietatem, quæ corpora ſunt ita ordinata, vt inferiorem locum occupet terra, ſupra terram eſt aqua, ſuper aquam aër, & ſupra aërem ignis. *Itiner. Ment. citat. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. art. 1. quaſt. 1. & 2. ad 5. & Comp. Theol. lib. 2. cap. 8. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. q. 3. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1.*

D. Si autem quæratur; qualiter fiat iſta mixtio: dicendum eſt fieri hoc pacto: Aqua, cùm ſit ſubtilior terra, in decupla proportione penetrat partes terræ, ſed non perfectè pro eo, quod aliquam groſ-

ſitiem habet : Aër verò , qui eſt ſubtilior in centupla proportione, adhuc intimiùs ſe profundat , ſed ignis , qui eſt ſubtilior , & rarior in milleſima proportione, ſubtilitate ſua penetrat vſque ad intima , & ſic fit alteratio plena vſque ad minima , & mixtio perfecta, quia miſcibilia ſunt perfectè alterata. *Lib. 2. diſtinct. 15. artic. 1. quæſt. 2. in corp. & ad 5. & 6. & quæſt. 2.*

E. Et hinc in mixtis materia ipſa ſecundùm diuerſitatem mixtionum aptatur ad ſuſceptionem diuerſarum formarum , quia elementa ſecundùm maiorem raritatem, & denſitatem in ſuis partibus aptantur ad ſuſceptionem formarum diuerſarum. *Lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 1. in corp.*

F. Nec hinc infertur violentatio in elementis, ex hoc quod vnum quodque habet diuerſam ſphæram ab alio ſurſum, vel deorſum : nam in quolibet elemento , ſiue materia ſunt cætera in potentia, & ex vno poſſunt fieri omnia , ſi adſit virtus alterans , & actiua ſine aliqua mutatione locali, & ob id ſine violentatione, quia fit per vires naturæ. *Lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. ad 5. & 6.*

G. Elementa autem ſunt ſphæricæ figuræ , licèt terra , & aqua non conſtituant ſphæram omninò orbicularem, & licèt enim in principio aqua eſſet omninò immixta terræ : attamen Deus apparere fecit ex vna parte terram ad habitationem viuentium : ſunt autem ſic diſpoſita , quod aqua excedit terram in decupla proportione, aër aquam in centupla , & ignis aërem in milleſima : Terræ autem ambitus eſt 24. millium millianorum : Diameter 6070. Semidiameter 3035. *In Serm. 3. de B. Virg. & lib. 4. diſt. 48. art. 2. quæſt. 3. in fine, & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. & Serm. 4. de plurib. Martyrib.*

De Mixtione.

108. *H.* Mixtio dupliciter ſumitur communiter, & propriè : Prima fit, quando miſcetur aliquid alicui alterius naturæ, quod tamen non habet proportionem in quanto, ſed illud tanquam prædominans ſoluit ſpeciem, & in ſe conuertit, vt ſi gutta aquæ miſceatur in amphora vini : Secunda eſt miſcibilium alteratorum vnio. *Lib. 4. diſtinct. 11. part. 2. art. 1. quæſt. 4. ad 3.*

I. Vt autem id rectè intelligatur, ſciendum eſt, quod multiplex

Digitized by Google

plex eſt vnio. Quædam, in qua eſt vnius vnibilis in naturam alterius conuerſio, & hoc ratione repugnantiæ, & prædominantiæ vnius ad aliud, vt ſi gutta aquæ vniatur amphoræ vini: quædam eſt, in qua non eſt vnitorum tranſmutatio, ſed tertiæ naturæ conſtitutio, & hoc eſt, quia vnibilia non habent repugnantiam, ſed mutuam dependentiam, & inclinationem, ſicut materia, & forma vniuntur ad conſtitutionem tertiæ entitatis: quædam eſt, in qua nec eſt tranſmutatio, nec tertiæ naturæ conſtitutio, ſed vnum vnibilium fundatur tantùm in altero, in quibus non eſt repugnantia, nec eſſentialis dependentia mutua, nec excellens prædominantia, vt quando arbor inſeritur ſtipiti, & natura humana vnita eſt verbo, quædam eſt, in qua eſt vtriuſque vnibilis alteratio, & tertiæ naturæ productio, & hoc, quia non eſt ibi repugnantia, nec excellens prædominantia, hæcque eſt propria mixtio, quæ eſt, quando elementa vniuntur ad mixti conſtitutionem.

Hæc igitur rectè definitur *vnio alteratorum miſcibilium. Lib. 3. diſt. 6. art. 2. quæſt. 1. in corp.*

K. Ad mixtionem neceſſe eſt, vt concurrant elementa actiua, & paſſiua, vt adſit repugnantia, ſeu reſiſtentia, & prædominantia ob mutuam actionem, & reactionem: item & quod ſint frangibilia in minutiſſimas partes, & quod reſultet compoſitum mixtum abſque conuerſione, vel tranſmutatione miſcibilium: quadruplex enim eſt operatio elementorum: Prima eſt mixtionis concurrentis ad conſtitutionem mixti: Secunda eſt conſeruationis, & hæc in corpore viuo eſt miniſterialis, delatio caloris vitalis per corpus: Tertia eſt pugnæ ordinans ad diſſolutionem: Quarta exterioris impreſſionis, per quam alicuius elementi operatio intenditur, & pugna oritur. Hinc ſequitur, quod ad perfectam mixtionem quatuor elementa concurrunt, quæ ſi habent perfectam complexionem, ab ipſa oritur calor cœleſtis conſeruans, ſi inæqualem, oritur calor elementaris conſumens: Corpus verò imperfecta mixtione compactum non eſt neceſſariò ex quatuor elementis, tale eſt, quod aſſumitur ab Angelis, ſcilicet formatum principaliter ex aëre cum aliqua admixtione alterius elementi, verbi gratiâ, per concurſum vaporis terrei, vel aquei, qui facit ad varietatem condenſationis, & ad multiformitatem coloris, tum vt ſit habile ad quemcunque motum. *Lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. in corp. & quæſt. 2. & lib. 4. diſtinct. 48. art. 2. quæſt. 3. & diſtinct. 49. part. 2.*

part. 2. articul. 4. quaſt. 1. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 2. quaſt. 2. in corp.

L. Et ſi quæratur; an ex vno elemento tantùm poſſit fieri mixtio. Reſpondetur, quod, vt ſuprà dictum eſt ad literam F. propriè loquendo non poteſt fieri mixtio, quia præexigit elementa componentia: Attamen quia in vno elemento cætera ſunt in potentia, & ex vno poſſunt fieri omnia, ſi adſit virtus alterans, & actiua, hinc ex illo poſſunt educi cætera. *Lib. 2. diſt. 15. art. 1. quaſt. 2. in corp. & pracipuè ad 5. & 6.*

M. Ex quibus inferri debet elementa in mixto remanere formaliter, & ſecundùm ſubſtantiam; mixtio enim eſt vnio miſcibilium alteratorum. *Lib. 4. diſt. 44. part. 2. art. 4. quaſt. 1. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quaſt. 2. & 3. & lib. 2. diſt. 17. art. 2. & diſt. 18. art. 1. quaſt. 3. & lib. 4. diſtinct. 12. part. 1. art. 2. quaſt. 2. ad vltim.*

De Raritate, & Denſitate.

109. *N.* Qvia nihil eſt miſcibile, quod non ſit rarefactibile, & condenſabile: hinc de Raritate, & Denſitate hæc ſubiicienda: Primò rarefactio eſt alteratio, qua aliquid fit maius non per additionem nouæ quantitatis, & ſubſtantiæ: Raritas autem, & Denſitas alia eſt diſponens ad agendum, alia ad patiendum: vnde alia eſt tantùm ſecundùm diuerſum ſitum partium, vt eſt in Cœlis: alia eſt ex calido diſſoluente, & frigido conſtringente partes materiæ. *Lib. 2. diſtinct. 17. art. 2. quaſt. 2. fund. 2. & lib. 1. diſtinct. 17. part. 2. artic. 1. quaſt. 1. ad 3. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. articul. 2. quaſt. 1. in corp. & lib. 4. diſtinct. 49. part. 2. art. 6. quaſt. 1. in corp. & ad 1.*

O. Et quia neceſſariò in mixto concurrit temperamentum, hinc dicendum, quod temperamentum aliud eſt à pondere, aliud à iuſtitia: Primum poteſt ſumi tripliciter Primò, quod miſcibilia habeant æqualitatem quantitatis molis, & virtutis: Secundò, quod habeant tantùm æqualitatem molis: Tertiò, quod habeant ſolùm æqualitatem virtutis, & iſti tres modi ſunt impoſſibiles in natura, vt per ſe patet. Æqualitas autem, ſeu temperamentum à iuſtitia attenditur in commenſuratione miſcibilium ſecundùm proportionem debitam, & ſecundùm exigentiam formæ introducendæ: Hæc autem eſt præcipuè in homine, ſed quia non eſt punctalis, habetque latitudinem,

Digitized by Google

tudinem, & gradus: Hinc in ſtatu gloriæ eſt ſine pugna, diſcordia, & repugnantia ſiue actu, ſiue potentia: In ſtatu innocentiæ erat & conſimilis quoad actum ratione intrinſeci adiutorij animæ gubernantis corpus, & extrinſeci ratione alimenti nutrientis: aderat tamen poſſibilitas ad inæqualitatem, & hoc ob defectum vel virtutis conſeruatiuæ, vel alimoniæ: In ſtatu miſeriæ eſt æqualitas, ſed diminuta, quæ neceſſariò eſt cum diſcordia, & pugna. *Lib. 2. diſtinct. 17. quæſt. vltim.*

P. Cvm quo temperamento in animantibus ſtat prædominium elementorum paſſiuorum quoad quantitatem molis, & actiuorum quoad quantitatem virtutis, & hoc vt ſint habilia ad vitam, ad motum, & ſenſum, de quo dicetur in lib. de Anima. *Lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 3.*

Q. Vltimo loco agendum eſt de mixtis imperfectis: Corpora autem imperfectè mixta, qualia ſunt metalla, & mineralia generantur per virtutem, & calorem corporum cœleſtium in elementa ſecundùm conciliationem ab æqualitate remotam: Inter iſta autem datur latitudo gradualis in prætioſitate, quæ deſumitur ex maiori, vel minori ponderoſitate, & ſoliditate: hinc aurum eſt cæteris prætioſius, quia eſt ſolidius, & ponderoſius, quæ regula tamen fallit in plumbo, & ferro. *Breuil. part. 2. cap. 4. & lib. 2. diſtinct. 15. articul. 1. quæſt. 3. in corp. & Serm. 2. de vna S. Virgine.*

R. Qvia aër eſt locus impreſſionum, aſcendunt enim ad ipſum vapores, & exhalationes terreæ, & aqueæ: hinc ibi generantur variæ impreſſiones, ſuntque ſequentes. Cometes igitur, licèt appareat quaſi ſtella, non eſt tamen aliud, quàm vapor inflammatus ex vicinitate ignis: hîc comas luminis fundit, & dicitur ſignificare mutationem, aut bella, aut peſtilentias, aut mortem Regum, quæ ſignificatio tamen non eſt naturalis, ſed quando eueniunt illi effectus, talis cometæ apparitio poteſt eſſe ex iuſſu Diuino ob varios fines ſuæ prouidentiæ.

Corona eſt albus circulus apparens circa Solem, Lunam, vel Stellas cauſata ex reliquiis nubium per planetarum radios attractis, & illuminatis, ſignumque eſt ſerenitatis, aliuſque circulus eſt aſcendens, alius deſcendens: Primus eſt ex partibus vaporis inflammati in ſupremo aëris: Secundus eſt ignis retentus in nube, qui deorſum expellitur obuiante nube frigida, quia continuè cadit, ideò ap-

paret caudatus: Lumen, quod videtur de nocte diſcurrentibus ſe præcedere, eſt vapor compactus deſcendens, cui cùm nihil obuiet, confricatione ſui ipſius accenditur, & aliquandiù ſtatim aëre ab aliis dicitur ignis fatuus.

DRACO eſt vapor fortis conglobatus, qui eſt nubes frigida ad vnum latus, & ad aliud calida, & tunc ob conuenientiam ad calidum trahitur ad illud, & ita accenditur pars anterior, & hæc videtur quaſi ſpiramen draconis: media verò pars incuruatur, vt ſerpens, & volat ſemper ad latus, vbi calidum circunſtat ipſum.

NVBES gignitur ex vaporibus aqueis paludoſis, & humidis ſurſum extractis à virtute ſolis.

NEBVLA eſt id, quod ex nubibus aquam pluentibus relinquitur: Caligo eſt vapor tenebroſus, qui remanet iuxta terram: Ros eſt id, quod deſcendit ex vapore paruo, redigiturque in paruas guttas: Pluuia eſt aqua deſcendens ex nubibus reſolutis. Pruina eſt ex vapore torido, quæ congelatur, antequam ex ipſa reſoluatur aqua: Nix generatur in nube calidiſſima, cuius congelatio fit cum conuerſione in aquam, ideò partes eius inſpiſſantur: Grando generatur ex nube calidiſſima virtute Solis multùm eleuata, quæ reſoluta in aquam congelatur in medio interſtitio aëris: Tonitruum eſt vaporis ſicci egredientis de nube humida, vel frigida, & humida: Coruſcatio eſt illuminatio vaporis ſicci incenſi in vapore humido: Fulgur gignitur ex vapore groſſo eleuato, & calore ſiccato, quia cùm ſit igneæ naturæ, vi ventorum contra naturam deſcendit, & vrit, & nihil ei reſiſtit æſtate præcipuè, & in montibus percutit frequenter: Fulmen eſt vapor terreſtris, & inflammatus, qui quando tangit nubem, quæ iam eſt in conuerſione ad aquam, conglutinatur: ſicque decoquitur fortiſſimo calido, & induratur in lapidem: Iris eſt lumen Solis receptum in nube concaua, & aquoſa, ſolique ex aduerſo oppoſita: Glacies eſt aqua congelata: Ventus eſt vapor terreus aëris ſuperiora tranſcendens, & aërem fortiter percutiens, & impellens, vel etiam poteſt eſſe aër excitatus: Venti ſunt quatuor principales, ſcilicet Subſolanus ab Oriente: Auſter à Meridie: Aquilo à Septentrione: & Zefirus ab Occidente: Sunt & alij laterales: Turbo eſt ventus egrediens de nube in ſeipſum reflexus, vel duo venti lateraliter ſibi concurrentes, ſe ſeque iuxta terram orbiculariter inuoluentes: Terræmotus eſt vapor groſſus extractus de profundo terræ non potens exire ſuperficiem

ciem

Digitized by Google

ciem terræ ob ipſius ſoliditatem, ſicque coarctatus in interioribus concauitatibus terram concutit. *Comp. Theol. lib. 2. cap. 8. & 9. & Serm. 4. Hexaëm. Serm. 1. de B. Virgine, & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. quæſt. vltim. ad 4. & lib. 4. diſtinct. 47. art. 2. quæſt. 1. in corp. & in Eccl. cap. 1. verſ. 6. & in Sap. cap. 5. verſ. 11. de Vento.*

Hic non ſubiiciuntur Notationes, quia ſatis explicatur ſenſus Seraphicus in quæſtionibus ſequentibus: Solúmque aduerto Seraph. Doct. pro vno, & eodem vſurpare nomen vaporis, & exhalationis, licèt communiter exhalationes ſumantur pro terreis, & vapores pro aqueis.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Elementum.

110. PRo intelligentia huius quæſtionis obſeruandum ex Areſio hoc nomen Elementi eſſe nomen nō naturæ, ſed officij, cùm enim omnia elementa ſint diuerſæ naturæ inter ſe, & omnia concurrant ad generationem mixti, ideò appellantur indifferenter eodem nomine elementi: Vnde elementum primò poteſt ſumi communiter pro omni eo, quod eſt primum componens aliquod, diciturque à Seraph. Doct. *lib. 1. quæſt. 1. Proœm. in corp. & in Comp. Theol. lib. 2. cap. 2.* primum elementale, vel radicale, vt eſt in Grammatica littera: in Geometria punctum: & in rebus naturalibus materia, & forma: Secundò poteſt ſumi elementum propriè pro quatuor principiis omnium elementatorum, & mixtorum, & de hoc procedit Quæſtio, quid ſit: Cui reſpondetur ex Ariſtot. 3. *Cæl. t.* 31. Elementum corporum mixtorum *eſt id, in quod alia corpora diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu: ipſum verò eſt indiuiſibile in diuerſas ſpecies*, ſcilicet, Elementum *eſt illud corporum perfectorum, ſeu corpus ſimplex, quod eſt indiuiſibile in alia corpora differentia ſpecie, & quod componit alia corpora mixta, quæ cùm reſoluuntur, in ipſa Elementa reſoluuntur:* Explicatur autem hæc definitio: Dicitur, *corporum, ſeu corpus ſimplex perfectum*, quia conſtant ex materia, & forma: Dicitur, *in quod alia corpora reſoluuntur*, quia in elementa omnia mixta reſolui debent, cùm ex elementis componantur: Dicitur, *indiuiſibile in diuerſa ſpecie*, vt excludantur mixta, quæ poſſunt diuidi in elementa: ipſum enim elementum licèt poſſit diuidi in partes, non tamen diuerſas ſpecie: Dicitur, *actu, vel potentia*, quia mixta continent vel actu, vel potentia elementa: de quo infrà.

Dices: Elementum reſoluitur in aliud elementum; ergo reſoluitur in diuerſa ſpecie.

Respondetur diſtinguendo antecedens, reſoluitur, idest ex vno elemento generatur aliud elementum, concedo, eo modo quo dicetur infrà: reſoluitur propriè, nego: Nam propriè id reſoluitur in aliud, in quo continetur tanquam in componente, quo pacto mixta reſoluuntur

in elementa: Quæ definitio communiter ab omnibus acceptatur: ſicut & à Seraph. Doct. *ſuprà cit.* ſolúmque Seraph. Doct. à communi diſcrepat in hoc, quod Alij communiter ſuſtinent elementa eſſe prima corpora: at Seraph. Doct. ex traditis *in Phyſ.* cùm ſuſtineat in materia formam corporeitatis, & quantitatem coëuam, per conſequens ſi elementa ſunt compoſita ex materia, & forma, corporea, & quanta, dicendum eſt elementa conſtitui in eſſe per propriam formam ſubſtantialem, eſſeque tertiam entitatem reſultantem ex vnione talis formæ, & materiæ corporeæ. Hinc ſequitur, cùm elementum ſit in ſe quid completum, & abſolutum, definitionem ſuprà traditam eſſe tantùm per ordinem ad compoſitum, obidque ipſis competere aliam priorem, quæ poteſt eſſe: Elementum *eſt id, quod primò conſtituit hoc vniuerſum completum, quod infra Lunæ ambitum continetur, & in quod vltimò reſolui poteſt:* Sic & Serbellon. *diſp.* 3. *num.* 2.

Hic verò diſquirunt, quænam ſit hæc forma ſubſtantialis elementorum, nempè an ſint qualitates ipſorum innatæ.

Partem affirmantem ſuſtinuerunt Philoſophi Græci, & nouiſſimè Cremoninus.

Negantem verò communiter ſuſtinent omnes Latini cum Ariſtot. nempè qualitates primas, quæ ſunt calor, frigus, ſiccitas, & humiditas, eſſe formas accidentales ſuperadditas, ipſiſque elementis ineſſe ſuam propriam formam ſubſtantialem, conſtitutiuam ipſorum in tali ſpecie, ſcilicet vel terræ, vel aquæ, vel aëris, vel ignis.

Ratio autem eſt, quia tales qualitates in cæteris ſunt accidentia: ergo & in elementis, quod enim vni eſt accidens, alteri nequit eſſe ſubſtantia. Tum etiam quia videmus has qualitates remanere in Sacramento Euchariſtiæ, in quo nulla eſt ſubſtantia: vnde opinio Cremonini eſt valdè ſuſpecta in fide, ſicut & multæ aliæ propoſitiones, quas ipſe tradidit in ſua Philoſophia cum maximo animarum detrimento: Hinc dicendum eſt quodlibet elementum propriam ſibi vindicare formam ſubſtantialem.

Obicit Cremoninus plures authoritates Ariſtot. in quibus qualitates appellat formas, differentias elementorum, materiam mixti, ſed

Respondetur aliquando dici formas, ſcilicet primas formas ſenſibiles, per quas cadunt ſub ſenſu elementa, quæ multoties circunſcribit, & deſcribit Ariſt. per iſtas qualitates tanquam per quid notius, & veluti per proprietates accidentales ipſarum.

QVÆSTIO II.

De Numero Elementorum, & Qualitatum primarum.

III. De numero elementorum ſicut apud Antiquos varius fuit ſenſus, ſic & apud Recentiores. Alij enim ſolùm tria elementa recognoſcunt ſcilicet terram, aquam, & aërem, rejicientes ignem ab hoc numero: ſic Cardanus, Taſſonus, Aliique cum Morando: Alij duo tantùm admittunt ſcilicet terram, & aquam: Ignem verò volunt eſſe accidens,

Digitized by Google

cidens, & Aërem aquam rarefactam: Sic Paſqualig. cum Aliquibus.

Commvnis ſententia Peripatheticorum, Platonicorum, & Theologorum ſentit eſſe quatuor elementa: Sic & Seraph. Doct. hanc veritatem ſemper ſupponit præcipuè *lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1. & diſt. 15. art. 1. quæſt. 2. & 3.* & *lib. 4. diſt. 49. artic. 4. part. 2. & diſtinct. 48. art. 2. quæſt. 3. & Breuil. part. 2. cap. 3. & Comp. Theol. lib. 2. cap. 8. & alibi pluries.* Pro ſolutione quæſtionis

Primò Notandum, quod adhoc vt tollatur omnis ambiguitas in hac materia, nomine ignis, aëris, aquæ, & terræ, provt elementa ſunt, non ſunt ſumenda hæc vſualia, quæ præ manibus habemus, quicquid dicat Maſtrius *diſp. 4. de Cælo num. 4.* aſſerens iſta elementa vſualia non eſſe pura ex ea parte, qua ipſis immixtæ ſunt qualitates extraneæ, vt in aëre ſunt vapores, & exhalationes terreæ, at id eſt falſum: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1.* & *diſtinct. 15. artic. 1. quæſt. 2. ad 5.* iſta non ſunt elementa, ſed corpora mixta habentia operationes proprias mixti, & ob id is, quem hîc vocamus ignem, non eſt elementum ignis, ſed quoddam mixtum, in quo prædominatur ignis; & ratio eſt, quia elementum componit, non deſtruit: iſte verò ignis deſtruit, & diſſoluit omnia ſublunaria; quare æquiuocè ſolùm dicitur ignis, ſicut homo dicitur terra, vel aqua: ſic etiam dum dicitur aquam eſſe mixtam ex quatuor elementis, & ideò in ipſa ignem ineſſe, non eſt intelligendum, quod in aqua inſit iſte noſter ignis, ſed tantùm elementaris: Quis ergo erit ignis elementum.

112. Secvndò Notandum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 17. art. 2. quæſt. 2.* & *diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 3. in corp.* & *lib. 2. diſtinct. 13. art. 2. quæſt. 1. in corp.* & *articul. 3. quæſt. 1. & 2.* & *diſtinct. 14. part. 1. art. 1. quæſt. 2. in corp.* & *lib. 2. diſt. 12. dub. 1.* & *lib. 1. diſtinct. 10. quæſt. vltim. & plurib. aliis locis*, quod ignis elementaris aliquando appellatur nomine ſpiritus, aliquando caloris ſubſtantialis, aliquando virtutis ſubſtantialis, aliquando ſubſtantiæ ſubtilis, aliquando lucis, & luminis ſubſtantialis: Aër verò ſub nomine ſpiritus, vaporis, & aëris: Aqua ſub nomine aquæ, vel humoris fluctuantis: & Terra ſub nomine aridæ, & humus: Hinc concludendum eſt, quòd ignis, & aër elementares ſunt quædam ſubſtantiæ ſubtiles, ſeu ſpiritus, ſeu halitus viuidi, efficaces, & actiui, qui ſecundùm maiorem, vel minorem ſubtilitatem dicuntur vel ignei, vel aërei ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 14. part. 1. quæſt. 1. argum. 4. ad oppoſ.* & *diſt. 15. art. 1. q. 2. & 3.* & per conſequens elementaris terra, & aqua non eſt iſta, quam videmus, ſed ſunt quædam ſubſtantiæ fixæ, fluxibiles, & inuiſibiles (quod enim videmus, ſunt accidentia mixtorum tantùm, ait S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 12. art. 1. quæſt. 3.*) & ſic aqua elementaris eſt liquor aqueus, qui dum terræ miſcetur, fit humor, virtuteque ignis, & aëris, ideſt ſpirituum illorum ſubtilium viuidorum, & actiuorum coagulatio fit, & inde mixtum, & deinde virtute ipſorum corpus organicum, & hinc viuentia habentia vitam, ſenſum, & motum, quæ mixta ſunt magis, vel minùs perfecta, grauia, leuia ſecundùm magis, vel minùs prædominium talium

ſpirituum elementarium : Hanc doctrinam etiam tradidit P. Cabæus in ſuis Metheoris *lib. 4. text. 39. quæſt. vnic.*

Tertiò Notandum, quod difficultas maxima eſt de loco elementorum, & præcipuè ignis : an verè ſit in concauo Lunæ : Multi id negant ducti diuerſis rationibus, quæ verè ſunt tantùm apparentes, vt mox patebit : Pro quarum ſolutione Aduertendum id, quod *in Phyſ.* fusè traditum eſt ex Seraph. Doct. nempè vltra propria elementa poſita ordinatim in ſuis locis, Deum concreaſſe in ſeminario materiæ omnes formas corporeas in eſſe imperfecto, & per conſequens etiam formas elementares, quæ ſecundùm varias diſpoſitiones exeunt ineſſe ad conſtitutionem mixtorum : Sic *lib. 2. diſt. 12. artic. 1. quæſt. 3. & art. 2. quæſt. 3.*

113. Quartò Notandum, quod ſicut dantur quatuor elementa, ita & quatuor primæ qualitates ſenſibiles ; ſuntque calor, frigus, ſiccum, & humidum, quæ (ait S. Bonauentr. *lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. quæſt. 2. ad 3. & 4.* dicuntur primæ, ſcilicet inter ſenſibiles, & habentes contrarietatem : nam dantur aliæ ipſis priores, quæ non ſunt ſenſibiles, nec contrariæ, vt in cœlis, & in ipſis elementis præſupponitur quædam qualitas intrinſeca ſubſtantialis, quæ eſt veluti origo omnium aliarum : Sic *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. in corp.* & *lib. 2. diſt. 13. art. 3. quæſt. 2.* & *lib. 4. diſtinct. 48. art. 2. quæſt. 3. & Breuil. part. 2. cap. 3.* & *lib. 3. diſt. 15. dub. 2.* quæ qualitas originalis eſt remiſſibilis, & intenſibilis non in ſe, ſed vt eſt in ſubiecto hoc tali, vel tali modo diſpoſito ad agendum : De dictis qualitatibus elementorum ſenſibilibus excitantur à DD. plures quæſtiones, ſed potiſſimæ ſunt : Primò, an ſint formæ poſitiuæ, an verò ſolùm priuationes : In qua communis opinio ferè omnium (excepto Cardano id negante de frigore, & ſiccitate, & ſuſtinente illud eſſe negationem caloris, iſtam negationem humiditatis) docet eſſe formas poſitiuas, licèt in ipſarum actione, & pugna interueniat etiam aliqua priuatio maximè in reactione : ſunt enim contrariæ, & ſenſibiles, & actiuæ, vt experientia ipſa teſtatur : Hinc definitur communiter calor, *quod ſit congregatiuum homogeneorum, & diſgregatiuum heterogeneorum :* Et è contra frigus *congregat vtraque ſimul :* Humidum, *quod facilè terminatur termino alieno non proprio :* Siccum è contra, *quod facilè terminatur termino proprio, difficilè alieno, cùm difficulter ob duritiem accommodetur figuræ alienæ : lib. 2. diſt. 14. part. 2. dub. 1.* Suntque definitiones iſtæ bonæ datæ, tamen à poſteriori per proprietates, & per ordinem ad mixti compoſitionem, & licèt in aliquibus videatur, verbi gratiâ, calor congregare heterogenea, vt ceram, picem, ſtagnum, id euenit per accidens, quatenùs maximè aſſimilantur in fluxibilitate, aliiſque proprietatibus : Altera conſequens quæſtio eſt, in quo gradu, & quænam inſint ipſis quatuor elementis. Pro cuius ſolutione

Quintò Notandum, quod cùm quatuor elementa recto ordine ſint diſpoſita principaliter propter duo munera : Primum eſt, vt tanquam partes integrales vniuerſi ita diſponerentur, vt vnum eſſet alterius locus proportionatus : hinc terræ locus continens eſt aqua : aquæ, & terræ aër : aëris eſt ignis : Secundum,

Digitized by Google

dum , vt inuicem tranſmutentur pro mixtorum conſtitutione : hinc ſequitur , quod ipſis inſint qualitates proportionatæ ad exercenda iſta duo munera : Pro primo exigitur qualitas ſymbolica ad conſeruationem actiuam, & paſſiuam loci , & locati : Pro ſecundo munere requiritur in vnoquoque qualitas, per quam vnum ſit alteri contrarium, vt ex pugna ſequatur tranſmutatio,hinc in terra adeſt ſiccitas in eſſe ſummo,& frigiditas in eſſe remiſſo , per frigus conuenit cum aqua,per ſiccitatem diſconuenit, in aqua adeſt frigiditas in ſummo, & humiditas in eſſe remiſſo : in aëre humiditas in ſummo , calor in eſſe remiſſo ; & ignis calidus in ſummo , & ſiccus in eſſe remiſſo ; quam coniugationem qualitatum communiter ſuſtinent Peripathetici , licèt impugnetur à pluribus Recentioribus , ad quos remittimus Lectorem : grauiora enim dicenda Nos vrgent, ſolúmque ſupponimus cum Seraph. Doct. & communi , omnes iſtas qualitates eſſe actiuas ; verum tamen eſt, quod ſi comparentur ad inuicem,duæ appellantur paſſiuæ, ſicut & duo elementa , & duæ actiuæ : iſtæ ſunt calor , & frigus : illæ ſiccum , & humidum : De quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& quæſt.* 2. *ad argum.* & *diſt.* 14. *part.* 2. *dub.* 3. & *lib.* 4. *diſt.* 48. *art.* 2. *quæſt.* 3. *& comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 2. *&* 8. *& Breuil. part.* 2. *cap.* 3. *Centil. part.* 3. *ſ.* 11. *& Serm.* 6. *Hexaëm.*

An verò poſſint iſtæ qualitates in ſummo ſimul ineſſe in eodem elemento , dicetur in ſolutione quæſtionis. His poſitis

114. Prima Conclvsio : Elementa ſunt quatuor nec plura , nec pauciora : Eſt S. Bonauent. *citat.* & communior cum Ariſt. & ſeq.

Probatvr autem primò ex definitione elementi : Elementum eſt primum componens , in quod id , quod reſoluitur, reducitur , ſed quatuor ſunt ea , in quæ omnia mixta reſoluuntur , vt patet , verbi gratiâ, in carne , quæ reſoluitur in puluerem , humorem, ſpiritum , & in partes igneas,quæ tamen non poſſunt diuidi in alias partes ſpecie diuerſas : ergo. Idem & in ſanguine extracto à venis , qui reſoluitur in partes quatuor correſpondentes quatuor elementis , in ligno quando comburitur.

Probatvr ſecundò ex contrarietate qualitatum : dato enim in rerum natura altero contrario neceſſe eſt dari alterum contrarium (id enim ſpectat ad perfectionem vniuerſi ,) ſed datur terra tanquam centrum vniuerſi , circa quod voluitur cœlum : ergo debet admitti ignis terræ contrarius ratione caliditatis, & leuitatis : igni autem , & terræ contrariantur aqua , & aër per frigiditatem , & humiditatem , & media loca inter illa extrema vendicant : ergo alia duo debent admitti.

Probatvr tertiò ex motu locali corporum : nam datur motus rectus duplex ad locum ſuperiorem , & duplex ad inferiorem , ſcilicet alter ſimpliciter , alter ſecundùm quid : ideò debet dari elementum graue ſimpliciter , ſcilicet terra , & ſecundùm quid vt aqua : Item & leue ſimpliciter ſcilicet ignis , & ſecundùm quid, ideſt aër.

Probatvr quartò ex combinatione qualitatum : Datâ enim vna qualitate contraria in ſummo datur & altera : Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4.

Obiicies

Obicies primò: Ignis non eſt corpus ſimplex: ergo non eſt elementum: Conſequentia patet, quia ſi eſt ignis, ergo eſt in materia, ſed hæc debet eſſe informata alia forma, ſicque erit ſubſtantia ſupra ſubſtantiam, quam depoſcit: ignis enim non poteſt eſſe abſque materia aliena, ſine qua perit: ergo non eſt elementum, cùm debeat eſſe corpus ſimplex.

Confirmatur: quia ignis non ſolùm non facit ad mixtionem, ſed potiùs ad deſtructionem mixti. Tum quia ſuo calore omnia depaſcit. Tum quia in mixtione debent refrangi qualitates, quòd non euenit in igne, in quo ſemper eſt calor in ſummo; ergo.

Confirmatur iterum difficultas: nam ſi ſine alimento non poteſt conſeruari; cùm in concauo Lunæ nullum ſit pabulum, per conſequens nec ibi datur. Tum etiam quia cùm ſit formaliter calidus in ſummò, ſi Sol, qui tantùm eſt virtualiter calidus, diffundit in hæc inferiora calorem maximum; multò magis deberet diffundere ignis elementaris; ſicque comburere omnia. Tum etiam quia deberet eſſe ſenſibilis oculis noſtris, ſicuti ſunt ſtellæ, &c. Hinc dicendum eſt ignem eſſe quid fictitium.

115. Hæ ſunt præcipuæ obiectiones, quas fusè cum pluribus inſtantiis congerunt Aduerſarij, quæ tamen non cogunt, nec vllius ſunt momenti: Hinc ad primum antecedés Reſpondetur concedendo ignem non eſſe corpus ſimplex: nam primò in Seraphicis principiis ignis elementaris conſtat ex materia priùs informata forma corporeitatis, & ſua forma: Secundò, quia Nos non habemus vllum elementum purum: omnia enim ſunt mixta, quæ videmus, & ſentimus. Tum quia, vt docet S. Bonauent. *lib. 2. diſt.* 15. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 5. ſi etiam daretur elementum purum, cùm ſit compoſitum ex materia, & forma, & in materia adſint vt in ſeminario omnes formæ corporeæ, & per conſequens & alia elementa in eſſe potentiali, & phyſico: hinc patet, in quo ſenſu intelligi debeat iſta propoſitio, Elementum debet eſſe corpus ſimplex, ideſt ſimplex per oppoſitionem ad mixtum corpus, non ſecundùm ſe: Et ad conſequentiam, quæ negatur, Reſpondetur, quod in his mixtis, in quibus prædominatur ignis, requiritur pabulum, vt conſeruetur in eſſe, eo quod cùm in his inferioribus ſit extra ſuam ſphæram, & tendat perpetuò ad ipſam, vt hìc conſeruetur, ſaltem idem ſpecie exigit pabulum, vt ſit in continua generatione, ſicut fluuius, qui tandem deficit, ſi aquæ non ſuccedant aquis: Ratio eſt, quam affert Seraph. Doct. *lib.* 4 *diſtinct.* 48. *art.* 2. *quaſt.* 3. *in corp.* quia cùm res appetant naturaliter eſſe perpetuum, & hinc formæ paſſiuæ tam accidentales, quàm ſubſtantiales appetunt continuare eſſe ſuum per continuam adherentiam cum materia, actiuæ verò per multiplicationem ſui in altero, ſic eſt forma ignis in his inferioribus; quæ ratio actiua, & ſui multiplicatiua quoad actum ipſi non ineſt in ſua ſphæra, cùm non adſit generabilitas: Et ad illud de igne deſtruente Reſpondetur ignem extrinſecum eſſe cauſam deſtructionis ob rationem allatam, non verò ignem intrinſecum, & naturalem, qui ingreditur neceſſariò ad quamcunque generationem: hinc negatur propoſitio

ſitio illa, quod & in ſequentibus meliùs patebit: Ad aliam Confirmationem negatur, quod ex poſitione ignis in concauo Lunæ debeat conſumi iſte mundus inferior. Tum quia Deus diſpoſuit quatuor elementa ordinatim tam in magnitudine, quàm in virtute actiua, & reſtitiua in tali proportione, quanta ſufficit, ne vnum abſorbeat aliud, & illud totaliter deſtruat: licèt enim ſit maximæ actiuitatis, eſt tamen minimæ virtutis reſtitiuæ, in qua cætera elementa excedunt: hincque licèt ſuperior pars aëris ſit calidiſſima ob viciniratem ignis: media tamen eſt frigidiſſima tum ob frigida metheora, quæ ibi continuò generantur, tum ob notabilem diſtantiam ignis, tum etiam quia ob raritatem maximam ipſius ignis non tam intensè agit in ſua inferiora: denſitas enim in materia ignita facit ad maiorem intenſionem, nec indiget in illa ſua ſphæra pabulo, ſed quietè conſeruatur in ſua materia, cùm ibi non adſit cauſa generationis mixtorum, vt in his inferioribus: Et ad illud de ſenſibilitate

Respondetvr primò ex D.Thom. negando ignem in ſtatu ſuæ puritatis lucere, ita vt viſionem terminare poſſit: Sic *part.* 1 *quæſt.* 66. *art.* 1. *ad* 2. Hic verò videtur ob humorem illi admixtum. Tum quia eſt mixtum, quod videtur: color enim eſt qualitas proueniens ex admixtione primarum, & conſequenter elementorum. Tum etiam non eſt viſibilis in ſua puritate à nobis ob ſuam maximam raritatem, vt euenit etiam in cœlis (ait Seraph. Doct.) in quibus videntur ſtellæ tantùm ob denſitatem illius materiæ: Aliqui etiam negant ignem in ſua puritate eſſe inuiſibilem: videtur enim cæruleus color infra concauum Lunæ, qui eſt proprius ignis, vt patet in noctu ſupra fornacem, & in cuſpide candelæ.

Instat Serbellon. Ad nihil inſeruire ignem in illa ſphæra ſuperiori, nempè nec ad ornatum vniuerſi, nec ad hoc vt ſuperiora corpora influant in hæc inferiora: non primum, quia iſte ornatus non cadit ſub ſenſu: nec ſecundum, quia ſufficit continuatio aëris vſque ad cœlum Lunæ. Tum etiam quia ſi exigitur ad generationem horum inferiorum mixtorum, ſufficit inferior, quem præ manibus habemus: patet enim illum ignem non deſcendere in terram.

Respondetvr negando primum aſſumptum: ad probationem Reſpondetur collocatum fuiſſe ignem in ſua ſphæra ob vtrumque reſpectum, nec eſt neceſſe, vt ornatus ſit ſenſibilis, eo modo quo ſunt mixta: ſicut nec eſt media, & ſuprema pars aëris ſenſibilis, & tamen ab ipſis Aduerſariis admittitur. Tum ad continuationem influxuum: Et ad id quod ſufficit iſte ignis inferior: Reſpondetur hunc ſufficere ad mixtorum generationem; quia educitur ex Seminario materiæ, ſicut & cætera elementa: aliàs nec alia tria eſſent neceſſaria in ſua ſphæra.

116. Secvnda Conclvsio: Primæ qualitates ſenſibiles, ſcilicet calor, frigus, humiditas, & ſiccitas ſunt qualitates poſitiuæ, & à ſubſtantia elementorum realiter diſtinctæ: Ita Seraph. Doct. *loc. citat. in* 4. *notab.* D. Thom. Scot. & communis ferè omnium contra Serbellon. hîc *diſputat.* 3. *quæſt.* 1. Guarin. *diſp.* 1. *de elem. exp.* 10. Arriag. hîc *diſputat.* 4.

Alioſque paucos ſuſtinentes humiditatem, & ſiccitatem eſſe modos identificatos cum ſubſtantia, non verò qualitates accidentales; & Serbellon. addit aërem non habere vllam qualitatem connaturalem, ſed eſſe indifferentem ad omnes. Alij volunt frigus eſſe tantùm priuationem caloris.

Conclvsionis veritas patet experientia, & ratione: nam verè ſentiuntur, ſed priuatio, & nihil verè ſentitur. Tum quia deſtruitur in corpore humido ipſum humidum abſque deſtructione ſubſtantiæ: videmus enim exſiccari ligna, veſtes, &c. Tum & in Euchariſtia remanet humidum, & non ſubſtantia vini. Tum quia iſtæ qualitates alias conſimiles producunt.

Obiicies ex Arriaga, & Serbellon. *cit. num.* 43. Si inter Oceanum, & corpus interponatur vitrum tenuiſſimum, illud corpus non humectaretur: ergo ſignum eſt corpora humectari ſolùm per intromiſſionem corporis humidi: ergo ſignum eſt humiditatem non eſſe aliquod diſtinctum à corpore: Item & Serbellon. fatetur ſe cum multorum admiratione expertum fuiſſe ſpongiam ſicciſſimam incluſam in vitro immerſo in aqua non fuiſſe humectatam: Vnde ſubdit, neſcio certè, quo pacto Ouiedus, & Spinula irrideant Arriagam inferentem ex hoc experimento humiditatem non eſſe ſeparabilem ab aqua, ſed certè iſti Authores nimis leui fundamento fundant ſuam ipſorum opinionem contrariam communiſſimæ omnium Philoſophorum non aduertentes, quòd diuerſimodè loquendum eſt de humiditate, & calore, & frigore: humiditas enim, licèt ſit actiua, eſt tamen magis paſſiua, & cùm non habeat tantam actiuitatem, quòd agere poſſit in medium tam denſum: Hinc

Respondetvr primò negando Conſequentiam, ſolùm enim infertur ex illo experimento humiditatem non eſſe tam actiuam, quod agere poſſit per medium tam denſum, quale eſt vitrum, vel ſaltem agere ſolùm per contactum.

Respondetvr ſecundò negando antecedens abſolutè, quia videmus aliqua corpora humectari poſita in loco humido, etiam ſi non ſint applicata corporibus humidis, vt patet in ſaccharo incluſo in aliquo vitro, & tamen humiditatem patitur: Negat Arriaga hoc, quod ipſe expertus eſt cremorem tartari incluſum per quatuor hebdomadas in vitro poſito in vaſe aquæ nunquam humectatum fuiſſe, & ob hoc experimentum ipſe diſcedit à communi opinione, cuius effectus ſuprà rationem dedimus, & oppoſitum in ſaccharo damus.

Obiicit Guarinus ſecundò: Ignis liquefacit metalla, illaque humectat: ergo ſi ignis eſt calidus, & ſiccus, ipſam humiditatem non poteſt producere: ergo eſt quid identificatum cum ipſis metallis.

Respondetvr concedendo antecedens, & negando humiditatem non poſſe produci ab igne tanquam à cauſa æquiuoca: ſic etiam non ſemper calor à calore producitur, ſed à motu, à confricatione: Vnde ignis diſgregat partes metalli, quæ quia radicaliter petunt eſſe vnitæ, ideò & diſgregatæ remanent vnitæ cum aliqua vnione, & adeò fluidæ, & humidæ.

Obiicies tertiò ex Serbellon.

Non

Digitized by Google

Non poteſt produci humiditas, & ſiccitas ſine ſua ſubſtantia, ergo non eſt accidens realiter diſtinctum. Conſequentia probatur, accidens eſt, quod adeſt, & abeſt, & augetur abſque ſubſtantiæ generatione, & corruptione, ſed iſtæ non ſunt huiuſmodi: ergo.

PROBATVR antecedens, & Min. Corpus, dum humectatur, fit grauius, ac priùs erat: ergo non per ſolam additionem humiditatis tanquam qualitatis accidentalis, ſed per additionem nouæ ſubſtantiæ humidæ intromiſſæ intra illos poros.

PROBATVR conſequentia, quia grauitas non eſt proprietas humiditatis: ergo ſi additur, additur ratione nouæ ſubſtantiæ.

RESPONDETVR concedendo aliquod corpus humectatum fieri grauius non ratione humiditatis, ſed ratione intromiſſionis in illis poris vel aquæ, vel aëris craſſi: quodque patet, ſi illud corpus humidum exponatur Soli, vel Boreæ: tunc enim vapores attrahuntur, & leue remanet: ergo ſignum eſt aliquid fuiſſe in poris, per quod reddebatur graue.

QVÆRES; à quanam cauſa producantur illæ quatuor qualitates; & an ſint omnium primæ.

RESPONDETVR ex S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 13. artic. 2. quaſt. 2. ad vltim. & lib. 2. diſt. 3. part. 2. art. 1. q. 3.* quod producuntur à ſubſtantia, cuius ſunt accidentia, & præcipuè à forma elementari ſimul adiuta à quadam virtute ſubſtantiali, quam Auerſa, & Roccus apud Meldul. *diſputat. 1. n. 16.* & ex parte etiam ipſe admittit *num. 30.* quæ dicuntur primæ non abſolutè, vt dictum eſt, ſed inter ſenſibiles, quæ non fiunt ex aliis, ſed aliæ, quæ dicuntur ſecundæ, fiunt ex ipſis: Vnde poſteà variæ oriuntur ex permixtione ipſarum prædominante altera, exceptis quatuor, vt ſi prædominium ſit humidi, fit molle, lubricum, leue, & tenue: ſi ſit ſiccitatis, fit durum, aridum, aſperum, & craſſum: ſi ſit calidi, fit leue, & graue ex frigido, & ſic dicendum de aliis penè infinitis, de quibus poteſt videri Euſtachius in ſua Logica cap. de qualitatis tertia ſpecie.

QVÆSTIO III.

Soluuntur aliqua dubia circa Elementa.

QVÆRES primò: cuius figuræ ſint elementa.

117. RESPONDETVR ex S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1. & lib. 4. diſt. 48. art. 2. quaſt. 3. in fine, & ſerm. 3. de B. Virgine*, eſſe figuræ ſphæricæ, quod patet de igne, & aëre, quæ ſunt elementa leuia, & de terra, & aqua, quæ ſunt grauia: illa enim ſcilicet leuia petunt ad circunferentiam, & ſupra grauia, ergo ſphæricam petunt figuram: ſic enim æqualiter accedunt, vel recedunt à centro, alioquin inæqualiter diſtarent à centro. Tum etiam quia debent accommodari continenti loco, qui eſt cœlum: ergo ſunt ſphæricæ figuræ: Idem quoque argumentum, & ratio currit in grauibus: Addimus huic Concluſioni terram, & aquam conſtituere vnum globum, licèt enim, vt ait Seraph. Doct. *in Pſal. 65. & lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 1.* in principio ita aqua immixta

erat terræ, vt aqua cooperiret totam terram, attamen poſteà fuit facta ſegregatio in tertia die, vt appareret arida ad viuentium habitationem, & tunc factus fuit vnus globus ex vtroque elemento non quidem perfectè ſphæricus ob gibboſitatem montium, collium, & diuerſitatem vallium. Quod verò ſint ſphæricæ figuræ, patet, quia ſigna Orientalibus priùs oriuntur, quàm Occidentalibus. Tum quia ſi Eclypſis Lunæ Nobis contingat prima hora noctis, Orientalibus Populis accidet tertia, verbi gratiâ, hora, quia priùs nox accidit, & occidit Orientalibus, quàm Occidentalibus, quod ſignum eſt huius rotunditatis, & id maximè notum eſt Luſitanis, & Hiſpanis enauigantibus, & circumeuntibus terram. Ex qua rotunditate inferunt Mathematici multa ſcitu digna, verbi gratiâ, duos homines magis diſtare ſecundùm capita, quàm ſecundùm pedes: duos parietes vnius turris ad perpendiculum erectos plùs inter ſe diſtare in cacumine, quàm in fundamento: ratio eſt, quia grauia deſcendunt ad centrum per lineas rectas non parallellas, ſed angulum facientes in centro, quarum natura eſt, quòd eò plùs inter ſe diſtant, quò magis à centro recedunt, quia maiorem circuli peripheriam intercipiunt, & intantùm grauia ſuſtentantur, in quantùm centrum reſpiciunt per lineam rectam: nam ſi auferetur impedimentum, ſtatim deſcendunt ad centrum: cùm ergo iſti homines, ac parietes per iſtas lineas reſpiciunt centrum, quæ magis inter ſe diſtant, quò magis à centro recedunt: hinc & maior erit peripheria circuli verſus ſummitatem, & caput, quàm verſus imum, & pedes: Item maius ſpatium conficit homo ambulando, & velociùs mouetur ſecundùm caput, quàm ſecundùm pedes. ob eandem rationem, ſcilicet, quia maiorem circulum deſignat circa centrum per caput, quàm per pedes: Alias experientias afferunt Clauius *in cap. 1. ſphæra*, & Meldul. *diſputat. 4. de Cœlo num. 98.* quas quiſque poterit videre verè mirabiles, ſed veras.

118. Qværes ſecundò: an idem ſit centrum aquæ, & terræ cum vniuerſo.

Pro reſponſione aduertendum eſt, quod duplex centrũ in corpore ſphærico aſſignatur, ſcilicet centrum magnitudinis, & grauitatis: Primum eſt punctum illud, à quo omnes lineæ ductæ ad circunferentiam ſunt æqualis magnitudinis: Secundum eſt punctum aliquod alicuius lineæ, in quo, ſi fiat diuiſio, partes erunt æqualis ponderis, & grauitatis, hoc autem poteſt eſſe duarum partium æqualium tam in magnitudine, quàm in grauitate, verbi gratiâ lignum diuiſum in duas partes æquales vtroque modo, vel poteſt eſſe ita, vt vna pars excedat alteram in magnitudine, non verò in grauitate, vt ex vna parte ſit lignum, ex alia plumbum: Vtrumque autem centrum poteſt ſumi vel Mathematicè, vel Phyſicè: Primo modo eſt, cùm lineæ ab vtroque ductæ ſunt omninò æquales: Secundo modo eſt, cùm adeſt aliqualis inæqualitas tam in magnitudine, quàm in grauitate, ſed tam modica, vt non appareat: vnde vulgari modo dicuntur æquales: Sic habetur ex Meldul. *diſp. 4. cit. n. 106.* Hinc

Respondetvr, quòd iſte globus, ſi conſideratur in prima ſui conſtitutione,

Digitized by Google

tutione, quando terra erat commixta cum aqua, tunc erat idem centrum vniuerſi vtroque modo, ſcilicet in magnitudine, & grauitate: ſic etiam infertur ex doctrina Seraph. Doct. quam tradit ſparſim *lib. 2. diſtinct. 12. & 14. part. 2.* Si verò ſumitur poſt tertiam diem poſt ſegregationem aquæ à terra, dicendum eſt non poſſe aſſignari idem centrum magnitudinis Mathematicè: tum in ſola terra ob inæqualitatem ipſius terræ, quæ continet & montes, & colles, & valles, & cauitates, tum in terra ſimul cum aqua ob inæqualitatem externarum partium; benè autem Phyſicè: quicquid dicat Ruuius de Cœlo *lib. 3. cap. 8. quæſt. 2.* nam reſpectu vniuerſi eſt tam modica inæqualitas, vt pro nihilo poteſt reputari: ſicut & poterit aſſignari idem centrum grauitatis tam Phyſicè, quàm Mathematicè, tam in ſola terra, quàm in eadem coniuncta cum aqua, cùm quodlibet corpus poſſit diuidi in duas partes æquè ponderantes, quæ verè in hoc globo dantur, licèt à nobis non cognoſcantur.

An verò iſte globus ita in medio ſiſtat vniuerſi, vt centrum ipſius tam magnitudinis, quàm grauitatis ſit cum centro vniuerſi compenetratum: an verò ab iſto diſtet.

Meldvl. *cit. num.* 108. negat cum aliis.

S. Bonav. *lib. 2. diſt. 1. dub. 1. & Ser. 1. Hexaëm. & Serm. 1. de B. Virg. & Comp. Theol. lib. 2. cap. 8.* ſuſtinet hunc globum eſſe centrum abſolutum totius vniuerſi ideſt tam Mathematicè, quàm Phyſicè: ſic & Vaſq. *part. 2. diſputat. 81. an. 18.* Auerſa *quæſt. 36. ſect. 5. & 6. de Cœlo*, Cortuniſus 1. *Metheor. lect. 17.* Conimbric. 2. *cœl. cap. 14. quæſt. 3. art. 2.* Idem ex parte Ruuius *citat. cap. 8. quæſt. 2.* & Ratio eſt, quia alioquin ſi terra aliqualiter mutaretur, tota moueretur, donec partes æqualiter à centro diſtarent, fieretque centrorum penetratio; & licèt Vaſq. admittat hunc motum, quem appellant trepidationis in terra, quotieſcunque, verbi gratiâ, mons deſtruitur, & aliò exportetur, qui tamen eſt imperceptibilis ob vaſtitatem terræ, tamen non eſt neceſſe euenire talem motum, vt docent etiam Conimbric. Ratio eſt, quia, vt ait S. Bonauent. terra eſt illa, quæ, cùm ſit infima, & ſphærica, ipſa eſt immobilis: nec enim naturaliter poteſt auferi tanta quantitas ex vna parte, quod moueatur, nec poteſt dari agens tantæ virtutis, vt ex motu lapidis, vel alterius corporis imprimat impulſum in totam terram, vel in iſtum globum, quod maximè verificatur ponendo idem centrum grauitatis Phyſicum, licèt non Mathematicum magnitudinis, vt eſt probabilius, cùm patenter iſte globus ex vna parte conſtet maiori parte aquæ, quæ eſt minùs grauis.

119. Qværes tertiò de magnitudine elementorum; an detur inter ipſa proportio determinata exceſſus continentis ad contentum.

Aliqvi cum Meldul. *cit. num. 7.* negant.

S. Bonav. *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2.* cum communi affirmat, nempè excedere ſuperiora ad decuplam proportionem, ita quod aqua ſit maior terra decies: aër maior aqua centies, & ignis mille milliariorum: Verũ quidem eſt quod Aliqui dubitãt de veritate huius poſitionis commu-

nis eo maximè, quia aqua non videtur eſſe in tanta quantitate ſupra terram, quod excedat decies: Attamen ſi rectè perpendatur ſumendo totam aquam, quæ reperitur in mari, & per totam terram, probabiliſſimum eſt habere dictum exceſſum. Quoad magnitudinem poſteà huius globi terrei communiter à Mathematicis aſſeritur ambitum ipſius eſſe 19080. ſecundùm S. Doct. 24. millium milliariorum: Sic *Serm. 4. de plurib. Martyr.* Diametrum 6070. Semidiametrum 3035.

Qværes quartò; an ſingula elementa ſint vnius ſpeciei.

Respondetvr, quòd ſi ſumuntur ſecundùm eſſentiam, ſingula conſtituunt vnicam ſpeciem, ſunt enim omnes ipſorum partes eiuſdem rationis, vt dictum eſt ſuprà in definitione elementi: Si verò ſumuntur, provt apud Nos ſunt, ſcilicet provt ſunt mixta ſecundùm prædominium alicuius ipſorum, probabiliter Aliqui, vt Pater noſter Rheita, & P. Guarinus *de element. exp.* 8. ſuſtinent conſtituere diuerſas ſpecies, & hoc eſt conforme principiis Seraph. Doct. qui docet *lib. 2. diſt.* 14. *part. 2. art. 2. quæſt.* 1. raritatem, & denſitatem multipliciem diſponere ad diuerſitatem formarum: ergo hæc inducet etiam diuerſitatem ſpecificam in terra mixta, ſicut & in cæteris elementis.

Confirmatvr ex doctrina à Seraph. Doct. tradita *lib. 2. diſtinct. 9. art. 1. q. 1. ad* 4. nempè quod ex diuerſis ſpecificis operationibus inferri poteſt diuerſitas ſpecifica, ſed iſtæ reperiuntur in terra: ergo. Diuiditur autem aër in tres regiones: Prima eſt infima nobis vicina à ſuperficie terræ vſque ad terminum, ad quem pertingit reflexio radiorum Solis, & calor, & hæc eſt partim frigida ob vicinitatem terræ, & aquæ, & partim calida ob dictam reflexionem: hæcque mutatur ſecundùm diuerſitatem temporum, & locorum: Vnde in æſtate eſt altior: in hyeme nobis vicinior: Secunda eſt media: eſtque, intra quam coguntur nubes, & generantur pluuiæ, & quia ibi extinguitur vis caloris, & radiorum Solis, ideò eſt abſolutè frigida, vt patet ex iugis alpium, in quibus ferè ſemper manet nix: Tertia eſt ſuprema vſque ad ſphæram ignis, eſtque abſolutè calida, tum ratione ſuæ puritatis, tum ratione vicinitatis ignis ſe mouentis per gyrum.

QVÆSTIO IV.

An qualitates contrariæ poſſint ſimul, & ſemel eſſe in eodem ſubiecto, & quomodò.

120. Primò Supponendum qualitates poſſe comparari tripliciter ad ſubiectum: Primò ad ſubiectum nudum, omnique qualitate priuatum: Secundò ad ſubiectum, in quo aliqua ex illis præcedat verbi gratiâ frigidum: Tertiò ad ſubiectum affectum actu contrariis qualitatibus.

Secvndò Supponendum, qualitates habere certum ſtatum intenſionis, qui reducitur ad octo gradus à Philoſophis, quæ diſtinctio eſt voluntaria, vt poſſit clariùs, & diſtinctiùs diſputari de ipſis qualitatibus, idque verificatur tantùm de naturalibus, cùm habeant iſtæ certam determina

Digitized by Google

terminationem tum ratione potentiæ actiuæ, à qua producuntur, tum ratione ſubiecti recipientis: ſupernaturales verò, cùm à Deo infundantur, & recipiantur in ſubiecto ſecundùm potentiam obedientialem, poſſunt in infinitum ſyncathegorematicè augeri: Graduum autem dictorum quidam dicuntur intenſi, ſcilicet qui medietatem excedũt, qui verò ſunt citra iſtum, dicuntur remiſſi: De quibus certum eſt, quod naturaliter in gradibus intenſis non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto: alioquin nec eſſent contrariæ, nec ſe mutuò expellerent, oppoſitumque patet experientia: Vnde quæſtio reducitur ad qualitates in gradu remiſſo; an poſſint naturaliter eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & in gradibus ſummè intenſis ſecundùm potentiam Dei ſupernaturalem.

Prima opinio eſt Durand. Gregor. Trombet. Ant. Andr. 10. *Met. quæſt.* 5. Fabri, negantium poſſe eſſe ſimul in eodem ſubiecto nec in gradibus remiſſis, nec in intenſis etiam per potentiam Dei abſolutam.

Secunda opinio communis vtrumque affirmat: Sic ferè omnes Recentiores cum Seraph. Doct. Addunt tamen Aliqui adeſſe aliquas qualitates contrarias, quæ per nullam potentiam poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto ob ſpecialem repugnantiam, vt ſunt odium, & amor, aſſenſus, & deſcenſus. Sotus addit etiam ſecundas qualitates, vt albedo, nigredo. Pro ſolutione

121. Primò Notandum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 34. art. 2. quæſt. 2.* & *lib. 2. diſtinct. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 3. ad 4.* & *diſt. 19. art. 3. quæſt. 1. in argument.* & *quæſt. 2. ad 2.* & *lib. 3. diſtinct. 16. art. 2. quæſt. 2. in corp.* cùm dicat Ariſt. *lib. 10. Met. cap. 6. & in poſtprædicam.* quod oppoſita ſunt formæ reales, quæ ſub eodem genere (ſcilicet vel proximo, vel remoto) vt exponit Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 1. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad vltim.* & *lib. 4. diſtinct. 16. part. 1. art. 3. quæſt. 1. ad 3.* maximè diſtant, & ab eodem ſubiecto ſe mutuò expellunt, cui viciſſim natæ ſunt ineſſe, ſeu, vt loquitur S. Bonauent. quatenùs vnum oppoſitum non eſt in altero, nec cum altero circa idem. Vt rectè intelligatur, in quo ſenſu Philoſophus tradiderit hanc definitionem, aduertendum, quòd repugnantia alia eſt effectiua, alia formalis: prima eſt, qua vnum poteſt producere aliquid in ſubiecto contrarium illi: Sic Sol dicitur contrarius frigori, quatenùs poteſt producere in ſubiecto calorem; hæcque à Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 4.* dicitur repugnantia extrinſeca: alia eſt formalis, & intrinſeca, quæ ratione informationis ſubiecti importat oppoſitionem vnius cum alio in ſubiecto, à quo ab alio fit expulſio: hæcque eſt multiplex.

Primò enim aliqua opponuntur formaliter, quando ſimpliciter, & abſolutè vnum importat negationem alterius, & hæc eſt contradictoriorum, quæ per quamcunque potentiam non poteſt tolli, vt cum communi notat Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 11. part. 1. artic. 1. quæſt. 5. ad 4.*

Secundò eſt, qua aliqua opponuntur formaliter ex ſuis rationibus formalibus, non tamen abſolutè in ſe conſideratis, ſed quatenùs nullo modo poſſunt coïre in vnam tertiam entitatem, vt homo, lapis, lignum: nullum enim ordinem habent inter

ſe,

ſe, & hæc etiam reducitur quodammodò ad effectiuam, cùm enim forma ſubſtantialis vt forma eſt, non opponatur formæ, ſed tantùm quatenùs ſunt principium, vel habent concomitantiam diſpoſitionum contrariarum, & important diuerſas entitates diſparatas non ordinatas, nec ordinabiles ad aliquod tertium: hinc etiam dici poteſt repugnantia ſimul effectiua, & formalis: effectiua ratione diſpoſitionum ab ipſis emanantium: formalis, quatenùs de ſe ſunt informatiuæ completo modo ipſius ſubiecti.

Tertiò aliqua dicuntur oppoſita formaliter ſcilicet ex ſuis rationibus formalibus, per quam oppoſitionem vnum expellit à ſubiecto alind, vt ſummus calor, & ſummum frigus.

Qvartò aliqua dicuntur opponi formaliter, non ſecundùm id, quod ſunt, ſed, vt ait Seraph. Doct. ſecundùm id, ad quod ſunt, ſcilicet quatenùs ſunt virtutes formarum ſubſtantialium oppoſitarum, aut diſpoſitiones ipſarum, & hæc ſumi poteſt radicaliter, & formaliter, radicaliter ineſt qualitatibus, quatenùs ſunt proprietates, vel accidentia connaturalia formarum incompoſſibilium: formaliter verò eſt, cùm actu vna aliam expellit à ſubiecto, & hæc ſecunda repugnantia oritur à prima, quæ dicit aptitudinalem expulſionem vnius ab alia, ſecunda verò eſt actualis, & dicit effectum prouenientem à prima: Definitio autem allata oppoſitorum propriè conuenit huic vltimæ quarto loco poſitæ: eſt enim inter formas reales ſub eodem genere exiſtentes, & diſtantes, ſiue incompoſſibiles ab eodem ſubiecto ſe mutuò expellentes ratione effectuum formalium.

122. Secvndò Notandum, quod potiſſima difficultas in hac materia eſt in origine contrarietatis iſtarum qualitatum: nam Aliqui ipſam deducunt ex natura ſpecifica ipſarum, ſed non rectè, cùm etiam in eſſe remiſſo ſint eiuſdem ſpeciei, & tamen ſunt compoſſibiles in eodem ſubiecto. Alij ex incapacitate ſubiecti, nec etiam eſt adæquata ratio, ex hoc quod ſubiectum eſt capax plurium qualitatum diſparatarum in ſummo, vt eſt albedo, & dulcedo: ergo aliud antecedenter ineſt, ex quo oritur contrarietas. Nos ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 34. citat.* dicimus contrarietatem ineſſe non ex eo, quod ſunt, nam, vt qualitates ſunt, poſſunt, eſſe in eodem ſubiecto, vt eſt color, ſapor, &c. ſed ex eo, ad quod ſunt, vt ſuprà dictum eſt, nempè quatenùs ſunt qualitates diſponentes ſubiectum ad formam ſubſtantialem, & quia formæ ſubſtantiales naturaliter, dum non ſunt ab extrinſeco impeditæ, producunt totum ſuum effectum, ſecumque ipſum euehunt, hinc & exigunt naturaliter ſuas qualitates connaturales ab ipſis emanantes in eſſe ſummo, & hinc oritur contrarietas radicalis ipſarum qualitatum, & ex hac poſteà formalis, & actualis expulſio: Sed adhuc

123. Tertiò Notandum, quod qualitates, ſeu diſpoſitiones ſunt in duplici diſcrimine: aliæ enim ſunt non actiuæ, vt color, ſapor, dulcor, &c. aliæ actiuæ vt frigus, calor, &c. Primæ habent contrarietatem tantùm ratione incompoſſibilitatis formarum naturalis: Secundæ habent & hanc incompoſſibilitatem prouenientem ex dicta incompoſſibilitate,

bilitare, & formalem, per quam vna effectiuè aliam expellit: ex quo ſequitur, quod remotè tantùm contrarietàs qualitatum dèſumi debet ab incapacitate ſubiecti, quatenùs eſt incapax duarum formarum ſubſtantialium completarum: ex qua incompoſſibilitate oritur radix formalis ralis contrarietatis, ad quam poſteà conſequitur expulſio actualis, præſuppoſitâ tamen aptitudinali in ipſis formis: Idque patet in poſitione formarum ſubordinatarum, quæ quia non expelluntur, ſed remanent ad poſitionem vlterioris formæ, hinc & permanent diſpoſitiones ipſas formas concomitantes: ergo in formis completis ex incompoſſibilitate ipſarum in eodem ſubiecto orietur contrarietas radicalis.

Qvartò Notandum, & ſequitur ex traditis, quod cùm ex tali contrarietate oriatur pugna, ideò debet explicari, quomodò reſultet: Cùm igitur forma connaturaliter exigat ſuas diſpoſitiones in ſummo, ideò pugna debet excitari inter gradus ipſarum qualitatum contrariarum, & quia gradus ſuperiores non poſſunt eſſe in ſubiecto ſine inferioribus, vt ſuprà traditum eſt *tract. 3. quæſt. 5.* ſunt enim inferiores connaturales diſpoſitiones, ad hoc vt producantur, & conſeruentur ſuperiores: hinc expulſio debet incipere ab ipſis ſuperioribus: Vnde ſi ſubiectum ſit calidum vt octo, & accedat agens frigidum: hoc debet producere primum gradum frigoris tanquam primò requiſitum ad aliorum productionem: hic gradus frigoris, ſeu hoc agens frigidum per hunc gradum frigoris non poteſt expellere ex ſubiecto niſi octauum caloris: ſi enim expelleret alium inferiorem, remanerent ſuperiores abſque inferioribus, quod non poteſt eſſe, & ſi octauum non expelleret, poſſent eſſe nouem gradus in ſubiecto, quod eſt impoſſibile: ſicque eadem ratione per ſecundum gradum frigoris expellitur ſeptimus caloris, per tertium expellitur ſextus, & per quartum quintus, per quintum quartus, per ſextum tertius, per ſeptimum ſecundus, & per octauum primus: Et ſi quando reductæ ſunt iſtæ qualitates contrariæ in eſſe remiſſo, verbi gratiâ, ad quatuor gradus, vel ita quod quinque gradus frigoris, & tres caloris inſunt in ſubiecto, ſi ceſſet actio agentis frigidi, & impediatur emanatio vlterioris gradus caloris, remanebunt gradus frigoris producti ſimul cum gradibus caloris reſiduis, ſicque conſequenter non erit contrarius quartus gradus caloris quarto frigoris, nec tertius tertio, nec ſecundus ſecundo, nec primus primo per ordinem ad expulſionem, cùm ſubiectum ſit capax octo graduum qualitatis, ſiue ſint eiuſdem rationis, ſiue ſint contrarij.

Ratio autem, quare quartus quartum non poteſt expellere, eſt, quia actio eſt à ſuperiori, non ab æquali: ergo non poterit qualitas vt quatuor expellere qualitatem vt quatuor; nec item quartus gradus frigoris producere quintum, cùm ſit perfectior: Ex quibus habetur confirmatio ſuperioris poſitionis, nempè contrarietatem adæquatam, & perfectam eſſe inter qualitates in ſummo, quia cuilibet gradui vnius correſpondet in altera gradus oppoſitus, & conſequenter tota qualitas alteri, non verò gradus quilibet vnius opponitur cuilibet alterius,

per ordinem, vt dictum eſt, ad expulſionem: Hæc doctiſſimè P. Serbellon. conformiter ad ſuprà poſita ex Seraph. Doct. His poſitis ſit

124. PRIMA CONCLVSIO: Qualitates contrariæ poſſunt eſſe naturaliter in eſſe remiſſo in eodem ſubiecto, non verò in eſſe ſummo: Eſt S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *art.*4. *quæſt.*1. & *diſt.*44. *part.*2. *art.* 2. *quæſt.* 2. & communis.

PROBATVR prima pars ex Ariſtot. *Phyſ.* 5. *aliiſque pluribus locis* id aſſerente.

PROBATVR ſecundò, quia aqua, dum calefit, non recipit calorem totum in inſtanti, ſed paulatim: neque frigus totum ſtatim deperditur, ſed paulatim: ergo qualitates in gradu remiſſo ſunt in eodem ſubiecto in eſſe remiſſo.

DVRANDVS preſſus hac experientia reſpondet ibi non eſſe qualitates contrarias formaliter, ſed quandam aliam virtutem, & qualitatem mediam virtualiter illas continentem, quam appellat tepiditatem.

CONTRA: Non poteſt aſſignari agens producens hanc qualitatem: ergo falſa reſponſio.

PROBATVR antecedens, quando ignis calefacit aquam, illa qualilitas ab igne non poteſt produci, quia non poteſt producere frigus, neque id quod virtualiter continet frigus, cùm ſit igni contrarium: in tali autem caſu nihil eſt, quod agat in aquam præter ignem: Nec poteſt produci à calore ignis, nec à frigore aquæ ſimul ſumptis, quia frigus non eſt, quando producitur illa qualitas media, cùm per ipſam excludatur, nec à calore ob eandem rationem.

OBIICIES primò: Contraria ſunt talis naturæ, quod mutuò ſe expellunt ab eodem ſubiecto, ſed in quocunque gradu ſunt contrariæ, ergo non poſſunt eſſe in tali ſtatu.

RESPONDETVR contrarietatem qualitatum in ſummo eſſe à natura ſpecifica earum, quatenùs competunt formæ: in gradu verò remiſſo, & per ſingulos gradus eſſe à perfectione indiuiduali ipſorum graduum, obidque & poſſe ineſſe ſimul ex capacitate ſubiecti: Vnde licèt ſecundùm ſe habeant aptitudinem ad mutuam expulſionem, tamen ratione illimitationis ſubiecti poſſunt eſſe in gradu remiſſo.

OBIICIES ſecundò: Dantur qualitates contrariæ, quæ in nullo gradu etiam remiſſo poſſunt eſſe ſimul, vt actus erroris, & ſcientiæ ad idem obiectum, actus triſtitiæ, & lætitiæ, amor, & odium, ſed non eſt maior ratio de ipſis, quàm de aliis: ergo.

RESPONDETVR negando minorem: Ratio diſparitatis eſt, quia iſti actus, cùm ſint vitales, reſpiciunt idem obiectum, & quod vnus actus ponit, alius deſtruit: non ſic in cæteris qualitatibus: Vnde potiùs pertinent ad rationem contradictoriorum, & ideò ſunt contrarij ſolùm, vt vitales ſunt.

OBIICIES tertiò: Duæ dimenſiones in eodem loco minùs repugnant: item & duæ formæ ſubſtantiales in eadem materia, quàm duo contraria: illæ enim ſunt inter ſe contrariæ, ſed illæ non poſſunt eſſe in eodem loco, & eadem materia: ergo nec iſtæ.

RESPONDETVR negando antecedens, & paritatem: nam dimenſio quælibet reſpicit adæquatè locum, & quælibet forma ſubſtantialis

lis completa tribuit eſſe completum ſubiecto: at qualitates contrariæ in eſſe remiſſo reſpiciunt inadæquatè ſubiectum, quod afficiunt accidentaliter, & ob id gradualiter tantùm: hinc negatur conſequentia.

Dices pro Durando: dantur qualitates aliæ mediæ, vt eſt color cœruleus, rufus, rubæus, diuerſus ſpecie ab extremis: ergo & in primis qualitatibus poteſt dari ſpecies media.

125. Hvic obiectioni reſpondent communiter Nos habere ex varia operatione, & ſenſus immutatione diuerſitatem ſpecificam in coloribus, aliiſque qualitatibus, quam non habemus in qualitatibus primis in eſſe remiſſo: Sic Serbellon. Quæ reſponſio tamen non euacuat difficultatem, nec affert rationem à priori, ſed à ſenſibilitate, quæ eſt fallax. Tum etiam quia tepiditas habet diuerſam immutationem ſenſuum ab extremis: Hinc Nos ex doctrina Seraphica ſuprà tradita *in quæſtione antecedent.*

Respondemvs qualitates ſecundas medias eſſe diuerſas ſpecie ab extremis, quia ſunt qualitates emanantes à mixtis, quæ ſunt diuerſæ ſpeciei ab elementis: at id non poteſt dici de primis emanantibus ab elementis: multò minùs poteſt ſubſiſtere poſitio Gregorij aſſerentis non dari in gradu remiſſionis tertiam ſpeciem, ſed remanere ſubiectum priuatum contraria qualitate, & informatum ſolùm aliquibus gradibus vnius qualitatis: quæ poſitio tanquam friuola rejicitur communiter, cùm oppoſitum habeamus experientia, & ſenſibus, vt patet in tepiditate. Tum quia non poteſt negari exiſtentia qualitatis contrariæ, donec potentior vincat, vincit autem ſucceſſiuè. Tum quia impoſſibile eſt ſubiectum carere naturaliter octo gradibus qualitatis ſiue eiuſdem naturæ, ſiue diuerſæ.

Secvnda pars Concluſionis patens eſt experientia. Tum quia vbi eſt contrarietas in ſummo, ibi eſt totalis effectus formæ: ergo & expulſio alterius qualitatis. Tum quia hæc qualitatis contrariæ expulſio concomitatur expulſionem formæ, cuius eſt diſpoſitio: ergo.

126. Secvnda Conclvsio: Qualitates contrariæ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto in gradibus intenſis, & in ſummo ſupernaturaliter, & hoc non ſolùm in fieri, ſed permanenter: Eſt S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. vbi probat in Inferno adeſſe quatuor elementa cum qualitatibus in ſummo ad magis torquendum corpus, & animas: Idem & docet, & probat ibid. *art.* 3. *q.* 1. *&* 2. *per totam.*

Probatvr hac ratione: Si adeſt vlla implicantia: hæc vel erit ratione ipſarum formarum, vel ratione ſubiecti, ſed neutro modo: ergo.

Probatvr Min. Non ratione formarum, quia forma non eſt contraria formæ, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. Et dato, quod eſſent contrariæ, contrarietas eſt tantùm in ordine ad aliud, ſcilicet ad ſubiectum: Sic *lib.* 2. *diſtinct.* 34. *art.* 2. *quæſt.* 2. at ſubiectum eſt de ſe capax omnium formarum: ergo nullo modo eſt repugnantia. Tum quia datâ limitatione etiam in ſubiecto, adhuc ratione potentiæ obedientialis poteſt à Deo ampliari *ex lib.* 1. *diſtinct.* 42. *art.* 1. *q.* 3. *&* 4. Tum quia Deus poteſt impedire

Digitized by Google

pedire non concurrendo, ne qualitates illæ habeant effectum formalem ſecundarium, nempè expulſionem contrariæ qualitatis.

Obiicies primò ex Ariſtot. 4. *Metaph. cap.* 27. Contraria in ſummo inferunt contradictionem. Confirmatur ratione, quia vnum contrarium infert neceſſariò negationem alterius, obidque & ab eo inſeparabilem: ergo.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. quod duplex eſt contradictio: Alia eſt, quæ eſt abſoluta cum abſoluta negatione ex parte vnius termini, & per locum ab intrinſeco: Alia eſt non abſoluta, ſed ab extrinſeco tantùm ſcilicet mediatè, & ex conſequenti: Ariſtoteles loquitur de hac ſecunda non de prima: contraria enim ſunt extrema poſitiua, quod non ineſt in vera contradictione, in qua vnum extremum eſt negatiuum omnimodè: Et ad Confirmationem eodem modo.

Respondetvr vnum contrarium infert neceſſariò, & inſeparabiliter negationem alterius, ideſt per actum intrinſecum naturæ ipſius nempè per negationem identitatis cum alio, ſic concedo, negationem compoſſibilitatis, nego: hæc enim eſt effectus ſecundarius per ordinem ad ſubiectum, qui poteſt à Deo tolli.

Contra inſtat Durand. Oppoſitio contrariorum eſt formalis, & entitatiua: ergo eſt negatio non ſolùm identitatis, ſed etiam formæ contrariæ.

Respondetvr, quod duplex effectus formalis exercetur à forma in ſubiecto: primus eſt informatio, eiuſque denominatio formalis: ſecundus eſt expulſio alterius formæ: primus eſt intrinſecus, & de hoc conceditur antecedens: contraria enim diuerſo modo informant, & denominant: de ſecundo, qui eſt conſequens, negatur antecedens, & conſequentia.

Dices: Si idem ſubiectum eſſet ſimul album, & nigrum, dulce, & amarum, tunc non eſt aſſignare, quomodò apparebunt iſta contraria ſenſui: an ſcilicet calidum, an frigidum, an album.

Respondetvr excellentiorem apparituram, & denominaturam, vel fieret ſenſatio media permixta ex vtriſque, vel illa, quæ à Deo determinaretur, vel fiet ſucceſſiuè modò in vnam, modò in aliam: Vide S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1.

QVÆSTIO V.

De Mixtione.

Quid ſit Mixtio, quid miſcibile, & mixtum, & an neceſſariò omnia quatuor elementa concurrant ad mixtionem.

127. Svpponit titulus quæſtionis elementa (de quibus ſingillatim hucuſque egimus) ordinari ad mixti compoſitionem: Hinc quæritur, quid ſit mixtio, & mixtum, & quale.

Primò Supponendum cum communi ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* mixtionem ſumi

mi poſſe dupliciter: primò communiter,& impropriè: ſecundò propriè, & ſtrictè: Primo modo mixtio competit cuicunque coniunctioni etiam confuſæ plurium rerum, & hæc eſt multiplex.

PRIMA, quando fit quædam coniunctio plurium rerum confuſa abſque eo, quod reſultet tertia entitas, vt eſt fabrica domus, mixtio hordei, & frumenti, & hæc impropriè dicitur mixtio, cùm ſit potiùs aggregatio plurium entium in actu.

SECVNDA, cùm aliqua ita coniunguntur, vt vnum habeat repugnantiam, & prædominantiam excellentem alteri rei diuerſæ rationis, vt ſi gutta aquæ in dolio vini infundatur, in qua non reſultat tertia entitas, ſed eſt tranſmutatio, & conuerſio vnius rei in alteram: aqua enim conuertitur in vinum.

TERTIA eſt, in qua non eſt vnitorum tranſmutatio, ſed tertiæ naturæ conſtitutio, fitque,quando vnibilia non habent repugnantiam, ſed tamen habent mutuam dependentiam, & inclinationem ad tertij conſtitutionem, quia vnum ſe habet vt potentia, aliud vt actus: ſic materia, & forma, corpus, & anima hoc modo dicuntur miſceri, ſed impropriè.

QVARTA eſt, in qua interuenit vnio abſque tranſmutatione, & conſtitutione tertiæ entitatis,ſed tantùm vnum vnibilium fundatur in altero abſque repugnantia, dependentia, & inclinatione, ſed tamen adeſt excellens prædominantia; vt quando arbor inſeritur ſtipiti alterius arboris, in quo caſu vtrumque vnibilium ſeruat propriam naturam in ſuo eſſe completo, & tali pacto natura Diuina vnita eſt humanæ in Chriſto.

QVINTA eſt, quando aliqua ita coniunguntur, vt ad certam temperiem tertiam ſe reducunt, vt tamen non reſultet aliquod tertium ſubſtantiale, vt cùm aqua calida mixta frigidæ tunc reducuntur ad ſtatum tepiditatis: Sic pharmacopolæ conficiunt medicamenta, quæ mixtio dicitur craſſis, ſeu harmonia, ſeu temperies, de qua Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 17. quæſt. vltim.* & hæc potiùs ſpectat ad primam ſuprà poſitam, quæ eſt aggregatio plurium entium in actu: non enim concurrit alteratio, repugnantia, prædominantia, &c.

SEXTA eſt vnio, in qua eſt vnibilium alteratio, & tertiæ naturæ productio, & hoc, quia eſt ibi repugnantia, & prædominantia, ſed non excellens: & hoc modo vniuntur elementa ad conſtitutionem mixti: & eſt, de qua procedit quæſtio: Hinc.

128. PRIMA CONCLVSIO: Mixtio eſt plurium elementorum ſimul vnitorum alteratorum in tertiam naturam tranſmutatio: Sic Ariſtot. hîc Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct.* 11. *citat.* breuiùs eam ſic definit: *Eſt miſcibilium alteratorum vnio.*

EXPLICATVR, & probatur: Dicitur (*vnio, ſcilicet ſubſtantialis*) loco generis, per quam importatur actio generatiua,qua generatur tertia entitas: Dicitur (*alteratorum miſcibilium*) per quod denotatur terminus à quo talis generationis, nempè elementa alterata, & per mutuam alterationem diſpoſita ad generandum mixtum, & quia mixtio eſt vnio ſubſtantialis, hinc neceſſariò importatur terminus ad quem nempè mixtum, quod eſt tertia entitas, & ſubſtantia completa.

Digitized by Google

Hinc etiam ſequitur, quod miſcibilia non ſunt ipſæ qualitates, niſi quatenùs concurrunt diſpoſitiuè, ſed ſunt ipſa elementa.

Secvnda Conclvsio: Conditiones, quæ requiruntur ad veram mixtionem, aliæ reſpiciunt ipſa miſcibilia, aliæ ipſam mixtionem, ſuntque ſequentes.

Ex parte miſcibilium primò requiritur, vt mutuò ſint actiua, & paſſiua; qualia ſunt elementa, nempè ignis, & aër, quæ ſunt actiua; aqua, & terra, quæ ſunt paſſiua, vt aduertit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. *&* 3. & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quæſt.* 1. & *diſtinct.* 48. *art.* 2. *quæſt.* 3. actiua enim excitant, & faciunt tranſmutationem, & hac ratione materia, & forma, ſubiectum, & accidens, ſublunaria, & cœleſtia nequeunt miſceri: iſta enim mutuò non agunt, nec repatiuntur. Secundò, quod poſſint facilè diuidi, & infringi in minutiſſimas partes, & ob id ferrum, & lapis non miſcentur. Tertiò, vt non ſint in magna multitudine, vel mole ob difficultatem alterationis. Quartò, vt habeant proportionem adinuicem ſecundùm actiuitatem, & reſiſtentiam: ſi enim actiuitas, & prædominantia vnius multùm ſuperat reſiſtentiam alterius, non fit mixtio, ſed accretio, vel penetratio, vt in alimento per nutritionem euenit, vt cùm ex ligno fit ignis, & corpus glorioſum penetrat aliud non glorioſum: de qua vide S. Bonauent. *loc. cit. lib.* 2. *diſtinct.* 15. & *lib.* 4. *diſt.* 11. & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *ſuprà cit.*

Hincqve dixit Seraph. Doct. quod requiritur repugnantia, ſcilicet aliqua reſiſtentia, & prædominatio ſcilicet actiuitas non excellens, quarum ratione fit diuiſio, & refranguntur elementa, & remanent in ſuo eſſe in conſtitutione tertiæ ſubſtantiæ, & hæc eſt ratio, quare faciliùs humida miſcentur, quàm ſicca.

Ex parte verò mixtionis requiritur, vt miſcibilia tranſeant in tertiam entitatem non vniuocam, ſed æquiuocam, & diuerſæ rationis, non per conuerſionem, vel tranſmutationem, ſed cum conſeruatione propriæ entitatis vel virtualiter, vel formaliter, alióquin eſſet generatio propriè, & rigoroſè ſumpta.

129. Tertia Conclvsio: In mixtione perfecta quatuor elementa concurrunt: In imperfecta non ſemper, ſed aliqua tantùm, nec vnum ſufficit: Eſt S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 11. *cit.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. *&* 3. *& lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. Alenſ. *part.* 2. *quæſt.* 53. *m.* 1. *quæſt.* 1. *Later.* Richard. Argent. Titelm. Aliorumque contra Scotum *lib.* 2. *diſt.* 15. dicentem ſufficere aliquando vnum elementum, vt ex eo aliud generetur: item contra Alios aſſerentes neceſſariò requiri omnia quatuor elementa, & contra Alios negantes poſſe omnia quatuor concurrere.

Probatvr autem prima pars à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. Senſus eſt operatio animæ in corpore ſecundùm conformitatem organi ad obiectum, ſed quodlibet animal habet ſenſum tactus, qui eſt perceptiuus quatuor qualitatum, quæ radicantur in quatuor elementis; ergo quodlibet animal habet conformitatem in ſenſu tactus compactum ex quatuor qualitatibus: ergo & ex elementis, à quibus oriuntur ipſæ qualitates. Tum quia in

Digitized by Google

in perfecta mixtione concurrit perfectum attemperamentum qualitatum in eſſe refracto, ſed quælibet qualitas refrangitur per ſuum contrarium, ergo & quatuor qualitates refractæ: ergo & earum principia. Tum quia ad vitam corporis non ſufficiunt elementa paſſiua, ſed requiruntur actiua cum attemperatione illarum qualitatum: Item ad ſenſum, & ad motum: de quo vide S. Bonau. *cit. quaſt.* 3. & patebit *in tract. de anima:* Vnde aqua, cùm ſit terra ſubtilior, penetrat partes terræ, ſed non perfectè, cùm habeat aliquam groſſitiem, aër, cùm ſit ſubtilior, intimiùs ſe profundat, & ignis vſque ad intima, & hinc fit plena alreratio vſque ad minima, & mixtio perfecta: Sic ibid. *quaſt.* 2.

Probatvr ſecunda pars in corporibus ab Angelis aſſumptis, de quibus agit Seraph. Doctor. *lib.* 2. *diſt.* 8. *cit.* illa enim corpora habent aliquam conſiſtentiam: ergo continent humidum, & ſiccum, ſed hæc non eſt perfecta mixtio, nec ibi ſunt quatuor elementa: ergo.

Probatvr vltima pars: Implicat enim ex vno elemento fieri mixtum non continens miſcibilia.

130. Obiicies primò: Ignis non poteſt concurrere ad conſtitutionem materialem mixtorum: ergo.

Probatvr antecedens: quia deberet à ſua ſphæra depelli, quod eſt contra eius naturam, & experientiam.

Respondetvr negando antecedens: Ad probationem Reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *quaſt.* 2. *ad* 5. & 6. negando debere à ſua ſphæra depelli: nam in mixtione ignis forma eſt concreata in materia, ſicut & aliorum elementorum, & educitur per actionem agentis naturalis, & ideò ex vno elemento, ſeu ex eius materia poſſunt educi cætera.

Obiicies ſecundò: In diſſolutione non apparet aër, & ignis, ſed tantùm aqua, & terra, & hinc Ariſtoteles dixit omnia mixta eſſe vel aquea, vel terrea: ergo. Tum quia Deus condidit ex aqua, & terra omnia mixta, vt in Gen. *cap.* 1. Hac ratione ducti Areſ. 1. *de gen. quaſt.* 50. *ſect.* 2. Ruu. *tract. de mixtione quaſt.* 1. Cardan. Aliique negarunt omnia elementa concurrere ad mixta.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *quaſt.* 2. & *ſeq.* negando antecedens: falſum enim eſt non apparere multoties aërem, & ignem, vt euenit in combuſtione ligni, & aliis conſimilibus experimentis.

Et Ariſtot. dixit omnia mixta eſſe aquea, vel terrea ratione molis: in his enim (vt plurimùm, & ferè ſemper) prædominantur iſta duo quoad quantitatem molis, licèt non virtutis, & eodem modo intelligendus eſt Textus Gen. vt ait Seraphicus Doctor *loc. citat. quaſt.* 2. *ad* 1. & *diſtinct.* 12. *dub.* 1.

Obiicies tertiò: Forma eſt ſimplex: ergo & eius materia debet eſſe ſimplex: ergo & corpus.

Respondet Seraph. Doct. tranſeat antecedens, & negatur conſequentia de corpore: proportionari enim debent in ratione actiui, & paſſiui, actus, & potentiæ, non in conditione ſimplicitatis: immò quia forma eſt multiplex in virtute, ideò debet habere corpus multiplex in compoſitione.

Obiicies quartò: Elementa ſunt cauſa mixti: ergo erunt nobiliora mixto:

Digitized by Google

mixto: ſicque non poterunt ingredi compoſitionem.

Respondetvr eſſe cauſam materialem, obidque negatur conſequentia.

Obiicies quintò: Si quatuor elementa concurrunt ad formandum mixtum: ergo debent moueri localiter, & multoties violenter contra naturam ipſorum, ſcilicet ignis deorſum, terra ſurſum, &c. ſed hoc eſt contra ordinem vniuerſi: ergo.

Respondetvr negando ſequelam maioris: Nam, vt notat Seraph. Doct. *ibid. quæſt. 2. ad 5. & 6.* vbi fiunt mixta, non adſunt elementa pura, & ob id abſque violentia, & motu locali, ſed media alteratione tantùm generantur mixta, tum quia educi poſſunt ipſorum elementorum formæ præëxiſtentes in Seminario materiæ.

Addimvs ad hæc, quod ex vno elemento poteſt fieri generatio mixti ex quatuor elementis ſaltem per potentiam Dei abſolutam, immò naturaliter, ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. ad 5. & 6.* In quo caſu tamen non poteſt dici mixtum compactum ex vno elemento, ſed ſolùm quatenùs ex illa materia, in qua, vt in Seminario præëxiſtebant formæ omnium elementorum, Deus, vel aliquod aliud agens eduxit priùs tales formas, & ex ipſis compoſuit mixtum, quæ aſſertio ſequitur ex principiis Seraph. Doct. & ex traditis, & in hoc ſenſu erit vera Scoti ſententia.

Dices: Elementa ſunt incorruptibilia: ergo non poteſt ex ipſis fieri generatio mixti, vel ex vno elemento aliud generari.

Probatvr antecedens à Serbellon. *hic num.* 13. quia ſunt prima componentia: ergo debent eſſe incorruptibilia.

Respondetvr ex principiis Seraph. Doct. eſſe incorruptibilia quoad eſſentiam: formæ enim ipſorum ſunt concreatæ in materia, & ab ipſa inſeparabiles naturaliter loquendo: non verò quoad exiſtentiam, vnde contra noſtra principia nihil concluditur.

QVÆSTIO VI.

An Elementa maneant in mixto.

131. Qvia mixta componuntur ex elementis tanquam ex materia, ideò etiam in mixto debent contineri, & quia continentia alia eſt virtualis tantùm, alia formalis, ideò quæritur; an elementa ſint in mixto tantùm ſecundùm ipſorum virtutem, ita quod in mixtione deperdant ſuam propriam formam remanentibus qualitatibus: an verò ſint etiam ſecundùm ſuam ipſorum formam, & entitatem.

Prima opinio negat adeſſe formaliter, ſed tantùm virtualiter: Ita D.Thom. & Scotus cum ſuis Sequacibus, & maiori parte Recentiorum, Suarez *in Met. diſp.* 15. *ſect.* 10. Hurt. Ruu. Arriaga.

Secvnda opinio oppoſita eſt Auerſ. & Sequac. apud Meld. *diſp.* 7. *num.* 15. Diſcrepant inter ſe tamen in explicando modum, quo inſunt elementa formaliter in mixto: Aliqui enim volunt ineſſe cum ſuis qualitatibus in ſummo non quidem quoad gradus, ſed quoad actionem: Alij in eſſe remiſſo: S. Bonauent. ſuſtinet hanc ſententiam, vultque elemen

Digitized by Google

elementa remanere quoad entitatem formalem in mixto, ſed tamen cum remiſſione graduali, & in eſſe refracto tam quoad qualitates, quàm quoad ipſas formas ſubſtantiales, hancque etiam ſuſtinent Areſ. 1. *de gen. quæſt.* 51. *ſect.* 4. Baccon. *lib.* 3. *diſput.* 16. Cannon. Zabar. Aureol. apud *citat.* Meldul. Pro ſolutione quæſtionis, & explicatione ſenſus Seraph. Doct.

Primò Notandum, quod, vt ex S. Doct. in Phyſica demonſtrauimus *lib.* 1. *tract. de formis*, plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ de facto poſſunt ineſſe in eodem compoſito, idque euenit, quando vna forma ſufficienter non ſolùm non terminat dependentiam eſſentialem materiæ, ſed potiùs illam diſponit, & ordinat ad aliam perfectiorem, quatenùs ſcilicet forma perfectior non continet formaliter ſimul, & eminenter inferiorem: ad hoc enim, vt non fiat fruſtatoria multiplicatio formarum, ſuperior forma debet poſſe formaliter producere effectus inferioris, vt euenit in anima rationali, quæ ſola abſque multiplicatione animæ ſentientis, & vegetantis ſufficit in homine, quia non ſolùm eminenter, ſed & formaliter continet vim ſenſitiuam, & vegetantem, & hinc diximus in materia ineſſe formam corporis tribuentem eſſe corporeum ipſi materiæ, & diſtinctam ab elementaribus, quod Seraph. Doct. docet, & probat *lib.* 2. *diſtinct.* 12. *art.* 1. *q.* 3. *in corp. & ad* 2. *&* 3. vbi dicit formæ elementares ſunt primæ, quæ inſunt in materia loquendo de illis, quæ dant eſſe completum, ſed tamen præſupponunt formam corpoream, quæ dabat eſſe incompletum materiæ, faciens ad diſpoſitionem aliarum formarum: Sic *ad* 5. *&* 6. Cùm igitur iſtæ elementares formæ non poſſint formaliter dare eſſe corporeum, prærequiritur talis forma incompleta corporea: Et hinc vltra formam mixti dicimus ineſſe in ipſo formas elementorum, cùm illa non poſſit exire in actus ipſis debitos, niſi adſit hæc continentia formalis: hincque dixit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. materiam corporalem priùs recipere formam mixtionis diſponentem ad aliam perfectiorem, ſcilicet complexionis (quam Scotus appellat corporeitatis ſcilicet completæ) & hinc ſuperuenit alia, ſcilicet vegetans, ſenſitiua, & vltimò rationalis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 6. & *diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& alibi pluries:* Hincque ſequitur, quòd elementa poſſunt conſiderari dupliciter: Primò in proprio ſtatu, quando dicunt propriam ſubſtantiam completam, & abſolutam, formaque cuiuſlibet eſt vltimus actus ſuæ materiæ tribuens eſſe ſpecificum vnicuique: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 5. Secundò, provt elementant, componuntque actu elementatum, ſeu mixtum: Sic *in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 2. & hoc pacto elementa ſunt veluti materia incompleta complebilis per formam mixti: forma enim elementaris ita actuat materiam, quod etiam diſponit ad vlteriorem formam: Vnde elementum totum ſe habet vt materia indigens compleri per formam mixtionis: Sic Seraph. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 15. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *fund. vltim.* Cùm igitur ex materia, & forma vnitis ſubſtantialiter reſultet: tertia

Digitized by Google

entitas, ſeu forma totius abſque eo, quod materia partialis, & forma amittant ſuam propriam entitatem, ſic ex materia elementorum, & forma mixtionis, quæ educitur ex illa materia ſic elementata, & taliter diſpoſita, per quam reſultat mixtum tanquam tertia entitas abſque eo, quod elementa deperdant propriam entitatem quoad ſuum proprium eſſe.

132. Secundò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *q.* 2. *in corp.* & *q.* 3. quod ad perfectam mixtionem, per quam fit mixtum completum, concurrunt quatuor elementa: Aqua, cùm ſit terra ſubtilior, in decupla proportione penetrat partes terræ, ſed non perfectè pro eo, quod aliquam groſſitiem habet: Aër verò, qui eſt in centupla proportione ſubtilior, adhuc intimiùs ſe profundat: Ignis, qui eſt ſubtilior, & rarior in milleſima proportione ſubtilitate ſua penetrat vſque ad intima, & ſic fit alteratio plena vſque ad minima, & mixtio perfecta, ſicque concurrentibus qualitatibus actiuis, & paſſiuis educitur forma complens mixtum: in quo ſicuti adſunt qualitates in eſſe refracto ratione contrarietatis, & conuenientiæ, quam ſeruant ad inuicem, ſic & itidem elementa commixta, & compenetrata mutuò: & hæc eſt ratio, quare non fit conuerſio elementorum in mixtum, ſed remanent in ſuo eſſe: Nam licèt in ſymbolis elementis ſit facilis tranſitus, vt docet Ariſtot. vt ſunt (ait S. Doct.) aër, & ignis, item terra & aqua *lib.* 4. *diſtinct.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.* tamen cùm ad mixtionem perfectam concurrant quatuor elementa: obidque & quatuor qualitates mutuò pugnantes, ratione quarum elementa inter ſe habent diſſymboleitatem, hinc remanent in ſuo eſſe remiſſo, & refracto ſcilicet ipſa elementa, & qualitates, vel etiam poteſt dici, quod ex ipſis qualitatibus conſurgat tertia entitas non propria, ſed quatenùs emanant ſcilicet qualitates ſecundæ competentes mixti naturæ: hanc doctrinam ſparſim tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *citat.* & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *citat.* & *in Breuil. part.* 2. *cap.* 3. & *in Centil. part.* 3. *ſect.* 11. & *in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 2. & 8. & *Serm.* 8. *Hexaëm.* His poſitis ponitur

133. Prima Conclusio: Elementares formæ remanent in mixto non tantùm virtualiter, ſed & formaliter, & ſubſtantialiter: Eſt Auerſ. Auic. Niphi, Alb. Zimar. Aliorumque plurium apud Meldul. & Ruu. eſt & Seraph. Doct. quicquid dicat P. Gallic. noſter, & Baudunus dicentes mentem Seraph. Doct. fuiſſe, quod in mixtione corrumpantur formæ elementorum, generaturque mixtum tanquam ex materia, & forma mixtionis: ex materia, in quam, quæ priùs erat ſub illis formis iam corruptis, ex hoc quod fit reſolutio vſque ad materiam primam in generatione mixti: Sic P. Carpinet. *lib.* 4. *tract.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 11. & *ſeq.* P. Baudun. *hic diſput.* 4. *ſect.* 2. quæ poſitio pace tantorum virorum eſt patenter in omnibus contra mentem Seraph. Doct. Tum quia Seraph. Doct. negat hanc reſolutionem vſque ad materiam primam, vt aliàs pluries probauimus. Tum quia patenter Seraph. Doct. tenet elementa ſecundùm propriam naturam remanere in mixto: immò & iſti Bonauenturiſtæ ſibi contradicunt ponentes primo loco

Digitized by Google

loco permanentiam elementorum formalem in mixto tanquam ad mentem Seraph. Doct. & poſteà in fine extorquent talem poſitionem ad oppoſitum ſenſum, & hoc, vt ait P. Gallicius, ad euitandas tot difficultates de ſimultate corporum, penetratione, conſeruatione, & vnione formarum, ergo ipſis fatentibus, vt effugiant difficultates occurrentes, præuertunt ſenſum Seraph. Doctor. Quod verò hæc ſit mens Seraph. Doct. ſuprà in Concl. poſita.

PROBATVR ex eo, quod *lib. 3. diſt. 6. art. 2. quaſt. 1. in corp.* docet vniri elementa ad conſtituendum mixtum ratione repugnantiæ cum prædominantia non excellente impediente conuerſionem vnibilium in alteram naturam, vt euenit oppoſitum, ſi gutta aquæ ponatur in amphora vini ratione excellentis prædominantiæ, & *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quaſt. 2.* docet, quòd corpora animalium habent in ſe naturam quatuor elementorum perfectè alteratorum, & inter ſe penetratorum: Et idem *quaſt. 3.* & *lib. 4. diſtinct. 49. part. 2. art. 4. quaſt. 1.* & idem apertè docet *lib. 2. diſtinct. 17. artic. 2. per totum*, & *lib. 4. diſtinct. 12. part. 1. articul. 2. quaſt. 2. ad vltim.* & *lib. 2. diſtinct. 18. art. 1. quaſt. 3.*

PROBATVR item ex Ariſtot. qui *1. de an. t. 40.* probat animam per ſeipſam non moueri ſurſum, neque deorſum: alioquin eſſet ignis, vel terra, vel aër, vel aqua: ergo ſupponit mixta non moueri ſurſum, vel deorſum naturaliter niſi ex elemento actu, & formaliter exiſtente, & prædominante, ſecus conſequens non eſſet validum: Item *7. de An. t. 53.* quærit, cur ignis, & terra, & alia elementa in organo ſenſus exiſtentia non ſentiantur, ergo ſupponit in mixto elementa actu, & *1. de gen. t. 83.* dicit miſcibilia non debere corrumpi in mixtione: Idem & *ib. de ſenſu cap. 5.* & *lib. 4. metheor. ſum. 2. cap. 3.* & *1. de gen. t. 34.* & *aliis pluribus locis.*

PROBATVR rationibus, & primò tali pacto: Mixtio eſt vnio miſcibilium, ſed miſcibilia ſunt elementa: ergo eſt vnio elementorum, ſed vnio non poteſt eſſe actu, niſi actu ſint vnibilia: ergo actu in mixto ſunt elementa: quod enim non eſt, non poteſt componere, & alteri vniri.

CONFIRMATVR, quia hæc vnio eſt generatio: ergo ſi in generationibus ſubſtantialibus remanet materia, & forma, etiam & miſcibilia in mixtione.

CONFIRMATVR iterum, quia ſi elementa actu non componunt mixtum, ſequitur, quod nullum detur mixtum ſubſtantiale, ſed quodlibet erit corpus ſimplex ſcilicet compoſitum ex ſola materia, & forma ſubſtantiali: neque ex hoc, quod materia ex pluribus deſumatur ſiue ab elementis, ſiue ab aliis compoſitis, quæ mixtum non dicuntur, poteſt dici mixtum: materia enim eſt eiuſdem rationis in omnibus compoſitis: obidque indifferenter deſumitur à pluribus ſiue differentibus ſpecie, ſiue eiuſdem ſpeciei: ergo non poteſt dici mixtum, ex eo quod in materia præceſſerint elementa.

CONFIRMATVR iterum, quia ſi dicitur mixtum ex hoc, quod ſolùm remanent qualitates, obidque & dicuntur in mixto elementa eſſe virtualiter, ſolùm mixtum differret accidentalier à cæteris compoſitis ſubſtantialibus.

134. Probatvr ſecundò., quia non eſt aſſignabilis cauſa inducens corruptionem elementorum, dum ſit mixtum: ergo non corrumpuntur.

Probatvr antecedens, quia vel elementa corrumpuntur inter ſe, ita vt vnum ab alio corrumpatur, vel ab aliquo alio, ſed neutrum poteſt dici: ergo.

Probatvr Minor: Non ſecundum, cùm non ſit aſſignabile corrumpens, ſed neque primum.

Probatvr, quia corrumpens debet alteri prædominari: ergo prædominans non corrumpitur: ergo erit actu: ergo non omnia elementa corrumpuntur in mixtione.

Bagata, vt ſoluat hanc rationem verè conuincentem, recurrit ad cœlos, & ſydera: hæcque, ait, eſſe cauſam corruptiuam elementorum, ſed ſecurior eſt recurſus ad Deum tanquam ad cauſam magis vniuerſalem, ſed quia videt hanc reſponſionem non ſubſiſtere, eſſeque nimis amplam, & Philoſopho indignam, addit corrumpi actione mutua inter ſe: contra quam euidenter concludit argumentum factum de elemento prædominante, quod tamen (ait) ipſum corrumpitur, ſed à quanam cauſa.

Hinc Alij reſpondent communiter elementa corrumpi ad inuicem per accideus, ex eò quod per refractionem qualitatum producitur temperamentum quoddam, ad quod neceſſariò conſequitur forma mixti: ad cuius poſitionem ob incompoſſibilitatem cum formis elementorum, quia ſunt homogeneæ, iſtæ deſinunt, non verò per deſtructionem diſpoſitionum requiſitarum, cùm talis temperies qualitatum non ſit incompoſſibilis per ſe cum formis elementorum, ſed ad corruptionem ipſarum ſufficit introductio diſpoſitionum pro forma generanda: Hæc reſponſio, quæ eſt communis Aduerſariorum, vt videre eſt apud Mellul. *diſp. 7. num. 35.* duo continet: Vnum falſum, & eſt, quod deſtruitur forma elementorum ob incompoſſibilitatem formarum mixti, & elementorum: Secundum verum, & eſt, quod diſpoſitiones pro forma mixti introducenda non ſunt contrariæ formæ elementorum, ſed ſunt ipſis compoſſibiles.

Contra primò: Quia adducere pro ratione deſtruente formas elementares incompoſſibilitatem formarum eſt adducere aliud maius dubium. Tum quia hæc eſt mera petitio principij: id enim eſt, quod quærimus, an ſint incompoſſibiles. Tum quia apud Scotiſtas ſuſtinentes hanc compoſſibilitatem formarum ſubſtantialium in viuente hæc ratio contra ipſos facit.

Contra ſecundò: In mixtione remanent diſpoſitiones neceſſariæ ad conſeruandam formam elementorum: ergo non deſinunt: tantùm enim deſinunt formæ, quando deſinunt diſpoſitiones propriæ, & introducuntur oppoſitæ.

Dicvnt manentibus diſpoſitionibus manere formam, ſi tamen diſpoſitiones non ſint ſufficientes alicuius alterius formæ incompoſſibilis cum præcedente: in præſenti autem caſu manere quidem in aqua diſpoſitiones ſufficientes ad conſeruationem formæ aquæ, ſed quia habent etiam vim diſpoſitiuam ad formam mixti, quatenùs ſunt coniunctæ cum temperie qualitatum, quæ eſt materia reliquorum elementorum, ideò introducere habent formam mixti ſubſtan

ſubſtantialem, & conſequenter per accidens deſtruere formam elementorum ratione incompoſſibilitatis: Sic Meldul. Aliique.

Contra primò: Quia ſemper redeunt ad eandem incompoſſibilitatem, quæ eſt id, quod quæritur hîc.

Contra ſecundò: Forma ſubſtantialis corrumpi non poteſt niſi per ablationem qualitatum, quæ medium ſunt, & copula, quibus forma ſubſtantialis in materia educitur, reperitur, & conſeruatur, & agens in corruptione priùs neceſſariò expellit qualitatem, quàm formam ſubſtantialem, vt patet in qualibet alia generatione: ergo impoſſibile eſt formam elementorum corrumpi, & qualitates ſufficientes ad conſeruationem ipſorum iam præëxiſtentium vi talium qualitatum ſeruari: nec enim eſt maior ratio de formis elementorum, ac de reliquis formis.

Confirmatvr, quia non poteſt vnum, & idem eſſe diſpoſitio ſufficiens, & conſeruatiua vnius formæ, & ſimul eſſe alterius incompoſſibilis productiua: ergo non poterunt diſpoſitiones ſufficientes ad conſeruationem formarum elementorum eſſe productiuæ formæ mixti; ſi forma mixti eſt illis contraria, vel incompoſſibilis.

Respondent hîc adeſſe peculiarem rationem de elementorum, & mixti diſpoſitionibus, & quod vna, & eadem materia haberet ſimul plures formas ſubſtantiales, quod implicat.

Sed reſponſio ſemper eſt eadem petitio principij. Tum quia falſum eſt non poſſe eſſe plures formas ſubordinatas: immò (ad aures Seraph. Doct.) diſparatas, vt probatum eſt in Phyſica, & id concedunt Scotiſtæ cum Scoto quoad formas ſubordinatas.

135. Probatvr tertiò: In mixto poteſt eſſe tale temperamentum qualitatum, quale reperiri poteſt in elemento ſingulari, quod incorruptum manet ſubſtantialiter verbi gratiâ, terra caloris Solis impetita, & aquæ permixta, licèt ad temperiem reducatur eius frigiditas, & ſiccitas per calorem, & humiditatem, idemque in vaporibus aſcendentibus contingit: nec tamen iſta amittunt eſſe ſubſtantiale terreum, & aqueum: ergo pugna qualitatum, dum elementa concurrunt ad mixtionem, & remiſſio earundem ad ſtatum ſimultatis, non poteſt eſſe cauſa interitus formarum elementarium.

Respondet Ovied. *contr.* 8. *part.* 4. corrumpi formas elementares ratione ſuperfluitatis: forma enim mixti ſufficienter ſe ſola actuat materiam, & conſtituit temperamentum qualitatum, quarum principium poteſt eſſe forma mixti, à qua deinde conſeruantur.

Contra primò: Quia hæc eſt mera petitio principij: id enim eſt, quod quærimus, an iſtæ formæ elementares adueniente forma mixti ſint ſuperfluæ.

Contra ſecundò: Tunc formæ non ſunt ſuperfluæ, immò neceſſariæ, quando effectus formalis inferiorum non poteſt obtineri à forma ſuperiore, ſed id euenit in noſtro caſu: nam forma mixti licèt ſit ſuperior, tamen non poteſt tribuere ipſi materiæ eſſe elementatum, & multiplex formaliter, & ſubſtantialiter.

Contra tertiò: Quia ſuperfluitas nullam vim corruptiuam habet,

nec res ſeipſa deſtruitur, eo quod ſit ſuperflua, vt patet in tot indiuiduis ſpecierum plurium: Tum quia, quod conſequitur ad actionem naturalem, non poteſt dici ſuperfluum: pendet enim ab agente determinato, quod, dum eſt in actu ſecundo, debet neceſſariò producere, ſed exiſtentia formarum elementarium in mixto ſequitur ad actionem naturalem tum earundem formarum, tùm primarum qualitatum: virtute enim actionis, qua producta ſunt elementa, exiſtunt formæ elementares in proprio ſubiecto, & ab ipſis emanant ſufficientes diſpoſitiones ad ſui conſeruationem naturalem, ſiue ſint in ſummo, ſiue in eſſe remiſſo, ſiue cum temperamento: ergo non ſunt ſuperfluæ.

PROBATVR quartò: Si elementa ſecundùm formas non remanerent in mixto, nullum daretur mixtum ſubſtantiale: ſed erit tantùm mixtum virtualiter: eo modo enim eſt mixtum, quo continet mixtilia: ſed conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Probatur minor: (nam maiorem admittunt.) Tum quia non differret niſi accidentaliter à cæteris compoſitis, (vt dictum eſt ſuprà.) Tum quia ſic quodlibet mixtum eſſet omne mixtum, ſcilicet mixtum ex omnibus mixtis poſſibilibus: Probatur ſequela: Ideò enim remanent elementa in mixto, quia in ipſo remanent virtutes omnium elementorum, ſed in quolibet mixto remanent virtutes omnium mixtorum, primæ namque qualitates ſimul vnitæ virtute ſunt omnium mixtorum poſſibilium, & iſtæ remanent in quolibet mixto: ergo. Tum quia mixtum erit mixtum tantùm nomine extrinſeco, cùm denominetur ab eo, quod extrà remanet, vel deſtruitur: ſicque malè appellatur mixtum compoſitum ex elementis.

PROBATVR quintò ex ipſa mixti reſolutione, quæ fit in elementa, & non per nouam productionem, ergo præëxiſtebant anteà realiter.

PROBATVR antecedens: nam virtute ignis ſeparatur terra ab aqua in ligno, & aqua in vapores aſcendere conſpicitur, vel in ſpumam demitti à terminis ipſius, remanentibus cineribus pro terra: Afferuntur & plures aliæ experientiæ ab Authoribus, & maximè id patet in ſanguine emiſſo à venis.

PROBATVR ſextò: Si ſolùm elementa ſunt in mixto virtualiter, ſequitur, quod Cœlum continet virtualiter elementa: ergo Cœlum erit mixtum, conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.

RESPONDET Meldul. *num.* 37. negando ſequelam, & paritatem: Cœlum enim continet virtualiter elementa in genere efficientis: mixtum verò in genere quaſi cauſæ formalis.

CONTRA primò: Ergo mixtum, ſi continet elementa in genere cauſæ formalis, habebit ipſas formas, quod & Nos intendimus.

CONTRA ſecundò: Quia & Cœlum continet formaliter eminenter virtutem productiuam elementorum, ſed mixtum per Aduerſarios eodem modo continet elementa ipſa ſcilicet eminenter formaliter, ergo Cœlum poteſt dici mixtum.

RABESANVS *de an. lib.* 2. *diſputat.* 3. *quæſt.* 7. *ad* 3. explicat hanc continentiam dicens, mixtum continere in genere cauſæ formalis, non quod in eo ſint veræ formæ elementorum, ſed quia continent gradũ perfectionem, & eminentialem eo modo, quo dicitur

Digitized by Google

dicitur anima rationalis continere formaliter,& virtualiter gradum ſenſitiuæ , & vegetantis , taliquе pacto formam mixti informare in gradu perfectiori materiam continentem qualitates elementorum temperatas.

Contra : Quia talis paritas , vel ſimilitudo non poteſt currere inter animam rationalem, & formam mixti : nam anima rationalis non neceſſariò præſupponit animam ſenſitiuam , & vegetantem, vt partes ipſam componentes,vel producentes , ſicut forma mixti neceſſariò præſupponit formas elementorum. Tum quia anima rationalis continet identicè gradus ſentientis , & vegetantis , quia habet multiplicem potentiam formaliter : mixtum autem tantùm continet accidentia ſeparabilia elementorum. Tum quia forma mixti non terminat dependentiam materiæ, quam habet ad formas elementorum , ſed tantùm eam, quam habet ad ſui entitatem.

Dices : Forma ſuperior includit perfectionem inferiorum ſubordinatarum , ſed forma mixti eſt ſuperior elementis : ergo.

Respondetur maiorem eſſe veram , quando ſubordinatio eſt ratione formarum , non verò quando eſt ratione materiæ , quæ exigit talem diſpoſitionem, verbi gratiâ, anima rationalis habet ſub ſe ſubordinatas formam ſenſitiuam , & vegetantem in ratione formæ informantis : ideò formaliter vt ſuperior continet inferiores : non verò formaliter continet formam corporeitatis : hæc enim exigitur in materia , vt rectè ſit diſpoſita ad perfici à forma ſuperiore : Vnde illa dicitur continentia formalis eminentialis : iſta per exceſſum tantùm : ſic forma mixti formaliter non eſt ignea , aquea niſi per exceſſum tantùm , licèt mixtum formaliter contineat ignem , & aquam , quatenùs illa materia debet continere iſta elementa , vt per formam mixti informetur.

136. Secunda Conclusio: Elementa in mixto remanent cum ſuis qualitatibus in eſſe refracto : Eſt Seraph. Bonauent. *lib.4. diſtinct. 49. articul. 4. quæſt.* 1. pluriumque aliorum contra multos præcipuè Serbellon. *hic num.* 42. qui licèt conſentiat nobiſcum in prima Concluſione , afferatque eaſdem ferè omnes rationes ſuprà allatas , quæ ſunt communes cæteris nobiſcum ſentientibus , diſſentit tamen in hac ſecunda Concluſione ex hoc potiſſimùm, quod forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis, & minus.

Sed abundè aliàs à nobis probata eſt hæc veritas , nempè formam ſubſtantialem, licèt ſecundùm eſſentiam non ſit capax gradualis latitudinis, provt tamen eſt in ſubiecto , ſeu materia hac , vel illa poſſe recipere magis , & minus ſecundùm maiorem , vel minorem actualitatem : Vide *in lib. de Cœlo in q. de forma lucis* , & fuſiùs probatur *in lib. de animarum perfectionibus.*

Probatur ſecundò : Quia temperamentum eſt neceſſarium ad formam mixti , ergo debet eſſe inter qualitates refractas : ergo & etiam inter formas.

Probatur hæc vltima conſequentia , quia , vt notat Seraph. Doct. *lib. 4. diſt.* 48 *art. 2. quæſt. 2. in argum. pœnult.* forma ſubſtantialis in materia eſt cauſa immediata ſuarum qualitatum, quæ ei inſunt veluti proprietates ſubſtantiales, & connatura-

Digitized by Google

les : ergo, ſi iſtæ inſunt, etiam erunt formæ ſubſtantiales in eſſe refracto, proprietas enim conſequitur ſuæ formæ.

Ex quibus colligitur formas elementares eſſe refractas in mixto quoad ſuam actualitatem maiorem, vel minorem, & ipſorum elementorum qualitates itidem formaliter refractas, quo pacto in mixto conſeruant debitum attemperamentum, nec poſſunt ſe ad priſtinum ſtatum reuocare, vti extra mixtum : impediuntur enim adinuicem elementa, ne in propriis qualitatibus intendantur, & licèt adſit prædominium ſemper alicuius elementi, non tamen deſtruuntur cætera, quia primò reſoluenda eſt forma mixti, quæ non per quamcunque alterationem qualitatum diſſoluitur : conſeruatur autem debitum attemperamentum tum à contrariis qualitatibus, tum ab extrinſeco præcipuè ab influxu Cœlorum.

Obicies contra vtramque Concluſionem Ariſt. pluribus locis indicare mixta continere virtualiter elementa, præcipuè 2. *de part. anim.* vbi docet mixta componi ex elementis (& ſubdit) rectiùs autem eſt, ſi dixeris ex virtutibus elementorum, quæ ſunt quatuor qualitates : & 1. *de gen. t.* 84. ait potentia remanere ipſa in mixto.

Qvibvs, & conſimilibus communiter reſpondetur per virtutes intelligere qualitates, quæ ſunt virtutes elementorum, ex quibus rectiùs dicitur mixtum componi, quàm ex elementis, eo quia elementa non inſunt in ſuo eſſe completo, & tam ſenſibilia : at qualitates conſtituunt quoddam attemperamentum, ratione cuius mixtum denominatur tale, in quo elementa ſunt quidem in potentia, ſcilicet cum ſuis virtutibus, ſimulque formaliter.

Obicies ſecundò : Si remanerent formæ elementares actu, & formaliter in mixto, ſequeretur mixtum non eſſe aliquod vnum per ſe, ſed tantùm ipſa quatuor elementa, ſeu congeries elementorum. Probatur ſequela, quia ſi remanent, cùm formæ non ſuſcipiant magis, & minus *ex Phyſ. lib. 6.* Ariſt. ergo ibi ſunt ſecundùm ſe totas, ergo erit mixtum veluti aceruus formarum.

Confirmatvr : Quia ſic mixtio non erit generatio procedens ex corruptione alterius, quod eſt contra omnes Philoſophos, & ſi eſt vera generatio, cùm in hac terminus à quo ſit incompoſſibilis cum termino ad quem, ſequitur, quòd corrumpantur ipſæ formæ elementares ad generationem mixti : ergo falſa poſitio noſtra.

Reſpondetvr negando ſequelam maioris : Ad probationem reſpondetur formas non ſuſcipere magis, & minus ſumptas Logicè, vel Metaphyſicè, vt ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. dub. 2. aliiſque locis aliàs adductis in cit. quæſt. de forma lucis :* ſuſcipere autem, prout ſunt in tali, vel tali materia ſecundùm gradualem actualitatem, idque eſt maximè verum loquendo de formis imperfectis ordinatis ad conſtitutionem alicuius entis perfectioris, ideò ſunt in mixto ſecundùm ſe totas ſpecificè, & Metaphyſicè, ſed in eſſe refracto, ſic negatur conſequentia.

Ad confirmationem Reſpondetur diſtinguendo de mixtione : vel enim hæc reſpicit formam mixti productam, vel elementa, ex qvibus tanquam ex cauſa materiali coaleſcit : Primo modo eſt generatio formæ mixti,

Digitized by Google

mixti, quæ educitur poſitâ perfecta alteratione, compenetratione, & mixtione elementorum, vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 15. cit.* Secundo modo dicitur mixtio propriè: vnde omnis mixtio eſt generatio, ſed non è conuerſo, ſed tantùm ea eſt generatio mixti, quæ ſupponit mixtionem elementorum. Et ad id de termino à quo, & ad quem huius generationis Reſpondetur elementa ſecundùm eſſe perfectum eſſe terminum à quo, cùm verò per alterationem, & commixtionem refranguntur, & remittuntur, tunc habetur terminus ad quem non vltimatus, qui remanet cum vltimato, qui eſt forma completa mixti: & hinc etiam patet, quòd hæc generatio non eſt propria, & rigorosè ſumpta, ſed productio ſubſtantialis formæ mixti abſque præcedenti corruptione reali elementorum, ex hoc quod talis ſubordinatio eſt ex parte materiæ, vt ſuprà dictum eſt.

Contra: Si forma mixti aduenit, & ſuperadditur ipſis elementis refractis, ergo aduenit enti in actu: ergo aduenit accidentaliter.

Respondetvr negando conſequentiam: aduenit enim enti in actu, ſed incompleto, & per aliam formam complebili, & ob id materiæ taliter diſpoſitæ, ſicut dictum eſt de forma corporeitatis.

138. Obicies tertiò: Vbi non eſt formalis effectus, vel proprietas formalis formæ ſubſtantialis, ibi non eſt forma ſubſtãtialis etiam in quouis minimo gradu, ſed in mixto non adeſt effectus formalis iſtarum formarum, ergo nec ibi adſunt.

Probatvr minor: quia ſi eſſet talis effectus elementorum, verum eſſet dicere, lignum eſt ignis, eſt aqua, &c. quod eſt falſum.

Respondetvr concedendo maiorem, & diſtinguendo minorem: In mixto non eſt effectus formalis elementorum totaliter, & ſecundùm eſſe completum, concedo, ſecundùm eſſe incompletum, nego: & ad probationem Reſpondetur non requiri, nec ſequi talem denominationem in recto, ſed in obliquo, ex hoc quod mixtum non habet vltimatam completionem formalem ab ipſis, ſed tantùm diſpoſitionem materialem, ſed à ſua forma: Vnde elementa prædicantur modo materiali de mixto, ſicut dicitur, homo habet corpus, non verò homo eſt corpus; ſic lignum habet ignem, &c. denominatio enim formalis eſt à forma complente.

Contra: In mixto adſunt quatuor elementa, quæ ſunt veræ ſubſtantiæ de ſe completæ, & ſubſiſtentes, & diſparatæ, non ſubordinatæ: ergo mixtum completur per ipſas: ergo & denominabitur in recto per eandem.

Respondetvr concedendo adeſſe quatuor elementa ſecundùm proprium eſſe, ſed incompletè, ideſt quatenùs materialiter ſubordinantur ipſi mixto: obidque ſe habent, vt materia complebilis per formam mixti, & in hoc ſenſu ſunt ſubordinatæ, ſcilicet terra aquæ, & iſta aëri, & aër igni, & omnes formæ mixti, vt ait S. Bonau. *lib. 2. diſt. 15. cit. quæſt. 2.*

Obicies quartò: Si formæ elementorum ſunt actu in mixto, vel ſunt in eadem parte materiæ, vel in diuerſis: non primum, alioquin eſſent ſimul plura corpora compenetrata, quod eſt naturaliter impoſſibile; ſi in diuerſis partibus, ergo

non eſt mixtio niſi impropriè dicta, & ſecundùm iuxtapoſitionem.

Respondet Serbellon. *hîc n.* 43. eſſe in diuerſis partibus materiæ, ideſt quamlibet formam informare ſuam propriam materiam, ſed cum ſubordinatione non quidem inter ſe, ſed in ordine ad mixtum: Sed ex hac reſponſione ſequitur non eſſe veram mixtionem, & quod forma mixti informat diuerſas materias diuerſimodè, & realiter diſtinctas, & informatas, ſicque mixtum erit aggregatum ex pluribus entibus in actu: immò nec quælibet pars mixti eſſet mixta.

Hinc cum Seraphico Doctore *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *citat.* & alibi pluries Reſpondetur quamlibet formam informare eandem materiam, ſed cum ſubordinatione materiali, vt dictum eſt: nam forma aquæ informat eandem materiam iam ſimul informatam incompletè à forma terræ: aëris forma informat eandem iam informatam, forma terræ, & aquæ, & forma ignis tota totum informat: forma enim terræ ita actuat illam materiam, vt diſponat etiam ad recipiendam, & ad actuari à forma aquæ, & ſic ſucceſſiuè de aliis, quæ ſubordinatio ineſt ipſis inter ſe ratione non ſolùm qualitatum ſymbolicarum, ſed & entitatis ipſarum.

139. Instant: ergo dabitur penetratio naturaliter plurium corporum inter ſe: quod eſt impoſſibile.

Respondetvr ex Seraph. Doct. quod duplex eſt penetratio: Alia ſemiplena, & naturalis: alia plena, & miraculoſa: Prima dupliciter fit, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad vltim.* primò quando liquor liquori miſcetur, & tunc non fit mixtio vſque ad minima, verbi gratiâ, ſi mel cum aqua miſceatur, vtrumque enim ſeruat propriam dimenſionem, & eſſentiam, & hæc nec eſt propriè mixtio, de qua hîc eſt ſermo, nec in ea datur propria penetratio: Alia fit & ſecundùm quantitatem, & ſecundùm virtutem: vt in mixtione phyſica elementorum: nam (ait Seraphicus Doctor *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quaſt.* 2. *&* 3. *& diſtinct.* 30. *artic.* 3. *quaſt.* 1.) aqua tota penetrat totam terram, ſed non perfectè ob ſuam groſſitiem: aër, qui eſt ſubtilior, adhuc intimiùs ſe profundat, & ignis tandem vt rarior, & ſubtilior penetrat vſque ad minima: In qua penetratione ſubſtantiarum naturali ex pluribus dimenſionibus exiſtentibus in materia cuiuſque elementi interminatis fit vna quantitas continua, quæ per aduentum formæ mixti accipit figurationem tali mixto competentem, & hæc admittitur in mixtione eo modo, quo forma penetrat materiam, anima ſentiens, & vegetans penetrant corpus, quam penetrationem admittunt naturaliter Fernelius, Aliique Philoſophi, & nouiſſimè P. Cabæus in ſuis metheoris *t.* 4. *lib.* 4. *ad text.* 9. *quaſt.* 4. Alia penetratio perfecta eſt miraculoſa, de qua Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *art.* 6. *part.* 2. *quaſt.* 1. *& Comp. Theol. lib.* 7. *cap.* 28. §. & eſt ſciendum, quod ſicut, &c. *& lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *dub.* 4 Vide, quæ à nobis dicta ſunt in Phyſica à *num.* 714.

Et ſi quæras: quodnam diſcrimen eſt inter vtramque.

Respondetvr differre in multis præcipuè primò, quia naturalis exigit vnionem ſubſtantialem corporum ſe penetrantium, in qua ali-

quando

Digitized by Google

quando ſuccedit maior occupatio loci, vt in rarefactione, & mixtione: aliquando minor eſt in condenſatione: At in miraculoſa non interuenit vnio, nec ſubordinatio, nec diſciſſio, ſed remanent ambæ dimenſiones illeſæ ita, quod vnaquæque reſpicit eundem locum adæquatè: at in naturali quælibet reſpicit eundem locum inadæquatè: Secundò naturalis penetratio fit ſucceſſiuè: ſupernaturalis fit in inſtanti: Tertiò, quia naturalis eſt penetratio partium omnium, ſed non ſecundùm ſe totas, verbi gratià in condenſatione quantitas bipalmaris fit palmaris, tunc vna pars occupabit aliam partem per medietatem, & alia aliam reſpectu loci: Vnde, vt dictum eſt, reſpicit illum locum inadæquatè: at in ſupernaturali fit penetratio partium ſecundùm ſe totas, vt in exitu Corporis Chriſti per ianuas occupabat ſimul, & ſemel totum, quod occupabant ianuæ, vel partes portæ reſpondentes Corpori Chriſti.

Dices: Iſta elementa ſunt corpora realiter diſtincta, & ſeiuncta: ergo ibi ſunt plures quantitates realiter diſtinctæ: ſicque erunt plura accidentia numero in eodem loco.

140. Respondetvr ex traditis ex Seraph. Doct. in Phyſica, quia in materia adſunt quantitates, ſeu dimenſiones interminatæ, cùm quodlibet elementum habeat ſuam materiam corpoream quantificatam cum propria terminatione: dum autem ratione virtutis rarefactiuæ fit penetratio aquæ in terram, aëris in terram, & aquam, & ignis in alia tria modo ſuprà dicto: tunc ex pluribus quantitatibus coaleſcit vnica quantitas accipiens per eductionem formæ mixti propriam ipſius terminationem: hinc negatur eſſe ibi plura corpora, ſed vnicum tantùm, cùm per formam mixti informentur ipſa elementa, quæ ſe habent vt materia eiuſdem formæ mixtionis: Vnde hæc ſubordinatio elementorum ad formam mixti eſt ratione materiæ, vt aliàs dictum eſt: obidque conſtituunt vnicam materiam quantificatam, & terminabilem noua terminatione.

Instabis iterum: Inter formas elementares, & formam mixti non adeſt proportio, ſunt enim diſparatæ, ergo nec ſubordinatio.

Sed iam ſuprà ſoluta eſt hæc difficultas: Adeſt enim ſubordinatio ſufficiens: facit ad maiorem expreſſionem huius veritatis doctrina egregia, quam tradit Seraphicus Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 2.* vbi explicat proportionem, quæ eſt inter animam rationalem nobiliſſimam, & corpus humanum, quæ licèt ſint maximè diſtantia: tamen ſupremum corporis, quod inuoluit formaliter complexionis æqualitatem organizationem cum ſpiritibus vitalibus naturalibus, & animalibus, & infimum animæ, quod eſt potentia ſenſificandi, & vegetandi, habent vicinitatem, & ſubordinationem: Sic & pariter elementa ſunt per ordinem ad mixtum, ait Ipſe *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2.* licèt ſint ex ſe, & ſeiunctim diſparata: tamen ratione qualitatum & vnitim ſumpta habent vicinitatem, & ſubordinationem: de qua vide S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 17. art. 2. quæſt. 2.* Hincque in iſtis formis adeſt ſubordinatio ratione materiæ, ideſt multiplicis appetitus, qui ab inferiori non completur.

Et hinc ſecundùm varietatem diſ-

Digitized by Google

poſitionum fiũt ab agente extrinſeco diuerſa mixta: Hæc enim vel ſunt perfecta, vel imperfecta: prima ſunt vel inanimata, vt ſunt, quæ generantur in terra, in quibus elementa vel paſſiua, vel actiua prædominantur: vel ſunt animata, de quibus agetur *in lib. de anima*: vel ſunt imperfecta, de quibus *infrà citat.* Videatur Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quaſt. 2. & 3. & Comp. Theol. lib. 2. cap. 9.*

Obiicies vltimò: Quia ſequeretur, quod ignis, verbi gratiâ, eſſet violenter in mixto, cùm eius naturalis locus ſit ſurſum: at mixtum eſt deorſum: ergo.

Respondetur in mixto adeſſe elementa, ſed cum qualitatibus refractis, obidque abſque violentia, & cum leuitate, vel grauitate in eſſe remiſſo: tum etiam quia refrangitur per temperamentum eorum inclinatio, ita quod poſſunt diu permanere, ſed quia adeſt illa inclinatio in eſſe refracto, & ob id cum aliquali operatione, ideò etiam ſunt in pugna.

Dices: ergo parua ſcintilla magis reſiſtet maximæ copiæ aquæ, quàm maximus ignis fornacis.

Probatur, quia in piſce adeſt parua ſcintilla ignis, quæ reſiſtet toti aquæ maris, quæ tamen extinguet ignem totum fornacis, quæ, cùm ſint abſurda, ſequitur non adeſſe ignem formaliter.

Respondetur negando ſequelam: Ad probationem Reſpondetur in dato caſu non eſſe illam paruam ſcintillam, quæ reſiſtit aquæ, ſed eſſe totum mixtum, immò totum animal.

Ratio autem, quare extinguit ignem fornacis, eſt, quia cùm in fornace adſit mixtum, in quo prædominatur ignis, & aër, & cùm elementa actiuiora ſint minoris reſiſtentiæ: hinc per aduentum aquæ extinguitur, id eſt corrumpitur mixtum cum prædominio ignis remanentibus carbonibus, qui ſunt item mixta: at piſcis cùm habeat formam mixti cum quatuor elementaribus formis, & ob id cum parua ſcintilla ignis, cùm ſint ibi qualitates refractæ, & adſit prædominium aquei, & terrei humoris, quæ ſunt qualitates ſymbolicæ cum aqua maris, & cùm ſint magis reſtitiuæ, hinc non corrumpitur piſcis, ſed corrumpitur ille ignis fornacis, ſeu illud mixtum: ſicque tota difficultas euaneſcit, quæ doctrina magis patefiet *in tract. de anima ſenſitiua.*

Quæres, quænam ſint cauſæ mixti.

141. Respondetur, quòd cauſa materialis ſunt ipſa elementa, ſiue materia elementata, formæ enim elementorum ita actuant materiam corpoream, vt etiam diſponunt ipſam ad recipiendam formam nobiliorem, & hoc ratione attemperationis ſuarum qualitatum: Ideóque Cauſa formalis eſt ipſa forma mixti, quæ diuerſificatur ad diuerſificationem temperamentorum: Cauſa finalis eſt ordo, & decurſus generationum huius mundi ſublunaris: Cauſa efficiens alia eſt vniuerſalis, alia particularis: vniuerſalis eſt Deus, Cœlum, & hoc præcipuè eſt inter cauſas creatas, vt ait Seraph. Doctor *lib. 2. diſtinct. 2. part. 2. art. 1. quaſt. 2. & diſtinct. 17. art. 2. quaſt. 2. in corp.* facit enim præcipuè ipſius influentia ad elementorum conciliationem regimen, & directionem: Cauſa particularis eſt vel vniuoca, vel æquiuoca: Intrinſeca eſt natura per principium

Digitized by Google

cipium actiuum, & paſſiuum tendens ad id, quod melius eſt, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *quæſt.* 1. *ad* 4. Extrinſeca verò eſt agens particulare in materiam, educenſque formam mixti: Quod verò mixtum ſit talis, vel talis ſpeciei, diſpoſitiuè dependet ab hoc, vel illo attemperamento diuerſimodè compacto: formaliter verò à forma exiſtente in ſeminario materiæ, quatenùs educitur ad eſſe completum ab agente extrinſeco: Cauſa verò conſeruans ipſum mixtum in eſſe eſt debitum attemperamentum compactum ex refractione elementorum modo, quo ſuprà dictum eſt, & ipſarum qualitatum: Dato enim tali attemperamento elementa adinuicem impediuntur, ne in propriis qualitatibus intendantur eo modo, quo intenderentur extra mixtum, & cùm qualitates ſint contrariæ, vna non poteſt intendi, niſi contraria remittantur, quod non euenit ob conciliationem factam in mixto. Et licèt ſemper detur prædominium alicuius elementi in mixto, obidque aliqua inæqualitas in viribus, non tamen deſtruuntur cætera: quia primò reſoluenda eſt forma mixti, quæ non per quamcunque alterationem diſſoluitur: alioquin in omnibus mixtis danda eſſet æqualitas ad iuſtitiam: ne autem ſtatim elementum prædominans conturbet neceſſarium contemperamentum, retunditur tum à contrariis qualitatibus præcipuè adiutis à principio innato, nec ſtatim vinci poſſunt: tum etiam ab extrinſeco præcipuè ab influxibus Cœli, à quibus multùm pendet conſeruatio mixtorum: quia vtique refrangunt virtutem elementi prædominantis, & adiuuant cætera, ne ſuccumbant: Sic Seraph. Doct. *cit.* & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quæſt.* 1.

QVÆSTIO VII.

De Raritate, & Denſitate.

142. QVIA, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 2. *fund.* 2. nihil eſt miſcibile, niſi ſit rarefactibile, & condenſabile: hinc hæc materia de rarefactione, & condenſatione, cùm ſit annexa mixtioni, hîc conſequenter à nobis eſt tractanda, licèt ab aliis alibi, eſtque fortè inter difficiliores difficilima quæſtio: Dari autem rarefactionem, & condenſationem certum eſt, & patet experientia continua in aqua igni expoſita, quæ tumeſcit in olla, & in cæteris rebus. Difficultas eſt in hac materia, quomodò fiat rarefactio, & condenſatio, ſeu quiſnam ſit terminus horum motuum: an ſit quantitas: an aliquid aliud: cùm enim in rarefactione occupetur maius ſpatium, videtur, quod ipſius terminus ſit quantitas augmentata, & è conuerſo in condenſatione quantitas diminuta: & ex aduerſo cùm non adſit noua generatio ſubſtantiæ, nec etiam videtur interuenire noua acquiſitio quantitatis. Hinc

PRIMA opinio fuit Antiquorum ante Ariſtot. qui in rarefactione admittebant vacuitates, ipſaſque in condenſatione repleri aſſerebant

SECVNDA opinio eſt Plurium Antiquorum, & Recentiorum ſuſtinentium in rarefactione acquiri no-

uam quantitatem, & qualitatem, in condenſatione deperdi: Ita Caiet. Toiet. Faber, Pluresque Scotiſtæ apud Meldul. *diſput.* 4. *num.* 19. & *num.* 31. *quæſt.* 4.

Tertia opinio negat omninò vllam ſubſtantiam quantitatem, vel qualitatem acquiri, ſiue deperdi, ſed acquiri, & deperdi tantùm nouam extenſionem localem: ſic communior apud citat Meldul. & *num.* 41. idque & à Seraph. Doct. aſſeritur, ſed diuerſo modo, & ex diuerſis principiis ab Authoribus huius ſententiæ, vt infrà patebit.

Qvarta opinio ſuſtinet per rarefactionem acquiri nouam ſubſtantiam externam tenuiorem replentem vacuitates illius materiæ rarefactæ, & per condenſationem fieri expulſionem eorundem corpuſculorum: in reliquis poſteà conuenit cum tertia opinione: Et hæc eſt Ocham, & Nomin. Valleſij, Baſſonij, Arriag. *diſp.* 16. *Phyſ. ſect.* 10. *ſubſec.* 2. Maïron. *lib.* 4. *diſp.* 12. *q.* 15. Serbellon.

Qvinta opinio eſt aſſerentium rarefactionem fieri per extenſionem partium quantitatiuarum ab aliis: condenſationem per penetrationem earundem partium: ſic Guarin. hîc *exp.* 2. Aliique, quos ſuppreſſo nomine citat. Meldul. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *num.* 1. & hanc eſſe opinionem Seraph. Doct. exiſtimo germanam, vt infrà patebit. Quare

Primò Notandum eſt, quod tota difficultas in hac materia reducitur ad hæc capita: Primum, in quo conſiſtat ratio formalis denſitatis, & raritatis, ſcilicet an in qualitate quadam quantitati inhærente, ratione cuius quantitas contrahitur, vel extenditur ad maius, vel minus ſpatium: In hac qualitate communiter Recentiores recognoſcunt rationem rarefactionis, & condenſationis: Vnde aliud eſt ipſa qualitas, quæ eſt radix dilatationis, & extenſionis localis, aliud eſt ipſa quantitas, aliudque ipſa dilatatio, ſeu motus localis, ex vi cuius producitur præſentia, ſecundùm quam corpus occupat maius, vel minus ſpatium: Secunda difficultas eſt, quomodò eadem quantitas cum eiſdem numero partibus poſſit modò plures, & poſteà pauciores ſpatij partes occupare ſine penetratione, ſiue ſine locatione bina ipſarum inter ſe: & hæc eſt difficultas maxima, quam inſuperabilem appellat Hurtadus *ſect.* 5. *diſp.* 4. §. 45. Tertia eſt, quia videtur non poſſe ſaluari vacuum, cùm ſit rarefactio.

143. Secvndò Notandum, & ſupponendum ex traditis in Phyſ. ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *Phyſ. tract.* 2. *quæſt.* 11. In materia adeſſe dimenſiones interminatas: quantitas interminata, quæ eſt coëua materiæ corporeæ, & ab ipſa naturaliter inſeparabilis, eſt de ſe quid incompletum, quæ licèt habeat aliquam imperfectam terminationem: tamen adhuc eſt capax nouarum terminationum, figurarum, & nouæ complectionis, quæ licèt non mutent eſſentialiter quantitatem ipſam: mutant tamen accidentaliter, vt patet in globo ceræ, & in Embrione, quem exempli cauſa affert S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 3. quare poteſt ſtare immutata quantitas eſſentialiter, & ſimul ſubiecta variis terminationibus, vt euenit in rarefactione.

Tertiò Notandum ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in improbat.* 3. *opin.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 5. &

Digitized by Google

& *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2 *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. quod aliquid fieri maius, ſeu creſcere poteſt dupliciter: primò per additionem: ſecundò per rarefactionem: primo modo fit addendo aliud quantum priori quanto per appoſitionem, ſeu iuxtapoſitionem nouæ ſubſtantiæ, & quantitatis ſimul: vt in nutritione, & in augmento ſubſtantiali rei materialis: ſecundo modo per rarefactionem fit aliquid maius nullo de nouo ſubſtantiali, ſeu quanto addito: idque poteſt fieri duobus adhuc modis: Primo per augmentum ex vna parte, & decrementum ex alia, ſeu per acquiſitionem nouæ terminationis cum deperditione alterius terminationis, vt ſi per longitudinem aliquid creſcat, & per craſſitiem decreſcat: Secundo cum augmento ſecundùm omnem partem, idque fit in rarefactione per maiorem explicationem partium priùs penetratarum, & in condenſatione per maiorem penetrationem earundem partium: Vt autem id intelligatur

144. QVARTÒ Notandum, quod, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 6. *q.* 1. *ad* 1. & 2. & *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* & *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. raritas alia eſt diſponens ad patiendum, alia ad agendum: ſic aqua habet aliquam imperfectam raritatem actiuam, qua penetrat totam terram imperfectè, & terra habet aliquam raritatem paſſiuam, & receptiuam aquæ: aër habet raritatem vtramque, ſicut aqua, & ignis habet tantùm raritatem actiuam, cùm ſit in ſummo rarus: & hæc raritas tam actiua, quàm paſſiua eſt ratio, quare naturaliter fit penetratio mutua elementorum, ad hoc vt ſint materia diſpoſita ad formam mixti.

ET hinc rarefactio, licèt diſponat ad penetrationem, vt dictum eſt, fit tamen in eodem corpore per explicationem, & dilatationem maiorem partium priùs intra ſe penetratarum reſpectu maioris loci, quatenùs illa quantitas recipit nouam, & maiorem extenſionem, & terminationem: Condenſatio verò è contra fit per penetrationem earundem partium, quatenùs ſcilicet eadem quantitas deperdit priorem dilatationem, & terminationem, nouamque acquirit ſe reſtringendo ad minorem locum, ad quod concurrit virtus paſſiua, & actiua illius ſubſtantiæ, quæ condenſatur, quæ à S.D. appellatur rarefactiua, licèt magis propriè diceretur potentia paſſiua, & actiua ſubſtantiæ quantæ: His poſitis

PRIMA CONCLVSIO: In rarefactione non acquiritur, & in condenſatione non deperditur noua quantitas. Eſt S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *citat.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *citat.*

145. PROBATVR hac ratione Seraph. Doct. Non producitur quantitas ſine ſubſtantia, ſed in rarefactione non producitur noua ſubſtantia: ergo nec noua quantitas: Item in Condenſatione non deperditur ſubſtantia: ergo nec quantitas: Maior eſt certa: Minor admittitur ab omnibus, ſolùm enim per generationem producitur ſubſtantia, qualis non eſt actio rarefactiua, & per corruptionem deperditur ſubſtantia.

RESPONDENT acquiri, & deperdi non totam, ſed partem quantitatis in priori materia, quæ remanet.

CONTRA

CONTRA: ergo datur penetratio naturalis duarum quantitatum, quam ipſi Aduerſarij tantùm abhorrent: Penetratio enim eſt intima præſentia vnius quantitatis cum alia in eadem materia, & in eodem loco, ſed in rarefactione acquiritur noua quantitas in eadem materia iam quantificata: ergo vel datur penetratio, vel quantitas præcedens ſe retrahit, vt cedat locum nouæ aduenienti: Primum non admittunt: Secundum non poſſunt admittere, quia ſequeretur diſcontinuatio ipſarum quantitatum, & quod accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum.

PROBATVR ſecundò: In toto corpore rarefacto, & extenſiori eadem accidentia reperiuntur, quæ anteà verbi gratiâ, vinum cum eodem colore, ſapore, &c. ergo eſt eadem quantitas ac prior.

PROBATVR conſequentia; nam ſi ſunt eadem accidentia, non poſſunt habere diuerſum ſubiectum, alioquin tranſirent de ſubiecto in ſubiectum: nec poteſt dici eſſe eadem ſpecie, & diuerſa numero, quia agens rarefaciens virtualiter ea non continet, verbi gratiâ, ignis rarefaciens aquam non continet eius humiditatem, & Sol rarefaciens vinum dulce, & vinum amarum non poteſt in vno producere dulcedinem, in altero amaritudinem, & colorem diuerſum: ergo cùm non adſit agens ea producens, dicendum eſt eſſe eadem accidentia numero.

CONFIRMATVR in Sacramento Euchariſtiæ. Tum quia ſequeretur Chriſtum vel non eſſe ſub noua quantitate in ſpeciebus rarefactis, & deperdere ſuam præſentiam in condenſatis, vel illam poſſe produci abſque ſubiecto ab agente naturali, ſicque produceretur per creationem, & aboleretur per annihilationem, quia id fieret abſque dependentia à ſubiecto, quæ omnia ſunt abſurda, nec admittuntur ab Aduerſariis.

146. SECVNDA CONCLVSIO: Rarefactio non fit per acquiſitionem ſubſtantiæ extraneæ, ſiue corpuſculorum intromiſſionem intra poros, vel partes fluidas: & Condenſatio non fit per deperditionem ſubſtantiæ extraneæ, ſiue per euaporationem talium corpuſculorum: Eſt contra Ocham *op. de Euchariſt.* Gabriel. *in Can. lib.* 45. Valleſ. 4. *Phyſ. t.* 48. *& contr.* 37. Baſſonium, Arriag. *diſp.* 16. *Phyſ. ſect.* 10. *ſubſec.* 2. Ouied. *contr.* 7. *part.* 5. *de gen.* Serbellon. *diſput.* 2. *de gen. quæſt.* 2. *art.* 7. & Plures Alios; Eſt tamen Seraph. Doct. *citat.* Scoti apud Meldul. *diſp.* 4. *num.* 8. & communiter Aliorum.

Hic tamen adnota, quòd multiplex eſt acceptio rari, & denſi: aliquando ſumitur rarum pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconſtanti: interdum pro corpore poroſo: vt communiter ſumitur ab Aduerſariis præcipuè ab Arriaga: tertiò pro corpore non ſpiſsè contexto, vt eſt in panno raro: quartò pro corpore rimoſo, vt eſt ædificium rimis contextum: & in his cadit deceptio Multorum (ait Meldula) quintò pro raro, & denſo in rigore Philoſophico ſumpto: Vnde loquendo de rarefactione impropria certum eſt aliquando in rarefactione ingredi aliqua corpuſcula, vt patet in ſpongia, quia in tali caſu non eſt idem corpus, quod occupet maiorem locum, ſed ſunt plura corpora: rarefactio enim eſt per omnes partes etiam minimas in eadem materia, & quantitate, quæ comparata ad totum ſpatium

Digitized by Google

tium, quod occupat, eſt parua: Vnde ſic definitur rarum ab Ariſtotele, *quod ſub magnis dimenſionibus parum habet materiæ, ſeu quantitatis*: è contra denſum eſt, *quod ſub paruis dimenſionibus multum habet materiæ*: Hinc

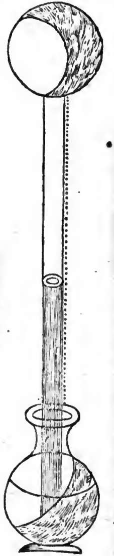
PROBATVR primò ratione Theologica allata à Scoto apud Meldul. quia ſi rarefactio fieret per introductionem corpuſculorum, in vino conſecrato aduenirent noua corpuſcula: ſicque Chriſtus non eſſet ibi vbique, & in condenſatione deperderetur ſubſtantia conſecrata: tuncque deberet Sacerdos ſatagere, vt illa captaret, ac in ſacrario reponeret, quod eſt ridiculum.

PROBATVR ſecundò ratione Phyſica, quia ſequeretur, quod nulla ſubſtantia corporea poſſet ex ſe rarefieri, & condenſari, ſed hoc inuoluit contradictionem, & patet, quia manifeſtè eſt contra Philoſophicam doctrinam, & experientiam.

PROBATVR ſequela, quia rarefactio formaliter conſiſtit ſecundùm Aduerſarios in intromiſſione corpuſculorum, & condenſatio in euaporatione eorundem, ſed iſta corpuſcula ſunt diuerſæ rationis, nec pertinent ad materiam rarefactam: ergo talis materia ſecundùm ſe non eſt capax talis alterationis, ſed tantùm receptionis iſtorum corpuſculorum diuerſæ rationis, ſed conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.

PROBATVR, quia de ſe patet talem materiam, verbi gratiâ, aquam eſſe capacem calefactionis, & frigefactionis, quæ ſunt cauſæ talium alterationum: ergo. Tum quia in corpore rarefacto per totum ſentiuntur eadem accidentia: at ſi aduenirent noua corpuſcula, haberent propria accidentia, quæ ſentiri deberent, idque maximè in corpore valdè raro, vt eſt ignis, ſed non ſentiuntur: ergo. Tum quia deberent eſſe tenuiora talia corpuſcula ipſo corpore, ſed id eſt impoſſibile in aliquibus, vt in igne, qui eſt omnium elementorum rariſſimus. Tum quia ab igne tandem conſumerentur. Tum quia multa ſunt corpora non poroſa, obnoxia tamen rarefactioni, & condenſationi, vt euenit in cœlis, vt egregiè, & ſubtiliter docet Sanctus Bonauentura Seraphicæ Religionis ſplendor *lib. 2. diſtinct.* 14. *citat.* Tum quia multa corpora ſunt, quæ rarefacta occupant duplo, & triplo plùs loci, ac priùs occupabant, ſed in dato caſu in maiori quantitate eſſent corpuſcula interpoſita, quàm corpus rarum: in quo caſu totum, quod priùs erat, variaretur in accidentibus, verbi gratiâ, vinum deperderet ſuam rubedinem, vt euenit, dum miſcetur cum aqua, quod tamen experientia eſt falſum: ergo. Tum quia ſi condenſatio fieret per extractionem corpuſculorum, res condenſata fieret leuior: non enim poteſt dici illa corpuſcula non ponderare maximè multiplicata, ſed id eſt contra experientiam: ergo. Tum quia variis experientiis id apparet falſum, quæ ſunt adductæ à Meldul. *citat.* præcipuéque in Termoſcopio, in quo aqua aſcendit vſque ad certam partem cannulæ vitreæ relictâ ſuperiori parte cannulæ aëre plena: ſi ipſi applicetur calor, tunc aër rareſit, qui exigens maiorem locum compri

comprimit aquam deorſum : in quo caſu vnde venient corpuſcula ad re-

Aſpice (germane Lector) & totum in hac Figura tibi apparebit.

plendas vacuitates corporis rari, cùm ſit illa cannula ex omni parte obturata? Eadem experientia habetur in cucurbitulis, ſeu ventoſis, vt ait S. Bonauent. *Serm.* 1. *de S. Marco*, quando ignis intra illas accenſus extinguitur, & in aërem vertitur, qui aër, quia eſt denſior igne, minorem exigit locum, tunc ad ſe attrahunt carnem, ne detur vacuum: at ſi aër poros haberet repletos corpuſculis, non eſſet opus eleuari carnem: Arriaga hîc ſtupiditatis inſimulat omnes Authores, quod non conſiderarint hactenùs ſuum errorem, quem ipſe ſolus aduertit, nempè carnem non eleuari ad replendum vacuum: (id enim deberet fieri in inſtanti, & tamen ſolùm euenit ſucceſſiuè) nec quia aër minorem locum occupet, quàm ignis, ſed quia aperti ſunt pori carnis, & intra illos introducitur aër paulatim, & ſic caro repleta aëre paulatim aſcendit ad replendum locum relictum ab aëre: At mirum eſt, quomodò Arriaga ſolus inter omnes ſapiat contra patentem experientiam, patet enim ad ſenſum attrahi ſanguinem ad cutem, & ad poros carnis, ſed quia aër condenſatur paulatim, etiam paulatim, & ſucceſſiuè attrahitur caro, & ſanguis, licèt in principio in inſtanti fiat aliqua attractio, & eleuatio: Sed videatur Meldul. *citat.* qui plura fusè, & ex more ſuo doctiſſimè affert pro hac opinione firmanda.

147. TERTIA CONCLVSIO: Rarefactio formaliter fit per maiorem explicationem quantitatiuarum partium in ordine ad locum: Condenſatio per reſtrictionem, ſeu penetrationem earundem partium in ordine ad locum: Eſt Fernelij, Verulani, P. Valeriani noſtri, & conformis principiis Seraph. Doct. ſu-

pà

prà traditis, & *in quæſt. antecedent.* item & Guarin. *diſputat. de rarefact. exp.* 2. *Concl.* 4. & ex parte etiam Bagatæ *diſput.* 2. *ſect.* 6.

Probatur primò pluribus experientiis allatis à *cit.* Authoribus, vt in pane, qui vino iniectus illud abſorbet, & cyathum plenum in minorem quantitatem contrahit: lignum fit quandoque marmor tricies, vel quater ponderoſius, in quo caſu humor lapidificus vel poros intrauit, vel penetrauit, cùm in quantitate lignum non creuerit, ſi poros intrauit: ergo lignum habuit plures poros, quàm partes tricies, quod eſt improbabile: ergo dicendum eſt penetraſſe in quantitatem ligneam: ergo in tali caſu condenſationis datur penetratio: Videatur *citat.* Guarinus, qui alias experientias affert, ſed quia iſtis non eſt multùm fidendum: Ideò

Probatur primò rationibus: Quando aliqua quantitatiua ſubſtantia rarefit: vel partes illius magis diſtant inter ſe, vel non: Secundum non poteſt dici, cùm experientia oppoſitum dictet, & id ſit de ratione rari corporis, ergo diſtant, ergo vna pars eſt magis extra aliam, quàm prius erat, & ſi prima, & vltima inuicem magis diſtant, vt verbi gratiâ, quæ priùs per palmum, modò per duos diſtant, conſequenter & intermediæ, ſed non poſſunt diſtare per diſcontinuationem, nec per interpoſitionem vacui, nec alterius ſubſtantiæ, vt *in præced. Concl.* probatum eſt: reſtat ergo dicere diſtare per exitum vnius quantitatis ab alia. Idem ex oppoſito argumentum fit in condenſatione, in qua, verbi gratiâ, pars bipalmaris in palmarem reſtringitur: ergo ſi partes, quæ geminum palmum occupabant, ſub vno latent, ſequitur illas priùs diſſitas fuiſſe per poros, & per ſubſtantiam alienam, quod eſt falſum, aut vnam ſub alia latere.

Respondet Areſius in condenſatione non interuenire penetrationem, ſed ſolùm maiorem conſtipationem partium, ratione cuius, quando fit rarefactio, partes propinquæ non magis diſtant, ac anteà ſecundùm id, quo alteri comparti coniunguntur ratione lateris extrinſeci indiuiſibilis, ſed diſtant ratione lateris intrinſeci, ſeu partium intrinſecarum, quæ ſunt diuiſibiles in infinitum, obidque & poſſunt magis, ac magis dilatari, quæ reſponſio licèt ſatis acuta, verè non ſoluit rationem euidentiſſimam allatam, ſed magis ipſam confirmat; Hinc

Contra primò, & quæro, quid importabat ante conſtipationem raritas? Partium ſeiunctionem, an non? non primum, quia erat quid continuum: ergo coniunctionem partium, ſed non datur maior, vel minor coniunctio, niſi per penetrationem, & extenſionem maiorem partium: ergo.

Contra ſecundò, & quæro de illa parte, quæ termino illo indiuiſibili extrinſeco conſequitur immediatè: an illa magis diſtet, an non? Si diſtat: ergo recurrit argumentum ſuprà allatum: Si non: ergo non eſt rarefactio.

Respondet Areſius, & eſt communis reſponſio talem partem non eſſe aſſignabilem, cùm partes in infinitum ſint diuiſibiles.

Contra primò: quia, vt probauimus in Phyſica, quantitas componitur ex partibus finitis, & deter-

minatis. Tum quia omnes partes ſecundùm ſe verè, & realiter ſunt inter ſe diſtinctæ, & determinatæ ſecundùm entitatem, ergo & in particulari quælibet pars ab alia diſtabit. Tum quia in rarefactione extenſio talium partium reali, & vera operatione determinata attingitur, ergo eſt quid determinatum: ergo per talem infinitatem non ſoluitur difficultas. Tum quia in illa diuiſibilitate, ſeu in indiuiſibilibus non conſiſtit raritas, cùm ſit quid in potentia, non actu: ergo conſiſtit in ipſa partium entitate, ſed in hac extenſione non acquiritur noua ſubſtantia, nec quantitas: ergo entitas tota ſe dilatat: ergo & omnis eius pars ſe dilatat: ergo vna pars exit ab alia.

PROBATVR ſecundò: Ponamus fuiſſe factam aliquam vehementem condenſationem, vt ſi quando ex vaporibus lapis fulmineus conſtipatur: certum eſt vapores occupantes, verbi gratiâ, viginti palmos in quartam partem palmi fuiſſe redactos: tunc quæro; an illa tota materia vaporum in illo lapide abſcondatur: fatentur id totum deliteſcere, id enim pondùs demonſtrat: ergo etiam fateri oportet partes plures ſubſtantiæ minore ſpatio incomparabiliter fuiſſe collectas: ſicque quod plures partes materiæ paucioribus loci correſpondeant: ſed id non poteſt fieri niſi per penetrationem partium: id enim eſt plura quanta in eodem loco eſſe: ergo vera Concluſio.

RESPONDET Morandus, concedendo totum de partibus determinatis, negando de indeterminatis, quæ ſunt infinitæ: obidque nec plures, nec pauciores ſunt in loco, quàm in materia.

CONTRA: quia partes infinitæ illæ, licèt ſint diuiſibiles in infinitum ſyncathegorematicè, aliam entitatem tamen non poſſident, quàm finitam, ſed ex Aduerſariis, vt infinitæ, ſunt æquales, ſicut priùs ſunt, vt finitæ, non ſunt æquales vt priùs: ergo vt finitæ ſunt verè compenetratæ actu. Tum quia partes tum finitæ, tum infinitæ pondus efficiunt, & occupant minorem locum: ergo tantæ partes ſolùm per penetrationem occupabunt locum minorem.

PROBATVR tertiò: Plura indiuiſibilia, ſicut & plures partes loci occupat quantitas bipalmaris, quàm palmaris, ſed ex dictis, quando quantitas palmaris per rarefactionem fit bipalmaris, non illi puncta, & partes eiuſdem, vel diuerſæ rationis adiunguntur, ergo dicendum eſt illa indiuiſibilia; & partes loci, quæ de nouo occupantur, occupari à punctis, & partibus extractis quantitatiuæ ſubſtantiæ, quæ in aliis latebant, erantque cum illis penetrata.

RESPONDENT dilatari per ſolam diuerſam extenſionem quoad locum.

CONTRA: Maior extenſio quoad locum ſupponit id, cui adhæreat: eſt enim modus, immò eſt ipſa quantitas: Vel ergo, quot ſunt partes huius extenſionis, tot ſunt partes ſubſtantiæ extenſæ, vel non: Secundum non poteſt dici, cùm exigat ſubſtantiam pro ſubiecto: ergo primum: ergo maior extenſio ſupponit maiores partes, ſed iſtæ de nouo non acquiruntur: ergo ab aliis extrahi dicendum eſt, ergo priùs erant penetratæ ſimul: penetratio enim eſt poſitio ſubſtantiæ in eodem loco, quæ geminum occupabat locum.

PROBA

Probatvr quartò : Corpus denſum magis reſiſtit contrario corpori aduenienti , quàm rarum , vt de ſe patet, quia difficiliùs ſcinditur glacies , quàm aqua : ſic etiam in denſis intenſiùs calor producitur, quàm in raris, vt patet in ferro ignito , & in carbone , & palea; ſed id non poteſt euenire à maiori , vel minori vnione inter partes : vnio enim vt talis non eſt maior , vel minor ; neque à quantitate, cùm ſit eadem tam in denſo , quàm in raro : ergo dicendum eſt euenire à penetratione aliqua.

Probatvr conſequentia , quia hoc accidens , verbi gratiâ , calor plures partes reperit in eodem ſpatio in denſis , quàm in raris : accidens enim in qualibet parte debet ſubiectari : ergo ſi plures partes reperit latentes in vnica parte , in ea etiam debent ſubiectari per penetrationem.

148. Obiicies primò : Eſſentia quantitatis conſiſtit in extenſione partium extra partes, ſed eſſentiæ non ſuſcipiunt magis , & minus , ergo per rarefactionem non poſſunt ſuſcipere maiorem protenſionem, & extereitatem partium.

Respondetvr ex aliàs traditis de quantitate concedendo maiorem de extenſione partium entitatiua per ordinem ad locum, ſed præſcindendo ab extereitate , & carentia extereitatis partium, ſic diſtinguitur minor : eſſentia non ſuſcipit magis , & minus ſecundùm ſe , & Logicè, ſeu Metaphyſicè , concedo, Phyſicè, & exiſtentialiter, nego : ſic negatur conſequentia.

Obiicies ſecundò : Vel omnes partes quantitatis ſe penetrant, vel aliquæ tantùm : Si omnes : ergo quantitas redigitur ad punctum indiuiſibile : Si aliquæ tantùm, non eſt maior ratio de vna , quàm de alia. Tum quia non fieret condenſatio ſecundùm omnes partes, quod eſt contra Philoſophiam.

Respondetvr omnes partes quantitatis ſe penetrare , ſed non ſecundùm ſe totas , ideſt vna pars aliam penetrat ſecundùm ſui primam partem, & non ſecundùm alias , verbi gratiâ, quantitas bipalmaris per condenſationem fit palmaris , in quo caſu vna pars aliam occupabit per medietatem ſui , & non ſecundùm ſe totam.

Contra inſtant: ergo poterit quantitas naturaliter redigi in punctum , ſeu in vltimum indiuiſibile ; In Phyſica enim dictum eſt continuum componi ex minimis indiuiſibilibus.

Respondetvr negando ſequelam, cùm agens naturale ſit limitatæ virtutis, & ob id non poteſt vltra terminum excedentem naturam talis corporis : omnium enim natura conſtantium certus eſt terminus magnitudinis & augmenti , & diminutionis in extenſione , vt docet S. Doct. *lib. 2. diſt. 30. art. 3. q. 1. in corp. in improb. 3. opin.*

Obiicies tertiò : Quia ſequeretur , quod duo corpora ſeiuncta naturaliter ſe penetrare poſſent : ſicque nullum eſſet miraculum Chriſtum ingreſſum fuiſſe ianuis clauſis, vel natum de Virgine occluſis virgineis clauſtris.

Respondetvr negando ſequelam : Ratio eſt , quia penetratio naturalis præëxigit vnionem corporum ſe penetrantium tanquam diſpoſitionem : Penetratio enim eſt ſumma vnio, vt patet in materia, &

R 3 forma,

Digitized by Google

forma, & in compoſitione mixti facta per penetrationem elementorum: vnde differt naturalis penetratio à miraculoſa. Tum quia naturalis non eſt ad totum vt totum, ſed ad partes, & eas minimas: miraculoſa verò eſt ad totum vt totum, illa fit ſucceſſiuè, iſta in inſtanti, illa eſt cum vnione, iſta ſine vnione, vt dictum eſt ſuprà *in queſt. antecedent. in reſp. ad* 4.

Contra: quia hæc poſitio ſeipſam deſtruit: Probatur; nam dictum eſt ſuprà virtutem rarefactiuam tollere condenſationem, & tribuere penetrationem elementorum: nunc verò dicitur condenſationem, quæ eſt contraria rarefactioni afferre ſecum penetrationem quantitatum, quæ omnia ſunt contraria.

Respondetvr negando aſſumptum: Ad probationem Reſpondetur, quod, vt dictum eſt *in* 4. *Notab.* diuerſa eſt penetratio cauſata à rarefactione ab iſta, quæ euenit in condenſatione: nam in illa datur vera penetratio corporum quantorum, per quam fit additio quantitatis ad quantitatem, obidque maior dilatatio fit: In condenſatione verò, cùm ſit motus à rarefactione ad condenſationem, obidque & ſucceſſiuus, fit quidem aliqua penetratio per reſtrictionem, ſed tamen potior ratio huius reſtrictionis eſt mutatio terminationis quantitatis, quæ priùs erat dilatata, & nunc fit reſtricta: Vnde penetratio quidem fit per virtutem actiuam, & paſſiuam, vt dictum eſt, quatenùs in corpore ſe condenſante adeſt aliqua rarefactio, quæ paulatim deperditur, quoviſque totaliter ablata terminatur etiam motus condenſationis, ob quem quantitas recipit nouam terminationem, vt dictum eſt.

Obiicies quartò: In corpore addenſato apparent eadem accidentia, figura, colores, quæ in ipſo cernebantur, quando erat rarefactum: ergo non confunduntur accidentia adinuicem, & vna pars non obtegit aliam: ergo nec datur penetratio corporum.

Confirmatvr hoc exemplo: verbi gratiâ, magnus mons, aut ciuitas, cùm repræſentantur in ſpeculo, tunc ſpecies addenſantur, cùm cernantur obiecta ſecundùm omnes partes, & non penetrantur: ergo cùm accidentia in corpore addenſato eadem cernantur, dicendum eſt non penetrari partes, in quibus ſubiectantur, ſed ſolùm addenſari.

Respondetvr diſtinguendo antecedens: apparent eadem accidentia entitatiuè, concedo: eodem modo, nego: nam apparent cum diuerſa extenſione, & cum maiori intenſione, vt experientia patet, aqua enim congelata, & denſa eſt magis frigida, quàm fluida, & rara; butyrum denſum magis coloratum, quàm rarum: Saccharum condenſatum magis dulce: igitur maior intenſio qualitatis, quæ fit per multiplicationem graduum in eadem parte ſubiecti, indicat gradus illos, (qui priùs erant,) extenſos in variis partibus intendi ratione penetrationis eorundem: Exemplum autem allatum iugulat ipſos obiicientes: nam patet ad ſenſum etiam ſpecies ſe compenetrare, cùm per ipſas non videantur ſingulæ partes minutiſſimæ, arbores, & folia exiſtentia in monte, vt priùs.

Ex quibus patet, quàm probabilitatem maiorem habeat hæc noſtra opinio, in qua facillimè occurritur obiectio

iectionibus, quas Aduerſarij afferunt contra primam, & ſecundam Concluſionem, & primò contra primam, in qua diximus non acquiri nouam quantitatem in rarefactione: Aſſertores autem ſecundæ opinionis

149. Obiiciunt primò: In rarefactione acquiritur noua extenſio, ſed extenſio eſt quantitas formaliter, fit enim maior, alioquin aër decem pedum diceretur æqualis aëri vnius pedis. Tum etiam quia quantitas decem pedum diſtinguitur realiter per ſuas partes, ergo.

Respondetur his, & conſimilibus obiectis, in quibus Alij negantes hanc penetrationem valdè laborant, vt videre eſt apud Meldul. *diſput.* 4. fieri maiorem extenſionem ratione maioris explicationis partium, quæ priùs erant penetratæ, vt probatum eſt, &c. ſic corruit fundamentum Aduerſariorum: Quare rectè diximus Seraph. Doct. admittere rarefactionem, & condenſationem conſiſtere in noua extenſione, ſed non modo, quo ponitur à tertia opinione.

Assertores verò quartæ opinionis obiiciunt contra ſecundam Concluſionem: Quia ſi rarefactio non fit per intromiſſionem corpuſculorum, ſequitur vel dari vacuum, vel produci nouam quantitatem.

Probatur ſequela: quia partes magis diſtant in rarefactione, quàm priùs: ergo occupant maiorem locum: ergo inter vnam partem, & aliam, quæ priùs extabant, vel datur vacuum, vel introductio alicuius entitatis nouæ.

Respondetur, quod in rarefactione aliquando quantitas, dum creſcit ex vna parte, decreſcit ex alia (vt dictum eſt *in Notab.* 2.) Si verò fit extenſio per omnem partem: tunc non datur vacuum, nec noua quantitas, nec eſt neceſſaria introductio corpuſculorum, cùm explicentur partes quantitatis, quæ priùs erant penetratæ: ſicque quantitas acquirit nouam terminationem, & extenſionem.

150. Quæres: an raritas, & denſitas ſint qualitates, quæ ſint terminus rarefactionis, & condenſationis: an vero tantùm ſint terminus motus localis ad Situm.

Respondetur Plures Scotiſtas cum Meldul. *diſputat.* 4. *quaſt.* 5. aſſerere eſſe tantùm nouam extenſionem localem ſitualem: At Seraph. Doct. *ſuprà citat. lib.* 2. *diſtinct.* 14. ſuſtinet eſſe qualitates: quam opinionem ſequuntur communiter Thomiſtæ, Perer. *lib.* 5. *cap.* 8. Conimbric. Complut. Ioan. S. Thom. Ruuius, Suarez *diſp.* 41. *ſect.* 5. *in Metaphyſ.* Aliique plurimi etiam Scotiſtæ apud Meldul. *citat. num.* 31. & 35.

Probatur primò ex Ariſtot. 7. *Phyſ.* 11. & 2. *de Anim. cap.* 1. vbi raritatem, & denſitatem enumerat inter qualitates tangibiles, atque ipſas eſſe qualitates cauſantes grauitatem, & leuitatem, & motum localem, ſeu extenſionem localem. Tum quia, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *cit. in principio* raritas, & denſitas cauſantur à calore, & frigore, ergo per alterationem, ſed alteratio eſt motus ad qualitatem, ergo raritas, & denſitas, cùm ſint terminus alterationis, ſint qualitates. Tum quia impoſſibile eſt eandem quantitatem omninò immutatam extendi magis, vel minus, ergo ad talem mutationem requiritur cauſa, ſed

alia

alia non poteſt aſſignari niſi raritas, & denſitas. Tum etiam quia per denſitatem acquiritur maior intenſio: ergo.

Obiicies cum Meldul. *citat. n.* 42. Tunc intelligitur corpus formaliter rareſcere, vel condenſari, quando non ampliùs partes ſeruant eundem ordinem in ordine ad locum: ergo terminus per ſe ipſarum eſt Situs.

Respondetur negando antecedens præciſè, concedendo pro connotato: nam primò eſt diuerſitas partium in ordine ad ſe; & deinde in ordine ad locum: Sic Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 47. *articul.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3.

151. Quæres ſecundò; an ex paruo fieri poſſit aliquod corpus magnum à Deo abſque rarefactione, & acceſſu nouæ materiæ.

Negant D.Thom. Caiet. Capreol. apud Meldul. hîc *num.* 51.

Affirmat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *artic.* 1. *quæſt.* 2. cum maiori parte Theolog. & Interpretum S. Scripturæ.

Probat Seraph. Doct. hanc ſententiam ex hoc, quod Deus formauit Euam ex coſta viri ſecundùm rationes ſeminales remotè, & ſecundùm cauſales proximè, ideſt forma carnis, oſſium, &c. quæ inerat in ſeminario materiæ illius coſtæ extracta fuit à Deo in vnico inſtanti abſque eo, quod fieret noua creatio materiæ. Idem & dicendum eſt in multiplicatione panum facta à Chriſto, &c. quæ ſententia habet fundamentum probationum *in quæſt. de ſemin. materia*, de quo pluries S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad vltim.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *artic.* 3. *quæſt.* 1. *& aliis locis cit. in dicta quæſtione in Phyſ.* ad quam remitto Lectorem.

Quæres tertiò: Qualiter differant intenſio, & extenſio qualitatum, & raritas, & denſitas.

Respondetur, quod intenſio, & extenſio eſt ipſarum qualitatum in ordine ad ſuos gradus vel in eadem parte, vel in diuerſis partibus ſubiecti: denſitas verò, & raritas eſt in ordine ad ipſas partes penetratas, vel non penetratas per ordinem ad locum tanquam ad vltimatum terminum conſequentem.

QVÆSTIO VIII.

An Mixtum poſſit in ſe conuertere elementum, vel aliud mixtum, ſeu an poſſit producere ex mixto aliud ſibi ſimile: Vbi de corruptione mixti, quomodò fiat, & de conuerſione aquæ in vinum.

152. Partem negantem ſuſtinent Licetus, Bonamicus, Dandin. Conimbric. Ioan. de Lugo, Camerar. Areſius, qui nouiſſimè mordicus ſuſtinet hanc opinionem, & præcipuè vinum non poſſe in ſe conuertere aquam: Idem & docet Morandus.

Oppositam ſuſtinent S. Bonau. *infrà citat.* Scotus D.Thom. Suarez 3. *part. tom.* 3. *diſput.* 45. *ſect.* 4. Vaſq: *de Euchariſt. diſp.* 178. *num.* 4. communiterque Antiqui, & Recentiores, &c. Pro ſolutione

Primò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 48. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.* & *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quæſt.* 1.

Digitized by Google

quæſt. 1. *in corp.* quod quadruplex eſt operatio elementorum in mixto conſtitutionis, conſeruationis, pugnæ, & exterioris impreſſionis ſiue actiuæ, ſiue paſſiuæ in mixtum: Ex prima oritur conſtitutio mixti, nempè ex elementis, ſeu ex materia elementata, & forma mixtionis modo ſuprà tradito: Ex ſecunda oritur conſeruatio eiuſdem mixti, nempè quatenùs ſunt ſimul conciliata elementa, & qualitates in eſſe refracto, & remiſſo modo ſuprà tradito in quæſito laterali *quæſt.* 5. Tertia eſt pugna, quæ fit hoc modo, quia vnum quodque elementum quærit ſui conſeruationem, quam & ipſæ nituntur qualitates tanquam adminiſtræ, ſed alio modo ipſam quærunt actiuæ, alio paſſiuæ: Actiuæ enim, cùm non poſſint agere in ſeipſas, agunt in aliud quærentes imprimere ſui ſimilitudinem in paſſiuas, & in paſſum à ſe diſtinctum: Paſſiuæ verò id nituntur per adhæſionem ſui in materia, & hinc oritur pugna, & concertatio in habentibus materiam cum appetitu interminato (in quo ſtatu non ſunt corpora cœleſtia, & glorioſa) idque per actionem, & reactionem: hinc ait Seraphicus Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 19. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& ſeq.* cùm elementa mutuò ad inuicem agant, & patiantur tum in ipſa conſtitutione, tum poſt conſtitutum eſſe, concurrentibus etiam agentibus extrinſecis, Sole, Stellis, Cœlis, temperie aëris, ciborum qualitate, affectionibus animi, aliiſque infinitis huiuſmodi, per quæ vnum excedit vel in actione, vel in reſiſtentia, hinc reſultat excellens prædominantia, & tandem corruptio.

153. Secundò Notandum, quod in qualibet actione, & reactione ferè ſemper debilitatur virtus agentis, nempè quando poſt victoriam remanet aliquid de paſſo (quod non euenit, quando parua aqua projicitur in fornacem) tunc enim nihil păſſi remanet, immò reaſſumit cum maiori vigore vires ob antiperiſtaſim (vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 2 *quæſt.* 2. *ad argument.* & *Serm.* 3. *de plur. Martyr.*) ſed quando aliquid remanet de paſſo reagente: tunc vel totaliter, vel partialiter impedit actionem agentis, vt euenit aliquando in humoribus generatis in ſtomacho, qui vel ſuffocant calorem naturalem, vel impediunt, ne calor naturalis reaſſumat ſuas priſtinas vires: Idque euenit & in viuentibus, & in non viuentibus, vt docet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *artic.* 3. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſtinct.* 47. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. Nam in viuentibus conuertitur alimentum in ſubſtantiam aliti, ſcilicet in partem, ſeu carnem ſecundùm materiam, non ſecundùm ſpeciem, ſeu formam: Differunt autem iſtæ duæ partes, quod caro ſecundùm formam eſt per actionem generantis de conſtitutione prima, & eſſentiali viuentis, continens humidum, ſeu ſubſtantiam radicalem: caro ſecundùm materiam eſt, quæ recipitur, & ſuperadditur per nutritionem per virtutem exiſtentem in carne ſecundùm formam: hæcque caro ſecundùm materiam habet plus de materiali, quàm de formali, id eſt fluit, & refluit, & etiam deperditur per actionem caloris naturalis, & cùm in tali augmento concurrant actio, & repaſſio cum reactione, illa prima vis naturalis debilitatur, ſicque proceſſu temporis ob nimiam debilitationem euenit tandem mors: In non viuentibus verò fit hoc modo, quia

Digitized by Google

in mixtis adeſt pars pura, & impura, cùm conuerſio fiat per rarefactionem, & dilatationem à virtute actiua, tunc fit depuratio, & ſeparatio puri ab impuro, putumque conuertitur, & impurum remanet in ſuo eſſe, obidque & debilitatur ſemper virtus agentis, impediturque partialiter tum ob reactionem paſſi, tum ob impurum permanens, ne reaſſumat vires priſtinas: Ex quo ſequitur, quod nunquam fiat totalis conuerſio mixti, & hinc, ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *diſt.* 11. *part.* 2. *dub.* 5. aqua conuertitur in vinum, cui ſuperadditur in tali conuerſione pars ſecundùm materiam, non ſecundùm ſpeciem, vel formam, obidque & vinum remanet cum debiliori virtute.

154. Tertiò Notandum ex S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 2. *diſt.* 19. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. 2. & 3. quod cùm cuilibet acquiſitiuæ mutationi correſpondeat contraria ſcilicet deperditiua, per conſequens & ad mixti generationem debet correſpondere ſua corruptio: hæc ab Ariſtot. 4. *Metheor. cap.* 2. ad duas ſpecies reducitur, ſuntque corruptio naturalis, & violenta: Naturalis, ſeu ſecundùm influentiam, vt loquitur Seraph. Doct. dicitur putredo, ſeu marcedo, eſtque, cùm mixtum reſoluitur in ſua elementa, ex quibus conſtat: dicitur enim naturalis, quia reſoluitur ſecundùm leges à natura vniuerſali determinatas in ſua componentia, oriturque per pugnam ab intrinſeco, concurrente etiam agente extrinſeco: Violenta oritur ab extrinſeco, eſtque, cùm mixtum non reſoluitur in omnia quatuor elementa, ſed propter validam actionem vnius elementi totum ferè mixtum conuertitur in illud elementum, nempè ratione excellentis prædominantiæ, vt dictum eſt *in anteced. Notab.* & huius ſunt duæ ſpecies: prima eſt combuſtio: ſecunda petrificatio: prima ob maximam virtutem caloris: ſecunda ob actionem frigoris condenſantis, vt de quercu dicitur, quæ diu detecta ſub aquis in lapidem conuertitur: His poſitis ponitur

155. Prima Conclusio: Quando materia non eſt perfectè ſatiata, vt eſt in corporibus Cœleſtibus, corruptio fit in mixto ratione prædominantiæ alicuius elementi adiuti ab agente extrinſeco, ſeu per debilitationem alicuius, vel plurium elementorum, & qualitatum ſuarum: Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 3. & *lib.* 3. *diſtinct.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſtinct.* 19. & *lib.* 4. *diſt.* 49. *ſuprà cit.*

Probatvr: Vbi eſt inæqualitas complexionis, ibi eſt pugna, & pugna eſt via ad corruptionem, ſed mixta ſublunaria habent hanc inæqualitatem, ergo & pugnam, & ſubiecta ſunt corruptioni. Tum quia vbi eſt inæqualitas mixtionis, & complexionis, ibi naſcitur calor elementaris conſumens, & vbi eſt æqualis complexio, ibi eſt calor Cœleſtis conſeruans (vt ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *citat. ad* 4.) Tum quia vbi eſt materia non ſatiata (ait idem Seraph. Doct. *Serm.* 3. *de Apoſt.* & *locis aliis citat.*) & interminata in appetitu, ibi eſt contrarietas qualitatum, & pugna, & per conſequens corruptio, ſed in mixtis ſublunatibus ſunt iſta: ergo. Tum quia in his eſt actio, & reactio ordinata ad generationem, & corruptionem. Vnde in Inferno non erit reactio, ideò ibi

Digitized by Google

ibi non erit corruptio: Et hinc dixit Ariſtot. & notauit Seraph. Doct. *loc. citat.* quod, quæ habent maiorem vim reſtitiuam, ſunt difficiliora ad corrumpi: ſic calidum, & humidum faciliùs corrumpuntur, & putreſcunt, idque faciliùs in æſtate, quàm in hyeme, & frigida, & ſicca: nec aliquod mixtum ferè adeſt in hoc mundo ſublunari, quin aliqualiter patiatur.

Obiicies: Vbi eſt mixtio elementorum, & qualitatum contrariarum, ibi adeſt radix corruptionis, ſed in corporibus glorioſis adeſt: ergo & radix contrarietatis.

Respondet S. Bonauent. *lib. 4. diſtinct. 49. cit.* vbi eſt mixtio cum prædominantia alicuius elementi virtuoſioris, ibi eſt pugna, concedo, vbi eſt mixtio temperata confringens contrarietatem, ibi eſt pugna, nego, & in hoc ſenſu nego minorem, & conſequentiam.

Contra: Etiam in corporibus glorioſis adeſt prædominantia alicuius elementi, cùm non adſit in eis temperamentum ad pondus: ergo nulla reſponſio.

Respondet S. Bonauent. *loc. cit.* quod licèt adſit talis prædominantia; tamen quia ibi eſt animæ influentis conſeruatio, adeſt & delatio caloris vitalis conſeruantis abſque calore conſumente, hinc & quietatio appetituum.

156. Secunda Conclusio: Mixtum poteſt in ſe conuertere aliud mixtum, ſeu etiam elementum remanente parte impura, & conſequenter debilitatione virtutis ipſius primi conuertentis. Eſt S. Bonauent. *loc. citat.* præcipuè *lib. 3. diſtinct. 6. & lib. 4. diſtinct. 11. part. 2. dub. 4. & 5.*

Probatur: Quia datur excellens prædominantia, & ſimul repugnantia in multis mixtis, ergo & conuerſio alterius mixti, vel elementi in ſeipſis: ergo. Patet & continua experientia; Magnes, ſi diutiùs retineat ferrum, illud in ſe transformat: Plumbum aſſeruatum in locis humidis, vel in tectis domorum creſcit per conuerſionem aëris humidi, vel aquei humoris in propriam naturam: Acetum conuertit in ſe vinum, & aquam: humores in ſtomacho conuertunt cibum in ſibi ſimile: vinum conuertit in ſe aquam.

Obiicies primò cum Areſio, & cæteris: Mixta habent qualitates refractas: ergo non poſſunt vincere aliud mixtum ipſum in ſe conuertendo.

Respondetur Nos habere experientiam oppoſitam in nutritione animantium: Vnde argumentum eſt fallax, quod S. Bonauent. ſoluit, dicens, quòd licèt ſint qualitates refractæ, tamen adeſt prædominium excellens, quod adiutum à cauſis extrinſecis poteſt conuertere in ſe aliud mixtum.

Obiicies ſecundò ſpecialiter de vino: Vinum non habet qualitates nec formales, nec virtuales, quibus poſſit in ſe conuertere aquam: ergo.

Probatur antecedens primò de qualitatibus formalibus: Vinum eſt frigidum, & humidum formaliter, ſed iſtæ qualitates ſunt conſentaneæ aquæ. Et ſi dicas habere in ſe calorem. Contra eſt, quia iſte calor non eſt conſumptiuus aquæ, vt patet in aqua calida, quæ ob calorem non conſumitur: ergo.

Dices: habet qualitates virtuales.

Contra eſt, quia iſtæ qualitates, niſi adiuuentur, & excitentur à formalibus, non agunt in pipare, veneno, & vino, quæ ſi non excitantur à calore ſtomachi, non calefaciunt, ſed non adſunt qualitates formales contrariæ: ergo.

Confirmatvr, quia vinum per infuſionem aquæ debilius euadit, ſed natura non tribuit virtutem in detrimentum agentis: ergo nec vino tributa fuit à natura hæc virtus in ſui detrimentum.

Respondetvr ex traditis vinum per qualitates ſuas diſponere aquam ad ipſius conuerſionem, licèt enim habeat aliquam frigiditatem, attamen eam ſuperat ipſius calor natiuus virtualis, per quem forma ſubſtantialis agit, & diſponit aquam ad conuerſionem: Vnde, vt ait Seraph. Doct. ratione excellentis prædominantiæ vini forma conuertit in ſe aquam: Nec valet paritas de calore aquæ calefactæ: iſte enim eſt aduentitius, & extrinſecus, at calor vini eſt intrinſecus, & adiutus à forma eiuſdē vini, ideò poteſt diſponere ad deſtructionem aquæ. Et ad id, quod ſit vinum debilius: iam patetr eſponſio ex doctrina Seraph. Doct. tradita *in 2. Notab.* fit enim debilius tum ratione reactionis: tum ratione partis impuræ, quæ remanet de aqua. Tum quia vinum, quod per conuerſionem additur, fit pars ſecundùm materiam, ideſt, non habens illam virtutem innatam, quæ ineſt à ſui origine in vino, & hæc eſt illa pars, quæ attrahitur per ſpongiam oleo imbutam obturantem vas vini aqua diluti plenum, & inuerſum: item ſi vino diluto aqua repleatur vas factum ex ligno hederæ, exit aqua: item ſi in dolio congelatio fiat, congelatur aqua, ideſt illa pars impura, vt ſuprà dictum eſt: Vnde rationes Areſij ſuſtinentis aquam in calice poſitam in vino non conuerti in vinum non cogunt: eſtque talis opinio contraria ſenſui SS. PP. & Theologorum; de quo fusè agitur *in lib. 4. Sententiarum.*

QVÆSTIO IX.

De Temperamento Mixtorum.

157. Svpponendvm ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 17. quæſt. vltim.* quod temperamentum eſt quædam complexio, ſeu ſymmetria primarum qualitatum, ſeu eſt quædam qualitas media virtualiter continens eaſdem primas qualitates, de quo infrà, quæ per conſequens ſupponit etiam temperamentum in ipſis elementaribus formis, quatenùs ſunt in mixto in eſſe remiſſo, hoc temperamentum eſt duplex, aliud dicitur ad pondus, aliud ad iuſtitiam: primum eſt vel in quantitate molis, & virtutis, vel ſolùm qualitatum ſecundùm perfectum æquilibrium, ita vt neutra excedat aliam, & dicitur etiam vniforme, ſecundum eſt difforme, ſeu ſecundùm exigentiam ſubiecti, in quo vel vna qualitas tantùm excedit, aliæ verò ſunt æquales, & dicitur ſimplex, vel duæ qualitates excedunt reliquis exiſtentibus æqualibus, vel eſt ſecundùm omnes qualitates, & dicitur difforme compoſitum: Hoc ſuppoſito.

Qværitvr primò: An hoc temperamentum ſit non ſolùm in qualitatibus, ſed etiam in elementis ipſis: Secundò: an contineat formaliter ipſas

ipſas qualitates elementorum, an verò ſit quædam ſecunda qualitas media ex ipſis reſultans concomitans ipſam formam mixti: Tertiò, an poſſit dari temperamentum æqualitatis ad pondus naturaliter: Pro ſolutione huius triplicis difficultatis

Primò Notandum, quod mixtio poteſt ſumi pro elementorum alteratorum vnione: Secundò pro generatione mixti conſequente ipſam vnionem: Alterant enim (ait S.Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2.) ſe inuicem modo aliàs dicto, ſicque diſpoſitis per virtutes redactas ad eſſe remiſſum, & conciliatas educitur forma mixti, ad quam reſultat veluti connaturalis proprietas accidentalis virtus quædam, ſeu qualitas ipſi mixto proportionata, diuerſa ſecundùm diuerſitatem formarum mixti, nec tamen ob id poteſt inferri ipſas qualitates elementares in eſſe remiſſo eſſe in mixto ſuperfluas: nam iſtæ requiruntur ad operationes proprias elementorum, illa verò ad proprias mixti, & vt etiam efficaciùs poſſit vti iiſdem virtutibus elementaribus. Tum quia mixta, ipſorumque qualitates ſecundæ à primis quodammodò dependent vel proximè, vel remotè, ac diſpoſitiuè, ſicque aliquæ ſpectant ad ſenſum tactus, vt molle, durum, graue, leue, lubricum, aridum, aſperum, craſſum, & tenue, vel ad ſenſum guſtus, vt ſapores, vel ad olfactum, vt odores, vel ad auditum, vt ſonus, vel ad viſum, vt colores, aliæ verò non ſunt ſubiectæ ſenſibus, vt calor in pipere vino, virtus magnetis, ſuccini, lapidum, herbarum, medicamentorum, & ſimilium: Sic & Tatar. 2, *de gen. q.* 1. Areſ. Aliique. Hinc

158. Respondetur primæ, & ſecundæ dubitationi: ſi temperamentum ſumitur latiſſimè, conſiſtit in harmonia formarum elementarium tanquam ex materiali parte, & in ratione mixti ſubſtantialis tanquam ex formali: Si verò magis propriè ſumitur, conſiſtit in quadam qualitate ſecunda reſultante, ſeu emanante ex ipſa forma mixti, & præſupponente ipſas qualitates elementorum in eſſe refracto.

Prima pars eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *citat.* vbi ſemper agens de temperamento collocat etiam ipſas formas elementares in eſſe remiſſo.

Secunda pars deducitur ex principiis Seraphicis, & eſt Iauelli *Metaphyſ. lib.* 8. *quæſt.* 4. §. *ad vtramque ſimul reſpondet:* Gregor. *lib.* 2. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. Heruæi, Soncinat. Aliorumque apud Meldul. contra Multos.

Probatur prima pars: Mixtum materialiter ex traditis continet quatuor elementa in eſſe remiſſo eo modo, quo aliàs dictum eſt *in quæſt.* 6. formaliter autem dicit ipſam formam ſubſtantialem mixti, ſed forma mixti ſubſtantialiter informat materiam cum tali remiſſione, & formarum elementarium, & qualitatum elementarum: Addo, ſed forma debet proportionari materiæ tali, vel tali modo diſpoſitæ: ergo & forma mixti debet continere eſſentialiter tale attemperamentum proportionatum: ergo datur etiam in ſubſtantia. Tum etiam quia partes mixti in multis maximè in viuentibus ſunt diuerſæ non ſolùm numero, ſed etiam ſpecie, & in viuentibus vario humore nutriuntur, ſed iſte appetitus non poteſt eis ineſſe niſi ratione alicuius tempera-

nenti ſubſtantialis vniuerſalis omnibus membris, & partibus. Tum quia differunt in accidentibus : ergo debet aſſignari eis aliqua forma communis ſubſtantialis.

PROBATVR ſecunda pars : Ad formam ſubſtantialem conſequitur, ſeu concomitanter ſe habent ſuæ proprietates, & accidentia naturalia : ergo & ad formam mixti, ſed forma mixti eſt tertia forma ſupra elementares : ergo & qualitas, quæ facit temperamentum accidentale. Tum quia talis forma mixti habet ſuas operationes : ergo & exigit accidentia tanquam ſui adminiſtra. Tum quia alteratis illis qualitatibus adhuc ſeruatur temperamentum, ergo eſt quid ab illis diuerſum. Tum quia cuilibet mixto adeſt ſua propria, & peculiaris virtus exercendi propria munera : Videmus enim piper vinum, & ſimilia mixta habere calorem virtualem : magnetem attrahere ad ſe ferrum, videmus enim & virtutem in ſuccino, in lapidibus medicamentis : ergo.

OBIICIES : Si datur hæc qualitas, ſeu temperamentum medium : ergo deſtruuntur qualitates elementorum : ergo & ipſæ formæ elementorum.

PROBATVR conſequentia, quia erunt omninò ſuperfluæ. Tum quia alioquin forma illa accidentalis eſſet compoſita ex illis qualitatibus, ſed hoc eſt falſum, cùm formæ accidentales ſint ſimplices, & puræ.

RESPONDETVR negando Conſequentiam : Ad probationem negatur vtrumque antecedens : exiguntur enim illæ qualitates à ſuis formis elementaribus, nec ob id ex illis componitur illa qualitas media, ſed emanat à forma mixti. Concluſio ergo eſt, quod ad temperamentum qualitatum elementarium prærequiritur tanquam fundamentum diſpoſitiuum ad eductionem formæ mixti, ad quod reſultat, & concomitans eſt temperamentum formale qualitatis accidentaliter informantis totum illud mixtum, & afficientis illud : Hæcque qualitas à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 2. appellatur lux, calor, ſpiritus, harmonia, complexio, qualitaſque conformis qualitatibus corporis cœleſtis influentis ad productionem talis harmoniæ, & temperamenti.

159. QVOAD tertium quæſitum : Reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *quæſt. vltim.* primò, quod temperamentum ſi ſumitur ſecundùm æqualitatem omnimodam ad pondus, ſcilicet ratione quantitatis molis, & virtutis, impoſſibile eſt, immò inintelligibile eſt poſſe dari in mixto.

PROBATVR : Quia elementum, quò plus habet de materia, eò minus habet de ſpecie, & actiuitate, & è contra, certum enim eſt, quod caliditas eſt virtuoſior, quàm frigiditas, &c. Vnde ad faciendam æqualitatem quantitatis virtutis plus quantitatis exigitur de elemento frigido, quàm de calido : ergo impoſſibile eſt, vt elementa actiua, & paſſiua æquentur in vtraque quantitate.

RESPONDETVR ſecundò, quod ſi ſumitur ſecundùm quantitatem ſolam molis, adhuc eſt naturaliter impoſſibile tale temperamentum : nam elementa actiua ſtatim conſumerent paſſiua, vt potiùs eſſet conſumptio, quàm mixtio. Tum quia tale corpus non eſſet graue, vel leue; motus enim grauis ſequitur prædominans quantum ad quantitatem molis,

Digitized by Google

lis, ſicque eſſet contra intentionem naturæ.

RESPONDETVR tertiò, quod ſi ſumitur ſecundùm æqualitatem ponderis quantitatis virtutis, adhuc eſt naturaliter impoſſibile tale temperamentum: Eſt Seraph. Bonauent. Thomiſt. & Plurium Aliorum contra Scotum, Alioſque apud Meldul. *diſp.7. num.*44.

PROBATVR primò à Seraph. Doct. Si eſſet omnimoda æqualitas virtutum, virtus vnius tantùm reſiſteret, quantùm virtus alterius ageret, ſicque nulla daretur actio: eſt enim à proportione maioris inæqualitatis, ſicque non fieret mixtio, ſiue profundatio, & confractio vſque ad minima.

RESPONDET Meldul. negando in tali caſu non interuenire actionem, quia calor ſuperaret vim reſtitiuam frigoris, ſed quia hæc reſponſio eſt contra ſuppoſitionem de æqualitate virtutum, aſſignat aliam dicens, quod operatio eſſet ante attemperamentum.

CONTRA: quia ſiue ante, ſiue poſt ſupponitur æqualitas virtutum in elementis: ergo nullo modo poſſet dari actio: Vnde quotieſcunque interuenit actio, ſemper debet adeſſe prædominium alicuius elementi, vt aliàs probauimus, actionem debere procedere ex proportione maioris inæqualitatis: Addimus tamen hanc controuerſiam eſſe potiùs de nomine, cùm ab Aduerſariis ſupponatur ſemper aliqua inæqualitas, & exceſſus in vno elemento: Hinc tandem concluditur, quod in quolibet mixto adeſt temperamentum à iuſtitia, quæ attenditur à commenſuratione miſcibilium ſecundùm proportionem debitam, & exigentiam formæ introducendæ: Et hæc in homine habet latitudinem ſecundùm varios ſtatus; nam in gloria temperamentum à iuſtitia eſt perfectum remotum à diſcordia, & repugnantia ſine actu, ſiue potentia, in ſtatu innocentiæ erat remotum à diſcordia actu, non potentia, actu inquam per adiutorium intrinſecum animæ gubernantis, & extrinſecum alimenti nutrientis: At in ſtatu miſeriæ eſt ſubiectum diſcordiæ & potentia, & actu, & neceſſariò ob cauſas in ſuperioribus allatas: Eſt igitur in omni temperamento prædominium illius elementi, quod minùs refrangitur in qualitatibus: hinc in ligno prædominatur terra, quia frigiditas, & ſiccitas magis viget: In vino aqua, & ſic de aliis, &c.. Et in viuentibus (ait Seraph. Doct. *loc. cit.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 2.) quod quantùm ad quantitatem molis debent prædominari elementa paſſiua, ſcilicet terra, & aqua: quantùm ad quantitatem virtutis elementa actiua, ſcilicet ignis, & aër; de qua materia agetur in libris de anima.

QVÆRES: quot ſint combinationes temperamenti difformis ſcilicet à iuſtitia.

RESPONDETVR ex traditis, quod duplex eſt temperamentum, aliud ſimplex, aliud compoſitum, temperamentum ſimplex eſt quadruplex: Primum temperamentum enim eſt, in quo calor prædominatur frigori: humiditas autem, & ſiccitas ſunt æquales in gradu: Secundum, in quo frigus excedit: Tertium, in quo humiditas ſola: Quartum, in quo ſiccitas ſuperat. Temperamentum verò compoſitum difforme eſt etiam quadruplex.

PRIMVM eſt, in quo dominatur calor,

calor, & ſiccitas, & dicitur igneum, & hoc (ait S.Bonauent. *lib.2. diſt.14. p.2. art.1. quæſt. 3.*) reddit hominem iracundum, ſeu colericum.

Secvndvm, in quo dominatur calor, & humidum, & dicitur aëreum, redditque hominem ſanguineum, & benignum.

Tertivm, in quo dominatur frigidum, & humidum, & dicitur aqueum, redditque hominem flegmaticum, & pigrum.

Qvartvm, in quo dominatur ſiccum, & frigidum, & dicitur terreum, & facit hominem malenconicum, & liuidum.

TRACTATVS V.

De Mixtis imperfectis, ſeu de Metheoris.

POST conſiderationem de elementis, eorum mixtione, & mixtorum perfectorum generatione agit Ariſt. vltimo loco de generatione quorundam mixtorum imperfectorum ex elementis, quæ metheora vocat, & hoc per quatuor libros communiter dictos metheororum, ideſt ſublimium, nempè de rebus, quæ in parte ſublimiori mundi generantur, qua occaſione pertractat etiam de mixtis imperfectis, quæ in inferiori parte generantur: hinc in quatuor principales quæſtiones diuiditur communiter iſte tractatus ſecundùm numerum elementorum, & Primò de metheoris, quæ reſpiciunt ignem: Secundò aërem: Tertiò aquam: Quartò terram: Attamen, quia eſt materia captu facilis, & ſufficienter in textu Seraphico fundamenta tradita ſunt compendiosè: Remitto Lectorem ad Authores, qui ipſam fusè pertractant: ſpeciatim ad Iauellum, Meldul.&c. inter omnes tamen excellit P. Cabæus Ieſuita, qui doctiſſimè, & fusè ſuper omnia metheora diſcurrit.

Et hæc de Generatione, & Corruptione ad laudem Dei, Beatiſſimæ Virginis, Seraph. PP. Franciſci, & Bonauenturæ.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERVM NOTABILIVM DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE.
Ad mentem S. Bonauenturæ Seraphici Doctoris.

Prior numerus numerum marginalem ſignificat, poſterior verò Paginam denotat.

A

Accidens.

ACCIDENS quale poſſit tranſire de ſubiecto in ſubiectum. num. 16. pag. 15
Accidentia alia ſunt ab eodem ſubiecto, in quo ſunt, alia trahunt originem ab alio principio. n.16. & 19. p.15. & 18
Accidentium corruptio quot modis poteſt fieri. n.15. p.14
Accidentia quænam remaneant in corruptione. n. 17. ſeq. p.16
Accidentia plura numero an poſſint ſimul eſſe. n. 69. & 71. p. 53. & ſeq. & 55
Accidens quomodò intendatur. n.35. & 37. p.28. & ſeq.

Actio, Agere.

Actio reflexiua quid ſit. num. 98. p.77
Agens ſemper eſt præſtantius patiente. num. 97. & 105. p. 76. & 82
Agens aliud vniuocum, aliud æquiuocum. n. 93. p.73
Agens non poteſt agere in omninò ſimile. n. 94. ſeq. p.74
Agens ſemper intendit imprimere ſuam

ſuam ſimilitudinem in paſſum num. 80. p.61
Actio, & reactio datur. num. 153. V. *Reactio.* p.127

Aër.

Aër quomodò aliter numeratur. n.112. p.93
Aëris plures regiones numerantur. n.112. & ſeq. p.93

Alteratio.

Alteratio quid. n.50. & 52. p. 40. & 44
Quotuplex ſit Alteratio. num. ibid. p. ibid.
Alteratio qualiter differat à generatione. n.53. p.44
Quam connexionem habeat cum generatione. n.54. p.44
Ipſius ſucceſſio, & continuitas explicatur. n.55. p.45
Intenſio, & extenſio eiuſdem. n.56. & 57. p.46
Ipſius indiuiſibilia continuantia, & terminantia. n.58. ſeq. 63. & 74. p.47. & 49. & 57
Alteratio diſtinguitur ab intenſione, & remiſſione. n.74. p.57
Alteratio propriè non eſt ſubſtantia. n.88. p.69
Nec ad quantitatem, nec ad alia Prædicamenta. n.89. p.70
Alteratio fit in quatuor ſpeciebus qualitatis. n.90. ibid.
Alterationis terminus quiſnam. n.91. p.71

Antiperiſtaſis.

Antiperiſtaſis quid. num. 98. ſeq. pag. 77
Antiperiſtaſis quomodò fiat. n.ibid. p. ibid.

Aqua.

Aqua eſt elementum, apud nos tamen non eſt purum. num. 111. p.92
Aqua aliis nominibus appellatur. n.112. p.93

Augmentum.

Augmentum quot modis poteſt fieri. n.60. p.48

Axioma.

Axioma: Vbi vnum propter aliud: vbi vnum tantùm quomodò intelligatur. n.9. p.11

C

Calor.

Calor quid ſit. n. 112. & 116. p.93. & 97
Calor conſumens, & conſeruans quid ſit. n.155. p.128

Cauſa.

Cauſæ agentis quatuor conditiones enumerantur. n.93. p.73

Centrum.

Centrum vniuerſi, & elementorum quomodo differant. num. 118. p. 100

Contrarietas.

Contrarietas, & repugnantia quid ſit. n.122. ſeq. p.104
Quotuplex in qualitatibus. n. ibid. p. ibid.

Contradictio.

Contradictio quotuplex. num. 135. p. 117

Corruptio.

Digitized by Google

Corruptio.

Corruptio quid ſit. n.10.p.12
An ſit naturalis, an violenta. n. 11. p.12
Differt à generatione. n.12.p.13
Et ab aliis mutationibus. num. 10. p.12
In corruptione quænam accidentia remaneant. n.17. ſeq.p.16
Corruptio, & generatio ſunt vna actio, non verò vnus motus. n.20. 22. & 27. p. 19. & ſeq.
An Corruptio vnius ſit generatio alterius, & è contra. num. 20. p.19
Corruptio formæ an ſit prior generatione alterius. n.23. & 25. ſeq. p.20. & 22
Corruptio naturalis, & violenta quænam. n.154. p. 128
Vnde oriatur in mixto. num. 155. p. 128
Idem corruptum an poſſit reproduci. n.44. & 47. ſeq. p.34. & 36

Condenſatio.

Condenſatio, & rarefactio quid. n.142. p. 125
Quotuplex. ibid. & 146. pag.125. & 128
In condenſatione fit penetratio partium. n.147. ſeq. p.130
In condenſatione non fit deperditio quantitatis, vel ſubſtantiæ, vel corpuſculorum, ſed fit maior reſtrictio. n.145. ſeq. & 151. p.127. & 136

Corporeitas.

Corporeitatis forma datur, & quænam. n.18.p.16
Corporum penetratio naturalis datur. V. *Penetratio.*

Creatio.

Creatio quomodò differt à generatione. n. 5. & 6. p.9

D

Denſitas.

Denſitas eſt qualitas. num. 96. p.75
Denſum, & rarum quotuplex. n.96. & 146. p.75. & 128
V. *Rarefactio.* V. *Condenſatio.*

Diſpoſitio.

Diſpoſitiones præcedunt formam. n. 38. ſeq. p. 30

Durities.

Durities eſt proprietas corporum, ſed adaptatur cæteris rebus etiam. n.99. p.78
Durities quomodò coincidit cum reſiſtentia. n. ibid. p. ibid.

E

Eductio.

Eductio formarum eſt actio differens ab vnione, & conſtitutione compoſiti. n. 9. p.11

Elementum.

Elementum quid, & quot modis ſumatur. n. 110. p.91
Elementa non ſunt prima corpora. n.110. p. ibid.
Elementum eſt compoſitum ſubſtantiale. n. 110. p. ibid.
Elementa ſunt quatuor. num. 111. p. 92
Elementa pura, & non pura quæ-

nam. n.111. p.92

Ipſorum ordo, ſitus, numerus, figura, magnitudo, vnitas ſpecifica explicantur. n. 112. ſeq. ad 119. p. 93. & ſeq.

Ipſorum qualitates explicantur. n. 112. p.93

Elementa ſunt cauſa materialis mixti. n.130. p.111

Elementa remanent formaliter in mixto. n.133. ſeq. ad 139. p. 114. & ſeq.

Ipſorum mixtio quomodò fiat. n.132. p. ibid.

Elementorum multiplex operatio in mixto. n.152. p.136

Extenſio.

Extenſio qualitatum quomodò fiat. n. 56. p. 46

F

Forma.

Formæ eductio eſt actio diuerſa ab vnione, & conſtitutione compoſiti. n.9. p.11

Formæ nouæ inductio non eſt poſterior in genere cauſæ materialis forma vetere, ſed in quocunque genere eſt prior. n. 23. 25. & 26. & ſeq. p. 20. & 22. & ſeq.

Formæ duæ in eodem inſtanti non poſſunt eſſe ſimul ſcilicet vetus, & noua. n. 27. ſeq. p.23

Formæ plures ſubſtantiales poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto. n.131. p.112

Formæ inductio exigit diſpoſitiones antecedentes. n.33. p.27

Forma ſubſtantialis ſuſcipit magis, & minus, quæ tamen non eſt propriè intenſio. n.34. ſeq. & 76. & 88. p.27. & 59. & 69

Forma accidentalis ſuſcipit intenſionem etiam poſt eductionem. n. 35. 37. 76. & 88. p. 28. & ſeq. & 59. & 69

Formæ ſubſtantialis generatio fit in inſtanti. num. 35. 37. p. 28. & ſeq.

Accidentalis ſucceſſiuè. num. ibid. p. ibid.

Formarum generationis quadruplex cauſa explicatur. n. 42. p.33

Forma accidentalis quomodò expellatur à ſubiecto. n.64. p.50

Formarum accidentalium contrarietas quænam. n.66. p.51

Sunt ſimplices. n.70. p.55

Quomodò admittant compoſitionem. n. ibid. p. ibid.

Formæ duplex effectus formalis, alter eſt informatio, alter eſt expulſio alteriùs. n.126. p. 107

Formæ elementares informant quælibet totum diuerſo modo. n.138. p.121

Quid ſit pars ſecundùm formam, & ſecundùm materiam. num. 153. p. 127

Frigus.

Frigus quid ſit. n.112. & 116. p.93 & 97

G

Generatio.

Generatio quotuplex. num. 2. p. 7

Dari euidens eſt. n.3. p.8

Quid ſit. n. 4. & 7. p.8. & 10

An eſſentialiter ſit mutatio. num. 5. & 6. p.9

Viuentium à non viuentibus differt. n.7.

Digitized by Google

n.7. p.10
Generationis terminus quid. n. 8. p.11
Generatio, & corruptio ſunt vna actio, non verò vnus motus. n.20. 22. & 23. p. 19. & ſeq.
Generatio vnius eſt corruptio alterius. n.20. p.19
Generatio quomodò eſt prior corruptione. n.23.ſeq.p.20
Generatio formarum ſubſtantialium, & accidentalium differt. num. 37. & 41.p.29. & ſeq.
V.*Forma.*
Generationis formarum quatuor cauſæ explicantur. n.42. p.33

Gradus.

Gradus in qualitatibus quid ſit. n.120. p.102
Gradus qualitatis in intenſione ſunt heterogenei, & ſubordinati. n.76. ſeq. 82. p.59. & 64
Quomodò fiat ipſorum expulſio. n.83. p. 65
Gradualis latitudo extenſiua, & intenſiua. n. 84. p.66
V. *Qualitas.*

Gratia.

Gratia, & peccatum non poſſunt ſimul eſſe. n.27.p.33

H

Habitus.

Habitus concurrunt cum potentia. n.64.p.50

Humidum.

Humidum quid ſit. n.112.& 116. p. 93. & 97

I

Indiuiſibile.

Indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua in intenſione,& extenſione quot.n.58.59.& 63.74.p.47. & ſeq. & 57

Inſtans.

Inſtantia duo immediata dantur. num. 22. 24. 28. ad 31. p. 19. & ſeq.

Intenſio.

Intenſio qualitatis naturalis quomodò differt à ſupernaturali. n. 82. p. 64

L

Lumen.

Lumina duo an intenſionem maiorem faciant, án non. n. 85. p.67

M

Maius.

Maius aliquid poteſt fieri abſque rarefactione, & acceſſu nouæ materiæ. n.151.p. 136
Quomodò poteſt hoc fieri n. ibid. p. ibid.
Quot modis poteſt fieri. num. 143. p. 126

Mixtum.

Mixtum, Mixtio,quid, & quotuplex. n.127. p.108
Elementorum explicatur. num.128. p. 109
In Mixto remanent elementa formaliter. n.133. ſeq p.114

Mixtum poteſt in ſe conuertere aliud mixtum, & elementum. n. 152. & 156. p. 136. & 129

Motus.

Motus continuitas, & ſucceſſio explicatur. n.55.p.45

Motus ad vbi importat deperditionem antecedentium vbi. n. 65. p. 50

Non verò motus alterationis antecedentium graduum. num. ibid. p. ibid.

Motus localis propriè non eſt capax intenſionis. n.89.p.70

P

Pars.

PArs ſecúndùm formam, & ſecundùm materiam quid. n.153. p.127

Paruitas.

Paruitatis minimum quod ſic datur in introductione formarum ſubſtantialium. num. 33. & 41. p. 27. & 32. & ſeq.

Penetratio.

Penetratio corporum datur naturalis, & quomodò. n. 139. & 147. ſeq. p.122. & 130

Præteritum.

Præteritum an poſſit Deus facere, quod non fuerit præteritum. n.45. & 49. p.35. & 37

Proportio.

Proportio maioris inæqualitatis in qualitatum actione quænam ſit. n.97. p.76

Q

Qualitas.

QValitatum quatuor ſpecies enumerantur. n.87.p.68

Qualitates primæ quænam ſint. n. 112. & 116. p.93. & 97

Qualitates primæ à quanam cauſa oriantur. n.116. p. ibidem

Qualitates ad octo gradus poſſunt intendi. num. 62. & 120. p. 49. & 102

Qualitates actiuæ, & paſſiuæ quænam. n.123. p.104

Quænam ipſarum vis actiua, & reſtitiua. n.93.p.73

Qualitatis intenſio fit per additionem gradus ad gradum. num. 66. ſeq. p.51

Qualitatis intenſio, & remiſſio differunt. n. 72. ſeq. p.56

Qualitatis gradus ſunt ſubordinati. n.82. p.64

Qualitas quomodò expellatur à ſubiecto. n.83. p.65

Qualitatis latitudo intenſiua, & extenſiua explicatur. num. 84. p.66

Qualitatis gradus in agendo omnes ſimul concurrunt. n. 86. p.67

Non verò in reſiſtendo. num. ibid. p. ibid.

Qualitatum naturalium, & ſupernaturalium terminus qualis. n.92. p. 72

In qualitatum actione quænam inæquali

Digitized by Google

æqualitas requiratur. num. 97. pag. 76
Qualitates contrariæ in eſſe remiſſo naturaliter poſſunt eſſe ſimul in eſſe ſummo ſupernaturaliter. num. 124. & 126. & 105. p. 106. & ſeq.
Qualitates mediæ ſunt diuerſæ ſpeciei à primis, & quare. n. 125. p. 107
Qualitatum mutatio in intenſione qualiter fiat. n. 68. p. 53
Qualitas vt duo non differt ſpecie à qualitate vt tria. num. 71. pag. 55
In qualitate ratio intenſionis eſt quantitas virtutis. num. 61. p. 48

Quantitas.

Qantitas alia molis, alia virtutis. n. 70. p. 55
Quantitas non eſt terminus alterationis. n. 89. & 145. pag. 70. & 127
Quantitas non eſt terminus rarefactionis. n. ibid. p. ibid.
Quantitatis effectus formalis quiſnam ſit. n. 89. p. 70
Datur quantitas interminata in materia. n. 14. & 143. p. 14. & 126

R

Raritas.

RAritas, & denſitas explicatur. n. 96. & 150
Quotuplex. n. 144. & 146. p. 75. & 150. & 127. & ſeq.

Rarefactio.

Rarefactio, & condenſatio quomodò fiant. n. 146. ſeq. p. 128

Reactio.

Reactio in actione quomodò fiat. num. 101. & 104. & ſeq. pag. 79. & 81. & ſeq.

Remiſſio.

Remiſſio, & intenſio qualiter differant, & quomodò fiat. num. 72. & ſeq. p. 56

Reſiſtentia.

Reſiſtentia eſt quid poſitiuum inter contraria. n. 102. p. 79
Reſiſtentia alia formalis, alia effectiua. n. 100. p. 78
An ſit actio. n. 102. & 103. p. 79. & ſeq.
An conueniat primis qualitatibus. n. 103. p. 80

S

Similitudo.

SImilitudo ſecundùm ſubſtantiam, & ſecundum accidens quænam. n. 93. p. 73

Succeſſio.

Succeſſio in motu vnde oriatur. n. 33. p. 27
Succeſſiuorum, & permanentium inceptio, & deſitio explicatur. n. 33. & 37. p. 27. & 29
Succeſſio alterationis qualis. n. 56. & 57. p. 46

Temperamen

Digitized by Google

T

Temperamentum.

Temperamentum in mixtis quid. n.157. ſeq. p.140
Temperamentum quotuplex. n. ibid. p. ibid.

Terra.

Terræ centrum. n. 118. p. 100

V

Vinum.

Vinum poteſt conuertere in ſe aquam, n.156.p.129

Virgo.

Virgo corrupta non poteſt à Deo fieri, quòd non ſit corrupta. n.42. pag. 37

Digitized by Google

IN LIBROS ARISTOTELIS DE ANIMA AD MENTEM SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRÆ.

160 † HVCVSQVE animus noſter extra ſe diu verſatus eſt, nunc ordo doctrinæ poſtulat, vt ad propriæ naturæ cognitionem reuocetur: id enim peculiare eſt priuilegium animæ noſtræ (ait S. Bonauentura) poſſe ſeipſam cognoſcere. Cùm autem hactenùs diſſeruerit de ente mobili tum ſub vniuerſali conſideratione in libris Phyſicorum, tum ſub determinata magis ratione erigendo contemplationem nempè ad ſuprema corpora, & hinc ſe demittendo ad cognitionem ipſius entis, vt eſt ſubiectum generationi, & corruptioni, & indè ſecundùm ordinem elementorum ad formam mixtionis: Et quia hæc omnia ordinantur ad animam, in qua eſt finis (ait Seraph. Doct. *Serm. 1. Hexaëm.*) eſt enim creata in horizonte æternitatis, & temporis: hinc opere pretium erat, vt ad ſeipſum tandem rediret animus, & propriæ ſubſtantiæ dignitatem, facultatem in potentiis, excellentiam in operationibus proprio mentis obtutu intueretur.

Digitized by Google

Opvs quidem hoc ab Ariſt. compoſitum verè digniſſimum, & miro ordine concinnatum licèt ſuper omnia arduum, quod licèt inſcripſerit de Anima, attamen quia ipſa eſt actus corporis organici, non excluſit corpus: Vnde & de corpore animato, provt animæ ſubordinatur, peculiarem conſiderationem habet: ſub qua ratione & Nos procedemus, ſequentes de more noſtro veſtigia S. D. vt ipſo Ductore iter incœptum tandem complere poſſimus, & peruenire ad optatum Paradiſiacum Viridarium Theologiæ Sacræ: Hincque

161. Dividemvs hanc materiam in tres partes: In quorum prima conſiderabimus animam in communi ſecundùm ſe, & provt eſt prædita potentiis ſuis, ſimulque agemus de anima vegetante: In ſecunda de ſentiente, & In tertia de rationali: ſicque finem dabimus huic nobiliſſimæ tractationi. Ne autem in vanum tempus teramus circa ſuperflua.

Primò ſupponimus dari ſcientiam de Anima: ſic etiam Seraph. Doct. *in Opuſc. in Princip. S. Script. & in lib. 2. diſt. 1. part. 2. quæſt. vltim.* habet enim & proprietates, & principia, & cauſas, & partes ſubiectiuas, ſcilicet animam vegetantem, ſentientem, & rationalem, quæ omnia ſunt cognoſcibilia ſaltem à poſteriori.

Secvndò ſupponimus obiectum horum librorum eſſe vel ens mobile animatum, vel ipſam animam: nam ad iſta ordinantur omnia, quæ in his libris tractantur: Scio eſſe diſcrepantiam inter DD. an ſit corpus animatum, an anima vt ſic, an ens mobile animatum: Sed in re parui momenti non eſt, cur immoremur: Aliqui etiam diſcrepant, an ſit de conſideratione Phyſici, an Metaphyſici conſideratio de Anima, ſed vtrumque eſt verum, ſpectat namque ad Phyſicum (ait S. Doct. *Serm. 1. Hexaëm.*) provt eſt forma, & actus corporis: ſpectat & ad Metaphyſicum, ſi conſideretur ſecundùm ſe, & abſolutè.

PARS

Digitized by Google

PARS PRIMA DE ANIMA.

TRACTATVS PRIMVS.

De Anima in communi.

162 I. ANIMAM eſſe certum eſt, cùm cuique notum ſit ex propriis operationibus, vnde Ariſt. non proponit quæſtionem de ipſius exiſtentia, ſed procedit ad explicandam ipſius eſſentiam per duplicem definitionem, quod & Nos in ſequentibus quæſtionibus præſtabimus præmittentes de more Textum Seraph. Doctoris.

TEXTVS SERAPHICVS.

§. I.

Anima quoad nomen.

A. ANIMA ex vi nominis dicitur ab à, & æma, ideſt ſine ſanguine, vel ab à, & nemem, quod eſt tribuere eo, quod tribuit vitam corpori, vel anima quaſi anemos, ideſt ventus, ſeu ſpiritus: Dicitur autem anima, quia animat corpus: Dicitur & mens, in quantum recolit: Animus, dum vult: Ratio, dum rectum iudicat: Spiritus, dum ſpirat, vel quia ſpiritualem naturam habet: Senſus, dum ſentit: Memoria, dum recordatur: Voluntas, dum conſentit: Appellatur autem pluribus nominibus, non quia ha-

beat multiplicem eſſentiam, ſed multiplicitatem virtutum, & operationum. *Comp. Theol. lib. 2. cap. 31.*

§. II.

Quid ſit Anima.

B. QVIA anima, vt dictum eſt, habet multiplicem perfectionem, ideò etiam multiplicem definitionem admittit: Hinc, vt eſt ſpiritus, definitur, *Subſtantia incorporea intellectualis illuminationum, quæ ſunt à prima, & vltima reuelatione perceptiua:* Provt eſt anima, ideſt forma, & vita corporis, definitur, *Subſtantia incorporea regens corpus: Vel actus primus corporis organici phyſici potentia vitam habentis:* Provt verò eſt anima, & ſpiritus, deſcribitur per ordinem ad creaturas ſic, *anima eſt ſimilitudo omnium:* per ordinem ad corpus ſic: *Anima eſt ſubſtantia rationalis regendo corpori accommodata:* per ordinem ad Deum, vt ad ſuam cauſam efficientem ſic: *Anima eſt deiforme ſpiraculum vitæ:* per ordinem ad Deum vt ad finem vltimum ſic: *Anima eſt ſpiritus intellectualis, & in corpore ad beatitudinem ordinatus. Op. Centil. part. 3. ſect. 19.*

§. III.

De quo eſt Anima.

C. ANIMA eſt ens viuens intelligens, ac libertate vtens non quidem eſt à ſeipſa, nec de Diuina natura, ſed à Deo per creationem de nihilo in eſſe deducta, eſt tamen forma viuens non ex natura extrinſeca, ſed ex ſeipſa, non vita mortali, ſed perpetua: eſtque intelligens non ſolùm creata, ſed creatricem eſſentiam, ad cuius imaginem, & ſimilitudinem facta eſt: Imago autem nominat conformitatem in quantitate, ſimilitudo conuenientiam in qualitate: Illa dicit configurationem, ſcilicet figuram, quæ eſt quantitas in qualitate, & qualitas in quantitate: Iſta dicit eandem qualitatem rerum differentium: Illa item dicitur in naturalibus: Iſta in gratuitis: Illa item eſt in potentia cognoſcendi: Iſta diligendi. *In Centil. part. 3. ſect. 24.*

§. IV.

§. IV.

De Vita animæ.

D. QVIA anima eſt vita corporis: hinc aliquid dicendum eſt de vita: Vita igitur eſt actus continuus, & immanens ſubſtantiam ſui indiuidui complens,&perficiens ſecundùm ipſius naturam, ſcilicet primariò, & eſſentialiter. *Centil. ibid. & lib. 1. diſt. 8. part. 1. dub. 9. & lib. 1.diſt.36. art. 2. quæſt.1. ad vltim.*

E. VITA autem hîc ſumitur pro actu primo: duplex enim eſt vita, ſcilicet in actu primo, & in actu ſecundo: primo modo dicit ipſam eſſentiam animæ, vt in ratione formæ, non in ratione agentis: ſecundo modo dicit actum conſequentem: Vnde anima ſeipſa immediatè eſt vita informando, & ſimul viuificando. *Lib. 1. diſt. 43. art.1. quæſt.1. ad vlt. & lib. 1. diſt.36. cit. & lib.2. diſt.26. art.1. quæſt.5. ad 1. & lib.3. diſt.27. art.1. quæſt.3.ad 3. & lib.4. diſt. 14. part.2. dub. 5. & diſt. 49. part. 1. art. 1. quæſt. 4. ad 1. & lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. dub. 2. & lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 1.quæſt.1. ad 4. & 5.*

F. HINC vita, ſeu anima per modum agentis eſt principium vitalium actuum, vt eſt intelligere, qui eſt actus vitæ, ſicut & actus aliarum potentiarum, quæ dicuntur vita, provt continuantur, ſeu identificantur cum anima: ſic actus principales vitæ ſunt vegetatio, ſenſificatio, & intellectio: Hinc & triplex vita, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, & rationalis, licèt propriiſſimè loquendo vita competat tantùm ſenſitiuis, & rationalibus, ob id & ſacra Scriptura dicit de plantis, quod factæ ſunt in animam virentem: vita enim maximè manifeſtatur in motu, & ſenſu. *Lib. 1. diſtinct. 36. artic. 2. quæſt.1. ad vltim. & lib.2. diſt. 26. art.1. quæſt.5. ad 1. & lib.1. diſt.43. art. 1. quæſt. 1. ad 4.& lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. quæſt. vltim. ad 3. & lib. 2. diſt.1. part.2. art.1. quæſt.2. in corp. & lib.2. diſt.15. dub.1.*

G. ACTVS autem vitæ primus eſt vnicus reſpectu totius corporis, non multiplex eo, quod omnia membra continuantur, & reducuntur ad vnum principale membrum in corpore, mediante qua eſt defluxus, motus, & ſenſus ad alia membra, vt patet in corde. Hincque cauſa intrinſeca vitæ eſt ipſa anima: extrinſeca verò, quia eſt à corde, eſt conſiſtentia calidi, & humidi. *Lib.2. diſt. 18. art. 2. quæſt. 1. ad 2. & lib. 4. diſtinct. 44. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad vltim. & Serm. 1.*

Digitized by Google

Hexaem. & lib.2. diſtinct. 17. art.2. quaeſt.2. argum. 1. ad oppoſ. aliiſque locis cit.

§. V.

De Diuiſione animæ.

H. Tres autem ſpecies tantùm animarum poſſunt dari, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, & rationalis: Prima eſt in plantis: ſecunda in animalibus irrationalibus, & tertia in homine: In omnibus his quælibet nominat ſubſtantiam, ſed cum hoc diſcrimine, quod in animalibus vegetatiua nominat potentiam, & in rationalibus vegetatiua, & ſenſitiua nominat itidem potentias. *Centil. part. 3. ſect. 21. & 22. & lib. 2. diſtinct. 31. art. 1. quaeſt. 1. ad 5. & 6. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. quaeſt. 1. fund. 3. & Comp. Theol. lib. 2. cap. 31.*

I. Ex quibus infertur, quod in quolibet viuente vnica tantùm anima debet aſſignari: habens tamen multiplicem potentiam: Vnde dicere animam vnam eſſe in omnibus hominibus eſt error, & hæreſis: obidque eſt de fide quemlibet hominem habere propriam animam informantem corpus vt formam, & perfectionem, & mouentem ipſum, vt motorem.

Et ſi obiicias, quòd homo priùs nutritur, & ſentit, quàm ratiocinetur, ergo videntur ibi eſſe tres animæ: Ad hoc reſpondendum eſt, quod ſenſualitas tribus modis poteſt ſumi: Primò, prout dicit diſpoſitionem ex parte carnis ad actum virtutis ſenſitiuæ: Secundò, prout dicit diſpoſitionem ex parte carnis ad ſentiendum cum virtute ſpirituali mouente, nondum anima carnem perficiente: Tertiò, prout dicit non ſolùm diſpoſitionem cum virtute mouente, ſed etiam habilitatem, quæ ineſt ex anima perficiente: Primo, & ſecundo modo ſenſualitas eſt non ab anima informante embryonem, ſed à generante ratione virtutis, ſpirituum, & caloris, quæ cum ſemine deciduntur mouens, regens, & operans diſpoſitiuè vſque ad animæ inductionem: tertio modo eſt ab anima informante, & per hoc patet animam vnicam eſſe in viuente. *Lib.2. diſtinct. 31. art. 1. quaeſt. 1. in corp. & ad 5. & 6. Centil. part. 3. ſect. 21. & 22. & lib. 3. diſtinct. 16. art. 2. quaeſt. 1. in corp. & lib. 2. diſt. 18. art. 2. quaeſt. 1. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 3. quaeſt. 2.*

§. IV.

Digitized by Google

§. VI.

De indiuiſibilitate animæ.

K. Et quia celebris eſt quæſtio, an omnis anima ſit indiuiſibilis: Ad hoc reſpondendum eſt, quod forma ſubſtantialis eſt triplex: alia corporalis, quæ perficit corpus, extenditur, & dependet: quia perficit, eſt tota in toto per informationem: quia extenditur, perfectionem etiam totius communicat partibus, & cuilibet parti: quælibet enim pars ignis eſt ignis: quia dependet in operari, nec agit per ſe, ideò & operationem totius communicat partibus; ſic quælibet pars ignis non ſolùm eſt ignis; ſed & comburit, & hæc abſque dubio eſt diuiſibilis: Anima verò ſenſitiua, & vegetatiua perficit totum corpus, obidque eſt tota in toto: quia non extenditur, ideò perfectionem totius non communicat partibus: pars enim animalis non eſt animal: quia verò dependet ſcilicet in operari, ideò operationem totius communicat partibus, ſicque quælibet pars ſentit, & viuit: Anima verò rationalis perficit corpus, ſed nec extenditur, nec dependet: obidque eſt cæteris perfectior: Ex quibus ſequitur, quod omnis anima ſit indiuiſibilis. *Lib. 1. diſtinct. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 1. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 3. quæſt. 2. & lib. 2. diſtinct. 25. part. 2. art. 1. quæſt. 6. in corp. & diſtinct. 17. art. 1. quæſt. 2. ad 5. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 1. ad 2. & lib. 4. diſtinct. 10. part. 1. art. 1. quæſt. 5. in corp. & Itiner. ment. cap. 2.*

L. Svnt enim formæ ſpirituales, cùm ſint immunes à quantitate, & extenſione molis, nec ſubiaceant extenſioni, habent tamen ſuos gradus ſpiritualitatis, ſecundùm quod magis, vel minus elongantur ab extenſione. *Loc. ſuprà cit. & lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. fund. 3. & ad 3. & 4. Itiner. ment. cap. 2. & lib. 4. diſtinct. 50. part. 2. art. 1. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 1.*

M. Differvnt autem iſtæ animæ, quod rationalis eſt hoc aliquid, ſcilicet per ſe exiſtens, obidque compoſita ex materia, & forma, cæteræ verò nequaquam, ſed ſunt puræ formæ ſimplices. *Lib. 2. diſt. 17. art. 1. quæſt. 2. ad 5.*

N. Hinc ergo ſoluitur quæſtio, an anima aliqua ſit compoſita: Ad hoc dicendum, quod ſola anima rationalis eſt compoſita ex materia, & forma tanquam ex duabus naturis: cæteræ verò nequaquam: nec

nec talis compoſitio infert imperfectionem : immò infert maximam perfectionem, nempè quod ſit per ſe exiſtens, motorque ſufficiens corporis, habetque propriam operationem, quo agit, & quod agit: tum quia eſt per ſe ſuſceptibilis contrariorum: tum quia eſt vita: ergo in ea eſt aliquid, quo viuit, & quod viuit. *Lib.2. diſtinct. 17. cit.*

O. QVIA anima eſt forma, & actus corporis, ideò exigit corpus proportionabile, ſit autem tale quantum ad æqualem complexionem, & quantum ad pulcherrimam, & multiformem organizationem, & quantum ad ſtaturæ rectitudinem: Vnde infimum ſpiritus, & ſupremum corporis ſunt vnibilia miro modo: potentia enim viuificandi ineſt animæ reſpectu corporis complexionis mediis ſpiritibus vitalibus: Potentia item vegetatiua, & ſenſitiua reſpectu multiformis organizationis mediis ſpiritibus naturalibus, & animalibus: Et quia anima ordinatur ad beatitudinem, hinc indiget corpore ſurſum erecto, vt atteſtetur ſpiritus rectitudini, & ipſius ſubiectioni: Et hinc partes exiſtentes in corpore dicuntur tripliciter viuere: primò, quia recipiunt influentiam vitæ, ſuntque partes ſolidæ: ſecundò, quia diſponunt ad vitam, ſuntque fluidæ: tertiò, quia ortum,& conſeruationem habent ab actu vitæ, ſuntque excrementitiæ. *Centil. part. 3. ſect. 25. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 2. ad 2. & lib. 4. diſt. 44. part. 1. quæſt. 1. ad 3.*

P. Ex quibus ſequitur, quod cùm dentur in corpore organico plures partes diuerſæ rationis, etiam debet in qualibet recognoſci propria forma à cæteris diuerſa: Ratione enim organizationis ſunt diuerſæ, licèt ratione complexionis ſint vniformes toti, & ob id diſpoſitæ ad idem genus vitæ, & ab vna forma totali perfectibiles: vltra quas formas debet inueniri in corpore vna forma totalis complexionis. *Lib. 1. diſt. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 4. & lib. 2. diſtinct. 26. art. 1. quæſt. 5. & lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 3.*

§. VII.

De potentiis animæ, & de Vegetatiua.

Q. QVIA in anima debet eſſe multiplicitas potentiarum: Dicendum eſt potentias eſſe ſubſtantiales animæ, non tamen omninò idem per eſſentiam, cùm ſe habeant per modum egredientis ab anima, nec tamen ita differunt, vt ſint alterius generis, ſed ſunt in eodem

Digitized by Google

dem genere per reductionem, quia per ipſas anima intelligitur habere eſſe perfectum eſſentiale, ſeu ſubſtantiale, obidque addunt animæ pluſquam potentia materiæ. *Lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *articul.* 1. *quæſt.* 3. *&* *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. 3. *&* 4. *&* *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 2.

R. VEGETATIVA autem in plantis, licèt ſit ſubſtantia, ſeu anima, & forma: in brutis tamen, & hominibus eſt potentia, cuius actus ſunt generare, nutrire, & augmentari. *Centil. part.* 3. *ſect.* 21. *&* 22.

S. GENERATIO autem viuentium fit per deciſionem ſeminis, quod eſt ſuperfluum alimenti, cum quo deciditur aliqua ſubſtantia radicalis ipſius generantis, & virtus eiuſdem, quæ concurrit ad organizationem vſque ad animæ inductionem, & attingit geniti formationem. *Lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. *&* *lib.* 4. *diſtinct.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *&* *lib.* 3. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *per totam, præcipuè ad vltim.*

T. AN autem ſolùm Pater actiuè concurrat: dubium eſt: Ad quod dicendum eſt, quod vterque Parens actiuè concurrit, ſed principaliter Pater: minùs principaliter Mater, quæ etiam dicitur principium paſſiuum per comparationem ad principalem actiuitatem Patris. *Lib.* 3. *diſtinct.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* *lib.* 2. *diſtinct.* 20. *articul.* 1. *quæſt.* 2.

V. IN nutritione verò, & augmentatione acquiritur noua pars ſubſtantiæ corporeæ, quæ dicitur caro ſecundùm materiam, non ſecundùm formam: Differunt autem, quod hæc eſt de prima conſtitutione viuentis: illa autem nequaquam, ſed ſpectat ad integritatem ipſius. *Lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 2. *&* *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *articul.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. *&* *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* *Centil. part.* 3. *ſect.* 21. *&* 22.

NOTATIONES hîc ad Scholium Seraphici Textus non ſubijciuntur, cùm verba Textus ſint ſatis de ſe clara, & cùm in quæſtionibus ſequentibus fusè explicentur.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Anima.

163. ARISTOTELES affert, & confutat varios errores Antiquorum circa quidditatem animæ,

mæ, quos breuiter perſtringit S. Bonauent. *in Comp. Theolog. lib. 2. cap. 30.* Aliqui enim dixerunt eſſe accidens, nempè harmoniam, & concentum contrariarum qualitatum, quibus componitur animus: ſic Empedocles, Galenus: citatur etiam Plato eo, quia dixit animam rationalem eſſe numerum, ſeu circulum, ſed reuera Plato loquutus eſt figuratè, cùm enim anima ſit ſupra ſe reflexiua, per diuerſas operationes quaſi circulum committit, de quo circulo S. Bonau. *in Breuil. part. 2. cap. 4.* optimè loquitur, ſicut Iauellus fusè explicat ſenſum germanum Platonis. Alij eſſe tenue quoddam corpus, nempè aliquod ex elementis. Alij lucem. Alij ſpiritum ex athomis compoſitum, quæ omnes opiniones iam obſoletæ ab Ariſtot. refutantur, ſed antequam ad aſſignandam definitionem ab ipſo Philoſopho traditam deueniamus.

[illegible]. ADVERTENDVM eſt, quod anima, cùm ſit ſubſtantia habens multiplex munus, perfectionem, & operationem, ideò eſt etiam capax multiplicis deſcriptionis, quas omnes aſſignat S. Bonauent. *in Centil. part. 3. ſect. 19.* vt videre eſt in Textu ſuprà allato: Sed quia hîc conſideratur per ordinem ad corpus, cuius eſt motrix, & perfectio: vt motrix deſcribitur à Seraph. Doct. Anima *eſt ſubſtantia incorporea regens corpus:* vt perfectio eſt, definitur duplici definitione ab Ariſtotele: Quare ſit

164. PRIMA CONCLVSIO: Anima rectè definitur: *Actus primus corporis organici potentia vitam habentis:* Item Anima *eſt id, quo viuimus, mouemur, ſentimus, & intelligimus:* Sic Ariſtot. quæ duæ definitiones ab omnibus acceptantur, & à Seraph. Doct. *loc. cit.* tanquam bonæ, & rectè traditæ.

165. PROBATVR, & explicatur: Dicitur (*actus*) loco generis, per quod conuenit cum accidentalibus actibus: Dicitur (*primus*) per quod diſconuenit cum actibus ſecundis, & accidentalibus, ſed eſt principium operationum, & per hanc particulam conuenit cum cæteris formis ſubſtantialibus conſtitutiuis compoſitorum, à quibus proueniunt omnes actus ſecundi, ſiue immanentes, ſiue tranſeuntes, ſic anima vt actus primus eſt forma ſubſtantialis corpus informans: Et hinc (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 1.*) eſt pars ſubſtantialis ſpeciei humanæ phyſicæ, immò & ipſa eſt quodammodò ſpecies, licèt incompleta: Dicitur (*corporis organici*) Hîc diſquirunt Philoſophi, quid intelligatur nomine corporis organici, an ſola materia cum accidentalibus formis, an compoſitum, quod coaleſcit ex vnione animæ cum materia, an corpus compoſitum ex materia, & forma corporeitatis: Negantes formam corporeitatis intelligunt materiam cum diſpoſitionibus accidentalibus: ſicque per hanc particulam anima non differt à cæteris formis ſubſtantialibus: Sic plures Authores apud Conimbric. hîc: Alij & ſunt Thomiſtæ apud Ioan. à S. Thom. hîc, & Complut. intelligunt non materiam nudam, ſed formatam gradu corporeitatis non quidem tributo ab alia forma, ſed ab ipſa anima, quæ tribuit ipſi materiæ plures gradus, nempè primò gradum organizationis, & poſterius natura vitam, quæ expoſitio verè patitur graues difficultates: nam per hoc anima non diſtingueretur à cæteris formis corporeis,

Digitized by Google

poreis, quæ tribuunt eſſe corporeum animæ, & vltra illud etiam aliud vltimatum eſſe, provt notauimus in Phyſica: Scotus cum ſuis intelligit de materia informata forma corporeitatis: Nos cum Seraph. Doct. ex traditis in Phyſica dicimus intelligi debere nomine corporis materiam informatam forma propria corporeitatis, & per ly (*organici*) idem corpus informatum forma complexionis, & organizationis: ſunt enim effectus formales diuerſi exigentes diuerſas formas ſubſtantiales: Vide *lib.* 1. *Phyſ. tract.* 4. *quæſt.* 3. & infra etiam de hac materia redibit ſermo: Dicitur (*potentia vitam habentis*) vt intelligatur hæc vltima particula: aduerte duplicem vitam dari ſubſtantialem, & accidentalem: Prima eſt à principio ſubſtantiali, à quo eſt actus primus vitæ: Secunda conſiſtit in operatione aliqua vitali, quæ ſupponit principium ſubſtantiale vitale: In hac definitione ſumitur vita in eo ſenſu, quo anima eſt actus corporis, & conſequenter & ipſum corpus eſt in potentia ad animam, ergo eſt in potentia ad vitam ſubſtantialem, vt anima poſſit eſſe actus primus in illo.

Ex quibus ſequitur, quod ſi corpus eſt in potentia ad actum primum vitæ, debet eſſe proximè diſpoſitum ad talem vitam: Diſpoſitione inquam in ratione ſubſtantiali per formas ſubordinatas, & in ratione accidentali per temperamentum primarum qualitatum, quod tradit acutè Seraph. Doct. *in Breuil. part.* 2. *cap.* 4. *& lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *& part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. *aliiſque locis pluribus.*

Secvnda Definitio patet ex traditis: Anima *eſt, quo viuimus, &c.* per hanc enim explicatur natura animæ ſuprà definitæ per ordinem ad operationes vitales, quarum eſt actus primus, & ſubſtantialis.

Dices: Definitio per additamentum competit ſolùm accidentibus, ſed definitio prima eſt per additamentum ſcilicet per ordinem ad ſubiectum, quod informat: ergo vel eſt malè tradita, vel anima erit accidens.

Confirmatvr ex Ovied. hìc, quia organizatio corporis non exigitur ab anima ſecundùm ſuam primariam rationem eſſentiálem, ſed tantùm per ordinem ad operationes: obidque talis exigentia eſt à potentiis, non ab ipſa anima: ergo non definitur anima ſecundùm ſuum conceptum metaphyſicum eſſentialem.

Respondetvr ex Seraph. Doct. quod cùm nomen animæ ſit potiùs officij, quàm naturæ: Sic *in Serm.* 1. *de S. Agnete:* ideò anima poteſt conſiderari ſecundùm ſe, & Metaphyſicè, ſicque eſt ſubſtantia incorporea, ſed provt eſt anima, & forma, cùm radicaliter dicat vnibilitatem ad corpus, & cùm ſit corporis perfectio ſubſtantialis, ſic definiri debet per ordinem ad corpus, quod non eſt alterius prædicamenti: hinc non eſt hæc definitio data per additamentum: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. *in corp. & ad* 1. *& aliis locis cit.*

Ad illud Oviedi Reſpondetur negando antecedens, licèt enim eſſentia præcedat potentias, non præcedit tamen ordo ad ipſas, cùm talis ordo ſit tranſcendentalis eſſentialiter incluſus in eſſentia animæ, & conſideratæ in actu primo: Sed ad maiorem, & clariorem intelligentiam

tiam quidditatis animæ, cùm ipſa ſit vita corporis: hinc proponitur ſequens quæſtio valdè neceſſaria, & vtilis de vita.

QVÆSTIO II.

Quid ſit vita, & quanam ſit ipſius ratio formalis.

166. DICTVM eſt ſuprà animã eſſe actum tribuentem vitã corpori, obidque & in ipſa eſſe rationem formalem vitæ: Hinc quæritur, in quonam conſiſtat hæc ratio formalis vitæ, ſeu an ipſa ſit viuens, animatumque per ipſam viuat: Sed quia Angeli etiam viuunt, & ipſe Deus, qui tamen non habent animam: hinc ratio vitæ eſt quid ſuperius ad eandem animam: Communiter autem recognoſcitur ratio vitæ in motu, ſeu actione immanente, ſed tamen hæc poſitio indiget expoſitione: Hinc

PRIMÒ Notandum ex S.Bonauent. *lib. 1. diſt. 43. art. 1. quæſt. 1. ad vlt. & lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 5. ad 1. & 2. & lib. 3. diſt. 27. art. 1. quæſt. 3. ad 3. & lib. 4. diſt. 14. part. 2. dub. 5. & diſt. 49. part. 1. art. 1. quæſt. 4. ad 1. & lib. 1. diſtinct. 36. art. 2. quæſt. 1. ad 4.* quod vita poteſt ſumi pro actu primo, & pro actu ſecundo: Primo modo eſt ipſa anima, quatenùs ſeipſa eſt vita, ſeu viuens, & quatenùs poteſt viuificare corpus, & exire in actus vitales: Secundo modo eſt, quatenùs actu viuificat, vel exit in actus vitales: Primo modo eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, & melior ipſa in quocunque ſubiecto, quàm non ipſa, quia importat principium intrinſecum ſe perficiendi per actiones vitales, quæ perfectio differenter ineſt in Deo, in Angelis, & in Animabus: nam in Deo eſt ſine vllo motu per actionem, quæ eſt eius ſubſtantia, influitque vitam in aliis vt cauſa efficiens: In Angelis verò eſt vita, ita quod non poſſunt aliis communicare vitam per modum cauſæ efficientis: eſt enim perfectio ſoli Deo propria: In cæteris verò creaturis eſt ita vita, quod poſſunt aliis conferre vitam, ſed per modum informationis: idque eſt actus perfectionis cum imperfectione admixta, & hoc eſt proprium animæ: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 5.*

SECVNDÒ Notandum, quod cùm vita ſit actus immanens, ad rationem vitæ non ſatis eſt quæcunque actio immanens: nam etiam aqua ſe infrigidat per actum immanentem, & grauia tendunt deorſum: Vnde duplex actio immanens, alia eſt ad terminum per accidens immanentem, qui ſcilicet ita habetur à tali cauſa, quod poſſet etiam haberi ab alia cauſa, vt verbi gratiâ, aqua calefacta ſi refrigeretur redeundo ad ſuum innatum frigus, illud frigus eſt per actum immanentem à propria forma: poſſet tamen haberi ab alia cauſa, & ſi produceretur ab alia cauſa, eſſet tamen eiuſdem ſpeciei cum illo frigore, quod à propria forma producitur: Alia eſt actio immanens per ſe, cùm ab alio principio non poteſt haberi niſi à proprio, & hæc vel eſt per ſimplicem emanationem, quomodò potentiæ immediatè emanant ab eſſentia, vel eſt mediante aliquo principio præter principale, & hoc vel ex parte potentiæ, vel ex parte obiecti, vt ſunt omnes actiones

Digitized by Google

nes vitales, quæ à potentiis eliciuntur, ſupponunt enim vel organum tanquam comprincipium, vel ſpecies receptas in potentia: Prima autem emanatio propriè non eſt actio: Secunda autem eſt, eo quia exigit aliquod extrinſecum in principio actu operante.

167. Tertiò Notandum, quod duplex actus à forma aduenit, alter per modum informantis, & vt forma, ſeu actus eſt, alter per modum efficientis, ſicut albedo ſeipſa albificat ſubiectum per informationem, & diſgregat viſum per efficientiam: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 26. art. 1. quæſt. 5. ad 1. & 2.* Idem & de anima dicendum eſt ſuo modo: in ſe enim conſiderata, ſeu ipſum quo eſt, dicitur eſſentia, provt verò eſt actus, quia eſt nobiliſſima inter formas, dat viuere, & id per modum informationis ſeipſam tribuendo immediatè corpori organizato, conſiderata verò per modum agentis ſic exit in actus vitales per potentias, quæ cùm ſint identificatæ cum anima, etiam ipſæ dicuntur viuere, & ob id & valentes exire in actus vitales, *lib. 1. diſtinct. 43. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & lib. 3. diſtinct. 27. art. 1. quæſt. 3. ad 3. & lib. 3. diſtinct. 21. art. 2. quæſt. 2. fund. 2. & lib. 2. diſtinct. 1. quæſt. vlt. ad 3. & lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. dub. 2.* Differunt autem formæ non viuentes à viuentibus, quod cùm omnes dent perfectionem entitatiuam ſubiecto, ſimulque operatiuam, non viuentes non ſunt actiuæ propria actione in ordine ad aliquam perfectionem ſibi debitam, recipiunt enim in ſua prima origine omnem perfectionem poſſibilem, & ſi aliquando deturbantur ab ipſa, ſeipſis reducunt ad ipſum per emanationem, vt patet in aqua calefacta, formæ verò viuentes à ſui origine tribuunt viuenti virtutem acquiſitiuam perfectionis ſibi debitæ, & non habitæ in ſui prima productione: In eo autem, quod & ipſæ facultatem habent operandi extrinſecè, non diſtinguuntur à non viuentibus: hæc Serbellon. *diſputat. 1. quæſt. 1. art. 2. num. 17.* Ex quibus ſequitur, quod vitalitas animæ conſiſtit in propria ſua eſſentia, vitalitas corporis conſiſtit in informatione facta ab anima, & vitalitas actuum in eo, quod exeunt à principio efficiente vitali, & intentionaliter tendunt in obiectum: hinc definiuit Seraph. Doct. animam *in Breuil. part. 2. cap. 4. & 9.* tali pacto dicens, quod anima *eſt forma, ens viuens, ſentiens, & intelligens*, per quas operationes diſtinguitur viuens à non viuente: aduerte tamen, quod per ly *viuens* intelligitur vegetans.

168. Prima Conclvsio: Vita eſt actus continuus intrinſecus, & immanens ſubſtantiam ſui indiuidui complens, & perficiens ſecundùm ipſius naturam, ſcilicet primariò, & eſſentialiter, ſecundariò verò per ordinem ad operationem vitalem ſibi debitam: Eſt S. Bonauent. *loc. citat.* præcipuè *lib. 2. diſt. 8. part. 1. dub. 9. & lib. 1. diſtinct. 36. art. 2. quæſt. 1. ad vlt.*

Probatvr, & explicatur: Dicitur (*actus*) vt ait Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 43. & lib. 2. diſtinct. 26. cit.*) non per modum actus, mutationis, ſeu operationis, ſeu potentiæ, ſed provt dicit perfectionem ſecundùm ſe entitatiuam: Dicitur (*continuus*,) quia vita eſt actus ſpiritualis, & continuus fluens immediatè ab ente quieto, & ſempiterno, vt ait Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 36.* & per id ex-

Digitized by Google

cluditur operatio, quæ licèt procedat à natura viua, tamen ceſſat vt aqua calefacta, dum per ſuam formam ſe reducit ad primam naturam frigoris: at vita ſemper eſt in actu abſque interruptione: Dicitur (*internus, intrinſecus, & immanens,*) vt excludantur actiones tranſeuntes, immò immanentes etiam præcisè ſumptæ: nam vita propriè non eſt actio, ſed eſt ipſa entitas animæ ſecundùm ſe habens intimè hanc perfectionem ex natura ſua, per quam dicitur viuere: Dicitur (*indiuidui ſui ſubſtantiam perficiens*) quia, vt docet Seraphicus Doctor *loc. citat.* non ſolùm anima eſt in ſe ſibi vita, ſed etiam eſt vita corporis ratione informationis, ſecundùm quam & actuat, & ſimul viuificat, & ei tribuit poſſe exire in actus vitales, ſicut & ipſa per ſuas potentias poteſt conſimiles operationes producere etiam ſeparata à corpore, & ſecundùm quas obtinet omnem ſuam perfectionem, quam non habet neceſſariò ex vi ſuæ productionis: & per hoc patet, quænam ſit ratio formalis viuentis, per quam diſtinguitur à non viuente: viuens enim eſt ſemper in actu ſuo actione permanente, quæ ab alio principio non poteſt eſſe, ſi ſumatur in actu primo: ſi verò ſumatur in actu ſecundo quoad actiones vitales, ſic eas habet, quod ab alio principio non poſſint haberi: In qua ratione conueniunt Deus, Angeli, & Viuentia corporea licèt cum aliquali analogia, vt dictum eſt *in 1. Notabil.* Cùm autem per iſtas conditiones diſcernantur viuentia à non viuentibus, ſequitur eſſe rectè explicatam dictam definitionem vitæ.

Dices: Grauia, & leuia à ſeipſis, & ab intrinſeco mouentur: ergo erunt viuentia.

169. Respondetur tales motus eſſe ad terminum extrinſecum, non ad aliquid intrinſecum, & proprium, ſicut eſt actus vitæ. Tum quia ille terminus poteſt ab illis acquiri virtute extrinſeca, quod non euenit in viuentium actionum terminis.

Dices ſecundò: Deus, & Angelus viuunt, & non per actum informatiuum: ergo malè tradita eſt illa definitio.

Respondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: nam ibi tradita eſt definitio de vita animæ, quæ tamen poteſt adaptari ſuo modo Deo, & Angelis ablatâ informatione, anima enim eſt vita corporis per ſuam informationem, vt notat etiam Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & 5.* Angelus habet vitam per actum immanentem, nec ipſam poteſt corpori communicare: Deus verò habet vitam in ſe, & illam poteſt alteri communicare, ſed per modum efficientis tantùm.

Dices tertiò: Motus, & Senſus ſunt ea, in quibus conſiſtit vita animantium: ergo non eſt actus immanens ſuprà poſitus.

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 15. dub. 1. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. artic. 3. quæſt. 2. in argum. & lib. 3. diſt. 21. art. 2. q. 2. fund. 3.* & *in Luc. c. 7. verſ. 14.* verum eſſe quoad ſignum, & manifeſtationem, non quoad rationem formalem.

Secunda Conclusio: Iſte actus vitæ eſt vnicus in quolibet viuente, nec multiplicatur ad multiplicationem partium viuificatarum: Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 18. art. 2. quæſt. 1. ad 2. & diſt. 8. part. 1. art. 3. quæſt. 2.*

quæſt. 2. ad 1. & Serm. 1. Hexaëm. & lib. 4. diſtinct. 44. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 5. eſtque etiam communis.

Probatvr: Quia cor eſt principium vitæ, à cuius influentia cætera membra dependent in viuere, cùm ſit vnum principium influens, vnica erit vita. Tum quia ex tradendis ex Seraph. Doct. quælibet anima eſt ſpiritualis, & tota in toto, & tota in qualibet parte: ergo. Tum quia vna eſt anima in quolibet viuente: ergo eſt vnus actus, quæ omnia tamen in ſequentibus meliùs elucidabuntur.

170. Tertia Conclvsio: Vitalitas in actibus eſt accidentalis.

Probatvr: quia eis competit, vel quatenùs ſunt à potentia vitali, vel quatenùs intentionaliter tendunt in obiectum, ſed tales reſpectus non poſſunt tribuere vitam eſſentialiter, & immanenter ipſis: ergo ſunt tales accidentaliter.

Dices: Ergo & potentiæ animæ non erunt vitales niſi accidentaliter, conſequens eſt falſum: ergo.

Probatvr ſequela: quia & ipſæ emanant à principio vitali, ſicut & actus: ergo.

Respondetvr negando conſequentiam, & paritatem: nam, vt aduertit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 5. ad 1.* licèt enim potentiæ ſint diſtinctæ formaliter ab anima: identificantur tamen cum ipſa (vt infrà patebit) & ideò ſecundùm quod continuantur ipſi ſubſtantiæ animæ, ipſis debetur continuus actus viuendi, non ſic eſt de actibus, qui ab anima, & potentiis diſtinguuntur realiter, nec debentur ipſi viuenti vi ſuæ generationis, ſicuti debentur potentiæ.

Qværes: quæ ſit cauſa vitæ.

Respondetvr, quod cauſa intrinſeca eſt ipſa anima, quæ per modum informationis dat vitam corpori, cauſa extrinſeca eſt conſiſtentia, ſeu proportio humidi innati cum calore naturali: Sic S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 17. quæſt. vltim. arg. 1. ad oppoſ. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & 5. aliiſque loc. citat.*

Vt autem id rectè intelligatur, ſciendum eſt, quod, cùm ſit continua pugna inter humidum radicale, & calorem innatum, ſemper etiam ſit deperditio partis huius humidi: prouidit enim natura, vt humor alimentitius expreſſus ex cibo ſubſidium conferat, illud refocilando, & cùm calor agendo repatiatur, vt reficiatur natura, cordi calorem igneum adiunxit, quo ſanguinem à iecore transfuſum plenè decoqueret, ac in vitales ſpiritus conuerteret, quorum ductu, & vehiculo calor in omnia membra diffunderet, eaque fouens ad omnia munia exercenda excitaret, roboraret, & firmaret: Vnde hæpar vi caloris è corde emanantis ſanguinis opificium perficit: Cerebrum mutuatis ſpiritibus vitalibus à corde naturali frigiditate modum imponit, & ad animales operationes idoneum euadit: hincque cor dicitur fons vitæ: Cùm autem hæc omnia prou eniant à cauſa extrinſeca, recognoſcendum eſt principium vitæ ab anima, eiuſque intimitate, quæ, vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. artic. 1. quæſt. 2.* cùm habeat potentiam viuificandi, vegetandi, & ſenſificandi corpus, ad primum munus reſpondet in corpore complexionis æqualitas: ad ſecundum organorum multiplicitas: ad tertium ſpirituum ſubtilitas, ſcilicet vitalium,

lium, qui viuificant, naturalium, qui vegetant, & animalium, qui ſenſificant.

Qværes ſecundò: quot ſint genera viuentium.

171. Respondetvr, quod alia ſunt incorporea, alia corporea: Prima ſunt Deus, Angeli, & Anima: Secunda ſunt alia vegetantia, vt plantæ: alia ſentientia, vt animantia, alia rationalia, vt homo: Verum quidem eſt (ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *dub.* 1.) quod in S. Scriptura nunquam datur nomen viuentium plantis, ſed tantùm virentium; cùm vita deſumatur ibi à ſignis, ſcilicet à motu, & ſenſu.

Dices: Si viuens eſt ſuperius ad corpus, & ſpiritum, quare in linea prædicamentali ponitur ſub corpore.

Hæc obiectio iam à nobis ſoluta fuit *in tract. Antepredicament. in Log. quæſt.* 9. vbi diximus differentias communes non vltimatè conſtituentes, ſed inadæquatè diuidentes poſſe aſſignari pluribus ſpeciebus inferioribus: videantur, quæ tradita ſunt ibi, &c.

Respondetvr ſecundò ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 2. quod licèt conueniant ſpiritus, & corpus in ratione viuentium, attamen ratio viuentis, quæ collocatur ſub corpore, eſt differentis rationis ab illa ſuperiori, hîc enim pro viuente ſumitur vegetans. Tum etiam quia Philoſophus tractans de ſubſtantiis ſpiritualibus, in multis defecit: vnde à nobis imbutis Theologica veritate aliter procedendum eſt.

QVÆSTIO III.

Quotuplex ſit Anima: Vbi de gradibus animatorum, & potentiis vitalibus.

172. Primò aduertendũ eſt hîc non moueri quæſtionem, an in eodem viuente ſint plures animæ: hæc enim elucidabitur in ſequenti, ſed quot ſint ſpecies animarum.

Prima ſententia fuit Stoicorum apud S. Clementem Alexandrinum reducentium ad duas tantùm ſpecies animas, ſcilicet ad ſenſitiuam, & ad rationalem: Plantas enim viuere, & habere animam negabant.

Secvnda fuit Platonis non diſſentientis ab antecedenti opinione in numero animarum, ſed tamen poſteà diſſentientis in hoc, quod plantas putabat habere ſenſum licèt minùs acutum, quàm animalia: Manichæi vnam tantùm ponebant animam, ſcilicet rationalem, quia rationis capacia docebant eſſe animantia, & plantas, quæ opiniones ſunt manifeſti errores tum contra fidem, tum contra rationem, & Philoſophiam.

Tertia opinio eſt Ægidij 2. *de Angel. cap.* 3. Caiet. quatuor ſpecies animarum recognoſcentium, ſcilicet vegetantium, ſentientium, loco mouentium, & rationalium.

Qvarta opinio eſt communiſſima Ariſt. Philoſophorum, & Theologorum cum Seraphico Doct. *in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 32. *& lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *articul.* 3. *quæſt.* 1. *fund.* 3. *& alibi pluries* tres tantùm dari

Digitized by Google

dari ſpecies animarum, ſcilicet vegetantium, ſentientium, & rationalium: eſt contra Guarin. *de an.in com. exp. 3.* aſſerentem dari ſolùm duo genera animarum, nempè corporearum, & incorporearum: ſuprà allatam verò diuiſionem in tres ſpecies non eſſe bonam: Pro ſolutione quæſtionis

173. Primò Notandum, cùm anima, ſicut & quælibet alia forma definiatur per ordinem ad ſubiectum, per ordinem etiam ad illud attendi debet ratio diſtinctionis ab aliis formis, & ratio etiam diuiſionis in plures animas, & hinc præter relationem illam, quam habet quælibet forma, vt actus ad ſuum ſubiectum, conſideratur etiam ratio quædam perfectionis, quam eidem ſubiecto per ſui inexiſtentiam conferre videtur, nempè, conſtituendo ipſum ſubiectum actuatum; & actiuum ſimul, cùm anteà non eſſet talis perfectio; eſt enim forma non ſolùm actus ſubiecti, ſed & principium omnium ipſius operationum; materia enim de ſe non eſt actiua: Ex qua doctrina ſequitur, quod ex diuerſo modo operandi, quem cognoſcimus in forma, arguimus etiam ipſius diſtinctionem ab alia; ſicque hæc virtus operatiua, vel eſt omninò in ordine ad extrinſeca, vel eſt in ordine ad ſuum ſubiectum, ideſt ad ſeipſum operans: Si primo modo, ſunt formæ non viuentes, ſunt enim actiuæ non in ordine ad aliquam perfectionem ſibi deditam, cùm omnem perfectionem ſibi debitam à primo generante acceperint, obidque abſque ſui præiudicio poſſunt à tali perfectione extrinſeca deturbari prouenientе ex operationibus, formæ verò viuentes tribuunt per ſe primò viuenti virtutem acquiſitiuam perfectionis ſibi debitæ, & non habitæ in ſui prima productione: Perfectio hæc igitur intrinſeca, ad quam viuens eſt in potentia, vel eſt perfectio debita præcisè corpori, & dicitur entitatiua, & materialis, vel eſt debita ipſi animæ: Prima eſt, qua viuificatur corpus: Secunda eſt, qua perficitur per ordinem ad operationes vel organicas, vel inorganicas; Hinc patet diuiſio animarum, de qua infrà, nempè vel ratione diuerſitatis vitæ, quam tribuunt ſubiecto, vel per ordinem ad operationes: Primo modo conueniunt genericè in eo, quod omnes ſunt actus corporis organici potentia vitam habentis: Secundo modo diſtinguuntur per diuerſum modum operandi, & contrahendi corpus: nam Vegetatiua perficit totum in ratione entitatis materialis, & per qualitates omninò corporeas, & ideò reſpicit totum: Senſitiua perficit totum in ratione potentiarum in ordine ad propriam operationem, & quò perfectiores ſunt, eò per organa magis determinata, & perfecta operantur; & hinc ſenſus tactus eſt omnium imperfectiſſimus, ideò per totum corpus eſt diffuſus: vel perficitur totum ſecundùm potentias inorganicas, ſic eſt Rationalis.

Secundò Notandum, quod aliud eſt anima, aliud potentiæ animæ, aliud gradus vitæ, ſeu animatorum: Anima enim eſt ſubſtantia, ſeu forma dans vitam corpori: Potentiæ animæ ſunt formalitates ſuperadditæ ipſi ſubſtantiæ animæ, per quas agere poteſt; vt docet Seraph. Doctor *lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. & lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. artic. 2. quæſt. 1. & art. 1. per totum, & lib. 2. diſtinct. 31. art. 1. quæſt. 1. ad 5.* ſunt-

que cum anima identificatæ: Gradus vitæ, ſeu viuentium ſpecies ſunt modi, quibus poſſunt communicari ſeparatim operationes vitales, ſeu quibus vita eſt communicabilis in ordine ad operationes: hinc habetur fundamentum diuiſionis animarum, potentiarum, & animatorum: His poſitis

174. PRIMA CONCLVSIO: Tres tantùm ſpecies animarum ſunt aſſignabiles, ſcilicet vegetantium, ſentientium, & rationalium: Eſt communis cum S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 31. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. *&* 6. *& lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *articul.* 3. *q.* 1. *fund.* 3. *& Centil. part.* 2 *ſect.* 21.

PROBATVR primò: Omnis forma viuens eſt tantùm triplex: ergo tantùm triplex anima.

PROBATVR antecedens: forma viuens ex traditis conuenit cum cæteris formis in hoc, quod quælibet eſt perfectio ſubiecti per ordinem ad actum primum, & ſecundum, ſed differunt, quod non viuentes tribuunt virtutem operatiuam in ordine ad extrinſeca, viuentes verò in ordine ad aliquam perfectionem ſibi debitam non receptam in ſui prima origine, ſed iſta perfectio actuum ſecundorum vel recipitur in ipſo compoſito, ſicque perficitur totum in ratione entitatis materialis, & ecce anima vegetatiua perficit ſubiectum ſecundùm debitam magnitudinem; vel perficitur in ratione potentiarum organicarum, & ecce ſenſitiua, vel inorganicarum, & ecce rationalis: ergo triplex tantùm anima.

PROBATVR ſecundò etiam alio modo: Anima vel operatur independenter à corpore, vel dependenter: ſi primo modo, eſt rationalis, quæ ſeparatur à corpore, & ſeparata operatur: ſi ſecundo modo, vel operatur per organa, & qualitates omninò corporeas, vel intentionales: ſi primo modo, eſt vegetatiua: ſi ſecundo modo, eſt ſenſitiua. Tum quia anima eſt principium productiuum vitalium operationum, & hoc vel ſine præuia cognitione, ſic eſt vegetatiua, vel cum præuia cognitione, ſcilicet vel perfecta, & purè ſpirituali, ſic eſt rationalis, vel imperfecta, & ſenſibili, ſic eſt ſenſitiua: ergo tres tantùm animæ.

PROBATVR conſequentia: quia licèt diuerſitas operationum non inferat diuerſitatem principiorum: modus tamen diuerſus operandi infert diuerſitatem talem, cùm quælibet res habeat ab intrinſeco proprium modum operandi.

ADDIMVS hanc diuiſionem eſſe vniuocam generis in ſpecies: conueniunt enim omnes vniuocè in hoc, quod ſunt actus corporis organici, & principium ſuarum operationum.

175. OBIICIES primò cum Guarino: Si tria genera, ſeu ſpecies animarum ſunt, anima ſenſitiua deberet eſſe aliquod medium inter modum operandi materialem, & ſpiritualem animæ vegetantis, & rationalis, ſed talis modus medius non datur: ergo.

PROBATVR Minor: nam anima ſenſitiua operatur per ſpecies intentionales, quæ non excludunt materialitatem: ergo.

RESPONDETVR negando minorem, & ad probationem Reſpondetur negando antecedens quoad materialitatem ſpecierum intentionalium: nam, vt dicit S. Bonauent. & ſuo loco dabitur, ſpecies abſtra-

ctæ

Digitized by Google

ctæ ab obiecto habent modum potiùs ſpiritualitatis, quàm materialitatis, & dato, quod ipſis inſit aliqua materialitas, tamen negatur iſtum modum non eſſe medium inter alios duos modos operandi animarum: nam Vegetans operatur abſque ſpeciebus: Rationalis mediis ſpeciebus ſpiritualibus, & vniuerſalibus: Senſitiua mediis ſpeciebus ſenſibilibus.

Obiicies ſecundò: Plantæ, & arbores non viuunt: Probatur aſſumptum: ſi viuunt, maximè quia nutriuntur, augentur, & generantur; ſed iſtæ operationes competunt etiam inanimatis: magnes enim conuertit in ſe ferrum, ſi diutiùs ipſi ſit coniunctum: ignis ſugit in ſe partes ſubtiliores, & excrementitias reſpuit: immò videtur augeri per intus ſumptionem, dum enim flamma comburit lignum, attrahit ad ſe per poros ligni oleum, vel ceram: Et confirmatur ex Seraph. Doct. dicente *lib. 2. diſt. 15. dub. 1.* Plantas factas fuiſſe in animam potiùs virentem, quàm viuentem.

Respondetvr negandò aſſumptum: ad probationem reſpondetur concedendo Maiorem, & negando minorem: negatur enim verè inanimata nutriri per intus ſumptionem, ſed per extra ſumptionem: At arbores, & plantæ verè nutriuntur per intus ſumptionem, vt patet ex eo, quod quando areſcunt, tunc non nutriuntur: ergo ſignum eſt corruptam eſſe animam: Et ad authoritatem D. Bonauent. Reſpondetur ibi comparatiuè loqui, ſed non negat habere animam licèt imperfectiorem animantibus.

Obiicies tertiò: Plantæ fugiunt noxia, & proſequuntur commoda: ſic vitis fugit laurum, amat vlmum: cucumer odit, & fugit oleum, datur etiam vterque ſexus, & vt fœcundentur, alias viciniores exigunt, vt videre eſt in palmis. Tum etiam quia dicitur *in Pſalm. 77. Occidit in grandine vineas eorum*: ergo habent animam ſenſitiuam.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 28. art. 2. quaſt. 1.* triplicem appetitum dari, ſcilicet naturalem conſequentem naturam rei, ſenſitiuum conſequentem apprehenſiuam, & rationalem conſequentem cognitiuam perfectam: primus ineſt plantis, importatque quandam ſympathiam, & ſimul antipathiam, ſecundùm quas operantur, qui etiam ineſt in non viuentibus, vt in magnete, & ferro: hinc negatur conſequentia, & ad de occiſione.

Respondet D. Auguſt. ibi ſumi occiſionem metaphoricè pro deſtructione.

176. Secvnda Conclvsio: Gradus viuentium propriè ſunt tres tantùm: largè verò, & accidentaliter poſſunt dici quatuor.

Prima pars patet: quia gradus vitæ importat vitam ſubſtantialem in gradu aliquo: ergo multiplicabitur ad multiplicationem principiorum, ſed tria tantùm ſunt ipſa principia, ſcilicet animæ: ergo tres gradus vitæ ſubſtantialis. Tum quia tot ſunt concreta, quot abſtracta, & non plura, ſed tres tantùm animæ: ergo tantùm tria animata.

Secvnda pars probatur: quia accidentaliter tantùm differunt virtus motiua, & loco motiua: ergo hæc differentia non ſufficit ad conſtituendum gradus vitæ diuerſos.

Probatvr antecedens: quia

virtus loco motiua non eſt ſeparabilis ab anima ſenſitiua, nec è conuerſo: non enim datur animal, quod non habeat ſenſum, & aliquem motum ſaltem imperfectum, quia licèt animalia fixa, vt ſunt conchilia, oſtreæ, & ſimilia, quæ ſcopulis adhærent, non habeant motum progreſſiuum, habent tamen motus dilatationis, & reſtrictionis: ergo accidentaliter tantùm differunt.

Dices: Communiter aſſignantur quatuor ſpecies animatorum, ſcilicet vegetabilium tantùm, ſenſibilium cum motu progreſſiuo, & aliorum abſque motu progreſſiuo, & rationalium, ſed motus progreſſiuus eſt actus vitalis: ergo cùm dentur animantia talem actum vitalem non habentia, debent diſtingui animata in quatuor ſpecies: ſic enim colligitur numerus animatorum non per ordinem ad animas, ſed ad ſubiecta, in quibus animæ diuerſimodè operantur.

Respondetvr, vt dictum eſt, hanc eſſe diuiſionem accidentalem: nam diuiſio animantium ſpecifica debet deſumi penes formas conſtituentes ſpecies: Et deinde negatur dari animantia non habentia motum aliquem localem ſaltem imperfectum: Ratio eſt, quia anima ſenſitiua id habet, quod ſe vnire poteſt bono ſenſibili, ſi illi ſit conueniens, & ab obiecto recedere, ſi ſit diſconueniens: hinc ad id aſſequendum requiruntur organa, & motus neceſſarius: quare neceſſariò, vbi eſt anima ſenſitiua, ibi eſt motus localis.

Dices ſecundò: Anima rationalis identificat ſibi potentiam ſenſitiuam, & vegetantem: ergo iſtæ duæ non poſſunt conſtituere diuerſas ſpecies.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 31. *cit.* animam rationalem identificare ſibi non animam ſenſitiuam, ſed tantùm potentiam, quæ ab ipſa emanat: ideò in diuerſis, cùm ſint animæ in ſuo eſſe completæ, ſunt diuerſæ animæ.

Tertia Conclvsio: Genera potentiarum vitalium ſunt quinque, nempè potentia vegetatiua, ſenſitiua, appetitiua, loco motiua, & intellectiua, quæ diuiſio non deſumitur ex diuerſitate animarum, vel ſubiectorum, ſed ex diuerſo modo operandi ipſarum potentiarum: nam aliqua potentia operatur abſque cognitione, & hæc eſt vegetatiua, quæ diuiditur in generatiuam, & nutritiuam, vel cum cognitione ſenſibili, & hæc eſt ſenſitiua, vel cum appetitu elicito ſenſitiuo, & hæc vel eſt cum motu locali membrorum, & hæc eſt loco motiua, vel ſine tali motu, & eſt merè appetitiua, vel eſt cum diſcurſu independenter ab organo, & hæc eſt intellectiua.

QVÆSTIO IV.

An in eodem viuente ſint plures animæ.

177. In Phyſica, & in tractatu de mixtione ſtabiliuimus plures formas non viuentes dari in eodem compoſito: nunc verò quærimus, an in brutis, & magis in homine ſint plures animæ: Ratio dubitandi eſt, quia cùm inſint in homine operationes animæ rationalis, ſenſitiuæ, & vegetantis, & in brutis operationes animæ

animæ ſentientis, & vegetantis: Quæritur, an procedant omnes ab vna anima, an à pluribus, quæ vel tanquam formæ totales ſint in viuente, vel tanquam partiales ſint in diuerſis partibus corporis, quibus proprium vitæ gradum conferant.

In hac quæſtione circunferuntur plures errores tum contra fidem: tum contra rectam rationem: item & variæ opiniones: Vnde Seraph. Doct. *lib. 2. diſt.* 18. *art. 2. quaſt.* 1. affert errorem peſſimum Pythagoricorum, & Varronis aſſetentium vnicam animam eſſe tam in hominibus, quàm in animalibus: hanc autem dicebant eſſe Deum: Commentator verò poſuit vnicam animam in hominibus, quos errores hæreticos confutat idem Seraph. Doct.

Secvnda opinio fuit Platonicorum, & etiam plurium Hæreticorum apud Suarez *de an. cap.* 12. exiſtimantium animam rationalem eſſe formam tantùm aſſiſtentem in homine: hominem verò conſtitui in eſſe per aliam animam, quam vocant cogitatiuam diſtinctam à phantaſia brutorum, quam dicunt eſſe ſupremum gradum animæ ſentientis. Huic affinis eſt alia opinio Caiet. *part.* 1. *quaſt. 76. art. 1. ad* 1. & Sueſſani 12. *Metaphyſ. com.* 17. Ferrar. Vulpes aſſerentium animam rationalem eſſe quidem formam informantem corpus, ſed ſecundùm gradum vegetatiuum, & ſenſitiuum tantùm, non ſecundùm rationalem reduplicatiuè, ſolúmque ſpecificatiuè, & identicè: Videtur etiam id aſſeruiſſe Seraph. Doct. qui *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art.* 1. *quaſt. 2. & lib. 4. diſtinct. 15. part.* 2. *art. 1. quaſt. 2. ad* 3. docet rationalem animam vniri corpori per potentiam vegetantem, & ſentientem, habereque has potentias, prout eſt vnibilis corpori, non vt rationalis eſt, de quo infrà.

Tertia opinio fuit Platonis, Galeni, Hipocr. tres animas ponentium in homine realiter, & loco diſſitas, vegetatiuam in hæpate, ſenſitiuam in corde, & rationalem in cerebro: Philoſophus eaſdem ponit ſimul vnitas in toto corpore, & ſingulis eius partibus, quam & Ocham, Zabar. Mirandul. Aliique ſuſtinent, vt videre eſt apud Meldul. *diſput.* 1. *quaſt.* 8. & Rabeſanus *diſput. 1. quaſt. 5. lib. 2. de an.* ipſam probabilem reputat: Immò Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 3. part. 2. art. 1. quaſt. 3. ad* 6. videtur in hanc inclinare.

Qvarta opinio communiſſima Philoſoph. Theol. D. Thomæ, Scoti, S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct.* 18. *art. 2. quaſt. 1. & diſtinct. 31. art. 1. quaſt. 1. & in Centil. part. 3. ſect. 21. & aliis locis infrà cit.* In homine adeſſe vnam numero animam rationalem includentem ſenſitiuam, & vegetatiuam potentiam: In Brutis adeſſe vnam animam ſenſitiuam includentem potentiam vegetantem pro quolibet indiuiduo: Pro ſolutione quæſtionis

178. Primò Notandum ex S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 31. art. 1. quaſt. 1. ad vltim.* quod vegetatiuum, & ſenſitiuum poſſunt ſumi dupliciter: primò prout nominant potentias vegetandi, & ſentiendi, vel prout nominant ſubſtantiam in recto, à qua tanquam à principio radicali emanant: primo modo certum eſt vnum non includi in altero, ſed ambo dicere diuerſas rationes formales, nec potentiam ſenſitiuam formaliter eſſe vegetatiuam, nec è conuerſo:

Digitized by Google

uerſo: ſecundo modo poſſunt conſiderari, vel in abſtracto, ſcilicet provt ille gradus eſt radix vt ſic indifferens ad hunc, vel illum gradum vitæ quidditatiuum, vel in concreto, provt ſunt contracta ad ſuas ſpecies infimas, verbi gratiâ, vegetatiuum ad plantas, ſenſitiuum ad animal: Quæſtio procedit in primo ſenſu, non in hoc vltimo ſenſu, cùm certum ſit non poſſe vnam ſpeciem in altera diſparata contineri, ſed in primo ſenſu, nempè an gradus vitæ vegetatiuæ contineatur in gradu vitæ ſenſitiuæ, & an vtrumque in rationali, provt important ſuum principium radicale, à quo emanant, ſcilicet an anima rationalis ſit formaliter principium vegetationis, & ſenſationis.

179. Secundò Notandum, quod continentia eſt triplex, vel formalis, vel eminentialis, vel virtualis ſolùm, vel ſimul formalis, & virtualis: formalis eſt, cùm vnum aliud verè, & realiter continet, vt vnum, & duo continentur formaliter in ternario, vel cùm per rationem omninò ſimilem poteſt aliud producere vt calor calorem, vel ignis per calorem poteſt alium producere: eminenter, ſeu virtualiter eſt, quando continens perfectius eſt effectu, qui in virtute cauſæ continetur, ſeu cùm per rationem ſuperiorem poteſt illud producere: ſic lux Solis continet calorem, quem producere poteſt per virtutem eminentialem: ſic & corpora cœleſtia continent effectus iſtos ſublunares: continentia etiam eminentialis eſt, quando ſuperius habet exceſſum eminentialem, in quo ſenſu Angelus dicitur continere perfectionem aliarum creaturarum, & Deus dicitur continere eminentialiter perfectiones omnium creaturarum. Tertio modo dicitur aliquid contineri virtualiter, & ſimul formaliter, quando ſuperius eſt eminentior in perfectione, & ſublimiori modo continet formaliter perfectionem inferiorum: vt rationalitas in Angelo eſt formaliter, & eminenter perfectior rationalitate hominis: ſic mixtum continet in Seraphica ſententia formaliter elementa, & qualitates ipſorum, & etiam eminenter, ſcilicet in gradu perfectiori, quatenùs poteſt qualitates conſimiles producere. Hunc tertium modum tamen non admittunt in anima Thomiſtæ, ſed tantùm eminentialem, quo ſcilicet anima poteſt producere operationes omnium formarum inferiorum, etiamſi non contineantur ipſarum gradus formaliter in ipſa: & hinc docent animam tribuere eſſe corporeum materiæ, quod tamen rectè non poteſt ſuſtineri: cùm enim certum ſit à forma per informationem dari ipſum eſſe formale, obidque & per ſui exhibitionem, non per efficientiam: hinc ſolùm poteſt producere effectum illum formalem in materia, quem formaliter, & entitatiuè includit: Vnde ſi anima dat eſſe corporeum, neceſſariò debet eſſe corporea formaliter, quod eſt impoſſibile: & ſi dat eſſe vegetatiuum, & ſenſitiuum, & ipſa debet eſſe formaliter talis; quod & Nos fatemur: licèt enim anima rationalis non poſſit producere animam ſenſitiuam: poteſt tamen producere operationes proprias ſenſitiuæ, & vegetatiuæ, cùm ſit formaliter talis vt quo, licèt non vt quod, ideſt licèt anima rationalis non ſit formaliter, & entitatiuè ſentiens, & vt quod, eſt tamen

vt

Digitized by Google

vt quo, qua ratione ſuæ entitatis eminentis poteſt producere effectus vitæ ſentientis, & vegetantis: eſt enim multiplex in virtute ſcilicet in ratiocinari, in ſenſificare,& vegetare Vide S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 31. loc. cit.*

180. Tertiò Notandum ex S. Doct. *lib. 3. diſt. 16. art. 2. quaſt. 1. in corp.* quod anima rationalis non tantùm eſt perfectio corporis humani ſecundùm potentias ſenſibiles, ſed etiam ſecundùm ſe totam, hoc eſt ſecundùm complementum ſuæ eſſentiæ, & ſuarum potentiarum vniuerſitatem, habetque ad ipſum naturalem appetitum, & inclinationem, & coniunctionem: ratio eſt, quia corpus humanum eſt de ſe ordinatum ad nobiliorem perfectionem, quam ſit corpus brutale: & hinc (ſubdit *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. art. 1. quaſt. 2. ad 2.*) in coniunctione animæ ad corpus ſalua eſt proportio & abſolutè, & reſpectiuè ad finem: Abſolutè: nam licèt ſupremum animæ, & infimum corporis habeant multam elongationem, tamen ſupremum corporis, & infimum animæ habent maximam vicinitatem: Anima enim rationalis habet potentiam viuificandi, vegetandi, & ſenſificandi: corpus autem ratione complexionis recipit mediis ſpiritibus vitalibus vitam: ratione organizationis perfectæ recipit vim vegetandi, & ſentiendi mediis ſpiritibus naturalibus, & animalibus. Secundo in relatione ad finem: nam forma elementi eſt ad formam mixti, hæc ad formam complexionis, hæc ad vegetabilem, & hæc ad ſenſibilem, & iſtæ ad formam ſpiritualem, & rationalem: Ex quibus patet, quod anima rationalis informat corpus non ſolùm vt habens potentiam vegetantem, & ſentientem, ſed vt rationalis eſt: Et hinc optimè dixit S. Doct. *lib. 2. diſt. 1. cit. art. 3. quaſt. vlt.* differentiam eſſentialem animæ rationalis cum Angelo innoteſcere nobis ex vnibilitate ad corpus perfectiſſimè organizatum: His præiactis.

181. Vnica Conclvsio: In quolibet viuente eſt tantùm vna anima: In homine vna rationalis: In animantibus vna ſenſitiua: In Plantis vna vegetans: Eſt communis S. Bonau. *lib. 2. diſt. 31. aliiſque locis cit.* D. Th. Scot. quam, & Aliqui eam aſſerunt tanquam de fide ex hoc, quod Concilium Conſtantinopolitanum damnat aſſerentes in Chriſto eſſe plures animas: Serbellonus ait contrariam eſſe temerariam ex decreto allato: tum ex pluribus authoritatibus SS. PP. Pererius tamen cum Rabeſano, Aliiſque dicunt Concilium, & SS. PP. damnaſſe aſſerentes eſſe in eodem homine plures animas rationales, non verò plures animas ſcilicet rationalem, ſenſitiuam, & vegetantem, iſtaſque primæ ſubordinari, idque eſt probabilius quoad ſenſum Concilij.

Probatvr ergo rationibus à S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 18. cit. & diſtinct. 1. part. 2. art. 1. quaſt. 2. ad 2.* primò: Anima rationalis eſſentialiter eſt actus ſubſtantialis corporis humani: ergo ei debet tribuere formaliter actus corpori humano competentes: ergo & ſenſationem, & vegetantem.

Probatvr conſequentia, quia corpus humanum vt tale talia exigit: ergo ab actu, & forma ea habet, non à materia.

Confirmatvr, quia inter

per

perfectiuum, & perfectibile debet eſſe proportio, nec vllus debet eſſe exceſſus in tali ratione; ſed anima rationalis eſt perfectiua corporis humani: ergo ab ipſa debet recipere omnem perfectionem debitam: ergo & ſenſationem, & vegetationem. Tum quia, vt arguit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 31. *cit.* vnius perfectibilis eſt vna perfectio: ergo vna anima.

182. Probatvr ſecundò ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 31. *cit. quæſt.* 1. *fund. vltim.* Si deberent multiplicari animæ in corpore humano, maximè ob multiplicitatem operationum diuerſarum, ſed hæc ratio eſt nulla: ergo. Maior eſt certa apud Aduerſarios.

Probatvr Minor: Ab vnomet principio poſſunt prouenire operationes, & actus ſpecie differentes; id maximè patet in anima plantarum, quæ eſt vnica, & tamen procedunt ab ea operationes diuerſæ ſpecie, vt nutritio, generatio, &c. ergo multò magis ab anima rationali poterit prouenire ſenſatio, & vegetatio.

Respondent Aduerſarij negando paritatem, & diſtinguendo maiorem: Ab vnomet principio poſſunt prouenire operationes diſparatæ, dummodò non ſint contrariæ entitati eiuſdem principij, quales ſunt operationes ſenſitiuæ, & vegetatiuæ ipſi rationali: immò poſſunt retorquere argumentum contra formam corporeitatis à nobis poſitam ex hac ratione; quia ab vnomet principio formali non poſſunt prouenire diuerſæ & oppoſitæ operationes, & ex hoc quod ipſius effectus non poſſit haberi per formam rationalem.

Contra ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& art.* 3. *q.* 2. *& diſt.* 8. *art.* 1. *&* 3. *quæſt.* 2. quia anima rationalis eſt non ſolùm purus ſpiritus, ſed & forma, & perfectio, & actus, & motor corporis humani: ergo ei debet tribuere aliquem actum, quo corpus de ſe caret, ſed non poteſt ei tribuere eſſe ſpirituale, vel rationale: ergo eſſe ſenſitiuum, & vegetabile: & ad inſtantiam de forma corporeitatis negatur conſequentia ex traditis: cùm enim forma rationalis, vel ſenſitiua non habeat in ſe rationem corporeitatis, nec eam poteſt alteri tribuere.

Probatvr etiam à poſteriori à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 31. *citat.* quæ ſimul corrumpuntur, ſimul etiam generantur, & quæ ſimul ſeparantur, ſimul & infunduntur, ſed recedente ànima rationali non remanet forma ſenſitiua, nec vegetatiua, & in bruto recedente ſenſitiua non remanet vegetatiua: ergo illæ formæ non ſunt realiter diſtinctæ in eodem viuente.

Confirmat Seraph. Doct. ex Ariſt. 2. *de An. t.* 31. dicente, quod ſenſitiuum eſt in intellectiuo, ſicut tetragonus in pentagono, & vegetatiuum in ſenſitiuo, ſicut trigonus in tetragono, ſed ab eodem principio eſt tetragonus, à quo eſt pentagonus, & in eo eſt formaliter eminenter: ergo ex Philoſopho ſenſitiua eſt in intellectiua, & vegetatiua in ſenſitiua, & ſunt ab eadem.

Probatvr quartò: Cùm intenditur ſenſus, minuitur operatio intellectus, & è conuerſo: patet experientia: diuturna contemplatio impedit nutritionem, & vehemens applicatio ſenſibilis intellectionem: ergo

Digitized by Google

ergo ſignum eſt intellectum, & ſenſum eſſe vnam potentiam, vel eſſe potentias eiuſdem ſubſtantiæ.

183. Obiicies primò: Quia *in pluribus locis Sacra Scriptura* diſtinguitur ſpiritus ab anima, vt 1. *ad Theſal.* ſcilicet *Deus pacis ſanctificet vos, vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſeruetur*, ſed communiter per ſpiritum intelligitur anima rationalis, per animam intelligitur ſenſitiua.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *Serm.* 1. *de S. Agatha* nomen animæ eſſe officij, non naturæ, & ideò, vt aduertit *in Centil. part.* 3. *ſect.* 19. habet rationem ſpiritus per ordinem ad Deum, animæ per ordinem ad corpus. Sic & *in Comp. Theolog. lib.* 2. *cap.* 29.

Obiicies ſecundò ex Ariſt. quod homo priùs viuit vita plantæ, deinde animalis, & tandem vita hominis: ergo in homine dantur tres animæ.

Respondent Thomiſtæ ſucceſſiuè aduenire dictas animas in conſtitutione hominis, priùs vegetantem, & deinde adueniente ſentiente perire primam, & adueniente rationali perire ſenſitiuam, quod tamen non poteſt ſuſtineri, vt videbimus infrà ſuo loco: nam cùm permaneant eædem diſpoſitiones, non apparet, quomodò poſſint corrumpi iſtæ animæ.

S. Bonavent. *lib.* 2. *diſt.* 31. *citat. ad* 4. *& in corp. & diſtinct.* 15. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *in fine corp.* Reſpondet, quod in embrione ante infuſionem animæ rationalis operationes in ipſo incidentes ſunt à virtute immiſſa generantis: at infuſâ anima rationali, hæc gradatim in illo corpuſculo procedit ab imperfectioribus ad perfectiores: vnde adeſt priùs operatio vegetantis, & ſentientis potentiæ, quàm hominis, ſeu rationis operatio: priùs enim vegetatur, mouetur, & ſentit, quàm ratiocinetur, idque totum eſt per animam rationalem, & hinc negatur conſequentia, quod & infrà ſuo loco fusè explicabitur.

Obiicies tertiò ex Mair. *lib.* 2. *diſp.* 17. quia ſequeretur animam rationalem eſſe corpoream, diuiſibilem, extenſam, & generabilem: iſta enim prædicata conueniunt animæ ſenſitiuæ, & vegetatiuæ: ergo ſi ſunt vnum, & idem, etiam animæ rationali conuenient. Tum etiam quia aliàs animal non diceretur vniuocè de homine, de Aſino: ad vniuocationem enim requiritur vna natura ab vniuocatis participata, ſed ex traditis anima ſenſitiua non eſt in homine: ergo.

184. Vt ſatisfiat huic difficultati, variè Authores Reſpondent iuxta vniuſcuiuſque principia, Thomiſtæ apud Ruuium hîc *num.* 52. diſtinguunt maiorem: anima rationalis erit corporea extenſa, vt quo, concedunt, vt quod, negant: ideſt anima rationalis eſt id, quo in corpore aduenit corporeitatis gradus cum cæteris illis attributis, quæ reſponſio non poteſt ſuſtineri, vt aliàs expendimus in Phyſica agentes de forma corporeitatis, & infrà etiam dicetur: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. dare eſſe per modum efficientis ſpectat ad Deum, per modum verò formæ informantis ſpectat ad animam, & ad formam: Vnde ſi anima rationalis eſt ratio, quare materia habet gradum corporeitatis, diuiſibilitatis, id non poteſt eſſe niſi per informationem

tionem prouenientem à forma: ergo id facit tribuendo ſeipſam formaliter materiæ: ergo debet id in ſe formaliter habere: cùm ergo non habeat corporeitatem, aliaque attributa corporea, nec etiam poteſt eſſe ratio formalis ipſi corpori talium attributorum.

RESPONDET Meldul. hîc *num.* 91. ſenſitiuam, & vegetatiuam habere illa prædicata, prout eſt in brutis, non verò prout eſt in homine: Gratis dictum, cùm non afferat vllam rationem ſui dicti, & quomodò poteſt tale dictum ſuſtineri, ſi potentia vegetatiua, quæ eſt in homine, & in bruto, eſt omninò eiuſdem rationis, ſed in bruto eſt corporea extenſa, &c. ergo & in homine.

Nos ex S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 31. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. & 5. & 6. & *diſt.* 19. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. ſupponentes ex aliàs traditis dari formas corporeitatis, & organizationis diſtinctas ab anima quacunque, Reſpondemus primò animam vegetatiuam, & ſenſitiuam formaliter non eſſe corporeas, nec extenſas, ſed ſpirituales. Sic Seraph. Doct. de ſenſitiua *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 3. de vegetatiua *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 1. vt in ſequenti quæſtione patebit: Et dato, quod eſſent formæ extenſæ, adhuc tamen non ſequitur illa participatio attributorum: nam in homine non adeſt anima rationalis, quæ ſit verè, & formaliter ſenſitiua, niſi quatenùs habet formaliter eminenter virtutem ſenſitiuam, ideſt vim producendi operationes ſenſitiuæ: idemque, in anima ſenſitiua reſpectu operationum vegetatiuæ: nominat enim ſenſitiua in homine ſubſtantiam cum potentia ſenſificandi ideſt ſubſtantiam realem cum facultate actuum ſenſitiuæ: Et hinc patet reſponſio ad aliud de vniuocatione: ad quod

RESPONDET S. Bonauent. ibi adeſſe vniuocationem genericam, ſcilicet metaphyſicam, non verò phyſicam ob gradus metaphyſicos, in quibus conueniunt: Et per id etiam patet reſponſio ad aliam obiectionem deſumptam ex Ariſt. Corruptibile, & incorruptibile differunt genere, ſed anima ſenſitiua, & vegetans ſunt corruptibiles, rationalis eſt incorruptibilis, ergo non poſſunt conuenire in vnum.

RESPONDETVR enim ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 4. maiorem eſſe veram, quando corruptibilitas, & incorruptibilitas venit ex natura principiorum componentium, hoc autem non eſt in propoſito: nam potentiæ animæ rationalis veniunt ex eadem radice, ſcilicet ex incorruptibilitate ipſius: licèt anima ſenſitiua poſteà ſit corruptibilis ex aliis principiis, ideò nihil concluditur contra Nos. Tum etiam quia ex noſtris principiis Seraphicis formæ ſunt corruptibiles tantùm ſecundùm exiſtentiam, non ſecundùm eſſentiam.

185. OBIICIES tertiò: Operationes ſenſitiuæ pendent à corpore, ſicut & vegetatiuæ: at operationes rationalis non pendent à corpore: ergo Confirmatur, quia ſenſitiua, & vegetatiua educitur de potentia materiæ: rationalis verò creatur: ergo nullo modo iſtæ continentur in rationali: Confirmatur iterum, quia rationalis ſeparata non poteſt exercere operationes ſenſitiuæ, & vegetatiuæ: ergo eas non continet.

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 31. *q.* 1. *ad* 3. & *diſt.* 8. *part.* 1. *q. vlt.*

q. vlt. & lib. 4. diſt. 50. part. 2. art. 1. q. 1. quod cùm anima ſit vt forma, & vt motor corporis: vt motor ſic exercet operationes per corpus, vt etiam exerceat eas in corpus ipſum mouendo, & regendo: vt forma exercet eas in corpus, per corpus, & cum corpore: ſic anima clauſo oculo non poteſt videre: cùm autem in operationibus ſenſitiuis neceſſariò concurrat & receptio ſpecierum, & ſenſationum in organo, & actio, ſeu iudicium ratione virtutis animæ: hinc in his operationibus anima rationalis dependet à corpore, à quo, ſi ſeparatur, non ampliùs eas exercet formaliter, nec anima vtitur illa potentia, nec tamen eſt fruſtrà, cùm inſeruiat ad ipſius entitatiuam perfectionem, & cùm aliam operationem perfectiorem habeat, quod & fuſiùs tradetur, cùm de anima ſeparata agemus. Hinc negatur conſequentia.

Obiicies quartò: Homo eſt formaliter vegetans, & ſentiens: ergo per propriam formam: quod enim formaliter tale, eſt per formam informantem.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. art. 3. quaſt. 2. ad 3. & ibid. quaſt. 1. fund. 3.* Hominem eſſe rationalem per animam, & per eandem eſſe vegetantem, & ſentientem: prout enim perficit corpus humanum ſeipſa, & non per potentiam, ſic eſt ſeipſa principium omnium operationum propriarum hominis: anima enim humana facit per eſſentiam ſuam animal, vt ait Seraph. Doct. *citat.* Vnde dicitur eſſe in eo potentiam ſenſitiuam, & vegetantem, quatenùs formaliter ipſa anima eſt principium talium operationum.

Obiicies tandem ex S. Doct. *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. q. 3. ad 6.* vbi habet hæc verba: Potentiæ animæ non ſunt accidentales, & fortaſſe rationale, ſenſibile, & vegetabile non accipiuntur à potentiis, ſed à diuerſis naturis repertis in anima: Idem *lib. 1. diſt. 9. art. 1. quaſt. 2. ad vltim. & diſtinct. 8. part. 2. dub. 2.* ergo ex his patet Seraph. Doctorem admittere plures naturas formales, ſed iſtæ ſunt formæ, vt vltimo loco citato dicit: ergo admittit pluralitatem formarum.

Respondetvr, quod ſicut à nobis traditum fuit *in tractatu formalitatum*, Seraph. Doct. appellat formalitates ſub nomine modò naturarum, modò formarum, vt expreſsè tradit *diſt. 8. cit.* dicens dari varietatem formarum, ſcilicet generis, ſpeciei, differentiæ, &c. vnde nihil ad rem contra Concluſionem.

QVÆSTIO V.

Vtrum omnis anima ſit indiuiſibilis.

186. Qvæstio non procedit de diuiſione in partes phyſicas, & eſſentiales: nam licèt ad aures Seraph. Doct. anima rationalis ſit compoſita ex materia, & forma, vt in ſequent. quæſtione patebit, obidque & diuiſibilis in partes phyſicas ſaltem de potentia Dei abſoluta: tamen cùm cæteræ animæ careant tali compoſitione, & cùm de iſtis principaliter moueatur quæſtio, ſcilicet de vegetatiua, & ſenſitiua: ideò non eſt ſermo de hac diuiſibilitate: nec item de diuiſione in partes metaphyſicas, ſeu in potentias: certum enim eſt quamlibet animam prædictam eſſe multiplici potentia: ſed quæſtio eſt de diuiſione integrali,

ſeu quantitatiua, & quia certum eſt animam rationalem carere hac diuiſione, quæſtio reſtringitur ad ſenſitiuam, & vegetantem: an iſtæ ſint diuiſibiles ſecundùm entitatem, & quantitatiuo modo: in qua Multi confundunt hanc quæſtionem cum alia: an anima componatur ex materia, & forma, licèt ſint diſparatæ, & diuerſæ, vt in ſeq. patebit.

Prima Opinio igitur eſt Scoti, & Sequac. apud Meldul. aſſerentium omnem animam præter rationalem eſſe diuiſibilem; Addit Guarinus *diſput*. 7. *exp*. 1. animam ſentientem eſſe indiuiſibilem quoad informationem, quoad entitatem verò eſſe diuiſibilem, cum qua moderatione credit poſſe conciliare ſimul Thomiſtas, Bonauenturiſtas, & Scotiſtas.

Secunda Opinio eſt D. Thomæ, & Sequacium docentium animas perfectorum animalium eſſe indiuiſibiles: imperfectorum animas verò, & vegetantem omnem eſſe diuiſibiles.

Tertia Opinio eſt Seraph. Doct. Simplicij 1. *de an*. *t*. 47. & *lib*. 2. *t*. 20. apud Toletum, Thienenſis 2. *de an. intent*. 16. Ioan. de Magiſtr. 2. *de an. quæſt*. 2. *dub*. 2. docentium omnem animam eſſe indiuiſibilem; quam & ſequuntur, ſuſtinentque Marſ. Ficicin. *de immort. an. lib*. 1. *cap*. 3. & *lib*. 8. *cap*. 1. *lib. de Theol*. Platon. D. Nemeſius D. Gregor. Niſſ. 3. *de an*. Hugo Senenſ. D. Auguſt. apud Ruuium *lib*. 1. *cap*. 3. *quæſt*. 2. & apud P. Benedict. à S. Iacobo Diſcalc. Auguſtin. *cap*. 4. *de an*. Amon. Pomponat. & communiter Platonici. Pro ſolutione

187. Primò Notandum, quod communiter Authores confundunt in vnum educi formam de potentia materiæ, & eſſe diuiſibilem, & corpoream, vel ſaltem docent, quod ad eductionem formæ in materia conſequatur neceſſariò diuiſibilitas, & corporeitas in forma educta: hincque aſſerunt animam ſentientem, & vegetantem eſſe corpoream, & diuiſibilem ex eo, quia vtraque educitur de potentia materiæ, quod tamen eſt falſum: ſunt enim rationes diſparatæ, & ſeparabiles: Vnde aduerte ex S. Bonauent. *lib*. 2. *diſt*. 18. *quæſt. vltim*. vbi quærit, an anima rationalis ſit ex traduce, arguitque quinto loco contra ſuam Concluſionem; Anima bruti eſt ex traduce, ergo multò magis anima hominis: eſt enim vis generatrix in homine perfectior: Et Reſpondet negando paritatem; ratio eſt, quia anima bruti eſt forma tantùm, & corruptibilis, ideò poteſt educi de potentia materiæ: Anima verò rationalis, cùm ſit hoc aliquid, & incorruptibilis, nec educatur de materia præiacente (in qua ſit vt in ſeminario in eſſe incompleto *ex lib*. 2. *diſt*. 7. *part*. 2. *art*. 2. *quæſt*. 1. & *diſt*. 15. *quæſt*. 1.) neceſſe eſt eam educi ex nihilo, & ita creari. Hæc Seraph. Doct. Hinc habemus conditiones neceſſarias, ad hoc vt forma aliqua educi poſſit ex materia: Prima eſt, vt ſit purè forma, non hoc aliquid, ſicut eſt rationalis anima, quæ eſt tertia entitas coaleſcens ex materia, & forma, & per ſe ſubſiſtens: Secunda, vt ſit forma ſimplex: Tertia, vt materia præëxiſtat ſub aliqua forma ante eductionem: Quarta, vt forma præëxiſtat in eſſe incompleto in ſeminario materiæ, & ob id ſit corruptibilis ſaltem ab extrinſeco: Quinta, vt per agens particulare poſſit educi de potentia materiæ: Quod verò iſta forma

Digitized by Google

forma educibilis ſit extenſa, & diuiſibilis, vel indiuiſibilis, vel corporea, vel ſpiritualis, id non ſpectat ad rationem eductionis; quod patet in gratia, quæ eſt quid incorruptibile, & ſpirituale, & tamen ſecundùm opinionem D. Thomæ educitur de potentia ſubiecti: eſt etiam immunis ab extenſione quantitatiua: Item & punctum educitur de potentia materiæ, & tamen eſt indiuiſibile. Ex quibus patet, quàm malè confunduntur iſti termini: nam poteſt dari aliqua forma, quæ educatur de materia extenſa, & ſimul ſit immunis à materia, & ab extenſione.

188. Secundò Notandum, & Supponendum ex traditis in Phyſica quantitatem ineſſe in materia corporea interminatam, & incompletam, completique, & variè terminari diuerſimodè ſecundùm diuerſitatem formarum, quæ educuntur de potentia materiæ, & entitatum completarum: Sic ex S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 12. art. 2. quæſt. 1. in fund. & diſt. 3. art. 1. quæſt. 2. ad 4. & lib. 4. diſtinct. 12. art. 1. quæſt. 3. alibique in locis cit. in quæſt. cit. lib. 1. Phyſ. de quantitate interminata materiæ:* Ex quo fundamento Seraphico ſequitur, quod extenſio in loco primò, & per ſe competit quantitati paſſiuè, & actiuè, ſcilicet ipſa per ſe habet partes ratione ſui, & non alterius rei, & ipſa dat cæteris rebus propriè extendi, ſcilicet in ordine ad locum, vt aliàs traditum eſt: Quare extenſio competit aliis rebus ſecundariò tantùm, ideſt non ratione ſui, ſed ratione alterius, idque euenit cum iſto ordine: nam primò competit ipſi ſubiecto formaliter affecto quantitate, quale eſt corpus, verbi gratiâ, lapis: Secundò formæ accidentali informanti illud ſubiectum, & ipſam extenſionem, vt eſt albedo in ſubiecto: Tertiò dicitur extenſum aliquod per accidens, & ſecundariò ratione alicuius extenſi formaliter, vt forma ignis, quæ neque eſt immediatum ſubiectum receptiuum magnitudinis completæ, neque immediatè recipitur in magnitudine, ſed compoſitum immediatè recipit magnitudinem ex eo, quod quantitas incompleta ineſt in materia, & in tali compoſito completur, atque ad diuiſionem compoſiti in partes quantas, & forma eius, & materia diuiduntur in partes quantas, atque adeò per accidens, & ſecundariò: Hoc pacto communiter dicitur ab Aduerſariis formas ſenſitiuas, & vegetatiuas extendi, & habere partes: at de formis non viuentibus dicit S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 4.* ipſas non eſſe natas eſſe in materia niſi cum extenſione, licèt in ſe ſint ſimplici eſſentia exiſtentes: Sed de cæteris viuentibus alio modo eſt loquendum, vt mox dicetur: Hinc oritur fundamentale diſcrimen inter Aduerſarios, & Nos: Ipſi enim ſuſtinent animas iſtas ſubiici quantitati: S. Bonauent. verò oppoſitum docet: Cùm enim anima rationalis, ſenſitiua, & vegetatiua non ſint ſubiectum quantitatis molis, hanc enim præſupponunt, nempè corpus elementatum, mixtum, & organicum, per conſequens nec ipſam quantitatem formaliter afficiunt, nec afficiuntur à quantitate, niſi impropriè: nec enim quantitas vegetatur, ſentit, vel diſcurrit: Hinc ſequitur, quod de ſe ſint inextenſæ, & abſtrahentes à quacunque extenſione quantitatiua: E conuerſo verò formæ non viuentes afficiuntur

à quantitate, quia extenduntur, & etiam afficiunt quantitatem: ſic ignis quantitatem comburit.

189. Tertiò Notandum, quod ex doctrina tradita clarè patet diſcrimen inter formas corporales, & ſpirituales (inter has autem ſpirituales adnumeramus etiam ſenſitiuam, & vegetantem, de quo infrà in fine quæſtionis in quæſtione laterali) nam, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. forma corporalis perficit, extenditur, & dependet, ideſt quia perficit per informationem, eſt tota in toto, & in partibus, quia extenditur (cùm ſit ſubiectum quantitatis terminatæ) ſic tota reſpondet toti ſubiecto, & pars parti ſubiecti; ideò etiam perfectionem totius communicat partibus: vnde quælibet pars ignis eſt ignis, nempè ratione extenſionis: quia verò dependet in operari, nec agit per ſe, hinc non ſolùm perfectionem totius, ſed & operationem totius communicat partibus; ſic quælibet pars ignis eſt ignis, & vrit: Anima verò ſenſitiua, & vegetans perficit totum corpus, obidque eſt tota in toto: quia verò non extenditur, ideò perfectionem totius non communicat partibus: pars enim animalis non eſt animal: quia verò dependet in operari, ideò operationem totius communicat partibus: Sic quælibet pars ſentit, & viuit: Anima autem ratione vnionis ad corpus quantum ad actum ſentiendi, & vegetandi pendet à corpore, cùm talis actus exerceat per corpus, & in corpus, & cum corpore (vt docet *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 6. *in corp.*) Anima autem rationalis perficit corpus vt forma, nec extenditur, nec dependet, ideò informat totum corpus, eſtque tota in toto, & tota in qualibet parte ob ſuam inextenſionem: ſicut eſt etiam anima ſenſitiua, & vegetans: nec dependet à corpore in operari, ideſt licèt in vegetando, & ſentiendo dependeat, non tamen in intelligendo, & volendo: Verum quidem eſt (ſubdit S. Doct. *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 25.) quod licèt quoad intelligere, & velle non dependeat abſolutè à corpore, quandiu tamen eſt alligata, & vnita corpori, non omninò intelligit præter corpus, nempè exigendo in corpore quaſdam diſpoſitiones proportionatas, & debitas tali corpori.

190. Dices: Anima ſenſitiua, ſi eſt tota in toto, & tota in qualibet parte: ergo in qualibet parte communicabit perfectionem totius: ſicque quælibet pars animalis erit animal: ſi enim cæteræ formæ non viuentes id præſtant, multò magis id poterunt viuentes.

Hoc argumentum poſſet etiam fieri de anima rationali, quod etiam ſibi obiicit Toletus, cuique nihil reſpondet: Cui Nos ex Seraph. Doct. Reſpondemus concedendo Antecedens, & negando vtramque Conſequentiam, & paritatem de cæteris formis: nam cæteræ formæ corporeæ primò reſpiciunt partes, cùm informant diuiſibiliter, & extenſo modo: vnde etiam perfectionem totius communicant partibus: at formæ viuentes primò reſpiciunt, & informant totum, nempè corpus organicum perfectè, & inextenſo modo, & poſteà partes: Hinc, &c.

Et ſi quæras: quare iſtæ animæ inextenſo modo informant, obidque primò reſpiciant totum, & non aliæ formæ corporeæ.

Respon-

Digitized by Google

Respondetvr ex traditis, quia viuentes formæ non ſubiacent, nec ſunt ſubiectum quantitatis, at non viuentes ſubiiciuntur quantitati, quia enim adeſt quantitas interminata in materia informata forma incompleta corporeitatis: hinc ad aduentum iſtarum formarum corporalium non viuentium terminatur, & completur: obidque & quia ſubiiciuntur quantitati, ideò extenſo modo etiam informant: at formæ viuentes ſuperueniunt ipſi corpori iam organizato, & informato tum à quantitate, tum à formis corporeis: hinc cùm ipſæ ſint inextenſæ, & etiam inextenſo modo informant. Ex quibus ſequitur, quam difficultatem patiatur aſſertio Aduerſariorum circa nutritionem, dum dicunt partem animæ ſenſitiuæ educi ex alimento nouo: nam ſequeretur partem illam eſſe animal, ſicuti pars ignis eſt ignis ob talem extenſionem ad partes: Nos verò dicimus educi ex nouo alimento formam corporeitatis, ſeu organizationis, tuncque animam extendere indiuiſibiliter ſuam præſentiam, & operationem ad illam partem ſubſtantialem in eodem inſtanti vnionis cum toto eo modo, quo fit ab anima rationali.

191. Qvartò Notandum ex S. Doct. *lib. 2. diſt. 15. quæſt. 1. ad argum.* quod anima ſenſitiua licèt differat ab anima rationali ex hoc (inter alias differentias) quod rationalis eſt hoc aliquid, & forma corporis, & vt ipſius motor ſufficiens, ideſt ita mouet, & per ſe agit, vt etiam diſtet à mobili, differtque à corpore, in quod agit (ſic etiam ſuo modo Intelligentiæ in mouendo Cœlum) & ita mouet vnam partem, in qua eſt tota, quod etiam ab illa diſtet, cùm ſit tota in alia: Anima verò ſenſitiua non eſt hoc aliquid tali modo: ideſt non eſt entitas per ſe ſubſiſtens, nec compoſita ex materia, & forma: eſt enim pura forma: attamen in mouendo, & agendo in corpus, cùm abſque extenſione agat, dicitur eſſe in vna parte tota, quod etiam eſt in alia: ſed quia dependet à corpore in operari, ita mouet corpus, quod mouendo vnam partem, mouet aliam, & ipſum corpus, vt patet in gradientibus, qui effectus non poteſt haberi in formis non viuentibus: Vnde aduertit Seraph. Doct. Si Deus poneret animam ſenſitiuam in lapide, ipſum non poſſet mouere ex *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 1. ad 2.* quia partes lapidis non mouentur niſi ad motum totius, cùm ſint ſimilares, & informatæ forma extenſa ſitualiter, quæ per ſe non poteſt agere abſque illa quantitate, & ſubiecto totali: Ex quibus patet, quod de ratione formæ eſt informare ſubiectum ſeipſam tribuendo materiæ: quod verò dependeat à ſubiecto, quod commenſuretur, vel extendatur in illo per quantitatem, eſt ipſi merè extrinſecum, & per accidens, quod & notauit Ruuius in hac quæſtione *num. 92.* Vnde cùm ſenſitiua, & vegetatiua non dependeant à quantitate, nec informentur extenſione ſituali, nec extendantur niſi ſecundùm actus, & operationes, ſequitur etiam, quod ſint indiuiſibiles.

192. Qvintò Notandum, & Supponendum ex traditis in Phyſica *in lib. 1.* omnes formas ſubiectas generationi, & corruptioni concreatas fuiſſe in materia prima, ſolúmque ab agente naturali recipere eſſe completum, & hinc ſequitur formas depēde-

re

re à materia dependentia non ex his, nec ab his, ſed tantùm cum his, ſcilicet ſecundaria, & per ordinem ad cōpoſitum, vel quoad operari, ſolaque anima rationalis caret hac dependentia, ſed aduerte, quod inter cæteras formas aliquæ dependent in operari à ſubiecto, quatenùs quanto, & extenſo: ideſt quia forma, vel compoſitum formaliter informatur ab extenſione, hinc etiam ſunt & ipſæ extenſæ, & diuiduntur in partes quantas ad diuiſionem ſubiecti: Aliæ verò præſcindunt ab extenſione, vt ſunt omnes animæ, ideò ſic vegetatiua, & ſenſitiua dicuntur dependere à ſubiecto tantùm ſecundario per ordinem ſcilicet ad compoſitum, & accidentaliter, quatenùs eſt quantum, ſcilicet in ordine ad operari: quam doctrinam tradit etiam Scot. *quodlib. 9. & lib. de prim. princ.* Et hinc corruit fundamentum Aduerſariorum dicentium, quod ratione dependentiæ animæ ſenſitiuæ à materia, à qua educitur, non poteſt dependere à noua, quæ per nutritionem ſuperuenit, ſed alia forma, vel pars formæ debet ex ea educi.

Respondetvr enim dependere ſufficienter, ſed non adæquatè quoad operari à materia, à qua educitur, cùm poſſit etiam dependere à noua materia ſuperueniente, cùm non euacuetur tota ipſius formæ actiuitas, vt infrà fuſiùs tradetur. Et quia inter iſtas formas concreatas in materia à Deo aliquæ ſunt animalium perfectorum, quæ ob ipſorum maximam perfectionem, & rectum ordinem vniuerſi exigunt perfectam organizationem, & proportionatam perfectionem in agente naturali, qua per ſuæ ſubſtantiæ immiſſionem valeat per generationem ſibi conſimile producere: ideóque iſtæ formæ ſolùm cum difficultate, diuturnitate, ſucceſſiuaque diſpoſitione poſſunt educi. Aliæ verò (& ſunt, quæ communiter dicuntur fieri ex putri) exigunt modicam organizationem, & quaſi conſimilem in toto, & partibus; ideò in qualibet parte eſt anima in proxima diſpoſitione, ad hoc vt ſit in actu: agens verò illas educens non eſt neceſſariò conſimile in natura, ſed virtus illarum productiua ſapienter tributa fuit terræ, & elementis vt Matri, Soli, & Cœlis vt Patri: Idque patet experientia, dum videmus tempore æſtatis breuiſſimo tempore, immò quaſi in inſtanti educi formas ranarum, & aliorum vermium cadentibus guttis aquæ ex aëre. Vide S.Bonauenturam egregiè hæc edocentem *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 2. & diſt. 8. part. 11 art. 2. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & 5. & lib. 4. diſt. 43. art. 1. quæſt. 5. ad 4. & 5.* His poſitis ſit

193. Prima Conclvsio: Anima rationalis eſt indiuiſibilis abſolutè, obidque & incorruptibilis. Eſt communis omnium Philoſophorum, quam & Aliqui reputant eſſe de fide confundentes in vnum indiuiſibilitatem, & immortalitatem, quod tamen eſt falſum, nam licèt ſit de fidè ipſius immortalitas, non eſt tamen de fide ipſius indiuiſibilitas: cùm enim in principiis Seraphicis componatur ex materia, & forma, licèt non ſint ſeparabiles iſtæ duæ entitates naturaliter: nulla tamen implicantia adeſt, quin ſint ſeparabiles à Deo, & quia materia recipit ſuum actum completum à forma, & forma animæ eſt indiuiſibilis, ideò & præbet indiuiſibilitatem ipſi animæ, quoad

quoad diuiſionem partium integralium, licèt non quoad locum, vt diximus in Logica *cap. de quantitate*, eſt igitur indiuiſibilis entitatiuè in conſenſu omnium: Difficultas tamen eſt, vnde oriatur tanquam à priori, & quomodò poſſit probari hæc indiuiſibilitas: Communiter deſumitur à ſpiritualitate: ex eo enim, quod rationalis anima eſt ſpiritualis, eſt indiuiſibilis; cæteræ animæ non ſunt tales, obidque & diuiſibiles: Sic apud Meldul. Ruuium, Alioſque. Sed hæc ratio non conuincit. Tum quia quantitas non facit, ſed ſupponit corpus, ergo ante diuiſibilitatem differunt corpus, & ſpiritus. Tum quia in noſtra ſententia Seraphica Angeli, & Anima rationalis componuntur ex materia, & forma, & tamen ſunt ſpiritus. Tum quia corpus glorioſum per virtutem ſibi vt glorioſo connaturalem eſt alterius penetratiuum (*ex lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 6. quæſt. 1.*) & tamen non eſt ſpiritus: ergo nec impenetrabilitas eſt ratio formalis corporis diſtinctiua à ratione formali ſpiritus, ſicut voluerunt Arriaga, & Serbellon. *diſp. 3. num. 16.* Tum quia non eſt de ratione rei ſpiritualis carere partibus, in quas integraliter diuidi poſſit: quod & notarunt Guatin. *tract. de ſpirit. locat. & de quantitate exp. 1.* & Ouied. *de an.* Gratia enim eſt diuiſibilis: Sic vnio animæ cum corpore: locatio Angeli in Aduerſatiorum opinione: Item ſpecies intentionales ſunt indiuiſibiles, & tamen educuntur de potentia ſubiecti ſecundùm Ipſos, ergo aliundè deſumenda eſt hæc indiuiſibilitas animæ rationalis: Hinc cæteris omiſſis, ſupponentes cum Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. quæſt. vltim. & lib. 1. diſt. 13. art. 1. quæſt. 3.* formas ſeipſis, non per alias formas diſtingui: ratio eſt, quia res per formas diſtinguuntur in ſpecies, & quodammodò etiam & indiuidua: hinc ſequitur, ne detur proceſſus in infinitum, quod formæ ſeipſis differant, ſicut & differentiæ: & hinc tantùm à poſteriori quaſi ab effectu poteſt diſcerni forma corporea, & ſpiritualis: Cùm autem informatio formæ abſtrahat ab omni commenſuratione, dependentia, & extenſione ſubiecti, ſequitur etiam, quod poſſit aliqua forma informare corpus, & ipſam ob ſui eminentiam eſſe indiuiſibilem, & ſuperiorem omni quantitate. Et hinc ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 8. part. 2. quæſt. 3.* dicimus, quod anima rationalis eſt indiuiſibilis: quia eſt talis naturæ: ſic eſt & anima ſentiens, & vegetans: cæteræ verò corporeæ, & diuiſibiles licèt per accidens: Addimus tamen, quod ad aures Seraph. Doct. poteſt etiam à poſteriori deſumi indiuiſibilitas animæ à ſpiritualitate ſubſtantiali, prout contradiſtinguitur à corpore ſubſtantiali vt patebit in fine huius quæſtionis inquæſito ſecundo laterali: non verò à quacunque ſpiritualitate.

194. Probatvr autem Concluſio primò ex D. Auguſtino citato à S. Bonau. *lib. 2. diſt. 31. cit. & lib. 1. diſt. 8. citat.* quod ſicut Deus eſt in mundo maiori ſcilicet indiuiſibiliter: ſic & anima in corpore. Tum ex informatione: non enim informat niſi in vltimo inſtanti organizationis totum corpus, ergo inextenſo modo. Tum experimento, quia in ictu oculi ſentit læſionem in omnibus partibus, & etiam in ſeparatione per totum corpus ſentitur dolor, ergo ſignum eſt animam adeſſe indiuiſi-

bili modo. Tum quia eſt ſimplex carens quantitate molis. Tum quia ſi abſcindatur brachium ab hominis corpore, pars animæ deſtrueretur, quod poſſet inferri de cæteris partibus, ſicque eſſet mortalis.

Obiicies primò: Anima informat corpus diuiſibile: ergo eſt diuiſibilis. Probatur conſequentia: Quidquid enim recipitur,per modum recipientis recipitur,ſed recipitur in corpore diuiſibili: ergo & ipſa erit diuiſibilis.

Respondetur negando conſequentiam: Ad probationem reſpondetur proportionem debere eſſe, quatenùs receptiuum ſit potentiale, receptibile actus, nec requiritur ſimilitudo omnimoda, & maximè in diuiſibilitate: ſufficit enim, vt anima, quatenùs eſt actus, virtualiter ſit extenſibilis in informando ſecundùm ſe totam.

Obiicies ſecundò: Si anima eſt indiuiſibilis, & tota in toto, & tota in qualibet parte: ergo denominabit æquè totum, & partes: ergo quælibet pars animalis erit animal: ſicut quælibet pars eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, & quælibet pars ignis eſt ignis.

Respondet S.Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* negando conſequentiam, & paritatem de cæteris formis non viuentibus: iſtæ enim informant, & ſimul extenduntur extenſione quantitatiua, provt ſunt ſubiectum quantitatis: non ſic anima rationalis: immò nec cæteræ animæ, licèt ſit aliqualis differentia, vt dictum eſt in tertio Notabili: Anima enim ſenſitiua,quia non extenditur, ideò actum totius non communicat partibus,vnde pars non eſt animal, ſic & anima rationalis: quia verò in operari dependet, ideo operationem totius communicat partibus, vnde quælibet pars ſentit: non ſic anima rationalis: quælibet enim pars non intelligit, nec vult.

Contra inſtabis: Si non communicat actum, & operationem partibus: ergo non eſt actus ipſarum: ergo nec corporis, cùm conſtet ex partibus.

Respondet Seraph.Doct.quod anima eſt actus totius corporis,& ob id & perficit partes tribuendo perfectionem debitam iiſdem partibus, nempè vitam,quatenùs ſunt in toto: non ſic forma extenſa,quæ priùs perficit partes, & ratione partium ipſum totum.

Obiicies tertiò: Corpus organicum habet partes diuerſæ rationis,& perfectionis: ergo ſi anima perficit totum quantum ad eſſentiam, perficiet partes tantùm ſecundùm potentiam: ergo in ipſis non erit vt actus.

195. Respondetur, quod duo ſunt in anima, nempè & perficere,& operari: ſic & in corpore eſt complexio, & organizatio: primus actus in anima competit ei, vt eſt quodammodò illimitata perfectio: ideſt vt eſt totalis quædam eſſentia, & forma corporis organici: ſecunda competit ei ratione potentiarum: hinc corpus per formam complexionis importat vniformitatem neceſſariam ad informari ab anima: ſicque & anima reſpicit eſſentialiter corpus tali pacto formatum: provt autem in eo adſunt diuerſa organa, ſic per illa operatur anima: Sic S. Doct. *l.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 2.

Obiicies quartò: quia ſequeretur, ſi anima rationalis eſt tota in toto,& tota in qualibet parte, & indiuiſibilis,

uiſibilis, quod à ſeipſa diſtaret: ſimulque tota quieſceret quieſcente, verbi gratiâ, manu, & tota moueretur, motâ alia manu, quæ implicant.

Respondetvr dici animam diſtare à ſeipſa inadæquatè reſpectu diuerſorum: nam tota eſt in capite, & tota in pede: ſed quia iſtæ partes ſe habent vt loca inadæquata animæ, & totum corpus adæquatus locus: hinc non ſequitur, quod à ſeipſa propriè diſtet, nec quod moueatur motâ manu, cùm ibi non ſit definitiuè, ſed tantùm ad motum totius dicitur moueri: Sic *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit. & lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *& quæſt.* 1 *ad* 2.

Contra: Ergo poterit intelligere pes, cùm ibi ſit tota, & intellectio ſit actus independens à corpore.

Respondetvr negando ſequelam: Ratio eſt, quia operatio formæ, prout eſt illimitata, ſi communicetur toti, communicatur ei, quod eſt in actu performam; & hoc eſt totum, non pars.

Qværes: an anima rationalis ſit in omnibus partibus per plures præſentias: an per vnicam tantùm: quod eſt idem, an ſit talis præſentia diuiſibilis.

Respondetvr eſſe maximum diſcrimen inter D D. an præſentia animæ in corpore ſit diuiſibilis: Multi negant: Suarez 2. *Met. diſp.* 4. *ſect.* 1. *num.* 11. *apud Hurtad. de an. diſp.* 2. *ſect.* 3. cum aliis affirmat, quod & ex principiis Seraphicis etiam ſequitur, vt diximus de Angelorum præſentia ad locum *in cap. de quantitate*: eſt quidem vnica præſentia animæ in corpore, ſed virtualiter diuiſibilis, cùm ſit limitata, nec poſſit ſe extendere ad quodcunque corpus ſiue maximum, ſiue minimum, vt dictum eſt in Phyſ. *lib.* 4. vnde aliquam extenſionem habet hæc præſentia, & etiam informatio, ideò dicitur tota in toto, & tota in qualibet parte, ſed non totaliter.

196. Secvnda Conclvsio: Anima ſenſitiua, & vegetatiua eſt ſimiliter indiuiſibilis entitatiuè, loquendo de diuiſibilitate tam phyſica, quàm integrali, & quantitatiua. Eſt S. Bonau. *loc. cit. & lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. *& lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 5. *in corp. & Itiner. ment. cap.* 2. Conueniunt in hac concluſione de poſſibili, licèt non de facto: Ovied. *de an. contr.* 1. *part.* 6. *num.* 14. Arriag. *diſput.* 1. *num.* 110. Aliique plures. Ferchius tamen de Angelis *tom.* 1. *quæſt.* 44. *num.* 9. *& tom.* 2. *quæſt.* 62. *num.* 6. aliàs fideliſſimus Bonauenturiſta in hac aſſertione recedit à Seraph. Doct. ſententia: nec meliùs P. Baudunius *diſputat. ſect.* 4. dum citat Seraph. Doct. pro opinione oppoſita dicens Seraph. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 3. *art.* 2. *q.* 3. dixiſſe animam rationalem eſſe indiuiſibilem; alias verò diuiſibiles, quia educuntur de potentia materiæ: quæ Concluſio eſt falſa, & cauſalis antecedentis magis falſa in ſententia Seraphica, & eò magis, quia in loco ibi citato nec vnicum verbum ponet de hac materia, idque forſan ob incuriam impreſſorum: ſed his omiſſis, antequam probetur Concluſio

Svpponendvm, quod infrà ſuo loco probabitur, quod in nutritione ſit additio nouæ partis ſecundùm materiam ad corpus, non ad animam: Ratio eſt, quia nutritio terminat ad corpus: hoc enim eſt, quod indiget reſtauratione: Vnde &

ipſi competit per ſe augmentum, quæ pars poſteà, ſi fiat viuens, eſt per accidens, & tantùm ratione vnionis ab anima productæ: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Cùm autem anima reſpiciat corpus heterogeneum, organizatumque, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *quæſt.* 3. *& lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 1. *quæſt.* 4. *in corp.* ſequitur, quod non educitur pars formæ ſenſitiuæ de illa noua materia homogenea, ſed tantùm forma corporea, per quam diſponitur ad vitam recipiendam, quam recipit ab eadem forma ſenſitiua, vel vegetatiua abſque ſui extenſione entitatiua, ſed indiuiſibiliter poſt vnionem, licèt cum extenſione operationis, quod & notauit P. Gallitius *de gen. lib.* 3. *tract.* 3. *quæſt.* 4. *num.* 5. His ſuppoſitis.

Probatvr Concluſio primò authoritate Ariſt. *lib.* 1. *de an. t.* 94. vbi aſſerit omnem animam eſſe indiuiſibilem, & 1. *de gen. t.* 35. docet in accretione remanere partem ſecundùm formam, & non ſecundùm materiam, ergo eadem forma remanet ſub maiori materia: ergo ab eadem anima indiuiſibiliter informatur etiam illa, quæ additur in nutritione, alioquin acquireretur noua forma: Meldul. *de an. diſp.* 1. *num.* 67. reſpondet debere Ariſt. intelligi de diuiſione eſſentiali, & ſpecifica: Ad ſecundam authoritatem reſpondet Ariſt. intelligere per partem ſecundùm formam nòn ipſam ſubſtantiam iam informatam, ſed nouam de nouo aduenientem, quæ expoſitio eſt extorta, & falſa, cùm Ariſt. ſemper intelligat per partem ſecundùm formam illam, quæ eſt de prima conſtitutione viuentis: ſed quicquid ſit de hoc: nam aliàs agemus de carne ſecundùm formam, & ſecundùm materiam, nempè *in tract. de nutritione.*

Probatvr ratione à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. iiſdem rationibus, quibus probata eſt præcedens Concluſio: & iterum hìc refricantur: Primò, quod dat eſſe toti, & partibus vnitur toti, & partibus ſecundùm eſſentiam: forma enim eſt, quæ per ſui eſſentiam dat eſſe ei, cui eſſentialiter vnitur, ſed anima ſenſitiua, & vegetatiua eſt huiuſmodi: ergo ſecundùm eſſentiam eſt in toto ſimul, & partibus. Secundò in oculo eſt ſimul videre, ſentire, & viuere: ſed iſti ſunt diuerſi actus, & ablato vno actu, verbi gratiâ, viſione, adhuc ſenſus remanet & vita: ergo ibi eſt anima per eſſentiam. Tum quia anima operatur in toto corpore, ſed potentia animæ eſt ſimplex: ergo & anima ſenſitiua: non enim eſt ſimplicior potentia ipſa anima. Tum quia anima in partibus diſtantibus à corde ita citò ſentit, ſicut & in propinquis. Tum quia vt rectè adnotauit Arriag. hìc *n.* 117. ſi Bos, aliudque animal torqueatur in pede, animæ pars, quæ eſt in capite, phyſicè torquetur. Vnde enim illa boat, rugit, fremit: ergo eſt vna, & eadem anima indiuiſibilis: Idem & proportionaliter videtur in plantis: nam ſi læditur in vna parte, tota planta etiam patitur detrimentum, & è contrario ſicut animal per totum ſimul creſcit, fouetur non per partes poſt partes, ſic & planta: ergo ſignum eſt indiuiſibilitatis animæ, vt euenit in homine: ergo eſt ſimul ſecundùm eſſentiam in omnibus. Tum quia vt ait D. Aug. ſi vna eſt forma ſanitatis in toto corpore, multò magis erit forma ſpiritualis.

Tum

Digitized by Google

Tum quia anima ſenſitiua, & vegetatiua eſt forma ſimplex, & motor ſufficiens, vt forma eſt in toto: vt ſimplex eſt non ſecundùm partem, & partem: vt motor ſufficiens non habet ſitum determinatum, ſed eſt in omnibus partibus æqualiter. Ex quibus rationibus patet S. Doct. vt plurimùm in ſolutione quæſtionum plùs tribuere, quàm proponat, vt in hac quæſtione, vbi titulus eſt pro anima rationali, & reſolutio eſt etiam pro cæteris animabus.

197. Probatvr ſecundò ex S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 15. quæſt. 1. ad 4. in fine.* Quod in ſe eſt vnum eſſentialiter, & vnum numero, non poteſt fieri multiplex, ſed anima ſenſitiua, & vegetatiua eſt huiuſmodi: ergo.

Respondent concedendo maiorem de vno ex per ſe actu, & potentia, vt Petrus, verbi gratiâ, non poteſt multiplicari: negando de vno integrali, quod conſtituitur ex pluribus partibus eiuſdem rationis vnitis per indiuiſibilia, vti eſt anima ſenſitiua, & vegetatiua.

Contra: Pars animæ diſciſſa eſt eiuſdem rationis cum toto (ſiue partes ſint homogeneæ, vt volunt Thomiſtæ, ſiue heterogeneæ, vt volunt Suarez, Aliique) ſunt, inquam, eiuſdem rationis in ratione animæ actuantis materiam: ergo pars ſenſitiuæ ſimul cum alia materia poterit facere animal; conſequens eſt falſum: ergo.

Confirmatvr: Quia in cæteris formis ſubſtantialibus quælibet pars facit vnum totum conſimile, ſic pars ignis eſt ignis, ſed id habent ex diuiſibilitate integrali partium eiuſdem rationis, ergo & idem eueniet in iſtis animabus, ſi ſunt diuiſibiles, conſequens nec admittitur ab Aduerſariis ergo ſunt indiuiſibiles, & inextenſæ. Probatur conſequentia: quia ratio formalis, quare quælibet pars formæ ignis eſt ignis, eſt extenſiua in forma tio, qua priùs informatur pars, & poſteà totum, ergo ſi non adeſt in animantibus hæc denominatio, nec erit talis ratio formalis, ſiue extenſio: anima enim de ſe reſpicit totum ſimul, & indiuiſibiliter: forma corporea reſpicit partes, & ratione partium ipſum totum.

Probatvr tertiò ex doctrina Seraphica *lib. 4. diſt. 49. part. 1. art. 1. quæſt. 4. in corp.* Si iſtæ animæ eſſent diuiſibiles, ſequeretur, quod in nutritione ſuperadderetur, & educeretur noua pars animæ: ſed id eſt impoſſibile: ergo.

Probatvr Min. (Maior enim conceditur ab Aduerſariis.) Illa pars materiæ, quæ ſuperadditur, eſt homogenea, ſed forma ſenſitiua, & vegetatiua eſt forma corporis heterogenei: ergo ex parte homogenea non poteſt educi: alioquin educeretur de vna parte, & informaret aliam.

Respondet Meldul. concedendo Maiorem, negando Minorem: nam (ſubdit) licèt anima ſenſitiua ſit forma corporis heterogenei, ſecundùm partem tamen eſt etiam corporis homogenei: immò ipſa anima ſecundùm ſe totam eſt forma corporis heterogenei, quia priùs informat partes homogeneas.

198. Contra ex eodem Seraph. Doct. Pars animæ eſt eiuſdem rationis in ratione ſenſitiuæ cum toto: ergo ſi tota anima eſt forma heterogenei corporis, etiam pars erit talis. Tum quia reſponſio, quam citatus Author cum cæteris aſſignat, eſt petitio principij: Quærimus enim, an habeat

habeat partes, & in hac inquiſitione ſupponitur, quod eſt certum, nempè quod anima ſecundùm ſuam eſſentiam eſt forma corporis heterogenei, non autem homogenei, & licèt etiam ſit anima in parte homogenea, id eſt, quia eſt in toto, cuius pars eſt illa pars homogenea: hinc rectè Nos inferimus non poſſe educi ex corpore homogeneo, nec ipſum ſecundùm eſſentiam ſuam informare, nec tollitur vis rationis reſpondendo, quod informat ſecundùm partem, cùm id ſit, quod quærimus.

Confirmatvr: Quia inter animam, & corpus organicum adeſt ordo eſſentialis: obidque & exigitur organizatio, & heterogeneitas, vt neceſſaria diſpoſitio ad informationem: quod in formis non viuentibus non eſt neceſſarium; & ratio eſt iam adducta: quia anima eſt forma corporis organici, vnde producitur dependenter à corpore organico ſaltem ſufficienter, nec producitur priùs in hac, vel illa parte corporis, ſed æquè primo in toto corpore adæquatè diſpoſito: ſicque cauſa adæquata productionis ſunt omnes diſpoſitiones, quæ ſunt in toto corpore, quod & notauit Serbellon. *diſp.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 4. *num.* 53. ad rem noſtram: Et hinc ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *citat. ad* 4. quod requiritur complexio, ideſt vnio ſubſtantialis partium proueniens à forma, quæ ab ipſo appellatur complexionis, & organizationis, ratione cuius vnionis partes licèt ſint heterogeneæ, ſunt vniformes toti, & capaces eiuſdem generis vitæ, & perfectibilis ab vna forma, & ratione cuius organizationis poteſt anima per ſuas potentias exercere ſuas operationes in diuerſis partibus corporis: & hinc vt idem Seraph. Doct. notauit *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Si anima ſenſibilis poneretur in lapide, nunquam illud moueret: ergo homogeneitas eſt ratio omninò oppoſita informationi animæ.

Dices: Anima ſenſitiua, & vegetatiua non eſt educta ab illa parte de nouo per nutritionem ſuperaddita: ergo nec poterit eam informare, nec ab illa dependere: informatio enim, & dependentia formæ conſequitur ab eductione ex ſua materia, à qua materialiter habet, & conſeruatur in eſſe. Sed

Contra primò: Quia dependentia formæ à materia eſt quid conſequens ad formam, quæ præſupponitur in eſſe ante talem dependentiam, vt aliàs probatum eſt.

Contra ſecundò: Quia eductio, productio, informatio, & depẽdentia ſunt formalitates diuerſæ, diſparatæ, ſeparabiles, & non neceſſariò ſubordinatæ: ergo nulla reſponſio: Probatur antecedens. Poteſt Deus creare animam ſenſitiuam immediatè, ipſamque collocare per informationem in aliquo corpore organico, & tunc productio non eſt ſubordinata informationi: ergo poteſt dari forma, quæ informet materiam, à qua non fuit educta.

Probatvr quartò, & magis vrgentur rationes adductæ ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. ſuprà *in* 3. *Notab.* Anima rationalis, vt forma eſt corporis, in aliquo conuenit, & in aliquo diſconuenit cum forma corporea non viuente: Conuenit in hoc, quod vtraque informat, & actuat ſubiectum extenſum, & cum ipſo conſtituit tertiam entitatem: Diſconuenit in hoc, quod rationalis ita informat ſubiectum extenſum,

Digitized by Google

extenſum, vt partes per ſe non poſſunt recipere denominationem totius: Vnde quælibet pars hominis non poteſt dici homo: forma verò corporea ita informat ſubiectum extenſum, vt quælibet pars ipſius recipit denominationem totius, ſic quælibet pars ignis eſt ignis: quo ſuppoſito

QVÆRO, quænam eſt ratio formalis huius tam magni diſcriminis? Non poteſt alia aſſignari, niſi dicendo, quod anima rationalis informat corpus indiuiſibiliter abſque ſui extenſione, ita quod ſeipſam non tribuit totam totaliter cuilibet parti ſubiecti, vt facit forma corporea; ſed hæc eadem omninò diſconuenientia eſt inter formam ſenſitiuam, vegetantemque, & formam corpoream: ergo currit paritas in informatione indiuiſibili. Vnde benè diximus animam reſpicere adæquatè totum non partes: formam verò corpoream reſpicere partes, nempè informat partem poſt partem ſubiecti adæquatè.

DICES: Differentiam prouenire ex eo, quod rationalis non educitur à potentia ſubiecti: at forma corporea educitur à potentia materiæ.

CONTRA: Deus poteſt immediatè creare formam ignis, & ipſam collocare in ſubiecto, & tamen eadem denominatio prouenit à ſubiecto, ac ſi educta eſſet; ergo dicendum eſt prouenire hoc diſcrimen ex natura ipſarum formarum, nempè quia animæ reſpiciunt totum ſubiectum adæquatè, & indiuiſibiliter præſcindendo ab omni quantitate, & extenſione molis: formæ verò non viuentes reſpiciunt partem poſt partem, quia ſubſiciuntur extenſioni, & quantitati: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4.

199. PROBATVR quintò: Quia ſi iſtæ animæ eſſent diuiſibiles, ſequeretur, quod quælibet eſſet aggregatum plurium animarum: conſequens eſt falſum: nam animal eſt vnum per vnam animam, & vnum totum phyſicum eſſentiale: ergo: Probatur ſequela: totum continuum in ratione continui per hoc differt à toto phyſico eſſentiali, quod illud conſtat pluribus partibus, quarum quælibet per ſe eſt totum vnum continuum eiuſdem rationis cum toto illo, antequam diuideretur: totum verò phyſicum eſſentiale conſtat partibus, quarum quælibet eſt diuerſæ rationis à toto: Vnde totum eſſentiale, vt tale, eſt indiuiſibile in partes eiuſdem rationis: ſed anima per Aduerſarios eſt vnum totum continuum, vt ait Meldul. *cit.* ergo eſt aggregatum plurium animarum: ergo quælibet pars poterit ſimul cum corpore facere animal, quod eſt falſum.

RESPONDENT negando ſequelam vltimam ex hoc, quod anima eſſentialiter reſpicit corpus organicum.

CONTRA: Ergo non poterit educi anima, vel pars animæ à parte homogenea, quod eſt contra ſuperiùs dicta ab Aduerſariis.

PROBATVR ſextò: Si anima haberet partes, ſequeretur adeſſe partem in animali, quæ in vitalitate non dependeret à corde; ſed hoc eſt naturaliter impoſſibile, cùm cor ſit ſedes principalis animæ, & à quo procedit vitæ influentia in cætera membra, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* & *ſerm.* 1. *Hexaëm.* ergo.

PROBATVR ſequela: nam pars ſuperueniens per nutritionem eſſet animata à noua forma vitali: ergo in vitalitate ab ipſa non depende-

ret

rer tum in actu primo, tum in conſeruari: forma enim per Aduerſarios non dependet in conſeruari ab eo, à quo non dependet in educi: ſicque nulla eſſet pars principalis in corpore, quo vita dependeret.

Respondet Meldul. *de gen. diſp.*8. *n.* 81. *ad* 2. negando ſequelam: nam in dato caſu anima partialis dependeret in conſeruari, & in produci à corde in genere cauſæ efficientis, & ab illa materia in genere materiali.

Contra: Quia vita eſt à forma non ſolùm in genere formali, ſed etiam efficiente, quatenùs vtitur partibus heterogeneis vt inſtrumentis, & præcipuè corde: ergo ſi illa forma tribuit vitam illi nouæ parti in genere formali, tribuit etiam in genere efficientis cauſæ: ſicque non à corde.

200. Probatvr ſeptimò à Ioan. à S. Thom. Quotieſcunque plures partes materiæ requiruntur ad informationem faciendam ab vna forma numero, tunc illa forma reſpicit omnes illas partes indiuiſibiliter, ſed anima ſenſitiua, & vegetatiua ſunt huiuſmodi: exigunt enim corpus heterogeneum: ergo indiuiſibiliter omnes illas partes informant.

Respondet Medul. *diſp.*1.*de anim. num.*68. ſi hoc argumentum valeret, probaret de omni anima (quod & Nos intendimus) Addit, probaret de omni forma: quælibet enim reſpicit omnes partes materiæ diſpoſitas.

Respondet ſecundò dictus Doctor; Si *ly indiuiſibiliter* excludit partes entitatiuas animæ, negatur: ſi illas includit vt vnitas, conceditur: nam tota anima indiuiſibiliter reſpicit corpus heterogeneum, & pars partem homogeneam: ſed hinc non ſequitur eſſe totam in toto, & totam in qualibet parte.

Contra primò: Quia illatio de qualibet forma non viuente non valet; nam ex dictis formæ non viuentes non reſpiciunt primò totum, ſed partem: anima verò reſpicit totum ſub vna ratione, ſcilicet corpus heterogeneum: ergo indiuiſibiliter ipſum reſpiciunt.

Confirmatvr ex Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*49. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.*4. *in corp.* Anima, vt talis eſt, reſpicit eſſentialiter corpus non ſolùm complexionatum, ideſt, vnitum ſecundùm partem, ſed & organizatum: ergo indiuiſibiliter: non enim eſt actus partis; ſed corporis. Tum quia anima ſimul, & ſemel concurrit ad actum viſionis in oculo, & ad ſenſationem in pede: id enim non competit formæ extenſæ niſi remotè; vt magnus ignis immediatè non applicatur totus primæ parti ligni, & mediæ: vnde non poteſt dici, quod totus ignis comburat, non ſic anima ſenſitiua. Tum etiam quia actus viſionis in oculo, & ſenſationis in pede ſunt immanentes: ergo in tota anima debent recipi: ergo indiuiſibiliter iſtos actus operatur: Ex quibus ſequitur, quod anima formicæ non eſt minor anima elephantis, nec forma herbæ minor forma cedri.

201. Obiicies primò: Quidquid recipitur, per modum recipientis recipitur; ſed iſtæ animæ recipiuntur in corpore diuiſibili: ergo: ob id enim formæ non viuentes diuiſibiles.

Iam ſuprà reſponſum eſt huic obiectioni *in præced. Concl.* quæ & poteſt fieri contra indiuiſibilitatem animæ rationalis, vnde ſufficit proportio

tio requiſita inter receptiuum, & receptibile, & extenſio virtualis. Et ad id de cæteris formis negatur paritas ex eo, quod iſtæ ſunt ſubiectæ quantitati, à qua afficiuntur, non iſtæ animæ, quæ exigunt tantùm corpus, quantum per ordinem ad ſuos actus.

Obiicies ſecundò: Repugnat eandem rem naturaliter eſſe in duplici loco etiam partiali: ergo repugnat animam eſſe indiuiſibiliter in pluribus partibus corporis diuerſis.

Respondetvr negando paritatem de corpore locato, & de anima informante; nam, vt dicit S. Bonau. *lib. 1. diſt. 8. cit. ad 6.* anima eſt in toto corpore indiuiſibiliter, & totum corpus comparatur ipſi animæ tanquam vnus locus, & ideò in pluribus partibus non eſt, niſi inquantum in vno loco, & in qualibet parte eſt inadæquatè, quare nihil contra Nos vrget argumentum Aduerſariorum, qui ſupponunt iſtas animas eſſe corporeas, & materiales, quod Nos negamus.

Obiicies tertiò: Iſtæ formæ educuntur de potentia materiæ; ſed ſubiectum, ex quo educuntur, eſt extenſum: ergo & ipſæ formæ: Antecedens communiter conceditur, alioquin eſſent formæ per ſe ſubſiſtentes, & ſpirituales independentes à materiali concurſu ſubiecti: Probatur conſequentia: quia non poteſt tota forma educi ex qualibet parte materiæ, ſed tota ex tota materia: exigit enim corpus diſpoſitum, & extenſum: ergo ex qualibet parte materiæ debet educi pars formæ; quod enim educitur de materia extenſa, eſt extenſum.

Confirmatvr: Quia ſi forma equi educitur ex materia, quæ in primo inſtanti generationis recipit eam formam, illa materia fuit cauſa materialis adæquata talis formæ: ergo non poteſt cauſari ex noua materia, quæ acquiritur per nutritionem, cùm iam cauſata fuerit: duæ enim cauſæ totales, vel vna totalis, & altera partialis non poſſunt naturaliter concurrere ad eundem effectum numero.

Confirmatvr ſecundò: Quia vel forma equi, quæ eſt in capite, dependet à materia pedis, vel non: Si dependet: ergo ablatâ materia pedis deſtruetur & forma: ſi non, ergo neque cauſatur, cuius oppoſitum Nos docuimus.

Hoc argumentum eſt Achiles Aduerſariorum, vt videre eſt apud Ouied. Arriag. & Serbellon. *diſp. 2. quæſt. 2. num.* 8. Alioſque, quod tamen nullo modo vrget, nec infringit veritatem noſtræ Concluſionis.

202. Respondetvr igitur concedendo Maiorem, & Minorem, & negando Conſequentiam. Ad probationem reſpondetur negando antecedens, & conſequentiam: & ratio eſt, quia cùm forma dependeat à ſubiecto, à quo educitur non dependentia eſſentiali, & entitatiua, ſed ſecundaria, & tantùm per ordinem ad exiſtere completè, & ad conſtituendum compoſitum: vt latè ex Seraph. Doct. probatum eſt in Phyſica *in quæſt. de Seminario materiæ:* Hæc dependentia, quam habent iſtæ formæ à materia vel tota, vel partiali, eſt ſufficiens, ſed non adæquata: poſſent enim educi à quacunque parte materiæ: ſed quia ordinantur ad conſtituendum animal, ideò exigunt corpus organicum, ex quo educuntur, ita tamen quod quælibet pars corporis ad præſentiam alterius at-

temperat ſuum concurſum, & concurrit partialiter tantùm ſic exigente natura, quæ intendit productionem animalis, vel plantæ: & ſi aduenit noua materia, anima, quæ priùs informabat priorem materiam producendo vnionem ſubſtantialem ipſius nouæ materiæ, & educendo nouam partem formæ organizationis ab illa, extendit ſuam influentiam vitæ ad hanc nouam partem informando ipſam: & tunc cùm non euacuetur actiuitas animæ per informationem prioris materiæ, incipit viuificare nouam, ſicuti & euenit in anima rationali.

Dices: Ergo incipit dependere à noua materia, ex qua non fuit educta.

Respondetvr concedendo ſequelam, nempè dependere in conſeruari ab iſta noua dependentia inadæquata: nec vllum eſt abſurdum, & id euenit in multis aliis caſibus, verbi gratiâ, calor meæ manus, qui in hoc inſtanti non pendet à calore ignis, ſi applicetur ad ignem ab ipſo conſeruandum: & ſi iterum recedat manus, poterit ab alia cauſa conſeruari, & iterum applicata ad ignem ab ipſo conſeruari poterit.

Et ad id de abſciſſione pedis: Reſpondetur eodem modo, nempè animam dependere dependentia ſufficiente à capite, à pedibus, &c. ſed non totali: vnde deficiente vna parte dependebit ſufficienter à cæteris, in quo caſu cæteræ partes materiæ ſupplent defectum materiæ abſciſſæ.

Dices: Forma, provt eſt in capite, dependet à materia pedis: ſed hoc non poteſt eſſe: quia non eſt vnita cum illa materia pedis: ergo vel eſt neganda dependentia illius formæ ab omnibus partibus: vel ſi conceditur, debet poni in ea diuiſibilitas.

Respondetvr, vt ſuprà dictum eſt, dependere ab omnibus, & à qualibet dependentia ſufficiente non adæquata: & quando dicitur forma, provt in capite eſt, dependet à materia pedis, vel reduplicatio eſt circa formam, vel vbicationem in capite: Si primo modo, forma ſimul dependet à capite, & à pede: negatur tamen non eſſe illi vnitam: eadem enim forma eſt vnita & capiti, & pedi: Si ſecundo modo, ſic negatur vbicationem in capite dependere à materia pedis: ſunt enim plures vbicationes, quæ ſimul ſumptæ ſe habent vt vnus locus, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *citat.* & ſecundùm hanc rationem ſcilicet vbicationis non eſt neceſſe, vt ſit immediatè vnita cum materia pedis, ſed ſufficit abſolutè, vt forma ſit vnita materiæ pedis: vnde abſciſsâ manu non deſinit ſimpliciter anima quoad entitatem, quia adhuc ſeruatur in corpore, ſed deſinit vt informans manum: hæc autem deſitio, quæ eſt ratione connotati, non ratione propriæ entitatis, contingit in rebus ſpiritualibus, quæ ſunt in toto ſpatio per virtualem extenſionem tantùm cum replicatione totius entitatis in ſingulis eius partibus ex eo præcisè, quod ceſſat virtualis illa extenſio in ſpatio, in quo erat pars, antequam abſcinderetur, ſublatâ ergo virtuali extenſione ab illa parte adhuc remanet eadem entitas indiuiſibilis: vnde non eſt verus motus localis, ſed ceſſatio ſola vitæ in illa parte.

Instas iterum: Viuens propria virtute augetur, & vi talis actionis aduenit forma in materia de nouo per nutritionem adueniente: ergo ex

ex vi talis actionis forma ibi exiſtit, & conſeruatur, ſicque eadem anima erit cauſa productiua, & conſeruatiua ſui ipſius in illa noua parte.

Hoc argumentũ eſt Ouiedi, in quo latet maxima æquiuocatio: quod & notauit Arriag. *cit. n.* 109. nam dũ ſupponit animã eſſe cauſam adgenerationis, & nouæ vnionis: putat etiam eſſe cauſam ipſius formæ, per quam incipit viuere, quæ duo ſunt toto cœlo diuerſa, vt patet in anima rationali, quæ eſt cauſa nutritionis, & nouæ vnionis, non ſui ipſius: Addimus hunc Authorem petere principium, dum arguendo ſupponit aduenire nouam partem animæ per nutritionem, eſtque id, quod eſt in quæſtione: Hinc reſpondetur terminum proprium nutritionis eſſe nouam partem corporis, & vnionem nouam productam ab anima, & tunc in eodem inſtanti indiuiſibiliter extendere ſuam præſentiam, informationem, & influentiam vitæ: non autem producere ſe, vel partem ſui.

203. Obiicies quartò ex Ariſt. apud Ruuium dicente aſſimilari plantas inſectis: diuiſæ enim viuunt, & ex vna multæ fiunt: Inſecta verò diu non viuere poſſunt ob defectum organizationis: ergo ſunt diuiſibiles.

Respondetur primò Ariſt. multa non agnouiſſe, & multa malè dixiſſe de animabus, & cæteris entibus ſpiritualibus, quod & ſæpè notauit Seraph. Doct. vnde omiſſo textu Ariſt. qui & poteſt interpretari etiam pro nobis, Reſpondetur ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. in caſu diuiſionis plantarum, & inſectorum corrumpi animam priorem, & duas, vel plures educi non quidem per diuiſionem animæ, quæ eſt indiuiſibilis, ſed quia planta, & corpus annuloſum eſt modicæ organizationis, & quaſi conſimilis in partibus, & in toto: ideò in qualibet ſui parte eſt anima in proxima ſui diſpoſitione ad educi foras, & ad actum: ideò factâ diuiſione virtute diſpoſitionum prioris formæ, & beneficio corporum cœleſtium ſubitò inducitur forma remanente altera in alia parte, ſi eſt ſufficiens: & ſi non educitur alia anima, vel non diu durent, id euenit ob imperfectionem compoſiti.

Instat Ruuius *n.* 104. Si aliæ animæ ſuccedunt factâ diuiſione: ergo corrumpitur compoſitum, & cum eo prior anima: ſed id non poteſt eſſe ergo. Probatur: quia ad corruptionem compoſiti viuentis naturaliter ſequitur non alia anima, ſed forma cadaueris: mors enim eſt diuiſio animæ, & corporis, obidque & deſitio vitæ: ergo & conſequitur cadauer. Sed nihil vrget hæc obiectio. Reſpondetur enim concedendo Majorem, & negando Minorem. Ad probationem reſpondetur naturaliter ſequi non formam cadaueris: hæc enim non datur in noſtra ſententia, ſed remanet corporeitatis forma, ſeu organizationis, quæ eſt diſpoſitio ſecundùm diuerſitatem ſuam ad diuerſas formas viuentes, & remanet ſine vita, quando non adeſt in proxima diſpoſitione ad aliam animam, vt eſt in caſu noſtro: Et hoc pacto reſpondetur conſimilibus obiectionibus factis à Ruuio, & Aliis circa animam vegetantem plantarum, quæ abſciſſæ inter ſe videntur viuere, Sed vide, quæ diximus in Phyſica *in quæſt. de Seminario*, vbi fusè hanc difficultatem ex Seraph. Doct. enodauimus.

Obiicies quintò cum Ruuio: Si

Digitized by Google

abſcindatur pars aliqua ab animali, ſtatim corrumpitur, ergo ſeparatur anima ab illa parte: tunc vel tota anima, vel pars ſeparatur: Si pars, ergo habet partes: Si tota, vel corrumpitur tota, vel permanet tota ſeparata ab illa parte, vel reducit ſe ad alias partes materiæ informandas, ſeparatam permanere impoſſibile eſt naturaliter: dependet enim ab illa materia, à qua educta fuit: impoſſibile etiam eſt ſe reſtringere, quia tranſiret de ſubiecto in ſubiectum: ergo totam corrumpi dicendum eſt, quod eſt falſum: ergo.

Nec valet (ſubdit Ruuius *n.* 123.) ſi dicas nihil horum fieri in corruptione partis, ſed ſolùm totam animam deſinere informare illam partem, quam inadæquata ratione informabat, vt euenit in homine, ſi illi abſcindatur manus per ſolam diſſolutionem vnius cum illa parte abſque corruptione animæ: Non valet, inquam, (ait Ruuius) ob euidens diſcrimen inter animam rationalem, & cæteras animas: rationalis enim independenter informat corpus, à quo poteſt ſeparari, & ob id etiam à qualibet parte abſciſſa per ſolam ceſſationem ab informatione vnione diſſoluta: ita vt nec deſinat eſſe, nec ſeparata permaneat, nec ſe reſtringat ad alias partes corporis, ſed deſinat informare illam in cæteris permanens: anima verò equi, cùm informet dependenter à materia, ob id quia non poteſt naturaliter ab ea ſeparari, vel ſine illa eſſe, idem eſt ipſam deſinere, & deſinere informare partem, quam informabat.

Respondetvr ex traditis ex Seraph. Doct. quod licèt anima ſenſitiua non poſſit naturaliter ſeparari à materia, & permanere ſeparata: quia tamen informat totum indiuiſibiliter: obidque etiam partes inadæquatè, ideò ab ipſis partibus per ſe non dependet niſi accidentaliter, & ſecundariò: Vnde abſciſsâ parte remanet informando corpus, quod priùs informabat deſinere vnione, & influentia in illam partem: & ſecundùm hunc effectum poteſt dici ipſam informare diuiſibiliter, licèt non entitatiuè: id patet exemplo Solis illuminantis cameram, & ceſſantis illuminare ob aliquod impedimentum ſuperueniens: tunc mutatur quoad effectus, non quoad ſe.

Contra inſtabis: Ergo non erit differentia inter animam rationalem, & iſtas.

Respondetvr concedendo totum quoad iſtam partem, ſolúmque diſcrimen eſt, quod rationalis ſeparata à toto corpore per ſe ſubſiſtit, non ſic iſtæ: ſed quoad informationem non eſt diſcrimen niſi ſuprà allatum in fundamentis, nempè quatenùs anima rationalis independens eſt in operari à corpore, non ſic aliæ animæ: vnde corruit tota argumentatio Ruuij.

204. Obiicies ſextò cum Ouied. *num.* 4. Dum inſecta, & plantæ diuiduntur, tunc vel corrumpitur prior forma, vel diuiditur: Si ſecundum, habeo intentum: Si primum: ergo priùs viuens moritur, ſed non apparet cadauer animalis, nec ceſſatio vitæ in ramis plantæ: videmus enim, ſi abſcindatur cauda lacertæ, adhuc viuere, & ramos abſciſſos adhuc germinare folia: ergo ſignum eſt diuiſionis formarum iſtarum: Ad hanc rem affert D. Aug. *cap.* 31. *de quant. anima* exemplum animalis multipedis, quod diſcectum à ſuis diſcipulis in plures partes quamlibet ambulare in

in varias partes eadem velocitate, ac priùs ante diſciſſionem, ergo ſignum eſt diuidi.

Respondetvr ex traditis à Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 15. cit.* quod in abſciſſione partium viuentis ſi adeſt organizatio ſufficiens ceſſante influentia vitæ prouenienti à priori forma, quæ totum informabat, ex eo quod corrumpitur, educitur noua forma licèt cum maxima imperfectione diſpoſitionum: obidque diu non poteſt viuere, ſi non adſit ſufficiens organizatio ad educendam animam nouam, remanent quidam ſpiritus animales in animante, ſeu in cadauere, quorum virtute fit aliquis motus, & quibus ceſſantibus ceſſat motus: idque etiam videtur in detruncatione capitis hominis, quod facit plures ſaltus aliquando, & emittit aliquando vocem truncatam, & imperfectam. In plantis etiam idem proportionaliter eſt dicendum, nempè ob modiciſſimam ipſorum organizationem, & facilitatem eductionis ipſarum formas educi: & ſi remanet aliquando viriditas abſque eductione nouæ animæ ob defectum diſpoſitionum prærequiſitarum, id euenit virtute quorundam ſpirituum naturalium in ipſa planta exiſtentium, qui adiuuantur etiam aliquando à cauſis extrinſecis, verbi gratiâ, ab aëre humido, &c.

Dices cum Arriaga: Natura nunquam introducit formam per ſe in corpus ineptum præcipuis operationibus ſenſitiuis ſine capite, ſine corde, &c. ergo.

Respondetvr negando antecedens: nam ſemper natura agit, quantum poteſt: & ſi ob aliquod impedimentum extrinſecum non efficit opus perfectum, ſed monſtrum, & aliud conſimile, id eſt præter ſui intentionem, vt in noſtro caſu.

Et ad id de morte allata ab Ouiedo in ſuprà dato argumento: Reſpondetur, quod propriè in talis formæ ſenſitiuæ corruptione non euenit mors, cùm non ſequatur ceſſatio vitæ, licèt enim ceſſet vita, quæ ab ipſa priori forma influebatur, tamen in eodem inſtanti temporis, vel vt dicit S. Bonauent. in ſequenti inſtanti temporis intrinſeci deſinente vita in antecedenti inſtanti immediato aduenit vita ex noua forma educta: & per hæc patet ſolutio conſimilium difficultatum, quæ coacervantur ab Aduerſariis in hac materia.

Ad experientiam verò D. Auguſt. notat Ruuius *num.* 110. & P. Bened. à S. Iacobo Auguſtin. Diſcalc. in ſua D. Auguſt. naturali Philoſophia *t. 3. cap. 4. Concl.* 4. mentem S. Doctoris fuiſſe, quod anima ſenſitiua eſt indiuiſibilis, vnde valdè mirabatur, quomodò tam citò aliæ animæ eductæ fuerint. Ex quibus omnibus patet, quomodò tam anima vegetatiua, & ſenſitiua, quàm rationalis ſunt totæ in toto, & totæ in qualibet parte, & quale diſcrimen inter ipſas ineſt: nempè ex eo quod rationalis non dependet à corpore nec in eſſe, nec in operari: poteſt & ſeparata permanere, quia eſt hoc aliquid, & exercere ſuas proprias operationes: licèt dum eſt vnita corpori, dependet aliqualiter ab ipſo eo modo, quo dictum eſt: at aliæ duæ animæ, cùm non ſint hoc aliquid, educuntur de potentia materiæ: cum quo tamen ſtat, quod ipſum corpus informant indiuiſibiliter, ex eo quod non ſunt ſubiectæ quantitati molis, licèt poſteà in operari omninò dependeant ab ipſo. Ex qua doctrina etiam pa-

tet ſolutio alterius quæſtionis, in qua cæteri tantùm laborant: nempè an anima ſenſitiua, & vegetatiua ſint homogeneæ, an heterogeneæ, heterogeneas exiſtimant Suarez, Aliique. Homogeneas Thomiſtæ.

Nos verò, cùm ponamus eas indiuiſibiles, dicimus eſſe formas ſimplices, obidque cùm non habeant partes, poſſunt informare æquè totum corpus, quocunque modo ſit organizatum: Vnde ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. non eſt mirum, ſi in diſſectis annuloſis tam faciliter educantur animæ, cùm ipſa, licèt ſint heterogenea, tamen ſunt tam modicæ organizationis.

QVÆSTIO I. LATER.

Quaſnam partes corpoi s informet Anima.

205. QVÆRES: an anima informet omnes partes corporis: an vnam tantùm, verbi gratiâ, cor tantùm, vel caput.

Respondetvr informare omnes partès corporeas, eſſeque totam quamlibet in toto, & totam in qualibet parte, vt dictnm eſt, in qua adeſt aliqua operatio vitalis: Sed aduerte ex Ruuio, quod totum, aliud eſt eſſentiale, quod totam eſſentiam continet: aliud integrale, quod continet omnes partes integrantes: aliud poteſtatiuum, quod omnes potentias, & virtutes continet.

Dicimvs autem animam ſecundùm eſſentiam eſſe totam in corpore, & totam in partibus, non verò totalitate integrali: quia anima non eſt totum integrale, cùm ſit indiuiſibilis: ſed nec totalitate poteſtatiua, quia non eſt in qualibet parte corporis ſecundùm omnes potentias, ſed tantùm ſecundùm vnam, vel plures. Et hinc Ariſt. ex Seraph. Doct. dixit animam reſidere in corde, ideſt, quia in illa parte præcipuè influit virtutem viralem, quæ deriuatur in totum corpus: Hinc patet, in quo ſenſu poſſit dici animam intelligere in pede, in brachio, per cerebrum, nempè intelligere verè abſque pede, &c. cùm ſint operationes inorganicæ, & receptæ in anima, & cùm dicitur intelligere in cerebro, id dicitur intelligi vulgari dicto, & ſolùm, quia in capite vigent ſenſus, quorum operationibus mediis intelligit: propriè verò tantùm dicitur totus homo intelligere, & non pars abſque parte: quia iſtæ operationes communicantur toti homini, quem adæquatè reſpicit.

QVÆSTIO II. LATER.

Quid ſit Anima vegetatiua, & ſenſitiua.

206. QVÆRES: an anima vegetatiua, & ſenſitiua ſint ſubſtantiæ ſpirituales: an corporeæ: & an poſſint verè dici Spiritus. Pro reſponſione

Advertendvm eſt ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 10. *quæſt. vlt.* quod nomen ſpiritus eſt æquiuocum: primò enim dicitur à ſpiritualitate contra corpulentiam, ſeu craſſitiem, ſeu corpus craſſum, & denſum, & hoc pacto verificatur de ſubſtantia corporea rara, & ſubtili, in quo ſenſu aër, & ignis dicuntur ſpiritus: ſic & vapores, & exhalationes terreæ,

Digitized by Google

terreæ, & aqueæ: Item, & quædam ſubſtantiæ ſubtiles, quæ ſunt in corpore animato, quæ dicuntur ſpiritus vitales, animales, & naturales: Secundò dicitur à ſpiratione, vel à ſpirare, ſic flatus, & ventus dicitur ſpiritus, & in rationalibus dicitur amor interior *lib.* 1. *diſtinct.* 11. *art.* 1. *quæſt.* 1. dicitur etiam vita, in quo ſenſu dicitur *Gen. cap.* 1. *Anima ſpiraculum vitæ:* hocque vltimo pacto dicitur de quâcunque anima ſpirituali, & vitali: non verò aliis primis duobus: Tertiò dicitur à ſpiritualitate, prout eſt quid oppoſitum corpori, & à corpore abſtrahens *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad argum.* & in hoc datur gradualis latitudo, & hæc eſt propria ſpiritualitas, quæ, vt aliàs dictum eſt ex Seraph. Doct. per id differt à ſubſtantia corporea, quod hæc ſubiacet quantitati molis, illa nequaquam: obidque cùm importet ſpiritualitas abſtractionem à corpore, & à quantitate molis, etiam fert ſecum immunitatem quandam licèt non totaliter, & omnimodè loquendo in creatis à loco corporeo: obidque ratione ſimplicitatis, & exiſtentiam eiuſdem totius in pluribus locis: & quia ſolus Deus eſt omninò ſpiritualis, ideò eſt vbique per immenſitatem: Creaturæ autem quædam ſunt ſpirituales per abſtractionem per ordinem ad intellectum, vt vniuerſale, & numerus, quæ poſſunt eſſe in pluribus propter communitatem ad plura, ſed cum ſui plurificatione: quædam ſunt per ſeiunctionem, & diſtinctionem à materia corporali: vt animæ, iſtæque (ſubdit *in Itiner. ment. cap.* 2.) vel ſunt omninò coniunctæ corpori, ſuntque brutales, & plantarum animæ: vel coniunctæ ſeparabiliter, vt anima rationalis: vel omninò ſeparatæ à corpore, vt Angeli, & omnes iſtæ ſunt in pluribus locis, non tamen multiplicatæ, ideſt ſunt totæ in toto, & totæ in qualibet parte: Hinc

207. Respondetur, quod anima vegetans, & ſentiens continentur propriè ſub ratione generica ſpiritus, quatenùs ſunt ſpecies diuidentes ex æquo ſimul cum ſpiritu rationali, & Angelico ſpiritualem ſubſtantiam contra corpus: primò enim ſub hoc genere ſubalterno ſpiritus dicitur de Angelo: ſecundò de anima rationali: tertiò de ſenſitiua: quartò de vegetatiua, ſed cum hoc diſcrimine, quod vt (ait S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 5. *part.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.*) ſolùm anima rationalis, cùm ſit hoc aliquid, & per ſe exiſtens, poteſt dici in ratione ſpiritus ſpecies completa phyſica, licèt prout eſt forma, ſit pars ſpeciei: At cæteræ animæ, cùm non ſint per ſe exiſtentes, dicuntur ſolùm pars ſpeciei phyſicæ: Addimus tamen, quod metaphyſicè loquendo etiam iſtæ poſſunt poni directè in prædicamento ſubſtantiæ: Sic *lib.* 2. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quaſt.* 2. *fund.* 3. & *Itiner. Ment. cap.* 2.

Probatur autem animarum ſpiritualitas: Quia cùm conſtituant ſimul cum corpore totum phyſicum viuens, neceſſariò exigunt partes diuerſæ rationis: ergo anima erit immunis à corpore. Tum quia non ſubiacent quantitati molis. Tum quia earum extenſio eſt ſolùm ſecundùm quantitatem virtutis, & ſpiritualem: ergo. Confirmatur *ex Eccleſ.* 3. *quis ſcit, ſi ſpiritus iumentorum deſcendat deorſum.*

Dices: Anima ſenſitiua, & vegetatiua

tatiua educuntur de potentia materiæ: ergo ſunt corporeæ.

Probatvr conſequentia: Quia ex Seraph. Doct. ſolùm formæ corporeæ fuerunt concreatæ in materia: vnde dixit *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 3.* quod materia, quæ aliquando ſubiecta fuit formæ corporali, nunquam exui poteſt, ita vt ſit ſub forma ſpirituali: ergo.

Respondetvr, quod cùm Seraph. Doct. aſſignet diſcrimē inter animam rationalem, & cæteras animas, quia illa eſt coniuncta materiæ, & corpori ſeparabiliter: Iſtæ verò ſunt coniunctæ inſeparabiliter: Sic *in Itiner. Ment. cap. 2.* dicuntur aliquando corporeæ ob iſtam conjunctionem, licèt poſteà conſideratæ ſecundùm ſe, ſint ſpirituales: & in hoc ſenſu aliquando eas collocat in numero formarum materialium, ex hoc quod ſunt concreatæ in materia ſimul cum cæteris propriè corporeis.

Adverte tamen pro intelligentia dictorum Seraph. Doct. quod ſemper animæ ſenſitiuæ tribuit veram propriam ſpiritualitatem: vt videre eſt (*in Itiner. Ment. cap. 2. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt. 2. fund. 3. & ad 3. & 4.*) vbi eam appellat valdè ſpiritualem, nunquam tamen (quod ſciam) hanc ſpiritualitatem expreſsè tradidit animæ vegetatiuæ: ſed quia *in lib. 1. diſt. 8. part. 2. quæſt. 3. ad 1. & 2.* tribuit indiuiſibilitatem conſimilem animæ ſenſitiuæ, & rationali, hinc & ipſa in eius ſententia debet dici ſpiritualis.

Dices: Ergo forma ſpiritualis reſidet in materia ſimul concreata cum formis corporabilibus: ſed conſequens eſt falſum: Probatur minor, quia formæ corporeæ ideò ſubiacent extenſioni, quia educuntur de materia quanta, & extenſa, ergo & animæ.

Respondetvr concedendo ſequelam Maioris, & negando Minorem. Ad probationem Reſpondetur formas corporeas ſubiacere extenſioni, non quia fuerint concreatæ in materia, ſed quia non ſunt natæ informare materiam, & conſtituere compoſitum niſi cum extenſione, cui ſubiacent, & cùm dependeant à materia quanta, & ob id ſi educi habent ex materia, educuntur cum extenſione: Sic S. Bonau. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 4.* non ſic forma ſpiritualis, quæ non ſubiacet tali extenſioni, ſed naturaliter tantùm educi poteſt ex compoſito corporeo iam conſtituto in eſſe, & ob id non dependet à quantitate, & extenſione in eſſe, ſed tantùm in operari.

QVÆSTIO VI.

Vtrum Anima aliqua ſit compoſita ex materia, & forma.

208. Qvæstio hæc à Multis omittitur etiam à profitentibus Seraphicam Doctrinam, vt à P. Baudunio noſtro: vel pertrahitur ad communem opinionem Seraph. Doct. quaſi admittat tantùm materiam, & formam metaphyſicam, ſcilicet actum, & potentiam: & hoc vel amore Thomiſticæ doctrinæ: vel ad euitandas difficultates: Sic P. Trigoſ. *part. 1. quæſt. 5. ad noct. marg.* & Coriol. *part. 1. q. 2. art. 11.* Excipio tamen P. Ferchium Velienſ. qui ſemper fideliſſimus Bonauenturiſta ipſam doctiſſimè, & philoſophicè pertractat *tom. 1. de Angel. quæſt. 28.* cui multum

Digitized by Google

multùm debeo in intelligentia plurium Textuum Seraph. Doct. valdè difficilium: Suarez item *in Metaph. diſp.* 13. *ſect.* 14. *num.* 5. notat Seraph. Doct. loqui de vera materia: ſed ipſam aſſerit eſſe ſpiritualem, omittitur autem communiter ex eo, quod tanquam certum exiſtimant ipſam animam eſſe formam ſimplicem, immunemque à compoſitione phyſica, quod quàm falſum ſit, in præſenti quæſtione patebit: In qua

Prima opinio communior negat ab anima quacunque, præcipuè à rationali compoſitionem phyſicam ex vera materia, & forma.

Secunda affirmat: Eſtque Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quaſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *dub.* 3. & *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *art.* 2. *quaſt.* 3. *in fund.* & *diſt.* 19. *art.* 1. *quaſt.* 1. quam & probabiliter ſuſtinent Scotus *quaſt.* 15. *de an.* Richard. *lib.* 2. *diſp.* 17. *quaſt.* 1. Cauell. in Scotum ibid. Vorrilon. *lib.* 2. *diſp.* 3. *quaſt.* 1. & *diſp.* 17. *q.* 1. *Concl.* 2. Gratian. Brix. *lib.* 2. *diſp.* 17. *quaſt.* 1. Scotellus *lib.* 2. *diſt.* 3. *quaſt.* 1. *art.* 4. Capullius *lib.* 2. *diſp.* 3. *quaſt.* 1. & 2. & *diſp.* 17. *quaſt.* 2. Gulielm. de Lamare in Correctorio apud Ægid. *art.* 10. Nyſſe *tract.* 2. *part.* 2. *port.* 1. *quaſt.* 3. *fol.* 133. & *part.* 2. *quaſt.* 1. *fol.* 157. Petauius *t.* 3. *lib.* 1. *de Ang. c.* 4. *num.* 3. Brulefer *lib.* 2. *diſp.* 3. Et nouiſſimè doctiſſimus, & fideliſſimus, P. Ferchius *tom.* 1. *de Ang. quaſt.* 28. & *tom.* 2. *quaſt.* 25. & P. noſter Gallitius in Phyſ. *lib.* 1. *tract.* 2. *quaſt.* 6. *num.* 10. licèt obiter. De poſſibili verò (licèt non de facto) eandem ſuſtinent Arriag. Ouied. Aliique. Pro ſolutione quæſtionis

209. Primò Notandum, & tanquam certum ſupponendum, & ab omnibus Philoſophis, & Theologis receptiſſimum aliquam compoſitionem neceſſariò debere admitti in anima rationali, & in Angelis, cùm omnis creatura deficiat à Dei ſimplicitate, qui eſt puriſſimus actus. Vnde admittuntur communiter in Angelo, & in anima rationali ſequentes compoſitiones: Prima ex eſſentia, & dependentia in ordine ad principium primum efficiens: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 2. & *diſt.* 33. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 3. nihil enim eſt ſua dependentia, de qua alibi eſt ſermo: De dependentia verò animæ à ſuis principiis componentibus dicetur infrà: Secunda eſt entis, & eſſe, ideſt eſſentiæ & exiſtentiæ, quæ diſtinguuntur vel realiter, vel formaliter: Tertia ex eſſentia, & potentiis, quæ diſtinguuntur vel realiter ſecundùm Thomiſtas, vel formaliter ſecundùm D. Bonauent. & Scotum, de quo infrà ſuo loco: Quarta ex quo eſt, & quod eſt, ideſt ex natura communi, & differentia indiuiduali: anima enim rationalis eſt indiuidua *lib.* 1. *diſt.* 19. *quaſt. vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 3. *quaſt.* 2. *ad* 2. Quinta ex quod eſt, & qui eſt, ideſt ex indiuiduo, & ſuppoſitalitate *lib.* 1. *diſt.* 19. *cit.* Sexta ex ſubſtantia, & accidente: ſubiectantur enim in ipſis accidentia ſpiritualia *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quaſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. & 2.

Septima ex potentia, & actu: & quia hæc compoſitio ab omnibus ponitur in anima, per quam nituntur ſe eximere ab omnibus rationibus allatis ex Seraph. Doct. quibus intendit demonſtrare in anima compoſitionem ex materia, & forma, admittentes tantùm hanc compoſitionem metaphyſicam actus, & potentiæ: Hinc explicandum eſt, in quo

ſenſu debeat admitti, & recognoſci.

Sciendum igitur eſt, quod actus, & potentia eſt æquiuocum, & pluribus modis vſurpatur à Philoſophis: Primò igitur ſumitur pro modis entis, quibus eadem res modò eſt in potentia, modò in actu, ſic formæ dicuntur educi de potentia materiæ ad actum: Secundò pro potentia obiectiua, ſecundùm quam res dicuntur eſſe in virtute ſuæ cauſæ, cui opponitur actus ſecundus ſcilicet exiſtentia actualis: Tertiò pro potentia paſſiua, & tranſmutabili ab alio, & pro actiua, & tranſmutatiua alterius: ſic actiuum, & paſſiuum ſunt primæ differentiæ diuidentes potentiam, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. quomodò dicitur materia eſſe in potentia ad tranſmutari per aduentum alicuius formæ, vel quomodò intellectus poſſibilis ponitur in actu ab intellectu agente *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *quæſt.* 3. & confunditur etiam cum potentia ſubiectiua, & actu accidentali, vel ſubſtantiali: Quartò pro realitate, & realitate metaphyſica, ſcilicet genere, & differentia, quæ coincidit etiam cum alia proximè poſita tertio loco: Quintò pro principiis conſtitutiuis, quorum vnum eſt per ſe potentia, vel materia, & aliud per ſe actus, ſcilicet forma ſubſtantialis: Aduerſarij auferunt hanc vltimam ab anima, & ab Angelis, & vltrò admittunt cæteras, præcipuè quartam: concedunt enim componi ex genere, & differentia, ſiue ex actu, & potentia, ſed volunt iſtas realitates deſumi ab eadem entitate ſimplici formæ, ſeu animæ: immò Ruuius *tract. de an. ſepar. quæſt.* 1. *num.* 22. appellat hanc compoſitionem ſubſtantialem animæ: licèt neget materiam, & formam in anima: Sanctus Bonauentura verò ſuſtinet oppoſitum, nempè neceſſariò debere deſumi genus, & differentiam, potentiam, & actum à duabus partibus phyſicis materia, & forma: immò ex hac compoſitione ex actu, & potentia, ex genere, & differentia infert neceſſariò in anima materiam, & formam: Hinc

210. Secundò Notandum, quod S. Doct. in adſtruenda compoſitione ex materia, & forma in anima, & in Angelo ductus eſt ex duobus fundamentis, ſeu rationibus à priori, & aliis à poſteriori.

Prima ratio à priori eſt: Quia cùm Angelus, & anima in ratione ſpiritus per ſe exiſtentis, & ob id completi in ſuo eſſe, reponantur directè in Predicamento ſubſtantiæ, conſequenter etiam continent compoſitionem metaphyſicam ex genere, & differentia, ex actu, & potentia: cùm autem talis compoſitio ſit vera ex realitate, & realitate diſtinctis ex natura rei, & oppoſitis ex eo, quod actus, & potentia diuidunt primò, & ex æquo ens, ſeu potentiam, vt dicit ex Ariſt. Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. hinc etiam, quia emanant à ſubiecto phyſico, in hoc debent recognoſcere duplex principium originale, cuius ratione inſunt in eodem ſubiecto: impoſſibile enim eſt, vt ab eadem entitate indiuiſibili oriantur, & præcipuè ab eo, quod eſt purè forma, ſeu actus, alioquin etiam poſſet talis compoſitio recognoſci in Deo: iſta autem principia ſunt materia, quæ eſt principium, & ſubiectum omnis potentialitatis, & forma, quæ eſt principium omnis actualitatis: Videantur

Digitized by Google

deantur ea, quæ à nobis ex Seraph. Doct. tradita fuere *in Log. ad Cap. de Dfferentia quæſt.* 2. præcipuè *ad Concl.* 2. *&* 3. & de qua materia fusè ex Ariſtot. tractat ad rem noſtram Doctiſſimus Bonauenturiſta Ferchius *tom.* 1. *de Angel. quæſt.* 27. *à num.* 24. & deinceps.

Secvnda ratio à priori eſt, quia anima eſt ens per ſe exiſtens, & hoc aliquid, & ſubſtantia ſingularis, ideóque exigit principia, ex quibus deſumatur fixio talis per ſe exiſtentiæ, ſed non à forma, quia de ſe nata eſt eſſe in alio, & ſub hac ratione etiam anima eſt nata eſſe in alio: ergo à materia: hæc enim eſt primum ſubiectum receptiuum irreceptibile, ad quod omnia tanquam ad primum principium per ſe exiſtentiæ reducuntur: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *&* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 17. *quæſt.* 2.

Rationes verò à poſteriori deſumptæ ſunt fundatæ in proprietatibus materiæ exiſtentibus in Angelo, & Anima, de quibus infrà.

211. Tertiò Notandum, quod cùm in Phyſica probatum à nobis fuerit materiam ab omni forma poſſe à Deo ſeparari: hinc videtur, quod anima rationalis poſſit ex tali ſeparabilitate ſubiecta fieri corruptioni, & mortalitati, quod eſt contra ipſius naturam: Quare aduertendum, quod rectè poſſunt ſtare ſimul in eodem ſubiecto ſeparabilitas partium componentium ipſum ſubiectum, & ipſius incorruptibilitas: ratio eſt, quia, vt tradidimus in Phyſ. *lib.* 1. *tract.* 2. *quæſt.* 10. corruptio oritur ex qualitatibus contrariis: vnde ſolùm illa forma naturaliter eſt expulſibilis à ſubiecto, & corruptibilis, cum qua adeſt contrarietas: vt patet in formis Cœlorum: ſeparabilitas verò, & inſeparabilitas formæ à ſubiecto ſumitur per ordinem ad agens vel naturale, vel ſupernaturale, cum hoc tamen, quod ſi agens naturale poterit ſeparare naturaliter materiam à forma, neceſſariò exiget in ſubiecto qualitates contrarias: ſi verò tantùm id poterit fieri per agens ſupernaturale, non neceſſariò exiguntur qualitates contrariæ in ſubiecto, cùm id poſſit fieri ſolùm per potentiam obedientialem, in quo caſu, ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *q.* 3. *&* 4. *& diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. illa forma eſt inſeparabilis abſolutè, & ſimpliciter, & ſeparabilis ſecundùm quid, quod in quæſtionè de potentia obedientiali *in lib.* 2. *Phyſ.* fusè traditum eſt.

Dices: Vnde oritur, quod forma animæ ſit abſolutè inexpulſibilis à ſua materia: videtur enim oppoſitum, cùm appetitus materiæ ſemper ad aliam formam inhiet, nec per vnam poſſit exſaturari: & hinc oritur ſeparabilitas, & corruptibilitas formæ.

212. Respondet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *quæſt. vlt. ad* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp. & ad* 3. *& quæſt.* 3. *fund.* 6. *& lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 6. *& art.* 2. *quæſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. quod licèt nulla forma totaliter expleat appetitum materiæ ſecundùm totam ſuam amplitudinem aliquando tamen materiæ applicatur forma tam perfecta, & cum tam perfectis diſpoſitionibus, quod capacitatem tam bona coniunctione perficit, vt in tali forma quietatur, nec ad alias actu ob carentiam etiam diſpoſitionum contrariarum inhiet:

Hinc Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 19. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* loquens de nobilitate animæ dicit, quod ipſius immortalitas, & incorruptibilitas non ſolùm debet deſumi à cauſa ipſius finali formali, & efficiente, ſed etiam à materiali: nam ipſum, quo eſt anima, ſcilicet forma animæ, eſt tantæ dignitatis, vt ipſam anima reddat imagine Dei inſignitam, ita vt ipſa materia, quæ huic formæ vnitur, tanto appetitu ei coniungitur, & ita in eius appetitu quietatur, & terminatur, quod nullatenus aliam formam appetere queat, cùm optima colligantia iungantur, ideſt cum vnione, & diſpoſitionibus perfectiſſimis: & *lib.* 1. *diſt.* 44. *quæſt.* 1. *ad* 3. notat, quod materia ſecundùm ſe eſt in omnimoda poſſibilitate ſecundùm potentiam obedientialem, non ſecundùm naturalem: Deus enim ſecundùm diuerſitatem materiatorum eius capacitatem debitis diſpoſitionibus limitauit, ipſique proportionatas formas adiunxit: & hinc (*ex lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. *&* *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1.) in ſublunaribus indidit in materia hac ſeminatium omnium formarum corporalium generabilium cum ſubiectione ad qualitates contrarias: In Cœlis ipſam affecit formis perfectioribus, & incorruptibilibus cum quantitate, & qualitatibus perfectiuis proportionatis. In Angelis, & in anima ipſam affecit forma inexpulſibili abſque quantitate ſcilicet molis, ſed cum qualitatibus nobiliſſimis, & carentibus contrario: Hinc ſequitur, quod forma animæ licèt per abſolutam Dei potentiam ſit à materia ſeparabilis, eſt tamen abſolutè ipſa incorruptibilis, ſicut & anima, quia nullum agens naturale poteſt eas ſeparare.

Dices: Si Deus eas ſepararet, tunc corrumperetur.

Respondetur primò ex Seraph. Doct. in ſimili *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *quæſt.* 1. *in fine* quod hîc non quærimus, quid Deus poſſit, ſed quænam ſit natura animæ.

Respondetur ſecundò, quod in tali caſu duplex, immò triplex miraculum concurreret: primum eſſet ſeparatio: ſecundum conſeruatio vtriuſque, & præcipuè formæ: tertium eſſet corruptio animæ: Sed miraculum non eſt, immò naturale, ſi forma illa ſibi relicta ſeruetur perpetuò vnita ſuæ materiæ, ex quo eluceſcit ipſius formæ independentia à materia in eſſendo, & in informando, cùm ipſius inſeparabilitas à materia non eueniat à materia in eſſe, ſed ob ipſius dignitatem: talis enim forma & neceſſariò eſt, & neceſſariò informat, ita vt à nulla cauſa ſecunda quoad vtrunque poſſit inturbari, licèt poſteà anima ipſa poſſit perturbari quoad effectum, ſcilicet quoad informare corpus, licèt non quoad eſſe, in quo forma animæ præeminet ipſi animæ.

213. Quartò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 6. *& aliis locis cit. in præcedenti Notabili*, quod cùm ex materia, & forma conſtituatur compoſitum ſubſtantiale, id tamen multipliciter poteſt euenire, nempè aliquando abſque eo, quod forma terminet appetitum materiæ, ſed potiùs diſponendo illam ad nouam formam, vt euenit ex forma corporeitatis; aliquando complendo totaliter, vt euenit in productione compoſiti completi, & viceuerſa; aliquando materia terminat omnem poſſibilitatem

Digitized by Google

tem informationis formæ: aliquando nequaquam, ſed potiùs diſponendo ad vlteriorem materiam perficiendam: Hinc ſequitur, vt notat Ferchius *cit.* infrà, quod in doctrina Seraphica duplex materia, & forma debet admitti: duplex materia ſcilicet prima, & ſecunda: item & duplex forma prima, & ſecunda: Docet enim, vt ſuprà pluries traditum, eſt præcipuè *ex lib.2. diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.*3. vltra materiam primam dari in materia plures formas ſubordinatas ſcilicet corporeitatis, elementatis, &c. quæ ita actuant materiam, quod etiam tale compoſitum diſponant ad vlteriorem perfectiorem formam: in quo caſu materia prima eſt illa, quæ primò ſubiacet formæ, materia ſecunda erit compoſitum perfectibile per vlteriorem formam: ſimili modo forma prima erit ſimplex non reſolubilis in aliam formam, vel materiam ex quibus: eſtque in entibus corporeis forma illa corporeitatis, quæ in principio mundi indita fuit in materia prima: forma ſecuuda eſt forma vlterior perficiens compoſitum ex prima forma, & materia, & magis poſteà eſt forma totius, quæ coaleſcit ex vnione talis compoſiti cum forma vlteriore: vti ſunt forma elementaris reſpectu corporis, forma mixtionis, organizationis, & vitalis.

Ratio huius poſitionis Seraphicæ eſt *ex lib.* 2. *diſt.*17. *art.*1. *quæſt.*2. *ad* 6. & Richard. *lib.*2. *diſp.*16. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 4. quia ex parte materiæ cùm forma prima non terminet omnem appetitum materiæ in ſuo ordine, immò illam diſponit ad vlteriorem formam, hinc tale compoſitum dicitur materia ſecunda perfectibilis per vlteriorem formam, in quo caſu forma ipſa tranſit in rationem materiæ, cum tale compoſitum ſit informabile, & perfectibile per aliam perfectiorem formam.

214. Ex parte verò formæ, quia materia primò informata non terminat omnem appetitum formæ in ſuo ordine: appetitus autem formæ, ſeu ipſius officium formale eſt eſſe terminum formalem actionis: item & eſſe informantem materiam, & eſſe conſtitutiuam ſpecificè compoſiti totalis, & vltimò complentem: Sic S. Doct. *lib.*2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.*2. *ad* 5. Cùm autem non ſit terminatus totaliter appetitus formæ per talem materiam: ideò forma illa nata eſt informare duas materias, vnam immediatè, ex quibus vnum compoſitum coaleſcit, & aliam materiam mediatè, nempè corpus, vel iſtud compoſitum, quod immediatè informatur ab anima ſic compoſita: in quo caſu in iſta forma ſecunda materia ipſa tranſit in rationem formæ, non quod materia informet, vel ſit ratio informandi, ſed quia ex ipſa conſtat compoſitum, quod eſt forma ſecunda reſpectu materiæ vlterioris: Hinc ſequitur, ait Seraph. Doct. *loc. citat.* quod ſi forma vltimò terminat appetitum materiæ, conſtituit ens completum non ordinabile ad aliud, ſi non terminat, conſtituit compoſitum materiam ordinabilem ad aliam formam: & ſi materia vltimò terminat appetitum formæ, ſic conſtituitur cõpoſitum completum, ſi non terminat, conſtituit compoſitum incompletum ordinabile ad conſtituendum per modum formæ aliud compoſitum: ſic enim forma actuando materiam ipſam attrahit ad ſe, & conſtituendo compoſitum ſibi proportionatum ordinatur ad vlteriorem

Digitized by Google

formam actuandam,in quo caſu dicit Richard. *citat.* materia animæ benè proportionatur ſuæ formæ quantum ad conſtitutionem vnius per eſſentiam, ſed non quantum ad terminandum totam poſſibilitatem animæ,quæ eſt in poſſe recipi in alio,& in conſtituere compoſitum : & hinc vlteriùs ſimul cum ſua materia eſt tota receptibilis in alio ſcilicet in corpore : vnde applicando hanc doctrinam ad animam, primò materia prima actuatur à forma corporeitatis, quæ ſimul cum tali materia induit rationem materiæ ſecundæ actuabilis per formas elementares, quæ ſimul cum dicto compoſito corporeo ſunt adhuc perfectibiles per formam organizationis, deinde per formam ſenſitiuam, & vltimò per rationalem : ſed quia in anima rationali adeſt materia cum forma, quæ forma, cùm ſit nobiliſſima,non ſatiatur in ſua actuatione à materia illa, ſed ipſa materia attrahitur à tali forma ad ſe, & tunc induit ſimul cum dicta forma rationem formæ ſecundæ in ſenſu ſuprà allato valentis actuare corpus organizatum : quæ doctrina eſt conformis iis, quæ Ariſt. tradit 12. *Metaph. t.* 12. vbi oſtendit, quod forma, & materia non fiat ex aliis, quia ex alia materia, & ex alia forma eſſent, ſed limitat ſe loqui de extremis, ideſt de forma vltima,& materia vltima,quod & notauit S. Bonauent. *lib.*2. *diſt.* 13. *art.*2. *q.*2. *ad* 5. *& lib.*2. *diſt.*17. *cit.*

Dices : Quare hoc compoſitum animæ non appellatur potiùs materia ſecunda, quàm forma ſecunda, cùm conſtet vtriſque.

Respondetur, quia vt ait Seraph. Doct. cùm forma prima in anima totaliter ſatiet appetitum materiæ, è conuerſo verò formæ actiuitas, & appetitus non ſatiatur à materia, ideſt ampliùs tale compoſitum non eſt perfectibile, vti erant antecedentia compoſita, ſed benè eſt perfectiuum, cùm induat rationes talis nobiliſſimæ formæ continentis perfectionem non ſolùm formalem, ſed eminentialem perfectiuam & materiæ primæ, & ſecundæ : Hinc tale compoſitum dicitur iuremeritò forma ſecunda, quod tamen non euenit in Angelo, cuius materiæ, & formæ appetitus mutuò totaliter expletur, obidque nec eſt vlteriùs perfectibilis, nec perfectiuus alterius materiæ : Hanc doctrinam verè Seraphicam,& ſublimiſſimam tradunt etiam Scotus *quæſt.*15. *de an.* Gulielmus de Lamare *in Correctorio art.* 28. *apud Ægidium :* Aliique cum Ferchio *t.* 1. *de Ang. q.* 28. *num.* 3.

215. Sextò Notandum,& Supponendum, quod à nobis fuſiùs traditum eſt in Phyſica *lib.*1. *tract.* 2. *q.* 2. *& in ſeq.* ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.*1. *quæſt.* 2. *&* 3. *& diſt.* 17. *q.* 2. *aliiſque locis infrà citat.* quod materia poteſt conſiderari ſub triplici notione, ſeu ſtatu : Primò ſecundùm ſe,& prout abſtrahit à quacunque forma : Secundò ſimul cum priuatione : Tertiò cum forma ſibi vnita : In primo ſtatu competunt ei ſemper, & vbique prædicata ſiue primi, ſiue ſecundi modi dicendi per ſe, verbi gratiâ, eſſe ens reale, phyſicum, ſubſtantiam, quid abſolutum, puram potentiam fundatiuam omnis alterius cauſabilis, cùm ſit primum omnium principium originale, eſſe potentiam ad priuationem, & poſitionem formæ, ſiue eſſe indifferentem ad eſſe, vel non eſſe abſque forma, eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, primum tranſmutabile,

Digitized by Google

tabile, primum paſſiuum eſſe non fundabilem in alio: & hæc, ſi ſunt abſoluta, competunt ei in primo modo, ſi reſpectiua, in ſecundo modo dicendi per ſe, ſcilicet vel vt quid eſſentiale, vel vt proprietates: In ſecundo ſtatu competit ei priuatio priùs natura, quàm forma: vt notat Seraph. Doct. *lib.2.diſtinct.12. art. 1. quæſt.1. ad 1.* In tertio ſtatu conſideratur vt actuata à forma, quare prædicata ſecundi, & tertij ſtatus competunt materiæ non ſecundùm ſe, ſed contingenter, cùm priuatio, & forma non ſint eſſentiales materiæ: Et licèt materia de ſe non includat formam, obidque videatur de ſe includere priuationem: attamen vt diximus ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. dub.3. & diſt.34. art.2. quæſt.3. lib.1. Phyſ. tract. 3. quæſt. 4.* Priuatio ſumpta in materia, provt materia abſtrahit à quacunque forma, & à priuatione, quæ eſt principium entis naturalis, importat indifferentiam poſitiuam ad vtrunque, ſicque priuatio ſumitur concretiuè, ideſt concernendo materiam de ſe abſtractam à forma, & hæc eſt proprietas ipſius materiæ poſitiua: Vtque id rectè intelligatur.

216. Septimò Notandum, quod cùm materiæ præcipua proprietas ſit potentia: Aduertendum, quod materia ſecundùm ſe conſiderata in ſtatu præciſionis eſt indifferens: ob id habet potentiam recipiendi formam vel corporis, vel ſpiritus à ſolo primo agente. Sed poſtquam à Deo induta fuit forma corporea, de qua dictum eſt *in lib.1. Phyſ. de forma tract. 4. quæſt. 3.* cum qua concreatæ fuerunt in ſeminario materiæ corporeæ omnes formæ, quæ inſeruire debebant generationi, & corruptioni rerum, ſic materia iſta corporea eſt in potentia ad formas tales reſpectu agentis naturalis, quatenùs ſcilicet ſola virtute naturali poſſunt educi, & dicitur proxima potentia. Et quia talis materia de ſe præcisè habet intrinſecè indifferentiam, & potentiam ad quaſcunque formas, ſi verò ad iſtas non poterit peruenire agens naturale, tunc dicitur eſſe in potentia remotiſſima, quæ ſecundùm S. Doct. *lib. 1. diſt. 42. art. 1. quæſt. 4.* dicitur potentia ſecundùm quid, cùm ſit ſolùm obedientialis: & hæc eſt ratio (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt.3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 3.*) quare materia, quæ iam fuit ſubiecta formæ corporeæ, nunquam eadem exuitur, & illa, quæ ſubiicitur formæ ſpirituali, nunquam eadem expoliatur.

Ratio eſt, quia in tali materia adeſt quidem priuatio formæ, quæ forma non poteſt ibi collocari niſi per potentiam obedientialem, & abſolutam Dei, ſed talis priuatio eſt alligata tempore, modo, agente, aliiſque conſimilibus circunſtantiis. Et ob id materia Animæ, Angelorum, & Cœlorum per aduentum formæ nobiliſſimæ eſt eleuata ſuprà eſſe priuationis talis, quæ nullo modo naturaliter poteſt eſſe terminus generationis, & hoc, vt dictum eſt, ratione formæ actuantis ob ſui nobilitatem materiæ appetitum, & auferentis potentiam proximam, diſpoſitionem, & potentiam, & diſpoſitiones ad alias formas remanente ſola obedientiali: ita quod à nullo efficiente ſecundo nullis tranſmutationibus quouis tempore, vel modo poteſt deiici forma talis de poſſeſſione ſuæ materiæ: Sic Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 1. quæſt. vltim. ad 1. & lib.2.*

Digitized by Google

lib. 2. *diſtinct.* 3. *artic.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 2. *in corp. & ad* 3. *& quæſt.* 3. *fund.* 6. *aliiſque locis infrà citandis.* His præmiſſis ſit

217. PRIMA CONCLVSIO: Anima rationalis, ſicut & Angeli componuntur ex materia, & forma vera, & reali: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *& lib.* 2. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *&* 2. *& diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund.* 5. *& diſt.* 19. *q.* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *& Serm.* 2. *&* 4. *Hexaëm. aliorumque ſuprà cit.*

PROBATVR primò variis authoritatibus, & primò ad aures Ariſtot. *in lib.* 1. *de longit. & breuit. vitæ* proponit hoc dubium, an ſi corruptibile poneretur, vbi non eſſet vlla contrarietas, an eſſet corruptibile: & reſpondet, quod eſſet incorruptibile de facto, licèt ſecundùm quid, & per ſe corruptibile ob potentialitatem materiæ ad eſſe, & non eſſe ſub talibus contrariis: & *lib.* 1. *de Cœl. textu* 20. reducit incorruptibilitatem cœlorum ad carentiam contrarietatis: ergo licèt Ariſtot. non agnouerit aliam materiam præter ſublunarem, dato, quod aliam agnouiſſet immunem à contrarietate, etiam eam agnouiſſet immunem à corruptibilitate.

ET D. Ambroſ. *lib.* 2. *de Abr. cap.* 8. aſſerit omnem creaturam (intellige ſubſtantiam completam) eſſe compoſitam ex materia, & forma, ſolamque Sanctiſſimam Trinitatem ab hac eſſe immunem: Idem & D. Aug. *lib.* 1. *de Mirab. Sacræ Script.* (apud S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 2.) *& lib.* 1. *in Gen. contra Manich. cap.* 11. *& lib.* 1. *de Geneſ. ad lit. c.* 5. *& lib.* 12. *Confeſ. cap.* 20. idem fatetur: Idem S. Cirill. Alexand. *lib.* 2. *contr. Iul.* & D. Boet. *lib. de vnit. & vno.* Idem & Auicebron. qui fuit antiquiſſimus, & piiſſimus Theol. & inſignis Philoſ. D. Boetius *cit.* habet hæc verba: Vnum enim aliud eſt ſimplicitate vnum vt Deus; aliud ſimplicium coniunctione vnum, vt Angelus, & anima, quorum vnumquodque eſt vnum coniunctione materiæ, & formæ: quæ verba cùm ſint clariſſima, vt effugiant vim, D. Thomas dicit hunc non eſſe librũ Boetij: Thomiſtæ dicunt ſe loquutum fuiſſe ad mentem Aliorum: ſed hæc reſponſio eſt debilis nimis, aptaque diludere quamlibet authoritatem: Et quoad D. Aug. P. Benedictus à S. Iacob. Auguſtin. Diſcalceatus in ſuo curſu Philoſophico ad mentem D. Auguſt. compoſito *part.* 3. *cap.* 12. docet D. Auguſt. patenter reieciſſe hanc opinionem de compoſitione ex materia, affertque textum *ex Gen. ad liter. lib.* 7. *cap.* 7. Vnde infert S. Patrem oppoſitum docere, reiicereque omnem materiam tam ſpiritualem, quàm corpoream ab anima: ſed pace amiciſſimi, & doctiſſimi viri dico, quod mens S. Patris fuit reiicere opinionem aſſerentem animam fuiſſe factam ex traduce, ſcilicet ex materia præiacente: vt *in cit. loco cap.* 5. clarè patet: & in hoc etiam valdè dubius fuit, immò id aſſerit *in lib.* 1. *cap.* 1. *de mirab. S. Script.* (apud S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *fund.* 1.) attamen poſteà *in cap.* 6. patenter recognoſcit materiam, vbi eſt aliqua mutabilitas, obidque & in in anima: Vide Ferchium *quæſt.* 28. *& quæſt.* 27. *num.* 9. & deinceps: Sed omiſſis authoritatibus.

218. PROBATVR primò ratione à priori

priori à Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 3. cit.* Quæcunque ſubſtantia compoſita eſt ex duabus naturis, communi, per quam conuenit, & propria, per quam diſconuenit ab alia ſubſtantia, illa eſt compoſita ex materia, & forma: ſed Anima rationalis (ſicut & Angelus) eſt huiuſmodi reſpectu corporis: ergo.

Probatvr Maior: Impoſſibile eſt plures naturas concurrere ad conſtitutionem tertij, niſi ſit vna potentialis vt materia, reliqua actualis vt forma: ex duobus enim entibus in actu non fit per ſe vnum eſſentiale: ergo.

Probatvr Minor primi argumenti: Omne per ſe definitum in aliquo prædicamento habet naturam generis communem aliis ſpeciebus, & naturam differentiæ, per quam differt ab aliis ſpeciebus, & conſtituitur in ſpecie peculiari ab aliis diſtincta: Sed Angelus, & Anima rationalis per ſe definitur in genere ſubſtantiæ: ergo habet naturam generis, per quam conuenit in ſubſtantia cum corpore, & naturam differentiæ, per quam differt à corpore: ergo: ſed duplex natura vna potentialis, altera actualis eſt materia, & forma: ergo.

Respondent ſufficere diuerſos conceptus intentionales generis, & differentiæ: obidque & compoſitionem ex actu, & potentia, vt patet in cæteris formis tum ſubſtantialibus, & multò magis in accidentalibus, quæ definiuntur, & tamen non habent materiam, & formam.

Contra, inquit S. Bonauent. Alia eſt ratio de accidentibus, quæ habent ortum à ſubſtantia, eiuſque principiis, & cùm in recta linea ponantur per ſe vt formæ ſimplices, & in abſtracto, ideò ſpecies non ſunt cōpoſitæ ex diuerſis naturis, de hac re vide, quæ diximus in Logica *à n. 289. & deinceps*. Vnde ſi reponeretur totum nempè ipſa forma cū ſuis principiis, eſſet vnum per accidens: at ſubſtantia non ponitur in prædicamento, ſiue vt generaliſſimum, ſiue ſubalternum, ſiue vt ſpecialiſſimum niſi in concreto, obidque ex principiis realibus eiuſdem generis: ergo quod ponitur directè in genere ſubſtantiæ, vel cauſatur à duabus naturis potentiali, & actuali eiuſdem generis, vel ex diuerſis naturis in prioris generis ſubiecto repertis: hoc ſecundum non eſt in Angelo, nec in Anima: ergo primum: ſecundum enim ſpectat ad puras formas, & maximè accidentales: igitur ſi Angelus, & Anima ſunt ex genere, & differentia, tales realitates debent fundari in re, & in eius principiis, quæ ſunt materia, & forma: ergo componuntur & ipſa ex materia, & forma: alioquin tales realitates eſſent figmenta.

Confirmatvr: Quod eſt directè in genere reali, habet principia realia illius generis: ſubſtantia eſt vnum genus reale, cuius principia ſunt materia, & forma *ex 2. de an. t. 2. & 12. Metaphyſ. t. 22. & alibi ſæpè*. Et hinc Boëtius, & Simplicius, Aliique dicunt Ariſt. in prædicamento ſubſtantiæ non tractare de materia, & forma, ſed de compoſito: ergo quod ponitur directè in prædicamento ſubſtantiæ, eſt ex materia, & forma, ergo ex deſtructione conſequentis: quod non eſt ex materia, & forma, non eſt in prædicamento.

Respondent Thomiſtæ concedendo totum in ſubſtantiis corporeis: negando in ſpiritualibus: ſed in his

ſufficit, vt eadem ſubſtantia ſimpliciſſima concipiatur vt quid indeterminatum ſub ratione generis, & potentialis,& vt quid determinatum per modum actualis, & differentiæ.

Contra: Nullis duobus contradictoriis veris, & realibus poteſt eſſe communis vna ratio per ſe vna realis: ſed materia, & negatio materiæ ſunt contradictoria vera, & realia: ergo non poteſt eſſe ratio per ſe vna ipſis communis: ſed materia à qua per ſe vna prædicamenti ſubſtantiæ eſt in corpore, & in Angelo eſt negatio materiæ, ergo nec eſt per ſe vnum prædicamentum commune corpori, & Angelo, animæque:ergo debent aſſignari duo genera generaliſſima ſubſtantiæ, vnum commune corporibus, aliud ſpiritibus: conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.

Confirmatvr: Quidditas fundata in re, & non fundata in re, ſed in ſolo conceptu, & ratione non ſunt vna per ſe quidditas: at ſubſtantia pro generaliſſimo in corpore eſt quidditas fundata in re, quæ eſt materia in Angelo, & Anima, non eſt fundata in re, in qua nihil eſt indeterminatum, cùm ſit pura forma, & actus, eſtque tantùm genus ſecundùm rationem: ergo quidditas ſubſtantiæ in corpore, & in anima non erit per ſe vna, quod eſt falſum.

Confirmatvr iterum: Genus ſubſtantiæ in corporibus ſumitur à materia, in ſpiritibus ab actuali ſecundùm ſe determinato, non verò potentiali formaliter: at materialitas, & immaterialitas, indeterminatum formaliter, & determinatum formaliter vt talia in nullo re conueniunt: ergo nec habent vnam per ſe rationem communem: ſed hoc eſt contra Ariſt. 12. *Metaph. c.* 12. & contra principia Philoſophiæ docentis in omni genere oportere habere vnum per ſe principium illius generis, & ſecundùm Aduerſarios corporalia reſoluuntur in materiam primam vt in principium per ſe ipſorum, & immaterialia in nullum per ſe principium: ergo. Tum quia ſequeretur, quod in ſpiritibus intellectus conſiderans eos indeterminatè, & determinatè haberet conſiderationem includentem contradictoria: conſiderans enim obiectum ſub modo repugnante naturæ talis obiecti, conſiderat obiectum, & modum ipſi repugnantem, ſed intellectus conſiderans ſpiritum, & corpus ſub modo indeterminato attribuit modum repugnantem ſpiritui, facitque conuenientiam duorum contradictoriè diſconuenientium, ſcilicet corporis habentis verè indeterminationem, & ſpiritus ipſam non habentem, nec valentem habere, & tamen ipſi attributam ab intellectu: ergo intellectus ita intelligēs includit contradictoria in obiecto. Tum quia ſic ſpiritus eſſent in prædicamento non reali metaphyſico, ſed tantùm ſecundùm noſtram conſiderationem: eo enim modo ſunt in prædicamento, quo habent genus, & differentiam: ſicque etiam Deus poſſet poni in prædicamento: Vide, quæ dicta ſunt *in Cap. de Different. quæſt.* 2.

Respondent habere actum, & potentiam: Sed

Contra: Quia in genere ſubſtātiæ actus, & potentia deſumuntur à materia, & forma ex Ariſt. 11. *Metaph. cap.* 1. & 12. *text.* 2. Tum etiam quia ſunt entia vera, & realia, & per ſe exiſtentia: ergo habent, in quo conueniunt cum corpore, & in quo diſconue

conueniunt: ſed materia in genere phyſico ſe habet vt genus, forma vt differentia: ergo: Explicatur hæc ratio; inter materiam, & genus adeſt hæc proportio: genus eſt quid de ſe indiſtinctum, ſic & materia, illud per differentias, iſta per formas diſtinguitur, illud de ſe nullam differentiam habet, ſed ad omnes eſt indifferens, ſic & materia ad formas: hinc materia de ſe non eſt corporea, nec ſpiritualis, ſed per formam contrahitur vel ad corpus, vel ad ſpiritum, & hinc etiam in vtroque ſtatu conſequuntur neceſſariò materiæ proprietates, vt infrà dicetur.

219. PROBATVR ſecundò à Seraph. Doct. In quacunque ſubſtantia finita ſunt proprietates materiæ, ipſa ſubſtantia vel eſt materia, vel habet matetiam: ſed Anima, & Angelus eſt huiuſmodi: ergo: Maior eſt certa: proprium enim eſt, quod conuerſim prædicatur de ſubiecto, ineſtque omni ſoli, & ſemper. Tum quia omnis per ſe proprietas requirit ſubiectum primum vniuerſale (in quo) & primum radicale, ſeu virtuale, propter quod ineſt ſubiecto primo vniuerſali, verbi gratiâ, diſciplinæ capax habet pro ſubiecto hominem pro primo radicali animam rationalem in re: alioqnin duplex ſubiectum primum, ex quo emanant iſtæ proprietates, quibus ſubiectis eſſent communes, quod eſt impoſſibile. Probatur minor. Proprietates materiæ præcipuè ſunt ſuprà enumeratæ, nempè eſſe primum mutabile, primum receptiuum, primum paſſiuum, primum fundamentum, & primum potentiale; ſed iſtæ inſunt in Anima, & in Angelo: ergo: Probatur Minor: & primò de mutatione: tranſmutabilitas eſt paſſio ſcibilis in Phyſica: ergo habet ſubiectum primum, de quo eſt demonſtrabilis, ſed id aliud non eſt niſi materia prima: Sic enim D. Auguſt. 7. *in Gen. cit.* arguit ex mutabilitate materiam: alioquin aliud ſubiectum primum tranſmutabilitatis ante materiam eſſet aſſignandum, cuius ratione ineſt aliis per ſe, ſed non primò, ſed in Angelo, & Anima rationali adeſt hæc tranſmutatio, verbi gratiâ, à ſtatu peccati ad gratiam, ad locum, & ad varias qualitates, ad actus, ad habitus, ad paſſiones: D. autem Thom. cum communi, & Ariſtot. *Met.* 12. *t.* 6. infert in Cœlo materiam ex his mutationibus: ergo & in Angelo, & Anima. Et hinc Ariſtot. qui recognouit ſubſtantias immutabiles, reiecit ab ipſis materiam.

220. PROBATVR iterum ex hoc, quod materia eſt primum receptiuum irreceptibile: ergo in quocunque adeſt receptio formarum, adeſt hoc primum receptiuum, ratione cuius ſubiectum poteſt eas recipere: Sed in Angelo, & in Anima adeſt talis receptio, ergo: & hinc à Deo excluditur talis receptio, quia eſt purus actus: & ob id etiam D. Boet. à Seraph. Doct. *cit.* dixit puram formam non eſſe per ſe ſubiectum formarum: ſubſumo, ſed materia eſt primum receptiuum, ad quod tanquam ad primum ſubiectum reducitur omnis potentialitas paſſiua: ergo & in Anima, & in Angelo adeſt materia prima.

PROBATVR tertiò à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *cit.* Materia eſt primum paſſiuum. Tum quia in Angelo, & Anima eſt vera paſſio, & eſt de fide: nam boni patiuntur benè, & mali malè, ideſt ſecundùm affectionem iuſti, & commodi, vel mali.

Digitized by Google

Respondent D.Thom. & Ægid. eſſe in ipſis paſſionem abſque abiectione: at materia eſt principium paſſiuum cum abiectione, & corruptione.

Contra: In Cœlo adeſt paſſio non abiectiua: Cœlum enim patitur ab actiuo motiuo ratione materiæ, & in corporibus damnatorum itidem adeſt abſque abiectione. Tum quia ſi ex negatione paſſionis abiectiuæ infertur negatio materiæ: ergo in Cœlo non erit materia, quod eſt falſum. Tum quia paſſio vera, quæcunque illa ſit, ſemper eſt cum aliqua abiectione, ſcilicet boni eſſe, & quietis, vt docet Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.* 44. *part.* 2. *artic.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. Tum quia omnis paſſio realis requirit potentiam paſſiuam realem in eo, quod patitur, ſiue ſit abiectiua, ſiue non. Tum quia in Anima, & Angelo adeſt potentia paſſiua intellectiua. Tum quia, quæ ſunt eiuſdem rationis, exigunt principium eiuſdem rationis: ſed paſſio perfectiua eſt in corporibus cœleſtibus, & ſublunaribus: nam cœli verè mouentur, receptiui ſunt qualitatum, verbi gratiâ, lucis, illuminationum, &c. ſublunaria recipiunt qualitates perfectiuas ſpecies ſenſibiles, ſed in iſtis adeſt hæc paſſiuitas ratione materiæ: ergo & in quocunque alio ſubiecto, cùm ab eodem principio ſint eædem proprietates: alioquin daretur aliqua paſſio, vel qualitas terminans paſſionem, quæ eſſet extra prædicamentum, quod eſt falſum, cùm ex Ariſt. omnia reducantur ad materiam primam, ipſa autem ad nihil aliud.

Confirmatvr à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *citat.* & *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.*1.*q.*1. Quicquid idem ſubſtantialiter agit, & patitur ſecundùm eandem formam terminantem, habet in ſe aliud, quo agit, & aliud, per quod patitur: ſed Anima, & Angelus ſunt huiuſmodi; ergo. Minor eſt certa: Anima enim eadem numero, & vna agit in ſeipſam, & ſeipſa patitur ſecundùm eandem formam terminantem, verbi gratiâ, ad quale, ad vbi, ad intellectionem, volitionem, quæ producit, & recipit in ſe. Tum quia Angelus potentior mouet imbecilliorem coactum, vt Tobiæ 8. *Raphaël demonium ex Media in Ægyptum detraxit*: potentior agit: ſed quo, niſi forma? Debilior patitur: ſed quo, niſi materia? Maior eſt Ariſtot. 9. *Metaphyſ. cap.* 1. & 5. *Metaphyſ. t.* 17. qui diſtinguit potentiam per actiuum, & paſſiuum, paſſiua eſt principium tranſmutandi paſſiuè ab alio: actiua eſt principium tranſmutandi aliud: ſunt enim, ait Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*50. *part.* 2. *quæſt.* 1. duæ differentiæ ex æquo diuidentes potentiam in communi, quæ eidem ſecundùm idem non poſſunt competere *ex lib.* 2. *diſt.*3. *p.* 1. *q.* 1. *fund.* 2. nec enim in genere ſubſtantiæ ſunt duæ potentiæ reales paſſiuæ: omnis enim pluralitas reducenda eſt ad vnitatem ſaltem in paſſo, quod non eſt ratio diſtinguendi: Sic ex Ariſt. 1. *Phyſ. t.* 56. ad patiendum ſufficiens eſt vnum: ergo non poſſunt conuenire in vno contento ſub communi ſimul, & ſemel: ergo impoſſibile eſt, quod vnum, & idem ſecundùm idem ſit principium actiuum, & paſſiuum. Tum quia idem ſecundùm idem non poteſt ſimul eſſe in actu, & in potentia, ſed vnumquodque agit, ſecundùm quod eſt in actu, & patitur, ſecundùm quod eſt in potentia: ergo ſecundùm diuerſa principia: nam ſi

eſt in potentia : ergo non habet actum, ad quem eſt in potentia : Si habet actum, iam non eſt in potentia : ſicque ſi non adſunt diuerſa principia, erit, & non erit in potentia : Subſumo : Sed materia eſt primum paſſiuum, forma eſt primum actiuum ex Ariſt. 1. *de Gen. t.* 55. *&* 2. *t.* 53. ergo.

221. PROBATVR quartò à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. *in corp.* Materia eſt primum fulcimentum, & fundamentum, quo res eſt per ſe, & exiſtens, & non eſt in ſubiecto, ſed Anima, & Angelus ſunt huiuſmodi : ergo habent materiam.

PROBATVR Maior (nam Minor eſt certa) Proprietas ſubſtantiæ prædicamentalis eſt, vt in alio non ſit, ſed aliis ſubſtet : ergo exigit vnum primum ſubiectum, à quo emanet, ſed id non eſt forma, cùm fundetur in alio, & in materia, ergo erit materia : hincque Ariſt. reduxit omnia prædicamenta ad materiam primam : accidentia enim reſoluuntur ad ſubſtantiam tanquam ad ſubiectum inhæſionis, & formæ ad materiam primam tanquam ad primum ſubiectum, & principium.

CONFIRMATVR : Quia anima eſt hoc aliquid, & verè indiuiduum ſubſtantiæ : ergo habet formam, ſecundùm quam eſt hoc aliquid vt actum, & materiam, quæ ſecundùm ſe non eſt hoc aliquid, ſed eſt potentia ſubiectiua actui danti eſſe hoc aliquid : Sic & Ariſt. 12. *Met. t.* 16. *&* 27. docet omnium principia prima eſſe actum, & potentiam, nempè materiam, & formam : Vnde ſic arguitur ex Ariſt. Omnis ſubſtantia, quæ eſt hoc aliquid, habet formam, ſecundùm quam eſt hoc aliquid vt actum ; habet & materiam, quæ ſecundùm ſe præcisè non eſt hoc aliquid, ſed eſt potentia ſubiectiua actui tali danti eſſe hoc aliquid, ſcilicet formæ : ergo & anima, quæ eſt hoc aliquid. Tum quia anima rationalis & dat vitam corpori, & ipſa viuit : vel igitur eſt ſua vita, vel non : non primum : Solus enim Deus viuit per eſſentiam, creatura non, ſed per participationem, vt dicunt D. Auguſt. & Boet. apud Seraph. Doct. *loc. cit.* ergo ſecundum : Si ergo non eſt ſua vita, oportet ponere in anima ſecundùm ſe, quod det vitam, & aliquid, quod recipiat : ergo habet principium actiuum, & paſſiuum.

CONFIRMATVR ex dictis in argumento primo principali ſuprà poſito primo loco, ſcilicet ex eo quod Anima, & Angelus ſunt ſpecies ſub genere ſpiritus, reponuntur in Prædicamento ſubſtantiæ non ſolùm Logico, ſed etiam Metaphyſico : ergo in ipſis debet eſſe aliquid originale, per quod conueniunt in ratione ſubſtantiæ cum cæteris omnibus, & ſimul in ratione ſpiritus : & aliquid, per quod differant à ſubſtantia corporea : non enim iſtæ duæ rationes oppoſitæ generis, & differentiæ Metaphyſicæ poſſent deſumi ab eadem entitate, & principio : ergo à principio paſſiuo genus, & à forma differentia, vt dictum eſt *in Notab.* 2. & fusè probatum eſt in Log. *ad cap. de differentia.*

CONFIRMATVR : quæcunque differunt ſpecie, differunt ſub genere ex Ariſt. 5. *Met. t.* 12. & iſta differunt etiam numero, ſed non differunt per aliquid accidentale, ergo per aliquid ſubſtantiale, & intrinſecum conſtitutiuum, & diſtinctiuum, ſed differentia ſpecifica eſt à forma ; numerica eſt à materia, vt probatum

Digitized by Google

eſt *in cap. de ſubſtantia:* ergo ſi Animæ diſtinguuntur ab Angelo ſpecie, & inter ſe numero, etiam habent materiam contractam à forma hîc, & nunc.

222. Probatur quintò à Scoto: Ingenerabilitas, & incorruptibilitas ſunt proprietates materiæ ex traditis *in lib.* 1. *Phyſ.* ſed anima plus cæteris participat de iſtis: ergo: ſed quia Aduerſarij nituntur euadere omnes difficultates per illud ſuum vnicum refugium compoſitionis ex actu, & potentia.

Probatur ſexto: Actus, & potentia ſunt proprietates materiæ, & formæ, ſcilicet potentia materiæ, actus formæ: ergo & in anima.

Probatur antecedens: Vbi eſt verum contrahibile potentiale, ibi eſt ſubiectum, à quo talis potentialitas emanat, ſed primum ſubiectum potentialitatis eſt materia prima: ergo.

Probatur vltimò: Nulla adeſt repugnantia talis compoſitionis, quod & admittunt Plurimi ex Aduerſariis, obidque & de poſſibili: ergo dum adſunt rationes conuincentes, & inducentes, ipſam debet admitti: ſed adſunt, vt ſuprà pluribus locis probatum eſt: ergo.

Probatur Maior: Omnis repugnantia ad hæc tria capita reduci poteſt, ſcilicet vel ad ſpiritualitatem animæ vel ex parte cauſarum, vel ex parte effectuum: non hoc vltimum, vt probatum eſt ex proprietatibus materiæ: ſecundò nec ratione ſpiritualitatis: hæc enim nullam habet contrarietatem ad materiam: eſt enim ens indeterminatum nec quid, nec quale, nec quantum, ſed indifferens ad omnia prædicamenta: & in homine eodem adeſt ſpiritualitas coniuncta cum corporeitate: tertiò nec ratione cauſarum ſiue efficientis, & finalis, qui eſt Deus, vt per ſe patet, nec ratione formæ: forma enim ſpiritualis poteſt informare corpus: ergo multò magis materiam puram. Tum quia materia de ſe eſt ingenerabilis, & incorruptibilis, vt ſuprà dictum eſt, ergo habet maiorem conuenientiam cum tali forma, quàm ipſa anima cum corpore: ergo conſtat ex materia, & forma.

223. Secunda Conclusio: Materia Animæ rationalis, & Angeli eſt eiuſdem rationis cum materia ſublunarium, & omnium materiatorum. Eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. Patet hæc Concluſio ex traditis in Phyſ. *tract. de materia quæſt.* 1. & *tract. de Cælo quæſt.* 1.

Probatur à Seraph. Doct. præcipuè ex hoc, quod proprietates materiæ ſunt communes Animæ, Angelo, & Corporibus: ergo inſunt eis ſecundùm aliquid commune vniuocum receptum in ipſis. Tum quia materia ſecundùm ſe nec eſt quanta, nec qualis, nec corporea, nec ſpiritualis: ergo eſt indifferens de ſe, nec in ſe habet vllam differentiam.

224. Tertia Conclusio: Anima vegetatiua, & ſenſitiua non componitur ex materia, & forma, ſed eſt forma ſimplex: Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *q.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* contra Aliquos, quos ſuppreſſo nomine citat *in corp.* & eſt etiam communis Aliorum.

Notandum autem eſt hîc, quod docet Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. vbi dicit, quod ſicut in omni potentia, vel natura eſt ali-

quid,

Digitized by Google

quid, quo eſt fieri, & aliquid, quo eſt facere, ſic eſt & in omni cognitione: eſt enim hæc prima diuiſio potentiæ per actiuum, & paſſiuum: obidque & hæc duo neceſſe eſt differre, verumtamen ſecundùm gradus minoris, & maioris ſpiritualitatis habent maiorem, & minorem differentiam: intellectiua namque eo, quia eſt ſpiritualior, & abſtractior, habet vtramque potentiam, quæ reſpicit ſubſtantiam ſpiritualem, ita quod actiua eſt ratione formæ, & paſſiua ratione materiæ: In potentia ſenſitiua, quæ eſt minùs ſpiritualis, actiua potentia eſt ex parte animæ, & paſſiua ratione organi, & quia ſenſus non eſt ſine paſſione, ideò ſenſus eſt operatio coniuncti: qua doctrina ſuppoſitâ, ex qua habetur fundamentum carentiæ talis compoſitionis in anima ſenſitiua.

Probatvr. Tum quia iſtæ animæ non ſunt hoc aliquid, ſcilicet indiuiduum per ſe exiſtens: ergo non habent materiam tribuentem eſſe fixum ipſius. Tum quia ſunt formæ ſimplices, & perpetuò coniunctæ materiæ, & in operari dependentes à corpore: ergo non habent materiam puram ſui. Tum quia ſunt generabiles, & corruptibiles per naturam: ergo ſeminaliter ſunt in materia: ergo educuntur de potentia materiæ: dixit enim Deus *Gen. cap.* 1. *Producat terra animam viuentem*, quare ſi haberent materiam, materia educeretur ex materia.

Obiicies primò contra primam Concluſionem ex D. Thom. & Scoto: Omne recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti: ſic Ariſt. quam propoſitionem etiam habet S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in fund. vltim.* alioquin idem recipiet ſeipſum, eſſetque ſimul mouens, & motum ſecundùm idem: ſed anima recipit formas exiſtentes in materia ſine materia, ſcilicet ſpecies abſtractas à materia: ergo & ipſa eſt denudata à materia: intelligere enim eſt actus omninò immaterialis: ergo anima debet eſſe immunis à materia, vt ſit denudata à materia rei intellectæ, & cognitæ.

225. Respondetvr ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 17. *quæſt.* 1. *ad* 4. requiri immaterialitatem ſpecierum in intellectione, non ex eo quod anima ſit immunis à materia, ſed quia res ſenſibiles ſecundùm ſuum eſſe phyſicum non poſſunt vniri potentiæ, ſicut eſt neceſſaria talis vnio ad intellectionem, ideò vniuntur ſecundùm eſſe intentionale: immò ex hoc neceſſariò infertur (ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1.) compoſitio ex materia in anima, vt habeat in ſe principium paſſiuum receptiuum talium actuũ. Vnde ex eodem S.D. *lib.* 2. *diſt.* 17. *citat.* diſtinguenda eſt Maior: Omne receptiuum debet eſſe denudatum à materia recepti, concedo, à propria, nego: & per hoc ſatisfit pluribus conſimilibus obiectionibus: Quia ex Seraph. Doct. *cit.* non valet inferri ex immaterialitate obiecti recepti immaterialitatem potentiæ, vel è contra: ſic enim proceditur cum fallacia non cauſæ vt cauſæ: cùm enim ob immaterialitatem animæ cognoſcentis anima recipiat formas ſine materia, ſed ob rationem ſuprà adductam, nempè vt vniatur potentia cum obiecto, & vt ponatur in actu primo: alioquin (ait Seraph. Doct.) etiam in ſenſibus valeret inferri immunitas à materia, cùm in ipſis recipiantur ſpecies immunes à materia obiecti. Tum etiam quia cùm recipiat

piat

piat formam non materiam obiecti, deberet eſſe denudata à forma.

Dices: intellectum cognoſcere vniuerſalia, ſenſum ſingularia, & ob id anima intellectiua plus abſtrahit à materia, quàm ſenſus, & ideò non eſt par ratio: Sed

Contra: Quia hæc differentia non eſt ex parte ſpeciei receptæ: nulla enim particula materiæ obiecti recipitur in ſenſu, ſed omnes ſpecies ſunt abſtractæ à materia obiecti: totũ autem diſcrimen eſt ex parte potentiarum cognoſcentium, quia ſenſus eſt ſecundùm actum ſingularium tantùm, quia ſunt ſecundùm materiam extenſam: intellectus verò recipit ſpeciem depuratam immediatè repræſentantem obiectum in vniuerſali, ex hoc quod eſt inorganicus, & ob id eſt ex conſequenti etiam ſingularium: de quo Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 2. quod verò pro ſtatu iſto non immediatè percipiat ſingularia, venit ex impedimentis corporis, & quia priùs debent recipi per ſenſus: ſed aliàs agemus de hoc.

Instas ex D. Thom. Quicquid recipitur, per modum recipientis recipitur, ſed recipitur forma ſine materia in intellectu: ergo & ipſe eſt ſine materia.

226. Respondet S. Bona. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 4. quod verum eſt, quando receptum dependet à recipiente: tunc enim induit modum recipientis: ſic ſpecies recipitur in intellectu, & ab eo dependet, induit modum intentionalem, & ſpiritualem: quando verò non dependet, vt forma recipitur in corpore, tunc non induit modum recipientis. Tum etiam quia ſi intelligatur de omnimoda ſimilitudine, eſt falſa propoſitio: nam accidens recipitur in ſubſtantia non per modum ſubſtantiæ, ſed ſufficit proportio, nempè paſſiuitas in recipiente, & actus in recepto, & ideò exigunt conditiones oppoſitas, immò ex hoc infertur in anima eſſe rationem paſſiuam, ſcilicet materiam receptiuam.

Obiicies ſecundò: Aliæ formæ non ſunt compoſitæ ex materia, & forma: ergo multò minùs rationalis: Antecedens eſt communis omnium cum Seraph. Doct. Probatur conſequentia à S. Thoma: quò forma eſt nobilior, eò eſt ſimplicior perfectior, & magis propinqua enti ſimpliciſſimo, quod eſt maximè vnum, ſed anima rationalis inter formas eſt huiuſmodi: ergo.

227. Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *ad* 5. concedendo antecedens, negando conſequentiam, & paritatem: Ad probationem reſpondetur, ſi comparatio eſt inter ea, quæ ſunt eiuſdem ordinis, vt formæ ſimplicis cum forma ſimplici, & compoſiti cum compoſito, vera eſt maior, falſa Minor, cùm anima rationalis ſit non ſolùm forma, ſed per ſe exiſtens etiam, ob id & compoſita: Vnde ſi comparatio fiat variato ordine ſcilicet formæ ſimplicis cum compoſito, id eſt cum forma, quæ eſt ſimul hoc aliquid, & per ſe exiſtens, nego Maiorem, & Conſequentiam: Vt autem intelligatur hæc reſponſio S. Doct. notat ipſe, quod eſt multiplex genus ſimplicitatis, item & compoſitionis, & partium: ſunt enim partes ſubſtantiales partes quantitatiuæ, & compoſitio ex vtriſque, ſicque ſimplex dicitur vel per carentiam partium conſtitutiuarum, vel partium quantitatiuarum: ſimplicitas per carentiam partium quantitatiua

titatiuarum dicit perfectionem ſimpliciter, quia, vt aliàs dixit *lib. 1. diſt. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 3.* in tali ſimplici acceſſus ad ſummum eſt per additionem quantitatis virtutis, & ob id per acceſſum ad maiorem ſimplicitatem, & perfectionem: Et hac ratione anima rationalis eſt cæteris perfectior: nam aliæ formæ per accidens poſſunt habere extenſionem vel ſecundùm id, quod ſunt, vt ſunt formæ corporeæ: vel ſecundùm id, quod operantur, vt ſunt forma ſenſitiua, & vegetatiua: loquendo verò de ſimplicitate per carentiam partium conſtituentium, & complentium, ſic eſt falſa maior: talis enim compoſitio facit rem eſſe per ſe, & ad rei complementum, & perfectionem: Sic & *lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 2. ad 3. & lib. 4. diſt. 50. part. 2. quæſt. 1. in corp.* vbi docet animam rationalem eo, quod eſt ſpiritualior, & abſtractior, habet vtramque potentiam, quæ reſpicit ſubſtantiam ſpiritualem, ſcilicet actiuam ratione formæ, & paſſiuam ratione materiæ, anima ſenſitiua eo, quod eſt minùs ſpiritualis, & ſimplex, habet actiuam ratione ſui, & paſſiuam ratione organi diſtincti, cui ſubordinatur in operando, & ideò ſentire eſt totus coniuncti.

Dices: Ergo anima rationalis minùs appropinquat ſummè ſimplici, quàm cæteræ formæ, cùm ipſa ſit compoſita, non cæteræ.

Respondetur negando conſequentiam ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 17. cit. & lib. 1. diſt. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 1. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad. 2.* Ratio eſt ex Ferchio *citat.* quia quando ad vnum primum plura reducuntur ſecundùm eandem rationem, quæ magis appropinquant ſecundùm illam eandem, magis participant illam rationem: at quando vnum appropinquat ſecundùm vnam rationem, non eſt neceſſarium, vt appropinquet ſecundùm alteram, verbi gratiâ, Cœlum, & homo ſecundùm rationem durationis reducuntur ad æternitatem, ſed Cœlum magis participat eam, & appropinquat: homo verò magis in ratione vitæ, ſapientiæ, libertatis, &c. quàm cœlum: Ad rem, ſi accipiamus rationem ſimplicitatis quantitatiuæ, magis ad ſimplicitatem Dei appropinquat anima rationalis, quàm cæteræ formæ: non verò ſi accipiamus ſimplicitatem ſubſtantialem: ſic enim homo minùs accedit ad Deum, quàm mixtum ſimilare, quàm elementum, quàm materia prima, & tamen ſecundùm alias rationes magis Deo appropinquat, nempè non in hac ratione ſimplicitatis, ſed in ratione actualitatis, vitæ, intellectualitatis, libertatis, &c. & maximè ſecundùm vnitatem ſui ſummi: Quare conceditur formas ſimplices eſſe magis ſimplices quoad conſtitutionem completiuam ſubſtantialem: non verò quoad quantitatiuam, & quoad entitatem, quæ importat dependentiam maiorem.

228. Obiicies tertiò: Si in anima eſt materia: ergo non poteſt eſſe in ſubiecto, illudque informare.

Probatur conſequentia: Vbi eſt idem principium per ſe primum, & tale, ibi eſt idem principiatum: ſed materia eſt primum ſubiectum, ideſt per ſe primum principium repugnantiæ ad informare, & ſibimet, & aliis: ergo ſi hæc eſt in anima, in ipſa etiam erit repugnantia ad eſſe in alio, & ad informare.

Respondetur cum Ferchio ne-

gando ſequelã antecedentis. Ad probationem diſtinguo Maiorem: Vbi eſt idem principium per ſe, eſt idem principiatum, quando adeſt ſecundùm eandem rationem, concedo: quando eſt ſub diuerſa ratione, nego: Ad Minorem eiuſdem probationis diſtinguo: Materia eſt primum ſubiectum repugnantiæ ad informare, & ſibi, & aliis, ſi conſideratur ſecundùm ſe, & præcisè, concedo: ſi conſideratur, prout eſt vnita formæ, adhuc & diſtinguo, ſi totaliter appetitum formæ quoad informare terminat, concedo: ſi non totaliter terminat talè appetitum, nego, vt eſt in caſu noſtro: nam in primo caſu terminationis appetitus formæ exercet totaliter munus principij: in ſecundo caſu non totaliter exercet, cùm non adſit ratio completi totalis, & terminati: ſed adhuc ad aliud informabile remanet ordinabilitas: exemplum habemus etiam in formis: nam formæ per ſe competit primò ratio informandi, ſed tamen quando non totaliter complet talem rationem, tunc remanet in tali conſtituto adhuc noua ordinabilitas ad compleri per aliam formam perfectiorem: ſic & materia, dum non complet appetitum formæ, qui conſiſtit in actuare materiam, adhuc remanet in tali compoſito ratio informatiua vlterior, vnde aliud eſt poſſe per ſe eſſe, & non in alio per informationem: aliud non poſſe eſſe in alio quocunque modo, ſed neceſſariò per ſe eſſe: Primum competit materiæ, & cuicunque enti ratione materiæ; ideóque anima ex hoc, quod eſt compoſita ex materia, & forma, per ſe eſt: Secundum verò competit etiam aliis: vt chymeræ, nempè negatio potentiæ eſſendi in alio: vnde hæc negatio licèt competat materiæ per ſe, & præcisè, non tamen aliis, niſi addatur ratio completi, vel terminati, vt dictum eſt, ſi namque conſtitutum ex materia eſt per ſe ordinabile ad aliud, adhuc poteſt eſſe per ſe pars, cùm non ſit per ſe totum completum: Hanc doctrinam S. Bonauent. *loc. cit.* innuit, & clariùs *lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 2. ad 5.* vbi docet poſſe dari in eodem compoſito duas formas, quarum nobilior non habeat ſuum vltimatum eſſe, nec tamen compleatur per aliam, ſed per iſtam compleatur ipſum compoſitum illa remanente in tali eſſe: ſic & forma animæ conſtitutiua animæ eſt nobiliſſima, nec habet totaliter ſuum appetitum terminatum ab informatione receptiua materiæ, obidquè & ipſa anima conſtituta in eſſe adhuc poteſt compleri in ſua informatione per ſui exhibitionem ad corpus.

219. Obicies quartò: Quia ſequeretur animam eſſe corruptibilem, &c. Probatur; Materia eſt principium tranſmutationis, ex hoc quod ipſi ineſt appetitus interminatus ad omnes formas: ergo ſi in anima, &c. Confirmatur; quia poſſet ſeparari materia à tali forma: ergo tunc, &c. Tum quia cùm materia habeat partes integrantes, ſequitur poſſe diuidi in partes eiuſdem rationis.

Respondetvr negando ſequelam Maioris: Ad probationem reſpondetur ex ſuprà traditis materiam eſſe principium tranſmutationis corruptiuæ ſecundùm ſe remotiſſimum, concedo: proximum, nego; ad hoc enim requiruntur diſpoſitiones, & qualitates proximæ, & contrariæ. Et ad id de appetitu iam reſponſum eſt: quando adeſt appetitus

ſatiatus

ſatiatus per formam nobiliſſimam cum proportionatis diſpoſitionibus, negatur appetitum tunc exercere ſuum actum: vt eſt in Anima rationali, in Angelo, & in Cœlis. Er ad illud de diuiſibilitate

Respondetur concedendo totum quoad potentiam obedientialem: negando ſecundùm potentiam creatam, & realem: Ad aliud de diuiſibilitate materiæ in partes integrantes

Respondetur ex Ariſtot. 1. *de an. Cont.* 90. *&* 91. apud Ferchium *cit. num.* 30. *ad finem quæſt.* 28. materiam, quantum eſt de ſe, habere partes diuiſibiles, & vnibiles, ſed vnitatem formæ continere partes materiæ vnitas, & partes materiæ contineri vnitas, & ſecundùm vnitatem formæ robuſtiorem, vel debiliorem partes materiæ, vel diu, vel breui ſeruari vnitas, vel etiam ſemper: ſed quia forma animæ continens partes materiæ eſt inexpulſibilis, & inſeparabilis, ideò ipſis etiam participat impartibilitatem iuxta doctrinam S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *quæſt. vlt. ad* 1.

Instas: Adeſt in materia animæ priuatio formarum omnium: ergo appetitus ad illas eſt in actu: Probatur Conſequentia: Nulla priuatio aufertur per illud, quo neceſſariò priuatio inducitur, vel retinetur in materia, verbi gratiâ, materia habet formam equi: corrumpitur equus, & ponitur in tali materia forma Leonis, tunc ad poſitionem alterius formæ introducitur priuatio formæ equi, & omnium aliarum: ſic in illa materia animæ ponitur ſua forma: ergo & priuatio ſimul omnium aliarum: ergo appetitus actu exercet ſuum officium, quod eſt inhiare ad alias.

230. Respondetur diſtinguendo antecedens: In anima adeſt priuatio abſolutè, & remotè, concedo: adeſt priuatio proximè, & ſecundùm circunſtantiam, nego: Explico hoc dictum: In materia animæ per aduentum ſuæ formæ ponitur quidem priuatio aliarum formarum, ſed quia eſt coarctata per talem formam nobiliſſimam, ideò cùm eminenter contineat perfectiones omnium aliarum formarum, tollitur actualis priuatio, & omnimoda ad alias formas, & relinquitur priuatio reſtricta, & modificata, quæ potiùs eſt priuatio de nomine, quàm de re: hinc negatur conſequentia. Ad probationem

Respondetur: Nulla priuatio tollitur per id, quod ipſam inducit, ſi id, quod ipſam formaliter inducit, eſt nobiliſſimum continens eminenter perfectionem aliarum, nego: Maiorem: Si non continet, concedo. Et ad Minorem

Respondetur formam animæ ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 19. *quæſt.* 1. *& lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* & clariùs *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* eſſe nobiliſſimam ſubleuantem ſuam materiam ſuprà eſſe extenſionis, & priuationis, & corruptionis, per quam tollitur quidem priuatio in genere, licèt non tollatur priuatio ſupra genus, quæ potiùs eſt negatio: vnde per id non ponitur materia in ſtatu violento: ad hoc enim exigitur forma corruptibilis cum diſpoſitionibus pugnantibus: & hinc negatur conſequentia.

231. Obiicies quintò ex D. Thom. Anima eſt forma corporis: ergo non eſt compoſita ex materia, & forma.

Probatur conſequentia. Tum

quia ens completum non poteſt ingredi compoſitionem alterius. Tum quia ſi anima eſt forma corporis, aut eſt ſecundùm ſe totam, aut ſecundùm aliquid ſui: Si primo modo: ergo non eſt compoſita ex materia: potentia enim paſſiua non poteſt eſſe actus alterius: Si ſecundum: ergo primum informans eſt anima, & corpus primum informatum: ergo alia pars ad nihil inſeruit.

Respondetvr negando conſequentiam: Ad probationem Reſpondetur per compoſitionem non fieri animam ens vltimatè completum: ſic negatur conſequentia. Et ad aliud Reſpondetur animam ſecundùm ſe totam informare, non ſecundum partem: ſic negatur conſequentia.

Instat Caietanus: Vel informat, provt habet materiam: vel non: Si ſecundum: ergo non ſecundùm ſe totam: Si primum: ergo potentia paſſiua erit actus: vel anima ſecundùm materiam eſt actus, quod implicat: Suarez *infrà cit.* proponit idem argumentum ſic: Anima non informat ratione materiæ, quia hæc eſt potentia paſſiua: nec ratione formæ, quia eadem forma non poteſt informare duas materias: ergo nullo modo.

Respondetvr; ſi ly *ſecundùm ſe*, ſumitur ſpecificatiuè, ſeu vt totum Cathegorematicum, ſic anima ſecundùm ſe totam, ideſt provt eſt forma conſtituta ex materia, & forma, informat, & vt quod: Si reduplicatiuè, ſeu Syncathegorematicè ſumitur, ſic anima ratione formæ, qua eſt anima, & vt quo, informat non ratione materiæ: Vnde vt quod informat non ratione materiæ: ſed quia eſt totum conſtitutum ex materia, & forma, in quo conſtituto ratio formalis eſt forma, quæ primitate originis primò informat materiam primam partialem, ex quibus coaleſcit anima, cui correſpondet corpus vt materia ſecunda, in qua recipitur. Et ad argumentum Suarez Reſpondetur eodem modo: in informatione adeſt quod, & quo, nec materia eſt ipſum quod, nec forma, ſed ipſa anima, quæ informat, quo autem informat tanquam cauſa, propter quam anima tota nata eſt informare, eſt non materia, ſed ipſa forma ſpiritualis conſtituens cum materia animam: hæc eſt forma compoſita, illa ſimplex.

232. Instat iterum: Sicut formæ repugnat informari, ſic & materiæ informare: ergo anima non poteſt informare, ſi habeat materiam.

Probatvr antecedens: Quia forma eſt actus purus nihil habens de potentialitate: ergo & materia eſt pura potentia paſſiua nihil habens de actualitate per ordinem ad informare: ergo.

Respondetvr concedendo antecedens, ſi ſumitur materia ſecundùm ſe, & forma ſecundùm ſe: negando, ſi ſumitur materia vt informata à forma, & forma vnita materiæ eo modo, quo dictum eſt *in* 4. *Notabili.* Et ad id, quod forma eſt actus purus, &c. tranſeat de pura forma: negatur de illa, quæ eſt hoc aliquid: Ratio autem Seraph. Doct. eſt, quia licèt materia, vt materia eſt, & vt potentia vt ſic, non poſſit eſſe actus, ſed vt iam perfecta, & in actum redacta per formam, vt imbibita cum forma poteſt eſſe perfectio alterius materiæ: ſicut ex oppoſito diximus formam inferiorem, provt eſt capax vlterioris perfectionis ratione materiæ

Digitized by Google

teriæ non completè actuatæ, poteſt adhuc ſimul cum tali materia informari: Idem & notat S. Bonau. *lib.3. diſt.36. q.vlt. ad 5.* Et ad id, quod dicitur, materiæ repugnare actum, negatur abſolutè: nam licèt ſit pura potentia, adhuc tamen verè habet actum entitatiuum: Addit, materia ex qua non eſt actus, concedo, eſt tamen pars illius, quod eſt actus alterius, ſicut in homine forma corporeitatis non eſt potentia receptiua animæ, ſed eſt pars illius corporis, quod eſt potentia: vnde dicimus, quod ſi materia actuatur, & perficitur à forma nobiliſſimâ, poterit ſimul cum ea conſtituere vnum, quod eſt perfectio alterius materiæ.

Obiicies ſextò cum eodem D. Thom. Formæ non eſt forma, ſcilicet informans, nec perfectionis perfectio, nec vltimi vltimum, ſicut nec materiæ materia: alioquin daretur proceſſus in infinitum: ſed quælibet forma non mediante alia forma eſt forma, & perfectio, & vltimum conſtituens: ſic & quælibet materia eſt primum ſubiectum, nec aliud ſubiectum requiritur ad tale munus, cùm ſint talia immediatè per ſuam naturam: ergo hæc multiplicatio formarum, & materiarum eſt ſuperflua: Hoc argumentum conficitur à D. Thom. *lib.2. diſp. 17. quaſt. 1. ad 2. contra noſtram Concluſionem:* Idem conficitur à Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 36. quaſt. vltim. ad 5. contra ſeipſum.*

Cui & Ipſe Reſpondet: Formæ non eſt forma, prout eſt forma, & actus, & perfectio, & immediatè recipiens in ſe formam, concedo: prout adhuc eſt informabilis, & mediatè recipiens, nego, ſcilicet quatenùs actuando diſponit ſubiectum ad vlteriorem formam, & qua diſpoſitione ſubiecti mediante adhuc illud totum eſt denuò actuabile, ſic nego: id patet in forma corporeitatis, elementaris, & mixtionis: Pari modo dicendum eſt de forma ſpirituali animæ per ordinem ad ipſam animam ad ſuam materiam, & ad corpus: formæ ſpiritualis animæ non eſt forma immediatè recepta, concedo: vt mediatè, nego: ſic & materiæ non eſt materia immediatè recipiens, concedo, mediatè, nego: Explico dictum; forma animæ immediatè informat ſuam materiam conſtituendo compoſitum animæ, quo mediante ordinatur ad corpus vt prior forma ad poſteriorem naturam conſtituendam, & ad recipi in poſteriore materia; vnde vera eſt Maior, ſi intelligitur immediatè: falſa, ſi mediatè: ſic & materiæ recipientis immediatè non eſt materia: mediatè eſt materia; nam materia prima animæ ratione ſuæ formæ prioris, & mediante compoſito animæ recipitur in corpore: & ratio eſt allata ſuprà, nempè hanc vlteriorem ordinationem formæ ad aliam formam prouenire ex incompletione formæ reſpectu ſuæ materiæ: ſic & ordinationem materiæ ad aliam materiam ex incompletione materiæ reſpectu ſuæ formæ, cuius appetitus non ſatiatur.

Instat Spinula: Illa forma, qua componitur anima, eſt nobilior ipſa anima: ergo & ipſa indigebit alia materia, ſicque dabitur proceſſus in infinitum.

Respondetur negando antecedens abſolutè: nam illa eſt pura forma: iſta eſt hoc aliquid: vnde prima forma nullam aliam excedentiam habet ſupra animam, niſi quatenùs eſt ipſius principium formale, & quia

eſt ſimplicior quoad compoſitionem ſubſtantialem.

233. Obiicies ſeptimò cum Suarez *in Met. diſp.* 13. *ſect.* 14. *num.* 8. Non eſt neceſſaria talis compoſitio in anima.

Probatur: Non eſt neceſſaria ratione ſubſtantiæ creatæ vt ſic: nec ratione proprietatum; ergo nullo modo: Probatur antecedens; de ratione ſubſtantiæ vt ſic eſt, quod ſit ens per ſe ſubſiſtens, ſiue per ſe aptum ad ſubſiſtendum: Sed ad id ſufficit compoſitio Metaphyſica, & dependentia à Deo: ergo ex hac parte &c. Secundò nec ratione proprietatum: quia non repugnat eandem rem eſſe in actu in genere ſubſtantiæ, & in potentia ad accidentia, ad actus, ad receptionem variatum formarum accidentalium: quod patet in anima ſeparata, quæ abſque vnione ad corpus poteſt operari, intelligere, velle, ſe mouere: ergo etiam ſine materia, ſi ſit purus actus. Tum quia id eſt valdè alienum à recta Philoſophia, & à principiis fidei, ex hoc quod ſequitur animam de ſe eſſe corpoream, ſicut & Angelos: Sic *num.* 10. *&* 13. *& ſeq.*

P. Ferchivs *tom.* 1. *de Ang. quæſt.* 27. *num.* 62. *& ſeq.* notat argumenta Suarez non eſſe contra concluſionem, ſed tantùm contra rationem, immò nihil concludere, cùm procedat ab inſufficienti enumeratione, & ob id cum fallacia conſequentis: nam, ſi dixero, propter neutrum requiritur compoſitio ex materia, ſed ob concurſum ſubſtantiæ agentis, & patientis in eodem propter proprietates materiæ, propter indiuiduationem ſubſtantiæ, ſatis patebit ipſum nihil concludere, & dum dicit ſufficere compoſitionem Metaphyſicam, Nos negamus, immò ex tali compoſitione infert Seraph. Doct. compoſitionem ex materia, & forma, cùm actus, & potentia non poſſint eidem ineſſe ex eadem entitate indiuiſibili: Et hinc cum Suarez docent eandem rem poſſe eſſe ſimul in actu, & in potentia, proponit ipſum quod, Nos verò ipſum propter quid, nempè animam poſſe agere, & pati ratione formæ, & materiæ: Quare dicta, & alia argumenta, quæ proponit Suarez, ſunt mera petitio principij, maléque notare noſtram Seraphicam Concluſionem eſſe contra principia fidei, cùm ex ipſa non ſequatur animam eſſe corpoream, vel corruptibilem, vt ſuprà fusè probatum eſt.

Obiicies octauò ex D. Auguſt. 7. *de Gen. ad liter. cap.* 7. 8. *&* 9. & ex Magiſtro *diſp.* 17. dicentibus animam non eſſe factam ex materia corruptibili, vel ſpirituali.

Respondet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. 2. *& ſeq. & diſt.* 17. *quæſt.* 2. *ad* 3. *& diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 3. D. Auguſt. valdè dubitaſſe; an anima fuerit facta ex materia præexiſtente, vt facta fuerunt elementa, & corpora, & tandem negat, quod & Nos cum ipſo negamus: ſed volumus in eodem inſtanti creari ſimul materiam, & formam: & dum dicitur non fieri ex materia corporali, neque ſpirituali, concedimus totum: ſed dicimus illam materiam de ſe nec eſſe ſpiritualem, nec corpoream, ſed indifferentem ad vtramque formam, & ſi informatur per formam ſpiritualem, tunc ſpiritualizatur; ſi per corporalem, tunc fit corporea.

234. Obiicies nonò contra ſecundam Concluſionem: Corruptibilium & incorruptibilium non eſt

materia

Digitized by Google

materia vna ex Ariſtot. 12. *M. t. text.* 26. ergo non eſt materia eiuſdem rationis.

Respondet S. Bonau. concedendo Antecedens de materia ſecundùm eſſe, & vt informata: negando de materia vt ſic.

Obiicies decimò ex eodem Ariſt. quæ habent eandem materiam, ſunt adinuicem tranſmutabilia: ergo anima poterit corrumpi.

Respondetvr primò Ariſtotelem non agnouiſſe aliam materiam, quàm iſtam ſublunarem, & hinc nihil contra Nos.

Respondetvr ſecundò, quod adinuicem ſunt tranſmutabilia vel per potentiam obedientialem, vel naturalem, conceditur primo modo: negatur ſecundo modo ob rationes adductas.

Dices ex Ariſt. materiam eſſe in potentia contradictionis ad eſſe, & non eſſe, ſcilicet ſub hac, vel illa forma; ſed materia animæ non eſt in tali potentia, ergo non eſt eiuſdem rationis.

Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. quæſt. 2.* verum eſſe de materia ſecundùm eſſe, ideſt quæ eſt ſub formis corruptibilibus, non ſecundùm ſe: tranſmutabilitas enim reſpicit modum vnionis materiæ cum forma, & diſpoſitiones, non ipſam materiam præciſè: Sic & P. Gallicius de Cœlo *tract. 1. quæſt. 6. n. 10.* alioquin ex quolibet poſſet fieri quodlibet, cùm omnia habeant eandem materiam, ſed hoc eſt falſum; ergo id eſt ratione diſpoſitionum.

Obiicies vndecimò contra tertiam Concluſionem: Sola anima rationalis eſt compoſita, ergo eſt ignobilior cæteris formis, & animabus. Probatur conſequentia, quia ſimplicitas eſt perfectio ſimpliciter: ergo quod eſt ſimplicius, eſt perfectius, ſed anima ſenſitiua, & vegetatiua eſt minùs compoſita: ergo ſimplicior: ergo perfectior, quàm anima rationalis.

Sed iam reſponſum eſt huic obiectioni ſuprà ſecundo loco poſitæ, quæ non vrget contra Nos; nam ſimplicitas maior, quæ importat perfectionem in creatis, eſt illa, quæ maiorem remotionem ab extenſione quantitatiua continet, & ob id maiorem independentiam ab alio, in quo ſtatu anima rationalis, cùm ſit hoc aliquid, & per ſe exiſtens, & independens à corpore, ſuperat omnia alia creata corporea: vnde compoſitio ex partibus conſtitutiuis facit ad perfectionem.

Ex quibus omnibus inferuntur hæc Corrolaria.

235. Primvm Corrolarium: Anima rationalis ſimpliciter, & eſſentialiter dependet à ſua materia, & forma tanquam ex his, ob idque ſub tali conſideratione eſt ſubſtantia per ſe poſita directè in prædicamento licèt non ſimpliciter; nam prout eſt forma reductiuè, tantùm eſt in prædicamento ſubſtantiæ: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 17. quæſt. 2. fund. 5.* quæ dependentia tamen eſt relatio tranſcendentalis cum ipſa anima identificata: Sic *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 2.*

Secvndvm: Anima rationalis eſt ſimplex quoad quantitatem molis, & in hoc eſt ſimplicior cæteris formis; ſed vt eſt hoc aliquid, non eſt magis ſimplex; & hoc ob ſui perfectionem maiorem: Sic *lib. 2. diſt. 17. cit.*

Tertivm: Forma Angeli, & Animæ per vllam potentiam creatam poteſt

Digitized by Google

poteſt ſeparari à ſua materia : ideò eſt ſeparabilis ſecundùm quid, idest ſecundùm potentiam obedientialem, inſeparabilis ſimpliciter, quia ſecundùm ſuum eſſe naturale non poteſt ſeparari.

Qvartvm : Forma in Angelo, & Anima vnitur ſuæ materiæ, quæ non dicitur naturalis, quatenùs naturale importat motum, ſeu priuationem antecedentem in materia, quia anima non ſit ex traduce, vel ex materia præiacente, ſed dicitur naturalis, quatenùs in vtriuſque creatione ſimultanea materia ordinatur per ſe ad talem formam, & talis ad talem materiam, & vtraque ad compoſitum, per quam vnionem arctatur eius appetitus, ita quod non ampliùs appetit actu aliam formam, cùm hæc ſit omnium nobiliſſima, & eminentialiter perfectionem cæterarum contineat.

APPENDIX RESPONSIVA QVIbuſdam oppoſitionibus factis à P. Benedicto à S. Iacobo Excalceato Auguſtiniano contra meas aſſertiones ſuprà traditas ex Seraph. Doctore, & D. Auguſtino.

Postqvam ad finem properaret editio huius Tomi de Anima, & Metaphyſica ad mentem S.Doct. incidi in Opuſculum quoddam de Angelis recuſum Ferrariæ hoc an. 1676. in quo dictus Author me ſuppreſſo nomine citato intendit probare me inuehere in Scholis nouum modum philoſophandi, & perperam interpretari textus S. Auguſtini : quod, quàm falſum ſit, in hac additione legenti patebit.

Dictvs igitur Author *in axiom. 1. dub. 1. fol. 26.* & iterum *in axiom. 3. dub 1. fol.* 40. notat ſe mihi obieciſſe (quod & verè fecit in quodam diſcurſu familiari mecum habito in hoc Conuentu Ferrariæ de hac materia Animæ, & Angelorum) textum quendam S. Auguſt. *ex lib. 7. de Gen. ad liter. cap.* 7. quem & ad extenſum ponit *in 3. part. Philoſ.* vbi videtur S. Pater excludere ab anima omnem materiam.

Cvi Ego reſpondi idem, quod Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 18. quæſt. vltim.* notat ſuper eundem textum, nempè ibidem S.Auguſt. negare animam rationalem fuiſſe ex traduce, ſeu per eductionem ex materia præiacente : non verò quærere, vel dicere, quòd anima non ſit compoſita ex materia, quòd alibi in locis ſuprà à me citatis docet : vnde infert S. Bonauent. de mente S. Auguſt. & ſecundùm veritatem materiam de ſe, & præciſè nec eſſe ſpiritualem, nec corpoream : ſed fieri talem ex adueniente actualitate formæ : Sic S. Bonauent. *ibid. & lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2.*

Contra quam reſponſionem inſurgit

ſurgit dictus Author in dicto Opuſculo de Angelis notans me inuehere in ſcholis nouum genus philoſophádi: quam nouitatem probat duplici medio: Primò, quia non materia ex forma, ſed è contra forma ex materia accipit corporeitatem, & ſupponens hanc propoſitionem indubitatam, relinquit eam improbatam: Secundò (addit) quia deberet ſic etiam admitti genus, verbi gratiâ animalitas, quæ nec formaliter, nec identicè eſſet vel rationalis, vel irrationalis, eſſetque diſtincta realiter à ſuis differentiis, hancque ſequelam ſimiliter improbatam relinquit.

Dicit igitur me ipſum notaſſe vt ſingularem inter Diſcipulos S. Auguſtini in reiicienda compoſitione materiæ, & formæ ab anima: hæc dictus Author.

Cvm autem totus ſim in exponendo opiniones germanas Seraph. Doct. in materiis Philoſophicis, & cùm ex aſſidua lectione eiuſdem operum perceperim ſe ſemper, & conſtanter profiteri fidelem ſequacem doctrinæ S. Auguſtini, hinc in gratiam doctrinæ Seraphicæ cogor me expedire ab hac nota.

Et primò quoad ſingularitatem obiectam dicto Patri, fateor me ſolùm ipſum notaſſe ſe in textu, quem ipſe ad extenſum affert *in 3. part. ſuæ Philoſophiæ*, & mutilatum, deinde *in cit. axiom. de Angelis* non fideliter, & germanè exponere mentem S. Auguſt. ſed trahere ipſum licèt inuitum ad partes Thomiſtarum, non verò quod ſit ſingularis in hac parte: non enim me latet ſuam ipſius opinionem amplexatam ab omnibus Thomiſtis, & etiam ab aliquibus non ab omnibus Scotiſtis; vnde pro iſta parte, cùm ſit quæſtio de facto, ſufficit expendere verba S. Auguſt. & ex ipſis eruere ſenſum germanum, quod ex profeſſo acutiſſimè fecit S. Bonau. vt videre eſt *lib. 2. diſt. 18. quæſt. vlt.* & mox patebit.

Secvndò quoad nouitatem philoſophicam, quam mihi obiicit: peto ab amiciſſimo, & doctiſſimo Viro, quo fundamento id inferat?

Respondet, quia non materia ex forma, ſed è contra forma ex materia accipit corporeitatem, oppoſitúmque eſt contra rectam Philoſophiam.

Sed Contra: Corporeitas, & ſpiritualitas ſunt actus materiæ: ſicut enim in ordine prædicamentali Metaphyſico ſunt differentiæ ex æquo diuidentes, & actuantes genus ſupremum ſubſtantiæ, ſic & in ordine Phyſico proueniunt à diuerſis formis primò contrahentibus, & actuantibus primum potentiale ſubſtantiale, quod eſt materia prima ex Philoſopho: igitur non forma ex materia, ſed è contrà materia ex forma fit vel corporea, vel ſpiritualis: igitur materia prima, quod eſt ſupremum, & primum potentiale, de ſe nec eſt ſpiritualis, nec corporea.

Præterea: Si Deus educeret animam rationalem ex materia, ſicut educitur anima ſenſitiua (quod nullam implicantiam inuoluit, vt cum aliis docet Serbellon. *de creat. diſp. 1. art. 1.* & de quo valdè S. Auguſt. dubitauit de facto ita fuiſſe) peto, an in tali caſu anima rationalis eſſet corporea? Si non, vti debet reſpondere: ergo corporeitas non ineſt formæ ex ipſius eductione ex materia.

Præterea Seraph. Doct. firmiter ſuſtinet animam ſenſitiuam, & vegetatiuam eſſe formaliter ſpiritualem: corpoream verò tantùm per accidens, ſcilicet

ſcilicet quatenùs in operari dependet à corpore,& tamen admittit ipsã educi ex materia (quod & Ego fusè probo *in quæſt. proximè antecedente*) ergo hoc ſuum dictum non eſt adeò euidens,vt ſupponit: obidque nec ſufficiens ad inferendam nouitatẽ in Philoſophia in Aduerſatio negãte:Immò meum dictum eſt certum in Philoſophia,& ratio eſt,vt dixi,quia ſpiritualitas, & corporalitas ſunt actus Metaphyſici diuidentes ex æquo genus ſupremum; ſed iſti deſumũtur tanquam emanantes à formis Phyſicis: ſic formalitas corporis ex forma corporeitatis, ſic animalitatis formalitas ab anima ſenſitiua: ſic rationalitatis formalitas ab anima rationali, quod & Ego probaui ex Seraph. Doct. *in tract. formalit.* & ſæpè ſupponit ex Scoto etiam Maſtrius præcipuè *in Met. tom. 2. diſp. 8. n. 220.* Hinc ſequitur, quòd ſicut genus Metaphyſicum de ſe, & formaliter non eſt tale, vel tale, ſed ſolùm identicè,cùm formaliter ex natura rei à differentiis diſtinguatur, ſic & proportionaliter dicendum eſt de materia in ordine ad formam vel ſpiritualem, vel corpoream, de quo vide me ipſum in Log. *quæſt. 2. de Differentia*, & in Phyſ. *tr. de forma. quæſt. 3. in fund. 5.*

Seqvitvr ergo,quòd educi ex materiâ non eſt acquirere eſſe corporeum, vel etiam materiale, niſi ſubiectiuè; cùm educi formam ex materia formaliter loquendo, ſit tantùm fieri dependenter à materia, dependentia tamen à poſteriori,non à priori: de quo vide me ipſum in Phyſ. *in quæſt. cit. de Seminario formarum: & in quæſt. 5. huius tract. fund. 1. & 5.* ergo hoc fundamentum huius Authoris nihil probat contra Seraphica principia: Immò ſequitur ſuum eſſe nouiſſimum, & inauditum, cùm intendat negare indifferentiam materiæ,& generis ad quamlibet formam, & differentiam, notiſſimam etiam ipſis Tyronibus Logicæ.

Dicet. Materia cum tali indifferentia non præceſſit ad formas ſpirituales, & corporeas; ergo non habet hanc indifferentiam: ſemper enim fuit aliqua forma corporea informata.

Respondetvr poſſe fieri maximam æquiuocationem in intelligendo dicta Seraph. Doct. In Phyſica enim fusè probauimus ex S. Doct. Deum creaſſe materiam primam non præcisè nudam omni forma, ſed cum forma ſubſtantiali corporea, ex qua poſteà facta fuere tot mixta, quod ſat ſit nunc innuere; diximus etiam Deum creaſſe Angelos non ex illa materia induta forma corporea, ſed immediatè ex materia, & forma ſubſtantiali de nouo creata, ſicut & continuè idem efficit in creatione ſucceſſiua animarum rationalium: Cum hoc tamen ſtat, quod materia de ſe, & ſecundùm ſuam eſſentiam conſiderata importat intrinſecam indifferentiam ad quamcunque formam ſiue ſpiritualem, ſiue corpoream, & per conſequens nulla adeſt repugnantia, quin quælibet materia poſſet de potentia Dei abſoluta informari quacunque forma, licèt de facto ob ſeruandum ordinem vniuerſi id per naturam creatam non poſſit fieri, nempè non poteſt denudari materia, quæ eſt in Angelo, & informari forma corporea, & vice verſa, licèt id Deus poſſet: quæ omnia fusè explicauimus, & probauimus in Phyſ. & etiam in antecedentibus quæſtionibus de anima: Hinc negatur conſequentia illata in obiectione.

Dicet

Digitized by Google

Dicet iterum non benè fieri illationem ex indifferentia generis in ordine ad ſuas differentias Metaphyſicas ad indifferentiam materiæ primæ ad formam corpoream, & ſpiritualem; cùm genus non diſtinguatur realiter à differentia, ſicut diſtinguitur materia à forma.

Sed Contra: quia hæc eſt optima illatio, vt ſuprà docuimus, eſtque fundata in principiis Philoſophiæ, de quo ne dicta repetam, vide tradita à nobis in Logica *quæſt.*2. de differentia, & in hac præſenti quæſtione: Vnde ad illud, quod Aduerſarius dicit, quod genus, verbi gratiâ, animal eſt vel formaliter, vel identicè rationale, vel irrationale: reſpondeo hoc dictum laborare maxima æquiuocatione: non enim animal eſt formaliter rationale, eſt quidem identicè, cùm identificentur ſimul formalitates: at formaliter nec eſt rationale, nec irrationale, cùm ab vtroque præſcindat, ſicut materia de ſe non eſt corporea, vel ſpiritualis formaliter, ſed fit talis ex adueniente forma: ſicque ſicuti animal diſtinguitur formaliter ex natura rei à differentiis, cùm ſint formalitates eiuſdem rei, ſic materia diſtinguitur realiter à formis, cùm ſint entitates veræ, & reales, Phyſicæque, à quibus tales formalitates emanant, quod fusè probauimus in tractatu formalitatum.

Hinc patet non rectè dictum Authorem inferre, Angelus eſt ſpiritus purus, ſicut Anima: ergo caret materia: valet quidem inferre, ergo caret corpore, eſſe enim materiale, & eſſe corporeum ſunt attributa valdè diſparata: illud enim prouenit ex compoſitione ex materia: iſtud ex forma corporeitatis, & in hoc Aduerſarij ſæpè hallucinantur tranſeuntes ex ratione materialitatis ad corporeitatem, & è conuerſo.

Hinc etiam infert: Si Angelus componitur ex forma: ergo illa forma erit anima faciens Angelum viuentem, & animatum: Non eſt recta illatio hæc: quia tranſitus ex vno latere prædicamentali ad aliud eſt error patens in Philoſophia: In latere corporis eſt viuens, & animatum ratione animæ, non in latere ſpirituum, qui licèt ſint viuentia, non tamen ſunt talia per animam, ſed per vitam altioris ordinis intrinſecam tali formæ ſpirituali: de quo poſſunt videri, quæ affero *in quæſt.*9. Anteprædicamentali.

Replicat idem Author *fol.* 26. *col.*1. D.Auguſt. reiicere patenter materiam ſpiritualem ab Angelis, & hinc allato textu S.Patris *ex lib.*7. *de Gen. ad lit. cap.*7. ſubdit hæc verba, hic S. Pater vſque adeò rejicit materiam ſpiritualem ab Angelis, vt locus iſte non indigeat explicatione, ſed ſolùm attenta lectione: Ita citatus Author.

Cvi iterum reſpondeo Seraph. Doct. habuiſſe attentiſſimam lectionem ad omnes authoritates S. Auguſtini, quem profitetur conſtantiſſimè ſuum ipſius Magiſtrum; & attentiſſimè expendiſſe mentem S. Auguſtini in hoc textu citato, vt patet *in loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 18. *quæſt. vlt. in fund.* 5. *& in corp. & ad* 5. & inueniſſe D.Auguſt. ibi ſolùm inueſtigare, an Anima Adæ fuerit ex traduce, & educta ex potentia materiæ, ſicut eductæ fuerunt aliæ formæ corporeæ, & poſt multas dubitationes tandem reſoluit fuiſſe factam per immediatam creationem, & non per eductionem ex hoc, quòd illa materia debuiſſet

eſſe vel ſpiritualis, vel corporea: ſed non potuit eſſe, cùm materia fiat talis ex adueniente forma: Et quod hæc ſit mens S. Auguſtin. videatur non illud ſolùm fragmentum textus, quem affert dictus Author, ſed totum textum poſitum *in 3. part.* ſuæ Philoſophiæ: vbi clariſſimè intelligenti textum latinum patebit: vndè cùm hîc non agat, an anima ſit compoſita, an non, ſed alibi in locis ſuprà in Concluſione citatis, iſte textus, qui eſt Achiles Aduerſarij nihil facit ad rem: videatur S. Bouau. *loco cit.*

Ex quibus manifeſtum fit, quàm facilè Diſcipuli S. Bonauenturæ poſſint deglutire hunc bolum (quod impoſſibile credidit dictus Author) abſque eo, quod teneantur admittere eandem diſtinctionem inter genus, & differentiam, quæ eſt inter materiam, & formam: & etiam abſque eo, quod teneantur dicere hanc materiam Animæ, & Angelorum eſſe ſolùm potentiam obiectiuam, obidque reduci hanc dubitationem ad quæſtionem de nomine, vt contendit Aduerſarius.

Hæcqve dicta volo abſque præiudicio noſtræ neceſſitudinis: ſemper enim ſuſpexi dictum P. Benedictum vt virum religioſiſſimum æquè ac doctiſſimum, valdéque benemeritum de doctrina Auguſtiniana: diſceptationes enim litterariæ non ſolùm non minuunt, ſed potiùs augent amicitias, vnuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundat.

QVÆSTIO VII.

Explicantur natura, & munera partium corporis animati, & præcipuè humani.

236. Qvæstio hæc eſt veluti apparatus ad ſequentem quæſtionem, in qua quærimus, qua forma informentur partes corporis: Hîc autem intendimus facere veluti anathomiam corporis animati, & deinde in ſequenti quæſtione tranſitum facere ad formam informantem iſtas partes.

Primò dicimus cum Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct.* 44. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. quod partes corporis præcipuè humani ad tria capita reduci poſſunt, ſcilicet vel ſunt principales de intrinſeca conſtitutione: vel ſunt integrantes, & complentes corpus; vel ſpectant ad decorem, & pulchritudinem: Quæſtio procedit non de conſtituentibus præciſè: ſunt enim corpus, & anima, ſed partibus ſecundo, & tertio modo ſumptis, quænam ſint, & quomodò diſtinguantur.

Secvndò dicimus cum Seraph. Doct. *in Comp. Theolog. lib. 2. cap.* 57. & *loc. citat.* quod corpus humanum habet ſimilitudinem totius mundi, quia tanta eſt diſtantia inter extremitates duorum longorum digitorum vtriuſque manus, quanta eſt à vertice capitis vſque ad plantam pedis: ſicut tanta eſt diſtantia à centro capitis ad oppoſitum tropicum in cœlo, quanta eſt ab Oriente in Occidentem: Corpus humanum ex quatuor elementis componitur, ſed magis apparet terra in oſſibus,

&

& carne : aqua in humoribus, ſcilicet ſanguine, phlegmate, cholera, melancholia : Aër in pulmone continetur : eſt enim ventilabrum cordis, & ſemper eſt in motu : ignis in corde : & ideò inferius eſt latum, ſuperius acutum ad formam ignis.

Corporis partes aliæ ſunt diſſimilares, & heterogeneæ, & dicuntur etiam membra officialia, quæ exercent præcipua officia : aliæ ſunt ſimilares, & homogeneæ : quæ omnes ſunt ita artificialiter ordinatæ, vt mutuò deſeruiant ſcilicet ſuperiora inferioribus, & è contra : quod etiam explicat Seraph. Doct. *loc. cit.* Primæ diuiduntur in tres præcipuas partes ſecundùm tres regiones corporis, nempè ſuperiorem, mediam, & inferiorem, in quarum qualibet adeſt vna pars cæteris præeminens : Prima eſt caput : Secunda eſt thorax, vel pectus : Tertia eſt venter inferior : Et in his omnibus adſunt membra, ſeu partes triplices : ſunt enim quædam radicalia : vt hepar, cor, cerebrum, & genitalia : prima tria ſunt de eſſentia indiuidui, quia in his reſident ſpiritus naturales, ſcilicet in hepate : vitales ſcilicet in corde : & animales in cerebro : quartum ſcilicet genitalia ſunt de conſeruatione ſpeciei : Alia ſunt membra deſeruientia : vt venæ, arteriæ, & nerui, per quæ vehitur ille triplex ſpiritus ſuprà dictus : Alia ſunt membra officialia : vt manus, pedes, & huiuſmodi, quæ omnia habent communicationem, & ordinationem talem inter ſe, vt ſibi mutuò deſeruiant, vt dictum eſt.

337. In ſuperiori igitur regione eſt caput, quod diuiditur in faciem, frontem, tempora, ſinciput, verticem, & occiput ; Item in partes ſimplices, & compoſitas, in continentes, & contentas : primæ ſunt cutis, pericranium, cranium, & meninges cerebri : Secundæ ſunt cerebri ſubſtantia, quatuor ventriculi, nerui, proceſſus mamillares, plexus chorrides, aliæque, adſunt & oculi, manus, aures, lingua, & os. In capite præcipua pars eſt cerebrum, quod eſt temperamenti frigidi, & humidi : & diuiditur in anterius, diciturque propriè cerebrum, & poſterius, quod ob paruitatem dicitur cerebellum, in hoc cerebro adſunt quatuor ventriculi certis ductibus inter ſe coniuncti, per quos ſpiritus cum ſpeciebus ſenſibilibus ab vno in alium commeare poſſunt : de quibus agit S. Bonauent. *in Comp. citat. & 36. & ſeq.* & Nos agemus, cùm de anima ſenſitiua, &c. De iſtarum partium phyſiognomia bona, vel mala vide S. Bonauent. *loc. cit. cap.* 57.

338. In ſecunda regione corporis eſt thorax, cuius partes aliæ ſunt continentes, aliæ ſunt contentæ : primæ ſcilicet continentes ſunt cuticula, cutis adeps panniculus neruoſus, membrana communis, muſculi, mammæ, pectus, quod eſt anterior pars thoracis, cuius & media dicitur ſternum, quod in medio coſtarum ſternitur, cuius latera dicuntur coſtæ : & pars poſterior dicitur dorſum, & tergum, cuius latera dicuntur ſcapulæ, ſcoptulæ, apertæ, & alæ : Item & membranæ, quarum illa, quæ coſtis ſubtenditur, dicitur pleura, aliæque dicuntur mediæ, ſeu mediaſtinum : Contentæ verò thoracis ſunt cor, pulmones, vena caua, vena aſcendens, arteria magna, vena arterioſa, arteria venoſa, aſpera arteria, oeſophagus, & neruus ſextæ coniugationis ; Harum omnium præ-

Digitized by Google

cipua eſt Cor, quod non eſt multùm diſſimile figuræ nucis ſpineæ: eſtque præcipua ſedes, & principium vitæ inuolutum in pericardio, ſeu membrana, in qua eſt humor quidam ſeroſus aquæ ſimilis, frigidus, vt temperet intenſam calidiratem cordis: In homine eſt breuius, & latius, quàm in cæteris animantibus, quia thorax etiam eſt breuior, & latior: In Bouibus, & Equis adeſt intra ipſum os, vt præ magnitudine ſit firmius: eius materia eſt ſolida caro, eius nutrimentum eſt ſanguis craſſior, qui tranſit per venam cauam, coronariamque à iecore: Sola baſis cordis medium thoracis occupat, reliquum cordis corpus turbinato mucrone ſenſim in anteriora,& ſiniſtrum latus infra læuam papillam exporigitur, vt amplificet locum hepati: reliqua de corde poſſunt videri apud Meldul. *cit.* & meliùs apud Andream Laurentium, Alioſque Anathomicos. In Thorace adeſt etiam pulmo, qui eſt organum ſpirabile, & vocale, eiuſque officium eſt hauſtum excipere aërem, ipſumque præparare cordi, & emittere ad efformationem vocis: hinc animalia pulmone carentia carent etiam voce.

239. In Terria, & infima regione corporis, & dicitur venter, qui diuiditur in tres partes, in ſuperiorem, mediam, & infimam: Suprema dicitur epigaſtrica, quæ xiphride cartilagine ferè vſque ad vmbelicum extenditur: Media dicitur Vmbilicalis, quæ occupat latitudinem trium tantùm, vel quatuor digitorum: Infima dicitur Hypogaſtrica, quæ procedit vſque ad oſſa pubis, cuius latera dicuntur hypocondria, vel præcordia, in dextro latere totum ferè hepar eſt locatum, in ſiniſtro liens, & maior pars ventriculi: Hepatis officium eſt præparare ſanguinem virtute facultatis, & ſpirituum naturalium: organum eſt nobiliſſimum plures hominis particulas, & carnem ſibi propriam, conſtar & venarum cauæ, & portæ radicibus arteolis, nerueolis, & tunica valdè tenui ipſum totum inueſtiente. Et quia aliæ partes ſunt neceſſariæ ad perfectam coctionem, ad hoc vt chyli materia poſſit in ſanguinem dulcem, & puniceum commutari, item in amarum, & flauum,item in atrum, & acidum: item in ſeroſum, & ſalſum: Et hinc quia non omnis ſanguis eſt aptus ad alendum animal: hinc propè hepar fit excollatio ſanguinis puri ab excrementitio, qui eſt triplex, ſcilicet melancholicus, & terreus, & grauior, ipſiuſque tenuior recipitur in liene, craſſior in inteſtina craſſiora ad recipiendas fœces apta, & biliosus, qui eſt leuior, aëreuſque, & recipitur in quadam veſſicula: & aqueus, & ſeroſus, & recipitur in renibus, è quibus per vaſa ingredientia, & egredientia fit expurgatio ſanguinis, ex qua oritur vrina, &c.

Notandum hîc, quod ex hoc ſanguine ſeroſo gignitur principaliter Semen, nempè partim ex ſuperfluo alimenti, & partim ex ſubſtantia generantis, quæ à Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 30. art. 3. quæſt. 1.* dicitur pars ſecundùm materiam, eſtque purificatum vſque ad tertiam decoctionem, eſtque ſuperfluum ad nutritionem indiuidui, neceſſarium ad conſeruationem ſpeciei, de quo ſuo loco: lac item eſt ſanguis per venas vſque ad vbera attractus, ibique denuò concoctus, & à glandulosa mammillarum ſubſtantia (quæ in viris

ris eſt imperfecta, in mulieribus perfecta.) quæ eſt calidiſſima in albedinem, & dulcedinem conuerſus: generatur autem potiſſimùm ex ſanguine menſtruo, quo quia in mulieribus abundat, ideò etiam ab ipſis facilè generatur lac: licèt etiam in viris adſit, ſed valdè imperfectus: Adeſt & pinguedo, ſeu adeps, ſitque (ait S. Bonauent. *loc. citat.*) ex ſanguine, qui non poteſt conuerti in carnem ſecundùm ſpeciem: Adeſt & medulla, quæ eſt duplex: alia ſpinalis, quæ eſt in ſpina dorſi, idemque cum cerebro: alia intra poros oſſium in ipſorum alimentum. Adſunt & dentes, quorum officium eſt cibum ſtomacho præparare, & ad vocis efformationem concurrere: triginta in hominibus enumerantur, aliquando ſunt pauciores, aliquando ſunt plures, diuiduntur in inciſores, ſuntque quatuor anteriores: in caninos, & in molares, qui facilè in pueris excidunt, quia nimis teneri ſunt, vt natura meliores poſſit reponere: in ſenectute excidunt ob caloris, & humoris inopiam, quo fit, vt neruus, qui dentem implantabat, contrahatur.

Adsvnt & pili, quæ ſunt ex materia craſſa fuliginoſa, quæ exiens per poros indureſcit, & aliam ſuperuenientem propellit, & in longum protrahitur: & ſi pori ſunt recti, etiam pili naſcuntur recti, ſi curui, & cutis dura, capilli naſcuntur criſpi: Adſunt & vngues, quæ ſunt excrementum neruorum, arteriarum, & ligamentorum, ſic & plumæ, roſtra, cornua, aliaque, de quibus dicemus aliqua in ſequenti quæſtione: Vide citatos Authores præcipuè Dandinum, Zanardum, &c.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum anima informet omnes partes corporis.

240. Qvæstio hæc non procedit de partibus merè excrementiciis: certum enim eſt in ipſis non adeſſe operationes vitales, obidque vt inutiles à corpore expelluntur; nec etiam de partibus ſolidis, quæ ad conſiſtentiam primam corporis ſpectant: certum enim eſt ipſas eſſe animatas, quia pertinent per ſe ad rationem corporis organici, ſiue ſint heterogeneæ, officialeſque, inſeruiunt enim ad diuerſa officia vitæ, vt caput, manus, &c. ſiue homogeneæ, vt caro, oſſa, &c. iſtæ enim omnes ſpectant ad primam conſtitutionem animalis, & reſpiciunt eſſentialiter ipſum totum, vt notat cum communi S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Sed quia aliæ ſunt, quæ ſpectant ad ſecundam conſtitutionem animalis, nempè vel ad conſeruationem vitæ: vt ſunt ſanguis, pituita, atra bilis, flaua bilis, ſpiritus vitales, aliæque conſimiles: vel ad conſeruationem ſpeciei, vt ſemen: aliæ ad decorem, & ornamentum, vt ſunt capilli capitis, pili, vngues, & de his omnibus procedit quæſtio. In qua diuerſificant valdè Authores: nam Aliqui aſſerunt omnes eſſe animatas, & præcipuè de ſanguine aſſerunt Thomiſtæ: Alij negant de partibus fluidis, & concedunt de aliis, vt Rubius, Roccus, citaturque à Maſtrio Seraph. Doct. ſed malè, & perperam: Alij negant de pilis: affirmant de vnguibus:

Digitized by Google

vnguibus: quid ſentiat Seraph. Doct. mox patebit: Pro ſolutione quæſtionis

241. Primò Notandum ex Seraph. Doct. *in Centil. part.* 3. *ſect.* 25. *& lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. quod cùm anima ſit purus ſpiritus, ideò; ad hoc vt vniatur corpori, indiget medio, & debita proportione: ſit autem proportionabile ipſi animæ per complexionis æqualitatem, & per organorum multiplicitatem: cùm enim anima habeat vim viuificandi, vegetandi, & ſenſificandi: primam ſcilicet viuificatiuam recipit corpus ratione complexionis æqualis, & vniformis per medium, ſeu vinculum ſpirituum vitalium: ſecundam ſcilicet vegetatiuam, & ſenſitiuam ratione multiformis organizationis mediantibus ſpiritibus naturalibus, & animalibus: hincque forma, quam appellat Seraph. Doct. complexionis, eſt, quæ connectit omnes partes organicas, & heterogeneas, eſtque ſubſtantialis, & eſt, quæ vltimò diſponit ad vitam recipiendam, cum qua exerceri poſſunt poſteà opera vitalia diuerſa per potentias animæ informantis tale corpus organicum: Sic *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 4. ex qua Seraphica doctrina patet, quænā ſint partes, quæ animantur per animam, nempè omnes illæ, quæ ſubiiciuntur virtuti ſenſitiuæ, & vegetatiuæ ſiue per generationē, ſiue per nutritionem, ſiue per motum vitalem, & quæ continuātur ad inuicem, quia per eandem formam informantur forma illa complexionis coadiuuantibus, & cooperantibus ſpiritibus ad ipſarum nexum: nec obſtat, quod vna pars aliquando ſit alimentum alterius, cùm adſint neceſſariò in animali partes heterogeneæ, quarum vna alterat aliam, & ad ſui naturam attrahit: Sed pro maiori intelligentia dictorum

242. Secundò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *& vlt.* quod augmentum viuentium differt ab augmento non viuentium per hoc, quod augmentum in non viuentibus fit ab extrinſeco agente, & ab extra tantùm, ſcilicet per additionē alicuius ad extra, ſcilicet per iuxtapoſitionem partiū nouarum ad partes præcedentes: In viuentibus verò fit ab intrinſeca virtute, obidque per omnes partes, & per intus ſumptionem, ſcilicet per nutritiuam virtutem conuertendo illud in ſubſtantiam aliti; vnde ignis, verbi gratiâ, licèt habeat vim intrinſecam conuertendi lignum in ignem, illudque ſibi copulandi iam redactū in ignem, etiam ad omnem partem extrinſecam, tamen non habet vim ad ſe intrinſecè attrahendi per conuerſionem in omnem partem etiam intrinſecam; vt habet animal. De hac re vide infra *num.* 333.

243. Tertiò Notandum ex S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. quod aliquid poteſt dici viuere tripliciter, primò quia recipit influentiam vitæ: ſecundò, quia diſponit ad vitam: tertiò, quia ortum, & conſeruationem habet ab actu vitæ: primo modo viuificantur partes ſolidæ, ſcilicet corpus, & caro: ſecundo modo dicuntur viuere ſpiritus, & humores: tertio capilli, & vngues, & prima eſt propriè vita: ſecunda dicitur vita diſpoſitiuè tantùm: tertia impropriè ſolùm, quia tales partes ſunt effectus producti per actus vitales: Vt autem intelligatur hæc doctrina Seraphica, ordoque iſte,

244. Qvar

Digitized by Google

244. Qvartò Notandum ex Ariſt. *lib. de part. anim. cap. 3.* cibum in ſtomacho receptum primam obire decoctionem, conuertique in chylum, ſeu maſſam, quæ in duas partes diuiditur, ſcilicet in partes impuriores, & craſſas, ſeu fœces, quæ in ſeceſſum demittuntur, & in partes puriores, & nutritioni aptiores, quæ per venas meſenterias ad hepar tranſmittuntur, vbi fit ſecunda concoctio, & talis materia in quatuor partes diuiditur, nempè primò in ſanguinem, qui eſt humor calidus, & humidus, & coloris rubei aëri correſpondens: ſecundò in pituitam, quæ eſt humor frigidus, & humidus coloris albi, & aquæ ſimilis: tertiò in bilem flauam, quæ eſt calida, & ſicca coloris crocei igni comparata: quartò in bilem atram, quæ eſt frigida, & ſicca coloris ſubnigri terræ non abſimilis, & iſtorum humorum tantùm ſanguis eſt aptus nutritioni: cæteri verò inepti, & ob id ad peculiaria loca ſe recipiunt; nam bilis flaua locatur in felle: atra in ſplene, pituita non habet peculiarem locum, ſed veluti vehiculum quoddam defert ſanguinem ad partes corporis, & hoc munere perfuncto ad vexicam deſcendit: omneſque iſti humores, ſicut & ſpiritus diſponunt ad vitam vel recipiendam, vel conſeruandam, & cùm ex ſanguine gignantur ſpiritus, per conſequens cùm iſti humores augeantur per iuxtapoſitionem, nec ipſi ſunt animati, & hinc appellantur partes fluidæ.

245. Qvintò Notandum ex eodem Ariſtot. *loc. citat. & lib. 2. gen.* quod cùm nutritio fiat in partibus animantium concurrente, & fluente ſanguine ad ipſas partes: hinc quædam excrementa ſub cute circa neruos, ligamenta, tendines, & arterias relinquuntur, quæ cùm ſint in continuo fluxu, nec reſolui poſſint in vrinam, ſudorem, vel quid ſimile, vi expultricis facultatis excutiuntur, ſicque vel generantur vngues, vel pili: vngues cùm ad digitorum vertices peruentæ inibi exſiccantur, ac duriores fiunt, & in vngues euadunt, expelluntur ad extra nouis excrementis ex imo ſuperuenientibus per extrapoſitionem: Pili item generantur ex ſuperfluitate terreſtriori, ait S. Bonauent. *in Ioan. collat.* 37. nam cùm excrementa ſub cute relicta ſint ſpiſſa, ſicca, & fuliginoſa, detinentur in quibuſdam foraminibus, ad quæ alius vapor ex imo adueniens ipſis iuxtaponitur, taliaque impellit ad extra in figuras oblongas: quare cùm & iſta per iuxtapoſitionem creſcant, hinc & animata non ſunt: S. Bonauent. *lib. 2. diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. quod & ſuo modo dicendum eſt de ſemine, & lacte, quæ gignuntur ex ſuperfluitate ſanguinis, nempè ex ſuperfluo alimenti, &c. His poſitis

246. Prima Conclvsio: Partes ſolidæ viuentis ſiue heterogeneæ, ſiue homogeneæ informantur anima: Sic S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *citat. & lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. eſtque communis, & certa: nam augentur per intus ſumptionem, ſentiunt, aliaque opera vitæ exercent tum vegetantis, tum ſentientis: vt experientia, & ſenſu patet. Tum quia ſunt de veritate animantis.

Dices Ariſtot. Alioſque aſſerere animam eſſe in corde: ergo ſolùm cor viuit.

Respondetvr dici eſſe in corde,

corde, ideſt reſidere quoad opera vitæ magis in corde, quàm in cæteris membris, ex eo quod, vt dicit Seraph. Doct. in ipſo gignuntur ſpiritus vitales, & ad cæteras partes tranſmittuntur, qui faciunt ad conſeruationem vitæ.

247. SECVNDA CONCLVSIO: Partes fluidæ, & ſolidæ excrementitiæ, quæ diſponuut ad vitam, non ſunt animatæ, vt ſunt humores, lac, ſemen, & ſanguis nutrimentalis. Quoad humores, & ſpiritus animales, & naturales id aſſerit S. Bonau. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *cit.* Quoad ſemen id aſſerit *lib.* 1. *diſtinct.* 9. *dub.* 12. De Sanguine ſcilicet nutrimentali id aſſerit *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *cit.* De ſpiritibus id aſſerit *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 2. *& lib.* 4. *diſt.* 44. *cit. fund.* 4.

PROBATVR autem Concluſio hæc quoad primam partem. Tum quia iſtæ partes ſunt tantùm diſponentes ad vitam, vt ait Seraph. Doct. Tum quia non nutriuntur. Tum quia creſcunt per iuxtapoſitionem: Sed quomodò id probatur? ait Arriaga.

RESPONDET Meldul. anathomica arte: totus enim ſanguis, & alij humores in iecore generantur, & facta humorum ſegregatione per partes corporis diffunduntur, ſed id eſt augeri per extrapoſitionem: ergo & ſanguis, & alij humores non ſunt animati. Tum quia animatum non nutritur ex animato. Tum quia ſanguis eſt diſcontinuus animali. Tum quia ſanguis eſt vltimum nutrimentum animalis: ergo, antequam conuertatur in ſubſtantiam aliti, habet aliam formam à viuente, & dum conuertitur, noua forma inducitur in eo, ſed hæc eſt anima: ergo priùs non erat informatus: & hæc ratio eſt efficaciſſima. Tum quia ſi eſſet vera reſponſio Thomiſtarum, nempè dari duplicem ſanguinem, ſcilicet nutrimentalem, & eſſentialem, ſequeretur non continuari totum ſanguinem exiſtentem in corpore, ſed continuatur: ergo omnis ſanguis eſt eiuſdem rationis. Tum quia ſemen, & lac non ſunt animata in omnium ſententia, ſed iſta fiunt ex ſanguine: ergo. Et quia ſpiritus gignuntur ex humoribus, & ſanguine, hinc & ſequitur nec ipſos eſſe animatos.

248. OBIICIES primò: Sanguis eſt vera pars animalis attinens ad veritatem naturæ ipſius. Tum quia ſanguis eſt organum, quo viuens exercet aliquas operationes vitæ: ergo eſt animatus, ſicut cætera organa.

RESPONDET S. Bonauent. dici veram partem animalis, quatenùs eſt diſpoſitiuus ad vitam animalis: nec propriè eſt organum animæ niſi diſpoſitiuè.

OBIICIES ſecundò *ex Leuit.* 17. *Animam omnem in ſanguine eſſe:* ergo.

RESPONDET S. Bonau. *lib.* 4. *diſtinct.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. dici ſanguinem ſedem animæ ratione dependentiæ vitæ, quam habet ad partem nutrimentalem, cuius potior pars eſt ſanguis, & hac ratione dicitur pars ſubintegralis hominis aſſumpta à verbo immediatè, non mediante anima, & vt talis eſt in hoſtia.

OBIICIES tertiò: Humores ſunt de integritate corporis animalis: ergo debent eſſe animati.

RESPONDET S. Bonauent. eſſe de integritate, prout ſunt diſponentes ad vitam.

OBIICIES

Digitized by Google

OBIICIES quartò: Lac, & ſemen habent vim aſſimilatiuam: per id enim Pater aſſimilat ſibi filium, ſed id importat reſidentiam animæ: ergo & informat.

RESPONDET S. Bonauent. eſſe veram maiorem diſpoſitiuè, & inſtrumentaliter, non formaliter: & negando Min. Vide *lib. 2. diſt. 31. art. 1. q. 1. in corp.* poſt medium.

OBIICIES quintò: Sanguis eſt pars Chriſti, quem & Verbum aſſumpſit, & ipſius effuſione dicitur mundum redimiſſe. Tum quia vinum conuertitur in ſanguinem Chriſti, cum quo eſt ipſe Chriſtus, ergo eſt animatus, ſicut caro.

RESPONDET S. Bonauent. *lib. 4. diſt. 44. part. 1. art. 1. quæſt. 1.* quod licèt ſanguis non ſit de radicali complexione hominis, tamen eſt de ratione complexionis nutrimentalis faciens ad complementum hominis, & hac ratione dicitur Chriſtus ratione ſanguinis in Euchariſtia, & redimiſſe mundum ex eo, quod ſanguis eſt diſpoſitio neceſſaria ad conſeruationem vitæ: Vide *lib. 4. diſt. 11. part. 2. art. 1. quæſt. 2.*

OBIICIES ſextò: Sanguis mouetur in omnes partes per venas: ergo ad hoc vt non ſit motus violentus, debet eſſe ab intrinſeco, ſed nihil mouetur ab intrinſeco per omnes partes, niſi ſit animatum: ergo.

RESPONDETVR moueri non ab intrinſeco, ſed à virtute expulſiua, & attractiua, & calore naturali exiſtente in omnibus partibus corporis: dicitur tamen motus naturalis, quia eſt ab anima originaliter.

OBIICIES ſeptimò: Quod eſt principium vitæ attingens vitam, viuit, ſemen eſt huiuſmodi ergo.

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 31. art. 1. quæſt. 1. in corp. & diſt. 30. art. 3. quæſt. 1.* ſemen eſſe inſtrumentum attingens formationem fœtus, & animæ vnionem: obidque ſufficit, vt vita ſit in anima, & in cauſa principali, ſed de hac materia habebitur Sermo ex profeſſo infrà, vbi de generatione, &c. exigit enim peculiarem conſiderationem.

249. TERTIA CONCLVSIO: Capilli, & vngues non ſunt animati.

PROBATVR à Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 44. cit.* quia ſolùm dicuntur habere vitam, quatenùs ortum habent ab actu vitæ, ſcilicet ſunt effectus actuum vitalium. Tum quia augentur non ſecundùm omnem partem, ſed tantùm per iuxtapoſitionem.

DICES: Non ſine dolore poſſunt auelli: ergo ſunt animati.

RESPONDETVR dolorem inferri ex auulſione, quia radicantur in carne viua, & neruoſa, in qua ſenſorium tactus, & doloris reperitur.

QVÆRES: an Dentes, & cornua ſint animata.

RESPONDETVR affirmatiuè: Ratio eſt, quia dentes augentur per omnem partem, & ſunt eiuſdem materiæ cum oſſibus, ſed oſſa ſunt animata. Tum quia & eodem modo nutriuntur: habent enim medullas, & venulas, & neruos ad radices, quibus alimentum trahunt: immò probabilius eſſe dentes ob has rationes: & hoc tanquam certius amplector.

DICES: Dentes non ſentiunt, nec habent omnia opera cæterarum partium animatarum: ergo.

ed by Googl

Respondetur habere operationes vegetantis animæ, non verò ſenſitiuæ defectu organorum, quæ requiruntur ad ſenſationem, ſed hinc non ſequitur non eſſe animatos.

Dices ſecundò: Dentes ſunt contigui, non continui cum oſſibus: ergo non ſunt animati.

Respondetur, quod licèt non continuentur cum oſſibus: ſunt tamen vniti ipſis mediis ligamentis, & per neruos, quæ ligamenta ſunt prouiſa à natura ad iungenda diuerſa oſſa in iuncturis, de quibus aliàs agemus.

Addimus tamen etiam oppoſitam ſententiam non carere ſua probabilitate.

QVÆSTIO IX.

An in viuente præter animam dentur plures formæ partiales.

250. Quæstio hæc non procedit, an dentur plures animæ in eodem viuente: ſuprà enim id fuit reſolutum; nec item an ſint in eodem compoſito plures formæ totales ſubordinatæ, quia & hoc à nobis fuit reſolutum *in tract. de Elementis, & Mixtione, &* in Phyſ. *lib.* 1. ſed an in corpore heterogeneo adſint tot formæ ſubſtãtiales partiales, quot partes heterogeneæ: an verò omnes informentur ab vna forma totali.

Prima Opinio eſt Thomiſtarum nullam aliam formam in compoſito recognoſcentium præter animam, quam ſequuntur Suarez. *Met. diſp.* 15. *ſect.* 8. *n.* 29. Tolet. Fonſ. Hurtad. Ouied. immò Arriag. liberè decidet oppoſitam, & dicit in tota Hiſpania neminem ipſam amplecti, & ob id dedignatur ipſam ex profeſſo impugnare: contra quem ad hominem inuehitur P. Maſt. *de gener. diſp.* 7. *num.* 78. quod & aliàs notauimus.

Secunda Opinio eſt Scoti, & Scotiſtarum recognoſcentium in viuentibus vltra animam etiam formam corporeitatis pro toto corpore, & pro partibus formas partiales etiam, verbi gratiâ, in corde, in capite, &c. Sic Scotus *lib.* 4. *diſt.* 11. *q.* 3. Faber. *Theor.* 73. Hanc eandem ſequutus fuit Auuer. 6. *Phyſ. com.* 59. cum aliis apud Suarez *cit. num.* 30. qui dicunt has partiales formas informare partem propriam corporis, eſſeque veluti diſpoſitiones materiales ad ipſam animam: Et hæc eſt Opinio germana Seraph. Doctoris, vt infrà patebit: Pro ſolutione quæſtionis

251. Notandum ex eodem S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *& lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 5. quod in corpore organico ſunt neceſſariò partes heterogeneæ, quæ cùm ſint diuerſæ rationis, ordinantur ad conſtituendum vnum totum corpus informabile ab anima: hincque ratione organizationis ſunt diuerſæ: ratione verò diſpoſitionis, & ordinis ad idem genus vitæ habent vniformitatem, ſeu potiùs ſubordinationem ad vnicam formam, quæ dicitur forma complexionis: Sic *loc. cit. infra ad* 2. *Concl.* quæ forma, ſi importat inæqualem conciliationem elementorum, eſt origo caloris elementaris conſumentis: Si æqualem conciliationem, eſt origo caloris cœleſtis conſeruantis: Sic *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *q.* 1. *ad* 4. His poſitis ſit

252. Prima Conclusio: Partes heterogeneæ corporis viuentis habent proprias formas ſubſtantiales partiales:

Digitized by Google

les : Eſt S. Bonau. *cit.* Scoti, & Seq. Iandun. Trombetæ, Dandini, Aliorumque apud Morand. *lib.* 2. *quaſt.*6.

PROBATVR primò : Quia anima eſt forma corporis organici : ergo ſupponit diuerſas partes heterogeneas, & completas in ſuo eſſe ſubſtantiali proprio, ſed talis completio ſubſtantialis eſt à forma ſubſtantiali : ergo.

RESPONDENT Thomiſtæ corpus organicum dici per ordinem ad animam tale eſſe ipſi tribuẽtem. Contra : Quia corpus organicum eſt potentia vitam habens tantùm : ergo ſi anima ſupponit corpus potens viuere, ipſum & ſupponit organicum, & in tali eſſe completum.

PROBATVR ſecundò : Caro, & nerui differunt ſubſtantialiter : ergo partes heterogeneæ habent propriam formam ſubſtantialem : Antecedens patet ad ſenſum ex diuerſitate accidentium, proprietatum, & effectuum: Conſequentia etiam patet : quia ſi differunt ſubſtantialiter, differunt per formam.

RESPONDET Arriaga differre tantùm accidentaliter eo, quod per corpus organicum intelligi debet materia diuerſimodè diſpoſita per accidentia.

CONTRA : Quia in ſententia Ariſtotelis per corpus intelligitur ſubſtantia completa in ratione ſubſtantiæ : materia enim affecta ſolùm accidentibus non eſt propriè corpus de genere ſubſtantiæ. Tum quia, vt rectè docet S. Doct. accidentia maximè quantitas non educuntur de materia nuda abſque forma ſubſtantiali. Tum quia in definitione animæ intelligitur corpus eo modo, quo eſt ſubiectum animæ, at eſt ſubiectum animæ ſecundùm diuerſas partes heterogeneas, & quatenùs entitatiuè excludit animam, vt ſubiectum eſt : ergo vt tale habet proprias partes diuerſas ſubſtantialiter.

CONFIRMATVR : Quia ſi denominatio corporis deſumitur ab eo, quod conſequitur, ſcilicet ab anima, ſequitur, quod definitio animæ tradita ab Ariſt. erit negatiua.

PROBATVR, quia dicendo anima eſt actus corporis organici potentia vitam habentis, eſſet ſenſus, anima eſt actus corporis animati : ſicque non explicatur natura animæ per ordinem eſſentialem ad ſubiectum, quod informat vt actus : hoc autem non eſt corpus, vt anima informatum : non enim vlla forma dici poteſt actus illius, in quo ipſa includitur : quia actus eſt conſtitutiuus rei ; ſed corpus eſſet iam conſtitutum per animam, nec item forma dicitur rectè actus compoſiti, ideſt actus primus, ſed actus in compoſito. Tum etiam quia reſponſio Thomiſtarum eſt petitio principij : id enim eſt, quod quærimus, an corpus organicum ſit tale de ſe : an ab anima. Tum etiam quia anima tribuit vnitatem, non heterogeneitatem, & diſcontinuitatem.

PROBATVR tertiò : Caro, oſſa, nerui ſunt formaliter talia : ergo non id habent ab anima : quia tantùm virtualiter in ipſorum ſententia poteſt dici talis, ſed ſunt formaliter caro, oſſa, &c. ergo à propria forma.

CONFIRMATVR : Quia in corpore mortuo differunt ſpecie tales partes : ergo & dum erat viuum : Nec valet effugium Thomiſt. dicentium poſt ſeparationem animæ produci nouam formam à cauſa prima, non valet, inquam, eſt enim indi-

Digitized by Google

gnum Philoſopho recurrere ad cauſam primam, quando poreſt aſſignari cauſa ſecunda abſque abſurditate, vt eſt in caſu noſtro.

PROBATVR quartò: Si in triduo mortis Chriſti D. Petrus conſecraſſet panem, vère confeciſſet Sacramentum, & poſuiſſet corpus verum Chriſti ſub ſpeciebus abſque anima, & tunc caro, & oſſa &c. differebant ſpecie; ergo & nunc, dum eſt viuum: eſt enim idem terminus cuiuſcunque conſecrationis: Sed de hac materia alibi actum eſt.

253. OBIICIES primò: Si poneretur anima ſola in materia, compoſitum eſſet homo: ergo ſunt ſuperfluæ iſtæ formæ: Antecedens probatur: quia conſtaret ex materia, & forma perfectiſſima valente tribuere eſſe corporeum tali materiæ: ergo.

RESPONDETVR ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. negando antecedens: ſi enim anima poneretur in lapide, nihil faceret, multò minùs in materia prima: & ad probationem antecedentis reſpondetur concedendo animam eſſe perfectiſſimam per exceſſum eminentialem ſuper omnes formas: non verò per continentiam formalem niſi per ordinem ad formam ſenſitiuam, & vegetantem, quæ ſunt ſpirituales: obidque non poſſe tribuere eſſe corporeum, vt aliàs traditum eſt.

OBIICIES ſecundò: Forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter: ergo non præſupponuntur formæ ſubſtantiales antecedenter: alioquin non haberetur tale eſſe per generationem, quæ eſt mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente. Tum etiam quia fieret aggregatum per accidens.

HOC argumentum eſt Caietani, quod magni facit; ſed nihil contra noſtram ſententiam concludit: Reſpondetur igitur forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, ideſt, ſubſtantiale non eſſe ſecundùm quid, ſicut facit forma accidentalis: ſic negatur conſequentia: Ad probationem reſpondet Serbellon. generationem eſſe mutationem totius in totum, ideſt illius, quod erat hoc aliquid, verbi gratiâ, corpus, vel caro in totum, ideſt in nouum eſſe ſimpliciter, ob cuius rationem non ampliùs dicitur, hoc eſt caro, hoc eſt os, ſed hæc eſt caro hominis, cuius fit pars: Sed meliùs

RESPONDETVR cum Meldul. *de gener. diſp.* 5. *num.* 30. *ſeq.* hanc non eſſe rectam definitionem: alioquin & materia deberet corrumpi in generatione. Tum etiam quia competit tranſubſtantiationi Euchariſtiæ. Tum etiam quia competit corruptioni: vnde in ſententia Seraphica hæc erit aptior. Generatio eſt mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiam in actu: Et ad illud de pluribus formis iam aliàs probatum eſt poſſe dari plures formas ſubordinatas, ipſaſque ordinari ad vnam totalem, & vltimò complentem.

254. SECVNDA CONCLVSIO: Præter formas partiales corporis heterogenei datur etiam vna forma totalis dans vnicum eſſe ipſi corpori organico, quam S. Bonau. appellat formam complexionis: Scotus formam corporeitatis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 4. *&* *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. *&* *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 5. & Scot. 4. *diſt.* 11. *quaſt.* 3. *&* Sequac. contra Thomiſtas, Alioſque plures, vt Morand. *hic quaſt.* 4. Conimbric. Ruui.

PROBATVR rationibus deſumptis

Digitized by Google

ptis ex Seraph. Doct. Tum quia omnes partes organicæ ſunt vnitæ : ergo per vnionem conſtituitur vnum totum corpus , ſed vnitas ſubſtantialis dependet à forma ſubſtantiali, ergo eſt vnum corpus per vnam formam ſubſtantialem. Tum quia anima omnibus partibus vniformiter præbet vitam : ergo habent vniformitatem ad vitam : ſed hanc non poſſent habere , prout partes ſunt : ſic enim ſunt differentes ſpecie : ergo per aliud ; ſed id non poteſt eſſe niſi forma vnica ſubſtantialis : ergo.

PROBATVR Minor : Quia corpus organicum eſt vnum corpus ſubſtantiale : Et hinc acutè notauit Seraph.Doct. *lib.2. diſt.8. part. 1. art.3. quæſt. 3. & lib.4. diſt.44. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 3. & diſt. 49. part.2. art. 2. quæſt. 1. in corp.* quòd anima vnitur corpori vt perfectio , ſeu vt forma, & vt motor ; vt eſt perfectio, reſpicit corpus vt vnum , ſcilicet complexionatum per formam propriam ſubſtantialem : vt motor, reſpicit partes heterogeneas, & organa, per quæ operatur.

OBIICIES cum Morando : Hæc forma vel eſt homogenea,vel eſt heterogenea : non primum , cùm reſpiciat partes diſſimiles : nec ſecundùm, quia ſic nec eſſet vna, ſed multiplex.

RESPONDETVR eſſe homogeneam : poſſeque ratione ſuæ perfectionis informare omnes partes ipſas diſponendo ad vitam:alioquin etiam anima deberet eſſe heterogenea , quæ reſpicit varias , & diſſimiles partes.

OBIICIES ſecundò : Talis forma eſt diuiſibilis : ergo eſt multiplex.

RESPONDETVR ex aliàs traditis eſſe diuiſibilem per accidens ; vti ſunt omnes aliæ corporeæ ; ſed negatur conſequentia : quia reſpicit vnum totum informabile , vt dictum eſt.

PARS

Digitized by Google

PARS PRIMA
DE ANIMA.
TRACTATVS SECVNDVS.
De Potentiis animæ.

255. ABSOLVTIS iis, quæ ad eſſentiam animæ ſpectant : nunc reſtat, vt ad explicationem communium proprietatum, & paſſionum accedamus : & hoc quidem ſub communi ratione : nam ſub peculiari infrà per ſuos tractatus propriam naturam vniuſcuiuſque animæ, & potentiæ inueſtigabimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quomodò potentiæ animæ ab ipſa Anima diſtinguantur.

HIC titulus quæſtionis quærit, an ſubſtantia, vel anima ſit de ſe potens ſecundùm ſuam eſſentiam tanquam principium proximum, & immediatum elicere actus vitales : an verò neceſſariò exigat aliud comprincipium ſuperadditum, quod illi ſit ratio formalis, ſecundùm quam anima valens ſit tales actus elicere : In qua quæſtione

PRIMA opinio eſt D.Thomæ, & Sequac. Toleti, Ruuij, Suarez, Aliorumque plurium dicentium Potentias animæ realiter diſtingui ab anima tanquam accidentia de ſecunda ſpecie qualitatis : Durand. idem aſſerit de facultatibus ſenſitiuis, & rationalibus, negat de vegetatiuis.

SECVNDA opinio eſt Nominalium, Ocham. *lib.* 2. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 24. *&* 26. Greg. Arriag. Hurtad. Ouied. vllam diſtinctionem inter animam, & potentias non admittentium, ſed volunt animam dici intellectum, dum intelligit, voluntatem, dum vult.

TERTIA opinio eſt Scoti, & Sequac. & Plurium Aliorum admittentium tantùm diſtinctionem formalem ex natura rei, eſſeque idem realiter

ter cum anima ſuſtinentium: quibus præiuit Seraph. Doct. vt mox patebit. Pro ſolutione quæſtionis

Primò Notandum, quod eſſentia rei dicit ipſam entitatem abſolutam conſideratam ſecundùm ſe: hæc autem poteſt conſiderari per ordinem ad actum primum, & ad ſecundum: ad actum primum dupliciter poteſt ſumi, ſcilicet prout eſt in potentia ad eſſe actu per ſuam formam, ſic eſſentia Roſæ in hyeme eſt in potentia, ſcilicet obiectiua ad eſſe actu in vere per ſuam formam: ſecundò in ordine ad operationem, idque exigit aliquid ſuperadditum ipſi eſſentiæ actuali: nihil enim eſt ſuum eſſe, ſua virtus,& operatio,niſi ſolus Deus, ait S. Doct. *lib.1.diſt.8.part.2.art.1.q.2.& diſt.43.art.1.q.1.& diſt.7.dub.5.& 6.* quælibet autem creatura alio eſt, & alio poteſt: alioquin ſemper eſſet in actu ſecundo: Sed vlteriùs eſt aduertendum, quod in creaturis cùm detur gradualis latitudo perfectionum, quò res eſt perfectior, eò etiam eſt virtuoſior, & hinc in perfectiori creatura etiam exigitur multiplicitas potentiæ per ordinem ad diuerſos actus, & diuerſos modos tendendi in terminum, & operandi, & cùm anima inter cæteras formas ſit perfectiſſima, indiget etiam multiplici potentia: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad vltim. & diſtinct. 26. artic. 1. quæſt. 5.* aduertens, quod anima, vt eſt forma corporis, reſpicit ratione ſuæ eſſentiæ corporis complexionem: ratione verò potentiarum reſpicit corporis organizationem: anima enim in ſe, & viuere, & agere habet, ſed viuere per ſeipſam, & propriam formam, & agere per potentias: Sic & *lib. 1. diſtinct. 8. part. 2. articul. 1. queſt. 3. ad 4.*

256. Secundò Notandum ex S. Doct. *lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. in corp.* quod potentia naturalis animæ poteſt ſumi tripliciter: primò, prout dicit aliquid ſuperadditum ab extrinſeco ipſi potentiæ, ſeu ſubſtantiæ, ideſt mediante aliqua proprietate accidentali: vt eſt potentia ſyllogizandi, ſic eſt qualitas de prima ſpecie: ſecundò, prout dicit modum exiſtendi naturalis potentiæ in ſubiecto, quatenùs talis modus accidentalis prouenit ab intrinſeco, vt facilitas agendi, currendi, ingenioſitas,&c. & hæc eſt de ſecunda ſpecie qualitatis: tertiò dicitur potentia naturalis naturaliter egrediens à ſubſtantia immediatè, & hoc poteſt eſſe dupliciter: vel enim aliqua potentia egreditur à ſubſtantia cum accidente, vt potentia calefaciendi exit ab igne cum calore, & hæc eſt accidentalis, & eiuſdem rationis cum calore: vel quatenùs egreditur immediatè à ſubſtantia abſque medio accidente: & hoc vltimo modo ſumuntur potentiæ animæ, quatenùs ab animæ ſubſtantia immediatè emanant naturaliter: quia omni accidente circunſcripto ſtatim ac anima eſt in eſſe, ſimul habet potentiam ad memorandum, & intelligendum ſe: Vnde iſtæ potentiæ animæ ſunt animæ ſubſtantiales, & in eodem genere per reductionem: ſed quia egrediuntur ab anima: potentia enim ſe habet per modum egredientis, non ſunt omninò idem per eſſentiam, nec tamen adeò differunt, vt ſint alterius generis: Quare cùm SS. PP. & DD. dicunt, quod anima eſt ſuæ potentiæ: talis prædicatio non eſt accidentis de ſubiecto, nec eiuſdem

Digitized by Google

eiuſdem animæ per eſſentiam, ideſt quaſi prædicatum dicat eſſentiam, vel partem conſtituentem animam in eſſe, ſed quatenùs potentiæ ſunt de integrali perfectione animæ, & ob id non ita ſunt idem cum anima, quod anima non poſſit concipi ſine illis, & è conuerſo: Sic Seraph. Doct. *ibid. ad* 1. hinc patet in ſententia S. Bonauent. diſtinctio formalis, & identitas realis potentiarum cum anima.

257. Tertiò Notandum, quòd potentiæ animæ aliæ ſunt organicæ, aliæ inorganicæ: primæ ſunt, quæ non habent eſſe completum, niſi habeant organa, à quibus compleantur per ordinem ſcilicet ad operandum, nec poſſunt agere abſque organis, vt eſt potentia viſiua, vegetatiua, &c. ſecundæ ſunt, quæ non dependent ab organo in operari, vt intellectus, &c. primæ ſcilicet organicæ poſſunt adhuc conſiderari dupliciter, primò præciſè, provt important ſolùm eſſe virtutes animæ: ſecundò materialiter, provt inuoluunt organum: & hoc ſecundo modo certum eſt diſtingui ab anima ſaltem inadæquatè, cùm anima ſeparata non habeat organa ſecundùm ſe: Quæſtio igitur procedit de omnibus potentiis ſecundùm ſe, & præciſè, an diſtinguantur.

258. Qvartò Notandum, quod cùm dixerimus has potentias egredi immediatè à ſubſtantia, aduertendum eſt, quod duobus modis poteſt intelligi id poſſe fieri: primo per veram influentiam, & Phyſicam cauſalitatem, tuncque terminus productus fundat veram diſtinctionem realem: ſecundo modo per emanationem Metaphyſicam abſque eo, quod concurrat vera ratio cauſalitatis, & influentiæ diſtinctæ: ſed tantùm dicitur prouenire hoc modo vnum ab alio, quatenùs vnum eſt ratio prior, & cauſa eſſendi aliud ita, quod primum eſt terminus Phyſicæ cauſalitatis, ſed quia neceſſariò ad ipſius poſitionem intelligitur aliquid conſequi: hinc dicitur emanare Metaphyſicè.

Et ſi quæras: Vnde diſgnoſcenda eſt differentia inter has duas emanationes.

Respondetvr, quod illa, quæ per emanationem Metaphyſicam egrediuntur, exeunt abſque medio accidente à principiis intrinſecis, & eſſentia ſubiecti, & in eodem recipiuntur, perque modumque permanentis ſe habent quaſi cõnaturalia, & eſſentialia ſubiecto: quę verò exeunt medio accidente, & cauſalitate Phyſica, vel non recipiuntur in eodem principio; vel ſi recipiuntur, vt ſunt actus immanentes, & vitales, tamen non ſe habent vt connaturales, & per modum permanentis: vnde adſunt, & abſunt præter ſubiecti corruptionem: hinc iſta realiter diſtinguuntur à ſuo principio, illa nequaquam: ſed tantùm habent conceptus obiectiuos, ita quod fundant diſtinctionem formalem: Hincque patet diſcrimen inter Nos, & Thomiſtas, & Nominales: Thomiſtæ enim volunt potentias produci ab anima per veram cauſalitatem Phyſicam: Nominales negant produci vllo modo: Nos verò dicimus emanare emanatione Metaphyſica tantùm. His poſitis

259. Prima Conclvsio: Potentiæ animæ non diſtinguuntur ab anima realiter, vt dicunt Thomiſtæ, nec ſolùm per intellectum, vt dicunt Nominales: ſed tantùm formaliter ex natura rei, ſeu, vt dicit S. Bonauent. media diſtinctione inter realem, & rationis. Eſt S. Bonau.

Lib. 1.

lib. 1. diſt. 3. part. 2. quæſt. 3. & lib. 2. diſtinct. 26. part. 1. art. 1. quæſt. 5. & diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 2. 3. & 4. Scoti *lib. 2. diſtinct. 16. aliiſque loc. cit.* à Maſtrio hîc

Hic autem aduertendum eſt circa intelligentiam ſententiæ S. Doct. ne fiat æquiuocatio, quod ipſe *in lib. 1. diſtinct. 3. citat.* mouet quæſtionem, an potentiæ ſint idem in eſſentia cum anima. Et in ſolutione quæſtionis videtur aſſerere ipſas non eſſe idem, ſed differre realiter ab anima: proponit enim argumenta in contrarium probantia non eſſe idem, & ipſa ſoluit relinquens intacta illa, quæ probant diſtinctionem: Attamen ſi rectè perpendatur in corpore quæſtionis, & in reſponſionibus ad obiectiones, & maximè in fine, patebit ipſum excludere diſtinctionem realem inter ipſas, item & identitatem formalem: concludit enim tali pacto: Vnde potentiæ animæ ſunt ſubſtantiales animæ, & in eodem genere per reductionem: nec ſunt omninò per eſſentiam idem, nec tamen ita differunt, vt ſint alterius generis; ſed ſunt in eodem genere per reductionem. Et in reſponſione *ad 1. & 2.* & ad illud D. Bern. & D. Auguſt. quod anima eſt ſuæ potentiæ, dicit hanc non eſſe prædicationem eiuſdem per eſſentiam, ſcilicet identicam, nec accidentis de ſuo ſubiecto, ſed eſſe eſſentialem, non quod potentiæ dicant animæ eſſentiam totam, vt ſpecies, nec partem conſtituentem, vt materia, & forma: nec idem ita, quod non poſſit eſſe, vel intelligi anima ſine potentiis, ideſt per identitatem formalem: habent enim diuerſos conceptus obiectiuos, ſed eſſe talem, quod ſine potentiis anima non habet eſſe perfectum: ideóque dicitur anima eſſe ſuæ potentiæ, ideſt identicè, & realiter, quia non tranſit in aliud genus: Et *ad 4.* dicit potentias addere animæ, pluſquam faciat potentia paſſiua materiæ: ideóque diuerſitas potentiæ in materia ad plures formas non eſt multiplex, ſed eſt vnica ad omnes formas: ratio eſt, quia id imperfectionis eſt, & rationе priuationis: at potentiæ animæ ſuperaddunt aliquid poſitiuum: quia agere dicit perfectionem ſuperadditam ſubſtantiæ: Idem *ad 6.* & *in fine* addit. Argumentum autem factum ad oppoſitum, quod differunt, quia ſunt in diuerſis generibus, ſoluendum eſt per interemptionem, quia ſunt in eodem genere per reductionem: Idem omninò habet *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. artic. 2. quæſt. 1.* vnde patet Seraph. Doct. excludere diſtinctionem realem, admittereque tantùm mediam, vel formalem ſecundùm tradita *in tract. formalitatum*: His poſitis

Probatvr prima pars contra Thomiſtas primò authoritatibus D. Auguſt. *Serm. 3. de temp. & tract. 15. in Ioan. & lib. 10. Confeſ. cap. 14.* & D. Bern. *Serm. 11. in Cant.* & Vgon. Victor. *lib. de ſpiritu, & an. cap. 4.* quorum aliqui Textus citantur à S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 3. citat.* qui omnes dicunt animam, & potentias eſſe vnum inter ſe.

Respondent Thomiſtæ hos Patres locutos fuiſſe ita non propter identitatem, ſed ob intimam coniunctionem animæ cum potentiis, & inſeparabilitatem in operatione.

Contra: Quia datâ hac inſeparabilitate in operatione, ſi etiam inter ſe diſtinguuntur realiter tanquam

 ſubſtan

Digitized by Google

ſubſtantia, & accidentia, nunquam poterunt dici vnum in eſſentia: Sic loquitur D. Auguſt. *cit.* à S. Bonau. hæc tria memoria, intelligentia, & voluntas ſunt vna mens, vna vita, vna eſſentia, & ſubſtantia: & S. Bernard. hæc tria ſunt ipſa anima.

260. PROBATVR ſecundò ratione: Potentiæ iſtæ producuntur ab anima immediatè abſque potentiis ſuperadditis: ergo anima ante ipſas potentias habet potentiam ipſas producendi: tunc quæro, vel ergo iſta potentia diſtinguitur ab anima: vel non: ſi diſtinguitur: ergo eſt abire in infinitum: ſi non: ergo potentia non diſtinguitur ab anima realiter: ergo nec cæteræ, cùm non ſit maior ratio de iſtis, quàm de illa.

PROBATVR tertiò: Si diſtinguuntur realiter: ergo poterunt ſeparari à Deo; ſed hoc eſt falſum: Probatur, quia in caſu ſeparationis anima non eſſet potens, ſicque erit principium abſque potentia, ſed id implicat: ergo.

PROBATVR quartò: Quia ſi ſunt accidentia realiter diſtincta: ergo poterunt ſeparari abſque corruptione animæ; ſed hoc eſt falſum: Probatur, quia ſi à planta, vel ab animali tollatur potentia vegetatiua, vel ſenſitiua, vtique perit, nec per Diuinam potentiam poteſt eſſe viuens, & multò magis id dicendum de anima rationali: potentiæ enim vitales non poſſunt à Deo ſuppleri: nam poteſt quidem Deus nutrire aliquid, ſed illa nutritio non eſſet actio vitalis, quia non promanaret à principio, in quo recipitur: ergo.

PROBATVR quintò: Quia anima rationalis, ſi eſſet realiter diſtincta ab intellectu, diceretur per accidens intellectiua, & accidentaliter diſtingui ab irrationalibus.

RESPONDENT eſſe radicaliter, & ſeipſa intellectiuam.

CONTRA: Ergo non habet potentiam ad intelligendum de ſe, ſed tantùm indifferentiam; ſed eodem modo ſe habet homo ad albedinem: ergo.

PROBATVR ſextò: Si diſtinguuntur potentiæ ab anima realiter: vel ipſæ ſunt ſubſtantia, vel ſunt accidentia: non primum, quia eſſent aggregatum plurium ſubſtantiarum; nec ſecundum, quia anima ſenſitiua per nutritionem producit ſubſtantiam: Sed accidens non poteſt attingere productionem ſubſtantiæ, vt in Phyſ. probatum eſt: ergo. Tum quia anima per accidens, non per ſe eſſet beata, intelligens, volens, quod eſt falſum: Patet ſequela, quia actus primus quando per accidens conuenit alicui, etiam per accidens ei tribuitur actus ſecundus. Tum etiam quia impoſſibile eſſet animam abſque ipſis poſſe conſeruari viuere, &c.

RESPONDENT negando ſequelam ex hoc, quod licèt potentiæ ſint accidentia, conueniunt tamen animæ per ſe: quia ſe habent per modum paſſionum, & ſunt veluti inſtrumenta, quibus vtitur anima ad exercendas vitales operationes.

CONTRA: Ergo anima influxu diſtincto à potentiis producit actus, & influxus potentiarum erit inſtrumentalis: ſicque ipſa anima erit immediatè operatiua abſque potentiis: alioquin ſi ſolùm ageret per potentias tanquam per rationem vt qua: ſi hæc eſt inſtrumentalis, & anima aget tanquam cauſa inſtrumentalis: ratio enimque agendi ſi eſt principalis

palis facit cauſam principalem, ſi eſt inſtrumentalis, facit inſtrumentalem.

Confirmatvr: Quia animam agere mediis potentiis, vt inſtrumentis vel dicit aliquam actiuitatem immediatè in anima reſpectu actus ſpectantem ad genus efficientis;vel dicit ſimplicem ſuſtentationem potentiarum, quatenùs ſunt in anima inhæſiuo modo: ſi primum: ergo anima immediatè agit non medio aliquo diſtincto realiter: Si ſecundum: ergo actus liberi non imputantur animæ, ſed ſolùm voluntati: Patet conſequentia: quia anima ſemper ſe habebit naturaliter in his actibus, ſcilicet ſuſtentando potentias, quæ omnia ſunt maxima abſurda.

Probatvr ſeptimò: Potentiæ per Aduerſarios producuntur per veram cauſalitatem ab anima; ergo multò magis ipſa poterit producere actus earundem immediatè; non enim maior virtus, & adiutorium alicuius ſuperadditi requiritur ad actus accidentales producendos per veram cauſalitatem, quàm ad productionem Phyſicam potentiarum: immò minor virtus ad actus requiritur, quàm ad potentias, ſicque potentiæ erunt ſuperfluæ.

Probatvr octauò: Quia actus intellectus, & voluntatis non eſſent vitales, cùm non procedant immediatè à vita, ſed ab aliquo realiter diſtincto à vita.

Probatvr nonò: Quia præciſo intellectu, adhuc anima eſt intellectiua eſſentialiter: ergo non diſtinguitur realiter.

Respondet Ruuius fore intellectiuam radicaliter, non formaliter.

Contra: Quia gradus viuendi ſunt formaliter tales, ſed iſti competunt animæ immediatè, & formaliter: ergo non ſufficit iſta radicalitas. Vlteriùs: Illa potentia ſeparata, vel ſeipſa immediatè eſſet potens elicere, vel medio alio accidente ſuperaddito: Si primum: ergo idem poterit dici de prima potentia reſpectu animæ, quod non ſit diſtincta realiter,non enim eſt maior ratio: Si ſecundum: dabitur proceſſus in infinitum.

Probatvr decimò à Seraph. Doct. ex experientia,& *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund.* 6. quod & affert Suarez *ſect.* 5. & Maſtrius *hic*; Cùm vigoratur actus vnius potentiæ, minoratur actus alterius, vt ſi anima attendit ad alia, etiam ſi oculùs recipit ſpeciem coloris, non ipſum conſpicit: ergo ſignum eſt animam immediatè concurrere ad actus vitales: Patet conſequentia: quia quando duo principia realiter diſtincta non ſunt contraria, vnum non impedit actus alterius: Nec valet, ſi dicas id prouenire ex ſumma coniunctione, & ſubordinatione; nam potentia, verbi gratiâ, viſiua non eſt ſubordinata auditiuæ, & tamen actus vnius impedit actus alterius.

261. Probatvr ſecunda pars contra Nominales à S. Bonau *lib.* 1. *diſt.* 3. *cit.* & ſimul tertia pars cum eodem Seraph. Doct. & Scotiſtis primò ex D. Aug. qui aſſignat differentiam imaginis creatæ ad Trinitatem increatam: quia in Trinitate creata habens non eſt id, quod habetur, in increata habens eſt id, quod habetur, & D. Dyoniſ. dicit, quod in quolibet creato differunt hæc tria, ſubſtantia, virtus, & operatio, & D. Boet. in quolibet creato differunt, quo eſt, & quod eſt: ergo multò magis quo poteſt, & quod poteſt.

Probatvr ſecundò ratione à Seraph. Doct. *ibid. ad* 3. Si omninò idem

Digitized by Google

eſt principium eſſendi, & operandi in anima, ſequitur, quod ſit ſimilis identitati Diuinæ: In Deo enim ſolo non differunt eſſe, virtus, & operatio. Tum quia ſi idem omninò ſunt eſſe,& principium formale operandi, ſequitur, quod ſemper erit anima in actu ſecundo operandi: Probatur ſequela, quia ſemper eſt in actu ſecundo eſſendi: ergo & operandi

PROBATVR tertiò: Quia ſequerentur contradictoria prædicata de eodem principio, ſcilicet operari naturaliter, & liberè: ſunt enim iſtæ duæ differentiæ primò diuidentes principium actiuum: ergo non poſſunt eidem competere ſimul,& ſemel ſecundùm idem. Tum quia D. Aug. *tr.* 15. *in Io.* dicit intellectum non eſſe animam, ſed aliquid animæ. Tum quia habent diuerſas definitiones, nec ſe includunt formaliter mutuò, ſunt & diſparatæ: ergo.

Ex quibus ſequitur, quod identificantur cum anima, cui ſunt eſſentiales.

262. OBIICIES primò pro Thomiſtis: Anima eſt imago SS. Trinitatis, ſed potentiæ repræſentant tres perſonas realiter diſtinctas: ergo & ipſæ ſunt realiter diſtinctæ.

RESPONDET S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 3. *cit. quæſt.* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. ſumi imaginem non præcisè in potentiis, ſed in mente, notitia, & amore, ſic nego Minorem, & conſequentiam: de quo aliàs redibit ſermo.

OBIICIES ſecundò: Potentiæ recipiunt magis, & minùs, nam vnus intellectus eſt perfectior altero, & vnus beatus intenſius videt Deum alio: ergo ſunt accidentia, ſubſtantia enim non recipit magis, & minùs.

RESPONDETVR in Seraphica Doctrina dari latitudinem gradualem in ſubſtantiis quoad perfectionem indiuidualem,& entitatiuam, quod & infrà ſuo loco probabitur.

RESPONDETVR ſecundò, hoc magis, & minùs poſſe prouenire ex perfectiori organizatione: vel ex perfectiori habitu exiſtente in intellectu, vnde nihil contra Nos.

OBIICIES tertiò: Anima eſt actus corporis organici: ſed intellectus non eſt talis actus: ergo non ſunt idem realiter.

RESPONDETVR diſtinguendo Minorem: Intellectus non eſt actus corporis identicè, nego: formaliter, concedo: ſic enim importat præcisè rationem principij actiuam, non vt eſt identicè forma: ſic negatur conſequentia.

OBIICIES quartò: Anima eſſentialiter eſt actus corporis, ſed potentiæ ſunt idem eſſentialiter cum tali anima: ergo cùm anima ſemper ſit actus, & potentiæ erunt actus, & ſemper agent, conſequens eſt falſum: ergo & antecedens: ergo non ſunt idem realiter.

RESPONDETVR latere æquiuocationem in hoc argumento. Anima eſt eſſentialiter actus, prout eſt forma, concedo: potentiæ ſunt actus in genere efficientis cauſæ: ſic anima, vt eſt forma, ſemper eſt in actu, non verò prout eſt principium effectiuum actuum. Tum etiam quia id verificatur de agente totali, & independente, quale eſt Deus: non verò de dependente: Solus enim Deus eſt ſemper in actu

263. OBIICIES quintò: Potentia, & actus ſunt in eodem genere, ſed actus ſunt accidentia: ergo & potentiæ: & confirmatur, quia debent

Digitized by Google

debent proportionari ad inuicem: ergo.

Respondetvr eſſe veram maiorem de potentia obiectiua, & actu entitatiuo: non de potentia actiua, & effectibus, vt eſt in propoſito: ſufficit enim, vt proportionentur non in entitate, ſed in actiuitate, ſcilicet vt effectus contineatur in virtute ſuæ cauſæ: alioquin nullum accidens poſſet à ſubſtantia produci.

Obiicies ſextò: Totum diſtinguitur realiter à ſuis partibus: ergo multò magis potentiæ ab anima, cùm ipſæ integrent animam.

Respondetvr negando potentias eſſe partes animæ niſi impropriè: non enim cauſant animam, ſed potiùs ab ipſa cauſantur: dicuntur tamen eſſe de perfectione animæ, quatenùs ſunt perfectiones virtuales animæ: ſunt enim ratio, vt qua ipſa operatur.

Obiicies pro Nominalibus primò: Anima eſt immediatum principium eſſendi, & operandi: ipſa enim eſt, quæ intelligit, non intellectus: ergo intellectus non eſt aliquid diſtinctum ab anima.

Respondet S. Bonauent. anima eſt immediatum principium eſſendi, & operandi remotum, concedo, ſiue vt quod: proximum, nego, & vt quo: explico dictum: licèt enim anima ſit immediatum principium eſſendi, & vt quo ipſi compoſito: non tamen operandi: non quod inter animam, & actus mediet alia cauſa ſiue principalis, ſiue inſtrumentalis: Sed quia mediat ratio qua, nempè potentiæ, quæ ſunt animæ rationes formales ipſam conſtituentes in actu primo operandi.

Obiicies ſecundò: Potentia ad operandum præſupponit eſſentiam vltimò completam: ergo potentia illi adueniens erit animæ accidentalis: vel potentia erit omninò idem cum anima.

Respondetvr potentiam præſuppontre eſſentiam animæ in ſuo eſſe vltimo quoad eſſe, concedo, & etiam quoad operari remotè: non verò quoad poſſe, cùm conſtituatur in ſtatu proximo, & immediatè per potentiam: Vel dic, potentiam præſupponere eſſentiam completam ſecundùm eſſe ante actum: non verò ipſam completam quoad poſſe.

Obiicies tertiò: Sol eadem potentia plures effectus producit oppoſitos: ſic & aliæ ſubſtantiæ abſque potentia ſuperaddita producunt varios effectus: ergo & anima multò magis id poterit.

264. Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 1. fund. vltim. & ad 7. & 8.* primò negando antecedens: nam nulla creata ſubſtantia eſt immediatè operatiua, ſed exigit virtutem ſuperadditam: Solque alia virtute calefacit, alia deſiccat.

Respondetvr ſecundò: tranſeat antecedens, & negatur paritas de Sole: Sol enim non eſt formaliter, ſed tantùm virtualiter, & effectiuè calidus, ſiccus, &c. habet tamen virtutem ſuperadditam diſtinctam: Anima verò eſt talis formaliter, ſcilicet intellectiua, volitiua, ideò tales potentiæ ſunt aliquid ab anima diſtinctum.

Respondetvr tertiò, quod anima, cùm ſit inter ſubſtantias omnium perfectiſſima, licèt quoad eſſe primum ſit maximè vna, non tamen quoad eſſe ſecundarium, ſcilicet quoad poſſe: cùm enim ſit in ſe limitatæ

mitatæ naturæ, ideò indiguit multiplicitate potentiarum, quæ identificatæ cum ipſa reddunt eam perfectiſſimam, & quibus poteſt per varios modos operandi producere ſuos actus.

Obiicies quartò: Impoſſibile eſt, quod vnum, & idem realiter ſit productiuum, & non productiuum, receptiuum, & non receptiuum: Sed intellectus eſt productiuus intellectionis, & non volitionis: ergo vel diſtinguuntur realiter, vel ratione tantùm, & per ordinem ad actus.

Respondetvr hoc argumentum militare contra ipſos Nominales: & ad ſaluandas iſtas contradictiones ſufficere diſtinctionem formalem ex natura rei, vt aliàs probatum eſt.

Obiicies quintò: Anima eſt immediatum principium producendi, & recipiendi actus ſuos: ergo non indiget aliquo ſuperaddito.

Respondetvr eſſe immediatum principium quod, non quo: vel ſi eſt etiam quo, id erit, quia ſimul cum ipſa identificantur potentiæ: quibus mediis eſt immediatum principium, & producendi actus, & recipiendi ipſos.

Obiicies ſextò cum Serbellon. Si potentiæ diſtinguuntur ab anima, id eſt, vel quia anima non poteſt immediatè operari abſque ipſis: vel quia ſunt comprincipium cum ipſa operandi, ſed vtrumque eſt falſum: ergo.

Probatvr Min. Non hoc ſecundum, quod & Nos fatemur contra Thomiſtas, nec primum, & probatur, quia anima per Aduerſarios eſt principium immediatum potentiarum: ergo multò magis actuum ſine potentiis.

Respondetvr concedendo primam partem Maioris: Ad probationem reſpondetur negando paritatem de productione potentiarum, & actuum: ratio eſt, quia anima non eſt principium productiuum potentiarum per veram influentiam, ſed dicitur tantùm principium per emanationem Metaphyſicam, quatenùs ad productionem animæ intelliguntur, & conſequenter productæ potentiæ cum ipſa identificatæ: at reſpectu actuum, cùm ipſi producantur per veram influentiam, requiritur, vt ſit proximè potens, & in actu primo per ſuam rationem formalem potentiæ: hinc patet hallucinatio Serbelloni.

Obiicies ſeptimò: Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: ſed potentiæ ſunt idem realiter cum anima: ergo & inter ſe: ſed conſequens eſt falſum: ergo & antecedens.

Respondetvr ex Scoto verificari illam maximam, quando extrema, vel alterum ipſorum eſt infinitum: non verò quando eſt finitum.

Respondetvr ſecundò verificari de ea identitate, qua ſunt in illo tertio, ſcilicet in illo tertio identificantur, ita vt conſtituant vnam rem, licèt cum diuerſis formalitatibus ſimul identificatis in anima.

Obiicies octauò: Si potentiæ ſepararentur à Deo ab anima: tunc anima eſſet adhuc intellectiua: ergo ſunt idem omninò cum ipſa.

265. Hvic obiectioni tenentur reſpondere Thomiſtæ admittentes talem ſeparabilitatem: Nos negamus cum Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 25. part. 1. art. 1. quæſt. 5. in fine corp.* poſſe ſeparari ex hoc, quod potentiæ dependent

pendent

Digitized by Google

pendent ab anima entitatiuè, & intrinſecè, cum qua ſunt radicatæ, & identificatæ, nec poſſent à Deo ſuppleri, quia ſe habent cum anima veluti formæ in ea receptæ. Ex qua poſitione euaneſcunt tanquam fruſtatoriæ plures quæſtiones, quas proponunt Multi maximè Ruuius ex ſuppoſitione, quod ſint potentiæ vitales ſeparabiles ab anima: An potentia vitalis ſeparata poſſit à Deo vniri ſubiecto extraneo, verbi gratiâ, lapidi: An talis potentia ſeparata exiſteret per ſe, an in ſtatu violento, an naturali: qui Author proponit etiam alias quæſtiones, an potentiæ producantur ab anima per veram actionem Phyſicam diſtinctam in genere cauſæ efficientis: an verò in genere cauſæ materialis, ſiue finalis: vbi Niphus, Iandun. Ægid. admittunt tantùm in genere materiali: Ipſe verò cum pluribus in genere cauſæ efficientis, & hoc per veram actionem Phyſicam, nempè quia educuntur de potentia animæ ab eadem anima.

Sed ex traditis patet, iſtas quæſtiones euaneſcere: nec enim poſſunt iſtæ potentiæ ſeparari, nec producuntur per veram actionem, ſed tantùm emanatione Metaphyſica reſultant, & verè producuntur ab ipſo producente animam.

Quæres: quodnam ſit ſubiectum potentiarum vitalium.

Ratio dubitandi eſt: quia aliquæ ſunt organicæ, aliæ inorganicæ, & quæritur, an organicæ ſubiectantur in organo, an in anima: Ruuius cum aliis docet organicas ſubiectari in organo, inorganicas in anima, & ob id in morte cuiuſlibet deperdi organicas. Scotus è contra docet omnes ſubiectari in anima, ſed in ſtatu ſeparationis organicas non exercere ſuos actus ob dependentiam ab organo, cui præiuit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. addens, deperdi in ſeparatione animæ à corpore vſum ſenſitiuarum potentiarum eo, quod anima habet quidem illas, ſed quia vſus earum exigit potentiam paſſiuam in organo: hinc omiſſo organo non ampliùs poteſt operari: Anima autem intellectiua eo, quia eſt compoſita ex materia, & forma, ideò poteſt exercere omnes illos actus, ſed perfectiori modo, quos exercebat per ſenſitiuas in corpore, ſcilicet ſentire, imaginari, & intelligere per potentiam intellectinam: Sic & *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *quæſt. vltim. ad vlt.* quod & fuſiùs tradetur à nobis, cùm de anima ſeparata.

Ex quibus etiam habetur ſolutio alterius quæſtionis, an operationes potentiarum recipiantur in anima: an in potentiis: an in organo: nam actus producti ab anima per potentias inorganicas recipiuntur immediatè in ipſa anima mediante potentia: actus verò producti per organa producuntur quidem ab anima, ſcilicet media potentia, & organo tanquam comprincipio, ſed recipiuntur in organo: Sic Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 50. *part.* 2. *articul.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *citat.*

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

Vndenam ſumatur diſtinctio potentiarum.

266. COMMVNE eſt axioma in Philoſophia potentias ſpecificari per actus, & actus per obiecta, ſed quia variant DD. in ſenſu huius propoſitionis, nempè an verè ſpecificatio potentiarum deſumi debeat ab actibus, an ab obiecto, an aliundè.

THOMISTÆ dicunt ſpecificationem potentiarum deſumi per ordinem ad actus, & ſpecificationem actuum ab obiectis, eo quod potentia intrinſecè dicit relationem ad ſuos actus, & ad obiectum, relationes enim ſpecificantur à terminis formalibus: Citatur S. Bonauent. pro hac opinione à P. Baudunio, ſed malè, vt demonſtrabitur infrà.

SCOTVS, & Scotiſtæ docent ſpecificari per ſuas proprias differentias intrinſecas: dici autem ſpecificari per actus, & obiecta tanquam per rationes extrinſecas, & per manifeſtationem, & innoteſcentiam, & hæc eſt Opinio Seraph. Doct. vt mox patebit. Interim

PRIMÒ Notandum, quod Seraph. Doct. pluribus locis affert hoc axioma Ariſtotelicum, ipſumque explicat, aſſerens, quod eſt verum, dummodò ſumantur actus proprij, & per ſe, & obiecta ſecundùm rationem non materialem, ſed formalem, & per ſe, & ſecundùm rationem motiui, & actiui: Sic *lib. 3. diſtinct. 23. art. 1. quæſt. 3. ad 1. & diſt. 35. art. 1. quæſt. 1. ad vltim. & lib. 2. diſtinct. 7. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 5. & lib. 4. diſtinct. 14. part. 1. articul. 1. quæſt. 2. ad 3.*

ADDIT tamen *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 3.* quod potentiæ diſtinguuntur immediatiùs per actus, quàm per obiecta: vnde ad differentiam eſſentialem potentiarum ſufficit diuerſitas obiectorum ſecundùm rationem tantùm, ſic verũ, & bonum ſunt idem ſecundùm eſſentiam, diuerſa ſecundùm rationem, & tamen verum eſt obiectum intellectus, & bonum voluntatis: cognoſcere autem, & amare ſunt actus realiter differentes: Potentiæ verò, quæ ſunt ad hos actus, per ſeipſas diuerſitatem habent: Hinc patet Seraph. Doct. velle potentias non differre abſolutè per actus, ſed per ſeipſas, id eſt per proprias differentias, quæ tamen, cùm ſint nobis ignotæ, patefiunt per actus diuerſos ad diuerſa obiecta formalia: vnde potentiæ ſunt quid in ſe abſolutum, includentes tamen in ſe reſpectum tranſcendentalem ad actus, & obiecta: Potentia enim (ait S. Doct. *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 3.*) dicit formaliter proximum, & immediatum principium operandi: & *lib. 1. diſtinct. 7. dub. 6.* potentia poteſt conſiderari ſecundùm id, quod eſt, & ſic dicit naturam (ideſt quid abſolutum,) & ſecundùm id, ad quod eſt, & ſic dicit relationem ad aliud, nempè ad actus, & obiecta, & cùm relatio ſit poſt eſſe abſolutum *ex lib. 1. diſtinct. 26. quæſt. 1. ad 6.* hinc priùs per ſeipſas diſtinguuntur, antequam intelligantur relatiuæ.

267. SECVNDÒ Notandum, quod cùm dicat Seraph. Doct. ſpecificari potentias (modo ſuprà dicto) per actus, & obiecta per ſe, id intelligendum

ligendum eſt hoc modo, & primo in ordine ad actus: ſecundo in ordine ad obiecta; & quoad actus aduerte, quod actus alicuius potentiæ poſſunt ſumi dupliciter, vel adæquatè, vel inadæquatè: Primò, quatenùs complent totam latitudinem potentiæ valentis producere plures actus, & ſecundùm ſe diuerſos, & multiplicatos in infinitum, quorum tamen quilibet ſpectat ad rationem formalem diſtinctiuam potentiæ, quatenùs non poſſunt elici ab alia potentia: ſecundo modo ſcilicet inadæquatè, quatenùs actus partialiter tantùm correſpondet potentiæ, vel vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 19. dub. 2.* quatenùs actus non circumplectitur totam potentiam: ſic, verbi gratià, ſimplex apprehenſio eſt actus inadæquatus intellectus, oculi autem eſt viſio albedinis tantùm: Diſtinctio autem ex actibus non debet deſumi ex actibus inadæquatè ſumptis, ſed ex adæquatè ſumptis, & ſecundùm propriam rationem formalem diſtinctiuam, quæ nobis eluceſcit à poſteriori, ſcilicet quatenùs omnes, & ſinguli ſunt inſeparabiles à potentia, nec valent produci à qualibet alia, & hæc eſt ratio formalis actuum diſtinctiua, quia iſti actus (ait Seraph. Doct.) circumplectuntur totam potentiam.

268. Tertiò Notandũ, quod circa obiectũ potentiæ in ipſo obiecto non conſideratur ratio materialis, & communis pluribus potentiis, verbi gratià, ſenſibilitas reſpectu actus viſionis: eſt enim quid commune cæteris ſenſibus ratio formalis primo motiua, quæ adæquat totam potentiam, vt, verbi gratià, color, vel lux colorata in obiecto viſionis: hæc autem ratio, cùm ſit formalis, & diſtinctiua potentiæ, fert ſecum neceſſariam connexionem inſeparabilitatis ab actu, & à potentia: Sic Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 23. art. 1. quæſt. 3. ad 1. & 5. & diſtinct. 24. art. 1. quæſt. 2. in corp. & aliis loc. citat.* quæ doctrina etiam poteſt inſeruire in materia morali ad dignoſcendum diſtinctionem ſpecificam actuum, & circunſtantiarum peccati: De qua materia agemus Deo dante in tractatu de actibus humanis in Theologia: His poſitis

269. Vnica Conclvsio: Potentiæ non diſtinguuntur per actus, & actus per obiecta tanquam per diſtinctiua formalia, & intrinſeca, ſed tantùm à poſteriori: dummodò ſint actus, & obiecta formalia, & adæquata: Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 3. & pluribus aliis loc.*

Probatvr prima pars: Actus, & obiecta ſunt poſteriora ipſis potentiis: ergo non ſunt intrinſecè diſtinctiua potentiarum: ſunt enim effectus potentiarum, ſimiliter obiecta concurrunt cum potentiis ad producendos actus in genere cauſæ efficientis: ergo non ſunt illis intrinſeca, cùm diſtinguantur realiter. Tum quia potentiæ ſunt quid abſolutum: ergo non poſſunt ſpecificari à relatione.

Probatvr ſecunda pars: Relatiua dignoſcuntur ex terminis formalibus, ſed potentiæ includunt relationem tranſcendentalem ad actus tanquam ad proprium finem: item & ad obiecta: ergo actus, & obiecta ſunt à poſteriori ſpecificatiua potentiarum.

270. Obicies primò ex Ariſt. *in hoc 2. lib. de an.* aſſerente actus eſſe priores potentiis: ergo.

Ii 2 Respond.

Respondetvr eſſe priores quoad Nos, ideſt quoad innoteſcentiam, & etiam quoad finem : non verò propriè.

Obiicies ſecundò : Potentiæ intrinſecè, & eſſentialiter ſunt relatiuæ ad actus, & obiecta : potentia enim ponitur propter actus, & operationes : ergo dicunt ordinem eſſentialem ad actus : ergo per actus tanquam à priori ſpecificantur.

Respondetvr potentias eſſe in ſe quid abſolutum, continentes tamen relationem tranſcendentalem ad actus, & obiecta, vt dictum eſt : ſic negatur conſequentia : Vt autem id intelligatur, adnotanda eſt doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 5. *in corp.* quod potentiæ poſſunt conſiderari, provt ſunt identificatæ cum anima, ad quam identicè continuantur, ſicque dicunt eſſe quid abſolutum, ſicut anima : provt verò referuntur ad operationes, includunt reſpectum : Hinc talis reſpectus eſt in eis quid conſequens

Obiicies tertiò : Eadem potentia tendit in diuerſa obiecta formalia aliarum potentiarum, ergo ratio formalis obiecti non facit ad ſpecificationem potentiæ.

Probatvr antecedens : quia intellectus cognoſcit ſenſibile, imaginabile, & intelligibile, ſed ſenſibile, imaginabile ſunt obiecta etiam ſenſuum : ergo.

Respondent Rabeſan. Aliique, quod potentiæ ſubordinatæ in eodem genere, verbi gratiâ in genere cognitiuo, vel appetitiuo, vt ſunt ſenſus interni, & externi, qui ſubordinantur tãquam quid medium potentiæ intellectiuæ, & appetitus ſenſitiuus appetitui rationali, iſtæ potentiæ diſtinguuntur per actus propriè, & per obiecta inadæquatè : Potentiæ verò ſubordinatæ alterius generis, vt ſunt intellectus, & voluntas, non diſtinguuntur per obiecta, ſed per actus : ens enim vt ens eſt obiectum vtriuſque potentiæ : quæ reſponſio tamen patitur maximas difficultates, & primò, quia falſum eſt ens vt ens eſſe obiectum vtriuſque potentiæ, quia, vt ſuprà diximus, & ſuo loco fuſiùs tradetur, ens vt verum, eſt obiectum intellectus, voluntatis verò ens vt bonum : & licèt à parte rei ſint vnum, & idem, tamen quia continent diuerſas rationes formales, hinc & poſſunt terminare etiam diuerſas relationes diuerſarum potentiarum : Hinc reſpondetur ad id, quod intellectus ſentit, imaginatur, & intelligit, concedendo intellectum cognoſcere ſenſibile, imaginabile, ſed non ſub ratione entis ſenſibilis, ſed ſub ratione veri, vt aduertit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 39. *dub.* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in corp.* hinc negatur conſequentia concludendo, quod ſpecificatio potentiæ eſt ratione actus, ſed per ordinem ad obiectum formale.

PARS

Digitized by Google

PARS PRIMA
DE ANIMA.
TRACTATVS TERTIVS.
De Anima vegetante, eiuſque Potentiis.

271. IAM, quæ ſpectant ad animam in communi, expendimus: nunc in particulari de ſingulis examen eſt faciendum: Vnde in hoc tractatu de Anima vegetatiua agendum eſt, & eiuſdem potentiis.

QVÆSTIO PRIMA.
Quid ſit Anima vegetatiua, & quanam, quotque ſint ipſius Potentiæ.

SVPPONENDVM eſt primò ex Serap. Doct. *in Centil. part. 3. ſect. 21. & 22.* & communi, quod Vegetatiua in plantis eſt Anima, quæ ſimul cum corpore conſtituit viuens completum ſubſtantiale: in animantibus eſt potentia tantùm, ſicut & in rationalibus, vt ſuprà dictum eſt in tractatu primo.

SVPPONENDVM ſecundò tanquam certum animam vegetantem eſſe actum corporis organici potentia vitam vegetantem habentis, vnde eſt principium operationum vitalium dependenter ab organo per qualitates omninò corporeas, per quod differt ab anima ſenſitiua, quæ ab organo dependet, ſed mediantibus ſpeciebus intentionalibus, & ab anima rationali, quæ operatur independenter ab organis, & iſta ſunt certa apud omnes ferè: Difficultas tota reducitur circa potentias, nempè quot ſint potentiæ animæ vegetatiuæ, & qualiter diſtinguantur: Circa quam

PRIMA Opinio tres potentias vegetatiuæ aſſignat, haſque diſtinctas eſſe realiter docet: Sic Thomiſt. apud Ruu. Meldul. Alioſque Pro hac opinione citatur etiam licèt

Digitized by Google

malè Seraph. Doct. à P. Baudunio *tr. de Augment. ſect.* 11.

SECVNDA Opinio tria docet: Primum eſt, quod potentiæ ab anima tantùm formaliter diſtinguantur, quod & ſatis ſuprà *in praeced. tract.* oſtenſum eſt ex Seraph. Doct. & Scoto: Secundùm eſt, quod duæ tantùm potentiæ diſtinctæ recognoſci debeant in anima vegetante, ſcilicet nutritiua, & generatiua: Augmentatiua enim eſt eadem eſſentialiter, & formaliter cum nutritiua: Tertium eſt, quod in anima ſenſitiua iſtæ potentiæ non ſunt diſtinctæ niſi virtualiter, ſed ſolùm per vnicam potentiam vegetantem exercent tales actus diuerſos: Hæc omnia colligo ex Seraphica doctrina, de qua infrà: Vtque meliùs pateant

272. PRIMÒ Notandum ex S. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *queſt.* 1. *& queſt.* 2. *ad vlt.* quod augmentum eſt, quando minori ſuccedit maius, idque vel eſt præcisè ad quantitatem molis: ſicque augmentatio quantitatiua terminat ad quantitatem vt ad per ſe terminum; vel ad quantitatem, ſimulque ad ſubſtantiam nouam, vel eſt ad quantitatem virtutis, & ſubſtantialem, ſicque eſt ad ſubſtantiam: Hoc augmentum autem aliter fit in viuentibus: aliter in non viuentibus: nam in non viuentibus fit per virtutem extrinſecam poſſibilitate ſola, & vnibilitate exiſtente in augmentabili, quod augmentabile ſe habet in ratione paſſiui, quatenùs imperfectum eſt: augmentans in ratione actiui, & complectiui, quia id, quod additur, dat completionem: In viuentibus verò fit è conuerſo, ſcilicet per virtutem intrinſecam exiſtentem in augmentabili, ſcilicet animato, in quo augmentabile ipſum ſe habet in ratione actiui perficientis, & conuertentis aliud: augmentans verò ſcilicet id, quod conuertitur, ſe habet in ratione paſſiui, & materialis, eſt enim id, quod recipit mutationem, & conuerſionem, & id fit propriè per potentiam nutritiuam, vnde augmentatio vitalis non auget animal per accidens, ſed ſubſtantialiter: & cùm augmentatio fiat per virtutem nutritiuam media nutritione, ſequitur, quod habeat vtraque eundem terminum formaliter: Sic etiam Guarinus *diſp.* 6. *expſ.* 12.

273. SECVNDÒ Notandum ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *queſt.* 1. & præcipuè *queſt.* 2. quod generatio differt à nutritione ratione vtriuſque termini à quo, & ad quem: nam generatio pro termino à quo habet ipſam materiam ſeminalem, ſeu ſemen, quod eſt de alimenti parte partim de ſuperfluo alimenti, & partim de ſubſtantia radicali generantis, (quod & in ſequenti quæſtione patebit,) terminus verò ad quem eſt quidem ſubſtantia noua, ſed tamen eſt totalis, ideſt corpus organizatum, obidque eſt caro ſecundùm ſpeciem, vel formam, quæ eſt de prima, & eſſentiali conſtitutione viuentis: In nutritione verò terminus à quo eſt de alimenti parte: terminus ad quem eſt caro ſecundùm materiam, quæ ſcilicet non eſt de prima conſtitutione viuentis, ſed ſuperadditur corpori organizato, ad hoc vt compleatur vſque ad complementum, ad quod caro ſecundùm formam habet virtutem ſuam limitatam, quod & in ſequentibus magis explicabitur.

274. TERTIÒ Notandum ex traditis *in praced. tract.* 1. *queſt.* 1. quod cùm ſubſtantia creata de ſe non ſit

ſit immediatè operatiua, indiget aliquo ſuperaddito, quod ſit ipſi ratio formalis, qua poſſit exire in actum ſecundum, idque ſunt potentiæ ſuperadditæ, quæ ſunt rationes quibus, ſcilicet formales: hinc ſequitur, quod anima vegetatiua, ſeu viuens vegetabile, cùm ſit ſubſtantia in ſe completa, indiget potentiis tanquam rationibus formalibus ad operandum, iſtæque ſunt generatiua, & nutritiua: ſed quia in primis eſt ſtatus, differentiæque, ſeu rationes formales ſeipſis differunt, non per alias rationes formales: vt docet de omnibus rationibus, & differentiis formalibus Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* hinc rationis formalis non datur ratio formalis, nec potentiæ potentia, nec perfectionis perfectio, quando talis potentia, & ratio formalis eſt completa in ſuo ordine, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſtinct.* 36. *quæſt. vltim. ad* 5. Hinc patet ratio, quare generatiua potentia, & nutritiua multiplicatur in plantis, non verò in viuentibus ſenſitiuis, & rationalibus: in his enim vegetabile dicit potentiam perfectam, obidque & multiplicem in virtute, nec multiplicat iſtas potentias generatiuam, & nutritiuam, niſi ſecundùm officia, & actus, quod & in ſimili docet S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fine corp.* quæ tamen multiplicari actualiter debent in planta, cùm vegetabile formaliter dicat ſubſtantiam completam: in ſenſitiuis dicat tantùm potentiam formaliter: ratio autem poteſt aſſignari huius differentiæ ex doctrina, quam tradit *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. quia ex diuerſitate actuum poteſt inferri diuerſitas principiorum in corporeis, non verò ſemper in ſpiritualibus, quæ habent potentiam multiplicem, & virtualem valentem ſe extendere ad actus plures ſubordinatos: Sic & *lib.* 2. *diſt.* 24. *citat. ad* 8. His poſitis

275. Prima Conclvsio: Anima vegetatiua habet potentias, quibus ponitur in actu primo operandi, quæ ſunt generatiua, nutritiua, & augmentatiua: Sic Seraph. Doct. *in Centil. part.* 3. *ſect.* 21. *&* 22. *& in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 33. quæ tamen ab ipſa non diſtinguuntur niſi formaliter, & cum ipſa realiter identificantur: Sic S. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *quæſt.* 3. Hæc Concluſio patet ex traditis *in citat. quæſtione* de diſtinctione potentiarum ab anima: vnde non eſt, cur hîc rationes ibi datas replicemus.

276. Secvnda Conclvsio: Potentiæ animæ vegetatiuæ ſunt tantùm duæ formaliter, ſcilicet generatiua, & nutritiua: augmentatiua enim non differt à nutritiua niſi virtualiter: Eſt S. Bonau. qui *in Centil. part.* 3. *ſect.* 21. habet hæc verba: vegetabilis ſubdiuiditur in generatiuam, & nutritiuam: prima eſt ad conſeruationem ſpeciei, nutritiua ad conſeruationem indiuidui: Nutritiua habet duos actus, ſcilicet nutrire, & iſte eſt actus ſemper neceſſarius, & augmentare, & iſte non eſt ſemper neceſſarius, ſed ſolùm vſque ad complementum rei: vnde nutriuntur ſemper animalia, non autem ſemper augmentantur (nota hîc Seraph. Doct. ſumere augmentatiuam, provt dicit complementum rei) addit & *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in corp.* hæc notabilia verba: virtute generatiuæ generatur caro ſecundùm formam, ſeu corpus; in

Digitized by Google

in quo conſiſtit fundamentum, & fabrica noſtri corporis, cui virtuti competit operari, quouſque anima infunditur corpori, & in tale nihil poteſt tranſire opere nutritiuæ, & augmentatiuæ, ſecundùm quod nutritiua operatur poſt animæ vnionem: poteſt enim ſolùm conuertere alimentum in carnem ſecundùm materiam, quæ ſcilicet eſt neceſſaria ad complendam corporis fabricam: vnde Seraph. Doct. reducit ad vnicam potentiam ipſam nutritiuam, & augmentatiuam, & ſeiungit generatiuam.

PROBATVR autem prima pars: Generatiua, & nutritiua habent diuerſos terminos formales à quo, & ad quem, vt ſuprà traditum eſt *in* 2. *Notab.* ergo differunt inter ſe: ſed non poſſunt differre realiter, cùm ſint quid eſſentiale animæ vegetatiuæ, nec virtualiter tantùm, cùm habeant diuerſos conceptus obiectiuos: potentiæ enim ſpecificantur penes actus, & obiecta formalia: ergo.

PROBATVR ſecunda pars: Potentia nutritiua, & augmentatiua formaliter exercent idem munus, ſcilicet conuertendi alimentum in carnem ſecundùm materiam pro completione viuentis geniti: ergo non differunt formaliter. Tum quia, vt rectè diſcurrit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *fund.* 5. non poteſt fieri nutritio niſi per additionem alicuius extrinſeci, ſed idem euenit in augmentatione: ergo ſunt vnum, & idem formaliter: ſed hæc materia infrà ex propoſito ſuo loco examinabitur, vbi de augmentatione.

277. OBIICIES primò: Poteſt ſeparari potentia generatiua ab anima vegetante: ergo diſtinguitur realiter.

PROBATVR antecedens: Quia eſt in corporis parte talis potentia, & poteſt tolli à corpore talis pars. Tum quia in pueris, & ſpadonibus, & in aliquibus plantis non adeſt: ergo differt realiter.

RESPONDETVR negando antecedens: Ad probationem reſpondetur, quod dato pro nunc, quod poſſit eſſe in actu exercito in parte determinata organi, de quo in ſequenti quæſtione, adhuc non infertur hæc ſeparabilitas: eſt enim radicaliter identificata cum anima, & ob id in toto corpore: Et ad id de pueris, & ſpadonibus negatur in his non adeſſe, cùm adſit anima, ſeu potiùs anima ſenſitiua, ſed impeditur ob aliquod impedimentum, & defectum: de quo in ſequenti quæſtione.

ADDIMVS ex Seraph. Doct. *in Centil. cit. ſect.* 22. eodem modo diſcurrendum eſſe de aliis quatuor actibus, ſeu viribus nutritiuæ, quæ differunt tantùm penes officia, ſuntque appetitiua, quæ appetit nutrimentum, appellaturque etiam attractiua: digeſtiua, quæ ſeparat cibum conuenientem à non conueniente, illumque concoquet: retentiua, quæ tranſmittit ad ſingulas partes corporis, quod conueniens eſt in nutrimento, vt facta deperditio reſtauretur: & expulſiua, quæ expellit inconueniens, & noxium.

OBIECTIONES contra ſecundam partem Concluſionis infrà ſoluentur: vbi agetur de augmentatione.

278. TERTIA CONCLVSIO: In anima ſenſitiua, & rationali non datur hæc diſtinctio formalis potentiarum

Digitized by Google

tiarum vegetantium, ſed eſt vna formaliter, & multiplex virtualiter, infertur ex traditis ex S.Doct. *in 3. Not.* eſtque expreſſiſſima ſententia Ariſt. 2. *de gener. an, cap. 4. & 2. de an. t. 42. & 54.* vbi dicit vegetantem potentiam eſſe communem, eiuſque actus eſſe generare, & nutrire: Nec valet expoſitio Medul. hîc dicentis Ariſt. loqui de identitate generica, nam Ariſt. expreſsè aſſerit de ſpecifica, eaſque comparat in agendo, & ratione termini docet eſſe vnicam potentiam.

PROBATVR ratione euidenti: Si ſunt in animali potentiæ diſtinctæ vel realiter, vel formaliter generatiua, & nutritiua, & augmentatiua: ergo datur potentia potentiæ, & rationis formalis ratio formalis, ſed hoc eſt procedere in infinitum: ergo

PROBATVR ſequela Maioris: quia vegetatiua in animantibus eſt potentia: ergo eſt ratio, quæ ipſius ſubſtantiæ animatæ: ergo generatiua, & nutritiua, cùm ipſi competant ratione vegetatiuæ, erunt potentiæ ſuperadditæ ipſi potentiæ vegetatiuæ.

OBIICIES: Habent terminos diuerſos, & de ipſis verificantur contradictoria: ergo diſtinguuntur formaliter in animali:

PROBATVR antecedens: Quia vegetatiua, vt eſt generatiua, terminat ad corpus organicum, & ad viuens, nutritiua ad partem. Tum quia vt generatiua, non nutrit, vt nutritiua, nutrit: ergo.

RESPONDETVR, tranſeat antecedens, & negatur conſequentia; nam eadem potentia, cùm ſit virtualiter multiplex, poteſt terminare multipliciter, vt patet etiam in multis aliis, vt infrà probabitur: Et ad id de contradictione.

RESPONDETVR, quod potentia vegetatiua, prout generatiua generat, ſi *ly vt*, quatenùs reduplicat virtutem, negatur: nam vt dicit virtutem, & generat, & nutrit: ſi reduplicat actus, conceditur, ſcilicet quod actus ſunt differentes: hinc non ſequitur differentiam in potentia

279. QVÆRES: In quo ſubiecto ſint, & ſubiectentur iſtæ potentiæ, ſcilicet generatiua, & nutritiua.

RESPONDETVR primò potentiam nutritiuam, quia radicaliter eſt in anima, quæ eſt tota in toto, & tota in qualibet parte: hinc ex conſequenti eſt in toto coniuncto: ſed quia eſt organica, ideò in actu exercito eſt etiam in organo: quod itidem eſt totum coniunctum, quod nutritur; quælibet enim pars viuentis, & viuit, & nutritur.

DICES: Effectus nutritionis ſunt plures ſpecie, ſcilicet in oſſibus, in carne, &c. ergo & multiplicari debet ad multiplicationem effectuum.

RESPONDETVR negando conſequentiam: habet enim virtutem æquiuocam valentem producere iſtos effectus: Præcipua difficultas eſt circa generatiuam, quæ licèt radicaliter ſit identificata cum anima, & ob id ſit in toto corpore: tamen quæſtio eſt, in quonam organo reſideat quoad exercitium, an in toto corpore, an in aliqua determinata parte, an in ſolo ſemine, quæ difficultas in ſequentibus ſoluetur: exigit enim longiorem diſcurſum.

QVÆSTIO II.

De potentia generatiua reſpectu ſeminis ſoluuntur varia quæſita.

280. SVPPONENDVM primò generationem poſſe ſumi vel communiter, ſicque conuenit cuicunque productioni nouæ ſiue ſubſtantiæ, ſiue accidentis, & præcipuè ſubſtantiæ, vel propriè, & ſtrictiſſimè, eſtque viuentium tantùm, ſicque definitur: *Origo viuentis à viuente principio coniuncto in ſimilitudinem naturæ:* Dicitur, *Origo*, ideſt proceſſio, ſeu productio loco generis: Dicitur, *viuentis*, vt excludantur inanimata: Dicitur, *à viuente*, quia principium producens vitam in alio, debet eam habere in ſe, quod intellige de principaliori, non de inſtrumentario agente: ſemen enim non eſt animatum, & vt excludantur etiam, quæ generantur ex putri: hæc enim non eſt ſtrictiſſima generatio viuentium, cùm ſit à cauſis non viuentibus, & æquiuocis: Dicitur, *principio vitæ coniuncto:* quia principium generans debet aliquo pacto eſſe coniunctum viuenti genito per aliquid ſibi intrinſecum vitale, quod verificatur primò per potentiam generatiuam, quæ vitalis eſt, deinde per ſemen, quod, antequam decidatur, coniunctum eſt, & intrinſecum ipſi generanti, & per hanc particulam excluduntur creationes, & cæteræ productiones, in quibus non eſt hæc coniunctio, vti etiam eſt Reſurrectio mortuorum: ſic etiam Dæmon incubus excluditur, dum cauſat generationem hominis per ſemen viri allatum in matrice matris, vt fertur de Merlino ſic generato (ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1.) nam in tali caſu generans eſt homo, ex quo deciſum fuit ſemen: Eadem ratione Pulli non dicuntur filij gallinæ incubantis, & fouentis oua; ſed illius, quæ oua peperit: nec Eua poteſt dici genita ab Adamo, licet fuerit formata ex eius coſta *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 2. Dicitur, *in ſimilitudinem naturæ*, vt exprimatur finis generantis, qui conſiſtit in perfecta aſſimilatione effectus cum ſeipſo, & quò perfectior eſt generatio, eò perfectior aſſimilatio: vnde in Diuinis eſt aſſimilatio perfectiſſima, quia generatio infinita aſſimilat terminum infinito modo, ideſt in identitate naturæ: hinc pullices, & alia animalcula, quæ in homine naſcuntur, non fiunt per talem generationem: licèt enim producantur aliquando ex carne noſtra, quia non producuntur in ſimilitudinem naturæ, ideò filij noſtri non ſunt appellandi: quæ omnia ſparſim tradit Seraphicus Doct. *locis citat. in tractatu de gener. quæſt.* 1.

HIC autem quæritur: quid intelligatur nomine naturæ, quando dicitur in ſimilitudinem naturæ, & quid per productionem naturalem, valdéque inſeruit pro notitia productionum in Diuinis.

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. *& ſeq.* quod generatio poteſt ſumi, vt productio eſt, & vt mutatio *ex lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. provt eſt mutatio, naturalitas eius attenditur ex parte principij paſſiui, ſcilicet ſubiecti inclinati naturaliter ad formam recipiendam: provt productio eſt, naturalitas

Digitized by Google

naturalitas ipſius debet ſumi ex parte principij actiui, quatenùs ſcilicet agens producit per formam naturalem, & naturaliter inclinatam, & determinatam ad terminum ſibi ſimilem: ſicque generatio dicitur naturaliſſimum opus, ſcilicet quatenùs forma, ſeu natura habet hanc inclinationem intrinſecam producendi ſibi ſimile, vt perpetuetur, & per id generatio filij in Diuinis differt à ſpiratione, quæ eſt à principio libero, in quo ſenſu etiam filius dicitur imago naturalis Patris, non ſic Spiritus Sanctus.

Hinc etiam ſequitur, quod genitum producitur in ſimilitudinem naturæ, ideſt eſſentiæ, quæ habeat conuenientiam vel in ſubſtantia, vt euenit in mulo, vel in ſpecie athoma. Addimus tamen, quod generatio preſsè ſumpta eſt tantùm intellectualium agentium, quæ intendunt expreſsè generationem ſimilis: Vnde ſolus homo propriè dicitur Pater; alia animantia impropriè: quæ materia tamen habet proprium locum etiam *in lib. 1. Sententiarum.* Ex quibus ſequitur, quod generatio habet pro termino quoad intentionem generantis ſubſtantiam, ſeu naturam communem conſimilem: & quoad productionem actualem ſubſtantiam primam, hæcque reperitur tantùm in habentibus formam nobilem, quæ eſt vita: Sic *lib. 1. diſt. 5. art. 2. per tot. & diſtinct. 9. quæſt. 1. & pluries alibi.*

Infert ſecundò Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 9. quæſt. 1.* generationem in Diuinis differre à generatione creata: quod illa eſt cum omnimoda perfectione, nempè quia Pater generat Filium ex ſe toto, ex eo quod eius eſſentia eſt vna in pluribus, & tota, hincque ipſi genito tribuit ſuam eſſentiam totam abſque ſui detrimento: in creatis generationibus verò fit, quia Pater producit Filium non ex ſe toto, ſed ex parte ſui, ſcilicet tranſmittendo, & diſcindendo aliquid ſuæ ſubſtantiæ, & hæc eſt neceſſariò cum tranſmutatione: quia enim pars deciſa non habet actum totius, neceſſe eſt, quod per mutationem acquirat, obidque & varietur, & conſequenter interuenit etiam corruptio eiuſdem partis, & cum conuerſione adiuncta ſcilicet ex parte generantis per nouum alimentum receptum, & ex parte geniti, ſcilicet quod illa pars conuertatur in ſubſtantiam geniti, & hæc eſt communis omnibus viuentibus: Cùm igitur ad generationem viuentium concurrat vis generatiua, quæ (vt docet Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 18. artic. 2. quæſt. 3. ad 4.*) reſidet principaliter penes animam per modum mouentis, & agentis, & ipſum corpus per modum veluti materiæ, idque per Semen. Hinc

281. Quæritur primò: Quid ſit ſemen, & quomodò concurrat ad generationem.

Semen definitur à Scoto *lib. 2. diſt. 18. Corpus quoddam, cuius forma non per ſe eſt intenta à natura, ſed propter aliud:* A Laur. Andrea apud Huttad. ſic definitur *Corpus humidum, album, ſpumoſum ex reliquiis alimenti vltimi, & ſpirituum vbique oberrantium permixtione vi ſola teſtium elaboratum ad perfectam animalis generationem:* A Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 20. art. 1. quæſt. 2. & diſtinct. 3. art. 3. quæſt. 1. in fine* ſic definitur: Semen *eſt ſuperfluum nutrimenti relictum ex tertia digeſtione, neceſſarium ſpeciei, virtutique generatiuæ, & ſuperfluum indiuiduo, &*

Digitized by Google

virtuti nutritiuæ, *obidque ordinatum ad aliud:* Circa quam definitionem dubitatur, an Semen propriè ſit verè ſuperfluum: an etiam contineat aliquid ſubſtantiæ generantis.

Prima Opinio eſt communior docens eſſe quid merè ſuperfluum: Sic Meldul. *diſputat.* 8. *num.* 12. Aliique.

Secunda Opinio eſt S.Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quaſt.* 1. *&* *lib.* 4. *diſt.* 40. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp. & ad* 3. aſſerentis in illo ſuperfluo, & cum illo decidere etiam aliquam portionem ſubſtantiæ radicalis ipſius generantis, ex eo quod licèt ſit ſuperfluum generanti, prout eſt indiuiduum, eſt tamen neceſſarium ipſi, & virtuti generatiuæ, prout reſpicit & idem generans vt tale, & conſeruationem ſpeciei: in quo conuenit etiam Serbellon. *diſp.* 3. *de an. art.* 4. *num.* 65. aſſerens aliquando ſemen fieri ex ſubſtantia aliti.

282. Probatur autem à S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quaſt.* 1. *in corp. ad finem in improbatione penultimæ opinionis.* Videmus aliquando genitum aſſimilari proauo: ſed id euenit ratione ſeminis, in quo eſt vis actiua, & aſſimilatiua ex *lib.* 3. *diſt.* 4. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 1. *& lib.* 4. *diſt.* 40. *art.* 1. *quaſt.* 1. ergo non conſiſtere poteſt totum in ſuperfluitate alimenti generantis.

Probatur conſequentia: Quia tale ſuperfluum eſt omninò quid extrinſecum generanti: ergo debet habere aliquid intrinſecum receptum à prioribus generantibus, cùm aſſimilatio non ſit in ſuperfluo, ſed in ſubſtantia.

Probatur ſecundò: Videmus ex coitu hominem attenuari, & ex frequentatione talis actus mortem accelerari: ergo id euenit ratione ſubſtantiæ radicalis; alioquin, ſi eſſet omninò ſuperfluum, deberet potiùs alleuiari: hincque dicunt plures Medici magis detrimentum pati viuens ex emiſſione vna ſeminis, quàm ex emiſſione magna ſanguinis. Tum quia ſi ſemen eſſet omninò de ſuperfluitate generantis, generatio non eſſet vera generatio.

Probatur ſequela: Quia generatio eſt de ſubſtantia generantis. Tum quia nec eſſet vera cognatio, immò magis attineret homo genitus porco (vt verbis Seraph. Doctoris vtar) de quo ſumptum eſt nutrimentum, quàm Patri generanti: cognatio verò (ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 40. *cit.*) dicit duo, ſcilicet relationem ad eandem originem, & principium ſubſtantiale, non verò ad aliquod extrinſecum, & naturalem affectionem, quæ oritur ex inclinatione intrinſeca ipſius geniti ad ſuam originem, & vice verſa. Tum quia dicit Auguſt. *lib.* 10. *de Gen. ad lit.* quod omnes fuimus in Adam ſecundùm corpulentam ſubſtantiam, & ſecundùm ſeminalem rationem: ergo filij ſpectant ad patrem, quatenùs ſunt aliquid Patris, ſed ſuperfluum generantis eſt quid ſibi extrinſecum. Tum quia ex hoc meliùs ſaluatur participatio peccati Adæ in omnibus ab ipſo deſcendentibus, quia omnes in lumbis ipſius eramus: ergo.

Meldul. *diſputat. de gen. n.* 14. affert his rationibus varias reſponſiones, quæ omnes reducuntur ad recognoſcendum iſtas connexiones in ſanguine excrementitio, eo quod (ait ipſe) talis ſanguis eſt aliquid generantis: ſed verè nullius ſunt roboris, cùm talis ſanguis ſemper ſit quid extraneum generanti, obidque concludi

Digitized by Google

concludimus neceſſariò debere recognoſci in ſemine aliquid ſubſtantiæ radicalis generantis.

Insvrgit contra D. Bonauent. *citat.* Maſtrius dicens non poſſe ſubſiſtere hoc aſſertum Seraph. Doct. ob graues difficultates, quas inuoluit: & primò, quia illud humidum radicale in genito transfuſum neceſſariò debet habere propriam formam ſubſtantialem, ſicque in ſemine erit duplex forma, ſcilicet competens ſuperfluo ſanguini, & alia competens ipſi humido radicali; alioquin in nulla parte eſſet aſſignabile tale humidum radicale; vel erit vna forma in duabus materiebus, quod implicat naturaliter, ſed hæc obiecta ſunt nullius roboris: vnde ſecundùm noſtra principia.

Respondetvr ex Seraph. Doct. Semen eſſe corpus heterogeneum, obidque habere vnicam formam ſubſtantialem corporeitatis informantem totam illam maſſam, & hanc formam in generatione viuentis vel corrumpi, generarique viuens: vel ſi non corrumpitur, ſubordinari formæ viuentis.

Addimvs eandem difficultatem occurrere in aduerſa opinione: nam illud ſemen, etiam ſi ſit ſuperfluum, habet ſuam formam: ergo & ipſa in generatione debet corrumpi: idem & Nos dicimus de eodem ſemine continente varias partes heterogeneas, quod & docent Multi apud Runium *lib. 2. de Anima cap. 4. q. 3. num. 59.*

283. Qværit deinde *cit.* Maſtrius in obiiciendo, & eſt ſecundum Dubium pro ſolutione huius quæſtionis, quomodò tam parua pars poſſit cum tota ſubſtantia geniti commiſceri, immò cum omnibus deſcendentibus? id enim eſt inintelligibile (ſubdit ipſe) ſed Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 30. cit. & lib. 3. diſtinct. 3. part. 2. art. 2. quæſt. 2. præcipuè ad vlt.* occurrit dicens, quod hæc aſſertio non ſolùm eſt intelligibilis, ſed eſt valdè rationabilis: Illa enim materia corpulenta licèt parua, commixta cum ratione ſeminali, & humido radicali, & quantitate virtutis ex generante tranſmiſſis eſt virtuoſiſſima, habetque potentiam conuertendi ad ſe aliam naturam, ita vt ſufficeret ad omnium procreationem addito ſibi illo, in quo poſſit ſe multiplicare: & eſt exemplum, ſi aliquis haberet fermentum, quod commiſceret commixtione perfecta toti paſtæ, nihil fieret de illa totali paſta fermentata, quod non diceretur fermentari de illa paſta: ſimiliter ſi illa paſta commiſceretur adhuc alij maiori paſtæ, & ſic procedendo quaſi innumerabiles panes fermenrati poſſent fieri ex modico fermento per appoſitionem rei fermentabilis: ſic & in propoſito ex modico ſemine per appoſitionem humoris ſuſceptibilis rationis ſeminalis poſſent innumerabiles homines propagari, & in hoc ſenſu dicimus fuiſſe in Adam, non quod alia materia non fuerit conuerſa in corpus noſtrum, ſed per coniunctionem cum illo humido radicali, quod ab Adam fuit deciſum, quod tranſit in veritatem humanæ naturæ prolis: Ratio autem eſt, quia ſemen eſt quantum mole, & quantum virtute: quantitas autem virtutis ſe tenet ex parte formæ, & poteſt dici ratio ſeminalis, & hæc cùm ſit forma, etiam multiplicabilis eſt, & ex hoc poteſt ſibi ſimilem inducere in materiam ſibi appoſitam: quantitas autem molis, licèt ſit parua, poteſt tamen ex-

 tendi

Digitized by Google

tendi, adeò vt commiſceatur valdè magnæ quantitati per eam naturam, qua omne corpus eſt in infinitum diuiſibile, poteſtque commiſceri magnæ quantitati, & virtute ſeminali totum trahere ad naturam ſuam, & ex illa tota quantitate poteſt fieri aliud, quod non fieret ex illo paruo ſemine per ſe: Hinc Seraph. Doct. *lib.3.diſt. 3.cit.* infert, quod licèt Chriſtus fuerit genitus ſecundùm hanc corpulentam maſſam Adæ, tamen quia Corpus Chriſti non fuit formatum ſecundùm ſeminalem rationem, ideſt ſecundùm curſum, & legem naturæ, ſed ſecundùm cauſalem tantùm: ſemen enim illud deciſum ex lumbis Beatæ Virginis non erat ſufficienter actiuum reſpectu Corporis Chriſti efformandi ex ipſo, ſed tantùm ſecundùm potentiam obedientialem, ideò exemptum fuit à labe originali: huic rationi adde & alias, de quibus Theologi in tertio libro ſententiarum. Quod & dicendum eſt proportionaliter de B. Virginis conceptione, cuius materia fuit excepta, & ſublimata ſupra omnem maculam, & omnem legem concupiſcentiæ: Sed de hac materia alibi.

Obiicies tertiò: Illa virtus, quam ponimus in ſemine cum illo humido radicali, vel eſt ſubſtantia, vel accidens: ſi primum: ergo erit corporea, ſicque dabitur multiplex corporeitas in genito: Si ſecundum, ergo tranſit de ſubiecto in ſubiectum:

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.2. diſtinct. 31. art. 1. quaſt. 1. in corp.* eſſe ſubſtantialem, quia eſt virtus illius ſubſtantiæ actiua, & penetratiua, & generatiua corporis geniti, de qua in Phyſica egimus, & quam ponit Seraph. Doct. *lib.2. diſt. 15. art.3. quaſt.vlt. & lib.2.diſt.18.art.1.quaſt.2. & lib.1.diſt. 3. part. 2. art. 1. quaſt.3. & lib. 2. diſt. 31. art. 1. quaſt. 1. in corp. & ad* 4. Qua reſponſione ſoluitur alia quæſtio, quæ ab Aliquibus proponitur, præcipuè à Guarino *diſp. 5. de vin.gener. exp.ſ.12.* An detur aliqua virtus vniuerſalis conformatiua, quæ fœtum organizet: Cui reſpondetur affirmatiuè, & à S.Bonau.*in Itin. ment. cap.* 2. appellatur virtus regitiua ſubſtantiæ ſpiritualis, ideſt, animæ: *& in Centil. part. 3. ſect. 22.* appellatur potentia corporis regitiua: & *lib. 3. diſt. 4. art. 1. quaſt. 2. ad* 1. appellatur virtus actiua, & aſſimilatiua, in quo ſenſu dicitur etiam corporalis, licèt ad aures S. Doct. minùs propriè: eſtque naturalis competens potentiæ generatiuæ, & nutritiuæ: & ratio eſt, quia ſi non adeſſet hæc forma, ſeu virtus vniuerſalis reſpiciens omnes partes efformandas corporis, deberet multiplicari ad multiplicationem partium, & membrorum, vt ſunt duo pedes, duo oculi, &c. ſicque in manu deberent decem virtutes recognoſci pro decem digitis, & tot alias, quibus componitur manus, quod eſt maximum abſurdum, & multiplicatio ſuperflua.

Adverte tamen hanc virtutem, de qua hîc loquimur, non eſſe eandem, de qua ſuprà dictum eſt, non diſtingui realiter ab anima, ſed eſſe quandam ſubſtantialem qualitatem immiſſam, & à generante deciſam, & ſimul impreſſam in ſemine, ſeu cum illa ſubſtantia radicali connexam: de qua ſatis ſuprà dictum eſt.

284. Obiicies quartò: Quia ſequeretur talem ſubſtantiam radicalem eſſe eſſentialem & generanti, & genito, quo dato: In Reſurrectione in quonam ex his reſurget?

Respon

Digitized by Google

Respondet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 6. & *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 10. *art.* 1. *quæſt.* 2. eſſe vtrique eſſentialem, ſed differenti modo: nam generanti eſt eſſentialis ſecundùm partem tantùm, & radicalis virtuti generatiuæ ipſius, non nutritiuæ, obidque eſt ordinata ad aliud efformandum: vnde hæc ſubſtantia generatiua, ſi decidatur ab ipſo, ſiue aliud generetur, ſiue non, nunquam reſurget in eo, ſed in genito, quia ex ea fabricatur totum corpus, & eſt ſicut totius corporis fundamentum, & quando ei vnitur anima, tunc incipit eſſe de veritate humanæ naturæ geniti, & cum eo reſurget: eſt enim caro ſecundùm ſpeciem, obidque, cùm ſit tota ſpecies eiuſdem geniti, nunquam poteſt fieri caro ſecundùm ſpeciem alterius, etiamſi ab altero manducetur, & per nutritionem conuertatur in ipſum, ſed erit caro ſecundùm materiam, obidque ad ipſam carnem ſecundùm formam anima illius ſemper ſeruat peculiarem ordinationem: Vide ibid. Seraph. Doct. & præcipuè *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. vbi egregiè pertractat hanc materiam: Hinc etiam ſequitur, quod humiditas radicalis in genito, cùm habeat quantitatem virtutis gradualis, etiam ſecundùm quantitatem ipſius tum ex parte caloris, tum ex parte extenſibilitatis ipſius virtutis exiſtentis in carne ſecundùm formam conuertit alimentum in carnem ſecundùm materiam, vſquequo creſcat ad ſuum terminum: quodlibet enim viuens habet determinatos terminos in paruitate, & magnitudine, inter quos ſtatura Chriſti dicitur medium tenere inter homines, & hinc vnus homo magis augmentatur, quàm alter, & aliquando ſtat augmentum, quia caro ſuperueniens facit in fine quaſi aquoſum, quod & videtur in vino commixto cum aqua: Sic & *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *dub.* 3. Vide, quæ dicta ſunt *in tract. de mixtione à num.* 152.

Obiicies quintò cum eodem Medul. Pars deciſa ſubſtantialis tendit ad corruptionem, vt patet de manu, pede, &c. ſed quod tendit ad corruptionem, non poteſt eſſe principium generationis in eadem ſpecie: ex corruptione enim vnius aliud generatur.

Respondet S. Bonau. quod Pars deciſa, quando non ordinatur intrinſecè ad aliud efformandum, tendit ad corruptionem, quando verò in ea adeſt vis generatiua, & ordinatio ad aliud, non eſt via ad corruptionem, ſed ad generationem:

Dices: Ergo ſemen aget in ſeipſum: dum enim propriam materiam diſponit ad formam filij, molitur ſui deſtructionem, quod videtur impoſſibile.

Respondetur ex S. Doct. dari in ſemine partem paſſiuam, & actiuam: actiuam agere in paſſiuam, ſicque per accidens moliri ſui deſtructionem, cùm talis actio ordinetur ad generationem filij.

285. Obiicies ſextò: Illa ſubſtantia radicalis erat animata ab anima Patris: ergo dum deciditur ab ipſo, moritur, ſicque tendit ad corruptionem.

Et ſi reſpondeatur remanere in ipſa virtutem ſubſtantialem, qua talis ſubſtantia informata poteſt generare embrionem, ipſum vegetare, & tandem attingere generationem viuentis, & ob id quia mors naturalis ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in*

Digitized by Google

*in corp. & diſt.*43. *art.* 1. *queſt.*1. *ad* 1. euenit vel ex diſſolutione humidi radicalis cauſata à pugna elementorum, & ab actione caloris naturalis, cùm talis conſumptio non interueniat in noſtro caſu, non poteſt dici mors.

Contra hanc reſponſionem eſt, quia ſequeretur adhuc ſemen eſſe animatum, cùm habeat virtutem vegetantem, quod eſt falſum ex traditis.

Respondetvr admiſsâ reſponſione data inter obiiciendum, negatur ſequela, ſcilicet quod ſemen ſit animatum: quicquid dicant plures Thomiſtæ, & Alij, licèt ſit informatum tali virtute: vt autem rectè intelligatur hæc reſponſio: Adnotandum ex Seraph. Doct. quod licèt talis ſubſtantia ante deciſionem à Patre generante ſit animata, poſt deciſionem tamen remanet priuata anima, ſimulque informata illa virtute ſubſtantiali, qua poteſt exercere actus vegetationis: verum quidem eſt, quod ab Aliquibus apud Ruuium *lib.*2. *cap.*4. *queſt.* 3. *num.* 62. appellatur anima vegetatiua; ſed tamen impropriè tantùm, cùm ſit virtus Patris generantis, quæ diſponit, mouet, regit, & operatur in carne, & ſemine vſque ad animæ infuſionem, in quo ſenſu dicitur embrio priùs viuere vita plantæ, poſteà vita ſenſitiua, & tandem vita rationali aduemiente anima. Quod autem ſemen non ſit animatum, patet ex traditis ſuprà *in tract.* 1. Tum ex eo quod (vt ait Seraph. Doct. *lib.*1. *diſtinct.* 9. *dub.* 12. viuum gignitur ex viuo per non viuum, ſcilicet per ſemen. Tum quia non viuit vita Patris, nec Matris, nec geniti. Tum quia exigeret nutritionem, ad hoc vt conſeruetur diutiſſimè, vt euenit in multis ſeminibus plantarum, & ouis piſcium, papilionum, &c. Tum quia eſt ex reliquiis vltimi alimenti, deciditurque ſpontè à toto: ergo non viuit: nulla enim pars diuiditur, quæ ſit animata ſpontè à toto, ſed naturaliter retinere nititur vnionẽ cum eo.

Dices: Semen concurrit ad generationem viuentis effectiuè, ſed viuum non poteſt produci à non viuo effectiuè: ergo erit animatum, vel non concurrit niſi materialiter. Tum quia embrio, qui fit ex ſemine, vegetatur, & mouetur ſenſibiliter, ergo. Si dicas concurrere diſpoſitiuè, non valet, cùm accidentia ex aliàs traditis non poſſint attingere productionem ſubſtantiæ, nec valeant producere actus vitales, quia viuentia exigunt principium vitale: Hinc propter hanc obiectionem, & difficultatem plures cum Fabro *Theor.* 69. recurrunt ad Deum vt Authorem viuentium, & efficientem tales motus, quod tamen eſt indignum Philoſopho, qui non debet recurrere ad vniuerſales cauſas ſine euidenti neceſſitate.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *queſt.*1. *in corp. verſus finem, & lib.* 2. *diſt.* 31. *art.* 1. *queſt.* 1. *in corp. & ad* 4. *& diſt.* 30. *art.* 3. *queſt.* 1. *&* 2. In ſemine adeſſe virtutem ſubſtantialem Patris cum illo humido radicali attingentem organizationem corporis, & productionem viuentis: vnde licèt ſemen ſit non viuum, poteſt tamen dici inſtrumentaliter aliquo modo viuum ratione talis virtutis inſtrumẽtariæ: qua reſponſione ſoluuntur plures, & maximæ difficultates, quæ occurrunt in hac materia & cum Thomiſtis, & cum Scotiſtis.

286. Et vt habeatur ſenſus S. Doct. ſubiicio

ſubiicio hæc verba ipſius verè digna, & ſublimia *ex lib. 2. diſtinct. 15. art. 1. quæſt. 1. in corp.* Sic dicens Philoſophus *lib. 16. animal.* oſtendit, quod vegetabilis, & ſenſibilis priùs ſunt in ſemine in potentia, quàm educantur in eſſe: & ibi videtur innuere, quod illud, quod format membra, non eſt aliud, quàm ipſa animæ virtus, & illam vocat potentiam actiuam intrinſecam ipſi ſemini, quæ vt corpus ex ſemine productum eſt, & organizatum, vt poſſit ab eadem perfici, prodit in actum, & efficitur perfectio corporis Phyſici organici: Aut certè illud, quod format membra, potiùs eſt anima Patris, & Matris, ex cuius operatione in brutis dicitur ineſſe anima prolis, ſecus autem in hominibus, vt infrà videbitur: Nota hîc apud Seraph. Doct. valdè differre productionem animalium, & hominis: nam in animalibus adeſt ratio ſeminalis, & virtus actiua concurrens cum virtute exiſtente in ſemine generantis ad eductionem animalis: & in homine concurrit cum eadem virtute ad eductionem formæ organizationis non attingendo productionem animæ rationalis, quæ ab extra aduenit, ſubdit Seraph. Doct. vnde Philoſophus *ibid.* dicit, quod res corporales plenæ ſunt virtute animæ: & D. Aug. ait, terra prægnans eſt ſeminibus non tantùm reſpectu arborum, ſed & animalium: *& lib. 2. diſt. 31. art. 1. quæſt. 1. in corp.* notat, quod ſenſualitas, ſeu ſenſibilitas tribus modis accipitur: primò, prout dicit diſpoſitionem ex parte carnis ad actum virtutis ſenſitiuæ: ſecundò, prout dicit diſpoſitionem ex parte carnis ad ſentiendum cum virtute ſpirituali mouente, nondum anima carnem perficiente, & iſta eſt in embryone ante ipſius completam animationem: cùm enim non ſit corpus organicum, non poteſt ibi eſſe anima propria geniti, ſed ibi eſt virtus animæ Patris, quæ quidem eſt in ſemine, ſicut in ſubiecto deferente, ſicut virtus motoris defertur ſimul cum lapide proiecto; & ideò hæc ceſſat, quando eius operatio conſumatur, quod fit, quando corpori organizato inducitur anima: tertiò, prout dicit non ſolùm diſpoſitionem cum virtute mouente, ſed habilitatem, & potentiam, quæ ineſt ex anima perficiente: primo, & ſecundo modò ſenſibilitas eſt in nobis à generante: quia cùm ſemine deciduntur calores, & ſpiritus, per quos caro diſponitur ad ſentiendum: transfunditur etiam ſimul cum hoc aliqua virtus animæ, quæ mouet, & regit, & operatur vſque ad inductionem animæ: tertio modo eſt ab anima informante. Hæc S. Bonauent. Per quæ patet ſolutio alterius difficultatis, quare ſemen aliquando appellatur caro: aliquando Sanguis.

Respondet Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 3. part 1. dub. 3.* quod ille humor dicitur caro reſpectu carnis, quæ ex ipſo formatur: item ſanguis reſpectu ſuæ originis: item & ſemen ratione ſuæ formæ, quam habet.

Qværes tertiò: Ad quid inſeruiunt calor innatus, & ſpiritus vitales, animales, & naturales, ſi ſufficit illa virtus ſubſtantialis.

287. Respondet S. Doct. ex traditis, quod duplex qualitas concurrit ad formationem animalis: altera ſubſtantialis, hæcque attingit productionem ſubſtantiæ, vt dictum eſt, altera accidentalis, eſtque diſpoſitiua ad recipiendam formam

ſubſtantialem, & conſeruatiuam dictæ virtutis ſubſtantialis in ſubſtantia radicali exiſtente in ſemine, & hæc prouenit à calore innato, & à ſpiritibus exiſtentibus in ſemine, qui calor, & ſpiritus dicuntur de natura cœleſti, nempè per conformitatem, ſcilicet propter ſubtilitatem, actinitatem, & ſubleuationem à natura contrarietatis *ex lib.* 2. *diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* ad differentiam caloris conſumentis, qui oritur ex inæquali complexione: calor autem innatus oritur ex complexione æquali, & dicitur etiam complexionalis: Sic *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 4. *quæſt.* 1. *ad* 4. Explicat hoc totum optimè Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& in Centil. part.* 3. *ſect.* 25. dicens, corpus hominis ſit proportionabile animæ rationali, licèt entitatiuè ſint diſtantia, & longè diuerſa ſecundùm ſupremum animæ, & infimum corporis, ſed fiunt proportionabilia, & proxima ſecundùm infimum animæ, & ſupremum corporis hoc pacto: Spiritus enim rationalis habet potentiam viuificandi, potentiam vegetandi, & potentiam ſenſificandi: corpus humanum habet complexionis æqualitatem, ſic recipit vitam per medium, ſiue vinculum ſpirituum vitalium ipſum diſponentium ad vitam recipiendam, habet & organorum multiplicitatem, & organizationem, ſecundùm quam recipit vegetationem, & ſenſationem per ſpiritus animales, & naturales diſponentes ad talem vegetationem: qui ſpiritus, ait *Serm.* 1. *Hexaëm.* à corde prodeunt omnes per totum corpus, qui prout emittuntur per arterias, dicuntur vitales: dicuntur & animales, prout emittuntur per neruos ad cerebrum, & à cerebro per omnem partem corporis: & naturales, prout emittuntur per venas ad hepar, & ab hepate ad reliquas partes: Hincque cor dicitur principium motus, & ſenſus *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *q.* 2. *ad* 1. Ex quibus patet, qualis ſit proportio animæ, & corporis, explicaturque exemplo ignis, & terræ, quæ multùm diſtant, & tamen nectuntur duplici medio: Vno, quod magis communicat cum terra, eſtque ſiccitas: Altero, quod magis communicat cum igne ſcilicet calore, calor enim, & ſiccitas non ſunt contraria: Rurſus adeſt proportio inter corpus, & animam rationalem in ordine ad finem: nam animæ data eſt vertibilitas liberi arbitrij, ideò datum eſt ei corpus potens mori, & in ſempiternum viuificari: & quia anima creata eſt veluti tabula raſa, & nuda, datum eſt ei corpus habens organa multiplicia, vt in illo poſſit perfici in ſcientiis. Rurſus in corpore adeſt recta proportio ad finem, eſt enim ordo in formis corporalibus: forma enim elementi eſt ad formam mixti, & hæc ad formam complexionis, hæc ad alias ſuperiores diſponentes, quæ cùm ſint imperfectè, tandem diſponunt ad vltimam, ſcilicet ad rationalem, per quam corpus, & anima efficitur particeps æternæ beatitudinis: Hæc S. Bonauent. clarè, & acutiſſimè de more ſuo.

Hæc igitur ſit Concluſio: quod ſemen efformatur non ex chylo, qui eſt cibus primò concoctus in ſtomacho, nec ex ſanguine concocto in hepate, ſed ex eodem ſanguine concocto in corde, à quo cùm tranſmittatur pro alimento ad omnes partes corporis, reliquiæ huius alimenti inſeruiunt ad efformandum ſemen: ſanguis

ſanguis enim ille tractus ad vaſa ſeminaria ibi denuò concoquitur, dealbatur, & commixtus cum ſubſtantia radicali deciſa à generante fit aptus ad generationem: quarè principium radicale huius effectus mirabilis eſt cor, à quo, & ſanguis, & calor naturalis, & ſpiritus vitales, & animales, & arteriæ venæ, nerui, & ſimilia dependent.

288. QVÆRES quartò: An Semen decidatur ab omnibus membris corporis: an à determinata parte.

HIPOCRATES, & Alb. Mag. cum Aliquibus Aliis videntur ſentire decidi ab omnibus membris.

SED communiſſima Opinio eſt oppoſita, ſcilicet decidi à determinata parte corporis: Sic S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 20. quaſt. 2. fund. 4.* vbi docet adeſſe in animali vaſa, & organa virtutis generatiuæ ad humoris ſeminarij generationem, deciſionemque: idem *lib. 2. diſt. 18. art. 1. quaſt. 2. fund. 2.* vnde cùm immittatur à corde reſiduitas vltimi alimenti ad vaſa ſeminarij, & à lumbis generantis fiat deciſio ſubſtantiæ radicalis, ibi efformatur ſemen completum, prolificum, & aptum ad generationem viuentis: Idque patet ex ſimilitudine ſeminum plantarum, quæ formantur in parte determinata. Tum quia alioquin ſi in generante deficeret aliqua pars integralis, vt brachium, pes, etiam deberet deficere in genito, quod tamen eſt falſum. Tum quia ſi non concurrerent vaſa ſeminaria ad complendam actiuitatem ſeminis, Caſtrati, & Eunuchi poſſent generare, cùm aliquod ſemen emittant.

ADDIMVS poſſe dici ſemen ſpectare ad omnia membra originaliter, ideſt quatenùs eſt ex ſanguine in corde concocto, ex quo ſi fuiſſet neceſſarium, transfundi deberet ad omnia membra, ſed quia eſt ſuperfluus, hinc recipitur in determinata parte.

OBIICIES: Virtus generatiua ex traditis eſt in omnibus partibus corporis: eſt enim potentia animæ: ſed anima eſt in toto corpore: ergo & hæc potentia.

CONFIRMATVR: Quia in omnibus membris adeſt virtus generatiua producendi conſimile: nam, vt ait Guarin. *diſp. 5. exp. 3.* ſi aliquod membrum deformetur ex aliqua parte, & ibi relinquatur modus, quo poſſit nutriri, & ſeruari organi forma, reparat ſe, & ad priſtinam integritatem ſe reſtituit: ſed hoc non eſt officium virtutis nutritiuæ, ergo virtutis generatiuæ: Virtus enim nutritiua habet reparare minimas partes, quas calor naturalis deſtruit: non autem magnas diſruptiones, vulnera, &c. illa enim conſiſtit in reparatione ſubſtantiæ aliti, non in coniunctione vnius partis ad aliam.

RESPONDETVR concedendo totum primum argumentum, ſi ſermo eſt de anima, ipſiuſque potentiis quoad entitatem: negando quoad exercitium, eo quia eſt potentia organica, tantúmque in organo habet operari, qualia ſunt vaſa ſeminaria.

AD Confirmationem reſpondetur illos effectus eſſe à virtute nutritiua, quæ eſt ſimul adgeneratiua, & augmentatiua: ſic negatur conſequentia: idque clariſſimè patet, quia per nutritionem tot membra diuerſa perficientur.

DICES: Ex ſemine formantur omnia membra: ergo requiritur

correſpondentia ad omnia membra: ſed hæc non poteſt eſſe niſi per aliquid emiſſum à membris generantis: ergo:

Respondetvr ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quaſt.* 2. *fund.* 3. quod ſemen habet rationem totius, & partium rei generandæ: ſed id habet ratione virtutis generatiuæ exiſtentis in ſemine, cum quo concurrunt ſpiritus vitales, & animales, & à corde, & à membris prodeuntes: in quo ſenſu poteſt dici prodire ab omnibus membris, vt dictum eſt ſuprà, ſed non propriè per deciſionem alicuius ſubſtantiæ membrorum.

Dices iterum debilitationem ſentiri per totum corpus ex nimia ſeminis effuſione: vnde ſcribit Laurentius ex Auicenna, plùs quadrageſies debilitari animal ex emiſſione ſeminis, quàm ſanguinis: Et hinc Ariſt. *lib. de longit. vita* ſcribit animalia ſalacia citò ſeneſcere: Et Confirmatur ex motu vniuerſali totius corporis, qui in generatione concurrit: ergo ſignum eſt, &c.

Respondetvr debilitationem fieri per totum corpus ex eo, quod pars illa, in qua fit ſemen, & ex qua deciditur ſubſtantia radicalis, ſcilicet ex lumbis, ſugit ſanguinem ex viciniotibus partibus, quæ per hoc debilitantur: tum & ob correſpondentiam, quam habent omnes partes ad inuicem, & maximè poſt coïtum ob deperditionem maximam ſpirituum vitalium, & animalium, quorum motus etiam eſt cauſa agitationis corporis, & maximè vt dicit S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 20. *artic.* 1. *quaſt.* 3. quia virtus naturalis hominis poſt peccatum exiuit rationis imperium, ideò laxatis ſibi habenis toto impetu ſe præcipitat in delectabile ſibi oblatum ob defectum virtutis retardantis: Vide *ibid.* Seraph. Doct. Et hæc de Semine.

Qværes quintò: an ſemina plantarum viuant?

289. Respondetvr, quod Multi id negant: Alij affirmant: Nos ex Seraph. Doct. eiuſque principiis *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp. in fine & ad* 4. & 5. dicimus primò ineſſe in illa materia ſeminarium omnium formarum, ſed ratione peculiarium diſpoſitionum, & virtutis ſubſtantialis deciſæ à planta producente, ex ea poſſe educi tantùm plantam vniuocam ipſi plantæ generanti, & ſi aliquando oppoſitum accidit, id euenit ratione contrariarum diſpoſitionum: Secundò dicimus probabilius eſſe ſemina plantarum eſſe viua, & informata anima vegetatiua: id patet ex eo, quod augentur per intus ſumptionem, & ſecundùm omnem partem habent & organa, ſcilicet quaſdam venulas, ratione quarum per propriam potentiam attrahunt ad ſe alimentum, quod non facit ſemen viuentis ſenſitiui. Tum etiam quia & in plantis continuantur, & poſtquam deciſa ſunt à plantis, magis matureſcunt per decoctionem humorum, & retinent ſuam virutem generatiuam in parte determinata, vt patet continua experientia: Hæc, inquam, dicta volumus probabiliter tantùm; nam in hoc potiùs proceditur diuinando, cùm tot, & diuerſi effectus videantur in plantis, & in ſeminibus, quorum cognitio nobis occulta eſt.

QVÆS

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

De cauſis principalibus generationis Patris, & Matris: Vbi & de generatione cæterorum animantium, & plantarum.

290. DE Cauſa minùs principali, & inſtrumentaria generationis hucuſque egimus; Nunc ipſam generationem per ordinem ad principalem cauſam conſideramus, & quærimus, an vtrumque Parens, ſcilicet tam Mater, quàm Pater concurrant ad generationem actiuè: an verò Mater paſſiuè tantùm.

PRIMA Opinio eſt D. Thom. *3. part. quæſt.* 32. *art.* 4. & Sequac. negantium Matrem concurrere actiuè, vetumque ſemen emittere, ſed paſſiuè tantùm, ſuſtinentque ſolùm generationem à Patre actiuè prouenire: Hinc dicunt Matrem ſolùm ſubminiſtrare ſanguinem menſtruum: dicitur autem menſtruus, quia poſt 14. *annum* regulariter quolibet menſe tranſmittitur ex vtero, eſtque ſuperfluum, quod remanet ex nutritione, & cùm mulier plus viris abundet ſanguine, etiam abundat tali menſtruo; circa quem operatur virile ſemen in generatione prolis.

SECVNDA Opinio eſt communis his temporibus, eſtque Scoti, & Sequac. quam priùs docuit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 1. communiter aſſerentium vtrumque Parentem concurrere actiuè, eſt & Medicorum, qui in hac materia preferri debent Philoſophis. Pro ſolutione

PRIMÒ Notandum, quod vt ſuprà dictum eſt, cùm generatio viuentium, & præcipuè rationalium ſit productio viuentis ex ſimili viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ, ad hoc vt quis poſſit dici verè Pater, & Mater, iſtæ conditiones requiruntur: Prima, quod Pater, & Mater generant de ſubſtantia viua naturali, cuius defectu cadauer reſpectu vermium, & ſol reſpectu ranæ non ſunt Pater, vel Mater, cùm non ſint principia viua, hæc conditio traditur à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *dub.* 15. & *quæſt.* 1. *ſeq.* & *lib.* 3. *diſt.* 4. *dub.* 2. & *q.* 2. *ad* 1. & 2. Secunda, quod generent per modum naturæ: ſic Deus non dicitur propriè Pater creaturarum, cùm ipſas producat liberè, & contingenter: Sic Seraph. Doct. *ibid.* Tertia, quod generent ſubſtantiam viuam: ſic corpus humanum non dicitur Pater excrementorum: ſic *lib.* 1. *diſt.* 9. *dub.* 12. Quarta, quod Pater generat ſubminiſtrando ſemen ad differentiam Matris, quæ non ſolùm proprium ſemen ſubminiſtrat, ſed & organizat corpus: Quinta, quod ſubſtantia genita ſit eiuſdem ſpeciei propriæ, vel proximæ cum generante: vnde aſinus dicitur Pater Muli, cùm ſint eiuſdem ſpeciei proximæ, licèt non propriè: non eſt enim neceſſe, vt conueniant in ſpecie athoma, licèt nec ſufficiat, vt conueniant tantùm in aliqua ratione generali entis, vel ſubſtantiæ, ſed ſufficit, vt conueniant in aliquo genere vltimo, in quo diuerſæ ſpecies conueniunt, & tale reperitur commune aſino, & mulo, licèt tale genus ſit innominatum: Sic ex Scoto Meldul. *de gen. diſp.* 8. *num.* 7. & S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 1. *dub.* 11. ſic enim exit extra genus generantis quantum ad formam communem, & naturam ſcilicet ſpecificam, & athomam.

291. Se

291. Secundò Notandum, quod communiter dicitur Mater in generatione ſe habere vt principium paſſiuum, Pater vt actiuum: quod tamen intelligendum eſt non abſolutè, ſed comparatiuè: vt ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. Mater enim recipit ſemen à Patre deciſum in matrice, ſed ſimul etiam dediſcindit ſemen proprium, quod ad organizationem, & generationem habet ſuam actiuitatem, licèt inferiorem, & ſubordinatam, & diuerſam ſpecie ab actiuitate Patris: & hinc ratio Matris ratione huius paſſiuitatis non transfertur ad Diuina, ſed tantùm ratio Patris licèt transferatur ad Diuina actus maternus, vt concipere, & parturire, pro eo quod in Diuinis agit vnum vt principium, at in creatis duo ſunt principia: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 5. *dub.* 9. Ratio autem, quare talis actiuitas debeat vtrique parenti aſſignari, eſt, quia ſemen de ſui ratione dicit duo, ſcilicet vim actiuam, & vim aſſimilatiuam in natura: Sic Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. & 2. & *lib.* 4. *diſt.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. ex quo ſequitur, quod cùm filius neceſſariò dicatur productus de ſubſtantia Patris, & Matris, *ly* (*de*,) debet importare terminum formalem actionis generatiuæ, ſuper quam fundatur relatio paternitatis, & maternitatis: ſumitur enim ſubſtantialiter originaliter, vt ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 2. obidque in actione deciſiua ſeminis ab vtroque parente actiuè deriuatur per generationem, non verò in organizatione, aliiſque actionibus ſecundariis per Matrem præſtitis, in quo ſenſu dicitur filius genitus de ſubſtantia Patris, & Matris, in qua propoſitione *ly* (*de*,) non dicit tantùm habitudinem princpij actiui, nec tantùm paſſiui, ſed conſubſtantialitatem cum habitudine originis: Sic *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

292. Tertiò Notandum, quod in generatione prolis in vtero plures motus, ac tranſmutationes concurrere debent: primò deciditur ſemen à Patre, & Matre: ſecundò ſemen Patris vtpotè fortius, & perfectius agit in ſemen Matris ipſum alterando, alteratoque iſto, alteratur & ſemen Patris: omne enim agens in agendo repatitur. Tum quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. ambo ſemina ſe debent commiſceri ad inuicem, & vniri, in quo vnum ſe habet veluti materiale, & minùs validum: aliud vt formale, & fortius: tertiò corrumpuntur ambo, & ex eis virtute generatiuæ fit embryo, in quo incipiunt fieri organa, ac partes corporis ordine quodam: nam priùs gignitur cor: deinde hepar, poſteà cerebrum, ſucceſſiuéque oſſa, nerui, &c. & peractâ organizatione inducitur anima, ad quas tres tranſmutationes vtrumque parens concurrit actiuè, ſed principalius Pater, licèt quoad organizationem poſſit dici principalius agens Mater, cùm ibi immediatè concurrat: Pater verò mediatè tantùm, ſcilicet mediante illa virtute ſubſtantiali immiſſa in ſemine.

293. Quartò Notandum, quod vt notat Seraph. Doct. *Serm.* 11. *Hexaëm.* & *lib* 1. *diſtinct.* 9. *artic.* 1. *quæſt.* 1. & *ſeq.* Deus dedit virtutem cuilibet rei, vt gigneret ſui ſimilitudinem ex naturali fœcunditate: communicatio enim ſui eſt perfectio maxima naturæ, obidque communicàta naturæ cuicunque creatæ modo magis

magis, vel minùs perfectò, ſecundùm maiorem, vel minorem ipſius naturæ perfectionem. Hinc mouetur quæſtio, an detur aliqua natura, quæ ſit ſterilis ſiue in plantis, ſiue in animantibus vel maſculis, vel fœminis: & an in omni generatione viuentium requiratur duplex comprincipium diuerſi ſexus tanquam conditio eſſentialis, & neceſſaria: & an quodlibet viuens emittat ſemen ad ſui ſimilis generationem: quæ omnia per ſequentes Concluſiones ſoluentur: Hinc

294. PRIMA CONCLVSIO: Non ſolùm Pater, ſed & Mater actiuè concurrit ad generationem, licèt principaliùs Pater: Eſt. S. Bonauent. *loc. cit. in princ. quæſt.* Scoti, & communior, cuiuſque probationes præcipuè deſumuntur à DD. ex principiis anathomicæ artis.

PROBATVR igitur primò ex eadem arte, & ſimul ex principiis Philoſophiæ: Vbi ſunt eadem principia formaliter, ibi eſt idem concurſus: ſed tam in Matre, quàm in Patre adſunt eadem principia actiua generationis: ergo ſi Pater concurrit actiuè, & Mater. Probatur Minor ex S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 2. & 4. principia generationis ſunt duo, alterum ex parte animæ, eſtque potentia generatiua, & alterum ex parte corporis, ſuntque vaſa apta, & materia ordinata ad generationem: ſed ambo hæc principia ſunt in vtroque parente, adeſt enim eadem anima ſcilicet eiuſdem rationis: ergo & eadem potentia: eſt enim inſeparabilis ab anima: idem enim inquantum idem ſemper eſt natum facere idem ex Ariſt. adſunt & vaſa apta in vtroque parente ad generationem: ergo: Et quia tota difficultas conſiſtit quoad alterum principium ex parte corporis reſpectu Matris. Probatur Min. In fœminis adſunt iſta vaſa generatiua, quæ ad tria capita reducuntur; primò vaſa ſeminantia: ſecundò teſtes: tertiò paraſtatæ: at in mulieribus adſunt vaſa ſeminantia à teſtibus ſurſum aſcendentia, & deferentia ſemen ad teſtes, & ſimul ſpiritus vitales: habentque vim concoctiuam, & conſeruatiuam ſeminis, ſuntque duo, ſcilicet dextrum à trunco venæ cauæ oriens, & ſiniſtrum ab emulgente ramo: ſecundò habent teſtes, ſuntque partes molles, glanduloſæ, albæ, cauernoſæ, in quibus ſemen excoquitur, & perficitur: tertiò in fœminis adſunt paraſtatæ, ſuntque duo vaſa candida, glanduloſa, & cauernoſa orta à teſtibus, & ſemen in teſtibus elaborata deferentia in viris ad penis radicem, in mulieribus ad fundum matricis: ſolúmque differunt, quod in viris teſtes ſunt maiores, & extra corpus, in fœminis ſunt minores intra corpus in dextero, & ſiniſtro vuluæ collocati: ergo cùm adſint æquè in vtroque, ſi Pater concurrit actiuè, & Mater.

NEQVE dicas in vaſis fœmineis nihil coctum inueniri, ſed quid aqueum, ſeroſum, & crudum, obidque eundem vſum habere hæc vaſa in fœminis, ac mammæ in viris. Non valet, quia vaſa iſta in fœminis intorta gyris, ac anfractibus conſpiciuntur, ſicut in viris, quos anfractus natura prouidit ad concoctionem ſeminis: vnde ambo flammis luxuriæ ante ſeminis emiſſionem torquentur, & poſt quieſcunt: Neque eſt par ratio de mammillis virorum: nam iſtæ in viris ſunt ad ornatum, & robur tantùm; ſed vſus teſtium, & aliorum vaſorum in fœminis ad nihil aliud poteſt

poteſt eſſe, quàm ad ſeminis productionem, & concoctionem: ergo: Immò plures Viri apud Maſtriuin, aliosque graues, & doctos Viros viſi ſunt cum mammis non minoribus, ac mammæ fœminatum, præcipuè in Braſilia, & plures viros ex ipſis lac emiſiſſe.

295. PROBATVR ſecundò: Quia cùm ſemen habeat vim actiuam, & ſimul aſſimilatiuam, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 4. *cit.* filius multoties magis aſſimilatur Matri, quàm Patri: ergo non poteſt prouenire niſi ex actiuitate ſeminis Matris: Nec enim poteſt dici talem aſſimilationem prouenire ex ſanguine materiali, quo concurrit Mater ad productionem corporis: nam etiam hoc pacto pediculus fit ex carne hominis,& tamen non aſſimilatur homini: ergo eſt ob aliquam rationem actiuam aſſimilatiuam: Hinc videmus generari ex ariete, & oue Caprum, ex equo, & Aſina Burdonem, & ex equa, & aſino mulum: Si autem fœminæ non concurrerent actiuè, in talibus caſibus generaretur ſemper filius ſimilis Patri.

PROBATVR tertiò à Seraph. Doct. *lib.*3. *diſtinct.* 4. *artic.*3. *quæſt.*1. Quia B. Virgo verè actiuè concurrit ad conceptionem Chriſti Domini: ergo & aliæ Matres effectiuè concurrunt.

PROBATVR antecedens: Quia B. Virgo verè generauit Chriſtum, ſed generare eſt agere, & actio virtutis generatiuæ: alioquin ſi tantùm materialiter cooperata fuit generationi Chriſti, ſicut & aliæ Matres, non erit maior affinitas filij ad Matrem, quàm ſit hominis ad limum, ex quo formatus eſt, & quàm ſit Euæ ad Adam, quàm habeat homo ad generationem pediculi: ex eo enim, quod homo ſe habet tantùm materialiter ad vermes ex ipſius carne genitos, non dicitur Pater ipſorum, & ex concurſu materiali limi, & Adæ ad Euam, limus non dicitur Pater hominis,& Adam Mater Euæ: Addimus, quod licèt Mater concurrat actiuè cum Patre ad generationem filij, attamen quia concurſus principalior eſt Patris, & quia Matris proprium eſt recipere ſemen Patris: ideò comparatiuè Mater dicitur principium paſſiuum non abſolutè, & ratio eſt, quam adducit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.*2. *quæſt.*2. *ad* 1. quia generare eſt efficientis, concipere eſt recipientis, vterque actus competit Matri: Patri verò tantùm primus actus: vnde quoad actiones ſecundarias conſequentes ad generationem nempè quoad organizationem, & concurſum ſanguinis neceſſarij ad tale corpus efformandum Mater eſt principalius agens *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.*1. *artic.* 3. *quæſt.* 1. *in corp.*

OBIICIES primò Ariſt. *lib.* 1. *de gen. anim. cap.* 20. negare mulierem emittere ſemen, habereque ſe paſſiuè: ergo ſecundùm Philoſophum, &c.

RESPONDETVR in hoc non eſſe audiendum Ariſt. ſed Medicis eſt deferendum.

296. OBIICIES ſecundò: Si mulier emittit ſemen, aut eſt eiuſdem rationis, aut alterius à ſemine viri: ſed neutrum eſt dicendum: ergo.

PROBATVR Min. non poteſt dici eſſe diuerſæ rationis, cùm Pater, & Mater ſint eiuſdem ſpeciei: nec eſſe eiuſdem rationis: alioquin poſſet dari talis actiuitas in ſemine Matris, vel augeri, ita vt ſe ſola generaret,

Digitized by Google

neraret hominem, ſed hoc eſt falſum ſaltem naturaliter: ergo.

RESPONDETVR, quod ſiue dicatur ſemen mulieris eſſe eiuſdem, ſiue diuerſæ rationis, quod eſt probabilius, tenendum eſt Patrem, & Matrem duas eſſe cauſas ſubordinatas eſſentialiter in generatione filij: vnde, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 20. *quæſt.* 1. & 2. neutrum per ſe eſt ſufficiens, ſed ambo requiruntur, ita quod principalior virtus reſidet penes Patrem, minùs principalis penes Matrem: & ideò ſine commixtione ſeminum non poteſt dari naturaliter generatio, & ſic quando mulier non ſeminat, tunc non fit generatio: Notanter dixi naturaliter, quia ſupernaturaliter poteſt dari vera generatio ex concurſu ſolo Matris: vt patet de fide in Chriſto nato ex B. Virgine ſine concurſu ſeminis virilis: & tamen Maria Virgo eſt vera, & naturalis Mater ipſius.

DICES Eccleſiam dicere hominem Chriſtum proceſſiſſe ex Virgine ſine ſemine: ergo ſine ſemine Matris poteſt eſſe aliquis ipſius verè filius naturalis.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 3. *diſtinct.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. tale dictum, & conſimilia ex SS. PP. non excludere à B. Virgine potentiam actiuam, ſed conſuetum modum operandi naturæ, qui eſt per ſeminis commixtionem Patris, & fœminæ: certum enim eſt, & de fide Beatam Virginem habuiſſe eandem potentiam generandi, ac cæteras mulieres, immò perfectiorem: quæ tamen naturaliter conſiderata non poterat per ſe attingere prolis productionem ſine viri concurſu, & ſine ſucceſſione temporis: ſed Spiritus S. ſua virtute illam materiam perduxit in inſtanti ad actum completum cooperante virtute ipſius Beatæ Virginis naturali, & etiam vt eleuata per aliud ſuperadditum ſupernaturale: quia modo ſupernaturali & attigit generationem hominis, & etiam vnionem animæ, & corporis, & etiam modo inſtantaneo: An verò attigerit inſtrumentariè vnionis hypoſtaticæ productionem, alibi ſuo loco tradetur.

AN verò Beata Virgo excitata à Spiritu Sancto ſeminauerit, ideſt ad locum matricis ſemen emiſerit: id potiùs eſt vitioſæ curioſitatis, ait Seraph. Doct. laudabiliuſque eſt in hac materia ſilentium: ſufficit enim nobis ſcire Beatam Virginem materiam aptam generationi miniſtraſſe intacta remanente ipſius puriſſima Virginitate: poteſt videri Abul. in ſuis paradoxis.

297. DICES: Mulus, vel Burdo non aſſimilatur Patri, nec Matri: ergo ſemen non habet virtutem aſſimilatiuam: ſic ait Porta ſe vidiſſe ſemicolumbum natum ex gallina, & columbo, aliaque animalia tali pacto generari.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 19. *dub.* 11. quod degenerare eſt exire extra genus, idque eſt quantum ad formam communem, & naturam, ſcilicet ſpeciem athomam: & ſic eſt degeneratio in æquiuocis: Vnde talis generatio non eſt propriè vniuoca, quia eſt in genere non proximo, ſed ſuperiori, & communiori: attamen quia tales partus repræſentant delineamenta tum Patris, ſed maximè Matris ita contemperata, vt participata tum ab vno, tum ab altero dignoſcantur, ex quibus ſignum eſt ambo concurrere actiuè.

OBIICIES tertiò: In omni re-

Digitized by Google

rum procreatione requiritur agens, & patiens: ſed maſcula vis agentis vires ſubit: ergo Mater vires ſolius patientis.

Respondetvr concedendo Maiorem, diſtinguendo Minorem, ſolùm maſcula vis, &c. negatur Minor: ſimul cum muliere, conceditur: Ad conſequens diſtinguo, ſolùm mulier habet rationem patientis, nego: cum ſemine viri, concedo: nam, vt ſuprà diximus, in ſemine viri adeſt ratio agentis, ſcilicet virtus generatiua exiſtens in humido radicali, & alia pars ſeminis craſſior, quæ eſt ex ſuperfluo alimenti, eſt paſſiua: & in ſemine mulieris idem proportionaliter dicendum, licèt minùs principaliter mulieris Semen concurrat actiuè: idque patet in ſemine plantarum, & in ouis, &c. quæ non requirunt fœmineum Semen.

Dices: Dæmon poteſt generare abſque diſciſſione ſuæ ſubſtantiæ: ſic enim fertur de Merlino generatum fuiſſe ex Dæmone incubo: ergo ſola Mater abſque viro poteſt generare.

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. artic. 3. quaſt. 1. in argum. 5. ad oppoſ.* negando dæmonem propriè poſſe aliquem hominem generare: Ratio eſt, quia dæmon eſt ſpiritus incorruptibilis, ab ipſoque non poteſt fieri diſciſſio materiæ, ſed in Merlino, & ſimilibus Diabolus ſuccumbit viris in ſpecie mulieris, & ſemen ſuſcipit, & poſtmodum fit incubus mulieri, & transfundit in vas mulieris ſemen, fitque commixtio, ex qua poteſt generari homo: vide *ibid.* Seraph. Doct.

298. Secvnda Conclvsio: Non datur viuens abſque potentia generandi ſibi ſimile: Eſt S. Bonau. *citat. in 4. Notab.* & communior: Et ratio euidens eſt: quia potentia generatiua identificatur cum anima: ergo vbicunque eſt anima, ibi eſt talis potentia, ſed fruſtra eſt illa potentia, quæ non eſt reducibilis ad actum: ergo.

Dices: Adſunt aliqua animantia, vt Mulus, & Caſtrati, quæ non poſſunt generare: ergo.

Respondetvr ex Ariſtot. negando antecedens, ait enim Mulos in Syria generare, & ſi multis id non euenit, id eſt ob impedimentum organorum, vel ob aliquam corpoream imperfectionem, vt eſt in Caſtratis.

299. Tertia Conclvsio: In omni generatione viuentium ſenſitiuorum, ad hoc vt generatio ſit ſenſitiua, duo comprincipia ſunt neceſſaria.

Probatvr: Quia nulla fit ſenſatio ſine obiecto: ergo in animali exigitur obiectum excitans ad generationem ineundam, ad ipſamque ſpectans: Potentia enim, & obiectum aliquam debent habere conuenientiam, & proportionem: ergo duo exiguntur, quorum vnum inſeruiat pro obiecto alteri ad generationem faciendam.

Dices apud Ariſtot. adeſſe aliqua animalia, quæ connubia non habent: vt Piſces dicti Rubelliones, quæ omnes ouis fœtæ reperiuntur: Item vultures non habere maſculos, ſed omnes vento concipere: multa animalia ſunt, quæ vtrunque ſexum habent, vt Lepores, qui modò fœminæ, modò mares ſunt, ergo.

Respondetvr negando antecedens, vt patet in Rubellionibus, in Ouis, Capra, Ariete, & Hyrco, qui habent

Digitized by Google

habent aliquam diuerſitatem: & dato antecedente

Respondetvr: in his vtrunque ſexum dominari, obidque nec poſſunt generare abſque adiutorio alterius.

300. Qvarta Conclvsio: In vegetatiuis, & etiam in animalibus, quæ gignuntur ex putri, terra, & Sol ſunt comprincipium cum ſemine vegetatiuo, & cum forma, quæ educitur. Eſt S. Bonauent. *lib.2. diſt.7. part. 2. dub. 3. & diſt. 8. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt. 1. in corp. & ad 4. & 5.*

Probatvr primò de vegetatiuis: Quia experientia patet ſemina abſque terra non germinare vſque ad maturitatem. Tum quia videmus fructus variari ad variationem climatum, & terrarum.

Dices; Cœpæ, & allia germinant etiam ad murum appenſa.

Respondetvr germinare quidem, ſed non vſque ad complementum: proceſſu enim temporis langueſcunt.

Secvnda pars de animalibus aliàs iam probata eſt in Phyſ. iſta enim cùm ſint imperfectæ organizationis, & cùm adſit in terra ſeminarium talium formarum concurrentibus terra, & elementis vt Matre Sole & corporibus cæleſtibus vt Patre, generatur calor viuificus, in cuius virtute potentia illa actiua, quæ priùs latebat, proficit, & venit ad perfectionem, & complementum, non quod cælum, & terra dent, producantque formam vltimam, ſed ſolùm adiuuant diſponendo illam materiam, & excitando illam virtutem actiuam, qua educitur forma in actu: vide S. Bonauent. *loc. cit.* qui egregiè pertractat hanc materiam aliàs à nobis explicatam.

QVÆSTIO LATERALIS.

An ambo Parentes concurrant ad organizationem.

301. Antequam reſpondeatur quæſito, videndum eſt, qualiter fiat organizatio: Quare

Svpponendvm primò ex S. Doct. *lib. 2. diſtinct. 20. art. 1. quæſt. 1. & 2. & lib. 2. diſtinct. 15. quæſt. 1. ad 4. & lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 3. q. 1. & lib. 3. diſt. 3. dub. 3. & art. 1. quæſt. 2. & diſtinct. 4. art. 3. quæſt. 2. & 3. & in Ioan. cap. 2. verſ. 21. & in Sap. cap. 7.* & ex Meldul. *diſput.* 8. *num.* 28. quod Humor per potentiam generatiuam concurrente virtute, & calore naturali tali ſpeciei competente fit ſemen, ad quod ambo parentes concurrunt, Pater principaliter: Mater minùs principaliter emittendo ſemen ex reſiduo alimenti, & ex ſubſtantia ſua radicali, quod & recipitur in matrice, in qua exquiſitè miſcentur inter ſe ſemina, & perfectiſſimè ibi incluſa virtute ſubſtantiali, & calore naturali operantibus incipit ſeparatio partium craſſarum à ſubtilioribus, ex illiſque fit membrana, ſeu ſecundina, qua fœtus tegitur, & continet in ſe excrementum quoddam ſeroſum, in quo fœtus veluti enatat: ex iſtis verò ſcilicet ſubtilioribus accedente ſanguine menſtruo (qui eſt reſiduum alimenti, ſeu ſanguis excrementitius) formatur fœtus, nempè ex ſanguine fiunt partes carnoſæ, ex ſemine partes ſpermaticæ, nempè ſolidiores, & ſicciores, ſcilicet oſſa, & nerui: quæ omnia fiunt hoc ordine: primis ſex diebus maſſa illa ſpumoſa lactis ha-

Digitized by Google

bet ſimilitudinem, & poſt immediatè incipit efformatio membrorum, & primò Cor, vt ait S. Bonau. cum Theologis *lib.4. diſt.7. dub.4. & ſerm. 2. de vno Confeſ. & ſerm. 2. de S. Laur. & ſerm. 2. de S. Agnete*, & deinde iecur, & cerebrum: apparent enim primò tres Bullæ in illa maſſa, ex tenuiori cor, ex craſſiori iecur, & ex humore cerebrum, ſimul tamen illa virtus operatur circa alia membra, poſt hæc in nouem diebus illa maſſa lactea fit ſanguis coagulatus, in quo diſtincta illa tria membra apparent: poſt hæc in duodecim diebus ſequentibus fit caro: hincque, ait Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 3. part. 1. dub. 3.* dicitur Chriſtus factus in B. Virgine ex carne, ex ſanguine, & ex ſemine: dicitur enim caro habito reſpectu ad id, quod formatur ex ſemine: dicitur ſanguis reſpectu ſuæ originis: dicitur & ſemen habito reſpectu ad propriam formam: poſt hæc reliquis 18. diebus efformatur corpus organicum: ſicque 40. quinque diebus circiter infunditur anima in maſculis, licèt in fœminis totum fiat in 80. diebus ob debilitatem ſeminis: ſecundùm Medicos tamen maſculus efformatur in 30. diebus, fœmina in 40. Aduertendum tamen nunc prodiiſſe in lucem quoddam opuſculum dictum (Pia protheſis) compoſitum à P. Hieronymo Florētino Lucenſi Cong. Matr. Dei Clerico Regulari de Hominibus dubiis baptizandis, in quo fuſiſſimè, & doctiſſimè authoritatibus Theologorum, Medicorum, Philoſophorum, & hiſtoricorum probat fœtum poſt emiſſionem ſeminis parentum quatuor, vel quinque diebus verè viuere vita rationali, hortaturque efficaciter adſtantes ipſum abluere aqua baptiſmali ſub conditione, ſi quandoque accidit, vt Mater ipſum ob aliquam violentiam emittat. Pia quidem ſuaſio, & ad ſalutem animæ valdè conducens, obidque ipſam exiſtimo eſſe practicandam ob probabilitatem eiuſdem opinionis: Hinc fœtus poſt infuſionem animæ viuens propriè incipit nutriri, & augeri attrahendo alimentum per venam vmbilicalem, quod recipitur à iecore, & per totum corpus ſubminiſtratur à iecore: & cùm adhuc cerebrum, & nerui ſint imbecilles, & molles, non mouetur viuens, niſi progreſſu temporis exſiccentur, & conſolidentur, quodque fit in maſculis tertio menſe, in fœminis quarto menſe: tunc enim incipit proles moueri, calcitrareque. Et tandem in fine noui menſis, vel ſub initiũ decimi, rariſſimè in initio vndecimi: aliquãdo verò citiùs, nempè ſexto, ſeptimo, vel octauo menſe prodit proles in lucem partim vteri conatu, qui quærit ſe exonerare, partim proprio motu: nam calcitrando rumpit ſecundinas, & valuæ vteri dehiſcunt, infanſque foras erumpit: In Chriſto tamen (ait S. Bonauent. *lib. 3. diſt. 4. citat.*) facta fuit perfecta organizatio in vno inſtanti virtute Spiritus Sancti, & poſt nouem menſes completos, & ſex dies ex vtero exiir: Vide S. Bonauent. *in Sap. cit. cap. 7.*

302. SECVNDÒ Supponendum hoc quæſitum habere duplicem ſenſum: primus, an vtrunque parens attingat organizationem: ſecundus, an attingat vnionem animæ, & corporis: & quià viuentia alia ſunt viuipara; alia ſunt ouipara: prima ſunt, quæ generant viuens in ventre Matris: ſecunda ſunt, quæ immittunt oua, & ex ipſis poſteà fit viuens:

quæſtio

Digitized by Google

quæſtio procedit de vtriſque, & quoad organizationem.

Commvnis opinio ſuſtinet vtrunque parentem attingere immediatè productionem organizationis in viuiparis, ſed immediatiùs Mater, in ouiparis verò tantùm mediatè: Idemque dicitur quoad vnionem animæ ſenſitiuæ: at in rationalibus Scotiſtæ apud Meldul. *diſp.* 8. *num.* 33. negant parentes attingere vnionem animæ, & corporis. Thomiſtæ cum Seraph. Doct. affirmant: Hinc

303. Prima Conclvsio: In generatione viuentis quoad organizationem in viuiparis vtrunque parens attingit ipſam, ſed Pater mediatè, Mater immediatè: Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *queſt.* 1. *in corp. & ad* 4. *& diſt.* 31. *art.* 1. *quaſt.* 1. *& diſt.* 15. *queſt.* 1. Scoti apud *cit.* Meldul. & Aliorum: licèt Seraph. Doct. procedat ex diuerſis principiis, ſcilicet quatenùs recognoſcit ſubſtantiam, & virtutem generantis in ſemine emiſſam.

Probatvr igitur ex hoc principio Seraphico: Nam in vtroque ſemine adeſt ſubſtantia radicalis generantium, & virtus delata per ipſum ſemen agens in partem eiuſdem ſeminis organizando ipſam materiam: ergo vtrunque concurrit actiuè: ſed immediatè Mater concurrit & ſua actiuitate, & per communicationem proprij ſanguinis: Pater verò eſt abſens, aliquando iam eſt mortuus: ergo tantùm iſte media virtute, & Mater immediatè. Tum quia ſi non adſit talis concurſus, corpus non poſſet dici generatum à parentibus, ergo: Notanter autem dixi in viuiparis: nam in ouiparis vtrunque generans mediatè tantùm concurrit, vt certum experientia eſt: nam etiam mortua Matre ex ouis naſcuntur pulli, ſed naſcuntur eo, quia illa virtus ſeminaria immiſſa à generante excitatur cum proprio calore natiuo, quæ virtus agit in illam materiam educendo formam pulli, ſicque tali pacto concurrit ad generationem, & organizationem viuentis: idemque dicendum de ſeminibus arborum, & plantarum.

304. Secvnda Conclvsio: Vtrunque parens media tali virtute generatiua attingit vnionem animæ, & corporis tam in ſenſitiuis, quàm in rationalibus, ſed differenti modo: vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *queſt.* 1. *in fine in corp.*

Probatvr quoad animam ſenſitiuam: Nam viuens cum tali virtute mediata, ſi eſt Pater, & immediata, ſi eſt Mater, concurrit ad eductionem animæ, ipſiuſque informationem: ergo & ad vnionem, & in hoc vel modica, vel nulla eſt difficultas.

Probatvr ſecundò in rationalibus ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 4. Nam licèt ſola pars hominis traducatur, ſcilicet caro, vel corpus, nihilominùs dicitur totus homo naſci, vel generari, pro eo quod intentio naturæ non terminatur ad alteram partem per ſe, ſed prout habet coniungi, & perfici ex altera, & ob id hominem: ergo attingit ad productionem vnionis: ſic *& lib* 2. *diſt.* 32. *art.* 3. *queſt.* 2. *ad* 4. alioquin non diceretur homo generare hominem, ſi ſolùm attingeret productionem diſpoſitionum, vel organizationis, forma enim non generatur in ſe, nec per ſe, ſed vt in materia, ſicque facit compoſitum, quod eſt tertia entitas *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *queſt.* 1. *ad* 4.

Digitized by Google

Respondet Medul. negando ſequelam, quia diſpoſitiones in viuentibus non ſunt pura accidentia, vt in non viuentibus, ſed ſunt formæ partiales ſubſtantiales, quæ cùm ſint pars intrinſeca hominis producendo tales formas, vel formam organizationis, verè dicitur homo generare hominem: terminat enim ad corpus non ſecundùm ſe, ſed vt animæ vnitum, quia in eodem inſtanti, quo cauſatur corpus, vnitur etiam animæ, & animatur.

Contra: Quia ſi id eſſet verum, etiam quatuor elementa poſſent dici generare mixtum viuum, vel hominem: ſed conſequens eſt falſum: ergo.

Probatvr ſequela: quia quatuor elementa concurrunt, ſicut homo, præſtando materiam, & concurrendo actiuè: ergo. Tum quia verè in tali generatione homo generat tantùm corpus per ſe, ſicut elementa mixtum, quod & vnitur alteri formæ viuenti, licèt à Deo vniatur ei anima. Tum quia homo intendit producere non corpus præciſè, ſed compoſitum: ergo partes vnitas: ergo intendit attingere talem compoſitionem.

305. Obiicies primò: Vnio eſt relatio extrinſecus adueniens, obidque nec cauſatur neceſſariò à cauſa extremorum, ſed ab alia diſtincta, à qua habet propriam nouitatem: ergo per illam non attingitur productio hominis: ergo: Antecedens ſupponitur aliàs probatum, verbi gratiâ, informatio caloris in manu non cauſatur effectiuè à producente manum, nec à manu, niſi ſubiectiuè, nec à calore, cùm calor, & manus poſſint eſſe abſque tali informatione, ſed ab igne, provt inducit calorem in manu, eſtque cauſa informationis actiuæ caloris, & paſſiuæ in manu: ſicut mouens corpus cauſat efficienter vtrunque reſpectu locantis in ſuperficie, & locati in corpore: ſed parentes non cauſant animam rationalem, eſtque Deus ſolus illam creans, & cauſans, ſimulque animationem: Parentes verò nullam neceſſitatem inducunt in Deum in cauſatione corporis organici, cùm liberè Deus animam creet: ergo ab ipſis non prouenit vnio, & animatio, ſed à Deo.

Respondetvr negando antecedens: nam, vt aliàs dictum eſt in Phyſ. vnio ſubſtantialis eſt quid abſolutum: & ad id quod nullam cauſationem habent parentes in animam, concedo, in vnionem, nego: licèt enim Deus neceſſariò abſolutè non inducat animam in organizatione, neceſſariò tamen ex ſuppoſitione inducitur anima rationalis, obidque & parentes verè attingunt productionem vnionis, non enim creatur, ſed comproducitur.

Instas: Ergo, ſicut dicitur homo generare hominem, poterit & dici creare animam, cùm ad poſitionem corporis, & vnionis ponatur neceſſariò anima creata.

Respondet S. Bonau. negando paritatem, & conſequentiam: nam, vt dicit *lib. 3. diſt. 8. cit.* generatio non excludit creationem præambulam, immò includit, provt eſt generatio hominis: creatio verò, cùm ſit ex nihilo, aliam excludit productionem, ſecundùm quod dicit proximam, & immediatam eductionem creaturæ: anima enim de ſe ſolùm per creationem habere poteſt eſſe: hinc homo non dicitur creare animam, cùm præſupponatur natura creata, ſed dicitur

tur generare hominem, quia ad productionem corporis producit & vnionem.

306. QVÆRES de viuentibus genitis ex putri: an adſit aliquod viuens ipſa generans, & an ſint eiuſdem ſpeciei cum cæteris.

SED iam in Phyſ. *in quæſt. de Seminario materiæ* hæc quæſtio pertractata fuit, & ſuprà *in quæſt. 3. ad finem:* ibi enim diximus, quod ſimilia viuentia ob ipſorum imperfectionem non indigent neceſſariò generante vniuoco, ſed ſufficit, vt per cauſas vniuerſales diſponatur materia, à qua facilimè educitur forma illa viuentis, ſuntque eiuſdem ſpeciei cum illis, qui per propagationem veram gignuntur: habent enim eadem accidentia, & eaſdem omninò operationes, ex quibus ſecundùm regulam Seraphicam *lib. 2. diſt. 9. quæſt. 1. ad vlt.* infertur identitas ſpecifica.

VT autem id intelligatur, ſubiicio hîc verba Seraph. Doct. quæ oſtendunt clariſſimè hanc veritatem: dicit enim *lib. 2. diſtinct. 7. part. 2. dub. 3. & lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 2. quæſt. 1.* quædam ſunt, ad quæ producenda ſufficit cauſa vniuerſalis ſine adiutorio agentis particularis conſimilis in ſpecie, ſuntque imperfecta animalia in organizatione, & duratione: ideò non indigent agente tantæ virtutis, & conſimilis, ſed potuit virtus illorum productiua dari terræ tanquam Matri, & Soli tanquam Patri, cum adiutorio aliorum corporum ſimplicium tam elementarium, quàm cœleſtium: ad id etiam concurrit illa ratio ſeminalis, quæ eſt virtus actiua intrinſeca exiſtens in ſeminario materiæ, *lib. 2. diſt. 15. quæſt. 1. ad 4.* ex qua educitur ad actum completum forma iam à Deo ibi concreata: id autem fuit neceſſarium, quia cùm talia ſint imperfectâ duratione, ne perirent in mundo, oportuit dari virtutem generatiuam illorum agente alterius naturæ: animalia verò perfecta exigunt actualitatem, & ratio ſeminalis cum maiori difficultate profertur, ideò in his agens generando aliquid de ſuâ ſubſtantia impertitur.

QVÆRES: Quare magis aliquando generatur maſculus, quàm fœmina, & è contra: ſolutionem huius dubij habebis fusè traditam tum Phyſicè, tum Theologicè apud Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 20. art. 1. quæſt. 6.* ad quam breuitatis cauſa, tum etiam quia ferè eſt extra rem noſtram, remittimus Lectorem.

Digitized by Google

PARS PRIMA.

DE ANIMA.

TRACTATVS IV.

De Nutritione, & Augmentatione.

PRODVCTO viuente per generationem nutriri debet, & augeri, vt ad debitam corporis conſiſtentiam aſſurgat; ideò de Nutritione, & Augmentatione erit præſens Tractatus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Nutritio, & Augmentatio, ſeu Aggeneratio, Accretioque, & quomodò fiat, & quodnam ſit ipſius obiectum.

307. SVPRA diximus *in tractatu tertio quæ.* 1. nutritiuam, & augmentatiuam potentiam non diſtingui niſi virtualiter, eſſeque vnam formaliter: hinc de vtraque ſub eodem titulo diſcurrendum eſt: Pro ſolutione quæſtionis

PRIMÒ Supponendum Nutritionem poſſe ſumi primò latiſſimè pro quacunque conuerſione alimenti in propriam ſubſtantiam ſiue viuentem, ſiue non: vnde dicitur ignis nutriri ligno, & combuſtio dicitur nutritio, quatenùs conuertit lignum in ignem: ſecundò propriè pro conuerſione alimenti in ſubſtantiam aliti facta per vitalem actionem in ſingulis partibus: Et hinc ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* augmentum poteſt fieri multipliciter: primò communiſſimè ſiue in qualitate, ſiue in quantitate, ſiue in ſubſtantia: ſecundò propriè per additionem rei quantæ, & hæc poteſt fieri ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim.* vel per virtutem extrinſecam ideſt per extrapoſitionem; vel per virtutem intrinſecam exiſtentem in augmentabili, in qua augmentabile ſe habet in ratione formalis, & actiui, augmentans in ratione materialis, & paſſiui, & hæc fit per intus ſuſceptionem, & per actum vitalem conuertentem alimentum in augmentum aliti: & de hac hîc eſt Sermo; & quæritur, an habeat diuerſam rationem formalem à nutritione.

308. SECVNDÒ Supponendum, quod

Digitized by Google

quod potentiæ nutritiuæ obiectum eſt nutrimentum, ſeu alimentum, eſtque duplex, proximum, & remotum: primum eſt, quod conuerſum in chylum, vel ſanguinem iam ſubſtantiam aliti ſubit: ſecundum eſt, quod in cibum aſſumimus, de quo poteſt quæri, quænam ſint nutritioni apta, & quaſnam qualitates exigat, vt poſſit conuerti: In qua quæſtione certum eſt alimentum debere eſſe partim ſimile, & partim diſſimile: primum quidem ratione qualitatum ſymbolicarum inter alimentum, & viuens, alioquin natura illud abhorreret: nec poſſet à nutritiua cócoqui: ſecundum verò, quia inter omnia ſimilia non datur actio, ſed in nutritione datur vera actio, & reactio: notandum autem hîc obiter, quod differunt medicamentum, & alimentum: illud enim magis agit in viuens, quàm patiatur ab ipſo viuente, ideò per ipſum magis alteratur viuum, obidque per ipſum non fit nutritio propria: è contra verò minùs patitur ab alimento viuens ipſum, ideò eà, quæ magis in viuens agere poſſunt, quàm pati, magis etiam à ratione alimenti recedunt.

309. Tertiò Supponendum Calorem vitalem eſſe præcipuum inſtrumentum potentiæ nutritiuæ: Hîc autem calor dicitur communiter ab Ariſtot. & cæteris eſſe cœleſtis naturæ ab aliis elementaris: quod tamen ſano modo eſt intelligendum: vt notat Seraph. Doct. *lib. 2. diſt.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* non enim dicitur cœleſtis, quaſi ſit eiuſdem naturæ, vel qualitatis exiſtentis in cœlis, cùm in ipſis non ſit formaliter calor, ſed dicitur talis per conformitatem in ſubtilitate, & claritate cum quadam ſubleuatione à contrarietate, ex hoc quod conſurgit ex commixtione elementorum in quadam harmonia, & conſonantia, quod & pari modo dicendum eſt de ſpiritibus vitalibus, & animalibus, & quia quando complexio perturbatur ex pugna, fitque inæqualitas, inſurgit alius calor, qui dicitur conſumens: primus autem dicitur conſeruans *ex lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 4. *quæſt.* 1. *part.* 2. *ad* 4. quæ doctrina eſt contra Guarinum *diſp.* 6. *exp.* 1. eſt tamen conformis Ariſtot. & Medicorum ſenſui: officium autem talis caloris conſeruantis eſt primò attenuare, & rarefacere alimentum; ſecundò ex ipſo ſpiritus generare, & idem alimentum diſponere in omnibus membris, & officinis ad conuerſionem in ſubſtantiam aliti adiuuando virtutem digeſtiuam, & nutritiuam viuentis, & ſegregando materiam proficuam à noxia, & ob id ipſius ſedes præcipua eſt tum in humido radicali ab ipſo contemperato, tum in corde ex Seraph. Doct. *in Pſalm.* 118. *cap.* 10. *verſ.* 1. *& Serm.* 1. *Hexaëm.* vnde cor dicitur principium, & origo motus, & ſenſus totius corporis *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 1. Quibus poſitis ſit

310. Prima Conclusio: Datur vera Nutritio, quæ eſt quædam aggeneratio nouæ partis animatæ in ipſo viuente vi ipſius animæ vel ordinata ad reſtaurandas partes deperditas, vel ſimpliciter ad augmentationem: Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 2.

Prima pars patet: Quia experientia videmus animalia per infirmitates deperdere partem ſubſtantiæ ſuæ, & per nutritionem eandem reparare.

Digitized by Google

SECVNDA pars probatur, & ſimul explicatur: Dicitur, *aggeneratio*, ideſt generatio, & additio partis ad totum: Dicitur, *noua partis animatæ*, quia noua pars ſubſtantialis vnitur toti, & ab anima eadem informatur, quia informatur totum: Dicitur, *in ipſo viuente*, quia talis aggeneratio non poteſt fieri niſi in eo, quod viuit, & actu habet vitam: Dicitur, *vi ipſius animæ*, vt ſignificetur nutritionem eſſe actum vitalem procedentem ab anima tanquam à principio primo per potentiam ſibi identificatam: Adduntur reliquæ particulæ, ſcilicet ad reſtauraudas partes, &c. vel ad augmentationem, vt explicetur finis nutritionis, qui eſt duplex, ſcilicet ad reſtaurandas partes deperditas,&ad complendum corpus genitum: Sic S. Bonau. *in Centil. part.3.ſect.21.& 22.*Ex qua definitione etiam patet nutritionem, & augmentationem non eſſe actiones diuerſas, quia tam augmentatio, quàm nutririo eſt motus vitalis terminans ad ſubſtantiam, quæ quia eſt quanta, vel quia quantificat ipſum viuens per additionem, dicitur augmentatio, vt ſuprà diximus, & probauimus, & infrà magis expreſsè dicemus in propria quæſtione.

311. SECVNDA CONCLVSIO: Nutritio, licèt ſit actus vniens ſine inſtantaneus, ſiue ſucceſſiuus, de quo infrà, tamen exigit plures alterationes cibi, ſeu alimenti antecedentis: Eſt communis omnium cum Seraph. Doct. qui *lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 3. quæſt. 1. ad 3.* reducit ad tria capita iſtas motiones, ſcilicet ad maſticationem, ad traiectionem in ventrem, & incorporationem, ad quam ſequitur conuerſio, & vnio: Explicatur autem Concluſio hoc pacto. Cibus primò dentibus,vel gingiuis truditur,& in minutiſſimas partes tãquam in mola diuiditur,mediaque ſaliua fit prima cibi alteratio, & deinde medio myniſterio linguæ, & attractu gutturis traiicitur in ſtomachum, & in ventriculo fit ſecunda alteratio, & prima concoctio virtute caloris ab hepate, à ſplene, & à corde prouenientis, trãſmutaturque in ſubſtantiam quandam lacteam, quæ appellatur chylus, qua ſtomachus ipſe nutritur illam attrahens per quaſdam venas, quæ dicuntur lacteæ: Chylus deinde per quoddam orificium, quod vocatur Ianitor, eo quia tamdiu, dum cibus decoquitur, illum detinet, & poſteà laxatur, vt chylum prolabi ſinat: In his verò inteſtinis chylus ſecernitur, parteſque terreſtriores, & fœces veluti excrementa in alia inteſtina inferiora pelluntur: Puriores verò exuguntur à venis meſeraicis, & ab ipſis per venam amplam, quæ dicitur Porta,ad Iecur tranſmittitur, vbi fit tertia alteratio, & ſecunda concoctio, per quam chylus magis purificatus in ſanguinem conuertitur: cæteræ verò partes minùs purificatæ in pituitam, bilem flauam, & atram: Bilis flaua recipitur in veſicula fellis, atra verò in lienem tranſmittitur: Pituita verò ſimul cum ſanguine remanet, vtpote illi neceſſaria ad liquiditatem conſeruandam: Sanguis verò à Iecore partim per venas capillares ad omnes partes corporis, & partim per venam cauam ad cor tranſmittitur: In hiſque partibus denuò perfectè concoctus in corde conuertitur in ſpiritus vitales, animales, & naturales, vt ſuprà dictum eſt, in ſpiritus vitales, inquam, qui vt ait Seraph. Doct. *Serm. 1. Hexaëm.* diffunduntur

funduntur per arterias: in animales, qui à corde diffundũtur per neruos ad cerebrum, vbi recipiunt complementum, & ab ipſo diramantur per omnia membra ad ſenſum, & motum efficiendum: & in ſpiritus naturales, qui à corde per venas diffunduntur: In cæteris verò membris ſanguis diffuſus recipitur in poris, & ibi vltimò concoctus attrahitur, ſeparanturque aliquæ fœces, quæ poſteà in pilos, in ſudorem, &c. expurgantur: ſanguis verò purus conuertitur in carnem, oſſa, &c. Sed vlteriùs eſt aduertendum, quod in quacunque iſtarum concoctionum fit expurgatio, & ſeparatio impuri à puro: in prima ſcilicet in ſtomacho pars ſuperflua, & dicitur ſtercoraria: in ſecunda, ſcilicet in hepate eſt vrina: in tertia, ſcilicet in membris ſuperfluitates exeunt vel per nares, vel aures, vel per apoſtemata, cùm aperiuntur, vel per poros, pilos, & vngues, & maximè per ſudorem, qui ſudor eſt ſuperfluitas humorum, ſed maximè ſanguinis, & hinc habens complexionem ſanguineam magis ſudat: Cauſæ autem ſudoris ſunt fortitudo virtutis expulſiuæ cum ſpiritu quodam aquoſitatis, cui pus colericum miſcetur, & ſua acrimonia facit tale humidum ad externa pervenire, & quia amaritudinem habet, reddit ſudorem ſalſum, & ex calore externo ipſum corrumpente redditur fœtidus, & eò magis quò vapores minùs exhalant, & ob id ſudor faciei minùs fœtet, quia plus exhalationis habet, magiſque ſudat ob vicinitatem cerebri humidiſſimi: poſt quietem verò magis fit ſudor, quàm in ipſo motu, quia adueniente refrigerio in quiete, ſpiritus circa partes corporis externas magis ingroſſantur, & in materiam ſudoris conuertuntur: vnde labor parat materiam ſudoris.

312. Tertia Conclusio: Nutritio, provt eſt mutatio, habet pro obiecto alimentum: provt eſt productio, habet vnionem ſubſtantialem partialis ſubſtantiæ corporeæ cum tota ſubſtantia viuentis.

Prima pars patet *ex 3. Notab.* & continua experientia, ſolúmque eſt diſcrimen inter DD. quodnam propriè ſit aptum alimentum ad nutritionem viuentis: an ſcilicet neceſſariò ad nutrienda animalia alimenti materia debeat priùs fuiſſe animata: an etiam inanima poſſint eſſe materia apta, vt aurum, aliaque mineralia: Aliqui id negant: at Guarin. *diſp. 6. exp. 4. & diſp. 5. exp. 1.* Medici, & Empirici affirmant, de qua infrà dicetur. Secunda pars in ſequenti quæſtione patebit, exigit enim peculiarem conſiderationem.

313. Qvarta Conclusio: Plantarum nutrimentum eſt non terra pura, vel aliud elementum per ſe, ſed eſt humor, qui gignitur ex terra, & aqua principaliter concurrentibus etiam cæteris elementis, & ſua virtute corporibus cœleſtibus: Sic communiter DD. cum Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 14. part. 2. dub. 2.* dicens plantas, & herbas eſſe quaſi connaturales terræ, dum ei ſunt radicitùs affixæ trahendo ex ipſa fomentum, & originem: videatur Seraph. Doct. quæ tradit *lib. 2. diſt. 15. dub. 1. & art. 1. quæſt. 2.* licèt enim ab ipſo applicentur compoſitioni corporum animalium: mirabiliter tamen inſeruiunt etiam pro intelligenda plantarum generatione, & nutritione: & *lib. 2. diſtinct. 30. art. 3. quæſt. 1. in improb. 3. opin.* dicit, quod forma cum virtute exiſtente in ſemine congeſta copia

Digitized by Google

terræ, & humoris tanquam materia propria alimenti vertitur in ligni illius qualitatem, in ramorum diffuſionem, in foliorum viriditatem, ac figuram, & in fructuum formas, & opulentiam: ſuſtinet igitur alimentum plantarum eſſe principaliter terram commixtam cùm humore, & aqua: vnde terra tenet præcipuum locum in materia alimentari plantarum, deſeruit enim vt ventriculus, in qua fit prima terræ, & aquæ concoctio, ex qua concoctione quidam humor producitur, qui à radicibus ſugitur arboris, & ab omnibus partibus eiuſdem attrahitur, & virtute animæ alteratur, & à calore ſolis concoquitur, & attenuatur, diſponiturque proximè, vt in ſubſtantiam plantæ tranſmutetur: Ex quo patet, quare acceſſu Solis plantæ vel producunt, vel frondent, vel magis nutriuntur, & quare receſſu deperdunt vigorem, folia, &c. quia calor ſolis vices caloris naturalis agit. Addimus, quod hoc diſcrimen eſt inter nutritionem plantarũ, & animalium, quod concoctio alimenti plantarum fit extra plantæ ſubſtantiam, concoctio verò alimenti animalis fit intra animal: ſecundò plantæ excrementa non emittunt, quia remanent in concoctione extra plantam, ſecus accidit in animali: verum tamen eſt, quod etiam aliquæ arbores emittunt ab intus aliqua excrementa, vt patet in gumma ab ipſis emiſſa: His ſuppoſitis tanquam communiter ab omnibus acceptis.

314. Quæritur primò: quænam ſit materia apta ad nutritionem animantium? an ſcilicet neceſſariò ſit aliquod mixtum, quod antecedenter fuit animatum: an etiam aliquod elementum: an aliquid aliud.

Respondetur primò accidentia non poſſe alere viuens: ratio eſt, quia cùm per nutritionem inducatur noua forma corporeitatis, & noua informatio animæ ad illam partẽ, accidentia pura non poſſunt recipere talem informationem, cùm ſubiectum formæ ſubſtantialis ſit ſola materia, vel ſubſtantia potentialis, & ſic fit vnum per ſe, non vnum per accidens.

Dices cum Aliquibus Thomiſtis quantitatem ſacramentalem nutrire ex potentia ſupernaturali.

Respondetur negando antecedens: nam, vt docet Seraph. Doct. dum verè ſunt ſpecies ſacramentales, tunc non nutriunt, ſed tantùm, quando corrumpuntur: tunc enim aduenit de nouo ſubſtantia creata: Sic *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 1. & diſt. 13. art. 2. per totum.*

Dices: Odor, non prout eſt qualitas, ſed prout importat exhalationem vaporoſam egredientem è corpore odoroſo, non eſt purum accidens, & poteſt nutrire: ergo accidens poteſt nutrire.

Respondet Medul. *de gen. diſp. 8. num. 55.* negando conſequentiam: ratio eſt, quia talis exhalatio non eſt ſufficienter incraſſabilis in maſſam: tum quia talis odor tranſit ad cerebrum, non ad Stomachum, in quo fit digeſtio, & dato etiam hoc, non ſequitur accidens poſſe nutrire, cùm illa exhalatio non ſit purum accidens, quam Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 49. art. 3. quæſt. 1.* appellat emanationem à corpore.

An verò vinum nutrire poſſit, eſt in quæſtione: Aliis affirmantibus, Aliis negantibus: Partem negantem ſuſtinet Heron. mercurialis: Affirmantem, & probabiliorem communis

Digitized by Google

nis opinio: ratio eſt, quia eſt incraſſabile in maſſam ex hoc, quod eſt terreum magis, quàm aqua. Tum quia experientia patet multos per plures dies enutritos fuiſſe ſolo vino, & hæc eſt ſententia S.Doct.*lib.4.diſt.*11. *p.2.art.1.quaſt.*1. vbi appellat panem, & vinum cibum conuenientem efficacem, ſanantem, & omnibus communem.

Dices: Eccleſiam in ieiunio non prohibere vinum, quod & feciſſet, ſi nutriret: ergo

315. Respondet Meldul. Eccleſiam prohibere pro ieiunij obſeruantia, quæ propriè, & vſu humano primo, & per ſe recipi ſolent ad nutriendum, qualia non ſunt ea, quæ inſtituta ſunt ad potum: Sic etiam non interdicit piſces, ſed carnes, licèt quidam piſces plus nutriant, quàm quædam carnes, ſed quia ex genere ſuo carnes plus nutriunt, quàm piſces, ideò non vetuit in genere piſces.

Respondetvr ſecundò, quod tale nutrimentum ex vino citò euaneſcit, nec poteſt homo ſolo vino dici conſeruari: hinc non prohibuit vinum.

Respondetvr ſecundò quoad Elementa: Elementa pura non poſſe nutrire: Sic manifeſtè Ariſt. 2. *de gen. text.* 50. *& de ſenſu, & ſenſibus cap.* 5. *verſus finem*, *aliiſque locis* & ratio eſt, quia, vt notat Seraph. Doct. tum *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.*2. *quaſt.* 2. *ad* 6. *& alibi pluries* forma elementaris, ſeu elementum non eſt capax anima, niſi mediante forma mixti, & complexionis: tum quia non habemus vllum elementum purum, vt aliàs dictum eſt.

Obiicies cum Meldul. Quia ſerpens ex iuſſu Diuino *in Gen.* terram comedit, ſicut & plura alia animantia.

Sed ad hæc, & conſimilia allata à *cit.* Authore

Respondetvr nullum elementum apud Nos eſſe purum, ſicque non concludunt aliquid contra Nos.

Respondetvr ſecundò cum Guar. *diſp.* 6. *exp.* 4. nihil, quod non fuit animatum, poſſe nutrire: & ratio eius eſt, quia natura non tranſit de extremo in extremum abſque medio: hinc exigitur in alimento aliqua proportio, ad hoc vt poſſit ſuſcipere formam viuam. Attamen oppoſitum docetur à Medicis, qui aurum, lapides pretioſos, aliaque inanimata redacta in puluerem, in oleum, aquam, &c. ordinant, ipſiſque nutriunt homines, inſeruiuntque mirabiliter ad vitam tuendam, & conſeruandam.

Addit vlteriùs *cit.* Guarin. ad hoc vt alimentum poſſit inſeruire viuenti, debet eſſe aliquo modo diſſimile, vt conuertatur in ſubſtantiam aliti, quod tamen eſt falſum: nam homo comedit hominem, & beſtiæ beſtias eiuſdem ſpeciei: ſi tamen non intelligatur diſſimilitudo, quæ eſt inter non viuens, & viuens: ſic enim poteſt ſuſtineri.

316. Qværitvr ſecundò: Quid ſit fames, & Sitis, & quomodò fiat.

Respondetvr cum communi famam oriri ex deficientia alimenti: membra enim ſugunt venas, venæ hepar, hepar ſugit venas meſereicas, & alias, quæ ad ſtomachum pertingunt: iſtæ venæ è ſtomacho exugunt, quicquid in ipſo eſt: quo facto ſtomachus corrugatur: Vnde in ipſo fit dolor; maximè tamen circa os ſtomaci, quod etiam

humore acido à ſplene effuſo per id tempus inficitur, qui humor ſua mordicitate dolorem auget; & quia ex defectu alimenti deficiunt etiam ſpiritus vitales in toto corpore, hinc dolor in ſtomacho ſentitur, & debilitas in omnibus membris: ſpiritus enim vitales corporis vires fouent; ad hæc ſequitur, quod Phantaſia percipiens & dolorem, & deficientiam ſuprà dictam concipit alimentum vt conueniens, & neceſſarium, quod & proponit appetitui ſenſitiuo, qui confeſtim in ipſum tendit per actum appetendi, & virtutem motiuam cõpellit ad ipſius acquiſitionem pro viuentis conſeruatione: Et quia potus eſt animali neceſſarius: tum vt ſua tenuitate in venarum anfractibus cibo ſolido viam ſternat: tum vt concoctioni ventriculi (quæ eſt quædam elixatio) inſeruiat: tum vt ariditatem membrorum, ſanguiniſque caliditatem mitiget, ideò quando ſuccus iſte deficit in corpore, vel ob exercitationem, vel ob calorem, vel ob eſum cibi ſalſi, membra inareſcunt, & oritur attractio ſimilis ei, quæ in fame accidit, cauſaturque dolor quidam in ventriculo, potiſſimum in oeſophago, ideſt in cannula gulæ, & faucibus. Igitur fames reſidet propriè in ventriculo ob penuriam alimenti, licèt etiam aliqualiter extendatur ad alia membra: & ſitis in oeſophago, & faucibus. Hinc fames ab Ariſtot. definitur, *Appetitus calidi, & ſicci:* Sitis *appetitus frigidi, & humidi*, Dicuntur, *appetitus*, non formaliter, quia propriè ſunt dolores quidam anxiè torquentes animantia, ſed cauſaliter, quatenùs ex iſto dolore à phantaſia repræſentato cauſatur in appetitu actus deſiderij, & appetitionis alimenti: vnde prout eſt dolor, dicitur communiter fames naturalis: prout verò eſt actus deſiderij, dicitur fames elicita ab Ariſtot. 2. *de an. t.* 28. Dicitur fames, *appetitus calidi, & ſicci*, non quidem abſolutè, nam plures cibi ſunt frigidi, & humidi, nec fames primò eſt à natura inſtituta ad reparandum ſiccum, ſed humidum pingue, quod eſt pabulum caloris naturalis: Dicitur igitur *calidi, & ſicci* facta comparatione ad potum, cùm regulariter cibus ſit calidior, & ſiccior potu: Potus item dicitur frigidum, & humidum, quod intelligendum eſt aliquando copulatiuè, aliquando diſiunctiuè: oppoſitum tamen docet Guarin. *diſp. 6. exp.* 5. qui plura affert deſumpta ex experientia, & exemplis, qui poteſt videri: Nota tamen, quod aliquando ſitis cauſatur non ob inopiam humidi, ſed ob humorem ſalſum, & acidum imbuentem os ventriculi, vel oeſophagum, vel fauces: vt in hydropicis: vel ex iecoris intemperie, vt nunquam poſſint humectari, quamuis continuè bibant.

Qværitvr: tertiò an ſine cibo, & potu viuere poſſit animal.

Ratio dubitandi eſt, quia communiter dicitur Chamaleontem viuere ex aëre: multos vitam duxiſſe ſine cibo, & potu longam.

Sed Reſpondetur impoſſibile eſſe naturaliter poſſe aliquod animal diu viuere abſque cibo, & potu, vel aliquo humore, circa quem calor naturalis poſſit agere, & qui loco cibi ſubſtituatur.

Et ad id de Chamaleonte negatur abſolutè ipſum viuere ex aëre: nam cibatur muſcis, aliiſque animalculis.

Et ad id de hominibus, qui ſine cibo, &c. diu vixerunt.

Responde

Digitized by Google

Respondetur id factum fuiſſe miraculosè, vel falsò id referri, quod & infrà magis explicabitur in quæſtione tertia.

QVÆSTIO II.

De Termino Nutritionis, ideſt quid per nutritionem acquiratur.

317. Communiter ab omnibus ferè aſſeritur in nutritione acquiri cum quantitatè nouam materiam,& formam, ſeu partem formæ, quod & S. Bonau. docet *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp. & ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *q.* 2. Ratio autem eſt, quam Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. affert ex Philoſopho, quia ex his conſtamus, ex quibus nutrimur, ſed conſtamus ex ſubſtantia: ergo & nutrimur ſubſtantia. Tum quia Nutritio eſt aggeneratio, ſeu altera generatio nouæ partis: ergo eſt ad ſubſtantiam nouam.

Difficultas ergo ſita eſt circa hanc formam, quæ de nouo in nutritione aduenit; an ſit corporeitatis: an ſit pars animæ ſenſitiuæ, & vegetantis, idque inſeruit. & ad Maiorem elucidationem indiuiſibilitatis animarum, quàm ſuſtinuimus ſuprà.

Prima Opinio eſt Thomiſtarum, qui procedentes iuxta ſua principia, ſecundùm quæ negant formam corporeitatis in animantibus, volunt in corruptione fieri reſolutionem vſque ad materiam primam: hinc dicunt ſuperaddi per nutritionem viuenti nouam partem viuam, non quatenùs eſt pars, quia id habet à quantitate, ſed prout fit vnum cum ſubſtantia præcedente, cum qua recipit indiuiduationem, & identificationem: Sic Complut. *de gen. diſp.* 5. *quæſt.* 3. Ioan. à S. Thom. *de gen. q.* 8. *art.* 2.

Secunda opinio communior eſt aſſerentium per nutritionem acquiri nouam materiam, & nouam partem formæ, ſcilicet nouas portiones animæ generari in ſenſitiuis, & vegetantibus: In rationalibus verò nouam partem formæ corporeæ: Sic Meldul. Serbel. & communiter Alij.

Tertia Opinio eſt S. Bonau. qui conſequenter ad tradita de indiuiſibilitate animarum ſuſtinet ſolùm nutritionem poſſe terminare ad ſubſtantiam, & portionem formæ corporeæ in quocunque viuente, & ad ipſius vnionem cum toto viuente: Pro ſolutione quæſtionis

318. Primò Aduertendum, quod communiter dicitur à Philoſophis, & eſt dictum Ariſtot. 2. *de an. t.* 11. *&* 34. opere nutritiuæ tranſire alimentum in carnem ſecundùm materiam, non ſecundùm ſpeciem, & formam: quæ propoſitio variè à Philoſophis exponitur: nam D. Thom. apud Banez docet carnem ſecundùm formam eſſe ipſam carnem formaliter, & quidditatiuè ſumptam: ſecundùm materiam verò eſſe eandem materialiter ſumptam:ſcilicet quæ fluit, & refluit: Richard. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 5. docet carnem ſecundùm formam eſſe carnem ſecundùm quidditatem: ſecundùm materiam verò ipſam in indiuiduo ſumptam: Alij aliis modis explicant, vt videre eſt apud doctiſſimum P. Gallicium noſtrum *de gen. t.* 3. *quæſt.* 5. & apud Meldul. *de gen. diſp.* 8. *n.* 81. Seraph. verò

Digitized by Google

verò Doctor cæteris ſublimiùs explicat hoc dictum, nempè carnem ſecundùm formam eſſe illam, quæ eſt de prima viuentis conſtitutione: carnem ſecundùm materiam eſſe illam, quæ per nutritionem, & augmentationem de nouo recipitur: Sic *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. Subdit Seraph. Doct. quod differunt in hoc, quod caro ſecundùm formam, ſeu ſpeciem eſt de eſſentiali conſtitutione, & fabrica corporis heterogenei, habetque vim actiuam, & potentiam conuertendi in ſe alimentum in carnis naturam ad complendam ipſam fabricam corporis: & quia hæc potentia conuertendi, quæ ipſi ineſt ratione animæ, eſt limitata, ideò habet terminum limitatum in augmento, daturque latitudo maior, vel minor in hac potentia, ideò vnus plus augetur altero: Caro verò ſecundùm materiam eſt illa, quæ poſt completam organizationem corporis animati, & in ſuo eſſentiali ſtatu conſtituti ſuperadditur per nutritionem, & hæc dicitur ſecundùm materiam, quia habet plus paſſiuitatis, quàm actiuitatis, cùm habeat de ſe vim actiuam conuertendi in ſe alimentum, vt habet caro ſecundùm formam; alioquin nunquam ſtaret augmentum, ſi cum augmento carnis creſceret etiam virtus augmentandi: affertque S.Doct. *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 30. & *lib.* 4. *diſt.* 12. exemplum de vino generato in vite, quod habet potentiam conuertendi aquam, ſed illa aqua conuerſa in vinum non habet potentiam conuertendi aliam aquam: alioquin multiplicari poſſet vinum in infinitum: vinum autem exiens de vite dicitur vinum ſecundùm ſpeciem, ſeu formam: quod verò ſuperadditur ex aqua, dicitur vinum ſecundùm materiam. Et hinc eſt, quod ſi caro hominis comeditur ab alio homine, quia conuertitur in carnem ſecundùm materiam, ideò hæc non ordinatur ad Reſurrectionem niſi de congruo, non neceſſariò: ſolùm enim de neceſſitate ordinatur ad Reſurrectionem caro ſecundùm formam, & ideò hæc neceſſariò reſurget in homine, cuius eſt de prima conſtitutione: vide S.Bonau. *lib.* 4. *d.* 44. *cit.* An verò hæc doctrina ſit ad mentem Ariſt. Aliqui ſicut & *cit.* P. Gallicius valdè dubitant, ſed videatur Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 2. *fund.* 3. vbi expreſsè docet talem eſſe mentem Ariſt. & eſto, quod non ſit, non eſt negandũ tamen eſſe valdè rationabilem, & fundatam in experientia ipſa, valdéque inſeruire ad tollendas maximas difficultates, quæ paſſim occurrunt tum in hac materia, tum in Reſurrectione mortuorum, & alibi.

319. Secvndò Notandum ex eodem P.Gallicio *cit. quæſt.* 4. *n.* 4. quod licèt animatum denominetur nutriri, & augeri, eo quia non augetur, vel nutritur niſi corpus viuum, & animatum, inquantum anima eſt principium nutritionis: propriè tamen illud nutriri per ſe ſolùm dicitur, quod indiget reſtauratione: hoc autem eſt corpus corruptibile, quod continuè aliquid deperdit, ideò reſtauratio, & deperditio eſt propriè circa corpus: quæ doctrina eſt etiam Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 6. & *vlt.* & *quæſt.* 2. dum notat per nutritionem fieri carnem ſecundùm materiam, addique carni ſecundùm formam: & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. docet generationem

(idem

(idem & dic de aggeneratione) terminare ad formas exiſtentes in Seminario.

320. Tertiò Notandum, & Supponendum ex traditis ſuprà *tract. 1. de an. quaeſt. 5.* quod anima quælibet eſſentialiter eſt actus corporis organici: ideò exigit neceſſariò, ſi eſt educibilis, vt educatur ſolùm à corpore non homogeneo, ſed heterogeneo: vnde, ait Seraph. Doct. *lib. 4. diſtinct. 49. part. 1. art. 1. quaeſt. 4. in corp.* corpus nunquam eſt diſpoſitum ad vitam, qualemcunque habeat complexionē, niſi etiam habeat organizationem: ſicque nec influentia vitæ, nec motus eſt ab anima in corpus, niſi naturaliter præexiſtat dipoſitio organizationis: vnde anima reſpicit totum corpus, & ob id informat partes, quia informat totum, ſicque reſpicit partes, quia reſpicit totum: non ſic tamen eſt in eductione: non enim ſic educitur de parte adueniente de nouo per nutritionem, quia educatur de toto, cùm in prima eductione iam anima fuerit educta de toto præexiſtente, ſed quia informat illud totum, ideò protendit ſuam informationem ad partem, quæ toti vnitur ſubſtantialiter: quæ doctrina neceſſariò debet admitti in nutritione hominis ab omnibus Philoſophis Catholicis: A S. Bonau. verò, qui tenet omnem animam eſſe indiuiſibilem, admittitur in quocunque viuente: His poſitis.

321. Vnica Conclvsio: Terminus ad quem nutritionis eſt ſubſtantia cum forma partiali corporeitatis: non autem animæ ſenſitiuæ, & vegetatiuæ: Eſt S. Bonau. *loc. cit. ſupra, & in quaeſt. cit. tract. 1. de an. quaeſt. 5.* vbi probatum fuit omnem animam eſſe indiuiſibilem.

Probatvr primò ex traditis *in cit. quaeſt.* Omnis anima eſt indiuiſibilis: ergo non poteſt acquiri per partes: Antecedens *ibid.* abundè probatum eſt: Conſequentia per ſe patet ex traditis *ibid.* Confirmatur: quia in homine hæc ratio non poteſt negari: ergo ſi in homine non acquiritur pars formæ viuentis, ſeu animæ, aliqua alia forma corporea acquiritur, ſed currit eadem ratio in cæteris viuentibus: ergo. Probatur ſubſumpta Minor: nam ideò in homine acquiritur tantùm forma partialis corporea, quia corpus tantùm eſt illud, quod reſtauratur per nutritionem, ſed eadem ratio currit in aliis viuentibus: ergo. Vide, quæ dicta ſunt *in cit. quaeſt.* de indiuiſibilitate animarum.

Probatvr ſecundò doctrina D. Thomæ *part. 1. quaeſt. vlt. art. 1.* dicentis, quod ex nutrimento, & nutrito fit vnum per mixtionem, ſed nulla anima cum alia anima apta eſt mixtioni: ergo alia forma producitur, quæ apta ſit admiſceri cum corpore animato, & quæ præſupponatur ad animam: ergo eſt forma corporeitatis, quæ acquiritur.

Probatvr tertiò: Quia ſequeretur animam fieri vnum ex multis partibus, ſicque non eſſet verè vna, ſed in continuo multiplicaretur, & deperditione continua partis, & partis auferetur ipſius vnitas.

Probatvr quartò: Quia nutrimentum non eſt materia vltimè diſpoſita ad eductionem animæ: ergo.

Probatvr antecedens: Quia ſi anima eſt vegetatiua, & ſenſitiua, ſolùm ex ſemine generatur: tum quia anima ſecundùm ſe totam, & ſecundùm partes (dato, quod haberet partes) reſpicit corpus organicum: at materia nutrimentalis eſt homogenea, & cùm partes animæ ſi daren-

Digitized by Google

tur, ſint eiuſdem rationis cum tota, neceſſariò & ipſæ reſpiciunt totum heterogeneum: Aduerſarij afferunt varias reſponſiones, quas confutauimus ſatis *in cit. quæſt.* de indiuiſibilitate animarum.

Obicies cum Meldul.& Cæteris: Omnis anima eſt diuiſibilis præter rationalem: ergo pars formæ poteſt de nouo acquiri: Huic obiectioni iam ſatisfactum eſt *loc. cit.*

322. Obicies ſecundò: Quando per nutritionem aduenit noua pars ſubſtantiæ, vel informatur ab anima præexiſtente in corpore, vel ab alia: non primum: ergo ſecundum, ſicque habemus inrentum.

Probatvr Min. quia ſequeretur animam perficere duo perfectibilia adæquata, quod eſt impoſſibile. Tum quia forma poſſet informare materia, à qua non dependet in educi, quod eſt contra Philoſophos omnes: forma enim materialis,& dependés à ſubiecto ita exigit eſſe in ſuo ſubiecto, vt non poſſit extédi ad aliud ſubiectum, taleſque ſunt formæ vegetantes, & ſenſitiuæ ad differentiam rationalis, quæ non dependet à ſubiecto: Sic Bagar. *diſp.2. ſect.2.* cum Aliis.

Respondetvr illam nouam materiam corpoream informari ab anima præexiſtente. Ad probationem Minoris, & impoſſibilitatis adductæ

Respondetvr eo modo, quo dictum eſt fuſiùs *in citat. quæſt.* eandem formam informare duas materias, ita quod corpus eſt materia adæquata ſufficienter, ſed non abſolutè, & totaliter: totalis enim eſt caro ſecundùm formam, & ſecundùm materiam, quæ ſcilicet poteſt acquiri, & addi illi corpori: Ad aliud, quod forma materialis dependet à materia, à qua educitur

Respondetvr negando vllam animam eſſe materialem, ſed dicimus eſſe ſpiritualem: obidque educi à toto corpore organizato, & ab ipſo dependere dependentia non eſſentiali, ſed conſequente, quatenùs educitur ad componendum cum materia tertiam entitatem: & quia eſt ad hunc finem à Deo creata, ideò ceſſante tali fine ipſa & corrumpitur quoad exiſtere completè remanente ipſa in ſeminario materiæ: & hinc poteſt informare & materiam, à qua fuit educta, & aliam de nouo ſuperuenientem, à qua non fuit educta, ad hoc vt ſimul cum tota illa materia conficiat totum completum.

Contra inſtat Meldula: Ergo forma migrabit de ſubiecto in ſubiectum, ſicque habebit duo perfectibilia realiter diuerſa: ſed conſequens vtrunque eſt impoſſibile: ergo.

Probatvr Minor: nam forma accidentalis non poteſt migrare, ſeu extendere ſuam extenſionem alteri ſubiecto, etiam ſi ſit continuum, multò minùs forma ſubſtantialis, cùm ſit maior vnio formæ ſubſtantialis cum ſubiecto, quàm ſit formæ accidentalis.

Respondetvr ex traditis fieri migrationem non totalem, ſed partialem, qua forma totum ſuum ſubiectum non deſerendo, ſed in eo manendo tranſit ad nouam partem informandam, quod à nemine poteſt negari in anima rationali: idemque & Nos dicimus de cæteris animabus. Hinc ad probationem Minoris negamus paritatem de formis accidentalibus, & cæteris corporeis, & materialibus, ac de animabus: nam illæ dependent à ſubiecto, & extenduntur cum quantitate, non ſic anima, quæ eſt ſpiritualis, & indiuiſibilis: vnde poteſt

poteſt habere duo perfectibilia inadæquata: & ſicut notat Zabar. *lib. de accret. cap. 15. & 16.* in informatione animæ reſpectu corporis duplex adæquatio poteſt conſiderari: altera quantitatiua, altera proportionis: prima non eſt inter animam, & corpus: illa enim eſt indiuiſibilis, iſtud diuiſibile: vnde eadem anima vegetabilis eſt adæquabilis corpori formicæ, & elephanti, nata eſt informare & magnam, & paruam materiam: vnde caro, quando eſt facta maior, non conſtituit duo perfectibilia, ſed vnum, quod priùs erat paruum, & poſteà factum eſt magnum: Secunda adæquatio adeſt inter totum corpus, & animam, non inter partem aliquam: hæc enim non eſt adæquatum perfectibile reſpectu totius animæ, ſed eſt totum corpus, ideóque anima non informat duo perfectibilia adæquata, ſed tantùm inadæquata. Meldul. *citat. num.* 78. conatur confringere hanc doctrinam, & reſponſionem, quam tenetur admittere in informatione animæ rationalis dicens non currere, nec verificare poſſe in formis diuiſibilibus ob dependentiam, quam habent in ſuo eſſe, fieri, & conſeruari à ſubiecto, à quo educuntur: Sed iam ſuprà huic difficultati ſatiſfactum eſt ex eo, quod hæc dependentia eſt à poſteriori.

Obiicies tertiò principaliter cum Magiſtr. Sent. *lib. 2. diſp.* 30. qui docuit in nutritione non acquiri nouam ſubſtantiam, ſed ſolùm alimentum, quod conuertitur in carnem, & ſanguinem: non tamen quod ſit de veritate humanæ naturæ, ſed quæ humanam ſubſtantiam foueant, & conſeruent: obiicit ergo Chriſtum dicere, *Id, quod intrat in os, in ſeceſſum emittitur:* Sic Chriſtus *in cap.* 15. Matth. ergo quicquid comeditur, in ſeceſſum vadit.

323. Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſt. 30. art. 3. quæſt. 1. ad 1. & 3.* quod opinio Magiſtri, & Hugonis communiter reiicitur à DD. immò idem Seraph. Doct. ingenuè proteſtatur ſe dictos Patres non intelligere, quid ſibi velint, nec tale eſſe ſenſum Chriſti in Euangelio: nempè totum, quod ſumitur in nutrimentum, abire in ſeceſſum: ſed quia, cùm homo manducat, fit ſeparatio puri ab impuro, purumque retinetur, & impurum ſecernitur: de quo dicit Chriſtus, *Quod intrat in os, non coinquinat hominem.* Affert etiam & aliam expoſitionem Gloſæ: nempè per ſeceſſum intelligi non viam inferiorem, & vltimam egeſtionem, ſed meatus, & poros, per quos fit ciborum decollatio: & ita non ſequitur aliquid in veritatem carnis humanæ non tranſire.

Obiicies quartò cum eodem Magiſtro: Quia, ſi fieret nutritio, & tranſlatio nouæ partis in veritatem naturæ humanæ, ſequeretur fieri augmentum in infinitum, & poſſe hominem ſe perpetuare in æternum.

Sed iam ſatisfactum eſt huic difficultati ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *cit. in 1. Notab.* negatur enim vtraque ſequela, ex hoc quod id, quod per nutritionem acquiritur, fit caro ſecundùm materiam, non ſecundùm formam: hæc enim caro ſecundùm materiam non habet de ſe vim conuertendi aliam carnem in ſe, nec eſt de veritate humanæ naturæ, provt dicit eſſentialem viuentis corporis conſtitutionem, ſed tantùm de congruo, quatenùs dicit integritatem eiuſdem

partes reſtauratum ſubitò: nullus enim ſanæ mentis id aſſerit: requiritur enim proceſſus temporis, ad hoc vt viuens augeatur vſque ad magnitudinem determinatam, in quo ſenſu intelligendus eſt Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. vbi docet viuere hominis durare longo tempore: & idem *lib.* 3. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. ſed quæritur, an in hoc tempore totius vitæ detur interpolatio in nutritione.

SECVNDÒ Aduertendum, quod eſt quæſtio, an poſſit diu viuens durare ſine alimento: Licetus *in opuſc.* de his, quæ diu viuunt ſine alimento *lib.* 1. & 3. oſtendit eruditè plura animantia poſſe viuere diu ſine alimento, & refert aliquos homines vixiſſe quadraginta annos ſine cibo, & potu: Vt autem id ſuſtineat, duplex alimentum admittit; ſcilicet remotum, & proximum: poſſeque aliquid viuere ſine remoto tantùm, vel ſine vtroque: ſine remoto poteſt, ſi cibum actu non ſumat: nutriatur tamen interius proximo alimento, ſcilicet pituita, & ſucco valdè viſcoſo, qui reſiſtit calori naturali debili, ne citò conſumatur, & tali modo ſine cibo viuit Vrſa per quadraginta dies, & tunc valdè pingueſcit: ſic & Glires, qui per totam hyemem dormiunt, & valdè pingues fiunt: ſic & Serpentes, Cocodrylli, Stelliones, Cycadæ, quæ per totam hyemem ieiunant: Cùm igitur calor naturalis ſit debilis, nec poſſit ſuccum illum viſcoſum concoquere, & immutare, in adipem, & pinguedinem conuertit: Alia verò viuentia ſine vtroque alimento poſſunt ieiunare, ex hoc quia (ait ipſe cum multis aliis) poteſt dari temperamentum ad pondus quoad virtualitatem, & reſiſtiuitatem, ita quod calor nullatenùs poterit agere in frigus, hincque ceſſabit indigentia cibi ad reſtaurãdas partes deperditas. Et in noſtra opinione etiã ſi non poſſit dari tale temperamentum ad pondus: dari poteſt tamen ad iuſtitiam, ita quod modicus ſit exceſſus caloris ſupra humidum, & frigidum, vt parum agere valeat in ipſum: quo pacto poterit contrahi ieiunium per plures dies, donec ſuperueniat indigentia notabilis cibi: Inſuper poterit eſſe tam módica deperditio, quod ſufficiat reſpiratio aëris vaporulenti, & humidi ambientis, vel ex ſumptione aliquali aquæ, vel vini, vel ſimilium: quæ doctrina tamen potiùs eſt vera Metaphyſicè tantùm, quàm Phyſicè: eſt tamen ferè impoſſibile dari talem mixtionem ſic attemperatam, vt poſſit impediri actiuitas caloris, & maximè in homine, qui tot mutationibus tum intrinſecis, tum extrinſecis eſt continuè ſubiectus. His poſitis

327. VNICA CONCLVSIO: Nutritio ſemper eſt neceſſaria ad vitam viuentis, licèt non implicet poſſe dari aliquam breuiſſimam interpolationem à tali actu.

PRIMA pars eſt S. Bonauent. *Op. Centil. part.* 3. *ſect.* 21. & communior cum Ariſt. 1. *de gen. t.* 41. & 2. *de an. t.* 40. contra Licetum citatum.

PROBATVR, quia viuere in actu dicit principium vitale actualiter operans: ergo viuere in actu vegetando, dicit potentiam actu operantem per nutritionem; tum quia calor naturalis eſt cauſa naturalis in actu: ergo ſemper operatur: ergo ſi ceſſabit nutritio, deſtruetur humidum radicale, & temperamentum mixto neceſſarium: & licèt Aliqui pro aliquo tempore abſtinuerint à cibo, tamen in illis

nutritio non ceſſauit: tunc enim potentia nutritiua conuertebat in ſubſtantiam aliti alimentum proximum, & immediatum, ſcilicet ſanguinem.

Secunda pars probatur: Poteſt dari aliquod impedimentum vel ex parte caloris naturalis vitalis debilitati ratione alicuius morbi: vel ex magna ciborum copia obſtructi, & ſuffocati, ex quo oritur atrophia, & atefactio membrorum, quæ eſt infirmitas, & tabes, qua corpus non alitur cum deſtructione aliquarum partium, in quarum loco ob debilitatem virtutis aliæ non ſuccedunt: vel ſi vittus operatur, id facit ita debiliter, & remiſsè, vt non poſſit alimentum perfectè diſponere ad conuerſionem: vel aliquando oritur ex parte alimenti inepti ad conuerſionem.

Confirmatur etiam: Quia ad conuerſionem alimenti prærequiritur alteratio neceſſaria, quæ aliquando poteſt retardari, vel impediri.

Dices: Nutritio, ſeu eductio formæ partialis corporeitatis fit in inſtanti: ergo non poteſt continuè fieri: Probatur conſequentia, quia ſequeretur totum tempus componi per indiuiſibilia.

Respondetur, quod, vt dictum eſt, licèt conuerſio fiat in inſtanti, tota tamen nutritio fit ſucceſſiuè, nempè mutatio totius ſanguinis in organo exiſtentis: nam, vt notat S. Doct. *lib. 2. d. 30. art. 3. quæſt. 2. & lib. 4. diſtinct. 44. part. 1. art. 1. quæſt. 1.* Medici duplicem humiditatem recognoſcunt in homine, ſeu animato, ſcilicet radicalem, ſeu complexionalem, in qua calor ſuſtentificatur, & nutrimentalem, quæ præbet homini caloris fomentum, in quam humiditatem nutrimentalem alimentum conuertitur mediante opere nutritiuæ: hæc autem, prout in venis eſt, dicitur à Medicis humor, ab Aliis demenſum: prout verò à venis ad membra deriuatur, dicitur humiditas, habetque tres gradus, cùm enim iam fibris incipit adhærere, dicitur ros, intrat enim in foraminibus paruarum venarum, deinde incipit dealbari, aſſimilarique parti, quæ nutrienda eſt, & dicitur cambium, & deinde actu ſubſtantiam reparat facta ſolidior, & dicitur gluten, quæ eſt de complexione membri conſimilis, in quo eſt tertia ſpecies hecticæ, & hæc eſt ſucceſſio, quæ continuè fit in nutritione.

328. Quæres: An nutritio fiat ſecundùm omnes viuentis partes.

Respondetur nutritionem fieri ſecundùm omnes partes entitatiuas viuentis, ſed ita quod primò creſcunt partes homogeneæ: deinde heterogeneæ: ratio eſt, quia in omnibus partibus adeſt calor naturalis conuertens alimentum. Tum quia partes heterogeneæ conſtant homogeneis: ergo illæ creſcunt, quia augmentum fit in iſtis. Modus autem, quo fit nutritio, ſic explicatur: quia dantur in corpore pori, qui ſunt foramina quædam, & cauitates exiſtentes diſperſæ per totum corpus, per quas egrediuntur ſudor, & humores excrementitij, & in quos intrat aër: cùm autem in iſtis poris, qui ſunt diſperſi per totum corpus, & inter quos mediant partes, intret alimentum, quod adminiſtrant omnibus partibus corporis, & quod conuertitur in ſubſtantiam aliti, & ſi illi pori alimento non replentur, aliud corpus ſubintrat in ipſos, vt dictum eſt.

QVÆS

Digitized by Google

QVÆSTIO IV.

An viuens toto vitæ tempore idem numero permaneat.

319. Ratio dubitandi eſt, quia cum actione caloris naturalis duo fiant: Vnum eſt conſumptio ex vna parte ſubſtantiæ propriæ corporis, quæ reſoluta in vapores, & excrementa facit decreſcere corpus: ex alia verò parte conuertitur alimentum in ſubſtantiam eiuſdem viuentis, vt reparetur, quod erat amiſſum., & cùm iſtæ tranſmutationes toto tempore vitæ fiant, iam non videtur ad finem vitæ permanere vlla pars earum, quam habuit viuens in principio vitæ, quod maximè vrget in aliis viuentibus ab homine, in quibus ex opinione Aduerſariorum mutatio fit & ſecundùm animam, & ſecundùm corpus: in homine verò fit tantùm ſecundùm corpus: mutatis autem partibus ſubſtantialibus ex parte formæ, & materiæ mutatur ſubſtantia rei: Hinc meritò quæritur, an maneat idenritas viuentis toto tempore vitæ.

In qua conueniunt omnes Philoſophi remanere idem viuens numero: & patet experientia: nam videmus ſenes recordari eorum, quæ in adoleſcentia euenerunt, eadem accidentia verbi gratiâ, cicatrices, neruos, &c. permanere. Tum quia alioquin nutritio non eſſet aggeneratio, ſed generatio totalis. Tum quia Chriſtus idem numero fuit ſemper: ſed difficultas eſt in modo aſſignandi talem identitatem.

Prima Opinio eſt deſumentium identitatem in viuente per æquiualentiam, eo quia longo tractu temporis ſuccedunt ad inuicem partes nouæ: attamen ſecundùm æquiualentiam dicitur idem numero, eo modo quo dicitur idem flumen eſſe, licèt aqua ſuccedat aquæ: Quæ poſitio tamen non ſaluat veram identitatem viuentis: ſed tantùm ſimilitudinem vnius indiuidui ad aliud, vt contingit in aqua fluminis: Hæc opinio eſt plurium Scotiſtarum, & Thomiſtarum.

Secunda Opinio docet identitatem deſumi ex eadem forma, temperamento, & continuatione partium, licèt materia mutetur: Sic Zabar. Ægidius, Alijque, quæ poſitio tamen non eſt melior antecedente eo, quia vera identitas deſumitur ex eadem materia, & forma, ſiue ex principiis componentibus: Sic Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4.

Tertia Opinio eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. & Alex. Alenſis, Pluriumque Aliorum deſumentium identitatem viuentis ex permanentia partium ſecundùm formam, ſcilicet quæ ſunt de conſtitutione prima ipſius, licèt mutentur partes, quæ dicuntur caro ſecundùm materiam. Pro intelligentia

330. Primò Supponendum, quod ſuprà traditum eſt, nempè in viuente adeſſe partes ſecundùm formam, & ſecundùm materiam: primæ ſunt de prima, & eſſentiali conſtitutione viuentis, ſuntque partes ſolidæ, & conſiſtentes oſſa, nerui, arteriæ, cartilagines, & caro magis ſolida, & ſiccior, & quæ habent vim in ſe conuertendi alimentum; ſecundæ

dæ ſunt, quæ ſuperadduntur per nutritionem, & quæ fluunt, & refluunt.

Secundò Supponendum ex ſuprà traditis omnem animam eſſe indiuiſibilem, obidque ſemper remanere vſque ad mortem in viuente.

Tertiò Supponendum ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *queſt.* 4. *fund.* 3. *& in corp.* quod identitas rei venit ex identitate principiorum ſubſtantialium vnitorum.

331. Vnica Conclusio: Viuens per totum tempus vitæ remanet idem omninò numero per continuationem immediatam cum partibus primigeneis, & quæ ſunt de prima conſtitutione viuentis: Eſt S. Bonau. *cit.*

Probatur: Quia iſtæ partes ſunt ſolidæ duriores, & ſicciores: ergo ſi in ipſas agit calor naturalis, non poteſt eas conſumere, ergo remanent ſemper.

Probatur antecedens: quia experientia patet, quod dum à natiuitate ſunt teneriores, ſucceſſu temporis fiunt duriores: ergo ſignum eſt non abſumi, ſed perſeuerare: Hinc ſubdit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *queſt.* 2. quod, qui laborant tertia ſpecie hecticæ, quia hæc conſumit humidum radicale, ideò moriuntur.

Dices calorem vitalem conſumere etiam humidum radicale ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *cit.* nec eſt maior ratio, quod agat in carnem ſecundùm materiam, quàm ſecundùm formam: ergo non idem numero, &c.

Respondetur concedendo fieri aliquam conſumptionem, ſed non totalem, nec partium ſolidarum; vnde cùm remaneant principaliores partes, & eadem anima: Hinc &c.

Dices ſecundò. Humidum eſt qualitas: ergo ſubiacet actioni caloris naturalis, poteſtque ab eo conſumi.

Respondetur ex S. Doct. quod humidum radicale dicit ipſam ſubſtantiam cum qualitate complexionali, in quod humidum, licèt aliqualiter agat calor naturalis, tamen ipſum totaliter non abſumit, nec abſumere poteſt, vt dictùm eſt.

Dicimus igitur, quod dum viuens incipit nutriri, firmantur aliquæ partes primò habitæ à natiuitate, oſſa ſcilicet, nerui, arteriæ, cartilagines, & nouæ adduntur, quibus priores extenduntur: Ex nouis deinde conſumit calor vitalis humidiores, ſicut etiam ex primigeneis idem calor incipit humidiores pariter conſumere, & ſicut ex primis relinquuntur duriores, ita ex nouiter additis ſolidiores & duriores relinquit pro augmento viuentis: Idemque dicendum de carne, quæ licèt ob exuberantiam humiditatis inſeruiat magis pro pabulo caloris: aliquæ tamen partes ipſius ſemper permanent tam ex primò habitis, quàm ex nouo additis per nutritionem: Exemplum habemus de igne, qui per calorem depaſcitur lignis, relinquendo tamen cyneres tanquam partes ſicciores minimè aptas ad ſui nutritionem.

Hinc ſequitur, quod loquendo de identitate indiuiduali ſit idem viuens numero pro toto tempore vitæ, cùm ſemper remaneant eadem principia eſſentialia, anima ſcilicet, & materia corporea: licèt in toto rigore quoad identitatem integralem non ſit idem numero: quam identitatem veram difficilè poſſunt defendere

Digitized by Google

dere Aduerſarij, qui tenent diuiſibilitatem animæ ſenſitiuæ, & vegetantis, cùm ſemper noua, & noua forma (ex ipſorum ſententia) aduemiat in continua nutritione.

Adfervnt Aduerſarij varias obiectiones deſumptas tum ex fluxu partium viuentis, tum ex mutatione complexionis, & temperamenti, tum ex actiuitate caloris, quæ tamen nullo modo infirmant noſtram Concluſionem, & fundamenta deſumpta ex indiuiſibilitate animarum, & ex permanentia carnis, ſeu partium ſecundùm formam.

Dices: Quia ſi eſt vera noſtra Concluſio, ſequitur, quod nunquam mors poterit euenire, cùm illud humidum radicale nunquam poſſit conſumi.

Respondetvr negando ſequelam: mors enim naturaliter adueniens eſt ex pugna qualitatum elementarium, ex qua oritur complexio inæqualis, & inordinata, & ab hac calor conſumens partem humidi radicalis, & quia non per quodcunque alimentum poteſt reparari: ideò deficiente alimento, & virtute conuerſiua, hinc neceſſariò ſequitur Mors. Sic Seraph. Doct. *lib.4. diſt.49. part. 2. art. 4. quæſt.1. & lib.2. diſt.19. art. 3. quæſt.1. in corp.* Hinc concluditur mortem euenire naturaliter ex defectu alimenti.

Addimvs triplicem ſtatum in viuente communiter recognoſci: Primus dicitur incrementi: Secundus conſiſtentiæ: Tertius decrementi: de quibus infrà agetur in quæſtione ſequenti.

QVÆSTIO V.

De Augmentatione, ſeu Accretione quid ſit, & quomodò fiat: & an potentia augmentatiua differat à nutritiua.

332. Svpra in tractatu tertio *quæſt.* 1. notauimus potentiam nutritiuam eſſe eandem formaliter cum augmentatiua, hucque remiſimus huius aſſertionis probationes, vbi de augmentatione ex profeſſo agitur: Hinc, vt omnia reddantur clara

Primò Supponendum ex S. Bonauent. *lib.2. diſt. 27. art. 2. q. 2.* dari plures modos augmentationis, ſed ad rem noſtram hîc tantùm ſumimus augmentationem pro additione rei quantæ ad rem quantam, per quam aliquid fit maius: Et hæc dupliciter poteſt euenire, ſcilicet vel per iuxtapoſitionem ab extrinſeco; vel per intus ſumptionem ab intrinſeco per nutritionem: de qua duplici augmentatione ſuprà ſatis dictum eſt ex S. Doct. *lib.1. diſt.17. part.2. art. 1. q. 2. ad vltim.* & de hac vltima vitali procedit quæſtio, nempè an differat à potentia nutritiua, & quid ſit, & qualiter fiat ſecundùm omnes partes viuentis. Et circa primam partem variæ ſunt Philoſophorum placita, vt videre eſt apud P. Gallic. *lib.3. tr.3. q.2. de Nutrit.* Ruu. Maſtr. &c. nam Aliqui volunt augmentationem eſſentialiter diſtingui à nutritione, eo quia augmentatio formaliter terminatur ad quantitatem, nutritio ad ſubſtantiam, pro qua ſententia malè, vel ſaltem inadæquatè citatur à P. Gallicio Seraph. Doct. Alij negant di-

Digitized by Google

ſtingui vllo modo à parte rei, & hæc opinio eſt S. Doct. vt mox patebit.

Circa alteram partem tituli quæſtionis, in quonam conſiſtat formaliter augmentatio, eſt etiam multiplex opinio apud Morandum *de an. lib.2. tr.2. q.5.* quia enim in augmentatione concurrunt diſtenſio partium viuentis, receptio ſanguinis alimentitij in poris, & conuerſio ipſius in ſubſtantiam aliti. Aliqui dicunt formaliter conſiſtere in illa extenſione noua, & acquiſitione quantitatis. Alij in conuerſione alimenti, &c. Hinc pro ſolutiõne quæſtionis, & explicatione ſenſus Seraphici

333. Primò Notandum, quod augmentatio vitalis per id differt à non vitali, quod iſta fit per iuxtapoſitionem, illa per intus ſumptionem: quod dictum tamen commune indiget explicatione, cùm in qualibet augmentatione interueniat nouæ rei iuxtapoſitio: Hinc Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* acutè optimè explicat hoc diſcrimen, dicens, quod contingit fieri augmentationem per virtutem extrinſecam poſſibilitate ſola, & vnibilitate exiſtente in priori quantitate augmentabili, & tunc augmentabile, quia imperfectum eſt, ſe habet in ratione paſſiui, & augmentans, ſcilicet noua quantitas ſuperaddita, quia eſt perficiens, ſe habet in ratione formalis, & completiui, quia dat quantitatem perfectam. E contra in augmentatione vitali, quia hæc fit per virtutem intrinſecam (ideſt per potentiam vegetatiuam medio calore naturali) augmentabile ſe habet in ratione formalis, & actiui, augmentans in ratione paſſiui, & materialis; differunt ex conſequenti, quod in prima augmentatione ſolùm interuenit vnio nouæ quantitatis, ſeu ſubſtantiæ cum priori: In ſecunda verò interuenit & vnio, & conuerſio, & viuificatio: Hinc patet, quod illa poſitio per iuxtapoſitionem, & per intus ſumptionem abſque hac Seraph. Doctoris doctrina non ſatis explicat diſcrimen inter vtranque. Vt autem rectiùs intelligatur.

334. Secundò Notandum, quod ad augmentationem vitalem tria neceſſariò concurrunt: primò diſtenſio quædam omnium partium corporis ſecundùm omnem dimenſionem: ex qua dilatatione fit, vt pori earundem partium (omnes enim viuentis partes ſunt poroſæ, ita quod inter porum vnum, & alium intercedit aliqua pars ſubſtantiæ viuentis) magis dilatentur, fiuntque capaciores ad recipiendum plus alimenti: Secundò quia per virtutem attractiuam à venulis capillatibus, quæ ab hepate per totum corpus diſtenduntur, & quæ deſinunt in poros, attrahitur à viuente, vel quidam humor à terra in ſolis vegetantibus, vel in animantibus ſanguis, ſicque fit ingeſtio illius materiæ, vel ſanguinis in illis poris: ibi enim alteratur, decollatur, & dicitur ex Seraph. Doct. *lib.4. diſt. 44. art.1. quæſt.* 1. tos, humiditas nutrimentalis. Tertiò poſt iſtas mutationes fit conuerſio alimenti illius maioris alimenti in ſubſtantiam ipſius aliti, & dicitur gluten, vniturque ipſi alito: Hinc diſquirunt, in quanam ex his tribus mutationibus conſiſtat formaliter augmentatio: ex qua doctrina ſequitur, quod in viuente omnes partes dicuntur augeri, ſed non eodem modo: nam aliquæ immediatè augentur, aliæ mediatè per iuxtapoſitionem, vt mox dicetur.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò Notandum ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. quod motus augmenti, ſi ſumitur, provt præciſè dicit augmentum, ipſius terminus formalis eſt quantitas perfecta: provt verò eſt tale augmentum, ſcilicet propriè ſumptum in corporalibus, neceſſariò fert ſecum additionem ſubſtantiæ cum quantitate; ideò terminans ad quantitatem terminat ſimul neceſſariò ad ſubſtantiam: cùm autem augmentatio vitalis ſit in ſubſtantia, hinc ambos terminos includit, ſcilicet quantitatem, provt eſt augmentum vt ſic, & ſubſtantiam, provt eſt ſubſtantialis: His poſitis.

335. Prima Conclusio: Augmentatio vitalis formaliter conſiſtit in acquiſitione ſubſtantiæ quantæ maioris, ſeu in actione, qua ipſi viuenti additur maior ſubſtantia quanta, quàm ſit illa, quæ per actionem caloris naturalis fuerat deperdita: Eſt S. Bonauent. ſuprà *cit.* qui hæc duo connectit in termino augmentationis, ſcilicet quantitatem, & ſubſtantiam, ſcilicet ſubſtantiam vt quantam, ſiue vt maiorem: eſt & Marſil. Albert. de Sax. Serbell. *de gen. diſputat.* 2. *articul.* 3. Pluriumque.

Probatvr primò à confutatione aliarum Sententiarum: Augmentatio formaliter ſumpta eſt illa, per quam viuens debet fieri maius ſimpliciter, ſed per diſtenſionem partium corporis, ſiue per rarefactionem non fit maius ſimpliciter, cùm per talem diſtenſionem non acquiratur noua quantitas, vel ſubſtantia, vt probatum eſt ſuo loco *in tract. de gener.* ergo.

Vnde patet, quod licèt rarefactio prærequiratur ad augmentationem: non tamen in ea conſiſtit formaliter.

Probatvr ſecundò non conſiſtere in ingeſtione, & admiſſione maioris alimenti in poros: Quia augeri per nutritionem eſt alimentum ex diſſimili fieri ſimile augmentato actione ipſius viuentis, ſed per ingeſtionem non fit ſimile: eſt enim actio prærequiſita tantùm. Tum quia eſt mera iuxtapoſitio hæc ingeſtio, & admiſſio: ergo. Tum quia adhuc illud alimentum non eſt animatum: ergo non facit viuens maius.

Probatvr tertiò non conſiſtere præciſè in acquiſitione maioris quantitatis: Quia etiam in Multorum Sententia per rarefactionem acquiritur noua quantitas, & tamen non eſt propriè augmentatio. Tum quia poteſt fieri acquiſitio nouæ quantitatis ſaltem per abſolutam Dei potentiam abſque nutritione, & augmentatione vitali: ergo.

Probatvr quartò directè conſiſtere in acquiſitione nouæ ſubſtantiæ vt quantæ: nam in hac habetur conceptus proprius, & formalis augmentationis vitalis.

Probatvr aſſumptum: Augmentatio eſt illa, per quam viuens fit ſimpliciter maius, ſed per acquiſitionem ſubſtantiæ quantæ fit maius ipſum viuens. Tum quia per ſubſtantiam nouam quantum occupat viuens maiorem locum. Tum quia ſi conſiſteret formaliter in quantitate, fieret viuens maius tantùm accidentaliter, non ſubſtantialiter: ergo.

336. Obiicies primò ex Ariſt. Augmentatio eſt motus ad quantitatem: ergo non ad ſubſtantiam.

Respondetvr eſſe motum ad quantitatem non vt ſic, ſed ſubſtantificatam, ideſt ad ſubſtantiam quan-

tam, & maximè loquendo de augmentatione vitali; nam de non vitali poteſt concedi antecedens.

Obiicies ſecundò: Terminus formalis per ſe intentus à natura eſt maior quantitas præcisè, & formaliter: ergo falſa Concluſio.

Respondetur negando antecedens: nam terminus per ſe intentus à natura in nutritione augmentatiua eſt maior ſubſtantia, ſed quia cum ipſa comproducitur quantitas: immo vt conſequenter ad noſtra principia Seraphica loquamur, cùm quantitas incompleta ſit cooëua materiæ corporeæ, ad poſitionem partium nouarum ſubſtantiæ conſequitur neceſſariò quantitas completa: hinc in augmentatione vitali primariò intenditur ſubſtantia, & ſecundariò quantitas: licèt ſi ſumatur augmentatio, vt eſt motus accidentalis præſcindens à vitali, & non vitali, primariò intendatur quantitas: at in augmentatione vitali intenditur quidem quantitas, ſed ratione nouæ ſubſtantiæ.

Dices: Hæc vitalis augmentatio fit in omnibus partibus corporis viuentis: ergo in qualibet augmentatione viuens fiet duplo maius ſecundùm omnem dimenſionem, quod repugnat rationi, & experientiæ: quia Pueri ſecundùm communem in primo luſtro medietatem ſtaturæ habent, quàm in tota vita obtinebunt, & ſecundùm Galenum in fine ſecundi anni, &c.

Probatur ſequela: Quia cùm admittamus compoſitionem continui ex minimis Phyſicis (ex traditis in Phyſica *in lib. 3.*) ergo ſi omnes partes viuentis accreſcere debent, etiam talia minima, ſicque non poteſt fieri augmentum horum minimorum, niſi fiat additio alterius minimi, ſicque ſequitur viuens fieri duplo maius, ſed id eſt contra rationem, cùm inter vnum porum, & alium mediet pars non habens poros: ergo vbi non ſunt pori, non poteſt fieri additio talis: alioquin daretur penetratio alimenti in illis partibus carnis: ergo nec fiet per intus ſumptionem.

Respondet Serbellonus *n.* 28. augeri omnes partes, ſed non eodem modo, vt ſuprà dictum eſt in 1. *Notab.* ibi enim notauimus augeri per intus ſumptionem, & extrapoſitionem non eſſe differentias augmentationis vitalis, & non vitalis, ſed differunt ex principio intrinſeco vitali, & extrinſeco: Vnde augmentatio proximè fit per ſuſceptionem alimenti in poris, in quibus deinde vnitur partibus circumiacentibus, quæ partes augmentabiles ſunt non indiuiſibiles, ſed diuiſibiles, & quantæ per vnionem quantitatis diuiſibilis alimenti: nam quodlibet agens naturale requirit determinatum ſubiectum in extenſione, & præcipuè cùm illius actio dependeat à certis inſtrumentis, & organis, quæ immediatè non coaleſcunt ex minimis Phyſicis, ſed ex partibus extenſis, licèt poſteà ſint diuiſibiles, & reſolubiles in partes minimas Phyſicas tanquam in prima componentia: hinc negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur augeri quidem minima illa Phyſica, ſed non immediatè, ſed mediatè tantùm: ſed immediatè augentur partes, verbi gratiâ, caro, nerui, oſſa, arteriæ, cartilagines, &c. Quæ per virtutem intrinſecam viuentis augeri poſſunt per iuxtapoſitionem, ſcilicet ex vno latere, & tunc aliæ partes, & etiam minima dicuntur

Digitized by Google

tur conſequenter auctæ, & ſi augentur per ſuſceptionem alimenti intra poros, dicuntur augeri per intus ſumptionem, ſed tamen non immediatè ſecundùm omnes partes eo modo, quo numerus additus alteri numero dicitur totus augeri.

Dices: Ergo nullum eſt diſcrimen inter augmentum viuentium, & non viuentium: cùm ambo poſſint augeri per iuxtapoſitionem.

Respondetvr ex doctrina Seraphica tradita *ex lib.* 1. *diſt.* 17. negando ſequelam: & ratio eſt, quia diſcrimen eſt, quod non viuentia augentur quidem per iuxtapoſitionem, ſed à virtute extrinſeca: ita quod ſiue mediatè, ſiue immediatè non viuens dicitur auctum ſolùm per iuxtapoſitionem. At in viuentibus licèt aliquando fiat per iuxtapoſitionem: fit tamen à principio intrinſeco recipiente alimentum in ſe, & diſtribuente alimentum partibus componentibus, quibus ipſum conuerſum in ſubſtantiam aliti vnitur vitaliter: vnde licèt in partibus non poroſis alimentum non recipiatur intrinſecus à viuente, tamen ita recipitur, quod reſpectu totius, quod augeri dicitur, augmentatio fiat per intus ſuſceptionem, quamuis immediatè ipſis partibus fiat per iuxtapoſitionem: vnde mediatè fit per intus ſumptionem. Aduertendum etiam hîc eſt cum citato Serbellon. & communi, quod non eodem modo augentur partes: nam molliores, & humidiores faciliùs augentur, & minuuntur, cùm magis poroſæ ſint, & faciliùs dilatari valeant ad recipiendum alimentum, & etiam contrahi, & conſumi à calore vitali: duriores verò magis reſiſtunt actioni caloris vitalis: & ideò etiam minùs conſumuntur, pauciores etiam poros continent, vt minùs de alimento in ſe recipiant.

Addimvs idem proportionaliter dicendum eſſe de diminutione, quæ eſt ad minorem ſubſtantiam cum hoc diſcrimine, vt aliàs dictum eſt, quod diminutio propriè terminat ad non eſſe alicuius quantitatis præhabitæ cum coniunctione quantitatis minoris: vnde differunt augmentatio, & diminutio ſpecie negatiua.

337. Secvnda Conclvsio: Potentia nutritiua, & augmentatiua non differunt realiter, nec formaliter, ſed tantùm virtualiter: Eſt communior, & conformior principiis Seraphicis, vt dictum eſt *in tract.* 3. *quaſt.* 1. & infertur *ex lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quaſt.* 1. *in* 3. *Notab. ſuprà tradito* de mente Seraph. Doct.

Probatvr etiam: Quia Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. *& in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 33. *& Centil. part.* 3. *ſect.* 22. reducit ad duo capita tantùm potentias vegetatiuæ ad generare, & nutrire: & in *Centil. part.* 3. *ſect.* 21. docet nutritiuam potentiam habere duos actus, ſcilicet nutrire, & augmentare.

Probatvr ratione: Quando eſt idem modus operandi, & idem obiectum, eſt eadem potentia formaliter, & entitatiuè: ſed nutritiua, & augmentatiua ſunt huiuſmodi: ergo.

Probatvr Minor: Quia vtraque habet pro obiecto conuerſionem alimenti in ſubſtantiam aliti, & reſtaurationem ſubſtantiæ deperditæ, ſiue ſit maioris, ſiue minoris quantitatis: ergo ſi differunt, differunt tantùm per accidens, & reſpectu magis, & minùs. Tum quia per eadem orga-

na, & inſtrumenta, & in iiſdem partibus ſit nutritio, & augmentatio. Tum quia potentia nutritiua ſolùm per accidens non auget: nam dato, quod per calorem naturalem non deperderentur partes viuentis, per nutritionem augerentur: ergo ſunt idem formaliter. Tum quia etiam nutritio ſemper auget viuens: reſtaurat enim, quod priùs eſt deperditum: ergo ſemper facit maius: vnde ſolùm denominatiuè diſtinguuntur, & per effectus ſecundarios, ſcilicet dilatationem partium, quæ priùs erant, & motum localem earundem: cùm enim per intuſpoſitionem ſubſtantiæ quantæ maioris, ac fuerunt partes deperditæ, neceſſariò partes, quæ manent ad inuicem, dilatentur, & maiorem locum acquirant, ideò ſecundariò ad augmentationem tales effectus ſequuntur: non verò ad nutritionem.

Obiicies: Nutritio terminat ad ſubſtantiam, augmentatio ad quantitatem: ergo ſunt differentes realiter: Confirmatur, quia ſunt ſeparabiles ab inuicem: nam augmentatio habet finem ex S. Bonau. *in Centil. loc. cit.* nutritio verò nequaquam: ergo.

Respondetvr, vt ſuprà, concedendo antecedens de augmentatione non viuentium: negando de in viuentibus.

Respondetvr ſecundò vtranque terminare ad quantitatem per accidens, & per ſe ad ſubſtantiam vt quantam, & differre per magis, & minus: Ad Confirmationem reſpondetur effectus eſſe ſeparabiles: ſed quia ab eadem potentia proueniunt, hinc negatur conſequentia: Addimus ceſſare augmentum per accidens, ex eo quod viuens redactum eſt ad ſtatum limitatum, licèt remaneat potentia: tum etiam quia ſemper nutritiua auget, vt dictum eſt.

Dices Seraph. Doct. aliquando enumerare tres potentias, ſcilicet generatiuam, nutritiuam, & augmentatiuam.

Respondetvr id fieri ob diuerſos actus, non quia ſint diuerſæ potentiæ, vt ſe explicat *in Centil. cit.*

338. Tertia Conclvsio: Corpora viuentia quantum ad virtutem nutritiuam, & augmentatiuam triplicem ſtatum habent: Eſt communis, & explicatur, probaturque

Primvs ſtatus eſt incrementi, eſtque à principio vitæ vſque ad finem tertij ſeptenij ſecundùm D. Thomam: ſecundùm Alios vſque ad vigintiquinque annos: ſecundus dicitur ſtatus conſiſtentiæ, & incipit *ab anno* 21. *vel* 25. *vſque ad* 35. *vel* 40. *annos*. Tertius dicitur ſtatus diminutionis, ſeu decrementi, & durat à termino conſiſtentiæ vſque ad finem vitæ: Ratio primi ſtatus deſumitur communiter ex hoc, quod calor vitalis plus addit de nutrimenti ſubſtantia, quàm deſtruat de viuente: In ſecundo ſtatu cùm remiſſior ſit calor, tantùm vnit de alimento, quantùm de ſubſtantia viuentis deperdit: In tertio diminuitur calor ſucceſſiuè ob defectum humidi radicalis, & inualidus redditur ad tantundem ſubſtantiæ alimenti conuertendum: quæ ratio patitur plures difficultates, vt rectè notat Serbellon. *cit. num.* 34. ſi enim validior eſt calor in primo ſtatu, quàm in ſecundo eo, quia creſcit viuens in illo tantùm, multò validior debet eſſe idem calor vitalis à principio vitæ vſque ad terminum primi luſtri, quàm ab hoc termino vſque

ad

Digitized by Google

ad vigeſimum primum annum: quia in quinto anno infans habet medietatem longitudinis, quàm habere poteſt vſque ad vigeſimum primum annum: ergo ſi eſt idem effectus in minori tempore, fortior arguitur cauſa ſupra illam, quæ ſimilem effectum habet, ſed longiori tempore. Præterea creſcunt vires ſemper plus, quò creſcit ætas in infantibus vſque ad ſtatum virilitatis, & in ſtatum conſiſtentiæ conſiſtunt & ipſæ, ita vt fortior ſit homo in operationibus, quàm eſſet in adoleſcentia, & iuuentute: ergo & fortior erit calor vitalis. Tum quia & tunc alimento fortiori indiget, quàm in iuuentute: ergo & validior erit calor vitalis, qui omnibus potentiis facultatem præbet, & virtutem, & vt magis alteretur alimentum, vt conuertatur in ſubſtantiam aliti. Tum quia in ætate virili fit impinguatio, quæ eſt vera actio nutrimentalis: ergo & exigit validiorem calorem: Hinc dicendum cum eodem Sebellon. & Guarino *exp.* 12. Aliiſque quod in prima ætate, ſeu ſtatu viuens magis augetur ratione diſpoſitionum, nempè quia partes ſunt molliores, teneriores, magiſque poroſæ tam ſecundùm latitudinem, quàm ſecundùm multitudinem pororum, & hoc magis etiam in primo luſtro: ideò etiam indigent maiori copia alimenti, quæ diſperſa per omnes partes eas auget; cùm autem indureſcunt in ſecundo ſtatu, nec ampliùs extenduntur, hinc datur ſtatus conſiſtentiæ, & quia in hoc ſecundo ſtatu fit impinguatio, hæc euenit ob mollitiem carnis, in qua fit augmentum ſecundùm latitudinem, & profunditatem conſiſtentibus in ſuo eſſe partibus durioribus, verbi gratiâ, oſſibus, cartilaginibus, &c. Cùm autem corpus iam auctum ſit per omnem partem, ob quam dilatationem dilatatur etiam virtus nutritiua, tunc humidum radicale incipit deficere: ex quo ſequitur, quod pori non ampliùs dilatentur, virtuſque non ſit ſufficiens, & hinc deuaſtationem caloris naturalis non poſſit reparare: apertis enim plurimis poris, quos opplere non poteſt, carnes concidunt, ſe corrugant, & contrahunt, & hinc ſequitur decrementum viuentis.

339. QVÆRES: Cur animalia priùs augeantur ſecundùm longitudinem, quàm ſecundùm craſſitiem.

RESPONDENT Zabar *de accreſ. cap.* 4. & Guarin. *exp.* 12. prouenire ab augmento oſſium, quæ vtpotè longa poros habent oblongos. Vnde magis capiunt ſecundùm longitudinem, quàm latitudinem, & ob id ſecundùm eam magis augentur: Partes verò carneæ ab oſſibus creſcentibus diſtractæ, vtpotè cedentes in longitudinem ſe deducunt: at cùm oſſa firmata ſunt, & impediente duritie ſuos poros aperire ampliùs nequeunt, fit, vt ipſæ partes carneæ, vtpotè mollioris naturæ, & adhuc cedentes, vt priùs creſcant non ſecundùm longitudinem, ſed in latitudinem: Si verò non poſſint ob conſiſtentiam ſuos aperire, & adhuc bonum nutrimentum ſit, animal creſcit pinguedine. Addimus etiam, quod ideò aquatilia, & humidiora magis creſcunt, quàm terreſtria, & aërea: quia nutritiua eſt validior in humida complexione, & ideò aquatilia magis creſcunt terreſtribus, terreſtria volatilibus.

340. QVÆRES ſecundò: Quænam ſint ætates hominis

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. in

in Comp. Theol. lib. 2. cap. 10. & in Serm. 15. Hexaëm. & lib. 4. diſtinct. 40. dub. 3. ætatem hominum eſſe periodum, ſeu ſpatium, in quo inſitum temperamentum viuentis per ſe euidentem ſubit mutationem: Sex autem aſſignantur ætates hominis, ſcilicet infantia, pueritia, adoleſcentia, iuuentus, ſenectus, & decrepitas: ab Aliis ad ſeptem capita: nam iuuentutem à virilitate diſtinguunt: Prima dicitur infantia, eſtque ad ſextum, vel ſeptimum annum, in qua homo dicitur infans, ideſt non fans, & dicitur etiam lunaris ob prædominium humiditatis, cuius præcipua cauſa eſt Luna: Secunda pueritia à puritate *vſque ad 15. annum*, & dicitur mercurialis, quia tunc homines incipiāt diſcurrere, & ſcientias addiſcere: Tertia dicitur adoleſcentia *vſque ad 21. vel 25. annum*, & dicitur venerea, quia tunc homo fit aptus generationi: Quarta dicitur Iuuentus *vſque ad 35. vel 40. annum*, & dicitur Solaris, quia tunc regnat floriditas, ætatiſque perfectio, quæ eſt media, ſicut Sol medius eſt inter Planetas. Quinta dicitur virilitas *vſque ad 50. annum*, & dicitur Martialis: Mars enim eſt planeta calidus, & ſiccus faciens ad robur: Sexta ſenectus *vſque ad 65. annum*, & dicitur Iouialis, quia Ioui ſubiicitur ob grauitatem, prudentiam, & præeminentiam: Septima *vſque ad finem vitæ*, & dicitur Saturnina, quæ eſt frigida, ſicca, pigra, triſtis, & valdè imperfecta.

341. Qværes tertiò: An neceſſitas moriendi ſit ab intrinſeco, an ab extrinſeco.

Respondetvr eſſe ab intrinſeco, ſcilicet à pugna elementorum: Ignis enim agit in alimentum, & humidum radicale: oritur enim talis neceſſitas moriendi ex hoc, quod omne agens in agendo repatitur, & debilitatur: hincque ſequitur non poſſe proceſſu temporis tantùm alimentum conuertere, quantum deperditur, & conſequenter etiam conſumit humidum reddens partes ſicciores, & duriores non valentes ad priſtinam redire humiditatem, & hinc reducitur ad talem deficientiam humidi, quod non poteſt ampliùs anima informare corpus, cùm determinatam habeat latitudinem.

Addimvs ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 19. art. 2. queſt. 1.* quod tripliciter mors poteſt contingere, vel per elementorum pugnam, & diſſolutionem, vel per humidi conſumptionem, vel per extrinſecam Læſionem, ſecundum tamen ſequitur ex primò modo ſuprà dicto. Vide *ibid.* Seraph. Doct. hæc fusè tractantem.

PARS

Digitized by Google

PARS SECVNDA.

De Anima ſenſitiua, eiuſque potentiis.

EXPENDIMVS, quæ ad animam in communi, & in particulari, quæ ad vegetatiuam ſpectant in prima parte: nunc in hac ſecunda ordo doctrinæ poſtulat ab Ariſt. ſeruatus, vt de anima ſenſitiua, eiuſque potentiis agamus, diuidendo hanc ſecundam partem in plures Tractatus ſecundùm diuerſitatem potentiarum, aduertendo, quod hîc non ſubiicio Textum Seraphicum, vt facilimè poteram, ex hoc quia eundem ſparſim affero in quæſtionibus, vt quiſque facilè poteſt videre: vnde maioris breuitatis cauſa, & ne actum agam, ipſum omitto.

TRACTATVS I.

De Anima ſenſitiua, eiuſque potentiis in communi.

IN hoc Tractatu primò explicabimus ad mentem Seraph. Doct. quid ſit anima, & potentia ſenſitiua: ſecundò, quænam ſint eius potentiæ: tertiò, quænam ſint ipſarum concauſæ in actibus cognitiuis, quæ ſunt ſpecies ſenſibiles: vbi de ipſarum neceſſitate, natura, effectibus, origine, & cauſis.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit anima ſenſitiua, & quot ipſius potentiæ.

341. SVPRA aſſignauimus diſcrimen inter tres animas vegetantem, ſentientem, & ratiotinantem: diximus enim ſenſitiuam animam differre à vegetante per hoc, quod ſenſitiua operatur abſque vlla cognitione: ſenſitiua verò cognitiuo, & intentionali modo, obidque eſt principium ſentiendi, & cognoſcendi abſque libertate tamen: Seraph. verò Doct. aliis terminis explicat hoc diſcrimen dicens *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. quod anima ſenſitiua eſt actus, & perfectio corporis exercens operationes in corpus, cum corpore, & per corpus: exercet in corpus, quia ipſum informat, & viuificat, cum corpore, quia dependet in operari à corpore, & per corpus, quia mediantibus organis exit in actus ſuos, & tendit in obiectum: per primum actum conuenit cum cæteris animabus: per ſecundum conuenit cum vegetante, & diſconuenit à rationali: & per tertium diſconuenit à vegetatiua anima, quia non habet vim cognitiuam, nec appetitiuam ſenſitiuam, quæ exigant organa ad exeundum in ſuos actus: Et hæc quoad primam partem Quæſtionis.

QVOAD ſecundam partem de numero potentiarum animæ ſenſitiuæ: Communiter tres ſpecies aſſignantur potentiarum: ſuntque ſenſitiua cognoſcitiua, ſenſitiua appetitiua, & loco motiua, quæ ſingulæ in alias ſubdiuiduntur: Seraph. Doct. verò duas tantùm ſpecies recognoſcit: Hinc

343. PRIMA CONCLVSIO: Duæ tantùm ſpecies potentiarum ſenſitiuárum dantur: Sic Seraph. Doct. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. & in Breuil. *lib.* 2. *cap.* 9. & in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 34. apprehenſiua, ſeu cognoſcitiua, & appetitiua, ſeu motiua: appetitiuam enim, & motiuam pro vna tantùm accipit.

PROBATVR: Quia potentiæ ſpecificantur per ordinem ad actus, & ad obiecta, vt ſuprà dictum eſt: potentia autem ſenſitiua tendit in obiectum duplici modo tantùm diuerſo: ergo.

PROBATVR Min. vel enim tendit in obiectum per organum, ſcilicet operatur per corporeum organum modo cognitiuo, ſiue per modum conuertentis in ſe obiectum, vel per modum inclinationis, tendentiæque abſque cognitione in obiectum: primo modo tendunt potentiæ apprehenſiuæ ſiue internæ, ſiue externæ: ſecundo modo ſic eſt potentia motiua: ex appetitu enim oritur motus, & tendentia localis in obiectum, & quia iſtæ duæ potentiæ habent diuerſa munera, ideò & multiplicem ſubdiuiſionem admittunt.

DICES: Poteſt dari appetitiuæ vſus abſque eo, quod ſuccedat motus aliquis: ergo differunt appetitiua, & motiua.

RESPONDETVR diſtinguendo antecedens: poteſt dari appetitus abſque motu vero, vel improprio, qualis eſt tendentia intentionalis in obiectum, nego: abſque motu Phyſico, concedo: ſic negatur conſequentia. Tum etiam quia etiam ſi poſſet

Digitized by Google

poſſet dari abſque actu exercito appetitus, hinc tamen non inferri debet eſſe duo principia, à quibus deriuantur appetitio, & motio, quia idem principium poteſt exercere plures actus, vt patet in cæteris potentiis.

344. Secvnda Conclvsio: Apprehenſiua potentia poſteà diuiditur ſecundùm varia munera, & actus, ſcilicet in apprehenſiuam deforis, & deintus, ſiue in internam, & externam.

Probatvr: Quia anima ſenſitiua eſt perfectio, & motor corporis indiget organis, ad hoc vt exeat in actus ſuos: Sed iſta ſunt partim externa, & partim interna, vt de ſe patet, & probat Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 3. quæſt. 2. & lib. 2. diſtinct. 34. part. 1. art. 2. quæſt. 4. in opin. vlt. in corp. & lib. 3. diſtinct. 13. dub. 1. & in op. de reduc. artium*, & in Centil. *lib. 3. ſect. 21.* & in Comp. Theol. *lib. 2. cap. 34.* ergo & actus ipſius potentiæ apprehenſiuæ diuiduntur in eadem duo genera. Potentia apprehenſiua deforis, ſiue externa poſteà diuiditur in quinque ſenſus, ſcilicet viſum, auditum, guſtum, odoratum, & tactum: Interna diuiditur in tres potentias, ſeu ſenſus ſecundùm tres cerebri cellulas, vel in quatuor, vel in quinque, vel in ſex: vel eſt vna tantùm ſecundùm varias opiniones DD. de quibus infrà ſuo loco: ſuntque ſenſus communis, imaginatiua, phantaſia, æſtimatiua, memoria, & iudicatiua, quarum natura ſuo loco examinabitur. Appetitiua potentia verò, quæ à Seraph. Doct. dicitur & motiua, eſt enim principium imperatiuum omnis motus, diuiditur communiter in naturalem, & cognoſcitiuam: hæc ſecunda eſt, quæ ſpectat magis propriè ad animam ſenſitiuam, hæcque diuiditur in motiuam corporaliter, & in motiuam ſpiritualiter: prima ſubdiuiditur in naturalem, quæ reſidet in hepate, in animalem, quæ reſidet in cerebro, & in vitalem reſidentem in corde: Prima mouet humores per ſpiritus naturales mediantibus arteriis, & venis, quæ radicantur in hepate: Secunda mouet membra per ſpiritus animales mediantibus neruis, quæ radicantur in cerebro: & Tertia mouet pulſus per ſpiritus vitales mediantibus arteriis, quæ radicantur in corde. Motiua ſpiritualiter diuiditur in iraſcibilem, & concupiſcibilem: ſi enim per modum fugæ, eſt iraſcibilis: ſi per modum amoris, eſt concupiſcibilis. His ſuppoſitis primò agendum eſt de potentiis cognoſcitiuis, deinde de motiuis.

QVÆSTIO II.

An potentiæ ſenſitiuæ ſint merè paſſiuæ: an verò habeant aliquam actiuitatem ad ſenſationem, & ad terminum productum.

345. Prima Opinio eſt Aliquorum aſſerentium ſenſus eſſe potentias merè paſſiuas, ſcilicet vel provt recipiunt ſpecies, provt dicunt Aliqui, vel ſenſationem ſecundùm Alios: Alij vt Plato volunt eſſe tantùm actiuas.

Secvnda eſt communiſſima D. Thomæ D. Bonauent. Scot. Aliorumque aſſerentium ſenſus eſſe potentias vtramque rationem habentes, ſcilicet actiuitatem, & paſſiuitatem: Iſti tamen diſcrepant poſteà inter ſe

in quonam formaliter conſiſtat ſenſatio: Aliqui enim ſuſtinent conſiſtere in receptione ſpeciei: S. Bonau. & Scot. docent prærequiri quidem receptionem ſpeciei, ſed ſenſationem formaliter conſiſtere in receptione actus producti, quatenùs ſimul tendit in obiectum: Pro ſolutione quæſtionis

Notandvm eſt ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. quod in omni natura, & potentia eſt aliquid, quo eſt fieri, & aliquid, quo eſt facere: idque euenit in omni cognitione tum intellectiua, tum ſenſitiua: & cùm hæc ſit prima diuiſio potentiæ per actiuum, & paſſiuum, neceſſe eſt iſta differre, ſed tantùm ſecundùm gradus maioris, vel minoris ſimplicitatis, & ſpiritualitatis habent maiorem, & minorem differentiam: Intellectiua namque anima pro eo, quod eſt ſpiritualior, & abſtractior, habet vtramque potentiam, quæ reſpicit ſubſtantiam ſpiritualem, ita quod actiua eſt ratione ipſius, quo eſt (ſcilicet formæ) & paſſiua ratione ipſius, quod eſt (ſcilicet materia.) In potentia verò ſenſitiua, quæ eſt minùs ſpiritualis, actiua potentia eſt ex parte animæ, & paſſiua ex organo, & ideò quia ſenſus non eſt ſine actione, & paſſione; ideò ſentire dicitur eſſe operatio coniuncti: & iterum, cùm actiua nihil agat ſine paſſiua, & quando anima corpus amittit, amittit paſſiuam reſpectu actus ſentiendi; & hinc rationalis ſeparata non poteſt vti aliquo ſenſu ſiue interiori, ſiue exteriori; Anima enim ſenſitiua exercet ſuas operationes ſenſitiuas in corpus, per corpus, & cum corpore: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *& part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. addit tamen *ibid.* *q.* 2. *art.* 3. *ad vlt.* quod in ſenſu corporeo ſic eſt receptio in organo, quod etiam eſt receptio pariter in virtute, & potentia, receptio, inquam, ſenſationis, quæ eſt totius coniuncti: Hinc

346. Prima Conclvsio: Potentiæ ſenſitiuæ non ſunt ita paſſiuæ, vt ſenſatio formalis conſiſtat in ſola receptione ſpecierum in ipſo organo, & potentia: Eſt S. Bonau. *citat.* & communis contra Ægidium Venetum, Aliosque paucos.

Probatvr primò ex Ariſt. 2. *de an. t.* 37. *&* 6. docente animam eſſe cauſam actuum ſuarum operationum: ergo eſt actiua.

Probatvr ſecundò ratione: Receptio ſpecierum fit etiam in medio, verbi gratiâ, in aqua, in aëre, ſed talia media non ſentiunt: ergo in hac receptione non conſiſtit formaliter ſenſatio.

Confirmatvr: Quia ſæpè accidit recipi ſpecies ſenſibiles in potentia, vel organo abſque eo tamen, quod fiat ſenſatio, & cognitio obiecti, verbi gratiâ, ſi organum non ſit rectè diſpoſitum, vel quia aliundè ſit fixa conſideratio, vel ſi quis dormiat inter magnos ſtrepitus: ergo in receptione ſpecierum formaliter non eſt ſenſatio.

Secvnda Conclvsio: Potentiæ ſenſitiuæ ſunt ſimul actiuæ, & paſſiuæ ratione tamen diuerſorum; Sic Ariſtot. *ſuprà citat.* & *lib.* 2. *de an. t.* 74. *&* 6. *&* 121. & communiter ferè omnes cum Seraph. Doct. *citat.*

Probatvr primò ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *quæſt. vlt. ad vltim.* In quolibet ſenſu concurrit & receptio, & iudicium, ſeu ſenſatio, & cognitio: ergo & actio, & paſſio: paſſio per receptionem ſpeciei

Digitized by Google

ciei in organo, & ſenſationis in toto coniuncto: actio per productionem ipſius cognitionis, & tendentiam in obiectum. Tum quia ſenſatio eſt actus vitalis: ergo ſupponit principium intrinſecum actiuum, à quo fiat: ergo & ſubiectum, in quo recipiatur, ſed aliud non eſt aſſignabile niſi organum ſimul cum potentia: ergo habet vtramque rationem.

347. Tertia Conclvsio: Senſatio formaliter non conſiſtit in receptione ſpeciei, nec in ſola efficientia actus, ſed in receptione ſenſationis iam factæ, qua formaliter tendit in obiectum, illudque percipere dicitur: Sic Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 6. vbi docet, quod ad cognitionem concurrit actio, & paſſio, non tamen talis actio, quæ importet aliquam influentiam, vel impreſſionem in obiectum, ſed ſolùm per quandam tendentiam, & protenſionem intuendo ipſum obiectum per iudicium: & *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quaſt.* 2. *in corp.* docet, quod cognitio conſiſtit in vnione, intellige in vnione ſenſationis per receptionem ipſius, & ſimul tendentiam in obiectum: & in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 35. ait, quod ad ſentiendum requiritur obiectum, ſpecies, organum, & intentio actualis animæ: ſed hæc non poteſt eſſe ſine receptione ſenſationis, immò formaliter in ipſa conſiſtit: ergo.

Probatvr ratione deducta ex doctrina tradita, & ſimul explicatur: Tria requiruntur præcipuè in ſenſatione: Primò obiectum, quod vniatur potentiæ per ſpeciem ſui, quam in organo imprimit, & per quam potentia conſtituitur in actu primo ad operandum, & ſimul determinatur ad tale obiectum: Secundò elicitio actiua actus prouenientis à potentia, & ſpecie tanquam à duabus concauſis: Tertiò receptio eiuſdem actus, & ſimul iudicium, ſeu tendentia in obiectum, quod cognoſcitur: ſenſus enim vnitur obiecto mediante ſpecie iam recepta, ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *cit. fund.* 2. ſed non conſiſtit in primo, vt de ſe patet, nec formaliter in ſecundo: nam actio præcisè dicit tantùm vt à quo, nec quidpiam aliud. Tum quia ſenſatio actio eſt Phyſica: ergo debet habere aliquem terminum: ſed non poteſt eſſe niſi ſpecies expreſſa, (quæ in intellectu dicitur verbum) quæ ſpecies expreſſa eſt expreſſio ipſius obiecti in ipſo ſenſu: ergo conſiſtit in hoc tertio, ſcilicet in ipſa ſpecie expreſſa vt recepta in ſenſu, & vt exprimens obiectum, ipſumque attingens intentionaliter: ergo formaliter conſiſtit in receptione ſpeciei expreſſæ, & ſimul tendentia, ſeu attingentia intentionali obiecti. Tum quia ſenſus ſunt ſubordinati in cognoſcendo ipſi intellectui, ſed intellectus cognoſcit hoc pacto, vt patebit infrà ſuo loco, ergo & ſenſus.

Obiicies primò ſæpè Ariſtot. appellare ſenſum potentiam paſſiuam.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *cit.* præcipuè *in lib.* 3. *diſt.* 14. *cit.* eſſe magis paſſiuam, quàm actiuam, quia formaliter non conſiſtit in actione productiua, ſed in ipſa ſpecie expreſſa, quæ ſimul recipitur in ſenſu, & attingitur intentionaliter obiectum.

Obiicies ſecundò: Si ſenſus eſſet actiuus, & paſſiuus, ſequeretur omnes ſenſationes eſſe eiuſdem ſpeciei, quia remaneret ſemper idem

actiuum, & paſſiuum: ſed hoc eſt falſum: viſio enim albi differt ſpecie à viſione nigri.

Respondetvr negando ſequelam: Quia enim requiritur ſpecies immiſſa ab obiecto cum tendentia in obiecta diuerſa, hæc faciunt differre ſpecie ipſos actus. Tum etiam quia poſſet ſuſtineri omnes viſiones in ratione viſionis eſſe eiuſdem ſpeciei: licèt ratione terminationis poſteà ſpecie differant.

Obiicies tertiò ex D. Auguſt. 11. *de Trinit. cap.* 2. forma impreſſa viſui dicitur viſio: ergo in receptione tantùm conſiſtit: tum quia per aſſimilationem fit cognitio, obidque & per receptionem ſpeciei.

Respondetvr D. Auguſtin. debere intelligi concomitanter, non formaliter: neceſſaria enim eſt impreſſio formæ, & ſpeciei. Tum etiam quia poteſt explicari per ſpeciem intelligere expreſſam, ſcilicet actum ſenſationis, quatenùs producitur à ſenſu, & à ſpecie, ſimulque recipitur in potentia, tenditque in obiectum, & in hoc ſtat aſſimilatio.

Obiicies quartò: Si ſenſus eſt actiuus, ergo poterit ſe ſentire, propriumque actum, & etiam alia abſque concurſu ſpeciei: actio enim ſenſus eſt ſenſatio.

Respondetvr negando ſequelam: quia licèt ſit actiuus, exigit tamen aliud comprincipium, ſcilicet ſpeciem obiecti: Sed pro maiori intelligentia.

348. Qværes: an ſenſus cognoſcat ſeipſum, & propriam ſenſationem.

Aliqvi apud Ruuium *lib. 3. de an. cap. 4. quæſt. 4. num. 92. & 94.* affirmant, nempè oculum ſe videre, quia eſt coloratus, ſe cognoſcere operari, dum actu videt: Sed communis Opinio eſt D. Thomæ, & Scoti negatiua loquendo de cognitione propria reflexiua: nam de aliqua ſenſatione impropria concedendum eſt, vt infrà dicetur *à num.* 144. Nos tamen vtranque partem vt probabilem cum S. Bonauent. *lib. 1. diſtinct. 17. artic. 1. quæſt. 2. ad vltim. & lib. 2. diſt. 35. art. 1. quæſt. 1. ad 3.* ſuſtinemus: primam quidem D. Thomæ, & Scoti ex rationibus ſuprà adductis *in primo Notab.* ex hoc quod ſenſus ſunt organici, & ob id cùm ſpecies recipiatur in organo, & actus ſint totius coniuncti, obidque materiales, & dependentes ab organo corporeo, ideò nec poteſt ſenſus ſupra ſe reflectere, ſicut intellectus, qui eſt independens ab organo: obidque alia potentia videt, aliaque cognoſcit ſe videre: Adeſt & alia ratio; quia cùm obiectum intellectus ſit illimitatum, ideò & proprij actus continentur intra ſphæram obiecti ipſius: at actus ſenſuum cùm formaliter non ſint ſenſibiles, non continentur formaliter intra ſphæram proprij obiecti, quod eſt neceſſariò quid ſenſibile formaliter. Rationes verò alterius partis tradentur infrà *à num.* 439.

QVÆSTIO III.

Quid, & quotuplex ſit obiectum ſenſibile.

349. Pro ſolutione quæſtionis Supponendum primò hîc nomine obiecti ſenſibilis ſumi ipſum obiectum, quod poteſt mouere ſenſum, & cum eo concurrere ad ſenſationem, vel mediante ſpecie, vel immediatè:

Digitized by Google

mediatè : Ad hanc verò rationem obiecti communiter quatuor aſſignantur conditiones : prima, quod ſit ens reale, cætetæ tres, quod ſit corporeum, ſingulare, & quid accidentale.

SVPPONENDVM ſecundò obiectum ſenſibile aliud eſſe per ſe, aliud per accidens : primum eſt, quod immediatè cadit ſub ſenſu, vel immediatè terminat ſenſationis actum, verbi gratiâ, color, ſonus, &c. ſecundum eſt, quod non per propriam ſpeciem, ſed per alienam percipitur, vt, verbi gratiâ, videndo filium Petri, illa filiario dicitur obiectum per accidens : Rurſus obiectum per ſe aliud eſt proprium, quod ſcilicet eſt ita proprium alicuius ſenſus, vt non poſſit ab alio percipi, vt color à viſu : aliud eſt commune, quod poteſt percipi à pluribus ſenſibus, vt eſt verbi gratiâ magnitudo, quæ & oculo, & tactu poteſt percipi, iſtaque ſunt quinque, ſcilicet quies, motus, numerus, magnitudo, & figura, vt docet cum communi Seraph. Doct. in Itiner. Ment. *cap.*2. & ſuprà dictum eſt: quibus poſitis proponuntur aliqua quæſita, vt meliùs dignoſcatur natura obiecti ſenſibilis.

QVÆRES ergo primò ; an ſolùm ens reale poſſit percipi à ſenſibus ; an etiam ens rationis : & an ſenſus poſſit percipere negationes, vt vmbram.

ALIQVI affirmant : ſed communior, & verior negat. Ratio eſt, quia immutatio fit per ſpecies : ergo obiectum, quod non habet ſpeciem propriam, non poteſt immutare ſenſus propriè.

DICES : In Logica probatum fuit ſenſus poſſe facere aliquo modo ens rationis, ſed facere ens rationis eſt illud cognoſcere : ergo.

RESPONDETVR aliud eſt decipi in cognitione, quæ fit per ſpeciem ſimilem enti reali : aliud eſt cognoſcere ens rationis : hoc enim non eſt ſenſibile, obidque nec ſubiacet ſenſibus.

DICES : Vmbra terret animalia, & apprehendunt negationem coloris : ergo.

RESPONDETVR, quod vmbra, ſi eſt permixta cum Luce, tunc videtur lux, & vmbra per lucem percipitur : ſi verò eſt pura vmbra, vt tenebra, tunc non percipitur, nec eſt verum Bruta percipere negationes, ſed quia ibi non percipiunt corpora, ideò ibi non accurrunt, ſed alibi, vbi mouentur ab obiectis.

ADDIMVS tamen probabile etiam eſſe ſenſus aliqualiter percipere ens rationis, licèt non ſub formalitate ſua, ſed alicuius obiecti ſenſibilis, & indirectè.

350. QVÆRES ſecundò circa ſecundam conditionem : an res ſpiritualis poſſit à ſenſibus percipi.

COMMVNIS Opinio negat etiam de potentia Dei abſoluta, licèt quoad potentiam Diuinam Aliqui id affirment, de quo aliàs redibit ſermo : Ratio autem eſt, quia res ſpiritualis eſt extra ſphæram obiecti ſenſuum, eo quia potentia integratur ſimul cum organo quantitatiuo, extenſo, & materiali, obidque non habet proportionem cum re ſpirituali ; Hinc dixit Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*8. *part.* 1. *dub.* 3. *& lib.* 4. *diſtinct.* 10. *part.* 2. *articul.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. quod nihil poteſt ſentire ſenſus corporeus, quod non ſit quantum, & extenſum : ſed vide, quæ ſunt infrà *num.* 315.

QVÆRES

Digitized by Google

Qværes tertiò circa tertiam conditionem, quæ eſt ſingularitas obiecti, vt notat S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 5. *& lib.* 4. *diſt.* 50. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *in corp.* an ſingularitas rei ſit ratio mouendi ſenſum: an verò ſit ipſa natura communis, quæ, vt aliàs diximus, diſtinguitur formaliter à ſingularitate. Thomiſtæ negantes diſtinctionem inter naturam, & ſingularitatem dicunt ſingularitatem eſſe rationem, quæ mouet formaliter ſenſum. Scotus docet eſſe naturam: ſingularitatem verò eſſe conditionem ſine qua non: ſic apud Meldul. *diſputat.* 4. *quæſt.* 3. *num.* 28. Sic etiam S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *quæſt. vltim. in corp.* docet, quod in omni cognitione eſt quo, & quod, quo eſt ipſa natura communis, quod verò eſt ipſum ſingulare: hinc dixit Scotus, quod natura eſt ratio formalis agendi, ſeu mouendi, & ſingularitas eſt ratio, ſeu conditio agentis: actiones enim ſunt ſingularium: Sic & S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 50. *citat.* dixit ſenſum cognoſcere res ſub conditionibus ſingularibus: & hinc tamen non infertur ſenſum eſſe potentiam abſtractiuam: non enim percipit diſcrimen inter naturam, & ſingularitatem: ſpectat enim id ad intellectum, ſed tantùm diximus ſenſum moueri per ſpeciem immiſſam à ſingulari, ita quod natura ſingularis eſt ratio formalis mouendi, & ſingularitas conditio: an verò ſubſtantia poſſit percipi à ſenſu: an ſolùm accidens: infrà de hac materia agemus tractantes de ſpeciebus immiſſis ab obiecto.

351. Qværes quartò: an cùm quinque ſint obiecta ſenſibilia communia, vt dictum eſt ex S. Bonauent. in Itiner. Ment. *cap.* 2. ſcilicet Motus, Quies, Numerus, Magnitudo, & Figura, à quibuſnam ſenſibus percipi poſſint.

Respondetvr motum materialiter tamen ſumptum, & prout dicit ſucceſſionem materialem partium percipi viſu, & tactu, item & olfactu, & auditu: ſentimus enim, an obiectum ſenſibile ſonus, vel odor nobis accedat, vel recedat: Quies etiam ab iiſdem ſenſibus percipitur non formaliter, cùm ſit negatio motus, ſed materialiter, prout dicit permanentiam rei in eodem ſtatu, hoc enim pacto dicit aliquid poſitiuum, & ad hæc duo reducuntur velocitas, tarditas, & tempus: Numerus item materialiter ſumptus percipitur à pluribus ſenſibus non formaliter, ſed materialiter, inquam, vt tot colorata, tot ſonos, &c. Magnitudo item percipitur tam viſu, quàm tactu, & ad hanc reducitur diſtantia: Vltimò figura iiſdem duobus ſenſibus percipitur, & ad hanc ſpectat lene, & aſperum, denſum, & rarum, & aliæ ſimiles quantitatis proprietates: quæ omnia ſunt obiecta ſenſibilia materialiter, non formaliter ſumpta: ſic enim ſpectant ad intellectum: an verò hæc ſenſibilia communia immittant propriam ſpeciem, infrà ſuo loco dicemus.

QVÆSTIO IV.

De Speciebus an dentur, & quid ſint ſpecies intentionales.

325. Homo à Deo factus eſt tam perfectus, vt iuremerito appellatur à Philoſophis minor Mundus,

dus, ſeu Microcoſmus, quia, vt ait Seraph. Doct. In Itiner. Ment. *cap.*2. in ipſum intrat Macrocoſmus, ſeu Maior Mundus ſenſibilis: habet enim quinque ſenſus quaſi quinque portas, per quas intrat cognitio omnium, quæ ſunt in hoc mundo ſenſibili in animam ipſius: per viſum enim intrant corpora ſublimia, & luminoſa,& cætera colorata:per tactum corpora ſolida, & terreſtria: per tres verò ſenſus intermedios intrant intermedia: per guſtum aquea: per auditum aërea: per odoratum vaporabilia: Intrant & in ipſam animam non ſolùm corpora ſimplicia, & compoſita ſenſibilia particularia, ſed & communia non ſecundùm ſubſtantias,ſed per ſimilitudinem ſuam, quæ appellatur communiter ſpecies intentionalis; Nomine igitur ſpeciei communiter intelligunt Philoſophi, & cum ipſis Seraph. Doct. formam quandam, ſeu qualitatem prouenientem ab obiecto, quæ ſit ſimilitudo illius ſiue formalis, ſiue virtualis: De his ſpeciebus igitur excitatur quæſtio;an dentur:an verò ſit merum figmentum:& ſi dantur,quales ſimilitudines ſint an formales, an intentionales, an virtuales, an obiectiuæ.

Prima Opinio eſt Nomin. Ocham. Greg. Gabr. Serbellon. *de an. diſp.*2. *q.*2. *art.*3. & Guar. *diſp.*7. *de an. exp.*3. *& diſput.* 6. *de luc. exp.* 6. negantium dari tales ſpecies, quæ ſint imagines rerum, ſed quia neceſſariò ſenſus, dum ſentit, patitur, & aliquid recipit, per quod excitatur, & determinatur ad operandum: volunt duo Authores *cit.* Serbellon. & Guarin. id totum fieri à luce, quod & videtur Sententia Seraph. Doct. ait enim *in opuſc. de redu*[illegible]*rtium*, cognitionem ſenſitiuam fieri beneficio lucis: ſed tamen verè Seraph. Doct. hanc ſententiam non tenet, vt mox patebit. Nouiſſimè autem Lalemandet *de an. diſp.* 14. *part.* 3. mordicus negat ſpecies, ſed conatur ſuſtinere ſenſus tendere in obiectum vi ſuæ ſympathiæ, & ordinationis naturalis, quam habet ad ipſum, citat pro ſe Garbium in Sum. *lib.* 1. *diſp.* 5. *q.* 63. & Galen. *lib.*7. de decret: Hypocrat. quæ opinio tamen non poteſt rationabiliter ſuſtineri: nam per hanc ſympathiam poſſemus aufugere omnes ferè difficultates in Philoſophia occurrentes.

Secunda Opinio eſt Aliorum omnium communiſſima, D. Thom. Scot. Seraph. Doct. quod verè dentur ſpecies intentionales neceſſariæ omninò ad ſenſationem, & cognitionem, licèt inter iſtos DD. ſit aliquod diſcrimen in aſſignanda ipſarum natura, & quidditate: nam Aliqui dixerunt eſſe quædam corpuſcula egredientia è corporibus, & peruenientia ad ſenſus. Alij eſſe qualitates ſenſibiles eiuſdem omninò rationis cum qualitatibus ſenſibilibus, ita vt ſpecies caloris ſit calor, albedinis albedo, & ſic de ſingulis, ſed tamen in eſſe remiſſiori: ſic Valeſ. Celſus Mancinus apud Meldul. *diſp.*4. *quæſt.*4. Alij vt Thomiſtæ apud Complut. *diſp.* 18. *de an. quæſt.* 3. volunt ſpeciem eſſe omninò eiuſdem naturæ cum obiectis numero, verbi gratiâ,ſpeciem albedinis eſſe eandem numero albedinem, quæ eſt in pariete, ſed cum hoc diſcrimine, quod in pariete habet eſſe naturale, & in oculo eſſe intentionale, vel diminutum: vnde differentia inter ſpeciem, & obiectum ſe tener non quidem in eſſentia, & quidditate, ſed in modo eſſendi, quod & fatentur de ſpeciebus intelligibilibus ſubſtantiæ:

Digitized by Google

QVÆRES tertiò circa tertiam conditionem, quæ eſt ſingularitas obiecti, vt notat S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 2. q. 2. ad 5. & lib. 4. diſt. 50. p. 2. art. 1. q. 1. in corp.* an ſingularitas rei ſit ratio mouendi ſenſum: an verò ſit ipſa natura communis, quæ, vt aliàs diximus, diſtinguitur formaliter à ſingularitate. Thomiſtæ negantes diſtinctionem inter naturam, & ſingularitatem dicunt ſingularitatem eſſe rationem, quæ mouet formaliter ſenſum. Scotus docet eſſe naturam: ſingularitatem verò eſſe conditionem ſine qua non: ſic apud Meldul. *diſputat. 4. quæſt. 3. num.* 28. Sic etiam S. Bonau. *lib. 1. diſt. 19. part. 2. quæſt. vltim. in corp.* docet, quod in omni cognitione eſt quo, & quod, quo eſt ipſa natura communis, quod verò eſt ipſum ſingulare: hinc dixit Scotus, quod natura eſt ratio formalis agendi, ſeu mouendi, & ſingularitas eſt ratio, ſeu conditio agentis: actiones enim ſunt ſingularium: Sic & S. Bonau. *lib. 4. diſt. 50. citat.* dixit ſenſum cognoſcere res ſub conditionibus ſingularibus: & hinc tamen non infertur ſenſum eſſe potentiam abſtractiuam: non enim percipit diſcrimen inter naturam, & ſingularitatem: ſpectat enim id ad intellectum, ſed tantùm diximus ſenſum moueri per ſpeciem immiſſam à ſingulari, ita quod natura ſingularis eſt ratio formalis mouendi, & ſingularitas conditio: an verò ſubſtantia poſſit percipi à ſenſu: an ſolùm accidens: infrà de hac materia agemus tractantes de ſpeciebus immiſſis ab obiecto.

351. QVÆRES quartò: an cùm quinque ſint obiecta ſenſibilia communia, vt dictum eſt ex S. Bonauent. in Itiner. Ment. *cap. 2.* ſcilicet Motus, Quies, Numerus, Magnitudo, & Figura, à quibuſnam ſenſibus percipi poſſint.

RESPONDETVR motum materialiter tamen ſumptum, & prout dicit ſucceſſionem materialem partium percipi viſu, & tactu, item & olfactu, & auditu: ſentimus enim, an obiectum ſenſibile ſonus, vel odor nobis accedat, vel recedat: Quies etiam ab iiſdem ſenſibus percipitur non formaliter, cùm ſit negatio motus, ſed materialiter, prout dicit permanentiam rei in eodem ſtatu, hoc enim pacto dicit aliquid poſitiuum, & ad hæc duo reducuntur velocitas, tarditas, & tempus: Numerus item materialiter ſumptus percipitur à pluribus ſenſibus non formaliter, ſed materialiter, inquam, vt tot colorata, tot ſonos, &c. Magnitudo item percipitur tam viſu, quàm tactu, & ad hanc reducitur diſtantia: Vltimò figura iiſdem duobus ſenſibus percipitur, & ad hanc ſpectat lene, & aſperum, denſum, & rarum, & aliæ ſimiles quantitatis proprietates: quæ omnia ſunt obiecta ſenſibilia materialiter, non formaliter ſumpta: ſic enim ſpectant ad intellectum: an verò hæc ſenſibilia communia immittant propriam ſpeciem, infrà ſuo loco dicemus.

QVÆSTIO IV.

De Speciebus an dentur, & quid ſint ſpecies intentionales.

325. HOMO à Deo factus eſt tam perfectus, vt iuremerito appellatur à Philoſophis minor Mundus,

dus, ſeu Microcoſmus, quia, vt ait Seraph. Doct. In Itiner. Ment. *cap.2.* in ipſum intrat Macrocoſmus, ſeu Maior Mundus ſenſibilis: habet enim quinque ſenſus quaſi quinque portas, per quas intrat cognitio omnium, quæ ſunt in hoc mundo ſenſibili in animam ipſius: per viſum enim intrant corpora ſublimia, & luminoſa,& cætera colorata: per tactum corpora ſolida, & terreſtria: per tres verò ſenſus intermedios intrant intermedia: per guſtum aquea: per auditum aërea: per odoratum vaporabilia: Intrant & in ipſam animam non ſolùm corpora ſimplicia, & compoſita ſenſibilia particularia, ſed & communia non ſecundùm ſubſtantias,ſed per ſimilitudinem ſuam, quæ appellatur communiter ſpecies intentionalis; Nomine igitur ſpeciei communiter intelligunt Philoſophi, & cum ipſis Seraph. Doct. formam quandam, ſeu qualitatem prouenientem ab obiecto, quæ ſit ſimilitudo illius ſiue formalis, ſiue virtualis: De his ſpeciebus igitur excitatur quæſtio;an dentur:an verò ſit merum figmentum:& ſi dantur,quales ſimilitudines ſint an formales, an intentionales, an virtuales, an obiectiuæ.

Prima Opinio eſt Nomin. Ocham. Greg. Gabr. Serbellon. *de an. diſp.2. q.2. art.3.* & Guar. *diſp.7.de an. exp.3. & diſput. 6. de luc. exp. 6.* negantium dari tales ſpecies, quæ ſint imagines rerum, ſed quia neceſſariò ſenſus, dum ſentit, patitur, & aliquid recipit, per quod excitatur, & determinatur ad operandum: volunt duo Authores *cit.* Serbellon. & Guarin. id totum fieri à luce, quod & videtur Sententia Seraph. Doct. ait enim *in opuſc. de redu . .rtium,* cognitionem ſenſitiuam fieri beneficio lucis: ſed tamen verè Seraph. Doct. hanc ſententiam non tenet, vt mox patebit. Nouiſſimè autem Lalemandet *de an. diſp. 14. part. 3.* mordicus negat ſpecies, ſed conatur ſuſtinere ſenſus tendere in obiectum vi ſuæ ſympathiæ, & ordinationis naturalis, quam habet ad ipſum, citat pro ſe Garbium in Sum. *lib. 1. diſp. 5. q. 63.* & Galen. *lib.7.* de decret: Hypocrat. quæ opinio tamen non poteſt rationabiliter ſuſtineri: nam per hanc ſympathiam poſſemus aufugere omnes ferè difficultates in Philoſophia occurrentes.

Secunda Opinio eſt Aliorum omnium communiſſima, D. Thom. Scot. Seraph. Doct. quod verè dentur ſpecies intentionales neceſſariæ omninò ad ſenſationem, & cognitionem, licèt inter iſtos DD. ſit aliquod diſcrimen in aſſignanda ipſarum natura, & quidditate: nam Aliqui dixerunt eſſe quædam corpuſcula egredientia è corporibus, & peruenientia ad ſenſus. Alij eſſe qualitates ſenſibiles eiuſdem omninò rationis cum qualitatibus ſenſibilibus, ita vt ſpecies caloris ſit calor, albedinis albedo, & ſic de ſingulis, ſed tamen in eſſe remiſſiori: ſic Valeſ. Celſus Mancinus apud Meldul. *diſp.4. quæſt.4.* Alij vt Thomiſtæ apud Complut. *diſp. 18. de an. quæſt.3.* volunt ſpeciem eſſe omninò eiuſdem naturæ cum obiectis numero, verbi gratiâ,ſpeciem albedinis eſſe eandem numero albedinem, quæ eſt in pariete, ſed cum hoc diſcrimine, quod in pariete habet eſſe naturale, & in oculo eſſe intentionale, vel diminutum: vnde differentia inter ſpeciem, & obiectum ſe tenet non quidem in eſſentia, & quidditate, ſed in modo eſſendi, quod & fatentur de ſpeciebus intelligibilibus ſubſtantiæ:

Communior tamen, & vera ſententia eſt ſpecies intentionales eſſe qualitates alterius omninò rationis, & naturæ ab obiectis, quæ repræſentant: Sic S. Bonauent. *lib.*1. *diſt.*37. *part.*2. *dub.*4. Pro ſolutione quæſtionis

353. Primò Notandum, quod quæſtio procedit non de ſpeciebus intelligibilibus, quæ ſpectant ad intellectum, & de quibus agemus ſuo loco, ſed de ſenſibilibus, quæ à S. Doct. appellantur modò nomine ſpeciei abſolutè, modò intentionis, modò ſimilitudinis, modò ſpeciei abſtractæ: quam abſtractionem tamen explicat *lib.* 3. *diſt.* 23. *dub.* 4. dicens, quod ſpecies, per quam cognoſcitur obiectum, vel eſt omninò concreta materiæ, & eſt, quæ apprehenditur à ſenſu exteriori, licèt ſit ibi aliqua abſtractio: vel partim concreta, & partim abſtracta, & eſt, quæ apprehenditur ab imaginatione, ſeu à ſenſibus internis: vel eſt ſimpliciter abſtracta, & eſt, quæ apprehenditur ab intellectu. Ex quibus videtur Seraph. Doct. docere ſpeciem, quæ immittitur ad ſenſus eſſe compoſitam ex materia, obidque & ſtare cum aſſerentibus ſpecies eſſe quædam corpuſcula, quod tamen nec poteſt in eius etiam ſententia ſuſtineri, cùm *lib.*1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.*4. aſſerit ipſas eſſentialiter differre ab obiecto: & *lib.*4. *diſt.*10. *p.*1. *art.* 1. *q.*5. *in corp.* admittit ſpeciem exiſtentem in ſpeculo habere eſſe ſpirituale, eſſeque indiuiſibilem: & *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.*2. *ad* 4. docet, ad hoc vt anima cognoſcat rem, oportet, vt vniatur per ſpeciem abſtractam à materia, quod verum eſt de omni potentia cognitiua, ergo videtur Seraph. Doct. vel ſibi contradicere, vel aliud prætendere. Attamen his non obſtantibus explicatur Seraph. Doct. per ea, quæ tradit *lib.*4. *diſt.*50. *part.*2. *quæſt.*1. *in corp.* vbi dicit, quod anima ſeparata per intellectum cognoſcit res ſub conditionibus materialibus præſente materia, & hoc eſt ſenſus exterioris, & res ſub conditionibus materialibus abſente materia, & hoc eſt imaginationis, ideſt ſenſuum internorum, & illas etiam cognóſcit abſtractis omnibus materialibus, & hoc eſt intellectus: quare per illam concretionem cum materia intelligit Seraph. Doct. ſpeciem repræſentantem obiectum omninò materiale præſente eodem obiecto, ideſt cum conditionibus indiuidualibus, vt ſunt hic, nunc, ſcilicet quoad locum, tempus, &c. deinde per ſpeciem partim concretam, & partim abſtractam intelligit ſpeciem repræſentantem idem omninò obiectum materiale, ſed vt abſens, ideſt non neceſſariò cum conditionibus indiuidualibus loci, & téporis, &c. quia ab his ſenſus interni poſſunt abſtrahere licèt imperfectè.

354. Secundò Notandum, quod iſtæ ſpecies dicuntur à Seraph. Doct. & ab Aliis etiam picturæ, ſimulacra, & idola rerum, eo quia tanquam in imagine res ſpectandas exhibent, dicuntur ſenſibiles non vt quæ, ſed vt quibus, quia mediis ipſis fiunt ſenſationes, & intentionales, quia & habent eſſe diminutum recedens à realitate obiecti: & quia concurrunt ad ſenſationem, quæ dicitur intentio, & tendentia in obiectum (licèt Serbellon. dicat ſe neſcire, quare ita dicuntur intentionales) dicuntur & materiales, quia proueniunt ab obiecto materiali, & repræſentant materialitatem ipſius modo ſuprà dicto: dicuntur & ſpirituales, quia ſunt abſtractæ à materialitate obiecti: dicuntur

Digitized by Google

cuntur ſimilitudines, licèt ſint qualitates abſolutæ, quia ſunt formæ imitatiuæ, & repræſentatiuæ obiecti, includentes etiam aliquando reſpectum, & ob id (ait *lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 7. in fine*, ſimilitudo albedinis, & coloris non dicitur albedo, nec color abſolutè, ſed vt albedo, & vt color, & reductiuè ſpectant ad idem genus ſuæ originis, & obiecti: Sic *lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3.*

355. Tertiò Notandum, quod ſimilitudo, ſeu imago repræſentatiua eſt triplex, ſcilicet formalis realis, formalis intentionalis, & virtualis: prima eſt, quæ realiter exprimit obiectum, cuius eſt ſimilitudo, cum eoque conuenientiam ſpecificam in eſſe repræſentatiuo habet ſaltem reductiuè, vt docet S. Bonau. *lib. 1. diſt. 3. p. 2. art. 1. q. 3. in corp.* ſic Imago D. Franciſci dicitur ſimilitudo formalis realis illius, quia illum exprimit ſecundùm figuram, magnitudinem, colores, &c. & dicitur etiam obiectiua, quia eſt medium quod, ſcilicet cognitum ducens in cognitionem obiecti, & *lib. 1. diſtinct. 6. quæſt. 3.* dicitur à Seraph. Doct. propriè exemplar: Secunda eſt, quæ producitur à potentia exprimendo obiectum, & communiter appellatur ſpecies expreſſa: dicitur autem intentionalis, vt diſtinguatur à reali, & quia per ipſam ſenſus tendit in obiectum, ſeu eſt ipſa intentio expreſſiua obiecti, & à Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 23. art. 2. quæſt. 3. ad vltim.* appellatur ſimilitudo expreſſa. Tertiò dicitur virtualis, ſeu effectiua, eſtque illa, quæ formaliter non repræſentat obiectum, ſed eſt ratio, & virtus, per quam formaliter repræſentatur obiectum: ſic ſemen, verbi gratiâ, poteſt dici ſimilitudo virtualis, quia virtute continet filium repræſentatiuum Patris: Sic ars pictoria poteſt dici ſimilitudo virtualis hominis, quia eſt virtus productiua imaginis formaliter repræſentantis hominem, & ideò à Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 17. part. 1. quæſt. 4. in corp.* dicitur ſimilitudo pura, & *lib. 1. diſt. 6. quæſt. 3.* dicitur ratio exemplandi, & cognoſcendi; eſt igitur quæſtio, quænam ſimilitudo ex his ſit ſpecies: Communiter tribuitur ei tantùm hæc tertia ſimilitudo, & ob id à S. Bonau. in Itiner. ment. *cap. 2.* dicitur ſpeciem habere rationem formæ, virtutis, & operationis, nempè ſpecies eſt forma accidentalis, quæ de ſui ratione primaria formali eſt repræſentatiua obiecti, ita quod cùm ſit ratio, qua potentia tendit in obiectum, habet virtutem repræſentatiuam obiecti, ſicque & habet rationem virtutis: eſt enim veluti ſemen, & virtus productiua illius, quod formaliter repræſentat obiectum, ſcilicet ſpeciei expreſſæ, & ſimilitudinis intentionalis: conſtituit enim potentiam in actu primo, obidque dicitur continere cognitionem obiecti virtualiter, & habitualiter: hinc & aliquando appellatur à Seraph. Doct. nomine habitus: dicitur & habere rationem operationis, quia non ſolùm conſtituit in actu primo potentiam, ſed & actu concurrit cum ipſa ad ſenſationem: Hincque pâtet, quænam munera exerceat ſpecies: Primum eſt informare potentiam, eamque ponere in actu primo: Secundum concurrere cum potentia ad actum cognitionis obiectum exprimendo, & ratione vtriuſque appellatur à Seraph. Doct. medium diſponens *lib. 2. diſt. 23. quæſt. vltim. ad 7.*

Digitized by Google

cùm enim neceſſaria ſit vnio inter potentiam, & obiectum, nec obiectum poſſit vniri ſecundùm ſuam entitatem, vnitur per ſpeciem ſui vicariam, vt aduertit S. Doct. *lib.2. diſtinct.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. *& lib.2. diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *&* 5. *& opuſc. de reduc. artium : &* Itiner. ment. *cap.* 2.

356. Qvartò Notandum cum communi ſpeciem externam externorum ſenſuum differre à ſpecie internorum, & intellectus, quod ſpecies externorum ſenſuum raptim tranſit, dependetque ab obiecto in fieri, & in conſeruari, ita quod non poteſt conſeruari ſaltem niſi per modicum tempus abſque obiecto præſente, vt infrà dicetur, nec præcisè inſeruit memoriæ, & ſi non eſſet cauſa cognitionis externæ, eſſet quidam effectus omninò ſuperfluus, obidque à Seraph. Doct. vocatur nomine abſoluto ſpeciei abſtractæ abſque alio addito : at ſpecies internorum ſenſuum dependet quidem in fieri ab obiecto, ſed non in conſeruari, eo quia imprimitur in organo, & in potentia, & in ipſa permanet, obidque à Seraph. Doct. appellatur nomine ſpeciei impreſſæ, vt infrà patebit, vbi explicabimus ſenſum Seraph. Doct. in vſu talium vocabulorum ſpeciei abſtractæ, impreſſæ, & expreſſæ. His poſitis

357. Prima Conclvsio: Dantur ſpecies intentionales rerum ſenſibilium in ſenſitiuis potentiis tum internis, tum externis; Eſt communis cum Ariſtot. & Seraph. Doct. *in Opuſ. de reduc. artium* §. *Videamus ergo :* vbi hæc verba habet : Nullum ſenſibile mouet potentiam niſi mediante ſimilitudine, quæ egreditur ab obiecto, ſicut proles à parente, & hoc generaliter, realiter, & exemplariter eſt neceſſe eſſe in omni ſenſu : illa autem ſimilitudo non facit completionem in actu ſentiendi, niſi vniatur cum organo, & virtute, & cùm vnitur, noua fit perceptio : Idem docet in Itiner. ment. *cap.* 2.

Probatvr primò ex S. Bonau. *lib.2. diſtinct.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. *&* 5. *& lib.1. diſtinct.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in argum. ad oppoſ.* Inter obiectum, & potentiam requiritur vnio ad hoc, vt fiat ſenſatio, ſed obiectum ſecundùm ſuum eſſe materiale non poteſt vniri potentiæ : ergo per aliquid, quod gerat vicem ipſius : ergo per ſpeciem.

Probatvr ſecundò experientia : Quia ſi non darentur ſpecies, non recordaremur præteritorum : ergo in internis ſenſibus dantur.

Probatvr tertiò : In ſpeculo videtur ſpecies determinata repræſentans obiectum diſtans : ergo datur.

Probatvr quartò de externis, & internis : Potentiæ ſenſitiuæ ſunt indifferentes ad hoc, vel illud obiectum intra propriam ſpeciem : ergo debet dari aliquid, à quo determinentur ad hoc, vel illud obiectum : ſed hoc reſpectu aliquorum ſenſuum non poteſt fieri ab ipſis obiectis immediatè : ergo mediantibus illorum ſpeciebus ſenſibilibus, vt patet in viſu, & auditu. Tum quia ſi inter obiectum, quod videtur, interponatur corpus opacum intra ſphæram actiuitatis oculi, etiamſi lux pertingat ad potentiam (quam Aduerſarij volunt gerere vices ſpeciei) non ampliùs videtur, ergo quia impeditur tranſmiſſio ſpecierum. Tum quia ſi adhibeantur perſpicilla pluribus angulis efformata, multiplex videtur obiectum, at hoc non prouenit ex ratione obiecti,

quia

quia eſt vnum, nec potentiæ, quia etiam eſt vna: ergo ratione ſpecierum, quæ in illis angulis recipiuntur, & refranguntur. Tum etiam quia ex varietate perſpicillorum res apparent maiores, vel minores: Item ſi virga ſit cū medietate in aqua, & cum alia ſupra aquam, apparet fracta, ergo hæc diuerſitas euenit ex tranſmiſſione ſpecierum per diuerſam lineam ab vna parte, & ab alia. Tum in echo, quo reflectuntur ſpecies ſoni: ergo negantes ſpecies contradicunt experientiæ.

358. SECVNDA CONCLVSIO: Iſtæ ſpecies non ſunt corpuſcula, vel ſubſtantiæ, ſed qualitates accidentales diuerſæ rationis à natura, & qualitatibus obiecti: Eſt S. Bonauent. *in Serm.* 11. *Hexaëm. propè finem: & In Opuſc. de reduc. artium. & lib.* 2. *diſt.* 18. *artic.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 4. *& lib.* 2. *diſtinct.* 13. *quaſt. vltim. in corp. propè finem.*

PRIMA pars probatur: Quia ſi eſſent corpuſcula, daretur penetratio corporum tum in medio, tum inter ſe, dum exiſtunt in ipſa potentia; tum & cum ipſa potentia, & ſenſu.

PROBATVR ſecunda pars: Quia ſunt formæ accidentales: ergo de genere qualitatis.

PROBATVR tertia pars, quæ eſt contra Thomiſtas, ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 37. *cit.* Quia ſi eſſent eiuſdem rationis cum obiecto, veritas Aſini viſi eſſet in anima, ſicque anima, ſiue potentia poſſet dici Aſinus: talis enim forma informat ſubiectum, in quo eſt, & ipſum denominat. Tum quia nihil poteſt generare ſeipſum, ſed generantur ab obiecto, ergo ſunt quid diuerſum. Tum quia contraria in ſummo, vt ſummum album, & ſummum nigrum poſſent eſſe ſimul in eodem ſubiecto: ſpecies enim ipſorum ſunt in eodem oculo. Tum quia ſpecies recipiuntur etiam in organo: ergo ſi ſunt eiuſdem rationis, verbi gratiâ, ſpecies nigri apparere faceret omnia nigra, vt patet, cùm in oculo aliquis noxius humor deſcendit, facit enim omnia apparere eiuſdem coloris cum illo humore.

RESPONDENT Complutenſes negando iſtas ſequelas: nam ſpecies dicuntur idem cum obiecto, ſecundùm quod habent eſſe reale, & naturale: nam vt habent modum eſſendi intentionalem, & ſecundùm hunc modum poſſunt ſpecies plurium contrariorum eſſe ſimul.

CONTRA: Quia ſi obiecta ſecundùm eſſe intentionale ſunt eiuſdem rationis cum ipſis ſecundùm eſſe reale, ſequitur, quod ſemper ferunt ſecum ea, quæ ſunt ſibi ipſis propria, ſicque & contrarietatem, & repugnantiam mutuam contrariorum. Tum quia ſpecies ſunt effectus obiectorum, ſicque obiecta cauſabunt ſeipſa. Tum quia; vt dictum eſt ex S. Bonauent. *citat.* ſequeretur veritatem Aſini eſſe in anima. Tum quia Angeli per Thomiſtas, quò perfectiores ſunt, eò pauciores ſpecies entia varia, & diuerſæ ſpeciei exprimentes habent, ſicque eadem ſpecies erit multiplicis naturæ, quod eſt impoſſibile.

359. OBIICIES primò: Quia ſi darentur iſtæ ſpecies, deberent priùs cognoſci; alioquin per ignotum cognoſceretur obiectum ignotum, quod eſt impoſſibile: nam Imago priùs cognita ducit in cognitionem imaginati.

Digitized by Google

RESPONDETVR negando ſequelam : ratio eſt, quia ſpecies ſunt formaliter vt quo, non vt quod, ideò non terminant cognitionem : Et ad id de ignoto.

RESPONDETVR eſſe verum de ignoto vt quod, & repræſentatiuo formaliter realiter, non de virtuali tantùm : ſicut etiam actus eſt id, quo cognoſcitur obiectum. Et ad id de imagine, negatur paritas : Imago enim Cæſaris, verbi gratiâ, eſt medium vt quod, & obiectiuum, non ſic ſpecies, quod & *in ſeq. Concl.* magis declarabitur.

INSTANT iterum Durand. & Lalemandet : Quia omne repræſentatiuum potentiæ cognoſcitiuæ, quodcunque illud ſit, ſe habet obiectiuè ad potentiam : quia repræſentare alicui, eſt illi obiici : ſed id eſt cognoſci : ergo vtrumque repræſentatiuum vt quo, & vt quod debet priùs cognoſci.

RESPONDETVR diſtinguendo Maiorem : Omne repræſentatiuum ſe habet obiectiuè, ſcilicet vel vt quo, vel vt quod, & negatur Minor vniuerſaliter, vt patet in actu cognitionis, & in verbo, & ſpecie expreſſa : iſta enim ſe habent obiectiuè vt quo, & ſunt repræſentatiuæ vt quo, & tamen cognitio non cognoſcitur vt quod, ſed tantùm eſt ratio vt quo : ſic corruit ratio hæc Durandi, quam tantùm amplificat Lalemandet.

OBIICIES ſecundò cum Serbellon : Si darentur iſtæ ſpecies, producerentur ab obiectis, ſed hoc eſt falſum : vel enim producuntur per veram efficientiam ; vel per emanationem, vt fluunt paſſiones, & proprietates : non primum, quia producerentur per Phyſicas cauſalitates, ſicque eſſent qualitates eiuſdem rationis cum qualitatibus obiecti, quod à nobis non admittitur : ſunt enim intentionales : nec ſecundum, quia ſemper ineſſent in obiectis, vt proprietates, non verò in potentia.

360. HAEC obiectio, quam tanti facit citatus Author *in ſeq. quæſt.* ſoluetur ex doctrina Seraphica, pronunc negatur Minor, & dicimus produci per veram efficientiam, nec inde ſequi eſſe qualitates eiuſdem rationis cum qualitatibus obiecti.

OBIICIES tertiò ex Serbellono, & Guarino *diſput. 6. de delat. ſpec. & col. exp. 6. & de an. ſenſit. diſputat. 7. exp. 3.* Sufficit lux, vt quodlibet obiectum viſibile ante oculos poſitum cerni poſſit ſine vlla ſpecierum productione : ergo.

PROBATVR Antecedens : Lux terminata ad obiectum, & in potentiam reflectens eſt repræſentatiua obiecti.

PROBATVR : Quia lux eſt ſuſceptiua coloris : ergo poteſt recipere colores obiecti, & illos oculis repræſentare : quia in quacunque parte medij, in quo diffunditur lux, videtur obiectum, vt ſi apponatur ſpeculum, aut corpus terſum, & magis patet in luce ingrediente per foramen, in quo ſit lentis vitrea accommodata, tunc ſi apponatur pagina, in ipſa conſpicitur Imago rei extra cubiculum exiſtentis, ſignum euidens, quod lux incidens in aliquod obiectum ab illo determinatur, & modificatur, ita vt ſit potens colores illos viſuales differre ad oculum abſque alia ſpecie.

CONFIRMATVR ex S. Bonau. *in opuſ. de reduc. art. poſt principium §. ſecundum lumen, &c.* vbi dicit cognitionem ſenſitiuam fieri beneficio lucis

cis exiſtentis tum in obiecto, tum in potentia, & ſecundùm maiorem, vel minorem ſuam puritatem diuerſas etiam cauſari ſenſationes.

RESPONDETVR hoc argumentum eſſe Achilem Aduerſariorum in quo tamen cadit multa deceptio, dum tribuunt totam repræſentationem luci, quod eſt falſiſſimum, vt patet, quia lux ſi ſe ſola eſſet repræſentatiua obiecti, repræſentaret eodem modo, ac repræſentat colores, ſed colores repræſentat formaliter, & non obiectum: nam in medio repræſentat colores varios: apparet enim modò rufa, modò rubra, modò aurea, &c. Hinc repræſentat colores formaliter, quibus inficitur, ſed deberet repræſentare obiectum eodem modo: intantùm enim eſt repræſentatiua obiecti, inquantum repræſentat colores, qui videntur in medio, & non videtur obiectum. Tum quia licèt repræſentaret colores, non tamen repræſentat illorum diſpoſitiones, & ordinationem, neque colores debiliores in viuacioribus permixtos: ergo aliquid aliud requiritur, idque ſunt ſpecies: quodque patet euidenter: quia illa lux modificata in oculo repræſentans ſecundùm Aduerſarios obiectum, deberet etiam abſente obiecto ipſum repræſentare: non enim lux repræſentat obiectum, quia reperitur in obiecto, ſed quia reflectitur in oculo.

ET ſi dicant id facere, quia reperitur etiam in obiecto.

CONTRA: Ergo ab obiecto effectiuè aliquid recipit, per quod imaginem ipſius repræſentat: ergo obiectum eſt effectiuum ſuæ imaginis.

HINC Reſpondetur ad argumentum negando antecedens: ad probationem reſpondetur negando antecedens: non enim ſufficit, vt lux ſit receptiua coloris, ſed requiritur ſpecies cum luce, vt repræſentetur obiectum cum ſuis diſpoſitionibus: & per id reſpondetur experientiæ allatæ de luce penetrante per foramen, &c. vnde ſolùm infertur eſſe conditionem ſine qua non.

AD Confirmationem ex Seraph. Doct. Reſpondetur alium eſſe ſenſum Seraph. Doct. & *ibid.* ſe explicat dicens, quod ſpiritus ſenſibilis naturam luminis habet, & in neruis viget, quorum natura eſt clara, & peruia, & in quinque ſenſibus ſecundùm maiorem, & minorem depurationem multiplicatur, ſcilicet purius reſidet in ſenſu oculorum, in auditu eſt commixta aëri, in odoratu vapori, in guſtu humori, in tactu terreæ groſſiciei: & vltra hos ſenſus requiritur aliqua ſimilitudo ab obiecto proueniens: quæ doctrina magis explicabitur, cùm de ipſis ſenſibus in particulari agemus.

INSTANT: Si lux ſit debilior, licèt colores remaneant in ſua intenſione, iſti repræſentantur cum minori intenſione, ac ſunt: ergo ſignum eſt prouenire à luce.

RESPONDETVR dato antecedente, negatur prouenire à luce, ſed id euenit, quia etiam ipſa lux immittit ſuas ſpecies, quæ ſimul vnitæ cum ſpeciebus coloris faciunt repræſentare colores remiſſiores, ac ſunt.

INSTANT iterum: Corpus diaphanum deberet emittere ſuas ſpecies, quas tamen non apparet emitti, ſicut emittit, ſi in corpus opacum, verbi gratiâ, in puluerem redigatur: ergo ſignum eſt prouenire à luce repræſentante illud corpus diaphanum

redactum

redactum in opacum, quod priùs non repræſentabat ob diaphaneitatem.

Respondetvr corpus diaphanum emittere etiam ſuas ſpecies, vt patet, ſi opponatur ſpeculo: ſed quia ſunt debiles, & tenues, ſequitur, quod non poſſit repræſentari per ipſas tale corpus diaphanum, idque diſpoſitum fuit ab Authore naturæ, vt poſſint videri res creatæ: alioquin oculus ſolùm poſſet videre corpus, à quo immediatè circundatur, ſcilicet aërem: quare corpus diaphanum ſtatim ac acquirit opacitatem abſque ſui mutatione, emittit ſpecies ſui; vt patet in aëre, qui eſt ſummè diaphanus, & tamen ob illius quantitatem maximam, quæ intercedit inter oculum, & maximam diſtantiam, aliquam opacitatem ſortitur: ideò cæruleus apparet; & ſpecies cærulei coloris ad oculum emittit: ſic & aqua in minima quantitate ob diaphaneitatem non emittit ſpecies ſufficienter ad immutandam potentiam: in maxima verò quantitate aliquam opacitatem ſortitur, & ſpecies emittit: hinc infertur omne corpus emittere ſpecies, ſed aliquando ob tenuitatem non immutare potentiam.

361. Obiicies quartò cum Thomiſtis contra tertiam partem Concluſionis. Imago, & pictura ex Ariſt. *Lib. de Mem. & remin.* eſt eiuſdem rationis cum imaginato.

Confirmatvr ex Seraph. Doct. *lib.1. diſtinct.3. part.2. quaeſt.3. in corp.* dicente ſimilitudinem Martini non adeò diſtare à Martino, vt penitus differat ab eo: ergo.

Confirmatvr iterum: Qua ita ſe habet color ad ſuam ſpeciem, ſicut lumen obiecti ad lumen medij, ſed hæc duo lumina ſunt eiuſdem rationis, ergo & ſpecies cum obiecto.

Respondetvr ex S. Bonau. *lib.1. diſt. 49. quaeſt.1. ad 4.* inter ſpeciem, & obiectum eſſe conuenientiam non in genere, vel ſpecie, ſed ſecundùm rationem exprimendi, ideſt ſecundùm eſſe repræſentatiuum, non ſecundùm eſſe entitatiuum: vt patet in Imagine Cæſaris lapidea, & ipſum Cæſarem: Sic & *lib.3. diſt.14. quaeſt.1. ad 1. & 2. & lib.2. diſtinct.24. part. 1. art. 1. quaeſt. 1. ad 7. in fine:* Ad primam confirmationem ex S. Doct. reſpondet Burlefer *ibid.* quod ſimilitudo Martini ſpecifica non differt à Martino realiter: hæc enim exit, ſed non recedit à ſuo principio (ait Seraph. Doct.) at ſimilitudo accidentalis, quia exit, & recedit à ſuo principio, differt realiter ab obiecto, vt docet clarè *lib. 1. diſt. 37. cit.* Sed clariùs reſpond. *lib. 2. diſt. 24. art. 1. quaeſt. 1. ad 7. in fine* ſimilitudinem reductiuè ſpectare ad idem genus cum obiecto eo, quia ſimilitudo albedinis non eſt albedo, ſed vt albedo, ideſt vicaria albedinis: at in eſſe entitatiuo differunt eſſentialiter.

Ad aliam Confirmationem Reſpondet Meldul. quod lumen in medio differt ſpecie à luce corporis luminoſi: illud enim eſt ſpecies iſtius, obidque nihil concluditur contra Concluſionem, quod magis verum eſt in opinione Seraphica: lux enim corporis luminoſi eſt forma ſubſtantialis, ideò lumen differt à luce, vt accidens à ſubſtantia: ſed tamen *lib.2. diſt. 13. quaeſt. vltim.* negat Maiorem: lumen enim iu medio habet eſſe naturale, non purè intentionale, ſicut ſpecies.

Obiicies tandem cum Lalemandet *citat. num. 15. & ſeq.* Dicere, quod

Digitized by Google

quod per ſympathiam, quam habet oculus, verbi gratiâ, ad colorem abſque alia ſpecie, tendit potentia ſtatim in obiectum, tollitur omnis difficultas, quæ occurrit in explicatione ſpecierum: hanc enim qualitatem occultam videmus operari in tot aliis rebus, verbi gratiâ, in magnete reſpectu ſtellæ polaris, in timore Leonis ad cantum Galli, & ad ſimiles effectus: cur non poterit idem dici de ſenſibus. Sed hæc inuentio noua ad aliud non deſeruit niſi ad illudendam totam Philoſophiam, & ad euadendum omnes difficultates adducendo id, quod nobis eſt omninò ignotum: vnde hæc opinio ſingularis relinquitur tota penes ſuum Authorem.

362. Tertia Conclvsio: Species non eſt ſimilitudo formalis realis, ſeu medium quod, nec intentionalis, ſeu expreſſa, ſed eſt virtualis tantùm: Eſt contra Durandum *lib.* 2. *diſputat.* 3. *quæſt.* 6. qui & cum ipſo Gregor. *diſp.* 7. *quæſt.* 3. *art.* 1. Maior. docet ſpeciem obiectiuè repræſentate obiectum, quia eſt medium, quod immediatè terminat ſenſationis actum, qua apprehenſâ deinde ſenſus percipit obiectum, vt euenit in Imagine, verbi gratiâ, Cæſaris: Et hinc docent eſſe ſimilitudinem formalem, & realem obiecti, ſcilicet exprimentem obiectum eo modo, quo Imago Cæſaris, ſcilicet ipſum Cæſarem, ipſius magnitudinem, colores, &c. Vnde eſt ſimul medium quod, & quo: eſt tamen hæc Concluſio Omnium Aliorum, & communiſſima contra *cit.* Authores.

Ratio primæ partis eſt: Quia ſpecies obiectiua non repræſentat, an obiectum ſit propè, an procul: nam intuens Imaginem Cæſaris nunquam percipit, an Cæſar ſit propè, nec facit cognoſcere obiectum, niſi aliundè cognoſcatur, ſed ſpecies ſenſibilis facit cognoſcere obiectum non aliundè cognitum, & repræſentat diſtantiam, & alias circunſtantias, ergo non eſt ſimilitudo obiectiua vt quod: idque patet, quia poſſum videre aliquod repræſentatum in ſpeculo, & tamen indigere perſpicillis ad videndum obiectum repræſentatum: ergo ſignum eſt, ſpeciem ſolùm eſſe rationem, qua videtur obiectum, nec ſpeciem ipſam videri priùs.

Ratio ſecundæ partis eſt: Quia ſimilitudo intentionalis formalis eſt, quæ producitur à potentia exprimendo obiectum, & dicitur ſpecies expreſſa, diciturque intentionalis, vt diſtinguatur à reali: eſt enim intentio expreſſiua obiecti: Sic S. Bonauent. *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. & per totam quæſtionem docet, quod aſſimilatio ſufficiens ad cognitionem non tantùm eſt per ſpeciem acceptam à re, vel per ſpeciem appropriatam ipſi rei, ſed etiam per aſſimilationem ad illud, quod eſt ratio cognoſcendi: id autem eſt verbum, ſeu ſpecies expreſſa: at hìc loquimur de ſpecie impreſſa, ſeu vt loquitur Seraph. Doct. de abſtracta: ergo.

Ratio tertiæ partis eſt: Quia ſimilitudo formalis realis conformatur obiecto, ſicuti eſt, ita vt ſi obiectum ſit palmare, & Imago erit palmaris: ſi obiectum ſit album, & Imago alba, ſed ſpecies impreſſa non habet has conditiones: ergo.

Ratio quartæ partis eſt: Quia eſt ſpecies producta ab obiecto, & impreſſa in potentia ipſam ponit in actu primo ad eliciendum actum: ergo eſt ſimilitudo virtualis, idest virtus fœcundans

cundans potentiam ipſam adiuuando ad elicitionem actus ſenſationis: quare concluditur in hoc ſenſu tantùm poſſe dici ſimilitudinem formalem, ideſt quatenùs eſt ratio cognoſcendi reſpectu potentiæ, ſiue vt quo ſpectans ad actum primum, & conſtituens obiectum actu cognoſcibile, obidque dicitur magis propriè ſimilitudo virtualis, ſicut actus ſecundus ſcilicet ſpecies expreſſa dicitur ſimilitudo formalis propriè, ſcilicet in actu ſecundo: his poſitis ſupereſt ſoluere aliud dubium, quod per quæſtionem lateralem faciemus.

QVÆSTIO LATER.

An ſpecies poſſit aliquando habere rationem obiecti, & cognoſci per aliam ſpeciem.

363. QVÆSTIO hæc ſoluitur per ea, quæ tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *quæſt. vltim.* & poſt ipſum Scot. *ibid.* Pluresque Alij ex Meld. *diſp.* 5. *n.* 32. de lumine, quod licèt ſit ſpecies lucis, tamen cùm vltra eſſe intentionale habeat etiam aliquod eſſe, reale, ſeu naturale, obidque & poteſt videri per lumen ſecundarium ſeu per ſpeciem ſecundariam: quod & innuit S. Doct. de cæteris ſpeciebus primariis *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. vbi dicit, quod ſi aſpicerem rem, aggeneraretur in me ſimilitudo rei, & ſi ad ſpeculum aſpiciam, aggenerabitur in me ſimilitudo ſpeculi, & ipſius rei, ſcilicet virtute primæ ſpeciei: De luce, ſeu lumine ait *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 13. quod lumen in medio non habet modum naturalem exiſtendi, ideſt realem, ſed per modum habitus, cùm non ſit forma rei, ſed ſimilitudo, ſeu ſpecies lucis, vt eſt ſpecies coloris in medio, quæ propriè non eſt color, ſed ſimilitudo coloris, quæ etiam importat aliquam ſenſibilitatem, prout eſt in ſubiecto deferente faciens ad ſenſationem: quam doctrinam poſtmodum tradidit etiam Scot. apud Meld. *citat.* quare.

DICIMVS ipſam ſpeciem intentionalem poſſe aliquo modo ſentire per aliam ſpeciem, vt patet in papyro poſito in cubiculo obſcuro, in quod tranſpiret radius per paruum foramen, in quo relucent Imagines rerum ad extra exiſtentium, & ſi inter parietem, & Solem interponatur corpus diaphanum rubrum, apparet rubor in ipſo pariete, qui non poteſt eſſe niſi ſpecies: Differt tamen viſio talium ſpecierum per alias ſpecies à viſione per ſpecies ipſius obiecti realis: quod in viſione obiecti realis percipitur obiectum omnimodè, ſicuti eſt: viſio verò ſpeciei per ſpecies non facit percipere obiectum ſecundùm omnes partes, ſed valdè imperfecto modo.

ADVERTE tamen, quod in tali perceptione ſpeciei non ipſum obiectum, ſed ſpecies videtur immediatè, mediatè autem obiectum, quia eſt ſpecies cauſata à ſpecie, vt patet in colore vitri rubei in pariete, qui immittit ſpeciem ſui vſque ad oculum, quæ diffunditur per omnem partem: non ſic tamen quando vtraque ſpecies immediatè cauſatur ab obiecto: tunc enim obiectum immediatè percipitur completè, vt patet in ſpecie exiſtente in ſpeculo, in quo non ſpecies, ſed obiectum immediatè videtur per illam ſpeciem; Sic Scot. *lib.* 2. *diſtinct.* 13, *& lib.* 4. *diſt.* 10. *quæſt.* 9.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO V.

De Cauſis ſpecierum, quænam ſint.

364. QVÆSTIO hæc poteſt intelligi de omnibus quatuor cauſis, ſed ſuprà diximus, ſpecies eſſe formas, ſeu qualitates formales intentionales, ſeu vt quo, neceſſariaſque eſſe ad ſenſationem, quod & meliùs patebit infrà: Iam circa cauſam formalem, & finalem non eſt, cur immoremur: Quæſtio igitur reducitur ad materialem, & efficientem, nempè quænam ſit cauſa efficienter ipſas producens, & cùm ſint formæ accidentales, in quonam ſubiecto ſint, & à quo educantur: quæ duo ſimul explicabuntur in hac quæſtione: Quoad cauſam efficientem: Aliqui Antiqui dixerunt cauſam efficientem ſpecierum eſſe Deum, vel aliquam ſupernam Intelligentiam: quæ opinio tamen nec innititur vllo fundamento, & vt obſoleta reiicitur ab omnibus Scholis: hac igitur omiſsâ Sententia.

PRIMA opinio eſt Ianduni, Apollinaris, Aliquorumque Aliorum aſſentium produci à ſenſu, admittunt enim ſenſum agentem, & patientem, ſicut & admittitur in intellectu: quæ opinio etiam communiter reiicitur ex rationibus infrà adducendis.

SECVNDA opinio eſt Suarez *lib. 3. de an. cap. 9.* qui idem ac prima opinio aſſerit de ſpeciebus internis: externas autem fieri ab obiecto docet: hanc & Alij ſequuntur apud Meldul. *diſputat. 4. art. 2. num. 54.*

TERTIA opinio eſt communior aſſerens cauſari ſpecies ab obiectis: Sic Meldul. *citat. num. 55.* Aliique communiter, qui tamen non explicant, quomodò fiat hæc productio, ſcilicet, an Phyſicè per veram cauſalitatem: an per emanationem: communiter tamen tenetur fieri per emanationem: Seraph. Doct. tamen altiùs, & profundiùs explicat hanc ſpecierum productionem, vt infrà patebit.

QVOAD cauſam materialem Arriag. *diſput. 4. de an. ſect. 4. ſub. 1.* docet ſpecies externorum ſenſuum recognoſcere pro cauſa materiali materiam primam: Internorum verò ſenſuum ſpecies pariter fundari in materia: in brutis verò fundari in anima: communiter aſſeritur educi ſpecies de potentia ſubiecti: Sic Complut. *diſputat. 18. de an. quæſt. 4.* Meldul. *citat. num. 49.* Seraph. Doct. differenti modo à cæteris procedit, negatque ſpecies habere ſubiectum materiale ex quo, ſed tantùm admittit principium à quo: Pro ſolutione quæſtionis

365. PRIMÒ Notandum ex S. Doct. *lib. 2. diſt. 13. art. 3. q. 2. ad arg. & diſt. 26. art. 1. q. 3. & 4.* (& alibi traditum eſt) quod cùm omnia accidentia dependeant à ſubiecto vt à ſuſtentante: tamen hoc diſcrimen eſt inter ipſa, quod aliqua ſunt, quæ habent idem ſubiectum pro cauſa materiali, & idem pro ſuſtentante: ſuntque omnia accidentia materialia. Alia ſunt, quæ aliud habent pro ſubiecto ſuſtentante, aliud pro originali, & ſunt illa, quæ inſunt in ſubiecto non per modum formæ, vel naturæ, ſed per modum habitus, vt ſunt gratia, lumen, ſpecies intentionales: iſta enim habent rationem habitus in ſubiecto non præcisè per modum inhæſionis, ſeu informationis accidentalis, ſed per modum de-

cundans potentiam ipſam adiuuando ad elicitionem actus ſenſationis: quare concluditur in hoc ſenſu tantùm poſſe dici ſimilitudinem formalem, ideſt quatenùs eſt ratio cognoſcendi reſpectu potentiæ, ſiue vt quo ſpectans ad actum primum, & conſtituens obiectum actu cognoſcibile, obidque dicitur magis propriè ſimilitudo virtualis, ſicut actus ſecundus ſcilicet ſpecies expreſſa dicitur ſimilitudo formalis propriè, ſcilicet in actu ſecundo: his poſitis ſupereſt ſoluere aliud dubium, quod per quæſtionem lateralem faciemus.

QVÆSTIO LATER.

An ſpecies poſſit aliquando habere rationem obiecti, & cognoſci per aliam ſpeciem.

363. QVÆSTIO hæc ſoluitur per ea, quæ tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *quæſt. vltim.* & poſt ipſum Scot. *ibid.* Pluresque Alij ex Meld. *diſp.* 5. *n.* 32. de lumine, quod licèt ſit ſpecies lucis, tamen cùm vltra eſſe intentionale habeat etiam aliquod eſſe, reale, ſeu naturale, obidque & poteſt videri per lumen ſecundarium ſeu per ſpeciem ſecundariam: quod & innuit S. Doct. de cæteris ſpeciebus primariis *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. vbi dicit, quod ſi aſpicerem rem, aggeneraretur in me ſimilitudo rei, & ſi ad ſpeculum aſpiciam, aggenerabitur in me ſimilitudo ſpeculi, & ipſius rei, ſcilicet virtute primæ ſpeciei: De luce, ſeu lumine ait *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 13. quod lumen in medio non habet modum naturalem exiſtendi, ideſt realem, ſed per modum habitus, cùm non ſit forma rei, ſed ſimilitudo, ſeu ſpecies lucis, vt eſt ſpecies coloris in medio, quæ propriè non eſt color, ſed ſimilitudo coloris, quæ etiam importat aliquam ſenſibilitatem, prout eſt in ſubiecto deferente faciens ad ſenſationem: quam doctrinam poſtmodum tradidit etiam Scot. apud Meld. *citat.* quare.

DICIMVS ipſam ſpeciem intentionalem poſſe aliquo modo ſentire per aliam ſpeciem, vt patet in papyro poſito in cubiculo obſcuro, in quod tranſpiret radius per paruum foramen, in quo relucent Imagines rerum ad extra exiſtentium, & ſi inter parietem, & Solem interponatur corpus diaphanum rubrum, apparet rubor in ipſo pariete, qui non poteſt eſſe niſi ſpecies: Differt tamen viſio talium ſpecierum per alias ſpecies à viſione per ſpecies ipſius obiecti realis: quod in viſione obiecti realis percipitur obiectum omnimodè, ſicuti eſt: viſio verò ſpeciei per ſpecies non facit percipere obiectum ſecundùm omnes partes, ſed valdè imperfecto modo.

ADVERTE tamen, quod in tali perceptione ſpeciei non ipſum obiectum, ſed ſpecies videtur immediatè, mediatè autem obiectum, quia eſt ſpecies cauſata à ſpecie, vt patet in colore vitri rubei in pariete, qui immittit ſpeciem ſui vſque ad oculum, quæ diffunditur per omnem partem: non ſic tamen quando vtraque ſpecies immediatè cauſatur ab obiecto: tunc enim obiectum immediatè percipitur completè, vt patet in ſpecie exiſtente in ſpeculo, in quo non ſpecies, ſed obiectum immediatè videtur per illam ſpeciem; Sic Scot. *lib.* 2. *diſtinct.* 13, *& lib.* 4. *diſt.* 10. *quæſt.* 9.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO V.

De Cauſis ſpecierum, quænam ſint.

364. QVÆSTIO hæc poteſt intelligi de omnibus quatuor cauſis, ſed ſuprà diximus, ſpecies eſſe formas, ſeu qualitates formales intentionales, ſeu vt quo, neceſſariaſque eſſe ad ſenſationem, quod & meliùs patebit infrà: Iam circa cauſam formalem, & finalem non eſt, cur immoremur: Quæſtio igitur reducitur ad materialem, & efficientem, nempè quænam ſit cauſa efficienter ipſas producens, & cùm ſint formæ accidentales, in quonam ſubiecto ſint, & à quo educantur: quæ duo ſimul explicabuntur in hac quæſtione: Quoad cauſam efficientem: Aliqui Antiqui dixerunt cauſam efficientem ſpecierum eſſe Deum, vel aliquam ſupernam Intelligentiam: quæ opinio tamen nec innititur vllo fundamento, & vt obſoleta reiicitur ab omnibus Scholis: hac igitur omiſsâ Sententia.

PRIMA opinio eſt Ianduni, Apollinaris, Aliquorumque Aliorum aſſerentium produci à ſenſu, admittunt enim ſenſum agentem, & patientem, ſicut & admittitur in intellectu: quæ opinio etiam communiter reiicitur ex rationibus infrà adducendis.

SECVNDA opinio eſt Suarez *lib. 3. de an. cap. 9.* qui idem ac prima opinio aſſerit de ſpeciebus internis: externas autem fieri ab obiecto docet: hanc & Alij ſequuntur apud Meldul. *diſputat. 4. art. 2. num. 54.*

TERTIA opinio eſt communior aſſerens cauſari ſpecies ab obiectis: Sic Meldul. *citat. num. 55.* Aliique communiter, qui tamen non explicant, quomodò fiat hæc productio, ſcilicet, an Phyſicè per veram cauſalitatem: an per emanationem: communiter tamen tenetur fieri per emanationem: Seraph. Doct. tamen altiùs, & profundiùs explicat hanc ſpecierum productionem, vt infrà patebit.

QVOAD cauſam materialem Arriag. *diſput. 4. de an. ſect. 4. ſub. 1.* docet ſpecies externorum ſenſuum recognoſcere pro cauſa materiali materiam primam: Internorum verò ſenſuum ſpecies pariter fundari in materia: in brutis verò fundari in anima: communiter aſſeritur educi ſpecies de potentia ſubiecti: Sic Complut. *diſputat. 18. de an. quæſt. 4.* Meldul. *citat. num. 49.* Seraph. Doct. differenti modo à cæteris procedit, negatque ſpecies habere ſubiectum materiale ex quo, ſed tantùm admittit principium à quo: Pro ſolutione quæſtionis

365. PRIMÒ Notandum ex S. Doct. *lib. 2. diſt. 13. art. 3. q. 2. ad arg. & diſt. 26. art. 1. q. 3. & 4.* (& alibi traditum eſt) quod cùm omnia accidentia dependeant à ſubiecto vt à ſuſtentante: tamen hoc diſcrimen eſt inter ipſa, quod aliqua ſunt, quæ habent idem ſubiectum pro cauſa materiali, & idem pro ſuſtentante: ſuntque omnia accidentia materialia. Alia ſunt, quæ aliud habent pro ſubiecto ſuſtentante, aliud pro originali, & ſunt illa, quæ inſunt in ſubiecto non per modum formæ, vel naturæ, ſed per modum habitus, vt ſunt gratia, lumen, ſpecies intentionales: iſta enim habent rationem habitus in ſubiecto non præciſè per modum inhæſionis, ſeu informationis accidentalis, ſed per modum de-

ferentis, inſeruiuntque ad hoc, vt potentia ad plura de ſe indeterminata determinetur ad vnum, & vt faciliùs operetur vel intenſiùs, & perfectiùs: vnde iſta accidentia nullum ſubiectum materiale recognoſcunt, ex quo educantur, ſed tantùm originale actiuum, & hoc vel eſt quid ſuperius ſecundùm perfectam influentiam, ſic eſt gratia Dei, & lumen in aëre proueniens à Sole: vel eſt à principio pari, vt ſimilitudo ſpeculi in ſpeculo, & ſpeciei ab obiecto, vel eſt ab inferiori, vt ſpecies lapidis in oculo, & in intellectu: iſtaque duo deriuant non ſecundùm perfectam, ſed ſecundùm imperfectam influentiam, & cauſalitatem: prima accidentia, ſicut & ſpecies ſenſuum dependent à præſentia obiecti: quæ verò inſunt in ſenſibus internis, & in intellectu, non dependent à præſentia obiecti: & hinc ſequitur, quod cùm corrumpuntur, redeunt omninò in nihil, ſolúmque dicuntur redire in ſuum principium, quatenùs ab eodem poſſunt produci ſimilia accidentia.

366. Secundò Notandum ex Seraph. Doct. *Serm.* 11. *Hexaëm. verſus finem*, quod, vt dictum eſt, ſpecies intentionales non educuntur ex potentia ſubiecti, in quo ſunt: quicquid dicant Aduerſarij, vt Meldul. *diſput.* 4. *num.* 49. Lalemandet *de an. diſp.* 14. *part.* 2. *deciſ.* 2. vbi dicit, quod ſpecies exiſtentes in aëre educuntur ex ipſo aëre ab obiecto, & exiſtentes in oculo educuntur ex oculi potentia eo modo, quo aliæ formæ accidentales educuntur de potentia materiæ primæ, quod tamen eſt falſum, & inintelligibile, vt infrà oſtendetur, ſed habent tantùm principium originale effectiuum.

Et ſi quæras: quomodo id eueniat.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 1 *diſtinct.* 37. *part.* 1. *artic.* 2. *quæſt.* 1 *ad* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in corp. in improb. tertia opin. & propè finem*, *& q.* 1. *ibid. ad* 1. *& Serm.* 11. *Hexaëm. propè finem*: quod Deus dedit virtutem cuilibet rei corporeæ, vt gigneret ſimilitudinem ſui ex naturali fœcunditate adiuta maximè à luce exiſtente in corpore quolibet (*ex lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 5.) hinc quodlibet obiectum habet vim generandi ſimilitudinem ſui, & hoc per generationem, & diffuſionem eo modo, quo generatur lux per medium, vt notat *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt. vltim. in corp. & quæſt.* 1. *ad* 1. ſicut enim in generatione luminis exit & lumen à corpore luminoſo, & cum ipſo virtus ſubſtantialis actiua, qua illud lumen per medium ſtatim ſe multiplicat *ex lib.* 1. *diſtinct.* 7. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. Sic & ſpecies: obidque (ait *lib.* 2. *diſtinct.* 10. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad vltim.*) ſpecies, quæ eſt in ſpeculo, dum protendit ſe ad oculum, non eſt omninò eadem, ſed ſe multiplicat: idem & aſſerit *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp. & lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1. *artic.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1.

Addit Sanctus Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *cit.* quod radius in aëre vnitur ſecundùm præſentiam tantùm, non ſecundùm dependentiam: dependet enim in fieri, & conſeruari à ſuo principio originali *ex lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vltim.* idem & aſſerit de ſpecie *ibid. quæſt.* 1. *ad* 5. ex hoc, quod habet tantùm ſubiectum deferens: vnde quia exigit tale medium deferens, ſi circa Solem eſſet vacuum, non poſſet diffundere foras ſuum lumen: idem

&

Digitized by Google

& dicendum de ſpeciebus ex Seraph. Doct. *ibid. ad* 1. *& quaſt.* 2. Concluditur igitur ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *artic.* 2. *quaſt.* 4. *in corp. in* 2. *opin.* quod duo ſunt neceſſaria in medio, ad hoc vt abſtrahatur ſpecies ab obiecto, nempè lux, & diaphaneitas: per primam abſtrahit potentia ipſam ſpeciem, & per ſecundam defertur ad ipſam potentiam, & in ipſa ſuſcipitur: habet enim ſpecies aliqualem ſimilitudinem cum luce: His poſitis.

367. PRIMA CONCLVSIO: Species non habent propriè cauſam materialem, ex qua educantur, & à qua intrinſecè in fieri, & conſeruari ſubiectiuè dependeant: Eſt Seraph. Doct. *citat. in* 2. *Notab.* contra communem.

PROBATVR: Si ſpecies educitur de potentia ſubiecti, vel eſt eadem, quæ defertur ad medium, & ad potentiam, vel non: ſi primum dicatur: ergo accidens tranſit de ſubiecto in ſubiectum, quod eſt falſum apud Aduerſarios: ſi ſecundum dicatur, vt verè dicunt, ſequitur, quod non ab obiecto, ſed aliundè dependeant in fieri. Tum quia ſpecies non dependent in fieri à ſubiecto: ergo nec ab eo educuntur. Tum quia multæ producuntur in intellectu. Tum quia non habent materiam ex qua, &c.

DICES: Sunt accidentia materialia, ergo educuntur de potentia materiæ, ſicuti cætera accidentia.

RESPONDETVR negando ſpecies eſſe propriè accidentia materialia, ſunt enim quid abſtractum à materia, vt dictum eſt: negaturque conſequentia ex traditis *in* 1. *Notab.*

DICES ſecundò, Seraph. Doct. appellare ſpecies ſenſibiles concretas materiæ: ergo ſunt materiales: ſed iam ſuprà *in præced. quaſt. in* 1. *Notab.* explicatus fuit ſenſus Seraph. Doct. nec eſt contrarius huic Concluſioni.

SECVNDA CONCLVSIO: Species effectiuè ab obiecto generantur: Sic S. Bonauent. *Serm.* 11. *Hexaëm. aliiſque locis cit.* contra Iandunum, Alioſque aſſerentes ſpecies produci per ſenſum agentem, ſeu per actiuitatem ſenſus.

368. PROBATVR ex Seraph. Doct. Quia dedit Deus cuilibet rei corporeæ fœcunditatem, & vim generandi ſui ſimile, vt patet in omnibus rebus. Tum quia talis productio non excedit vim cauſæ creatæ, vt oſtendit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quaſt.* 1. vbi docet, quod generatio eſt perfectio tributa à Deo omni creaturæ: generare autem dicitur tripliciter: primò per impreſſionem ſuæ ſimilitudinis in alio, vt lumen à luminoſo, ſpecies ab obiecto: ſecundò per eductionem ſpeciei conſimilis ab alio, vt elementum ab elemento: tertiò per productionem ſimilis de ſimili, & iſte modus eſt in animatis, diciturque ſecundùm naſcentiam, eſtque cæteris nobilior, propriuſque ſolùm ſubſtantiarum habentium vitam: primus verò eſt omnium imperfectior, & ideò ſubdit *Serm.* 11. *Hexaëm.* principium originatiuum ſpeciei eſt medium inter materiale, & effectiuum, ex hoc ſcilicet, quod tales ſpecies deficiũt à perfecta ſimilitudine, & earũ productio à perfecta efficientia per veram cauſalitatem: nec id eſt nouum in Philoſophia, cùm tali modo etiam diffunduntur per medium qualitates ſenſibiles caloris, frigoris, &c. ſic diffunduntur: ergo & iſtæ intentionales, & Arriaga *diſp.* 6. *ſect.* 1. *num.* 31. licèt

Digitized by Google

x diuerſis principiis : ex qua doctrina ſequitur , quod ſpecies eiuſdem rationis , ſicut lumina diſtinguantur in medio per ſuas origines , vt docet *lib. 2. diſt. 3. part. 2. artic. 2. quæſt. 1. in corp.* non enim dependent à ſuo ſubiecto , in quo ſunt tantùm vt in deferente , non vt ſuſtentante : ideò nec plus ſunt duæ, quàm vna : verum tamen eſt , quod ſi comparentur ad ſubiectum , in quo ſunt , ſi ſubiecta ſunt diuerſa , tunc numerantur ad numerationem ſubiectorum : Sic *lib. 2. diſtinct. 13. quæſt. vlt. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. dub. 4.*

RATIO autem eſt , quia ſi comparentur ad id , cuius ſunt , ducunt in vnicam veritatem , ideò per talem reſpectum non numerantur niſi ad numerationem ſuæ originis : ſi verò comparentur ad id , in quo ſunt : quia in pluribus ſubiectis diuerſas affectiones producunt , tunc ad plurificationem ipſorum & ipſæ plurificantur.

OBIICIES : Si ſpecies non multiplicantur niſi penes originalia principia , ſequitur , quod ſpecies poſſit tranſire de ſubiecto in ſubiectum, ſcilicet de obiecto in medium , & de medio in potentiam : ergo.

369. PRO reſponſione Seraph. Doct. affert pulcherrimam doctrinam *lib. 1. diſtinct. 37. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 1.* dicens , quod generatio ſenſibilium in medio eſt per diffuſionem ſcilicet generationem : Idem dic de ſpeciebus *ex lib. 2. diſtinct. 13. quæſt. vlt.* vnde non numeratur vox, ſicut nec lux , niſi ad numerationem ſuſceptibilis : vnde in aëre lux, ſicut ſpecies per ordinem ad ſuum originale principium eſt multiplicabilis non multiplicata : hæc vnitas deſumitur penes principium originale : at in ſubiecto non eſt ampliùs eadem , quia eſt multiplicata : hinc addit *lib. 2. diſtinct. 10. art. 3. quæſt. 1. ad vltim.* quod ſpecies , quæ eſt in ſpeculo , dum ſe protendit ad oculum , non eſt omninò eadem , ſed ſe multiplicat. Et hinc Reſpond. obiectioni *ex lib. 2. diſtinct. 3. part. 2. cit.* diſtinguendo Maiorem : Species tranſit de ſubiecto in ſubiectum ſubiectiuè , & dependenter , nego maiorem : tranſit emanatiuè , & productiuè , concedo : diffunduntur enim per generationem per medium eo modo, quo lux , nec habent diſtinctionem numericam niſi penes principium originale : vnde licèt ſpecies , quæ diffunditur per medium , non ſit omninò eadem per omnem partem , nec eſt tamen diuerſa numero ob rationes dictas : & hinc S. Doct. *Serm. 11.* appellat hanc productionem ſpecierum mirabilem , ſicut & eſt productio lucis.

OBIICIES ſecundò : Quod non eſt operatiuum , nihil poteſt producere , ſed qualitates exiſtentes in obiecto , verbi gratiâ , albedo , nigredo non ſunt operatiuæ ſaltem effectuum diuerſæ ſpeciei , ergo nec ſunt productiuæ ſpecierum.

RESPONDETVR diſtinguendo Maiorem : Quod non eſt operatiuum vel per verum influxum , realemque motum , vel intentionaliter , ſcilicet per minimam actionem , quæ ob id appellatur potiùs pullulatio , quàm emanatio, concedo Maiorem : Minor autem eſt vera de actione Phyſica, non de intentionali, &c. Sic negatur conſequentia.

370. TERTIA CONCLVSIO : Vna ſpecies poteſt aliam producere conſimilem in alieno ſubiecto, ſed dependenter ſaltem originaliter ab obiecto:.

Infertur

Digitized by Google

Infertur ex traditis ex S. Doct. & eſt Ruuij hîc *q.* 10. *n.* 119. Aliorumque contra Aliquos aſſerentes ſpeciem poſſe produci ab alia ſpecie immediatè abſque dependentia ab obiecto; & cõtra Scotum, & Sequaces aſſerentes omnem ſpeciem produci immediatè ab obiecto: hincque S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 7. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 5. docet, quod lux perfectè ſe non communicat primo ſplendori, qui exit, & ideò influit ei virtutem producendi alium, vt in pluribus faciat, quod non in vno: & *lib.* 2. *diſt.* 10. *art.* 3. *quaſt.* 1. *ad vltim.* dicit, quod ſpecies, quæ eſt in ſpeculo, dum ſe protendit ad oculum, non eſt omninò eadem, ſed ſe multiplicat, idque etiam virtute lucis ad talem multiplicationem concurrentis: Idem & D. Thom. *quaſt.* 16. *de verit. art.* 1. *ad* 1.

Probatvr autem prima pars experientia obiecti à tergo poſiti, & viſi in ſpeculo per reflexionem: Non enim poteſt videri per ſpeciem immediatè productam ab obiecto, cùm ratione ſitus, & diſtantiæ non poſſet eam immittere in oculum, ergo id fit per ſpeciem productam ab eo in ſpeculo, ratione cuius idem obiectum apparet in eodem ſpeculo ab ea repræſentatum: ſed non poteſt videri niſi per ſpeciem ab alia ſpecie productam in oculo, quam cùm non poſſit obiectum per ſe producere, neceſſe eſt, vt eam producat media eadem ſpecie in ſpeculo reflexa, & ita vna ſpecies alteram producit.

Probatvr Secunda pars, ſcilicet, quod talis productio fiat dependenter ab obiecto: Quia ſpecies eſt virtus obiecti, & per diffuſionem ſuæ virtutis addita luce addiuuante, & multoties ipſa potentia, vt ſuo loco dicetur, exercet hanc vim productiuam: quare in quacunque potentia ſpecies à ſpecie producitur dependenter ab obiecto vel actualiter, vel originaliter.

Obiicies primò: Species eſt repræſentatiua rei, à qua procedit, ſed omnes ſpecies repræſentant obiectum: ergo à ſolo obiecto procedunt.

Respondetvr à ſolo obiecto dependere vt à cauſa principali, non vt à cauſa inſtrumentali, quales ſunt ſpecies, quæ ſunt virtutes obiecti.

Obiicies ſecundò: Si ſpecies ſpeciem poſſet producere, eam produceret eo modo, quo ipſa ab obiecto producitur, ſcilicet verſus omnem partem medij, & loci, ſicque obiectum extra cubiculum, eiuſque feneſtram exiſtens poſſet videri in quocunque angulo cubiculi, quod eſt contra experientiam. Et Confirmatur, quia S. Bonauent. comparat productionem ſpecierum productioni luminis, quod extenditur in cubiculo verſus omnem partem.

Respondetvr conceſſa Maiori, ſcilicet ſpecies produci verſus omnem partem, negatur ſequela Minoris; quod obiectum tale poſſit videri in quocunque angulo cubiculi, eo quia obiectum licèt de ſe producat ſpeciem verſus omnem partem, non tamen vt obiectum viſus: ſic enim vt tale multiplicat ſpecies per lineam rectam, ſeu, vt dicit S. Bonau. *lib.* 4. *diſtinct.* 10. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 2. *fund.* 4. ſecundùm triangularem directionem, licèt non cum omnimoda rectitudine, vt aduertit cum Tolero *quaſt.* 34. Ruuius: & ideò non ſequitur, &c. Et ad Confirmationem ex S. Doct. comparationem fieri inter lucem, & ſpecies quoad principium

cipium originale, & quoad diffuſionem, non quoad virtutem: eſt enim maior incomparabiliter in luce: vnde poteſt lux ab extra adueniens extendi per totum in cubiculo, non ſic ſpecies: lux enim, ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 13. quæſt. vlt.* habet non ſolùm eſſe intentionale, ſed etiam aliquo modo naturale.

Dices: Species in medio eſt ſeparata ab obiecto: ergo ab eo independenter operatur.

Respondetvr eſſe ſeparatam, ſed tamen eſt virtus, & cum ipſa eſt lux, & virtus obiecti, &c. Sed vt hæc dicta meliùs intelligantur, & vt plenè ſatisfiat titulo quæſtionis propoſitæ; aliqua dubia proponuntur, & ſoluuntur.

371. Qværes primò: An hæc diffuſio ſpecierum ſit ſucceſſiua, an inſtantanea.

Respondetvr eo modo, quo S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 37. part. 2. quæſt. vlt. ad* 1. reſpondet ſimili quæſito de radio, quod applicat etiam ſpeciei locis citatis, nempè poſſe dici vtrumque probabiliter, & primò, quod fiat diffuſio ſucceſſiuè, ſed tamen in tempore imperceptibili: ſecundò, quod fiat inſtantaneè eo, quia iſte motus non eſt localis purè, ſed eſt diffuſionis, qui eſt generatio: lux enim ſimul eſt, & ſimul lucet: ſic obiectum ſimul eſt, & ſimul generat idolum: Subdit: vnde ſi ſimul eſſet homo, & ſimul generaret, in primo inſtanti fuiſſet totus mundus plenus hominibus.

372. Qværes ſecundò: An quodlibet obiectum producat ſpeciem ſuam. Et dubitatio eſt non de ſenſibili per ſe proprio: certum enim eſt ex traditis producere proprias ſpecies: ſed procedit primò de ſubſtantia, ſecundò de ſenſibilibus communibus: Et quoad ſubſtantiam communiter negatur ipſam producere propriam ſpeciem: licèt Conimbric. *3. de an. cap. 5. quæſt. 5. art. 1.* & Aliqui Thomiſtæ aſſerant cogitatiuam potentiam, ſtatim ac recipit ſpeciem ſenſibilem, eruere etiam ſpeciem ſubſtantiæ ibi latentem. Quoad ſenſibile commune Aliqui negant: Alij affirmant apud Maſtrium *diſp. 4. num. 59.* Hinc

Respondetvr primò ſubſtantiam immittere propriam ſpeciem, quod infertur ex doctrina Seraphica ſuprà allatâ *ex Serm. 11. Hexaëm.* ex eo, quod quælibet res corporea habet innatam vim fœcunditatis, qua poteſt generare ſimilitudinem ſui, ergo & ſubſtantia. Verum quidem eſt, quod ſenſus non percipit niſi ſenſibilium ſpecies, vt notat Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 10. artic. 7. quæſt. 1. in corp.* attamen licèt non percipiatur à ſenſibus niſi ſpecies accidentium, cùm talibus ſpeciebus deferuntur etiã ſpecies ſubſtantiæ ad ſenſus internos, & deinde ad intellectum, hincque appellat S. Doct. hanc ſpecierum generationem mirabilem: idque etiam aſſeritur à Iauello *lib. 7. Metaph. quæſt. 3. verſus finem.* Soncin. *lib. 7. Metaph. quæſt. 14.* & eſt opinio Plutium Thomiſt. inclinat Anton. Andr. 7. *Met. quæſt. 4. in reſp. ad vlt. argum.* Iandun. *lib. 1. quæſt. 10. de an.* Abulenſ. *in Matth. cap. 25. q. 608.* Caiet. 3. *part. quæſt. 76. artic. 7.* Ferrar. *lib. 3. quæſt. 3.* Appollinar. *quæſt. 12.* Auuer. 2. *de an. com. 63.* D. Thom. *de veritat. quæſt. 10. art. 5. & lib. 2. Poſt. text. 27. & op. 29.*

Ratio potiſſima eſt, quia intellectus, ſi intelligeret ſubſtantiam per ſpecies accidentium, nullam ſubſtantiam

tiam cognoſceret quidditatiuè, & perfectè: cognitio enim quidditatiua eſt ſolùm perfecta per vnionem rei, vel propriæ ſpeciei cum potentia: idque maximè eſt verum de cognitione intellectiua, licèt etiam ab Aliquibus apud Conimbric. *cit.* extendatur etiam ad cognitiuam potentiam ſenſitiuam. Vide, quæ infrà traduntur *à num.* 544.

Obiicies cum Meldul. *diſp.* 4. *num.* 57. Quod ſequeretur Myſterium Euchariſtiæ poſſe naturaliter cognoſci, quod eſt falſum.

Probatvr ſequela, quia in tali caſu non erueretur ſpecies ſubſtantiæ, quæ ibi non adeſt, ſicque cognoſceretur ab intellectu ibi non adeſſe ſubſtantiam.

Respondetvr negando ſequelam: Et ad probationem Reſpondetur, quod quantitas, cùm ibi acquirat quoddam eſſe per ſe proprium ſubſtãtiæ, etiam tranſmittit ſpeciem proportionatam ſubſtantiæ, in quo natura iudicat ibi eſſe ſubſtantiam, quæ cognitio poſteà corrigitur à fide, &c. Vide S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad vltim.*

Obiicies ſecundò: Senſus externi ſunt portæ, per quas intrat in animam, quicquid cognoſcitur, ſed non percipiunt ſpeciem ſubſtantiæ: ergo nec per ipſos intrant ſpecies ipſius.

Respondetvr concedendo Maiorem, & negando, quod per ipſos non intrent ſpecies ſubſtantiæ, ſed inuolutæ ſpeciebus accidentium, & quia ſenſus externi non habent capacitatem talis perceptionis: hinc remittitur earum perceptio ad potentias capaces. Vide S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 10. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. *& quæſt.* 1. *ad* 1.

373. Qvoad ſenſibilia communia, an immittant proprias ſpecies: Multi negant, vt Cardin. de Lugo *tom. de Euchar. diſp.* 5. *ſect.* 4. Bonaſpes, Aliique plures: Alij affirmant, nempè plures Thomiſtæ, & Scotiſtæ apud Arriag. *d.* 6. *ſect.* 1. *ſubſec.* 8. *n.* 66. Diſcrepant tamen inter ſe: nam Aliqui admittunt duas ſpecies realiter diſtinctas emitti, ſcilicet ab obiecto proprio, & à communi: Alij dicunt emitti ſpeciem ſenſibilis proprij, ſed modificatam à ſitu, figura, &c. eo modo, quo eſt obiectum modificatum, & ideò immittuntur duæ ſpecies per modum vnius: & hanc exiſtimo conformem ſenſui Seraph. Doct. nam *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* docet figuram emittere ſpeciem cum numero: vnde tres figuræ tres emittunt ſpecies cum ſpeciebus numericè diſtinctis, & *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. docet, quod Imago rei corporalis, & ſenſibilis repræſentat rem ſecundùm exteriorem diſpoſitionem: idem *lib.* 2. *diſtinct.* 16. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *&* *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 3. docet ſenſus corporales non poſſe aliquid percipere, niſi percipiatur etiam extenſio quantitatis: & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* dicens, quod viſus non abſtrahit à quantitate, quia eſt de ratione ſenſatorum, & percipere habeat corpus ſecundùm modum exiſtendi corporalem: ergo ad mentem Seraph. Doct. cùm quælibet res habeat vim generatiuam ſuæ ſimilitudinis ex ſuprà traditis, & cùm percipiatur à ſenſu cum tali modificatione, nempè ſecundùm modum exiſtendi corporaliter, ſequitur, quod ambas ſpecies percipiat ſenſus per modum vnius.

Probatvr autem, quia ſenſus non percipit obiectum vt abſtractum,

Digitized by Google

ctum, verbi gratiâ, colorem vt abſtractum, ſed in concreto ſecundùm proprium modum, quem habent in re: ergo ſecundùm modificationes, quas habet à ſenſibilibus communibus, ſed non immutant talia obiecta, niſi eo modo, quo percipiuntur: ergo per modum vnius immutant ſenſus. Tum quia ſenſibilia communia non ſunt obiecta primaria ſenſuum, & conſequenter nec ſeparata à propriis ſunt immutatiua ſenſuum, ſed vt aliquid eorum ſunt & ipſis naturaliter coniuncta: ergo nec poſſunt imprimere ſpeciem ſui in ſenſu, niſi præſuppoſitâ immutatione facta à proprio ſenſibili, ſed nec propria poſſunt immutare, niſi ſecundùm modum exiſtendi naturaliter, ideſt vt determinata, & modificata à communibus: ergo neutrum per ſe, ſed tantùm ambo ſimul poſſunt producere ſpecies per modum vnius.

Dices: Poteſt ſenſibile commune abſque proprio immutare ſenſum: ergo per ſe ſpeciem immittit.

Probatvr antecedens à Caiet. Cœlum nullum ſenſibile proprium habet, & tamen ſi quis tangeret ipſum manu, tactus immutaretur: ergo.

Rvvivs reſpondet, quod non poſſet fieri immutatio ex defectu qualitatum ſenſibilium propriarum: Sed Nos cum Seraph. Doct. Reſpondemus Cœlos immittere proprias ſpecies, & ipſorum ſenſibilia communia, habereque etiam propria ſenſibilia, verbi gratiâ, raritatem, denſitatem, obidque talis tactus, licèt non eſſet conſimilis his inferioribus, tamen & poſſet fieri. Tum etiam quia eſſet tactus præternaturalis.

Dices ſecundò: Aliquando viſus fuit Chriſtus in ſpecie pueri in hoſtia, & tamen eſt ibi indiuiſibiliter: ergo falſum eſt exigi ſenſibile commune ad ſenſationem.

Respondet S.Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 10. *cit. quæſt.* 2. *in corp.* negando ibi videri Chriſtum, ſicuti eſt in hoſtia: ſed id, quod videtur, eſt ſecundùm apparentiam per corpus aſſumptum, vel alio modo, de quo aliàs, &c. Immò ex hoc confirmatur noſtra Concluſio, nempè non poſſe percipi ſenſibile proprium abſque ſenſibili communi, & hoc eſt fundamentum communis Sententiæ aſſerentis non poſſe videri Corpus Chriſti, prout eſt in Sacramento Euchariſtiæ: eſt enim ibi corpus indiuiſibili modo: at quicquid videtur oculo corporeo, debet videri diuiſibili modo, ſcilicet cum extenſione: de quo in Theologia eſt Sermo. Alenſis tamen iudicat id poſſe fieri de potentia Dei abſoluta, Beatamque Virginem vidiſſe Chriſtũ tali modo.

374. Qværes tertiò; Quodnam propriè ſit ſubiectum deferens ſpecies ad potentias internas.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *q.* 2. *ad vlt.* quod ſpecies diffunduntur per generationem per medium, & recipiuntur in potentia, prout dicit quid conſtitutum completè ex parte illa organica, & animæ facultate, licèt receptio ſit principaliter ratione organi: Sic & Scotus apud Meldul. *diſp.* 4. *num.* 46. tale enim compoſitum eſt ſubiectum proportionatum ad immutandam potentiam, & faciendam ſenſationem.

Addimvs ex tali organo deinde multiplicari, & diffundi ad potentias internas, vel per neruos, vel quod eſt probabilius, per ſpiritus animales, ſeu vitales, vt volunt plures cum Auerſa,

Auerſa, quia, vt dicit Seraph. Doct. *in Opuſc. de reduc. artium poſt initium* Spiritus ſenſibilis naturam luminis habet, & in neruis viget, quorum natura eſt clara, & peruia, & multiplicatur in iſtis quinque ſenſibus ſecundùm maiorem, vel minorem deputationem, à quibus fit apprehenſio per ſpeciem proportionatam vnicuique. Et probatur, quia ſpiritus ſunt in continua agitatione, & ex varia agitatione ipſorum variæ excitantur ſenſationes in nobis: ergo & ipſi ſpiritus ſunt medium deferens.

QVÆSTIO VI.

An Species ſint diuiſibiles: an indiuiſibiles.

575. QVÆSTIO hæc inſeruire debet pro complemento quæſtionis præcedentis de cauſis ſpecierum; Quærimus enim, quo pacto producantur ſpecies, ſcilicet an diuiſibiliter, an indiuiſibiliter: & quia diuiſibilitas alia eſt extenſiua, alia intenſiua, de vtraque procedit quæſtio: ſed cùm ſpecies aliæ ſint ſenſibiles, ſeu propriæ ſenſuum, aliæ intellectuales, quia quicquid recipitur, per modum recipientis recipitur, ideò certũ eſt ſpecies ſenſibiles, quæ recipiuntur in ſenſibus, eſſe extenſas in ſubiecto, quod informant, & afficiũt: intellectuales verò eſſe indiuiſibiles: & de hoc non procedit difficultas: Sed quia ſpecies habent eſſe repræſentatiuum obiecti: Quæritur; an habeant diuiſibilitatem, vel indiuiſibilitatem obiectiuam, ita quod tota ſpecies totum obiectum repræſentet, & quælibet pars partem, vel totum obiectum. Præterea, quia obiectum eſt receptiuum plurium graduum qualitatis in eadem parte, Quæritur; an etiam ſpecies ſit capax talis intenſionis in repræſentando.

PRIMA Opinio negat diuiſibilitatem omnem ſpeciei: obiectiuam quidem indiuiſibilitatem ſuſtinent Conimbric. *hic quæſt. 6. art. 2.* Tolet. Bannez, Aliique plures: Intenſiuam Alij apud Ruu.

SECVNDA Opinio tribuit vtranque diuiſibilitatem ſpeciei: Sic Suar. *de an. 3. cap. 2.* Hurtad. Arriag. Cauel. Ruuius, Meld. & Alij: & eſt S. D. *infrà citat.* Pro ſolutione quæſtionis

PRIMO Notandum, quod effectus prouenientes à ſua cauſa duplici modo ſe habent ad cauſam, ſicut & duplex eſt cauſa agens: alia per modum naturæ puræ: alia per modum exemplaris, & artis: vnde effectus alij habent tantùm rationem effectus: alij & ſuperaddunt rationem imaginis: primi generis effectus, qui continentur in virtute ſuæ cauſæ, ab eadem producuntur, ita vt totus effectus à tota cauſa, & à qualibet parte cauſæ, cùm in qualibet parte adſit virtus eiuſdem effectus productiua, ſic ignis producitur non ſolùm à parte ignis immediatè tangente paſſum, ſed & ab alia comparte remotiori, & intrinſeca, quia totus ille ignis agit vt vnum agens media virtute à toto igne proueniente. Effectus verò ſecundi generis ita continentur in virtute ſuæ cauſæ, nempè obiecti, vt ad ipſam repræſentandam determinantur non ſolùm in ſpecie, ſed & in indiuiduo, & ſecundùm omnes ſuas circunſtantias exteriores, & indiuiduales: vnde ad ipſum efficiendum concurrunt omnes

Digitized by Google

partes cauſæ ſecundùm concurſum partialem, eo quia diuerſas circunſtantias habent in ſe peculiares, & indiuiduales. Et hinc oritur diſcrimen inter ſpecies ſenſibiles, & intellectuales: illæ enim, (ait S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4.) debent repræſentare obiectum ſecundùm diſpoſitiones exteriores, præcipuéque ſecundùm extenſionem molis, iſtæ tantùm ſecundùm intimitatem, & eſſentialia: vnde vtraque habet rationem repræſentatiuam diuiſibilem, ſed differenti modo.

376. Secundò Notandum, quod omne agens in agendo agit ſphæricè in medium, dummodò non ſit impeditum, in quo caſu agit hemiſphæricè, obidque medium ſe habet ad inſtar puncti in medio collocatum: Ex quo ſequitur, quod in quolibet puncto adſunt ſpecies omnium partium obiecti, dummodò ab illis partibus poſſit duci linea recta: id patet experientia: quia in quolibet puncto medij non vna pars ſola, ſed omnes partes obiecti videntur, in quo obiecto, ſi partes ſunt vnitæ, etiam ſpecies erunt vnitæ, ſi diuiſæ, vel ſint plura obiecta, tunc ſpecies erunt diuiſæ, inconfuſæ, & diſtinctæ in eodem medio, & ideò etiam ſi ſubiectiuè, nullam haberent extenſionem: obiectiuè tamen ipſam habent: His poſitis ſit

377. Prima Conclusio: Species ſenſibiles diuiſibiliter, & extenſiuo modo producuntur ab obiecto, & ipſum repræſentant diuiſibiliter: Eſt S. Bonauent. qui *lib.* 2. *diſtinct.* 23. *art.* 2. *quæſt.* 2. *argum.* 5. *ad oppoſ.* notat id, quod patet experientia, ſcilicet, quicquid videtur, videtur ſub angulo, & quantò à remotiori aliquid videtur, tantò minorem generat ſpeciem, & videtur ſub angulo acutiori: ex quo ſequitur, quod repræſentat etiam: Idem & ſuſtinere debet, dum comparat productionem ſpecierum productioni luminis per medium *ex lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vltim. & pænult.*

Probatur primò experientia allata à *cit.* Authore: Si in præſentia alicuius augeatur obiectum per nouam rem extenſam ſucceſſiuè additam, tunc patet etiam ſuperaddi nouam partem ſpeciei, non totam ſpeciem, alioquin repræſentaret obiectum differenti modo, ac eſt: quodque patefit magis, ſi obiectum ſit heterogeneum, & conſtans diuerſis coloribus.

Dices, in tali caſu corrumpi priorem ſpeciem, & denuò produci nouam cum illa parte ſuperaddita: Sed

Contra: Quia hoc eſt gratis dictum, & abſque vlla ratione, cùm ſpecies ſenſibilis ab obiecto præſente dependeat in eſſe, & in conſeruari, ſolúmque deperditur ad remotionem eiuſdem obiecti: ergo ſi non remouetur obiectum, nec ſpecies corrumpitur.

Obiicies primò: Lumen producitur à corpore luminoſo ita, quod totum per modum vnius agentis, & ſingulæ partes ad ipſum concurrunt: ergo quælibet pars luminis dependet à toto, & totum lumen à qualibet parte: ergo & producitur indiuiſibiliter: ſed lumen eſt ſpecies lucis, ergo & cæteræ ſpecies.

378. Respondetur primò, tranſeat Maior, & diſtinguendo Min. lumen eſt ſpecies lucis purè intentionalis, nego, partim naturalis ſenſibilis, & partim intentionalis, conce

Digitized by Google

concedo : Hinc negatur paritas de cæteris ſpeciebus : nam lumen producitur à corpore luminoſo per modum agentis naturalis, ſpecies per modum imaginis : vnde tota ſpecies à toto obiecto, & pars à parte producitur, vt dictum eſt *in* 1. *Notab.*

RESPONDETVR ſecundò negando abſolutè Maiorem : nam oppoſitum patet experientia : vt ſi corpus luminoſum ſit partim emittens lucem per vitrum coloratum, partim abſque vitro colorato, tunc medietas lucis erit colorata, & altera non : ergo ſignum eſt produci diuiſibiliter ex hoc, quod eſt ſpecies lucis.

OBIICIES ſecundò : Multa grana minuta ſimul coniuncta videntur, quæ ſeorſim non viderentur : ergo ſimul concurrunt per modum vnius agentis indiuiſibilis.

RESPONDET Seraph. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vltim. ad argum.* negando illa obiecta concurrere per modum vnius agentis indiuiſibilis, cùm habeant propriam diſtinctionem ex ſuo originali principio, & ob id in medio remanent inconfuſa, & indiſtincta, & ſi quodlibet illorum corpuſculorum ſeorſum non videretur, id prouenit ex debilitate potentiæ, quæ, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 5. eſt virtutis limitatæ, nec poteſt cognoſcere in quantacunque diſtantia : Verum tamen eſt vnam ſpeciem in potentia coadiuuare aliam eo modo, quo plures trahunt nauim, & plura lumina meliùs videntur in aëre.

OBIICIES tertiò : Si plures ſpecies ſimul ſunt inconfuſæ in eodem puncto : ergo dabitur penetratio ipſarum inter ſe, quod videtur impoſſibile, verbi gratiâ, reperiri tot ſpecies in oculo, quot in maximo monte. Tum quia deberent repræſentare obiecta varia in eodem ſitu.

RESPONDETVR concedendo hanc penetrationem : non enim ſunt corpora, ſed accidentia intentionalia, obidque nec faciunt molem vnam, ſed cùm ipſorum eſſe, & diſtinctio dependeat à ſuo principio, nempè ab obiecto : hinc cum hac penetratione ſeruant ſuum proprium ſtatum repræſentatiuum obiecti ſecundùm ſitum, & alias circunſtantias proportionatas : ratio eſt, quam adducit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 2. *quæſt. vltim. in corp.* quia ſpecies in organo, ſeu potentia non habent ſitum, vel ordinem ſecundùm ſitum, ſed æqualiter ſunt præſentes aſpectui, ideò poſſunt eſſe in anima abſque confuſione, & compenetratione.

379. SECVNDA CONCLVSIO : Species ſunt etiam diuiſibiles ſecundùm intenſionem : Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 23. *citat.* & communior Ruuij, Meldul. *cit.* &c.

RATIO potiſſima eſt, quia cùm virtus obiecti ſit limitata, etiam limitatè agit, ſcilicet vniformiter difformiter : & hinc in maiori diſtantia emittit ſpeciem remiſſiorem in repræſentando obiectum : quæ omnia patent experientia : ſed hîc eſt notandum ex Ruuio hîc *num.* 110. quod intenſio hæc poteſt intelligi dupliciter : primò, quatenùs poteſt repræſentare plures, vel pauciores gradus intenſionis obiecti : ſecundò ex eo, quod eoſdem poteſt repræſentare magis, vel minùs perfectè, & vtraque eſt duplex, ſcilicet vel formalis, vel virtualis : prima eſt, quam ha-

Digitized by Google

bent qualitates ſenſibiles per additionem graduum, quam & habent ſpecies ipſos gradus repræſentantes, verbi gratiâ, 3. 4. vel plurium graduū albedinis: Secunda eſt perfectio eſſentialis, & entitatiua, quam habet in ſe obiectum ex propria natura quantumlibet indiuiſibili, quam S. Bonauent. *lib. 3. diſtinct. 14. quæſt. 2.* appellat quantitatem virtutis, ſecundùm quam magis, vel minùs clarè poteſt percipi à potentia, quæ circa illud verſatur, & hæc eſt, quæ eſt in Diuina Eſſentia à Beatis magis, vel minùs percepta clarè, eſtque virtualis in obiecto, & formalis in intellectu actu illud videnti: & hinc cùm ipſa Eſſentia Diuina ſit infinitè intenſa virtualiter, ideò non poteſt comprehendi ab intellectu creato, in quo datur gradualis latitudo: Modò ad rem dicimus: aliqua obiecta habent vtranque intenſionem, nempè gradualem latitudinem qualitatum, ſcilicet quatenùs habent tot gradus qualitatum, & quatenùs ſunt perceptibiles ſecundùm magis, vel minùs: alia virtualem tantùm, ſcilicet quæ graduali latitudine carent in propria entitate, vt ſunt ſenſibilia communia, magnitudo, numerus, & figura: vtraque tamen cauſant in ſpecie formalem intenſionem, obidque & diuiſibilitatem intenſiuam.

Obiicies primò: Dantur ſenſibilia communia carentia intenſione: ergo & earum ſpecies.

Respondetur carere formali, non verò virtuali intenſione: hinc ex traditis negatur Conſequentia.

380. Quæres: vndenam oriatur intenſio in ſpeciebus.

Respondetur, quod intenſio formalis ſpecierum externorum ſenſuum oritur ex ipſa qualitate intenſa: Virtualis ex maiori vicinitate, & clariori perceptione obiecti, quæ etiam in ſtatu innocentiæ adfuiſſet, (ait S. Bonau. *lib. 2. diſt. 23. cit.*) ſed abſque periculo deceptionis, vt euenit in nobis. Quoad actus internos Dicimus augeri, & intendi ex iteratis actibus, quando præcipuè abſtrahunt à quibuſdam circunſtantiis loci, figuræ: vt de ſe patet ex repetita recordatione: Si verò ſpecies non ita abſtrahunt à talibus circunſtantiis, ſed illas repræſentant clarè, tunc & nouæ generantur, quarum concurſu etiam priores intenduntur: Idque patet experientia: cùm enim ſæpè repetitur lectio, vel concio, meliùs memoriæ mandatur, & in dies clariùs noua veritas percipitur per acquiſitionem nouarum ſpecierum, & intenſionis habitus, ad quarum ſpeciem obiectum relucens in ſpecie concurrit cum ſpecie, & potentia ad producendam nouam ſpeciem.

Dices, talem facilitatem euenire non ex intenſione ſpecierum, ſed beneficio habitus generati ex frequentatione actuum.

Respondetur habitum inſeruire ad faciliùs operandum, ſimulque intenſiùs: Species verò ad clariùs, & diſtinctiùs cognoſcendum: Ratio eſt, vt notat Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 14. art. 2. quæſt. 3. ad vlt. & in Opuſc. de reduc. artium §. Videamus ergo, &c.* quia ſpecies, cùm vnitur potentiæ, ex eo quod reddit obiectum præſens, facit ad actualem cognitionem: habitus verò non reddit ipſum obiectum præſens, ſed reddit potentiam facilem ad actum: vnde infert *lib. 2. diſt. 23. art. 2. quæſt. 1. in corp.* quod Adam in cognitione proficere

Digitized by Google

ficere poterat quantum ad maiorem habilitationem, & promptitudinem, ſeu facilitatem iudicandi de rebus, quarum cognitionem habebat per habitum, ſeu ſpecies innatas.

QVÆSTIO VII.

De Concurſu Specierum ſenſibilium cum ſenſibus: Vbi de muneribus ſpecierum ſenſibilium.

381. IN hac Quæſtione conſequenter quæritur; an ſpecies effectiuè concurrant ad actus vitales: an verò materialiter tantùm, ſcilicet diſpoſitiuè, excitatiuéque, vel ſolùm determinando potentiam ad talem actum.

PRIMA Opinio eſt Iavelli 3. *de an. quæſt.* 4. Toleti 2. *de an. quæſt.* 12. Zabar. *lib. de ſenſu agente cap.* 8. & 9. qui negant aliquam coactiuitatem habere ſpecies cum ſenſibus, ſed docent ſe habere ad potentias tantùm materialiter, & excitatiuè, vel determinatiuè.

SECVNDA eſt communis apud Scotiſtas ferè omnes ſpecies internas effectiuè concurrere ad ſenſationem internam tantùm: externas verò ſolùm vt effectus præuios ab obiectis emanare: non verò actiuè concurrere cum ſenſibus externis, ſed ſufficere obiecta præſentia, hæcque immediatè concurrere ad has cognitiones intuitiuas: Sic Tatar. Baſſol. Mairon. Aliique apud Meldul. *diſputat.* 4. *num.* 102.

TERTIA Sententia eſt communis Aliorum tribuentium omnibus ſpeciebus concurſum actiuum cum quacunque potentia ſiue externa; ſiue interna ad actus vitales: & eſt Seraph. Doct. *infrà citat.* Cauel. Aliorumque plurium: Pro ſolutione

382. PRIMÒ Notandum, quod cùm Omnes fateantur ſpecies immitti ab obiecto in potentiam, eidemque vniri, eſt maxima difficultas, qualis ſit iſta vnio: Thomiſtæ, vt Complut. *hic* Ioan. à S. Thom. *q.* 6. *art.* 3. Aliique, vt defendant cum D. Thoma propoſitionem Commentatoris dicentis ex potentia, & ſpecie magis fieri vnum, quàm ex materia, & forma; licèt illa vnio ſit accidentalis, iſta ſubſtantialis, diſtinguunt de ſpecie: vel enim ſumitur entitatiuè, & materialiter, & ſic eſt accidens inhærens potentiæ: vel ſumitur formaliter, ideſt ſecundùm eſſe intelligibile, & repræſentatiuum, & ſic vnitur potentiæ abſque dependentia à potentia: ſic enim dicit quidditatem obiecti ſpecificans ipſam potentiam, & determinans ipſam trahendo ad ſe, ſiue ad obiectum, ipſumque in idem obiectum transformando quoad eſſe repræſentatiuum, in quo ſenſu verificatur dicta propoſitio Comment. nempè, quod magis fiant vnum potentia, & ſpecies, quàm materia, & forma: iſtæ enim duæ entitates non transformantur mutuò inter ſe; ſicut potentia transformatur in obiectum quoad eſſe repræſentatiuum per ſpeciem: quæ doctrina patitur maximas difficultates, & præcipuè quia non eſt intelligibile, quod eadem ſpecies, quæ entitatiuè eſt accidens, ſit ſubſtantia obiecti, & quomodò trahat potentiam ad identitatem realem. Tùm quia licèt potentia dicatur intentionaliter transformata in obiectum, quando attingit illud medio actu cognitionis, tamen hæc transforma-

Digitized by Google

tio non eſt vera per tranſitum verum potentiæ in entitatem obiecti, & per veram identitatem, vt ſatis de ſe patet. Vide Meldul. *diſputat.* 4. *num.* 51.

383. SECVNDÒ Notandum, quod in vniuerſum triplex vnio, ſeu conuenientia poteſt hic conſiderari, quantum ad præſentem materiam ſpectat: alia ſcilicet commenſurationis, ſeu adæquationis: alia participationis alicuius communis, ſeu tertiæ entitatis, & alia ordinis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. *quæſt.* 3. *&* *lib.* 2. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 1. *ad.* 2. Prima eſt in entitate, ſeu quantitate: Secunda in vniuocatione duorum in tertio: & tertia eſt, quando vnum ordinatur ad aliud: prima, & ſecunda certum eſt non ineſſe inter ſpeciem, & potentiam: ſed eſt tertia vnio, quæ ab eodem Seraph. Doct. *ibid. lib.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. dicitur vnio per modum cognoſcentis, quatenùs potentia informatur ſpecie, & ipſum actuat in ordine cognoſcitiuo completo, nempè per quam ponitur in actu primo, & per ſpeciem expreſſam receptam in potentia ponitur in actu ſecundo completo: Idque magis explicat *lib.* 2. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. dicens, quod talis conuenientia ordinis non dicit communicantiam in tertio, ſed ſimilitudinem vnius ad alterum: & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 5. ſpecies, quæ vnitur potentiæ, habet comparationem ad potentiam, in qua eſt, ad obiectum, ad quod eſt, & quod repræſentat: hinc ſequitur, quòd cùm ſpecies ſit ſimilitudo virtualis obiecti, ratióque cognoſcendi ipſi potentiæ, cùm ipſi potentiæ imprimitur, tunc potentia ponitur in actu primo ſecundùm rationem exprimendi, vt loquitur Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 39. *quæſt.* 1. *ad* 4. ſeu in eſſe repræſentatiuo, & cùm additur actus ſecundus, tunc ſuperadditur locutio, ſeu ſpecies expreſſa.

384. TERTIÒ Notandum, quod hæc vnio per conuenientiam ordinis importat duo: vnum eſt ipſa aſſimilatio potentiæ cum obiecto in actu primo; aliud eſt conſtitutio ex potentia, & ſpecie vnius totalis cauſæ, quod tamen ſano modo intelligendum eſt: Nam potentia, & ſpecies concurrunt quidem ad actum cognitionis, non tamen quaſi ſingula ſint principium partiale ad partiales effectus, vt ſunt plures portantes pondus, ſed ambæ agunt cum ſubordinatione mutua, non quod ſpecies agat in animam, nec è conuerſo, ſed quælibet habet ſuam propriam actiuitatem, & ambæ conueniunt in vnicam integram rationem formalem principij, vt euenit in Patre, & Matre reſpectu Filij: quæ exempla afferuntur à Seraph. Doct. in ſimili *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp. & ad vlt. & quæſt.* 5. & dicuntur partiales partialitate cauſæ, totaléſque totalitate effectus: totus enim attingitur ab vtraque cum dependentia mutua, ita quod vitalitas actus ipſi ineſt ratione potentiæ: determinatio verò potentiæ, & aſſimilatio cum obiecto ineſt ratione ſpeciei: quæ duæ rationes conſtituunt vnum principium totale adæquatum. His poſitis ponitur

385. PRIMA CONCLVSIO: Ex potentia, & obiecto mediante ſpecie fit vnum vnitate tantùm ordinis, & in eſſe repræſentatiuo, ſeu intelligibili: non verò per transformationem, vel identificationem, vt volunt Thomiſtæ: Eſt S. Bonauent.

Digitized by Google

cit. Scoti, Aliorumque apud Meld. *diſp.* 4. *num.* 51.

Probatvr: Quia nulla alia vnitas poteſt aſſignari, & maximè transformatiua Thomiſtarum: ergo.

Probatvr antecedens: Quia nec vnitas naturæ communis poteſt eis ineſſe, vt de ſe patet, cùm obiectum, & ſpecies ſint differentis generis: nec transformatiua, & identificationis, quia quæ ſunt ſeparabilia actu, ad inuicem non habent identitatem realem: ergo erit tantùm vnio ordinis.

Probatvr ſecundò: Quia intantùm vniuntur, inquantùm habent conſtituere vnam cauſam totalem completam ex pluribus concauſis: ſed ad id non eſt neceſſaria vnio aliqua Phyſica, vt per ſe patet in pluribus portantibus idem pondus, in generatione prolis ex Patre, & Matre ex S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *citat.* ergo.

Obiicies ex Auer. Magis fiunt vnum potentia, & obiectum, quàm materia, & forma: ſed materia, & forma non fiunt vnum per transformationem: ergo ſi maior vnio eſt illa, illa erit identificationis.

Respondetvr talem propoſitionem eſſe falſam abſolutè loquendo: licèt poſſit explicari metaphoricè, nempè quoad aſſimilationem intentionalem factam in potentia reſpectu obiecti: quod dictum tamen magis verificatur de ſpecie expreſſa, quàm impreſſa: illa enim eſt intentionalis formalis ſimilitudo: hæc verò virtualis tantùm.

386. Secvnda Conclvsio: Species tam externæ, quàm internæ effectiuè concurrunt ad actum vitalem ſenſationis: Eſt S. Bonauentr. *ſuprà cit.* & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quaſt.* 1. *in corp.* vbi ait, quod poſſe ſentire eſt ex coniunctione potentiæ cum organo benè diſpoſito: ſentire verò eſt ex cõiunctione ipſius cum obiecto: quæ vnio non eſt ipſius obiecti entitatiuè, ſed ſuæ ſpeciei *ex quaſt.* 2. *ibid. in fine corp.* & *ad* 1. ergo coniunctio potentiæ cum ſpecie eſt cauſa actualis ſenſationis: Idem apertè docet *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 2. *quaſt.* 1. vbi excipit tantùm cognitionem, quæ habetur ab anima Chriſti mediante cognitione Verbi Diuini: Idem & in Itiner. ment. *c.* 2. vbi docet ſpeciem eſſe virtutem obiecti concurrentem cum potentia, ipſamque ſpeciem ſæpè appellat rationem cognoſcendi.

Probatvr ſecundò ratione: Potentia de ſe non eſt principium ſufficiens, & completum ad eliciendum actum: ergo neceſſariò exigitur concurſus actiuus obiecti per ſpeciem: Antecedens conceditur ab Aduerſariis: & ratio eſt, quia ſi non requireretur ſpecies obiecti, potentia poſſet tendere in quodcunque obiectum ſiue præſens, ſiue abſens, & quocunque tempore, quod eſt falſum.

Respondent tamen requiri ſpeciem, vel obiectum vt conditionem ſine qua non: nõ verò vt comprincipium.

Contra, & ſimul probatur Conſequentia: Quia conditio ſine qua non non poteſt aſſimilare potentiam cum effectu: ſed ſpecies aſſimilat potentiam cum obiecto: agens enim ſemper intendit aſſimilare ſibi effectum, & principium efficiens eſt principium diſtinguendi, & aſſimilandi, vt patet in Patre, & Matre: ergo cauſalitas tribuenda eſt ſpeciei in productione ſenſationis: Tum

Digitized by Google

etiam quia ſi non concurreret ſpecies actiuè, omnes ſenſationes eſſent eiuſdem rationis, & perfectionis, poſſet & potentia producere actum etiam, quando adeſt impedimentum inter ipſam, & obiectum, quando eſt abſens, & quando de illo nunquàm habuit ſpeciem.

Probatur tertiò peculiariter de ſpecie externa ex D. Auguſt. 11. *de Trinit. cap.* 5. vbi in actu viſionis appellat ſpeciem quaſi parentem prolis. Tum quia ſi ſpecies externa non concurreret actiuè, ſequeretur, quod etiam per ſpatium vacuum poſſet videri obiectum, vel per medium opacum, & impeditum.

Probatur ſequela à Maſtrio *citat. num.* 105. quia potens agere in diſtans actione alterius rationis, qua agit in medium, ſi hæc impeditur, non idcircò ceſſat agere in diſtans: ſic Sol illuminans medium, licèt ab illuminatione impediatur ob opacitatem, non tamen ceſſat agere in ſubterraneas partes terræ: ergo licèt obiectum non poſſit immittere ſpeciem ob impedimentum medij, adhuc poſſet concurrere ad viſionem cum potentia actione diuerſæ rationis: ſed hoc eſt impoſſibile, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 5. loquens de luce, & ſimul de Specie, vbi affert Ariſtot. 2. *de an. text.* 66. dicentem, quod per vacuum non eſt videre, & D. Auguſt. 12. *Confeſ. cap.* 3. dicentem, vbi lux eſſet, ſi eſſet, niſi ſupereſſet eminendo, & illuſtrando. Addit Seraph. Doct. quod ſenſatio non fieret ob præſentiam impedientis, ſed ob abſentiam adiutorij, ſcilicet ſpeciei. Tum quia viſio intenditur, & remittitur iuxta intenſionem, & remiſſionem ſpecierum: ergo ſignum eſt ipſas concurrere actiuè. Tum quia in ſpeculo videtur res à tergo exiſtens, ad quam obiectum immediatè non poteſt concurrere, ſed eſt ſpecies reflexa, quæ agit: ſic nummus in fundo vaſis aqua pleni videtur ex certo loco, è quo non videretur, ſi aqua non eſſet: idque euenit ex refractione radiorum variante medium, qua refractione poteſt attingere nummus potentiam viſiuam mediante ſpecie, quam potentia immediatè non poteſt attingere. Tum quia ex ſuprà traditis ſpecies poſſunt videri: ergo immediatè concurrunt. Tum etiam quia alioquin ſpecies eſſent omninò ſuperfluæ. Nec valet dici requiri ad determinandam, & excitandam potentiam, & ad producendas ſpecies in ſenſibus internis: Non valet, inquam, cùm potentia poſſet determinari à præſentia obiecti, obiectúmque poſſet ſimul cum potentia media ſenſatione externa producere ſpecies internas.

387. Obiicies primò: Cognitio eſt actio vitalis: ergo non poteſt procedere à principio non viuo, quale eſt ſpecies: alioquin effectus excederet in ſua perfectione cauſam ſuam.

Respondetur concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequens: Actio vitalis non poteſt procedere à principio non viuo, vt à totali, & præcipuo, concedo, vt à partiali, & non præcipuo, & ſimul cum vitali, & præcipuo, nego: ſic Sol,& homo generant hominem: & ad illud de perfectione effectus: tranſeat per ordinem ad cauſam totalem, negatur de partiali. Tum etiam quia

quia eſt falſa illa propoſitio de cauſa æquiuoca : quare cùm in ſenſatione, & cognitione duo adſint, ſcilicet vitalitas actus, & aſſimilatio cum obiecto : primum principaliter eſt à potentia : & ſecundum à ſpecie, ſed ſimul cogentibus ambabus : quod & patet etiam in actibus ſupernaturalibus, qui ſunt vitales, & ſimul ſupernaturales, eo quod habitus non vitales concurrunt ad ipſos.

Obiicies ſecundò: Potentia in operatione ſua iudicat, vt docet Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 8. art. 3. quæſt. 2. ad vltim.* at ſpecies, vel obiectum non habet vim iudicandi : ergo.

Respondetur ex traditis ſuprà negando, quod cognitio, & iudicium formaliter conſiſtat in productione actus, ſed conſiſtit in receptione eiuſdem actus producti à dictis duabus concauſis ſimul cum tendentia in obiectum, quæ receptio fit in potentia : quod & infrà fuſiùs tradetur *in tract. de An. rationali.*

Obiicies tertiò : In actu cognitionis non adſunt duæ formalitates reſpondentes duabus formalitatibus potentiæ, & ſpeciei : eſt enim vna ſimplex actio, maximéque intellectio ; ergo falſum eſt à ſpecie produci.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 4. ad 4.* quod licèt cognitio ſit ſimplex, tamen poſſunt ad eam concurrere plures formalitates antecedentes : non enim tanta vnitas requiritur in cauſis, quanta in effectu. Tum etiam quia illæ formalitates reſpicientes duas concauſas non tollunt ſimplicitatem realem actus.

Obiicies quartò : Ad ſenſationem requiritur obiectum præſens, ſed in ſenſibus internis non eſt obiectum præſens : ergo ſaltem in ſenſationibus externis ſufficit obiectum præſens ; alioquin non differret cognitio intuitiua ab abſtractiua : quia ſpecies ſemper requireretur in quacunque ſenſatione.

388. Hæc obiectio ſupponit ad cognitionem abſtractiuam requiri obiectum relucens in ſpecie, licèt abſens : ad intuitiuam obiectum præſens : petitque celebrem quæſtionem, an ſenſatio externa poſſit fieri abſque obiecto præſente : Idem & de cognitione intuitiua. Communiter à Nomin. Scotiſt. & Thomiſt. ſuſtinetur Sententia negatiua, voluntque id implicare contradictionem. Nos ex Seraph. principiis oppoſitum ſuſtinemus tum ſupernaturaliter, tum naturaliter ; ita etiam P. Bauduinius 2. *de an. quæſt.* 22. & 23. Aliique apud Ruu. qui idem ſuſtinet ſupernaturaliter poſſe fieri : Sic *quæſt.* 13.

Infero hanc Concluſionem primò ex Seraph. Doct. nam *in Opuſc. de reduc. artium §. Videamus ergo*, &c. dicit, quod ſimilitudo, ſeu ſpecies complet potentiam, per quod tendit in obiectum (addit) & licèt non ſemper obiectum ita ſentiatur, ſemper tamen, quantum eſt de ſe, gignit ſimilitudinem, cùm eſt in ſua perfectione, ideſt cùm potentia habet ſpeciem obiecti : ergo licèt immediatè obiectum non ſentiatur eo, quia præſens non eſt, tamen poteſt ſentiri. Ratio autem potiſſima eſt ex traditis à Seraph. Doct. in ſuperioribus, quia ſpecies dependet intrinſecè à ſuo originali principio, ſimulque à virtute ab ipſo exeunte, ſicut & lux : vnde non implicat etiam naturaliter poſſe per paruum tempus remanere ſenſationem exiſtente abſente obiecto, ratione virtutis ſuperadditæ ipſi

ſpeciei : vnde ſicut virtus in lapide impreſſa abſente proiiciente paulatim langueſcit, ſic & ſpecies : & eſt Sententia Ariſtot. & D.Auguſt. apud Ruu. Et Confirmatur, quia obiectum relucet in ſpecie : ergo poteſt aliqualiter videri etiam in ſpecie, licèt imperfectè, quodque magis patebit infrà in quæſtione quinta de auditu : auditus enim fit media ſpecie, & tamen ſonus vetus, realiſque tunc non adeſt, ſed non eſt maior ratio de auditu, quàm de viſu : ergo.

Probatur & experientia : Quia ſi quis apertis oculis aſpiciat Solem, & poſteà eos claudat, vel aliundè figat aſpectum, vel quando reſpexit colorem rubeum, etiam ipſum videt per paruum tempus, licèt imperfectè, omniaque apparent illius coloris : & ſi virga ignita velociter in gyrum mouetur, apparet circulus igneus, vbi non eſt ignis, & baculus apparet fractus in aqua; ſic & fiunt ludificationes arte necromanthiæ ope Dæmonum per ſpecies à Dæmone impreſſas in potentia abſente obiecto : de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 2. *artic.* 1. *quæſt.* 3. qui id aſſerit : ſic & manna in deſerto videbatur habere omnes ſapores, qui verè ibi non erant : ergo tales ſenſationes ſunt ratione vel ſpeciei impreſſæ adhuc durantis, vel ratione ſpeciei expreſſæ, quæ ibi aliquandiu permanet etiam abſente obiecto : tandem quia ſupernaturaliter nullam video implicantiam : Sic & Suarez *l.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 53. *ſect.* 41. Conimbr. 2. *de an. cap.* 6. *quæſt.* 3. *art.* 1. Ruuius 2. *de an. tract. de obiecto, & ſpeciebus quæſt.* 13. Molina *in part.* 1. *quæſt.* 55. *art.* 2. *diſputat.* 2. *membr.* 5. contra Nomin. Alioſque : Deus enim poteſt ſupplere per modum efficientiæ dependentiam ſpeciei ab obiecto, vt eueniſſe creditur in miraculo mannæ habentis omnem ſaporem, ſed ſapores tam multiplices ibi non erant, ſed tamen immutatio fiebat in guſtu manducantium virtute ſpecierum ibi exiſtentium ſine reali præſentia. Tum etiam quia Deus poteſt immittere actum vitalem in potentia abſque præſentia obiecti, & probabiliter creditur factum eſſe, quando Ieſus viſus eſt in forma pueri, quando apparuit caro in Euchariſtia, in quibus caſibus (ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.) viſus eſt Chriſtus in ſigno intentionali : & hinc ſumitur ratio efficax, quam innuit S.Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Ad cognitionem rei requiritur exiſtentia rei, ſed hæc poteſt eſſe in ſe, & in ſua cauſa, ſicut & in ſimili, ideſt in ſpecie expreſſa : ergo & in ſpecie expreſſa, vel in actu vitali infuſo poteſt cognoſci intuitiuè res.

Probatur conſequentia: Quia ideò obiecti præſentia requiritur, vt ſubminiſtret ſpeciem potentiæ : ſed in tali caſu adeſt ſpecies formans potentiam, vel ſenſum : ergo hoc poſito poterit elici ſenſatio abſque obiecto præſente. Tum quia ſi cognitio rei poteſt haberi in ſenſibus internis ipſa re abſente, ergo & in externis.

Probatur conſequentia ex doctrina S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad* 2. *& lib.* 3. *diſtinct.* 23. *dub.* 4. quia cùm ſpecies defertur à ſenſu vſque ad imaginatiuam, non exit genus abſtractionis, quæ quidem fuit in ſenſu particulari ; in vtraque enim cognitione concurrit abſtractio ſpeciei, quæ non differt eſſentialiter in externis, & internis

Digitized by Google

internis ſenſibus: ergo. Idem & docet Vaſq. *part.* 1. *diſputat.* 38. *num.* 9. ſed tamen Ioan. à S. Thom. in Log. *quaſt.* 23. *art.* 2. *& de an. quaſt.* 6. *art.* 4. negat paritatem: eo quia, (ait ipſe,) in ſenſatione externa loco ſpeciei expreſſæ requiritur obiectum præſens, non verò in internis, in quibus adeſt ſpecies expreſſa, in qua videtur obiectum.

Sed Contra: Quia motio à ſenſibus externis proueniens fit mediante ſpecie, ſicut & in internis: ergo ſicut recepta ſpecie interna poteſt potentia exire in actum, cùm ſit ſufficienter formata in actu primo: idem & omninò currit in ſenſibus externis.

Adferunt varias reſponſiones Aduerſarij, vt videre eſt apud Meldul. *diſp.* 5. *num.* 236. qui omnes iſtas mutationes redigunt in imaginatiuam, ſed verè non ſatisfaciunt, cùm in tali cognitione non ſolùm videatur obiectum, ſed & cum omnibus circunſtantiis externis magnitudinis, figuræ, diſtantiæ, vt experientia patet: nec poteſt dici prouenire ab imaginatione, in qua talis ſpecies eſt impreſſa: hæc enim operatio poſſet impediri per imperium voluntatis, & tamen verè non poteſt impediri: Ex quibus Reſpondetur Obiectioni factæ, concedendò requiri obiectum præſens, ſed tamen vnitum potentiæ mediante ſpecie, vt dictum eſt: & ad ſequelam, quod non differunt cognitio abſtractiua, & intuitiua, in ſequenti obiectioni reſpondetur.

389. Obiicies primò cum Meldul. Quod ſequeretur omnem cognitionem eſſe abſtractiuam, & nullam eſſe intuitiuam, & tamen iſtæ duæ cognitiones ſpecie differunt per hoc, quod intuitiua eſt rei præſentis, & præſenter exiſtentis, vt præſens eſt: abſtractiua eſt rei abſentis, vt abſens eſt: ſed cognitio externa eſt intuitiua eſſentialiter: ergo non poteſt eſſe abſtractiua: cognitio enim intuitiua dicit reſpectum tranſcendentalem ad obiectum præſens, quod & infrà de anima intellectiua fuſiùs examinabitur.

Respondetvr concedendo cognitionem intuitiuam, & abſtractiuam non differre eſſentialiter, ſed tantùm accidentaliter ſecundùm magis, & minùs eſſe perfectum: conueniunt enim in hoc, quod ambæ ſunt abſtractiuæ, quatenùs in vtraque requiritur abſtractio ſpeciei: diſconueniunt poſteà, quod intuitiua, cùm magis ſit imperfecta in ſenſibus externis, habet maiorem dependentiam ab obiecto, & exigit præſentiam obiecti, & ſi poteſt intueri obiectum abſens, id poteſt per modiciſſimum tempus, vt dictum eſt, & hinc dicitur intuitiua rei exiſtentis: at abſtractiua, cùm ſit perfectior, non habet tantam dependentiam ab obiecto, ob id poteſt etiam intueri obiectum abſente, & deſtructo obiecto per ſpeciem: & per hoc ſatisfit obiectioni Meldul. ſimulque magis confirmatur id, quod eſt traditum ſuprà, nempè poſſe potentiam externam percipere obiectum abſens ſaltem per abſolutam Dei potentiam, cùm dictæ duæ cognitiones non differant niſi accidentaliter: Vide, quæ traduntur à nobis infrà *part.* 3. *tract.* 2. *quaſt.* 9.

Dices: Deus non poteſt exercere defectum cauſæ formalis, ſeu materialis: ergo nec ſupplere informationem ſpeciei.

Respondetvr id poſſe facere

per modum efficientis, & influentis eo modo, quo dicitur de lumine gloriæ.

Obiicies ſecundò cum Io. à S.Thom. Differt cognitio externa ab interna, quod illa eſt experimentalis, iſta omninò abſtracta, & in alio: ſed experimentalis deducitur ab obiecto præſenti, & motione eorum, in quam reſoluitur vltimatè omnis ſenſitiua cognitio externa: Interna verò eſt in alio, & adhuc reſolubilis in experimentalem: ergo cùm differant per experimentum, quod eſſentialiter requiritur, in ſenſitiua externa requiritur obiectum præſens.

Respondetvr primò negando differre eſſentialiter iſtas duas cognitiones: nam ſpecies in vtraque cognitione non exit genus abſtractionis, vt docet Seraph. Doct.

Respondetvr ſecundò vtranque eſſe experimentalem, cùm vtraque ſit per ſpeciem ſenſibilem.

Obiicies tertiò cum Serbellon. Non poteſt dari ſenſatio abſque termino: ſed ſpecies non eſt talis terminus: eſt enim id quo, ſeu virtus obiecti: ergo aliud requiritur: ſed non adeſt obiectum præſens, ergo talis ſenſatio erit ſine termino.

Respondetvr concedendo Maiorem & diſtinguendo Minorem: Species non eſt terminus ſenſationis, vt ſpecies eſt impreſſa, & virtus obiecti, concedo: vt ſimilitudo obiecti, & expreſſa, in qua relucet aliqualiter obiectum, nego: & ad conſequens

Respondetvr requiri obiectum exiſtens vel in ſe, vel in ſpecie, concedo: ſic negatur conſequentia.

390. Ex traditis igitur concludendum eſt ſpeciem eſſe neceſſariam ad quamlibet ſenſationem: harum autem ſpecierum neceſſitas explicatur à Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 17. art. 1. quæſt. 2. ad 4. & lib. 1. diſt. 39. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & lib. 3. diſt. 14. artic. 1. quæſt. 1. ad 2. & in corp. & quæſt. 3. ad 6. & art. 2. quæſt. 1. ad 1. & 2. & lib. 2. diſtinct. 3. part. 2. art. 2. quæſt. 1. fund. 5. & in corp. & alibi ſæpe* dicente prouenire ex hoc, quod intellectus de ſe, cùm ſit tabula raſa, indiget, ad hoc vt cognoſcat obiecta, vt ipſi vniatur, ſimulque aſſimiletur, ſed non poteſt immediatè ipſis vniri obiectiuè: quia in ratione entitatis, & obiecti valdè excedit potentiam, ſicque nec poteſt potentia de ſe aſſimilari: igitur exigit aliquid, quod ſit ſimilitudo obiecti, geratque vices ipſius, ſed talis ſimilitudo eſt ratio cognoſcendi ipſi potentiæ, ſicque habet & actiuitatem per ordinem ad actum. Et hinc patet, quænam ſint ipſius munera: ſunt enim duo præcipua: Primum eſt ponere potentiam in actu primo cognitiuo: Secundum eſt concurſus cum potentia ad actum cognitionis, ad quem ambæ concurrunt, ſed dependentia mutua, non quod ſpecies agat in potentiam, vel è conuerſo, cùm potentia non mutuet ſuam virtutem à ſpecie: ſed quia ambæ ſunt ſimul neceſſariæ in exercitio ſuæ virtutis, quam habent de ſe in actu primo: Vnde, vt dictum eſt, ſunt partiales partialitate cauſæ, & totales totalitate effectus: quod & magis explicabitur in tractatu de Anima intellectiua.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO VIII.

Expenduntur aliqua de potentiis materialibus, & externis.

391. SVPERSVNT aliqua expendenda pro complemento cognitionis externorum ſenſuum, quibus ſufficit breuis explicatio, quæ ſub vnico titulo trademus; ſuntque ſequentia.

PRIMÒ: An ſenſibile poſitum ſupra ſenſum impediat ſenſationem.

SECVNDÒ, An excellens ſenſibile lædat ſenſum.

TERTIÒ, An ſenſus decipi poſſint in ſenſatione.

QVARTÒ de ſufficientia quinque ſenſuum externorum.

ET circa primum dubium Suarez *de an. lib.* 3. *quæſt.* 3. Conimbric. 2. *de an. cap.* 11. *quæſt.* 3. excipiunt guſtum, & tactum: Scotus cum ſuis excipit omnes ſenſus præter viſum, quos volunt *citat.* DD. impediri in caſu poſito: Thomiſtæ apud Ioan. à S. Thom. *quæſt.* 4. *art.* 3. docent verificari hanc propoſitionem de omnibus ſenſibus externis, & eandem exiſtimo Sententiam Seraph. Doct. qui *in Opuſc. de reduc. artium* §. *ſecundum lumen*, *&c.* ait nullam poſſe fieri apprehenſionem in ſenſibus externis, niſi per aliquam ſimilitudinem, & conuenientiam organi, & obiecti, pro eo quod natura ſenſus determinata eſt: Et *ibid.* §. *videamus ergo*, *&c.* addit: In illuminatione cognitionis ſenſitiuæ eſt conſiderari tria, ſcilicet cognoſcendi medium, cognoſcendi exercitium, & cognoſcendi oblectamentum: medium cognoſcendi eſt ſimilitudo, ſeu ſpecies, quæ egreditur ab obiecto, ſicut proles à parente, & hoc generaliter (ideſt in omni ſenſatione) realiter, ideſt per veram immiſſionem, & generationem ſpeciei (& exemplariter, quæ ſit ſimilitudo obiecti) neceſſe eſt interuenire in omni ſenſatione: Illa autem ſimilitudo non facit completionem in actu ſentiendi, niſi vniatur cum organo, & potentia: Et cùm vnitur, noua fit perceptio, & per illam perceptionem fit reductio mediante ſpecie in obiectum: & licèt non ſemper obiectum ita ſentiatur, ſemper tamen quantum eſt de ſe, gignit ſimilitudinem, cùm eſt in ſua completione: Explicat poſteà alia duo propoſita, ſcilicet exercitium, & oblectamentum cognoſcendi ſublimiſſimè, trahitque ad mores totum, quod dicit: Sic & in Itiner. ment. *cap.* 2.

SED ad rem noſtram patet Seraph. Doct. velle, quod omnis ſenſatio fiat per receptionem ſpeciei, obidque ſemper exigat aliquod medium, & hinc ſenſibile poſitum ſupra ſenſum impedit ſenſationem, cùm impediatur medium.

392. ADVERTE tamen ex S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad vltim.* quod duplex eſt immutatio in ſenſu: alia naturalis, alia animalis, ſeu intentionalis, & vtraque eſt vel perfectiua, vel abiectiua, & læſiua: perfectiua eſt, quando abſque læſione potentia, & organum recipit ſenſationem abſque inordinatione, & cum oblectamento (vt docet *in Opuſc. de reduc. artium cit.*) omnis enim ſenſus ſuum ſenſibile conueniens quærit cum deſiderio, inuenit cum gaudio, & repetit ſine faſtidio: Læſiua verò eſt, quando vel corrumpitur organum, vel impeditur ab eius exercitio,

Digitized by Google

exercitio, vel ſaltem cum difficultate agere poteſt, vel cum imperfectione: Addit in Itiner. Ment. *cap.* 2. Intrant hæc ſenſibilia exteriora per has quinque portas, non per ſubſtantias ſuas, ſed per ſimilitudines ſuas primò generatas in medio, & de medio in organo exteriori, & de hoc in interiori, &c. & tunc delectatur ſenſus in obiecto per ſimilitudinem abſtractam percepto, quando ſcilicet adeſt proportionalitas inter obiectum, medium, & potentiam; ita vt non adſit exceſſus inter receptum, & recipiens: ſenſus enim triſtatur in extremis, & delectatur in mediis: quare in Sententia Seraph. Doct. ſenſibile ſupra ſenſum poſitum non facit ſenſationem, ſcilicet perfectiuam, licèt poſſit facere læſiuam.

Probatvr autem: Quia ad hoc vt fiat vnio inter potentiam, & obiectum, requiritur receptio ipſius obiecti, ſed non poteſt percipi ſecundùm ſuum eſſe materiale: alioquin fieret ſolùm immutatio naturalis, & Phyſica, læſiuaque, non verò intentionalis: ergo per ſimilitudinem, & ſpeciem tantùm: & licèt aliqui ſenſus vt guſtus, & tactus videantur fieri per applicationem obiecti materialis, tamen ſenſatio ipſorum tunc ratione talis tactus non fit, ſed per receptionem ſpeciei, quæ neceſſariò immittitur per medium, nempè per carnem coopertam pellicula, vt patebit in ſequentibus ſuo loco, & docet Seraph. Doct. *lib.* 4. *infra cit.* Et hinc infert Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quaeſt.* 1. quod ſolùm ſenſus viſus, & tactus, & forſan etiam auditus erunt in actibus ſuis in patria, quia adſunt media ſufficientia ad immittendas ſpecies proprias: non verò cæterorum ſenſuum ob deficientiam medij.

Qvod verò per appoſitionem ſenſibilis ſuper ſenſum fiat immutatio naturalis, & vt plurimùm læſiua.

Probatvr: Quia dum non adeſt proportio in receptione ſenſibilis inter obiectum, & potentiam, tunc fit triſtatio: organum enim eſt mixtum ex quatuor elementis cum temperamento, & harmonia: ergo ſi alteratur tale temperamentum, tunc fit immutatio Læſiua: Tum quia ſpecies (ait S. Doct. in Itiner. ment. *cit.*) habet rationem formæ, virtutis, & operationis, ſecundùm quod habet reſpectum ad principium, à quo emanat, ad medium, ad quod tranſit, & ad terminum, in quem agit: ergo debet habere proportionalitatem cum potentia, ad hoc vt ipſam informet, repleat eius indigentiam, & inclinationem, & oblectet eandem, vt etiam tradit *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quaeſt.* 1. *ad* 3. ergo ſi excedit improportionaliter, lædet ipſam potentiam: Et hæc quoad primam difficultatem.

393. Circa ſecundam, An excellens ſenſibile lædat ſenſum: Serbellon. *diſp.* 2. *art.* 8. *num.* 112. dicit Nos valdè laborare difficultate in hac quæſtione, nec poſſe rectè explicare hanc læſionem fieri per ſpecies intentionales, quod & ipſe facit facillimè eo, quod negat iſtas ſpecies, & pro ſpeciebus docet lucem ſufficere, & ob id ex nimia luce lædi ſenſum viſus: in Aliis ſenſibus poſteà docet prouenire ex qualitatibus contrariis, quod aſſertum Serbelloni non caret difficultatibus maximis, & ſine dubio maioribus, de quibus ſufficienter dictum eſt ſuprà, vbi probauimus neceſſitatem ſpecierum

Digitized by Google

ſpecierum in omni ſenſatione, & inſufficientiam lucis.

Hinc omiſſis variis Opinionibus, quas afferunt Ruuius, Meldul. Aliique, reſoluitur hæc quæſtio à Seraph. Doct. breuiter, & ſubtiliſsimè *in lib. 1. diſtinct. 1. artic. 3. quæſt. 1. ad 2.* qui notat hanc propoſitionem non verificari de potentia intellectus, ſed tantùm verificati de ſenſitiuis: quod probatur ab ipſo Seraphico ex triplici capite: tum ex parte potentiæ, ſeu organi: tum ex parte obiecti: tum ex parte modi apprehendendi.

Probatvr primò ex parte potentiæ, & organi: Nam organum, à quo dependet ſenſus, exigit quandam medietatem, & harmoniam, de qua in ſuperioribus dictum eſt, & agit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 17. quæſt. vltim.*) ſed hæc harmonia non tantùm tollitur per contrarium, ſed & alteratur per excellens ſenſibile, quandò, ſcilicet, deficit à proportionalitate, & harmonia, de qua etiam agit Seraph. Doct. *in Opuſc. de reduc. artium, &* in Itiner. Ment. *capit. 2.* ergo ex hac parte verificatur hæc propoſitio.

Probatvr ſecundò ex parte obiecti: Nam obiectum ad extra excitat, & agit: ergo ſi auferetur proportionalitas inter potentiam, & obiectum, verbi gratiâ, ob nimiam actiuitatem, vel impreſſionem, vt euenit in viſione magnæ lucis, vel alicuius obiecti nimiùm colorati, lædetur potentia.

Probatvr tertiò ex parte modi apprehendendi: Nam ſenſus in apprehendendo ſuum obiectum tendit exteriùs, obidque & diſpergitur exterius, ſicque cùm obiectum eſt improportionatum, tunc virtus læditur: quod patet experientia ſuprà adducta, vt ſi verbi gratiâ in Solem feratur aſpectus in nimio ſtrepitu auditus, in nimio odore, in guſtu amaro, & in tactu aſpero, tunc inuritur læſio in ipſis ſenſibus: intellectus verò ex prima ratione non læditur eo, quod non dependet ab organo: nec ex ſecunda, quia influentia obiecti excellentis procedit ab intimis, ideſt, ab intellectu agente, & ideò ipſam potentiam intrans corroborat: nec in tertia, quia in perceptione obiecti colligitur ad ſe, & ſic fortificatur.

Obiicies contra ſuprà dicta ex Serbellon. Obiectum non agit in potentiam niſi intentionali modo, & per ſpeciem intentionalem, ſed hæc nullam efficientiam Phyſicam habet, & læſio eſt effectus realis prouenieus à qualitatibus extremis, & inconuenientibus: ergo falſa Concluſio.

Respondetvr negando Maior, & ſimul Minorem: Ratio eſt, quia, vt ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 13. quæſt. vltim.* cum ſpecie exit virtus ab obiecto etiam agens Phyſicè in medium, & in organum, obidque & ſi eſt excellens, erit læſiua organi. Tum quia ſpecies ſunt capaces intenſione maiori, & minori, & ob id etiam maiori, vel minori actiuitate.

Dices: Potentia naturaliter inclinat non ſolùm ad ſuum obiectum, ſed etiam ad eius ſpeciem tanquam ad ſui perfectiuum naturale: ergo non poteſt lædi ab ipſis. Tum quia ſpecies eſt comprincipium ſenſationis, ergo quò perfectior, eò perfectior

fectior erit cognitio: ergo falſa Concluſio.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.4. diſt.49. citat. & lib.1. diſtinct. 1. citat.* quod potentia inclinat in obiectum, quia eſt conueniens, perficiens, & conſeruans, ſed conuenientia conſiſtit in proportionalitate, & harmonia limitata, & hæc poteſt deficere per exceſſum, vel per diminutionem: ergo & ſpecies tales ab ipſo immiſſas aſſociatas cum virtute proportionata: ſicque negatur conſequentia.

Circa Tertium dubium: An Senſus poſſit errare.

394. Academici putarunt ſenſus ſemper errare, & nihil certi eſſe in ſenſibus.

Alii negarunt poſſe vnquam errare.

Alii negant propriè, & per ſe errare, quia ſemper adeſt conformitas in cognitione ſenſitiua ad obiectum, quod apprehendit, etiam quando ſenſus videtur apprehendere rem externam, aliter ac ſit; quia tunc non apprehendit illam, ſed aliam loco eius: dicitur autem per accidens errare, quatenùs eſt cauſa deceptionis intellectus.

Communis Opinio Seraph. Doct. eſt ſenſum per ſe, & ſecundùm ſuam propriam naturam non poſſe decipi, ſed tantùm per accidens: idque maximè eſt verum in ſenſibilibus propriis, nam in communibus eſt facilior deceptio. Seraphicus Doctor *lib. 2. diſtinct.8. part. 2. art. 1. quaſt.3.* tractat egregiè hanc quæſtionem dicens, quod ſenſus non poteſt errare in ſui obiecti particularis perceptione, quando ſaluatur media diſpoſitio organi, medij, & obiecti: ſi enim organum eſt affectum aliqua contraria diſpoſitione, vt in oculo, ſi eſſet aliquis noxius humor, verbi gratiâ, tendens ad rubedinem, omnia apparerent rubea: & ſi organum guſtus eſſet affectum humore bilioſo, & amaro, omnia apprehenderentur amara: & ſi medium eſt impeditum, verbi gratiâ, aër vaporibus plenus, vel denſus, & rarus, &c. ſic baculus partim in aqua, & partim in aëre apparet fractus: & ſi obiectum eſſet impeditum, verbi gratiâ, nimis diſtans, &c.

Hinc fit, ait Seraph. Doct. quod ſi candela ex pinguedine ſerpentis formata ſit, accenſa facit apparere paleas veluti ſerpentes: Dæmon autem poteſt ſua aſtutia diuerſimode ludificare noſtros ſenſus, & hoc ſcilicet vel oſtendendo præſens eſſe, quod non eſt, vel aliter oſtendendo, quam eſt: vel abſcondendo, quod eſt, de quo aliàs redibit Sermo, hancque materiam tractat fusè & ſubtiliſſimè Seraph. Doct. *loc. cit.*

395. Circa quartum, & vltimum dubium, quod eſt de ſufficientia quinque ſenſuum.

Omiſſis variis modis ab Aliis allatis, Seraph. Doct. multiplicem enumerationem ſenſuum affert: Primò in Itiner. ment. *cap.2.* ex prædominio elementorum maiori, vel minori: ſi enim obiectum eſt purius lucidus, ſic ſpectat ad viſum, ſi terreum ſpectat ad tactum, ſi intermedium, ſcilicet aqueum, ſpectat ad guſtum, ſi aëreum ſpectat ad auditum, ſi vaporabile igneum ſpecta, ad odoratum. Alio modo etiam *ibid.* aſſignat hanc enumerationem deſumptam ex diuerſa oblectatione,

Digitized by Google

ne, quam cauſant obiecta ſenſibus: Sed *in opuſc. de reduc. artium* aſſignat hanc diuiſionem ex maiori, vel minori depuratione horum mixtorum prouueniente ex luce exiſtente ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem in ipſis: ſi enim eſt in ſuæ proprietatis eminentia, & puritate quadam, ſpectat ad viſum, ſi commixta cum aëre, facit ad auditum, ſi cum vapore, facit ad odoratum, ſi cum humore, facit ad guſtum, ſi cum terrea groſſitie, facit ad tactum: deinde *lib. 3. diſtinct.* 13. *dub.* 1. conſiderat hos ſenſus vt miniſtros potentiarum internarum ſecundùm cognitionem experimentalem: vnde ait ſenſum viſus, & auditus inſeruire maximè intellectui, ille quidem propria exercitatione: iſtæ aliena inſtructione: cæteri verò ad appetitum vltimatè ordinantur: ſi enim ſenſibile tendit ad ſenſum cum diſtantia, & remotione, eſt odoratus, ſi immediatè, eſt guſtus, & tactus per diuerſas ſenſationes, & tandem in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 35. aſſignat varias differentias inter hos ſenſus, quas quiſque poterit videre: nam in re clara non eſt, cur immoremur. Nunc tranſeamus ad ſenſus in particulari examinandum.

Digitized by Google

TRACTATVS II.

DE ANIMA.

De Senſibus exterioribus in particulari.

TRACTATIONEM de potentiis ſenſitiuis, & de ſpeciebus obiectorum ipſorum ſequitur de eiſdem expenſio etiam in particulari: Hinc de more diuerſas quæſtiones proponemus, easque ſecundùm principia Seraphica ſoluemus.

QVÆSTIO PRIMA.

De ſenſu viſus, organo, & medio.

396. IN hac multiplici quæſtione ſolùm adeſt diſſidium inter DD. circa duo, ſcilicet in qua parte reſideat potentia viſiua, & quodnam ſit obiectum proprium, & adæquatum viſus.

ET circa primam partem ſuppono ex communi DD. & maximè Anathomicorum in oculo adeſſe varias, & diuerſas partes conſtituentes integrum organum: nam adſunt tres humores, quinque tunicæ, ſex, vel ſeptem muſculi, & duo nerui, & Primò in centro oculi eſt humor cryſtallinus ſic dictus, quia ſua pelluciditate cryſtallum repræſentat, non tamen imitatur eius duritiem: Secundò adeſt tunica vndique complectens illum humorem cryſtallinum, & dicitur aranea ob ſubtilitatem, & ob nitorem dicitur ſpecularis, & ex ipſa, & cryſtallino humore pupilla oculi conflatur: Tertiò medietas huius globuli cryſtallini reſpiciens cerebrum eſt immerſa in quodam alio humore, qui dicitur vitreus, quia eſt ſimilis vitro in fornace cocto, & iſte circundatur à tunica, quæ dicitur reticulatis, quia in illa ſunt multæ venulæ ſeſe interſecantes ad oculorum nutritionem conceſſæ, quæ tunica tamen non ambit ea parte, qua cryſtallinus humor ſupra vitreum extat, vt ſi globulus ligneus poneretur in aqua, vna pars eſſet diſcooperta, & in hoc pupilla enatat: Quartò eſt alia tunica, quæ à figura folliculi vuæ dicitur vuea, & dicitur etiam pia Mater, quæ ambit totum oculum, relicto ſibi foramine à parte anteriori, vbi eſt aranea, vt per illud foramen fiât viſio, recipian

recipianturque ſpecies, & à colore dicitur nigrum oculi, quia eſt ad nigrum tendens, vt ſua opacitate ſpecies in pupilla receptæ reflectantur, vt fit in ſpeculo: non eſt tamen in omnibus eiuſdem coloris, vt de ſe patet: Quintò ſequitur tertius humor, qui dicitur albugineus, ſeu album oculi, qui pupillam non obtegit, nec partem aliquam tunicæ vueæ, ſuſtinetque has tunicas dilatatas, ne impediant viſionem, & humefacit araneam, & humorem cryſtallinum: Sextò adeſt alia tunica, & dicitur cornea, quia dura, & pellucida ad modum corneæ laminæ ſubtiliſſima, totum oculum, etiam pupillam muniens duritie ſua, non tamen impedit, quia tranſparens eſt, dicitur etiam dura mater: Septimò adeſt exigua pellicula totum oculum vltimò ambiens, quæ dicitur adhærens, ſeu Adnata, ſeu pericranium, quia otitur à tunica ambiente caluariam, & firmat totum oculum: Octauò adſunt & ſex muſculi, & duo nerui: muſculi ſunt ligamina quædam, quibus oculi mouentur ad quamlibet partem, ſcilicet, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, & in circunferentiam: Duo nerui oculis inſeruientes, qui dicuntur viſorij, ſeu optici, ſuntque bifurcati à cerebro procedentes per foramina, quæ ſunt in concauitate Caluariæ, vbi ſunt oculi, & deinde in media via concurrunt adinuicem, & antequam ad oculos perueniant vnus à ſiniſtra ad dexteram, alter à dextera ad ſiniſtram terminantes ad oculos, in quibus degenerant à ſubſtantia neruorum, euaduntque in tunicam ſuprà dictam reticularem, & cooperiuntur ab aliis duabus tunicis ſuprà dictis, ſcilicet ab vuea, ſeu pia matre; & à cornea, ſeu dura matre: Ab his neruis ſpiritus animales à cerebro in oculos difluunt, & ab oculis in cerebrum ſpecies deferuntur. Temperamentum oculorum à Galeno ponitur igneum: ab Ariſtotele aqueum, ſcilicet humidum, frigidumque, & eſt probabilius, vt patet ex variis humoribus, quibus componitur, & ex humiditate, quæ ex ipſis exit: Oculorum figura maximè accedit ad ſphæricam, quæ eſt perfectiſſima, & conuenientiſſima, tum vt facilè moueri poſſint, tum vt notant Perſpectiui, quia niſi oculus eſſet rotundus, non poſſet percipere niſi obiectum æquale ſibi, & directè oppoſitum: Viſio enim fit per lineas rectas ab obiecto perpendiculariter cadentes in oculum, quarum concurſus fit in centro oculi: vnde ſi oculus eſſet planus, non poſſent ab obiecto maiori duci ad oculum plures lineæ perpendiculariter cadentes in oculum: ſic enim eſſent paralellæ, & ſi caderent in planum, eſſent inter ſe ſeparatæ, & nunquam in oculi centrum occurrerent: Situs oculorum eſt conuenientiſſimus, ſcilicet in ſuprema parte corporis tanquam in ſpecula, vt animal inde poſſit percipere bona, & mala: de quo vide Conimbr. 2. *de an. quæſt.* 6. *& in probl. de ſenſibus ſect.* 1. De oculorum Phyſiognomia vide S. Bonau. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 58. His ſuppoſitis diſquirunt DD. in quanam ex dictis partibus ſitum ſit organum viſiuæ potentiæ.

Aliqui apud Maſtrium dicunt organum conſiſtere in neruorum opticorum coniunctione: Alij in dictis neruis, & humore cryſtallino.

Communior, & vera Sententia docet conſiſtere in pupilla oculi:

Sic S. Bonauent. *in Opuſc. Centil. part.* 3. *ſect.* 21. *& lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & ratio eſt, quia eſt veluti gemma in centro oculi collocata, lucida, tranſparens ad modum ſpeculi, vt dictum eſt; aliæ verò partes id non habent: ergo.

397. QVOAD ſecundam partem tituli quæſtionis, dicimus, quod medium viſus eſt duplex, ſcilicet internũ, & externum: Primum eſt humor vitreus, & aqueus medians inter pupillam oculi, & eiuſdem tunicam, in quo prædominatur lumen, diciturque à Seraph. Doct. lumen innatum, & internum *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *artic.* 2. *quæſt.* 4. *in opin.* 2. *&* 3. *& diſtinct.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp. & lib.* 4. *diſt.* 6. *quæſt.* 1. patetque ex compreſſione oculi ad vnam partem, tunc enim cernitur fulgor quidam, & quandoque quaſi muſcæ videntur volitantes ob humorem commixtum cum fulgore ibi exiſtentem: Secundũ, medium, ſcilicet externum eſt quodlibet corpus diaphanum, & tranſparens medians inter potentiam, & obiectum: idque patet, quia opacitas impedit viſionem: Sic Seraph. Doct. *loc. citat.* His explicatis ſupereſt pro complemento huius quæſtionis explicare naturam obiecti viſus. Hinc

QVÆSTIO II.

Quodnam ſit obiectum adæquatum potentiæ viſiuæ.

398. CERTVM eſt apud Omnes ad obiectum viſus pertinere lucem, lumen, & colorem: ſed diſſidium eſt, an omnia iſta ſimul concurrant in vnicam rationem obiecti ita, quod color dicatur lux incorporata: an verò quodlibet per ſe ſit obiectum viſibile: Pro explicando ſenſu Seraph. Doct. conformiter ad aliâs tradita de luce, & lumine in libris de Cœlo.

PRIMÒ Notandum, quod, vt in loco citato ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 2. *&* 3. *per totum* diximus, lux poteſt ſumi pro forma ſubſtantiali exiſtente in quolibet corpore ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, & pro qualitate accidentali, & dicitur fulgor, ſeu lumen, quo corpus luminoſum redditur ſenſibile, quod lumen, cùm ſit qualitas naturalis, eſt etiam immixta cum eodem corpore luminoſo, & vt intentionalis diffunditur per medium illud illuminans, reddenſque obiectum actu viſibile: Hincque orta eſt illa communis propoſitio: Color eſt lux incorporata, quæ tantùm torquet DD. ipſoſque diſtrahit in varias Sententias. Nam Complut. Aliique dicunt lucem eſſe rationem diſpoſitiuam coloris, ideſt, qua redditur viſibilis actu.

COMMVNITER Alij Thomiſtæ volunt rationem materialem obiecti viſus eſſe colorem: formalem verò, & motiuam eſſe lumen: Scotus, & Sequaces apud Meldul. docent eſſe duas entitates ſpecies diuerſas, lumenque requiri tantùm exterius, vt color videatur.

ALII non diſtinguunt lumen à colore, ſed ſuſtinent ipſum colorem eſſe lumen in opaco diuerſimodè receptum: Sic Scaliger, Aliique apud Maſtrium *diſputat.* 5. *num.* 59. S. Bonauent. verò licèt diſcrepet in principiis ab omnibus, conuenit tamen in Concluſione cum prima opinione

ne Thomiſt. quatenùs pro materiali ponit colorem, & pro formali lucem: docet igitur S. Doct. quod obiectum viſus eſt lux incorporata, ideſt nec color præciſè, nec lux præciſè, ſed color, cum quo immixta eſt lux intrinſeca exiſtens in quolibet corpore, in cuius lucis virtute eſt actu viſibilis, & emittere poteſt ſpeciem ad oculum, dummodò etiam adſit lux exterior illuminans obiectum ad extra, & per medium: Sic *lib. 2. diſt. 10. art. 3. quæſt. 1. ad vlt. & lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 2. ad 2. & in corp. & art. 3. quæſt. 2. & lib. 1. dub. 5. in prol. & diſt. 3. part. 1. dub. 7. & lib. 3. diſt. 23. dub. 4. & diſt. 24. art. 1. quæſt. 2. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 5. quæſt. 1. in corp. &* Breuil. *part. 5. cap. 4.* Quare vult, quod vltra lucem externam illuminantem medium, & ipſum viſibile obiectum exterius adſit etiam lux, ſeu fulgor, à luce proueniens terminatus, & receptus in corpore, & quaſi incorporatus, & quod iſte fulgor, ſeu lux ſit veluti ratio formalis, & completiua coloris, prout eſt obiectum viſus: ita quod nec color abſque luce eſt viſibilis, nec lux abſque colore: Sic & *lib. 2. diſtinct. 10. art. 3. quæſt. 1. ad vlt.* Et hæc eſt ratio, quare duplici definitione definitur color, ſcilicet, in ordine abſoluto ad ſe, & in ordine ad viſum, vt mox patebit. His poſitis

399. Prima Conclusio: Obiectum adæquatum viſus non eſt color præciſè, nec lux præciſè, ſed color ſimul cum luce, ſeu fulgore, quatenùs ex his duabus entitatibus ſit vnum obiectum, ſcilicet ex colore tanquam ex materiali, & ex luce tanquam ex formali, ſiue tanquam actuante: Eſt S. Bonau. *lib. 1. diſt. 3. part. 1. dub. 7. &* Breuil. *part. 5. cap. 4. & lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 1. ad 1. & quæſt. 2. in corp. & art. 3. quæſt. 2. in corp. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 5. quæſt. 1. & lib. 2. diſtinct. 27. art. 1. q. 2. in corp. & in Op. de reduc. artium,* ſed clariſſimè *lib. 3. diſt. 23. art. 1. q. 3. in corp. & ad vlt.* Vbi ſupponit, quod obiectum materiale non facit conuenientiam, nec differentiam in ſpecie: ſed album, & nigrum viſum non diuerſificant ſpecie ipſum viſum: ergo ſe habent vt obiectum materiale: ergo aliud requiritur; ſed id eſt luminoſitas: ergo hæc eſt ratio formalis obiecti viſus: quod

Confirmatur ex Ariſt. qui colorem multipliciter definiuit, & primò in ordine ad ſe: ſecundò in ordine ad viſum, & in hac definitione includit lucem, vt rationem mouentem, quod & infrà in ſequen. Concl. demonſtrabitur.

Probatur ſecundò: Potentia viſiua eſt vna: ergo & obiectum ipſius eſt vnum: potentia enim ſpecificatur per obiectum, ſed tendit in lucem, & in colorem: ergo ad hoc, vt conſtituant vnicum obiectum, debent coincidere in vnicam rationem: ſed viſus tendens in album, & nigrum non accipit diuerſitatem: ergo ſe habet color vt quid materiale, materiale enim non ſpecificat potentiam: Sic S. Bonauent. *lib. 3. diſtinct. 23. citat.* ergo lux eſt ratio formalis actuans ipſum colorem in eſſe formalis obiecti.

Probatur tertiò: Lux eſt ratio motiua: color eſt ratio, in quam viſus tendit vt in quod: ergo coincidunt vt materiale, & formale color, & lux.

Probatur antecedens: Quia color intantum eſt viſibilis, inquantùm eſt lucidus: Hìc tamen moneo, quod

Digitized by Google

quod licèt dicatur lux eſſe rationem actuantem, tamen propriè color tantùm eſt de ſe viſibilis, licèt, vt actu videatur, requiratur lux, & in hoc ſenſu dicitur lux eſſe ratio formalis obiecti viſus.

400. Obiicies primò cum Meldul. Ruuio, & Aliis. Color eſt diuerſæ ſpeciei à lumine: ergo non poſſunt conſtituere vnum obiectum ſpecie per ſe.

Respondetvr concedendo antecedens, & negando conſequentiam: licèt enim, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *d.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* conſiderata ſecundùm ſe ſint diuerſæ ſpecies: tamen conſiderata per ordinem ad potentiam viſiuam poſſunt conſtituere vnum obiectum per ſe tanquam ex materiali, & formali, quod & in aliis rebus conſpicitur: ſic potentia, & ſpecies ſunt diuerſæ rationis, & tamen in vnicam cauſam coeunt: ſic & in cæteris obiectis ſcientiarum habituum: Tum etiam quia, vt dictum eſt, licèt lux ſe habet vt ratio actuans; tamen id non impedit, quin color habeat propriam rationem formalem viſibilitatis obiectiuæ: ſed tamen requiritur lucis actiuitas, vt actu poſſit videri.

Obiicies ſecundò: Color de ſe eſt viſibilis: ergo non habet viſibilitatem à luce.

Probatvr antecedens: Quia à ſolo colore producitur ſpecies: ergo & de ſe eſt viſibilis: & Confirmatur quia cauſa materialis coloris eſt mixtio quatuor qualitatum, vt etiam aduertit S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 5. *quæſt.* 1. *in corp.* ergo de ſe eſt ſenſu perceptibilis.

Respondetvr ex eodem Seraph. Doct. concedendo antecedens, ſi ſumitur viſibilitas in potentia: negatur in actu: nam, vt rectè diſcurrit Iauell. *de an. quæſt.* 33. color ſecundùm ſe eſt per totum corpus, ſed non ſufficit, vt moueat viſum: requiritur enim, vt ſit in perſpicuitate corporis terminati, ad quod exigitur fulgor intrinſecus, & lux extrinſeca, vt dictum eſt; vnde Seraph. Doct. ait *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* quod albedo de ſe eſt diſgregatiua viſus quantum ad aptitudinem, non ſemper quantum ad actum: Et ad id de ſpecie coloris.

Respondet S. Bonau. produci quidem à colore ſpeciem vi lucis, & virtutis ex obiecto immiſſæ, & per talem lucem reddi colorem actu viſibilem: Immò ſimul cum ſpecie coloris etiam producitur ſpecies lucis, quæ eſt ipſe fulgor, vt dictum eſt, & infrà clariùs tradetur.

Contra: Lux de ſe eſt viſibilis abſque colore: ergo color non ſe habet vt quid materiale.

Hæc obiectio petit aliam quæſtionem, quomodò lux ſit viſibilis: ſi enim de ſe eſt viſibilis abſque colore, ſequitur, quod obiectum formale viſus eſt multiplex ſpecie: Hinc reſpond. ex traditis *in lib. de cœlo tract.* 3. lucem formam ſubſtantialem ſimul cum lumine accidentali immixto in corpore luminoſo immittere lucem, ſeu fulgorem per medium, quæ prout eſt repræſentatiua obiecti, à quo exit, dicitur qualitas intentionalis: prout verò cadit ſub ſenſu, dicitur realis, & naturalis.

Dices: Ille fulgor, prout cadit ſub ſenſu, vel eſt coloratus, vel non: Non primum, cùm color ſit ex mixtione quatuor qualitatum ſenſibilium: ergo ſecundum: ergo color non ſpectat ad rationem formalem obiecti.

Respon-

Digitized by Google

Respondetvr, quod color eſt duplex, alius eſt apparens: alius eſt verus: verus conſurgit ex mixtione vera quatuor qualitatum: apparens conſurgit dupliciter, primò vel ex aggregatione ſubſtantiæ lucidæ, in qua adeſt aliqua opacitas terminans perſpicuum: ſecundò vel ex refractione lucis aggregatiua ipſius, vel quādo aliquod corpus recipit aliquam opacitatem ratione craſſitiei, verbi gratiâ, vaporum exiſtentium in aëre: Sic S. Bonauent. qui de colore vero *lib.* 4. *diſt.* 49. *cit. aliiſque loc. cit.* loquitur: De apparente primo modo loquitur *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.* vbi ponit denſitatem in corporibus cœleſtibus ex aggregatione lucis eſſe cauſam viſibilitatis ipſorum, & *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in corp.* vbi appellat lumen abſtractum id eſt depuratum à quacunque corporeitate: De apparente ſecundo modo loquitur *ibid.* vbi dicit, quod lumen eſt terrenæ materiæ incorporatum, obidque viſibile, & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 2. dicit, quod lux forma ſubſtantialis non videtur ab oculo ſecundùm ſe, ſed tantùm ratione fulgoris, vel coloris eam inſeparabiliter concomitantis, maximè vbi eſt vehementia lucis, & *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 5. *quaſt.* 1. *in corp.* Vbi eſt peruietas, & perſpicuitas, ibi non eſt viſio terminata, & vbi eſt magnitudo lucis, adeſt etiam aliqua opacitas terminans viſionem, vt patet in Sole, & ſtellis: quare ſequitur, ait Seraph. Doct. *ibid.* quod vbi eſt verus color, qui eſt ex mixtione quatuor elementorum, eſt tantùm viſibilitas potentia, actu verò, dum ſuperadditur lumen, vt patet in noctiluca, quæ eſt corpus coloratum, ſed lucens: & quando adeſt apparens, tunc etiam videtur obiectum, ſed tamen vt coloratum: Vnde remanet firma noſtra aſſertio, quòd ſolùm propriè color eſt viſibilis in potentia, habetque in ſe & materiale, & formale; at requirit lucem, ad hoc vt actu percipiatur, ſicque lux videtur vt colorata: & ambo concurrunt in rationem viſiuam obiecti complendam.

401. Secvnda Conclvsio: Colores veri eſſentialiter diſtinguuntur à luce, licèt provt terminant actum, viſionem ipſam importent, vt rationem motiui, ſeu formalis, ſeu potiùs actuantis: Apparentes verò non differunt à luce.

Remanet probata hæc Concluſio ex præcedenti Concluſione: & ratio primæ partis euidens eſt, quia color habet diuerſas cauſas, & rationes formales à luce, cùm ſit ex mixtione quatuor elementarium qualitatum, & ad hoc vt videatur actu, exigit lucem.

Ratio ſecundæ partis eſt, quia colores apparentes fiunt ex aggregatione lucis, ſeu fulgoris, vel ex diuerſa reflexione, vt patet in Iride; quæ reflexio vel fit in obiecto, vel etiam in medio, vt patet in vitris triangularibus, & ſphæricis, in quibus fit varia reflexio, per quam apparent obiecta ſub diuerſis coloribus.

402. Qværes: quomodò ex mixtione quatuor qualitatum emanant colores, cùm non appareat, ad quid in colore conducat calor, & frigus.

Respondetvr hanc emanationem eſſe vnum ex præcipuis naturæ arcanis: attamen cum Seraph. Doct. dicendum ex mixtione qua-

Digitized by Google

tuor elementorum, quæ formaliter in mixto remanent ſecundùm maiorem, vel minorem raritatem, denſitatem, & actualitatem, ad quas concurrunt etiam calor, & frigus, reſultant ſecundæ qualitates ex primis procedentes, & cùm immixta ſit lux incorporata, apparent actu tales colores, & verè viſibiles: Vide Suarez *de an. lib. 3. cap. 15.* fusè differentem originem colorum.

403. Tertia Conclusio: Color duplici definitione definitur ab Ariſtot. Prima, Color eſt *Motiuus eius, quod eſt ſecundùm actum perſpicui.* Secunda, Color eſt *Extremitas perſpicui in corpore determinato.*

Circa quas definitiones multùm laborant Interpretes: Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 3. part. 1. dub. 7.* breuiter ſe expedit, & clarè dicens, quod ſecunda definitio eſt coloris ſecundùm id, in quo eſt: prima verò, prout dicit ordinem ad viſum, quem mouet: Vt autem intelligantur iſtæ definitiones.

Adnotandum eſt, quod ſicut lumen definitur actus perſpicui, vt tale eſt, ideſt eſt quid tranſparens, & diaphanum: etſi aliquod corpus eſt tale, eſt ratione luminis, vt docet S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 13. art. 2. quæſt. 1. & 2. &* Comp. Theol. *lib. 2. cap. 6.* vnde lumen eſt actus perſpicui, ideſt informat totum perſpicuum ipſum penetrando: Color verò dicitur extremitas perſpicui, ideſt terminans ipſum perſpicuum, ideſt ſe oſtendens tantùm in extremitate perſpicui reliquo remanente opaco, ſicque in hac definitione duplici explicatur ratio coloris, prout eſt accidens in ſubiecto, & prout etiam eſt aptus mouere viſum ob denſitatem corporis, in quo eſt ob perſpicuitatem extremitatis illuminatæ, & in hoc ſenſu dicitur lux incorporata, ſcilicet in potentia ex Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 1. quæſt. 3. ad 3.* Secunda verò definitio traditur per ordinem, quem habet color ad viſum, prout enim eſt in corpore illuminato, habet emittere ſpeciem, & viſum mouere, ſicque eſt qualitas corporis terminati, quæ in ordine ad immutandum viſum, exigit actum, ſeu illuminationem lucis.

404. Quarta Conclusio: Dantur diuerſæ ſpecies colorum prouenientes ex varia mixtione elementorum, & qualitatum ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, & refractionem ipſorum elementorum.

Explicatur Concluſio, & ſimul probatur: Color oritur ex permixtione elemẽtorum, & primarum qualitatum: ſed hæc permixtio eſt varia: ergo & color: & ob id quando prædominatur aër, & aqua, fit color albus, flauus, quando ignis, & niger, quando terra prædominatur: Albedo autem eſt primus omnium colorum, vt ait S. Bonauent. *Serm. 2. de S. Agnete:* Nigredo verò eſt ei oppoſita, & ambo faciunt extremitates in coloribus, ex quarum permixtione oriuntur colores medij, omneſque reducuntur ad hæc capita præcipua, ſcilicet album, nigrum, purpureum, rubrum, flauum, viridem, cæruleum, qui poſteà diuiduntur in alia genera, & fusè innumera; de quibus Conimbric. *cap. 7. quæſt. 3.* in quo magis, quàm in quolibet alio effectu natura ſuas opes explicat: Ex quibus patet lumen eſſe neceſſarium ad viſionem tum ex parte organi, in quo incluſus eſt fulgor verus: tum

Digitized by Google

tùm ex parte obiecti, & intrinſecè & extrinſecè ex parte medij.

QVÆRES: cùm Angeli, & anima rationalis ſint lumina ſpiritualia: an poſſint videri ab oculo corporeo.

QVÆSTIO hæc tractabitur in Theologia in tractatu de viſione beata: Pronunc reſpondetur ex S. Bonauent. negatiuè: ratio eſt, quam adducit Seraph. Doct. in ſimili *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 7. quia ad viſionem requiritur receptio in organo corporeo ſpeciei immiſſæ ab obiecto, obidque debet eſſe proportio formalis inter receptiuum, & receptibile ita, quod cùm receptiuum ſit corporeum, & extenſum, & receptibile debet eſſe tale, ſe habet enim vt forma receptiui: & hinc ait Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1. *&* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 3.

PER viſum corporeum nihil poteſt percipi, quin ſit extenſum: Quibus tamen non obſtantibus *ibid.* in Theologia ſuſtineo probabiliter oppoſitam partem etiam ex principiis ſeraphicis, nempè ex eo, quod potentia ſenſitiua eſt ſpiritualis, & pars organica minùs principalis, ratione que potentiæ obedientialis poteſt eleuari tum ad actiuè videndum, tum ad paſſiuè recipiendam formam ſpiritualem.

QVÆRES ſecundò: an viſio fiat per intus ſumptionem, an per extramiſſionem.

PLATONICI dicunt fieri per extramiſſionem radiorum, qui peruenientes ad obiectum commiſcentur cum ſpecie, & rurſum reuocantur ad potentiam.

COMMVNIS tamen opinio oppoſita eſt Ariſtot. omniumque Sequac. cum D. Thom. D. Bonauent. & Scoto: Ratio eſt, tum quia ſic cæteræ potentiæ operantur per receptionem, & non per extramiſſionem, eo, quia ſunt potentiæ vitales, operantur immanenter, ſicut potentia viſiua. Tum per experientiam, cùm poſſit videri in ſpeculo res poſita à tergo. Tum quia id, quod emittitur ab oculo, vel eſt ſubſtantia, vel accidens: ſed neutrum poteſt eſſe: non quidem ſubſtantia, quia daretur penetratio ſubſtantiarum: nec accidens: eſſet enim radius minimæ virtutis, obidque omninò ſuperfluus, cùm pateat ad ſenſum exigi validiorem illuminationem externam: Vide Suarez *lib.* 3. *cap.* 17. vbi affert alias probationes.

DICES Ariſtot. afferre quendam, qui ſemper ante ſe videbat imaginem, eo quia ait Ariſtot. ob debilitatem viſus radij viſibiles refrangebantur in propinquo aëre tanquam ex opaco, ſicque videbat ſuam imaginem.

RESPONDETVR id accidiſſe, vel ob deceptionem potentiæ imaginatiuæ, vel quia ab oculis infirmis exibat humor craſſus, qui incraſſabat aliquantulum aërem, ſicque in ipſo relucebat imago. Sic etiam menſtruatæ per emiſſionem noxiæ qualitatis inficiunt ſpecula.

INSTAS: Quod feles de nocte emittunt radios ex oculis, quibus illuminant aërem.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *art.* 2. *quæſt.* 4. *in corp.* prouenire ex magna copia fulgoris in oculis exiſtentis, idque eſt ipſis valdè ſingulare, ſed tamen hìc non infertur fieri viſionem per extramiſſionem.

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

Expenduntur aliqua dubia circa potentiam viſiuam.

406. CONIMBRICENSES in tractatu problematum ad quinque ſenſus ſpectantium plura dubia circa potentiam viſiuam afferunt, & ſoluunt: quæ quiſque poterit videre, & etiam apud Meldul. *diſp.* 5. *n.* 108. Nos breuitati conſulentes hæc ſequentia tantùm ex iiſdem deſumpta vt principaliora, & maximè conducentia ad notitiam naturæ ſenſus viſus proponimus.

QVÆRES igitur primò: Quare Aliqui media nocte ſomno expertecti ferè æquè, ac clarè videant, ac interdiu: quodque euenit etiam in felibus, Leonibus, aliiſque animantibus, quæ noctu prædam venantur?

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *in Op. de reduc. artium*, §. *Primum ergo lumen*, *&c.* vbi dicit, quod ſpiritus ſenſibiles, ſeu animales naturam luminis habent, & in neruis vigent, & ipſorum natura eſt clara, & pervia: & *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. *in opin.* 3. *& aliis locis ſuprà traditis, & præcipuè lib.* 2. *diſt.* 10. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad vlt.* docet, quod ad immutandum viſum debet concurrere duplex lux, ſcilicet incorporata, internaque, & lux exterior ſolis illuminantis: cùm igitur adſint & fulgor incluſus in oculo, & ſpiritus animales, qui ſunt igneæ naturæ: hinc ex ſuprabundantia talis fulgoris, & talium ſpirituum generantur noui ſpiritus luminoſi, qui veluti emicant de noctu, & illuminant aliqualiter obiectum ita, quod poteſt fieri viſio, licèt imperfecta: Et hinc etiam magis probata manet ſolutio quæſiti de viſione per intu ſumptionem: nam talis emiſſio radiorum eſt ad illuminandum aliqualiter obiectum, non ad ſenſationem faciendam.

407. QVÆRES ſecundò: Cur Aliqui non poſſunt oculos defixos tenere diu in obiectum, ſed veluti tremebundi aſpiciunt.

RESPONDETVR prouenire ex inopia, & debilitate ſpirituum vitalium, ex qua carentia etiam ſenes difficiliùs vident. Tum etiam quia pellicula inuoluens humorem cryſtallinum præ ſiccitate contrahitur, & rugatur præſertim in ſenibus, & hæc etiam eſt cauſa, quare ignis multùm nocet oculis, quia nimiùm exſiccat.

QVÆRES tertiò: Cur Æbriis omnia apparent circumagi, ſicut & illis, qui aliquandiu rotantur.

RESPONDETVR in Æbriis id prouenire à larga ſpirituum copia, vnde naſcuntur alij ſpiritus calidi, & valdè nobiles, qui ſuo motu inquietant organum viſus: Præterea in Æbriis copioſiores ſunt ſpiritus, & minùs cocti, ex quorum fœcibus naſcitur lipitudo, ob eandemque cauſam viſus obtunditur, & nerui optici laxantur ob talem ſpirituum abundantiam, nec ſuſtinent pupillarum æqualitatem: In pueris poſteà, & in cæteris etiam agitatione, & rotatione illa multùm commouentur ſpiritus: vnde toti commoti magna copia tendunt ad oculos, quos perturbant.

408. QVÆRES quartò: Cur obiectum aliquod aſpecturi à ſe illud aliquantulum amoueant: alij verò,

vt

vt luſci, propiùs admoueant.

RATIO diſcriminis eſt, quia Senes parum luminis, & ſpirituum habent, ideò remouent, vt externo lumine obiectum illuſtretur: luſci verò nimium luminis interni habent, ideò approximant obiectum, ne concurrente lumine exteriori cum interno nimia ſit lucis copia: vel quia non poſſunt procul diſcernere, quæ caua, & quæ eminentia ſint.

QVÆRES quintò: Cur Collimantes in ſcopum claudant vnum oculum.

HOC dubium petit explicationem illius propoſitionis Euclidis, quam etiam affert Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 23. art. 2. quæſt. 2. argum. 5. ad oppoſ.* & clariùs *lib. 4. diſtinct. 10. part. 2. art. 2. quæſt. vltim. fund. vltim.* Videre eſt ſecundùm Pyramidem, ideſt videre eſt ſecundùm triangularem directionem radiorum, ita quod baſis eſt res viſa, & angulus intelligitur fieri circa pupillam oculi: Explicatur ſic: quia inter partes corporis viſi quædam obiiciuntur pupillæ directè, & perpendiculariter: aliæ verò lateraliter, quæ omnes immittunt ſpecies in ipſam pupillam: & cùm hæc ſit anguſtior rebus ipſis, & figuræ orbicularis, fit, vt ſpecies iſtarum partium coeant in centro oculi, vbi fit viſio, vt cuſpis, ſeu conus iſtius pyramidis ſit in pupilla, baſis verò in obiecto, in cuius medio eſt linea axis opticus dicta à centro oculi ad partem obiecti directè, & perpendiculariter oppoſitam: & quia viſio talis partis eſt diſtinctior, & certior, ideò dicere ſolent nos certificari de re viſa per axem: vnde quò rectiùs oculo opponitur, eò perfectiùs videtur, quia radij ſunt axi viciniores: Inſuper quia obiectum conſpicitur duobus oculis: hinc duæ ſunt pyramides, quæ ſolummodò in ipſo obiecto conueniunt, & per medium partialiter, & iuxta oculos ipſos totaliter diſcrepant, & conſequenter ſicut ſunt duæ pyramides, ita ſunt duo axes, qui in idem pũctum conſpirant eiuſdem obiecti, licèt inchoent quilibet à proprio oculo: Et hinc patet, quare eadem res, licèt inſpiciatur duobus oculis, gemina non apparet, quia ſcilicet ambo axes in idem punctum vniformiter incidunt tam obiecti, quàm loci: Vnde quia in vno loco videtur, vnica apparet; E contra, ſi pupilla vnius oculi comprimatur, quia diſiunguntur axes, & quamuis ad idem punctum obiecti terminentur, non tamen ad eundem locum, tunc obiectum geminatum intuetur, & in duobus locis: licèt enim in illo loco non adſit verè obiectum: attamen quia poteſt adhuc oculus ſic compreſſus ob ſuam ſphæritatem recipere ſpecies ab illo obiecto, poteſt etiam moueri ad viſionem, quæ tamen ad alium locum terminatur; diſiunguntur enim axes, & ob id fiunt etiam non vniformes: & hinc etiam elicitur ratio, quare cùm obiiciuntur oculo plura obiecta, licèt omnia ſimul ipſi oculo appareant viſibilia: tamen ſolùm in vnicum obiectum fertur obtutus, quia viſio per lineam fit rectam: & cùm cæteri radij viſuales non perueniant recta linea ad pupillam oculi, quia ſcilicet ex aëre cadunt ad medium denſius ſcilicet in varios oculi humores, per quos tranſire debent, antequam perueniant ad pupillam, ſicque propriè non videntur, licèt appareat illa multitudo confuſa: Hinc

RESPONDETVR ad dubium de

de clauſione vnius oculi, quod cùm radius viſualis debeat eſſe paralellus cum inſtrumento, verbi gratiâ, cum bombarda, cùm dirigat ictum recta linea, ideò ſi aperiuntur ambo oculi, radius viſualis non erit paralellus cum inſtrumenro, ſi conſpiciatur inſtrumentum per extremiratem.

Addimus tamen, quod ad percipiendam diſtantiam vtroque oculo vtendum eſt, quia, quæ videntur per eandem lineam, vel penè eandem, non apparent diſtincta: at ſi percipiatur diſtantia, debet etiam percipi diſiunctio, & videri corpus, ſeu ſpatium interiectum, quæ diſiunctio faciliter percipitur duobus oculis, quia tunc viſio fit per duos axes inter ſe diſſitos, vt dictum eſt: Et hinc clauſo oculo vno difficiliùs eſt filum in foramen acus inducere, immò punctum aliquod notatum in charta cuſpide aciculæ difficulter tangitur: aperto autem vtroque oculo facillimè: Æbrij etiam, quia radij viſuales ob titubationem oculi non ſunt fixi, difficulter faciunt congredi duos digitos inter ſe. Idem contingit aſpicientibus obiectum procul diſſitum etiam duobus oculis: non enim aduertuntur diſtantiæ obiectorum remotorum, cùm per eandem penè lineam videantur: hinc cœlum apparet nobis inhærere in ambitu horizontis; Columnæ, & arbores recto ordine inter ſe diſpoſitæ, cùm remotæ ſunt, ſimul eſſe videntur.

409. Quæres ſextò: Cur per anguſtum foramen res magna videtur, ſi oculus foramini approximetur, & ſi remoueatur, non videtur niſi pars obiecti, & è contra, ſi lapidem exiguum poſitum inter oculos, & vaſtum aliquod obiectum propiùs oculo admoueamus, maiorem obiecti partem occultabit: Item cur cùm ſumus vicini muris alicuius Ciuitatis, pauciora ex illa videamus ædificia, quàm cùm remoti eramus?

Respondetur, quia cùm viſio fiat per emiſſionem radiorum viſualium ad modum pyramidis, cuius cuſpis eſt in centro oculi, in quo lineæ viſuales concurrunt, ſi oculus eſt propè foramen, radij viſuales cauſant maiorem angulum, & conſequenter magis ſe dilatant verſus baſim pyramidis, magnamque obiecti molem comprehendunt: at ſi elongetur oculus, quia radij viſuales debent per foramen tranſire, vt ad oculum perueniant, conſtringuntur inter ſe, & minorem angulum cauſant in oculo, & conſequenter non tam ſe dilatant verſus baſim: & hæc eſt ratio (ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 24. cit.*) quare res à longè minores videntur, quàm ſint. Ad id de lapide patet: quia pyramis verſus cuſpidem eſt anguſtior, ideóque patuus lapis ſufficiens eſt ad occultãdum obiectum, quia potens eſt impedire concurſum radiorum, ſi eſt propè oculum: & ſi elongetur, quia radij viſuales inter ſe magis diſtant, nequit totaliter occultare obiectum ſimiliter, & murus Ciuitatis eſt maior oculis, & corpus interiectum excedens latitudinem diſtantiæ oculorum, quò propiùs eſt oculis, maiorem partem obiecti obtegit, & quò remotiùs minorem.

Quæres ſeptimò: Cur baculus medius exiſtens in aqua apparet fractus.

Respondetur, quia ſpecies in aqua craſſiori refranguntur per medium difforme: pars verò extra aquam emitrit ſpecies per medium vniforme, obidque illa pars in aqua apparet alio loco.

Digitized by Google

Qvi vult ſolutionem aliorum conſimilium dubiorum, adeat Conimbric. & Maſtrium *cit.* Hæc ſufficiant pronunc.

QVÆSTIO IV.

Quodnam ſit organum, medium, & obiectum Auditus.

410. INter ſenſus externos perfectiorem locum occupat viſus, & ſecundò ſequitur Auditus, quia ſunt puriores, & perfectiores, & ſecundùm ſe, & ratione obiectorum, vt rectè docet S. Bonauent. *in Opuſc. de reduc. artium:* & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1.

Hinc conſequenter de Auditu hîc agendum: Vt autem pateat, quodnam ſit formaliter organum Auditus.

Advertendvm, quod à medio cerebri proueniunt duo nerui ad vtranque aurem protracti, quorum vterque terminatur ad oſſiculum quoddam, in quo eſt foramen anfractuoſum ad modum cochleæ, & valdè paruum, vt extremum acus verſus aurem vix capere poſſet, ne aqua, vel aliud extrinſecum aurem ingrediens læderet organum: immò humorem quendam craſſum, & acrem continet, vt ſi quæ beſtiolæ ſe intruderent in aurem, illo humore tanquam viſco detineantur: ſecundò foramen hoc verſus cerebrum maiuſculam facit excauitatem, quæ tegitur quadam pellicula, quam miringam, ſeu tympanum appellant: eſt enim ad inſtar pellis tympani, quæ membrana ſuſtentatur tribus oſſiculis: quorum primum dicitur malleus: ſecundum Incus: tertium Stapes à figuris, quas habent, & in concauitate tympani ſunt poſita: tertiò tale foramen circundatur extremitate nerui à cerebro procedentis, in quo ſunt ſpiritus ad interiores ſenſus ſpecies deferentes, quæ per organum ab extra recipiuntur: quartò in dicto foramine vſque ad miringam includitur aër, qui à S. Bonauent. appellatur aër innatus, qui non eſt verus aër, ſed eſt ſubſtantia quædam tenuis, vitalis, & animata, eſtque ſic velata, ne nimio fragore, vel alia de cauſa externa euaneſcat: His poſitis

Hic diſquirunt Philoſophi, in quanam ex his partibus reſideat organum hoc: Aliqui in neruis; Alij in ſpiritibus: Alij in tympano collocant.

Commvnior cum Seraph. Doct. eſt conſiſtere in illa ſubſtantia aërea: Sic in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. eſt enim aptior ad efformandam perceptionem ſoni, eſt & propinquior neruo auditorio, eſt & ſubſtantia animata: igitur in ipſa collocanda eſt ratio organi Auditus: quæ rationes non currunt in aliis partibus.

Addimvs probabiliter etiam Tympanum eſſe de complemento huius organi: Et hæc quoad primam partem.

411. Circa ſecundam, & tertiam partem tituli quæſtionis de obiecto, & medio Auditus: multiplex quæſtio à DD. proponitur. Et primò cùm certum ſit ſonum eſſe obiectum Auditus adæquatum: quæritur, quid ſit: an ſcilicet ſit motus aër: an qualitas ex motu producta.

Qværitvr ſecundò: an medium deferens ſonum ſit ſolus aër: an etiam aqua: an etiam aliquid aliud.

Qværi

QVÆRITVR tertiò: quodnam ſit ſubiectum primum, in quo recipiatur ſonus, ſcilicet an in corporibus, ſe percutientibus: an in aëre intermedio percuſſo.

QVÆRITVR quartò: an ſonus deferatur ad aures ſecundùm eſſe reale: an intentionale.

QVÆRITVR quintò: an ſonus diuidatur in plures ſpecies: an ſit vnica ſpecies ſpecialiſſima. Pro ſolutione quæſtionum propoſitarum ſupponimus tanquam certum ad ſonum neceſſariò requiri concurſum trium corporum, vel duorum, quæ tamen habeant rationem trium corporum: requiritur enim, quod adſint duo percutientia, vnum ſcilicet percutiẽs, aliud percuſſum, & vnum medium, quod atteritur, frangitur, agitatur, & intercipitur, verbi gratiâ, dum excitatur ſonus in ære campanæ, eſt mallæus percutiens, æs percuſſum, & aër interceptus, colliſus, & agitatus: verum tamen eſt, quod non eſt neceſſe, vt hæc tria corpora ſint omnia diſcontinua: fieri enim poteſt, vt ſolùm percutiens, & percuſſum ſint diſcontinua, non verò eliſum, & intermedium: vt cùm virga agitatur per aërem, tunc aër eſt corpus percuſſum, & etiam intermedium, cùm pannus, vel papyrus ſcinditur, tunc aër crepitat: tonitruum fit ex percuſſione ex nube, & exhalatione accenſa: ſic & ſonus fiſtolæ; immò tria corpora poſſunt eſſe continua, vt vna pars elidit alteram, vt in agitatione ventorum in aëre.

ADDIMVS, quod conditiones horum corporum percutientium, vt ſonus commodiùs excitetur, ſunt tres.

PRIMA eſt, quod ſint dura, & reſiſtentia, vt medium interiectum frangant, ex qua fractione oritur ſonus: hincque mollia, vt eſt ſpongia, non edunt ſonum, quia non faciunt ictum, ſed ſine difficultate cædunt, quodque intelligendum eſt de ſono perfecto: nam in aqua fit ſonus etiam imperfectus.

SECVNDA, quod ſint leuigata, & terſa; aër enim in ſuperficiem æqualem totus, & facilè extruditur: Si verò corpora ſunt aſpera, & inæqualia, pars hærebit in cauitatibus, & ſecundùm partes non totus comminuetur.

TERTIA corpora debent eſſe concaua ad ſonum perfectum intenſiorem, & prolixiorem: vt ſunt tympanum, tuba, organum, campana, quia aër incluſus ad latera ſæpiùs repercutitur, ſæpiúſque agitatus, & commotus egreditur: iuuat etiam qualitas peculiaris corporum ſe percutientium: vnde argentum magis ſonat, & inter ligna minùs fagum. Conditiones corporis intermedij ſunt, quod ſint molle, facile, & violenter potens reſilere, vt eſt aër, & aqua. His ſuppoſitis vt certis experientia.

412. PRIMÒ reſpondetur primo quæſito ſonum eſſe obiectum adæquatum Auditus: Iſque non eſt formaliter motus, vt dixerunt malè Aliqui, ſed eſt qualitas quædam cauſata à tribus corporibus percutientibus: eſtque de tertia ſpecie qualitatis, motus enim eſt ſenſibile commune: at ſonus tantùm ab Auditu percipitur, ergo.

NEC valet ad oppoſitum, quod Ariſt. ipſum appellat motum reſilientis aëris: nam intelligi debet cauſaliter, non formaliter: immò nec motus eſt cauſa proxima ſoni, ſed eſt alteratio conſurgens in aëre commoto, concomitans ipſum motum, quæ

Digitized by Google

quæ barbaro vocabulo poſſet dici ſonatio.

413. Circa ſecundùm dubium de medio: Aliqui dicunt eſſe ſolùm aërem: Alij addunt aquam; etiam S.Bon. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. docet primariò eſſe aërem, additque etiam aquam poſſe eſſe tale medium deferens, vtrumque eſt ſufficiens ad recipiendas, & ad differendas ſpecies ſoni: De aëre tum interno, tũ externo certum eſt, de aqua patet, etiam de piſcibus, qui audiunt voces externas: vt communiter aſſeritur à DD. Addit S. Bon. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *dub.* 1. *& lib.* 4. *diſt.* 49. *p.* 2. *art.* 3. *q.* 1. probabile eſſe ſonum eſſe in Empyreo, & corpora Beatorum auditura cantum, & ſonum, & licèt ibi non ſit aër eiuſdem rationis cum noſtro, & ob id nec per ſpirationem, & reſpirationem, ſed vel per aërem innatum ipſis, vel per aliam qualitatem æquiualentem: faxit Deus, vt id experiamur.

414. Circa tertium dubium, quodnam ſit ſubiectum primum primò recipiens ſonum: Aliqui dicunt eſſe corpora ſe percutientia: ſed probabilior eſt S. Bonau. *cit.* & communior immediatè recipi in aëre intermedio: & ratio eſt, quia ſi fieret receptio in corporibus percutientibus, ſtatim ac fit percuſſio, audiretur ſonus, ſed non auditur: ergo ſignum eſt recipi in aëre moto. Tum quia ſi in vacuo fieret talis percuſſio, non audiretur ſonus: ergo ſignum eſt, &c.

415. Circa quartum, an deferantur ſoni realiter: an intentionaliter: Communior, & verior eſt Sententia S. Bonauent. in Centil. *cit. & in Op. de reduc. artium: Et* in Itiner. ment. *cap.* 2. ſonum realem tantùm recipi in aëre intermedio inter corpora percutientia, ipſumque multiplicare ſuas ſpecies, quouſque fiat ſenſatio: ratio eſt, quia ſonus, cùm ſit qualitas realis, habet vim ſuæ ſimilitudinis generatiuam, & limitatam. Tum quia nulla eſt ratio dictans talem multiplicationem realem.

Probatvr: Quia vel multiplicatur ab aëre ſimplici primò percuſſo, & hoc non, quia multoties percutio aëris eſt tam parua, vt impoſſibile ſit ipſum alium aërem percutere: vel ab aëre ſimul cum ſono, & hoc non, quia alioquin ſonus audiretur continuatus ſecundùm continuationem talis commotionis, quod eſt falſum ipſa experientia teſte. Tum quia ſonus perueniens ſimul ad aures plurium deberet in minutiſſimas partes diſrumpi, quod eſt impoſſibile in percutione modica, & tenui. Tum etiam quia ſimul ſonus auditur à propè, & à remotè exiſtentibus, quod eſt impoſſibile, ſi fieret multiplicatio realis. Tum quia auditio fit in aqua, vbi non eſt aër. Tum quia ſonus auditur factus in vaſe æneo incluſo in omni parte, ſed ibi non poteſt fieri per aërem ad extra commotum: ergo per multiplicationem ſpecierum.

Obiicies primò Ariſt. 2. *de an. t.* 82. aſſerere ſonatiuum eſſe motiuum aëris continuationes vſque ad auditum: ergo ſi eſt aër continuè motus, eſt ſecundùm reale eſſe.

Respondetvr ſonatiuum eſſe cauſam motionis intentionalis, non realis, vt dictum eſt, & talis debet eſſe ſenſus Philoſophi, ne ſibi contradicat, vt notat etiam Meldul. *citat. num.* 156.

Obiicies ſecundò: Sonus non percipitur in inſtanti, ſed poſt aliquod ſpatium temporis, & ſi perciperetur per ſpecies, fieret perceptio in

in inſtanti, cùm producantur inſtantaneè, vel imperceptibili tempore: ergo.

Meldvla *num.* 105. *& ſeq.* notat hanc eſſe maximam difficultatem, expenditque varias reſponſiones, nempè Conimbric. Ruu. &c. quas confutat: & tandem Ipſe reſpondet cum Tataretо hîc, & Auerſa ſonum, ſtatim ac fit, immittere ſuas ſpecies, & ſucceſſiuè, ſicut etiam ſucceſſiuè fit, & hoc vſque ad certam diſtantiam ſpatij, in quo ab omnibus ibi exiſtentibus ſimul percipitur, ſiue propè, ſiue remotè ſint corpori ſonoro: Sed

Contra: Quia ictus ſtatim tranſit, ſed ſpecies ſenſibiles externæ dependent in fieri, & conſeruari ab ipſo obiecto ſecundùm ipſius Sententiam: ergo vel ſibi contradicit iis, quæ ſuprà tradidit de ſpeciebus viſus, vel non ſatisfacit difficultati.

Respondet *ibid.* ſpecies ſoni non ita dependere in conſeruari ab obiecto vt ſpecies viſus, quod non poſſent manere aliquantulum abſque præſentia obiecti.

Contra: Ergo vera noſtra Concluſio ſuprà tradita de ſpeciebus viſus, & aliorum ſenſuum, quod poteſt fieri ſenſatio abſente obiecto, & ſic ſatisfit hac ſolutione toti difficultati.

416. Hinc adæquatè Reſpondetur ex doctrina S. Bonauent. qui notat *in Opuſc. de reduc. artium*, quod ſpecies viſus ſunt puriores, & ob id velociores ſpeciebus ſoni: iſtæ enim ſunt immixtæ cum aëre, & ob id deferuntur cum maiori ſucceſſione, quàm illæ.

Obiicies tertiò: Multitudo ſonorum confundit auditum: at ſi ſenſatio fieret per ſpecies, non fieret talis confuſio, cùm non ſint inter ſe contrariæ: ergo fit per ſonum realem.

Respondetur talem confuſionem non oriri ex ſpeciebus, ſed ex applicatione ſenſus, quæ eſt limitata: Pluribus enim intentus minor fit ad ſingula ſenſus.

Obiicies quartò: In ſono Campanæ auditus ſonus multiplicatus eſt realis: ergo.

Respondetur multiplicari ſonum ex multiplici percuſſione aëris facta in concauo campanæ: ſic nihil contra Nos: Non enim per id probatur non peruenire per ſpecies ad auditum.

Dices: Quomodò ſenſus poteſt terminari ad ſonum non actu exiſtentem, ſed iam præteritum, & tranſactum.

Respondet Meldul. *num.* 155. hanc eſſe potiorem difficultatem, & dicit, quia ſpecies etiam ſunt ſenſibiles, ſicut euenit etiam in aliquibus ſpeciebus viſus: & cui non placet hæc reſponſio (ait ipſe) aliam meliorem adinueniat: & licèt poſſit ſuſtineri hæc reſponſio.

Nos tamen ex traditis ſatisfacimus plenè dicendo, quod ſenſatio poteſt fieri etiam obiecto non exiſtente præſente poſt tranſactum modicum tempus.

417. Circa quintum dubium de ſpeciebus Soni: Reſpondetur ſonum diuidi in plures ſpecies, quarum tamen extremæ ſunt grauis, & acutus: ille fit cum agitatione aëris maiori, iſte cum minori: Dantur & aliæ ſpecies mediæ: diuiſio tamen magis propria eſt in ſonum communem rebus inanimatis, & proprium animatis, ille diuiditur in naturalem, &

Digitized by Google

& in artificialem : iſte in articulatum : & non articulatum.

Et communiter (ex S. Bonauent. *in Pſ.* 28.) diuiditur in ſonum purum, in ſonum vocem, & in ſonum ſermonem: primus ſe habet vt genus, & quid ſuperius : cæteri vt quid inferius : Sonus item purus alius eſt interior : alius exterior : Primus exercetur intra ſenſorium auditus : cùm enim ſit incluſus in aure aër innatus, poteſt in eo fieri aliqualis ſonus imperfectus : & patet, cùm mouetur iſte aër ex humore noxio, fit ſibilus, & innitus : ſic etiam ex motione ſpirituum ibi concurrentium, ſicut etiam ſentitur, quando digitum auri apponimus : Exterior verò ex percuſſione corporum modo iam dicto : Sed quia ſonus perfectior eſt Vox, & Sermo : Hinc ſequens quæſtio proponitur de Voce.

QVÆSTIO V.

Quid ſit Vox, & Sermo : quomodò efformentur : Vbi de Echo : & magis explicatur natura Soni.

418. AVDITVS, vt ſuprà diximus, ſecundum locum dignitatis poſt viſum obtinet non ſolùm ratione obiecti purioris, vt aduertit S. Bonauent. *in Opuſc. de reduc. artium* : ſed quia maximè completur per obiectum completius, quod eſt Vox articulata, & Sermo, & hac ratione Auditus appellatur Diſciplinæ, & ſcientiarum Mater : per auditum enim faciliùs, quàm per propriam inuentionem ſe inſinuant in homine initia iuſtitiæ : fides enim eſt ex auditu, immò & tota ciuilis vita vno auditu conſiſtit : Et cùm omnis veritas (vt ait S. Bonauent. *Serm. 4. & 5. & 6. Hexaëm.*) ad hæc tria capita reducatur, ſcilicet ad veritatem rerum, morum, & verborum, ſeu vocum : ab huius perceptione maximè dependet cognitio veritatis rerum, & morum: & ratio eſt iam dicta, quia fides, & omnis alia veritas eſt ex auditu. Tum etiam quia (vt notauit *Serm. 2. & 11. Hexaëm. in fine*) adeſt in voce quid latentis energiæ, & vitalitatis, per quam intenſiùs imprimitur veritas, quàm per viſum : Hinc de Voce, & Sermone aliquid dicendum : Quare

419. NOTANDVM primò, quod (vt aduertit S. D. *lib. 2. diſt. 21. dub. 1. & diſt. 10. art. 3. q. 1.*) Vox, vt efformetur, exigit tria, ſcilicet inſtrumentorum aptitudo, virtus motiua, & virtus directiua : Ad primum requiruntur organa apta : Ad ſecundum vis ipſa organa mouens : Ad tertium vis animæ excogitatiuæ : Et quoad primum ſciendum eſt, quod ab ore verſus pectus ſunt duæ viæ, quarum altera eſt collocata à parte poſteriori, & eſt, per quam cibus deglutitur, tenditque in ventriculum, & dicitur gula : altera eſt, per quam aër in refrigerium cordis, & caloris ſuperefluentis ad pulmonem mittitur, & dicitur guttur, vel arteria aſpera : eſt enim inæqualis per anfractus circulares ducta ex materia ſimili cartilagini, vel oſſi, verſuſque os, & ſub mento, quod vulgò dicitur pomum Adami, habet & magnam cauitatem, quæ dicitur gurgulio, & iuxta extremum linguæ interius habet ſuum foramen ante cauitatem gulæ, quod in deglutione ſurſum fertur, in quo dantur varij muſculi ad diuerſos ſonos efformandos.

Hvic foramini adeſt membrana cartilaginoſa, quæ claudit oſtium ipſius, & dicitur epyglofis, ſeu linguula, ſeu vula à ſimilitudine vuæ: hancque membranam prouidit natura, ne aliquid cadat in gurgulione, & ſi cadit, tunc excitatur tuſſis, & ferè ſuffocatur.

Per hanc viam à capite aliquando effluunt rheumata, quæ appoplexiam cauſant, vel pſiticam: Hoc gurgulione duplex aër immittitur, primò reſpirando, quo ſonus hinc ortus non dicitur vox, ſed reſpiratio, aut habitus: ſecundò ad experimendam ſenſationem aliquam, & ſic dicitur peculiari ratione vox: Dum igitur percipitur aër extrinſecus, & recipitur intra, ſed tamen ab aëre interno, à pulmone frangitur, & percutitur, tuncque gignitur Vox.

420. Notandvm ſecundò, quod cùm vox non ſolùm requirat inſtrumenta apta, ſed & virtutem motiuam, quæ præcipuè ineſt in pulmonibus, & virtutem directiuam, hæcque vltima conſiſtit in actibus potentiæ excogitatiuæ: hinc patet, quod vox tantùm eſt animalium animam ſenſitiuam habentium, & ſimul habentium pulmonem, quo fit reſpiratio, (vt rectè aduertit Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 40. art. 4. quæſt. 2. ad 6.)* Vnde (vt ait *lib. 1. diſtinct. 9. dub. 7. & diſtinct. 27. part. 2. quæſt. 4.*) primò vnitur ſpecies ſenſui interno, deinde ipſam cogitat experimendo ſibi ipſi, & deinde ipſam cogitationem exprimendo voce ſenſibili: quæ omnia (ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 21. dub. 1.*) ſunt imperfectè in aliquibus animalibus, perfectè autem in homine.

Hinc patet dari loquutionem licèt imperfectam in animalibus, quatenùs importat articulationem vocum, qua exprimunt varios effectus, & conceptus internos: vt patet in picis, & pſitacis: Et hæc eſt ratio, quare animalia cognoſcunt diuerſitatem vocum aliorum animalium: ſic ouis cognoſcit vocem agni ipſam quætentis, ſic canis voces alterius canis lattrantis ob præſentiam lupi, & ſic de aliis multis: quod & probat eruditiſſimè Hyeron. ab Aquapendente in ſuo opuſculo de hac re edito apud Meldul. *diſ. 5. n. 134. & ſeq.*

Differt tamen hæc loquutio articulata brutorum à loquutione hominum per hoc, quod hæc hominum eſt perfecta (ait S. Bonauent. *cit.*) ideſt quia hæc articulatio eſt compoſita litteris, ſyllabis, dictione, & oratione, obidque & magis elaborata eſt. Tum etiam quia hæc fit mediis labiis, dentibus, & lingua: loquutio verò brutorum fit potiùs in faucibus media laryinge, & linguula, ideò eſt magis confuſa: eſtque etiam naturalis, & propria vnicuique ſpeciei, at homo pro libito variat ipſam: His poſitis

421. Vnica Conclvsio: Vox rectè ſic definitur ab Ariſt. 2. *de an. t. 90.* Vox, *eſt percuſſio reſpirati aëris ab anima, qua in his partibus collocatur cum imaginatione aliqua ad eam partem, qua arteria, ſeu gurgulio dicitur:* Dicitur, (*percuſſio,*) non formaliter, ſed cauſaliter, cauſatur enim à percuſſione, ſicut & ſonus: Dicitur (*reſpirati aëris ab anima, qua eſt in his partibus, ideſt in pulmonibus, & aliis inſtrumentis,*) vt diſtinguat alios ſonos ab animali producibiles: vt eſt ſtridor dentium, motus labiorum, qui non ſunt vox: Dicitur (*cum imaginatione,*) vt explicetur vocem repræſen

Digitized by Google

præſentare internos affectus, per quod diſcernitur à ſono puro, & etiam à tuſſi, quæ non fit cum imaginatione aliqua.

Dices primò: Vox competit etiam rebus inanimatis: ergo.

Respondetvr competere vocem metaphoricè tantùm: propriè enim eſt expreſſio affectus interioris: Vide S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 8. infrà cit.*

Dices ſecundò: Hæc definitio competit etiam Sermoni: ergo non benè definitur.

Respondetvr concedendo antecedens: & negando conſequentiam: Vox enim definitur hîc, vt eſt communis etiam Sermoni, qui eſt vox articulata, ſeu multiplicata, & diſtincta.

Qværes: an Angeli habeant voces?

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 8. part. 1. art. 3. quæſt. 2. & diſtinct. 10. art. 3. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 21. cit.* quod habent voces internas, non verò externas, & ſi videntur loqui exterius, non eſt propriè loquutio, ſed eſt ſonus cauſatus ex motione corporum ab ipſis aſſumptorum, qui ſonus articulatur, & diſtinguitur, vt percipiatur ad modum vocis.

422. Qværes: quomodò efformetur Echo?

Respondetvr, quod Echo eſt ſonus reflexus: ſicut enim in viſu contingit videri rem aliquam per reflexionem, vbi non eſt, verbi gratiâ, in profundo ſpeculi ex eo, quod ſpecies reflectuntur à corpore terſo, & polito, ſic & in auditu: cùm enim ſpecies ſoni, vtpotè virtuales ſimilitudines illius impingentis in corpus concauum habeant vim producendi ibi eundem ſonum, ſicut faciunt in aure, ideò illum producunt, & multiplicant ſecundùm multiplicitatem concauitatum, in quas reflectuntur, qui ſoni producti deinde emittunt ſpeciem ſui; quarum ratione ab aure multiplicatio ſonus auditur, ſicuti ſpecies viſibiles in ſpeculo viſæ alias ſpecies ſui emittunt in oculos.

Adverte tamen non omnia corpora eſſe capacia talis reflexionis, nẽpè hiatibus plena: vt dolia, ripæ fluminum: item mollia, aſpera, humida, & inæqualia, ſed debent eſſe dura, leuigata, ac benè compacta, quæ aërem non diſpertiant, ſed integrum reddunt; ſed quia in reflexione ſonus eſt remiſior, quàm in directo ſono, ideò regulariter audiuntur tantùm vltima verba: quodque etiam euenit, quia vox reflexa impeditur ab auditione à vocibus directis: Verum quidem eſt, quod in aliquibus locis adeſt Echo, in quo audiuntur omnia verba integri carminis: ſic dicitur in montibus Parmenſibus adeſſe tale Echo, & in quodam Palatio propè Mediolanum, & hoc, quia corpora concaua ſunt ita diſpoſita, vt partes priores ab vltimis non turbentur.

Qvi plurium dubiorum de auditu ſolutionem vult, adeat Conimbric. *in Problem. 2. & 3.* De Phyſiognomia aurium vide S. Bonau. in Com. Th. *lib. 2. cap. 58.* & Nos infrà aliquam breuiter trademus.

QVÆSTIO VI.

De Odoratu, Guſtu, & Tactu.

423. PRo explicatione horum triũ ſenſuum Notandum, quod cùm Naſus inſeruiat in animantibus, reſpirantibus, & olfacientibus, (non enim omnia gaudent hoc ſenſu) ad reſpirationem, & olfactionem hîc habet partes externas, & internas: externæ ſunt duæ, ſcilicet ſuperior, quæ eſt oſſea, & inferior, quæ eſt cartilagenea, quaſi fornex cooperiens duo foramina, quæ nares appellantur, quorum vnum ad cerebrum tendit, & per quod expurgatur cerebrum, & deferuntur odores: aliud tendit ad finem palatus, & ad guttur, per quod tranſit aër in reſpiratione vſque ad cor: Partes internæ ſunt ſequentes: In ſuperiori parte narium, & ſumitate naſi interius eminent duo tubercula mammillarum ſimilitudine, quæ ideò dicuntur proceſſus mamillares, ſeu papillares, ſub his adeſt os quoddam habens plura foramina, ſed præcipuè duo principalia reſpondentia duobus foraminibus dictis naſi, quod os dicitur cribrum, vel os ſpongioſum è ſimilitudine cum cribro, vel ſpongia: ſuper has caruncculas adeſt pellicula exanguis continuata cum tunica, quæ ad palatum, guttur, & linguam extenditur, quæ pellicula inſeruit ad defenſioné duorum tuberculorum, habetque minuta foramina, vt tum aëri, tum odoribus, tum pituitæ, & excrementis cerebri eſſet peruia. Adſunt & duo nerui è cerebro procedentes, & ad dictas caruncculas terminati; quibus ſpiritus vitales, animaleſque deferuntur à cerebro, & ſpecies ad cerebrum deferuntur: His prænotatis.

424. Prima Conclvsio: Senſorium immediatum, ſeu organum odoratus non conſiſtit in cerebro, vt dixerunt Aliqui, eo quia eſt potiùs organum internorum ſenſuum: nec item in neruis è cerebro prodeuntibus, cùm ſolùm inſeruiant ad deuehendos ſpiritus, & ſpecies, ſed in duobus paruis tuberculis mamillaribus: ſunt enim coniuncta cerebro, ſunt & aëreæ, & humidæ naturæ, obidque magis apta ad odores percipiendos, & emittendos ad cerebrum: & hæc eſt communior.

Hvivs ſenſus autem obiectum eſt odor, vt de ſe patet, & notat S. Bonau. in Centil. *part. 3. ſect. 21.* & in Itiner. Ment. *cap. 2.* & Comp. Theol. *lib. 2. cap. 35.* Odor autem eſt quædam qualitas orta ex temperamento quatuor qualitatum prædominante ſiccitate: & à Seraph. Doct. dicitur vapor *in Opuſc. de reduc. art. & lib. 4. diſt. 49. p. 2. art. 3. quæſt. 1.* dicitur qualitas non abſoluta, ſed emanatio, ideſt non permanens in corpore, vt permanent color, & tangibilis qualitas, ſed exiens ad extra: Et licèt dicatur vapor, non eſt tamen intelligendum, quod ſit ſubſtantia, ſed qualitas vaporoſa promanans à corpore, vbi viget vaporoſa ſubſtantia: Et hinc patet, quare color, & ſiccitas vt plurimùm prædominantur in odore, ſicut humidum in fœtore, quia humiditas eſt cauſa corruptionis.

Medivm autem odoris eſt aër, & aqua (ait Seraph. Doct. in Centil. *cit.*) & de ſe patet: Immutat autem per ſpecies, non ſecundùm eſſe reale: Sic S. Bonauent. *loc. cit.* Patet ex traditis de cæteris ſenſibus. Tum etiam

Digitized by Google

etiam quia exhalationes reales non reperiuntur in quolibet puncto medij, aliter in aula, verbi gratiâ, nihil aëris exiſteret: & tamen in quolibet puncto aulæ percipitur odor, ergo ibi reperitur ſecundùm eſſe intentionale. Tum quia videmus percipi à piſcibus odores in aëre exiſtentes: at ſi eſſent exhalationes veræ, non perciperentur, cùm vt plurimùm à ventis alibi deferuntur.

425. SECVNDA CONCLVSIO quoad guſtum: Hoc organum reſider vt plurimùm in lingua, & palato, præcipuè in cuſpide linguæ: Sic S. Bonauent. in Centil. *part. 3. ſect. 21.* Adſunt enim in lingua duo nerui immiſſi à cerebro vſque ad illius cuſpidem, qui in alios minores per totam linguam diffuſos diuiduntur, & per quos à cerebro tranſmittuntur ſpiritus animales, & ab ipſa ſpecies ad ſenſus internos. Guſtus obiectum eſt ſapor, qui ex Ariſtot. ſic deſcribi poteſt: Sapor *eſt qualitas ſenſibilis ſecunda ex commixtione primarum reſultans humido aqueo ſuper ſiccum terreſtre prædominante, & calore decoquente, potentiam guſtatiuam immutans*: Dicitur, (*qualitas*,) loco generis: Dicitur, (*ſecunda*,) vt diſtinguatur à primis: Dicitur (*ex commixtione quatuor qualitatum*,) vt innuatur qualitates puras elementares non eſſe obiectum guſtus, obidque elementa pura de ſe non eſſe commiſtibilia: Dicitur (*humore aqueo ſuper ſiccum prædominante*,) ad differentiam odoris, in quo ſiccum prædominatur ſuper humidum, & hoc ſiccum debet eſſe terreſtre, non igneum: hoc enim ob ſui raritatem eſt guſtui ineptum: ſicut humidum aqueum non aëreum, ne citò dilabatur, ſicut aër, ſed permaneat ob eius craſſitiem, requiritur etiam calor, vt digerat ſiccitatem, & frigiditatem terream, quæ duæ qualitates extremæ tollunt guſtationem: Dicitur, (*immutans potentiam guſtus*,) vt indicetur ſaporem eſſe obiectum ſenſibile proprium non commune guſtus.

QVOAD medium extrinſecum dicimus cum Seraph. Doct. in Centil. *part. 3. ſect. 21.* eſſe humorem ſaliualem, licèt medium intrinſecum ſit caro, & pellis cooperiens linguam, & maximè cuſpidem: Vnde ſapor humefactus ſaliua immittit ſpeciem in pellem, & carnem, quæque recipitur in organo guſtus cauſans ſenſationem ſui: Addimus ſaporum ſpecies eſſe plures prouenientes ex diuerſa commixtione quatuor qualitatum, & prædominio humidi, quarum extremæ ſunt amarum, & dulce: illud eſt humidum maximè à ſicco ſeparatum: iſtud eſt maximè coniunctum cum ſicco: Dantur & alij ſapores medij, de quibus Vide Conimbric. 2. *de an. quæſt. 1. artic. 2. cap. 10.*

426. TERTIA CONCLVSIO circa ſenſum tactus: Organum tactus eſt neruus, ſeu caro neruoſa, quæ à cerebro in modum retis extenditur per totum corpus, cooperta tamen carne, & pelle extrinſeca: & hæc caro, & pellis eſt medium hujus organi: Sic S. Bonauent. in Centil. *c. t.* & communior cum Ariſt. contra Aliquos aſſerentes eſſe carnem, & pellem ſuprà dictam, quam Nos ponimus pro medio ſenſationis.

PROBATVR: Quia talis neruus, ſeu caro neruoſa & continuatur cum cerebro, & diſtenditur per totum corpus, & eſt ſuſceptiua ſpirituum animalium, qui procedunt à cerebro, & ſicientis

etiam delatiua ſpecierum, & eſt ſufficientis temperamenti ad tactum: ergo.

Obiectvm autem tactus ſunt omnes qualitates tangibiles elementares, vt calidum, frigidum, humidum, ſiccum, rarum, & denſum, leue, & graue, aſperum, & lene: Sic S. Bonau. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. Verum tamen eſt, quod omnes ſecundæ qualitates intantùm ſunt tangibiles, inquantùm conſtant primis quatuor qualitatibus, in quibus ineſt vnica ratio formalis tangibilis, ſcilicet immutatiua complexionis primarum qualitatum, quibus animal conſtat: quæ immutatio fit mediantibus ſpeciebus, vt de aliis dictum eſt: Immutatio autem fit ex excellenti prædominio exiſtente in obiecto, & maximè in primis qualitatibus: nam in ſecundis poteſt fieri etiam in remiſſiori gradu, vt in aſpero, & leni: patet enim experientia, ſi manus eſt intensè calida, non immutari à tactu aquæ calidæ in gradu remiſſiori, benè autem in tactu rei aliqualiter aſperæ, & lenis.

Qvod verò per ſpecies fiat tactus immediatè, patet experientia: vt ſi quis habeat ſuper digitos extenſam pelliculam, adhuc ſentiretur corpus tangibile: ſi accedamus ad ignem, ſentimus calorem ignis, & etiam aëris calefacti: ergo ſi ſentimus per medium externum, id fit per ſpecies, ſed non eſt maior ratio de tactu immediato, cùm qualitates tangibiles ſemper immittant ſuas ſpecies: Videantur Conimbric. in tract. problematum, qui circa hos ſenſus proponunt, & ſoluunt pulcherrima dubia, & valdè curioſa.

Qværes: quomodò differant ſenſus guſtus, & tactus.

Respondetvr conuenire quidem ambo in hoc, quod obiectum vnitur realiter cum medio intrinſeco, & quia in vtroque percipitur, & obſeruatur voluptas: differunt tamen primò in obiecto formali, vt dictum eſt; ſecundò in modo percipiendi obiectum: nam guſtus ſemper percipit obiectum ſimul cum humido, non ſic tactus: tertiò organo: guſtus enim eſt in lingua, & palato, tactus in toto corpore: quartò in fine: nam tactus pertinet ad corpus forinſecus, guſtus ad conſeruandum corpus intus, & tandem quia poſſunt ſeparari, &c. Sic Meldul. *diſp.* 5. *num.* 176.

Et hæc de ſenſibus externis.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS III.

DE ANIMA.

De Senſibus internis.

427. PRÆTER ſenſus externos enumeratos dari aliquem ſenſum internum certum eſt apud omnes Philoſophos, & Theologos, & experientia ipſa ſuadetur tam in homine, quàm in brutis: Recordantur enim ſenſationum externarum, & ad illa obiecta accurrunt, vnde bonum aliquod perceperint, & fugiunt ab eo, vnde malum ipſis venerit: hinc patet etiam dari potentiam ſenſitiuam appetitiuam: quare in re tam certa de an ſit, non eſt tempus fruſtrà terrendum. Hinc.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot ſint ſenſus interni, quæ eorum organa, & operationes,

CIRCA numerum potentiarum ſenſitiuarum internarum eſt maxima varietas opinionum: nam Aliqui reducunt eas ad tres potentias, ſcilicet ſenſum communem, memoriam & iudicatiuam: Sic Picol. Tolet. Faber, Aliique. Alij ad quatuor capita reducunt, ſcilicet ſenſum communem, phantaſiam, æſtimatiuam, & memoratiuam. Sic D. Thom. & Sequac. apud Complut. Alij addunt quintam, ſcilicet imaginatiuam diſtinctam à phantaſia. Vltima tandem opinio vnicam rantùm potentiam recognoſcit, ſolúmque docet diſtingui penes officia, & operationes: eſtque Alenſ. *part. 2. quæſt. 7. memb. 2.* Tatar. Plurimque Aliorum: & eſt Seraph. Doct. vt infrà patebit.

QVOAD organum, ſeu ſubiectum immediatum: Ariſtotelici eam reponunt in corde: Medici in cerebro, & hæc eſt opinio Seraph. Doct. Pro ſolutione

428. PRIMÒ Notandum, quod in aſſignanda ratione diſtinctiua potentiarum internarum variant DD. Aliqui enim diſtinguunt ex diuerſitate cellularum exiſtentium in cere-

bro : Sic Rabeſanus *hic quæſt.* 2. & quia adſunt (ait) quinque cellulæ, ideò & quinque potentiæ realiter diſtinctæ : ſic enim ex diuerſitate organorum externorum arguimus diuerſas potentias realiter diſtinctas : ſic etiam Faber *theor.* 100. Immò & id videtur ſentire Seraph. Doct. nam in Comp. Theol. *lib.* 2. *diſt.* 36. *& deinceps* notat adeſſe in cerebro varias cellulas, & tot, quot ſunt potentiæ internæ, & in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. diuidit potentias ſecundùm partes cerebri : Attamen ſenſus Seraph. Doct. non eſt, quod ex dictis cellulis inferatur diſtinctio realis potentiarum, ſed tantùm quoad manifeſtationem, & diuerſa munera, ad quæ eadem potentia eſt apta : Sic *lib.* 3. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 1. vbi conferens influentiam capitis cum influentia cordis, dicit, quod influentia capitis eſt generalior ſecundùm manifeſtationem, pro eo quod in capite omnes ſenſus apparent, & eminentiorem ſitum habent, & in eo ſunt cellulæ aptæ ad cognoſcendum, & nerui apti ad ſentiendum, & mouendum : vnde Seraph. Doct. aſſignat diſcrimen tantùm quoad manifeſtationem, quæ fit per operationes, non quoad rationem formalem: vnde hæc regula de diſtinctione potentiarum deſumpta à dictis cellulis eſt valdè fallax : vt notat etiam Galenus apud Ruuium *hic num.* 61. qui docet hanc multiplicem diſtinctionem ad alia officia datam fuiſſe à natura, & hoc etiam dato, non hinc neceſſariò inferenda eſt diſtinctio realis, ſed tantùm penes diuerſa officia potentiarum : Hinc

429. Secundò Notandum, quod in eodem obiecto cognito ab inferiori, & ſuperiori potentia plura cognoſcit ſuperior, quàm inferior, ſiue in ordine intellectiuo, ſiue in ſenſitiuo, quod & innuit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt.* Sed clariſſimè S. Thom. *part.* 1. *q.* 78. *art.* 4. *ad* 2. *&* 4. exemplum habemus primò in ſenſu, & in intellectu, & etiam in diuerſis ſenſibus. In intellectu quidem, quia licèt non cognoſcat niſi acceptum per ſenſus, & dependenter ab eis : at in obiecto cognito per ſenſus plura ipſe cognoſcit, quàm ſenſus, vt colorem cognoſcit viſus ſolùm in ratione viſibilis : intellectus verò cognoſcit plura alia, vt eſſe viſibilem, eſſe qualitatem, &c. Idem proportionaliter eſt dicendum de ſenſibus internis : nam ſenſus communis cognoſcit colorem, non ſolùm vt viſibilem, ſed vt viſum, vt diuerſæ naturæ à ſono, & vt delectabilem.

Ratio eſt, quia potentia, quò perfectior, eò altior, & vniuerſalior, & plura ſub ſe comprehendens : hincque patet, quod licèt potentiæ ſenſitiuæ internæ ſint organicæ, tamen quia ſunt perfectiores externis, ideò maiorem vnitatem admittunt, & eò magis, quò exigunt actus ſubordinatos inadæquatos. Et hinc rectè dixit Scotus *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *quæſt.* 3. *part.* 2. §. *ad rationes*, quod ſi potentiæ ſunt ſubordinatæ in eodem genere, tunc potentia ſuperior poteſt continere in ſuo obiecto primo obiectum primum inferioris, ſicque ſenſus communis continet in ſuo obiecto primo obiecta quinque ſenſuum exteriorum, in quo caſu cùm actus potentiæ inferioris, & etiam obiecta ſint inadæquata, non poſſunt ponere diſtinctionem in ſuperiori, quæ tantùm per actus, & obiecta adæquata poteſt ſpecificari : non

Digitized by Google

non enim tanta diſtinctio requiritur in potentiis, ſicut in actibus, quia vna potentia maximè ſuperior poteſt in plures actus ſpecificè diſtinctos: vt patet de intellectu, &c.

Hincqve Seraph. Doct. dixit *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 1. *& per totam*, *& lib.* 3. *diſt.* 23. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod potentiæ vnitas exigit non ſolùm idem obiectum formale, ſed & eandem rationem immutationis actiuæ, & paſſiuæ: & *lib.* 2. *diſtinct.* 19. *dub.* 2. quod potentia diſtinguitur per actus, qui circumplectuntur totam potentiam, ideſt, qui ſit adæquatus, & ita ab illa potentia percipiatur, quod non poſſit percipi ab alia ſub eadem ratione.

430. Tertiò Notandum, quod licèt *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *quæſt. vlt. ad* 2. dicat Seraph. Doct. ſpeciem, quæ à ſenſu defertur ad imaginatiuam, non exire idem genus abſtractionis, non per hoc tamen vult dicere, quod eundem modum immutandi potentiam habeat in ſenſibus externis, & internis: Sed vult dicere, vt ſe explicat *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. quod tam ſenſus externus, quàm internus cognoſcit res non in communi, ſed ſub conditionibus materialibus, ſcilicet indiuidualibus, & ſingularibus. Differunt tamen, quod ſenſus externus percipit res materiales præſente materia eo modo, quo diximus ſuprà ſuo loco; Interni verò res cognoſcunt abſente materia etiam permanenter, & per conſequens perfectiori abſtractione præſcindente à præſentialitate obiecti: Et hinc *lib.* 3. *diſt.* 23. *dub.* 4. dicit, quod ſenſus cognoſcit per ſpecies omninò concretas materiæ, & imaginatio per ſpecies partim concretas, & partim abſtractas: quod dictum in ſuperioribus explicauimus ad ſenſum Seraph. Doct. & in Centil. *part.* 3. *ſect.* 23. dicit, quod ſenſus accipit formas in materia: imaginatio extra materiam: & quia hæc abſtractio importat in eodem genere plures actus inadæquatos: hinc fit poſſe ab vna potentia totali exerceri.

Addit Seraph. Doct. *loc. cit. lib.* 4. *diſt.* 5. *part.* 2. *quæſt.* 1. *ad vltim.* quod abſtractio in anima ſeparata maior, & minor non infert diuerſitatem potentiarum: benè autem in anima, dum eſt coniuncta corpori: ex diuerſa enim abſtractione etiam diuerſificantur potentiæ: vt dictum eſt, &c. His prænotatis.

431. Prima Conclvsio: Potentiarum ſenſitiuarum interiorum organum, & ſubiectum eſt ſubſtantia cerebri, ipſiuſque medulla: Eſt S. Bonauent. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. & in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 34. *& ſeq.* qui licèt recognoſcat diuerſas cellulas in cerebro, non per hoc tamen infertur diuerſitas organorum, vt infrà patebit: eſt & Aliorum *ſuprà cit.* Meldul. item *diſp.* 5. *quæſt.* 8. *art.* 5. Serbel. *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 14. Bagatæ. Ruuij *hic* Aliorumque contra Ariſt. recognoſcentem cor pro ſubiecto.

Qvod verò ſit opinio Seraph. Doct. elicitur ex eo, quod *lib.* 2. *diſt.* 20. *dub.* 6. docet, quod anima, dum eſt in corpore, complexionem corporis imitatur, & obid infantia, quia eſt mollis, & complexio cerebri fluida, ideò non poteſt eſſe ibi fortis impreſſio ſpecierum, nec fortis conuerſio ſuper illas: hinc totum cerebrum recognoſcit pro organo operationum internarum animæ.

Digitized by Google

Probatvr autem ex Ruuio: Quia ex vſu anathomicæ artis conſtat neruos à cerebro deriuari, in eoque coniungi, cor verò non attingere: à medulla enim cerebri ſpinali, quæ eſt quædam ſubſtantia alba in medio cerebri poſita parùm durior, ſexaginta paria neruorum promanant diſtributa per totum corpus, & ſeptem paria à parte anteriori ad ſenſus externos, nempè duo optici, ſeu viſorij ad oculos, & alij duo motorij, quibus mouentur vndequaque, & deinde duo pro quolibet alio ſenſu, cum hoc tamen, quod ad ſenſum tactus diſtribuuntur tanquam in ramos per totum corpus. Tum etiam quia læſa phantaſia applicantur remedia capiti, non cordi: patet etiam ex fumoſitatibus aſcendentibus ad cerebrum, quæ impediunt operationes internas.

432. Secvnda Conclvsio: Potentia ſenſitiua cognoſcitiua interna eſt vnica tantùm ſecundùm ſpeciem, & numerum, multiplex verò ſecundùm officia, & actus: Eſt Plurimorum ſupracit.

Prima pars patens eſt ex S. Bon. nam vt plurimùm omnes potentias internas ſenſitiuas vocat vnico nomine imaginationis, vt videre eſt *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4 *ad* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. *& lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 2. *arg. vlt. ad oppoſitum* confundit ſenſum communem cum imaginatiua, & *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. *& lib.* 4. *diſtinct.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. *&* in Cent. *part.* 3. *ſect.* 23. *&* in Itiner. ment. *cap.* 2. verum quidem eſt, quod in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 36. *ad* 40. omnes potentias internas enumerat, & maximè *in cap.* 40. dicit, quod memoria incipit à ſenſu communi, & imaginatione, & completur potentia in ſeipſa: & in Centil. & in Comp. Th. *cit.* eas reducit ad quinque capita, ſuntque ſenſus communis, vis imaginatiua, vis æſtimatiua, phantaſia, & memoria, cui addit reminiſcentiam in rationalibus: ſed talis enumeratio eſt deſumenda penes officia, & actus diuerſos, cùm *in ſuprà cit. locis* ipſas confundat in vnum: Vnde in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. dicit, quòd imaginatio aliquando dicitur ſenſus communis, aliquando imaginatio, aliquando memoria ſecundùm diuerſa officia, & actus: & hinc conformiter ad hoc dictum notat *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 2. *dub.* 3. quòd iſtæ potentiæ ſenſitiuæ internæ in vnum coincidunt integrantes quaſi vnum perfectum poſſe circa iſta ſenſibilia, & ideò notanter appellat iſtas nomine virium, non verò potentiarum: quia, vt notat *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fine corp.* eadem potentia habens diuerſos actus dicitur habere diuerſas vires, non verò diuerſas potentias, quia potentia nominat entitatem diſtinctam ab ipſa ſua radice: quibus

Probatvr primò: Quia non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, ſed nulla eſt neceſſitas multiplicandi iſtas potentias: ergo.

Probatvr Min. Quia ſicut non multiplicatur ob hanc rationem intellectus, licèt habeat diuerſos actus etiam ſpecie diſtinctos eo, quod potentiæ ſuperiori id ex ſua perfectione competit, ſic & potentia interior ſenſitiua, cùm ſit ſuperior externis ſenſibus, poteſt multiplicem actum producere.

Probatvr ſecundò: Potentiæ, quæ habent idem obiectum, & eundem modum immutationis, non

Digitized by Google

diſtinguuntur inter ſe,niſi penes munera, vel actus diuerſos, ſed potentiæ internæ ſenſitiuæ ſunt huiuſmodi:ergo:Maior eſt certa,quam & ſupponit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. *fund.* 1. *& pluribus aliis locis.* Minor probatur: Potentiæ ſenſitiuæ internæ habent pro obiecto rem ſingularem ſenſibilem, à qua immutautur per ſpeciem præſcindentem à præſentialitate obiecti: ergo habent idem obiectum, & eundem modum immutationis.

Respondent Aduerſarij, quòd licèt omnes potentiæ interiores recipiant ſpecies eiuſdem rationis, non tamen circa eas eodem modo negotiantur: nam ſenſus communis recipit, & diſcernit varias ſpecies, ſed non retinet vt aliæ potentiæ: & harum aliqua retinet ſpecies rerum vt præteritarum, aliqua non: quæ omnia indicant diuerſitatem formalem in obiecto, & in ratione immutatiua.

Contra: Quia hoc diſcrimen eſt accidentale non per ſe in obiecto, cùm omnes potentiæ æqualiter abſtrahant ſpecies ab obiecto vt abſente:præteritio enim nihil addit ad abſtractionem rei abſentis: Immò omnes ſenſus, cùm immutentur ab obiecto vt abſente, conueniunt etiam in ratione præteriti.

Qvare optimè notat Seraph. Doct. in Comp. Theol. *cit.* ſenſum communem appellari duobus nominibus, ſcilicet ſenſus, & communis iuremeritò, ſcilicet nomine ſenſus, quia eius munus eſt recipere ſpecies præſente materia, cùm ad ipſum, vt ad centrum reducantur omnes ſenſus externi: item nomine communis, qui habet iudicare ſenſata, eaque ad inuicem comparare, & diſcernere inter ſe, vt abſtracta à præſentialitate materiæ: quæ ratio eſt communis cæteris ſenſibus: & hinc dicitur communis, ſcilicet ſenſibus externis, & magis internis.

433. Obiicies primò: Obiecta horum ſenſuum habent diuerſos modos immutandi potentiam, & ſenſus item habent diuerſa organa, & diuerſos actus: ergo diſtinguuntur ſpecificè, & realiter.

Probatvr antecedens quoad obiecta: Senſus communis percipit ſenſibilia præſentia: cæteri abſentia, & inter hos aliqui percipiunt ea vt præterita, vt memoria: alij præſcindunt à præteritione.

Qvoad organa: quia ſunt in diuerſis cellulis, vt patet ex Anathomia, & aduertit etiam Seraph. Doct. *ſuprà cit.* habent enim diuerſa temperamenta: ergo.

Respondetvr negando abſolutè antecedeus: ad probationem reſpondetur ex S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 23. *dub.* 4. omnes ſenſationes horum ſenſuum internorum conuenire in hac ratione formali obiectiua, quatenùs percipiunt per ſpecies partim concretas materiæ, & partim abſtractas, quod ſuprà explicauimus, ſcilicet concretas, ideſt repræſentantes rationes indiuiduales: abſtractas, ideſt, præſcindentes à præſentialitate obiecti: quæ ratio etiam competit ſenſui communi, vt dictum eſt, & infrà magis explicabitur, & ob id omnes præſcindunt à præteritione, & abſentia.

Et ad id de cellulis Reſpondetur totum cerebrum eſſe organum horum ſenſuum: ſed quia ſenſus internus habet multiplicem vim, & actus diuerſos, quippè qui eſt ſuperior, & ſublimior ſenſibus externis, qui

Digitized by Google

actus ſunt ſubordinati, & per ſe inadæquati, vt patet etiam in intellectu.

Hinc etiam iſti actus exigunt diuerſitatem temperamentorum in tota illa ſubſtantia cerebri, ita quod in vna parte habet maiorem humiditatem, & in alia maiorem ſiccitatem, ſed tamen non in ſummo, ſed in eſſe refracto, & ſecundùm vnum, & intra eundem ordinem ſpecificum per magis, & minùs tantùm variando.

Dices S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *art.* 1. *art.* 2. *q.* 4. *ad* 2. docere ſpecies ſenſuum externorum & internorum non exire idem genus abſtractionis: ergo etiam iſti externi cum internis conſtituent vnicam potentiam.

Sed iam reſponſum eſt huic difficultati, & ſatisfactum eſt explicando mentem Seraph. Doct. *ex lib.* 4. *diſtinct.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. vbi notat conuenire omnes in hoc, quod non abſtrahunt à ſingularitate, ſed poſteà differunt in abſtractione à præſentialitate.

Obiicies ſecundò: Quia in aliquibus animantibus aliqua ex his potentiis deeſt: ergo ſignum eſt diſtinctionis realis.

434. Respondetvr negando antecedens: licèt ex defectu diſpoſitionum non adſint actus: nam etiam nutritiua habet plures actus, quorum aliqui in aliquo viuente deficiunt.

Obiicies tertiò Ariſtot. diſtinguere inter phantaſiam, ſiue imaginatiuam, & ſenſum communem: Sic 2. *de an. t.* 155. & probat etiam hanc differentiam tum ratione obiecti, quia ſenſus communis immediatè immutatur à ſenſu externo in actu: tum ratione modi immutandi, quia ſenſus communis percipit ſenſibilia externa, vt præſentia ſunt.

Phantasia verò mouetur mediatè, & præſcindit à præſentia obiecti: tum ratione organi: quia organum ſenſus communis habet dominium humiditatis: eſt enim ordinatum ad facilè recipiendum ſpecies: in organo verò phantaſiæ præualet ſiccitas, quia eſt ordinata ad retinendas ſpecies: ſicuti & cætera organa aliarum potentiarum differunt in prædominio alicuius qualitatis, vt infrà dicetur, vt docet Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 36. *& deinceps*: tum & ratione actuum adæquatorum diuerſorum: quod enim vna operatur, non poteſt alia operari: ergo concurrunt omnia requiſita ad diſtinctionem ſpecificam potentiarum.

Respondetvr ex Meldul. *cit. num.* 296. Ariſt. *in lib. de mem. & remin. cap.* 1. *in fine* docere oppoſitum: dicit enim, quod phantaſiæ ſpecies ſenſibilis phantaſiæ eſt paſſio ſenſus communis: & hinc ſequitur pro eodem ſumere ſenſum communem, & phantaſiam: vnde ad textum ſuprà allatum reſpondent interpretes ibi Ariſt. non conſiderare potentias ſecundùm ſe, ſed actus, & munera ipſarum: ſicque verum dicit, & nihil contra Nos: Ad alias rationes adductas in obiectione

Respondetvr ad primam partem negando fieri diuerſo modo immutationem in ſenſibus internis: quia, vt dictum eſt, omnes præſcindunt à præſentia obiecti, & ſi ſenſus communis recipit ſpecies externorum ſenſuum actu ſentientium, id ei eſt per accidens, & concomitanter tantùm, ideſt cognitio ſenſus communis eſt abſtractiua, cui concomitatur

Digitized by Google

ratur intuitiua ſenſus externi: Vnde hac ſolùm ratione dicitur ſenſus (vt ait S. Bonauent. *cit.*) dicitur verò communis, quatenùs eſt idem cum phantaſia, ſcilicet prout preſcindit ab intuitiua cognitione: & hinc patet reſponſio ad ſecundam partem, negatur enim habere diuerſa obiecta. Et quoad tertiam partem de varietate temperamenti cellularum cerebri iam patet reſponſio ex ſuprà traditis: nam illæ diſpoſitiones exiſtentes in variis partibus cerebri nec ſunt oppoſitæ, nec ita annexæ, vt non poſſint mutari: patet id experientia aliquos ſtatim recipere ſpecies, eaſque tenaciter retinere: alios ex oppoſito, vnde tales qualitates variantur ſecundùm magis, & minus, & obid nec ſunt quilibet per ſe actus adęquari, ſed ſubordinati ad integrandum vnum perfectum poſſe (vt ait in ſimili S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 24. part. 2. dub. 3.*)

INSTANT Aduerſarij (& eſt potiſſimum argumentum) æſtimatiua percipit res inſenſatas, verbi gratiâ, conuenientiam, & diſconuenientiam rerum, ſenſus communis, & phantaſia tantùm res ſenſatas: ergo habent munera omninò diſparata: ſed negatur obid inferri diuerſitatem potentiarum, quod infrà patebit in ſeq. quæſt. nam, vt dicetur, potentia interna non poteſt percipere inſenſata, niſi priùs percipiat ſenſata, ſeu res, quibus conueniant talia prædicata inſenſata.

QVÆSTIO II.

Quodnam ſit obiectum potentiæ ſenſitiuæ cognitiuæ.

435. QVIA certum eſt ſenſus internos percipere obiecta ſenſuum externorum, & patet experientia, nempè irrationalia percipere differentias rerum externarum ab externis ſenſibus perceptarum: & quia in homine intellectus non immediatè mouetur à ſenſibus externis, ſed gradatim procedendo ad ſenſus internos: Præterea etiam adſunt affectiones, ſeu proprietates, quas Seraph. Doct. appellat nomine intentionum ad differentiam ſpecierum, quas appellat imagines: vnde *lib. 2. cap. 38. & 39.* in Com. Theol. appellat, inquam, eas nomine intentionis, quia ſunt quid maximè abſtractum à ſenſatione, & differens ab ipſis ſpeciebus: quare in his rebus ſenſibilibus, quæ non cadunt ſub ſenſu ſaltem immediatè, vt ſunt conuenientia, & diſconuenientia, priuationes, negationes, amicitia, odium, &c. dicuntur communiter inſenſata, ſicut & ſunt ipſæ ſenſationes ſenſuum tum internorum, tum externorum: habent enim potiùs eſſe ſpirituale, vel abſtractum: hinc difficultas maxima eſt, an intra rationem obiecti horum ſenſuum internorum cõprehendantur iſta inſenſata, & ſi cognoſcuntur: an cognoſcãtur immediatè per proprias ſpecies: an per ſpecies rerum ſenſatarum: an experimento: & an cognoſcant etiam proprias ſenſationes ſentiendo ſe ſentire: quod etiam examinabitur de

ſenſatio-

Digitized by Google

ſenſationibus in ordine ad ſenſus externos : & hac occaſione quæritur etiam , an animalia irrationalia habeant prudentiam , vel aliquem diſcurſum operando propter finem intentum. In hac quæſtione quot capita, tot ſententiæ.

PRIMA Opinio denegat ſenſibus internis perceptionem inſenſatorum, verbi gratiâ , ſenſationum ſenſuum externorum rerum conuenientiam.

SECVNDA Opinio concedit ſenſus internos percipere hæc inſenſata , & ſenſationes proprias , & externorum ſenſuum , ſed mediante ſpecie immiſſa à rebus , & actu elicito ab ipſo ſenſu : Sic Multi cum Meldul. Aliqui ad ſolum inſtinctum reducunt actus per ordinem ad hæc inſenſata.

TERTIA Opinio admittit ſpecies inſenſatorum in brutis , & ipſa percipere hæc inſenſata mediis talibus ſpeciebus , obidque & percipere ſenſationes tum aliorum ſenſuum , tum & proprias : & hanc eſſe Seraph. Doct. vel conformiorem ſuis principiis demonſtrabo : Pro ſolutione quæſtionis

436. PRIMÒ Notandum,& ſupponendum , quod ſuprà traditum eſt *in tract.* 1. huius ſecundæ partis de ſpeciebus, nempè quamlibet rem corpoream creatam habere vim generatiuam ſuæ ſimilitudinis , immittique plures ſpecies , verbi gratiâ , ſenſibilium communium, ſubſtantiarumque ſimul cum ſpeciebus accidentium ſenſibilium propriorum , & ab iſtis illas modificari , & percipi à potentiis internis per modum vnius , quod & dicendum eſt etiam de ſenſationibus externorum ſenſuum : vnde ſpecies coloris, quæ immittitur ab ipſo, modificatur etiam per ipſius ſenſationis ſpeciem , quod ſimul cum ipſa recipiatur : & ratio eſt , vt ait Ruuius *lib. quæſt.* 3. *num.* 84. quia ſenſus internus non percipit obiecta ſenſuum externorum , niſi vt ſenſata ab ipſis externis , obidque & ſimul modificata , per ſenſationis ſpeciem per modum vnius percipiuntur obiecta.

437. SECVNDÒ Notandum , quod cùm triplex appetitus in vniuerſum inueniatur , vt notat S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 3. *quæſt.* 1. nempè rationalis , naturalis , & ſenſitiuus : adeſt etiam triplex lumen directiuum dictans , & veluti oſtendens , ſimulque mouens rem ad conſequutionem obiectorum talium appetituum:vnde in naturalibus puris hoc regimen directiuum eſt quædam inclinatio , ſeu pondus , ſeu intentio , quæ potiùs eſt quid paſſiuum : In rationalibus eſt quoddam lumen iudicatorium dirigens tum in cognoſcendo , tum in operando , quod lumen eſt innatum, & in anima impreſſum à Deo à ſui origine : quod Seraph. Doct. appellat modò nomine luminis, modò ſpeciei impreſſæ , modò habitus naturalis, modò lucis innatæ : Sic *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1, *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vlt. & fund.* 3. *& quæſt.* 3. *ad* 4. *& pluribus aliis locis :* de quo lumine agemus in ſequentibus ſuo loco : quod lumen , prout in ſe conſideratur, dicitur ſpecies, ſed prout eſt in anima , eſt veritas ipſam animam informans.

IN ſenſitiuis poſteà adeſt lumen, ſeu regimen medio modo ſe habens infra libertatem , & ſupra neceſſitatem dictans , & excitans bruta ad apprehendendum ſibi vtilia , & ad fugiendum noxia : & hoc lumen ab aliis communiter appellatur inſtinctus naturalis : à Guarino *diſput.* 10. *de an. exp.* 6. appellatur nomine ſpeciei

Digitized by Google

ſpeciei idealis ab humoribus naturalibus, complexioneque in phantaſia excitatæ, docetque talibus ſpeciebus animalia tali ritu opus ſuum exercere: ab aliis dicuntur ſpecies inſenſatæ: Sic Arriaga *infrà citat.* Vnde S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *artic.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.* notat ex authore de cauſis prop. 11. *&* 16. quod anima rationalis creatur in vmbra intelligentiæ (ſcilicet Angelorum) & ſenſibilis in vmbra rationalis ex hoc, quod anima rationalis in cognitione deficit à cognitione Angelica, & ſenſitiua à cognitione rationalis: & ideò ſecundùm indigẽtiam vniuſcuiuſque à Deo donatur ſecundùm inſtinctum propriæ naturæ: vt etiam innuit in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 39. & in Centil. *part.* 3. *ſect.* 21. vbi notat, quod Imaginatio in brutis dicitur æſtimatiua, vel iudicatiua, ſecundùm quam dicimus ſagacitatem, & prudentiam eſſe in brutis ſecundùm propriam vniuſcuiuſque naturam: quæ tamen in homine, cùm ſit aſſociata cum ratione, multiplicatur ſecundùm diuerſitatem eorum, de quibus fit ratiocinatio: at in brutis, quia eſt abſque ratione, ideò non multiplicatur, ſed tantùm operatur vno modo ſecundùm inſtinctum naturæ cuiuſque.

438. Tertiò Notandum, quod procedendum eſt proportionaliter circa hoc lumen directiuum potentiæ ſenſitiuæ, ac dicitur de lumine innato rationalium: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 2. *q.* 2. illud lumen iudicatorium, ſeu ſpecies impreſſa in anima, cùm dicatur ſpecies vt comparatum intellectui, & comparatum obiecto dicatur veritas, habet vim repræſentatiuam veritatum ſpiritualium, verbi gratiâ, virtutum Dei, intellectionum, cognitionis primorum principiorum: attamen requiritur vlteriùs immiſſio, & receptio in intellectu ſpecierum ipſorum terminorum explicantium talium principiorum primorum veritates.

Pari modo dicendum de illo lumine innato, & directiuo potentiæ ſenſitiuæ reſpectu inſenſatorum: ad hoc enim vt repræſentet phantaſiæ talia inſenſata, requiritur concurſus ſpecierum obiecti ſenſati, quæ cùm ſit virtus eiuſdem obiecti, habet repræſentare obiectum non ſolùm quoad ſenſibilitatem, ſed & adiuta ab illo lumine innato tanquam à cauſa principali habet producere ſpeciem affectionum eiuſdem obiecti concurrente eadem phantaſia, & cum ſpiritibus etiam animalibus, qui, vt dicit Seraph. Doct. *in Opuſc. de reduc. artium*, habent naturam luminis, ſcilicet conformitatem cum ſuprà dicto lumine, quod appellatur etiam lumen cognitionis ſenſitiuæ ab eodem Seraph. Doct. quam doctrinam licèt ex diuerſis principiis tradunt etiam ex parte Guarin. *cit.* Arriag. in Phyſ. *diſp.* 8. *ſect.* 6. *ſubſect.* 12. *num.* 71. *&* *de an. diſputat.* 6. *ſect.* 1. *num.* 100. *& ſeq. vltim. editionis*: pro qua faciunt etiam ea, quæ in Phyſ. tradidimus ex Seraph. Doct. *lib.* 2. de Cauſa finali *quæſt.* 5. His poſitis

439. Prima Conclvsio: Senſus tam externi, quàm interni percipiunt proprias ſenſationes, & hoc primis actibus, & actu directo, non reflexo: Eſt plurium Philoſophorum apud Ruuium *hic quæſt.* 4. Arriag. *diſputat.* 6. *ſect.* 1. *ſubſect.* 12. *num.* 102. *&* 103. Guarin. *diſputat.* 7. *exp.* 6. §. *ſexta Concluſ.* Morandi *tr.* 3. *quæſt.* 9. *num.* 374. & Plurium Alio-

Digitized by Google

rum, quæ & infertur ex principiis Seraphicis ſuprà traditis in fundamentis.

Probatvr primò ex doctrina tradita ex Seraph. Doct. *lib.2. diſtinct.8. part. 1. quæſt. vltim. ad vltim.* Senſus tam externus, quàm internus non ſolùm recipit in ſe ſpeciem, ſed iudicat etiam de tali receptione: ſed hæc eſt ſenſatio: ergo percipit ſenſationem. Tum quia ſpecies eſt virtus obiecti percepti: ergo facit ad percipiendam perceptionem obiecti: ſed hæc eſt ſenſatio: ergo. Tum quia ſenſatio ipſa eſt entitas realis ſuæ ſimilitudinis productiua. Tum quia ſequeretur, ſi non perciperent ſuas ſenſationes, quod non differrent ipſorum operationes à non ſentientibus, quod eſt falſum ex tradit. ſuprà ex Seraph. Doct. *in 2. Notab.*

Probatvr ſequela: Non ſentientia producunt ſolùm ſuos actus, nec ab ipſis afficiuntur, cùm ſint tranſeuntes, ſed ſentientia & producunt, & afficiuntur per ſuos actus, quia ſunt immanentes: ergo & ſuas potentias productiuas denominant ſentientes tales actus.

Dices: potentias affici per ſuos actus, quos recipiunt: ſed hoc pacto non rectè infertur ſe ſentire proprios actus: nam etiam hoc pacto cor, pulmo, & alia membra non ſentientia afficiuntur ab ira, riſu, afflictione, & ſimilibus, & tandem non per id dicuntur percipere ſuas ſenſationes.

Contra: Quia hæc ſenſatio, ſeu perceptio eſt iudicatiua: vt dicit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 8. citat.* eſt enim coniuncta cum actu, quo percipit ſenſus ſe immutari, & tunc accingit ſe ad operandum: ſed id non poteſt eſſe abſque perceptione ſenſationis: ergo eſt diſpar ratio de cæteris membris, ac de ſenſibus.

Probatvr aſſumptum: Quia pupilla abſque vllo imperio vel voluntatis, vel imaginationis ſe reſtringit, & dilatat pro exigẽtia lucis, & obiecti: animalia erigunt aures, oculos figunt: ergo ſignum eſt ſenſus percipere affectionem illarum ſpecierum in ſe factam: promit enim eos actus, qui magis ſunt apti ad ſuſcipiendam ſenſationem.

Hinc dicendum eſt hanc ſenſationem ſenſationis haberi per irradiationem dictam luminis innati, & per ſenſum concurrentem ſimul cum ſpecie obiecti.

440. Secvnda Conclvsio: Senſus interni percipiunt inſenſata, ſeu affectiones inſenſatas ſuorum obiectorum, & hoc primis actibus: Eſt ſuprà *cit.* DD. & infertur patenter ex principiis Seraphicis ſuprà allatis.

Probatvr primò: Quia adſunt omnia neceſſaria ad perceptionem talium inſenſatorum: ergo.

Probatvr antecedens primò ex parte potentiæ: Quia ſicut appetitu, adeſt naturalis inclinatio in obiectum ſibi conueniens, & ad noxium fugiendum: ergo in potentia cognoſcente adeſt lumen innatum naturaliter dictans, & excitans ad perceptionem talis conuenientiæ, & diſconuenientiæ: Sic ex S.Bonau. *lib. 2. diſt. 39. cit.*

Probatvr ſecundò ex parte obiecti: Nam potentia ſenſitiua interna recipit ſpecies proprij obiecti: ſed hæc eſt virtus repræſentans idem obiectum eo modo, quo requiritur ad naturam talis potentiæ: ergo poteſt virtute luminis innati tanquam cauſæ principalis, & propria virtute

Digitized by Google

immiſſa ab obiecto fieri immediata perceptio talium affectionum: ſunt enim proprietates obiecti, & ſpectantes ad integritatem potentiæ. Tum quia ad Diuinam prouidentiam ſpectat tribuere vnicuique proprium modum operandi, ſecundùm quod eſt neceſſarium ad vitam tuendam, & ad propagationem propriæ ſpeciei: quod & adnotauit D. Thom. apud Arriag. *cit.*

Respondet Meldul. *num. 266.* negando ad talem perceptionem requiri ſpecies inſenſatas, ſed ſufficere ſympathiam, & antipathiam naturalem, ſeu inſtinctum, & quod potentia cognoſcat obiectum conueniens naturaliter, non verò formaliter, vt eſt conueniens: Sed

Contra: Quia non explicat, quid ſit hæc antipathia, & inſtinctus: vel enim ſpectat ad potentiam cognitiuam: vel ad appetitiuam: non merè ad appetitiuam, cùm hæc ſit cæca, & requirat lumen oſtendens obiectum, quod feratur in id, quod ſibi eſt naturale: ergo ſpectat etiam ad potentiam cognitiuam: ergo eſt quid ſuperadditum, & hoc eſt lumen innatum ſuprà dictum. Et ad id de cognitione materiali: Potentia cognoſcit obiectum ſibi conueniens, ſed conuenientia non eſt obiectum ſenſus, ſed tantùm ſenſibilitas ſecundùm Aduerſarios: ergo non cognoſcit obiectum conueniens, ſed indiſcriminatim tantùm rationem ſenſibilitatis, ſed hoc eſt falſum.

Probatvr experimento: Quis enim dicet, (vt ait rectè Arriaga,) quando oſtendo panem cani, & ille ad me accedit, tunc nihil cogitare de pane vt ſibi conueniente, nec velle ſe mouere, vt panem comedat vt ſibi vtilem? Et dum baculo illum à me repello, quis credet illum non fugere baculum vt ſibi noxium? alioquin idem eſſet ipſorum ſentientium motus, ac motus lapidis ad centrum.

Probatvr tertiò: Intellectus cognoſcit ipſam conuenientiam: ergo & phantaſia: nihil enim poteſt cognoſcere intellectus, niſi id, circa quod verſatur phantaſia.

Addimvs ſenſus internos cognoſcere etiam priuationes, & negationes, idque non directè, ſed per ſpecies rei oppoſitæ, verbi gratiâ, lucis, & actu quodam diuiſiuo: Sic ex S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 38. art. 1. quæſt. 1. ad vltim. & lib. 3. diſtinct. 23. dub. 4.* ſic ſpecies vituli mouet vaccam ad cognitionem, & appetitum ad amorem: & quia non adeſt cognitio viſiua in oculo, hinc Senſus communis percipit vitulum abſentem, & non præſentem.

441. Obiicies primò: Species conuenientiæ non poteſt ab obiecto ſenſibili emitti, nec ab alia cauſa: ergo à ſolo Deo: Sed id eſt merè voluntarium: ergo.

Respondetvr primò negando antecedens abſolutè: producitur enim in ſenſu interno adiutorio luminis innati, & ſpeciei externæ, quæ, cùm ſit virtus obiecti, concurrit ſimul cum dicto lumine ad producendas affectiones obiecti.

Instat Meldula: Illa ſpecies, qua producitur cognitio, verbi gratiâ, in Phantaſia ouis diſconuenientiæ lupi, erit eiuſdem rationis cum ſpecie, quam habet lupus de alio lupo, & tamen non percipit talem diſconuenientiam: ergo aliundè debet percipi.

Digitized by Google

Respondetur negando antecedens: Diuerſum enim eſt lumen innatum in oue, & in lupo, & cùm talis cognitio principaliùs proueniat à lumine innato, minùs principaliter à ſpecie ſenſibili: hinc & habet ſecundùm diuerſa lumina repræſentare diuerſa.

Instat ſecundò: Conuenientia hæc eſt relatio, ſed relatio non poteſt percipi abſque diſcurſu, qui eſt proprius tantùm homini: ergo.

Respondetur negando Maiorem: Eſt enim quid abſolutum, quia conſiſtit in ratione boni appetibilis, licèt explicetur per relationem, & includat relationem tranſcendentalem: nam, vt notat rectè Seraph. Doct. *l.* 2. *c.* 38. in Comp. Theol. non eſt neceſſe, vt animal apprehendat, quid ſit conuenientia, amicitia, ſed tantùm illud obiectum vt ſibi commodum, vel noxium.

442. Obiicies ſecundò: Senſatio propria eſt extra Sphæram obiecti ſenſus interni; ergo non poteſt percipi.

Probatur antecedens: Senſus organicus ſolùm poteſt immutari per id, quod recipitur in organo ab extra: ſed ſenſatio propria eſt intranea

Respondetur negando antecedens: Ad probationem reſpondetur negando antecedens abſolutè. Tum etiam quia in percipiendo ſenſationes externorum ſenſuum percipit ea, quæ ſpectant ad obiecta ſenſibilia ipſorum, in percipiendo proprias percipit etiam quid ſenſibile trahens originem à ſenſationibus externis. Tum etiam quia iſtæ ſenſationes ſunt productiuæ propriæ ſpeciei

Obiicies tertiò: Senſus non ſunt ſuper ſe reflexiui: ergo nec poſſunt percipere proprias ſenſationes.

Respondetur hanc eſſe potiorem difficultatem in hac Sententia: nam certum eſt, quod, vt rectè docet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad vlt. & diſtinct.* 37. *part.* 2. *art.* 2. *queſt.* 1. *ad vlt. & lib.* 2. *diſt.* 35. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 3. *& diſt.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *in corp. in fine*: ſolùm illæ potentiæ, quæ non dependent ab organo in operari, & à materia extenſa, poſſunt reflectere ſe ſuper ſe, & ſuper actus ſuos: reflexio enim eſt eleuatio alicuius totius extra, & ſupra potentiam, vel ſubiectum, qua eleuatione poteſt ferri in ſeipſum, vel in actus ſuos per nouum actum, quaſi circulum abſoluendo: vt patet exemplo reflexionis lucis, & hæc eſt perfectè in potentiis inorganicis ob ſui immaterialitatem, immunitatemque à materia extenſa: At organicæ non poſſunt habere talem reflexionem, cùm conſtent ex duabus partibus diuerſis, ſcilicet ex virtute animæ, & organo corporeo, in quo fit receptio ſpeciei, licèt actus ſit totius coniuncti: Attamen cùm receptio fiat in organo anima informato, obidque ſenſitiuo modo, cùm actus ſit totius coniuncti, actu directo debet ſentire ſe ſentire, & immutari: Hinc

Respondetur concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequens: duplex eſt ſenſatio, altera pura receptio, qua organum immutatur, & de hac concedo cõſequentiam: altera ſenſatio eſt illa receptio coniuncta cum quodam actu, quo coniunctum percipit ſe immutari, & ſecundùm quam immutationem ſpecierum accingit ſe ad operationem, & de hac nego conſequentiam: Hanc doctrinam tradit Seraph. Doct. ſubtiliſſimè

Digitized by Google

liſſimè *lib. 2. diſtinct.* 8. *part.* 1. *quaſt. vltim. ad vltim.* vbi dicit, quod hoc diſcrimen eſt inter viſionem factam ab Angelo in corpore aſſumpto à viſione oculi ſentientis, & viui: quod in prima adeſt receptio ſpeciei in oculo, ſed non in potentia alligata corpori, & hæc non eſt vitalis in oculo, animalis verò eſt receptio ſic in oculo, quod etiam in potentia; ſed eſt principaliter ratione organi, & iudicium eſt ratione potentiæ in organo, non tamen præter organum: ideò & receptio, & iudicium eſt totius coniuncti, licèt ex diuerſa ratione: & hinc cùm adſit iudicium in perceptione, & immutatione, neceſſariò ſenſus ſentit ſe ſentire.

Dices: Ergo ſi ſenſus attingit propriam ſenſationem, hæc erit obiectum vt quod, ſed id non poteſt fieri abſque reflexione totius in actum: ergo erit reflexio perfecta.

Respondet Morandus *cit.* negando ſequelam maioris: cùm enim non ſit reflexio propria, & perfecta, ſenſus non poteſt ferri in ſenſationem propriam vt quod: ſed tantùm vt quo: ideſt illa actione, qua fertur in obiectum vt quod, percipit etiam ſenſationem, qua fertur in ſuum obiectum vt quod: quia, vt dictum eſt, recipiendo ſpeciem, ſentit ſe immutari, & accingit ſe ſimul ad ferendum ſe in obiectum tali ſenſatione.

Dices cum Conimbric. *lib.* 3. *cap.* 3. *quaſt.* 1. Senſatio non eſt obiectum, nec continetur intra ſphæram ſui obiecti, cùm ſit quid ſpirituale: ergo: obiectum enim viſus eſt color, non viſio: ergo.

Respondetvr diſtinguendo antecedens: Senſatio non eſt obiectum ſenſus vt quod, concedo: vt quo, nego: obidque negatur non contineri intra ſphæram ſui obiecti: & id maximè verum de ſenſibus internis. Et ad id, quod ſenſatio non eſt ſenſibilis, ſed quid ſpirituale.

Respondetvr non eſſe ſenſibilem vt quod, concedo: vt quo, nego: & licèt entitatiuè non ſit corporea, & ſenſibilis: tamen adeſt proportio inter potentiam ſentientem, quæ eſt ſpiritualis, & ipſam ſenſationem: Et hinc

443. Tertia Conclvsio: Senſus internus habet aliquale iudicium, ſeu quendam diſcurſum, licèt imperfectiſſimum, qui ab aliis appellatur ſagacitas: ab aliis prudentia ſenſitiua: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 8. *ſuprà cit.* & in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 39. dicentis, quod hanc vim phantaſiæ multi dixerunt eſſe aliquid rationis, ſed dicimus non eſſe veram electionem, ſed aliquid ſimile.

Vt autem intelligatur ſenſus huius Concluſionis, & ſimul probetur: Aduerte ex Scoto apud Meldul. *num.* 275. quod iudicium tripliciter poteſt ſumi: primò pro cognitione certa rei etiam ſimplicis, & de hoc loquitur S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *quaſt. vltim. ad vlt.* ſecundò pro cognitione ad inuicem vnitorum, vel diſtinctorum, quod fit per quandam collationem imperfectam, & materialem attingendo extrema vel vnita, vel diſtincta, adeſt per modum vnius, vel quod vnum non eſt aliud, & de hac collatione agit S. Bonauent. *lib.* 3. *diſtinct.* 24. *artic.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 3. *& lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quaſt.* 1. *ad* 3. tertiò pro actu vero, & propriè collatiuo, ideſt compoſitiuo, vel diuiſiuo attingen-

do & connexionem diſtincti, & differentiam, & in hoc propriè interuenit diſcurſus, qui eſt progreſſus intellectus à cognitione vnius propoſitionis ad aliam per vim inductiuam: Vnde requiritur neceſſariò cognitio plurium propoſitionum, & multiplex actus cum inductione ab vno noto ad aliud cognoſcendum, & hoc tertium iudicium completum certum non ineſſe in brutis, ſed tantùm primum, & ſecundum, & hoc ſecundum etiam imperfectò modo.

Probatvr autem: Tum quia æſtimatiua componit plura diuerſa, vt montem aureum: Phantaſia confert vnum cum alio attingendo conuenientiam, vel diſconuenientiam: ſic & S. Bonauent. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 38. & 39. Sic & videmus animalia eligere bonum, & reiicere noxium: canem quærentem in triuio færam, & olfactu percipere non pertranſiſſe per duas vias, & abſque olfactu per tertiam commeare: ſic & apparet tale iudicium in apibus, in formica: vnde dicitur *Prov. cap.* 2. *Vade ad formicam piger.* Videmus item multa animalia diſciplinari, & voces humanas intelligere, & ad proprium nomen vocata venire, & imperata facere multa: quæ omnia indicant irrationalia frui aliquali iudicio, & diſcurſu licèt imperfecto.

Vt autem pateat, qualis differentia inſit inter diſcurſum hominum, & iudicium brutorum.

Adnotanda eſt doctrina, quam tradit Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 39. quod in homine Phantaſia coniuncta eſt rationi, & à ratione dirigitur: ideò quia diuerſificatur ratio ad diuerſitatem eorum, de quibus ratiotinatio fit, ideò operationes phantaſiæ etiam multiplicantur valdè in homine: In brutis verò, quia non eſt coniuncta cum ratione, regitur non à ratione, ſed ab inſtinctu naturæ, ſeu à lumine innato, de quo ſuprà dictum eſt: ideò conceptio phantaſiæ operatur in talibus vno modo, inde eſt, quod hirundo ſemper facit nidum vno modo, ſic & cætera: & quia variantur obiecta etiam in brutis, ideò etiam variatur inſtinctus, ſcilicet ſecundùm variationem humorum, complexionis, & ſpirituum operantur: quando verò pluribus actibus in his ſe exercent, tunc & acquirunt habitum, obidque & facilitatem ad tales actus, quando ſcilicet excitantur ab obiecto: Vide P. Guarin. *diſputat.* 10. *exp.* 6. multa experimenta ad hanc Concluſionem afferentem.

Ex quibus infertur, quare animalia tempora præſagiunt futura: id enim prouenit, quia ad mutationem temporum humores in animalibus mutantur, propter quorum mutationem ad certos actus excitantur.

QVÆSTIO III.

Explicantur varia nomina, & actus competentia ſenſui interno, ſeu multiplicitas ſenſuum internorum.

444. Svpra diximus vnicam eſſe potentiam ſenſitiuam internam in ſentientibus, habereque plures actus, munera, & nomina: Hinc

Prima Conclvsio: Actus, quos producit potentia interna ſenſitiua, ſunt quinque, & ob id

Digitized by Google

id ſortitur quinque nomina ipſos actus indicantia, ſuntque ſenſus communis, imaginatiua: æſtimatiua: phantaſia: & memoria: Eſt S. Bonauent. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 36. *& deinceps*.

Probatvr, & ſimul explicantur ſingillatim: Prima vis potentiæ ſenſitiuæ internæ dicitur ſenſus communis, quia enim ab obiectis externis immittuntur ſpecies ad ſua propria organa, & ab iſtis per diffuſionem immittuntur intra cerebrum, & recipiuntur in anteriori parte cerebri, ad quam tanquam ad centrum terminant nerui ſenſorij ipſorum quinque ſenſuum: Duo munera autem inſunt huic ſenſui communi: alterum, quatenùs dicitur ſenſus: alterum, quatenùs dicitur communis: nam prout eſt ſenſus, habet recipere rerum ſpecies ſine materia, & tamen præſente materia ex hoc, quod ſenſus externi intantùm immittunt ad intra ſpecies, inquantùm habent obiectum præſens modo aliàs dicto; prout verò eſt communis (& id eſt proprium huius facultatis) habet iudicare ſenſata, & ſenſationes ſenſuum externorum, verbi gratiâ, quod color videtur ab oculo, ſonus auditur ab auditu, & vltra hoc ipſa ſenſata comparare, & diſcernere inter ſe: & hinc patet dici communem non communitate prædicationis, vel vniuerſalitatis, quaſi ſit genus ad alios ſenſus: nam tale commune non habet actum diſtinctum ab actibus ſingularium, ſed ſenſus communis habet actus diſtinctos ab actibus externorum, ſed dicitur communis, quia præſidet omnibus ſenſibus particularibus indicando illorum ſenſationes: & hinc etiam ponitur in anteriori parte cerebri, quæ eſt medulloſa, & humida ad faciliùs percipiendas ſpecies ſenſuum particularium.

Dices: Senſus communis eſt vnicus, & determinatæ complexionis in organo particulari: ergo non poteſt percipere tot obiecta vt plurimùm contraria, & exigentia diuerſas complexiones in organo.

Respondetvr ex ſuprà traditis *in quæſt.* 1. *in* 2. *Notab.* quòd ſenſus communis dicit duo, ſcilicet organum, & virtutem animæ: virtus eſt ſuperior, nobilior, & perfectior eminenter quocunque ſenſu externo: organum autem eſt, vt dictum eſt ex Seraph. Doct. medulloſum, & humidum, ideò eſt proportionatum ad facilè recipiendum omnes ſpecies inferiorum, & ratione virtutis, quia eſt vniuerſalior, & eminenter in ſe vniens virtutem particularium exteriorum: hinc poteſt de ipſorum obiectis deiudicare: nec eſt verum, quod ſpecies inter ſe ſint contrariæ, cùm habeant eſſe abſtractum à materia, & veluti quoddam eſſe ſpirituale, intentionaleque, vt dictum eſt ſuprà de ſpeciebus, &c. ſed quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *cit. cap.* 34. *in fine*, alia eſt virtus, quæ benè recipit, alia eſt, quæ benè tenet: Hinc

445. Secvndò adeſt alia virtus, quæ dicitur imaginatiua, & eſt, qua apprehenduntur imagines, & ſpecies rerum ſenſibilium, & in qua reſeruantur: & ideò reſidet quidem in anteriori parte cerebri, quæ tamen habet maiorem duritiem ex frigiditate cerebri prouenientem, hæcque virtus plus abſtrahit, quàm ſenſus communis, nempè imagines à rebus abſente materia: & hinc appellatur theſaurus formarum, quia in ea formæ

Digitized by Google

mæ abſtractæ recipiuntur, & retinentur, & ferè immobilitantur.

446. Tertiò adeſt vis æſtimatiua, reſidetque in prima parte mediæ cellulæ cerebri, quæ calida eſt ex motu ſpirituum ad ipſam concurrentium, eius munus eſt & recipere ſpecies prodeuntes à ſenſu communi rerum ſenſibus externis perceptarum, & vltra hoc cognoſcere affectiones inſenſatas ipſorum obiectorum, & hac ouis percipit inimicitiam lupi, amicitiam ouis, & agni, vtilitatem cibi proportionati, noxam ex cibo noxio, &c. Apprehendit autem intentiones, ſeu affectiones naturæ, non rationis: vnde non apprehendit, quid ſit amicitia inimicitia, commodum, vel incommodum, ſed tantùm ſimpliciter, prout ſibi ſunt proportionata, vel improportionata cognoſcit.

447. Qvartò adeſt alia vis, quæ dicitur Phantaſia reſidens in media parte cerebri: eiuſque officium eſt componere imagines, ſeu ſpecies cum imaginibus, & ſpeciebus: Item intentiones cum intentionibus, ideſt affectiones inſenſatas cum inſenſatis: Item imagines, ſeu ſpecies cum intentionibus, affectionibuſque inſenſatis: Anima enim ſenſitiua per hanc virtutem primò apprehendit, quod aliquid eſt album, vel nigrum, haſque ſpecies componit fingendo aliquid vt chimæram: ſecundò componit affectiones inſenſatas, &c. ſic ouis apprehendit, quod nato ſuo ſunt præbenda vbera, & alienum eſſe repellendum, componit & ſpecies cum affectionibus, vt cùm ouis apprehendit lupum per ſuam ſpeciem, & cognoſcit inimicitiam, obid & fugiendum.

Per hanc virtutem anima ſenſitiua habet omnem poſſibilem cognitionem, & perfectiorem, cùm non ſolùm ſciat præſentia, ſed & prouidet ſibi futura: Item & habet etiam quendam actum quaſi electionis, licèt non propriè, ſed ob aliqualem ſimilitudinem, cùm per ipſam eligunt animalia, quod ſibi eſt vtile, & refutant noxia: per hanc animalia faciunt ſibi caſas, & de cibo prouident in longinquum: per hanc ſciunt, quod aliquid eſt tale, & aliud eſt differens veluti per modum affirmationis, & negationis: Hæc vis, dum eſt coniuncta rationi, quia à ratione dirigitur, hinc in homine diuerſificatur ſecundùm diuerſitatem eorum, de quibus fit ratiocinatio: Vbi autem non eſt rationi coniuncta vt in irrationalibus, tunc regitur ſecundùm inſtinctum naturæ, & quia natura vno modo eſt in habentibus ſpeciem vnam, ideò conceptio phantaſiæ operatur in talibus vno modo; & inde eſt, quod hirundo facit nidum ſemper vno modo: Et quia hæc virtus operatur tam in ſomno, quàm in vigilia, hinc res in ſomno videntur præſentes, quia fit reuerſio ad ſenſum communem, quatenùs vtraque vis operatur in ſomno: In vigilia verò, vt dictum eſt in habentibus rationem, tam varia, & mirabilia operatur, vt patet experientia in hominibus.

448. Et ſi quæras: Vnde fit, quod Melancholici, infirmi, & amentes multas habent phantaſias, ſeu actus phantaſticos.

Respondet Seraph. Doct. *in loc. citat.* hoc non prouenire ex illuſtratione, quæ fit per imaginationes rerum ſenſibilium, ſed ex paſſionibus naturæ, & confuſione ſpirituum aſcendentium ad cerebrum, & caput

Digitized by Google

put turbantium: tales enim ſpiritus inuolutiones ſpecierum faciunt generando horribiles viſiones, & conceptiones: quod & in calce quæſtionis fuſiùs explicabitur.

Qværes ſecundò: Quare rarò ſit deceptio Phantaſiæ in brutis, ſæpè in hominibus.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. in Comp. Theol. *cit.* euenire, quia bruta citiùs recipiunt influxus primi mororis, vt patet in formica, quæ quando cibum quærit, intra dies tres non pluit, & gallus cantum ſuum per tempus variat, quia mutationem auræ ex influxione primi motoris præſentiunt: Homines verò multùm occupantur circa ſuas conceptiones conferendo, componendo, & diuidendo: & hinc non tam citò, & ſenſibiliter influentias cœleſtes percipiunt, ſicut bruta, quæ non tantùm occupantur in ſuis imaginationibus, nec ſecundùm illas operantur, ſed tantùm ſecundùm inſtinctum naturæ.

Addit Seraph. Doct. hanc vim phantaſticam plurimùm impedire intellectum eo, quod nimis occupat animam compoſitione, & diuiſione imaginum non ſolùm acceptarum à ſenſibus, ſed etiam fictarum, & maximè impedit in cœleſtibus meditandis eo, quod vt plurimùm conceptiones vtriuſque ſunt diſſimiles. (Addo) & hinc contemplatiuus procedens per imagines non valdè proficit in notitia, & amore Dei, benè autem abſtrahens ab imaginibus. Tandem aduerte, quod Alij attribuunt omnes iſtos actus æſtimatiuæ, & imaginatiuæ, quos Seraph. Doct. recognoſcit in Phantaſia: quod diſcrimen tamen eſt nullius momenti, cùm eadem ſit potentia operans per diuerſas vires, & facultates, & cùm potior denominatio in iſtis actibus ſit à vi phantaſtica.

449. Qvintò adeſt & vis vltima, quæ dicitur memoria, quæ reſidet præcipuè in poſteriori parte cerebri, ſeu in capite, ſeu cerebello, qui eſt locus ſiccus propter neruos motiuos, qui oriuntur ex ipſo: Hæc duo munera exercet: alterum eſt conſeruatio ſpecierum: alterum eſt eſſe principium recordationis præteritorum vt ſic, vnde eius actus eſt recordatio actus præteriti: & hinc duas operationes oportet præcedere memoriam, ſcilicet receptionem ſpeciei per ſenſum communem, in quo memoria incipit, & conſeruationem eiuſdem ſpeciei per imaginatiuam cum diſtinctione ipſarum ſpecierum, & obiectorum: & deinde in memoria ſequitur conſeruatio intentionum per æſtimatiuam à figuris, ſeu ſpeciebus rerum elicitarum, ideſt ſpecierum expreſſarum: quare, cùm memoria actus ſit cognitio, ſeu cogitatio actus alicuius præteriti ipſius recordantis, & hoc inquantum præteriti, ſequitur, quod memoria habeat pro obiecto actum præteritum ipſius recordantis, inquantùm eſt præteritus.

Et hinc (vt rectè obſeruat Meld. *num.* 286.) exigit quatuor ratione actus præteriti, ſeu obiecti: & alia quatuor, provt obiectum eſt actus præteritus.

Et quantum ad obiectum, provt recordatio eſt actus ipſius recordantis præteritus, primò requiritur, quòd recordatio habeat duplex obiectum, ſcilicet remotum, circa quod recordans habuit actum: & proximum, eſtque ille actus præteritus, qui fuit productus circa illud obiectum

obiectum, verbi gratiâ, cognitio de induſtria alicuius in aliqua arte: ſecundò eſt, quod actus iſte, qui eſt obiectum proximum, quando exiſtit, debet imprimere ſpeciem ſui in potentiam memoratricem, vt hæc poſteà poſſit exire in actum recordationis: tertiò, quod actus iſte fuerit proprius ipſius recordantis, non alterius: quartò, quod actus iſte ſit obiectum potentiæ recordatiuæ: prout verò eſt præteritus iſte actus, alia quatuor requiruntur: primum, quod actus recordationis debet neceſſariò eſſe poſterior tempore obiecto recordato, alioquin non eſſet actus præteriti: ſecundum, quod potentia recordatiua percipiat fluxum temporis mediantis inter tempus, quo priùs fuit cognitus, vel productus ille actus, & tempus recordationis, & hoc vel determinatè, vel indeterminatè: tertium, quod obiectum non ſit in ſe præſens: non enim eſſet cognitio memoratiua, ſed intuitiua: quartum, quod ſit præſens per ſpeciem ſui: quæ omnia innuit Seraph. Doct. *loc. citat. & lib. 2. diſtinct. 8. infrà cit.*

450. Ex quibus infertur primò, quòd duo ad memoriam requiruntur, ſcilicet retentio ſpecierum expreſſarum actus præteriti, & recordatio eiuſdem actus: primum habet rationem habitus: ſecundum rationem actus: Sic S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 1. quæſt. 2.*

Secvndò, quod ſi cognoſcimus rem præteritam, ſi de ea non præceſſerit cognitio, talis cognitio non dicitur recordatio.

Addimvs ex Seraph. Doct. quod ad hoc caput ſpectat aliquo modo reminiſcentia, quæ tamen differt à memoria, ſeu recordatione: quod recordatio eſt replicatio cognitionis habitæ de aliqua re: reminiſcentia verò eſt replicatio rei priùs cognitæ, ſed poſteà oblitæ, quæ iterum cognoſcitur media ratione excitante ſpecies per collationem temporis, loci, vel aliorum conſimilium, quæ habeant inter ſe aliquam connexionem: vnde cauſatur ex pluribus principiis circunſtantibus illud, cuius propriè eſt reminiſcibilitas: vnde reminiſcentia exigit obliuionem rei alicuius, ſed tantùm ex parte, nam per id, quod remanſit, poteſt quandoque reminiſci ſe ſciuiſſe: Si verò quis totaliter eſt oblitus, non poteſt per memoriam recordari ſe eſſe oblitum.

Adverte tamen reminiſcentiam propriè ſumptam eſſe ſolùm in homine: in animalibus verò eſſe tantùm memoriam: nam in illa requiritur diſcurſus, & operatio rationis inferentis ex antecedente conſequens, quod non poteſt fieri niſi per conuerſionem intellectus poſſibilis ſuper eas ſpecies, quas habet apud ſe, reducendo ea ad actum, quæ habet in habitu.

Ex quibus omnibus infertur, quod cùm ſuprà dictæ vires verſentur circa idem obiectum formale, ſcilicet circa rem vt abſentem per ſpecies abſtractas eodem modo, hinc infertur omnes integrare vnicam potentiam ſenſitiuam.

Pro explicatione maiori dictorum proponuntur aliqua dubia, & ſoluuntur: Hinc

451. Qværes primò: Vnde oritur deceptio in Phantaſiâ, & in aliis ſenſibus.

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 3.* quod ludificatio Phantaſiæ ſolùm contingere poteſt, quando non ſaluatur media

media diſpoſitio organi, medij, & obiecti: vnde tripliciter poteſt contingere: primò, quando videtur aliquid eſſe præſens, quod non eſt: ſecundò, quando cognoſcitur aliter, ac eſt: tertiò abſcondendo, quod eſt: Primus error contingit, quando Phantaſmata, ſeu ſpecies exiſtentes in imaginatiua offeruntur forti oblatione ipſi Phantaſiæ, vel Phantaſia fortiter illis intenditur, tunc ſimilitudo rei videtur eſſe veritas, idque fit, verbi gratiâ, in phrænetico per aſſenſum fumoſitatum ad cerebrum, quæ caput turbant, fortiter calefaciunt membranas cerebri: & hinc fit confuſio ſpecierum, ob quam infirmus credit ſe videre multa, quæ verè non videt: ſimiliter, quando ſenſus interior ob aliquam inualetudinem, & turbationem cerebri fortiter intendit ad aliquam ſpeciem, tunc ſimilitudo videtur veritas: Sic D. Auguſt. refert de quodam, qui tanta conuerſione recogitabat imaginem cuiuſdam mulieris, quod ei carnaliter commiſceri videbatur etiam vigilando, quod & dæmon etiam poteſt facere. Secundus error eſt, quando res aliter, ac eſt, naturaliter apparet ſenſui, idque prouenit vel ob variationem aliquam ex parte organi: vt quando humor ſanguineus, vel vapor igneus deſcendit ad oculos: tunc ea, quæ videntur, rubea apparent, vel ob variationem obiecti, ob quam apparet diuerſo modo, ac eſt. Tertius eſt ob occultationem obiecti, & hoc, quia impeditur viſus ſenſus, ne perueniat ad ſenſibile; vel impeditur ſpecies, ne perueniat ad ſenſum. Error tamen primus ſuprà poſitus maximè contingit in Phantaſia.

452. QVÆRES ſecundò: Vnde oritur, quod faciliùs memoramur ea, quæ in pueritia didicimus, & diutiùs etiam, quàm quæ cognouimus alio tempore, & ſimul etiam ea, quæ à nobis inuenta fuere, quàm quæ ab aliis inuenta.

RESPONDETVR ad primum: Quia animus in pueritia non eſt circa multa implicatus, & diſtractus, & hoc maximè in eo, qui habet addiſcendi maximam aciditatem: illas enim primas ſpecies cum iucunditate recipit, firmiúſque imprimit. Tum etiam, quia fit perceptio cum admiratione ob cognitionem rerum nouarum. Ad ſecundum procedit eo, quia naturali dilectione amplexantur à nobis inuenta, & vt noua magna cum attentione ea percipimus, obidque & intenſiores ſpecies producuntur, & imprimuntur.

453. QVÆRES tertiò: Vnde oritur illa vocum ſeries, quas vno tractu proferimus.

RESPONDETVR eodem modo voces pronuntiari, quo priùs ſunt apprehenſæ, eſtque veluti ſpecierum catena, quam vti directo filo ſequimur pronuntiando memoriter eas voces, quas ſpecies repræſentant: vnde ſi aliquis anulus illius catenæ, vt ita dicamus, excidat, niſi ſtatim religetur catena, reliquæ voces non veniunt: quæ regula tamen non eſt infallibilis, cùm aliquando indiſcriminatim apprehendantur ſpecies, & tunc non adeſt iſta neceſſaria colligatio ſpecierum inter ſe: ſed quia ut plurimùm habemus delectum eorum, quæ rationabiliter dicenda ſunt, ſic aſſueſcimus bonis ſpecierum combinationibus, ità ut etiam ſomniando diſcurrimus, ut patet in addiſcentibus lectionem, concionem, &c.

QVÆRES quartò : Cur potiùs vnius rei faciliùs recordamur, quàm alterius ?

RESPONDETVR evenire, vel quia ſpecies eſt intenſior, vel illuſtrior, vel juxta inclinationem naturalem.

QVÆRES quintò : Cur quandoque cogitamus de re, de qua fortè ante viginti annos non cogitauimus ?

RESPONDETVR euenire vel ob aliquam combinationem ſpecierum nouam, vel ob aliquod obiectum externum ſimile perceptum de nouo, vt dictum eſt ſuprà de reminiſcentia.

QVÆRES ſextò : Quando excitantur ſpecies, & præcipuè faciliùs recenter acquiſitæ ?

RESPONDETVR ob rationes dictas ſuprà de reminiſcentia, faciliùs tamen excitantur recenter acquiſitæ : quia iſtæ ſunt intenſiores, & in ſubſtantia cerebri magis humida, & ob id faciliùs agitantur : ſpecies autem antiquæ inhærent in ſubſtantia craſſiori, & ſicciori, ob id difficiliùs mouentur.

454. QVÆRES ſeptimò : An omnes dictæ vires ſenſitiuæ ſint in omnibus animantibus. Negant Aliqui. Communior affirmat : omne enim animal habet appetitum, quo quærit ſibi commodum, & refugit noxium: ergo requiruntur potentiæ internæ perceptiuæ talium obiectorum : Addimus tamen ineſſe in aliquibus imperfectiſſimo modo, & maximè in habentibus tantùm aliquos, non omnes ſenſus externos.

QVÆRES octauò : Quomodò producantur ſpecies in ſenſu interno ? an ſit ſcilicet eadem numero, quæ per totum cerebrum commeat vſque ad memoriam.

RESPONDETVR ex traditis ex Seraph. Doct. ſuprà de ſpecierum origine ſpecies produci ab obiecto originaliter, & ab eius virtute progrediente vſque ad organa interna diffundi per generationem : Vnde non eſt omninò eadem, nec omninò diuerſa, ſed eſt eadem ſe multiplicans, & exercens varios actus, concurrente tamen ſimul eadem potentia interna ad talem diffuſionem : Vide, quæ ſuprà tradita fuere de ſpeciebus.

QVÆSTIO IV.

De Somno, & Vigilia.

455. INTER animalium Paſſiones præcipuum locum obtinent ſomnus, & Vigilia propter eorum communitatem, cùm omnibus animantibus conueniant : Hinc

PRIMÒ Quæritur, quænam ſint ſomni, & vigiliæ cauſæ.

RESPONDETVR, quod cauſa efficiens remota ſomni ſunt cor, cerebrum, & virtus animæ : cor enim ſuo calore vapores excitat : cerebrum eos ſua frigiditate condenſat, & virtus animæ eos attrahit in altum vſque ad cerebrum : proxima verò eſt præſentia vaporum obſtruentium meatus, per quod impediuntur ſpiritus animales, ne procedant ad ſenſus exteriores, ibique & vigiliæ cauſa efficiens eſt exercitium actuale eorundem ſpirituum.

RATIO huius dicti eſt, quia cùm principium omnis ſenſationis requirat ſpiritus animales, qui dicuntur ſpiritus motores, quia dant motum virtutibus, & ſenſibus animalibus, & quia iſti generantur in cerebro, & per neruos, meatuſque tranſmittuntur

tuntur ad omnes ſenſus, & organa corporis: hinc, ſi ceſſat talis tranſmiſſio ſpirituum, ceſſat & motus, & inſimul ligantur organa, ne operentur, ſicut euenit in ſomno.

Hinc definitur ſomnus: *ligatio ſenſuum vel omnium, vel aliquorum exteriorum ad quietem animalium inſtituta:* Vigilia: *ſolutio eorundem ſenſuum:* Sic S.Bonau. *in Io.collat.* 51. A Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quaſt.* 3. *arg.* 4. *ad oppoſ. & diſt.* 25. *part.* 2. *quaſt. vlt. ad* 4. Sic definitur ſomnus: *eſt quies naturalis animalium virtutum cum intenſione naturalium*, per quam definitionem meliùs explicatur natura ſomni. Dicitur enim, *quies*, vt detur intelligi, quod ſomnus eſt non præcisè ob impedimentum tranſmiſſionis ſpirituum à cerebro, ſic enim potiùs eſſet quid violentum, cùm violenter detinerentur ibi, ſed quatenùs natura virtute attractiua retinet ſpiritus in cerebro, per quam retentionem fit ſomnus, qui eſt quies, Dicitur, *animalium virtutum*, vt intelligatur ligatio non ſolùm ſenſuum exteriorum (ſcilicet vel omnium, vel aliquorum) ſed etiam aliorum interiorum.

Dices cùm Guarino: Impeditur etiam vſus rationis, & operatio voluntatis: ergo non eſt ligatio tantùm virtutum animalium.

156. Respondet S.Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quaſt. vlt. in corp. & ad* 4. quod anima, dum eſt in corpore, pendet à corpore in ſuis actibus, & ob id exigit diſpoſitiones neceſſarias in corpore, quibus ablatis auferuntur etiam actus proprij animæ rationalis, & hinc vſus rationis, & actus voluntatis: impeditur enim organum, in quo reſident ſpiritus neceſſarij ad exercendas operationes animæ in corpore, hinc & actus etiam eiuſdem animæ: vnde ſub nomine virtutum animalium veniunt etiam actus rationales.

Dices: In ſomno ſemper aufertur vſus rationalium potentiarum, ſed non ſemper virium animalium, vt imaginationis, phantaſiæ, &c. ergo malè definitur ſomnus.

457. Respondet S.Bonauent. *cit.* quod quando anima eſt in corpore, exigit diſpoſitionem actualem in corpore, & in organo: cùm autem hæc attendatur ſecundùm ſupremum corporis, & ſecundùm ſpiritus nobiliſſimos exiſtentes in corde, & in cerebro, & quia quando aliquid aufertur ab aliquo, priùs aufertur id, quod eſt in eo excellentiſſimum, & cùm aliqua virtus debilitatur, priùs ab ea aufertur ſummum, quàm id, quod citra ſummum: hinc eſt, quod quando læditur corpus, priùs, & citiùs læditur in eo, quo conformabatur virtuti intellectiuæ, quàm ſenſitiuæ: ideò fumoſitates aſcendentes ad cerebrum, quæ perturbant, & impediunt ſpiritus in ſomno, vel in pueris, vel in phræneticis, vel alia læſio organorum, in quibus reſident ſpiritus nobiliſſimi, faciliùs impedit vſum rationis, quàm imaginationis: Vnde non ſequitur, quod ſomnus ſit ligatio rationis, non verò virtutum animalium: illa enim eſt ex conſequenti, iſta eſt per ſe, licèt aliquando non omnes ligentur: Ex quibus patet, quænam ſit cauſa formalis ſomni, cùm ſit formaliter quies virtutum animalium, &c. & quænam materialis, eſt enim cerebrum: Cauſa verò finalis eſt quies animalis, & conſequenter virium, ſpirituumque reparatio propter conſeruationem animalis: concoctio perfecta; &c.

Ratio autem, quare iſti effectus obtinentur per ſomnum, eſt, quia dum vna potentia quieſcit, altera fortiùs operatur: igitur quieſcente potentia ſenſitiua operatur intenſiùs vegetatiua cum ſuis virtutibus naturalibus: & hinc dicitur in data definitione: ſomnus eſt quies virtutum animalium cum intenſione naturalium.

458. Qværitvr ſecundò: An omnes potentiæ ſenſitiuæ ligentur in ſomno.

Respondetvr, quod aliquando omnes ligantur, aliquando non omnes, ſed aliquæ tantùm: Primum prouenit ex duplici capite, ſcilicet vel ex vehementi copia vaporum obruentium ſpiritus animales, ne exerceant ſua munia: vel ex deficientia ſpirituum animalium: cùm enim exigui ſunt, attrahuntur ad ventrem propter concoctionem cibi, aliaſque functiones neceſſarias, & naturales obeundas: tunc enim omnia organa remanent ſpiritibus deſtituta, ſicque & ſenſus omninò ſopiti: Secundum verò prouenit, quando obſtruuntur meatus à fumoſitatibus, ſed non omnes meatus, per quos deſcendunt ſpiritus animales, obſtruuntur vel non totaliter: & hinc ligantur aliqui ſenſus, ſed non omnes ſiue interni, ſiue externi: & hinc aliqui in ſomno loquuntur, ambulant, audiunt, reſpondent, &c. ſed tamen vt plurimùm confuſo modo, eo quia ſpiritus ex vaporum copia agitati res oſtendunt perturbato modo, quo caſu etiam intellectus, & potentia appetitiua poteſt quandoque operari, licèt confuſè: Aduerte etiam faciliùs ligari in ſomno ſenſus externos, quàm potentia motiua, & hoc quia ſenſus recipiunt ſpiritus ab anteriori parte cerebri, quando eſt magis humida: ideò ob maiorem copiam [illegible] moris facilè obſtruuntur meatus, qui ſunt anguſtiores: at potentia motiua recipit ſpiritus à poſteriori parte cerebri, quæ eſt ſiccior, & per ampliores meatus communicantur: vnde non tam facilè obſtruuntur meatus potentiæ motiuæ.

459. Qværitvr tertiò: An extra ſomnum detur ligatio ſenſuum?

Respondetvr dari ligationem ſenſuum extra ſomnum non naturalem, ſed præternaturalem prouenientem ex morbo: & hæc ligatio eſt multiplex, ſicut & multiplex cauſa: ſi enim eſt ligatio ſubita omnium ſenſuum, & vitalium potentiarum cum reſpiratione, & pulſu ferè abolito, & ſudore frigido, dicitur ſyncopis, ſeu deliquium, quodque euenit vel ex imaginatione, vel ſanguinis aſpectu ſubito, vel motu repentino, vel venere, vel ex vulnere, vel ex dolore vehementi, vel ob defectum, & refrigeſcentiam ſpirituum: & hoc deliquium diuiditur multipliciter ſecundùm varia accidentia concomitantia: ſi verò eſt ceſſatio motus voluntarij remanente aliquo motu naturali inuoluntario, vt motus oris, oculorum, pedum, &c. dicitur Epiplexia: ſi auffertur omnis motus, & ſenſus cum parua reſpiratione, dicitur apoplexia, ſeu catalepſis, de quibus Medici agunt: quando verò eſt ligatio naturalis per concurſum cordis, cerebri, & virtutis animalis, tunc eſt verè ſomnus.

Hic autem aduerte, quod ſomnus neceſſarius eſt cuicunque animali iuxta cuiuſque propriam naturam ita, quod non ſit nimius, nec breuis, ſed moderatus: nimius enim valdè nocet partibus in ſomno quieſcentibus

Digitized by Google

centibus eo, quod nimio tempore remanent & operatione, & ſpiritibus deſtitutæ, ſicque euadunt torpentes, & ineptæ ad operationem: Tum etiam quia calor vitalis vtpotè incluſus intra feſtinè decoquit cibum: quare per hanc feſtinam concoctionem multæ generantur ſuperfluitates, calorque debilitatur: Nimium verò breuis ſomnus parum iuuat, quia nec ſpiritus, nec vires ſufficienter poſſunt reparari.

QVÆRITVR quartò: Quare Plantæ non indigeant ſomno.

460. RESPONDETVR, quia virtus ſenſitiua operãdo conſummit ſpiritus, ideò ad ipſos reſtaurandum eſt neceſſaria vacatio ab operibus: Virtus verò nutritiua conſummendo reſtaurat vires, & perficit ſpiritus, ideò in nutritione, & operatione perficitur naturæ: hinc non indiget vacatione.

QVÆRITVR quintò: Quare poſt ſomnum recordamur operationum internarum: non tamen motuum, aliarumque externarum actionum, vt loquutionis.

RESPONDETVR, quia operationes internæ, vt ſomnia relinquunt ſpecies in memoria: at operationes externæ, ſcilicet motus, loquutio, &c. non niſi mediis ſenſationibus externis poſſunt cauſſare ſpecies in ſenſu interno, quæ cùm non adſint in his caſibus, aut ſaltem non ſit attentio potentiæ perfecta, non cauſabunt de ſeipſis memoriam in internis ſenſibus: quæ omnia poſſunt inſeruire ad notitiam habendam de vigilia, quia oppoſitorum eſt eadem ratio: Pro maiori tamen explicatione.

461. QVÆRITVR ſextò: Vnde prouenit Vigilia?

RESPONDETVR prouenire ex aperitione viarum, & tranſitu ſpirituum ad externa organa: hoc autem dupliciter poteſt euenire: vel ex eo quod animal ſeipſum excitat, & dicitur expergiſci: vel quod ab alio excitatur, & dicitur propriè excitari: Primum duobus modis poteſt contingere, ſcilicet vel naturaliter, vel violenter: Naturaliter fit, quando conſumptis iam humoribus, & reſtauratis per nutritionem ſpiritibus ad externa denuò effunduntur: Violenter verò fit, cùm ex paſſione aliqua doloris, vel timoris ab aliqua imaginatione imminentis mali cauſati fit magna totius corporis commotio, vt ſpiritus ab internis ad externa per totum euocentur: Secundum ſcilicet excitatio ab alio contingit, quia organum alicuius ſenſus externi à valido obiecto veluti excitatur, & pungitur, qua ratione virtus coporis regitiua illuc immittit ſpiritus, quando commotio eſt valida, tanquam in auxilium partis oppugnatæ, vnde ſoluitur ſomnus per ſpirituum præſentiam, ſic homines clamore, tactu, odore, & lumine poſſunt excitari: Sic Meldul. *diſp. 5. num. 356.* Vide apud cit. Authorem; & Conimbricenſes plura ad hanc rem.

QVÆSTIO V.

De Somnio.

462. QVIA animal inter dormiendum fingit, & imaginatur varia, hinc de hac proprietate conſequente ad ſomnum aliqua ſunt explicanda.

QVÆRITVR igitur, primò: quid ſit ſomnium, & quomodò contingat?

RESPON

Respondetur Ariſt. ſic definire ſomnium, quod & Seraph. Doct. *in Centil. part. 3. ſect. 23. & in Op.* declarat, terminoſque tradit: Somnium *eſt phantaſma apparens in ſomno, ſeu apprehenſio phantaſmatis facta, & exhibita per ſenſum internum, dum dormimus.*

Dicitur (*apprehenſio Phantaſmatis, ſeu Phantaſma*) ideſt repræſentatio actualis.

Dicitur (*exhibita, dum dormimus per ſenſum internum*) vt excludantur actus intellectus: in hoc enim non contingunt ſomnia, & per id etiam excluduntur ſpectra, quæ in vigilia apparent phræneticis, & amentibus, quod ex ſequentibus meliùs clareſcent: Circa modum verò, quo fiunt ſomnia, & per quam potentiam.

Advette, quod, vt ſuprà diximus, & innuit Seraph. Doct. *in Comp. Theolog. lib. 2. cap. 39. & lib. 2. diſt. 23. artic. 2. quæſt. 2. argum. 4.* cùm non ſemper ſenſus interni in ſomno ligati remaneant, ſed ſoluti, & liberi: cùm autem conſeruentur ſpecies in imaginatiua obiectorum externorum impreſſæ, & in memoria phantaſmata, ſeu ſpecies expreſſæ: hinc Phantaſia ſoluta in ſomno multoties circa talia phantaſmata negotiatur, ipſaque ſimul componit, & hoc, quia à vaporibus ſpiritus commouentur, & iſti commouent phantaſmata, ex qua commotione fit tot rerum diuerſarum compoſitio, & hinc Phantaſia, id quod ex tali compoſitione, & collatione reſultat, recognoſcit, ac ſi vera eſſent obiecta.

Et hinc etiam ſoluitur illud dubium: quare aliqui parum, vel nihil ſomniant: nec alij in principio dormitionis, ſed tantùm in medio, & magis in fine.

463. Respondetur, quod qui nihil ſomniant, habent caput repletum multis fumoſitatibus, vt ſunt pueri infantes, & adulti valdè humidi: Et hac eadem cauſa in principio dormitionis multi non ſomniant, quia in initio vapores valdè abundant, qui obſtruunt meatus, & ligant omnes potentias internas. In medio incipiunt tales fumoſitates deſinere, & in fine poſteà omninò ferè tolluntur: hinc ſomnia incipiunt in medio, & clarè habentur in fine, ac ſi eſſent vigiles. Et quia adſunt phantaſmata aliqua magis intenſa, vel magis conformia noſtræ inclinationi, & complexioni, hinc de iis plus ſomniamus.

464. Quæritur ſecundò: Quænam ſint cauſæ ſomniorum, & quot genera ſint?

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. artic. 1. quæſt. 3. ad 3.* quod quinque de cauſis fiunt ſomnia: primò quædam contingunt ex diſpoſitione corporis: ſecundò quædam ex ſollicitudine mentis: tertiò quædam ex illuſione diabolica: quartò quædam ex reuelatione Angelica: quintò quædam ex viſitatione diuina. Prima duo habent cauſam internam, ſcilicet phyſicam, naturalemque, & moralem: Et hinc melancholicis triſtia ſomnia occurrunt, vt funera, tenebræ, &c. quia flaua bili affluunt, rixas, iurgia, inimicitias, &c. qui ſanguine abundant, ignes, combuſtiones, &c. vel læta, &c. qui pituita abundant, flumina, imbres, potum, cibum, &c. Aliquando etiam conquærimur dormientes nos præmi aliquo pondere maximo, idque prouenit eo, quod animalis vis humorum multitudine occupatur, de quo infrà dicetur, & iſta

Digitized by Google

iſta dicuntur ſomnia naturalia, quia habent cauſam naturalem: quæ autem habent cauſam moralem, verbi gratiâ, ſollicitudinem mentis, nimium affectum, vel odium, &c. dicuntur ſomnia animalia, quia ſequuntur affectus internos: Sic *in Centil. part.* 3. *ſect.* 23.

SOMNIA verò aliquando proueniunt à cauſis externis, ſcilicet à Deo, Angelis, & Diabolo, & conſequenter etiam ex influxu cælorum, & ſyderum: à Deo fiunt hoc modo, vel imprimẽdo immediatè apparitiones, vel imprimendo nouas ſpecies, quibus Phantaſia determinatur ad illa efformanda: vel præhabitas ſpecies coordinando, & applicando, &c. Ab Angelo verò excitantur ſomnia, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* ſolùm excitando ſpecies præhabitas, ac interuentu ſpirituum transferendo, conferendo, &c. phantaſmata repræſentando Phantaſiæ: ſic & à Diabolo cùm hoc diſcrimine ſolùm, quod Angeli boni in bonum, mali in malum ſomnia excitant: hinc oramus quotidiè, vt procul recedant ſomnia, hoſtiumque phantaſmata, &c. Aduertit tamen Seraph. Doct. quod Angeli, vel Dæmones non poſſunt excitare ſomnia, niſi eorum, quorum ſpecies antecedenter ſunt in memoria, obidque non poſſunt excitare cæcum à natiuitate ad ſomniandum circa colorem.

465. VT autem ex traditis habeatur cognitio varietatis dictorum ſomniorum: Aduertit in *Centil. part.* 3. *ſect.* 23. ex D. Auguſt. quod omnia, quæ vident dormientes, ad quinque reducuntur: ſuntque oraculum, viſio, ſomnium, inſomnium, & phantaſma: Oraculum eſt, quando Deus, vel Angelus, vel Sanctus aliquid euenturum, vel non euenturum prænuntiat ſiue faciendum, ſiue vitandum: Viſio eſt, cùm id, quod quis videt, euenit eodem modo, quo apparuerat: Somnium eſt figuris tectum, & ſine interpretatione intelligi non poteſt: (Intellige de ſomnio Diuino, vel Angelico) & hoc modo frequentius Deus multa ſecreta ſuis Sanctis dictat, cum interpretatione tamen eorum, quæ oſtendit: Et ratio eſt (ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt. vlt. ad* 5.) quia tunc homo eſt minùs diſtractus ad exteriora: Tum quia plus agitur, quàm agat: Tum ob alias rationes, quas citato loco affert: Vide etiam *in Op. de* 7. *Itiner. ætern. itin.* 5. *&* *de profectu Religioſ. lib.* 2. *cap.* 74. *& ſeq.* Inſomnium eſt, quando Phantaſiæ repræſentantur ſpecies rerum, quas apprehenderat, & hoc eſt ſomnum naturale, de quo ſuprà. Phantaſma eſt, quando quis in principio ſomni videt aliquod ſibi repræſentatum, & vigilare ſe credit vt homines in ſe irruentes, &c. ad hoc genus ſpectat Ephialtes, prouenitque ex ſanguine tetro, incocto euadente cerebrum, ipſumque grauante, mouenteque illas imagines terrificas, & quia in ſomnis res paruæ videntur magnæ, obid ſic affectus eluſo Phantaſiæ ſenſu videtur ſibi comprimi, & ſuffocari, ab aliquo inuadi, & hinc vim ſibi infert, emittit gemitus, vt ſe liberet, nec poteſt ſe omninò excitare multo halitu vias ſpirituum obſidente, immò & prauo humore cor pectoris muſculos deorſum, & tendones ſimul occupante, donec tandem calore naturali concurrente, & ſpirituum conatu ille prauus humor attenuatur, & tandem conſumi-

Digitized by Google

tur: Sed quia iſtius modi affectiones ex ſtomachi incoctione, & humorum colluuie originem habent, ſolent incubi grauium morborum anteambulones eſſe.

466. Qværitvr tertiò: Cur in ſomniis tam multa noua, extranea, portentoſa animo obuerſantur?

Respondetvr, quia tunc vapores, & ſpiritus inordinatè, & tumultuosè in cerebro diuagantur, & ſimulacra obturbant, commiſcent, hebetant: Anima enim quaſi otium agens ad vſum ſpecierum ſegniter ſe applicat, intentionem negligit, quo fit, vt multa aliena, & inter ſe minimè cohærentia coniungat, modò hæc, modò illa, vt quidque obuium eſt apprehendendo rerum ordines, ſitus, magnitudinis loca miris modis euariet: exemplum affert Ariſt. de nubibus in aëre pendentibus, quæ nunc in hanc, nunc in aliam figuram tranſeunt: & de litteris, quæ multifariam compoſitæ diuerſa componunt nomina.

Qværitvr quartò. An poſſit fieri diuinatio ex obſeruatione ſomniorum.

De hac materia fusè agunt Conimbr. *in lib. de diuinatione per ſomnium*, quæ appellatur ſomniſpicia: & S. Bonauent. etiam aliqua tradit *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 1. quæſt. 3.* qui breuiter reſpondet, quod loquendo de ſomniis, quæ ſunt à Deo, & Angelis, præſagiunt certa, & verè futura: quæ à Dæmone, nullius ſunt roboris: quæ à cauſa naturali, ſunt ſigna, ideſt coniecturæ præſagientes infirmitates, vel alios naturales effectus: quæ ſunt à cauſa morali, indicant noſtras inclinationes.

QVÆSTIO VI.

De Appetitu ſenſitiuo explicantur plura dubia.

467. In ſuperioribus enumerauimus ex Seraph. Doct. inter potentias animæ ſenſitivæ etiam appetitum, quem & vnicam conſtituere potentiam ſimul cum motiua appetitiua diximus, & probauimus, licèt à Multis tanquam duæ potentiæ recognoſcantur: Vnde de vtraque indiſcriminatim agemus.

Pro explicatione ſupponendum tamen eſt triplicem in vniuerſum dari appetitum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 38. art. 2. quæſt. 1.* ſcilicet naturalem, ſenſitiuum, & rationalem, primus eſt inclinatio, ſeu pondus, quod habet vnaquæque res etiam abſque præcedente cognitione, licèt cum aliquali principio intrinſeco actiuo tendendi ad ſuum centrum, & bonum ſibi conueniens, quem & habent etiam ſententia, & rationalia: & de hoc egimus *in lib. 2. Phyſ. de cauſa finali:* Alij duo appetitus mouent ſuum ſubiectum ad quærendum bonum ſibi proportionatum, & ad fugiendum oppoſitum ex præcedenti cognitione, & lumine directiuo, & dicuntur cognitiui: de rationali agemus infrà *in 3. parte huius operis de anima:* eſt enim voluntas rationalis, ſeu appetitus deliberatiuus: hîc verò eſt ſermo de appetitu ſenſitiuo, qui & dicitur appetitus animalis, de quo quæritur, quid ſit: ſecundò, quod ſit ſuum obiectum: tertiò, an ſit merè paſſiuus: deinde alia plura expendemus.

468. Res

468. Respondetvr ad primum dubium, quod appetitus ſenſitiuus eſt facultas, ſeu potentia; qua animal tendit in bonum ſenſibile ſibi conneniens, per quam definitionem differt ab appetitu rationali, qui tendit in bonum non ſenſibile, ſcilicet in honeſtum, hic autem tendit in bonum ſenſibile, ſcilicet vtile, & delectabile: ideò etiam dicitur appetitus ſenſualis, quia ſequitur bona ſenſuum exteriorum.

Respondetvr ad ſecundum, & patet reſponſio ex traditis, nempè ipſius obiectum eſſe bonum ſenſibile, ſiue vtile, & delectabile.

Dices: Ad hunc appetitum ſpectat iraſcibilis, quæ refugit malum: ergo habet pro obiecto etiam malum.

Respondetvr, reſpicere malum ratione boni concupiti: hinc negatur Conſequentia.

Respondetvr ad tertium eſſe potentiam actiuam, mediumque tenere inter rationalem, & naturalem, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 38. *cit* quia enim tendit in obiectum motu, qui eſt ſupra neceſſitatem, qua tendunt naturalia, & infra libertatem, qua tendunt rationalia, hinc paſſiuè ſe habet, quatenùs mouetur, ſeu excitatur ab obiecto: mouentur enim irrationalia quadam impetuoſitate, & pondere naturali: ſed actiuè propriè ſe habet in tali tendentia, quare, dum mouentur appetitu ſenſitiuo, reguntur, & diriguntur ſemper à cognitione præcedente, qua cognitione præcedente ipſe appetitus actiuè ſe mouet. Et ſi quæras, quodnam ſit hoc medium inter potentiam naturalem, & liberam?

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* quod in brutis eſt aliquod dominium reſpectu actuum exteriorum, quia pro libito compeſcit pedem, & motum, non tamen reſpectu actu s interiores: vnde ſi aliquid amant, neceſſariò amant: Vide *ibid.*

469. Qværitvr quartò: Quotuplex ſit appetitus ſenſitiuus?

Respondetvr primò non diſtingui appetitum in tot membra, quot ſunt potentiæ ſenſitiuæ cognitiuæ, vt volunt Scotiſtæ cum Hurtado, & Aliis, ſed vnicum tantùm ſufficere pro omnibus, & dici appetitum ſenſitiuum: ſic S. Bonau. in Cent. *part.* 3. *ſect.* 22. vbi diuidit appetitum in deliberatiuum (qui eſt rationalis) & in naturalem, qui eſt ſenſitiuus: Sic & in Comp. Theol. *lib.* 2. *c.* 41. *& lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corpore & ad v.t.* docet diuerſificari appetitum rationalem à ſenſitiuo penes obiectum, & modum tendendi in ipſum: ſenſibilis enim tendit in obiectum vt conferens, & vt determinatus ab obiecto: at rationalis indeterminato modo tendit in bonum vt honeſtum ſeipſum determinans.

Hinc Reſpondetur ſecundò, quod licèt communiter hæc potentia diuidatur in concupiſcibilem, & iraſcibilem: attamen probabilius dicendum cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *quæſt.* 1. eſſe vnicam potentiam habentem diuerſos actus ſubordinatos.

Probatvr, quia habent idem obiectum formale, & eundem modum tendendi in ipſum; ergo ſunt vnica potentia: Probatur antecedens: quia omnis potentia appetitiua dicitur talis, quia tendit in bonum ſibi conueniens, ſed ad hoc requiritur fuga ab oppoſito: ergo ſi iraſcibilis refugit malum, id euenit ex ſubordinatione ad concupiſcibilem, ſcili-

Digitized by Google

cet,ad hoc vt ſine impedimento adipiſcatur bonum ſibi conueniens, & per hanc ſubordinationem reſpondetur obiectis in contrarium.

Obiicies cum Meldul. Quælibet potentia cognitiua externa, & interna ſentit dolorem, voluptatem, & alios actus diuerſos appetitus ſenſitiui: ergo quælibet habet ſuum appetitum: Probatur conſequentia: quia cuilibet ſenſui reſpondet ſua conuenientia, & diſconuenientia: ergo & ſuus appetitus ad ipſam.

Respondetur tranſeat antecedens: negatur conſequentia:nec probatio antecedentis aliquid concludit contra Nos, cùm ad illos actus ſufficiat appetitus.

471. Quæritur quintò: Quodnam ſit ſubiectum, ſeu organum potentiæ ſenſitiuæ appetitiuæ?

Respondent Aliqui cum Meldul. *num.* 318. hanc potentiam in communi ſumptam reſidere in cerebro: in particulari verò in quolibet organo ſenſuum.

Sed Reſpondet Seraph. Doct. *lib.* 2. *capit.* 41. Comp. Theolog. quod cùm hæc potentia,licèt ſit vnica, habeat plures actus differentes ſecundùm proportionem ſenſuum particularium, & virtutis motiuæ, reſidere putandum eſt & in corde, & in cerebro: ſunt enim duæ potiores partes, quæ ſimul mutuam reſpondentiam habent, & quæ ſunt principium omnium affectuum, & motuum, quæ in corpore fiunt.

471. Quæritur ſextò:Quoſnam actus habeat hæc potentia?

Respondet Seraph. Doct. *loc. cit.* quod hæc vis appetitiua mouet quandoque corporaliter, quandoque ſpiritualiter: ſpiritualiter mouet dupliciter aut diligendo, aut odiendo, & ſic diuiditur in concupiſcibilem, & iraſcibilem, per quas appetit anima bonum, & inſurgit contra malum: Iſtæ duæ potentiæ, ſeu potiùs facultates, ſi coniunguntur rationi, vt in homine,frænantur,& reguntur à ratione, éſtque principium gaudij, ſpei, doloris, & timoris: ſi ſunt ſejunctæ à ratione, dicuntur ſenſualitas, quæ coniungitur corpori, & nulla lege perſtringitur, appetitque,quod eſt corpori delectabile, & refugit nociua: Prout verò mouet corporaliter, diuiditur in naturalem, vitalem, & animalem: Prima reſidet in hepate: ſecunda in corde: tertia in cerebro, quarum tamen primum principium eſt cor: propriè tamen hæc vis eſt animalis, qua mouentur membra.

An verò concupiſcibilis,& iraſcibilis ſint duæ potentiæ:Thomiſtæ aſſerunt diſtingui realiter: Probabilius eſt dicere eſſe vnicam ex hoc, quod intantùm iraſcibilis mouetur contra malum, inquantùm reſpicit bonum, obidque habent idem obiectum.

472. Quæritur ſeptimò: An vis motiua ſit differens ab appetitiua.

Respondetur *ex traditis ſuprà in principio tract.* 1. eſſe vnicam potentiam habentem tamen diuerſos actus, loquendo tamen de motibus exigentibus in motore cognitionem ſenſitiuam: Addimus, quod motus appetitus alius eſt purè animalis, ſcilicet directus à cognitione, alius purè naturalis non dependens à cognitione,alius medio modo ſe habet.

De purè naturali, vt eſt motus cordis, arteriarum, non eſt hîc ſermo; aliàs enim de ipſo egimus: motus purè animalis dicitur progreſſiuus, qui habet principium in animali partim ſupra neceſſitatem, & partim

Digitized by Google

partim infra libertatem: vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 38. *ſupracit.* & de hoc genere ſatis dictum eſt in Phyſica, & infrà etiam agemus, cùm de imperio voluntatis. Motus verò medio modo ſe habens eſt multiplex.

PRIMVS dicitur Reſpirationis, qui fit cogente natura, aliqualiter tamen dependet ab appetitu, cùm per aliquod tempus poſſit cohiberi: ad ipſum verò requiritur attractio aëris ad cor per pulmonem, & aſperam arteriam facta, & dicitur inſpiratio, & vlteriùs requiritur expulſio aëris attracti, & hæc dicitur propriè reſpiratio.

SECVNDVS dicitur Riſus, de quo Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *quæſt. vlt. in corp.* éſtque quidam motus localis cauſatus à virtute motiua reſidente in corde, ſeu in muſculo diaphragmatis, ad cuius agitationem extenduntur ſimul muſculi thoracis, faciei, & oris vſque ad genas, ad quem motum conſequitur ſonus vocis: Vide Meldul. *num.* 371. qui multa diſſerit de riſu.

TERTIVS dicitur Vox, de qua ſuprà ſatis dictum eſt.

QVARTVS dicitur fletus oppoſitus riſui, ad quem tria concurrunt, ſcilicet motus aëris, vox, ſeu gemitus, vt lachrymarum effuſio; motus cauſatur eodem modo, ac riſus, ſed à diuerſa cauſa, ſcilicet à dolore reſtringente pulmones, diaphragma, & muſculos: lachrymæ fiunt ex humore, vel ſecundùm Aliquos, exiſtente in pericordio cordis, ſuntque excrementum ſanguinis ad cor attracti, vel ſecundùm Alios reſidente in cerebro, & oculorum profundo, quod dicitur ſpongia lachrymarum. Exit autem iſte humor vel ex confricatione, vel ex infirmitate, vel calore capitis, vel ex affectu cordis, nempè vel gaudij, vel triſtitiæ: hinc pueri, & mulieres faciliùs emittunt lachrymas; quia magis abundant humore, & faciliùs commouentur ad dolorem, & gaudium.

QVINTVS dicitur ſternutatio, éſtque motus, quo aër incluſus in pulmonibus totus ſimul per nares cum impetu exprimitur ex tunicæ internæ naſum veſtientis irritatione: vel ſecundùm communiorem eſt motus cerebri, quo per nares nititur ſibi moleſta expellere, ſeque expurgare.

SEXTVS dicitur Oſcitatio, éſtque motus, quo multo aëre, aperto ſatis ore attracto, & aliquatenùs retento, natura fumoſis exhalationibus grauata eas cum aëre, quem reddit, à ſe abigit.

SEPTIMVS dicitur Pandiculatio, eſtque motus neruos otio, vel aliquo vapore contractos diſtendens, fitque maximè, cùm expergiſcimus.

OCTAVVS: Singultus fit, quando ſtomachus reſtringitur in fibris ſuperioribus tentans aliquid expellere infixum innaturaliter ori, & œſophago.

NONVS: Tuſſis eſt motus, quo pulmo attractum aërem elidit impetu in pituitoſa, quæ aſperam arteriam infarciunt.

DECIMVS: Rigor, & Horror eſt quædam refrigeratio caloris natiui, qua ſpiritus infrigidantur, & qua muſculi contrahuntur.

VNDECIMVS. Vomitio eſt motus, quo fundus ventriculi ſurſum irritatus agitur ad noxia ori inhærentia ejicienda.

DVODECIMVS. De origine ſignorum, quæ apparent in nato exiſtente in vtero Matris. Vide Meldul. *diſp.* 5. *num.* 380.

PARS

PARS TERTIA.

DE ANIMA.

473. AD vltimam, & difficiliorem conſiderationem deuenimus, quæ eſt de anima rationali, ipſiuſque attributis, & licèt multa à nobis in ſuperioribus, maximè in prima parte ediſſerimus ad ipſam ſpectantia, attamen cùm eiuſdem animæ rationalis cognitio maximè ſit neceſſaria, hinc de ipſius eſſentia, attributis, & potentiis in particulari nunc agendum eſt.

Et quia à nobis vt verè fidelibus Sectatoribus Seraphicæ Doctrinæ, ad hoc vt ſenſus ipſius Seraphici Doctoris Germanus habeatur, in ſequentibus quæſtionibus & ipſius Textus, & verba neceſſariò eſſent ſubjicienda, nihilominùs ne eadem fruſtatoriè repetamus, cùm nobis ſit notum illud Philoſophi, quod poteſt fieri per breuiora, non debet fieri per longiora; Ipſius Textum apponere omittimus, cùm fusè in quæſtionibus ſequentibus habeatur; ſicque vt recto ordine procedamus, In primo Tractatu huius tertiæ partis de anima rationali in communi tractatum proponimus, in quo non ſolùm ipſius naturam, ſed & attributa eſſentialia expendemus.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS PRIMVS.

De Anima rationali in Communi.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Anima rationalis, & qualiter diſtinguatur ab aliis animabus, & ab Angelo.

CERTVM eſt, & de fide definitum *in Concil. Vien.* animam rationalem eſſe formam corporis humani, & ob id conuenire cum cæteris animabus in eſſe actum corporis organici, vt dictum eſt in prima parte horum librorum de anima: Et cùm ſuprà diximus animas ſenſitiuas, & vegetantes eſſe ſpirituales, & ex alia parte animam rationalem eſſe ſubſtantiam puram ſpiritualem intellectualem, obidque in ſpiritualitate aliqualiter conuenire cum dictis animabus, & in intellectualitate cóuenire cum Angelis: hinc diſquirendum eſt, per quid ab iſtis ſubſtantiis eſſentialiter differat: Antequam autem vlteriùs procedamus in hac quæſtione.

SVPPONIMVS primò, tanquam de fide ipſam animam rationalem ab aliis animabus differre per ordinem ad cauſam extrinſecam producentem per hoc, quod illæ educuntur de potentia materiæ, vt ſuo loco probatum eſt, iſta autem immediatè à Deo creatur: ſic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 3. vbi fusè probat animam rationalem non fieri ex traduce, idque tum ex ipſius incorruptibilitate: tum quia eſt per ſe exiſtens, obidque compoſita ex materia, & forma: tum quia ob eius dignitatem debet habere totum ſuum eſſe immediatè à Deo.

SVPPONIMVS ſecundò, animam in eodem inſtanti, ac creatur, etiam infundi, & vniri corpori, in qua aſſertione, licèt aliquando Aliqui SS. PP. dubitarunt, tamen communis opinio Catholicorum eſt, quod in eodem inſtanti, ac creatur, etiam vnitur corpori ob multa inconuenientia, quæ ex oppoſita Sententia ſequerentur, quæ inconuenientia, & abſurda ab eodem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 2. enumerantur: His poſitis. Quæritur: quænam ſit ratio diſtinguens animam rationalem à cæteris ſubſtantiis ſpiritualibus.

PRIMA Opinio aſſerit animam rationalem eſſe actum corporis organici, quatenùs eſt vegetans, & ſentiens: non verò quatenùs eſt rationalis: Vnde per primam rationem differt ab Angelo, & per ſecundam à cæteris animabus: ſic Vulpes, Ferrar. Caier. Alijque pauci.

COMMVNIS Opinio tenet eſſe actũ corporis organici, provt eſt rationalis,

nalis, & eſſentialiter differre ab Angelo etiam, & à cæteris animabus per propriam differentiam ſpecificam.

Tertia Opinio docet differre ab Angelo ipſam animam per exceſſum perfectionis rationalitatis exiſtentis in Angelo ſupra animam.

Qvarta Opinio eſt Aliorum dicentium differre per vnibilitatem ad corpus tanquam per differentiam conſtitutiuam: citaturque Seraph. Doct. pro hac opinione à Gadio. Tatar. Lycheto, Gratiano, Aliquibuſque Aliis Scotiſtis, ſed malè, & falsò, vt notauit Ferchius *tom. 2. de Angelis quæſt.* 111. Seraph. igitur Doct. docet differre per propriam differentiam, ſed hanc nobis innoteſcere per vnibilitatem ad corpus humanum.

Pro ſolutione quæſtionis.

475. Primò Notandum ex S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. q. 2. in corp.* quod duobus modis poteſt explicari ipſum propter quid, nempè eſſentiam ſpecificam, primò indicando cauſam, propter quam res eſt, ideſt notificando per principia intrinſeca ipſam eſſentiam, & à priori: ſecundò à poſteriori notificando, & nominando illam cauſam per aliquam proprietatem immediatam eſſentialem, idque vt plurimùm euenit: nam intellectus noſter rariſſimè peruenit ad cognitionem differentiarum ſpecificarum à priori, ſed tantùm à poſteriori, ſicut notat Seraph. Doct. *loc. cit. in fine quæſtionis.* idque eſt conforme traditis ab Ariſt. in lib. poſter. de demonſtrat.

Secvndò Notandum, quod anima rationalis, cùm ſit indiuiſibilis, eſt non ſolùm per ſe exiſtens conſtans ex materia, & forma, ſed & ſimul ſecundùm ſuam indiuiſibilem entitatem forma, & perfectio corporis, & principium operationum, quas exercet in corpore, & mediante corpore, ſic *lib. 2. diſt. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 2.* Vnde vt eſt forma corporis, dicit ordinationem intrinſecam. ad corpus proportionatum, ſcilicet nobiliſſima organizatione compactum in ordine ad conſtituendum tertium, ſcilicet hominem, ſic *lib. 2. diſt. 1. p. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 2.* hinc vnibilitas ad tale corpus humanum in ordine ad vegetare, ſenſificare, viuificare ipſum, eſt proprietas eſſentialis primò ab eiuſdem principiis intrinſecis emanans: & hinc, ait Seraph. Doct. vnibilitas ſignat nobis à poſteriori primam formam, & differentiam latentem, per quam diſtinguitur anima ab Angelo: Vnde, vt ſubdit *ibid. in fine corp. & ad* 1. illud, quo anima eſt vnibilis corpori tali, dicit quid eſſentiale reſpiciens, quod eſt nobiliſſimum in anima, & ita penes illud rectè ſumitur differentia ſpecifica: & hinc vnibilitas dicitur differentia, prout dicit naturalem aptitudinem, quæ ineſt animæ ſecundùm principia intrinſeca, quæ priora ſunt natura: Hinc patet malè citari Seraph. Doct. à Marginiſtis Scoti, Aliiſque, quaſi recognoſcat verè vnibilitatem pro differentia ſpecifica, nec hoc dicit Seraph. Doct. ſed vult, quod differentia ſpecifica deſumi debeat penes principia intrinſeca, quæ ſunt materia, & forma: ſed quia adeſt aliqua conuenientia in his cum Angelo: hinc à nobis notificatur talis differentia à poſteriori per vnibilitatem, quæ eſt proprietas immediatè ab ipſis principiis emanans. His poſitis.

476. Prima Concluſio: Anima rationalis rectè definitur, *Subſtantia incorporea, ſpiritualis, intellectualis, per ſe*

Digitized by Google

ſe exiſtens, & vt talis ordinata ad vniri corpori humano. Eſt S.Bonau. in Centil. *part.*3. *ſect.*19. & in Comp.Theolog. *lib.*2. *cap.*30. & communis.

PROBATVR, & explicatur. Dicitur (*ſubſtantia*) loco generis; Dicitur (*incorporea, & ſpiritualis*) per quod differt à cæteris formis corporeis: Dicitur (*intellectualis, & per ſe exiſtens*) per quod differt à cæteris animabus: Dicitur (*vt talis ordinata ad vniri corpori*) per quod differt ab Angelo. Dicitur (*corpori humano*) per quod iterum differt à cæteris animabus.

477. SECVNDA CONCLVSIO. Vnibile corpori humano per informationem, & non vnibile, ſi formaliter ſumantur, non ſunt differentiæ per ſe diſtinguentes ſpecie Angelum, & animam: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.*1. *cit.*

PROBATVR primò à Seraph. Doct. Vnibile, & non vnibile ſunt prædicata ſecundi modi: primum enim dicit aptitudinem: ſecundum dicit negationem aptitudinis: ergo non ſunt differentiæ ſpecificæ, quæ ſunt prædicata primi modi: Tum quia non vnibilitas eſt communis aliis, quàm Angelo, vt materiæ primæ, immò & chymeræ: ergo non ſunt differentiæ conſtitutiuæ: Tum quia omnis differentia conſtitutiua eſt optimum in ipſa ſpecie, ſed vnibilitas, & non vnibilitas formaliter ſumptæ non ſunt huiuſmodi: ergo.

478. TERTIA CONCLVSIO: Vnibile corpori humano per informationem eſt prædicatum maximè aptum ad indicandam à poſteriori propriam differentiam ſpecifici conſtitutiuam, & diſtinctiuam animæ rationalis ab Angelo: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *cit.* & *diſt.*18. *art.*1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.*3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.*3. *in corp.* & *lib.*4. *diſt.*44. *part.*1. *art.*2. *quæſt.*1. *in corp.* & *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad vlt.*

PROBATVR autem ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *cit.* primò vnibilitas eſt proprietas prouenjens immediatè ex principiis intrinſecis animæ: ergo per hanc explicantur ipſa principia intrinſeca, & maximè idem principiatum, quod eſt anima: Antecedens eſt patens. Conſequentia probatur, quia proprietas immediatè habet inter alia hoc, quod innoteſcere facit ſuum principium ex *lib.*1.*diſt.*8. *part.*1.*art.*1. *quæſt.*1. *ad arg.*

PROBATVR ſecundò: Quia quodcunque prædicatum ponitur in aliquo eſſentialiter, & eſſentialiter negatur de altero, in illo neceſſariò ponit differentiam eſſentialem: ſed vnibilitas ad corpus humanum eſt huiuſmodi in anima: non enim conuenit animæ accidentaliter, alioquin fieret vnum per accidens: ergo.

PROBATVR tertiò: Illud, quo mediante anima perficit corpus humanum, eſt id, quo anima eſt rationalis anima, & quod eſt principium nobilium operationum, ſed ſeipſa eſt talis, non mediante potentia: ergo ſecundùm ſeipſam eſt anima: at id, quo perficit corpus, eſt vnibilitas; ergo per ipſam tanquam per immediatius explicatur ratio, & differentia eſſentialis animæ: ſe habent enim ordinatim iſta tria, ſcilicet quo eſt anima, quo perficit corpus, & quo eſt principium operationum.

PROBATVR quartò: Anima eſt pars, & vt talis incompleta, & in toto completa, igitur per id, quo perficitur, & peruenit ad complemen-

Digitized by Google

tum : at id eſt vnibilitas corpori humano : ergo.

Obiicies primò cum Scoto: Omnis differentia prior eſt per naturam, quàm ſpecies conſtituta, ſed vnibilitas eſt quid poſterius ipſa anima: ergo.

479. Respondet S. Bonau. vt dictum eſt *in prim. Notab.* concedendo Maiorem, & diſtinguendo Minorem: Vnibilitas eſt poſterior, ſi ſumitur formaliter, concedo: ſi radicaliter, nego: Cùm enim ſit proprietas primò, & immediatè ab anima emanans, ipſa indicat nobis à poſteriori principia intrinſeca, & rationem, qua diſtinguitur ab Angelo: Angelus enim etiam conſtat materia, & forma ſpirituali, ideò per vnibilitatem, & non vnibilitatem nobis innoteſcit eorum differentia.

Obiicies ſecundò: Differentia completiua debet eſſe propria eius, cuius eſt differentia: ſed eſſe vnibile conuenit etiam cæteris formis: ergo.

Respondet S. Bonauent. eſſe vnibile vt ſic, non eſſe differentiam animæ rationalis, ſed eſſe vnibile corpori humano.

Contra: Differentia ſpecifica debet accipi penes id, quod eſt optimum in re, ſed eſſe vnibile conuenit animæ penes ſuum eſſe infimum: ergo.

Probatur Min. quia eſt vnibilis, vt forma eſt, ſed optimum in ea eſt, eſſe ſpiritum rationalem immunem à corporeitate: ergo.

Respondet S. Bonau. concedendo Maiorem: negando Minorem Ad probationem reſpondet eſſe vnibilem animam ſecundùm id, quod ipſa eſt in ſe: quia ſeipſa eſt ſpiritus rationalis, ſeipſa eſt forma corporis, ſeipſa, & non mediante potentia conſtituit cum corpore hominem: hæc enim ſunt vnum, & idem in anima, ſed tamen meliùs notificatur eius eſſentia per vnibilitatem.

Instat iterum: Anima rationalis actu eſt ſeparabilis, & hoc per naturam: ergo vnibilitas non eſt quid intrinſecum animæ ſecundùm ſuam naturam: oppoſitum enim differentiæ ſpecificæ non poteſt ineſſe ipſi rei per naturam.

Respondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: aptitudo enim ineſt inſeparabiliter rei, & ſi adeſſe poteſt ſeparatio actu, ſequitur, quod priùs ſit vnibilitas: obidque talis ſeparatio nihil obeſt tali proprietati, per quam explicatur natura animæ.

Obiicies tertiò: Si anima vt rationalis eſt forma corporis: ergo ei tribuit rationalitatem; ſed hoc eſt falſum: nam corpus non fit rationale:

Respondetur negando ſequelam Maioris: ideò enim eſt vnibilis corpori humano, vt conſtituat hominem, eique communicet ſuas operationes tanquam termino totali, & completo: hæc differentia enim eſt inter formas accidentales, & ſubſtantiales, quod illæ cùm non faciant cum ſubſtantia vnum per ſe, ipſi communicant ſuum effectum formalem: at iſtæ quia ſunt ordinatæ ad conſtituendam tertiam entitatem, huic etiam communicant ſuos effectus.

Et hinc patet, quoſnam effectus communicat anima rationalis corpori, & quoſnam homini conſtituto: quia enim eſt forma includens potentias organicas, ſcilicet vegetantem, & ſenſitiuam, hos effectus immediatè communicat corpori:

at

at vt rationalis communicat hos effectus tertiæ entitati conſtitutæ.

480. QVÆRITVR: Quomodò differat rationalitas Animæ, & Angeli?

RESPONDET Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. cit. quæſt. 1. ad vlt. & lib. 1. diſt. 25. art. 1. q. 3. in corp.* quod rationale, prout dicit intellectum, ſeu vim purè intellectiuam diſcernendi verum à falſo, eſt commune Deo, Angelis, & Hominibus: provt dicit vim diſcernendi per inquiſitionem, & collationem, & diſcurſum, ſic eſt differentia hominis, quia importat vnionem animæ cum corpore: explicat id *lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 4.* anima rationalis neceſſariò dicit vnibilitatem cum corpore mediante vi vegetatiua, & ſenſitiua: & quia dependet in intelligere, & ratiotinari à potentia ſenſitiua alligata organo, & per conſequens non poteſt exercere niſi inquiſitiuo, & collatiuo modo: Hinc tali pacto rationale dicitur differentia Hominis, non Angeli, ſcilicet rationale vnibile.

QVÆSTIO II.

An Anima rationalis ſit Immortalis.

481. HANC quæſtionem plurimi Authores confundunt cum alia de indiuiſibilitate animarum, ſed malè: nam, vt vidimus in citata quæſtione in prima parte, aliqua anima poteſt eſſe indiuiſibilis, & ſimul mortalis, & corruptibilis: Vnde meritò Seraph. Doct. hanc de immortalitate ſeiunctim proponit, & ſoluit *lib. 2. diſt. 19. quæſt. 1.* cùm ſit attributum proprium animæ rationalis, non ſic indiuiſibilitas, quæ competit etiam cæteris animabus. Et licèt omnes DD. Catholici in hoc conueniunt tanquam de fide, quod anima rationalis ſit immortalis: fuit enim determinatum *in Concil. Later. & Vien.* Attamen altercantur maximè circa duo: primum eſt, an Ariſtoteles cognouerit hanc immortalitatem: ſecundum, an ſit demonſtratiua per rationes naturales, & euidentes, & hoc ſecundum ſequitur, ſi primum ſit verum, ſcilicet dato, quod Ariſt. id cognouerit, infertur poſſe naturaliter demonſtrari. Nos tamen breuiter vtrumque examinabimus.

ET circa primum variant Interpretes Ariſt. Alij affirmando ipſum hanc immortalitatem agnouiſſe: Alij negando. Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 19. quæſt. 1 ad 3.* eſt dubius de mente Ariſt. credit tamen ipſum agnouiſſe hanc immortalitatem.

SED de mente Ariſt. agunt fusè Interpretes, præcipuè D. Thom. Scot. Iauel. Ferchius *veſtig. 6.* Conimbric. & plures SS. PP. quos quiſque videre poteſt.

Nos enim omiſſis ſuperfluitatibus ad ſolutionem quæſtionis per ordinem ad veritatem, & etiam ad rationes naturales procedemus: & hoc vt ſatisfaciamus præcepto facto *à Concil. Lateran.* omnibus Magiſtris, & Lectoribus Philos. vt argumenta ſoluant hanc veritatem impugnantia: Hinc pro ſolutione quæſtionis

482. PRIMÒ Notandum, quod immortalitas dupliciter poteſt ſumi: primò quatenùs immortale nullo pacto, vel poteſtate diuina poteſt aboleri, ſicque ſolus Deus habet immortalitatem (ait D. Paulus *ad Timoth. cap. 6.*) ſolus enim

ſeipſo abſque alterius iuuamine poteſt ſeipſum conſeruare, vt ait Seraph.Doct.*lib.2.diſt.19. art.1.quæſt.1. ad 1. & lib.2.diſtinct.17.art.1. quæſt.1. ad 5. & lib. 1. diſtinct.8. part.1. dub.9.* ſecundò dicitur immortale, ideſt quod ſuapte natura exigit perpetuationem, quamuis per abſolutam Dei potentiam poſſit deficere: ſic quælibet creatura eſt mortalis, quia quælibet creatura eſt vertibilis in nihil, & indiget cauſa conſervante: immortalitas autem hoc ſecundo modo poteſt contingere adhuc dupliciter: primò quatenùs mors alicui actu non poteſt aduenire ex aliqua ratione extrinſeca, & hac ratione corpus Adæ erat in ſtatu innocentiæ indiſſolubile: poterat enim non mori: poterat etiam mori, ſcilicet cadendo ab illo ſtatu perfecto: ſecundò quatenùs nec actu, nec potentia poteſt contingere, licèt poſſit deficere,vt dictũ eſt,& tali pacto anima rationalis,& Angelus ſunt immortales.

Secvndò Notandum,quod aliud eſt dicere poſſe probari rationibus naturalibus animam rationalem eſſe mortalem: aliud, quod non poteſt probari ratione naturali ipſam eſſe immortalem, & aliud eſt poſſe abſolutè probari eſſe immortalem: Primum eſt hæreſis: Secundum, & Tertium nequaquam: Sic Ruui *lib. 3. tract.de an. ſepar.* Addit Seraph. Doct. *in Eccl. cap.3.in fine*: quod licèt probetur eius immortalitas rationibus naturalibus, difficile tamen eſt pertrahere firmiter mentem ad id abſque lumine fidei: His poſitis.

483. Prima Conclvsio: Anima rationalis eſt immortalis ex natura ſua: Eſt de fide, vt dictum eſt, & fusè edocetur à Seraph. Doct. *lib.2. diſt. 19. quæſt.1. & 2. & diſt.1. part.2. art.3. quæſt. 2. ad vlt. & lib.2 diſt.17. artic.1. quæſt.1. ad 5. & art.2. quæſt.1. ad 2.& plurimis aliis locis:* Sic & cæteri DD. Catholici, & præcipuè Tolet.qui fusè hanc quæſtionem pertractat tum in via Ariſtotelis, tum ſecundùm rectam Philoſophiam,tum ſecundùm noſtram fidem.

Et quoad Ariſtot. poſſunt videri textus plurimi ab ipſo Toleto, Aliiſque allati:circa quos aduertit Seraph. Doct. *lib.2. diſt.19. quæſt.1.ad 3.*quòd ſi occurrat aliquis textus eiuſdem Philoſophi, in quo videatur aſſerere animam mortalem, vt eſt *in lib. 3. t.66.* vbi docet, quod intellectus corrumpitur quodam alterius corrupto: aliæque conſimiles authoritates apud ipſum inueniri poſſunt: Aduertit,inquam, Seraph.Doct. ibid. quod debet Ariſt. piè interprætari, ne ſibi objiciantur contradictiones, quod eſſet indignum tanto viro, & cùm patentiſſimè *in lib. hoc 3. de An.* doceat intellectum eſſe immortalem, impaſſibilem, & incorruptibilem: Hinc dicendum eſt ipſum aſſerere intellectum quoad operationem ceſſare læſo organo imaginatiuæ, à qua in intelligere depeudet.

Omittimvs etiam innumerabiles authoritates S.Scripturæ, & SS. DD. probantes hanc animæ immortalitatem, quas quiſque poteſt videre apud DD.fusè hanc materiam tractantes:& ad rationes deſumptas tum ex ratione naturali, & Philoſophica,tum ex Theologica:quod facit Seraph.Doct. *loc. cit.* dicens, quod poteſt conſiderari anima vel in ordine, vel ſecundùm ſe: In ordine, ſcilicet reſpectiuè per ordinem ad cæteras creaturas, ad diuinam iuſtitiam, & ad finem, qui competit ad quamcunque creaturam: Item ſecundùm ſe quantum

Digitized by Google

ad virtutem eiuſdem animæ quantum ad actum, & quantum ad obiectum.

484. PROBATVR igitur ex ordine, quem habet inter cæteras creaturas: Nam debet eſſe proportio in hac vniuerſitate creaturarum primæ creaturæ cum vltima: ſed prima eſt materia prima, & eſt immortalis, & anima eſt vltima forma: ergo & hæc debet eſſe immortalis. Tum quia debet dari perfecta combinatio diuerſitatis differentiarum omnium creaturarum: contingit enim dari ſubſtantiam quantam incorruptibilem, eſtque Cælum: item ſubſtantiam immunem, & non coniunctam quantitati molis incorruptibilem, eſtque Angelus: ergo debet dari ſubſtantia media incorruptibilis, quæ non eſt magnitudo, ſed coniuncta magnitudini, & hæc eſt anima rationalis.

485. PROBATVR ſecundò ex ordine diuinæ iuſtitiæ: Nullum enim bonum eſt irremuneratum, & nullum malum impunitum, ſed multa bona in hac vita remanent irremunerata, & multa mala impunita: ergo debet dari alia vita, vt locum habeat recta iuſtitia Dei; ſed hæc non poteſt exerceri in corpore, cùm moriatur: ergo anima erit immortalis, vt in ea exerceatur recta iuſtitia.

PROBATVR tertiò ex ordine ad finem: Remotó vltimo fine omnes alij fines ſunt caſſi, & vani; ergo debet dari beatitudo, & hæc, vt ſit perfecta, debet includere immortalitatem: Tum quia beatitudo eſt finis naturalis animæ: ergo debet ferre ſecum immortalitatem.

PROBATVR quartò ex virtute animæ: Illa virtus, quæ per receſſum, & impermixtionem cum corpore corruptibili fortificatur, & potentior efficitur, eſt incorruptibilis per naturam: ſed anima eſt huiuſmodi: quò enim magis eleuatur homo interior, eò magis abſtrahitur ab homine exteriori, idque importat maiorem independentiam, & ſeparabilitatem à corpore, obidque & immunitaté à corruptibilitate corporis.

PROBATVR quintò ex operatione animæ: Anima in operari eſt independens à corpore, nec vllum organum ſibi appropriat, ergo & duratio, quæ conſequitur eſſe, & operari animæ: non enim ſeneſcit, vel antiquatur in ſuo eſſe, ac operari, nec habet contrarium.

486. PROBATVR ſextò ex obiecto: Obiectum animæ intellectiuæ eſt veritas, ſed veritas eſt incorruptibilis: ergo vt ſit proportio inter ea, anima erit incorruptibilis: ſic & obiectum voluntatis eſt bonum infinitum: Tum quia in perceptione obiectorum excellentiſſimorum non læditur, ſed magis fortificatur: ergo cùm talia obiecta ſint incorruptibilia, & anima, &c.

CONFIRMATVR à Toleto: Quia poteſt percipere infinitum: ergo habet infinitam capacitatem: ergo & durationem: Idem Toletus affert plures alias rationes, quæ verè probant intentum: attamen ſecundùm veritatem eſt dicendum cum Seraph. Doct. *in Eccl. cit.* quod tales demonſtrationes, licèt menti benè diſpoſitæ poſſint perſuadere ſufficienter immortalitatem animæ: attamen loquendo de demonſtratione rigorosè ſumpta, quæ eſt cauſa ſcientiæ propriæ abſque fide, non demonſtrant ſufficienter: ſuppoſitis tamen principiis fidei perſuadent demonſtratiuè, & cum toto rigore.

OBIICIES primò, D. Paulum dicere

cere ſolùm Deum eſſe immortalem, ſic *p. Timoth.cap. 6.*

Confirmatvr *ex Eccl. c.3.* vbi dicitur, quod vnus interitus hominis,& iumentorum,& æqua vtriuſque conditio : ergo.

487. Respondet S. Bonau. *lib.2. diſtinct.19. quæſt. 1. ad 1.* ſolùm Deum dici immortalem , quatenùs abſolutè loquendo ſolus Deus eſt incapax interitus , nec indiget alterius adiutorio ad ſui conſeruationem, non ſic anima , quæ licèt ſit immortalis poſitiuè, poteſt tamen cædere in nihil Deo auferente ſuum concurſum conſeruatiuum de potentia abſoluta.

Ad alium Textum. Reſpondet S.Greg. 4. *Dial. cap. 4.* hoc eſſe dictum Atheiſtarum aliquorum. Poteſt etiam dici cum D.Hieron. id eſſe verum quoad mortem totius,vel corporis. Affertur etiam in contrarium Sententia Sophronij à ſexta Synodo allata , in qua dicit animam rationalem per gratiam eſſe immortalem : ergo per naturam non erit immortalis ; ſed

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 17. art. 1. quæſt. 1. ad 5.* dici immortalem per gratiam, quatenùs gratia dicit influentiam ſuperadditam gratuitam naturæ , per quam conſeruatur natura : non verò prout gratia dicit quid ſupernaturale.

Obiicies ſecundò ex Damaſc. Omne , quod à verſione incipit , ad verſionem tendit : ſed anima rationalis à verſione incipit , cùm ſit creata: ergo ad verſionem tendit. Tum quia eſt annihilabilis : Tum quia eſt in ea ſeparabilis forma à materia : ergo per naturam eſt mortalis.

Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 19. quæſt. 1. ad 2.* & ex iis, quæ tradit *lib. 1. diſt. 8. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 4. 5.6.7. 8.& 9.* quod illa tendentia in nihil , quæ ineſt omni creaturæ , non eſt per aliquem appetitum poſitiuum , ſed eſt per defectum vanitatis , ideſt ineſt creaturæ annihilabilitas ratione eius,quod eſt ex nihilo, nec tamen dicitur id ineſſe naturaliter ex ſuis principiis intrinſecis , ſed tantùm dicitur naturale , quatenùs nulla creatura poteſt in ſui conſeruationem , ſed indiget Dei concurſu influente. Et eodem modo

Respondetvr obiectioni de ſeparabilitate materiæ , & formæ : nam naturaliter non ſunt ſeparabiles &c. hìc autem non quærimus , quid Deus poſſit , ſed quid congruat naturis rerum , vt loquitur Seraph. Doct.

Obiicies tertiò : Inter recipiens , & receptum naturale debet eſſe proportio naturalis , ſed corpus eſt recipiens , & mortale , & anima eſt recepta : ergo erit mortalis. Tum quia anima eſſentialiter eſt actus corporis : ergo non poteſt eſſe ſine corpore.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 1. part. 2. art. 3. quæſt. 2. ad 2. & art. 3. quæſt. vlt. ad vlt.* quod ſufficit proportio in ratione materiæ informabilis , & actus informantis, non in cæteris attributis : Præterea adeſt etiam proportio in hoc , quod cùm anima ſit libera potens ſtare, cadere, & reſurgere , datum etiam ei eſt corpus potens mori , & non mori, vt datum fuit primo homini : Præterea corpus tale datum eſt animæ,vt ordinatum eſſet ad immortalitatem : cùm enim ſit pars recipiens formam, habuit & diſpoſitiones proportionatas ad recipiendam animam, & ad fieri

Digitized by Google

fieri participem cum ipſa beatitudinis æternæ.

488. Obiicies quartò: Anima in corpore dependet à corpore in operari: læditur enim læſo corpore: ergo eſt mortalis.

Respondetvr impediri per accidens ratione vnionis, quia dum eſt in corpore, dependet à Phantaſmatibus, &c. de quo aliàs, &c. ſimiliter etiam dum eſt in corpore, patitur, & etiam poſt ſeparationem, ſed hæc paſſio non eſt corruptiua, ſed accidentalis entitati animæ: hinc non ſequitur, quod debeat eſſe mortalis.

Qvi vult ſolutionem aliorum argumentorum obiectorum, adeat Tolet. Meldul. Alioſque, & præcipuè Hurtadum grauiter inuehentem in eos, qui ſub ſpecioſo titulo doctrinæ Ariſtotelicæ docent mortalitatem animæ, inter quos Cremoninus damnatus miſerrimè excelluit, & innumera mala in animas credentium inuexit hac occaſione.

QVÆSTIO III.

Vtrum Anima rationalis ſit æqualis perfectionis in omnibus hominibus.

489. PRo explicatione tituli ſupponendum eſt primò tanquam certũ, & de fide contra Pitagoricos animam rationalem multiplicari ad multiplicationem indiuiduorum: Nec eſt verum id, quod dixit Acchillinus, ſcilicet ſecundùm Philoſophiam animam eſſe vnam, & ſecundùm fidem eſſe multiplicem: qui error detegitur à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 2. veritas enim non eſt contraria veritati.

Svpponendvm eſt ſecundò, duplicem perfectionem poſſe conſiderari in animabus rationalibus, alteram eſſentialem, ſeu ſubſtantialem, alteram accidentalem, hæc attenditur reſpectu eorum, quæ accidunt animæ, & de hac non eſt ſermo, ſed de ſubſtãtiali, quæ iterum eſt duplex: alia ſpecifica, alia indiuidualis: prima importat prædicata eſſentialia ſpecifica, & de hac non eſt ſermo: nam omnia inſũt æqualiter in omni anima rationali: Indiuidualis verò eſt, quæ prouenit ex differentia indiuiduali, & entitatiua, ſecundùm quod competit tali indiuiduo, & provt habet contractam in ſe naturam tálem, & de hac perfectione indiuidua procedit quæſtio: an ſcilicet detur inter hanc, & illam animam gradualis latitudo perfectionis indiuidualis.

Prima Opinio negat omninò poſſe dari in animabus rationalibus aliquam differentiam inæqualitatis in vlla perfectione ſubſtantiali entitatiua, ſed omnes æquè eſſe perfectas, & ſi adeſt aliquod diſcrimen, obuenit ratione corporis, & per accidens. Ita Dur. Sot. Zimar. Tolet. qui oppoſitam appellat temerariam, & periculoſam, ſed verè nimis audaciter dictum profertur contra præcipuas ſcholarum Columnas.

490. Secvnda Opinio eſt ferè Omnium Scholaſticorum. D. Thom. Rich. S. Bon. Aliorumque, & facultatis Pariſienſis apud Ruuium *lib.* 2. *de ann. cap.* 3. *quæſt.* 3. admittentium gradualem inæqualitatem in animabus: Pro ſolutione

Primò Notandum, quod cùm communiter dicatur ſubſtantiam non recipere magis, & minus, gloſanda

da eſt hæc propoſitio (ait Seraph. Doct.) nempè ſumptam Logicè, ſeu Metaphyſicè, ſeu ſecundùm prædicata quidditatiua, & provt abſtrahit ab indiuidualitate non recipere magis, & minus: at provt conſideratur in hac, vel illa materia, in qua poteſt habere maiorem, vel minorem actualitatem, dicendum eſt admittere magis, & minus: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *dub.* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. *& lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp.* Vt autem hæc veritas intelligatur.

Secvndò Notandum, quod licèt entitas ſpecifica animæ in ratione ſpeciei ſit indiuiſibilis: importat tamen intra ſuam ſphæram latitudinem gradualem per ordinem ad differentias indiuiduales: & ratio eſt, quam adducit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. quia in quanto virtutis fit acceſſus ad ſummam ſimplicitatem, & entitatiuam perfectionem per additionem graduum virtutis, & per talem additionem fit purior, & perfectior: Cùm autem anima vniatur materiæ non propter bonum materiæ, ſed propter bonum proprium, & ad conſtituendum compoſitum, & tertiam entitatem, nempè vt per informationem conſequatur finem ſuum proprium naturalem: hinc etiam nec hæc anima vnitur huic corpori, niſi propter bonum proprium, & vt conſtituat hoc indiuiduum: hinc ſequitur, quod ſecundùm maiorem, vel minorem diſpoſitionem inuentam in corpore, & ab agente naturali per ſe inductam, etiam recipit maiorem, vel minorem perfectiuam actualitatem, & ideò maior diſpoſitio in corpore exigit perfectiorem formam: Quare Deus dat meliorem formam, ſecundùm quod materia eſt meliùs diſpoſita: ſic *lib.* 2. *diſt.* 9. *quaſt.* 3. *ad* 3. *& in ſerm.* 1. *de pluribus Martyribus, & lib.* 2. *diſt.* 32. *dub.* 6. & Ruuius *cit. num.* 63.

491. Prima Conclvsio: Inter animas rationales datur gradualis perfectio, & obid participari poteſt ab indiuiduis cum inæqualitate perfectionis indiuidualis: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 32. *dub.* 6. vbi habet hæc verba: ſatis probabile eſt, quod in ipſa creatione ſit præcellentia in animabus, & quod dicuntur pares, hoc non intelligitur quantum ad priuationem ordinis naturalium in præcellentia, ſed quantum ad priuationem ordinis in dominio, & ſeruitute: Idem & aſſerit *lib.* 2. *diſt.* 9. *artic.* 1. *quaſt.* 1. *in corp. in fine:* vbi dicit, quod in hominibus ſunt gradus, & ordines, & quoad naturalia, & quoad dignitates.

Et ſi quæritur. Vnde veniat iſta præcellentia naturalium, an ex parte animæ, an corporis?

Dicendvm, quod cùm anima non ſit propter corpus, ſed corpus propter animam, iſta præcellentia venit ex parte animæ, quæ præcellentia non eſt in anima ratione principij ex quo, cùm ſit ex nihilo, ſed ratione ſapientiæ Conditoris producentis omnia ſecundùm ordinem debitum: non eſt tamen negandum, quin multùm faciat bona diſpoſitio corporis ad exercitium illarum habilitatum naturalium animæ: Hæc Seraph. Doct. hinc.

Probatvr primò: Si perfectiones naturales indiuiduales non poſſunt participari cum inæqualitate ab indiuiduis, aut eſt ratione propriæ entitatis, & perfectionis, aut ratione

tione indiuiduorum, ſed neutrum eſt: ergo.

Probatvr min. Non primum: Quia ſi non adeſt inæqualitas gradualis, id erit ratione ſpiritualitatis animæ: ſed id falſum eſt, cùm intellectualitas in Deo, in Angelis, & in hominibus ſit vniuoca, & tamen inæqualis: ergo. Nec ſecundum: quia ſicut inæqualitas ſpecierum non repugnat vnitati generis, ſic nec inæqualitas indiuiduorum poterit repugnare vnitati ſpecificæ: non enim eſt maior ratio de genere, ac de ſpecie, & indiuiduo; cùm omnia identificantur ſimul, licèt diſtinguantur formaliter.

Probatvr ſecundò argumento à Seraph. Doct. facto *in Serm. 1. de pluribus Mart.* Diſpoſitio, & organizatio materiæ inducitur per ſe ab agente naturali propter animam infundendam: ergo melior diſpoſitio inducitur propter meliorem animam: alioquin per accidens ſe haberet melior diſpoſitio in materia à natura per ſe introducta.

Confirmatvr, & ſimul iterum Probatur conſequentia: Diſpoſitio materiæ naturaliter ordinatur ad informationem formæ: ergo melior diſpoſitio adhoc vt meliùs informetur materia à forma, ſed meliorem diſpoſitionem naturaliter conſequitur melior effectus formalis eiuſdem formæ, ſcilicet conſtitutio melioris compoſiti, & meliùs compoſitum non poteſt conſtitui niſi à meliori forma ſubſtantiali: ergo.

Respondent id totum prouenire à diſpoſitionibus accidentalibus corporis.

Contra. Quia effectus formalis formæ per ſe primò commenſuratur cum perfectione ſubſtantiali formæ, à qua per ſe primò procedit, & non à perfectione accidentium: ſubſtantia enim non poteſt per ſe primò commenſurari accidentibus: ergo ſi melior eſt effectus formalis, melior erit cauſa formalis, ſicque melior anima.

492. Probatvr tertiò: Quia ſecundùm omnes Theologos debet recognoſci in anima Chriſti, & Beatæ Virginis maior perfectio indiuidualis, quod & determinatum fuit in Vniuerſitate Pariſienſi: ergo.

Probatvr quartò à poſteriori ex operationibus animæ ex S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 3. dub. 2. 3. & 4.* Intellectus naturaliter conſequitur eſſentiam animæ, ſed vnus homo meliorem habet intellectum, & operationem, quàm alter: ergo & meliorem animam:

Probatvr Minor: Quia ex meliori operatione colligitur melior potentia: ſic etiam Seraph. Doctor. *lib. 2. diſt. 9. quæſt. 1.* colligit ſecundùm regulas Peripateticas ex conuenientia operationum ſpecifica vnitatem ſpecificam in omnibus Angelis, & differentiam perfectionum indiuidualium ex diuerſitate operationum intra eandem ſpeciem.

Respondent prouenire ex varia diſpoſitione organorum.

Contra primò: Quia aliud eſt, quod defectus organorum poſſint impedire animam ab operationibus ſuis: aliud, quod poſſint præbere perfectionem: Tum etiam quia dantur plures, quorum ſenſus ſunt perfectiores, vt ſunt viuax complexio, memoria, & imaginatio fæcunda, qui tamen in ſpeculationibus ſunt ineptiſſimi.

Contra ſecundò: Quia incredibile ferè eſt tantam eſſe organorum diuerſitatem, vt ſufficiens cauſa poſſit

poſſit eſſe tam multiplicis ad ſcientias aptitudinis, ineptitudiniſque ad diuerſitatem artium, & ſcientiarum: Tum etiam quia qualitates ſecundæ ſpeciei, vt ingenioſitas, & tarditas; proueniunt ab intrinſeco animæ, non ab extrinſeco: ergo ſupponunt maiorem perfectionem in anima.

PROBATVR Conſequentia: Quia ad talium qualitatum exercitium per ſe à natura introducuntur diſpoſitiones proportionatæ: ergo per ordinem ad meliorem animam: Tum quia quæcunque indiuidua in natura non omninò ſunt ſimilia, & maximè homines: & quare id denegandum eſt ſoli animæ rationali?

OBIICIES primò: Eſſentia animæ rationalis eſt indiuiſibilis: ergo non poteſt vna eſſe ſubſtantialiter perfectior altera: & ſi eſt diuerſitas; ergo erit ſpecifica.

493. RESPONDETVR concedendo antecedens quoad prædicata eſſentialia ſpecifica: negando quoad indiuidualia: Ratio eſt (ait Seraph. Doct. *lib.2.diſt.9. quæſt.1.ad 2.*) quia magis, & minus ſecundùm proprietates inſeparabiles non variant ſpeciem per ſe, licèt variant perfectiones indiuiduales.

OBIICIES ſecundò: Quia ſequeretur vnum hominem eſſe magis hominem altero, & magis liberum.

RESPONDETVR negando ſequelam: fit enim tranſitus à perfectione ſpecifica ad indiuidualem: Vnde quoad dominium libertatis negat Seraph. Doct. *lib.2.diſt.32.dub.6.* Conſequentiam: eſt enim æquale in omnibus, loquendo de dominio à coactione: ſed quia exercitium libertatis conſequitur ad iudicium rationis, in quo datur inæqualitas: hinc etiam maior, vel minor promptitudo in exercitio libertatis: & *lib.2.d.3.part.1. dub.3.* concedit magis, & minus in libero arbitrio quoad exercitium, non verò in libertate à coactione.

OBIICIES tertiò: Si colligitur imperfectior anima ex imperfectioribus operationibus, & perfectior anima ex perfectioribus: ergo quando mutatur homo aliquando ab exercitio perfectiori ad minus perfectum, mutabitur & anima: & è contra, ſi proceſſu temporis perficientur organa: Tum etiam quia homini amenti à natiuitate dabitur anima amens: ſic arguunt Tolet. Aliique, ſed malè.

RESPONDETVR negando ſequelam: aliud enim eſt inferri meliorem animam ex diſpoſitionibus per ſe primò inductis, & intentis à natura in materia, & de his Nos loquimur: Aliud eſt de diſpoſitionibus inductis per accidens ob aliquale impedimentum: de quo fusè Seraph. Doct. & quidem acutiſſimè *lib.2.diſt.25. part.2.quæſt.6.*

494. QVÆRES: an inæqualitas animarum ſit in omnibus hominibus: an tantùm in aliquibus? Aliqui primum aſſerunt: Alij oppoſitum ſuſtinent.

RESPONDETVR igitur vtrumque eſſe probabile, licèt affirmatiua magis ſit conformis doctrinæ Seraphicæ: ſuſtinet enim omnes Angelos conſtituere vnam ſpeciem athomam, & tamen diuerſificari, eſſeque inæquales in perfectione indiuiduali intra limites eiuſdem ſpeciei: Sic S.Bonau.*lib.2.diſt.19.q.1.& diſt.3.p.1. dub.2.3.* & 4. quam doctrinam applicat etiam hominibus *lib.2. diſtinct. 9. quæſt.8.* & 9. In hoc enim magis relucet Diuina Potentia, Sapientia, & Munificentia, & vniuerſi conuenientia,

Digitized by Google

nientia, & pulchritudo: Tum etiam quia ſuſtinet, quod ſicuti in compoſitione tum interna, tum externa hominum non detur omnimoda æqualitas, nec inter duos homines, ſic nec in progreſſu ſpirituali animæ, & ſecundùm id de quocunque iuſto verificatur, quod dicitur: *Non eſt inuentus ſimilis, &c.* Idem & proportionaliter eſt dicendum de ſtatu naturali. Altera pars tamen non caret ſua probabilitate: nam videtur incredibile gradus innumeros interuenire inter ſphæram vnius ſpeciei, licèt adhoc poſſit reſponderi non fieri multiplicationem graduum diuerſorum per aggregationem, cùm in augmento quantitatis virtus acceſſu ad ſummum eſt per augmentum ſimplicitatis, & puritatis.

TRACTATVS II.
DE ANIMA.
De Potentiis intellectiuis.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, & qualis ſit Intellectus, & quotuplex. Vbi de Intellectu agente, & poſſibili.

495 PRimò ſupponimus tanquam certum, & aliàs à nobis probatum, Intellectum eſſe potentiam ſuperadditam animæ rationali ipſam ponentem in actu primo, & per quam poteſt producere actus intellectionis, ipſamque eſſe ab eadem anima diſtinctam: ſed quia intellectus noſter eſt veluti tabula raſa indigens ſpeciebus ab obiectis receptis, ad hoc vt poſſit exire in actus ſecundos, & in hoc dependet à Phantaſia, & cæteris ſenſibus tum internis, tum externis: hinc diſquirunt, an intellectus ſit potentia organica in intelligendo, ſicuti anima eſt organica in ſentiendo. Et quia intellectus exercet plura munera, & actus: Quæritur, ân verè ipſe intellectus ſit vnica potentia: an verò multiplex, & præcipuè procedit quæſtio de intellectu agenti, & poſſibili.

QVOAD primum dubium licèt non defuerint, qui aſſererent Intellectum eſſe formaliter potentiam organicam, ita vt in ſuis actibus exigat neceſſariò organum determinatum, cui alligatur, & maximè in primis actibus, iſtique citantur à Maſtrio *diſp. 6. num.* 1. Attamen communis Opinio aſſerit etiam, ſi dum eſt in corpore, habeat aliquam dependentiam

dentiam à phantaſmatibus, ſecundùm ſe tamen conſideratum eſſe potentiam inorganicam:

Qvoad ſecundum dubium Aliqui negant hanc diſtinctionem intellectus in agentem, & poſſibilem: Alij admittunt diſtinctionem realem: Alij formalem tantùm: hanc vltimam ſuſtinet Seraph. Doct. vt videbimus. Pro ſolutione

496. Primò Notandum, quod cùm homo ſit vnum per ſe conſtitutum ex corpore, & anima, etiam ipſi competunt operationes, ſecundùm quod eſt vnum: Vnde (vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad vlt.*) ſentire, viuere, ratiocinari eſt totius coniuncti. Et hinc anima ratione huius vnionis pendet à corpore, ſed cùm operationes dictæ ſint diuerſæ rationis, etiam important diuerſam dependentiam, vt rectè notat, & probat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 6. *in corp. & lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *cit. in corp.* nam quoad operationes ſenſitiuas pendet omnimodè à corpore, cùm receptio fiat in organo, & actus producantur in corpore, cum corpore, & per corpus: & quoad actus verò rationales, vt eſt intelligere, non dependet à corpore eſſentialiter, quia non producit eos per corpus, cùm & receptio ſpecierum, & productio fiat immediatè in ipſa anima: Vnde eos etiam habet ſeparata à corpore, quæ cùm ſint vera, attamen anima, dum eſt in corpore, & corpori vnita, non omninò intelligit præter corpus, ita quod requiritur debita diſpoſitio in corpore: Ratio eſt (ait Seraph. Doct.) quia licèt anima ſecundùm ſe non dependeat à corpore, prout tamen eſt vnita corpori, dependet ex ipſo corpore, ita quod amiſsâ debita complexione corporis deſinit vnio, & ipſa exiſtentia animæ in corpore, hinc & exigit debitam actualitatem in corpore, ſeu organo, quæ conſiſtit in perfecta organizatione, & conſeruatione nobiliſſimorum ſpirituum in cerebro, & organis: & hinc læſo cerebro homo fit amens: Aduertit tamen Seraph. Doct. quod id eſt verum pro ſtatu iſto naturæ deſtitutæ ſecundùm curſum naturalem: nunc enim homo addiſcit mediante via ſenſus tum interni, tum externi, qui ordo congruit naturæ lapſæ, non verò ſtatui innocentiæ, & gloriæ: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 23. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund. vlt.* addit etiam Scotus, quod talis debet ſeruari ordo in his potentiis ſubordinatis pro ſtatu iſto: Alij alias rationes adducunt, quas reiicit Seraph. Doct. de quibus etiam poteſt videri Meldul. *diſp.* 6. *n.* 9. *& ſeq.*

497. Secundò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt* 4. *fund.* 1. *& ſeq. & in corp. & lib* 4. *diſtinct.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. quod ſicut ſe habet materia ad alias cauſas, cum quibus nunquam coincidit ex hoc, quod paſſiuitas, & actiuitas in eodem ſubiecto debent habere diuerſa principia habentia diuerſas formalitates reales, quod & docuit Ariſt. 2. *Phyſ. tex.* 70. *& ſeq.* ſic ſe habet potentia intellectiua, ſeu anima intellectiua reſpectu receptionis ſpecierum, & actuum, & actiuitatis: diuiſio enim potentiæ immediata eſt per actiuum, & paſſiuum; & hinc idem ſecundùm idem formaliter non poteſt ſimul eſſe in actu, & in potentia, & illuminatum, & illuminans: Hinc infert Seraph. Doct. debere neceſſariò aſſignari in intellectu duplex potentia, ſcilicet agens, & patiens: Et vt rectè percipiatur.

498. Ter

498. Tertiò Notandum, quod cùm ab Ariſtot. communiter dicatur nihil eſſe in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu, & quod intellectus eſt tanquam tabula raſa, in qua nihil eſt ſcriptum: hæc ſano modo ſunt intelligenda (ait S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 39. art. 1. quæſt. 2.*) vnde aduertendum, quod in anima noſtra adſunt aliqui habitus innati, & ſimul cum ipſa concreati, alij acquiruntur mediantibus ſenſibus per receptionem ſpecierum abſtractarum, & ſunt ſpecies, quæ abſtrahuntur ab obiectis, & recipiuntur in potentiis: Primi autem innati appellantur à Seraph. Doct. nomine ſpeciei impreſſæ, ſeù luminis innati, quo mediante percipiuntur ea, quæ non per ſpeciem, ſed per ſui eſſentiam cognoſcuntur: vt ſunt prima principia, virtutes, eadem anima, Deus, & ſimilia, ad quorum tamen completam cognitionem requiritur receptio ſpecierum primorum terminorum, vel alicuius ſpeciei ſuperadditæ, & adiuuantis intellectum ad talem notitiam: His poſitis ſit

499. Prima Conclvsio: Intellectus eſt potentia ſuperaddita animæ neceſſaria, adhoc vt anima poſſit cognoſcere, eaque entitatiuè inorganica: Eſt communis ferè omnium, & Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 25. cit. & aliis locis.*

Et patet, quia anima ſeparata à corpore intelligit, & cognoſcit. Tum quia etiam in corpore eſt reflexiua ſuper proprios actus: Tum quia ipſa eſt independens à corpore.

Obicies: Quia intellectus intelligit ſpiritualia modo corporeo: Tum quia læſo cerebro impediuntur eius operationes: Tum etiam quia poſſet intelligere in pede, quæ omnia indicant dependentiam ab organo.

Respondetvr ex traditis in primo fundamento animam, & intellectum eſſe quidem independentem ab organo, attamen ratione vnionis, cùm anima non poteſt hos actus exercere abſque corporis recta diſpoſitione, & abſque eo, quod recipiat ſpecies à ſenſibus organicis. Vnde organa offenſa impediunt operationes intellectus; ſed tamen hoc impedimentum eſt ab extrinſeco: idque patet, quia nunquam, dum eſt in corpore, per quodcunque impedimentum poteſt tolli omnimodè aliqualis vſus ipſius, ſicut euenit in potentiis organicis, quæ intrinſecè dependent ab organo in vſu, & exercitio: ſic offenſa pupilla non ampliùs poteſt videre: Et ad id, quod intelligit in pede,

Respondetvr, quod cùm ſit tota in tota, & tota in qualibet parte intellectiua, intelligit per totum, ſed quia intellectio eſt totius coniuncti, dicitur intelligere in capite, &c. ob dependentiam allatam: Reſpondet etiam Guarinus *diſp. 12. exp. 8.* non intelligere in pede, eo quod anima aliquam extenſionem habet in corpore ſibi peculiarem, ob quam hîc ſpeciem ſuſcipiat.

500. Secvnda Conclvsio: Intellectus pro ſtatu iſto naturaliter in primis actibus eorum, quæ intelliguntur per ſpecies abſtractas, dependet ab externis, & internis ſenſibus, quoad alios actus ſequentes dependet ab internis tantùm actu operantibus: Eſt etiam communis cum S. Bonau.

Probatvr: Quia nihil eſt in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu. Tum quia ſpecies neceſſariò deferuntur per ſenſus internos, & externos

ad intellectum. Tum quia læſa Phantaſia impeditur intellectio. Tum quia cùm cogitamus entia ſpiritualia, id facimus effingendo in Phantaſmate aliquid compoſitum: ergo intellectus dependet à ſenſibus.

Notanter autem dixi intellectum pro ſtatu iſto naturaliter dependere à ſenſibus, quia aliter eſt dicendum de modo ſupernaturali, vt de ecſtaſi, vt dicetur infrà.

Obiicies primò: Magis dependet Phantaſia à ſenſibus externis, quàm intellectus ab ipſis, & ab ipſa Phantaſia: ſed hæc poteſt operari nullo ſenſu operante exteriùs, vt patet in ſomno: ergo etiam intellectus: & ſi non poteſt intellectus operari abſque concurſu Phantaſiæ, ſequitur, quod ſit materialior ipſa Phantaſia.

Respondetur negando Maiorem: Ad ſenſum enim patet magis intellectum dependere à Phantaſia cooperante: neque hinc infertur maior materialitas in intellectu, cùm hæc dependentia ſit ab extrinſeco, & ratione ſtatus, & ordinis huius vitæ mortalis.

Obiicies ſecundò: Intellectus habet ſpecies innatas multarum veritatum ſpiritualium: ergo non dependet à ſenſibus.

Respondetur, vt dictum eſt *in vlt. Notab.* Intellectum quidem habere has ſpecies innatas, ſed tamen non ſufficere, adhoc vt actu exeat in operationem actualem, ſed requiritur receptio ſpecierum externarum, verbi gratiâ, in cognitione primorum principiorum receptio terminorum, in cognitione aliarum rerum ſpiritualium requiritur receptio ſpecierum appropriatarum, vel ſub ratione ſimilis, vel effectus: Sic *lib. 3. diſt. 23. dub. 4. & lib. 3. diſt. 14. art. 2. quaſt. 1. ad 2.*

501. Quæres: An in Ecſtaſi Intellectus dependeat à Phantaſia?

Respondetur, quod duplex eſt Ecſtaſis, ſcilicet naturalis, & ſupernaturalis: Prima contingit in Melancholicis, & cogitabundis, vt docent Conimb. *lib. 3. de an. quaſt. 8. artic. 3.* qui afferunt plura exempla aliquorum, qui naturaliter ſublati ſunt ad ſublimium conſiderationem, abſque eo quod aliquid ſenſibus operarentur: ſupernaturalis verò eſt ex ſpeciali gratia, & hæc eſt multiplex: alia imperfecta, & hæc poteſt ſtare etiam cum vſu Phantaſmatum: alia perfecta, quæ conſiſtit in vnione perfecta, & intima Dei: & hæc ex ſpeciali gratia habetur independenter à ſenſibus tum externis, tum internis: de qua S. Bonauent. *lib. 3. diſt. 24. dub. 4. & in Op. de 7. Itiner. æternit. Itiner. 4. diſt. 4. artic. 4. & in Op. de 7. Grad. contemplat. & in Io. in proœm.* de qua in Theologia.

Advertunt tamen hìc Conimbr. quod diſcrimen eſt inter ſomnium, & ecſtaſim: quod in ſomniis vires naturales intenduntur, & cognitiuæ ligantur: è contra in ecſtaſi vires naturales ligantur, & intellectus eleuatur ad celſiora relinquendo potentias inferiores otioſas. Vide S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 25. part. 2. quaſt. vlt. ad 4.*

502. Quæres iterum: An in ſtatu innocentiæ adfuiſſet hæc dependentia?

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 23. cit.* quod in adultis non adeſſet talis dependentia, ſicut nec in corporibus glorioſis: benè autem in paruulis ob fluidam complexionem, &

& imperfectionem cerebri, & organorum: Vide S. Bonau. *lib.2. diſt.20. dub.4. & diſt. 23. art.2. per totum.* Et hinc inferunt plures Theologi recenſiores, quod B. Virgo etiam dormiens mærabatur, quia ipſius potentiæ intellectiuæ operabantur independenter à ſenſibus; quod elucidabitur in Theologia.

503. Tertia Conclvsio: Intellectus agens, & poſſibilis ſunt duæ potentiæ, ſeu potiùs vires intellectus non realiter, ſed formaliter tantùm diſtinctæ: Eſt Seraph. Doct. *lib.2. diſt.24. part. 1. art.2. q.4. & lib.2. diſt.3. part.2. artic.2. quæſt.1. & lib.2. diſt.19. part.1. dub.8. & lib.2. diſt.7. part.2. art.1. quæſt.3. ad arg. & diſt.16. quæſt.1. ad 5. & lib.4. diſt.50. part.2. quæſt.1. & lib.2. diſt.18. artic.2. quæſt.1. in corp. & Serm.5. Hexaëm. & pluribus aliis locis* contra Serbellon. *diſp.5. quæſt.2. art.1.* Alioſq.

Probatvr primò: Idem ſecundùm idem non poteſt ſimul eſſe agens, & patiens, ſed intellectus reſpectu eiuſdem eſt ſimul agens, & patiens: ergo importat aliquam differentiam à parte rei: Tum quia agens eſt ſemper in actu; patiens non ſemper.

Confirmatvr: Idem formaliter non poteſt eſſe ſimul actiuum, & paſſiuum: ſunt enim duæ primæ, & maximæ differentiæ primò diuidentes potentiam: ergo.

Qvod verò non diſtinguantur realiter: patet ex traditis in prima parte huius operis in tractatu de potentiis animæ in communi: non enim ſunt terminus Phyſicæ cauſalitatis, nec ſunt ſeparabiles. Addimus tamen cum Seraph. Doct. quod licèt diſtinguantur inter ſe à parte rei, attamen hæc diſtinctio eſt minima, cùm duæ ſunt vires eiuſdem intellectus integrantes ipſum.

Obiicies primò: In potentiis ſenſitiuis non aſſignatur ſenſus agés, & patiens: ergo multò minùs debet aſſignari in intellectu, cùm ſit potentia ſpiritualior, & magis vna, & virtuoſior.

Respondet Seraph. Doct. negando paritatem: in ſenſu enim aliud eſt recipiens, ſcilicet organum, aliud eſt agens, ſcilicet potentia: at in intellectu eodem eſt recipiens, & agens ſecundùm diuerſas rationes, ſcilicet ex eo quod anima habet materiam, & formam: Sic *loc. cit. lib.2. diſt.24. & lib.4. diſt.50.*

Obiicies ſecundò: Sequeretur dari compoſitionem duplicem in intellectu: ſunt enim duæ differentiæ.

Respondetvr negando ſequelam: non enim propriè ſunt differentiæ componentes, &c. ſed duæ realitates minimæ, quæ ſecundùm noſtrum modum concipiendi dicuntur differentiæ.

Obiicies tertiò: Nulla eſt neceſſitas ponendi hos duos intellectus nec ex parte obiecti, nec ratione intellectus: ſic Serbellon.

Probatvr antecedens: non ratione obiecti: quia in ſenſu communi eſt de ſe intelligibile: nec aliud requiritur, ſed intellectus habet de ſe vim receptiuam eiuſdem, ergo fruſtrà ponitur intellectus agens.

Respondetvr negando aſſumptum: ad probationem reſpondetur negando vtramque partem; quod & in ſequen. quæſt. patebit.

Instat idem Serbellon. Si eſt neceſſarius intellectus agens, maximè vt depuret obiectum à conditionibus indiuiduantibus, ſub quibus latet quidditas, ſed non poſſunt iſtæ conditio-

conditiones impedire vnionem immediatam obiecti cum intellectu poſſibili: ergo fruſtrà ponitur agens.

Respondetvr concedendo Maiorem, & diſtinguendo Minorem. Obiectum immediatè poteſt vniri intellectu poſſibili cum conditionibus indiuiduantibus, nego præciſis conditionibus ab eodem intellectu vt agente, concedo, ſic negatur Conſequentia.

504. Qvarta Conclvsio: Intellectus admittit alias diuiſiones non tanquam in diuerſas potentias, ſeu vires, ſed ſecundùm diuerſos reſpectus, vel munera.

Probatvr, & Explicatur Concluſio ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 3. *&* in Comp. Theolog. *lib.* 2. *cap.* 44. Si enim conſideratur in ordine ad diuerſum ſtatum, ſeu ſubiectum, diuiditur in ſpeculatiuum, & practicum: ſi enim ſiſtit in ſe, dicitur ſpeculatiuus, ſi extenditur extra ſe, vniturque voluntati, eſt practicus: ſi conſideratur ſecundùm aſpectum, diuiditur in rationem, intellectum, & intelligentiam, ratio dicitur, prout reſpicit ad inferiora, intellectus ad par, & intelligentia ad ſuperius, & prout dicit actum abſtractum à creatis: Item dicitur intellectus pro ipſa potentia, intelligentia pro ipſo actu, & memoria pro eodem intellectu repleto ſpeciebus: Item dicitur pars ſuperior, prout reſpicit æterna: Inferior, prout reſpicit inferiora.

QVÆSTIO II.

Explicantur munera intellectus, agentis, & patientis. Vbi de ſpeciebus intelligibilibus.

505. Ardva valdè eſt hæc Quæſtio ob diuerſitatem opinionum circa hæc munera intellectus agentis: cùm enim communiter dicatur ipſum reddere ſpecies actu ab intellectu intelligibiles: Quæritur, an verè eas faciat, & quomodò.

Prima Opinio eſt Dur. negantis omninò hunc intellectum agentem: Alij dixerunt eſſe Deum aſſiſtentem intellectui, ſeu aliquam intelligentiam ſuperiorem, &c. Sic Auer. Auic. Alijque Antiqui: contra quos Seraph. Doct. agit *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. Alij dicunt dari intellectum agentem, cuius munus eſt producere intellectionem, eamque imprimere in poſſibili: Sic Iandun. Alij communiter dicunt intellectum agentem efficere ſpecies actu intelligibiles, eaſque offerre poſſibili: diſcrepant tamen in modo talis efficientiæ, de quibus variis modis poteſt videri Meldul. *diſp.* 5. Ruui. *quæſt.* 2.

Pro ſolutione quæſtionis, & intelligentia ſenſus Seraphici Doctoris

Primò Notandum, quod communiter triplex munus aſſignatur intellectui agenti: Primum eſt illuſtratio phantaſmatum, ſeu ſpecierum: Secundum efficere illam ſpeciem, & conſequenter obiectum actu intelligibile: Tertium producere, & imprimere ſpeciem intelligibilem in intellectu

tellectu poſſibili. S. Bonauent. addit quartum *lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 4.* nempè concurrere ſimul cum ſpecie, & intellectu poſſibili ad vnam perfectam intelligentiam: quæ quatuor munera ferunt ſecum graues, & ferè inextricabiles difficultates ob diuerſitatem, & multiplicitatem ſenſuum Philoſophorum: nam circa primum, quod eſt illuſtrare Phantaſma, Aliqui dicunt hanc illuſtrationem fieri in Phantaſmate per productionem cuiuſdam qualitatis, ſeu luminis, quo lumine concurrente poteſt Phantaſma immutare intellectum poſſibilem: Sic Tolet. Picolom. & Alij plures apud Conimbric. *lib. 3. cap. 5. quæſt. 2.* Alij dicunt eſſe illuſtrationem tantùm materialem, ſeu radicalem, quatenùs Phantaſma ob vicinitatem, & coniunctionem cum intellectu agente poteſt concurrere ad intellectionem: Seraph. Doct. *loc. cit.* docet intellectum agentem illuſtrare Phantaſma, quatenùs in ipſo facit apparere naturam communem, & quidditatem obiecti: Vnde hæc illuſtratio eſt ſimul effectiua, & obiectiua: effectiua, quatenùs reddit Phantaſma actu intelligibile: obiectiua, quatenùs facit in ipſo apparere naturam communem denudando ipſum à conditionibus indiuidualibus, & per id explicatur ſecundum munus intellectus agentis, quod & infra meliùs explicabitur: & id etiam ex parte docet Caiet. *part. 1. quæſt. 85. artic. 1.* Circa tertium munus, quod eſt producere ſpeciem intelligibilem non eſt minor diſſenſio: nam communiter aſſeritur ipſa de nouo produci ab ipſo intellectu, & imprimi in intellectu poſſibili: Sic plures, qui tamen diuerſificant in modo, vt aduertunt Conimbric. *cit. quæſt. 5. art. 1.* Seraph. Doct. à cæteris diſcrepat, vt mox videbimus: Circa quartum munus, an intellectus agens verè intelligat, eſt etiam varietas opinionum apud Conimbric. *cit. quæſt. 2. art. 2.* Alij negant: Alij affirmant, inter quos eſt S. Bonau.

506. SECVNDÒ Notandum, quod cùm ex traditis in ſuperiotibus ex Seraph. Doct. in Itiner. Ment. *cap. 2.* ſpecies ſit virtus obiecti, ſeu vicaria gerens vices obiecti, per conſequens etiam multiplicem rationem repræſentatiuam rationum exiſtentium in obiecto debet includere: immò cùm ex S. Bonauent. aliàs tradito quælibet res creata corporea poſitiua permanens habeat vim fœcunditatis, qua poteſt producere ſui ſimilitudinem, & cùm in obiecto ſenſibili adſint plures entitates reales, vt accidentia ſenſibilia propria, & communia, item & ſubſtantia compoſiti, ex tali obiecto emanare dicendum eſt aggregatum ſpecierum, ſed per modum vnius, ſicut & per modum vnius, & ſecundùm quandam vnitatem iacet ipſum obiectum, licèt multiplex entitatiuè: Hincque ad rem noſtram notauit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad* 8. quod aliquando habitus exiſtentes in anima, licèt ſint diuerſi, dicuntur tamen vnum per quandam collectionem: ſic & dicendum eſt de iſtis ſpeciebus, quæ ſæpè appellantur à Seraph. Doct. nomine habitus: hinc eadem ſpecies, vel aggregatum talium ſpecierum diuerſa habet repræſentare ſub alio, & alio lumine: Ex quo ſequitur, quod in ſenſibus tum internis, tum externis eadem ſpecies multiplicata repræſentat obiectum ſingulare cum conditionibus indiuidualibus, & depurata ab intellectu agente habet repræ-

Digitized by Google

ſentare quidditatem talis obiecti, & ſimul cum ſpecie ſubſtantiæ ipſam eandem ſubſtantiam: hincque infertur veritas dicti Seraph. Doct. *in lib.* 2. *diſtinct.* 10. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad vlt. & lib.* 1. *diſtinct.* 9. *dub.* 7. quod ſpecies, dum protenditur ex obiecto ad potentiam hanc, & illam, licèt ſit eadem originaliter, ideſt reſpectu obiecti, à quo emanat, per ordinem tamen ad diuerſas potentias eſt alia, & alia, & ratio eſt, quam affert Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad* 2. quia eadem ſpecies, dum peruenit ad intellectum, exit genus abſtractionis, ſecundùm quam inerat in potentiis ſenſitiuis. Quare in hoc fundamento duo enodantur digna cõſideratione: Primum eſt ab obiecto diffundi plures ſpecies per modum tamen vnius: Secundum eſt, quod ſecundùm diuerſitatem luminum, quibus abſtrahitur, & depuratur, etiam obiectum diuerſimodè repræſentat: Vtrumque elicio ex iis, quæ tradit Seraph. Doct. tum *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund.* 1. vbi dicit, quod per ſe ineſt alicui ſenſibili obiecto, ineſt & ipſi ſiue coniuncto materiæ; ſiue abſtracto à ſenſibilibus, & *in fund.* 2. docet, quod forma ſubſtantialis non poteſt mouere ſenſum ſeparatum à formis accidentalibus, ideſt abſque ſpeciebus ſenſibilium: igitur ſubſtantia ſimul cum accidentibus immittit ſui ſpeciem: ſed vt appareat ſenſus Seraph. Doct. circa primum, & ſecundum munus intellectus agentis circa ſpeciem.

507. TERTIÒ Notandum ex S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. *in corp. in improbat.* 3. *opin.* vbi dicit, quod intellectus agens differt à poſſibili, ſicut habitus, & potentia, quatenùs ſcilicet eſt habitualis potentia virtutem habens reddendi ipſam ſpeciem ſenſibilem, quæ in Phantaſmate erat intelligibilis in potentia, actu intelligibilem ab intellectu eo ferè modo, quo lux reddit colores de potentia ad actum viſibilitatis, idque fit per abſtractionem ipſius à conditionibus indiuiduantibus, & ſenſibilibus: vt aduertit *ibid. ad* 2. & clariùs *lib* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. *in corp. & lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4. hincque patet veritas ſuprà poſita, quod hæc illuminatio eſt ſimul effectiua, & obiectiua, ſed magis obiectiua, non propriè effectiua, vt volunt Conimbric. Aliique: non enim eſt verum, quod intellectus agens efficiat ſpecies: Et licèt communiter id aſſeratur, vt videre eſt apud Conimbric. *cit. quæſt.* 5. *art.* 1. qui oppoſitam ſententiam appellant errorem in Philoſophia, ſed nimis audacter, cùm probabilior, & rationabilior ſit aſſertio Seraphica, eo quia ſpecies eſt virtus obiecti repræſentatiua: ergo tantùm à ſuo principio originali poteſt produci: Quæ opinio fuit Stoicorum, & à D. Boetio apud *cit.* Conimbric. aſſerta: quod & ſuprà, cùm egimus de ſpeciebus ſenſibilibus, probatum eſt à nobis ex Seraph. Doct. *in Serm.* 11. Hexaëm. in Itiner. Ment. *cap.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. quia enim diffunditur per medium tanquam per deferens modo diffuſiuo, & generatiuo ſimul cum virtute exeunte ab obiecto: hinc & ad potentias ſenſitiuas peruenit, & cum tali virtute multiplicatiua diffunditur ad interiores, & ad intellectum, fatemur quidem ad talem diffuſionem de vna in aliam potentiam concurrere etiam ipſas potentias tum mediante ſpecie in ipſis impreſſa, tum mediante expreſſa, qua repræ-

ſentant

ſentant ſuo modo ipſum obiectum: Vnde Phantaſia non ſolùm offert ſuam ſpeciem, ſed & coadiuuat per expreſſam intellectum agentem, vt infrà dicetur: Sed ne fiat aliqua æquiuocatio circa dicta varia Seraph. Doct.

508. QVARTÒ Notandum, quod ad aures Seraph. Doct. triplex ſpecies in vniuerſum datur: Alia, quæ dicitur abſtracta (& eſt, de qua hìc eſt ſermo, & quæ ab obiecto immittitur ad potentias:) Alia dicitur infuſa, ſuntque ſpecies, quas indidit Deus in intellectu Angelorum, Adæ, Salomonis, Chriſti, & Beatæ Virginis, per quas poterant omnia cognoſcere: Alia dicitur innata, & vt plurimùm à S. Doctore appellatur ſpecies impreſſa, de primis loquitur *in loc. huc uſque cit.* De ſecundis loquitur *lib. 2. diſtinct. 3. part. 2. art. 2. quaſt. 1. & diſtinct. 7. part. 2. art. 1. quaſt. 2. in arg. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 3. quaſt. 2. in corp. & lib. 3. diſtinct. 14. art. 3. per totum:* De vltimis, ſcilicèt de impreſſis, ſeu innatis, ſicut & de abſtractis agit *lib. 1. diſt. 3. part. 1. art. 1. quaſt. 1. ad vlt. & diſtinct. 8. art. 2. quaſt. 2. fund. 2. & lib. 1. diſtinct. 17. part. 1. art. 1. quaſt. 4. in corp.* vbi etiam appellat ſpeciem abſtractam innatam, ſed cum hoc diſcrimine (ait Seraph. Doct.) quod ſpecies innata abſtracta eſt ſimilitudo tantùm, ſpecies verò innata impreſſa in anima à ſui prima conditione eſt ſimilitudo, & ſimul etiam veritas, de qua dicitur *Pſ. 4. ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus Dei:* naturaliter enim anima habet inditam aliquam cognitionem, licèt imperfectam de Deo, aliarumque veritatum ſpiritualium, & *lib. 2. diſt. 39. art. 1. q. 2. in corp.* appellat eandem lucem, ſeu lumen iudicatorium, & *lib. 3. diſt. 23. dub. 4. & lib. 2. diſt. 18. art. 2. quaſt. 1. in c[illegible]* vbi dicit, quod aliqua videntur per ſui eſſentiam, ideſt per talem ſpeciem innatam; & *ibid.* diſtinguit de ſpecie abſtracta: vel enim eſt concreta materiæ, ideſt ſenſibilibus conditionibus præſente materia, vt ſe explicat *lib. 4. diſt. 50. part. 2. quaſt. 1. & diſt. 12. part. 1. art. 2. quaſt. 3. in fund. 3. §. Contra, &c.* vel eſt partim concreta materiæ, & partim abſtracta, ſcilicet cum conditionibus ſenſibilibus abſente materia: prima ſpectat ad ſenſus externos: ſecunda ad internos, vel eſt omninò abſtracta à conditionibus materialibus, & hæc eſt propria intellectus: Addimus, ſed quia etiam intellectus habet ſuam fœcunditatem, hinc etiam ei non eſt deneganda productiua virtus ſpecierum, & iſtæ ſunt ſpecies expreſſæ, de quibus infrà.

509. QVINTÒ Notandum, quod circa quartum munus intellectus agentis eſt quæſtio inter Philoſophos, an verè intellectus agens intelligat: an verò tantùm abſtrahat ſpeciem, & offerat ipſam intellectui poſſibili, & poſteà verè intelligat: Henricus Gandau. D. Thom. Conimbric. *loc. cit. quaſt. 2. artic. 2.* negant: Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 24. cit.* affirmat: & Albert. Magn. Scotus, Caiet. Alijque apud cit. Conimbr. Et vt id pateſiat, aduertit Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 14. art. 3. quaſt. 2. ad 4.* quod duplex abſtractio poteſt fieri ab intellectu agente: alia ad generandum habitum: alia ad exercitium talis diſpoſitionis, & habitus facti: prima fit per depurationem ſpeciei à conditionibus indiuiduantibus, & impreſſionem eiuſdem in intellectu poſſibili, per quam ponitur in actu primo: ſecunda eſt per exercitium, & actum

ſecundum, & licèt hoc munus ſpectet principaliter ad poſſibilem, tamen ad id etiam concurrit intellectus agens, qui non ſolùm reddit obiectum actu intelligibile, ſed etiam intellectum, & cognitum: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *cit. in corp. in improbat.* 2. *opin.* vbi dicit, quod poſſibilis non intelligit ſine agente, nec agens ſine poſſibili. Et hinc patent munera vtriuſque intellectus: Intellectus agens habet duas actiones: alteram, qua abſtrahit: alteram, qua cognoſcit: Poſſibilis verò duas paſſiones, & vnam actionem: Paſſiones ſunt receptio ſpeciei impreſſæ, & expreſſæ: actio verò eſt productio intellectionis, ſeu ſpeciei expreſſæ: His poſitis.

510. PRIMA CONCLVSIO: Datur intellectus agens verè illuſtrans modo ſuprà dicto Phantaſma tum obiectiuè, tum effectiuè: Eſt Seraph. Doct. *ſuprà cit.*

PROBATVR: Quia ex Ariſt. 3. *de an. t.* 18. Intellectus agens ſe habet ad Phantaſma, ſicut lumen ad colores, ſed lumen reddit effectiuè colores actu viſibiles, obidque & effectiuè operando in colores reddendo eos viſibiles, & coadiuuando ad immiſſionem ſpeciei, & obiectiuè ipſos extrinſecè illuminando: ergo & intellectus agens ad Phantaſmata illuſtranda concurrit.

PROBATVR ſecundò: Quia ſpecies in Phantaſia non eſt apta, nec proportionata ad intellectum informandum, cùm ſit ſenſibilis, & materialis, & cum conditionibus ſingularibus: ergo vt informet intellectum, debet obiectiuè, & effectiuè reddi apta, ſcilicet per depurationem à ſingularitate, & materialitate: ſed id eſt munus intellectus agentis: ergo intellectus agens transfert & effectiuè, & obiectiuè ſpecies de ordine ſenſibilium ad ordinem intelligibilium, & ſpiritualium.

511. OBIICIES cum Fortunio Liceto *lib.* 3. *de intell. ag. cap.* 42. Hæc tranſlatio ſpecierum de vno ordine ad alium vel fit per tranſmigrationem eiuſdem ſpeciei de vna potentia ad aliam, vel per tranſmutationem entitatiuam de vno genere ſpeciei in aliud genus: ſed neutrum poteſt dici: non quidem primum, cùm accidens non poſſit migrare de ſubiecto in ſubiectum: nec ſecundum, quia remanent in Phantaſia phantaſmata immutata: ergo.

CONFIRMATVR: quia ſpecies ſenſibiles ſunt de ſe etiam intelligibiles, & in eas poteſt intellectus, cùm ſit potentia illimitata potens in quodcunque obiectum intelligibile: ergo.

RESPONDETVR ex principiis Seraphicis nullo ex his modis allatis fieri talem illuſtrationem, ſed cùm ſpecies per ſui multiplicationem modo diffuſiuo deferatur de vna in aliam potentiam, ſic poteſt remanere immutata in Phantaſia ſpecies ſenſibilis, & eadem multiplicata, ſed depurata ab intellectu agente deferri in poſſibilem, ſicque in rigore non eſt eadem, niſi per reſpectum ad ſuam originem, ſed eſt alia generata: Alij alias reſponſiones adferunt, vt videre eſt apud Meldul. *diſputat.* 6. *num.* 132. ſed hæc eſt aptior, quæ elicitur ex doctrina Seraph. Doct. aliàs ſæpè tradita de modo generandi ſpecies.

AD aliud Reſpondetur: quod ſpecies ſenſibilis, ſeu obiectum ſenſibile eſt quidem intelligibile ab intellectu, ſed modo intellectiuo: de quo

quo infrà dicetur, nempè vt docet S. Bonauent. *lib. 4. diſt. 50. part. 2. quaſt. 1. ad vlt.* priùs abſtrahendo, & depurando, poſteà deſcendendo ad particularia.

512. Secvnda Conclvsio: Intellectus agens ſimul cum poſſibili verè intelligit. Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. art. 2. quaſt. 4.* Thomiſt. Iandun. Fabri *Theor. cap. 2.* Pluriumque Aliorum.

Probatvr: Tum quia intellectus agens verè abſtrahit: ergo intelligit: abſtractio enim non poteſt fieri abſque cognitione, quia ſit cognitiuo modo aſſumens vnum, & aliud relinquens: Tum quia intellectus eſt vna potentia integrata ex duabus realitatibus, ſeu facultatibus.

Obiicies primò ex Toleto *lib. 3. quaſt. 13.* Illius potentiæ eſt intelligere, cuius eſt recipere ſpecies, quibus determinatur ad operandum, & ad actus immanentes: ſed id ſpectat ad intellectum poſſibilem: vel ergo intellectus agens non intelligit, vel eſt vnum, & idem formaliter cum poſſibili.

Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 2. quaſt. 4. ad vlt.* quod intellectus poſſibilis non eſt ita paſſiuus, quod etiam non ſit ſimul actiuus, non tamen vt eſt agens, cùm non poſſit ſpeciem abſtrahere, nec de ſpecie iudicare niſi adiutorio agentis: ſimiliter nec ipſe intellectus agens operationem intelligendi poteſt perficere, niſi formetur acies intellectus poſſibilis ab ipſo intelligibili, ideſt niſi recipiatur in ipſo ſpecies intelligibilis, & ponatur in actu primo: Vnde cùm cogitamus de vtroque, non debemus cogitare vt de duabus ſubſtantiis, vel de duabus potentiis realiter diſtinctis, ſed de vna integrata per duas realitates, & vires concurrentes ad vnam perfectam intellectionem: vnde intellectus agens habet abſtrahere ſpeciem, & de ipſa iudicare: patiens ipſam recipere, & mediante agente producere intellectionem, & ipſam in ſe recipere.

Obiicies ſecundò: intelligere eſt vnus actus ſimplex: ergo eſt à potentia vna ſimplici: ergo vel non concurrunt ambæ potentiæ, vel ſunt vnum, & idem formaliter.

Confirmatvr: Quia idem organum, ſeu potentia ſimul cum organo habet vim receptiuam, ſimul & actiuam, vt patet in oculo fellis, qui poteſt ſpeciem ſuſcipere, & ſpeciem à ſe de nouo facere: Item eadem potentia imaginatiua recipit, & operatur: ergo multò magis id poteſt facere intellectus poſſibilis abſque alia potentia agente, cùm ſit ſpiritualior, & virtuoſior.

513. Respondetvr ex Seraph. Doct. *in quaſt. cit. lib. 2. diſt. 24.* quod licèt noſtrum intelligere ſit vnus actus ſimplex: ad ipſum tamen poſſunt concurrere plures cauſæ ſubordinatæ, vt ſunt, verbi gratiâ, Pater, & Mater ad productionem prolis, quæ cauſæ exercent diuerſas cauſalitates, nempè intellectus agens abſtrahendo, & reddendo obiectum, quod erat potentia intelligibile, ipſum actu facit & intelligibile, & intellectum, & intellectus poſſibilis recipiendo, & complendo ipſam intellectionem.

Ad Confirmat. Reſpondetur negando paritatem de potentia organica, in qua aliud eſt formaliter recipiens, aliud eſt agens, ſcilicet virtus animæ. Et ad id de oculo fellis

Respondetvr id noſtrum proba-

re intentum: nam alia diſpoſitione recipit ſpeciem, & alia, qua facit ſpeciem, vel abſtrahit luminoſitatem, ſic & in intellectu agente,& poſſibili: dicunt enim diuerſas formalitates: Aliam reſponſionem etiam affert Seraph. Doct. negando paritatem de organo: nam cùm ſpecies defertur à ſenſu ad imaginationem, non exit genus abſtractionis,ſcilicet à ſenſibilitate: Vndè in eodem organo poteſt eſſe ratio receptiua, & actiua abſque abſtractione; At cùm ſpecies peruenit ad intellectum,exit nouum genus abſtractionis, & ideò requiritur potentia abſtrahens, eſtque intellectus agens, & alia receptiua.

Instas: Intellectus agens ſe habet vt lumen ad colorem, ſed lumen terminat ſuam actionem ad colorem viſibilem, non verò ad viſum, qui producitur à potentia: ergo intellectus agens poſt illuſtrationem nihil agit.

Respondetvr ſimilitudinem non currere, vt dicitur, quatuor pedibus,ſed tantùm valere in hoc,quod ſicut lux reddit colorem actu viſibilem,intellectus verò reddit obiectum actu intelligibile,ſed vltra hoc etiam habet actu intelligere, ſeu cognoſcere.

514. Tertia Conclvsio: Intellectus pro ſtatu iſto propriè non poteſt producere ſpecies obiectorum, ſed ſolùm Phantaſmata depurare, & modificare reddendo ea actu intelligibilia, ipſaque ſeparare, vel iungere cum aliis, & ipſis prolibito vti: Eſt Seraph.Doct. *locis cit. in* 2. *&* 3. *Notab.* & ſuprà in quæſt. de cauſis productionis ſpecierum, eſt & Guarin. *diſp.* 12. *de an. exp.* 10. qui citat Durand, Baconum, Areſium, Themiſtium Auempace contra Communem, quam tenent, & afferunt Conimb. *cap.* 5. *quæſt.* 5. *art.* 1. qui & citant S. Bonauen. *ex lib.* 2. *diſtinct.* 3. *art.* 2. *quæſt.* 1. *part.* 2. qui nihil tamen ad rem pro ipſis dicit, ſed benè oppoſitum, vt eſt videre in reſponſione *ad* 1. *& in corp. in Improb. opin.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *&* 5. Citant etiam Richard. *ibid. art.* 6. *quæſt.* 2. Alenſem, Alioſque,ſed malè: nam Alenſis idem dicit ac Seraph.Doct. Richardus autem videtur fauere oppoſitæ ſententiæ, dum in reſponſione *ad* 1. notat, quod intellectus agens Angelorum per ſimilitudinem iſtorum inferiorum inſtrumentaliter educit de potentia ſui poſſibilis ſpeciem intelligibilem, per quam de nouo habet de ſe inferiori aliquam cognitionem,ſed ſenſus huius Doctoris eſt ex iis, quæ ipſe tradit, quod intellectus Angelicus poſſet de nouo recipere ſpecies horum inferiorum, ipſaſque reddere intelligibiles per depurationem eo modo, quo ſuprà dictum eſt.

Probatvr igitur primò: Quia ſi intellectus poſſet pro libito proprias ſpecies producere, eas etiam poſſideret independenter à Phantaſmate, ſicque in amentia iis poſſet vti, & per conſequens nullus daretur amens: ratio enim eſt independens ab organo, & corrigit ſæpè fallacias ſenſus communis,& Phantaſiæ, conſequens eſt falſum, vt de ſe patet: ergo & antecedens. Tum quia ſatis obiectum fit præſens intellectui per Phantaſma oblatum intellectui: ad id enim ponuntur ſpecies: ergo aliæ ſuperfluæ ſunt.Tum quia ſi ſenſibiles non ſufficiunt, maximè ob materialitatem,ſed hæc non impedit, cùm & ipſæ ſint ſpirituales, & abſtractæ, & poſſint magis depurari, & ſpirituali-

zari.

Digitized by Google

zari. Tum quia ſpecies eſt ſemen, & virtus obiecti concurrens ad intellectionem: ſed ſic eſſet ſemen, & virtus intellectus, nec exprimeret obiectum, effectus enim exprimit id, à quo producitur.

515. Obiicies primò: Phantaſma eſt quid corporeum, & materiale: ergo non poteſt fieri ſpirituale, & tranſmutari ab intellectu agẽte.

Respondetvr negando antecedens, ſed dicitur corporeum, quia repræſentat rem corpoream, dicitur materiale, quia repræſentat ſenſibilia: ſed de ſe eſt quid abſtractum, & ſpirituale.

Instas: Phantaſma ſecundùm ſuum eſſe materiale mouet immediatè intellectum agentem, ergo poteſt immediatè mouere poſſibilem: ergo fruſtatoria eſt illa depuratio.

Respondetvr mouere intellectum agentem ſecundùm id, quod ei proportionatur: cùm enim ſit virtus obiecti, obid in eo relucent plures rationes obiecti, quarum aliquæ ſunt proportionatæ ſolùm ſenſibus, aliæ intellectui, vt ſunt quidditates, &c. & dum mouet intellectum agentem, non per hoc mutatur Phantaſma ex ſuo eſſe, ſed ipſum concurrente etiam Phantaſia, & ſimul intellectu multiplicatur, & ex ipſo Phantaſmate multiplicato per diffuſionem modo aliàs dicto, alia ſpecies gignitur proportionata, & abſtracta, quæ doctrina magis elucidabitur in ſequentibus quæſtionibus.

516. Qværes: an concurrat Phantaſma ſenſus interni ad operationes intellectus?

Respondetvr, vt dictum eſt, concurrere ſpeciem, quæ eſt in Phantaſia, quatenùs ſe multiplicando, prout eſt virtus obiecti, protenditur ad intellectum agentem modo ſuprà allato: Concurrit & ſpecies expreſſa eiuſdem Phantaſiæ, quatenùs ſubordinata eſt intellectui, & ipſam offert eidem intellectui, in quo eadem ſpecies abſtracta ſe habet veluti quid materiale ad actiones intellectus: licèt enim Phantaſma non ſit ſubiectum, in quo ſpecies intelligibilis recipiatur, eſt tamen ſubiectum, ex quo eruitur, & circa quod intellectus agens operatur, quicquid dicat Meldul. *diſput. 6. num.* 98. idque ſequitur euidenter ex traditis principiis Seraph. Doct. de diffuſione ſpecierum ex obiecto, & ex alia parte ſpecies expreſſa, ſeu ſenſatio ſe habet vt concauſa cum intellectu ad productionem ſpeciei intelligibilis, licèt minùs principaliter: quod verò in intellectione ſit neceſſaria conuerſio ipſius intellectus ad phantaſmata, patet ex traditis in præcedenti quæſt. idque de lege ordinaria, & pro ſtatu iſto: nam in ſtatu glorioſo, & innocentiæ, & in B. Virgine aliter eſt dicendum: Et hinc etiam oritur obliuio, nempè ex hac dependentia: cùm enim ſpecies delebiliter inſint in Phantaſia, indelebiliter in intellectu: hinc ſequitur obliuionem oriri ex hac neceſſaria conuerſione ad ipſas ſpecies ſenſitiuas.

QVÆSTIO III.

De Obiecto Intellectus quodnam ſit.

517. Obiectvm alicuius potentiæ aliud eſt ſecundùm naturalem inclinationem: aliud ſecundùm naturalem attingentiam: primum eſt, quod etiamſi non poſſit viribus

Digitized by Google

viribus naturalibus attingi, tamen ad ipſum inclinet potentia, vt eſt beatitudo: ſecundum eſt, quod propriis viribus poteſt attingi: & hoc aliud eſt motiuum, aliud terminatiuum: primum eſt, quod mouet potentiam per immiſſionem propriæ ſpeciei ad ipſam potentiam, cum qua etiam concurrit ad actum vitalem: ſecundum eſt terminatiuum tantùm, non verò mouens, qualis eſt viſio Dei: Quæſtio hîc procedit de obiecto motiuo intellectus, quod ſit.

Sed hîc vlteriùs eſt ſupponendum, quod de intellectu dupliciter eſt loquendum, primò pro ſtatu iſto mortali, in quo dependet à ſenſibus: ſecundò ſecundùm naturam eiuſdem intellectus in quocunque ſtatu: Hinc

Prima Opinio eſt D.Thom. *part.* 1. *quæſt.* 12. *art.* 4. *& quæſt.* 84. *art.* 7. *& quæſt.* 87. *art.* 3. ſtatuentis pro obiecto ens materiale, ideſt quidditatem rei materialis: quod Aliqui eiús Interpretes intelligunt generaliter ex natura potentiæ. Alij verò communiter intelligi debere dicunt de intellectu pro ſtatu iſto: ſic etiam Scotus *lib.* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 3. *& quodlib.* 14. *artic.* 2. Faber. *Theor.* 85. Aliique cum Meldul. *diſp.* 6. *n.* 137. *& ſeq.* Pro obiecto poſteà adæquato ſecundùm naturalem inclinationem intellectus ſumpti ſecundùm naturam ſuam ſtatuunt ens reale in tota ſua latitudine: non verò ens reale vt verum: ſecundùm naturalem verò attingentiam ſtatuunt ens limitatum, & finitum.

Secunda Opinio eſt Seraph. Doct. ſtatuentis pro obiecto adæquato intellectus ſumpti quocunque modo ens reale ſub ratione veri: Idem aſſerit Ægidius *quodlib.* 4. *quæſt.* 10. cum Aliis. Pro ſolutione quæſtionis.

518. Primò Notandum, quod veritas ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8 *part.* 1. *quæſt.* 1. *& lib.* 4. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* poteſt conſiderari ſecundùm ſe, & abſolutè in ente, ſecundò cum relatione ad aliud: primo modo dicitur indiuiſio entis ab eſſe, ſiue ab actu abſoluto exiſtentiali, ſiue principiorum primorum intrinſecorum ipſius entis, quibus eſt verè in ſe abſolutè: & in hoc ſenſu dixit D. Auguſt. *lib.* 2. *ſol. cap.* 5. verum eſt id, quod eſt, non autem id, quod videtur: Vnde talis veritas eſt quid abſolutum in ſe: ſecundo modo reſpectiuè, ſcilicet per ordinem ad id, à quo, & ad id ad quem: primò à quo ſcilicet ad Ideas Diuinas: intantùm enim eſt veritas aliqua, inquantùm eſt exemplata ad regulam primæ, & ſummæ veritatis: ſecundò ad quem, ideſt per ordinem ad intellectum, quem habet mouere, ideſt in quo eſt nata imprimi, exprimi, & conformari, in quo ſenſu dixit *cit.* S. Auguſt. verum eſt id, quod ita ſe habet, vt videtur cognitori: & hinc reſultat veritas in intellectu, quæ eſt conformitas intellectus cum obiecto ſecundùm ſe, ſeu prout habet veritatem in ſe: idque habet quælibet res ex ſui natura propria, cùm ex ſui natura ſit generatiua ſuæ propriæ ſimilitudinis, obidque intelligibilis, prout eſt vera in ſe: nam vt notat *in collat.* 72. *in Io.* veritas eſt id, quo res eſt, & oſtendit id, quod eſt: ex qua doctrina ſequitur, quod cùm intellectus ſpecificetur ab obiecto, vel ab ente, quatenùs eſt ab ipſo intelligibile, & attingibile, & cùm ſit attingibile, prout eſt in ſe, ideſt, prout habet veritatem in ſe, ordinabilem tamen ad intellectum, & ad ipſum conformabilem, ſequitur, inquam, obiectum

obiectum eſſe motiuum intellectus, quatenùs eſt verum, quod etiam aduertit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 14. *p.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* nec hinc ſequitur circulus inter obiectum, & potentiam, ſcilicet dicendo obiectum eſſe verum, quatenùs eſt conformabile intellectui, & intellectus eſt verus, quatenùs eſt conformabilis cum obiecto: nam diuerſimodè ſumitur veritas in obiecto, & in intellectu: in obiecto quidem abſolutè, in intellectu reſpectiuè, & per participationem: & hac diſtinctione conciliantur multa dicta Seraph. Doct. quæ videntur inter ſe parum conſtantia, in quibus modò loquitur de veritate ſecundùm ſe, modò in ordine ad primam, & ſummam veritatem, modò in ordine ad intellectum, vt videre eſt *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* & *diſt.* 35. *quæſt.* 1. & *ſeq.* & *diſt.* 3. *part.* 1. *dub.* 7. & *diſtinct.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *diſt.* 41. *art.* 2. *q.* 2. & *pluribus aliis locis*, vt dicemus in Metaphyſica, ſed videatur præcipuè *in Serm.* 3. Hexaëm. §. *vidiſti, quomodò ab vno, &c.* vbi altiſſimè explicat hos tres dictos reſpectus, item & *Serm.* 4. & 5. His poſitis.

519. PRIMA CONCLVSIO: Ens ſub ratione veri eſt obiectum adæquatum formale intellectus in quocunque ſtatu: Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 39. *dub.* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 34. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *arg.* 3. *ad oppoſ.* & *in reſp. ad idem*, eſt & plurium Thomiſtarum.

PROBATVR primò ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 24. *cit.* Potentiæ diſtinguuntur per actus, & obiecta, ſed intellectus, & voluntas ſunt duæ potentiæ diſtinctæ: ergo & ipſorum obiecta, ſed voluntas, & intellectus tendunt in ens: ergo aliquid diſtinctiuum formale debet ſuperaddi, ſed aliud non poteſt aſſignari, niſi bonum, & verum: ens enim eſt quid commune non diſtinctiuum.

RESPONDET Scotus *lib.* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 3. §. *his viſis*, & *quæſt.* 20. *de an.* concedendo Maiorem de potentiis non ſubordinatis, ſed voluntas, & intellectus ſunt ſubordinatæ, ſicque poſſunt habere idem obiectum formale, nempè ens ſub ratione entis.

CONTRA ex Seraph. Doct. *ibid.* Potentiæ diſtinguuntur per actus, & inde per obiecta ſaltem manifeſtatiuè, ſed ſunt duæ potentiæ diſtinctæ formaliter ſecundùm ſe, & entitatiuè, & ſunt quid abſolutum: ergo non ſunt ſubordinatæ quoad ſuam entitatem, ergo & debent habere diſtincta obiecta. Tum quia, antequam dicant ſubordinationem quoad exercitium ſuorum actuum, ſunt in ſe quid abſolutum, & abſolutè diſtinctæ: ergo & ipſarum obiecta.

PROBATVR ſecundò. Ens eo modo, quo eſt motiuum intellectus, eſt obiectum ipſius, ſed vt intelligibile eſt motiuum, & ratio intelligibilitatis eſt veritas ipſius, id eſt ratio manifeſtatiua: ergo tantùm ens eſt obiectum vt verum: Tum quia illa ſubordinatio eſt in ordine ad diuerſas formalitates: ergo.

RESPONDENT Scotiſtæ negando Minorem: non enim viſibile in colore eſt ratio motiua viſus, nec audibile auditus, ſed eſt aliquid abſolutum, ſic nec intelligibilitas, ſed eſt aliquid abſolutum antecedens ipſi.

CONTRA: Quia color intantùm dicitur viſibilis, inquantùm eſt color, obidque viſibile radicaliter eſt idem

idem, ac color, ſed obiectum intantùm dicitur intelligibile, inquantùm ſupponitur in ipſo veritas abſoluta: ergo ens in ratione veri eſt radicaliter intelligibile, & obid etiam obiectum ipſius intellectus.

PROBATVR Minor: Obiectum ideò dicitur intelligibile, inquantùm poteſt manifeſtari à potentia: ſed veritas eſt radix talis manifeſtabilitatis: ergo: & hinc ſumitur intelligibilitas radicaliter, non formaliter, nam formaliter includit ipſam intellectionis formam denominantem, ſicque intellectus terminat ad verum intelligibile radicaliter: Addo, & quia intellectus eſt ſuper ſe reflexiuus, & ſuper actus ſuos, ideò etiam poteſt terminare ad obiectum formaliter intelligibile, & verum formaliter: non ſic viſus ad viſibile formaliter, ſed tantùm radicaliter, quia non eſt ſic reflexiuus: Sic & Ariaga *d.8.ſect.1.n.3.*

CONFIRMATVR per ſuprà tradita: quia in ſpecificatione potentiæ debet principaliter attendi ratio tendentiæ in obiectum formale: ſed intellectus tendit in ens, vt eius naturam ſciat, & intelligat, non vt neſciat, ſed ſcit ipſum, quatenùs cognoſcit, ſicuti eſt: ergo vt verum.

OBIICIES primò: Ens præintelligitur ad veritatem, ſed in illo priori eſt cognoſcibile: ergo non eſt obiectum intellectus vt verum.

PROBATVR Maior: Quia veritas eſt proprietas entis, ergo eſt quid poſterius.

520. RESPONDETVR diſtinguendo Maiorem: Ens præintelligitur ad veritatem radicalem, nego, ad formalem, tranſeat, ſcilicet prout dicit ordinem ad intellectum: prætęrea præintelligitur vt quid materiale, concedo, vt formale obiectum, nego: & negatur in illo priori eſſe intelligibile formaliter, ſed tantùm radicaliter modo ſuper allato: Nec enim ſumitur hìc ens vt verum, prout importat proprietatem conſequentem, & formalem diſtinctam, ſed prout dicit expreſſibilitatem, quæ oritur ex indiuiſione principiorum entis, & conuenit ipſi enti vt ſic.

OBIICIES ſecundò: Intellectus apprehendit aliquando falſum: ergo falſa Concluſio.

RESPONDETVR ex Seraph. Doctor. *lib.1. diſt. 45. art.1. quæſt. 2. ad 2. & diſt.46. art.1. quæſt.4. ad 3.* quod cùm falſum ſcire non ſit ſcire, ſed tantùm verum ſcire: vnde veritas circumplectitur totam potentiam intellectiuam: hinc ſi cognoſcit aliquid, neceſſariò id cognoſcit ſub ratione veri: alioquin intellectus neceſſariò diſſentiret, vndè etiam falſitas fundatur ſuper ens verum: ſic negatur Conſequentia.

OBIICIES tertiò: Intellectus aliquando format ad libitum propoſitionem falſam, & ipſam cognoſcit, ergo falſa reſponſio: Sic dicendo, Homo eſt aſinus.

HVIC obiectioni ex doctrina deſumpta ex Seraph. Doct. *lib.1. diſt.8. cit. quæſt.2. & lib.2. diſt.37. quæſt. vlt.* ſatisfit primò cogitando hominem eſſe aſinum ſub ratione falſi, & ſic cogito verum: verum enim eſt hominem non eſſe aſinum, & talis propoſitio habet veritatem eſſentialem ſigni: talis enim propoſitio formatur ad ſignificandum falſum, licèt careat veritate accidentali, ideſt, rei in ſe, & hæc vocatur ſimplex apprehenſio, vt notat *lib.1. diſt.8. cit. q.2.* per quam intelligitur, quid eſt, quod per nomen dicitur: Sic apprehendendo contradictoria de eodem, ſed abſque

Digitized by Google

abſque iudicio, & aſſenſu: id enim eſt impoſſibile. Et hac doctrina ſatisfit conſimilibus obiectionibus deſumptis ex falſitate entis rationis, entis negatiui, & ſimilium, in quibus intellectus vel decipitur in cognitione veri apparentis ſub ratione veri: vel pro libito efformat propoſitiones falſas modo ſuprà allato, quæ in intellectu habent ſuam veritatem eſſentialem, licèt careant accidentali: Vide, quæ à nobis ex S. Doct. tradita fuere in Phyſic. de priuatione *lib.*1. *ad num.* 159. Et in Logica *à num.* 589.

521. Secvnda Conclvsio: Licèt omne ens reale ſub ratione veri ſit obiectum adæquatum intellectus, datur tamen aliquod ens contentum ſub hoc obiecto, quod non eſt attingibile ab eodem, licèt ad ipſum habeat naturalem inclinationem: Eſt S. Bonauent. *lib.*1. *diſt* 3. *quæſt.* 1. & *lib.*1. *diſt.*19. *part.*1. *dub.*8. Vbi probat, quod anima eſt quodammodò omnia, quia nata eſt cognoſcere omnia, etiam Deum: ſed tamen finito modo, non verò comprehenſiuo: ad primam enim cognitionem ſufficit proportio conuenientiæ, quæ etiam magis completur per lumen gloriæ: ad ſecundam requiritur proportio æqualitatis, & æquiparantiæ, quæ non poteſt eſſe in finito reſpectu infiniti obiecti, licèt ad ipſum habeat inclinationem, ex hoc quod eſt expreſſa ſimilitudo Dei, vt ait *lib.*1. *diſt.* 2. *art.*3. *quæſt.*1. *ad* 1. Et hinc *lib.*2. *diſt.* 16. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 5. infert, quod quia intellectus eſt capax, vt in eo ſcribantur, pingantur, & imprimantur ſimilitudines omnium rerum huius mundi, ideò vniuerſum repræſentat Deum in quadam vniuerſitate, & totalitate ſenſibili: creatura verò rationalis in quadam totalitate ſpirituali, & in imagine rationali, & aliæ creaturæ irrationales in parte tantùm, ſcilicet vel in vmbra, vel in veſtigio: de quibus *lib.*1. *diſtinct.*3 *part.*1. *art.*1. *quæſt.*2. & alibi dicetur.

522. Obiicies primò: Quia Deus eſt perfectionis infinitæ: ergo non poteſt à potentia finita percipi. Tum quia à Deo non poteſt abſtrahi ſpecies: ergo nec poteſt cognoſci, cùm tantùm per ſpecies poſſit cognoſcere.

Respondetvr, vt dictum eſt, Deum cognoſci finito modo: Et ad id de ſpecie, Reſpondet S. Bonauen. *lib.*1. *diſt.*3. *quæſt.*1. *ad vlt.* quod cognoſcitur mediante ſpecie, vel lumine innato, obidque per ſui eſſentiam, vt ſuprà in præced. quæſtione.

Obiicies ſecundò: Intellectus non poteſt cognoſcere contingentia futura, nec ſubſtantias ſpirituales, nec priuationes, & negationes, licèt ſint entia realia, & vera: ergo falſa Concl.

Probatvr antecedens; non poteſt cognoſcere futura contingentia, quia ſolus Deus ea cognoſcit, nec poteſt cognoſcere ſubſtantias ſpirituales, quia non habent ſpecies ipſas repræſentantes: nec mutationes, nec priuationes, quia non immittunt ſpeciem ſui.

Respondet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *dub.* 8 quod intellectus ratione poſſibilitatis eſt omnia fieri, habetque capacitatem recipiendi, quicquid eſt intelligibile proportionato modo ipſius entitati: ſed quia habet intellectum agentem limitatum, à quo poſſibilis dependet: ideò quia non habet lumen, quod poſſit

Digitized by Google

ſuper omnia, vt ſunt futura: ideò hæc non poteſt actu viribus naturalibus percipere: ratio eſt, quam aſſignat *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* quia cognitio pendet à re: ergo ſi res eſt incerta & in ſe, & in ſua cauſa, ideò non poteſt ſuper hæc contingentia: non ſic Deus, cuius cognitio non pendet à re, poteſt tamen ea percipere Deo reuelante: Ad aliud de Angelis, & de priuatione, &c.

RESPONDET S. Bonauen. *lib.* 3. *diſt.* 23. *dub.* 4. quod omne, quod cognoſcitur, vel cognoſcitur per ſui eſſentiam, vt Deus, vel per ſui ſpeciem, vt res materiales, vel per rem aliam ab ipſo ſimpliciter differentem, & hoc vltimo modo cognoſcuntur Angeli, priuationes, entia rationis, &c. Et hinc ſequitur veram eſſe noſtrã Concluſionem, nempè intellectum poſſe cognoſcere omnia entia, & ſi ea aliquando non attingit, id euenit ob aliquod impedimentum, non quia potentia non ſit capax: Modum autem huius cognitionis tradit Seraph. Doct. *in Serm.* 5. Hexaëm. (*§. quarta ergo conſideratio*) ſic dicens, Anima primò ſe confert ad cognitionem rerum materialium per ſenſus, hinc ad res abſtractas per intellectum, deinde ad ſui cognitionem, deinde intelligẽtiarum ſeparatarum, & tandem Dei per triplex medium, ſcilicet per ratiocinationem, per cognitionem experimentalem, vltimò per intellectualem, & hoc per ſpecies proprias, vel per eſſentiam rei, vel per ſpecies alienas conferendo, componendo, diſtinguendo, &c. quod & infrà in quæſtione ſeptima magis clareſcunt, vbi expendemus etiam opin. Thomiſt. circa ens materiale.

QVÆSTIO IV.

Quomodò cognoſcat Intellectus ſingularia.

523. QVÆSTIO poteſt proponi de cognitione intuitiua, & de abſtractiua: & quoad intuitiuam.

PRIMA Opinio ſuſtinet non poſſe percipi intuitiuè ab vllo intellectu creato ſiue coniuncto, ſiue ſeparato: Sic Vulpes cum Aliquibus.

SECVNDA Opinio eſt Scotiſt. aſſerentium poſſe attingi à quocunque intellectu ſiue coniuncto, ſiue ſeparato.

TERTIA Opinio eſt S. Bonauen. aſſerentis poſſe cognoſci intuitiuè ab intellectu ſeparato tantùm: Circa cognitionem abſtractiuam.

PRIMA Opinio eſt Scotiſt. apud Meldul. *diſp.* 6. *num.* 190. poſſe cognoſci ſingulare cognitione primaria, & directa, quam ſequuntur plures Alij, vt Nomin. Suarez *de an. lib.* 4. *cap.* 3. Toler. *lib.* 3. *quæſt.* 13. Ruu. *tract. de intellectu poſſibili quæſt.* 3. vbi mordicus eam ſuſtinet.

SECVNDA Opinio eſt communis Thomiſt. cognoſci tantùm vniuerſale directè, ſingulare verò indirectè, & reflexè, & hæc eſt opinio Seraph. Doct. Pro ſolutione

PRIMÒ Notandum, quod in ſingulari materiali duo poſſunt conſiderari: alterum eſt ratio materialitatis, ſeu ſenſibilitatis: Alterum eſt ſingularitas ipſa: primum prouenit ab eſſe hîc, & nunc, & ſubiectum quantitati, & qualitatibus ſenſibilibus, vt docet *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1 *art.* 2. *quæſt.* 3.

Digitized by Google

quæſt. 3. in arg. & Serm. 5. Hexaëm. §.*quarta ergo conſideratio:* ſecundum eſt ſingularitas,quæ importat indiuidualitatem, ſeu differentiam indiuidualē.

524. Cvm autem,vt aliàs dictum eſt, apprehendatur ſingulare, non apprehenditur ſub ratione ſingularitatis, ſed naturæ communis, vt Petrus qua homo: Hinc duplex cognitio poteſt fieri de ſingulari: alia diſtincta ipſius cum omnibus conditionibus indiuiduantibus, & materialibus: Alia confuſa,eſtque ipſius ſingularis ſub ratione communi, vt eſt cognitio Petri,ſecundùm quod homo, vel vt effectus talibus,& talibus accidentibus,idque eſt proprium ſenſuū: & cùm pro ſtatu iſto intellectus non percipiat ſingulare niſi per ſenſus, idque abſtrahendo, vt docet Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 39. art. 1. quæſt. 2. ad 2.* hinc ſequitur,quod nec poteſt cognoſcere ſingulare diſtinctè, & directè,niſi confuſè, ideſt non cognoſcit ſingularitatem, niſi quatenùs includitur in tali homine: non verò provt eſt principium huius determinatæ ſingularitatis diſtinctæ ab alia:Nam, vt rectè Trombet.apud Meldul.*n.* 203. notat, aliud eſt intelligere ſingulare ſub ratione ſingularitatis,ita quod ſingularitas ſit ratio intelligendi: aliud eſt, quod ſingularitas percipiatur, quatenùs percipitur illud obiectum, in quo eſt ipſa: Primum enim non admittitur in cognitione primaria: ſed tantùm ſecundum, quatenùs licèt ſingularitas non immittat ſpeciem ſui, & ob id non poſſit ſe habere in ratione principij effectiui, poteſt tamen eſſe terminus cognitionis reflexæ: His poſitis ſit.

525. Prima Conclvsio: Singulare, ſeu ſingularitas ſecundùm ſe eſt directè cognoſcibilis ab intellectu diſtinctè cognoſcente non impedito: Eſt S.Bonauen. *lib.4. diſt. 50. par. 2. quæſt. 1.* vbi agens de potentia intellectiua ſeparata dicit, quod per intellectum anima cognoſcit res ſub conditionibus materialibus præſente materia, & hoc eſt ſenſus exterioris, & res ſub iiſdem conditionibus abſente materia, & hoc eſt imaginationis, & illas etiam res cognoſcit abſtractis omnibus materialibus, & hoc per vnam potentiam, quæ potens eſt omnibus his modis cognoſcere.

Probatvr autem euidenter: Singulare eſt intelligibile,& ens verum: ergo continetur ſub obiecto adæquato intellectus: Intelligibilitas enim eſt proprietas conſequens ad veritatem rei: ergo dum non impeditur ratione materialitatis coniuncti, poteſt intelligi actualiter ab intellectu, cùm adſit proportio inter potentiam,& obiectum.

Obiicies primò: Senſus eſt ſingularium, intellectus eſt vniuerſalium ex Ariſt. ergo ſolùm poteſt percipere ſingularia.

Respondet S.Bonauent.*lib. 2. diſt.3. part.1. art.2. quæſt.2.ad 5.* Ariſt. docere, quod ſenſus eſt ſingularium ſolùm,idque conceditur: Intellectus verò eſt vniuerſalium quidem, ſed etiam ſingularium: quare non ſumitur illa authoritas cum præciſione: non enim in hoc conſiſtit præcisè differentia harum potentiarum, ideſt cum præciſione, ita quod ſingularia ſolùm ſpectent ad ſenſus, cùm ſint etiam intellectus.

Obiicies ſecundò ex Ariſtot. 2. *de an. t.* 37. & 38. Res intantùm eſt intelligibilis, inquantùm eſt immaterialis, ſed ſingulare eſt materiale: ergo.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 4. Ariſt. docere rem eſſe intelligibilem, quatenùs concurrit elicitiuè ad cognitionem, & cùm poſſit concurrere ſecundùm eſſe materiale, concurrit ſecundùm eſſe immateriale, ideſt per ſpeciem immaterialem ſui: id tamen non impedit, quin poſſit eſſe terminus cognitionis ſecundùm eſſe materiale; immò ex hoc ſequitur neceſſariò poſſe cognoſci ſecundùm eſſe materiale ratione ſpeciei, quæ eſt virtus ipſius obiecti materialis.

526. SECVNDA CONCLVSIO: Singulare, vt tale eſt pro ſtatu iſto eſt cognoſcibile à noſtro intellectu coniuncto confusè tantùm, & actu reflexo: Eſt S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quaſt.* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 2. vbi affert hanc pulcherrimam doctrinam, qua ſufficienter probatur concluſio ſic dicens. Quia intellectus coniungitur corpori, ideò habet potentias, ſecundùm quas dependet à corpore quantum ad operationem, & per quas intellectus, quandiù eſt in corpore, exit ad exteriora: quia illæ potentiæ ſenſitiuæ ſunt mediæ, ſcilicet ſenſus particularis, & imaginatio: quoniam ergo ſingulare non peruenit ad intellectum, niſi per iſtas potentias, & aſſenſus per has ſecundùm abſtractionem, & depurationem, & quia abſtractio facit de ſingulari vniuerſale, ideò non poteſt ſingularia cognoſcere, vt intellectus, ideſt directè, niſi ſit ſeparatus *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 5. vbi ait, quod ſenſus eſt ſolùm ſingularium: at intellectus eſt & ſingularium, & vniuerſalium, quia ſolus intellectus comprehendit intrinſeca principia Petri, & Platonis, circumſcriptis omnibus accidentibus dicit eos eſſe diſcretos, & diſtinctos. Hæc Seraph. Doct. per quæ patet ſingularitatem cognoſci ab intellectu actu reflexo, & ſolùm poſt cognitionem vniuerſalium: ex qua doctrina eruitur ratio efficax ad probandam Concluſionem, Intellectus, dum eſt coniunctus cum corpore, dependet in operari à ſenſibus, nec poteſt aliquid corporeum intelligere, niſi priùs præcognoſcatur per ſenſus, ſed talis cognitio fit per abſtractionem vniuerſalis à ſingularibus conditionibus, dum tranſit ad intellectum: ergo directè non cognoſcit niſi vniuerſale.

527. OBIICIES primò: Intellectus agens abſtrahit ab omnibus conditionibus ſingularibus vniuerſale: ergo tunc illas conditiones cognoſcit directè.

CONFIRMATVR: Quia in perceptione naturarum Petri, & Platonis cognoſcit eos diſtinctos: ergo & directè cognoſcit ſingularitatem.

RESPONDETVR abſtrahere, & ſimul cognoſcere: ſed ita quod conuertit ſe ſuper obiectum proportionatum, ſcilicet ſuper vniuerſale abſtrahendo, & ſimul relinquendo conditiones ſingulares; obidque ponit differentiam non poſitiuè, ſed negatiuè, quatenùs ſcilicet cognoſcit proprietates vniuerſales non competere ſingulari: ſic negatur conſequentia.

OBIICIES ſecundò: Intellectus noſter cognoſcit pro ſtatu iſto inductiuè principia, ſicut demonſtratiuè Concluſionem ex Ariſt. *lib.* 2. *Prior. cap.* 29. *& prop. cap.* 20. ſed inductio eſt à ſingularibus ſufficienter enumeratis ad vniuerſale: ergo intellectus

tellectus debet priùs cognoſcere ſingularia.

Respondetvr concedendo Maiorem,& Minorem, & negando Conſequentiam: vel diſtinguendo Maiorem: Cognoſcit inductiuè principia ità, quod prior ſit cognitio ſingularium, nego, poſterior, concedo: nam intellectus non poteſt cognoſcere aliquid, niſi dependenter à ſenſibus, obidque abſtrahendo, qua abſtractione factâ poſteà comparat vniuerſalia cum hoc, & illo indiuiduo, & hinc inductione poſteà infert Concluſionem.

Instat Ruuius: Non poteſt intellectus agens producere ſpeciem in intellectu poſſibili, niſi ſecundùm exigentiam Phantaſmatis, & obiecti per ipſum repræſentati, à quibus modificatur, & determinatur actio eius: ſed Phantaſma non repræſentat naturam vniuerſalem, ſed ſingularem,ac determinatam per tales conditiones materiales: ergo naturaliter eſt impoſſibile, quod concurrat cum intellectu agente ad productionem ſpeciei repræſentantis vniuerſalem naturam: & hoc eſt præcipuum fundamentum Aduerſariorum.

Cvi tamen ex dictis occurritur, & ex dicendis in ſeq. quæſt. nempè ſpeciem in Phantaſia repræſentare ſingulare, prout eſt obiectum Phantaſiæ, concedo: prout eſt intellectus,nego. Et ad id, quod non poteſt concurrere, niſi ſecundùm quod eſt, ſcilicet repræſentatiua ſingularis, diſtinguo: prout eſt in Phantaſia, concedo: prout in intellectu agente, nego: eadem enim ſpecies repræſentat vtrumque ſecundùm exigentiam potentiæ, in qua eſt.

528. Qværes: quomodò fiat hæc cognitio reflexa?

Caiet. Reſpondet cognoſci ſingulare per quandam conſequentiam, ita *in part.1. quæſt. 86. art.1.* Alij dicunt, quod intellectus cognoſcit vniuerſale, & hinc reflectens ſe ſuper proprium actum, quem videt factum per ſpeciem ortam à Phantaſmate cognoſcit ſic Phantaſma: Seraph. Doct. *lib.2.diſt.24.art.3.quæſt.4. in improb. 2.Opin.* ait,quod intellectus poſſibilis non eſt merè paſſiuus, ſed eſt etiam actiuus, quia & ſuſcipit ſpeciem, & conuertitur ſuper Phantaſma, & de illo iudicat, ſicque per conuerſionem, ſeu reflexionem cognoſcit poſt vniuerſale ſingulare, quod dictum videtur tamen parum rationabile: ſi enim conuertitur ad Phantaſma de illo iudicando, requirit in ſe ſpeciem proportionatam, quam non habet, cùm ſit tantùm vniuerſalis: ſed per tradita *lib.4. diſt. 50. part.2. quæſt. 1. ad vlt.* explicatur Seraph. Doct. vbi docet, quod intellectus quidem abſtrahendo, & reſoluendo aſcendit ab infimo vſque ad ſupremum, & ſimul ordinando totam lineam prædicamentalem ab indiuiduo percepto per ſenſus ad ſpeciem, & inde ad genera: & deinde deſcendit componendo, ſeu comparando à generaliſſimo vſque ad indiuiduum, & hoc pacto per conuerſionem, ſeu reflexionem, ſeu deſcenſum, & comparationem, verbi gratiâ, naturæ humanæ,animalis, &c. cum hoc, vel illo indiuiduo, in quo iſta recognoſcit, & cum alio, &c. & hinc cognoſcit ſingulare.

529. Addimvs ad ſuprà tradita doctrinam verè dignam, quam affert Seraph.Doct.*lib.1.diſt.28.dub.1.* qua radicitus tolluntur difficultates obiectæ à Ruuio, & Aliis, & pateſit modus cognitionis ſingularium: ait

Digitized by Google

ait igitur, quod intelligi aliquid præter alterum, poteſt eſſe multipliciter, aut quantum ad intellectum apprehendentem rem perfectè, ſicuti eſt: aut quantum ad reſoluentem, ſeu abſtrahentem: ſi primo modo, non poteſt intelligi aliquid ſine illo, quod eſt ei ratio intelligi, vt Deus præter Deitatem, homo præter humanitatem: poteſt tamen intelligi effectus non intellecta cauſa, & inferius non intellecto ſuperiori: poteſt enim quis apprehendere hominem non intellectis prædicatis ſuperioribus, & hæc eſt cognitio implicita, ſeu confuſa: Alio modo poteſt aliquid præter alterum intellectu reſoluente: ſed quia intellectus reſoluens, ſeu abſtrahens eſt duplex, ſcilicet vel ſemiplenè reſoluens, vel plenè, & completè: primo modo poteſt intelligi aliquid eſſe non intellecto alio: non verò ſecundo modo: Hæc Seraph. Doct. hinc infero, quod cùm proprium ſit intellectus agentis procedere reſolutiuo modo, ſiue abſtractiuè, ſed tamen ſemiplenè: nam abſtractio, & reſolutio plena, quæ eſt cum euidenti collatione, & ratiocinatione, ſpectat ad poſſibilem, vt docet *lib.* 2. *diſt.* 24. *cit.* hinc poteſt agens abſtrahere à Phantaſmate rationem vniuerſalem non cognitis ſingularibus, & ſimul apprehendere tale vniuerſale. Et hinc corruit fundamentum Aduerſariorum, qui in hac abſtractione vim totam ponunt, quaſi non poſſit abſtrahi vna ratio, ſimulque cognoſci, niſi cognitis iis, quæ ſunt connexa cum tali ratione, quod eſt falſum in apprehenſione ſemiplena, & imperfecta, qualis eſt illa intellectus agentis, & etiam poſſibilis: quæ veritas etiam magis patebit ex ſeq. quæſtione: Item Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 45. dicit, quod in cognitione abſtracta per ſenſus cognoſcuntur vniuerſalia, & deinde per hanc vniuerſalem ſpeciem ſe conuertit ad particularia, & hoc per ſimilitudinem vniuerſalem.

QVÆSTIO V.

Quomodò Intellectus cognoſcat vniuerſalia: an per proprias ſpecies: an per ſpeciem ſingularium.

530. QVÆSTIO hæc non procedit de vniuerſali diuerſo realiter, & ſubſtantialiter à ſingulari: certum enim eſt (ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.*) ſpeciem vnius rei non poſſe generare ſpeciem omninò differentis rei, & obid non mouetur quæſtio, an verbi gratiâ, cognitio hominis vt ſic generetur per ſpeciem ſenſibilium communium Petri, cùm iſta habeant diuerſas ſpecies ab ipſo ſingulari, vt aliàs dictum eſt: ſed an cognitio hominis vt ſic, ſeu naturæ humanæ habeatur per ſpeciem, verbi gratiâ, Petri, & huius hominis in particulari.

PRIMA Opinio aſſerit ſingularia percipi per proprias, & diuerſas ſpecies, quam probabilem exiſtimant Meldul. *diſp.* 6. *num.* 217. Aliique cum ipſo.

SECVNDA Opinio eſt communis vtrumque cognoſci per eandem ſpeciem, & hæc eſt Seraph. Doct. & Scotiſt. cum eodem Meldul. quitentur hanc vt magis probabilem: cum hac opinione ſunt & Conimbric. *cap.* 5. *quæſt.* 6 *art.* 1. aſſerentes eandem ſpeciem

Digitized by Google

ſpeciem repræſentate vniuerſale, & ſingulare: Sic & Valentia apud Ruuium *cit.* Pro ſolutione

Primò Notandum, quod ſpecies, cùm ſit ſemen, & virtus obiecti, etiam habet repræſentare obiectum cum omnibus ſuis conditionibus, & cùm in obiecto adſint plures rationes, verbi gratiâ ſingularitatis, vniuerſalitatis, &c. hinc & habet virtutem ipſas repræſentandi ſecundùm exigentiam ſuæ actualitatis, & concurſus, quem habet cum potentia: idque ſuprà, cùm de ſpeciebus egimus, probatum eſt: ſed quia tota difficultas verſatur in hoc, quomodò eadem ſpecies poſſit & vniuerſale, & ſimul ſingulare repræſentare, & prætereà quomodò poſſit vniuerſale abſque ſingulari repræſentare: Hinc

531. Secundò Notandum, quod aliud eſt ſingulare cognoſci ſub ratione ſingularitatis, ita quod ſingularitas ſit ratio intelligendi: aliud eſt, quod ſingularitas dicatur eſſe obiectum cognitum, aut pars obiecti intellecti: primum non admittimus, nec puto admitti ab Aliis DD. Secundum poteſt admitti in cognitione confuſa, ita quod priùs cognoſcatur vniuerſale, ſecundariò ſingulare, & in hoc ſtat æquiuocatio Aduerſariorum, qui tranſeunt de vna ad aliam rationem, quod & adnotauit Trombet. *in* 7. *Met. quæſt.* 7. *art.* 2. & priùs Scotus *lib.* 1. *diſt.* 2. *quæſt.* 3. *lit. C.*

532. Tertiò Notandum, quod dum ſpecies vniuerſalium eſt abſtracta à ſingularibus, & ineſt in intellectu, habet in ipſo eandem virtutem, & rationem repræſentatiuam, quam habent ſpecies vniuerſales rerum infuſas à Deo in intellectu Angelico: Vnde eodem ferè modo procedere debent in cognitione ſingularium ipſi Angeli, & homines: Hinc aduertenda eſt doctrina, quam tradit Seraph. Doct. loquens de ſpeciebus Angelorum *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. vbi dicit in intellectu Angelico concreatas eſſe ſpecies vniuerſales omnium ſpecierum, per quas, quando vult cognoſcere aliquid in particulari, dirigit aſpectum in ipſam componendo ſpecies in ſe, ſicque cognoſcit, quæ doctrina malè intellecta à pluribus reiicitur tanquam inſufficiens, eo quod ſi habent dirigere aſpectum in ſingularia, ipſa deberent priùs agnoſcere: attamen ſi rectè intelligatur, nullam difficultatem ingerit, immò plures inextricabiles difficultates in hac materia tollit: Sciendum igitur eſt, quod cùm in ſpecie adſint plures rationes obiecti in ipſa relucentes: eſt enim virtus, & ſemen obiecti, vt ſuprà, & aliàs dictum eſt; Hinc in ſpecie duo præcipua conſideranda ſunt: primùm eſt fundamentum, ſiue hypoſtaſis, eſtque ipſa entitas ſpeciei: Secundum eſt ipſa extenſio, vel modificatio, vel vt dicit *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſtinct.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. ipſa quantitas virtutis, ſecundùm quam in potentia ſenſibili habet repræſentare rem ſecundùm exteriorem diſpoſitionem, in ſpirituali verò etiam intima rei: eſt enim de ſe indifferens, quatenùs eſt vniuerſalis ad multa ſingularia cognoſcenda: vt docet *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. Cùm autem quælibet ſpecies tam corporea, quàm ſpiritualis ſit capax nouæ modificationis, ſecundùm quam magis, vel minùs repræſentat vel plures, vel pauciores rationes obiecti: hinc & illa ſpecies vniuerſalis accedente aſpectu, vel collatione cum indiuiduo habet repræſentare & vniuerſalem

uerſalem, & ſingularem ipſius naturam cum aliis conditionibus indiuiduantibus: Exemplum habemus in obiecto ſenſibili, verbi gratiâ, albo tripalmari, cuius vnius duntaxat palmus detectus eſt, producitur ſpecies pupillæ æqualis, quæ eſt repræſentatiua albedinis illius quaſi ſpecificæ ſpectatæ in omnibus partibus vniformibus, & ſi poſteà reliquæ partes albedinis detegantur, tunc & ipſæ ſua virtute concurrunt ad modificandam illam ſpeciem, relinquendo quidem ipſam in ſua vnitate quaſi ſpecificata, ſed tamen modificata, ita quod non facit multiplicare viſiones, ſed tantùm prima viſio remanet modificata: Idem pariter dicendum eſt de ſpecie vniuerſali indifferente, verbi gratiâ, ſpeciei lapidis, hæc eſt vna, & indifferens, & vniuerſalis ſecundùm ſuam entitatem, capax tamen modificatione, ſi detegatur, & exhibeatur ſingulare: tunc enim eadem ſpecies valet repræſentare & naturam communem, & ſingularitatem: quare in actu primo ſpecies repræſentat ſemper idem, ſiue obiectum ſingulare ſit, ſiue tranſierit, ſiue ſit futurum, quia repræſentat tantùm intima, & naturam communem ſpecificam, at in actu ſecundo nequaquam: non enim poteſt repræſentare obiectum ſingulare, niſi fiat reflexio, collatio, diuiſio, & compoſitio cum ipſo ſingulari: & hinc tollitur infinitas ſpecierum, & noua receptio ſpecierum ſingularium, quam inferunt ex Doctrina Seraphica Aduerſarij, vt ipſe Seraph. Doct. aduertit *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit. de arg.*

Addimus ex Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 45. quod à ſenſibilibus abſtrahit intellectus ſpeciem vniuerſalem, & deinde ſe conuertit ad ſingularia per eandem ſpeciem vniuerſalem: cognoſcit enim aliquando viſum à longè eſſe ſubſtantiam corpoream, & deinde per motum eſſe animal, & hinc hominem, & poſteà Petrum.

Dices: Ergo per ſpeciem vniuerſalem additam intellectui exiſtenti in actu primo poterit cognoſcere, & præſentia, & abſentia, & præterita, & futura quæcunque æquali modo

Respondetur ex Seraph. Doct. *ibid.* negando conſequentiam: nam licèt quoad entitatem ſpecies ſit completa, tamen in ratione repræſentatiua ſingularium non eſt completa, ſed indiget modificatione, & extenſione, & directione ad ipſa ſingularia: ſicque non poteſt cognoſcere, quod non eſt, vel quod eſt in improportionata diſtantia, & ſi cognoſcit præterita, id eſt, quia conſeruat ipſorum ſpecies in memoria; quam difficultatem non ita facilè poſſunt euadere Aduerſarij tenentes ſpecies completas eſſe inditas in Angelis, &c. de quo in Theol. ſuo loco: hanc eandem doctrinam Seraphicam tradit Theophil. Rainaudus in ſua Theol. naturali *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *num.* 111. & deinceps ipſam admittunt Vaſq. *in part.* 1. *quæſt.* 5 1. *num.* 6. Salaſ. *tract.* 2. *diſp.* 4. *num.* 115. His poſitis

533. Vnica Conclusio: Vniuerſale cognoſcitur per ſpeciem ſingularis, & viceuerſa ſingulare per ſpeciem vniuerſalis: eſt enim eadem: Eſt. S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 17. *ſuprà cit.* & *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit.*

Probatur primò: Sicut ſe habet vniuerſale in eſſendo, ſic & in repræſentãdo: ſed ſpecies in eſſendo eſt totum eſſe indiuidui: ergo & in repræſentando: Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 3.

Digitized by Google

diſt.3.part.2.art.2. quæſt.1.ad 4. Maior eſt certa, cùm repreſentatio conſequatur ad eſſe rei: Minor eſt certa in Philoſ. & Ariſt.

PROBATVR Secundò: Species eſt virtus, & ſemen obiecti: ergo habet virtutem repræſentandi ipſum obiectum, quale eſt, ſed adeſt in obiecto natura communis, & ipſa indiuiduata; ergo & ipſa habet repræſentare.

CONFIRMATVR: Quia ſpecies ſingularis repræſentat illud quoad omnia ſua prædicata magis, & minùs vniuerſalia: vnde ſi ſpecies Petri repræſentat huuc hominem, repræſentat etiam hominem ſimpliciter animal, cùm ſint vnum, & idem realiter, & inſeparabilia ad inuicem. Tum etiam, quia, vt rectè advertit Trombet. *cit.* alia eſt abſtractio ſpeciei intelligibilis à Phantaſmate: alia eſt vniuerſalis à ſingularibus: Prima ſpectat ad intellectum agentem: Secunda ſpectat ad poſſibilem: Addo ego ex Seraph. Doct. contra Scotum: ſed in prima abſtrahitur eadem ſpecies, prout repræſentat tantùm rationem vniuerſalem: ergo & in ſecunda: ergo eadem ſpecies vtrumque valet repræſentare: abſtrahere enim propriè eſt, cùm potentia abſtrahens poſſit vtrũque cognoſcere, apprehendit vnum, altero non apprehenſo, quod & vterque intellectus agens, & patiens poteſt præſtare, vt ſuprà probatum eſt.

534. OBIICIES primò: Eadem ſpecies per ſe repræſentatiua obiecti non poteſt repræſentare idem ſub oppoſitis rationibus: ſed tales ſunt vniuerſale, & ſingulare: ergo.

RESPONDETVR negando Minorem: vniuerſalitas enim, prout dicit communitatem, & indifferentiam naturæ intrinſecè includitur in ſingulari, & præſupponitur in ipſo: ſic negatur conſequentia.

DICES: Ergo eadem ſpecies repræſentabit modò diſtinctè, modò indiſtinctè, diſtinctè in Phantaſia, indiſtinctè, in intellectu: ſed id eſt impoſſibile: ergo.

RESPONDETVR concedendo Maiorem, ſi ſumitur primò, & per ſe: negando ſecundariò. Tum etiam quia negatur eſſe eandem ſpeciem propriè, ſed dici eandem, ſcilicet multiplicatam, eandem per ordinem ad obiectum, diuerſam per ordinem ad potentias, & cum tali diuerſitate benè ſtat, quod ſit ſimul repræſentatiua per ſe primò ſingularis completi, & ſecundariò naturam communem.

OBIICIES ſecundò: Species repræſentat naturaliter, quidquid repræſentat, obidque ſecundùm totam ſuam virtutem: ergo non poteſt repræſẽtare naturaliter vnum ſine alio.

RESPONDETVR concedendo antecedens, ſi ſumitur ſecundùm ſe: at ſi ſumitur, provt habet mouere potentiam, ſic negatur, quia mouet potentiam ſecundùm eam rationem, quæ eſt potentiæ magis proportionata: obidque ſecundùm rationem vniuerſalis habet primò mouere intellectum.

OBIICIES tertiò, cum Ruuio: Species coadiuuans intellectũ agentem eſt Phantaſma, ſed Phantaſma repræſentat tantùm ſingulare, ergo & in intellectu agente, cùm ſit idem cooperans, repræſentabit ſingulare.

RESPONDETVR diſtinguendo Minorem: Phantaſma in Phantaſia repræſentat ſingulare ſub ratione ſingularis, ideſt cum conditionibus materialibus, concedo; provt circa illam negotiatur intellectus, repræſentat ſingulare cum conditionibus

 ſingu-

ſingularibus, & materialibus, nego: ſub ratione communi, & immateriali, concedo: & in hoc ſtat, vt puto, hallucinatio Ruuij, Aliorumque, quia aliud eſt cognoſcere ſingulare ſub ratione ſingularitatis, & conditionum ſingularium, & materialium: id enim ſpectat ad ſenſum: aliud cognoſcit idem ſingulare ſub ratione communi relucente in ipſo, & hoc admittimus in intellectu. Vnde prima ratio obiectiua in ſenſu eſt ſingularitas, in intellectu eſt vniuerſalitas, ſcilicet ratio communis: & ratio eſt, quam affert Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. quia Phantaſma exit genus abſtractionis, & quia negotiatio intellectus agentis eſt ſecundùm abſtractionem ſpiritualem depurando obiectum à materialitatibus: Hinc Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4. quod pro ſtatu iſto duplex abſtractio fit ab intellectu agente, ſeu potiùs ad duplicem fit abſtractio talis, ſcilicet ad generandum habitum, ponendumque intellectum poſſibilem in actu primo, & ad iudicandum de obiecto repræſentato per ſpeciem: idque exigit depurationem à conditionibus materialibus.

535. Dices cum Trombeta ex Scoto *lib.* 2. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. à Maſtrio *cit. num.* 201. Alia eſt abſtractio ſpeciei intelligibilis à Phantaſmate: alia vniuerſalis à ſingulari: prima fit ab intellectu agente: ſecunda à poſſibili: prima, cùm extrahatur à Phantaſmate, non poteſt non eſſe ſingularis, cùm Phantaſma ſit ſingularis, & repræſentans ſingulare: ſecunda verò fit, quando conſideratur natura ſecundùm ſe communis, fitque vniuerſalis ab intellectu poſſibili: ergo per diuerſas ſpecies cognoſcitur ſingulare, & vniuerſale.

Respondetur, quod quando hîc loquimur de vniuerſali, non ſumimus vniuerſale Logicum, ſed vniuerſale Metaphyſicum, ſcilicet naturam ſecundùm ſe indifferentem ad fieri vniuerſalem, & ad contrahi ab extra à differentia indiuiduali, & hæc, vt dictum eſt, relucet in Phantaſmate, & ab intellectu agente abſtrahitur, negaturque tunc repræſentare tantùm ſingulare, ſed repræſentat ſingulare ſub ratione vniuerſalis in Phantaſmate relucentis. Et ob id ſemper firma ſtat noſtra Concluſio, quod per eandem ſpeciem cognoſcitur in Phantaſia ſingulare, & in intellectu vniuerſale: licèt verè non poſſit dici propriè eadem ſpecies, niſi penes ſuum originale principium, ſed tantùm eadem multiplicata, vt aliàs dictum eſt; & in hoc ſenſu concedimus fieri has cognitiones per diuerſas ſpecies, & quando per reflexionem intellectus cognoſcit ſingulare, id facit per eandem ſpeciem vniuerſalis priùs cogniti: quæ doctrina eſt diligenter aduertenda, nam facilis eſt hallucinatio, & tranſitus à Phantaſmate cognito à Phantaſia ad idem ſecundùm rationem vniuerſalis perceptum ab intellectu agente; & quando per eandem ſpeciem fit conuerſio ad ſingulare, per quam modificatur, & veluti extenditur per eandem conuerſionem ad ſingulare cognitum per reflexionem.

Digitized by Google

QVÆSTIO VI.

Quodnam ſit primum cognitum inter vniuerſalia.

536. QVæstio hæc ferè ab Omnibus pertractatur in principio Phyſicæ: ſed quia ibi eſt extra ſuam ſphæram, eſt enim purè animaſtica: Nos ad hunc locum ſuum proprium ipſam tranſtulimus: In qua tamen Aduerte hîc non fieri comparationem inter vniuerſale, & ſingulare: ſuprà enim ſatis diſputata eſt hæc Quæſtio: nec item eſſe ſermonem de cognitione actuali: vnde communiter dicitur quæſtio de primo cognito, non de primo cognoſcibili, ſcilicet non de cognitione habituali, vel virtuali: hæc enim cùm ſupponat habitum factum ex actibus præcedentibus, nec eſt prima primitate originis, obidque nec de hac quærimus: ſed de prima apprehenſiua, non quidem complexa, ſed ſimplici: certum enim eſt ſimplicem præcedere complexam: Hæcque item non ſumitur pro cognitione ſimplici diſtincta ſiue actuali, ſiue potentiali: certum enim eſt, quod in potentiali diſtincta priùs cognoſcimus vniuerſalia, verbi gratiâ, ſi habeo cognoſcere genus diſtinctè, oportet cognoſcere per ſpecies ſubiectas, ſicut etiam certum in cognitione actuali diſtincta magis vniuerſale eſſe priùs cognitum: priùs enim cognoſcuntur partes, quàm totum, vt genus, & differentia, quàm ipſum definitum, quod & notauit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *art.* 1. *quaſt.* 2. *fund.* 5. Certum eſt etiam, quod comparando cognitionem confuſam cum diſtincta, præcedit in eodem genere, verbi gratiâ, cognitio confuſa animalis, & diſtincta eiuſdem.

Qvæstio igitur reducitur ad cognitionem actualem, & potentialem confuſam, quodnam ſit primum cognitum vniuerſale primitate originis, verbi gratiâ, in cognitione potentiali confuſa vniuerſalis primum, quod noſtro intellectui ſeſe naturaliter offert, ſit magis, vel minùs vniuerſale genus, an ſpecies: & in actuali confuſa, verbi gratiâ, videndo Petrum à longè, an priùs cognoſcatur in eo ratio hominis: an animalis, an corporis, an entis, in qua

Prima Opinio eſt Thomiſtarum communis aſſerentium magis vniuerſale eſſe primum cognitum primitate originis, adduntque eſſe vniuerſale non præciſum omninò à ſingularitate: vnde volunt primum cognitum non eſſe, verbi gratiâ, ens vt ſic, ſed hoc ens, hoc corpus, &c.

Secvnda Opinio aſſerit non poſſe aſſignari regulam in hoc, ſed modò percipi magis vniuerſale, modò minùs, prout ſenſus operatur, & illud magis ſenſui, vel minus appropiat: Sic Zimar. Auerſa, Alijque.

Tertia Opinio eſt Scoti, & Sequac. & Aliorum etiam aſſerentium primum cognitum in cognitione actuali, & potentiali confuſa eſſe ſpeciem ſpecialiſſimam: Pro ſolutione

537. Primò Notandum ex *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *dub.* 1. quod aliquid poteſt dici magis notum vel naturaliter, vel reſpectu noſtri: primo modo ſunt vniuerſaliora, & remotiora ſenſibus, vt Deus, Angeli, & ens: naturaliter enim eſt priùs cognitum magis vniuerſale, quàm minùs vniuerſale, vt

Digitized by Google

aduertit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit.* & ratio eſt, quia magis vniuerſalia ſunt perfectiora, obidque & perfectiorem cognitionem ingerunt: obidque naturaliter primitate perfectionis ſunt priora: ſecundo modo ſunt notiora, quæ ſunt proximiora ſenſibus, & ſingularibus conditionibus, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. quia enim intellectus noſter in cognoſcendo dependet à ſenſibus, hinc magis ſenſibilia ſunt notiora nobis: & hinc aliqua poſſunt eſſe notiora natura, & minùs notiora nobis: aliqua notiora vtroque modo, vt ſunt vniuerſaliora corporea: provt enim ſunt vniuerſaliora, ſunt notiora natura: provt ſunt corporea, ſunt & nobis: & hinc dixit S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *cit.* quod priùs eſt genus, quàm ſpecies, & priùs generatur animal, quàm homo, & quod nobis innata eſt via cognitionis ab vniuerſalioribus ad minùs vniuerſalia, progreſſus enim cognitionis aſſimilatur progreſſui naturæ.

538. SECVNDÒ Notandum, quod & aliàs traditum eſt, nempè intellectum noſtrum dici veluti tanquam tabulam raſam, in qua nihil eſt depictum: quod tamen ſano modo debet intelligi, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fine, &* *lib.* 4. *diſt.* 4. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. ſcilicet non quod non ſit in intellectu nulla notitia, ſed quia nulla eſt pictura, vel ſimilitudo abſtracta: certum enim eſt adeſſe in ipſo ſpecies impreſſæ, quæ à D. Auguſt. nomine lucis, vel luminis innati, & iudicatorij explicatur, quo mediante intellectus abſque vlla receptione ſpecierum niſi ipſorum terminorum explicantium quidditatem cognoſcibilium, vt aduertit *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp. & Serm.* 3. *Hexaëm.* (§. *oportet ergo*) abſque vlla perſuaſione cognoſcuntur dignitates, & prima principia: Reſpectu autem rerum in particulari indigemus propriis ſpeciebus, & ſimul aliqua perſuaſione, & inductione, vel ratiocinatione: vide infrà tradenda.

539. PRIMA CONCLVSIO: Inter vniuerſalia magis vniuerſalia, quæ important rationem primorum principiorum, & quorum cognitio eſt nobis innata, ſunt primò cognita à nobis cognitione innata, & naturali, confuſaque: Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 39. *cit.*

RATIO euidens eſt, quia ad horum cognitionem non requiritur abſtractio ſpecierum ab obiectis ſenſibilibus niſi reſpectu terminorum ipſa explicantium, ſed eſt nobis innata talis cognitio: ergo ſunt prima cognita. Hinc infert Seraph. Doct. naturaliter hominem cognoſcere dari aliquam primam cauſam, ſcilicet Deum, dari virtutes. Tum quia naturaliter habitâ notitia primorum principiorum tum cognoſcibilium, tum operabilium, quæ ſunt nota lumine naturæ, ſtatim aſſentitur neceſſariò intellectus, ergo.

DICES Seraph. Doct. exigere in notitia harum veritatum perceptionem aliquorum ſenſibilium ex ſenſibus promanantium: ergo non immediatè aſſentitur intellectus ipſis.

RESPONDETVR ex eodem Seraph. Doct. requiri perceptionem ſpecierum ipſorum terminorum, verbi gratiâ, quid ſignificent iſti termini, omne totum eſt maius ſua parte: Parentes ſunt honorandi, at id non officit noſtræ Concluſioni.

540. SECVNDA CONCLVSIO: Inter

Inter vniuerſalia, quæ mediis ſenſibus percipiuntur in cognitione actuali confuſa primum cognitum eſt conceptus ſpecificus, cum hoc tamen diſcrimine, quod in perfecta applicatione primum cognitum eſt conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ: in imperfecta, & potentiali eſt magis vniuerſale ſenſibile.

Prima pars probatur argumento Scoti: Quia cauſa naturalis non impedita perfectiorem edit operationem, quam poteſt: ergo & intellectus, ſed perfectior operatio eſt cognitio ſpeciei ſpecialiſſimæ: ergo. Tum quia ex Ariſt. 1. *Phyſ. t.*3. ſunt nobis primò nota magis confuſa, at ſpecialiſſimum eſt magis confuſum, cùm in eo plures naturæ vniuerſales, quaſi commixtæ,& confuſæ reperiantur: ergo. Tum quia intellectus primò fertur in obiectum, quod primò proponitur per notitiam ſenſitiuam à ſenſibus, ſed iſtud eſt ſpecies ſpecialiſſima, verbi gratiâ, hic color exhibet primò notitiam coloris vt ſic: ergo, idque patet ſenſibus;nam ſi ignis tangitur à puero, hic fugit ignem ob calorem cognitum, non quia ſit ens.

Thomistæ varias adhibent reſponſiones, quas videre quiſque poteſt apud Meldul. *diſp*. 6. *num*. 238. quaſque ipſe ſolidè confutat: Hinc

Probatur ſecunda pars:Quia ex Seraph. Doct. in Comp. Theol. *cap*. 45. vbi non obſcurè aſſerit has duas partes Concluſionis, ſed clariùs hanc ſecundam dicens, quod in cognitione diſtincta, in qua abſtrahitur vniuerſale, fit abſtractio à ſingularibus:ergo primum cognitū eſt ſpecies ſpecialiſſima,vt ſuprà probatum eſt:è contra in vniuerſali confuſo (ſcilicet in cognitione imperfecta) per vniuerſalia ſenſibilia venimus in cognitionem minùs vniuerſalium, & particularium, ſicut patet, quando videmus hominem à longè, tunc cognoſcitur ſubſtantia corporea, & patet per motum eſſe animal, & inde eſſe hominem, & tandem eſſe Petrum.

Probatur autem euidenter: Illud eſt primum cognitum in cognitione confuſa imperfecta, cuius accidentia priùs mouent ſenſum, ſed talia ſunt accidentia magis vniuerſalis ſenſibilis, ſcilicet corporis: ergo.

541. Obicies primò cum Thomiſtis: In cognitione actuali diſtincta priùs cognoſcuntur partes, quàm totum,ergo in confuſa, & imperfecta cognoſcitur ex oppoſito priùs totum, quàm partes, ſed hoc totum eſt ens vniuerſaliſſimè ſumptum, vt quid potentiale ad omnia inferiora: ergo ens vniuerſaliſſimè ſumptum eſt primum cognitum.

Notat *hic num*.251. Meldul.Ferchium valdè laborare in reſponſione ad hoc argumentum,ipſeque reſpondet Thomiſtas laborare æquiuocatione: nam non ſumunt ens vt ſic,ſed hoc ens, hanc ſubſtantiam, & ſic exeunt ſphæram quæſtionis, quæ non eſt de vniuerſali indiuiduato, ſed præſcindente à ſingularitate:nam in vniuerſali indiuiduato ens ſe habet potiùs vt pars totius potentialis: & hinc nihil concludit contra noſtram Concluſionem, quæ eſt de toto potentiali mouente intellectum per ſenſus, & dicimus, quod in cognitione perfecta primum cognitum eſt ſpecies ſpecialiſſima: in imperfecta eſt ſubſtantia corporea.

Instant: Ens eſt immediatum obiectum intellectus: ergo id eſt primò cognitum.

Digitized by Google

Respondetvr concedendo antecedens de intellectu vt ſic, negando de intellectu dependente à ſenſibus: Tum etiam quia, vt notat Maſtrius, verificatur inſtantia de obiecto cognito cognitione collectitia: nempè cui præcedit cognitio talium prædicatorum, cuius vi dicimus illud eſſe ens, ſubſtantiam, corpus, &c. ſed non de cognitione originaria, & ſimplici abſque diſcurſu, eſt enim rei oſtenſæ per ſenſus, & per ſenſibilia accidentia, licèt ſi conſideramus naturam potentiæ intellectiuæ præſcindendo à ſtatu iſto, poſſit dici ens eſſe primum cognitum primitate adæquationis, non originis, ſecundùm quod dependenter à ſenſibus habetur cognitio: qua diſtinctione poteſt ſatisfieri omnibus obiectis.

QVÆSTIO VII.

An intellectus pro ſtatu iſto cognoſcat ſubſtantiam per propriam ſpeciem, an per alienam: Vbi de cognitione rerum inſenſatarum, & ſpiritualium.

542. Svpra *in quæſt.* 3. recitanimus opinionem Thomiſtarum ponentium pro obiecto intellectus pro ſtatu iſto ens materiale, ſeu quidditatem rei materialis, hucque retulimus huius ſententiæ conſiderationem: Hinc hac occaſione (vt meliùs dignoſcatur quidditas obiecti adæquati intellectus) Quæritur, an intellectus pro ſtatu iſto rectè cognoſcat ſubſtantiam materialem, & dato, quod ipſam cognoſcat; an per propriam ſpeciem immiſſam ab ipſa ſubſtantia: an per alienam: qua occaſione etiam elucidabitur modus, quo cognoſcit inſenſata, & ſpiritualia.

Prima Opinio eſt Scoti, & Sequacium apud Maſtrium *diſput.* 6. *num.* 158. negantium poſſe intellectum pro ſtatu iſto attingere ſubſtantiam ſub propria eius ratione per propriam ſpeciem, quam & amplexantur Ruuius *tract. de Intellect. poſſib. quæſt.* 4. Auerſa, Aliique recentiores.

Secvnda Opinio eſt Thomæ, & Sequacium ex oppoſito id affirmantium; eo quia propria ſpecies ſubſtantiæ ab intellectu agente elicitur, vel ex proprio Phantaſmate ſubſtantiæ, vel ipſorum accidentium ſubſtantiæ: Sic etiam Conimbric. 3. *de an. cap.* 5. *quæſt.* 5. *art.* 1. Alijque. Hanc eſſe opinionem Seraph. Doct. firmiter exiſtimo, licèt ex diuerſis principiis à Thomiſtis, vt mox patebit: Pro ſolutione quæſtionis

543. Primò Notandum, quod, vt aliàs in ſuperioribus traditum eſt ex Seraph. Doct. *Serm.* 11. *Hexaëm. aliiſque locis cit. part.* 2. *tract.* 1. *quæſt.* 3. & præcipuè *in quæſt.* 4. ſpecies intentionales non educuntur ex potentia ſubiecti, in quo recipiuntur, ſed aliud habent pro cauſa originali, aliud pro ſubiecto: vnde cùm quælibet res habeat propriam vim productiuam ſuæ ſimilitudinis. Idem dicendum eſt de ſubſtantia corporea, & hoc maximè virtute lucis ſubſtantialis in ipſa exiſtentis, tribuentis ipſis miram virtutem, & fœcunditatem: cùm enim id habeant accidentia dependenter ab ipſa ſubſtantia, multò magis id habet ſubſtantia, & quia ab ipſa ſubſtantia ſimul cum tali ſpecie exit virtus proportionata faciens ipſam diffundi, & multiplicari per medium, & inde tranſire ad potentias.

tum

tum externas, tum internas: hinc & dicendum eſt intellectum intelligere obiecta ſubſtantialia virtute ſpecierum propriarum.

544. Secundò Notandum ex Toleto apud Ruuium *lib. 3. de an. tract. de Intellect. poſſib. quaſt. 4. n. 135.* quod prima cognitio intellectus pro ſtatu iſto non eſt conceptus ſolius accidentis, vel ſolius ſubſtantiæ, ſed totius coniuncti, aggregatique ex ſubſtantia, & accidente: Vnde Phantaſma duplicem ſpeciem, immò multiplicem ſpeciem continet, licèt per modum vnius repræſentetur totum illud coniunctum, v. g. album, ſcilicet ſpeciem albedinis, item & ſenſibilium communium, item & ſubſtantiæ: & licèt à Phantaſia ob ſuam incapacitatem non percipiatur ratio ſubſtantiæ, percipitur tamen ab intellectu ob ſuam capacitatem, & maximè coadiuuantibus ſpeciebus accidentium: Vnde conceptus intellectus ipſorum accidentium, & ſubſtantiæ non eſt abſolutus, ſed connotatiuus: ratio autem huius poſitionis poteſt adduci, quam refert Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 36. art. 2. q. 2. ad vlt. & lib. 2. diſtinct. 18. artic. 1. quaſt. 3. ad 5.* nempè quia eadem principia eſſendi ſunt, & cognoſcendi, diuerſo tamen modo, nam ad eſſe concurrunt per ſeipſa, ſed ad cognoſci concurrunt per ſuas ſpecies, obidque & eo modo, quo ſunt in rerum natura: cùm autem ſint accidentia, & ſubſtantiæ ſimul coniuncta, hinc & coniunctim immittunt ſpeciem, & vnitim concurrunt ad cognitionem. Vide, quæ ſuprà tradita ſunt *à n. 372.*

545. Tertiò Notandum, quod, vt aduertit S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 10. art. 3. quaſt. 1. in corp. & lib. 4. diſt. 50. part. 2. quaſt. 1.* anima, dum eſt in corpore, eſt etiam alligata aliquo modo quoad vſum potentiarum, & præcipuè intellectus: vnde licèt ex natura ſua poſſit per ſe diſtinctè percipere, & cognoſcere omne ens intelligibile, vt patet in anima ſeparata, tamen ob impedimentum corporis, & dependentiam à ſenſibili cognitione, vt plurimùm acquirit cognitionem confuſam, & imperfectam rerum inſenſatarum, & hoc vel per diſcurſum, vel per actus reflexos: nam, vt ſubdit *Serm. 5. Hexaem.* anima ſe primò confert ad cognitionem rerum materialium per ſenſus perceptarum, & in harum cognitione cognoſcit diſtinctè accidentia, inde conuertitur ad ſubſtantiam non per ſpeciem accidentium niſi inſtrumentaliter, ſed per ſpeciem propriam: ſed quia non poteſt per proprias ſpecies, nec accidentium cognoſcere ea, quæ ſunt immunia ab accidentibus corporeis: hinc (ait Seraph. Doct.) conuertitur ad ſui, ſuorumque actuum cognitionem, deinde intelligentiarum ſeparatarum, deinde Dei, & hoc per triplex medium, ſcilicet per ratiocinationem: ſecundò per cognitionem experimentalem: & tertiò per intellectualem adiutam præcipuè à reflexione actuum, vel à ſpeciebus alienis, & appropriatis, vel propriis, vel à lumine innato: Ex qua doctrina eluceſcit modus, quo anima intelligit ſubſtantias materiales, & corporeas, & etiam immateriales: His poſitis

546. Prima Conclusio: Intellectus cognoſcit ſubſtantiam corpoream non ſolùm per conceptum proprium, ſed & per ſpeciem propriam, coadiuuantibus tamen ſpeciebus accidentium ſenſatorum: Eſt S. Bonauent. *ſuprà cit.* & in quæſt. de cauſis productiuis ſpecierum ſen-

Digitized by Google

ſibilium *part.2. de an. tract.2. quæſt.4.*

PROBATVR primò: Quia ſubſtantia corporea habet vim productiuam ſuæ ſpeciei, & intellectus vim receptiuam, ſed nihil aliud requiritur ad cognitionem: ergo. Probatur prima pars Maioris: quia ſi id habent accidentia, & hoc in virtute ſubſtantiæ, multò magis habet ſubſtantia: Secunda pars eiuſdem Minoris patet: eſt enim capax recipiendi quamcunque ſpeciem.

PROBATVR ſecundò: Anima ſeparata immediatè cognoſcit ſubſtantiam abſque auxilio, & concurſu Phantaſmatum; ſed non poteſt ipſam percipere, niſi ponatur in actu primo per ſpeciem: ergo ſubſtantia immittit ſpeciem.

CONFIRMATVR: Quia ſi aliquid de nouo crearetur, cuius ſpecies non haberet, ipſas perciperet de nouo: idque probat Seraph. Doct. de anima ſeparata *lib.4. diſtinct.50.cit.* & de Angelo *lib.2. diſt.3. part.2. art.2. q.1. in corp.* vbi docet Angelum recepturum nouam ſpeciem ſubſtantiæ vltrà innatas, ſi Deus aliquam nouam ſubſtantiam crearet: igitur habet vim productiuam ſuæ ſpeciei: Tum quia perirent omnes ſcientiæ, quæ ſunt per proprias, & immediatas cauſas: Tum quia intellectus quidditatiuè diſcernit ſubſtantiam ab accidente: quæ omnia ſunt tacta in citata quæſtione.

547. OBIICIES primò cum Maſtrio *diſp.6. num.158.* Omnis noſtra cognitio ortum habet ab accidentibus ſenſibilibus: ergo per ſpecies accidentium: Probatur Conſequentia: nam antecedens eſt certum, cùm nihil ſit in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu: nam intantùm intellectus agens abſtrahit ſpeciem intelligibilem, inquantùm concurrit, vel ei porrigitur à Phantaſmate: ſed hoc eſt ſolùm accidentium, & ab ipſo determinatur ad obiectum: ergo.

RESPONDETVR diſtinguendo antecedens: Omnis noſtra cognitio ortum habet ab accidentibus, ita quod ſolùm habeantur ipſorum ſpecies, nego: ita quod ipſorum cognitio tranſeat ſenſibiliter per ſenſus, & quod talis cognitio coadiuuet intellectum ad cognitionem ſubſtantiæ, concedo modo ſuprà allato, &c. Et ad id, quod intellectus determinatur à Phantaſmate.

RESPONDETVR illud Phantaſma continere duplicem ſpeciem per modum vnius, vt dictum eſt, & licèt determinetur ab accidente: tamen hinc non ſequitur intelligere ſubſtantiam per ſpeciem accidentis.

DICES: Pro ſtatu iſto non habentur definitiones propriæ ſubſtantiarum: ergo nec immediata cognitio per propriam ſpeciem: deſcribimus enim ipſas per varia accidentia.

RESPONDETVR nec Nos habere definitiones accidentium: vnde ſequeretur ex hoc nec etiam Nos percipere accidentium ſpecies: quare hæc illatio non valet: Addo, quod cùm talis cognitio ſit confuſa, & imperfecta: hinc nec poſſumus habere perfectas definitiones.

548. SECVNDA CONCLVSIO: Immaterialia, & ſpiritualia cognoſcuntur à nobis non per ſpeciem abſtractam ab ipſis, ſed vel per ſui eſſentiam, vel per ſpeciem, ſiue lumen innatum, vel per ſpeciem appropriatam, & effectus.

HIC tamen eſt aduertendum, quod hæc inſenſata ſunt diuerſa, obid etiam diuerſo modo eſt diſcurrendũ de

Digitized by Google

de modo cognitionis ipſorum: hinc & Seraph. Doct. aſſignat diuerſa media. Iſta igitur inſenſata ſunt, primò Deus, ſecundò Angeli, tertiò eadem anima, quartò proprii actus, & aliarum potentiarum habitus, & virtutes: Hîc & ſubiicimus tot concluſiones ſequentes per aliqua quæſita, quibus ſatisfit, & tota hæc Concluſio explicatur.

Qværes primò: quomodò Deus cognoſcatur ab intellectu pro ſtatu iſto, an per ſpeciem propriam: an per alienam? In hac quæſtione Aliqui negant ſpeciem propriam, & ſimul etiam conceptum proprium non ſolùm Dei, ſed & cuiuſcumque rei ſpiritualis: Alij admittunt non ſolùm conceptum proprium, ſed etiam ſpeciem propriam: Sic Scotus, & Sequaces apud Meldul. *diſp.6.num.*169. D. Thomas admittit conceptum proprium, & negat ſpeciem propriam: Sic apud Ruuium *hîc quæſt.5. num.*157.

S. Doct. negat ſpeciem propriam abſtractam, ſed admittit innatam, quæ tamen cùm pro ſtatu iſto non ſit de ſe ſufficiens ob dependentiam, quam habet intellectus à Phantaſmatibus (eſt enim ſemiplena cognitio tantùm, vt ait S. Bonauent. *Serm. 3. Hexaëm. §. oportet ergo*) exigitur adiumentum deſumptum ab iſtis ſenſibilibus, vt fiat perfecta conceptio de Deo: Sic *lib.1.diſt.3.part.1. art. 1. quæſt. 1. in corp. & ad vlt.* vbi docet, quod Deus eſt cognoſcibilis à creatura, non tamen perfectè niſi per deiformitatem: quod verò imperfectè: patet, quia intellectus noſter eſt informatus à ſui conditione notitia quadam, quæ eſt veluti ſimilitudo quædam non abſtracta, ſed impreſſa, inferior Deo, quia eſt in natura inferiori, ſuperior tamen anima ipſa, quia facit ipſam meliorem: & *lib.1. diſt.8. part.1. art.1. q.2.* probat acutiſſimè nullum intellectum poſſe cogitare Deum non eſſe, cùm in quacunque anima ſit cognitio Dei impreſſa à Deo.

549. Ex quo ſequitur, quod ab intellectu noſtro poteſt haberi conceptus proprius Dei: ſed quia iſte conceptus eſt valdè imperfectus, obidque & indiget adiutorio: hinc datur aliud genus cognitionis de Deo, nempè cognitio Dei per creaturas, & hæc eſt duplex, ait S. Bonau. *lib.1. diſt.3. cit. q.2. ad 1.* nempè per viam negationis, & per viã poſitionis, & affirmationis: primo modo remouendo à Deo imperfectiones creaturarũ, vt eſſe immenſum, infinitum, incomprehẽſibilem: ſecundo attribuendo Deo, quicquid eſt perfectionis in creatura ablatâ imperfectione: vt ſapientia, bonitas, iuſtitia, eſſentia, & hoc pacto cognoſcitur Deus per creaturas, vel per modum veſtigij, vel per modum imaginis: de quibus fusè agitur in Theologia: & S. Bonau. *lib.1. diſt.22. quæſt. 3.* hæc omnia explicat altiſſimè dicens: quædam ſunt nomina, quæ ſignificant rem, cuius veritas eſt in Deo, & oppoſitum in creatura, vt eſt æternum, immenſum, &c. (hæcque cognitio eſt per uiam remotionis) quædam ſignificant rem, cuius veritas eſt in Deo, & ſimilitudo in creatura, vt potentia, ſapientia, voluntas, &c. & quædam ſignificant rem, cuius veritas eſt in creatura cõſimilis proprietas in Deo, vt lapis, Leo, ſcilicet ſtabilitas, fortitudo, quæ verè eſt in Deo, ſed eſſe lapidem, Leonem eſt in creatura: Ex quibus infertur, quod Dei cognitio eſt nobis innata, ideſt per ſpeciem innatam, ſiue per lumen innatum, quod additum cognitioni acquiſitæ

Digitized by Google

per ſenſus in creaturis facit nos poſſe habere conceptum proprium dè Deo, licèt non exprimentem totaliter quidditatem Dei per propriam ſpeciem abſtractam.

Prima pars patet: Quia talis conceptus de Deo non poteſt alteri rei adaptari: ergo eſt proprius Dei: patet enim iſtos conceptus, verbi gratiâ, ſapientiæ infinitæ, immenſitatis non poſſe alteri applicari.

Secunda pars etiam patet: Quia à Deo immittitur ſpecies abſtracta: eſt enim ſubſtantia ſupra omnem imaginationem: obidque mouet intellectum independenter ab ipſa imaginatione: Hincque cognoſcitur per ſuam eſſentiam *lib. 2. diſt.* 18 *artic. 2. quæſt* 1. *in corp. in fine*, quod tamen examinatur fusè in Theologia: Addimus, quod nec Angelorum habemus cognitionem niſi per conceptus deſumptos ab his rebus corporeis, nempè vel per viam negationis, vel poſitionis: Idem enim dicendum eſt, & eodem modo diſcurrendum de ipſis, ac de Deo, proportionaliter tamen, &c.

550. Quæres ſecundò: An anima pro ſtatu iſto ſeipſam, & proprios actus, & voluntatis cognoſcat?

Prima Opinio eſt Heruæi, & Valentiæ apud Ruu. *quæſt.* 6 affirmantis animam cognoſcere ſeipſam per ſuam ſubſtantiam, etiam in ſtatu hoc mortalitatis: idemque aſſerit de ſuis actibus, & etiam voluntatis.

Secunda Opinio negat de cognitione propriæ quidditatis: affirmat de actibus propriis, & potentiarum: Seraph. Doct. eſt cum prima opinione, ſemper enim eſt totus in hoc, quod anima rationalis ſeipſam videt, & proprios actus: Sic *lib. 3. diſt. 27. art. 1. quæſt. 1. in corp. & diſt. 14. art. 1. quæſt. 1. ad 3. & lib. 3. diſt. 33. art. 1. quæſt. 2. ad 3. & lib. 2. diſtinct. 3. part. 2. art. 2. q. 2. ad 3. & diſt. 8. p. 2. quæſt. vlt. ad vlt. & diſt. 25. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & quæſt. 3. in corp. & lib. 1. diſt. 17. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad vlt. & Serm. 3. Hexaëm. (§. oportet ergo:) & Serm. 5. (§. quarta ergò conſideratio,) & alibi pluries:* Ratio autem potiſſima, quam adducit Seraph. Doct. *in loc. cit.* eſt, quia potentia cognoſcitiua tunc cognoſcit, quando habet obiectum præſens, & ſuper illud poteſt ex eo, quod non eſt impedita, ſed anima rationalis eſt ſibi præſens, ſic & eidem proprij actus ſunt præſentes, & itidem proprij habitus, & ſuper ſeipſam, & proprios actus, & habitus poteſt: ergo. Maior eſt certa in quacunque potentiâ: Minor probatur. Anima ex eo, quod caret materialitate, ſcilicet extenſione, eſt ſuper ſe reflexiua, & ſuper proprios actus: non ſic potentiæ organicæ, in quibus aliud eſt ſubiectum, in quo recipitur ſpecies, & aliud eſt principium operans: illud eſt extẽſum entitatiuè: iſtud eſt extenſum quoad operationem, ſed actus, & habitus, & potentiæ rationalis animæ ſunt eidem coniunctæ vel per identitatem, vel per ſubiectionem cum anima: ergo eſt ſui, & ſuorum actuum cognoſcitiua.

Respondet Ruuius *hic quæſt. 7. num.* 297. concedendo talia eſſe præſentia animæ in ratione cauſali, ſcilicet quatenùs concurrunt ſimul cum ipſa ad producendos actus, vel quatenùs ſunt effectus ipſius: non verò præſentia obiectiuè, & ſub ratione motiua, & immutatiua.

Contra ex Seraph. Doct. Illud eſt potentiæ alicui præſens obiectiuè, quod includitur in ratione obiecti adæquati ipſius, & ſuper quod

potentia

Digitized by Google

potentia potens eſt tendere, ſed talis eſt anima rationalis reſpectu ſui, & tales ſunt actus, & habitus ipſius: ergo ſunt præſentia obiectiuè.

Probatvr Min. quia certum eſt verificari in anima ſeparata, ſed & idem dominium habet, licèt non cum tanta perfectione; dum eſt in corpore: ergo.

Respondent negando paritatem de anima ſeparata, & dum eſt in corpore, à quo dependet in cognoſcere per ſpecies ſumptas à Phantaſia.

Contra: Anima independenter à corpore amat ſeipſam, & proprios actus: ergo & cognoſcit: ſunt enim potētiæ identificatæ, & ſubordinatæ. Tum quia etiam in corpore anima eſt ſuper ſe reflexiua, & ſuper actus ſuos, cognoſcit enim ſe cognoſcere: Item cognoſcit quidditatem actuum, verbi gratiâ, an ſit ſimplex apprehenſio: an iudicium: an diſcurſus. Tum quia actuum præteritorum recordamur: ergo certa eſt remanſiſſe ſpeciem ipſorum in memoria, per quod corruit reſponſio Ruuij, qui dicit non eſſe propriè reflexionem ſuper actus ſuos, ſed ſicut directè cognoſcit per ſpeciem obiecti materialis, ſic & fit reflexio ſuper idem obiectum: corruit enim hæc reſponſio ex hoc, quod in reflexione obiectum nihil aliud dicit præter terminationem actus directi, non verò reflexi: ergo in reflexione attingitur actus rectus tantùm, cùm in recordatione ſolùm ipſe attingatur.

551. Obiicies cum Ruuio: Obiectum intellectus pro ſtatu iſto eſt tantùm ens materiale: ergo ſi cognoſcit ſpiritualia, id erit auxilio Phantaſmatum, & rerum corporearum: ergo falſa noſtra Concluſio.

Probatvr antecedens: Quia pro ſtatu iſto dependet in cognitione à ſenſibus externis, & internis: & nihil eſt in intellectu, quin priùs tranſierit in ſenſu.

Sed iam hæc obiectio aliàs eſt ſoluta, ideò de nouo negatur antecedens abſolutè: & ad probationem reſpondetur dependere quidem à ſenſibus in cognitione materialium, à quibus extrahere debet ſpecies, ſed non in cognitione ſpiritualium, quæ cognoſcit ſecundùm eſſentiam, & per ſpeciem innatam: Verum quidem eſt, quod cognitio horum ſpiritualium, dum anima eſt coniuncta corpori, eſt ſatis imperfecta, & ob connexionem, quam habet intellectus cum Phantaſmatibus, eſt facile valdè miſcere cognitionem horum ſpiritualium cum materiali cognitione, & quodammodò ipſa materializare, vt ita dicam: & hinc oritur aliquando deceptio noſtra.

Obiicies ſecundò cum eodem: Anima eſt actus corporis ſeipſam ſecundùm eſſentiam communicans eidem: ergo & operationes ſuas, & modum.

Probatvr conſequentia: Quia in ſuo eſſe per informationem perficitur in corpore: ergo & in operari, quod conſequitur ipſum eſſe.

Respondet S. Bonauent. *lib. 2. diſti-ct. 8. part. 1. art c. 3. quaſt. 2. in corp.* quod communicat quidem anima ſuum eſſe corpori, & ſecundùm hanc inclinationem perficitur in corpore, quatenùs eſt forma, & quatenùs eſt etiam motor: exercet enim operationes in corpore, & cum corpore, & per corpus: ſed alias etiam operationes habet, prout eſt ſubſtantia ſpiritualis per ſe exiſtens, quas ſine concurſu corporis

 exercet,

Digitized by Google

exercet, & ſunt operationes rationales: Vide Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 31. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *ad vltim.* vbi optimè explicat, qualem dependentiam habeat à corpore etiam in actibus rationalibus, nempè debitam diſpoſitionem reſpicientem ſuptemum in corpore, ſecundùm quod conformatur animæ ſecundùm ſuptemum ipſius, quæ diſpoſitio ſumitur ſecundùm nobiliſſimos ſpiritus, qui locum habent in nobiliſſimis organis corporis: hinc læſis iſtis organis facilè tollitur vſus rationis: attamen hæc dependentia non impedit, quin anima habeat vim ſuper ſe reflexiuam etiam in corpore abſque dependentia à Phantaſmatibus, ex hoc quod habet inſitum lumen naturale, ſeu ſpeciem innatam ipſam informantem, & ponentem in actu primo, vt dictum eſt.

Obiicies tertiò contra ſuprà poſitam Concluſionem vtriuſque antecedentis quæſiti: Omnia iſta cognóſcuntur per ſpeciem abſtractam: ergo falſa vtraque Concluſio.

Probatur antecedens: nam ſi habent res corporeæ vim productiuam ſuæ ſimilitudinis, multò magis res ſpirituales.

Respondetur ex principiis Seraphicis negando paritatem: nam dato, quod res ſpirituales habeant talem vim productiuam: támen quia intellectus, dum eſt in corpore, dependet in recipiendo ſpecies à ſenſibus: obidque tantùm ex entibus materialibus habet recipere ſpecies abſtractas, dum eſt in corpore, quarum adiutorio poſteà poteſt cognoſcere per lumen innatum etiam ſpiritualia, ſed imperfecto modo, vt dictum eſt: Dum autem eſt ſeparata, tunc poteſt percipere ſpecies, quæcunque illæ ſint.

552. Quæres tertiò. An intellectus poſſit plura obiecta vnico actu cognoſcere?

Respondetur diſtinguendum eſſe de intellectu beato, modoque ſupernaturali, & de coniuncto carni mortali, & de obiecto multiplici, ſcilicet quando ſunt ſubordinata: vel quando ſunt diſparata: Hinc loquendo de intellectu pro ſtatu iſto in ordine ad obiecta ſubordinata, ſiue ſumantur per modum vnius, ſiue per modum plurium, poſſunt videri plura, ſic videns imaginem in ſpeculo, videt ſpeculum, & videns litteras, videt cartam, albedinem, nigredinem, &c. patetque experientia: Si verò ſumantur obiecta per modum plurium diſparatorum, tunc non poſſunt percipi ab intellectu naturaliter vnico actu: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 4. *& diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *& diſt.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp. & lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& diſt.* 18. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& diſtinct.* 14. *art.* 2. *per totum quæſt.* 2. *ad* 1. Ratio eſt, quia intellectus eſt potentia finita, & ſimplex, quæ tota ſecundùm ſe vertitur ad obiectum, & ab obiecto capitur, nec poteſt dari ſpecies abſtracta, quæ ſimul plura diſparata poſſit repræſentare, item nec expreſſa: Loquendo verò de cognitione per virtutem ſupernaturalem

Respondet S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod poteſt intellectus ſimul cognoſcere, idque tribus modis: primo ratione eius, in quo quis videt, verbi gratiâ, in ſpeculo æterno, & Verbo: ſecundo ratione ſublimitatis intellectus per deiformitatem, & gloriam, ſic Angelus

Digitized by Google

gelus ſimul videt res in Deo, & in proprio genere: tertio ratione Diuinæ virtutis concurrentis, & hoc ad pœnam, vel ad gloriam, ſic damnati vident multa diſparata ad ſui maiorem crutiatum.

QVÆSTIO VIII.

Quid ſit Intellectio, & in quonam conſiſtat: vbi de verbo mentis, quid ſit, & quomodò producatur.

553. PRo explicatione tituli aduertendum eſt ex S. Bonau. *lib* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *quaſt.* 1. *in arg.* quod ad intellectionem integram quatuor requiruntur: Primum eſt proportio inter potentiam, & obiectum: Secundum vnio ipſorum: Tertium iudicium, ſeu expreſſio, ſeu apprehenſio de obiecto cognito: Quartum eſt ipſum verbum receptum in potentia. Quæritur ergo, in quonam ex dictis intellectio formaliter conſiſtit, & an verbum mentis ſit aliquod ex ipſis: an aliquid productum ex intellectione.

Thomistæ ſuſtinent intellectionem formaliter conſiſtere in actione producta ab intellectu, & ſpecie tanquam à duabus concauſis, ipſamque terminari ad verbum per ipſam productum: hinc formaliter intelligere ſecundùm ipſos eſt producere verbum: Sic D.Thom. *part.* 1. *quaſt.* 27. *art.* 1. *& quaſt.* 34. *art.* 1. *& quaſt.* 8. *de potentia artic.* 1. Caiet. Conimbric. Molina, Salmatic. & communiter Alij Sequaces.

Secvnda Opinio oppoſita eſt Aureol. Ægidij, Aliorumque apud Maſtrium *diſp.* 6. *num.* 27. qui volunt intellectionem formaliter conſiſtere in receptione vel ſpeciei abſtractæ, vel expreſſæ iuxta varia principia ipſorum.

Tertia Opinio eſt Hurtadi recognoſcentis formalitatem intellectionis in his tribus ipſam integrantibus, ſcilicet in actione, paſſione, & qualitate illa producta, & recepta in potentia vitali: Sic Hurtad. *diſp.* 6. *de an. ſect.* 1. *&* 2.

Qvarta Opinio eſt Scoti, Nomin. Pluriumque Aliorum, Suarez *diſput.* 48. *Met. ſect.* 2. *& lib.* 3. *de an. cap.* 5. *& part.* 1. *tract.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *&* 13. Vaſq. *part.* 1. *diſp.* 38. *cap.* 2. *& diſp.* 112. *cap.* 4. *& diſp.* 141. *cap.* 4. Arriag. &c. docentium intellectionem formaliter non eſſe ipſam actionem productiuam, ſed eſſe qualitatem vitalem productam per actionem, qua intellectus ipſam recipiens intentionaliter aſſimilatur obiecto. Et de verbo mentis non eſt minor controuerſia: Nam

Thomistæ volunt eſſe ſimilitudinem formalem, & expreſſam rei cognitæ productam per actum intelligendi. Alij eſſe ſpeciem impreſſam priorem actuali intelligentia: Alij eſſe obiectum cognitum. Scotiſtæ volunt eſſe ipſamet intellectionem, vt naturaliter productam à memoria fœcunda per actum dicendi, & dicitur ſpecies expreſſa: Seraph. Doct. videtur quidem varius in ſuis dictis: attamen verè eſt cum hac vltima opinione: immò Scotus ipſe videtur præcipua puncta ſpectantia ad hanc ſententiam excerpſiſſe ex S. D. quod etiam notauit Burlefer in D. Bonau. *diſt.* 27. Pro ſolutione Quæſtionis

554. Primò Notandum, quod cùm duplex ſit actio: alia ſecundùm rem: alia ſecundùm modum tantùm ex

ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 40. *quæſt.*1. *ad* 2. Prima eſt realis, & Phyſica, & in potentia vitali eſt actus vitalis exercens vitam Phyſicam, verbi gratiâ ſenſificando, vegetando, &c. alia eſt immanens, & intentionalis, quæ propriè non eſt de genere actionis Phyſicæ, ſed tantùm dicitur actio metaphoricè abſque influentia Phyſica ex Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*14. *art.*1. *quæſt.* 3. *ad vltim.* obidque eſt potiùs quædam qualitas formalis, quatenùs conſtituit potentiam operantem, eamque cum obiecto copulantem, & vnientem intentionaliter, eo modo quo lux dicitur formaliter lucere, & flores florere: & à Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*10. *art.*3. *quæſt.* 1. explicatur ſic, quod talis actio ſit quædam protenſio, ſeu tendentia, ſeu vnio cum obiecto, ſecundùm quam intellectus intuetur, vel iudicat, vel exprimit ipſum, ſimulque ipſi aſſimilatur intentionaliter: Hinc Scotiſtæ diſtinguunt de actione productiua, & operatiua: primam appellat S. Bonauent. *citat.* actionem ſecundùm rem: ſecundam ſecundùm modum: primam Scotiſtæ appellant actum vitalem productiuum actus vitalis, ſeu dictionem, ſeu viſionem, eſtque de genere cauſæ efficientis: ſecundam appellant ipſumet actum vitalem, ſeu ſpeciem expreſſam, ſeu verbum, quo ipſum operans perficitur vltimatè, fitque ſimile obiecto intentionaliter.

555. Secvndò Notandum, quod cùm Verbum ſit ſignum, ſeu medium dicens, & exprimens conceptum interiorem: id duobus modis poteſt fieri (ait Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*10. *art.*3. *quæſt.*1. *&* *diſt.*13. *dub.*3. *&* *lib.*1. *diſt.*27. *part.* 2. *quæſt.*1.) ſcilicet dicendo, & loquendo ſibi, vel alteri: Vnde dicere, ſeu loqui ad ſe eſt aliquid mente concipere, ſeu ſibi exprimere; loqui ad alterum eſt ſuum conceptum interiorem exprimere exteriùs voce ſenſibili: Ad primam loquutionem hæc neceſſariò concurrunt: primò ſpecies impreſſa, ſeu abſtracta, per quam receptam in intellectu poſſibili fœcundatur intellectus, & ponitur in actu primo, vt poſſit intellectionem gignere, & dicitur memoria fœcunda, ſeu mens: ſecundò concurrit actio, ſeu dictio, ſeu intellectio actiua, ſeu productiua, qua intellectus denominatur productiuus intellectionis ſimul cum ſpecie intelligibili, & mutatus realiter de non producente ad eſſe producẽs, & hæc actio propriè dicitur Dictio, ſeu gignitio, ſeu loquutio: tertiò paſſio, ſeu receptio paſſiua eiuſdem intellectionis, & actionis immanentis, per quam dicitur intellectus realiter mutatus de non habere ad habere intellectionem: quartò eſt terminus talis dictionis, ſeu loquutionis, ſeu productionis, eſtque ſpecies expreſſa, ſeu qualitas, ſeu verbum, per quam intellectus, qui priùs per dictionem denominabatur efficienter intelligens, nunc per iſtam qualitatem denominatur formaliter intelligens eo, quod habet in ſe intellectionem, ſeu intelligentiam tanquam formam, ſicut habere in ſe qualitatem eſt eſſe quale: & hæc qualitas eſt ſimilitudo obiecti intellecti ipſam repræſentans ſub ratione cogniti, exprimenſque, quod priùs latebat in memoria ſub ratione intelligibilis: quintò, & quia ex pluribus notitiis actualibus reſultat habitus quidam informans intellectum, vt faciliùs, & promptiùs poſſit iterum exire in cognitionem obiecti iam

Digitized by Google

iam intellecti; hinc poteſt eſſe quæſtio, an in hoc habitu poſſit conſiſtere ratio verbi: an in aliquo ex ſuprà allatis.

556. Tertiò Notandum, quod aliter in Deo, aliter in nobis fit loquutio, ſeu expreſſio conceptus interioris, vt notat Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 27. part. 2. quæſt. 1. ad 3. & diſt. 32. art. 2. quæſt. 1. ad 5.* In nobis dictio antecedit Verbum, & ob id intelligere eſt medium, ſeu id, quo producitur Verbum, quod eſt intelligentia, ſeu notitia actualis conſequens vt effectus ad actionem intellectionis, ideò enim producimus Verbum, vt intelligamus actu. In Deo verò intelligere actualiter eſt actus eſſentialis communis tribus perſonis Diuinis non productus, nec productiuus, ſed operatiuus, alioquin non eſſet eſſentialis, ſi eſſet productiuus, & quia Pater intelligendo ſe fœcundat ſuam memoriam, ideò ſic exprimendo ſeipſum concipit, & producit verbum: & hinc Deus non producit Verbum, vt intelligat, cùm ante ipſum intelligat eſſentialiter; ſed producit Verbum ex vi fœcunditatis ſuæ memoriæ, conueniunt tamen in hoc, quod vtrumque verbum producitur per actionem dictionis, ſeu per generationem, quæ in Diuinis identificatur cum Patre: eſt enim actus notionalis: in creatis differt realiter à dicente: His poſitis

557. Prima Conclvsio: Intellectio noſtra non conſiſtit formaliter in actione productiua ſpeciei expreſſæ: neque intelligere formaliter eſt Verbum mentis producere: Eſt S. Bonauent. Scoti, & Aliorum contra Thomiſtas.

Qvod ſit opinio germana S. Bonauent. patet ex iis, quæ tradit *in lib. 1. diſt. 27. part. 2. q. 1. & ſeq.* quibus tamen non obſtantibus iterum

Probatvr ex eodem Seraph. Doct. præcipuè *lib. 3. diſt. 14. artic. 1. quæſt. 1.* Omnis actus cognoſcendi perfectus formaliter ſumptus eſt à ſapientia, ſeu forma aſſimilante potentiam cum obiecto: ſed actio non habet hanc vim aſſimilatiuam: ergo debet eſſe ab aliqua alia forma: Actio enim non facit ſimile, ſed tantùm formaliter dicit vt à quo, & formaliter denominat agens in ratione agentis: Tum quia actio tantùm efficienter reddit intelligentem, non autem formaliter: ſicut calefactio non facit formaliter calidum, ſed eſt calor productus per ipſam: ergo vera prima pars Concluſionis, ſcilicet quod intellectio formaliter non conſiſtit in intellectione actiua; ſeu in actione productiua.

Probatvr ſecundò contra Thomiſtas ponentes per intellectionem produci Verbum: Verbum per intellectionem productum vt quid diſtinctum ab ea eſt prorſus ſuperuacaneum, & ad nihil deſeruit: ergo falſa poſitio Thomiſtarum.

Probatvr antecedens: vel enim ponitur, vt intellectio habeat ſuum terminum, cùm ſit actio: vel ponitur ad habendam ſimilitudinem, ſpeciemque expreſſam obiecti, vel ad habendam præſentiam obiecti, quando non eſt per ſeipſum intimè præſens: hæ enim ſunt variæ rationes, quas diuerſimodè afferunt Thomiſtæ, qui, vt notat Meldul. *diſput. 6. num. 31.* tam variè loquuntur, vt vnus author vix conueniat cum alio, immò cum ſeipſo, qui nec conſequenter loquuntur: ſed ad nullum ex dictis eſt neceſſaria productio Verbi per intellectionem: ergo.

Digitized by Google

PROBATVR Minor, ſcilicet quod Verbum non eſt neceſſarium, vt ſit terminus intellectionis: Intellectio non eſt actio propriè dicta, ſed eſt actio ſecundùm modum tantùm, vt loquitur Seraph. Doct. *cit. in primo Notab.* quæ ex Ariſt. *9. Metaph. t. 16.* nullum prorſus terminum habet per ipſam productum, quod & iidem Thomiſtæ admittunt in viſione beata, quia non poteſt dari ſpecies expreſſa Dei, eo quod deberet eſſe eiuſdem identitatis cum Deo. Tum quia propriè vitalis operatio non eſt actio in toto rigore ſumpta; Dicitur autem actio per quandam analogiam ad veram actionem: & hoc ob duas conditiones, in quibus veræ actioni aſſimilatur: altera eſt, quia ſemper eſt in fieri dependenter ab agente in quocunque inſtanti, in quo durat: ſecunda eſt, quia actio propriè dicta tranſit in terminum ſimpliciter accipientem nouum eſſe per ipſam: at operatio vitalis tranſit in terminum, ideſt in obiectum, non ſimpliciter accipiens eſſe, ſed ſecundùm eſſe diminutum, & cognitum, ſeu intentionale: ergo ex hoc capite non eſt neceſſarium verbum diſtinctum ab intellectione.

NEC ex ſecundo capite, ſcilicet ad habendam ſimilitudinem expreſſam obiecti (vt dicunt Conimbric. *lib. 3. cap. 8. quæſt. 3.*) ratio eſt, quia ipſa intellectio eſt ſufficiens ſimilitudo, & actualis repræſentatio obiecti, & ipſa intellectum informans reddit eum cognoſcentem, & aſſimilat obiecto intentionaliter. Tum quia ex hoc capite actus voluntatis non haberet terminum productum, quia voluntas volendo non fit ſimilis obiecto, ſicut intellectus intelligendo: ergo nec ex hoc capite, &c.

NEC ex tertio capite, ſcilicet ad habendam præſentiam obiecti, quando non eſt per ſe intimè præſens, vt eſt Deus: quia vel deſideratur præſentia obiecti habitualiter, & hæc habetur per ſpeciem impreſſam, ſeu abſtractam: vel vt ſit actualiter, & in actu ſecundo: ſed hæc ſufficienter habetur per ipſam intellectionem repræſentantem formaliter, & intentionaliter obiectum potentiæ: ergo hoc verbum Thomiſtarum eſt ſuperfluum.

CONFIRMATVR: Quia ſi Deus immitteret intellectionem in intellectu, tunc Deus non intelligeret ea intellectione, ſed tantùm intellectus ille, in quo cauſaretur, & tamen ſine productione verbi eſſet aſſimilatio, & præſentia obiecti ſufficiens: ergo.

558. SECVNDA CONCLVSIO: Intellectio formaliter non conſiſtit in receptione paſſiua ſpeciei impreſſæ, vel expreſſæ, licèt non poſſit eſſe ſine paſſione, ſed conſiſtit formaliter in illa qualitate vitali, quæ dicitur Verbum, ſeu ſpecies expreſſa, & qua intentionaliter potentia aſſimilatur obiecto, eique coninngitur: Eſt S. Bonauent. *loc. cit.* ſuprà, & infrà, item Scoti apud Meldul. *cit.* & Aliorum.

PRIMA pars patet ex traditis de potentiarum ſenſatione: Quia non fit ſenſatio formaliter vitalis per ſolam receptionem ſpeciei. Tum quia intellectio per ſolam receptionem reſpicit ſubiectum in quo, non obiectum ad quod, ſed de ratione intellectionis eſt, quod reſpiciat obiectum, & illi vitaliter vniat intellectum: ergo non conſiſtit præcisè in hac receptione. Tum quia per operationem vitalem aliquo modo potentia actiuè exercetur (vt docet Seraph.

Digitized by Google

Seraph. Doct. *lib.3. diſtinct.14. art.1. quæſt. 3. ad vltim.*) ſed per ſolam receptionem omni alio præciſo intellectus actiuè non exercetur. Tum quia Deus poſſet immittere intellectionem in diſtracto actualiter, vel dormiente, vel phrænetico, & tunc non verè intelligeret: ergo non in ſola receptione.

PROBATVR ſecunda pars: Quia per intellectionem formaliter intellectus fit intelligens, & aſſimilatus obiecto intentionaliter, ſed non poteſt fieri talis niſi per formam accidentalem receptam, qua ſimul tendat in obiectum: ergo eſt qualitas non de genere actionis, ſed qualitatis: & patet totum ex reductione facta ſecundùm omnes alios modos refutatos.

ET hinc patet, qualiter minùs conſequenter procedant Thomiſtæ appellantes intellectionem, & veram actionem productiuam, & ſimul de genere qualitatis, qualitas enim non eſt productiua termini, ſed ipſa eſt potiùs terminus productionis.

559. ADDIMVS tamen ex Seraph. Doct. regulariter hæc tria concurrere in intellectione, ſcilicet actionem, paſſionem, & vitalem qualitatem: licèt enim formaliter conſiſtat in hac vltima, tamen concurrunt alia duo vt integrantia, vel prærequiſita ad ipſam intellectionem: Sic Seraph. Doct. *lib.2. diſtinct.24. part.1. art. 2. quæſt. 4. ad 4.* vbi dicit, quod licèt intelligere poſſit dici actus ſimplex: attamen concurrit naturaliter in nobis & recipere, & iudicare, ſiue abſtrahere, & ſuſcipere, qui ſunt actus adinuicem ordinati, ex quibus reſultat vnus actus perfectus: & *lib. 3. diſtinct. 14. art. 1. quæſt. 1. ad vltim.* dicit, quod etſi ad perfectionem cognitionis aliquo modo concurrat non ſolùm paſſio, ſed etiam actio, non tamen concurrit actio, quæ fit per aliquam influentiam, vel impreſſionem ipſius cognoſcentis in cognoſcibile, ſed ſolùm per quandam protenſionem, & tendentiam: Et *ibidem art. 2. quæſt. 1. ad 2.* quia in cognitione requiritur aſſimilatio: hæc non tantùm eſt per ſpeciem acceptam ab obiecto, vel appropriatam ipſi obiecto, ſed etiam per aſſimilationem ad illud, quod eſt ratio cognoſcendi cætera.

560. OBIICIES primò: Intellectio ex vi nominis dicit agere, ergo eſt actio, ergo per ipſam producitur Verbum.

CONFIRMATVR ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 27. part. 2. art. 1. quæſt. 1. in corp.* dicente, quod mens intelligendo concipit, & intelligendo aliud concipit ſimile ſibi, quia intelligentia aſſimilatur intellecto: ergo præſupponitur ad verbum intellectio.

RESPONDETVR intellectionem eſſe actionem intentionalem, obidque dicit actionem grammaticaliter tantùm: non enim vniuocè conuenit cum actione Phyſica, & productiua.

RESPONDETVR ad textum Seraph. Doctor. ſe exprimere *ibidem* quod id, quod prærequiritur, eſt dictio, non verò intellectio formaliter: verba autem ſuprà allata explicant rationem formalem verbi, quòd eſt intelligentia, & intelligere actuale, ſeu formaliter, non efficienter, ſeu productiuè.

OBIICIES ſecundò: Intellectio neceſſariò terminat ad aliquid extra ſe: ergo eſt vera actio.

RESPONDET Seraph. Doct. *lib. 3.*

 diſt. 14.

diſt. 14. *quæſt.* 3. *ad vlt.* quod terminat ad cognoſcibile per quandam tendentiam, non per veram influentiam Phyſicam, quæ protenſio conſiſtit in conceptione obiecti, ſimulque in aſſimilatione intellectus cum ipſo: Sic & *lib.* 1. *diſtinct.* 27. *part.* 2. *quæſt.* 1. Idem & Scotus *lib.* 1. *diſt.* 27. apud Maſtrium *cit.*

Obiicies tertiò: Dictio eſt actio immanens, & ſimul Phyſica, & terminum à ſe realiter diſtinctum habet: ergo ſi intellectio eſt actio immanens, poteſt habere terminum à ſe realiter diſtinctum.

Respondetvr immanentiam actus non tollere, quin producatur terminus, ſed tantùm quando actus immanens non eſt actio ſecundùm rem, vt loquitur S. Bonauent. ideſt actio non realis, & Phyſica, & productiua, vt eſt intellectio formaliter: Dictio verò eſt vera actio, hincque negatur conſequentia.

Obiicies quartò: Intelligere eſt viuere: viuere autem eſt operari aliquid immanenter. Tum quia intellectus vt intellectiuus eſt expreſſiuus obiecti, ſed id non poteſt reduci ad actum ſecundum abſque actione: ergo. Tum quia dictio non poteſt fieri niſi intelligendo.

Respondetvr intelligere eſſe viuere intentionale, non autem Phyſicum. Ad illud, quod ſine actione intellectus non poteſt exire in actum ſecundum?

Respondetvr ex traditis, quod neceſſariò in noſtra intellectione prærequiritur actio, & receptio, ad quas ſequitur intellectio formaliter: Ad aliud de dictione

Respondetvr eſſe verum cauſaliter, non formaliter, ideſt dictio eſt actio productiua verbi.

Obiicies quintò: Quod intellectio eſt paſſio, ait enim Ariſtot. quod intelligere eſt quoddam pati.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *quæſt.* 3. *ad vltim.* quod non eſt formaliter pati, ſed tantùm præſuppoſitiuè: requiritur enim, vt dictum eſt, receptio.

Obiicies ſextò: Si intellectio eſt qualitas: ergo eſt quid abſolutum, ſed intellectio dicit reſpectum ad obiectum: ergo non eſt qualitas.

Respondetvr eſſe quid abſolutum includens reſpectum tranſcendentalem ad obiectum: ſic negatur conſequentia: hæc relatio enim eſt repræſentatio ad repræſentatum, quod & dicitur de ſpecie.

561. Tertia Conclvsio: Verbum rectè definitur ſic à Seraph. Doct. *lib.* 1. *d. ſt.* 27. *part.* 2. *quæſt.* 3. Verbum *eſt ſimilitudo expreſſa, & expreſſiua concepta vi ſpiritus intelligentis, ſecundum quod ſe, vel aliud intuetur.*

Explicatvr, & ſimul probatur: Dicitur (*ſimilitudo*) loco generis: Dicitur (*expreſſa*) per quod differt à ſpecie impreſſa: Dicitur (*expreſſiua*) quia vltra eſſe actum, vel terminum productum ab intellectu habet exprimere rationem obiecti, ob quam expreſſionem dicitur notitia actualis dicens reſpectum expreſſionis ad obiectum: Dicitur (*concepta vi ſpiritus intelligentis*) quia habet eſſe per conceptionem actualem, quæ dicitur dictio, & loquutio, ſeu generatio, & ab intellectu formato à ſpecie abſtracta, ſeu impreſſa, ob quam dicitur mens, ſeu memoria fœcunda, per quod habet rationem verbi includentis reſpectum ad principium producens, quod eſt ſpiritus intelligens,

Digitized by Google

intelligens, id eſt intellectus formatus obiecto, ſeu ipſius ſpecie, &c. & hinc duplex includitur relatio in verbo: altera, prout eſt intellectio, ſeu expreſſio obiecti ad ipſum obiectum: altera, prout eſt verbum, ſcilicet ad ſuum principium totale producens, quod eſt intellectus cum ſpecie obiecti: Dicitur (*ſecundùm quod ſe, vel aliud intuetur*) per quod explicatur ſimilitudo expreſſa, quam acquirit per ipſum intellectus: fit enim ſimilis obiecto intentionaliter.

A Scoto verò ſic definitur: Verbum *eſt actus intelligentiæ (id eſt intellectus actu intelligentis) productus à memoria perfecta non habens eſſe ſine actuali intellectione repræſentans verbum Diuinum:* quæ definitio coincidit cum ſuprà tradita à Seraph. Doct. vt rectè obſeruauit Brulefer in S. Bonau. *diſt.* 27. *cit.* ſolúmque hîc addendum, quod notat Meldul. *hic num.* 50. nempè quia licèt verbum non ſit quid diſtinctum ab intellectione formaliter ſumpta: attamen in ratione verbi aliquid intellectioni ſuperaddit actuali notitiæ: nam eadem qualitas cum reſpectu ad obiectum in ratione termini conſtituitur in eſſe notitiæ, & cognitionis declarantis, & exprimentis illud: at cum reſpectu non ſolùm ad obiectum, & intellectum in ratione principij totalis naturaliter producentis conſtituitur in ratione verbi, quod ideò dicitur proles mentis, hinc vt verbum includit reſpectum naturaliter producti ad producens, ſcilicet ad memoriam fœcundam in ratione notitiæ actualis ad obiectum expreſſum.

ADVERTIT etiam, quod verbum noſtrum repræſentat Verbum Diuinum non tamen omnimodè, quia Nos conſtituimur intelligentes per Verbum: non ſic Pater in Diuinis, qui eſt priùs intelligens per notitiam ingenitam, & eſſentialem identificatam: & ratio differentiæ eſt, quia Nos producimus intellectionem ex indigentia, vt ſcilicet per eam formaliter intelligamus: at Pater Diuinus non producit Verbum, vt intelligat, cùm intelligat per notitiam ingenitam productam à Diuino intellectu concurrente eſſentia per ſimplicem dimanationem: at producit Verbum ex plenitudine perfectionis: quia memoria fœcunda naturaliter, & neceſſariò producit prolem, quæ in Diuinis eſt ſubſtantia, in nobis accidens: ſubſtantia, inquam, in Deo, quia perſona Diuina fœcundatur ab eſſentia ſua ſibi realiter identificata: in nobis accidens, quia memoria fœcundatur ab accidente, ſcilicet ſpecie: vnde Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt. vlt. ad. vltim.* notat, quod in Deo Verbum habet cum dicente identitatem ſubſtantialem, & ſimultatem naturalem, non ſic in Verbo noſtro.

562. Ex quibus ſequitur primò, quod verbum mentale verè, & propriè producitur à memoria fœcunda per actionem realiter ab ipſo verbo diſtinctam, quæ dicitur Dictio: Sic S. Bonauent. *lib* 1. *diſt.* 27. *cit.* & eſt expreſſa ſententia S. Auguſt. *de Trinit. cap.* 7. & patet, ait Seraph. Doct. ex paritate verbi vocalis, per quod venimus in cognitionem mentalis: Verbum enim vocale verè producitur per loqutionem, & per dictionem corpoream: ſic & mentale. Tum ex paritate Verbi Diuini, quod producitur à Patre per veram actionem generatiuam, quæ quidem identificatur cum Patre ob eiuſdem infinitatem, & hinc terminus eſt perſona per ſe

Digitized by Google

ſe ſubſiſtens: in nobis verò per actionem accidentalem, hinc & terminus eſt accidens.

Dices ex D. Auguſt. Verbum, quod foris ſonat, eſt ſignum verbi, quod intus latet; ſed verbum exteriùs ſonans non eſt ſignum intellectionis, ſed rei intellectæ: alioquin hæc propoſitio, homo eſt animal, eſſet falſa: ſignificaretur enim, quod intellectio hominis eſt intellectio animalis.

Hvic Obiectioni ſatisfecimus in Logica *in quæſt.* 1. *de Vniuerſalibus in* 2. *fundam.* & in 2. *parte Log. in quæſt. de veritate enunciationis:* & iterum ex ibi traditis ex Seraph. Doct. dicimus verbum vtrumque ſignificare, ſed primò rem ipſam, & in ordine ad ipſam rem intellectionem, prout eſt medium ordinatum ad rem ſignificandam: & hinc non ſequitur falſam eſſe illam propoſitionem, homo eſt animal, quia veritas propoſitionum attenditur ad principale ſignificatum: Verbum autem dicit duplicem reſpectum & ad obiectum, & ad intellectum, vt ſuprà dictum eſt: hinc ex dicta Authoritate D. Auguſt. nihil concluditur contra Nos: Verbum enim eſt ſignum intellectionis per ordinem ad rem.

Dices ſecundò ex eodem S. Aug. Phantaſia Carthaginis in memoria eſt Verbum Carthaginis, ſed Phantaſia, ſi ſumitur pro potentia, vel pro ſpecie, non eſt actualis intellectio: ergo.

Respondetvr intelligendum eſſe S. Doct. in ſenſu cauſali, non formali.

Dices tertiò: Verbum datur, vt obiectum fiat præſens ſecundùm eſſe intelligibile, cùm ſit ſimilitudo formalis rei intellectæ, ſed ſpecies intelligibilis hoc facit, ergo.

Respondetvr per vtramque ſpeciem tum impreſſam, tum expreſſam fieri obiectũ præſens, ſed per primam fit præſens habitualiter in ratione obiecti intelligibilis: per ſecundam actualiter in ratione obiecti intellecti: vnde maior verificatur de ſpecie impreſſa, non de Verbo.

563. Secvndò ſequitur, cùm Verbum producatur per dictionem, & ſit ipſa actualis intellectio, Nos non intelligere, antequam Verbum producatur: ideò enim producimus verbum, vt per ipſum actu intelligamus, non ſic in Diuinis, vt dictum eſt; Vndè (ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 27. *part.* 2. *quæſt.* 3.) quod tria requiruntur ad verbi formationem formalem, ſcilicet cogitatio de obiecto, ſeu dictio, deinde conceptio imaginis, & hinc verbum exprimens actualiter ipſum obiectum intellectui.

Tertiò ſequitur, quod non quæcunque actualis intellectio eſt Verbũ, ſed tantùm, quæ eſt naturaliter concepta, ſeu genita à memoria fœcunda, ideſt ab intellectu ſimul cum obiecto, vel ſpecie, quæ dicitur ſemen obiecti, vt docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 27. *part.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. & in Itiner. Ment. *cap.* 3. quia ex his duobus conſtituitur mens, ſeu memoria fœcunda, vt ait S. Auguſt. non enim ſufficit, quod intellectio ſit producta, quæ conditio tamen neceſſariò requiritur in verbo, ſed etiam alia conditio, ſcilicet quod ſit naturaliter producta, & per modum naturæ, ideſt non per actionem liberam, ſed naturalem: quod & innuit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 27. *part.* 2. *quæſt. vlt.* & fuſiùs Scotus: Hinc (ſubdit Scotus) defectu primæ conditionis intellectio eſſentialis in Diuinis, cùm non

non ſit verè producta, licèt ſit à memoria fœcunda, non eſt verbum, reſultat enim quadam emanatione rationis: Defectu ſecundæ viſio Dei in beatis non eſt verbum, eo quod licèt ſit naturalis ſimilitudo Diuinæ eſſentiæ, non tamen naturaliter producitur ab ea, ſed liberè, eſt enim obiectum voluntarium: oppoſitum tamen eſt etiam probabile, cùm non ſit neceſſarium vtramque cauſam generationis prolis eſſe naturalem, ſic & liberè Spiritus Sanctus concurrit cum B.Virgine ad generationem naturalem Chriſti: attamen oppoſitum eſt probabilius: nam, vt ait Seraph. Doct. *cit.* debet eſſe verbum naturale quoad originem, & à mente procedere per modum naturæ, nempè à memoria fœcunda, ita vt origo ſit naturalis; cùm autem tam potentia, quàm obiectum concurrant tanquam origo ad verbum:hinc, &c. alioquin etiam Spiritus Sanctus procederet per modum naturæ, quia licèt liberè procedat ex parte potentiæ, ſcilicet voluntatis, naturaliter tamen ex parte obiecti procedit, cùm producatur per omnia ſimilis Patri,& Filio. Et ad id de Conceptione Chriſti, Reſpondet Meldul. quod concurſus Spiritus Sancti fuit merè accidentalis, cùm exigeret ex ſui natura concurſum Matris, & Patris, cuius Spiritus Sanctus ſupplenit vices, non ſic viſio beata, nec Spiritus Sancti proceſſio; hæ enim exigunt naturaliter produci: De viſione tamen beata, vt viſio eſt, dicendum eſt exigere naturalitatem in productione, vt beata verò eſt, exigere produci ab obiecto voluntario: vnde vtrumque poteſt probabiliter ſuſtineri.

564. QVÆRES: an Intellectio, ſeu Verbum ita pendeat ab intellectu vt à cauſa producente, vt non poſſit etiam per abſolutam Dei potentiam vitaliter operari abſque ipſius productione.

PRIMA Opinio negat id poſſe fieri:eſtque communis Thomiſt.apud Meldul. *diſp.2.num.41.*

SECVNDA eſt Scoti, Seq. & communior affirmantium Deum poſſe in qualibet potentia proprium actum imprimere, & tunc vitaliter operari.

S. DOCT. non agitat hanc quæſtionem vllibi: attamen infero ex eius doctrina ipſum ſtare cum hac ſecunda opinione: docet enim *lib.3. diſt.14. art.1. quæſt. 3. ad vlt. & lib.2. diſt.23. quæſt.vlt. ad 6.* animam in cognoſcendo plus ſe habere in ratione paſſiui, quàm actiui: & hinc anima videt Deum, quia infunditur lumen gloriæ ponens in actu primo intellectum, & aſſimilans ipſum obiectiuè Deum: hinc infero Deum poſſe infundere in intellectu actum reddentem ipſum ſimilem obiecto.

PROBATVR autem hæc Concluſio communi, & vniuerſaliſſimo principio: Quod Deus poteſt cum cauſa ſecunda, poteſt ſe ſolo in genere cauſæ efficientis, ſed cum intellectu poteſt producere intellectionem in eodem intellectu, ergo & ſe ſolo: Tum quia nulla contradictio poteſt aſſignari.

RESPONDENT implicantiam oriri tum ex vitali operatione, quæ exigit habere eſſe à principio viuo, alioquin non eſſet vitalis: tum quia verbum eſſentialiter dicit reſpectum ad producens, nempè ad intellectum, in quo eſt.

SED reſpondetur in tali caſu tales actus fore vitales, eo quia per tales actus potentia attingeret obiectum, nec

Digitized by Google

nec eſt neceſſaria vita Phyſica in ipſis, ſed ſufficit intentionalis, quatenùs potentia viua per ipſos tendit in obiectum: Ad aliud reſpondetur, quod tales actus non eſſent verbnm, verbum enim dicit pro materiali intellectionem, & pro formali reſpectum producti ad producens, vnde non quælibet intellectio eſt verbum, vt eſt ſimplex apprehenſio.

QVÆSTIO IX.

Quotuplex ſit intellectio: vbi varia dubia ſoluuntur circa multiplicem intellectionem

565. BREVITER Reſpondetur, quod ad tria capita, ſeu ſpecies reducuntur omnes operationes intellectus: Prima dicitur ſimplex apprehenſio: Secunda iudicium: Tertia diſcurſus: Sic etiam S. Bonauent. in Itiner. Ment. *cap.* 3. Ratio eſt, quia, quicquid apprehenditur ab intellectu, apprehenditur vel ſimpliciter abſque affirmatione, vel negatione, & in hoc ſtat ſimplicium terminorum apprehenſio: vel cum affirmatione, vel negatione, & in hoc ſtat apprehenſio propoſitionis: vel procedendo de vno noto ad aliud ignotum, & in hoc ſtat diſcurſus, & apprehenſio Syllogiſmi.

ADDIMVS verum quidem eſſe, quod aliæ multæ operationes attribuuntur intellectui, quæ tamen ad aliquam ſuprà dictarum reducuntur, vt ſunt abſtractio, præciſio, reflexio, cogitatio, reduplicatio, attentio, dubitatio, imperium, conſilium, de quibus dicemus infrà: Vt autem melius dignoſcatur natura dictarum operationum, proponuntur ſequentia dubia.

QVÆRITVR primò: Quodnam ſit obiectum proprium ſimplicis apprehenſionis, an ſint ſoli termini ſiue ſimplices, ſiue complexi: an etiam propoſitiones: an etiam diſcurſus?

RESPONDETVR, quod licèt videatur S. Doct. aſſerere in Itiner. *cit.* obiectum huius operationis eſſe tantùm terminos, attamen intelligendus eſt quoad obiectum principale nam *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. docet poſſe apprehendi ab intellectu aliquid vel per modum complexionis, vel incomplexionis, eſt & Scoti, & communior DD. apud Maſtr. *num.* 280. idque patet, quando apprehendimus ſimul vtramque partem problematis, & contradictionis, abſque eo quod alteram ipſarum rejiciamus ſuſpenſi ad vtrumque ſignificatum, quia ſicut per ſimplicem apprehenſionem concipere poſſumus extrema, ita etiam & connexionem ipſorum: vnio enim eſt quid vnum, & ſimplex, nec præciſè exigit determinationem ad alteram partem, niſi quando eſt iudicium; nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 3. poteſt dari collatio duorum abſque ſucceſſione, quando ſcilicet accipiuntur ſub vna ratione.

566. QVÆRITVR ſecundò: an veritas, & falſitas ſit in ſimplici apprehenſione?

HIC autem non eſt ſermo de veritate, quæ eſt proprietas entis, & dicitur veritas in eſſendo: nec de veritate in ſignificando, quæ propriè conuenit vocibus, & ſignis, ſed de veritate in repræſentando, & cognoſcendo, quæ propriè conuenit conceptui intellectus, quando verè exprimit,

exprimit, & repræſentat rem, ſicuti eſt, atque ideò formaliter dicit conformitatem conceptus repræſentantis ad obiectum in re.

Respondet Igitur Meldul. adeſſe veritatem, non verò falſitatem: Ratio primæ partis eſt, quia veritas eſt conformitas ſigni ad ſignatum, & intellectus ad obiectum, ſed in ſimplici apprehenſione adeſt hæc conformitas: ergo: Idque aſſerit S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 28. *dub.* 1. dicens, quod intellectus, dum apprehendit rem aliquam, ſimul & apprehendit rationem intelligendi, per quam conformatur ipſi rei: Idem enim verum poteſt apprehendi ſub modo complexionis, & incomplexionis, ait S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3.

Ratio ſecundæ partis eſt, quia ſi intellectus apprehendit ſimpliciter rem eſſe, quæ non ſic eſt, vel tali modo, ſicuti non eſt, tunc apprehendit cum deceptione, & ignorantia, verbi gratiâ, apprehendit auricalchum pro auro, tunc interuenit etiam deceptio, & ignorantia, non propriè falſitas: hæc enim eſt cum iudicio, & compoſitione prædicatorum repugnantium: poteſt tamen dici aliquo modo interuenire etiam falſitatem ſimplici apprehenſioni, prout dicit neſcientiam, vel ignorantiam, & deceptionem.

Advertendum tamen hanc veritatem ſimplicis apprehenſionis eſſe formalem incomplexam, non verò complexam, & obiectiuam: hæc enim conſurgit in intellectu ſe reflectente ſuper actum ſuum, & comparantem ipſam ad obiectum, vtrum ſit ei ſimilis, & conformis: an non; quæ non eſt ſine compoſitione, & diuiſione, obidque in ſola operatione complexa, & hæc eſt potior, quia non ſolùm eſt ſubiectum veritatis, ſed eſt etiam ipſius iudex, quod & notat S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 3. *cit.*

567. Quæritur tertiò: qualiter differat iudicium à ſimplici apprehenſione?

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 3. operationem ſecundam eſſe iudicium, quo actu intellectus more Iudicis poſt apprehenſionem rei ſententiam fert aſſerendo, vel negando, vtrum res ſit, vel non ſit.

Quæritur quartò: an intellectus eodem actu iudicet, & aſſentiatur propoſitioni: an diuerſis, verbi gratiâ, an ſit formaliſſimè idem componere hominem cum animali, & ipſi aſſentiri, an ſint diuerſi actus?

Vasquez *part.* 1. *diſp.* 113. *cap.* 3. Aliique tenent eſſe plures actus; Meldul. cum Scoto tenet eſſe vnum actum. Seraph. Doct tenet eſſe plures actus: nam *lib.* 4. *diſt.* 16. *cit.* docet talem collationem, quæ eſt in iudicio, fieri ſucceſſiuè, obidque & per plures actus, & *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad* 4. docet prærequiri receptionem, ſcilicet perceptionem terminorum ad iudicium: idem & aſſerit *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 41. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund.* 3. dicens, quod ordo vnius rei ad alteram, cui coniungitur, in re facit compoſitionem: & cognitione igitur requiritur priùs collatio, & deinde iudicium, & poſteà aſſenſus, præſuppoſitâ enim cognitione rei, quod ſit, vel non ſit, ſequitur aſſenſus, vel diſſenſus. Idem & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4.

Dices cum Meldul. formaliter iudicare de aliquo eſt illi aſſentiri: ergo.

Digitized by Google

Respondetvr negando antecedens: nam iudicare de aliquo eſt aliquid ei intentionaliter vniri, ex quo poſteà ſequitur aſſenſus: Addimus tamen, quod etiam ſimul, & ſemel poteſt intellectus plures actus ſubordinatos elicere, quòd & docet Seraph. Doct. de intellectu beato *lib.4. diſt.49. part.2.art.3. q.2. ad* 3. & hinc non implicat, quod ſimul ſit ſimplex apprehenſio, & iudicium.

568. Qværitvr quintò: quomodò, & quænam veritas, & falſitas inſit in hac ſecunda operatione?

Qvoad veritatem Reſpondetur, quod cùm duplex veritas formalis, ſiue, vt loquitur S. Bonauent. expreſſiua adſit, ſcilicet complexa, & incomplexa *ex lib.1. diſtinct.8. part.* 1. *quæſt.1. fund.1. & lib.1. diſt.41. art.2. quæſt.*1. in hac ſecunda operatione poteſt ſolùm eſſe complexa: Hæc autem ſiue ſumatur formaliter, ſiue obiectiuè, eſt propriiſſimè in ſecunda operatione intellectus: quia per hanc ſecundam operationem verè fit reflexio, & perfecta perceptio, an actus talis ſit conformis obiecto, in qua veritate verè iudicans habet poteſtatem ſuper iudicatum, vt docet Seraph. Doct. *lib.1. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.1. ad* 4.

Et hinc ſequitur, quod etiam falſitas in hac ſecunda operatione reperitur, quando ſcilicet non adeſt conformitas inter conceptum intellectus, & rem, de qua S. Bonauent. *lib.2. diſtinct.37. art.2. quæſt.3. & lib.1. diſt.41. art.2. quæſt.2.* & Nos aliàs tradidimus in Log. in quæſt. de veritate Enuntiationis.

569. Qværitvr ſextò de tertia operatione intellectus: quid ſit, & an differat ab aliis, & quodnam ſit eius obiectum?

Respondetvr primò tertiam operationem intellectus eſſe illationem vnius ab alia, vel ab aliis propoſitionibus iam iudicatis, ſcilicet vel affirmatis, vel negatis: Vnde hæc eſt realiter differens ab aliis, vt de ſe patet: nam iſta importat neceſſariò rationem illationis, quæ non inuenitur in ſecunda operatione: Tum quia habent obiecta diuerſæ rationis: nam hæc tertia operatio reſpicit veritatem mediatam, ideſt deductam ex alia propoſitione: ſecunda verò operatio reſpicit immediatam: ergo etiam diuerſos aſſenſus exigunt: Verum quidem eſt à Seraph. Doct. aliquando diſcurſum appellari nomine iudicij: ſed tamen intelligendus eſt de iudicio non purè enuntiatiuo, quale eſt illud ſpectans ad ſecundam operationem, ſed de illatiuo.

Dices: Ergo erit non vna ſimplex qualitas, ſed aggregatum ex pluribus actibus: cùm iudicium illatiuum includat actus antecedentes, & conſequentes.

Respondetvr negando conſequentiam: nam licèt in omni diſcurſu tria iudicia concurrant, ſcilicet antecedentis iudicium, item & conſequentis, & tertiò conſequentiæ bonæ: attamen formaliter conſiſtit in iudicio conſequentis, prout dicit relationem dependentiæ ad antecedens, & in quo virtualiter includitur iudicium bonæ conſequentiæ.

Dices poſſe dari aſſenſum conſequentis abſque tali ordine incluſo.

Respondetvr tunc non eſſe aſſenſum diſcurſus, ſed ſpectantem ad ſecundam operationem.

Et ſi quæras: Quare intellectus poſitis antecedentibus neceſſitetur ad

aſſenſum

Digitized by Google

aſſenſum Concluſionis, non verò voluntas ad bonum propoſitum.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 2. *cap.* 50. in Comp. Theol. quia citra ſummum, & primum bonum nihil eſt ita bonum, quod non aliquid imperfectionis habeat: ſed aliquid ita eſt verum, quod nihil falſitatis habet; hinc patet diſcrimen inter vtramque potentiam.

570. Quæritur ſeptimò: an cognitio intuitiua, & abſtractiua differant ſpecie, vt dictæ tres operationes differunt.

Respondent Scotiſtæ affirmatiuè: At ex principiis Seraphicis negantem partem Nos amplectimur: Ratio eſt, quia iſtæ cognitiones diſtinguuntur penes terminos tantùm, non penes potentiam, nec modum tendendi in obiectum: diſtinctio autem actuum ſpecifica deſumitur quidem penes obiectum, ſed per diuerſos modos tendendi in ipſum: at omnis cognitio pro quocunque ſtatu animæ demptâ viſione beata eſt abſtractiua, ſcilicet per ſpeciem abſtractam ab obiecto, ideò abſtractiuo modo tendit quicunque actus in obiectum, quod & ſuprà de ſenſibus externis *part.* 2. *tract.* 2. *quæſt.* 6. explicauimus, & ſatis etiam probauimus: vnde cùm præſentia, & abſentia obiecti ſit accidentalis ipſi potentiæ, quia ſemper exigit ſpeciem abſtractam ab ipſo: Hinc, &c.

Qvod verò hæc ſit ſententia Seraph. Doct. infero *ex lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *in corp. & quæſt.* 2. *ad* 3. *&* 4. *& lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in quibus, & aliis loc. cit. in cit. tract. de ſenſibus externis quæſt.* 6. ſemper ſupponit Seraph. Doct. aliquam abſtractionem ſpeciei contra Scotiſtas apud Meldul. *diſputat.* 6. *num.* 324. negantes in intuitiua cognitione requiri concurſum ſpeciei abſtractæ, quod tamen eſt falſum, cùm ſpecies ſit concauſa cum potentia ad efficiendum actum, obiectum autem diſtans non poteſt tribuere talem concauſationem: ergo: quæ omnia procedunt de cognitione in ordine ad creaturas, non de clara Dei: hæc enim ſolùm propriè intuitiua poteſt vocari, quæ fit abſque ſpecie abſtracta, vt fusè traditur in Theologia in tract. de viſione.

Respondent Scotiſtæ, quod dato etiam, quod ſint conditiones tantùm obiecti, negatur ipſas non facere differre ſpecie, quia ex variatione ipſarum variatur eſſentialiter effectus, tum negando, quod non differant penes principia, & modos tendendi: Differunt autem penes principia, quia abſtractiua cognitio nata eſt produci tantùm à potentia ſimul cum ſpecie: intuitiua verò ſolùm à potentia, & obiecto præſente: Item & penes modum tendendi, qui cauſatur in intuitiua ab exiſtentia obiecti: non verò abſtractiua. Sed iſtæ reſponſiones ſatis remanent ſolutæ, & confutatæ ex dictis, maximè in citata quæſt. de ſenſibus externis: nam probatum eſt neceſſariò in potentia requiri ſemper ſpeciem abſtractam, & modum tendendi, obid non variari, cùm ſit abſtractiuo modo. Tum quia conditio præſentiæ, & abſentiæ non mutant rationem repræſentatiuam obiecti, quæ in omni cognitione concurrit, & exigitur: ergo ſunt merè accidentales conditiones: tam enim intuitiua cognitio repræſentat certitudinaliter obiectum, quàm abſtractiua: hinc, &c. & dato, quod maior claritas haberetur

Digitized by Google

in intuitiua, attamen magis, & minus in Phyſicis non variat ſpeciem.

571. QVÆRITVR octauò: quid ſit, & quotuplex cognitio comprehenſiua?

QVÆSTIO hæc habet locum in tract. de viſione beata, vnde hîc tantùm raptim ſoluetur: Hinc

RESPONDETVR duplicem dari cognitionem comprehenſiuam: alia eſt propria beatorum, quatenùs contradiſtinguitur à cognitione viatorum, per quam dicuntur comprehenſores: eſt enim cognitio clara, & ſine enigmate: Alia eſt propria viatorum, eſtque illa, quæ attingitur ab intellectu ſecundùm omnes formalitates tam abſolutas, quàm relatiuas obiecti, diciturque cognitio ſecundùm incluſionem totalitatis. Ad hanc autem ex parte potentiæ (ait S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 1.) requiritur proportio æqualitatis, & æquiparantiæ inter potentiam, & obiectum, & conſequenter quando obiectum eſt infinitum, requiritur in potentia infinitas: & hinc dicunt Theologi cum Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 1. *q.* 2. quod anima Chriſti videt finito modo Deum, non ipſum comprehendendo: reſpectu verò obiecti requiritur primò, quod attingatur obiectum ſecundùm omnes formalitates, & prædicata ſingula: ſecundò, quod attingatur totaliter, ideſt ſecundùm omnes gradus attingibilitatis, & tota eius intelligibilitas exhauriatur, & hinc Deus non poteſt à creatura comprehendi.

AN verò creatura ab intellectu finito poſſit comprehendi. Smiſinch de Deo vno cum Aliis negat, eo quia exigitur, vt attingatur ſecundùm omnes rationes formales, & eminentiales in ipſa exiſtentes, quæ ſunt infinitæ: Alij affirmant negantes virtutem eminentialem debere cognoſci, vt, verbi gratiâ, infinitos actus, quos poteſt producere, ſed tantùm rationes, & prædicata formalia, quæ ſunt finita, & hinc anima Chriſti hoc modo comprehendit creaturas, & hæc eſt probabilior: nam cognoſcere effectus cauſæ ab ipſa producibiles non ſpectat ad entitatem cauſæ: de hoc agit S. Bonauent. *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 2. *per totum*, & fuſiùs ad rem Meld. *diſp.* 6. *num.* 338. *& ſeq.* Innuit tamen S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. non ſolùm debere cognoſci eſſentiam, ſed & eius virtuoſitatem, & hoc ſi eſt infinitum, non poteſt capi ab intellectu creato, licèt loquatur ibi de Deo, tamen doctrina poteſt applicari etiam enti creato.

QVÆSTIO X.

Explicantur alij actus Intellectus.

572. SVPRA diximus omnes actus intellectus reduci ad tres ſuprà dictos: ſed quia aliqui eorum indigent aliqua explicatione: hinc ſubduntur breuiter.

PRIMVS dicitur reflexio intellectus ſuper proprios actus: ex eo enim, quod intellectus eſt potentia immaterialis, & ſpiritualis independens à quátitate, poteſt reflectere ſe ſuper ſe, & ſuper proprios actus, & hæc reflexio eſt duplex, alia eſt ſimplex reflexio ſuper proprium actum, & dicitur à S. Doct. cogitatio: alia eſt, quæ

fit

Digitized by Google

ſit iudicium de eodem actu, & hæc eſt propria reflexio.

Secundus dicitur reduplicatio, quæ eſt affinis reflexioni, & eſt quædam reſtrictio intellectus, quæ fit à voluntate imperante, qua colligit intellectum ad conſiderandum aliquid ſimpliciùs excluſis aliis, quæ ad rei conceptum, cui ſe reſtringit conſtituendum facere non videntur, verbi gratiâ, homo vt animal non diſcurrit: tunc enim manifeſtè intellectus ſe retrahit, & hoc non ex neceſſitate obiecti, cùm poſſit totum obiectum ſimpliciter aſſumi, ſed ex imperio voluntatis, quæ vult cum tali reſtrictione conſiderari ab intellectu hoc obiectum.

Tertius dicitur Attentio, eſtque actus mentis à voluntate imperatus, quo aliqua obiecta videntur aliis excluſis mentem ab ea applicatione diuellentibus.

Quartus dicitur Intentio, eſtque tendentia intellectus à voluntate imperata in aliquod obiectum tanquam ad ſuum finem: de qua S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 38. fusè agit *art.* 2. *per totum.*

573. Quintus dicitur Præciſio, ſeu abſtractio, eſtque veluti ſeparatio facta ab intellectu conſiderando vnum alio non conſiderato, eſtque duplex, altera, quæ etiam eſt à parte rei, verbi gratiâ, albedinis à pariete: altera, quæ eſt tantùm à parte intellectus: de his agit ſæpè S. Bonau. præcipuè *lib.* 1. *diſt.* 27. *p.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2.

Hæc autem eſt duplex, ſcilicet alia præciſiua, alia diuiſiua: prima eſt, quando inter duo realiter identificata vnum præſcinditur, ſeu cogitatur alio non conſiderato: vt rationalitas non conſideratâ riſibilitate, & hæc eſt ſine mendacio, vt ait Ariſtot. Secunda eſt, quando fit abſtractio rei ipſam negando, vel affirmando oppoſitum de ſubiecto, vt dicendo rationale non eſt riſibile: & hæc contingere poteſt cum mendacio inter realiter identificata, non verò inter diſtincta realiter. Item diuiditur in abſtractionem Phyſicam, Mathematicam, & Metaphyſicam: de quibus S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 1. *& Pſalm.* 67. & Nos egimus in quæſt. de obiecto Phyſicæ.

Sextus dicitur Conſilium, & eſt cognitio rei cum diſpoſitione firma, quo demonſtratur voluntati aliquid eſſe, vel non eſſe faciendi: de quo S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 6. *dub.* 5. & in Comp. Theol. *lib.* 5. *cap.* 45.

Septimus dicitur Ratio, habetque quinque actus, quorum duo ſunt circa verum, ſcilicet ratiocinationem, & aſpectum, ſeu apprehenſionem, & tres circa bonum, ſcilicet diſcretionem, electionem, & dilectionem: S. Bonauent. verò vult eſſe quid participans de intellectu, & voluntate: de quo aliàs agetur.

Octavus dicitur Ratiocinatio, & eſt rationis inquiſitio, quæ fit vi ingenij, quod eſt quædam vis animæ, qua ſe extendit per cognitum ad incogniti notitiam, vel etiam eſt aſpectus veri.

Nonus ex ratiocinatione oritur Scientia, & opinio: Scientia eſt notitia certa, & euidens rei per ſuam cauſam: opinio eſt aſſenſus vnius partis ex probabilibus rationibus cum formidine alterius partis: Sic

S. Bonauent. *lib.3. diſtinct.* 24. *art.* 2. *quæſt.* 2.

Decimvs eſt fides, eſtque aſſenſus intellectus alicuius rei cognitæ ex aliena perſuaſione, vel experimento: aliaque eſt humana, alia Diuina, de quibus S. Bonauent. *lib.* 3. *diſtinct.* 23. *art.* 1. *quæſt.* 2. *& artic.* 2. *quæſt.* 2.

Vndecimvs Experientia eſt notitia, quæ ab intellectu acquiritur per ſenſus.

Dvodecimvs de Intellectu practico, & ſpeculatiuo aliàs egimus, præcipuè in Log. in quæſt. an Logica ſit practica, vel ſpeculatiua ſcientia: Sed videatur Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 47. *& lib.* 1. *quæſt.* 3. *proœm. & lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 3. *ad* 5. *& diſt.* 23. *art.* 1. *quæſt.* 2. *& lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3.

QVÆSTIO XI.

De Memoria Intellectiua.

574. Dvrandvs, & Alij negantes ſpecies in Intellectu, negant & conſequenter dari memoriam diſtinctam à ſenſitiua.

D. Thomas cum Sequacibus pluribus negat memoriam in anima ſeparata, immò nec in coniuncta, eo quod obiectum intellectus eſt vniuerſale præſcindens à quacunque differentia temporis: hinc tantùm propriè eam admittit in ſenſitiua.

Commvnis Opinio Seraph. Doct. Scoti, & Sequac. & Plurimorum Aliorum admittit in intellectiua potentia memoriam conſeruatiuam ſpecierum præteritorum, quatenùs præterita ſunt, & dicitur recordatiua: Hinc

Primò Notandum ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. quod memoria ſumi poteſt tripliciter: primò pro ſenſitiua retentiua ſpecierum ſenſibilium præteritorum, & hæc ſpectat ad memoriam ſenſitiuam, de qua ſuprà egimus ſuo loco: ſecundò pro intellectiua, & hæc eſt duplex, vel enim eſt retentiua ſpecierum intelligibilium ſub ratione præteriti: vel provt abſtrahunt à quacunque differentia temporis, & hæc antecedit actualem intelligentiam, & dicitur memoria fœcunda, qua producitur Verbum, ſpectatque ad rationem imaginis: hîc autem eſt Sermo tantùm de ſecunda, quæ ſequitur actualem intelligentiam, ſupponitque obliuionem, & eſt tantùm præteritorum, quam diuiſionem etiam tradunt Petrus de Tarantaſia, Alb. M. Dion. Aliique: Quibus poſitis

575. Prima Conclvsio: In anima corpori coniuncta eſt memoria intellectiua conſeruatiua ſpecierum præteritorum, quatenùs præterita ſunt: Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 6. *in improbat. opin.* 2. *& aliis locis cit.* & in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 40. & hæc differt à ſenſibili, quia ſenſibilis retinet ſpecies abſtractas, hæc retinet intentiones ſpecierum, ideſt ſpecies expreſſas, & hæc eſt, à qua oritur reminiſcentia: (Sic Seraph. Doct.

Probatvr primò: Quia illius facultatis eſt conſeruare ſpecies, cuius proprium eſt eiſdem vti: ſed intellectus vtitur eiſdem in recordatione præteritorum: ergo.

Confirmatvr: Quia poſt ſeparationem

rationem à corpore anima recordatur rerum præteritarum, & aliquando cognitarum: vt Diues ille in Luca recordabatur ſuorum fratrum, & Abraham actionum Lazari. Tum quia ſi ab intellectu poteſt cognoſci id, quod eſt futurum, quod nullam habet determinatam veritatem, multò magis præteritorum, quæ habent quandam veritatem neceſſariam. Tum quia memoria eſt de obiecto aliàs cognito, & præterito, obid prout dicit relationem præteriti ad præſens tempus: ſed hæc relatio non poteſt attingi à ſenſu, ſed ſolùm ab intellectu: ergo hæc memoria eſt in intellectu. Tum quia actus memoriæ eſt reflexiuus: ergo eſt intellectus.

Dices cum D. Thoma: Obiectum intellectus eſt vniuerſale: ergo præſcindit à ratione præteriti, ſiue præſentis, ſiue futuri: ergo non datur memoria intellectiua.

Respondetur concedendo antecedens de notitia ſcientifica: negando de omni abſolutè.

Dices ſecundò: Species in intellectu non remanent: ergo nulla reſponſio.

Probatur antecedens: ſpecies dependent à ſua cauſa productiua, quæ eſt obiectum, vt patet in ſpeciebus viſus, quæ tranſacto obiecto ſtatim euaneſcunt: ſed currit eadem ratio de aliis ob dictam dependentiam: ergo.

Respondetur negãdo antecedens: ad probationem reſpondetur dependere quidem in fieri ab obiecto, ſed non in conſeruari loquendo de intelligibilibus, vt aliàs dictum eſt: Iſtæ enim meliùs remanent in intellectu, quàm ſenſibiles in memoria ſenſitiua, cùm iſtæ poſſint corrumpi per læſionem organi. Et licèt pro ſtatu iſto coniunctionis, vt plurimùm vſus memoriæ ſit ſimul cum conuerſione ad Phantaſmata, vt ait S.Bonauent. in Comp.Theolog. *lib.2.cit.* id tamen non impedit, quin poſſit exerceri abſque ipſis ſpeciebus ſenſibilibus, vt patet in reminiſcentia.

576. Secunda Conclusio: Memoria intellectiua non differt ab intellectu, niſi penes connotata, & officia: Eſt S.Bonauent. *lib.1.diſt.3.cit.* & *lib.2. diſt.24. part. 1. art.2. quæſt.1. in corp. & aliis locis cit.* & communis Scoti, Aliorumque, & patet, quia ſi intellectus eſt receptiuus, & retentiuus ſpecierum, id eſt ob aliquem vſum, ſed alius non poteſt aſſignari niſi recordatio præteritorum: dicitur autem intellectus, ſi ſumitur pro ipſa potentia nuda: dicitur intelligentia, prout ſumitur in actu intelligendi: dicitur memoria fœcunda, prout ſumitur vt informatus ſpecie, quæ eſt concauſa ſimul cum intellectu ad intellectionem: ſi verò ſumitur ſpecies, vt inſeruiant ad cognoſcenda obiecta aliàs cognita, dicitur memoria recordatiua, & reminiſcitiua.

Addimus in memoria intellectiua exerceri reminiſcentiam, de qua ſuprà loquuti ſumus, cùm de memoria ſenſitiua: hæc enim vis reminiſcitiua reſidet in memoria intellectiua, & imperatur à voluntate: oritur autem (ait Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.2. cap.40.*) eo quia ſpecies productæ, & relictæ in memoria, ſicut ſunt repræſentatiuæ obiectorum, ſic ſeruant eandem habitudinem inter ſe, quam ſeruare poſſunt obiecta: & cùm plura obiecta talem connexionem habeant, vt vnum inferre poſſit notitiam alterius, ſic ſpecies aliquæ excitatæ in memoria trahunt

Digitized by Google

hunt excitationem aliarum , & ad propoſitionem vnius obiecti non ſolùm ſpecies immediatè repræſentatiua illius excitatur , ſed omnes illæ ebulliunt in mente , quæ aut connexionem habent cum illa principali , aut habitudinem , & hinc oritur reminiſcentia , recordatioque ſucceſſiua vnius rei poſt aliam.

Ex his omnibus traditis ſuprà de intellectu , patet Intellectum ſecundùm diuerſa munera , diuerſa etiam ſortiri nomina : dicitur enim intellectus conſideratus abſolutè ſecundùm ſe , prout eſt potentia cognoſcitiua animæ per ordinem ad cognitionem : ſecundò dicitur agens, & patiens ob actionem depuratiuam , & receptiuam ſpecierum : tertiò memoria , prout retinet ſpecies obiectorum , & cognitionem præteritorum : dicitur ratio ſuperior , prout cognoſcit ſuperiora , & ſpectantia ad Deum : dicitur inferior portio , prout intelligit inferiora , quæ cadunt ſub ſenſu : dicitur mens etiam ratione ſuæ excellentiæ ſuper alias potentias , vel quatenùs eſt fœcundatus ſpeciebus : Vide *lib.2. diſt.24. part.1. art.2. quæſt.2.& 3.*

Et hæc de Intellectu.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS III.
DE ANIMA.
De Voluntate.

577. HOMO diſtinguitur à Brutis ratione intellectus, & voluntatis, ſeu animæ intellectiuæ, & liberæ: per has enim duas potentias conſtituitur intelligens, & liber cum dominio ſuorum actuum: Hinc, cùm hucuſque de Intellectu tum agente tum poſſibili à nobis actum fuerit, ſupereſt, vt de Voluntate ſit noſtra reflexio, & conſideratio: licèt enim à pluribus Philoſophis tractatio huius materiæ omittatur in his libris, remittaturque ad moralem Philoſophiam, tamen hic eſt eius proprius locus, quatenus Voluntas habet eſſe Phyſicum, & naturale, & ob id etiam continetur ſub obiecto adæquato Philoſophiæ naturalis, & eò maximè, quia cognitio naturæ Voluntatis maximè parat viam ad intelligendum multa difficilia, quæ in Theologia habentur, præcipuè quæ ad actus humanos, ad materiam de gratia, de peccato, & ſimilibus ſpectant: Hinc de more noſtro inſtituimus pro complemento horum librorum de anima hunc tractatum de voluntate, in quo breuiter per plures quæſtiones ad mentem Seraphici Doctoris hanc materiam examinabimus.

Digitized by Google

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, qualis, & quotuplex ſit Voluntas rationalis.

578. PRimò Supponendum Voluntatem eſſe potentiam formaliter diſtinctam ab intellectu, quod iam in principio demóſtrauimus ex S. D. & ſicut ſuprà dictum eſt cognitiuæ potentiæ cuicunque correſpondere ſuam potentiam appetitiuam: hinc ſicut datur appetitus ſenſitiuus conſequens ad potentias cognitiuas ſenſitiuas, ita conſequenter aſſignanda eſt potentia appetitiua rationalis, & ſpiritualis conſequens ad intellectiuam, rationalemque, & ſpiritualem: idque eſt dogma de fide, quod pluribus locis S. Scripturæ habetur, vt *in Gen.* 4. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus aduerſus carnem:* & *in Eccl.* 18. *ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, & mille aliis locis habetur appetitum rationalem & eſſe diſtinctum, & contrarium ſenſitiuo: Hinc

579. PRIMA CONCLVSIO: Voluntas rationalis ſic definitur à Seraph. Doct. Voluntas *eſt potentia, vel inſtrumentum ſeipſum mouens:* Sic Seraph. Doct. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 22.

EXPLICATVR, & probatur: Dicitur (*potentia*) loco generis, ſicut etiam dicitur inſtrumentum animæ: Dicitur (*ſeipſam mouens*) vt denoterur ipſius libertas.

ITEM & ab eodem, ſicut & à Scoto ſic clariùs definitur: Voluntas *eſt appetitus cum ratione liber:* per quas particulas diſcernitur à cæteris potentiis, & indicatur ipſius natura, quæ eſt eſſe liberam ex ratione præcedente, quam ſequitur.

580. SECVNDA CONCLVSIO: Voluntas multipliciter diuiditur: primò in communi, & ſumpta impropriè, prout quid commune cuicunque appetitui: ſecundò propriè per diuerſa munera. Explicatur, & & ſimul probatur.

PRIMÒ Voluntas impropriè ſumpta, & metaphoricè conuenit non ſolùm rationalibus, ſed & irrationalibus, prout importat appetitum vel naturalem, vel ſenſitiuum: Sic Seraph. Doct. in Comp. Theolog. *lib.* 2. *cap.* 5. ſed quia ad rem noſtram tantùm ſpectat rationalis: hinc ſubdimus diuiſionem ſpectantem ad liberam.

SECVNDÒ Voluntas rationalis primò diuiditur in naturalem, & deliberatiuam: naturalis dicitur voluntas rationalis, quatenùs importat inclinationem naturalem ad proprium commodum: in quo ſenſu Deus, & beatitudo dicitur finis naturalis hominis: Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad arg.* & dicitur à Theologis thelesin: ab Aliis appetitus, ſcilicet naturalis: Deliberatiua verò dicitur buleſin ex S. Bonauent. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 50. eſtque illa, quæ dirigitur per rationem: hæcque eſt, de qua hìc loquimur principaliter: Sic etiam *lib.* 2. *diſtinct.* 28. *dub.* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 2.

581. TERTIÒ diuiditur in concupiſcibilem, iraſcibilem, & rationalem: Sic *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 1. *& lib.* 3. *diſtinct.* 26. *art.* 2. *quaſt.* 4. *ad* 1. *& lib.* 3. *diſt.* 33. *art.* 1. *quaſt.* 3. Hæc autem, vt aduertit Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſtinct.* 30. *citat.*

Digitized by Google

citat. in nobis eſt duplex : prima eſt iraſcibilis , & concupiſcibilis appetitus ſcilicet ſenſitiuus (eſtque communis cum brutis) licèt minùs propriè in his reperiatur : Secunda eſt rationalis : concupiſcibilis autem appetitus , qui eſt in anima rationali , & ſpectat ad rationalem , eſt eadem voluntas,quatenùs tendit in delectabilia , & refugit triſtabilia : Iraſcibilis autem idem agit , ſed addit in obiecto bono , vel malo arduitatem : Vnde verſantur circa idem obiectum , & differunt tantùm quoad officia, vel modos : Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *citat. quæſt.* 2. Voluntas verò propriè rationalis , & abſolutè eſt , ſecundùm quam nati ſumus ferri in Deum, & in qua communicamus cum Angelis , & in qua ſecundùm diuerſas comparationes reponi habent Theologicæ , & Cardinales virtutes : Sic S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 33. *cit. ad* 1. *& lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3.

Qvartò Voluntas rationalis diuiditur in imperatiuam , conſiliatricem , & affectiuam : Imperatiua eſt , ſecundùm quam habet imperium ſuper alias potentias , & diuiditur in ſynderesim , & liberum arbitrium : prima naturaliter mouet in bonum , & remurmurans, ſtimulanſque contra malum , & hoc ex directione , quam tribuit intellectus virtute luminis innati : de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 2. *per totum* , & hæc nunquam poteſt extingui quoad ſuum originale eſſe : licèt quoad actum extinguatur aliquando, vt in Dæmonibus : De libero arbitrio infrà agemus.

Consiliatrix eſt eadem Voluntas , quatenùs deliberat de mediis ad finem conducentibus, quæ,ſi ſunt ſecundùm ius naturale , dicitur actus prudentiæ : ſi ſunt ſecundùm ius Diuinum , & de arduis , eſt actus doni Spiritus Sancti *lib.* 3. *diſtinct.* 35. *art.* 1. *quæſt.* 4. & hinc diuiditur in partem inferiorem , & ſuperiorem : Affectiua verò eſt idem ac naturalis , & deliberatiua.

582. Tertia Conclvsio : Voluntas eſt potentia & paſſiua , & actiua ſimul.

Probatvr : Quia cùm ſit productiua actus immanentis , eſt etiam eiuſdem receptiua : eius actiuitas autem tamen operatiua exiſtimatur communiter à DD. de fide determinata in Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *can.* 4. licèt ab Aliquibus oppoſitum etiam exiſtimetur : Vnde Arriaga conatur probare poſſe ſaluari libertatem etiam in paſſiuitate voluntatis , dummodò cum ipſa habeat influxum materialem ad actum , quod aſſertum tamen communiter ab Omnibus reiicitur : de quo vide Meldul. *diſp.* 7. *quæſt.* 1.

QVÆSTIO II.

An Voluntas ſola ſit potentia eſſentialiter libera.

583. Qvæstio hæc inuoluit multa difficilia ob varietatem opinantium circa radicem libertatis : nam licèt omnes Philoſophi , & Theologi Catholici admittant libertatem in voluntate , excepto Auerr. Alex. Aphrodiſæo, & nouiſſimè Mirandulano Pico *lib.* 25. *euerſ. ſect.* 8. tamen diſſentiunt in aſſignanda radice libertatis : Nam D. Thom. *part.* 1. *quæſt.* 83. & Diſcipuli

dicunt libertatem prouenire voluntati ab intellectu, & in hoc ſitam eſſe radicem libertatis: Suarez *t.* 1. *de Gratia prol.* 1. *cap.* 4. & 5. Sotus de natura, & gratia *cap.*16. Medina, Valentia, & Aliqui Alij negant voluntatem eſſe eſſentialiter liberam, ſed poſſe Deum ipſam cogere. Caiet. *in part.* 2. *quæſt.* 74. *art.*4. tribuit non ſolùm intellectui, ſed & appetitui ſenſitiuo tantùm libertatis formalis, quæ ſufficiens ſit ad peccatum veniale, quæ opinio tamen vel erronea, vel proxima errori exiſtimatur ab Omnibus ob multa, & maxima inconuenientia, quæ hinc ſequerentur, & maximè quia motus primo primi præuenientes voluntatem eſſent peccatum, quod repugnat determinationi S. Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 2. *art.*3. *quæſt.*1. & in Theologia agetur fusè in tractatu de actibus humanis.

COMMVNIS Opinio eſt Seraph. Doct. & Scoti cum Sequac. & Plurimis Aliis, quod voluntas ſola ſit intrinſecè, & eſſentialiter libera, ita quod nec à Deo poſſit cogi, nec radix libertatis poteſt eſſe in intellectu, nec ab eo, nec ab alia potentia: Pro ſolutione quæſtionis, & maiori elucidatione

584. PRIMÒ Notandum, quod cùm radix diuerſitatis opinionum inter DD. ſit, an libertatis origo, radixque ſit intellectus ipſe: an verò tantùm inſit in voluntate: In hoc tamen omnes conueniunt, Primò, quòd radix libertatis ſumpta in actu primo formaliter ſit in ſola voluntate, quæ vel realiter ſecundùm Thomiſtas, vel formaliter ſecundùm Nos diſtinguitur ab intellectu: Secundò conueniunt in hoc, quod actus voluntatis non procedunt ab intellectu, ſed à voluntate: ſed quæſtio eſt, cùm voluntas neceſſariò præſupponat cognitionem intellectus, an hæc cognitio ſit tantùm conditio ſine qua non: an verò intellectus etiam concurrat effectiuè, & hoc dupliciter: primò, vel proponendo obiectum vt neceſſariò volendum, in quo caſu voluntas determinaretur ab intellectu ad illud amplectendum, & ad oppoſitum reiiciendum: ſecundò, vel cum indifferentia iudicij proponendo tantùm rationes hinc inde; in quo caſu intellectus tantùm ſe habet effectiuè quidem, ſed tamen vt ſolùm conditio ſine qua non, quia voluntas vult liberè: licèt enim ſequatur talem indifferentiam iudicij, tamen ſemper id facit ſeipſam liberè determinando: primum aſſerunt Thomiſtæ recognoſcentes concurſum effectiuum tanquam radicalem, & intrinſecam determinationem voluntatis prouenire ab intellectu tali pacto, hoc obiectum conſideratis omnibus eſt eligendum, & illud reſpuendum: Addunt & aliam radicem extrinſecam tamen libertatis, ſcilicet Omnipotentiam Diuinam valentem determinare effectiuè voluntatem.

SCOTVS è contra ſuſtinet radicem extrinſecam libertatis eſſe non Omnipotentiam Diuinam, ſed voluntatem, ſeu Dei libertatem, ex qua omnis contingentia creata, & libertas in creatis oritur: Intrinſecam verò docet prouenire non à iudicio practico intellectus, ſed ab ipſa voluntate, quæ de ſe eſt in actu primo indifferens, poſito etiam quocunque iudicio practico intellectus: Sic Scotus apud Meldul. *diſputation.* 7. *quæſt.* 3.

Digitized by Google

Sed Scoto præiuit Seraph. Doct. qui *lib. 2. diſtinct. 25. part. 2. quæſt. 1. in corp.* docet, quod libertas à coactione importat quandam excellentiæ dignitatem, quæ in creaturis liberis eſt æqualis, tamen excellentiùs eſt in Deo, in quo eſt hæc dignitas ſumma, & prima, propter quam & infra illam eſt dignitas hæc in creaturis: hinc & extrinſeca radix libertatis creatæ eſt à voluntate Diuina: Intrinſeca verò eſt in ipſa voluntate, quia intrinſecè eſt talis: Vtque id clariùs eluceſcat.

585. Secundò Notandum Voluntatem poſſe conſiderari in triplici ſtatu: primò remotè, & radicaliter ſecundùm ſe ſolam: ſecundò proximè, ideſt cum omnibus prærequiſitis ad agendum, & in actu primo proximo: tertiò dum actu operatur: primo modo à S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 25. part. 1. art. 1. quæſt. 4. in corp.* appellatur inſtrumentum, ſeu ipſa potentia ſecundùm ſe: ſecundo modo appellatur habitus: tertio modo actus: & quæſtio eſt, an in ſecundo ſtatu poſitis omnibus prærequiſitis ſit libera ad exeundum in actum, vel ad non exeundum: & deindè an in tertio ſtatu ſit adhuc libera: Vbi Aluarez *de diu. aux. diſp. 115.* cum Aliis dicit in ſecundo ſtatu eſſe liberam in ſenſu diuiſo, non verò in ſenſu compoſito: & in tertio ſtatu negant eſſe liberam, præcipuè Ocham cum Nomin. Nos verò dicimus ſemper in quocunque ſtatu eſſe liberam.

586. Tertiò Notandum, quod cùm omne agens diuidatur per naturale, & liberum ex S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 10. art. 1. quæſt. 1 ad 3. & lib. 2. diſtinct. 25. quæſt. 1. & aliis locis infrà citat.* Attamen multoties Seraph. Doct. explicat agens naturale, vel ſecundùm naturam ſub nomine agentis neceſſarij, vel ſecundùm neceſſitatem per naturam, vt *lib. 3. diſtinct. 16. articul. 1. quæſt. 3. in corpore*, vultque differre hæc agentia ex eo, quod liberum habet plenum dominium tam reſpectu obiecti, quàm actus: Reſpectu obiecti: quia non eſt arctatum ad aliquod genus appetibile, ſed natum eſt omnia appetibilia velle, & omnia fugibilia reſpuere: Reſpectu actus, quia eſt liberum habens dominium plenum determinandi ſe ad ſuos actus, & oppoſitos: Agens verò naturale eſt determinatum ad vnum obiectum, extra quod non poteſt, & reſpectu cuius non habet dominium ſui actus intrinſeci: talis enim actus, licèt ſit à potentia intrinſeca, monetur tamen neceſſariò ab extrinſeco, ita quod non poſſit in illud non tendere: vnde potiùs, vel ſaltem principaliùs agitur, quàm agat: Sic Seraph. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 25, quæſt. 1.*

Sed vlteriùs eſt adnotandum, ne fiat aliqua æquiuocatio in hoc termino neceſſitatis: quòd neceſſitas alia eſt coactionis: alia eſt non abſoluta, ſed tantùm ſecundaria, & accidentalis: prima dicitur à S. Bonau. etiam abſoluta, & conſequentis, præuenitque illam potentiam, quæ poteſt coarctari ab extrinſeco: & hæc tollit libertatem eſſentialem, determinatque potentiam ad vnum: Secunda dicitur conſequentiæ, eſtque quid conſeqnens ad actum potentiæ, & hæc potiùs eſt effectus exercitij potentiæ, & non opponitur libertati eſſentiali, & ſecundùm hanc dicitur, quod res, dum eſt, neceſſe eſt, quod ſit, & appellatur

Digitized by Google

etiam neceſſitas immutabilitatis, quæ ineſt in beatis ad bonum, & in dæmonibus ad malum: Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 2. & 4. & *dub.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *quæſt.* 3. *in corp.* & *alibi pluries:* hanc duplicem neceſſitatem explicat egregiè S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 6. *quæſt.* 1. *in corp.* & *ad* 3. & *lib.* 3. *diſtinct.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 5. & *diſtinct.* 16. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad vltim.* quem ſequutus eſt Scotus *quodl.* 16. *art.* 2. qui dicunt, quod prima neceſſitas eſt præuia ad actum, vt egredientem à potentia, ipſamque potentiam ſibi ſubiiciens, & ad agendum determinans, eſto, quod vt agens naturale æquiuocum eſſet indeterminatum ad plures effectus producendos ſiue contrarios, ſiue diſparatos, vt eſt Sol: Secunda neceſſitas verò eſt conſequens, vel concomitans, & ab ipſa potentia prouenienſ, vel vt quodammodò effectus eius, quatenùs ſibi ipſi hanc neceſſitatem imponit in operando: prima neceſſitas quidem libertatem tollit, non ſecunda, quia per hanc non potentia cadit ſub neceſſitate, ſed neceſſitas cadit ſub potentia ex hoc, quod non aufert dominium actus: & hac neceſſitate dicitur Deum liberè ſeipſum diligere, & Spiritum Sanctum liberè ſpirari: quod vt meliùs intelligatur.

587. QVARTÒ Notandum, quod à Thomiſtis ſolùm duplex libertas agnoſcitur, nempè contradictionis, & contrarietatis: prima oritur ex indeterminatione ad vtramlibet contradictionis partem, ſcilicet ad agendum, & non agendum, eſtque inter velle, non velle, nolle, & non nolle: eſt enim inter duo contradictoria, & dicitur etiam exercitij libertas, quia ordinatur ad exercendum, vel non exercendum actum: altera eſt inter duos actus poſitiuos contrarios inter velle, & nolle, & dicitur etiam ſpecificationis, quia actus, verbi gratiâ, amoris, & odij differunt ſpecie, oriturque ab indeterminatione, & indifferentia, quam habet voluntas exeundi in actum, vel ſuum oppoſitum: hinc cùm nullam aliam libertatem cognoſcant, negant poſſe conſiſtere cum neceſſitate. Seraph. Doct. quem adamuſſim Scotus ſequutus eſt, vltra has duas aliud membrum agnoſcit libertatis, quod eſt radix vtriuſque ſuprà dictæ libertatis, conſiſtitque in dominio abſoluto, quod habet voluntas intrinſecè, & dicitur indeterminatio dominij: voluntas enim ſola ſibi ipſi, & propriis actibus dominatur, vt ſe ſola mouere poſſit, & ideò ipſa vult, quia vult ſe velle, & mouere: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 1. & 2. nec poteſt ab alio moueri, quæ indeterminatio, & libertas ſtat ſimul cum contingentia, & neceſſitate non quidem antecedente, & prædeterminante voluntatem, ſed conſequente, vt ſuprà dictum eſt *in* 3. *Not.* Ratio eſt, quia talis neceſſitas non opponitur libero, ſed contingenti: vnde idem poteſt eſſe liberum, & ſimul neceſſarium, vel contingens: quam doctrinam tradit Seraph. Doct. *in loc. citat. ſuprà in* 3. *Notab.* & præcipuè *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *ſeq. per totam*, & *lib.* 3. *diſtinct.* 20. *artic.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſtinct.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. quam neceſſitatem appellat immutabilitatis: Quod verò

in

in doctrina Seraphica detur actus neuter, ſcilicet medium inter duo contradictoria velle, & non velle, ſcilicet nolle, & inter nolle, & non nolle, ſcilicet non velle, patet *ex lib. 2. diſt. 25. dub. 2. & lib. 2. diſt. 7. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 4. & lib. 1. diſt. 46. art. 1. quæſt. 2.* Vnde patet hanc doctrinam Scotum excerpiſſe à Seraph. Doct. quam ipſe Scotus tradit *lib. 1. diſt. 49. & in quol. 16. & in Metaph. lib. 9. cap. 10.*

388. QVINTÒ Notandum, quod ex traditis, & tradendis differunt iſti gradus libertatis: quod primus conſiſtens in dominio eſt eſſentialis voluntati, & æqualis in omnibus agentibus liberis: nam vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 25. part. 2. quæſt. 1. & 5.* æqualiter excludit coactionem, & iſta poteſt non ſolùm verſari circa obiectum neceſſarium, ſed & exerceri per actum neceſſarium, vt aduertit Seraph. Doct. *ibid. quæſt. 2.* quo pacto Deus neceſſariò ſeipſum amat: Sic *lib. 3. diſt. 20 quæſt. 1. & aliis locis cit.* Cæteræ autem libertates, ſcilicet contradictionis, & contrarietatis inæqualiter inſunt in creaturis, quia hoc pacto libertas ſumitur per ordinem ad aliud, nempè ad iuſtitiam, & rectitudinem ſeruandam, quæ duæ libertates, licèt oriantur à prima, tamen differunt in hoc, quod libertas ſpecificationis deſumitur penes obiectum, ita vt ſi voluntas velit pro libito exercere actum, neceſſariò debet eſſe vel amoris circa bonum, vel fugæ circa malum; & *lib. 1. diſt. 1. art. 1. q. 1. ad 2.* libertas contradictionis verò, quia immediatè oritur à primo gradu, nempè à proprio dominio potentiæ, èſt etiam intrinſeca ipſi, & ipſi ſubiacet neceſſitas immutabilitatis, quæ eſt neceſſitas conſequens, & per conſequens etiam recipit magis, & minus, vt docet Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 25. part. 2. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 7. cit.* quod in ſequenti quæſtione magis patebit. Aduertendum etiam, quod hæc duplex libertas conuenit creaturæ dupliciter, ſcilicet vel reſpectu boni, & commodi naturalis, & hæc dicitur Phyſica, quæ competit etiam pueris, & ſtultis, vel reſpectu boni, & mali moralis, & hæc tantùm competit vſum rationis habentibus, & dicitur moralis. Ex quibus patet, quod licèt in ratione liberi arbitrij completa concurrat etiam operatio rationis: id tamen præſuppoſitiuè tantùm, & vt conditio ſine qua non: Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 25. part. 1. quæſt. vlt.* Quibus poſitis

589. PRIMA CONCLVSIO: Intellectus non eſt vel formaliter, vel radicaliter liber.

PRIMA pars eſt communis contra Auer. & Mirandulanum.

SECVNDA pars eſt Seraph. Doct. Scoti, & communior contra Thomiſtas.

PROBATVR prima pars, ſcilicet quod intellectus non eſt formaliter liber; Poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum intellectus non poteſt non operari: ergo non eſt formaliter liber. Conſequentia eſt clara ex definitione libertatis: libera enim eſt illa potentia formaliter, quæ poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum poteſt operari, & non operari.

PROBATVR antecedens: Quia propoſito obiecto intellectui ſicut non poteſt non intelligere, ſic nec poteſt ſuſpendere aſſenſum ſuum circa ipſum: alioquin poſſet homo peccare

care ante conſenſum voluntatis, nec ignorantia inuoluntaria excuſaret: Item homo bis peccaret in eodem genere peccati, nempè cùm iudicat, & cùm eligit.

Probatvr ſecunda pars contra Thomiſtas, quod intellectus non ſit radicaliter liber: Voluntas eſt cauſa totalis ſuorum actuum: ergo intellectus non eſt cauſa radicalis huiuſmodi libertatis.

Probatvr antecedens: Quia indifferentia totalis eſt ratio libertatis, ſed hæc non eſt ab intellectu: ergo.

Probatvr: Quia propoſito obiecto ab intellectu ipſi voluntati ſine vlla indifferentia, ideſt cum determinatione propoſita ab intellectu, & cum vna ſola circunſtantia, adhuc poteſt voluntas illud velle, & non velle, & nolle: ergo hæc indifferentia libertatis non eſt ab intellectu: ergo nec libertas radicalis.

Probatvr ſecundò: Quia ſi hæc indifferentia intellectus propoſita ab ipſo eſſet radix libertatis voluntatis, tunc eſſet etiam libertas in appetitu ſenſitiuo, cui proponuntur obiecta ab imaginatiua cum eadem indifferentia, verbi gratiâ, actus venereus cum motiuo delectabilitatis, & vt offenſiuus ſanitati: conſequens eſt falſum: ſic enim & Bruta eſſent libera: ergo & antecedens.

Respondent negando paritatem: nam Bruta ſequuntur cognitionem determinatam, non indifferentem: non ſic voluntas, quæ ſequitur iudicium dictans hoc, quod poterat dictare oppoſitum.

Contra: Intellectus in practicis nequit ad vtramque partem arguere, vt voluntatem ſuadeat, niſi ad vnam ſophiſticè ſyllogizet: neceſſariò enim altera eſt vera, altera falſa: ſicque in tali caſu intellectus cum indifferentia proponeret ſub ratione falſitatis, quod eſt impoſſibile: nam ſic voluntas haberet libertatem ob aliquem defectum exiſtentem in intellectu. Tum etiam quia & ſi ſtante iudicio indifferenti poſſet dici libera, tamen quandiu ſtaret vltimum iudicium determinatum, non poſſet dici libera, ſed omninò ſimilis brutorum appetitui in operando, vt arguit Scotus *lib. 2. diſt. 25. ſub littera R.* Tum quia hæc indifferentia in iudicio intellectus non eſt intrinſeca, ſed extrinſeca proueniens ex variis mediis, & motiuis, quæ occurrunt ad mutandum iudicium in probabilibus, ſicut in Bruto, quod verbi gratiâ, quando intendit comedere pabulum, ſe vertit ad aliud conueniens, quod occurrit, vt aduertit Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 39. citat.* ergo talis indifferentia ad hoc, vel illud iudicandum vt conuenientius, cùm proueniat ab extrinſeco, nihil facit ad libertatem: ergo nec poteſt eſſe radix libertatis voluntatis.

590. Obiicies primò contra primam partem: Liberum arbitrium definitur facultas rationis: ergo eſt opus rationis.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 25. part. 1. quaſt. 3. & 5.* quod liberum arbitrium duo dicit, ſcilicet arbitrium, & liberum, ideſt arbitrium, nempè iudicium, quod ad libertatem præſupponitur: vnde ſe habet vt materiale præſuppoſitum tantùm, & dominium vt formale; vnde dicitur facultas, & dominium cum ratione, ſcilicet præſuppoſitiuè, non formaliter.

Obiicies

Obiicies ſecundò cum Arriaga: Deus poſſet facere intellectum liberum, ergo eſſentialiter, & formaliter non ineſt libertas in voluntate.

Respondetur concedendo antecedens: & negando conſequentiam: tunc enim intellectus eſſet potentia differens ab intellectu noſtro, ſed idem cum voluntate.

Obiicies contra ſecundam partem primò: Indifferentia, & indeterminatio eſt ab intellectu: eſt enim in ordine ad plures, & oppoſitos actus: ergo & libertas.

Respondetur triplicem indeterminationem dari: Alia eſt dominij ſuper ipſam potentiam, & ſuos actus: alia eſt ad vtramlibet partem contradictionis: alia eſt ad plures effectus: primæ duæ ſunt in intellectu: tertia eſt in voluntate: Explicat hoc S.Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 25. *quaſt.* 3. *in corp.* dicens, quod liberum arbitrium nominat & rationem, & voluntatem: requiritur enim, vt potentia libera habeat dominium plenum reſpectu obiecti, & reſpectu actus, ſcilicet quod poſſit in hoc obiectum, & in aliud, & quod poſſit eſſe in actu, & ceſſare ab actu ſecundùm ſuum imperium, & proprium motum: & ad hoc requiritur, & quod poſſit mouere ſeipſam, & quod poſſit reflectere ſeipſam ſuper proprium actum: reflexio autem eſt à potentia cognitiua proponendo hoc, vel illud motiuum, hoc vel illud obiectum, hunc vel illum actum, ſed adhuc non habetur libertas niſi à voluntate rationem conſequente, quæ liberè ſe mouet ad id, quod ſibi libuerit: vnde indifferentia proponitur ab intellectu: vel obiectum, & actus proponuntur ab intellectu, & voluntas poſteà liberè mouet ſe, &c.

Instas: Si proponatur ab intellectu obiectum abſque hac indifferentia, tunc voluntas neceſſariò mouebitur ad vnum: ergo radicaliter eſt ab intellectu.

Respondetur negando conſequentiam, primò, quia tunc voluntas poteſt liberè illud non velle per libertatem exercitij: tum quia indifferentia iudicij eſt ſolùm neceſſaria ad libertatem ſpecificationis, ſed tanquam conditionem ſine qua non, & hac reſponſione ſatisfit omnibus obiectionibus Thomiſtarum, quæ ad ſummum probant tantùm hanc indifferentiam prærequiri ad libertatem ſpecificationis. Ad aliam verò non eſt neceſſaria hæc indifferentiæ propoſitio: & in hoc ſenſu voluntas dicitur rationalis, quia ſequitur rationem proponentem, quæ dicitur arbitra.

Obiicies ſecundò: Beati non habent libertatem tum contradictionis, tum ſpecificationis: & hoc ob indifferentiam iudicij, qua carent: proponitur enim obiectum abſque tali indifferentia: ergo hæc eſt radix libertatis, ſed in omni actione de quacunque re particulari eligendà requiritur hoc iudicium vltimatum in intellectu præcedens actus voluntatis: ergo.

Confirmatur: Quia ideò appetitus brutorum eſt determinatus ad vnum, quia cognitio ſenſuum eſt determinata ad vnum: ergo idem dicendum eſt de voluntate noſtra.

591. Respondetur ex S. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. 2. & 3. & *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 6. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. & *in corp.* & *lib.* 3.

Digitized by Google

diſt. 12. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad vltim. & diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. negando antecedens abſolutè: nam licet Beati non habeant libertatem quoad exercitium, dum ſunt in patria, ſicut habent in via homines, & hoc ob determinationem, quam habent ex decreto Dei non volente concurrere ad actum oppoſitum cauſantem in ipſis immutabilitatis neceſſitatem: habent tamen libertatem eſſentialem, quæ conſiſtit, vt dictum eſt ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *citat.* non in hoc, quod poſſint velle oppoſitum, ſed in hoc, quod id, quod volunt, ſubiacet ipſorum imperio, & dominio, ſcilicet quia volunt ſe velle illud obiectum, & ad id ſe mouent non moti niſi excitatiuè, licèt immutabiliter, vt dictum eſt, quod & infrà magis explicabitur, & fuſiùs poſteà in Theol. in tract. de viſione beata: vnde ad ſubſumptum

RESPONDETVR, quod non ea ratione voluntas in via particulari vult aliquid, quia ab intellectu practico determinata ſit, ſed ideò eſt, & dicitur determinata ad tale obiectum quoad ſpecificationem, quia tale obiectum habet rationem volibilis, & appetibilis, & poteſt habere rationem odibilis, & nolibilis, vel ſaltem id habet obiectum illi oppoſitum, & in hoc ſtat libertas ſpecificationis, & voluntatis indifferentia, idque patet manifeſtè, quia ſemper intellectus proponit vltimum finem determinatè vt volendum, & malum vt fugiendum, & tamen voluntas ſæpè vult oppoſitum.

AD Confirmationem negatur appetitum brutorum ea ratione non eſſe liberum, quia proponitur determinatè à ſenſu cognitiuo, ſed eſt determinatus ad vnum, & naturalis, quia, cùm ſit organicus, determinatur ad certum genus appetibilium, vnde neceſſitas ineſt in ipſo appetitu antecedenter ad ſuos actus.

OBIICIES tertiò: Voluntas ipſa Diuina in volendo ad extra vult neceſſariò, & tamen dicitur libera: ergo erit ex indifferentia iudicij, quo proponuntur obiecta indifferentia, & non vt neceſſariò volibilia, & diligibilia.

592. RESPONDETVR hanc obiectionem excitare vnam ex difficiliotibus quæſtionibus, quæ tractantur in Theologia, vbi remitto ipſam ſoluendam: Pronunc

RESPONDETVR ex doctrina tradita à Seraph. Doct. *loc. cit.* quod voluntatem poſſe ad oppoſitos actus inuoluit imperfectionem, vt mox dicetur: quod verò velit varios effectus poſitiuos, id eſt perfectionis: idque conuenit Diuinæ voluntati ſecundùm ſe, non ex indifferentia iudicij, ſed ex eo, quod habet Deus plenum dominium ſuper proprios actus modo ſuprà dicto.

DICES: Ergo erit liberior voluntas in via, quàm in patria, cùm poſſit in actus oppoſitos, verbi gratiâ amare, & odiſſe idem obiectum.

RESPONDET S. Bonauent. negando Conſequentiam, quia, vt dictum eſt, poſſe in actus oppoſitos dicit imperfectionem, obidque dicit mutabilitatem: vnde ſolùm eſt ſtatus defectibilis, & conſequenter non poteſt eſſe in Deo.

OBIICIES quartò: Si libertas non oritur ex indifferentia iudicij, ſequitur, quod in motibus primo primis carentibus propoſitione talis indifferentiæ factæ ab intellectu erit

peccatum

Digitized by Google

peccatum, ſed conſequens eſt falſum: ergo.

Confirmatvr: Quia ex maiori, vel minori aduertentia etiam conſurgit maior, vel minor grauitas in actu peccaminoſo: Ergo.

Respondetvr ex Seraph. Doct. negando ſequelam: Ad probationem reſpondetur, quod motus primo primi ſunt in carne, & naturales, & iſti non ſunt de ſe peccatum, niſi ſubiaceant voluntati: ſola enim voluntas eſt principium moralium: vnde motus in ſenſualitate ſolùm ſecundo primi ſunt peccata, quatenùs vel non impediuntur, vel non repelluntur ſtatim, vel non vitatur cauſa, & ob alias ſimiles cauſas: Sic Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib.* 3. *cap.* 10. *&* 12. *& lib.* 2. *diſtinct.* 41. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad arg. & lib.* 4. *diſt.* 31. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad arg. & diſtinct.* 31. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 2. *& diſt.* 21. *dub.* 4. *& lib.* 3. *d.* 33. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 2. *& pluribus aliis locis*, vt trademus in Theologia agentes de actibus humanis: Vnde non ideò actus tales ſunt peccata, quia ſint, vel non ſint ex indifferentia iudicij, licèt hæc prærequiritur tanquam conditio, ſed ratione indifferentiæ voluntatis.

Ad Confirmationem Reſpondet Meldul. *diſp.* 7. *num.* 48. quod aliud eſt loqui de libertate Phyſica, aliud de morali, ad primam ſufficit aliqua cognitio commodi, pendetque ex indifferentia potentiæ volitiuæ, & hæc eſt in pueris ante vſum rationis, & in ſtultis: ad aliam autem requiritur recta cognitio moralis vt honeſti boni, & mali oppoſiti, & hæc poteſt dici accidentalis reſpectu alterius, quæ eſt eſſentialis, & Phyſica: & de hac accidentali conceditur grauitatem oriri ex maiori aduertentia, vel minori, ſed de hac non loquimur hîc: nec hinc inferri poteſt radicem libertatis abſolutæ oriri ab indifferentia iudicij.

593. Secvnda Conclvsio: Radix extrinſeca libertatis noſtræ eſt voluntas Diuina: Intrinſeca eſt indifferentia voluntatis, ſeu potiùs ipſa entitas voluntatis. Prima pars eſt Scoti apud Meldul. *diſp.* 7. *num.* 32. cui preiuit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.* vbi docet, quod dignitas liberi arbitrij in Deo ſuperexcellit omnem libertatem creatam, quia eſt infra illam, & propter illam, ideſt oritur à Diuina: idem & infertur ex iis, quæ tradit *lib.* 1. *diſtinct.* 45. *art.* 2. *quaſt.* 1. vbi docet Dei voluntatem, & libertatem eſſe cauſam rerum, obidque & voluntas creata eſt libera per participationẽ, vnde in Deo Omnipotentia dicit vim agendi, ſed voluntas dat ſic, & ſic agere.

Probatvr autem ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 45. *cit.* Deus eſt cauſa rerum, ergo & libertatis humanæ: ſed eſt cauſa vel quia potens, vel quia ſciens, vel quia volens: non ob primum, vel ſecundum, quia multa poteſt, & ſcit, quæ non facit: ergo vt volens: ergo voluntas Diuina eſt prima radix libertatis humanæ.

Probatvr ſecunda pars ex ſuprà traditis: Nam ſi non oritur intrinſecè libertas ab indifferentia iudicij, vt ſatis probatum eſt: ergo oritur ex ſua intrinſeca indifferentia. Tum quia hæc indifferentia eſt id, quo diſtinguitur voluntas à potentia naturali: ergo. Vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *per totam*, vbi probat eſſentiam voluntatis conſiſtere in libertate.

Obiicies primò contra primam

partem: Cauſa rerum eſt Diuina Omnipotentia: ergo & libertatis humanæ: Antecedens patet, quia cauſat res ratione virtutis agendi; ſed hæc eſt Omnipotentia: ergo.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 45. *cit.* concedendo antecedens identicè: non verò præcisè: Ad probationem reſpondetur Deum eſſe cauſam rerum non præcisè ob virtutem agendi, ſed ob modum agendi, licèt vtroque modo ſit talis cauſa: ſic enim conſideratur Diuina potentia vt modificata à libertate.

OBIECTIONES contra ſecundam partem ſuprà ſunt ſolutæ in prima Concluſione.

594. Ex quibus ſequitur primò ſolam voluntatem eſſe Reginam inter omnes alias potentias: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *&* 3. ſola voluntas vtitur ſuo actu, ipſumque refert, vbi ſibi placet, vel quieſcendo ibi, vel aliud intendendo. Tum quia ſola voluntas poteſt imperare cæteris potentiis: Sic & *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. *ibid. & lib.* 3. *diſtinct.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

SEQVITVR ſecundò, quod in voluntate noſtra dantur tres gradus libertatis: Primus eſt eſſentialis, immò eſſentia eiuſdem voluntatis, & fundamentum, conſiſtitque in dominio, quod habet voluntas ſuper ſe, & ſuper actus ſuos, quo vult ſe velle: Secundus conſiſtit in libertate contradictionis, ſeu exercitij: Tertius eſt contrarietatis, ſeu ſpecificationis: de quibus ſuprà in fundamentis ſatis dictum eſt.

ADDIMVS tamen libertatem contradictionis magis adæquatè exprimere naturam libertatis noſtræ: nam per libertatem dominij magis quidem explicatur libertas Dei, & Beatorum, & eſt componibilis cum neceſſitate, & contingentia, obidque libertas contrarietatis reſpectu boni infiniti non poteſt exerceri per actum odij: at ſola libertas contradictionis competit ſoli voluntati creatæ reſpectu omnium obiectorum; hæc enim eſt, quæ poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum poteſt operari, & non operari, nec ſtare poteſt cum neceſſitate: tertiò ſequitur voluntatem eſſe potentiam ſuper ſeipſam, & ſuper proprios actus reflexiuam, poteſt ſeipſam mouere, & velle ſe velle: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim. & lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.*

QVÆRES; an libertas ſit æqualiter in omnibus agentibus liberis.

RESPONDET Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 1. quod loquendo de libertate à coactione eſt æqualis in omnibus tam Deo, quàm creaturis, licèt principaliùs in Deo, obidque analogicè reſpicit Deum, & creaturas liberas: eſt enim eſſentialis voluntati: loquendo verò de libertate à miſeria, & à culpa, nequaquam: nam in nobis eſt cum defectu cum potentia ad velle bonum, & malum, non verò in Beatis, licèt in ipſis etiam adſit libertas contradictionis, & contrarietatis reſpectu aliquorum actuum.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

Explicatur libertas voluntatis in vſu, & exercitio.

595. QVÆSTIO hæc eſt valdè difficilis, haberque duplicem partem: altera eſt, quomodò voluntas ſit libera ad exeundum in actum ſecundum ex actu primo, & poſitis omnibus prærequiſitis ſpectantibus ad eandem voluntatem: Altera eſt, an dum actu operatur, ſit libera quoad actum, ideſt an talis actus ſit liber.

Et quoad primam partem quæritur, an ſicut cauſa naturalis poſita in actu primo cum ſua virtute totali, & completa cum omnibus prærequiſitis non ſolùm ab intrinſeco, ſed etiam ab extrinſeco, vt ſunt cuiuſcunque impedimenti remotio, paſſi approximatio, & aliarum concauſarum concurſus, neceſſariò exit in actum ſecundum, qui dicitur vſus talis potentiæ: ſic in propoſito vſus facultatis liberæ nedum ſupponit indifferentiam actiuam eiuſdem potentiæ, ſed eandem indifferentiam ſub neceſſariò prærequiſitis ad agendum conſtitutam, proximéque diſpoſitam tali modo, verbi gratiâ ad actum amotis: an conſtituta ſub ipſis prærequiſitis poſſit ſeipſa actionem ſuſpendere in ſenſu compoſito, ſcilicet componendo ſuſpenſionem actionis cum illis prærequiſitis: an ſolùm ſit libera in ſenſu diuiſo, ideſt præſcindendo ab eiſdem prærequiſitis.

Hic autem proponitur quæſtio in ſolis terminis Philoſophicis, & reſpectu actuum naturalium nihil agendo de operibus ſupernaturalibus, quæ dependentet à gratia fiunt ab homine, ac proinde neque de illis actibus, qui ſunt effectus prædeſtinationis, hoc enim ſpectat ad Theologos, licèt quæſtio hæc in ſenſu purè naturali valdè conducat etiam ad intelligentiam eorum, quæ in hac materia tradentur in eadem Sacra Theologia: In hac quæſtione igitur ſic explicata.

Prima Opinio eſt Thomiſtarum prædeterminantium apud Aluarez *lib. 12. de diu. aux. diſp. 115.* docentium voluntatem eſſe liberam tantùm in ſenſu diuiſo, non verò in ſenſu compoſito, eo quod inter prærequiſita ad operandum ſupponatur prædeterminatio Phyſica Dei, cum qua neceſſariò voluntas debet operari.

Secvnda Opinio eſt communiſſima Seraph. Doct. Scoti, & Aliorum ferè omnium extra Prædeterminantes, ſeu rigidiores Thomiſtas, aſſerentium voluntatem eſſe in quocunque ſtatu liberam, ita vt poſſit pro libito etiam præſuppoſitis quibuſcunque requiſitis non agere, vel agere oppoſitum, loquendo de voluntate noſtra viatorum.

Qvoad alteram partem: Prima Opinio eſt Nominalium Ocham, Gabriel, Aliorumque *lib. 1. diſp. 38.* negantium voluntatem in actu ſecundo eſſe liberam quoad vſum.

Secvnda Opinio communior docet etiam in tali ſtatu eſſe liberam. Pro ſolutione huius duplicis quæſtionis, cui etiam adnectemus alteram, an Deus poſſit violentare voluntatem noſtram ad oppoſitum eius, quod liberè vult.

596. Primò Notandum, quod

partem: Cauſa rerum eſt Diuina Omnipotentia: ergo & libertatis humanæ: Antecedens patet, quia cauſat res ratione virtutis agendi; ſed hæc eſt Omnipotentia: ergo.

RESPONDET S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 45. *cit.* concedendo antecedens identicè: non verò præcisè: Ad probationem reſpondetur Deum eſſe cauſam rerum non præcisè ob virtutem agendi, ſed ob modum agendi, licét vtroque modo ſit talis cauſa: ſic enim conſideratur Diuina potentia vt modificata à libertate.

OBIECTIONES contra ſecundam partem ſuprà ſunt ſolutæ in prima Concluſione.

594. Ex quibus ſequitur primò ſolam voluntatem eſſe Reginam inter omnes alias potentias: nam, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *&* 3. ſola voluntas vtitur ſuo actu, ipſumque refert, vbi ſibi placet, vel quieſcendo ibi, vel aliud intendendo. Tum quia ſola voluntas poteſt imperare cæteris potentiis: Sic & *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. *ibid. & lib.* 3. *diſtinct.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

SEQVITVR ſecundò, quod in voluntate noſtra dantur tres gradus libertatis: Primus eſt eſſentialis, immò eſſentia eiuſdem voluntatis, & fundamentum, conſiſtitque in dominio, quod habet voluntas ſuper ſe, & ſuper actus ſuos, quo vult ſe velle: Secundus conſiſtit in libertate contradictionis, ſeu exercitij: Tertius eſt contrarietatis, ſeu ſpecificationis: de quibus ſuprà in fundamentis ſatis dictum eſt.

ADDIMVS tamen libertatem contradictionis magis adæquatè exprimere naturam libertatis noſtræ: nam per libertatem dominij magis quidem explicatur libertas Dei, & Beatorum, & eſt componibilis cum neceſſitate, & contingentia, obidque libertas contrarietatis reſpectu boni infiniti non poteſt exerceri per actum odij: at ſola libertas contradictionis competit ſoli voluntati creatæ reſpectu omnium obiectorum; hæc enim eſt, quæ poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum poteſt operari, & non operari, nec ſtare poteſt cum neceſſitate: tertiò ſequitur voluntatem eſſe potentiam ſuper ſeipſam, & ſuper proprios actus reflexiuam, poteſt ſeipſam mouere, & velle ſe velle: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim. & lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.*

QVÆRES; an libertas ſit æqualiter in omnibus agentibus liberis.

RESPONDET Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 1. quod loquendo de libertate à coactione eſt æqualis in omnibus tam Deo, quàm creaturis, licèt principaliùs in Deo, obidque analogicè reſpicit Deum, & creaturas liberas: eſt enim eſſentialis voluntati: loquendo verò de libertate à miſeria, & à culpa, nequaquam: nam in nobis eſt cum defectu cum potentia ad velle bonum, & malum, non verò in Beatis, licèt in ipſis etiam adſit libertas contradictionis, & contrarietatis reſpectu aliquorum actuum.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

Explicatur libertas voluntatis in vſu, & exercitio.

595. QVÆSTIO hæc eſt valdè difficilis, habetque duplicem partem: altera eſt, quomodò voluntas ſit libera ad exeundum in actum ſecundum ex actu primo, & poſitis omnibus prærequiſitis ſpectantibus ad eandem voluntatem: Altera eſt, an dum actu operatur, ſit libera quoad actum, ideſt an talis actus ſit liber.

ET quoad primam partem quæritur, an ſicut cauſa naturalis poſita in actu primo cum ſua virtute totali, & completa cum omnibus prærequiſitis non ſolùm ab intrinſeco, ſed etiam ab extrinſeco, vt ſunt cuiuſcunque impedimenti remotio, paſſi approximatio, & aliarum concauſarum concurſus, neceſſariò exit in actum ſecundum, qui dicitur vſus talis potentiæ: ſic in propoſito vſus facultatis liberæ nedum ſupponit indifferentiam actiuam eiuſdem potentiæ, ſed eandem indifferentiam ſub neceſſariò prærequiſitis ad agendum conſtitutam, proximéque diſpoſitam tali modo, verbi gratiâ ad actum amoris: an conſtituta ſub ipſis prærequiſitis poſſit ſeipſa actionem ſuſpendere in ſenſu compoſito, ſcilicet componendo ſuſpenſionem actionis cum illis prærequiſitis: an ſolùm ſit libera in ſenſu diuiſo, ideſt præſcindendo ab eiſdem prærequiſitis.

HIC autem proponitur quæſtio in ſolis terminis Philoſophicis, & reſpectu actuum naturalium nihil agendo de operibus ſupernaturalibus, quæ dependenter à gratia fiunt ab homine, ac proinde neque de illis actibus, qui ſunt effectus prædeſtinationis, hoc enim ſpectat ad Theologos, licèt quæſtio hæc in ſenſu purè naturali valdè conducat etiam ad intelligentiam eorum, quæ in hac materia tradentur in eadem Sacra Theologia: In hac quæſtione igitur ſic explicata.

PRIMA Opinio eſt Thomiſtarum prædeterminantium apud Aluarez *lib. 12. de diu. aux. diſp.* 115. docentium voluntatem eſſe liberam tantùm in ſenſu diuiſo, non verò in ſenſu compoſito, eo quod inter prærequiſita ad operandum ſupponatur prædeterminatio Phyſica Dei, cum qua neceſſariò voluntas debet operari.

SECVNDA Opinio eſt communiſſima Seraph. Doct. Scoti, & Aliorum ferè omnium extra Prædeterminantes, ſeu rigidiores Thomiſtas, aſſerentium voluntatem eſſe in quocunque ſtatu liberam, ita vt poſſit pro libito etiam præſuppoſitis quibuſcunque requiſitis non agere, vel agere oppoſitum, loquendo de voluntate noſtra viatorum.

QVOAD alteram partem: Prima Opinio eſt Nominalium Ocham, Gabriel, Aliorumque *lib. 1. diſp.* 38. negantium voluntatem in actu ſecundo eſſe liberam quoad vſum.

SECVNDA Opinio communior docet etiam in tali ſtatu eſſe liberam. Pro ſolutione huius duplicis quæſtionis, cui etiam adnectemus alteram, an Deus poſſit violentare voluntatem noſtram ad oppoſitum eius, quod liberè vult.

596. PRIMÒ Notandum, quod

tota difficultas in prima parte quæſtionis eſt in cognoſcendo, quænam ſint ea, quæ ſpectant ad intrinſecam libertatem voluntatis, & quænam ſint ipſi extrinſeca prærequiſita tamen ad ipſius exercitium: Vnde aduertendum, quod libertas eſt modus, ſeu determinatio, ſeu qualitas intrinſeca ſubſtantialis voluntatis, quæ ei non obuenit ab aliquo extrinſeco, ſed ineſt ipſi ex natura propria potentiæ liberæ, quare ſe habet vt differentia eſſentialis ipſam in eſſe conſtituens, & diſtinguens à quacunque alia potentia naturali, ſiue neceſſaria, & conſequenter cætera ipſi extrinſeca non debent habere hanc rationem formalem in ſe, ſed tantùm ipſis conuenire dicuntur extrinſecè, quatenùs vel terminant habitudinem voluntatis, & libertatis, vti eſt obiectum: vel quatenùs ſunt effectus ipſius, vel quatenùs prærequiruntur vt conditiones antecedentes, vt eſt indifferentia iudicij: quæ tamen vt conditiones extrinſecæ requiruntur, adhoc vt voluntas poſſit actu exire in actum ſecundum, vt eſt apprehenſio, vel iudicium intellectus oſtendentis obiectum: item & idem obiectum ſub communi ratione boni: item & concurſus generalis Dei, vt primæ cauſæ: Et hæc ſunt per ſe clara, licèt poſteà adſit diſcrimen inter DD. vt in præcedenti quæſtione patet circa indifferentiam intellectus, an ſit quid intrinſecum, an extrinſecum: de quo etiam infrà.

597. SECVNDÒ Notandum, quod duplex libertas datur: alia in actu primo: alia in actu ſecundo: prima eſt, per quam potentia conſtituitur potens operari, & non operari eo modo, quo cauſalitas cauſæ in actu primo eſt, per quam cauſa actu cauſat, ſic & libertas in actu ſecundo illa eſt, per quam potentia libera actu liberè operatur, & quia cauſalitas in actu primo & ſecundo vna, & eadem eſt realiter, nec aliquid reale addit cauſalitas in actu ſecundo ipſi cauſæ in actu primo, ſic & libertas in actu ſecundo dicit exercitium libertatis in actu primo, ita quod eadem potentia, quæ dicitur in actu primo libera, cùm ſumitur ſecundùm habilitatem operandi, & non operandi, dicitur potentia in actu ſecundo libera, cùm actu exercet libertatem, & habilitatem illam: & hinc patet, quomodò voluntas eſt libera etiam, dum actu operatur, quia eadem eſt, ac priùs erat.

EXPLICANT hoc Scotiſtæ apud Meldul. *num.* 44. diſtinctione illa de voluntate vt productiua, & vt operatiua: primo modo conſideratur in actu primo ante productionem: ſecundo modo conſideratur poſt actum iam productum, & receptum: & dicunt aliqui ipſorum, quod libertas eius conſiſtit in hoc ſecundo modo, magis, quàm in primo, nempè quatenùs per hunc actum iam productum, & receptum poteſt tendere, & non tendere in obiectum: Attamen ex dictis patet magis propriè conſiſtere in primo modo, prout eſt productiua actuum: nam in actu ſecundo nihil ſuperadditur niſi exercitium ſuæ libertatis in actu ſecundo, quam habebat in actu primo: Vnde vtroque modo dicitur libera, ſed magis tamen in actu primo, prout eſt productiua; quod tamen in nobis ineſt ob imperfectionem noſtram, nempè quia voluntas noſtra non eſt operatiua, ideſt receptiua ſui actus, & quia tendit in obiectum, quatenùs priùs eſt productiua, ſcilicet poteſt producere,

ducere, vel ſuſpendere actum, nam in Deo non adeſt hæc diſtinctio: ſolùm enim eſt operatiua, non verò productiua ſui actus, cùm ob ſui illimitationem poſſit per eundem actum ſuum non diſtinctum ab ipſa voluntate exercere libertatem tendendo, vel non tendendo in obiectum: At in nobis, ad hoc vt voluntas verè ſit libera, requiritur primò vis libera productiua, & ſuſpenſiua actus pro libito, ita quod magis principaliter dicitur libera, vt voluntas eſt, non vt volens, niſi ſecundariò.

598. Tertiò Notandum, quod per hoc differt cauſa libera à neceſſaria, quod neceſſaria extrinſeca ratione poſitis omnibus requiſitis ad agendum nequit actum ſuſpendere: Sic Seraph.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. eſtque determinata ad vnum: & ſi aliquando non ſit, id euenit ab extrinſeco aut impediente, aut applicante cauſam ad aliud, aut quia in ſubiecto eſt aliquod incompoſſibile cum effectu, & in hoc ſenſu dixit Seraph. Doct. *in Op. de 7. Itiner. ætern. itin.* 4. *diſt.* 2. quod amor naturalis antecedit cognitionem: eſt enim actus naturæ neceſſarius, & naturalis, & prouenit à voluntate, vt natura eſt, non ſic tamen eſt deliberatiuus: eſt enim à voluntate vt à cauſa libera, quia cauſa libera creata habet hoc, quod poſitis omnibus requiſitis poteſt producere actum, ipſumque ſuſpendere ex intrinſeca ſui virtute. Ex quo ſequitur, quod in cauſa libera connotantur duæ negationes: altera eſt negatio dependentiæ, ſeu connexionis neceſſariæ ab aliqua cauſa, vel ab aliqua circunſtantia, à qua neceſſariò effectus proueniat: altera eſt negatio impedimenti ad actum ſecundum proprium, quando tale impedimentum non ſit in poteſtate eiuſdem cauſæ liberæ: ratio eſt, quia vnus, & idem effectus non poteſt naturaliter ſimul terminare duplicem dependentiam, alteram liberam, alteram neceſſariam, & naturalem; ſunt enim oppoſitæ inter ſe: alioquin ſimul eſſet neceſſariò, & contingenter: poſſetque ſimul eſſe & nõ eſſe, & ſimul non poſſet non eſſe: & ſi cauſa neceſſaria eſt ſuperior, & determinatiua ad talem effectum vnum, & eundem, determinatiua, inquam, voluntatis liberæ, tunc traheret voluntatem ad operandum ad modum cauſæ neceſſariæ, quod implicat. Ex qua doctrina veriſſima patet, quomodò diſtinctio data à Thomiſtis de ſenſu compoſito, & diuiſo non facit ad rem, & poſitio prædeterminationis Phyſicæ deſtruit libertatem voluntatis ipſam trahendo ad operandum ad modum cauſæ neceſſariæ, & naturalis. Dicunt enim, quod illa prædeterminatio non poteſt vinci à voluntate, & eſt determinatiua neceſſariò ipſius voluntatis ad talem effectum, & non ad alium.

599. Qvartò Notandum, quod, vt meliùs intelligatur, qualis neceſſitas ſtet cum libertate: duplex datur neceſſitas, alia dicitur ineuitabilitatis: alia immutabilitatis: ſic Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* Prima dicitur neceſſitas abſoluta per ſe, & ſimpliciter, vt aduertit *lib.* 3. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 5. ſecunda dicitur conditionata: ſic & *lib.* 1. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. Prima repugnat voluntati: Secunda ſubeſt voluntati: Prima eſt à natura, vel à coactione: Secunda eſt à libertate, vel ab aliqua cauſa extrinſeca, prout voluntas ei liberè ſubjicitur: vnde cum hac

ſecunda

ſecunda remanet intactum dominium voluntatis, quod habet ipſa ſuper ſe, & ſuper actus ſuos: Sic *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. qua doctrina ſoluitur illa celebris quæſtio: an obiectum poſſit proponi tale ipſi voluntati, vt neceſſitet voluntatem ad illud amplexandum, ita quod auferat ipſi libertatem vel omnimodam, vel contradictionis, vel contrarietatis: cui breuiter

Respondetvr cum communi primò, quod in via non poteſt dari obiectum, quod neceſſitet voluntatem quoad exercitium, benè autem quoad ſpecificationem: ratio primæ aſſertionis eſt, quia cùm voluntas habeat plenum dominium ſuper ſe, & ſuper actus ſuos, poteſt velle, & non velle, & nolle, ideſt ſuſpendere actus ſuos: ratio ſecundæ aſſertionis eſt, quia ſi voluntas vult exire in actum, neceſſariò debet exire in actum vel proſequutionis, vel reſpuitionis, vt docet Seraph. Doct. primus reſpectu boni, ſecundus reſpectu mali, vt dictum eſt, & infrà dicetur de voluntatis obiecto, vt notat S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. Sed quia tota difficultas eſt de obiecto beatifico, an etiam quoad exercitium neceſſitat voluntatem beati ad amorem.

Respondent D. Thomas, & Seq. affirmatiuè: Faber docet *lib.* 1. *diſp.* 14. *quæſt.* 4. *cap.* 3. eodem modo, ſed addit remanere libertatem eſſentialem in ipſorum beatorum voluntate, non verò quoad exercitium: Attamen diſtinguendum eſt ex doctrina Seraphici Doct. nam cùm intrinſecè, voluntas habeat ſuam indifferentiam ad agendum, & non agendum circa quodcunque obiectum, ſolùm poteſt moueri ab aliqua extrinſeca diſpoſitione, quæ dicitur intrinſeca, quatenùs exiſtit in potentia, non verò ab obiecto, quæ cum neceſſitate immutabilitatis faciat operari, quæ neceſſitas eſt conſequentiæ, & ſubeſt voluntati, non autem antecedenter, nec præcedit: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 7. *part.* 1. *artic.* 2. *quæſt.* 3.

Hæc autem diſpoſitio (aiunt Scotus, & Scotiſtæ *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *quæſt.* 6.) eſt concurſus Diuinus efficax ad fruitionem, & negatio eiuſdem ad oppoſitum. S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 5. docet eſſe deiformitatem, quæ habetur per lumen gloriæ, & per gratiam: In dæmonibus, & damnatis verò hæc diſpoſitio eſt conglutinatio perpetua ad malum: vnde in Beatis complet libertatem, in malis relinquitur voluntas ſubiecta vertibilitati: Vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *per totum.* Hinc concluditur, quod licèt libertas ſpecificationis pendeat ab obiecto, ita vt ſi obiectum ſit conueniens, nequeat determinare niſi actum amoris, ſi diſconueniens, actum odij: atque ideò poteſt voluntas quoad hanc libertatem neceſſitari, quæ neceſſitas ſubeſt voluntati: tamen libertas exercitij totaliter ſe tenet ex parte potentiæ præſcindendo ab eo, quod obiectum ſit bonum, vel malum: vnde ſi ſecundùm hanc libertatem neceſſitentur Beati quoad obiectum beatificum, id tamen non eis aduenit ex obiecto, ſed ex diſpoſitione potentiæ circa tale obiectum ipſam potentiam perficiente, idque patet ex eo, quod Beati habent hanc libertatem reſpectu aliorum obiectorum:

rum: habent enim vertibilitatem, qua poſſunt velle, & nolle, & non velle, vt docet S. Bonauent. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 2. Sed quia hæc materia eſt purè Theologica, ſat ſint dicta: Hinc

600. Prima Conclvsio: Voluntas noſtra eſt libera quoad vſum ita, quod poſitis quibuſcunque prærequiſitis poteſt agere, & non agere pro libito: Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *cit. in anteced. quæſt.* & *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 6. vbi docet loquendo de voluntatis effectibus ad opera ſupernaturalia, quod ſuppoſita gratia in voluntate adhuc non mouetur à gratia, ſed eſt ipſa voluntas, quæ mouet ſeipſam liberè: Sic & *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad* 6. & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 3. vbi docet, quod liberum arbitrium poteſt conſiderari vt liberum, & vt deficiens: provt eſt liberum, habet exire ſolùm in bonum per actum deliberatiuum: provt eſt deficiens, etiam in malum, & *lib.* 2. *diſtinct.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fine corp.* docet, quod voluntas noſtra exit in actum nulla ſuperadditâ diſpoſitione præambula, ſed ipſa voluntas, quia eſt domina ſui actus, & libera poteſt ſeipſam conuertere ad id, quod vult, & ſicut vult, & ſi indebitè ſe conuertit, tunc peccat nulla ſuperadditâ diſpoſitione præambula.

Addit *ibidem quæſt.* 2. quod in Beatis actus eſt neceſſarius, & immutabilis, & tamen operatur voluntas liberè non ex eo, quod ita vult hoc, quod poſſit velle oppoſitum in actu ſecundo, id enim competit voluntati, provt eſt indifferens, & deliberans, ſed quia omne, quod vult, appetit ad ſui ipſius imperium, quia ſic vult aliquid, vt velit ſe velle illud: vnde patet, quod voluntas de ſe eſt libera intrinſecè: pro ſtatu autem iſto eſt deliberans, & potens in actus oppoſitos.

Probatvr primò: Quia ſi non eſſet voluntas libera quoad vſum, nullum eſſet diſcrimen inter potentiam naturalem, & liberam.

Probatvr ſequela: Quia potentia naturalis poſitis prærequiſitis non poteſt non agere, & ablatis non poteſt actu agere.

Probatvr ſecundò: Quia ſi prærequiſita voluntatem determinant, ſequitur, quod ſit cauſa neceſſaria, & naturalis, non libera.

Probatvr ſequela ex traditis *in vltim. Notabili*: Quod dependet à principio determinato etiam extrinſeco ipſi voluntati, non debet poſſe non eſſe intrinſecè (id autem eſt proprium actus naturalis) ſed voluntas in ſuo actu dependet à principio extrinſeco determinato ex Aduerſariorum Sententia: ergo & ipſius effectus non poteſt non eſſe. Tum quia principium extrinſecum alteri comprincipio determinatum tamen ad eundem effectum cauſa eſt determinationis determinatæ dependentiæ eiuſdem effectus, & ob id neceſſariæ: ergo ſi voluntas eſt determinata à principio extrinſeco determinato, erit etiam determinata ad eundem effectum, obidque nec poterit non eſſe: ſed hoc eſt contra definitionem voluntatis, quæ eſt, quod omnibus poſitis prærequiſitis poteſt agere, & non agere.

Dices hanc determinationem prouenire ex concurſu ſuperiori, & vniuerſali, obidque ſecundùm regulam logicalem allatam à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 2. *quæſt.* 1. quando effectus dependet à duabus cauſis,

cauſis, quarum vna eſt inuariabilis, & eſt vniuerſalis, & particularis eſt variabilis, tunc effectus denominatur contingens ex cauſa particulari: ſic neganrur ſequelæ adductæ.

Contra: Quia illa regula verificatur, quando relinquitur in ſuo eſſe, & poſſe proprio, & intrinſeco cauſa particularis, nec variatur eius modus operandi per concurſum cauſæ vniuerſalis: vnde concurſus generalis Dei ad omnes effectus non variat naturam, & modum operandi cauſarum particularium: ſed quando cauſa ſuperior vatiat modum operandi ipſius cauſæ particularis, & hæc ſequitur determinationem vniuerſalis, tunc effectus denominatur ab illa vniuerſali, non à particulari, vt eſt in propoſiro.

601. Probatvr tertiò: Quia nullum diſcrimen eſſet inter voluntatem Beatorum, & noſtram, cùm in ipſis ſit determinata proximè, & indeterminata remotè tantùm, obidque non poſſunt in actum oppoſitum, & in ſuſpenſionem actus, abſque eo quod lædatur eorum libertas eſſentialis: ergo ſi noſtra voluntas determinata ab aliquo extrinſeco non eſt libera quoad vſum, erit ſimilis voluntati Beatorum: ſed hoc eſt impoſſibile, & improprium voluntati ſubiectæ variationi, & mutabilitati: ergo: de quo *lib. 2. diſtinct. 7. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 5.*

Nec Thomiſtæ poſſunt ſaluare libertatem in voluntate per hanc indeterminationem remotam, cùm negent libertatis dominium in voluntate, recognoſcentes tantùm libertatem contradictionis, & contrarietatis: nec item cum diſtinctione ſenſus diuiſi, & compoſiti, cùm id verificetur etiam de potentia neceſſaria, & naturali, vt ſuprà probatum eſt: nec item reſpondendo illum concurſum determinantem eſſe conſentaneum creatæ libertati ipſam inſenſibiliter conducentem ad actum determinatum cum potentia tamen remora ad actum oppoſitum, vel ſuſpenſionem actus: & hæc eſt reſponſio communior Thomiſtarum, quæ coincidit cum alia de ſenſu diuiſo, & compoſito: contrà quas reſponſiones

Insvrgo primò: quia ſi remanet potentia ad oppoſitum: ergo non eſt ille concurſus efficaciter determinans: ſi enim remanet potentia illæſa ad talem actum, erit etiam ad ſuum oppoſitum: alioquin, vt dictum eſt, nulla eſſet differentia inter cauſam naturalem, & liberam: nam in cauſa neceſſaria non applicata remanet potentia remota ad actum hunc, vel illum, non autem ſi eſt determinata.

Nec valet dicere cauſam naturalem eſſe ab intrinſeco determinatam, & neceſſitate antecedente: liberam verò conſequente, & extrinſeca neceſſitate iuxta eiuſdem cauſæ liberæ exigentiam: Non valet, inquam, quia parùm intereſt determinari ab intrinſeco, vel ab extrinſeco, ſi ex qualibet determinatione ita ſequi debeat effectus, vt remaneat ſolùm potentia remota ad actus oppoſitos. Tum quia cauſa naturalis ſolùm eſt determinata intrinſecè in ſpecie ad ſuos effectus: vt autem actu operetur, indiget determinatione ab extrinſeco, verbi gratiâ, approximatione, applicatione, &c. ergo ad actum peculiarem vtraque haberet eandem indifferentiam: Præterea

Contra allatam reſponſionem rurſus directè inſurgo: Modus conſentaneus

Digitized by Google

ſentaneus creatæ libertati eſt, vt poſſit ſeipſam determinare, & non ab alio habere determinationem antecedenter: ergo nulla reſponſio.

Probatvr antecedens, & ſimul conſequentia: ſi antecedenter ad proprios actus determinatur: ergo non remanet ampliùs, vt ſeipſam determinet: ſublata enim remanet indifferentia inter actum, & ſuſpenſionem actus; & pro eo inſtanti temporis, quo actus eſſe debet, ſuſpenſio non eſt poſſibilis: quia datâ prædeterminatione ad actum, non eſt prædeterminatio ad ſuſpenſionem eius: ergo nec hanc poteſt velle: ergo non eſt poſſibilis: ſunt enim pro eodem tempore incompoſſibilia, & oppoſita.

Et hæc ſat ſint, nam in Theologia agitatur hæc quæſtio, & ibi ſoluentur omnes obiectiones in contrarium: Vide Vaſquez, Suarez, Alioſque.

602. Obiicies hanc determinationem à nobis recognoſci in Beatis, & tamen eſt abſque læſione libertatis: ergo & hic.

Respondetvr negando Nos admittere determinationem antecedentem, ſed tantùm conſequentem, ex eo quod remanet ſemper in quocunque ſtatu in actu primo, & antecedenter domina ſui actus, qua ſe mouet, & liberè vult ſe velle, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *citat.*

Nec hîc mouetur hæc difficultas circa hanc libertatem dominij, quæ intrinſecè ſemper ineſt ipſi: ſed de libertate pro hoc ſtatu, in quo homo ſubiectus eſt variationi, defectioni, & mutabilitati: obidque & per libertatem contradictionis, & contrarietatis poteſt ſe mouere, & non mouere, agere benè, vel malè: Sic Seraph. Doct. *cit.*

Dices ſecundò: Etiam in Beatis eſt vſus liberi arbitrij, & tamen antecedenter ad talem vſum eſt determinatum: ergo nulla reſponſio.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 3. *quaſt.* 2. Vſus alicuius potentiæ dicitur duplex, vel eſt elicitus à potentia, vel elicitus à potentia ad eum finem, ad quem eſt; primo modo vſus liberi arbitrij eſt liberè velle ex dominio, quem habet voluntas ſuper ſeipſam, & ſuper actus ſuos: & in hoc negatur dari determinationem vllam, immò nec poſſe dari, eſtque æqualis in omnibus agentibus liberis, ſiue Deo, ſiue Angelis, ſiue Dæmonibus, ſiue hominibus, vt fusè docet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quaſt.* 1. Secundo modo determinatur in Beatis per lumen gloriæ, & per gratiam efficaciſſimam, qua determinatione deficiente in Dæmonibus non poteſt vſus bonus ſecundo modo ſumptus ob obſtinationem ipſorum confirmatam: Vide *ibid.* Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *art.* 3. *per totum, & diſtinct.* 25. *p.* 2. *per totam.*

603. Secvnda Conclvsio: Voluntas non ſolùm eſt libera quoad vſum in actu primo, ſed & quoad ſecundum actum, ita quod cùm eſt determinata ad unam partem actu agendo, in eodem inſtanti etiam dicitur libera: Eſt contra Nominales, eſt tamen Seraph. Doct. Scoti, & Communior.

Probatvr hæc Concluſio à Meldula: Quia in eo inſtanti temporis, quo voluntas operatur, importantur duo inſtantia naturæ: ſed in primo eorum intelligitur indifferens, in ſecundo non ampliùs indif-

ferens, ſed determinata, idque ſufficit ad prædicandam libertatis indifferentiam: ergo. Quæ ratio tamen non ſufficienter probat, cùm ex ipſa ſequatur voluntatem non poſſe in illo inſtanti naturæ dici eſſe liberam, quia exiſtentia indifferentiæ menſuratur temporis inſtanti, non naturæ: ergo.

PROBATVR igitur ex doctrina tradita in ſecundo fundamento: Nam eadem potentia eſt, quæ in actu primo eſt potens operari, quæ in actu ſecundo operatur: ergo ſi eſt eadem omninò in vtroque ſtatu nullo addito ipſi potentiæ præter exercitium, ſi eſt libera, & indifferens in actu primo, ergo eſt & in actu ſecundo.

CONFIRMATVR: Quia ſi eſt eadem omninò potentia cum omnibus prærequiſitis tam in actu primo, quàm in ſecundo: ergo eſt etiam in hoc ſtatu libera, & indifferens.

DICES in actu ſecundo ſuperaddi exercitium.

CONTRA: Exercitium, in quo conſiſtit actus ſecundus, non eſt aliquid ſuperadditum ipſi potentiæ, quæ per ſeipſam, & ex dominio ſuo tendit in obiectum: ergo cùm non addat aliquid, nec contineat aliquid, quod prius non fuerit in eadem potentia per modum actus primi, ſequitur, quod non auferat libertatem, vel indifferentiam. Ratio à priori poteſt eſſe, quam adducit Meldula *num.* 25. Indeterminatio de poſſibili ſtat cum determinatione de ineſſe: at voluntas ex indifferenti poteſtate operatur in actu ſecundo: ergo cum hac indifferentia ſtat productio actus.

OBIICIES primò: Impoſſibile eſt eundem actum eſſe productum, & ſimul ſuſpenſum; ergo dum actu producitur, non habet poteſtatem ad eius ſuſpenſionem: ergo nec indifferentiam.

RESPONDETVR concedendo antecedens in nobis, & diſtinguendo Conſequens, dum actu operatur, non habet potentiam ad ſuſpendendum coniunctim, & in actu ſecundo, concedo: diſiunctim, prout importat potentiam, nego: nam libertas non dicit potentiam ſimultatis, ſed ſimultatem potentiæ: quare libertas tota ſtat ex parte potentiæ, quæ eadem eſt tam in actu primo, quàm in ſecundo, non ex parte actus: libertas enim in actu eſt denominatio tantùm extrinſeca ei proueniens ex tali indifferentia voluntatis, obidque & accidentaliter, cùm poſſit ei ineſſe indifferenter etiam neceſſitas, vt ſuprà probatum eſt, & docet Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.*

INSTAS: Res, dum eſt, neceſſe eſt, vt ſit: ergo dum actus producitur, neceſſe eſt, vt ſit.

RESPONDETVR totum eſſe verum de neceſſitate conſequente, & ex ſuppoſitione, ſed hinc non infertur talem actum non eſſe contingentem, & auferre indifferentiam intrinſecam potentiæ: per hoc enim diſtinguitur actus liber à neceſſario: quod actus liber eſt ad obiectum propoſitum cum indifferentia: neceſſarius verò abſque tali indifferentia.

QVÆRES: an voluntas à Deo poſſit cogi?

604. RESPONDETVR hanc quæſtionem proponi, & ſolui à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 2. *artic.* 1. & 2. *quæſt.* 4. dicente quoad actus

Digitized by Google

actus exteriores, ſiue imperatos poſſe impediri, quia contra eius imperium poſſunt potentiæ inferiores per violentiam agentis extrinſeci exercere actus ſuos: poteſt enim quis compelli, vt genua coram Idolo flectat. Quoad actus interiores, & proprios, qui ſunt velle eligere, aut conſentire, poteſt quidem voluntas aliquo modo induci, ſed non compelli: Induci, inquam per oblationem rei amatæ, vel per minas, vt ſæpè euenit. Sed compelli non poteſt: & ratio eſt, quia libertas eſt eſſentialis differentia voluntatis: ergo abſque deſtructione ipſius non poteſt illi inferri violentia: tum quia intantùm aliquid vult, inquantùm illud liberè vult, & ſeipſa mouente vult, ſed ſi cogitur, ſeruiliter vult, & inuitè: ſed iſta ſunt contradictoria: ergo.

Probat eandem Concluſionem Scotus tali pacto: Si voluntas poſſet à Deo cogi ſimpliciter, hoc fieret, vel immittendo illi aliquem actum paſſiuè ſe habenti, vel immittendo illi actum reſiſtenti, & nolenti illum habere: ſed neutro modo: ergo.

Probatur Minor; non primo modo, quia in tali caſu Deus immitteret actum voluntati ſe paſſiuè merè habenti: & tunc actus ille quidem fieret ab extrinſeco, adhuc tamen non fieret reſiſtente paſſo, quia ſupponimus voluntatem ſe habere paſſiuè tantùm: ſed nec ſecundo modo, quia tunc volens nollet, & nollens vellet, quod implicat.

Dices in primo caſu voluntatem ſe paſſiuè habere, & tunc reciperet actum, & diceretur vitaliter operari.

Contra: Quia ſupponitur in quæſtione id eſſe contra eius inclinationem, adhoc vt ſit coactio, obidque & in ipſa actus oppoſitus ſupponitur.

QVÆSTIO IV.

Quid ſit liberum arbitrium: Vbi iterum de dependentia voluntatis ab intellectu.

605. Quæritur in hac quæſtione, an liberum arbitrium ſit portio intellectus, an voluntatis, an vtriuſque ſimul: & an cognitio intellectus requiratur ſolùm antecedenter, an verò totum liberum arbitrium contineat actus intellectus, & voluntatis ſimul, an voluntatis ſolùm.

Prima Opinio eſt Thomiſtarum docentium prærequiri cognitionem tanquam partem eſſentialem libertatis, ſeu liberi arbitrij, & per conſequens implicare contradictionem aliquid poſſe velle voluntatem non concurrente antecedenter intellectu.

Secunda Opinio eſt Seraph. Doct. ſuſtinentis intellectum eſſe partem liberi arbitrij, non verò libertatis, poſſeque fieri, vt voluntas feratur in incognitum, non naturaliter, vt dicunt Aliqui, inter quos falsò citatur S. Doct. à Serbel. & Aliis *diſp. 3. art. 2.* ſed ſupernaturaliter: Præterea cùm requiratur antecedenter naturaliter cognitio, adhoc vt voluntas poſſit operari: Quæritur, an ſufficiat ſimplex apprehenſio: an verò requiratur iudicium.

Prima Opinio eſt D. Thom. *part. 1. quæſt. 59. art. 1. & part. 2. quæſt. 14. art. 2.* & Sequac. docentium requiri ſemper iudicium.

Secunda Opinio docet ſufficere etiam ſimplicem apprehenſionem: Sic Scotus, & Sequaces apud Meldulam *diſputat.* 7. *num.* 124. & eſt Seraphici Doctoris. Pro ſolutione cuius

606. Primò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 1. *dub.* 1. *& quæſt.* 1. *& 6. ad* 3. quod liberum arbitrium duplici vocabulo explicatur ita, quod id, quod ſpectat ad intellectum, ſignificatur nomine ſubſtantiuo, & nomine adiectiuo, quod ſpectat ad voluntatem: eſt enim facultas duarum potentiarum, in qua ratio ſe habet vt materiale, & libertas vt formale: non dicitur autem iudicium liberum, ſed arbitrium, quia iudicium importat actum rationis regulatum ſecundùm regulas veritatis, ſiue ſupernæ legis: arbitrium verò importat actum rationis regulatum ſecundùm imperium voluntatis: vnde ille dicitur Iudex, cuius eſt ſecundùm iura cauſam iudicare: Arbiter verò, qui ad proprium voluntatis nutum cauſam terminare habet, & quia liberum arbitrium, quantum eſt de ſe, decernere habet de agendis iuxta voluntatis nutum magis, quàm iuxta iuris præceptum: hinc eſt, quod magis nominatur nomine arbitrij liberi, quàm iudicij.

Sic & D. Auguſt. *citat.* à Seraph. Doct. *quæſt.* 3. *&* 4. vbi addit liberum arbitrium non importare vnam potentiam, ſed duas, quæ tamen in vnicum habitum coaleſcunt: dicitur enim facultas rationis, & voluntatis, quæ magis propriè appellatur dominium, quod ineſt vtrique potentiæ ſuper actus ſuos: quod dominium conſiderari poteſt & per ordinem ad obiectum, & per ordinem ad actum: primò ſecundum rationem obiecti ita debet eſſe reſpectu huius, & vt etiam ſit reſpectu aliorum; ſecundùm rationem verò actus debet poſſe eſſe in actu, & ceſſare ab actu ſecundùm proprium imperium, & motum: & ad hoc dominium exigitur, quod potentia poſſit mouere ſeipſam, & ſuper actum ſuum reflectere: Si enim non poteſt reflectere ſuper actum ſuum, nunquam poſſet illum refrænare, & niſi poſſet ſeipſam mouere, nec poſſet exire in illum, quando vellet: reflexio autem eſt ratione intellectus, mouere autem ſe eſt virtutis appetitiuæ rationem conſequentis: vnde voluntas habet mouere ſe ex ſua libertate, & poteſt ſe refrænare in motu, & actibus, exire, & non exire, & producere actum oppoſitum ex reflexione, quæ ineſt in libero arbitrio ratione cognitionis intellectiuæ.

Hinc patet, quomodò ad liberum arbitrium conſtituendum, tanquam ad vnam facultatem requiritur concurſus rationis reflectentis ſe ſuper actus ſuos, & ſuper obiecta, & oſtendentis voluntati ea, & concurſus voluntatis valentis producere actum, vel ipſum ſuſpendere pro libito: hinc liberum arbitrium de ſe nominat duas potentias, & vnam facultatem ex vtraque conſurgentem eo modo, quo vna facultas reſultat ex concurſu virtutis duorum hominum, & ex concurſu Patris, & Matris familias, vna poteſtas ad conſtituendum vnum regimen domus: ſic liberum arbitrium non comprehendit ſolam rationem, nec ſolam voluntatem, ſed potentiam cognitiuam, provt iuncta eſt affectiuæ, & affectiuam, provt iuncta eſt cognitiuæ.

Digitized by Google

tiuæ: vnde dicit affectum deliberatiuum, vel deliberationem voluntariam, ideſt cognitiuam ordinatam ad affectiuam, & affectiuam vt rationatam à cognitiua: Ex quibus patet falſam eſſe ſententiam dicentium, quod ſufficit cognitio imaginatiuæ ad hoc, vt conſtituatur liberum arbitrium.

607. Secundò Notandum, quod ex tradita doctrina videtur S. D. docere intellectum eſſe potentiam effectiuè concurrentem ad voluntatem, attamen talis non eſt eius ſenſus: nam, vt notat *ibid. q. 6.* aliud eſt dicere liberum arbitrium, aliud libertatem: Liberum enim arbitrium importat facultatem dominatiuam, ad cuius vſum concurrit quidem arbitrium, ſcilicet ratio tanquam inchoans, & voluntas tanquam complens, & conſummans, & quia penes illud principaliter reſidet, penes quod conſummatur, ideò principaliter libertas arbitrij, & dominium reſidet in voluntate: illud enim, in quo inchoatur, ſe habet per modum materialis: ratio enim, & cognitio præit veluti diſponendo, & oſtendendo tale, vel tale obiectum eſſe bonum, vel malum perficiendum, vel refrænandum: & illud, in quo conſummatur, ſe habet per modum formalis, quia ex tali actu præambulo intellectus oſtenſiuò incipit voluntas exire in actum, in actuque ſuo complacere, vel refrænare: Vnde propriè libertas eſt ſolùm in voluntate, cùm datâ quacunque oſtenſione, ſeu deliberatione intellectus voluntas pro libito ſuo operatur, immò trahat ad ſeipſam ipſum intellectum ad cogitandum hoc, vel illud, vel ad ſuſpendendum actum.

608. Tertiò Notandum ex Seraph Doct. *lib. 2. diſtinct. 25. part. 1. quæſt. 6. ad* 3. cùm dicitur, quod ratio iudicat, & deliberat, & voluntas ſequitur, & mouetur ſecundùm illud, quod à ratione deliberatur, ſano modo intelligendum eſt hoc dictum: nam duplex eſt iudicium rationis, ſeu cognitio, alia eſt in ſolo dictamine, ideſt per ſolam ſimplicem apprehenſionem, alia eſt iudicium perfectum definitiuum, vt illud fiat, vel non fiat, & hoc eſt imperatum à voluntate, quæ actum intellectus ad ſeipſam trahit: In prima operatione intellectus, ſcilicet in apprehenſione pura intellectus non ſemper voluntas ſequitur ipſam, in ſecunda ſemper ſequitur, nempè dum imperat, vt deliberetur de hoc, vel illo obiecto, tunc ipſam intellectionem trahit ad ſe, & pro libito mouet ſe ad amplexandum id, quod ſibi libuerit.

609. Qvartò Notandum, quod maximè controuertitur inter DD. quænam ſit dependentia, quam habet voluntas ab intellectu: quæ dependentia poteſt dupliciter intelligi: primò in ratione obiecti: ita vt voluntas operari non poſſit niſi circa obiectum propoſitum ab intellectu: ſecundò in ratione actus, an ſcilicet voluntas, vt eliciat actum, dependeat ab actu intellectus, ita vt non ſufficiat obiectum eſſe in intellectu, vt in illud feratur, ſed vlteriùs requiritur actualis cognitio in intellectu de obiecto eodem: & hoc ſecundo modo poteſt intelligi, vel vt cognitio obiecti ſe habeat ſolùm vt conditio vel præambula, vel concomitans ad hoc, vt voluntas operetur, vel vt cauſa efficiens; & mouens voluntatem ad operandum, ita vt actus voluntatis pendeat effectiuè tum ab ipſa voluntate, tum ab intellectu

tellectu mouente voluntatem: In qua quæſtione

PRIMA Opinio eſt Gotfredi à Scoto *cit. lib. 2. diſt. 25. quæſt. 1.* aſſerentis voluntatem à Phantaſmate dependere: putat enim vtramque potentiam eſſe ſolùm patientem.

SECVNDA eſt hæreſis Caluini, Lutherique aſſerentium voluntatem nihil operari, ſed ſolùm moueri à Deo ad bonum, & malum, & hoc neceſſariò.

TERTIA Opinio vult in actibus naturalibus intellectum eſſe cauſam principalem mouentem, in deliberatiuis voluntatem: Sic Matſil. apud Vaſquez.

QVARTA eſt Nominalium docentium vtramque potentiam concurrere vt duas concauſas, ſed intellectum vt imperantem, voluntatem vt obtemperantem.

QVINTA eſt communis voluntatem non moueri à Phantaſmate, nec ab obiecto, nec à Deo, nec ab intellectu vt concauſa, ſed à ſeipſa, præſuppoſitâ tamen oſtenſione intellectus tanquam conditione ſine qua non, cùm voluntas ſit potentia cæca: His poſitis

610. PRIMA CONCLVSIO: Liberum arbitrium eſt facultas rationis, & voluntatis, ita quod reſpicit principaliter libertatem voluntatis, minùs principaliter actū intellectus: vnde comprehendit vtramque potentiam ſecundùm mutuam vnionem, & ordinationem: Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 25. part. 1. ſuprà cit. in 2. & 3. Notab.* eſtque communis Scotiſtarum, & Thomiſtarum, licèt Iſti diſcrepent à Nobis in hoc, quod exiſtimant intellectum eſſe cauſam principalem.

PROBATVR primò ex D. Aug. *citat.* à S. Bonauent. *quæſt. 3.* Liberum arbitrium complectitur totam animam, ſicque vtramque potentiam: Idem & D. Damaſc. *ibidem.* Tum quia liberum arbitrium ſic à D. Auguſt. definitur: *Facultas rationis, & voluntatis.* Et à D. Bernardo *Conſenſus voluntatis ob inamiſcibilem libertatem voluntatis, & indeclinabile iudicium rationis.* Tum quia peccatum, & culpa eſt in ſolo arbitrio libero, ſed aliquod peccatum eſt in ratione, vt infidelitatis, aliquod in voluntate: ergo. Idem & de gratia, & virtutibus dicendum eſt: aliquæ enim ſunt in voluntate, aliæ in ratione, vt fides.

QVOD verò principaliter reſideat penes voluntatem: iam ſuprà probatum eſt tum in fundamentis: tum in ſecunda quæſt. huius tractatus.

611. OBIICIES primò: Liberum arbitrium non poteſt cogi à Deo, ſed ratio poteſt cogi: ergo non includit rationem.

RESPONDET Seraph. Doct. concedendo maiorem de libero arbitrio vt ſic, prout dicit libertatem concedendo Minorem de ratione vt ſic: negando de ratione, prout ſubiacet voluntati, vel prout vnita eſt voluntati: qua diſtinctione Seraph. Doct. reſpondet aliis conſimilibus obiectionibus.

OBIICIES ſecundò: Si liberum arbitrium importat vtramque potentiam, vel eas continet, vt totum poteſtatiuum continet partes ſubiectiuas, vel vt totum integrale, ſeu partes componentes: ſed neutrum poteſt dici: ergo.

PROBATVR minor: Non primum, quia ſequeretur totum liberum arbitrium poſſe ſaluari in ſola voluntate,

voluntate, & totum in ſolo intellectu: ſic tota ratio animalis ſaluatur in homine, & tota in Leone, &c. ſicque in quolibet homine eſſent duo libera arbitria: Nec ſecundum: quia ex duabus potentiis nunquam fit vna tertia, & maximè cùm potentiæ ſunt inter ſe diuerſæ, & diſtinctæ, & earum actus ſunt ordinati ita, quod vnus antecedit, alter conſequitur: ergo.

Confirmatvr: Quia liberum arbitrium dicit vnicam facultatem, vel ergo ſubiectantur in ſolo intellectu, vel in ſola voluntate, cùm ſint potentiæ diſtinctæ, & diuerſæ, &c. & cùm accidens numeretur ad numerationem ſubiecti.

Respondet S. Bonauent. *ibid. ad vltim.* quod liberum arbitrium propriè non dicitur totum poteſtatiuum, ſeu vniuerſale, nec totum integrale, ſed participat de vtraque ratione aliquali modo, participat enim naturam totius integralis, quatenùs in vna illarum non poteſt ſaluari abſque altera: & naturam totius vniuerſalis, quatenùs ex illarum concurſu adinuicem quamlibet illarum denominat eo modo, quo duo homines continent virtutem ferendi vnum lapidem, quando totam neuter per ſe habet, & ſimilitudo dicitur eſſe in duobus ſimilibus, ita quod non eſt in vno ſine altero, & tamen quodlibet eorum denominatur ſimile, nec dicuntur duæ ſimilitudines, ſed vna.

Ad Confirmationem Reſpondetur ex iis, quæ tradit Seraph Doct. *lib.* 2. *diſt.* 26. *quæſt.* 5. *ad* 3. quod accidens numeratur ad numerationem ſubiecti, quando ea, quæ ſubiiciuntur, ſunt diuerſa, & vt diuerſa ſubiiciuntur: non verò quando ſubiiciuntur per eandem naturam, ſic liberum arbitrium dicitur eſſe animæ, & ratione animæ, cum qua continuantur, & identificantur potentiæ, inquantum communicant in libertate arbitrij: ſicut vna ſanitas dicitur eſſe in omnibus membris, quia eſt ipſis ſecundùm vnam originem, quæ eſt complexio vna exiſtens in ipſis.

Ex quibus ſequitur, quod liberum arbitrium eſt nomen dicens habitum, ſeu facultatem, & habilitatem animæ, principaliter tamen ſe tenens ex parte voluntatis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 25. *part.* 1. *quæſt.* 4. *&* 5. & ratio eſt, quia dicit arbitrariam poteſtatem, ſeu habilitatem vtendi ſuo dominio, ad quod ambæ potentiæ concurrunt: principaliter tamen reſidens penes voluntatem, in qua conſummatur dominium principale, & libertas.

Addit Seraph. Doct. hunc habitum non eſſe qualitatem accidentalem ſuperadditam ipſis potentiis, ſed dicere coniunctionem tantùm duarum potentiarum ſimul concurrentium ad exercitium libertatis eo modo, quo dictum eſt ſuprà *in* 2. *Notab.*

612. Secvnda Conclvsio: Voluntas in actibus naturalibus, ſeu ſecundùm curſum naturalem exigit neceſſariò intellectualem cognitionem obiecti præcedentem, quæ ſit vel ſimplex apprehenſio, vel iudicium: Concluſio hæc habet duas partes: Prima, quod ſecundùm curſum naturalem præexigitur cognitio: & hæc eſt communis contra Gotifredum exiſtimantem ſufficere cognitionem Phantaſiæ: Secunda, quod ſufficit ſimplex apprehenſio, vel iudicium: & hæc eſt contra Thomiſtas exigentes ſemper iudicium a

quæ omnes ſunt Seraph. Doct. Prima quidem patet ex traditis: Secundam aſſerit *lib.2. diſt.25. part.1. art.1. quæſt.6. ad 3.*

Probatvr prima pars: Quia voluntas eſt potentia cæca: ſed proprium eſt voluntatis tendere in obiectum vel per modum proſequutionis, vel per modum fugæ: ergo debet manifeſtari ipſi obiectum ſub illa ratione, ſub qua voluntas moueri poſſit ad vnionem, & altera ratio, ratione cuius ab alio recedit, ſed talis manifeſtatio fit per intellectus cognitionem: ergo.

Probatvr ſecunda pars primò, quod non ſufficiat cognitio ſenſitiua: Quia inter mouens, & motum debet eſſe proportio: ergo & inter potentiam cognitiuam, & appetitiuam, ſed appetitiua rationalis eſt ſpiritualis, & procedit modo ſpirituali: ergo & cognitiua debet eſſe talis. Tum quia in obiecto debent proportionari: ſed obiectum voluntatis eſt quodcunque bonum tam delectabile, quàm honeſtum: ergo & cognitiua debet correſpondere in vniuerſalitate eadem. Tum quia ſequeretur poſſe eſſe peccatum ſine vſu rationis: nam ex diuerſis bonis à ſenſu perceptis poſſet quædam amplecti, & quædam reſpuere, quæ omnia docet S. Bonau. clariſſimè *lib. 2. diſtinct.25. quæſt.1.*

613. Probatvr ſecundò, quod ſufficiat ſimplex apprehenſio: Hæc enim repræſentat rationem boni exiſtentis in obiecto: ergo hæc ſufficit: nihil enim aliud exigit voluntas ab intellectu.

Probatvr antecedens: Idem obiectum, quod cognoſcitur per iudicium, poteſt attingi per ſimplicem apprehenſionem abſque affirmatione, vel negatione, vt probauimus in tract. præced. ergo & bonum ſub ratione boni, & conuenientis: ergo & ipſum poteſt oſtendi voluntati per talem actum ſimplicem. Tum quia ſimplex notitia oſtendit, quid ſit obiectum. Tum quia datur in voluntate ſimplex complacentia: ergo & ei debet correſpondere ſimplex notitia. Tum quia aliquando aliqua dignitas, vel gradus honorabilis ſimpliciter apprehenditur, vt dum quis ſe Papam fingit, & in hoc ſolo obiecto voluntas ſimpliciter delectatur: ſic Lucifer appetiit ſimilitudinem Dei, vt docet D.Thomas.

Et hæc eſt expreſſa Sententia Seraph. Doct. qui *in Opuſc. de 7. Itiner. ætern. Itiner.* 4. *diſt.* 3. docet, quod amor intellectualis ſimplex eſt, qui præſupponit cognitionem non quidem deliberatam, ſed tantùm ſimplicem: & *lib. 2. diſtinct. 22. artic. 2. quæſt.* 1. *in corp. & ad* 1. *&* 2. docet dari culpam ex ignorantia, ſcilicet cum aliqua neſcientia exiſtente circa peccantem, nempè dum non conſiderat grauitatem culpæ, vel penæ, idque eſt ſimplex apprehenſio: & *lib. 2. diſtinct. 39. art. 2. quæſt.* 1. admittit lumen iudicatorium, & ſimplex dictans hoc, vel hoc eſſe faciendum abſque electione, vel deliberatione, cui reſpondet Syndereſis, quæ eſt quædam inclinatio ſimplex abſque collatione ad bonum honeſtum: *& lib.2. diſt.38. art. 2. quæſt. 2.* aduertit, quod intentio poteſt importare habitudinem ad obiectum tantùm, vel etiam ad ipſum vt terminum, & vltimum: primum fit per ſimplicem conuerſionem, & apprehenſionem, cùm fiat ſine collatione: primo actui reſpondet ſimplex complacentia: ſecundo verò actus efficax,

Digitized by Google

cax, vt dictum eſt: Et in Itiner. Ment. *cap.*1. ſimplicem apprehenſionem appellat iudicium de dictamine naturæ: ſic & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *quæſt. vltim. ad* 3. vnde patet mens Seraph. Doct. licèt ab Aliquibus citetur malè pro Sententia Thomiſtarum.

Dices: Ad hoc, vt voluntas appetat bonum, requiritur cognitio conuenientiæ, & vt reſpuat, cognitio diſconuenientiæ obiecti: ſed vtraque non poteſt eſſe abſque iudicio deliberatiuo: alioquin voluntas poſſet decipi ab intellectu proponendo obiectum malum pro bono, & viceuerſa: ergo.

Respondetur diſtinguendo Maiorem: Ad hoc, vt voluntas appetat obiectum, requiritur cognitio, &c. ad actum vel efficacem, vel ſimplicis complacentiæ, concedo: Ad Minorem reſpondetur concedendo ipſam minorem in ordine ad actum efficacem, negando in ordine ad ſimplicem complacentiam: Ad id verò, quod voluntas poſſet decipi.

Respondetur, quod in ſimplici apprehenſione non attingitur bonum cum collatione conuenientiæ, ſed ſignificatum illius propoſitionis, hoc eſt bonum abſque cognitione complexionis terminorum: nam, vt ait S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. in ſimplici apprehenſione non adeſt falſitas, ſed in iudicio: ſed quia, vt dictum eſt, Aliqui citant S. Bonauenturam, quaſi aſſerat nec eſſe neceſſariam præcognitionem obiecti, ad hoc vt voluntas poſſit illud velle: Vt habeatur Sententia germana Seraph. Doct. ſit.

614. Tertia Conclusio: Voluntas in exercitio ſuæ libertatis non dependet ab intellectu effectiuè, ſed præſuppoſitiuè tantùm, ita quod ſupernaturaliter poteſt etiam voluntas ferri in obiectum incognitum.

Prima pars clarè aſſeritur à Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.* 25. per totam, maximè *quæſt.*5. & eſt communis Scotiſtarum apud Fabrium *citat. cap.* 11. eſt & Vaſquez 1. 2. *diſput.* 36. *cap.* 2. Hurtad. *diſp.* 14. *de an. ſect.* 5. Pluriumque Aliorum: Secunda pars item aſſeritur à Seraph. Doct. *in Op.* de myſtica Theologia infrà *in fine quæſt. citat.*

Prima pars ſatis ſuprà probata eſt *in quæſt.* 2. & ex traditis in Phyſica *tract. de cau. finali quæſt.* 3. nam ibi probauimus finem mouere voluntatem non ſecundùm eſſe cognitum, quod habet, id enim ei eſt conditio tantùm extrinſeca prærequiſita, ſed ſecundùm eſſe reale, vel verum, vel poſſibile, & entitatiuum, ſicque habet mouere, & excitare voluntatem ratione ſuæ bonitatis: Quod verò obiectum non maneat, prout eſt cognitum ſub hac reduplicatione, patet, quia multoties cognitio eſt iam tranſacta, quando voluntas illud amplexatur. Tum quia ſi quis credit eſſe peccatum Deum negare, & ſi ille negaret, tunc fides concurreret ad peccatum, quod eſt maximum abſurdum.

Probatur ſecunda pars, nempè ſupernaturaliter poſſe voluntatem amare aliquid abſque vlla cognitione; quia poteſt Deus infundere actum amoris in ea, & tunc verè poſſet tendere, vel non tendere liberè in obiectum, & ſi tenderet, tunc amaret obiectum: diceretur enim amans verè, & realiter, quia forma exiſtens in aliquo formaliter illud

Digitized by Google

denominat, ſed amor eſt neceſſariò, & intrinſecè alicuius obiecti amor: ergo tunc ſimul attingeret obiectum, in quo caſu eſſet voluntas tunc operatiua tantùm, & non productiua, vt rectè notat Bargius *lib.*1. *diſputat.* 39. licèt, vt ſuprà dictum eſt, pro ſtatu iſto ordinariè loquendo ſit priùs productiua actuum, quàm operatiua, ſcilicet recipiendo actum, & ſimul tendendo in obiectum, vt notat Baſol. *lib.* 2. *diſput.* 9. *quæſt.* 2.

CONFIRMATVR: Quia Sancti aliquando feruntur in obiectum non præcognitum, quando ſcilicet relicta cognitione omnium vniuntur per amorem cum Deo, quod & docet D. Dionyſ. de Diuinis nominibus *lib.* 7. *& cap.* 1. de myſtica Theologia.

615. OBIICIES primò cum Meldul. *diſp.*7. *num.* 120. adhoc, vt voluntas operetur, debet ipſi fieri præſens obiectum vitaliter: ſed talis præſentialitas ſolùm eſt ab intellectu oſtendendo ipſi voluntati obiectum: eſt enim de ſe potentia cæca, obidque talis præcognitio eſt neceſſaria ex indigentia intrinſeca voluntatis: ergo ſi voluntas ferreretur in incognitum, ferreretur in obiectum ſimul præſens, & non præſens, quod implicat:

SED certè talis implicantia eſt valdè exilis ad denegandum hanc indigentiam non poſſe à Deo ſuppleri, cùm cognitio ſit quid extrinſecum voluntati, & ſolùm vt conditio ſine qua non, & maximè, quia falſum eſt præſentialitatem obiecti voluntatis oriri ex intellectu: immò ex hoc ſequeretur intellectum concurrere effectiuè cum voluntate, quod falſum eſt, vt ſuprà dictum eſt: Hinc

RESPONDETVR negando abſque concurſu intellectus obiectum non eſſe præſens vitaliter: dum enim amor infunderetur à Deo in voluntate, vt ſupponitur poſſe id fieri, tunc erit amor alicuius obiecti, & eſt vitalis de ſui natura, licèt non productus à voluntate, ſed eſt vitalis, quatenùs in potentia viua ſubiectatur, & ipſam vnit cum obiecto: Tum quia voluntas non vnitur media intellectione (hæc enim eſt quid antecedens, & multoties etiam tempore, & iam tranſacta) ſed ſeipſa vnitur intentionaliter cum obiecto: Quænam igitur implicantia eſt, vt voluntas abſque præcedenti cognitione intellectus fruatur bono ſibi vnito à Deo exhibito immediato: Vnde falſum eſt, quod dicunt Aduerſarij, ſcilicet Meldul. Guarin. *diſp.* 2. *exp.* 13. & Alij, voluntatem vniri obiecto media cognitione, ſicut nec aliæ potentiæ vniuntur obiecto mediis operationibus aliarum potentiatum.

OBIICIES ſecundò, poſſe voluntatem in obiectum incognitum ferri etiam naturaliter, quando ſcilicet relictis omnibus imaginibus, & cognitione tum corporalium, tum ſpiritualium feruntur in Deum in altiſſima contemplatione.

PRO qua Sententia citatur S. D. ſed falſò: Verum quidem eſt, quod *in Op.* de myſtica Theol. *quæſt. vnic. in fine.* docet animam ferri in Deum aliquando per amorem vnitiuum abſque omni cogitatione, deliberationeque relinquendo partem intellectiuam quaſi pediſſequam inferius, & ſine ipſius obſequio conſurgendo ad dilecti vnionem: Et hinc inferunt, quod naturaliter id poteſt fieri, ſed mala illatio: Tum quia Seraph. Doct. loquitur de potentia Dei

Dei ſupernaturali, & extraordinaria, ſecundùm quam ſubleuat amicos ſuos: nam loquendo de actibus ordinariis etiam eminentibus voluntatis in Deum *in Op. de 7. Itiner. æternit. Itiner. 4. diſt. 2.* docet neceſſariò requiri aliquam cognitionem, vel ſaltem illam innatam, quam habet anima in ordine ad Deum, de qua ſuprà pluries egimus.

QVÆSTIO V.

De obiecto voluntatis quodnam ſit.

616. SICVT Intellectus eſt potentia vniuerſalis nullos habens limites tendens vniuerſaliter in quodcunque ens ratione veritatis in ipſo incluſæ: ſic & voluntas debet ei proportionari in tendentia ad quodcunque ens ſub ratione boni: bonum enim, & verum æqualiter ſe habent in ente: Difficultas ergo in hac quæſtione eſt; an obiectum adæquatum voluntatis ſit ens in tota ſua latitudine: an verò ſit ens vt bonum: Et ſi dicatur hoc ſecundum: Quæritur, quænam ſit iſta ratio bonitatis, an ſit omne bonum tam ſenſibile, quàm intelligibile: an ſit intelligibile tantùm: Et cùm bonum aliud ſit abſolutum ſine vllo ordine ad ſubiectum, cui eſt bonum, ſcilicet vel honeſtum, vel conferens, ſcilicet vtile, & delectabile: aliud per reſpectum ad ſubiectum: an voluntatis obiectum ſit bonum abſolutum: an verò cum illo reſpectu, quatenùs eſt ſibi bonum.

PRIMA Opinio eſt communis Scotiſtarum Fabri *diſp. 9. de pænit. cap. 7.* Licheti *lib. 2. diſput. 6. quæſt. 1.* Bargij *lib. 2. diſp. 39.* Cauelli, Vulp. Aliorumque aſſerentium ens in tota ſua latitudine eſſe obiectum adæquatum voluntatis, ſicut eſt intellectus, illud quidem vt amabile, iſtud vt intelligibile.

SECVNDA Opinio communior Aliorum eſt obiectum hoc eſſe ens vniuerſaliter ſumptum, ſed ſub ratione boni: & hæc eſt Opinio Seraph. Doct. D. Thomæ, &c. Pro ſolutione

617. PRIMÒ Notandum, quod potior difficultas in hac Quæſtione, & Sententia communiori eſt explicare, in quonam ſit conſtituta ratio bonitatis entis, ob quam eſt obiectum motiuum voluntatis: Nam D. Thom. *quæſt. 1. & quæſt. 21. de verit. artic. 1.* Suarez *diſp. 10. Metaph. ſect. 1. num. 13. & ſeq.* Durand. Aliique volunt conſiſtere in ratione conuenientiæ, prout eſt tale alteri: obidque & connotare relationem inclinationis aliorum, ſeu coniunctionis aliorum cum tali bono: hinc bonum honeſtum eſt, quod eſt cõueniens naturæ rationali, delectabile, quod eſt conueniens naturæ ſenſibili, ſic etiam id dicitur conueniens alteri, quod eſt ei perfectio, ſic frigus eſt bonum aquæ, quia eſt ei conſentaneum: Alij volunt bonitatem conſiſtere in entitate abſoluta entis, quatenùs in ſe aliquid perfectionis habet: ſic Heruæus, Aliique apud Meldul. *in Met. diſp. 5. num.* 246. Alij volunt conſiſtere in relatione reali conuenientiæ ſuperaddita enti, ſecundùm quam eſt appetibile ab appetitu. De ſenſu Seraph. Doct. valdè eſt incertum ob varia dicta ipſius loquentis de bono: quæ tamen, licèt videantur varia, coincidunt in explicatione rationis obiectiuæ voluntatis, vt mox patebit.

618. Secvndò Notandum ex S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *dub.* 2. *&* *lib.* 1. *diſtinct.* 22. *part.* 1. *artic.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. quod bonum aliud eſt per eſſentiam, aliud per participationem: primum eſt omninò independens, habetque bonitatem per exuberantiam, omnemque plenitudinem à ſe: ſecundum eſt, quod accipit bonitatis partem ab eo, quod eſt per eſſentiam, eſtque omne bonum creatum: & hoc creatum eſt etiam duplex, aliud eſt naturæ, aliud moris: bonum moris eſt differentia actionum liberarum, ſumiturque ex ordinatione ad regulam rectitudinis, & legis Diuinæ: eſtque vel ex genere, vel ex circunſtantia, vel ex peculiari ratione, de quo non eſt in præſenti Sermo: ſed de ipſo agitur in tractatu de actibus humanis in Sacra Theologia, & de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 38. *quaſt.* 1. *&* *diſtinct.* 28. *art.* 2. *quaſt.* 3. *&* *diſtinct.* 35. *dub.* 5. alibique ſæpè: & in hoc ſenſu loquendo de bono naturæ, & de bono moris dixit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 45. *quaſt.* 1. *ad* 2. quod bonum non circumplectitur totum actum voluntatis, cùm poſſit velle oppoſitum, ſcilicet malum in genere moris, ſed tamen ſemper ſub ratione boni: ſic ſe explicat *lib.* 2. *diſtinct.* 41. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad vltim.* *&* *diſt.* 34. *artic.* 1. *quaſt.* 3. alibique ſæpè: & de hoc, vt dictum eſt, hìc non eſt Sermo: Bonum autem naturæ ineſt enti ex ſua propria forma dante eſſe, quæ in ipſo ente non addit nouum eſſe, ſed tantùm relationem, quæ competit cauſæ finali: Sic *lib.* 2. *diſt.* 1. *ſuprà cit.* Et hoc pacto omne ens eſt volibile, & ſubiacet voluntati noſtræ, vt aduertit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 2. Ex quibus ſequitur, quod bonum primò dicit entitatem abſolutam, ſeipſam rationem, ſecundùm quam habet ens omne id, quod competit tali naturæ, vt cibus, quia habet ſaporem, eſt bonus: Secundò importat relationem conuenientiæ vnius rei ad aliam, verbi gratiâ, ſaporis ad cibum, quæ relatio eſt realis, quando bonitas eſt accidentalis ſuperaddita ipſi entitati, vt verbi gratiâ, ſapientia, vel gratia in anima, quæ dant benè eſſe: eſt autem relatio rationis, ſi dicit bonitatem eſſentialem, quia eſt modus intrinſecus entis: Sic ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *dub.* 2. Tertiò importat relationem aptitudinalem ad appetitum, quem habet mouere, & terminare: Voluntas autem habet tendere in bonum non ſolùm ſecundùm qualitatem abſolutam boni ipſius, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 41. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. ſed vt eſt tale bonum, & ſibi conueniens, quatenùs ſcilicet eſt tale per ordinem ad ſubiectum.

Adverte vlteriùs ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 38. *dub.* 4. quod bonum poteſt conſiderari in ratione obiecti, & in ratione finis: primo modò competit ratio appetibilis non ſolùm cauſæ finali, ſed & mediis ſecundùm ſe: ſecundo modo tantùm cauſæ finali: vnde falſum eſt, quod dicunt Thomiſtæ *p.* 2. *quaſt.* 1. *art.* 1. omnem bonitatem mediorum eſſe extrinſecam, quatenùs ſcilicet dicunt ordinem ad finem, id enim falſum eſt, quia, vt ait Seraph. Doct. alia voluntate volo media, alia finem, & voluntas pro ſuo libito (ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *artic.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3.) poteſt velle abſolutè media, ibi quieſcendo, & ea ordinare

uare ad finem : idque patet, quia ſi conferunt ad finem : ergo habent aliquam bonitatem, licèt ordinabilem : His poſitis

619. PRIMA CONCLVSIO: Adæquatum obiectum voluntatis eſt bonum naturæ abſolutum abſque ordine ad ſubiectum, ſeu quatenùs eſt ſibi bonum, vel alteri : Inadæquatum verò, prout importat ordinem ad ſubiectum, vel aliquam qualitatem accidentalem ſuperadditam: Sic S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 14. citat. & diſtinct. 1. cit.* & communior Aliorum : *& lib. 1. diſt. 1. art. 3. quaſt. 2. & ibid. art. 1. quaſt. 2. ad 2.*

PROBATVR prima pars : Bonum eſſentialiter dicit qualitatem abſolutam ſuperadditam rei à propria forma : ſed hæc ratio eſt vniuerſalis adæquans vniuerſalitati potentiæ volitiuæ : potentia enim appetitiua rationalis ſubordinatur cognoſcitiuæ, ſed hæc tendit in quodcunque verum : ergo & voluntas in quodcunque bonum.

PROBATVR ſecundò : Voluntas in ratione potentiæ diſtinguitur à parte rei ab intellectu ex aliàs traditis in prima parte horum librorum de Anima ex S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 3. part. 2. quaſt. 3. & aliis locis :* ergo differt non ſolùm quoad ſuam entitatem, ſed & quoad modum tendendi in obiectum, & quoad diuerſitatem obiecti : potentiæ enim diſtinguuntur penes actus, & obiecta ex aliàs traditis : ſed intellectus tendit in quodcunque verum : ergo voluntas in quodcunque bonum.

PROBATVR Conſequentia, & Confirmatur : Quia intellectus vnitur obiecto per attractionem obiecti in ſe, & voluntas per attractionem voluntatis ad obiectum : amans enim extra ſe exit amando, ait S. Auguſt. ergo.

620. PROBATVR tertiò : Frui eſt proprius, & proportionatus, adæquatuſque actus voluntatis, ergo ad obiectum fruibile tendit, ſed hoc eſt quodcunque bonum : ergo. Tum quia eſt potentia libera : ergo poteſt delectari de quocunque bono, alioquin non poſſet exire niſi in amorem concupiſcentiæ, non verò amicitiæ.

ET hinc dicunt Theologi, quod voluntas poteſt dupliciter amare Deum, vel vt ſummum bonum, & ſummè amabile, & vt ſibi bonum : & hinc etiam remanet probata ſecunda pars Concluſionis : patet enim ex traditis voluntatem poſſe velle bonum vt ſibi conueniens.

OBIICIES primò cum Scotiſtis: Obiectum voluntatis eſſe ens vt ens, non vt bonum : ens enim, & bonum non diſtinguuntur, ſed ſunt idem non ſolùm identicè, ſed etiam ſecundùm communiorem formaliter : ergo non poſſunt conſtituere diuerſa obiecta.

RESPONDET S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 24 part. 1. art. 2. quaſt. 1. ad 3.* Ens, & bonum non diſtinguuntur vllo modo, nego, aliquo modo, concedo : immò formaliter diſtinguuntur ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. art. 3. quaſt. 2. in fine corp.* de quo aliàs *in Metaph.* & dato, quod diſtinguerentur ſolùm ratione, non per hoc ſequitur, quin poſſint conſtituere diuerſa obiecta. Tum quia etiam ens vt ſic ſe habet æqualiter vt materiale ad intellectum, & voluntatem : formalizatur autem per additionem bonitatis, & veritatis.

OBIICIES ſecundò : Nihil poteſt

teſt velle voluntas, niſi ſit præcognitum ab intellectu: ergo ſi intellectus tantùm cognoſcit verum, id etiam erit obiectum voluntatis.

Respondet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 3. *quaſt.* 2. quod iſtæ duæ potentiæ habent quidem idem obiectum materiale cum æquali latitudine vniuerſali: vnde bonum proponitur ab intellectu ipſi voluntati non ſub ratione veri, ſed ſub ratione veri conuenientis, & amabilis, ſeu, vt loquitur S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 39. *dub.* 1. cognoſcitur obiectum bonum, ſed ſub ratione veri, & hoc pacto ſub ratione materialitatis obiecti voluntas ſubordinatur intellectui.

Obicies tertiò contra ſecundam partem Concluſionis: Voluntas apperit bonum ipſum amando: ergo in ipſo delectatur: ergo ſolùm appetit, quod eſt ſibi bonum, alioquin tenderet in obiectum, & in actum, quæ non eſſent ſui perfectiua, quod eſt contra rationem potentiæ: actus enim, & obiectum ſunt perfectiua potentiæ.

Respondetur voluntatem delectari in ſuo actu amoris, ſed vt in medio, per quod amat bonum abſolutum in ſe, & in hoc ſenſu dicitur delectari ſeipſam non abſolutè, ſed per ordinem ad bonum abſolutum.

621. Ex hac Concluſione infertur euidenter voluntatem pro libito poſſe ferri in finem, vel in media, & in obiecta etiam ſenſuum: eſt S. Bonauent. Si enim poteſt in bonum abſolutum, & vniuerſale, ergo poteſt & in quodcunque peculiare: Tum quia id habet ex ſua libertate innata, quod & docet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in fine corp.* vbi probat voluntatem non ſemper deſiderare, quod melius eſt: *& lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. *&* 3. & ratio, quam ibi adducit, eſt, quia voluntas ſola vti poteſt actu ſuo pro libito; vnde ipſa non ſolùm referri poteſt per inclinationem in finem ſuum, ſed habet referre eundem actum pro libito, & ibi quieſcere, vt probatum etiam eſt ſuprà *quaſt.* 2. *&* 3. Sed quia maior difficultas eſt, an poſſit voluntas ferri in malum ſub ratione mali, & in obiectum de ſe indifferens, quod nec eſt bonum, nec malum, & quia actus ipſius ſunt proſequutio, & fuga, an poſſit ferri in bonum actu fugæ, & in malum actu proſequutionis: Hinc.

622. Tertia Conclusio: Voluntas non poteſt ferri in malum vt malum actu proſequutionis, nec in bonum vt bonum actu fugæ, ſed ſemper fertur neceſſariò in bonum: Eſt communis S. Bonauent. Scoti, D. Thom. exceptis Aliquibus paucis cum Nomin. & Fabr. *lib.* 1. *diſput.* 13. *cap.* 7. *& de pœnit. diſp.* 9. *cap.* 8. S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quaſt.* 3. probat voluntatem ſemper ferri etiam in malum, ſed ſub ratione boni, ſaltem ipſi volenti, *& lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quaſt.* 3. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 38. *artic.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. docet, quod nemo aſpiciens ad malum, malum ſaltem deliberatiuè operatur, ſed ſemper ad bonum aſpicitur ſaltem quoad æſtimationem.

Probatur primò à S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 34. *quaſt.* 3. *cit.* Voluntas operatur ſemper ob aliquem finem: ſed bonum, & finis ſunt idem ſecundùm illud axioma D. Dionyſij: Nemo intendens ad malum malum operatur: ergo ſemper tendit in bonum. Tum quia malitia non trahit, ſed retrahit, alioquin voluntas ſibi vellet malum. Tum quia ſi vellet malum

vt

vt malum, id eſſet vel amore amicitiæ, vel concupiſcentiæ: non primò, quia hic tendit tantùm in bonum honeſtum: nec ſecundò, quia malum nullam vtilitatem, vel delectationem habet, & ſi habet aliquam vtilitatem apparentem, ſequitur, quod voluntas vult malum ſub ratione boni.

623. Obiicies primò: Eadem eſt potentia contrariorum: ſic idem viſus in album, & nigrum poteſt: ergo & voluntas, ſed bonum, & malum ſunt contraria: ergo.

Respondetvr diſtinguendo Maiorem: Eadem potentia tendit in obiecta oppoſita materialiter, concedo: formaliter, nego: ſic oculus tendit in album, & nigrum ſub ratione coloris: eodem modo voluntas tendit in malum vel amando illud bonum, vel ipſum reſpuendo vt malum.

Instas: Actus adæquatè complectentes voluntatem ſunt duo, ſcilicet proſequutionis, & reſpuitionis, ſed ille tendit in bonum, iſte in malum: ergo vt in obiectum: non enim reſpuitur bonum, ſed malum vt malum: ergo ſaltem ſub hac ratione malum eſt obiectum.

Confirmatvr: Quia etiam intellectus per aſſenſum amplectitur verum, per diſſenſum falſum, ergo à ſimili, &c.

Respondetvr diſtinguendo Maiorem: Actus voluntatis ſunt duo, ſicut actus ſubordinati, concedo: abſoluti: nego: nam intantùm reſpuitur malum, inquantùm voluntas vult bonum per ſe primò: vnde malum non eſt obiectum voluntatis niſi materialiter, & ſecundariò: Idem eſt dicendum de intellectu reſpectu veri, vel falſi.

Obiicies ſecundò: Poteſt quis peccare ex malitia cognita, vt quis in contemptum Dei, vel in odium Dei: ergo poteſt velle malum, vt malum eſt.

Confirmatvr: Quia poteſt voluntas ſibi præfigere finem præfixum, & merè voluntarium, ſicque præfigere ſibi malum, vt malum eſt: ergo.

Respondet S.D. *lib.2.d.43.art.1. quæſt.3. in corp.* quod quidem aliquis poteſt ex certa malitia, & ſcientia peccare, & odiſſe Deum, ſed tamen ſolùm ſub ratione aliqua boni vel ſibi, vel alteri, verbi gratiâ, odiſſe Deum, quia iuſtus eſt, quia non ſatisfacit ſuæ concupiſcentiæ, quia punit, &c. Et ad id de fine præfixo.

Respondetvr ex doctrina, quam tradit S.Bonauent. *lib.2.diſt.5. artic.1. quæſt.2. in corp. & ad 3. & 4.* negando poſſe voluntatem præfigere ſibi malum, vt malum eſt: vnde ſi quis præfigit ſibi obiectum impoſſibile, verbi gratiâ, eſſe Deum, vel æqualem Deo: tunc non appetit diuinitatem, vel illud impoſſibile, ſed amat illam ſuam fictionem, & in ea ſibi complacet, ſicque ſibi ſatisfacit, &c. Vide S.Bonauent. *lib.1.diſt.1. art.1. quæſt.1. ad 3. & quæſt.3. ad 3. & lib.2.diſt.35.quæſt.1.ad 3.*

Vt autem id intelligatur, aduerte, quod in tali actu malo, quo voluntas circa malitiam verſatur, ſunt duo, ſcilicet id, quod voluntas vult, & ratio ipſa volendi, & appetendi: id, quod vult, certè eſt malum: ratio appetendi eſt aliquod bonum ſaltem apparens à nobis apprehenſum: & eſt id, quod dicit Seraph.Doct. *lib.1. diſt.1.art.1.quæſt.1. ad 1.* quod in bonis volitis ratio ordinationis ſtat ex parte ordinantis, & obiecti ordinati: in malis ſtat tantùm ex parte ordinantis

nantis: qua doctrina ſatisfit pluribus difficultatibus, quæ in hac materia poſſunt occurrere.

Etsi quæras, quænam ſit ratio fundamentalis, quare voluntas ſolùm poteſt in bonum?

Respondetur ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 14. quod quia bonitas eſt ratio diſpoſitiua cauſæ finalis, & quia eſt communicatiua, ideò trahit voluntatem ad ſe: hinc & voluntas transformatur in amatum: Et hinc deficiente bonitate in obiecto non poteſt trahi voluntas.

QVÆSTIO VI.

Explicantur aliqua dubia ſpectantia ad perfectam cognitionem voluntatis.

624. Qværes primò: An voluntas poſſit ferri in indifferens obiectum, ideſt nec ſub ratione boni, nec mali?

Respondetvr, quod indifferentia propriè eſt quid medians inter bonum, & malum moris, non autem in bono naturæ: non enim poteſt dari ens, quod non habeat ſuam bonitatem naturæ: Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 41. *quæſt.* 1. vnde reſpondetur quæſito negatiuè.

Qværes ſecundò: An voluntas poſſit velle impoſſibile?

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt. & in corp.* quod duplex eſt appetitus, alter eſt deliberatiuus, & efficax, ſiue cum eligentia: alter eſt velleitatis, & inefficax: primo modo non vult, nec poteſt velle impoſſibile, cùm ſit tantùm rei vnibilis ſecundùm veritatem, & ob id eſt etiam mediorum: ergo cognitum vt impoſſibile non poteſt ſic appeti: ſecundo modo verò poteſt velle impoſſibile: id enim non eſt velle abſolutè, ſed conditionatè, vt patet in infirmo deſperato, qui vult ſanitatem, ſed inefficaciter, cùm ſciat id eſſe impoſſibile: & ſi quis deſiderat volare ſicut hirundinem, quæ conditio non ſtat ex parte volentis, ſed ex parte obiecti, per quam conditionem ponitur tale bonum in ſtatu conditionato, tuncque in tali actu adeſt complacentia. Et ad hunc modum volendi reducuntur quædam delectationes peccaminoſæ, quæ appellantur moroſæ, licèt conditionatæ ſint, in quibus peccatum ineſt ratione complacentiæ peccaminoſæ de tali actu, vel obiecto.

Dices: Impoſſibile vt tale cognitum nec eſt ens reale in ſe, neque putatum tale: ergo nec bonum reale, nec apparens: ergo nec volibile: Sic arguunt Vaſq. *part.* 2. *diſp.* 42. *cap.* 4. & *diſp.* 43. *cap.* 3. Valentia, Aluarez *in part.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. cum D. Thoma.

Respondetvr, quod impoſſibile eſt duplex, aliud ex ſuppoſitione, vt ſi haberem alas, vellem volare, eſtque velleitas conditionata ex parte obiecti, de qua dictum eſt ſuprà, aliud eſt impoſſibile abſolutum, & vt tale cognitum, vt quod creatura ſit Deus infinitus: De primo non currit obiectio, vt dictum eſt, nam certum eſt poſſe contritum velle tale impoſſibile, verbi gratiâ, peccatum nunquam extitiſſe, quæ voluntas eſt inefficax: de quo S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 17. *p.* 1. *art.* 2. *q.* 1. *in corp.* & *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & 5.

&

& in hac velleitas, ſeu, *ly vellem*, ſignificat voluntatem, & complacentiam, quæ de præſenti ineſt in voluntate, & ſimul rem habentem eſſe conditionatum: Sed difficultas eſt de ſecundo impoſſibili, quod negant Thomiſtæ citati: at Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 5. art. 1. quæſt. 2. in corp. & ad 3. & 4.* dicit, quod tale impoſſibile poteſt appeti voluntate inefficaci, ita quod tamen voluntas non feratur in obiectum ſecundùm eſſe reale, vel apparens, ſed fertur potiùs in fictionem factam ab intellectu, in qua delectatur voluntas: & hæc eſt illa bonitas, quam appellant Scotiſtæ præfixam, & præſtitutam, &c. & per hoc Reſpondetur obiectioni factæ.

625. QVÆRES tertiò: An voluntas poſſit præſcindere à ratione finis, & medij, producereque actum neutrum, qui neç ſit volitionis, nec reſpuitionis?

NEGANT Thomiſtæ: Affirmant Scotus, & Scotiſtæ apud Meldul. *diſput. 7. num.* 111. idemque aſſerit Seraph. Doct. qui *lib. 1. diſt. 46. art. 1. quæſt. 2.* docet dari triplicem actum, ſcilicet velle, nolle, & non velle: idem & *lib. 1. diſt. 6. dub. 3.* vbi docet, quod nolle negat abſolutè actum: eſt enim negatio, ſeu ſuſpenſio actus; & non velle eſt actus poſitiuus ſimul negatiuus: Idem & *lib. 2. diſtinct. 24. part. 1. dub. 2.* Ratio eſt, quia ſicut intellectus poteſt proponere bonum aliquod præſcindendo à ratione medij, & finis, ſicque non vt amabile propter ſe, vel propter aliud: ſic & voluntas poteſt illud velle ſuſpendendo actum tendentiæ ad rationem, quo eſt, & quod eſt, ſcilicet vel medij, vel vt finis: Id enim habet voluntas ratione dominij (vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 25. part. 1. art. 1. quæſt. 3. & diſtinct. 34. art. 1. quæſt. 2.*) quod habet ſuper actum ſuum, & ſuper obiectum: vnde in tali caſu obiectum habet rationem quidem obiecti amabilis, ſed non medij, nec finis: & per hanc diſtinctionem ſoluitur illa obiectio ſumpta ex Ariſt. dicente omnem volitionem eſſe vel propter ſe, vel propter aliud: nam id eſt verum ordinariè loquendo, & de volitione boni, vt medij, vel vt finis.

626. QVÆRES quartò: An ab obiecto reſultet aliquid ipſi voluntati, ita quod fiat vel bona, vel mala?

RESPONDET Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 38. art. 1. quæſt. 1. & diſt. 39. dub. 1.* affirmatiuè: Ratio ſumitur ex parte potentiæ, & ex parte obiecti: ex parte potentiæ, quia voluntas non ſolùm conformatur obiecto, ſicut & intellectus, ſed & in ipſum transformatur ob vim vnitiuam: ex parte obiecti verò, quia obiectum denominat potentiam: vnde licèt intellectus dicatur verus per conformitatem ad obiectum, non tamen dicitur bonus, licèt cognoſcat bonum ob carentiam transformationis: vnde voluntas dicitur iuſta, iniuſta, &c. Ad hoc autem, vt reſultet talis denominatio bonitatis in voluntate, exigitur duplex bonitas in fine, ſcilicet ex parte obiecti, ſeu finis, & ex parte ordinationis: Ratione obiecti, ſeu finis requiritur, vt finis ſub tali ratione, quo appetitur, ſit bonus, & ex parte ordinationis, vt ſcilicet ſit idoneitas in illo obiecto ad rectam ordinationem actualem, nempè vt actus tranſeat ſuper materiam debitam, & ordinabilem,

& regulabilem ſecundùm rectam rationem : ſic fornicationis actus nunquam poteſt eſſe bonus ob defectum talis ordinabilitatis : Vide S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *& lib.* 2. *diſtinct.* 38. *&* 39. *citat.* ſed de hac materia agitur fuse in tract. de actibus humanis in Theologia.

617. Qværes quintò : Quomodò concurrat obiectum ad actus voluntatis ?

Aliqvi apud Scotum *lib.* 4. *diſt.* 25. dicunt obiectum cognitum, ſeu eius cognitionem eſſe cauſam totalem actuum voluntatis, hancque merè paſſiuè ſe habere, quæ tamen eſt parùm tuta in fide, cùm per Concilia, & Authoritates S. Scripturæ, & SS. PP. habeamus voluntatem verè agere, & ſuos actus producere, nec merè paſſiuè ſe habere.

Alia Opinio eſt Nomin. Dur. Caiet. *part.* 1. *quæſt.* 80. *art.* 2. dicentium cognitionem concurrere ad actus voluntatis, non vt quod, ſed vt quo, quatenùs ſcilicet, (vt ait Bannez *part.* 1. *ibid. art.* 1. *dub.* 2.) cognitio vt ratio formalis ponit voluntatem in actu primo, vt poſſit producere volitionem eo modo, quo ſpecies intelligibilis ponit intellectum in actu primo.

Commvnis, & vera Opinio eſt voluntatem eſſe cauſam totalem ſuorum actuum, intellectumque nihil efficienter facere ad productionem actuum voluntatis, niſi oſtendendo obiectum tanquam conditionem ſine qua non. Et hinc

Respondetvr obiectum non concurrere cum voluntate niſi excitatiuè : Ratio autem eſt, quia intellectus ſe habet tantùm vt conditio ſine qua non : ergo nec obiectum oſtenſum voluntati concurrit Phyſicè cum ea. Tum quia finis, ſeu obiectum cognitum mouet voluntatem tantùm excitando ipſam intentionaliter, non verò Phyſicè, & realiter. Tum quia datâ quacunque motione facta ab intellectu, adhuc voluntas eſt libera, & poteſt exire, vel non exire in actum, ergo.

Dices : Intellectus actiuè determinatur ad cognitionem per ſpeciem obiecti impreſſam : ergo & voluntas per obiectum ab intellectu repræſentatum : requiritur enim propoſitio obiecti facta ab intellectu, ad hoc vt in ipſum tendat voluntas.

Respondetvr negando paritatem : ratio eſt, quia cognitio eſt formalis ſimilitudo obiecti, quam habet præſertim ex Phyſico concurſu obiecti, non ſic in amore, & volitione : non enim eſt imago, & ſimilitudo obiecti, ſed potiùs pondus in illud totaliter à voluntate procedens.

Dices : Per ſpeciem impreſſam intellectus actiuè determinatur ad cognitionem, & per cognitionem voluntas determinatur ad amorem huius obiecti : ergo currit paritas.

Respondetvr iterum negando paritatem : nam ſpecies impreſſa neceſſaria eſt, adhoc vt intellectus intelligat eo, quia ipſa ſpecies non eſt formalis expreſſio obiecti, ſed tantùm virtualis, ideóque actiuè concurrit cum intellectu ad expreſſionem formalem obiecti : at cognitio obiecti neceſſaria ad volitionem eſt formalis manifeſtatio obiecti, quæ ſufficit, adhoc vt voluntas ſeipſam determinet ad tale, vel tale obiectum formaliter manifeſtatum.

618. Qværes Sextò : De actibus voluntatis, quot, & quinam ſint ?

Breviter,

Breviter reſpondetur primo, tres eſſe primarios actus voluntatis correſpondentes tribus actibus intellectus: Primus eſt ſimplex cōplacentia, vel diſplicentia obiecti, & hæc correſpondet ſimplici apprehenſioni: Secundus eſt efficax complacentia efficaciter intendens in obiectum illud volendo, vel reſpuendo, correſpondetque iudicio: Tertius eſt electio mediorum, quando vult media propter finem, & hic correſpondet diſcurſui: & ad hos tres reducuntur cæteri actus voluntatis, ſcilicet, amor, deſiderium, ſpes, gaudium, timor, voluptas, ira, &c. ſed præcipui ſunt volitio, fruitio, intentio, electio, & imperium.

Volitio eſt actus voluntatis circa finem abſolutè ſpectatum.

Frvitio eſt actus, quo quietatur in fine volito.

Intentio eſt tendentia in finem, prout in ipſum per media perueniri poteſt.

Electio eſt actus, quo ſe voluntas applicat ad media propter finem.

Imperivm eſt actus reflexiuus voluntatis, quo dominatur ſibi ipſi, & aliis: ſibi ipſi enim imperat producendo actus ſuos, quos quandò, & quomodò vult: cæteris autem potentiis imperat, & hoc vel directè, vel indirectè: directè appetitui ſenſitiuo conſulendo, attrahendo, excitando: Item & intellectui ipſum inducendo ad operandum circa hoc, vel illud obiectum: Item & potentiæ loco motiuæ, quæ ſubeſt voluntati: aliqui enim motus non ipſi ſubduntur, vt motus arteriarum, & ſimilium, ſicut nec potentia vegetatiua, niſi indirectè, & per accidens: de quibus vide Meldulam *diſputatione 7. quaſt. 7. artic. 2.* vbi fusè agit de hac materia.

QVÆSTIO VII.

An in Voluntate dentur habitus: vbi aliqua tradentur ſpectantia ad hanc materiam de habitibus in communi, & in particulari.

629. Tractatio de habitibus ab Aliis traditur vel in fine Logicæ: vel in Metaphyſica: à Nobis in hac quæſtione diſcutienda eſt in hoc tractatu de voluntate eo, quia à Multis negatur in voluntate, & cæteris potentiis rationalibus dari habitus: Vnde hæc quæſtio proponitur ad explicandam perfectiùs naturam, & capacitatem voluntatis, tum etiam intellectus: Aduerte tamen hîc, quod nomine habitus non ſumitur prima ſpecies qualitatis præcisè, de qua in Logica egimus, ſed nomine habitus hîc intelligitur quædam qualitas diſponens potentiam, & ſubiectum ad agendum meliùs, & perfectiùs, non quod dans potentiæ ſimpliciter agere, qua ratione ſpecies obiecti multoties nomine habitus venit: ſed quæ dat meliùs agere, &c. de qua S. Bonauent. *lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. quaſt. 3. & lib. 2. diſt. 25. part. 1. art. 1. quaſt. 5.* alibique ſæpè: Hinc

Prima Opinio negat dari habitus in omnibus potentiis, iſtique ſunt diuiſi inter ſe: nam Aliqui eos negant ſolùm in voluntate: Alij in intellectu, ſed volunt ſeipſis poſſe cum tota facilitate exire in actum: Alij denegant eos potentiis tam co-

gnitiuis, quàm appetitiuis: Alij negant eos circa prima principia, & euidentes Concluſiones: Alij circa res probabiles, & obſcuras.

Secunda Opinio denegat habitus tantùm potentiis ſenſitiuis externis, & vegetatiuis: in reliquis autem admittit habitus: & hæc eſt Opinio Seraph. Doct. *infrà cit.* Scoti, & Plurium Aliorum. Pro ſolutione quæſtionis

630. Primò Notandum, quod hoc nomen habitus eſt æquiuocum, dicitur enim ab habere: vnde ſumptus habitus communiſſimè ſtat pro quacunque re alicui ſuperaddita, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue quantitas, ſiue qualitas, ſiue relatio, ſiue quodcunque aliud: ſecundò minùs communiter ſumitur pro qualitate afficiente ſubiectum, ſiue det ſimpliciter agere, ſiue det facilitatem: & hoc pacto intellectus, voluntas, & quæcunque alia potentia animæ dicitur habitus: Item & ſpecies, & lumen gloriæ in intellectu dicuntur habitus, quia dant agere cognitiuo, & repræſentatiuo modo: tertiò pro perfectione intrinſeca rei, in quo ſenſu dicitur à priuatione ad habitum non dari regreſſum: quartò ſumitur habitus propriè pro qualitate ſupperaddita dante benè, & faciliter agere: vnde illa potentia dicitur capax talium habituum, quæ licèt habeat potentiam ſimpliciter ad agendum, tamen eſt capax maioris intenſionis, vel facilitatis, promptitudiniſque ad agendum, & hoc vltimo modo habitus ſumitur propriè: Vt autem intelligatur, in quonam conſiſtat talis ratio habitus ſuperadditi

631. Secundò Notandum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 25. part. 1. art. 1. quæſt. 5. in corp.* quod potentia tribus modis poteſt intelligi ſe habere in ordine ad actum: Primò, quatenùs eſt ſeipſa facilis ad ſuas operationes, quo pacto mens dicitur nata ad meminendum ſui, vel intelligendum ſe: Secundò, quatenùs ſeipſa potentia eſt facilis ad exeundum in actum, ſed non ſe ſola, ſed cum alia potentia, vt eſt in duobus trahentibus nauim, tunc potentia vnius reddit facilem potentiam alterius abſque eo, quod ſuperaddatur noua habilitas, ſeu virtus potentiæ: ſic & liberum arbitrium dicit voluntatem aſſociatam rationi, ſeu arbitrium aſſociatum voluntati: Tertiò potentia dicitur facilis ad actum per aliquid de nouo receptum in ſe: Primo modo habitus non ſuperaddit aliquid diuerſum reale potentiæ, ſed ipſa potentia ſeipſa dicitur eſſe habituata, & habilitata: Secundo modo nihil abſoluti addit, ſed ſolùm coniunctionem cum alia potentia: Tertio modo ſupperaddit aliquam qualitatem accidentalem realiter diſtinctam, quæ non tribuit poſſe agere, ſed poſſe faciliter agere: Ad hoc autem, vt potentia ſit receptiua talium habituum, requiritur (ait doctiſſimus Morandus tract. de habitibus *quæſt. 2.*) primò, quod vt potentia, & habitus realiter diſtinguantur: ſecundò, vt potentia poſſit determinari ad plura, quod enim eſt incapax habitus, ſemper eodem modo ſe habet in agendo: tertiò, quod habitus determinat potentiam indeterminatam ad benè, vel malè aliquid faciendum.

Tertiò Notandum, quod eſt maxima quæſtio, an habitus talis concurrat effectiuè, an tantùm diſpoſitiuè cum potentia ad actus: Durandus negat hanc actiuitatem habituum:

Digitized by Google

bitum ſic *lib.* 3. *diſput.* 23. *quaſt.* 2. 3. *&* 4. Communis D. Bonau. D. Thom. Scoti eſt oppoſita, ſed tamen ſunt diuiſi inter ſe: nam Aliqui admittunt habitus concurrere tantùm ad aliquem mòdum actus. Alij ad ſubſtantiam actus, ſed tamen minùs intenſi: Communior eſt concurrere ad ſubſtantiam totalem actus cuiuſcunque. His poſitis

632. Prima Conclvsio: Habitus eſt qualitas permanens de ſe ſtabilis in ſubiecto per ſe primo ordinata ad operationem non tribuens primam facultatem operandi, ſed ordinans illam, & facilitans: Eſt communior, & infertur ex Ariſt. 2. *Ethic. cap.* 5. *&* 6. eſt & S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 3. vbi docet potentiam eſſe principium operandi: habitum diſpoſitionem faciliter operandi: Sic & clariùs *lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 1. *quaſt.* 1. *&* *lib.* 2. *diſt.* 28. *dub.* 1.

Dicitvr (*qualitas*) loco generis, quia per habitum potentia redditur qualis, ſiue qualificata per nouam formam: Dicitur (*de ſe ſtabilis*) vt diſtinguatur ab actibus potentiarum, qui non permanent vt habitus: Dicitur (*per ſe primo ordinata ad operationem*) vt excludantur habitus, qui non ſunt per ſe primo ordinati ad operandum, ſed tantùm ad perficiendum ſubiectum, vt ſanitas, pulchritudo: vnde potiùs merentur nomen qualitatis paſſibilis: Dicitur (*non tribuens primam facultatem operandi, ſed illam ordinans, & diſponens*) eo quia habitus qualitas ſupponit in potentia potentiam operandi radicalem, ſed tantùm diſponunt, & facilitant, vel determinant potentiam ad operandum.

633. Secvnda Conclvsio: Potentiæ omnes rationales, & ſenſitiuæ internæ ſiue in hominibus, ſiue in brutis ſunt habituabiles in ordine ad quodcunque obiectum: Eſt Scoti *lib.* 3. *diſtinct.* 33. & Seraph. Doct. qui *lib.* 3. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 1. ſupponit habitus diuidi per affectiuam, & cognitiuam: vnde alij ſunt ſpectantes ad appetitum: alij ad potentias cognitiuas, & *lib.* 3. *diſt.* 33. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 4. clarè docet acquiri habitum tum in parte rationali, tum in ſenſibili, & *lib.* 3. *diſt.* 6. *dub.* 3. docet, quod habitus dicitur ab habere, & hoc eſt vel interiùs, vel exteriùs, vel partim interiùs, partim exteriùs: ſi interiùs omninò, ſic ſunt habitus animæ, vt ſcientia, & diſciplina: ſi exteriùs omninò, ſic ſunt omninò exteriora applicata corpori, ſi vtroque modo, ſic dicitur alius alio validior, & fortior, hoc tertio modo ſpectat ad qualitatem ſecundæ ſpeciei *ex lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in corp.* habitus ſecundo modo ſpectat ad habitum vltimum prædicamentum: habitus verò primo modo eſt omninò interiùs, & dicit ordinem ſubſtantiæ ad operationem: & hoc tertio modo eſt habitus, de quo hîc loquimur: vnde patet Seraph. Doct. admittere habitus in animæ potentiis tum cognitiuis, tum appetitiuis: & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 1. ait, habitus eſt, quo potentia facilis eſt in actum: & hoc tribus modis, vel ab innata diſpoſitione, vel à potentiæ origine, vel ab acquiſitione, hoſque competere & potentiæ appetitiuæ, & cognitiuæ certum eſt: Idem & *lib.* 4. *diſtinct.* 4. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 2. *per totam*: *&* *lib.* 2. *diſt.* 23. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.* docet, quod Adam in ſtatu innocentiæ poterat proficere in cognitione

gnitione quantum ad maiorem habilitationem, quam acquirere poterat ex frequenti conſideratione eorum, quæ priùs nouerat per habitum innatum: licèt enim non haberet tarditatem hebetudinis per aggrauationem corporis mortalis, habebat tamen ſpiritus eius quandam minorem velocitatem per vegetationem corporis animalis.

PROBATVR autem à poſteriori: Quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.*27. *art.*1. *quæſt.* 2. *arg.* 2. habitus naturales acquiruntur per actus multiplicatos, ſiue per aſſuefactionem: Sic & *in Pſal.* 118. *cap.*7. *verſ.* 6. & *lib.*2. *diſt.* 28. *dub.*1. & *lib.*3. *diſt.*33. *art.*1. *quæſt.* 5. *ad* 4. habitus dat faciliter operari: ergo in illa potentia, quæ eſt capax acquiſitionis talis facilitatis, datur habitus: ſed omnes potentiæ internæ ſunt huiuſmodi: ergo.

PROBATVR Minor ex continua experientia: videmus enim in his potentiis acquiri facilitatem operandi ex aſſuefactione, & frequentatione actuum: Patet id in voluntate, & in intellectu: dum enim aſſueſiunt per multiplicatos actus, etiam faciliùs, & intenſiùs operamur: deinde in parte ſenſitiua experimur, dum in rebus ſenſibilibus ſæpiùs vacamus magna difficultate ab ipſis retrahi, & magna facilitate illa proſequi: Idque etiam patet in Brutis, quæ vſu continuo diſciplinantur, & operationes perfectiores producunt.

634. TERTIA CONCLVSIO: Potentiæ vegetatiuæ, & ſenſitiuæ externæ non ſunt capaces habitus: Eſt communis: Ratio eſt, quia iſtæ ſunt ſummè ad vnum determinatæ: Tum quia ex vſu potiùs debilitantur, quàm perficiantur; ergo.

DE potentia verò Motiua, an ſit capax habitus, vtraque pars eſt probabilis, affirmatiua quidem, quia ex vſu faciliùs quis, & velociùs mouetur: Item & negatiua probabilior tamen, quia, vt dicit Scotus apud Meldul. *diſp.*3. *num.*15. nulla qualitas datur, quæ inclinet ad omnem differentiam poſitionis in motu, & ad omnem locum: diſponit enim, & determinat potentiam ad vnum: ergo nec in potentia motiua, quæ eſt ad omnem locum: Vnde ad id, quod obiicitur de aſſuefactione ad motum, & ad conſimiles operationes, vt in ſcribendo, & in cythædo.

RESPONDETVR duplex impedimentum ex parte corporis: vnum eſt in iuncturis, & organis membrorum, & neruis, qui magis flexibiles fiunt: alterum eſt ex parte corporis: ex motu enim diſſipantur humores craſſi ſegnem hominem facientes: Addimus hos habitus ad quinque capita reduci, ſuntque ars, ſcientia, intellectus, ſapientia, & prudentia.

OBIICIES primò cum Serbellon. non dari habitus in voluntate: ſi enim datur, aut producitur per primum actum, vel per plures: ſed neutrum: ergo.

PROBATVR Minor: non per primum, quia fit ex frequentatis actibus: nec per ſecundum, quia vel producitur totaliter per plures actus ſolùm: vel partialiter per omnes, ita vt admittat intenſionem graduum, & ſecundùm primum producatur à priori actu: in ſecundo gradu producatur à ſecundo gradu, & ſic deinceps: ſed primum non poteſt dici in habitibus virtutum ſupernaturalium moralium, ſiue etiam virtutum acquiſitarum moralium, cùm ad perfectam ipſarum acquiſitionem

requira

requiratur auxilium ſupernaturale ſecundùm communem Theologorum, cùm debeant ſe extendere ad ardua quæque ſuperanda: nec ſecundum poteſt dici, ſcilicet per plures actus poſſe produci, ſcilicet nec totaliter, quia actus priores non exiſtentes non poſſunt cum ſequentibus producere talem habitum, cauſa enim non exiſtens non poteſt producere aliquid: item nec partialiter, quia actus præcedens quemcunque habitum eſt difficilior eodem habitu, ſeu gradu, quia facilitas illa, quæ producitur per actum, non poteſt eſſe ad eundem actum, ſed ad ſubſequentem: ergo non poteſt eſſe cauſa productiua illius facilitatis, cùm ſit perfectior.

635. Respondet Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 33. art. 1. quaſt. 5. ad 4.* quod habitus totalis producitur à pluribus actibus, & licèt prima operatio tranſeat quantum ad actum, manet tamen quantum ad effectum, qui effectus, licèt non mereatur nomen habitus, vel diſpoſitionis, adiuuatur tamen à ſequentibus creſcens gradualiter, ita quod reſultet in habitum: ſicut videmus vnam guttam non cauare lapidem, ſed frequentem ſtillationem id facere.

Serbellon. *diſputat. 3. de an. quaſt. 3. artic. 4.* facit multas inſtantias, quæ tamen facilè ſoluuntur per dicta ex Seraph. Doct. nam per actum producitur aliqua diſpoſitio, quæ ſimul concurrens cum nouo actu adiuuatur ad augendum habitum, & ipſum complendum: actus enim ſunt cauſa æquiuoca habitus, & obid actus etiam remiſſior: non enim eſt neceſſe, vt actus ſint ſimiles in gradibus, ſed ſufficit in natura.

Obiicies ſecundò neque dari in intellectu: Intellectus eſt ſibi indiſtans, & præſens: ergo ſemper eſt paratus ad exeundum in proprios actus, tum ad cognitionem ſui, ſuorum actuum, & primorum principiorum, ad quæ eſt ſummè determinatus.

Respondetvr ex Seraphico Doct. *lib. 4. diſtinct. 4. citat & lib. 2. diſtinct. 39. art. 2. quaſt. 1.* dari in intellectu ad iſta cognoſcenda habitum innatum ſuperadditum, qui tamen eſt imperfectus, & obid per actus frequentatos perficitur ſemper.

Obiicies tertiò: Bruta non habent dominium libertatis: ergo nec habitus.

Probatvr Conſequentia: Quia habitus ſubiacent imperio voluntatis, ipſis enim vtimur, cùm volumus: ergo.

Respondetvr concedendo totum de habitibus humanis: negando de omnibus.

636. Qvarta Conclvsio: Habitus effectiuè concurrunt tanquam cauſa partialis ad actus ſubſtantiam totam: Eſt S. Bonauent. *loc. ſuprà citat.* qui ſemper in hoc eſt firmus, quod habitus virtutum concurrant cum potentia ad actus ſuos, & per iſtos diuerſificantur per prius, & inde per obiecta, quod aliàs à nobis expenditur: de quo vide, quæ tradita ſunt à nobis ex Seraph. Doct. in Logica *part. 3. num. 628.* Item & Scoti *lib. 1. diſtinct. 17. aliiſque locis* apud Meldulam *diſputatione 3. num. 39.*

Probatvr ex traditis: Quia proprium habitus eſt tribuere potentiæ expeditè, faciliter, & perfectiùs agere: ſed id importat actiuitatem,

Digitized by Google

uitatem, nec poteſt fieri ſine actiuitate: ergo.

RESPONDENT effectum habitus eſſe tantùm diſponere ſubiectum per informationem.

CONTRA: Habitus informando potentiam vel auget eius virtutem, vel non: ſi ſecundum: ergo eodem modo ſe habet potentia, ſiue ſit habituata, ſiue non, quod eſt patenter falſum, cùm actum diuerſum producat, dum eſt habituata: ſi primum: ergo non ſe habet ſolùm in genere cauſæ formalis, verum etiam cauſæ efficientis coagendo ſimul cum potentia: Et hinc Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 26. art. 1. quæſt. 6.* docet habitum gratiæ non ſolùm informare animam, ſed efficienter cum ipſa concurrere ad actus perfectiores.

OBIICIES: Vnius actionis vna eſt potentia: vnitas enim per ſe effectus exigit vnitatem formalem per ſe cauſæ, ſed ex habitu, & potentia fit vnum per accidens: ergo non poſſunt ſimul coagere ad vnum effectum.

RESPONDETVR ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 24. part. 2. quæſt. 4. ad 4.* quod licèt actus ſit ſimplex, tamen ad ipſum poſſunt concurrere plures cauſæ ſubordinatæ, vt euenit in caſu noſtro: idque patet in concurſu cauſæ primæ, & ſecundæ ita, quod ad tantam intenſionem, vel facilitatem ambæ cauſæ concurrunt, nec vna ſine alia, &c. licèt potentia ſit principalior.

ET hæc ſufficiant de habitibus: plura enim tradentur agendo de actibus humanis in Sacra Theologia.

Digitized by Google

TRACTATVS IV.

De Anima Separata.

LICET plura in ſuperioribus tradita à nobis fuerint, quæ explicant ex parte ſtatum animæ ſeparatæ: tamen quia cognitio ipſius eſt apprimè neceſſaria, & vtilis: Hinc aliqua ad integritatem huius materiæ hîc ſubiiciemus, primò reſpicientia ipſius ſtatus: ſecundò ipſius operationes.

QVÆSTIO PRIMA.

De Statu animæ ſeparatæ, an ſit violenter à corpore ſeparata.

637. DVPLICEM ſenſum poteſt habere hæc quæſtio, nempè an violenter ſeparetur in fieri à corpore: ſecundò an poſt ſeparationem remaneat in ſtatu violento: Ratio dubitandi eſt, quia cùm eius vnibilitas ad corpus ſit ratio formalis diſtinctiua animæ, videtur, quod cùm retineat inclinationem perpetuam ad talem vnionem, & hinc violenter ſtet ſeparata.

ET quoad primam partem certum eſt actu ſeparari animam violenter à corpore: Ratio eſt, quia, vt notat Seraph. Doct. anima, cùm ſit forma corporis (idque eſt de fide) etiam naturalem inclinationem habet ad corpus: & *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 3. ergo ſeparatur violenter: violentum enim eſt contra inclinationem naturalem.

CONFIRMATVR ex iis, quæ tradit idem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 43. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& lib.* 2. *diſtinct.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 1. quia anima conſeruatur in corpore ex principiis naturalibus, & mors introducitur per qualitates contrarias deſtruentes ipſum compoſitum: ergo violenter operantur.

OBIICIES materiam non ſeparari à forma cum violentia; ergo nec anima.

RESPONDETVR primò negando antecedens: ſecundò tranſeat antecedens, & negando Conſequentiam, & paritatem: Ratio diſparitatis eſt, quia materia indifferenter reſpicit omnem formam, non ſic anima, quia retinet inclinationem perpetuam ad tale corpus: ſic S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 44. *art.* 2. *quæſt.* 1.

DIFFICVLTAS ſola reducitur ad

ad ſtatum animæ iam ſeparatæ, nempè an acquirat nouum exiſtendi modum, quem non habebat vnita corpori: & deinde an ſit in ſtatu violento.

Aliqvi cum Caiet. 3. *part. q.* 6. *art.* 3. dicunt acquirere nouum modum conſimilem ferè Angelorum ſtatui: vnde poteſt dici ſemiperſona, & ſubſiſtens per ſe.

Et quoad ſecundam partem: Aliqui docent animam ſeparatam eſſe in ſtatu violento: Alij ſtatum animæ in corpore eſſe illi violentum in ſtatu ſeparationis: poſt verò eſſe illi naturalem: Sic Auicen. Plato, &c. Alij docent vtrumque ſtatum eſſe illi connaturalem: Sic Suarez, ſed magis connaturalem, dum eſt in corpore.

S. Doct. ſuſtinet animam ſecundùm ſe ratione ſeparationis non acquirere nouum modum, ſed tantùm quoddam benè eſſe, ſi glorificatur, nec ſtatum ſeparationis eſſe illi violentum, ſed naturalem, licèt magis naturalem ſtatum vnionis cum corpore. Pro ſolutione

Primò Notandum, quod anima rationalis per hoc differt à cæteris animabus, & formis, quod cæteræ habent aliquam dependentiam à corpore ſiue in eſſe, & fieri, ſiue in operari: ſic *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. at anima rationalis eſt independens omninò à corpore eo, quod eſt per ſe exiſtens, & indiuidua, non verò eſt perſona: quia, vt ait Seraph Doct. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 3. ei deficit incommunicabilitas: hinc ſequitur in ſtatu ſeparationis non indigere novo modo, cùm de ſe ſit exiſtens, & ſubſiſtens, ſicut erat priùs in corpore.

Secvndò Notandum, quod naturalitas non conſiſtit in indiuiſibili: nam ſubiectum magis, vel minùs poteſt in aliquid inclinare.

Tertiò Notandum, quod anima poteſt comparari cum corpore vel mortali, vel immortali: His poſitis

638. Prima Conclvsio: Anima in ſtatu ſeparationis non recipit ſecundùm ſe nouum modum exiſtendi: Eſt S.Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 21. *artic.* 2. *quæſt.* 1. vbi probat animam Chriſti ſtatim poſt ſeparationem redditam fuiſſe impaſſibilem non per aliquid ipſi datum de nouo, ſed per ablationem paſſibilitatis: ergo ſi ad impaſſibilitatem nihil de nouo eſt neceſſarium, multò minùs ad exiſtendum per ſe, cùm id habeat ex ſui natura.

Dices: Anima in ſtatu ſeparationis eſt eiuſdem rationis cum Angelis: ergo acquirit nouum modum: Antecedens patet ex rationalitate communi vtrique.

Respondetvr negando antecedens, vt ſuprà in primò tractatu huius tertiæ partis probatum fuit.

639. Secvnda Conclvsio: Anima rationalis in ſtatu ſeparationis non eſt in ſtatu violento: Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad vlt.* & *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *q.* 3.

Probatvr: Quia ſeparata nihil entitatis, vel perfectionis amittit. Tum quia eſt independens à corpore: & licèt includat vnibilitatem ad corpus, talis aptitudo tamen nihil violenti ipſi importat, cùm in ſtatu mortali dicat ordinem ad corpus mortale, in ſtatu futuro ad corpus immortale.

Addit tamen Seraph. Doct. *lib.* 3. *citat.* in anima ſeparata adeſſe alicualem

Digitized by Google

qualem imperfectionem ob inclinationem, quam habet ad ſuum corpus, quæ tamen non ponit eam in ſtatu violento: ſic etiam materia habet naturalem inclinationem ad formam: attamen ſi illa priuatur, non ob id dicitur eſſe in ſtatu violento, cùm habeat id, quod ad ſuam entitatem requiritur.

Dices: Separatur anima violenter à corpore: ergo eſt in ſtatu violento: quod enim conſequitur à principio violento, eſt violentum.

Respondetur concedendo antecedens, & negando Conſequentiam, idque ratione mutationis ſtatus, in quo ſtatu habet, quicquid ſpectat ad ſuam integram naturam: vnde in tali ſtatu debetur ei ſeparatio à corpore, obidque eſt ei connaturalis: habet enim ſuas proprias operationes integras in ſtatu ſeparationis.

Quæres: an anima inclinet ad corpus mortale: an ad immortale?

Respondetur ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in fine* inclinare ad corpus immortale ex eo, quod ordinatur ad beatitudinem.

QVÆSTIO II.

Quid amittat anima ſeparata, & quid retineat ſpectans ad cognitionem, & modum cognoſcendi.

640. Seraph. Doct. pertractat hanc quæſtionem *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. hinc ex ipſius doctrina ſit.

Prima Conclvsio: In anima ſeparata remanent omnes potentiæ ipſius ſiue rationales, ſiue ſenſitiuæ.

Probatvr: Quia ſunt cum ipſa realiter identificatæ: ergo: Antecedens aliàs probatum fuit.

641. Secvnda Conclvsio: Anima ſeparata non retinet potentias ſenſitiuas quoad vſum, ſed omninò ſunt otioſæ: Eſt S. Bonauent. *citat.* & patet, quia illæ potentiæ operantur dependenter ab organo ex aliàs traditis: ergo cùm in anima ſeparata non ſint organa, &c. nec ipſæ habent aliquem vſum.

642. Tertia Conclvsio: Anima ſeparata per potentiam intellectiuam exercet omnes actus vitales, quos mediis potentiis ſenſitiuis exercebat in corpore: vnde recipit ſpecies ſingularium, imaginatur, &c. ſed perfectiori modo, id eſt intellectiuo. Ratio Seraphici Doctoris eſt, quia eſt in ipſa, quo eſt fieri, & quo eſt facere, ſcilicet materia, & forma, ideò habet potentiam receptiuam, & actiuam.

Dices cum Thomiſtis, non adeſſe proportionem inter potentiam intellectiuam, & phantaſma: ergo non poteſt recipere illud.

Respondetur negando antecedens: eſt enim ſuperior cuicunque obiecto, & habet vim receptiuam, intellectumque agentem depurantem, ſicut prius, &c. Tum quia, vt ait Seraph. Doct. ſpecies habent aliquale eſſe ſpirituale, obidque quæcunque ſunt proportionatæ intellectui: Vide S. Bonauent. *lib.* 4. *diſtinct.* 50. *citat.* & *quæſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 10. *artic.* 2. *quæſt.* 2. & *art.* 3. *quæſt.* 1. & *lib.* 1. *diſtinct.* 36. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2.

& quæ à nobis ſuprà tradita ſunt *à num.* 505. *& à num.* 523. & deinceps.

643. QVARTA CONCLVSIO: Anima ſeparata eſt loco motiua ex ſe: Eſt etiam communis cum Seraph. Doct. *lib.*2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *artic.*3. *quæſt.*1. *in corp. & lib.*1. *diſt.*37. *part.*2. *art.*2. *quæſt.*1. *ad* 4. *& lib.*2. *diſtinct.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 8. *part.*2. *art.* 3. in quibus admittit motum localem ſubſtantiis ſpiritualibus Angelicis, ſed non eſt maior ratio de anima ſeparata, cùm ſit ſubſtantia ſpiritualis per ſe exiſtens, & in ſuo eſſe completo. Tum quia eſt de fide animas poſt ſeparationem ferri in Cœlum, vel in Infernum. Tum quia hæc virtus ineſt entibus imperfectioribus. Tum quia anima eſt motor corporis ſufficiens: ergo & id poterit cum ſeipſa.

DICES: Potentia loco motiua in corpore eſt organica: ergo poſt ſeparationem, cùm non habeat organum, non poterit hanc habere.

RESPONDETVR ex doctrina Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.*1. habere ipſam organicam vim, dum eſt in corpore reſpectu corporis: at ſeparata poteſt eandem exercere, cùm habeat in ſe, quo eſt fieri, & facere.

HIC autem Aliqui diſcutiunt quæſtiones de modo conuerſandi, & colloquendi animæ ſeparatæ, ſed cùm eius locus ſit in ſecundo Libro Sententiarum, vbi agitur de loquutione Angelorum, ibi hanc materiam remittimus, ſolúmque ſuperaddemus pro integro examine naturæ animæ rationalis, & hominis tractatum vltimum de hominis natura, proprietatibus, &c.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS V.

De Homine in communi, eiuſque corpore in particulari, & de hominis Phyſiognomia.

644. IN ſuperioribus fuſè, & ſufficienter tradidimus ea, quæ reſpiciunt animam in communi, & in ſpeciali quamlibet, præcipuè rationalem: item & quæ reſpiciunt corpus organicum, pro vt eſt, quid commune omnibus animantibus, valdè autem pauca, & ferè obiter ea, quæ ſpectant ad corpus humanum, & ad ipſum hominem reſultantem ex vnione corporis, & animæ rationalis: Cum autem homo ſit veluti finis, & complementum eorum, quæ ſunt, vt ait Ariſtoteles, eiuſque exacta notitia ſit valdè vtilis, & neceſſaria ad conſtituendum perfectum Philoſophum, maximéque contendentem ad Theologicum Paradiſum: cúmque à paucis, & forſan à nemine diſtinctè, & exactè tradatur huiuſmodi materia in Philoſophia, hinc ad perfectum profitentium Seraphicam doctrinam hunc tractatum vltimo loco proponimus, in quo ad gloriam Dei, qui tam excellens opus dignatus eſt condere, & ad maiorem ſplendorem doctrinæ Seraphici Doctoris agemus: Primò de proprietatibus tum abſolutis, tum reſpectiuis corporis humani: Secundò de nobilitate, & excellentia ipſius hominis, & tandem in ordine ad mores, & inclinationes hominis naturales dignoſcendas varias expenſiones de Phyſiognomia hominis tum ex Seraphico Doctore deſumptas, tum etiam ex aliis Philoſophis ab eodem Sancto Doctore citatis exhibebimus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO I.

An Corpus hominis ſpecie differat à cæteris corporibus organicis.

645. PRimò ſupponimus ex traditis in ſuperioribus, quod valdè differt dicere corpus vt ſic, corpus elementare, corpus mixtũ, corpus organicum, corpus humanum, nam licèt communiter dicatur hominem conſtitui ex corpore, & anima rationali, id tamen eſt impropriè dictum: corpus enim ad aures Seraphici Doctoris Phyſicè loquendo) nihil aliud importat præter materiam informatam forma corporeitatis, quæ eſt eſſentialiter differens ab illa, quam recognouit Scotus in animalibus, ſed eſt forma ſubſtantialis valdè imperfecta, & veluti vniuerſalis vniuerſaliter diſponens eandem materiam ad ſuſcipiendas formas vlteriores ſubſtantiales, ſcilicet elementares: iſtæque habent diſponere elementare corpus ad formam ſubſtantialem mixti: forma verò mixtionis eſt diſpoſitiua ad accipiendam formam organizationis, ſeu complexionis: hæc enim ſecundùm Seraphicum Doctorem eſt vnica, nam provt vnit, & colligit in vnum partes organicas, dicitur forma complexionis, provt verò reſpicit informando tot partes organicas, eaſque diſtinguendo, dicitur organizationis: ſic *lib.* 4. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *articul.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. & hæc eſt ratio, quare hanc formam appellat Seraph. Doct. modò nomine complexionis, modò organizationis, vt videre eſt *lib.* 2. *diſtinct.* 17. *artic.* 2. *quæſt.* 2. & *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. De forma ſuprà dicta corporis vide *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 2.

646. SECVNDÒ Notandum, quod hæc forma complexionis, ſeu organizationis, quam Scotus appellat corporeitatis, ſed quidem impropriè, vt probauimus in Phyſica, eſt multiplex iuxta multiplicitatem formarum organicarum, vel enim vltimatè diſponit ad formam vegetantem, eſtque propria plantarum: vel vltimatè ad formam ſenſitiuam, eſtque propria irrationalium animalium; vel ſimul diſponit ad actus vegetantis, ſentientis, & ad formam rationalem, & hæc eſt propriè hominis, vt notat Seraph. Doct. *loc. cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. Cum autem iſtæ formæ ſpecie differant, conſequenter etiam differre neceſſariò debent corpora informata à diuerſis formis organizantibus, quæ omnia fusè tradita ſunt à nobis tum in Phyſica, tum in tractatu de generatione, & de Anima: Hinc

647. VNICA CONCLVSIO: Corpus humanum ſpecie differt à quocunque alio corpore organico: Eſt S. Bonauent. *loc. citat.* & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. contra Thomiſtas, qui negant quamcunque formam corpoream in corpore humano præter rationem; eſt & contra Scotum recognoſcentem vnicam formam corporeitatis in animalibus omnibus, non autem in cæteris inanimantibus, vt aliàs notatum fuit à nobis in Phyſica agendo de forma corporeitatis communi omnibus corporibus.

PROBATVR primò: Anima rationalis ſpecie differt à cæteris animantibus, & formis, ergo & corpus humanum: Antecedens eſt omnium,

nium : Probatur conſequentia : Forma, vt informet, præſupponit corpus proportionaliter diſpoſitum,ergo ſupponit organizationem differentem ab organizatione aliorum animalium, ſed organizatio eſt per formam diuerſam ab anima, & ſubſtantialem, dantemque ſpeciem propriam, ergo : Maior eſt in Phyſica fusè probata, alioquin poſſet collocari anima rationalis in corpore plantæ, & bouis, exercereque omnes operationes rationis, quod à nemine admittitur.

PROBATVR ſecundò : Anima rationalis ſpecie differt ab Angelo, & cæteris animabus, ergo per differentiam ſpecificam, ſed hæc nobis innoteſcit per vnibilitatem ad corpus, vt humanum ex traditis in ſuperioribus, & ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.2. art.3. quæſt.2.* ergo per ordinem non ad quodcunque corpus, ſed vt humanum, ergo corpus humanum ſupponi debet ſpecie (licèt incompleta) à cæteris diuerſum ſubſtantialiter, & ſpecificè, quatenùs ſcilicet eſt antecedenter diſpoſitum per propriam formam facientem illud differre à cæteris non viuificabilibus per animam rationalem: Sed vide S.Bonauent.*lib.2.diſtinct.30. art.3. quæſt.1. ad vlt. & lib.4. diſt.44. art.2. per totum.*

ET ſi quæras : quænam eſt hæc forma organizationis diuerſa à cæteris.

648. RESPONDET Seraph. Doct. *loc.cit lib.2.diſt.1.* nobis innoteſcere à poſteriori, & cùm importet nobiliſſimâ organizationem ſuper quamcunque aliam creatam, & hanc ſubſtantialem, dicendum eſt, quod licèt ob defectum vocabulorum appelletur nomine communi formæ organizationis, ſeu corporis organici, tamen differt ſpecie, & eſſentialiter à cæteris.

DICES : Magis, & minus non variat ſpeciem, ergo organizatio magis, vel minùs perfecta non infert diuerſitatem ſpecificam.

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.9.art.1.quæſt.1.ad 4.* verum eſſe antecedens de magis, & minus accidentali, non verò de eſſentiali, vt eſt in caſu noſtro : & ſi aliquæ accidentales proprietates competunt iiſdem corporibus variis, tamen quia concomitantur diuerſitatem formarum eſſentialem, hinc etiam talia corpora diuerſificant ſpecie.

DICES : Maior, vel minor perfectio in organizatione eſt quid accidentale, quia vtraque ſiſtit intra terminos organizationis : ergo nulla reſponſio.

RESPONDETVR conuenire quidem corpora in organizatione ſumpta in genere, ſed diſconuenire ſpecificè in tali, & tali organizatione, obidque maior, & minor perfectio, ſeu intenſio, ſi eſt intra latitudinem talis organizationis, eſt accidentalis differentia : ſi verò importat diuerſum modum eſſentialem, ita quod maioritas ſumatur per ordinem ad aliam organizationem diuerſam, ſic negatur, quod non inferat ſecum diuerſitatem ſpecificam : Sic in ſimili S. Bonauent. *lib.3. diſtinct. 9. artic. 2. quæſt. 4. ad 4.* Nec id eſt mirum, cùm has diuerſas organizationes præcedant diuerſa mixta ſubſtantialia ordinata ad talem diuerſitatem animantium.

QVÆSTIO II.

De Conſtitutione partium eſſentialium hominis, ſcilicet corporis, & animæ.

649. DE anima rationali nihil ſupereſt addendum ad tradita in ſuperioribus, vbi probauimus conſtitui ex materia, & forma ſpirituali: vnde ſupereſt enodare partes conſtituentes corpus humanum; & ad hanc conſiderationem excitamur à dubio propoſito à Seraph. Doct. nempè cùm homo ſit excellentiſſimus omnium mixtorum, videtur, quod corpus magis exigeret materiam cœleſtem, & non elementarem: Pro ſolutione quæſtionis ſit

PRIMA CONCLVSIO: Conuenientiſſimum fuit conſtituere hominem ex forma omnium nobiliſſima, ſcilicet rationali, & ex corpore compoſito ex quatuor elementis potiùs, quàm ex materia cœleſti: Eſt S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 1.

PRIMA pars de anima rationali, iam aliàs eſt probata, quia cùm homo ſit animal rationale, exigebat formam rationalem tribuentem rationalitatem, quæ eſt omnium nobiliſſima, ergo conuenientior fuit anima rationalis.

SECVNDA pars de corpore, probatur à Seraph. Doctore tali pacto: Sapientia Diuina in ſuis operibus ſemper ſeruat ordinis maioris conuenientiam, ſed talis ordo, ſcilicet, compoſitio ex quatuor elementis eſt magis conueniens ad conſtitutionem hominis, quàm ex materia cœleſti, vel alia quacunque: ergo: Maior eſt certa, & de fide: *Omnia enim diſpoſuit Deus in numero, pondere, & menſura ex Sap. cap.* 11. Minor probatur ex ordine excogitabili in homine conſiderato ſiue ſecundùm ſe, ſiue in ordine ad creaturam inferiorem, ſiue ad parem, ſiue ad Deum tali pacto.

PROBATVR primò, ſi conſideretur homo ſecundùm ſe, & abſolutè: fuit enim conditus, vt multa cognoſceret non ſolùm cognitione intellectiua, ſed & ſenſitiua, ergo debuit ei dari corpus multiforme, vt diuerſa organa deſeruirent ad diuerſa obiecta percipienda: anima enim, licèt ſit tabula raſa, tamen eſt in potentia omnia, ideſt capax recipere in ſe ſpecies omnium rerum, ſed diuerſitas organorum præexigit diuerſitatem componentium reſpondentium quatuor elementis, quod non poſſet eſſe, ſi eſſet ex materia homogenea, & cœleſti, ergo. Et quia conditus fuit in vertibilitate liberi arbitrij, vt poſſet viuere in iuſtitia, & non mori, & cadere, vt poſſet mori per culpam, ergo debuit ei dari corpus habile ad vtrumque, quod non eſſet, ſi haberet corpus cœleſte, ergo conuenientius fuit ex hac parte corpus elementare.

650. PROBATVR ſecundò in ordine ad creaturam inferiorem: Homo enim, cùm ſit complementum, & finis omnium creaturarum corporalium, ipſiſque dominans, exigebat, vt taliter eſſet compoſitus, quod & eſſent ipſius obſequio vtiles, & veluti perficerentur in ipſo in ordine ad vltimum finem earundem creaturarum, nempè vt in homine aliquo modo glorificarentur, ſed ad hunc duplicem effectum conuenientius

fuit

fuit corpus elementare, quàm cœleſte, ergo. Maior fusè probatur à S. Bonauent. *lib. 2. diſtinct. 15. art. 2. quæſt. 1.* nempè omnes alias creaturas corporeas creatas fuiſſe propter hominis vtilitatem, ſiue pro ſtatu innocentiæ, nempè ad manifeſtandum ipſius imperium ſuper ipſas, ad decorandum hominis habitaculum tot creaturis variegatum, ad excitandum hominem ad cognitionem multiformis Sapientiæ Conditoris, & ad amorem bonitatis ipſius Dei: ſiue pro ſtatu naturæ lapſæ, nempè Mundum repletum à Deo fuiſſe tot creaturis, & mixtis, tum ad releuandam hominis indigentiam multiplicem, tum ad exercendam eius patientiam: Primus effectus, ſcilicet releuatio habetur vel per animalia, quæ pro alimento inſeruiunt homini: vel per alia releuantia laborem, & fatigationem hominis: Secundus effectus habetur per animalia noxia: Alius finis creationis tot creaturarum fuit, vt veluti beatificarentur in corpore hominis per quatuor dotes reſpondentes quatuor elementis, vt fusè probat Seraph. Doct. in Breuiloq. *part. 7. cap. 7. & p. 2. cap. 4. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 2. quæſt. 1.* nam per impaſſibilitatem perficitur elementum aquæ, per claritatem perficitur elementum terræ, per agilitatem, ſeu ſpiritualitatem ignis perficitur, per ſubtilitatem aër: tum etiam quia corporis humani appetitus, & per conſequens cæterorum corporum terminatur, & completur per vnionem cum anima rationali, quæ eſt ens, viuens, ſentiens, & intelligens, ergo ex hac parte conuenientius fuit corpus elementare: ex qua verè Seraphica Doctrina poteſt rectè inferri, quod peccator Deum offendens, ſeque exponens liberè in ſtatu damnationis offendit Deum, & ſimul damnificat omnes Mundi creaturas, ipſas priuando tanto bono, & vltimara perfectione, vnde verè Peccatum confundit totum Mundum.

651. PROBATVR tertiò per ordinem ad creaturam parem, ſcilicet Angelicam: Si enim datur vna creatura rationalis prope Deum, & in loco ſupremo collocata: ſic & congruum fuit dari aliam creaturam rationalem poſitam in loco infimo, cui competebat corpus elementare, ſic enim omnes aliæ creaturæ veluti ambiuntur à duplici creatura rationali, eiuſque imperio ſubduntur.

PROBATVR quartò per ordinem ad Deum, vt vltimum finem: Congruum enim fuit, vt homo Deo ſubiiceretur, vt per humilitatem aſcenderet, vnde Angelus per elationem ceciderat, ideò debuit ei dari corpus tale, vt ſeipſum puluerem reputaret, & cognoſceret, & hæc eſt ratio, ait S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 17. art. 2. quæſt. 1. in fine, & Serm. 4. in Dom. Sexageſ.* quare homo magis denominatur ab humo, ſeu luto, quàm ex alia parte componente, vt cognoſceret debere eſſe ſubiectum Deo, qui de terra, quæ pedibus omnium conculcatur, eſt ſumptus.

PROBATVR quintò: Quia anima rationalis habet potentiam vegetantem, & ſentientem, ergo exigit corpus elementare, vt præditum diuerſis organis ad iſtos effectus, quod non poteſt eſſe niſi per conſtitutionem partium elementarium.

PROBATVR ſextò ex multiplici motu, quo eſt capax homo, ad quem corpus cœleſte non habet capacitatem præter circularem: quæ duæ vltimæ rationes magis parebunt,

bunt, & explicabuntur *infrà in quæſt.* 7. vbi de complexione corporis.

Obiicies primò: In corpore humano non intrat corpus cœleſte, ergo falſum eſt, quod appetitus omnium corporum perficiatur per vnionem ad animam rationalem, beatificeturque in ipſo corpore humano.

Respondetvr, quod propriè loquendo dictum noſtrum verificatur de corpore elementari, non de cœleſti, nam in cœleſti appetitus eſt terminatus per formam nobiliſſimam, non ſic appetitus elementorum: de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 2. *quaſt.* 1. obidque ratio ſuprà adducta verificatur tantùm de corporibus inferioribus, non de cœleſti.

Respondetvr ſecundò ſufficere corpori cœleſti, vt ſit locus gloriæ, per id enim ſufficienter poteſt dici perfectum per locationem corporis glorificati.

Respondetvr tertiò: quod cùm ex concurſu corporum cœleſtium ad conſtitutionem corporis humani reſultent ſpiritus naturales, animales, & vitales, qui habent maximam conformitatem cum proprietatibus Cœlorum, hinc dicuntur etiam ipſi perfici quodammodò in corpore humano: de quo vide S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 2. *quaſt.* 1.

652. Obiicies ſecundò: Nobiliſſimæ formæ debetur nobiliſſima materia, ergo animæ rationali debetur nobiliſſima materia, quæ eſt cœleſtis.

Respondet S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 12. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Nobiliſſimæ formæ debetur nobiliſſima materia, diſtinguo: nobiliſſima materia ſecundùm ſe, nego; hæc enim de ſe eſt æqualis nobilitatis in omnibus materiatis: nobiliſſima materia reſpectiuè, concedo, ſcilicet proportionaliter ad talem formam; & hinc negatur animæ rationali deberi materiam cœleſtem ob improportionem, & rationes adductas.

Obiicies tertiò: Motoris ad mobile debet eſſe proportio, ſed anima rationalis eſt motor incorruptibilis, ergo & corpus mobile debet eſſe tale.

Respondetvr primò Incorruptibilitatem nulli corpori deberi ab intrinſeco, ſed tantùm ab extrinſeco, obidque tali pacto, ſicut corpus cœleſte eſt incorruptibile, ſic & Corpus humanum eſt capax incorruptibilitatis, vt erit in gloria: vnde ex hac parte nihil probat argumentum.

Respondetvr ſecundò: Quod proportio inter mouens, & mobile non eſt ſecundùm entitatem abſolutam mobilis, ſed ſecundùm receptiuam capacitatem influentiæ prouenientis à motore, & cùm anima ſit non ſolùm motor, ſed & priùs forma, exigit corpus organicum, vt dictum eſt, &c. hinc negatur conſequentia: tum etiam quia anima eſt capax mortis culpæ, hinc exigebat corpus aptum ad coadiuuandum eam ad merendum, obidque & ſubiectum vertibilitati, ſi ſe verteret ad malum.

Obiicies quartò: Finis imponit neceſſitatem his, quæ ſunt ad finem, ſed anima eſt creata ad perceptionem beatitudinis, ergo & corpus: ergo eis competebat locus proportionatus ad beatitudinem, ſic animæ locus eſt Deus, corporis verò eſt Cœlum, ergo maiorem proportionem haber corpus humanum ad cœleſtem materiam, tanquam ad proprium locum, in quo quieſcere debet,

Digitized by Google

bet, quàm ad elementa, à quibus remoueri debet in æternum.

Respondet Seraph. Doct. admiſſo diſcurſu de beatitudine, vt fine hominis, & de Empyreo, vt loco talis beatitudinis, negando tamen conſequentiam, quod fuiſſet magis proportionata materia cœleſtis ex rationibus adductis: cùm enim illuc anima peruenire debeat per merita, hinc exigit corpus organicum, & vertibile.

653. Qværes: quænam proportio poteſt excogitari inter duas ſubſtantias tam diſtantes: anima enim eſt ſimplex, & ſpiritualis, corpus verò eſt compoſitum, quantum, corruptibile.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *&* 3. Quod eſt maxima proportio inter animam rationalem, & corpus humanum: primò ſi conſiderentur abſolutè: ſecundò in relatione ad finem: primò abſolutè, quia ſupremum corporis, & infimum ſpiritus ſunt proportionata: infimum enim animæ rationalis eſt vis vegetandi, & ſenſificandi, vegetabilitas verò, & ſenſificabilitas eſt ſupremum corporis, ad quod habet proportionatam complexionem, & organizationem, ob id rectè vniuntur ſimul, quod & alibi in ſuperioribus explicauimus: ſecundò per relationem ad finem: cùm enim ordinata ſit anima, vt per actus liberos varios peruenire poſſit ad beatitudinem, indiget corpore apto ad diuerſas operationes, & contrarias: tertiò ex parte corporis, nam corpus humanum terminat omnem appetitum aliarum formarum, & eſt diſpoſitum ad perfici per nobiliſſimam formam, vt ſuprà dictum eſt.

QVÆSTIO III.

De excellentia hominis ſecundùm ſe, ſcilicet an ſit omnium creaturarum nobiliſſimus.

654. Ratio dubitandi eſt, quia cùm ex Ariſtotele homo ſit finis, & complementum omnium rerum, quæ ſunt, videtur excellere ſuper Angelos etiam, ex alia parte verò Angeli ſunt puri ſpiritus: hinc oritur dubitatio ex vtraque parte. Pro ſolutione quæſtionis

Primò Notandum, quod cùm tota difficultas reducatur ad comparationem hominis cum Angelica natura, Seraph. Doct. proponit, & ſoluit hanc quæſtionem in terminis *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. & ad ſolutionem præmittit hanc doctrinam, dicens: Quod comparatio hominis, & Angeli poſſunt intelligi ſecundùm duplicem ordinem: primò quantum ad finem: ſecundò quantum ad naturæ dignitatem: primo modo ſunt pares, æquè enim immediatè ordinantur ad beatitudinem; hinc oritur mutuum adiutorium inter Angelos, & homines ordinatos ad eundem finem, nam ſecundùm legem charitatis Angelus ſtans immutabiliter adiuuat hominem ſubiectum tot periculis, & caſibus: & viceuerſa homo ex adiutorio gratiæ ſtans reparat ruinam Angelicam, ſicque poteſt dici, quod Angelus eſt quodammodò propter hominem, & homo propter Angelum, ſe habendo tanquam excedentia, & exceſſa: ſecundò ſi conſiderentur abſolutè ſecundùm naturæ dignitatem abſque dubio

bio Angelus eſt nobilior homine, licèt ſecundùm aliquas proprietates relatiuas homo poſſit dici excellentior Angelo, vt mox patebit: Hinc

655. Prima Conclvsio: Homo abſolutè eſt excellentior quacunque creatura corporea: eſt communis, & certa.

Probatvr primò: Quia conſtat nobiliſſima omnium forma, & corpore inter omnia nobiliori, ergo.

Probatvr ſecundò: Quia eſt finis,& complementum omnium entium corporalium, cùm, vt dictum eſt, ad ipſum terminet appetitus totius naturæ corporeæ, quia corpus ordinatur ad mixtum, mixtum ad organicum, hoc ad perfectiſſimè organizatum, & tandem ad animam rationalem, à qua perficitur perfectiſſimo modo: de quo vide Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *& diſtinct.* 15. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& Opuſc. Centil. part.* 3. *ſect.* 26. & Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 2. *&* 62. tum quia eſt microcoſmus, ideſt paruus mundus, in quem intrat totus Mundus, ſcilicet ſpecies omnium rerum mediis ſenſibus, ergo.

Dices: Aliqua animantia habent ſenſus vegetiores, & acutiores homine, ſed talis diſpoſitio indicat excellentiam maiorem in compoſito, ergo.

Respondetvr primò, tranſeat quoad aliquas ſenſationes, ſed id eſt per accidens, vndè negatur minor.

Respondetvr ſecundò, diſtinguendo maiorem: Aliqua animalia habent ſenſus acutiores ſecundùm ſe, & materialiter ſumptos, tranſeat: prout verò ordinantur ad operationem internam animæ, negatur, in homine enim ordinantur ad intellectum: hinc in homine omnes partes, organa, ſenſus, potentiæ, & actus ordinantur tanquam famulæ ad obſequium intellectus, & voluntatis, quæ ſunt veluti Rex, & Regina in regno animæ, vel veluti Sol, & Luna in Cœlo myſtico hominis: ſic negatur minor, & conſequentia.

656 Secvnda Conclvsio: Si homo,& Angelus comparentur ad inuicem abſolutè ſecundùm naturam, Angelus eſt excellentior homine: Eſt communis, & certa: quia Angelus eſt ſubſtantia purè ſpiritualis, immortalis, incorruptibilis, ſimilior Deo, ergo.

Dices: Chriſtus Dominus, & Beata Virgo ſunt Angelis perfectiores.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *citat.* concedendo antecedens quoad gratuita, non quoad naturalia.

657. Tertia Conclvsio: Si conſideretur homo relatiuè ſecundùm aliquas proprietates reſpectiuas, poteſt aliquo modo dici nobilior Angelo: Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 16. *artic.* 2. *quæſt.* 2. *& lib.* 3. *diſtinct.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *&* in. Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 62.

Probatvr primò: Quia illud eſt perfectius, quod includit formaliter maiora bona, ſed homo in comparatione Angeli eſt talis: ergo.

Probatvr minor, quia habet eſſe cũm lapidibus, viuere, & generare cum plantis, ſentire cum animantibus, intelligere cum Angelis, ſed Angelus caret formaliter omnibus his perfectionibus, excepto eſſe, & intelligere, ergo.

Et

Google

Et hinc S. Doct. *lib. 2. diſt. 16. cit.* dicit, quod ex vna parte homo, & Angelus æqualiter ſunt ad imaginem Dei, ſcilicet quoad intrinſecas rationes, & eſſentiales, quæ ſunt intelligentia, & voluntas: ex alia parte ſcilicet quoad benè eſſe, Angelus meliùs præponitur cæteris creaturis, ſed tamen quatenùs imago eſt magis expreſſiua perfectionum Dei, qui eſt principium omnium, & vnus, vt in omnibus, & inuoluit eminenter perfectionem omnium: ſic homo eſt imago magis expreſſiua Diuinarum perfectionum, homo enim eſt principium alterius hominis: item inuoluit formaliter perfectiones aliarum creaturarum, etiam Angelorum: item & eius anima habitat tota in corpore toto, & tota in qualibet parte, & ex his rationibus homo excedit Angelum.

Et hæc eſt ratio (ait Seraph. Doct. in Comp. Theol. *lib. 2. cap. 62.*) quare nullibi inuenitur, quod Angelus ſit factus ad imaginem Dei, licèt enim Angelus ſit ad imaginem Dei, non tamen expreſsè ponitur in Sacra Scriptura, ſicut dicitur de homine: homo enim eſt liber ſcriptus intus, & foris exprimens perfectiones creaturarum meliùs, quàm Angelus ob rationes adductas.

Probatur ſecundò: Quia Angelus deputatur ad miniſterium hominis, quod importat maximam excellentiam, & dignitatem in homine, vt aduertit S. Doct. *lib. 2. diſt. 11. art. 1. quæſt. 3. ad 5.*

Probatur tandem ex maiori conuenientia exiſtente in homine, quàm in Angelo aſſumptionis humanitatis factæ à Verbo: vt probat Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 5. cit.* Et hinc facilè ſoluuntur obiectiones, quæ ad vtramque partem poſſunt fieri.

QVÆSTIO IV.

Quodnam diſcrimen eſt inter hominem in ſtatu innocentiæ, & naturæ lapſæ.

658. Qvæstio hæc potiùs eſt Theologica, vel ſaltem à Theologis tractatur in ſecundo Sententiarum, attamen quia ferè non poteſt reſolui, niſi ex principiis Philoſophicis: quare hoc loco ſummariè ſoluendam proponimus, omiſſis concertationibus ad Theologos: Hinc

Prima Conclvsio: Deus communicauit primo homini omnem perfectionem competentem ſtatui medio inter ſtatum gloriæ, & huius mortalitatis: Eſt communis inter Theologos, & fusè traditur à S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 17.* & deinceps, & in Comp. Theol. *lib. 2. cap. 63.* & in Breuil. & in Centil.

Probatvr primò quoad corpus: Quia primo homini debebatur corpus proportionatum animæ nobiliſſimæ, & carenti omni imperfectione culpæ, & naturæ, ergo debuit eſſe nobiliſſimè complexionatum, ergo æqualitate non quidē molis, vel virtutis, quia ſic fuiſſet improportionatum, immò id erat impoſſibile ſaltem naturaliter, ſed æqualitate à iuſtitia, ergo immune ab actuali diſcordia, & pugna miſcibilium, idque per adiutorium interius animæ gubernantis, & per extrinſecum alimenti ex ligno vitæ, & aſſiſtentiæ Diuinæ: & per hoc poſitus fuit in ſtatu

ſtatu medio inter gloriam, & naturam lapſam: nam in gloria Beati actu, & potentia ſunt immunes à diſcordia, & à caſu: in ſtatu naturæ lapſæ homines actu ſunt ſubiecti vtrique defectui: & in ſtatu innocentiæ actu erant immunes, non verò potentia, vt de facto per culpam euenit.

Dices: In ſtatu innocentiæ calor naturalis agebat in humidum radicale, ergo illud conſummebat, ergo ſubiectus erat homo mortalitati.

Respondet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 17. *dub.* 4. *& diſtinct.* 19. *dub.* 4. *& artic.* 2. *quaſt.* 2. *& diſtinct.* 29. *dub.* 4. concedendo antecedens: ſed tamen Deus prouidit remedium vel reſarciendi, vel præſeruandi hominem à tali defectibilitate per eſum fructus ligni vitæ: An verò ſi actu non adhibuiſſet remedium fructus vitæ reſarcientis ſubſtantiam conſumptam à calore naturali, verè mortuus eſſet, eſt in quæſtione, ſed probabilior eſt affirmatiua, poterat enim non mori, & mori.

Probatvr ſecundò quoad animam: Anima creata fuit cum iuſtitia originali, ergo cum omnibus perfectionibus poſſibilibus, & competentibus tali ſtatui medio: Antecedens eſt certum, & de fide: Conſequentia item admittitur ab Omnibus, & à S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 24. *quæſt. vlt. ad* 3. *& aliis locis cit.*

659. Solvm ſupereſt explicare, quid ſit hæc iuſtitia originalis: ad quod Reſpondet Seraph. Doct. quod non conſiſtit in pura priuatione culpæ, & miſeriæ, ſed cum tali priuatione in poſitione, non quidem gratiæ habitualis, in qua non fuit creatus homo, nam poſt primos actus animæ diſpoſitiuos fuit ei infuſa, ſed in poſitione aliorum donorum excellentium tum naturalium, tum gratuitorum, per quæ pars inferior, & corpus totaliter erat ſubiectum directioni rationis ſine rebellione, & difficultate: obidque habuit notitiam, & dilectionem Dei tum naturalem, tum ſupernaturalem perfectiſſimam: item & notitiam perfectiſſimam omnium ſcientiarum, & rerum à Deo creatarum; quæ perfectio transfuſa eſſet in poſteros, ſi Adam ſtetiſſet: ſed ipſo peccante, licèt non perdiderit dona naturalia pro ſe, pro poſteris tamen plura ex ipſis amiſit: vide in Breuil. *part.* 2. *cap.* 10.

660. Secvnda Conclvsio: Homo in ſtatu naturæ lapſæ per peccatum incidit in actualem pugnam miſcibilium, elementorumque in corpore, tum & ſenſualitatis cum ratione in neceſſitatem infectionis, & in omnes pœnalitates, quæ ſunt infinitæ huius vitæ, quod non indiget probatione, cùm continua experientia quotidiè id nobis innoteſcat.

Qværes: an ſicut in hac vita mortali adeſt propagatio hominum per generationem, & deciſionem, corruptionemue ſubſtantiæ generantis, ita fuiſſet in ſtatu innocentiæ, videtur enim non potuiſſe eſſe abſque corruptione annexa.

Respondetvr ex S. Doctore *cit. lib.* 2. *diſt.* 20. *dub.* 2. *art.* 1. *per totum*, & Breuil. quod cùm generatiua vis ſit maxima perfectio, hæc non defuiſſet in ſtatu innocentiæ: & hoc per deciſionem ſeminalem adminiculo ſexus muliebris creati à Deo in adiutorium viri: ſed deciſio fuiſſet ſanguinis ſuperflui abſque annexa corruptione, & cum propagatione immaculata, obidque ſine vlla deordinatione

Digitized by Google

dinatione partis inferioris, vel ſuperioris animæ.

661. Et hinc in Paradiſo terreſtri fuiſſent celebratæ nuptiæ, habuiſſentque annexam honorabilitatem, de qua loquitur Apoſtolus *ad Hebr. c.* 13. ſcilicet quoad ſignatum vnionis animæ cum Deo, & quoad prolem, & quoad actum, vnde nulla fuiſſet erubeſcentia, vt accidit modò in tactu manus, quæ erubeſcentia modò concurrit, ex hoc quod in viliori parte corpus dominetur rationi: & hinc in quolibet actu ſuſcepiſſent prolem: Multique docent cum Seraph. Doct. quod nati eſſent in quolibet conceptu ſaltem vnus maſculus, & vna fœmina, obidque in æquali numero nàti eſſent viri, & mulieres: & ratio eſt, quia diſtinctio ſexuum fuit ordinata à Deo ad multiplicationem generis humani, & completionem numeri electorum.

Addit Seraph. Doct. duo ad hanc rem: Primum, quod ſolùm generati eſſent electi, non verò reprobi, qui nunc ſunt ex abundanti, & extra numerum electorum: Secundum eſt, quod paruuli paulatim profeciſſent in cognitione, licèt non cum tot difficultatibus, & incommodis, & nunc cùm Ipſorum mens fuiſſet prædita ſpeciebus rerum, vt fuit in Adam: obidque profectus cognitionis ſequutus eſſet abſque labore addiſcendi per receptionem ſpecierum mediantibus ſenſibus: modò autem naſcitur homo cum intellectu, vt tabula raſa, indigetque cum labore, induſtria, & experientia acquirere ſpecies rerum: quæ incommoda cum tot aliis innumeris ſunt fructus peccati inobedientiæ.

De Physiognomia Hominis.

QVÆSTIO V.

De natura corporis humani, eiuſque proprietatibus.

662. In hac quæſtione explicanda ſunt, quæ naturaliter inſunt in homine, præcipuè in ordine ad corpus, quorum aliqua ſunt communia vtrique ſtatui, ſcilicet innocentiæ, & huius mortalitatis, alia propria huius naturæ lapſæ: qua occaſione viam aperiemus ad pertractanda ea, quæ ſpectant ad Phyſiognomiam hominis in communi: Hinc

Svpponendvm hoc nomen Phyſiognomiæ eſſe Græcum, & ſumi à Phyſio, quod eſt natura, & gnomon, quod eſt regula, quaſi regula dirigens intellectum ad cognoſcendam naturam viſibilem, & exteriorem, obidque tractum eſt ad ſignificandam artem, ſiue diſciplinam, quæ indagat mores, & inclinationes internas ex ſignis exterioribus, eſtque ſubordinata Philoſophiæ: quibus ſuppoſitis.

Primò Dicimus cum Seraphico Doctore in Comp. Theol. *lib.* 2. *c.* 57. quod meritò homo Græcè dicitur Antropos, ſcilicet arbor inuerſa: habet enim caput cum capillis ad modum radicis, brachia verò cum cruribus ſunt quaſi rami: Ratio autem huius diſpoſitionis poteſt aſſignari moraliter, nempè ſolùm hominem non debere figere ſuas radices, & intentiones, vel ſumere fundamentum augmenti ſecundùm partem rationalem, & in virtutibus à terra, ſed

à Cœlo, & à Deo, à quo omne bonum deriuat.

663. Secvndò Dicimus meritò hominem ſolùm eſſe longi, & lati corporis, & erecti ad Cœlum inter omnia animantia.

Ratio autem huius diſpoſitionis eſt duplex: altera naturalis, altera moralis: Ratio naturalis latitudinis, & longitudinis corporis, & pectoris eſt, quia homo omnia animantia excedit in magnitudine cordis, ob id & exigebat maius ſpatium, vt collocaretur in medio corporis: Cor enim (ait S. Bonau. *Serm.* 1. *Hexaëm. & lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad arg.*) eſt medium huius microcoſmi, poteſtque dici Sol in homine, ſicut Sol materialis poteſt dici cor totius Mundi corporei, cùm ab ipſo deriuent omnes ſpiritus vitales ad cætera membra.

Ratio naturalis capitis, & corporis erecti ad cœlum eſt, quia homo ſuper omnia alia animantia compoſitus eſt cum perfectiori temperamento: nam in ipſo frigus prædominatur moderatè ſiccitati, & calor humiditati: ob id ex prædominio caloris ſurſum naturaliter tendentis caput ad cœlum facilè eſt conuerſum, & quia calor eſt contemperatus cum debita menſura cum frigido, & humido, hinc in capite potiſſimùm viget virtus exercendi actus vitales cognoſcitiuos, & affectiuos, quæ perfectio longè eſt à cæteris animalibus, quæ abundant maximè materia craſſa, terrea, & humida deprimente, hinc caput, & faciem habent conuerſam ad terram.

Ratio moralis latitudinis corporis, & pectoris poteſt eſſe, quia cor habet maiorem latitudinem ad dilatandam ſuam virtutem, vt homo poſſit intelligere non ſolùm ſenſibilia, ſed & omnes veritates ſpirituales, quod non habent cætera animantia.

Ratio moralis erectionis capitis eſt, vt homo excitaretur per rectitudinem mentis ad cœleſtia.

Et hinc oculos habet ſurſum, vt videns Cœlum, cœleſtiaque contemplans excitetur ad amorem cœleſtis patriæ, ad deſideriumque cœleſtia acquirendi: hinc peccator dicitur *Pſ.* 16. *oculos declinare in terram:* ſic Seraph. Doct. *in Opuſc. cap.* 8. & Breuil. *part.* 2. *cap.* 10. & Centil. *p.* 3. *ſect.* 25.

Tertiò Dicimus hominem inter animantia omnia habere membra corporis perfectiſſima, quorum alia ſunt radicalia, vt hepar, cor, cerebrum, genitalia: alia ſunt deſeruientia, vt venæ, arteriæ, & nerui: alia ſunt officialia, vt manus, pedes, & huiuſmodi, quæ ita à Deo ſunt ordinata, vt ſibi inuicem deſeruiant, & cùm vnum deficit, alia ſuppleant, omniaque ſunt promptiſſimè ſubiecta imperio liberi arbitrij: de quibus ſatis in ſuperioribus dictum eſt.

664. Qvartò Dicimus hominis proprietates eſſe: primò diſcernere inter honeſtum, & turpe, cætera enim animantia id non habent, ſed totaliter. ſe applicant ad delectabilia: ſecundò Solus homo ordinare poteſt paſſiones ad rationis limites, eleuareque ſe ſupra omnia creata in Deum: hinc fit, quod quando per adhæſionem in terrenis homo ſe inferiorem Mundo facit, iam quaſi honore humanitatis exutus ſimilitudinem beſtiæ multiplicis induit ſecundùm multiplicitatem paſſionum: de quo vide S. Bonauent. *in Opuſc.*

Digitized by Google

Opuſc. citat. & Sermone 6. Dom. infr. octau. Epiphan. & Sermone 2. Dom. 7. Pentec. & Serm. 6. Dom. 1. Adu. & in Sap. *cap.* 11. *verſ.* 18. *& Serm.* 9. *in Natiu.* in quibus locis explicat, quomodò per peccatum homo moraliter transformatur in multiplicem beſtiam: tertiò Amicitiam habere ſecundùm omne genus amicitiæ: vera enim amicitia eſt virtus ſubordinata iuſtitiæ, vt docet S. Bonauenr. in Centil. *part.* 3. *ſect.* 44. eſtque voluntas erga aliquem cauſa illius, qui diligitur cum eius pari intentione, à quo diligitur, idque eſt tantùm in bono, vt fusè tradit S. Bonauent. *Serm.* 1. *de S. Barthol.* quartò eſt intellectualibus veritatibus delectari, ipſaſque ſpeculari: quintò verecundari in turpi perpetrato: ſextò eſſe animal ſociale, ciuile, diſciplinæ capax, riſibile, & glorificabile: ſeptimò ex duplici ſubſtantia, ſcilicet corporea, & purè ſpirituali conſtare, quæ omnia ſunt tantùm propria homini, quorum aliqua ſunt merè naturalia, alia moralia.

Proprietates autem defectiuæ hominis ipſi ob peccatum obuenientes præcipuè ſunt poſſibilitas, & aſſiduitas deficiendi tum naturaliter, tum moraliter, impoſſibilitas ſtandi, facilitas cadendi, difficultas reſurgendi, vilitas naſcendi, incertitudo temporis mortis, innumeræque aliæ miſeriæ, de quibus vide S. Bonau. *lib.* 3. *diſtinct.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. & in Comp. *lib.* 3 *cap.* 7. *& lib.* 2. *prolog. & lib.* 4. *in prol. & Op. c.* 3. *cit. & Serm.* 4. *Dom.* 12. *Pent.* & in Luc. *c.* 10. *verſ.* 30. *& lib.* 2. *diſt.* 28. *quæſt.* 1. *ad argum. & diſt.* 35. *art.* 1. *per totum*, *& art.* 2. *quæſt.* 1. & Centil. *part.* 2. *ſect.* 1. & Breuil. *part.* 5. *cap.* 3.

QVÆSTIO VI.

De Phyſiognomiæ vtilitate: regulæque generales de ipſa traduntur.

665. HOMO inter omnia animantia abundat diuerſitate maxima proprietatum, & inclinationum tum bonarum, tum malarum, obidque (ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 3. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad argum.*) in ſolis hominibus tanta diuerſitas eſt inclinationum, quanta eſt inter facies hominum, vultus enim omninò vnquam inuenietur, quod habeat omnimodam vniformitatem faciei cum altero, quod valdè magnificat Omnipotentiam, & multiformem Sapientiam Diuinam: ex qua diuerſitate infertur etiam diuerſitas in vnoquoque indiuiduo inclinationum, & morum: vnde cùm ſub obſcuriſſimo velamine lateant intima cordis humani, homo enim eſt animal maximè varium, vt dicebat Cicero: Deus diſpoſuit ita membra corporis humani externa, & in eis impreſſit varia ſigna, vt faciliùs per ipſa duceretur homo in cognitionem inclinationum internarum, & eò maximè quia vt plurimùm omnes ſectantur proprias inclinationes, vt aduertit S. Bonauent. in ſimili de prædictionum Aſtrologorum fundamentis *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *quæſt vltim. ad* 2. Idque Deus optimo ordine diſpoſuit tum ad vtilitatem propriam, ſcilicet vt homo cognoſcens ſuas malas affectiones poſſet faciliùs fræno rationis eis dominari: tum vt vnuſquiſque poſſet euitare ſocietatem malorum,

Digitized by Google

& bonorum conſortium affectare: ſic legitur de S. Gregorio Nazianz. qui edoctus hac diſciplina ſemper abhorruit, & cauit ſocietatem, & conſortium Iuliani Auguſti, dum ſimul incumbebat iiſdem ſtudiis Athenis, ex Phyſiognomia enim peſſima ipſius præuidit, quale monſtrum futurum eſſet, & quot damna illaturus eſſet toti Mundo, & Eccleſiæ.

Nec talis notitia ſuperſtitioſa credi debet, nam, vt docet S. Doct. tum *in Op. Diat. ſal. tit. 7. cap. 2.* tum in Comp. Theol. *lib. 2. cap. 58.* tum *in Serm. 1. de S. Gregorio M. Ex viſu cognoſcitur homo*, ait Spiritus Sanctus in Prouerb. *cap. 19.* & Eccl. *c. 19. amictus corporis, & riſus dentium* (ſcilicet diſpoſitio exterior) diudicat de illo: vnde concludendum eſt, ait Seraph. Doctor, quod figura externa corporis ſignum eſt exprimens naturam interiorem, ipſiuſque inclinationes bonas, & malas: quibus vt certis apud omnes DD. ſuppoſitis, ſubdendæ ſunt regulæ generales huius facultatis ex Seraph. Doct. *citat. cap. 59.*

666. Prima Conclvsio eſt, quod licèt per ſigna membrorum naturalium mores hominum cognoſcantur, non tamen ſupponunt neceſſitatem, ſed tantùm oſtendunt inclinationem, nec ſemper, vel infallibiliter denuntiant affectus, vel mores hominum, ſed frequenter, & probabiliter tantùm.

Ratio eſt primò, quia fortè mala inclinatio deuicta eſt per contrariam conſuetudinem exercitio virtutum, & fræno rationis: ſecundò, quia fortè ſignum exterius eſt per accidens, non per naturam: Vnde narrat Ariſtoteles, quod diſcipuli Hipocratis oſtenderunt Philemoni excellenti Phyſiognomo pictam Magiſtri imaginem, qui pronuntiauit de ipſo, quod eſſet vir luxurioſus; quod dictum ægrè ferentes diſcipuli de ſuo Magiſtro, malè ſentiebant de Philemone tanquam de viro ignaro, vel maligno: hancque querelam tandem detulerunt ad Hipocratem, qui confeſſus eſt Philemonem rectè iudicaſſe, ſed ex amore Philoſophiæ, & honeſtatis faſſus eſt ſe concupiſcentias cordis ſui viciſſe, & per ſtudium virtutis emendaſſe, & acquiſiiſſe, quod naturæ fuerat denegatum: quæ ratio à fortiori militat in Chriſtiano, qui per fidem, aliaſque virtutes faciliùs id poteſt obtinere, & maximè per imitationem Chriſti, & Sanctorum: idem & refertur à Cicerone de Zophiro Phyſiognomiſta, qui eadem aſſeruit de Socrate: tertiò etiam poteſt dari, quod aliquod ſignum malè indicans ſuperetur excedenter per alia oppoſita, & meliora.

667. Secvnda Conclvsio: Signa exteriora non referuntur niſi ad eas paſſiones, quæ naturaliter inſunt homini: ſicut eſt concupiſcentia, & huiuſmodi, non autem ad eas, quæ inſunt animæ ex imperio voluntatis, vt eſt muſica, geometria, & ſimilia, quæ ſtudio, & arte poſſunt per applicationem voluntatis obtineri: idque eſt certum, quia voluntas noſtra libera eſt, & liberè ſe applicat pro libito, vbi vult, imperatque cæteris potentiis cum totali dominio, ergo poteſt etiam, ſi non adſit interna inclinatio, vel ſi adſit oppoſita, ipſam vincere, & ad quodcunque ſtudium ſe applicare, & maximè adiuta auxilio ſuperno Dei, quod nunquam deeſt: Vide aliam limitationem ex Theologia ſumptam apud Seraph.

Digitized by Google

Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 32. dub. 6.* quam pro huius tractatus coronide dabimus in fine.

668. Tertia Conclvsio: In oculis principaliter, & in facie conſiſtit perfectio Phyſiognomiæ: Eſt communis etiam hæc concluſio: Nam, vt ſuprà dictum eſt ex Prouerb. *ex viſu cognoſcitur vir:* & ex Eccleſ. *ex amictu corporis, ſcilicet ex facie exteriori cognoſcitur homo.* Tum quia oculus eſt verus cordis nuntius, vnde ait Auguſt. Impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius: hincque ſequitur, quod oculorum indicium, ſicut & faciei confirmat cæterorum membrorum indicium: & è contra, ſi cætera ſigna contrariantur, tunc præualent indicia oculorum, & faciei: Ratio autem naturalis oculorum poteſt inferri ex iis, quæ tradit Seraph. Doctor *in op. itiner. ment. cap. 2.* & infrà ſpecialiùs afferentur in quæſt. de oculorum Phyſiognomia: quia cùm per ſenſus intrent in animam omnes res ſenſibiles, quia viſus eſt primus, & cæteris præſtantior, & nobis ad addiſcendum vtilior, aptior, & amabilior ex Seraph. Doct. *Serm. 4. de vna S. Virg.* hinc ad motum, & operationes ipſius etiam primò mouetur interior ſenſus. Tum quia, vt ait idem Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 20. art. 1. quæſt. 3. ad 4.* viſus, cùm ſit nobilior cæteris, magis accedit ad naturam ſpiritualem, & ad inclinationes animæ: Ratio naturalis faciei infrà adducetur ſuo loco.

Qvarta Conclvsio: Membra, quæ in proportione ſunt naturali quoad figuram, colorem, quantitatem, ſitum, & motum, indicant bonam mentis habitudinem naturalem: è contra, quæ carent debita proportione, peruerſam mentem indicant: Sic S. Bonauent. in Comp. Theolog. *lib. 2. cap. 59.* & ratio in promptu eſt, quia cùm anima ſit actus corporis organici, vtaturque ipſo corpore, eiuſque organis ad ſuos motus, ſequitur, quod ſi organa ſint indiſpoſita, improportionata, & malè ordinata, quod etiam in ſuis motibus ipſa ſit naturaliter inordinata, obidque & peruerſas imprimat inclinationes. Ex quibus ſequitur

Primò, quod debita proportio membrorum exigat proportionem cum poſitione partium huius Mundi, homo enim eſt paruus Mundus: vnde tanta eſt diſtantia inter extremitates duorum longorum digitorum vtriuſque manus, quanta eſt à vertice capitis vſque ad plantam pedis: ſicut tanta eſt diſtantia à centro capitis ad oppoſitum tropicum in Cœlo, quanta eſt ab Oriente in Occidentem.

669. Secundò, quod pulchritudo conſurgit ex tali proportione membrorum: pulchritudo enim eſt æqualitas numeroſa: Sic S. Bonauent. *Sermon. 6. & 20. Hexaëm.* ſeu, vt dicit *lib. 4. diſtinct. 49. artic. 5. quæſt. 1.* eſt partium conuenientia cum quadam coloris ſuauitate, vnde exigit & multitudinem, & æqualitatem, & ſituationem ordinatam partium ſecundùm varietatem hominum, figuratum, & colorum in corporibus: Sic *lib. 2. diſt. 9. in expoſ. textus*, & ibidem *quæſt. 8. & in Op. itiner. ment. cap. 2.* Hinc infert in *Opuſc. de ternario peccat. cap. 7.* quod pulchritudo licitè poteſt ſolùm appeti, inquantum eſt repræſentatio, vel reſultantia Diuini decoris, & *lib. 1. diſt. 31. part. 2. art. 1. quæſt. 3.* quod Filius in Diuinis habet ſummam pulchritudinem, nam in comparatione

Digitized by Google

paratione ad Patrem habet pulchritudinem æqualitatis, quia ipſum perfectè exprimit, ſicut pulchra imago: in comparatione verò ad res, quia eſt ars plena omnium rerum, habet exprimere eas, provt eſt omnium exemplar, ideò eſt pulcherrimus.

Tertiò, quod cùm principaliùs in viſa imagine oculis obiectum eſt color, hinc etiam ex coloris qualitate iudicatur interior hominum diſpoſitio: Sic *Serm.* 1. *de S. Gregorio & lib.* 4. *diſt.* 49. *cit.* de quo aliàs redibit Sermo.

Qvartò, quod quæcunque ſimilitudo animalium aliquorum in hominibus eſt, tales homines imitantur talium mores, & inclinationes: Sic Plato, & S. Bonau. in Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 59.

QVÆSTIO VII.

Exponuntur aliæ regulæ generales Phyſiognomiæ ex diuerſa complexione humorum.

670. Primò Supponendum, quod Corpus humanum (ait Seraph. Doct. cum communi in Comp. Theol. *lib.* 2. *c.* 57. *& ſeq. & Serm.* 1. *de S. Gregor. & lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 1.) componitur ex quatuor elementis, ſcilicet terra, aqua, aëre, & igne, & ideò reſident in Sanguine, qui eſt materia proxima omnium partium corporis, quatuor principales humores ad vitam, & conſeruationem conferentes, quorum primus eſt bilis correſpondens igni, & dicitur flaua bilis, ſeu bilis abſolutè: ſecundus eſt ſanguis, ſeu rubea bilis reſpondens aëri: tertius eſt phlegma reſpondens aquæ: quartus eſt melancholia reſpondens terræ, & dicitur atra bilis: ideò etiam iſti humores prædıti ſunt qualitatibus propriis ſuarum cauſarum, nam bilis eſt ſicca, actiua, & velox: ſanguis humidus, & calidus: phlegma humidum, & frigidum: & melancholia ſicca, & frigida: ex quibus in corpore fit mirabilis complexio, ſed quia adeſt etiam pugna inter iſtos humores ob oppoſitas qualitates, & ferè ſemper adeſt prædominium vnius ſuper alios, quod præcipuè cognoſcunt Medici per aſpectum faciei: *ex viſu enim*, ait Spiritus Sanctus, *cognoſcitur vir*, vt aduertit Seraph. Doctor *Serm.* 1. *de S. Gregor.* hinc ſequitur, quod ex inordinatione, & prædominio horum humorum alteratorum omnes Febres, & infirmitates oriuntur, vt aduertit idem S. Doctor *Serm.* 1. *Dom.* 4. *Quadrag.* immò non ſolùm corporales, ſed & ſpirituales infirmitates promanant animæ, vt mox dicemus.

Vt autem hæc doctrina, & ſuprà dicta, & infrà tradenda clariùs percipiantur.

671. Secvndò Supponendum ex Seraphico Doctore *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod cùm anima in corpore ſit forma dans ei vitam, ſenſum, & motum, ideò fuit neceſſarium, vt ad compoſitionem corporis concurrerent quatuor elementa, & inter ſe haberent prædominantiam mutuam ſecundùm quantitatem molis, & virtutis.

Primò quoad vitam percipiendam: Si elementa paſſiua, quæ ſunt terra, & aqua, prædominarentur ſecundùm vtranque quantitatem, non eſſet habile ob ſuí groſſitiem, & ſoliditatem,

Digitized by Google

liditatem, ſicut ſunt corpora mineralia: nec etiam ſi prædominarentur ſecundùm vtranque quantitatem elementa actiua, quæ ſunt aër, & ignis, quia ab iſtis conſummerentur ſtatim paſſiua, nec eſſet aliquid, quod poſſet vegetari ab anima, ergo neceſſe fuit, vt ex quadam mutua prædominantia conſurgeret mutua proportio, & concordia ad vitam, & animam ſuſcipiendam.

Secvndò quoad ſenſum: Corpus non eſſet aptum ad ſenſum tactus, niſi in eo prædominaretur terra quantum ad molem: ſenſus enim tactus, qui eſt inter alios materialior, & diſperſus per totum corpus, eſt in corpore ratione elementi terræ, nec item ad ſenſum olfactus, & guſtus, niſi eſſet quoad molem prædominium aquæ: ab hac enim principaliter proueniunt iſti duo actus quoad ſuam materialitatem, nec iſti tres ſenſus poſſent haberi, niſi concurrerent elementa actiua quoad virtutem: calor enim, & Spiritus ſunt inſtrumenta virtutis ſenſitiuæ, ſunt enim penetratiua duorum elementorum paſſiuorum, & ob id tribuentia vigorem ſentiendi: tum etiam quia ab iſtis actiuis principaliter ſunt alij duo ſenſus, ſcilicet auditus, & viſus, qui tamen exigunt concurſum duorum paſſiuorum, tum ratione organi, tum ratione obiecti; ergo fuit neceſſaria prædominantia mutua elementorum.

Tertiò quoad motum: Corpus non eſſet aptum ad motum, niſi elementa paſſiua prædominarentur quoad quantitatem molis, & elementa actiua quoad quantitatem virtutis: nam per prædominium quantitatis molis elementorum paſſiuorum conſtituuntur membra ſolida, & idonea ad motum: at per prædominium actiuorum quoad virtutem animæ vis motiua pertingit ad membra ipſa mouens: hinc patet mirabilis nexus quatuor elementorum in corpore, & quid operentur in corpore humano iſta quatuor elementa: & cùm ex ipſorum permixtione reſultent omnes quatuor humores ipſis correſpondentes, hinc in variis corporibus dicitur aliquod elementum prædominari cæteris, vel ſecundùm quantitatem molis, vel virtutis: & hinc oritur varia, & diuerſa complexio, tum in membris, tum in toto homine, quæ vt plurimùm dignoſcitur ex ſignis externis, ſuper quæ fundatur principaliter ars Phyſiognomiæ: His poſitis.

672. Prima Conclvsio: Ignis, ſeu flauæ bilis prædominium in homine principaliter cognoſcitur ex macie, & ſiccitate in corpore, & præcipuè in facie apparente ex colore flauo tendente ad obſcurum ex abundantia pilorum per totum corpus, ſed ſubtilium, & tendentium ad flauum: Ex quo oritur inclinatio ad iram, incontinentiam, præſumptionem, inconſtantiam, præcipitationem, inconſiderationem, ſuperbiam, fraudes, crapulam, arrogantiam, prodigalitatem, animi magnitudinem, viuacitatem, & perſpicacitatem intellectus.

Ratio euidens eſt, quia hic humor reſpondet naturæ ignis, qui ſuper alia elementa eſt actiuus, velox, præceps, aliis præeminens, inconſtans, ergo & eaſdem qualitates fert ſecum prædominantes: Ex quibus duo mala conſequuntur: Alterum naturale, ſcilicet febris acuta, continua, & præceps: Alterum morale, ſcilicet febris multiplex ſpiritualis animæ,

animæ, ſuperbiæ, aliorumque malorum ſuprà enarratorum. Vide S. Bonauent. *Serm.* 1. *Dom.* 4. *Quadr.*

673. Secvnda Conclvsio: Sanguinis, ſeu bilis ſanguineæ, & rubeæ prædominium in homine principaliter cognoſcitur, ſi homo ſit moderatè pinguis, craſſitie tamen vera, & carnoſa, non ſeuoſa: hæc enim oritur ex nimia frigiditate, & veluti congelatione ſanguinis, vt ait cum Hipocrate Seraphicus Doctor: illa verò ex caliditate ſanguinea: item ſi homo habeat cutem corporis, & præcipuè faciei viuidam, carneam, ſcilicet mixtam ex colore albo, & purpureo: vultum viuidum, iucundum, ſimplicem, & benignum.

Hic tamen aduertendum cum Hipocrate, & Ariſtotele, quod hoc prædominium ſanguinis eſt varium ſecundùm magis, & minus: nam in aliquibus eſt purior, vegetior, ſubtilior, & calidior: in aliis liquidior, & aqueus, frigidiorque: in aliis craſſitior, vt videtur etiam in animalibus: In primis confert ad vigorem corporis, & ad ingenioſitatem animi, facillimèque mouetur ad variationem affectuum animæ, vt iræ, & verecundiæ: In ſecundis confert ad timorem, & pauorem: In tertiis ad vigorem corporis, ad iracundiam, & ferocitatem, vt in tauris, quorum ſanguis ſtatim indureſcit, & eius potus occidit: ſed in homine eſt ſubtilior, quàm in aliis animantibus. Ex ſanguinis prædominio oritur in homine inclinatio affecta ad delitias, ad lætitiam excedentem, & vanam, ad nimium amorem, & inordinatum ſui, & aliorum, ad ſuſpectas amicitias, ad vitia carnis, ad benignitatem, docilitatem, ingenioſitatemque: Ratio euidens eſt, quia talis humor reſpondet aëri, qui eſt (ait S. Bonau. *lib.* 2. *cap.* 8. in Comp. Theol.) ſubtilis, leuis, mobilis, facilè alterabilis, ignique vnibilis, ergo & fert ſecum has proprietates in corpore.

Ex quo prædominio oritur febris tertiana, ſed interpolata, cùm non ſit tam actiuus, ſicut flaua bilis: oritur & febris ſpiritualis animæ multiplex, ut dictum eſt de ſuis inclinationibus.

674. Tertia Conclvsio: Aquæ, ſeu Phlegmatis prædominium in homine præcipuè cognoſcitur ex eo, quod reddit cutem corporis præcipuè faciei albam, ſeu pallidam, mollem, corpus obeſum, ſed humilis, & demiſſæ ſtaturæ, talis enim craſſities, & demiſſiò prouenit ex mixtione excrementi vnctuoſi ſanguinis cum frigore, per quod congelatur, & pinguem reddit: hoc prædominium eſt proprium fæminarum.

Ex hoc prædominio oritur inclinatio ad ſomnolétiam, pigritiam, inſenſibilitatem, tepiditatem, diffidentiam, accidiam hebetudinem, inhabilitatem ad ſcientias, taléſque ſunt difficiles ad iram: & ratio eſt, quia aqua, cùm ſit frigida, & humida, & grauis, fert ſecum tales proprietates.

Ex hoc prædominio oritur febris letargica: nam calor accendit phlegma, ipſum ſubtiliat, & immittit ſurſum ad cerebrum vapores, & reducit ad phræneſim: oritur & multiplex febris ſpiritualis animæ, vt dictum eſt ſuprà.

675. Qvarta Conclvsio: Terræ, ſeu melancholiæ, ſeu atræ bilis prædominium dignoſcitur ex macie corporis, præcipuè faciei, ex nigredine, ſeu obſcuritate cutis, ex latitudine, & craſſitie venarum, ex pilorum

Digitized by Google

pilorum craſſorum, & aſperorum abundantia, ex craſſitie linguæ, ex balbutie, ex tarditate, ex pigritia.

Sed hîc aduertendum, quod hæc bilis atra, ſeu nigra eſt duplicis generis, alia enim eſt naturalis proueniens ex prædominio terreo, ſcilicet ex parte craſſiori, frigida & ſicca: alia eſt præternaturalis, & accidentaria proueniens ex aduſtione bilis, & ſanguinis, vel pituitæ ſalſæ; vtraque tamen, ſed plus hæc ſecunda, cùm non habeat tantam vim reſtitiuam, ſubiacet non ſolùm frigori, ſed etiam excedenti caliditati, vnde ſi aliqualiter à caliditate ſubtiliatur, confert ad acumen ingenij, ad fixam applicationem ad ſcientias, & ad negotia, ad moderationem, & prudentiam: ſi verò excedenter accenditur à ſuperueniente calore, ſubiicit hominem ad multiplicem mutationem animi prouenientem tum ex frigiditate, tum ex caliditate ſuperueniente, & ſuperante: vnde Fauorinus Philoſophus dicebat hanc volubilitatem eſſe infirmitatem propriam magnorum virorum maximè Poëtarum: & hæc eſt ratio, quare in aliquibus habentibus faciem carnoſam coloratam, & ſanguineam vigeat atra melancholia, quæ prima facie videtur contra naturam, & complexionem, eiſque indebita; hæc melancholia enim tam intenſa prouenit ex dicta aduſtione. Ex prædominio bilis atræ frigidæ, & ſiccæ oritur inclinatio ad amaritudines oblongas, ad difficultates in negotiis, & ſtoliditatem, torpedinem, anxietatem, timiditatem, ad triſtitiam, ad ſcrupulos, iudicia temeraria, querimonias, auaritiam, inuidiam, fraudes, obſtinationem, & his ſimilia.

Ex dominio bilis atræ ſiccæ, & caliditate accenſæ oritur fraus, animi duplicitas, inclinatio ad vanam lætitiam, ad cantum, ad deſipientiam, & deliramenta, ad immoderatam triſtitiam abſque cauſa apparente, hocque prædominium eſt in ſerpentibus.

Ex quo oritur duplex malum, ſcilicet naturale, quod eſt febris quartana, quæ dicitur opprobrium Medicorum ob difficultatem curationis, & morale, ſcilicet multiplex febris ſpiritualis animæ, vt dictum eſt: de qua multiplici febre vide S. Bonan. *Serm.* 1. *Dom.* 4. *Quadrag.* & *Serm.* 1. *in Pentec.* & *Serm.* 3. *Dom.* 20. *poſt Pentec.* & in Luc. *cap.* 4. *verſ.* 38. & Ioan. *cap.* 4. *verſ.* 52. & *opuſc. Diat. Sal. tit.* 1. *cap.* 7.

676. Qvinta Conclvsio: Ex prædominio horum humorum, quando non eſt valdè excedens, oriuntur multæ, & vtiles inclinationes, vt de ſe patet ex enumerratis, vt in igneo prædominio ſollicitudo, & promptitudo in rebus etiam arduis agendis, ſagacitas, fuga timoris in periculis, & ſimilia: ſic & in prædominio aëris hilaritas cordis, fidelitas amicitiæ, & ſimilia: ex prædominio aqueo phlegmatica conuerſatio, elongatio à ſubita ira, & pluribus facinoribus, & ſimilia: ſic & ex prædominio terræ grauitas, conſideratio fixa in rebus agendis, præmeditatio prudens, & ſimilia: vnde tales dicuntur habere grauitatem, & prudentiam ſaturninam.

Sexta Conclvsio: Et quia iſti humores habent plus, minuſve roboris ſecundùm diuerſitatem ætatum, & climatum, hinc in ſenectute vt plurimùm dominatur auaritia, & tenacitas: in iuuentute prodigalitas, & ſic de ſingulis, de quibus Ariſtoteles 2. *Rethoricor.* Idem & dicendum de diuerſis climatibus, & regionibus,

regionibus, provt enim magis elongantur polo, magis etiam in eis dominatur natura ignea,& aërea : provt magis appropinquant, magis in eis dominatur natura aquea, & terrea, vt videmus in ſeptentrionalibus : de quibus varietatibus tractant Philemon, Porta, Aliique.

677. Septima Conclvsio: Phyſiognomia ſexus eſt, quod maſculus animus vehemens eſt ad impetus, & pericula, ſtudioſus, & animoſus : fœmineus verò miſericors, & timidus : idque intelligendum eſt tam de viris, quàm de mulieribus, ſed tamen magis in illis prædominatur ignis, & aër: in iſtis aqua, & terra:Sic S.Doct. in Comp.Theol.*cit.*

Qværes : qualis differentia ſit inter complexionem viri,& mulieris.

Respondetvr ex Seraphico Doctore *infrà citat.* & communi, in viro eſſe prædominantiam calidi, & ſicci ſuper qualitates paſſiuas, ſcilicet humidum, & frigidum, & hoc ſecundùm magis, & minus, hocque præcipuè dignoſcitur in pueris, vt notat S. Doct. *Serm. 1. de S. Antonio.* In mulieribus prædominari paſſiuas ſupra actiuas : vnde Phyſici inferunt, quod vir quantumcunque frigidus, & humidus ſemper excedit in calore mulierem quantumcunque calidam. Ex qua diuerſa complexione oriuntur diuerſæ inclinationes, diſpoſitioneſque in ipſis. Hinc dicunt Phyſici, quod mulier cùm caleat maxima humiditate,hæcque cæteris qualitatibus prædominetur, ſequitur,quod facilè ſe ad extrema vertit : humidum enim terminatur termino alieno, & hinc mulier ſe vergens ad malum, maximè ſi tendat ad palliditatem,gracilitatemque,eſt naturaliter effrænis, inuerecunda, ad libidinem propenſiſſima, & quò plus conatur explere talem appetitum, eò plus ipſe creſcit : rationem reddunt Phyſici, quam ego libenter prætereo, cùm mei inſtituti non ſit:è contra vergens ad bonum eſt plus ardens ad opera pietatis ipſo viro : Vide S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 20. art. 1. quæſt. 6. & diſt. 21. artic. 1. quæſt. 3. & lib. 3. diſtinct. 12. art. 3. quæſt.* 1. in quibus locis, præcipuè *lib. 2. diſtinct.* 20. *citat.* adducit cauſas phyſicas, quare potiùs aliquando generatur mulier, quàm vir, & è conuerſo, & quodnam diſcrimen inter virum, & mulierem quoad qualitates, & inclinationes.

Appendix ad ſuprà tradita directa ad mores.

678. Seraph. Doct. in ſuis operibus non ſolùm conatur illuminare intellectum ſcientiis ſpeculabilibus tum Diuinis, tum humanis, ſed ſemper totus eſt in inflammando, & excitando affectum, ipſumque pertrahendo ad mores, & profectum animæ : hinc *in cit. Serm. 6. Hexaëm.* tradit modum, quo malæ inclinationes ortæ ex qualitatibus prouenientibus ex quatuor elementis miſcibilibus poſſint deuinci, & exterminari applicando ſingulas ad quatuor virtutes Cardinales, quæ ſunt medium proprium moderatiuum paſſionum hominis : Dicit ergo, quod iſtæ quatuor virtutes configurantur quatuor elementorum proprietatibus. Nam cùm in terra ſit ariditas cum ornatu variegato tot mixtis ipſam ornantibus : in aqua perſpicuitas cum intenſione, ſeu mixtione valdè intenſa lucis : in aëre ſubtilitas cum mulcebritate, ſeu flexibilitate : in igne virtuoſitas cum actione: primæ, ſcilicet

Digitized by Google

ſcilicet terræ reſpondet temperantia: ſecundæ prudentia: tertiæ iuſtitia: quartæ fortitudo: Nam temperantia aridum quidem reddit hominem, ſed tamen ipſum ſimul ornat, & veſtit floribus: eius enim proprium eſt nihil vitioſum appetere, in nullo legem moderationis excedere: ſub iugo rationis cupiditatem domare, ad quæ inſeparabiliter ſequitur modeſtia, verecundia, abſtinentia, caſtitas, ſobrietas, pudicitia.

In aqua cùm ſit perſpicuitas cum luce: ſic & prudentia, quæ quaſi incorporata luci ad rationis normam, quæ cogitat, & quæcunque agit, vniuerſa dirigit, ac nihil præter rectum vult, vel facit, humaniſque actibus, tanquam Diuinis arbitris prouidet: ad quæ inſeparabiliter ſequitur ratio, intellectus, circumſpectio, prouidentia, docilitas, & cautio.

Cumque in aëre ſit ſubtilitas cum flexibilitate, ſic & in iuſtitia, quæ ſubtiliter flectitur ad ſurſum, deorſum, ad dexteram, & ſiniſtram, ſeruando cuicunque, quod ſuum eſt, ſcilicet in ordine ad Deum, ad Proximum, & ad Seipſum: ad quam inſeparabiliter ſequitur innocentia, amicitia, concordia, pietas, religio, affectus, & humanitas.

Tandem cùm in igne ſit virtuoſitas cum actione, ſic & fortitudo adhibet robur virium, animum eleuat ſuprà periculi metum, nihilque niſi turpia timet, tolerat fortiter vel proſpera, vel aduerſa: ad quæ ſequitur inſeparabiliter magnanimitas, fiducia, ſecuritas, magnificentia, conſtantia, tolerantia, & firmitas: Ecce quomodò rationis fræno potes, ô homo, moderari malas inclinationes, perfectumque virum tum ad tui profectum, tum ad vtilitatem Reipublicæ, & familiæ gubernationem ſecurè ſe conſtituere.

QVÆSTIO VIII.

Explicatur Phyſiognomia capitis per varia quæſita, & ſoluta: ex Comp. Theol. *lib.* 2. *cap.* 58.

679. Ex generalibus ad particularia doctrinæ ordo petit deſcenſum: obidque primò de Phyſiognomia capitis agendum eſt.

Hinc Supponendum, quod caput ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſtinct.* 13. *art.* 2. *quaſt.* 1. habet tres præcipuas proprietates: Prima eſt conformitas cum membris: Secunda eſt eſſe principium membrorum: Tertia eſſe influxuum ſpirituum animalium in membra: hincque in capite vigent omnes ſenſus perfectiori modo, quàm in aliis membris: Hinc Phyſiognomia capitis eſt præcipua, & præcipuè conſiderabilis inter omnia alia corporis membra: & quia caput in aliis eſt nimis magnum, in aliis globoſum, & breue, in aliis humile ſuperius, & quaſi planum, in aliis oblongum aliquantulum, & malleo ſimile: Hinc

Primò quæritur: quid ſignificet caput magnum.

Respondetur, ſi eſt excedenter magnum, ſignificare hominem ſtolidum, nimiſque tenuem in intelligendo: aſſimilatur enim vel noctuæ, vel aſino, vel pueris, in quibus adeſt maior quantitas molis in capite, & ob id etiam ineptitudo ad opera rationis: ſi verò eſt proportionaliter magnum, ſignificat rectum intellectum, & prudens iudicium. Ratio

primæ partis eſt, quia magnitudo capitis venit ex concurſu materiæ, quæ ſi eſt malè regulata à natura ob debilitatem vis generatiuæ, tunc reſultat membrum excedenter frigidum, & humidum cum magna craſſitie, vt patet in irrationabilibus, quod & notatum fuit ſuprà ex Seraph. Doct. *in quæſt.* 5. & conſequenter tale caput erit nimis ineptum ad opera rationis. Ratio ſecundæ partis eſt, quia tunc æqualiter concurrunt vis generatiua, & natiua, ſpirituſque vitales, qui habent facilem aggreſſum, regreſſum, & viam ad omnes partes: hinc & tales homines ſemper perſpiciuntur magni intellectus, intelligentiæ, prudentiæque in agendis, taleque erat caput Platonis, & ſubtiliſſimi Scoti.

Secundò quæritur: quid ſignificet caput globoſum, ſeu valdè ſphæricum, breue, paruumque.

Respondetur indicare hominem ſine ſapientia, & memoria: ratio eſt, quia cùm ſpiritus, qui ſunt inſtrumenta intelligentiæ, diſcurſus, & memoriæ in capite paruo, non habeant ob anguſtiam loci liberam viam ad cellulas cerebri, obidque adinuicem confunduntur, calefiuntque: hinc difficulter deſeruire poſſunt actibus animæ: Adde etiam fumoſitates aſcendentes ad cerebrum difficulter ſe poſſe reſoluere ob talem anguſtiam, immò ſe confundunt cum iiſdem ſpiritibus: ex quo ſequitur magna mentis obfuſcatio, quare tales homines vt plurimùm ſunt inutiles in actionibus ciuilibus, difficulterque ſe ingerere rectè poſſunt in actibus contemplationis, & ad acquirendas ſcientias: aſſimilanturque ab Ariſtotele capiti Aſinorum, quod habet modicum cerebrum, licèt ipſum ſit de ſe magnum mole, ſed aptiùs aſſimilatur capiti ſtrutionis, quod eſt valdè paruum, & improportionatum magnitudini corporis.

Addunt Alij Authores tales homines eſſe naturaliter iracundos, memores iniuriarum, præcipites, & animi timidi: Ratio primæ partis eſt, quia ob dictam confuſionem ſpecierum, & ſpirituum accenditur faciliimé ſanguis, & cerebrum, & cum tali inflammatione ad cor immittantur ſpiritus animales, remittunturque & vitales alterati, & accenſi, non ſolùm ex hoc non contemperatur calor cordis, vt ex immiſſione debita dictorum ſpirituum præcipuè animalium deberet euenire, immò potiùs magis accenditur cor, & ad iram concitatur: Ratio ſecundæ partis eſt, quia ſpiritus, & ſanguis aſcendentes ad cerebrum, & caput, cùm non habeant locum ad ſe dilatandos, hinc inflammantur, & exſiccantur, ideóque cauſant in memoria impreſſionem tenacem iniuriarum: Ratio tertiæ partis eſt, quia ob dictam anguſtiam loci, & confuſionem ſpirituum, & ſpecierum anima ægrè poteſt diſcernere veritatem rerum: hinc oritur metus, & timor, ubi non eſt timendum, ſimulque maxima irreſolutio in agendis, & ex immiſſione ſpirituum animalium deficientium, & debilium ad membra oritur magna debilitas, & ineptitudo in ipſis membris ad proprios actus: ſi verò caput erit mediocre inter magnum, & paruum plus tendens ad paucitatem prouenientem ex paucitate materiæ craſſæ, & oſſium, ſignum eſt magnæ virtutis in intelligendo, & ſpeculando, & in aggrediendo res præclaras, & egregias, aſſimileturque leoni haben-

ti

ti caput moderatum, & corpori proportionatum.

Tertiò quæritur: quid ſignificet caput humile, & quaſi planum ſuperius.

680. Respondetvr, quod ſi talis planities eſt in ſuperiori parte occupans partem anteriorem, & poſteriorem, ſignificat hominem inſolentiæ, & diſſolutioni deditum: Addunt Alij, quod ſi eſt planities à parte poſteriori tantùm, ſignificat imprudentiam: ſi ab anteriori, ſignificat paruum ingenium: Ratio eſt, quia cùm membra corporis exigant diſpoſitionem accomodatam fini propriæ organizationis, & inſtitutionis, & cùm caput ſit organum deſeruiens imaginationi, memoriæ, & conſequenter intellectui: hinc ſequitur, quod ſi in organo adſit aliquod impedimentum, vel confundens ſpiritus, & ſpecies, vel retardans, vt euenit ex defectu aſſignato, ſcilicet ob planitiem auferētem ſphæricitatem neceſſariam capiti, tunc ſi tale impedimentum occupabit totum caput, tunc erit defectus tum in parte cognitiua, & imaginatiua, quæ habet locum in anteriori, tum & in memoratiua, quæ habet ſuam ſedem in poſteriori: Et hinc habetur fundamētum vtriuſque defectus ex parte anteriori, ſeu ſincipitis, & ex poſteriori, ſeu occipitis: cùm enim imprudentia, & hebetudo procedant vel ex falſa imaginatione, vel ex cognitione mutila, & imperfecta agendorum, vel ſpeculabilium, per conſequens cùm in homine tali capite deficiente adſit naturale impedimentum ad rectè obeundum iſtos actus, etiam de facili naturaliter præcipitabit in dictos exceſſus.

681. Qvartò quæritur: quid ſignificet caput aliquantulum oblongum, & ferè malleo ſimile.

Respondet S. Bonauent. quod ſi caput erit ſphæricum non perfectè, ſed cum aliqua longitudine pauca cauſata à planitie moderata temporum cum duabus paucis concauitatibus in dictis temporibus, & cum aliqua eleuatione capitis à parte anteriori, & poſteriori, per quas faciliùs feruntur ſpecies à ſenſu communi ad memoriam, ſignum eſt optimæ complexionis, obidque indicans hominem ingenioſum, prouidum, & circumſpectum: & hinc Phyſiognomiſtæ dicunt caput malleatum eſſe optimum ſignum: ſi verò caput fuerit oblongū excedenter ad modum ſtrobili, qui eſt fructus pini, & vulgariter dicitur pigna, ſignum eſt inuerecundiæ, & impatientiſſimi animi ob ſuperabundantiam humoris ignei, ſic caput acuentis, ex qua oritur inflammatio ſpirituum ſubita, & confuſio ſpecierum, obidque & accenſio facilis ad iram, & inuerecundia, & inconſideratio in rebus agendis.

Qvintò quæritur: quid dicendum de cæteris figuris capitis.

Primò Reſpondetur, quod ſi caput à parte poſteriori habet cauitatem, vel planitiem, ſignificat hominem obliuioſum: ibi enim reſidet memoria, quod manifeſtum fit, ſi quis patiatur aliquam magnam percuſſionem in illa parte, ſtatim immemor fit.

Secvndò: Si verò dicta pars poſterior erit aliqualiter oblonga, tunc ſignum eſt maximæ fortitudinis, & maximè ſi collum erit craſſum, ſignum etiam optimæ memoriæ.

Tertiò: Si caput à parte anteriori erit planum, vel depreſſum, talis

primæ partis eſt, quia magnitudo capitis venit ex concurſu materiæ, quæ ſi eſt malè regulata à natura ob debilitatem vis generatiuæ, tunc reſultat membrum excedenter frigidum, & humidum cum magna craſſitie, vt patet in irrationabilibus, quod & notatum fuit ſupra ex Seraph. Doct. *in quæſt.* 5. & conſequenter tale caput erit nimis ineptum ad opera rationis. Ratio ſecundæ partis eſt, quia tunc æqualiter concurrunt vis generatiua, & natiua, ſpiritusque vitales, qui habent facilem aggreſſum, regreſſum, & viam ad omnes partes: hinc & tales homines ſemper perſpiciuntur magni intellectus, intelligentiæ, prudentiæque in agendis, taleque erat caput Platonis, & ſubtiliſſimi Scoti.

Secundò quæritur: quid ſignificet caput globoſum, ſeu valdè ſphæricum, breue, paruumque.

Respondetur indicare hominem ſine ſapientia, & memoria: ratio eſt, quia cùm ſpiritus, qui ſunt inſtrumenta intelligentiæ, diſcurſus, & memoriæ in capite paruo, non habeant ob anguſtiam loci liberam viam ad cellulas cerebri, obidque adinuicem confunduntur, calefiuntque: hinc difficulter deſeruire poſſunt actibus animæ: Adde etiam fumoſitates aſcendentes ad cerebrum difficulter ſe poſſe reſoluere ob talem anguſtiam, immò ſe confundunt cum iiſdem ſpiritibus: ex quo ſequitur magna mentis obfuſcatio, quare tales homines vt plurimùm ſunt inutiles in actionibus ciuilibus, difficulterque ſe ingerere rectè poſſunt in actibus contemplationis, & ad acquirendas ſcientias: aſſimilanturque ab Ariſtotele capiti Aſinorum, quod habet modicum cerebrum, licèt ipſum ſit de ſe magnum mole, ſed aptiùs aſſimilatur capiti ſtrutionis, quod eſt valdè paruum, & improportionatum magnitudini corporis.

Addunt Alij Authores tales homines eſſe naturaliter iracundos, memores iniuriarum, præcipites, & animi timidi: Ratio primæ partis eſt, quia ob dictam confuſionem ſpecierum, & ſpirituum accenditur facillimè ſanguis, & cerebrum, & cum tali inflammatione ad cor immittantur ſpiritus animales, remittunturque & vitales alterati, & accenſi, non ſolùm ex hoc non contemperatur calor cordis, vt ex immiſſione debita dictorum ſpirituum præcipuè animalium deberet euenire, immò potiùs magis accenditur cor, & ad iram concitatur: Ratio ſecundæ partis eſt, quia ſpiritus, & ſanguis aſcendentes ad cerebrum, & caput, cùm non habeant locum ad ſe dilatandos, hinc inflammantur, & exſiccantur, ideóque cauſant in memoria impreſſionem tenacem iniuriarum: Ratio tertiæ partis eſt, quia ob dictam anguſtiam loci, & confuſionem ſpirituum, & ſpecierum anima ægrè poteſt diſcernere veritatem rerum: hinc oritur metus, & timor, ubi non eſt timendum, ſimulque maxima irreſolutio in agendis, & ex immiſſione ſpirituum animalium deficientium, & debilium ad membra oritur magna debilitas, & ineptitudo in ipſis membris ad proprios actus: ſi verò caput erit mediocre inter magnum, & paruum plus tendens ad paucitatem prouenientem ex paucitate materiæ craſſæ, & oſſium, ſignum eſt magnæ virtutis in intelligendo, & ſpeculando, & in aggrediendo res præclaras, & egregias, aſſimileturque leoni habenti

ri caput moderatum, & corpori proportionatum.

Tertiò quæritur: quid ſignificet caput humile, & quaſi planum ſuperius.

680. Respondetvr, quod ſi talis planities eſt in ſuperiori parte occupans partem anteriorem, & poſteriorem, ſignificat hominem inſolentiæ, & diſſolutioni deditum: Addunt Alij, quod ſi eſt planities à parte poſteriori tantùm, ſignificat imprudentiam: ſi ab anteriori, ſignificat paruum ingenium: Ratio eſt, quia cùm membra corporis exigant diſpoſitionem accomodatam fini propriæ organizationis, & inſtitutionis, & cùm caput ſit organum deſeruiens imaginationi, memoriæ, & conſequenter intellectui: hinc ſequitur, quod ſi in organo adſit aliquod impedimentum, vel confundens ſpiritus, & ſpecies, vel retardans, vt euenit ex defectu aſſignato, ſcilicet ob planitiem auferētem ſphæreitatem neceſſariam capiti, tunc ſi tale impedimentum occupabit totum caput, tunc erit defectus tum in parte cognitiua, & imaginatiua, quæ habet locum in anteriori, tum & in memoratiua, quæ habet ſuam ſedem in poſteriori: Et hinc habetur fundamētum vtriuſque defectus ex parte anteriori, ſeu ſincipitis, & ex poſteriori, ſeu occipitis: cùm enim imprudentia, & hebetudo procedant vel ex falſa imaginatione, vel ex cognitione mutila, & imperfecta agendorum, vel ſpeculabilium, per conſequens cùm in homine tali capite deficiente adſit naturale impedimentum ad rectè obeundum iſtos actus, etiam de facili naturaliter præcipitabit in dictos exceſſus.

681. Qvartò quæritur: quid ſignificet caput aliquantulum oblongum, & ferè malleo ſimile.

Respondet S. Bonauent. quod ſi caput erit ſphæricum non perfectè, ſed cum aliqua longitudine pauca cauſata à planitie moderata temporum cum duabus paucis concauitatibus in dictis temporibus, & cum aliqua eleuatione capitis à parte anteriori, & poſteriori, per quas faciliùs feruntur ſpecies à ſenſu communi ad memoriam, ſignum eſt optimæ complexionis, obidque indicans hominem ingenioſum, prouidum, & circumſpectum: & hinc Phyſiognomiſtæ dicunt caput mallearum eſſe optimum ſignum: ſi verò caput fuerit oblongū excedenter ad modum ſtrobili, qui eſt fructus pini, & vulgariter dicitur pigna, ſignum eſt inuerecundiæ, & impatientiſſimi animi ob ſuperabundantiam humoris ignei, ſic caput acuentis, ex qua oritur inflammatio ſpirituum ſubita, & confuſio ſpecierum, obidque & accenſio facilis ad iram, & inuerecundia, & inconſideratio in rebus agendis.

Qvintò quæritur: quid dicendum de cæteris figuris capitis.

Primò Reſpondetur, quod ſi caput à parte poſteriori habet cauitatem, vel planitiem, ſignificat hominem obliuioſum: ibi enim reſidet memoria, quod manifeſtum fit, ſi quis patiatur aliquam magnam percuſſionem in illa parte, ſtatim immemor fit.

Secvndò: Si verò dicta pars poſterior erit aliqualiter oblonga, tunc ſignum eſt maximæ fortitudinis, & maximè ſi collum erit craſſum, ſignum etiam optimæ memoriæ.

Tertiò: Si caput à parte anteriori erit planum, vel depreſſum, ta-

lis homo erit ineptus, & tenuiſſimæ imaginationis, & apprehenſionis, & maximè timidus, ibi enim reſidet ſenſus communis, qui cùm fuerit malè organizatus, etiam cauſabit dictos effectus per indebitam receptionem ſpecierum confuſam, non ſolùm in eodem ſenſu communi, ſed & in cæteris potentiis interioribus. Et hæc de Phyſiognomia Capitis.

QVÆSTIO IX.

De Phyſiognomia Capillorum.

A Capite in communi deſcendendum eſt ad partes in particulari, & primò occurrit conſideratio capillorum, & eorum multiplex varietas colorum.

682. SVPPONENDVM eſt ex traditis in ſuperioribus ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *aliiſque locis:* Quod capilli capitis, licèt ſint producti ex excrementis ſuperfluis corporis humani quoad ſubſtantiam, non tamen ipſi ſunt ſuperflui abſolutè: inſeruiunt enim & ad ornamentum, & decorem corporis, tum ad ſubleuandam, & auxiliandam neceſſitatem multiplicem eiuſdem corporis, ſcilicet maximè capitis: & primò ſunt ad ornatum hominis, quod & aduertit D. Ambroſius *in Hexaem.* afferunt enim maiorem reuerentiam in ſenibus, venerationem in Sacerdotibus, maieſtatem Principibus, & bellatoribus, augent & pulchritudinem iuuenibus, & mulieribus: ſecundò ad neceſſitatem ſubleuandam: nam cùm cerebrum ſit humidum mixtum cum calore, hinc indiget expurgari per emiſſionem vaporum noxiorum, & cùm per ipſos tegatur caput, hinc etiam faciliùs defenditur à frigore, & calore noxio: & hinc in reſurrectione (ait S. Bonauent.) reſurgent homines electi cum capillis, & barba tinctis colore aureo, & pellucido.

CAPILLI autem generantur ex fumoſitatibus humidis, & glutinoſis ad cutem attractis à calore naturali, & ab aëre ambiente congelatis, & reductis veluti in ſubtiliſſimos funes ad proportionem pororum, & meatuum, è quibus exeunt: quare & ipſi conſequuntur diſpoſitionem temperamenti corporis, à quo exeunt, præcipuéque in climate temperato: nam ſunt aliqua climata, quæ vt plurimùm eundem colorem tribuunt omnibus; & in talibus difficile eſt cognoſcere ex capillis temperiem humoris, vel ſaltem ſine periculo erroris. His ſuppoſitis

683. PRIMÒ quæritur: quid ſignificent capilli molles.

RESPONDETVR talem mollitiem prouenire ex nimia humiditate, & frigiditate, vt euenit in pueris, & mulieribus, obidque talem hominem eſſe valdè timidum ob defectum caloris, vt patet in Ceruo, Lepore, & Oue, & Volucribus plummas molles habentibus.

SECVNDÒ quæritur: quid ſignificent capilli valdè rari.

RESPONDETVR id prouenire vel ex nimia caliditate exſiccante illos vapores, & claudente meatus, vel ex defectu nimio caliditatis, & ſanguinis non valentis ſe extendere ad concoquendam illam materiam; hinc cadunt capilli, quod præcipuè euenit in valdè libidini deditis: Raritas, & caluities indicat hominem

Digitized by Google

hominem libidinoſum, & imprudentem, & confuſum in actibus ſpeculatiuis.

Tertiò quæritur: quid ſignificent capilli ſpiſſi, denſique, & craſſi.

Respondetur ſignificare prædominium humidi, & excedenter calidi, indicareque feritatem in homine, ſic etiam feræ talibus pilis tectæ conſpiciuntur, craſſitiem verò maximè in iuuentute indicare imprudentiam.

Quartò quæritur: quid ſignificent capilli recti.

Respondetur talem rectitudinem, ſi eſt naturalis, cauſari à nimio frigore, & humiditate, indicareque hominem timidum ob defectum caloris, item & malignum, & beſtialem.

Quintò quæritur: quid ſignificent capilli totaliter criſpi.

Respondetur criſpos capillos prouenire ex nimio calore, & ſiccitate, & maximè ſi pori ſunt valdè ſubtiles, & vapores debiles, vt euenit, quando comburitur corium, indicareque timiditatem maximam, & animi duplicitatem, debilitatem virtutis, & ineptitudinem ad negotia ardua.

Si verò capilli ſint tantùm in ſummitate criſpi, ſignificant bonam complexionem debiti caloris, frigoris, & aliorum humorum, indicareque hominem venuſti aſpectus, optimæ indolis, promptumque ad omnes actus honeſtos, talemque fuiſſe Cæſarem Auguſtum tradunt Hiſtoriæ.

Idem & aſſerunt Authores de capillis, qui medietatem ſeruant inter mollitiem, & aſperitatem: indicant enim qualitates eſſe ita refractas inter ſe, vt vnaquæque ſeruat ſuum ſtatum, ſcilicet calorem excedere frigus, & humidum ſiccitatem abſque violentia.

Sextò quæritur: quid ſignificent capilli valdè duri, & aſperi.

Respondetur duritiem, & aſperitatem prouenire ab excedente calore, & ſiccitate terreſtri, & à frigore externo ambiente, & hinc indicant hominem valdè fortem, & ſilueſtrem, ferinumque, taleſque ſunt gentes ſeptentrionales, ſic Leo, & Aper: vera enim maxima ex experientia apud Omnes eſt, vt qui habitant loca frigida, ſint interiùs valdè calidi, & è contra, qui habitant loca calida, interiùs ſunt frigidi: Idemque dicendum de capillis nimium depreſſis, frontique imminentibus.

684. Septimò quæritur de Phyſiognomia colorum capillorum.

Hinc Supponendum, quod licèt in animalibus colorum varietas in pilis poſſit tribui colori cutis, vt docent plures Doctores, non tamen in homine, quippe qui inter omnia viventia ſolus habet ſemper cutem albam ob delicatam temperiem, qua eſt formatus, undè dicendum eſt prouenire ex diuerſitate temperamenti, quare.

Respondetur primò, quod capillorum nigredo prouenit ex duabus cauſis, ſcilicet vel ex ſuperabundantia humoris terreſtris, ſed ex nimio calore aduſti, ut patet in habitantibus in regionibus calidiſſimis: vel ex humido ſuperato, vel penè conſumpto à nimio calore, in quibus caſibus excrementum vertitur in obſcuram veluti caliginem, ex quo etiam proceſſu temporis ipſe ſanguis nigreſcit: in quibus caſibus oritur magna timiditas in homine cum excedenti aſtutia, & duplicitate, & fraudulen

fraudulentia., & maximè ſi capilli tendent ad aliquam mollitiem: ſi verò ſunt etiam duri, & aſperi, ſignum eſt, quod homo eſt auarus, & tenax, & triſtis. Quando verò medietatem ſeruant inter nigredinem, & duritiem, tunc ſignum ſunt bonæ temperiei, indicantque moderationem in actibus humanis, ingenioſitatemque in ſcientiis: Idemque dicendum, ſi medietatem ſeruant inter flauum, & rubeum ad modum auri: in his enim caſibus indicatur in temperamento humidum radicale, ſubtile, aëreum, concoctum, & proportionatum cum cæteris humoribus rectè r. fractis.

685. Respondetvr ſecundò: Quod color flauus in capillis prouenit ex ſuperabundantia humidi aërei, ſed valdè ex calore naturali temperati, reducentiſque ad quandam mediocritatem colorem ipſum inter nigrum, & album, indicatque hominem manſuetum, pium, ingenioſum, prudentem, & magnanimum, alacrem, & feſtiuum.

Si verò eſt talis color perpendens ad albedinem: tunc in homine excedit humidum aqueum, quod valdè reſiſtit caloti, immò & ipſum ſæpè extinguit, hinc & indicat indocilitatem, vitæque breuitatem ob defectum caloris: indicat etiam animi feritatem, maximè quando talis flaueitas prouenit ex frigiditate mixta cum excedenti calore, vt euenit in habitatoribus Aquilonis: Si verò talis flaveitas propendit ad rubeum, tunc ſignum eſt temperamentum importate prædominium moderatum caloris exſiccantis humidum, quæ exſiccatio multò magis adeſt, quando totaliter capilli ſunt rubei, quod indicat hominem valdè inclinare ad iram, & ad proditiones.

686. Respondetvr tertiò: Quod ſi capilli ſunt albi in iuuentute, indicant debilitatem maximam caloris naturalis non valentis concoquere fumoſitates aſcendentes ad cutem ob ſuperabundantiam humidi aquei, idque eſt ſignum, quod homo erit breuis vitæ, viribus deficiens, & valdè timidus.

Advertit tamen Ariſtoteles, quod albedo capillorum poteſt aliundè prouenire, ut in prima lanugine, & viſiligine, in ſenecture, & in illis partibus, in quibus cutis remanſit valdè læſa, quia humidum ad illam partem ſe vertens concoquitur à nimio calore, & exſiccatur illa pars.

Respondetvr quartò: Quod ſi capilli ſunt excedenter flaui ad ſimilitudinem croci, ſignum eſt complexionis prædominantis in igne, & ſiccitate, & bile ſanguinea, obid ad modum ignis, & aëris, ut plurimùm tales ſunt inſtabiles, ignei, iracundi, de malo alterius gaudentes, & omnia ad ſuam vtilitatem trahentes, ſicut ignis omnia attrahit, & conſummit, vt ſe conſeruet: hinc & ſunt auari, tenaces, & immiſericordes: ſi verò flaueitas eſt moderata, & ad colorem carnis reducta, tunc ſignum eſt bonæ complexionis. Quæ omnia proportionaliter applicanda ſunt coloribus barbæ.

687. Et circa barbam notant Phyſiognomi, quod barba in fæminis ſignum eſt peſſimum., & maximè inclinantis ad libidinem, nam cùm barba generetur à vehementi calore cordis aſcendentis ad cerebrum, & per reflexionem redeuntis ad mentum, ſecumque ducentis partem illarum fumoſitarum capitis, hinc in mento per meatus à calore ejiciuntur, oriturque barba: Cùm autem Mulieres

Digitized by Google

Mulieres prædominatæ ſint ab humiditate, & frigiditate, quæ & obturat meatus corporis, & impedit, ne fumoſitates aſcendant ad caput in multa copia, ideò & ſine barba communiter apparēt: Et hinc dicunt, quod quando in mulieribus nullum ſignum pilorum apparet in vultu, & labiis oris, talis mulier etiam eſt timida, modeſta, verecunda, mitis, docilis, & bonis moribus inſtructa: Vnde ſi ſuprà dicta regula in aliqua muliere fruſtratur, ſignum eſt excedentis caloris, & ob id declinans à debito temperamento.

Ex qua doctrina patet, quare vt plurimùm imberbes, & eunuchi ſimiles in moribus ſunt mulieribus, ideóque ſæpè ſe oſtendunt iniquos, crudeles, deceptores, voluptuoſos, ineptos ad ſcientias, & ad grauia negotia, & quia pili ſunt capillis affines, generanturque ex eadem cauſa.

688. Octavò quæritur: quid indicet abundantia pilorum in homine?

Respondetvr multitudinem pilorum prouenire ex abundantia ſuperfluarum humiditatum, quæ cùm moderatè excedantur à calore naturali, etiam digeruntur, corriguntur, & ſeparantur, tranſmittunturque ad cutem, & maximè in aliquibus partibus corporis, in quibus viget hæc duplex ſuperabundantia ſuperfluitatum, & caloris: quod ſignum eſt vehementis inclinationis ad libidinem.

Ex quibus principiis inferunt Authores, quod habentes per totum corpus copiam pilorum cum aſperitate, & denſitate, abundant maxima caliditate, & ſiccitate, vt patet in originariis regionum ſilueſtrium, in quibus locis eſt maxima pugna frigoris, & caloris, hique ſunt pigri, & lenti in ſuis operationibus ad modum Bouis, ſunt impertinaces, & feri, crudeleſque, & libidinoſi.

Qvi habent pectus valdè piloſum, ſunt animi, & virium fortes, magnanimi, & prudentes, ſignum enim eſt abundare in pectore multùm caloris: ſi autem pilorum multitudo extenditur ad ventrem, ſignum eſt naturæ terribilis, modicæ apprehenſionis, validæ inclinationis ad iniuriandum alios, & magnæ inſtabilitatis ex prædominanti calore ſuper alios humores, ſic & habentes dorſum valdè piloſum, ſimiles ſunt beſtiis ſine rubore, & valdè aſperi, & intractabiles.

Qvi verò habent coxas, & crura, & manus piloſas ex complexione nimis calida ejiciente foras humiditatem, inueniuntur valdè procliues ad libidinem, ſunt & ut plurimùm aſperi, rudes, & crudeles: Et hæc de Capillis ſatis ſint.

QVÆSTIO X.

De Phyſiognomia frontis.

689. Frons eſt quoddā os, parſque capitis à dextera, & ſiniſtra temporibus, & à ſuperiori capillorum radice, ab inferiori verò à ſuperciliis terminata, quæ in triſtitia corrugatur, & in lætitia dilatatur: in extremitate temporum ambitur ab una fixura, adeſt & altera, quæ à medio frontis vergit ad pericranium capitis: ſita autem eſt frons in medio faciei, vt fumoſitates aſcendentes ad cerebrum non admiſceantur cum ſpiritibus aſcendentibus, & deſcendentibus,

tibus, ſed cum tali latitudine facilè poſſint exhalare, & ad meatus proprios ſe reducere.

Hic tamen aduertendum, quod vir, & mulier ſunt valdè differentes, nam vir habet plures fixuras per cranium diſperſas, quæ ſunt veluti viæ, & vehicula ſpirituum, & ſpecierum ad Phantaſiam: mulier verò vnicam tantùm habet, & valdè anguſtam, & hinc oritur, quod mulier eſt tardi, obeſique ingenij, & inepti ad ſcientias ob confuſionem ſpecierum ex tali anguſtia prouenientem. His præmiſſis

Primò quæritur: quid ſignificet frons excedenter lata, & magna?

Respondet S. Bonauentura ſignificare defectum diſcretionis, & prudentiæ, item & ingenij tarditatem, & ruditatem, timiditatemque: Ratio eſt, quia nimia quantitas materiæ craſſæ, & phlegmaticæ exiſtentis in anteriori parte impedit operationes interiores, reſtringitque, vel occupat fixuram ſagittalem tendentem ad cranium, obidque impediuntur exhalationes fumoſitatum, nam ex nimio ſpatio multæ ibi remanent, confunduntur que cum ſpiritibus, & ſpeciebus perturbando ordinem cognitionis perfectæ: tum etiam quia ſpiritus ob tantam latitudinem fiunt debiliores, ſemperque ſunt mobiles, ſicque cauſant inconſtantiam, & timiditatem: & hinc appellatur talis frons Bouina, & ſi frons erit non ſolùm magna, & lata, ſed & carnoſa, fucoſaque, Ariſtoteles docet ſignum eſſe iracundiæ ob facilem confuſionem, & accenſionem ſpirituum.

690. Secundò quæritur: quid ſignificet frons nimis anguſta.

Respondet S. Doctor ſignificare animum indocilem, ſtolidum, & volubilem, voracemque: Ratio indocilitatis eſt, quia fit confuſio ſpecierum fumoſitatum, & ſpirituum non ſolùm ob nimiam latitudinem, ſed & ob anguſtiam nimiam: nam in tali cerebro ventriculi cerebri ſunt nimis anguſti, & hinc oritur ineptitudo ad rectam cognitionem: Ratio voracitatis eſt, quia cùm impediatur in actibus potioribus intellectualibus, ſe vertit ad ſenſibilia, interquæ magis mouet obiectum guſtus, & gulæ, hinc & inclinatio ad voracitatem, taliſque frons appellatur porcina: oritur etiam maxima facilitas ad iracundiam ob rationem ſuperadductam: idque magis verificatur (ait Seraph. Doct. in habente frontem rotundam ob volubilitatem fumoſitatum, & ſpirituum cauſantem ſtupiditatem ingenij, & iracundiam, taliſque frons appellatur aſinina.

Tertiò quæritur: quid ſignificet frons humilis, & demiſſa, depreſſaque.

Respondet Seraph. Doct. frôntem humilem, & demiſſam ſignificare hominem humilem, verecundum, & abhorrentem turpia, ſi in reliquis ſit proportionata. Ratio poteſt eſſe, quia cùm non adſit impedimentum in aſcenſu ſpirituum, & fumoſitatum, quando adeſt debita proportio inter imaginatiuam, & cor, hinc & oritur inclinatio, & aptitudo ad bonum virtutis, & talis frons appellatur canina, denotans ſagacitatem, & maximè ſi frons aliqualiter deficit à planitie, vt verè euenit in canibus: ſi verò ſit valdè depreſſa, tunc ſignum eſt hominis effæminati, talis enim depreſſio impeditur ab actibus perfectis intellectus, & inclinat ad obiectionem.

Qvartò

691. Qvartò quæritur: quid ſignificet frons rugoſa, & frons aſpera cum cauitatibus, & monticulis.

Respondetvr frontem rugoſam ſignificare prædominium excedens humiditatis, & caliditatis, indicareque hominem cogitabundum, & iracundum: ſi verò frons eſt cum cauitatibus, & monticulis, ſignum eſt peſſimum, ſignificat enim hominem duplicem corde, inclinatum ad decipiendum, faciléque ad ſtultitiam contrahendam, indicatque peſſimam conſtitutionem, & temperiem.

Qvintò quærirur: quænam ſit optima frontis Phyſiognomia.

Respondet Seraph. Doct. eſſe frontem quadratam moderatæ magnitudinis, ſcilicet cum æquali, & debita latitudine, & longitudine, & cum debita proportione rectæ figuræ capitis mediantem inter apparentem tranquillitatem, & aſperitatem: indicareque & optimam complexionem humorum, & aptitudinem ad ſcientias capeſcendas, & ad rectitudinem operationum, talemque fuiſſe frontem Platonis, & Dantis ferunt Hiſtorici, ipſamque appellant frontem leoninam.

Hinc inferunt Phyſiognomi, quod ſi ad aliquod extremum frons propendit, tunc etiam deficit ab aliqua bonitate ex traditis, vt ſi eſt excedenter ſerena, & tranquilla cum cute gracili, inclinat ad adulationem: ſi propendit ad obſcuritatem, & nebuloſitatem cum curuitate, indicat magnam audaciam, & crudelitatem: ſi eſt nimis alta, inclinat ad ſuperbiam, & ad belligerandum, rixandumque cum aliis: ſi apparet mæſta, & mæſtum animum indicat: ſi læta, lætum ſignificat: ſi eſt nimis carnoſa, & craſſa, indicat nimiam abundantiam humiditatis in cerebro obturantis vias ſpirituum, impedientiſque ſenſus internos à perfectione ſuorum actuum, indicatque hominem inſenſatum, & ſtupidum: ſi eſt multùm plana, & non criſpata, ſignificat hominem contentioſum, & abiecti animi ob prædominium calidi, & ſicci indurantis pellem, & cutem: tale enim temperamentum accendit iram, perturbat iudicium, redditque temerarium hominem in periculis ignotis, & è contra nimis timidum, & vilem in cognitis ob conſumptionem ſpirituum ex nimio calore.

692. Hvic conſiderationi Philoſophicæ ſubintrat Metoſcopia, quæ latinè eſt frontis inſpectio Phyſiognomiæ ſubordinata, eſtque facultas exprimens varias inclinationes, & euentus naturales hominis ex qualitate lineamentorum in fronte exiſtentium.

In qua aliqui nimis excedunt intendentes prædicere poſſe certè euentus fortuitos, immò, & vitam, & mortem ex talibus lineis: nam licèt ex qualitate ipſarum linearum poſſit ſatis probabiliter cognoſci bonum, vel malum temperamentum capitis, & frontis, verbi gratiâ, ſi lineamenta ſint recta, vel intorta, ſi integra, vel interſeccata, ſi ſuperficialia, vel profunda, ſi benè, vel malè colorata, ſi ſint pauca, vel multa, ſi ſint rara, vel denſa: & ex conſideratione prædominij humorum cauſantium tantam diuerſitatem, poſſit inferri etiam multiplex inclinatio, vt dictum eſt de fronte: tamen non ob id poſſunt certè cognoſci effectus, & euentus caſuales futuri, & maximè dependentes à libero arbitrio: immò tales prædictiones ſunt à Sancta Ec-

cleſia condemnatæ: de quibus in ſimili poteſt videri Seraphicus Doctor *lib.2. diſt.7. part. 2. art.2. quæſt. 3. & diſt. 14. part. 2. quæſt. vlt.* & Nos ſuprà notauimus *in quæſt. 6.*

Addimvs etiam valdè fallacem eſſe applicationem, quam & Metoſcopi faciant talium lineamentorum cœleſtibus Planetis, dicentes ſuperiorem lineam reſpondere Saturno, ſecundam Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, illas verò, quæ mediant inter ſupercilia, reſpondere Mercurio, & quæ ſuperciliis eminent, Soli, & Lunæ, ſcilicet, quæ in dextera parte, Soli, quæ in ſiniſtra, Lunæ, quæ,& alia multa, quæ ad hanc rem congerunt, tanquam nugas, & vana dicteria firmiter reiicimus.

QVÆSTIO XI.

De Phyſiognomia ſuperciliorum, & temporum.

693. Svpercilia ſunt partes extremæ frontis ſuper oculos prominentes, quæ breuibus veſtiuntur pilis à natura aptata, non ſolùm ad ornamentum vultus, ſed vt vallum quoddam ad oculorum protectionem aduerſus ea, quæ ſupernè cadere poſſunt: & natura maximè in ipſis, tanquam in altiori parte manifeſtat conceptus internos, nam in ipſorum eleuatione oſtenditur arrogantia, faſtus, elatio, in declinatione animi demiſſio, vel fixa cogitatio animi: hinc de ipſorum Phiſiognomia ſequentia traduntur.

Primò quæritur: quænam ſit debita ſuperciliorum diſpoſitio?

Respondetvr, quod cùm à natura ſint conceſſa ad munera ſuprà tradita, ſufficit, vt in longitudine non excedant latitudinem concauitatis oculorum, & quod inter ſe ſint diſſita, & quia ſi creſcerent ad modum capillorum, valdè perturbarent oculorum operationes: hinc Deus prouidit, vt quando perueniunt ad moderatam debitam longitudinem, non ampliùs creſcant: ad haneque conſiſtentiam confert materia oſſea, ſuper quam fundantur, quæ non poteſt ipſis præſtare multam copiam humoris, & in hoc aſſimilantur virgultis naſcentibus inter ſaxa: Hinc ſequitur, quod ſi excedenter creſcant, vel reſtringantur, vel vniantur, etiam adſit defectus in temperamento illius partis, & conſequenter etiam totius corporis.

694. Secvndò quæritur: quid ſignificent ſupercilia nimis protendentia, ſcilicet vel ad tempora, vel ad naſum?

Respondet Seraph. Doctor, ſi ad tempora nimis dilatantur, ſignificare hominem negligentem, & arrogantem: indicant enim nimiam copiam humoris, & caloris: ſi ad naſum, vel etiam vltra protendantur, ſignificant hominem arrogantem, crudelem, & aſperum, maximéque ſi ſupercilia à parte ſuperiori ſupra tempora aliqualiter protendantur, indicant enim nimiam copiam caloris, obidque reddentis animum efferum, crudelem, ad vindictam inhiantem, appellanturque ſupercilia canina, ſilueſtria, & tigrina, & talia ferunt fuiſſe in Ezzelino Patauij Tyranno tempore D. Antonij, & in Mahomete ſecundo Turcarum Rege.

Tertiò quæritur: quid ſignificent ſupercilia arcuata?

Respondet

Digitized by Google

Respondet Seraph. Doctor, quod ſi ſunt debitè arcuata à temporibus vſque ad naſi principium, ſignificant hominem ſubtilem, & ſtudioſum, & bonis moribus ornatum: id enim eſt ſignum optimæ temperaturæ, cùm non excedant limites à natura præfixos.

Si verò à parte ſuperiori directa tendunt, & protenduntur vſque ad medietatem, vel poſt principium naſi, ſunt ſupercilia porcina, indicantque hominem indocilem, & immundum.

Si autem ſimul in vnum coëunt abſque diſtinctione cum multa denſitate pilorum, peſſimum eſt ſignum ob ſuperabundantiam caloris, & humidi in parte illa, indicantque hominem proditorem, veneficum, impium, & omnibus malis deditum: ſi ſunt quidem vnita, ſed parum, & cum paucis pilis, tunc indicant hominem quidem aſtutum, ſed tamen ingenioſum, & ad diſciplinas inclinatum: ſi ſupercilia ſint valdè diſſita, ſignificant hominem mæſtum: ſi ſunt valdè demiſſa, inuidum indicant, ſed eloquentem: ſi ſubtus naturaliter pili vertantur, ſunt ſignum malitioſi, auari, & mendacis hominis: ſi ſurſum frequenter eleuantur, ſignificant hominem iracundum, animoſum, audacem, & ſuperbum: ſi ſupercilia valdè creſcunt, & excedentet, ſignificant hominem inuerecundum, cogitabundum, & arrogantem ob nimium calorem, & humorem ſuperabundantem: ſi ſupercilia ſunt nimis breuia, indicant hominem timidum, & puſillanimem ob defectum caloris, & exceſſum frigoris: ſi pili in ſuperciliis perduntur, caduntque, ſignum eſt paucitatis ſanguinis, ſicut & euenit in capite, ſanguis enim eſt alimentum ipſorum, idque maximè euenit ob nimiam libidinem. Et quia ſuperciliis affinia ſunt tempora: Hinc

695. Qvartò quæritur: quid dicendum de temporibus?

Respondetvr, quod tempora ſunt duæ concauitates ad extremitates frontis poſitæ, dicunturque à tempore, eo quod in ipſis anni cognoſcuntur, incipiunt enim in homine primo caneſcere, & diuturnitate temporis magis concauari.

Si igitur hæc tempora ſunt valdè tumida, maximéque venas craſſas oſtendentia, ſignificant hominem iracundum, inſtabilem, debilis iudicij, & arrogantem; Ratio eſt, quia tumor oritur ex nimia copia ſanguinis, & caloris concurrentis ad caput, & tumefacientis illas partes; hinc fit, quod ſpiritus ad cerebrum aſcendentes non poſſunt debitè ab humiditate, & frigiditate contemperari, aptioreſque reddi ad obeundum operationes mentis, ſed quia remanent valdè calidi, & veloces, diſponunt hominem ad volubilitatem, & ad conſilium præceps.

Si verò ſunt nimis concaua, ſignificant hominem pertinacem, & ad vindictam, & crudelitatem valdè procliuem: Ratio eſt, quia talis concauitas ex nimia ſiccitate cerebri, & conſequenter ex calore accenſo fit facilè ad iram: reſultat & tenaciſſima apprehenſio, & obſtinatio in actibus humanis: De C. Caligolà impiiſſimo, & crudeliſſimo fertur talia habuiſſe tempora.

Digitized by Google

QVÆSTIO XII.

De Phyſiognomia Oculorum.

696. De oculorum compoſitione, & operationibus in ſuperioribus in tract. de Anima ſentiente ſatis egimus: nunc de ipſorumPhyſiognomia eſt agendum: Oculi autem ſunt corporis pars prætioſiſſima, & capitis potiſſima, in quibus (ait S. Doct. ſuprà *in quæſt. 6. cit.*) relucent veluti in imagine ſecreta, & intima cordis, cuius ſunt veri nuntij, & ob id Phyſiognomia oculorum eſt ſuper omnes partes corporis maximè conſiderabilis: dicuntur autem oculi ab occelando, vel cælando, quia tegumento ſuperciliorum, & palpebrarum teguntur: vnde ait Hipocrates, quod ſi oculi ſunt nec nimis magni, vel pauci, ſed ſplendentes, floridi, viuidi, viuaces, & pleni, etiam indicant optimam complexionem, & è contra malam, ſi ſunt ſqualidi, nebuloſi, nimis concaui, vel grandes, vel pauci: Sic etiam fertur de D. Bernardo habuiſſe oculos pulcherrimos, & puritatem ſpirantes.

Svpponimvs autem hîc ex traditis in ſuperioribus, quod ex tot partibus conſtituentibus organum oculi ſolùm ad Phyſiognomum ſpectare conſiderationem viſibilium, & extra apparentium: ſuntque primò totus oculus ſecundùm ſubſtantiam, & magnitudinem, paucitatemque: ſecundò palpebræ, quæ tegunt oculum: tertiò pili exiſtentes in ſumitate palpebrarum: quartò tunica vuea, quæ communiter dicitur nigrum oculi: quintò humor albugineus, qui dicitur album oculi: ſextò pupilla, quæ eſt humor chriſtallinus poſitus in centro oculi, & in medio tunicæ vueæ, & albuginis, qui ambitur à quodam circulo, qui dicitur humor vitreus, in quo pupilla innatat: ſeptimò anguli oculorum, de quibus omnibus aliqua dicemus ad rem noſtram ſpectantia.

Svpponimvs item temperamentum oculi eſſe non igneum, vt voluit Galenus, ſed cum Ariſtotele humidum, & frigidum, vt patet ex multiplici humiditate ex oculis decidente: licèt enim facillimè moueantur, id non euenit, quia ſint ignei, ſed quia ſunt ſphærici, licèt non perfectè, tum ob lubricitatem natiuam, tum ob copiam ſpirituum per neruos opticos ibi deriuantium: His præmiſſis

697. Primò quæritur: quid ſignificent oculi magni?

Respondetvr, ſi oculi ſint magni, ſed non excedenter cum debita rotunditate, & pulchritudine proportionata capiti, & corpori cum virtute bona viſiua, ſunt ſignum optimæ complexionis, & naturæ, obidque indicant ſublimitatem ingenij, prudentiam in rebus agendis, hominemque amabilem, benignum, & virtute præſtantem: ſi verò ſunt excedenter, & improportionatè magni, indicant ſuperabundantiam nimiæ humiditatis, vti habent Boues, ſignificantque hominem valdè pigrum, timidum, debilis virtutis viſiuæ, & ſi tales oculi ſunt liuidi, indicant inuerecundum, inconſideratum, & inobedientem.

Secvndò quæritur: quid ſignificent oculi parui?

Respondetvr paucitatem oculorum procedere ex defectu caloris

loris à corde deriuantis ad cerebrum, ex qua deficientia cor non poteſt ſufficienter ipſum oculo communicare, & hinc remanet excedens in paruitate, taléſque oculi dicuntur vulpini, indicantque hominem aſtutum, duplicem corde, & timidum: ſi verò non ſint excedenter pauci, ſed proportionati capiti, & corpori, & aliqualiter concaui, vt fuerunt oculi Ariſtotelis, ſignum ſunt bonæ complexionis, & ſubtilitatis ingenij.

698. Tertiò quæritur: quid ſignificent oculi, qui in ſuperficie apparent veluti extra caput egredientes.

Respondetvr id prouenire ex magna humiditate anteriorum ventriculorum cerebri, addito humore melancholico, & craſſitie ſpirituum, vnde indicant hominem ſtolidum, inſenſatum, ignarum, & ineptum ad ſcientias, & tali modo ſunt oculi aſini: vnde vt plurimùm tales homines ſunt malis moribus infecti: & ſi oculi tales ſint ſurſum naturaliter conuerſi, vel ſi oculi ſic ad extra egredientes ſint naturaliter ſurſum eleuati, indicant ferocitatem, vanitatem, inclinationem ad ebrietatem, & furioſitatem, taléſque fuiſſe ferunt oculos Alexandri Magni, & ebrietate ſopitum obiiſſe: talis enim eleuatio oculorum prouenit (ait Albertus Magnus) ex ventoſitate nimia inuoluta in anteriori parte cerebri: Si naturaliter deorſum ſunt conuerſi, indicant ob eandem ventoſitatem mixtam cum ſiccitate crudelitatem, & implacabilitatem animi Si tales oculi erunt ſanguinei, indicant voracitatem, & ebrietatem, inſtabilitatéque ob prædominium cum tali ventoſitate ſanguinis: ſi ſunt albicantes, indicant cum ventoſitate frigiditatem, & hinc etiam ad iniquitatem omnem inclinationem habentes: Si tales oculi ſunt valdè ſicci, indicant nimiam ſiccitatem cerebri prouenientem ex melancholia aduſta, ob id inclinantem ad opera nefanda, & iniqua, & etiam ad ſtultitiam: ſi tales oculi ad extra exeuntes ſint valdè parci, & accenſi, indicant ſtoliditatem, imbecillitatem ſpirituum, & virium, & animi: ſi verò tales oculi ſint magis ſplendentes, & dimiſſæ viſionis, indicant hominem prudentem, ſtudioſum, & benignum.

699. Qvartò quæritur: quid ſignificent oculi concaui.

Respondetvr, quod ſi ſunt benè efformati, & aliquantulum, nec nimis concaui, ſignum ſunt bonæ complexionis, ſcilicet ſufficientis humiditatis, caliditatis, ſiccitatis, frigiditatis non excedentium, ſed cum aliquali prædominio ſicci, & calidi exſiccãtis humorem muſculorum: iſtique diuturniùs conſeruant aciem oculorum, & virtutem viſiuam: Quia in ipſis meliùs coadunantur ſpiritus viſorij, & recipitur lux in maiori copia: ſi tales oculi concaui ſunt valdè parui, & veluti ignem ſcintillantes ad ſimilitudinem viperæ, ſignum ſunt maximæ iracundiæ, inclinationis ad vindictã, fictionem, animi dupliciratem, homicidia, & ad omnia mala, taleſque fuiſſe oculos Cæſaris Ducis Valentini ferunt Hiſtorici: cauſatur enim talis modus ex aduſtione humorum, ex nimio calore mixto cum atri melancholia: ſi oculi concaui ſunt valdè magni, indicant hominem valdè manſuetum, & pium, taleſque ſunt oculi Bouis: Qui verò mouentur veluti aqua in vaſe, ſunt ſignum volubilitatis, ſi verò ſunt quieſcentes,

&

& conſiſtentes, ſunt ſignum animi quieti.

Qvintò quæritur: Quid ſignificent oculi plus extenſi ſecundùm longitudinem faciei, quàm ſecundùm latitudinem, vbi & de angulis oculorum.

Respondetvr id prouenire ex nimia caliditate exiſtente in cerebro contra ipſius cerebri naturam: hinc etiam contra ſitum debitum ipſis oculis ipſos conſtituit, idque inclinat ad aſtutiam, & fraudes.

Et ſi quæras: Quid ſignificent anguli longi?

Respondetvr, quod anguli oculorum ſunt extrema oculorum vnientia palpebram ſuperiorem cum inferiore, quorum vnum propè naſum, aliud propè tempora ſitum eſt: Hinc ſi anguli ſunt plus æquo longiores, ſignum ſunt morum iniquorum ob ſuperabundantiam calidi; & maximè ſi apparent velut carnoſi, & tumidi: idem & dicendum de angulis nimis breuibus, quia ſignum eſt nimiæ abundantiæ frigoris, & ſicci, quare anguli mediocriter longi, & breues ſignum ſunt optimæ complexionis.

700. Sextò quæritur: Quid ſignificent colores varij oculorum.

Svpponimvs colores oculorum maximè in homine eſſe varios tum ratione variæ complexionis, tum ætatis, quorum aliqui ſunt ſimplices, alij mixti: Hinc

Respondetvr primò: Quod oculi deberent eſſe complexionis aqueæ, obidque continere ſuperabundantiam frigidi, & humidi, & ideò exigunt lucididatem moderatam tendentem ad cæruleum: taleſque ſunt ſignum optimæ temperaturæ, & indicant hominem ingenioſum, amabilem, & optimis moribus præditum.

Respondetvr ſecundò; ſi oculi ſunt glauci, ſeu cæſij (nempè ſubuiridis albo mixti, & ad albedinem propendentes) vt patet in oculis paruulorum, quando ad lucem exeunt, indicant maximam timiditatem, nam in his prædominatur valdè humidum, & frigidum: ſi verò oculi glauci ſunt tendentes ad croceum, indicant prædominium bilis flauæ cum magna aduſtione, ſignificareque ferocem, ſilueſtrem, & crudelem, talia ſunt ferè omnia animalia ſilueſtria, & feræ: & ſi tales oculi ſunt parui, ſuperaddunt inclinationem ad auaritiam, & fraudes: ſi verò oculi glauci tendunt ad viridem ſimilem herbis, indicant hominem fortem, & robuſtum, id enim prouenit ex ſuperabundantia moderata caloris, & humidi: ſi verò oculi glauci tendunt ad cæruleum, tunc ſignum ſunt hominis bonis moribus inſtructi, vt ſuprà dictum eſt.

701. Respondetvr tertiò: quod ſi oculi ſunt rubentes, indicant prædominium caloris in cerebro, obidque & hominem iracundum, inconſideratum, imprudentem, & præcipitem in negotiis, ad vindictam inhiantem, & maximè ſi cum tali rubore adſit ſiccitas: ſi verò adſit humiditas, tunc inclinat ad ebrietatem.

Respondetvr quartò: quod ſi oculi ſunt nigri, ſunt ſignum prædominij humidi, & calidi, vnde indicant hominem probum, & bonis moribus præſtantem.

Respondetvr quintò: quod ſi oculi ſunt relucentes tanquam guttulæ nitidi coloris cum moderatione, ſignificant hominem probum, &

& virtutibus ornatum : talis enim debet eſſe complexio oculorum, nempè aquea, ſcilicet frigida, & humida : Idemque dicendum, ſi in oculis apparent guttulæ aliquantulum rubentes tendentes ad nigrum, vel etiam tendentes ad album, indicant enim viuacitatem ſpirituum, & bonam temperiem capitis, & cerebri, nempè prædominium qualitatum actiuarum ſuper paſſiuas : taleſque ſunt oculi Leonis.

Si verò ſunt tales guttulæ nimiùm rubentes, & quadratæ non rotundæ, tunc ſignum ſunt hominis inuidi, verboſi, & fraudulenti : id enim prouenit à prædominio excedentis caloris.

Respondetur ſextò : Quod ſi oculi ſunt præditi multiplici colore, tunc ſignum eſt fraudulentiæ:id enim euenit ex multa materia incocta, & indigeſta, & temperamento inordinato : Si verò in oculis erunt cum humiditate circuli ad modum Iridis, ſunt ſignum multæ humiditatis, & caliditatis, & indicant hominem magnanimum, eloquentem, & prudentem : ſi verò Iris apparet cum magna ſiccitate, indicant iracundum.

Respondetur ſeptimò: Quod ſi oculi ſunt valdè pallidi, & veluti ſine colore apparente, ſignificant hominem valdè timidum, & craſſi ingenij, & maximè ſi pallor tendit ad albedinem, & hoc ob deficientiam caloris neceſſarij, & ſpirituum.

Respondetur octauò : Quod ſi oculi ſunt aſpectus gratioſi, & læti, ſignificant bonum temperamentum, ob id & diuturnitatem vitæ, amatorem iuſtitiæ, & virtutis : è contra ſi aſpectus eſt effœminatus, tales etiam indicat mores.

702. Septimò quæritur De motus oculorum Phyſiognomia?

Respondetur primò : Quod ſi oculi ſunt veluti immobiles, ſi immobilitas prouenit ex nimia craſſitie, abundantiaque qualitatum terreſtrium, ex qua Spiritus fiunt obeſi, obtuſi,craſſi,debiles,ſignum eſt ignauiæ, hebetudiniſque mentis, & ſtupiditatis : Si verò prouenit ex collectione ſpirituum ad potentias internas animæ, quaſi deſerentium externas, tunc maior diſpoſitio ineſt ad ſpeculationem, & apprehenſionem ſcientiarum : ſi tales oculi immobiles ſæpè ad Cœlum eleuantur, tunc ſignum ſunt peſſimarum cogitationum, crudelitatis, & iracundiæ, vt ferunt Hiſtoriæ Anglicanæ de Cramuele Tyranno,& Machinatore næcis Caroli Stuardi Regis Angliæ : Si aſpectus eorum eſt veluti furtiuus, & vt vulgò dicitur, ſubter oculos, ſignum eſt prædominij frigidæ qualitatis in oculis, & ob id etiam indicat hominem cogitabundum, & in corde varios effectus fouentem, idque eſt proprium amantium.

Respondetur ſecundò : Si oculi variè mouentur modò currentes, modò quieſcentes, ſignificare prædominium calidi, non multùm excedentis, indicareque varietatem cogitationum, & multoties malarum : Si verò ſunt tremuli naturaliter, id prouenit ex nimio concurſu ſpirituum veluti deſerentium cor, obidque inclinant ad delectationes carnales, iſtique vt plurimùm ſe totaliter committunt voluptatibus, & potationi vini : ſi frequenter clauduntur, & reſerantur, declarant hominem timidum, ac debilem, fraudulentum, imprudentem, melancholicum, & maximè ſi cum motu oculorum mouentur

Digitized by Google

tur, & palpebræ, obid hominem indicant peſſimum: ſi in clauſione palpebrarum oculi ſurſum ad ſummitatem ſe abſcondunt, indicant hominem vanum, fatuum, libidinoſum, & fraudulentum, id enim eſt proprium ſtultorum, & inebriantium ſe vino, vel luxuria: Si oculi in claudendo ſeruant moderatum ſitum cum fronte ſerena, ſuntque humidi, ſignum ſunt debitæ complexionis, ſi cum fronte aſpera, & cum prædominio ſiccitatis, ſignum ſunt audaciæ, temeritatis,& aſperitatis, quia in eis prædominatur excedens calor: ſi verò ſint multæ, & excedentis apertionis, ſignum eſt prædominij humoris craſſi, & terreſtris, obidque inclinantis ad inuerecundiam, & ſtultitiam: Qui verò oculis apertis dormiunt, ſicuti lepres, ſignum ſunt defectus caloris, obidque indicant timiditatem maximam, & breuitatem vitæ: Qui verò habent oculos luſcos, ſcilicet debiliſſimos in videndo, quia id prouenit à magna debilitate complexionis cerebri, vt plurimùm ſunt deficientes in bonis moribus, & ſi ſunt aliquando acuti in ſpeculando, tamen vt plurimùm incidunt in iudicia temeraria malè ſentientes de aliis, ipſis occultè inſidiando, & iniuriando in inuidiam boni proximi, & in magnam exiſtimationem ſui: Qui verò naturaliter carent vno oculo, ſunt audaces, fraudulenti, & peſſimi, idemque & dicendum de oculis trementibus, & lacrymantibus: Qui habent oculos naturaliter verſos ad naſum, ſunt naturaliter libidinoſi, & inclinati ad amorem effœminatum: Qui habent oculos veluti ridentes, & lætos, ſunt homines acuti ingenij, ſed fallaces, & aſtutiſſimi.

Et ſi quæras; vnde proueniit quod mulier menſtruata reſpiciens ſpeculum nouum, ipſum maculat, quod & notat S.Bonau. *lib.2. diſt.33. art.2. quæſt.1. in corp.*

Respondetur id prouenire, quia cùm ſpiritus immittantur à corde, & cerebro ad oculos puriores, obidque & facilioris impræſſionis, etiam inficiuntur à menſtruo, quod eſt veluti venenum, hinc & ex tranſfuſione radiorum viſualium ſic infectorum etiam maculatur ſpeculum, quod & euenit etiam in paruulis, qui ſunt facillimæ impreſſionis, & maximè quando fit ope Dæmonis faſcinatio.

703. Octavò quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia pupillæ, & palpebrarum oculorum.

Respondetur primò pupillam,ſeu pupulam eſſe humorem chryſtallinum in medio oculi ſitum circundatum exigua tunica, quæ dicitur aranea, ſeu ſpeculares ob nitorem, propriéque eſt organum immediatum, quo fit viſio,hæcque vt plurimùm eſt vnica in vnoquoque oculo, licèt in aliquibus regionibus fertur homines duas pupillas habere pro ſingulo oculo, habereque virtutem faſcinandi paruulos ad modum veneficarum mulierum: dicitur autem pupilla, quia cùm retrò habeat opacitatem tunicæ vueæ,recipit vt in ſpeculo ſpecies, quæ in ea veluti pupilli, ſeu paruuli relucent, apparentque. Hæc autem, cùm patiatur varietatem multiplicem, etiam tribuit Phyſiognomis fundamentum cognoſcendi varietatem complexionis, & inclinationem hominis. Hinc

Respondetur ſecundò, Pupillam oculi nimis grandem indicare craſſitiem, & nimietatem humiditatis,

tis, obidque & hominem ſtolidum, & hebetis ingenij, ſicut apparet in Boue, & Ouibus: Pupillam verò è contra nimis paucam indicare nimietatem caloris, obidque & aſtutiam, malitiam, inclinationem internam ad libidinem: taleſque ſunt Mures Indici, item Perdices, Coturnices, Galli, quæ ſunt animalia valdè luxurioſa: Pupillæ autem mediæ inter magnitudinem, & paruitatem indicant optimam complexionem, obidque & probitatem morum.

Et quoad Palpebras.

704. Respondetvr tertiò: Palpebras eſſe folliculos, ſeu tunicas oculum operientes, (in quarum ſummitate ſunt pili rari), datas à natura ad defenſionem oculorum ab extrinſecis rebus noxiis: vnde ad hunc finem ſubiectæ ſunt continuo motui, & maximè in homine, qui eſt perfectius animal. Hinc dicendum, quod quando vexicæ, vel aliqua tumiditas apparet in parte ſuperiori oculi, ſcilicet in palpebris, ſignum eſt multæ humiditatis ſuperfluæ, frigidæque à cerebro deſcendentis, & hinc indicat hominem pigrum, craſſum, ſomnolentum, & modici ſtudij: ſi verò iſtæ vexicæ ſubtus apparent, ſignum eſt maximæ inclinationis ad potum, & ſomnolentiam: ſi autem ſint craſſæ, & veluti rubentes ſanguine, ſignum eſt ſuperabundantiæ ſanguinis indigeſti, inclinantque ad ſomnolentiam.

Addimvs, quod palpebræ rarò ſe mouentes, & veluti immobiles, ſignum ſunt nimiæ abundantiæ humoris terreſtris indigeſti, & defectus caloris naturalis, ſuntque indicatiuæ ſuprà dictorum effectuum.

QVÆSTIO XIII.

De Phyſiognomia aurium.

705. Avres ſunt ſecundum principale organum extrinſecum ſenſationum externarum, nempè auditus, quod conſtat parte externa cartilaginea prominente, habens intus quoſdam anfractus, per quos ſonus variè fractus ad potiſſimam auditus officinam tranſmittitur: pars ſuperior auris ab Ariſtotele appellatur pinna, & inferior fibra, quibus poſitis.

Primò quæritur: quid ſignificant aures prominentes, & excedenter magnæ?

Respondet Seraph. Doctor aures grandiores ſignificare longitudinem vitæ ob prædominium calidi, & humidi, ſed nimietatem ſignificare hominem ſtolidum, timidum, & aſininum tum in moribus, tum in verbis, & maximè ſi aures ſunt craſſæ cum materia terreſtriori, & ſurſum directæ: ſi verò ſint cedentes deorſum, ſignum ſunt magnæ malitiæ.

Secvndò quæritur: quid ſignificent aures valdè paruæ?

Respondetvr: Quod ſi aures vndequaque ſint paruæ, indicant nimiam abundantiam caloris conſummentis humidum radicale, & materiam, quæ exigitur ad debitam ipſorum compoſitionem, & hinc oritur inclinatio ad furta, libidinem, malitiam, fraudes, & ad hebetudinem, taleſque ſunt aures ſimiæ: Si Aures ſint paruæ, & in breuitate excedentes, ſignificant ſtultitiam, ſi ſunt excedentes in longitudine, ſignifi-

Digitized by Google

cant inuidum, & peſſimum furem, & maximè ſui excedenter amatorem, id enim prouenit à ſiccitate prædominante ad ſe omnia attrahente.

706. Tertiò quæritur : quid ſignificent aures nimiùm rotundæ, item & anguſtæ, & iacentes, & veluti in ſuperiori parte conglutinatæ.

Respondetur nimiam rotunditatem ſignificare indocilitatem, & ingenij ruditatem, id enim prouenit ex excedente materia craſſa, terrea, & humida ad rotunditatem naturaliter tendente : Aures verò anguſtæ, & veluti iacentes indicant prædominium partis frigidæ, & debilitatem caloris naturalis, quæ inclinant ad pigritiam, & indocilitatem.

Quartò quæritur : quænam ſint aures rectè compoſitæ.

Respondetur debere eſſe mediocriter magnæ, & longæ, ita quod magnitudo, & longitudo aliquantulum excedat rotunditatem, & breuitatem, item & eleuatæ, velutique ſculptæ in capite, item & aliquantulum piloſæ : tales enim indicant optimam complexionem, & virtutem qualitatum actiuarum ſuper paſſiuas, & maximè ſi configuratæ ſunt veluti ex linea conuexa formante pluſquam medietatem circuli, & in medio aliquantulum eleuatæ verſus centrum, ſignificantque hominem diuturnioris vitæ, optimiſque moribus inſtructum.

QVÆSTIO XIV.

De Phyſiognomia Naſi, & Narium.

707. Nasvs eſt organum valdè ſenſibile poſitum in medio faciei, & ferè ſuper omnes alias partes ad pulchritudinem, vel deformitatem vultus inſeruiens, conſtituiturque ex partibus internis, & externis : externæ ſunt primò pars oſſea, quæ eſt ſuperior, & ſecundò cartilaginea inferior, quaſi fornax cooperiens duo foramina inter ſe cartilagine quadam ſeiuncta, quæ Nares appellantur, quæ duo foramina in duas vias diuiduntur, vna eſt ad cerebrum deducens, per quam deferuntur odores, & expurgatur cerebrum ; altera ducit ad finem palatus, & ad guttur, per quam tranſit aër in reſpiratione vſque ad cor : deinde in ſummitate naſi adſunt duo tubercula mamillarum ſimilitudine, & dicuntur proceſſus mamillares, ſeu papillares : ſub his eſt os quoddam paruum habens plura foramina, & dicitur os ſpongioſum, ſeu cribrum : adſunt & aliæ partes, de quibus in ſuperioribus diximus.

Et quia Naſus valdè reſpondet cæteris partibus corporis tum in longitudine, tum in magnitudine, quam correſpondentiam libenter prætereo, cùm ſit extra meum inſtitutum, hinc ad Naſi Phyſiognomiam tranſeo.

Primò quæritur : quid ſignificet Naſus excedenter grandis.

Respondetur id prouenire ex nimia craſſitie terrea, & humida,

&

Digitized by Google

& ſimilem eſſe Rhynoceronti, ſignificareque hominem timidi animi, alioſque, & aliorum res facilè irridentem: ſi verò eſt moderatæ magnitudinis, magiſque tendens ad magnitudinem, quàm ad paruitatem, ſignum eſt boni, & conſulti, prudentiſque iudicij.

SECVNDÒ quæritur: quid ſignificet Naſus paruus, & ſimus.

RESPONDETVR paruitatem prouenire ex defectu caloris, & humidi: ſimitatem verò ex nimio calore, vt patet in pueris, & in habitantibus Ethyopiam, qui habent naſum veluti preſſum ex abundantia ſicci, & nimij caloris: hinc ex paucitate nimia oritur inclinatio ad furandum, nugacitatem, & verboſitatem, infidelitatem, cùm enim habeat deficientiam in ſe eorum, quæ ſunt ſibi neceſſaria, facilè inhiat ad aliena, & ſe diffundit totum in externa, & vana.

Ex ſimitate verò oritur inclinatio ad luxuriam, ad iram, & ad fraudes, taliſque eſt naſus ſimiæ.

708. TERTIÒ quæritur de aliis figuris Naſi?

RESPONDETVR primò: Quod ſi naſus erit valdè tectus, id prouenit ex nimia humiditate, vt patet in fœminis, indicatque hominem loquacem, libidinoſum, & inſtabilem: Si verò erit longus in ſummitate, & in fundo depreſſus, ſignificat hominem prudentem, probum, iuſtum, & fortem, talemque fuiſſe Cæſarem Auguſtum ferunt Hiſtorici: ſic enim competit naſo talis poſitio, quæ prouenit ex debita refractione humorum: vnde ſi eſt malè eleuatus à radice, & valdè à facie veluti abſtractus, demonſtrat hominē effœminatum, & rudem.

RESPONDETVR ſecundò Naſſum craſſum excedenter per totum indicare craſſitiem nimiam humorum, & obid etiam intellectum valdè obtuſum: Si verò mediocriter eſt longus, latus, & apertus foribus, qualem habuit S. Baſilius, ſignum eſt optimum, &c. ſi verò eſt craſſus in ſummitate, vt in Boue, & Sue, ſignum eſt ſtoliditatis, immundi, & impudentis: ſi verò eſt rotundus, & in ſummitate preſſus, vt in leonibus, ſignum eſt magnanimitatis, & fortitudinis.

RESPONDETVR tertiò Naſum moderatè curuum à fronte deſcendentem benè diſpoſitum dici Aquilinum, talemque eſſe ex debita temperantia humidi, calidi, frigidi, & ſicci, ſed cum prædominio ſicci, & calidi, ſignificareque hominem magnanimum, regij, & excellentis animi, liberalis, & benigni, ferturque talem naſum habuiſſe Gregorium ſcanderbeghium: ſi verò erit curuus propè frontem, exiſtente reliqua parte ferè rotunda, vt eſt in gallo, indicabit hominem valdè libidini deditum, indicat enim excedentiam calidi, & humidi.

RESPONDETVR quartò: Si Naſus erit acutus in ſummitate, ſignum eſt maximi caloris, & ſiccitatis, aſſimiletque hominem Canibus, qui dum volunt latrare, vel mordere, corrugant roſtrum, vnde tales ſunt iracundi, ſubiti, & crudeles, quæ inclinationes magis intenduntur, quando nares ſunt valdè ſtrictæ, quæ impediunt aërem ad refrigerandum cor neceſſarium, ne intret in pectus: iſti vt plurimùm habent collum longum, vocemque acutam, & ſonoram.

QVARTÒ quæritur De Phyſiognomia Narium quid dicendum?

NARES ſunt duo foramina naſi inferiora, vt dictum eſt. Hinc

Respondetur primò: Quod ſi nares ſint moderatè apertæ, ſignum eſt bonæ complexionis, ſic enim aptè inſeruiunt muneri, ad quod à natura ſunt inſtitutæ, ſcilicet, vt per ipſas attrahi poſſit aër ab extra ad refrigerandum cor, & hinc per reſpirationem ad exitum aëris à pectore: Si verò ſint excedenter patulæ, & grandes, ſignum eſt maximæ iracundiæ, & ferocitatis ob exceſſum caloris exiſtentis in temperamento corporis, & capitis, idque patet in Tauris, & Equis ferocibus.

Respondetur ſecundò: Quod ſi Nares ſint veluti clauſæ, & ſtrictæ, id prouenit ex defectu caloris neceſſarij, obidque & inclinationem indicant ad furtum, nempè ad ſibi prouidendum ex rebus alienis, quod ſibi deficit: indicant etiam ſtultitiam, & debilitatem ob defectum calidi neceſſarij: & ſi nares ſint valdè tenues, longæ, & acutæ, ſignificant debilitatem virium, ſuperbiam, & leuitatem, id enim prouenit ex nimio calore cæteris humoribus præeminente: Si verò fuerint competenter in parte ſuperiori diſtantes, ſignum eſt bonæ complexionis, obidque & inclinationis ad pietatem, & miſericordiam.

QVÆSTIO XV.

De Phyſiognomia Labiorum, Oris, Dentium, & Linguæ.

709. PRimò Supponendum, quod ex aſpectu faciei facilè cognoſcuntur inclinationes internæ animi, id atteſtante Spiritu Sancto Eccleſ. *cap. 19. Ex viſu cognoſcitur vir*, ideſt ex facie: Et ratio eſt, quia à reliquo corpore emittuntur ad vultum ſpiritus, & ſanguis tanquam ad partem potiorem, & conſequenter ex ipſius Phyſiognomia dignoſci poſſunt tales intimæ inclinationes.

Hinc primò expendemus reliquas partes vultus, (nam frons, & naſus etiam ad ipſum ſpectant,) & deinde ipſum vultum.

Primò ergo quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia Labiorum?

Respondetur, quod labia ſunt fruſta carnis poſita ſub naſo in extremitate ſuperioris, & inferioris maxillæ, quæ mouentur, & firma ſtant ſecundùm imperium voluntatis, ſuntque compoſita ex carne molli, & delicata, ſuntque veluti portæ dentium, & oris.

Hinc dicimus primò: Quod ſi labia ſunt valdè craſſa, ſignum ſunt prædominantiæ humidi, & frigidi, indicantque ruditatem, & ſtultitiam animi: Illa verò, quæ cum craſſitie ſuprà exuperant ad extra partem inferiorem, ſimilia ſunt labiis aſini, indicantque ſtultitiam, ſtoliditatem, & timiditatem: Si verò labium ſuperius excedenter emineat gingiuas ad extra apparentes, ſignum eſt deficientiæ caloris, & humidi, obid inclinare ad detractionem, iniuriam, inuidiam, adulationemque, & maximè ſi dentes canini foras exeunt, eleuando labium ſuperius, ſuntque tales ſimiles Alci, quæ fera vulgò appellatur magna beſtia ſimilis mulæ, quæ ob eminentiam labij ſuperioris non poteſt comedere, niſi ambulando retro: Si autem labium inferius exuperet, ſignum eſt deficientiæ caloris, qui non poteſt æqualiter ſe extendere ad omnes partes ob impedimentum ma-

teriæ

Digitized by Google

teriæ nimis craſſæ, & humidæ, indicantque ſimplicitatem, ignorantiam, & vanitatem: & ſi tale labium apparet velut tumidum, vt fuit in Iuliano Apoſtata, ſignum eſt efferati, & venenati animi, ſicuti habent ſerpentes, quando tamen labia ſunt nimis tenuia, & mollia, vt eſt in mulieribus, ſignum ſunt timiditatis, debilitatis, & fraudis: Si verò ſunt moderatè tenuia, & craſſa rectè tegentia dentes, ſignum ſunt optimi temperamenti.

710. Secundò quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia Oris?

Respondetvr primò: Quod ſi os eſt excedenter magnum, ſignificat hominem voracem, immitem, & impium: Ratio eſt, quia cùm os ſit porta ſtomaci, conſequenter indicat ſuperabundantiam caloris, obidque & indigentiam multi cibi, vndè ſi talis appetitus non moderetur, redditur homo valdè deditus luxuriæ, audaciæ, & rixis, & maximè ſi os apparet patens, & veluti diſciſſum, ut in lupis, & canibus, vnde tales ſunt vt plurimùm voraces, loquaces, & impudentes, & valdè ignari: ſicut etiam qui habent os ſemper patens, ita vt difficilè poſſit rectè claudi, ſignum eſt, quod ſunt valdè debilis complexionis, obidque & virtutis debilioris, & breuiſſimæ vitæ: nam ex tali debilitate oritur incoctio cibi, & diſpoſitio proxima ad putredinem, & ad varias infirmitates.

Respondetvr ſecundò: Quod ſi os ſit valdè craſſum, ſignum eſt ſuperabundantiæ humoris craſſi, & humidi, obidque indicat ingenium craſſum.

Respondetvr tertiò: Quod ſi os eſt excedenter paruum, ſignum eſt tam in viris, quàm in mulieribus complexionis effœminatæ, & pigræ ob pænuriam ſanguinis, caloris, & ſpirituum: indicat etiam duplicitatem animi.

Respondetvr quartò: Quod ſi os valdè à dextra exuperat ad modum Suis, & maximè ſi eſt rotundum, & inuerſum cum labiis craſſis, peſſimum erit ſignum, ſcilicet voracitatis, ingluuiei, fraudis, & ſtultitiæ ob ſuperabundantiam humoris craſſi, & frigidi: ſi verò tale os eſt paruum, vel arctum, ſimile eſt ori ſerpentium, & vulpis, indicans inſidiatorem hominem, aſtutum, & malignum: Si verò os eſt humile, ſcilicet intus concauum, ſignum eſt inuidiæ, & mutabilitatis, & luxuriæ.

Ex quibus infertur, quod os ſeruans medietatem inter prominentem, & concauam, ſignum eſt optimæ complexionis, indicatque hominem optimis moribus inſtructum: Hîc autem Phyſiognomi afferunt etiam correſpondentiam oris ad aliquas partes corporis, quam omitto.

711. Tertiò quæritur: Quid dicendum de Phyſiognomia Dentium.

Dentes ſunt partes oris, qui generantur ex eadem materia ſeminaria, ex qua generatur homo, quæ ſi debitè concoquitur, tranſit etiam in humidum radicale: Vnde defficientia dentium indicat etiam deficientiam talis materiæ, & humidi radicalis, & conſequenter vitam debilem, & breuem. Hinc

Respondetvr primò: Quod ſi dentes ſunt rari, & debiles, habet homo etiam cerebrum debile, & tenuem virtutem, ſignumque eſt breuitatis vitæ, excipe tamen, ſi raritas eſt tantùm in pueritia: Pueri enim vt plurimùm habent dentes raros, qui

Digitized by Google

qui cum ætate creſcendo fiunt ſpiſſi, quando adeſt debita virtus: Si verò ſunt fortes, licèt rari, indicant fortitudinem, & etiam longitudinem vitæ, taléſque fuerunt dentes Cæſaris Auguſti: Idem à fortiori dicendum de dentibus ſpiſsis, & fortibus.

RESPONDETVR ſecundò: Quod ſi dentes ſint continui abſque diſtinctione, vt fertur de Aliquibus ita fuiſſe, ſignificant feritatem, inurbanitatem, ſicut habent Capræ ſiluestres.

RESPONDETVR tertiò: Quod dentes longi, acuti, canini, & fortes ſignificant hominem contentioſum, vivacem, audacem, guloſum, infidum, impium, aſſimilanturque canibus, & ſerpentibus: Dentes verò diſpares indicant hominem ingenioſum, inuidum, iracundum, & mutabilem.

712. QVARTÒ quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia Linguæ?

LINGVA eſt membrum præcipuè ordinatum ad exercitium ſermonis, vnde ſi eſt nimis grandis replens os, reddit loquutionem difficilè intelligibilem: idem & ſi nimis ſtricta: ſi medietatem ſeruabit, tunc erit optima. Hinc

RESPONDETVR primò: Quod lingua balbutiens, & prolabens fit ſecundùm Aliquos ex nimia humiditate, & frigiditate cerebri, impediente neruos morores linguæ: At ſecundùm Medicos prouenit ex bila aduſta: attamen ſecundùm rectam Philoſophiam, & veritatem naturaliter euenit ex nimia humiditate dicta, vt patet in paruulis, indicatque complexionem debilem, & melancholicam: Aliquando verò per accidens venit ex nimia ebullitione ſanguinis, quæ impellit ad excedentem velocitatem verborum, & quia ob excedentiam caloris ſe confundunt, hinc oritur impedimentum pronuntiationis, & in his indicatur impetuoſitas, iracundia, & procliuitas ad blaſphemiam, ad iracundiam, iniuriam, & ad alios exceſſus conſimiles.

ADDIMVS, quod Aliqui ſunt, qui non valent pronuntiare aliquam litteram, ut R. vel ſyllabam, tunc id prouenit ex nimia abundantia materiæ craſſæ, humidæ, & frigidæ, vt dictum eſt: ſunt etiam Aliqui, qui in principio ſermonis naturaliter repetunt eandem ſyllabam, tuncque id prouenit ex eadem cauſa.

RESPONDETVR ſecundò, Linguam ſubtilem indicare hominem ſagacem, ingenioſum, & fraudulosum: velocem verò indicare hominem ſtultum, & iracundum, vt patet in pluribus fœminis.

RESPONDETVR tertiò, Linguam tardam ſignificare hominem pigrum.

QVINTÒ quæritur de Phyſiognomia Menti, quid dicendum?

MENTVM eſt locus barbæ ſub os poſitum: de quo

RESPONDETVR primò: Quod ſi Mentum eſt raſum in viro, vel habens paucos pilos, & raros, ſignum eſt temperamenti frigidi, & quia barba (vt dictum eſt ſuprà) naſcitur ex fumoſitatibus reductis ex cerebro à calore cordis retrò reflexi, hinc etiam ſignum eſt deficientiæ talis caloris, vnde in viro indicat naturam effœminatam, mollem, & ad libidinem inclinatam.

RESPONDETVR ſecundò, Magnam, & ſpiſſam barbam ſignum eſſe nimiæ abundantiæ fumoſitatum, & caloris cordis, obidque inordinationem

tionem temperamenti debiti, idque indicat leuitatem animi, & incuriam in rebus agendis: Si verò eſt moderatè grandis, ſpiſſa, & leuiter diuiſa, ſignum eſt optimi temperamenti.

QVÆSTIO XVI.

De Phyſiognomia Faciei, & Vultus.

713. POST conſiderationem partium faciei, nunc de ipſa ſecundùm ſe agemus: Hinc

PRIMÒ Dicimus cum Seraphico Doctore *Serm.* 1. *de S. Gregor.* & *in Pſalm.* 118. *cap.* 9. *verſ.* 7. faciem, vultumque eſſe membrum principale cognoſcere faciens internas animi inclinationes, & cogitationes: eſt enim principalis pars, ad quam cor, & cerebrum immittunt ſuos ſpiritus: & quia nullus inuenitur homo, qui habeat faciem omninò, & in omnibus ſimilem alteri homini, hinc infertur multiformitas potentiæ, ſapientiæque Dei; infert etiam Seraph. Doctor, quod in via Dei nullus inuenitur, qui omnimodè ſit alteri viro ſpirituali ſimilis: hinc Eccleſia verè de quolibet iuſto canit illa verba *Eccleſ.* 44. *Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem Dei.*

SECVNDÒ Dicimus, quod licèt vultus, & facies pro eodem aliquandò, & maximè à Poëtis ſumitur, tamen propriè inter ſe differunt: nam vultus dicitur à volo, eſtque propriè habitus, ſeu ſtatus faciei, qui mutatur, aliuſque, & alius oſtenditur ſecundùm varietatem affectuum animi, ſic metaphoricè dicitur cœlum mutare vultum: vultus autem ſic ſumptus appellatur etiam indoles animi exteriùs apparens: facies verò propriè eſt pars anterior capitis humani conſtans ex fronte, oculis, naſo, malis, ſeu genis, ore, & mento: Communiter tamen ſumitur pro genis, & conſiſtunt in membrana illa, quæ ab oculis ad mentum extenditur, in qua pili gignuntur in viris, dicuntur genæ etiam malæ ad ſimilitudinem pomi, quia in eis rubor, riſus, & gaudium maximè apparet: hinc primò reſoluemus de Phyſiognomia faciei, ſecundò genarum, & deinde vultus.

TERTIÒ Dicimus, quod loquendo de tota facie hominis, ſi facies hominis eſt valdè magna quoad latitudinem, & longitudinem, id prouenit ex ſuperabundantia humidi, & craſſi humoris, ſignificatque hominē pigrum, indocilem, & ſtolidum ad ſimilitudinem Aſini, & Bouis: Idem aſſerendum eſt, ſi facies cum magnitudine, & cum genis erit valdè pinguis, craſſa, & carnoſa ob eandem rationem Phyſicam, idque maximè ſi genæ erunt valdè diſtantes ab oculis: Idem etiam dicendum de facie, in qua apparent oſſa, & genæ multùm craſſæ: in tali enim homine dominatur timiditas, & triſtitia, tales homines tamen ſolent eſſe valdè idonei ad diuturnum laborem.

QVARTÒ Dicimus faciem valdè paruam, & maximè in genis indicare paruitatem cerebri, à quo cùm prouenire debeat ſua frigiditate temperatura cordis, & potentiarum ſenſitiuarum, & cùm adſit deficientia ſuæ virtutis, hinc etiam ſequitur depratuatio in imaginatiua, obid tales homines ſunt faciles ad malè iudicandum de proximo, ad timiditatem, ad adulationem, & ad malitioſa opera, & maximè ſi in facie apparet color flauus: id enim ſignum eſt hominis

vitioſi, fraudulenti, & peruerſi, aſſimilaturque talis facies faciei felis: & ſi genæ erunt valdè reſtrictæ cum mæſtitia, indicant virum ſtultum: ſi cum riſu, & gaudio, indicant virum effœminatum.

Qvintò Dicimus faciem mediocritatem ſeruantem inter magnam, & paruam indicare optimam complexionem, & maximè ſi aliquantulum tẽdit ad paruam, & moderatam carnoſitatem: indicat enim hominem veridicum, ſincerum, amatorium, ingenioſum, & ſubtilem ingenij: ſi verò tendat ad maciem excedenter, reddit hominem acutum, circunſpectum, ſollicitum, curioſum, ſolet etiam facies valdè macilenta indicare magnam anxietatem interiorem cudis; nam ex tali anxietate, & fixa imaginatione conſummuntur ſpiritus, & corpus remanet frigidum cum alimenti neceſſarij conſumptione; ſi verò habent pinguedinem excedentem, reddit hominem mendacem, ignarum, pigrum ad ſimilitudinem Bouis.

Sextò Dicimus faciem excedenter longam maximè cum genis longis indicare prædominium caloris à corde prouenien̄tis, reddereque hominem inclinatum ad ſupereminendum aliis ad modum ignis, ad arrogantiam, & ſuperbiam, taliſque facies dicitur canina: ſi verò facies, & genæ erunt rotundæ, ſcilicet cum mento ad extra exporrecta faciens velut circulum, ſignum eſt deficientiæ debitæ longitudinis in cerebro, & obid conturbationis, & confuſionis ſpecierum, & ſpirituum; & hinc facilitas oritur ad iracundiam, & fraudes, & defectus iudicij: qui habet faciem cauam, ſcilicet cum mento intus retracto, ſignum eſt vilitatis, & timiditatis animi: qui habet faciem plenam ad orbicularitatem tendentem, ſignum eſt hominis inurbani, contentioſi, inuidi, & immundi: qui faciem rugatam habet, indicat hominem melancholicum, prouenit enim ex nimia ſiccitate terrea: & ſi talis facies eſt macida, & ſine pilis, ſignum eſt ſuperabundæ ſiccitatis, & frigiditatis, indicat hominem humoris timidi, melancholici, & cogitabundi animi. Quoad aſpectum vultus

714. Septimò Dicimus, quod ſi vultus eſt Ariſtis, & varius naturaliter, indicat hominem timidum, & ſuſpicioſum ex ſuperabundantia frigidi, ſicci humoris, & maximè ſi habet frontem rugoſam, ſupercilia extenſa, palpebras fixas, caput dimiſſum, & inclinatum, & aſpiciens ad terram oculis in capite defixis ad intra, naſum longum, faciem macidam; nam in iſtis etiam ſpiritus afficiuntur eodem metu, & trepidatione, & hinc vultus induit colorem ſibi obiectum: ſic fertur de Polypo marino, qui ob timiditatem inducit colorem rei, cui affigitur, & maximè ſaxorum, taleſque ſunt ſtupidi, ſomnolentique, & ad ſtultitiam inclinantes: Si verò vultus eſt hilaris, & venerabilis, (tuncque eſt talis, quando apparet cum fronte expolita, & aperta, oculis ſerenis, facie rubicunda, & ſatis carnoſa) ſignum eſt liberalitatis, tranquilli animi, docilis, beneuoli, & tractabilis, talemque fuiſſe S. Benardum fert Goffredus in eius vita: ſic etiam dicitur de Cæſare Auguſto: Si vultus erit grauis, ſignum eſt viri fortis, & magnanimi, qualem fuiſſe Alphonſum Ducem Ferrariæ fert Iouius: Si vultus erit anterius pendens, & dimiſſus, indicat animum amarum ſemper infortunia cogitantem, ſi erit pendens

Digitized by Google

dens à tergo cum barba extenſa ad partem exteriorem, indicat temerariū: Si autem vultus erit aſpectus crudelis, & auſteri, indicat etiam animum proportionatum, talemque fuiſſe Annibalem, & Attilam ferunt Hiſtorici.

Quoad Colores Faciei.

715. OCTAVÒ Dicimus de colore rubeo, quod ſi color faciei eſt rubeus excedenter, ſimiliſque flammæ, vel ebriis, ſignum eſt excedentis caloris aſcendentis ad caput, & exſiccantis cerebrum, obidque ipſum remouentis à debita temperie, ex quo oritur perturbatio in imaginatione, & iudicio, redditque hominem præcipitem, indiſcretum, furioſum, ſtultum, crudelem, hancque qualitatem Ariſtoteles appellat paſſionem tertiæ ſpeciei. Et ſi naſus, & genæ ſunt naturaliter rubeæ coloris iecoris, ſignum eſt hominis libidinoſi, & crudelis: ſi verò eſt moderatè rubea, & alta, & appellatur color albus purpureus, ſignum eſt optimæ temperiei, indicatque hominem perſpicacis ingenij, prudentem, & hinc inclinatum ob ſpiritus puros, & perfectos rectè ſua munera exequentes, taliſque fuit in Alexandro Magno: Et ſi rubedo accidit in facie ob aliquod nouiter occurrens, & citò tranſit, & dicitur ab Ariſtotele paſſibilis qualitas, tūc ſignum eſt hominis verecundi, & modeſti, nam tunc ſanguis ad faciem recurrit, vt ipſam tegat, & aliquando etiam ad aures rubor protenditur: ſi facies excedit in albedine, ſignum eſt prædominantiæ phlegmatis, humoriſque frigidi, & crudi ad modum fœminarum, redditque hominem valdè timidum, & ad libidinem procliuem: Si facies eſt flaua, ſignum eſt prædominij flauæ bilis adurentis partes terreas, redditque hominem iracundum, contentioſum, aliiſque exoſum: Si facies eſt fuſca medians inter nigrum, & album, ſignum eſt boni ingenij, & ſpeculatiui intellectus, talis enim obfuſcatio prouenit ex ſanguine aliqualiter tendente ad melancholiam cum aliquali moderato prædominio partis terreſtris: ex quo ſequuntur duo effectus: primus eſt facilitas accenſionis ſanguinis acuentis ingenium: ſecundus eſt, quando remittitur talis calor, tunc conſtringitur illa pars terrea, & frigida, quæ facilè, & tenaciter conſeruat res intellectu appræhenſas: & hinc ſequitur maxima prudentia, & maturitas in rebus agendis: Si facies eſt pallida naturaliter, id prouenit, (ait Ariſtoteles) ex mixtione excrementi aquei cum bile flaua: ſecundùm Medicos prouenit ex prædominio phlegmatis, & melancholiæ: verè autem oritur ex penuria ſanguinis, & modicitate caloris refugentium ad internas partes, indicatque hominem ſaturninum, timidum, & cogitabundum: Si facies erit liuida, & veluti flaua, ſeu crocea medians inter viridem, & album, ſignum eſt deficientiæ caloris concoquentis ex prædominio frigidi, humidi, & melancholici humoris, indicatque hominem deditum omnibus vitiis, præcipuè crudelitati, & libidini, taliſque fuit Ezelinus Patauij Tyrannus: Si facies eſt nigra, quia nigredo poteſt prouenire ex duabus cauſis, hinc etiam & diuerſas inclinationes infert; primò poteſt prouenire ob excedentem calorem, qui ad modum ignis reducentis ligna in carbones redigit materiam temperamenti, maximéque ſiccam carnem, & pellem ad talem nigredinem, vt euenit in Ethyopibus: ſecundò poteſt euenire ob defectum

 caloris,

caloris, & humidi, remanentibus partibus terreis opacis, & veluti luce priuati: ſi primo modo euenit nigredo, ſignum eſt, quod homo eſt auarus, tenax, & excedenter ſui amator, nullo habito reſpectu ad neceſſitatem aliorum, idque maximè eſt verum, quando comitatur paucitas vultus: Si ſecundo modo oritur timiditas, amaritudo animi, mæſtitia, malignitas, & fraudulentia: Si facies propendit ad viridem colorem, quia bilis viridis eſt ſuperfluitas ſanguinis genita ex portionibus igneis, & terreſtribus aduſtis, amara, & maligna, valdéque repugnans alimento membrorum, hinc eſt peſſimè indicans, nam & corrumpit bonitatem ſanguinis, & pituitæ, peruertitque hominem à ſuauitate, & clementia, & inducit malignitatem, crudelitatem, iram, & vindictam.

Et ſi quæras: quænam requirantur ad ſpecioſitatem, & pulchritudinem faciei?

Respondent communiter Phyſiognomi, quod natura totam ſuam vim collocat in efformatione perfecta corporis, ſed magis in compoſitione faciei, cùm ſit principalior pars corporis, vt ſuprà dictum eſt: vnde pulchritudo faciei indicat optimam cõpoſitionem, & temperamentum corporis, & animæ, ſicut deformitas è contra inordinatum temperamentum: Ad hanc pulchritudinem faciei vltra debita lineamenta, & colorem medium inter rubeum, ſeu purpuream, & album, requiritur longitudo octauæ partis totius corporis: ter autem debet excedere longitudinem naſi ita, quod tanta ſit diſtantia à naſo ad finem menti, ſeu barbæ, quanta eſt altitudo frontis, & tanta eſſe debet altitudo frontis, quanta eſt longitudo naſi: Item ambo ſemicirculi aurium ſimul vniti debent formare circulum æqualem ori aperto, & patenti: Item circuli oculorum debent eſſe tam ampli, ſicut circuli aurium: ſupercilia autem debent eſſe tam longa, quantum labia, & labia, quantum naſus.

QVÆSTIO XVII.

De Phyſiognomia Vocis, Anhelitus, Reſpirationis, & Riſus.

716. Vox eſt percuſſio reſpirati aëris ab anima facta per arteriam vocalem, & per pulmonem attrahentem, & repellentem ipſum aërem, vnde propriè vox ſolùm eſt animalium, ſub qua ſignificatione comprehenditur & adſpiratio, & reſpiratio, & locutio, ſermoque, ſeu loquelæ, quæ eſt vox articulata, & diſtincta in partes, per quam ſignificatur conceptus interior animæ, quæ omnia ſuprà fusè tradita ſunt à nobis in tractatu de anima ſentiente.

Et quia ſecundùm varietatem virtutis expulſiuæ, & quantitatem aëris attracti, diſpoſitionemque gutturis vox recipit multam diuerſitatem, ſecundùm quam eſt alta, debilis, grauis, acuta, mollis, rauca, tremula, & inæqualis: ex qua diuerſitate etiam infertur diuerſitas temperamenti in hominem: hinc Phyſiognomi cum Seraphico Doctore de hac tractant, vt infrà patebit.

Primò ergo quæritur: quid ſignificet Vox alta, magna, valida, & robuſta.

Respondetvr id prouenire ex multa capacitate, & amplitudine pulmonis, ob idque in ſui reſtrictione

ne facere magnam percuſſionem aëris in magna quantitate recepti, & indicat magnum calorem in corde, & per conſequens hominem fortem, audacem, & imperioſum.

Secvndò quæritur: quid ſignificet Vox grauis.

Respondetvr grauitatem fieri ex voce inclinata, prouenireque ex nimio aëre attracto, & quia non poteſt ex tali nimietate expelli velociter, ſed lentè, hinc redditur grauis, altitudinem verò ex voce eleuata, & emiſſa velociter ad extra.

Vnde, ſi vox eſt grauis, moderatéque ſonora, id prouenit ex prædominio caloris cordis, vt dictum eſt ſuprà, & ſignum eſt boni temperamenti: Idem & dicendum de voce graui, ſonora, & flexibili, ſignum enim eſt optimi temperamenti, ſed tamen animi imperioſi, & audacis: Si verò eſt grauis, & depreſſa, ſignum eſt adeſſe improportionem inter vas aëris, & virtutem expulſiuam, obidque prouenit ex nimio humore frigido, craſſo, terreſtrique valdè aggrauante membra cordi proxima, & reddente hominem pigrum, vilis animi, & aliis exoſum, taleſque ſunt gentes ſeptentrionales ob nimietatem dicti humoris: Si vox eſt grauis, & inglomerata, implicataque, id prouenit ex nimio calore cum humore terreſtri, indicatque hominem confuſum in ſuis actionibus inurbanum, ſimiliſque eſt voci canum: Si vox eſt grauis, & mollis, ſeu debilis, id prouenit ex prædominantia phlegmatici humoris cum multo calore, indicatque hominem placidum, manſuetum, & bonum, aſſimilaturque voci ouium: Si vox eſt grauis, & grandis, indicat hominem inurbanum, & aſininum.

Tertiò quæritur: quid ſignificet Vox acuta?

Respondetvr vocem acutam prouenire tum ex aſpera arteria, quæ ob nimiam humiditatem non poteſt dilatari, tum ex debili virtute aërem expellente: & hinc cùm foramen ſit anguſtum, conſequenterque per ipſum modicus aër poteſt pertranſiri, hinc & velociùs mouetur, ex qua modicitate, & velocitate oritur acumen in voce: quod etiam patet in inſtrumentis ſonoris, in quibus tenues, & ſubtiles cordæ ob modicitatem, & velocitatem aëris moti acutum ſonum reddunt, taliſque vox, ſi eſt debilis, indicat hominem timidum, vt patet in pueris caſtratis, & mulieribus, item & hominem effœminatum debilem viribus: ſi verò talis vox eſt acuta, & ſimul vehemens, indicat hominem iracundum, indignabundumque, & duplicem corde, infidum, & res alienas appetentem: Si eſt ſtridens, ſignum eſt caloris aërei, indicatque hominem aëreum, vanum, luxurioſum, taliſque vt plurimùm habet collum longum, eſtque vox ſimilis ſtridori, & voci volucrum: Si vox eſt acuta, mollis, & fracta, ſignum eſt abundantiæ caloris, & humidi incocti, indicatque hominem effœminatum, mollem, eſtque propria fœminarum: Si vox eſt acuta, & clamoſa, & veluti quærula ad modum caprarum, indicat hominem ſtupidum ob nimietatem humiditatis exiſtentis in arteria, & impedientis liberum tranſitum aëri: Et ſi eſt ſimilis balatui ouium, ſcilicet parua, & aſpera, ſignum eſt debilitatis caloris, & nimiæ humiditatis, redditque hominem ſtupidum, ſtolidum, impudentem, & malitioſum: Quando verò vox

vox eſt medians inter grauem, & acutam, integra, & moderatè ſonora, indicat optimum temperamentum, & hominem ingenioſum, modeſtum, grauem, prouidentem, veridicum, & iuſtum, optimiſque moribus prædit um.

Qvartò quæritur de cæteris differentiis vocis, quid ſignificent?

Respondetvr primò, vocem aſperam otiri ex nimia humiditate cadente intra arteriam, & reddente ipſam inæqualem, & aſperam, obidque & vox per ipſam perrranſiens redditur aſpera: oritur etiam talis aſperitas ex nimio calore igneo exſiccante talem humorem, aſperamque reddente ipſam arteriam, indicatque hominem luxuriæ deditum, aſperum, & malè inclinatum.

717. Et ſi quæras: vnde in pueris, & iuuenibus oritur mutatio vocis, præcipuè ab anno quarto decimo?

Respondet Aphrodiſæus, quia præcipuè in illo tempore tota temperies corporis mutatur, & conſequenter etiam augeſcit arteria, fitque inæqualis iugulo gulæ, & hinc etiam vox ibi petranſiens redditur inæqualis.

Respondetvr ſecundò, quod ſi in viro vox eſt fœminea, ſignum peſſimum eſt, nempè nimij caloris ignei exſiccantis humidum, reddentiſque hominem pronum ad iram, vindictam, & obſcœnitates: Et è contra in muliere vox virilis eſt peſſimum indicium, id enim prouenit ex calore excedente cordis, & reddente mulierem ſuperbam, imperioſam, laſciuam, & infidam.

Respondetvr tertiò, vocem ſuauem excedenter indicare hominem inuidum, & ſuſpicioſum, vocem demiſſam valdè indicare hominem inſidiatorem, vocem debilem, & flebilem indicare hominem ſuſpicioſum, mæſtumque, vocem tremulam indicare deficientiam caloris in corde, & timidum hominem, vocem verò mediantem inter ſuauitatem, claritatem, aſperitatem, grauitatem, & ſubtilitatem indicare optimam complexionem, hominemque liberalem, lætum, modeſtum, veridicum, benignum, & pium.

Respondetvr quartò, vocem in nares conſonantem, & terminantem indicare hominem mendacem, maleuolum, malis alienis gaudentem, id enim prouenit ex eo, quod virtus expellens aërem ob nimium calorem eſt excedens, expellitque furiosè aërem, & obid diſpergitur per os, & nares.

Qvintò quæritur: quid dicendum circa varias differentias, & modos loquendi?

Respondetvr primò nimiam loquacitatem, & velocitatem in loquendo oriri vt plurimùm ex nimio calore nimis præcipitanter mouente ſpiritus, & hinc etiam præcipitanter, & imprudenter tales homines loquuntur, aliquando etiam ex nimia humiditate, & frigiditate oritur nimia loquacitas, licèt careat velocitate, vt in mulieribus, indicatque etiam debilitatem ingenij, & imprudentiam.

Respondetvr ſecundò, ſermonem grauem, & ſtabilem indicare hominem magnanimum, & prudentem: ſermonem grauem, & demiſſum indicare hominem benignum, & modeſtum: ſermonem tardum indicare verecundum, ſicut & ſermo actus debilis, & ſquallidus.

718. Sextò quæritur: quid indicat

indicat anhelitus, & ſuſpirium?

Anhelitus eſt ſimplex emiſſio flatus per arteriam iam ad intra attracti, vnde oritur inſpiratio, & expiratio, prima eſt attractio aëris per laryngam, & aſperam arteriam: ſecunda eſt expulſio eiuſdem aëris per reſtrictionem pulmonum: vterque modus explicatur nomine reſpirationis, quæ à natura introducta eſt ad refrigerandum cordis calorem: ſuſpirium verò eſt emiſſio aëris ab imo cordis ob aliquem effectum animæ. Hinc

Respondetvr primò anhelitum fortem, velocem, & ſpiſſum indicare exceſſiuum calorem cordis expellentem aërem per arteriam latam, obidque & hominem fortem, & vino deditum: in homine verò macido indicare propenſionem ad iram, & ad amaritudinem animi.

Respondetvr ſecundò: Quod ſi anhelitus erit tenuis, rarus, tardus cum pectore paruo, & ſine pilis, indicabit frigidam complexionem cordis, obidque timiditatem, & debilitatem maximam, & iuuentutis ſtatum ſimilem ſenectuti: ex quo infertur Anhelitum moderatum, & mediantem inter duo extrema indicare optimam complexionem.

Septimò quæritur: quid dicendum de Riſu?

Risvs, vt diximus in tractatu de anima ſentiente, eſt actus proprietatis riſibilitatis exiſtentis in homine, prouenitque ex perceptione aliquali intellectus alicuius obiecti delectabilis mouentis appetitum ſenſitiuum ad delectationem, ex qua cauſatur in corde dilatatio, & ad quam dilatationem concurrunt ſpiritus vitales mouentes muſculum diaphragmatis, & ad cuius agitationem extenduntur etiam muſculi thoracis, faciei, & oris vſque ad buccas, ad quem motum conſequitur quidam ſonus vocis, qui dicitur riſus actualis, & ſi eſt validus, dicitur cachinnus, taliſque eſt riſus proueniens naturaliter ex cauſa interna: Vnde riſus propriè ſumptus eſt tantùm intellectualis naturæ actu cognoſcẽtis, obidque riſus apparens in aliquibus irrationalibus non eſt propriè riſus, ſicut etiam in infantibus, qui à quadrageſimo die natiuitatis ſuæ videntur ridere, ſed tamen propriè non eſt riſus, ſed motus ab extrinſeco tantùm cauſatus, vel quædam vultus extrinſeca hilaritas: & hinc addimus, quod aliquando ex cauſa externa, & accidentaria poteſt prouenire, vt euenit in titillatione, quæ oritur ex tactu alieno facto ſub axillis, aut plantis pedum, & quia ob tenuitatem cutis, & arteriarum copiam ſunt partes valdè ſenſatiuæ, vnde ſtatim ac tanguntur, fit ſpirituum accurſus cauſantium quendam pruritum, ſimul & horrorem quendam, hinc talis riſus propriè non eſt naturalis, ſed violentus: ſicut eſt riſus cauſatus à veneno quorundam animalium, & herbarum, de quibus Phyſici, & Naturales tractant. Modò eſt Sermo de riſu primo modo ſumpto, ex quo, vt aduertit Spiritus Sanctus *in Eccleſiaſtico* à Sancto Bonauentura *cit.* poteſt haberi cognitio patens Phyſiognomiæ hominis, ait enim *cap. 21. verſ. 23. fatuus in riſu exhalat vocem ſuam; Vir autem ſapiens vix tacitè ridebit: & cap. 19. Amictus corporis, & riſus dentium enuntiat de illo.* Hinc

Respondetvr primò, Riſum immoderatum, & validum indicare hominem ſtultum, vnde communiter dicitur, Riſus in ore ſtulti abundat: eo

eo quia talis homo habet prædominantiam excedentem humoris aërei, & ideò faciliter ſe in vanitatem præcipitat : indicat & vanam lætitiam, inſtabilitatem, & craſſitiem ingenij, facilitatemque ad pandendum ſecreta : Addimus etiam riſum altum, & validum indicare hominem impudentem.

Respondetvr ſecundò hominem rarò, & difficulter ridentem indicare maximum prædominium melancholiæ atræ in corde, & etiam ſtolidum.

Respondetvr tertiò, Riſum cum extorſione oris, & deriſu indicare hominem impudentem auarum, mendacem, infidum, crudelem.

Respondetvr quartò, Riſum moderatum pro loco, & tempore indicare optimum temperamentum.

Respondetvr quintò, Os ſemper apparens cum riſu, vel ad modum ridentis, indicare hominem libidinoſum, mendacem, ſimulatorem, & eſt proprium fœminarum.

Qvæ omnia aptanda ſunt cum proportione ad fletum : vnde dicitur de Heraclito, quod ſemper fleret miſerias hominum : & è contrà de Democrito, quod ſemper rideret, deridendò vanitates humanas.

QVÆSTIO XVIII.

De Phyſiognomia Colli, Ceruicis, & Humeri, Metaphreni, & Coſtarum.

719. Collvm aptiſſimè à natura ponitur medians inter caput, & corpus, humeroſque, vt in reſpiratione aër debens refrigerare calorem cordis, etiam haberet latiorem viam, & tempus ſe temperandi tranſeundo per fiſtulam Pulmonum, ne cum nimia frigiditate percutiens cor ipſi noxam afferret : differt autem à ceruice, quia hæc eſt poſterior pars colli ab occipitio incipiens, & terminans ad ſpinam : Pars autem anterior dicitur collum, cuius pars ſuperior appellatur iugulum, in quo aſpera arteria cernitur eminere, per quam tranſit aër, ſeu ſunt ſecundùm alios duæ concauitates ſitæ in ſumma parte thoracis ſub clauibus fixæ : pars inferior appellatur gula, quæ eſt fiſtula colli inferior conſtans ex carne, & neruo, per quam cibus, & potus in ventrem defluit.

Primò quæritur : quid ſignificet collum craſſum, & neruoſum, & pingue.

Respondetvr : Quod ſi collum eſt cum debita longitudine cùm colore carneo, & craſſum ob craſſitiem nerui procedentis à cerebro, indicat optimam compoſitionem cerebri, & obid & magnanimitatem, & virium fortitudinem : Si verò collum erit craſſum ob pinguedinem carnis, & maximè ſi eſt malè coloratum, ſcilicet vel liuidum, vel nigrum, vel viride, vel nimis album, ſignum eſt ſuperabundantiæ materiæ humidæ indigeſtæ, ſicut euenit vt plurimùm in fœminis : idque indicat hominem ſtupidum, & voracem, indiſciplinabilem, iracundum : taleque collum eſt ſimile collo porci : Si autem tale collum eſt nimis breue, tunc ſpiritus tranſeuntes à corde ad cerebrum, & è conuerſo non habent debitam diſtantiam, hinc & penetrant cerebrum cum nimia caliditate, ex quo ſequitur natura velox, & præceps in ſuis actibus, argutia animi,

Digitized by Google

animi, inclinatio ad fraudes, ad inconſtantiam, ad voracitatem: & quia etiam ſpiritus animales perueniunt ad cor, ſicut & aër attractus per arteriam non ſatis digeſti, & temperati, hinc ſequitur etiam magna viciſſitudo in accidentibus corporis, & in corde palpitatio, & mæſtitia, & in capite conturbatio: collum lupi eſt breuiſſimum, ita quod non poteſt ipſum rectò vertere niſi cum retrouerſione totius corporis.

Secundò quæritur: quid ſignificet Collum ſubtile.

Respondetur: Quod collum ſeruans medietatem inter craſſitiem, & ſubtilitatem, nec eſt nimis longum, nec nimis breue, ſignum eſt optimi temperamenti, obidque indicat hominem fortem, docilem, ingenioſum, & prudentem: Si verò excedit in longitudine, & ſubtilitate ad modum ſtruthionis, indicat vanitatem, inſtabilitatem, loquacitatem, timiditatem, & vitium debilitatem ad modum fœminarum.

Ratio eſt, quia ob nimiam longitudinem ſpiritus à corde ad cerebrum tranſeuntes perueniunt valdè debiles, & frigidi, ex quo oritur tarditas, & timiditas.

Addimus: quod ſi collum eſt veluti immobile, & ſtabile, indicat ruditatem, & ignorantiam: ſi eſt valdè mobile huc, illucque, ſignificat ſtultitiam, & animi volubilitatem: ſi nimis rectum eſt, ſignificat durum, & pertinacem: ſi naturaliter inclinatur ad partem anteriorem, indicat ſtultitiam, ignorantiam, auaritiam, animum cogitabundum: ſi ad partem dexteram protenditur, ſignificat virum prudentem, & ſtudioſum: ſi ad ſiniſtram, indicat virum inclinatum ad voluptates: ſi collum eſt cinctum, & veluti cinctum pluribus venis ſanguinèis, ſignum eſt animi valdè iracundi.

Tertiò quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia Gulæ.

Respondetur gulam aſperam indicare hominem audacem, & loquacem: ſi verò nodus gulæ eſt valdè ad extra exiens, indicat virum ſapientem, & linguæ moderatum: & è contra ſi intus retractus eſt, ſignum eſt hominis vini potatoris, moleſti, & aſperi.

Quartò quæritur de Phyſiognomia Ceruicis.

Ceruix eſt pars poſterior colli, in quo vertitur vndequaque collum, & componitur ex ſeptem vertebris rotundis. Hinc

Respondetur: Quod ſi ceruix eſt ſuprà collum craſſa, indicat magnam craſſitiem cerebri, & obid ignorantiam: ſi eſt aſpera cum vertebra colli eminente, vt habet aper, ſignificat aſperitatem morum, & crudelitatem: ſi eſt longa, & tenuis, ſignificat cogitabundum: ſi eſt breuis, ſignificat audaciam, & temeritatem: ſi eſt rotunda valdè, ſignificat virtutem debilem corporis.

720. Quintò quæritur: quid dicendum de Humeris.

Respondetur: Quod oſſa humerorum, ſi ſunt longa, & moderatè diſtantia, ſignificant hominem fortem, & ingenioſum, taliſque fuit Plato, eo quod ſufficiens calor in ipſo adeſt rectè formans talia membra.

Et conſequenter ex oppoſito ſi oſſa talia ſunt valdè eleuata, & tenuia, ſignificant hominem impudentem, & ſuperbum.

Sextò quæritur: quid dicendum de Dorſo.

Dorsvm eſt pars poſterior corporis continens ſub humeris omnia oſſa vſque ad lumbos, eſtque veluti Carina nauis, & fundamentum ſuſtentans, & connectens totam machinam corporis, ipſamque voluere faciens ad omnem partem, & conſtat viginti quatuor oſſibus. Hinc

Respondetvr: Quod ſi Dorſum eſt magnum, altum, & robuſtum, ſignificat hominem valdè robuſtum, ſed arrogantem, maximéque ſi eſt valdè carnoſum, nam talis craſſities indicat quidem bonam complexionem, ſed cum ſuperabundantia caloris, & humidi, calor autem nimius reddit hominem elatum: & ſi dorſum non ſit carnoſum, robuſtum tamen, & magnum, indicat ingenioſitatem, nam ſignum eſt, quod tunc calor digerit illam materiam frigidam, & humidam, acuitque temperamentum: Si autem dorſum eſt nimis reſtrictum, & debile, tenueque, ſignum eſt debilitatis virium, & timiditatis ob rationes appoſitas ſuprà traditas: inclinat etiam ad cordis duplicitatem, ſimulationem, ingratitudinem, guloſitatem, taliaque ſunt dorſa felis, & ſimiæ.

Septimò quæritur: quid dicendum de Metaphreno?

Metaphrenvm eſt verbum Græcum, quod interpretatur pars poſt præcordia ſita: includit enim totam partem poſteriorem dorſi vſque ad lumbos mediantem inter humeros: quæ pars eſt propriè oppoſita, & obiecta præcordiis, & ab Aliis etiam appellatur ſubſcapula, ſeu ſubſcapulæ, & ſcapulæ.

Respondetvr igitur Metaphrenum grande, & carnoſum, beneque vinculatum ſignificare fortitudinem corporis, & animi, iracundum, & arrogantem: Si autem eſt debile, gracile, & non perfectè iunctum, ſignificat animum mollem, effœminatum, timidum, & puſillanimem, eſtque proprium mulierum: Si eſt valdè rectum, indicat hominem ignarum, gloriabundum, taleque eſt in Pauone, & Gallo: ſi autem Metaphrenum eſt curuum, & concauum, indicat hominem peruerſum, inuidum, inhiantem ad lucra: Metaphrenum verò medians inter curuum, & conuexum indicat probitatem morum, quia temperamentum humorum eſt valdè perfectum.

Octavò quæritur; quid dicendum ſit de Gibboſitate?

Gibbositas aduenit in inferiori parte ſcoptularum opertarum, quæ à Græcis dicuntur Omoplatæ, & ſunt duo oſſa lata utrinque ad ſcapulas, humeroſque tendentia: cùm autem humeri inflantur vel naturaliter, vel ob defectum nutricum, quæ aliquando violenter, & ineptè ſuſtentant, & extollunt in altum pueros incipientes ambulare, tunc inferior pars Omoplantis, cùm ſit valdè debilis cædens motui, & erectioni violentæ erigitur ſimul cum muſculis, & hinc prouenit gibboſitas.

Physiognomi autem omnes docent, quod gibboſitas proueniens à natura, & in principio efformationis corporis, ſignum eſt deficientiæ virtutis formatricis cordis, quæ cùm oſtendat ſuam deficientiam in partibus proximioribus, indicat etiam maximam defectuoſitatem morum, & inclinationum; quare dicunt, quod inter defectuoſos in corpore gibbi ſunt omnium peiores: hinc Homerus inter Græcos, qui conſpirarunt ad excidium Troiæ, in medium

Digitized by Google

dium profert omnium peſſimum quendam Therſitem gibboſum, excipe tamen, quando gibboſitas prouenit à nimia mollitie, & teneritudine illarum partium, vel ab imprudentia nutricis, vel ab aliqua noxia diſtillatione ſuperueniente, & ſimilibus accidentibus, nam in his caſibus non concurrit talis indicatio ſuprà poſita.

Nonò quæritur; quid dicendum de Lateribus, & Coſtis hominis.

Latera hominis ſunt pars inferior poſita ſub alis, ſeu axelis: Coſtæ verò ſunt oſſa lata, & longa, quæ ſunt octo, & circundantes ad modum ſcuti pectus, & thoracem defendentis partes vitales interiores pectoris. Hinc

Respondetvr ex Seraphico Doctore, quod latera, & Coſtæ valdè tenuia, & anguſta, graciliaque indicant hominem timidum, malignum, voracem, imbecillemque, taleſque ſunt vt plurimùm fœminæ; Ratio eſt, quia id prouenit ex deficientia caloris: Et ſi ſunt veluti tumida, & nimis carnoſa, duraque, ſignificant indocilitatem, vt in Boue, & Ranis, indicant enim nimiam caliditatem attrahentem ad ſe, & coagulantem ibi ſanguinem, obidque vt plurimùm ſunt valdè propenſi tales homines ad potum vini, & confuſi in ſuis cogitationibus: Si verò coſtæ medietatem ſeruant inter gracilitatem,& carnoſitatem, ſignum ſunt virilitatis, & fortitudinis, bonæque complexionis.

QVÆSTIO XIX.

De Phyſiognomia Pectoris, Ventris, Brachiorum, & Manuum

721. Pectvs eſt habitaculum cordis, ideóque magis ex ipſo manifeſtatur virtus, vel debilitas eiuſdem cordis. Hinc

Primò quæritur: quid ſignificet pectus ventre longius, latum, & benè diſpoſitum?

Respondet S. Bonauentura ſignificare hominem prudentem, fortem, & magnanimum, dummodò pectus ſit moderatè carnoſum, & cum oſſibus benè contextis; Ratio eſt, quia talis latitudo indicat abundantiam ſanguinis, ſpirituum, & copioſæ materiæ rectè diſpoſitæ à virtute caloris cordis, ex quibus prouenit vigor in membris, in cerebro, & obid & eleuatio animi ſuper quodcunque aduerſum, & aptitudo ad quodcunque ſerium negotium.

Addit Sanctus Doctor, quod ſi pectus eſt excedenter carnoſum, indicat ſuperabundantiam materiæ humidæ, & frigidæ, non debitè concoctæ, & hinc oritur ignorantia, ruditas, indocilitas, ignauia, & timiditas.

Si Pectus ſimul cum ventre eſt tectum multitudine pilorum ad modum ferarum, ſignificat ſuperabundantiam humiditatis, & caloris excedentis, quæ inclinat hominem ad inſtabilitatem, perfidiam, libidinem, crudelitatemque, caro enim (ait Sanctus Doctor *lib. 2. diſt. 33. art. 2. quaſt. 1. in corp.*) magis feruet in cho-

lericis, & ſanguineis, quàm in melancholicis, talis diſpoſitio tamen iuuat ad acuitatem ingenij, vt etiam aduertit *lib. 2. diſt. 31. dub. 6.* Si pectus ſolùm eſt pilis tectum, non autem venter, tunc ſignificatur animi virilitas, quia ſignum eſt prædominij caloris abſque exceſſu: Pectus verò delicatum, & debile, & nimis laxum, ſignificat timiditatem, & debilitatem animi, taleque eſt pectus fœmineum: Pectus valdè constrictum cum ventre proportionato ſignificat ſubtilitatem ingenij ob ſuperabundantiam calidi: Quando tamen pectus eſt macrum habens mamillas veluti tumidas, & carnoſas, in viro peſſimum eſt ſignum, nempè inclinationis maximæ ad libidinem, ad intemperantiam, ad ebrietatem: Si verò mamillæ ſunt paruæ, & macidæ, indicant pigritiem, & timiditatem: At mediocriter magnæ, molles, & plenæ indicant perfectam complexionem.

Omitto hìc ea, quæ traduntur ab Authoribusde Phyſiognomia mulierum ex hac parte.

721. Secundò quæritur: quid dicendum de Ventre?

Respondetur Ventrem craſſum, obeſum, & excedenter carnoſum indicare craſſitiem intellectus, ebrietatem, hominem deditum libidini: Ratio eſt, quia venter maximè communicat cum cerebro: vnde venter macidus ſignum eſt bonæ complexionis, & acuminis ingenij.

Et quia pinguedo, & macies in homine eſt affinis pinguedini ventris: hinc addimus, quod diſcrimen & phyſicum, & morale inter homines pingues, & macilentos eſt primò, quia in hominibns pinguibus venæ ſanguineæ ſunt valdè anguſtæ, obidque in ipſis eſt parum ſanguinis: in macidis verò ſunt valdè amplæ: ſecundò pingues ſuperabundant in humiditate & frigiditate: at macri in caliditate, & ſiccitate, obidque adeps leuis, & ſubtilis in macidis conſummitur, & in pinguibus conſeruatur, & augeſcere facit membra.

Hipocrates, & Galenus aduertunt, quod aliquando ex conſuetudine, & proceſſu temporis macidi fiunt pingues, & è contra, pingues fiunt macidi, & graciles, idque euenit in macilentis, quia ducendo vitam otioſam, & delicatam, temperamentum ipſorum permutatur in humidum, & in pinguibus humidum permutatur in ſiccum ob exercitium violentum, vel ob nimiam applicationem animi, vel penuriam cibi: & ideò habentes venas anguſtas, ſi fiunt macri, tales erunt non per naturam, ſed per artem, & accidentaliter, & è contra habentes venas latas, ſi fiunt pingues, etiam id erit per artem, & per accidens.

Hinc Reſpondetur, quod homines naturaliter pingues ob nimiam frigiditatem, & humiditatem naturaliter etiam ſunt pigri, ſomnolenti, malitioſi, parumque apti ad artes; qui verò moderatè ſunt pingues, & carnoſi, habent calorem prædominantem, & bonum ingenium.

Qui verò ſunt moderatè graciles ob prædominium caloris, vel frigoris cum ſiccitate, ſunt etiam homines apti ad labores, vigilantes, ingenioſi, iracundi, pertinaces: Vnde gracilitas eſt melius ſignum bonæ complexionis, quàm pinguedo.

Tertiò quæritur: quid dicendum de Phyſiognomia Brachiorum?

Brachia in parte ſuperiori Corporis

poris reſpondent coxis, & cruribus inferioris partis: vnde naturaliter ſunt ſimul proportionata in longitudine, ſicut & manus, & pedes.

RESPONDETVR igitur primò brachia benè complexionata debere eſſe robuſta, benè connexa in ſuis iuncturis, & longa, ita vt homo ſtans erecto corpore poſſit attingere genua extremitate digiti medij, vel ſaltem ipſis appropinquari: id enim prouenit ex prædominio ſufficientis caloris, & humidi, indicantque virum fortem, magnanimum, audacem, liberalem, pium, & morigeratum, taleſque ferunt Hiſtoriæ fuiſſe Cæſarem Auguſtum, Georgium Scanderberghium, & Alexandrum Magnum: Ratio eſt, quia calor cordis valdè intenſus perficit materiam, ex qua componuntur brachia, & cùm ex tali calore deriuet ſubtilitas ſpirituum, hinc etiam & inclinationes dictæ: Brachia verò è contra nimis breuia, ita vt homo in comedendo conſtringatur inclinare caput, vel vix ad fæmur diffluentia, indicant prædominium frigiditatis, & ſiccitatis, obidque & animum timidum, maleuolum, de malis alienis gaudentem, inuidumque.

ADDIMVS hominem naturaliter vti dextero brachio faciliùs in ſuis actionibus, ex hoc quod, vt ait cum communi Seraphicus Doctor *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. cor influit fuſiùs, & abundantiùs ſuam virtutem, & calorem in illam partem: & ſi Aliqui vtuntur ſiniſtra pro dextera, vel ambobus brachiis æqualiter, dicunturque ambidextri, ſignum eſt, quod cor æqualiter ad ambas partes diffundit ſuam virtutem; iſtique vt plurimùm ſunt fortes, calidi, iracundi, crudeles, fraudulenti. Notant autem Philoſophi nunquam mulieres poſſe vti ſiniſtra pro dextera, immò malè etiam poteſt vti dextera ob deficientiam caloris.

723. QVARTÒ quæritur de Manibus: quid dicendum?

MANVS, ſicuti lingua ſunt inſtrumentum executiuum imperij voluntatis, & animæ, conſtantque parte interiori, quæ dicitur vola, & exteriori carnoſa, & neruoſa, & digitis, & nodo conectente manum cum brachiis. Hinc

RESPONDETVR primò, quod manus grandes benè articulatæ, & neruoſæ ſignificant hominem fortem, ſtrenuum & corpore, & animo, magnanimum aptum ad quemcunque laborem: Ratio eſt, quia id prouenit ex prædominantia calidi, & humidi contemperati cum ſiccitate: Si verò manus ſunt excedenter carnoſæ, indicant hominem rudem, ignarum, quia adeſt prædominantia frigidi, & humidi: Si tales manus ſunt aſperæ, & duræ, indicant fortitudinem corporis, ſed ineptitudinem ad ſcientias, id enim prouenit ex frigiditate.

MANVS verò breues moderatè indicant cum fortitudine ſagacitatem animi: Si excedunt in paucitate, ſignificant hominem furem, inſidioſum, & fraudulentum: Si ſunt intortæ valdè flexibiles, & tenues, indicant loquacitatem, & voracitatem ob deficientiam caloris, & abundantiam frigidi, & humidi, vt in fœminis.

HIC autem eſt adnotandum, quod Chiromantes ex qualitate linearum exiſtentium in palma manus profitentur ſe poſſe diuinationes facere euentuum futurorum hominis: vnde docent tales lineas reſpondere pla-

netis cœleſtibus, Saturno, Ioui, Marti, Soli, Veneri, Mercurio, & Lunæ; & ſecundùm proportionem influentiarum ipſorum nituntur vaticinari futuros euentus : quæ omnia ſunt pura deliramenta, & potiùs figmenta à Diabolo inuenta ad decipiendum homines : Verum quidem eſt, quod ait Ariſtoteles in ſuis problematibus, nempè ſi manus habet perfecta lineamenta, vt verbi gratiâ, ſi in flexura radicis pollicis ad modum capillorum extendantur lineæ per totam volam, vel ſaltem per maiorem partem, & in ipſa vola ſint quatuor lineæ principales benè efformatæ profundæ non interſeccatæ, vel ſaltem parum, & tinctæ colore carneo, & digiti habeant iuncturas ſuas facilè flexibiles, id ſignum patens eſt optimæ temperaturæ, eo quod cor rectè ſe diffudit per omnes partes corporis, & in manibus digeſſit omnem ſuperfluitatem, & in his indicium patens eſt etiam probitatis morum, & inclinationis optimæ, longeuæque vitæ : Et ſi è contra ſunt malè efformatæ, indiſpoſitæque, ſignum eſt oppoſitorum effectuum : quod verò talia lineamenta poſſint indicare peculiares euentus, & caſus, id aſſerere omninò vanum eſt, & ridiculum : Et quia ad manus perfectionem ſpectant digiti, & vngues. Hinc

714. QVINTÒ quæritur : quid dicendum de Phyſiognomia digitorum?

RESPONDETVR Digitos nimis craſſos, vel breues indicare maximam materiam craſſam indigeſtam, obidque hominem ignarum, & ſtolidum, inuidumque : Digitos verò debitè longos, & molles, ſatiſque inter ſe diſtantes aliqualiter tendentes ad ſubtilitatem, indicare optimum temperamentum, hominemque ingenioſum, & modeſtum, ſed breuioris vitæ : Si verò ſint nimis collecti, vel depreſſi, vel globoſi, ſignificant auarum, & malignum, prouenit enim à materia indigeſta.

DIGITI, qui facilè retrò valdè reuoluuntur in ſummitate, aſſimilantur animalibus carniuoris, & rapacibus, indicantque auaritiam, rapacitatemque : Qui verò excedunt numerum quinarium digitorum manus, vel qui carent aliquo digito, ſignum eſt, quod adeſt deficientia, vel exceſſus materiæ in eorum compoſitione, obidque ſuſpecti valdè ſunt inclinatioris fraudulentiæ malitioſæ.

ET qui in ſermone mouent digitos, & manus, indicant ſuperabundare maximo calore, & ſpiritibus, obidque & eſſe naturæ iracundæ, & valdè præcipitis in ſuis actionibus.

SEXTÒ quæritur : quid dicendum de Phyſiognomia Vnguium?

VNGVES ſunt minimæ partes corporis, earumque figura eſt aliquantulum rotunda cum tegumento carnis in tribus extremitatibus : generantur autem ex excrementis neruorum, arteriarum, & ligamentorum, inſeruiuntque tum ad ornamentum, tum ad maiorem firmitatem digitorum. Hinc

RESPONDETVR : Quod ſi vngues ſint plani moderatè, molles, tenues, pellucidi, rubentes, tendentes ad album, ſignum ſunt optimi temperamenti, prædominij moderati caloris, & humidi, indicantque hominem optimum.

VNGVES verò inflexi, curui, indicant

cant excedentem calorem, inclinantque ad rapacitatem, & impudentiam, vt patet in Aquila.

Vngves nimiùm breues, pallidi, vel nigri, aſperique, indicant hominem fraudulentum, & malignum, vt patet in ſimia: id enim prouenit ex nimia humiditate, & modicitate caloris naturalis.

Hic autem Aliqui inſerunt tractatum de næuis, ſeu maculis in vnguibus apparentibus, quarum aliquæ ſunt albæ, aliæ croceæ, aliæ cerulææ, aliæ nigræ: & iſtæ vel ſunt rotundæ, vel angulares, vel lineares.

Et quia ex ineptia Aliquorum Aſtrologorum eruunt, quod Veneri reſpondet pollex, & color rubens: Ioui index, & color item purpureus.

Satvrno digitus medius, & color niger: Soli annularis, & color croceus.

Mercvrio minimus, & color medius inter nigrum, & album. Hinc etiam ex tali correſpondentia inferunt ex dictis maculis varios euentus: quæ omnia tamen ſunt pura deliramenta, & ſomnia vaniſſima.

His deliramentis valdè affines, immò inaniores ſunt prædictiones, quas Nomanthici faciunt ex nomine homini impoſito: ſuſtinent enim litteras Alphabeti Latini ſecundùm ordinem numerorum reſpondentium iiſdem litteris, & præcipuè primas tres nominis reſpondere ſignis, & Planetis cœleſtibus, & ſecundùm horum connexionem aſpectus oppoſitionem influere in perſonam nominatam, & ex hoc poſſe certè prædicere euentus ipſi futuros: Vaniſſimum ſomnium, & figmentum contra rationem, & rectam Philoſophiam: Impoſſibile enim eſt ex ſigno fallibili, & à volubili voluntate imponentium dependente poſſe ſciri certè, vel probabiliter id, quod pendet à cauſis neceſſariis, vel liberis: His omiſſis figmentis reddeamus ad næuos vnguium.

Circa quos Dicimus, quod cùm in naturæ officina nihil fruſtrà agatur, hinc non eſt denegandum tales maculas aliquid ſignificare: ſed quid?

Respondeo, quod cùm vngues producantur ex excrementis neruorum, iuncturarum, & arteriarum, per quas tranſeunt ſpiritus, ſanguis, & dicta excrementa ſanguinis: hinc ſecundùm prædominium dictorum excrementorum quatuor humorum elementarium proueniunt dictæ maculæ, vel nigræ, vel croceæ, &c. hinc dicendum eſt tales maculas nullo modo eſſe indicatiuas euentus futuri, ſed potiùs alicuius præteriti (licèt etiam valdè remitte) vt verbi gratiâ, ſi aliquis euentus aduerſus excitauerit atram bilem, &c. vnde nihil aliud dicendum de hac materia.

QVÆSTIO XX.

De Phyſiognomia Coſſendricum, Coxarum, Crurium, & Pedum.

725. Seraph. Doctor tradit Phyſiognomiam Coxarum, compræhendens in vnum, & coſſendrices, & coxas, & crura, ſic & Aliqui Alij: Nos autem ad clariòrem

rem intelligentiam de vtriſque ſeiunctim diſſerremus.

NOMINE coxarum propriè veniunt illæ partes, & oſſa, quæ ſupra crura ſunt poſita, & cum cruribus in genu connectuntur, & ſubtus coſſendrices cum ipſis vniuntur, ipſarumque finibus recipiuntur: Coſſendrices autem ſunt oſſa, ſeu coſtæ minimæ, connexæ oſſi ſacro, quæ ad pecten extenduntur, recipiuntque in ſuo ſinu, & cauitate coxas, & appellantur etiam oſſa laterum, quæ in viris ſunt rectæ, in mulieribus curuæ ad faciliùs ferendam prolem. Hinc

PRIMÒ Dicimus Coſſendrices, quæ aliquantulum ad latera exeunt, indicant hominem fortem, & virilem, quæ verò nihil exeunt, ſed reddunt perſonam elegantem, & delicatam, indicant deditum ad libidinem: illæ autem, quas comitatur multa craſſities in partibus poſterioribus, indicant prædominium frigiditatis, & humiditatis, obidque & imbecillitatem virium, & timidum: Si verò apparet magna gracilitas, vt in ſimia, ſignum eſt malignitatis, & fraudulentiæ.

SECVNDÒ Dicimus Coxas in ſolo homine circundari à multa carne, neruis, & oſſibus valdè duris, iſtis enim indigebat, vt recto capite poſſet incedere, in cæteris verò animalibus natura iſta diſtribuit in ventre, & pectore.

QVI igitur habent coxas benè neruoſas, carnoſas, & oſſibus craſſis præditas, ſunt valdè fortes, & magnanimi.

ET è contra, qui habent molles, & exiliter connexas, ſunt debiles ad modum fœminarum ob debilitatem caloris naturalis.

TERTIÒ Dicimus Genua valdè carnoſa, & craſſa, vt in mulieribus ſignificare debilitatem caloris naturalis, obidque & virium, & timiditatem, Idemque ſi genua ſtrident in motu eo modo, quo digiti mannum, dum torquentur, ſtrident: Si verò ſunt moderatè pinguia potiùs tendentia ad gracilitatem, ſignum ſunt fortitudinis virium.

726. QVARTÒ Dicimus Crura (quæ ſunt veluti fundamentum totius fabricæ hominis) habentia ſuram, (quæ eſt pars infra genua poſterior) carnoſam valdè, & veluti grauidam, indicare hominem luxuriosum, impudicum, & intemperatum, & maximè ſi ſit ſura valdè mollis.

RATIO eſt, quia ibi prædominatur materia craſſa, humida, & frigida, quæ eſt complexio fœminea.

QVI verò habent crura delicata, ſubtilia, & neruoſa, ſunt vt plurimùm effœminati, quia pars ſanguinis tali parti debita recurrit ad lumbos: attamen tales vt plurimùm ſunt viri fortes ob prædominium caloris, & ſiccitatis.

CRVRA verò, & coxæ valdè longa, & trunco breui improportionata indicant imperfectam complexionem, ſuntque breuioris vitæ.

QVI habent crura per totum valdè craſſa, ſunt indociles, vilis animi ob ſuperabundantiam humidi, & frigidi.

QVI habent crura valdè breuia, & breuiora trunco corporis, ſunt debilis complexionis, quia adeſt deficientia caloris: ſic etiam belluæ ob ſuperabundantiam partis terreſtris

terreſtris, & frigiditatis ſunt tales, indicantque animum malignum, inuidum, & ferum.

Qui habent crura naturaliter claudicantia, vt plurimùm ad malum omne, maximè ad libidinem ſunt propenſi: de quo poteſt videri S. Hieronymus *in epiſtol. ad Iouinianum*: eſt enim regula firmiſſima apud Medicos, & Ariſtotelem, quod quando natura deficit in formatione alicuius membri, præcipuè principalis, & noti, ſignum eſt etiam patens defectuoſitatis complexionis, & inclinationum naturalium, quod applicari poteſt & gibbis, & ſtrabonibus, & ſimilibus.

Qui habent crura de ſe pinguia, ſed propè talos valdè reſtricta, & ſubtilia, fortes & corpore, & animo ſunt: ſignum enim eſt, quod prædominatur in eis calor humido: ſi verò tali ſunt craſſi, & malè iuncti, ſunt molles, & debiles, ſicut ſunt fœminæ.

Qvintò Dicimus Pedes moderatè grandes, benè efformatos, & connexos cum cruribus, & in ſuis partibus, indicare animum virilem, nobilem, & virtuoſum.

Pedes verò valdè craſſos, & breues infirmum hominem, ignarum, & iniurioſum, & ferum indicare: id enim prouenit ex prædominio frigidi, & humidi.

Pedes valdè, & excedenter longi indicant nimiam caliditatem, & obid doloſitatem animi.

Pedes poſiti ſuper planum, & efformantes concauitatem in medio, indicant maximam malignitatem ob rationem adductam.

Pedes omnimodè pleni in inferiori planta indicant animi duplicitatem, ſic enim ambulat vulpes.

Qvare pes rectè efformatus exigit moderatam magnitudinem, craſſitiem potiùs tendentem ad gracilitatem, planitiem cum mediocri concauitate in medio.

Sextò Dicimus, quod ſi digiti pedum ſunt curui, indicant impudentiam ad modum vngularum volucrum: ſi ſunt valdè prolixi, & veluti ſimul connexi ad modum anſeris, indicant hominem timidum, & doloſum, prouenit enim ex ſuperabundantia humidi, & frigidi.

Qui verò ſolùm ſunt reſtricti, non connexi, ſunt valdè aſtuti, & malis moribus prædìti.

Et quia ambulatio eſt affinis conſiderationi pedum. Hinc

727. Septimò Dicimus, quod ambulantes longis, & moderatis pedibus, ſignum dant magnanimitatis animi, prudentiæ, & applicationis conſideratæ: indicant enim complexionem iuſtam, & moderatam: talis enim motus præcipitur Sacerdotibus à Sacris Cannonibus.

Qui verò velociter incedunt longis paſſibus, & moderatis, indicant prædominium caliditatis, & etiam maturitatem, & ſollicitudinem in negotiis.

Qui velocibus, & breuibus paſſibus incedunt, raro complent negotia, ad multa ſe applicant, ſed valdè parua ad finem perducunt: ambulantes verò nimiùm lentè, indicant etiam tarditatem in ſuis negotiis, & parum bonos mores: qui verò incedunt modò lentè, modò veloci-

velociter, ſimulatores ſunt, & viles animo.

Qui velociter ambulant oculis turbatis, corpore inſtabili, & veluti tremente, anhelitu ſenſibili, indicant peſſimam complexionem ſuperabundantiæ calidi, & ſicci, talemque deſcribit Sanctus Gregorius Nazianzenus fuiſſe Iulianum Apoſtatam.

Et qui ambulant torquendo totum corpus hac, illacque, vel veluti lentè, & lepidè trementes inclinando ſe modò ad dexteram, modò ad ſiniſtram ad modum inceſſus fœminei: vel ſe inclinando ad terram, ſignum dant debilitatis virium, & animi, aſſimilanturque ſimiæ, inclinantque ad ſcurrilia, adulationem, fraudes, & vanitates.

Qui verò ambulant corpore, humeris, & capite erectis, ſunt effœminati, confuſæ cognitionis, ſuperbi, iracundi, & ſuſpicioſi, idque maximè procedit in iis, qui incedunt erecto capite ad modum animi admirabundi, vel aliquod nouum attentè, & fixè aſpicientis: ſignum enim eſt prædominij excedentis caloris exſiccantis alios humores hos effectus cauſantis, ſic etiam incedit equus.

Qui autem corpore nec valdè erecto, nec valdè inclinato incedunt euitantes extrema, indicant optimam inclinationem ad modeſtiam, pietatem, verecundiam, ingenioſitatemque.

728. Ex quibus omnibus ſuprà traditis poteſt inferri, quænam ſit optima Phyſiognomia hominis: exigit enim, vt in corpore, & membris non excedat in paucitate, nec in breuitate, nec in magnitudine, longitudineque, ſed tamen quod magis propendat ad magnitudinem, & longitudinem, quàm è contra: item quod corpus ſit benè quadratum, non excedenter carnoſum, & quod corpori proportionentur membra: item quod color cutis, & maximè faciei ſit viuidus, carnoſus, medians (ait Seraph. Doctor) vel inter album, & brunum, ſed clarum, & propendentem ad rubeum: vel ſit medius inter album, & purpureum.

Tandem ſi pro complemento huius tractationis deberem exponere exemplar hominis perfectè complexionati, nullum aliud exhiberem, niſi Effigiem Sereniſſimi olim Francisci primi Eſtenſis Mutinæ, Regiique, &c. Ducis VIII. Hic, vt notiſſimum eſt, ſuper omnes Principes ſui temporis, & forſan huius ſæculi corpore perfectiſſimè compoſito præditus fuit: & hinc etiam toti mundo in bello, & otio admirabilis eluxit.

Princeps iſte fuit verè vir ſocietate politicus (verba ſunt Seraphici Bonauenturæ *in Ioan. collat. 54.*) benignitate beneuolus, largitate munificus, & omni virtute magnificus.

Novit & miro nexu connectere Regiam Maieſtatem cum ſingulari benignitate, & beneuolentia, Politicam cum pietate, potentiam, & iuſtitiam cum miſericordia, aulicam vitam cum religione, & pudicitia (in qua ad miraculum exemplariſſimus enituit) in bello ſtrenuitatem, & vigilantiam cum animi inſignis moderatione, & tandem ſæcularem ſtatum cum ornatu,

tu, & exercitio omnium virtutum: vnde mirum non eſt, ſi viuens tanta æſtimatione apud omnes valuerit, & poſt mortem eius ſola memoria animos maximè ſolatur eorum, qui tantæ virtutis teſtes oculatos eſſe meruerunt.

Hvic tanto Principi in Phyſiognomia corporis (cum aliquantulo tamen exceſſu complexionis ſanguineæ, viuidæ, & venuſtæ) in Indole, prudentia, vigilantia, & præſtantia virtutis, & morum haud abſimilis eſt eiuſdem Nepos, & in moderandis populis Succeſſor Franciscvs Secundus Dux Modernus Mutinæ, Regiique, &c. ſub cuius auſpiciis hi libri in lucem prodeunt: faxit Deus Optimus Maximus, vt ſicut in eius adoleſcentia inſiluit in ipſum Spiritus Domini, & mutatus eſt in virum (quod & legitur de Rege Iſraël nouiter electo 1. *Reg. cap.* 10.) ſic diutiſſimè ſibi, & orbi incolumis, in præſenti viuat, & tandem ſuffragante Sancto Bonauentura ad bona ventura, & æterna perueniat.

Sed pro recta intelligentia ſuprà traditorum vnum monitum ex Seraphico Doctore hîc apponendum neceſſarium exiſtimamus.

Seraphicvs igitur Doctor *lib.* 2. *diſtinct.* 32. *dub.* 6. diſquirit, vnde præexcellentia naturalium veniat in homine, an ſcilicet ex corporis complexione, an verò ex anima perfectiori?

Et acutiſſimè reſpondet, quod aliter reſpondebit Theologus, aliter Philoſophus: nam Theologus reſpondebit, quod hoc venit ex diſtributione donorum Dei, qui producit omnia ſecundùm ordinem debitum, & obid aliquam animam virtuoſiorem altera producit (intellige tamen intra ſphæram ſpeciei animæ, vt in ſuperioribus traditum eſt) Naturalis verò Philoſophus reſpondebit id prouenire ex diuerſa diſpoſitione corporis, vel quantum ad complexionem, vel quantum ad organizationem, & vterque benè reſpondet, ſed meliùs Theologus, qui aſſignat cauſam principaliorem: licèt enim ſit verum, quod bona diſpoſitio corporis multùm expedit ad exercitium illarum habilitatum, quæ animæ in ſui creatione inſunt, vnde Cholerici ob acuitatem caloris vt plurimùm ſunt boni ingenij, tamen hæc regula aliquando fallit: videmus enim homines contrariæ complexionis eſſe ingenioſos: Sic enim Aliqui ad diuerſa exercitia ſunt apti, quidam ad Artes liberales, quidam ad Mechanicas, quidam ad Mathematicam, quidam ad Metaphyſicam, quidam ad Naturalia, quidam ad Rationalia, ergo potiùs hæc diuerſitas prouenit ex diuerſa diſtributione donorum naturalium à Deo facta: ſic etiam Philoſophus in libro de animalibus, cùm aſſignat cauſas diſpoſitionis membrorum, vbi non inuenit cauſam principalem ex parte naturæ, recurrit ad conditricis Sapientiæ diſpoſitionem.

Ex quibus patet, quod velle perſiſtere nimis tenaciter in tradita arte Phyſiognomiæ ad dignoſcendum mores hominum, eſt ſe ſubiicere periculo erroris, & deceptionis, obidque ſuprà tradita obſeruanda ſunt cum grano ſalis, & maxima maturitate, & moderatione.

Et hæc dicta ſufficiant pro complemento horum tractatuum de anima, & homine, quæ tibi, Humanissime, leuiter exhibeo, non vt præcisè tuam curioſitatem paſcam, ſed ad eundem finem, quo ab hoc myſtico S. Bonauentura expoſita fuere, nempè vt ad inuiſibilia per viſibilia aſcendas: & videns tot mirabilia à ſummo Opifice in hoc microcoſmo aggregata exclamare valeas cum Regio Propheta *Pſalm.* 8. *Domine quid eſt homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam viſitas eum? minuiſti eum paulo minus ab Angelis* (vel vt ex Hæbreo) *paulo minus à Deo gloria, & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum: omnia ſubieciſti ſub pedibus eius: quàm admirabile eſt nomen tuum:* ſicque hæc prænoſcens, & per iſta Dei Omnipotentiam, multiformem Sapientiam, & infinitam Bonitatem erigaris ad ipſum toto corde ſuper omnia amandum: Quod Deus benedictus dignetur nobis meritis, & precibus Seraphici Bonauenturæ concedere. Amen.

EPITHOME

Digitized by Google

EPITHOME METAPHYSICÆ

PARS QVARTA

CVRSVS PHILOSOPHICI

AD MENTEM

S. BONAVENTVRÆ SERAPH. DOCTORIS

De Ente.

729. HÆC eſt vltima pars huius Curſus Philoſophici ad Mentem S. Bonauenturæ, quem propoſuimus in principio ſub titulo fluminis quadruplicis, nempè Phyſionis, Gehonis, Tigris, & Euphratis, quæ flumina pertranſeunda proponuntur iis, qui ad Paradiſum Theologicum peruenire prætendunt. Quapropter cùm prima tria Deo dante, & ſub Duce Seraphici Doctoris enauigauerimus, ſupereſt pro complemento, vt hoc quartum etiam pertranſeamus, nempè quia Eufrates interpretatur frugifer, ideò etiam Metaphyſicam enodandam nobis proponit, quæ eſt veluti fructus, & finis omnium ſpeculationum, quæ in tota Philoſophia arripiuntur, obidque eſt & omnium Scientiarũ nobiliſſima: Conſiderat enim veritates ſublimiſſimas, quibus & paſcitur intellectus, & ad limina immortalitatis, quam exhibet Theo-

Digitized by Google

logia ſupernaturalis, collocat comedentes. Sed quia in traditis primis tribus partibus ferè omnia, quæ ab Aliis Philoſophis vbertim in Metaphyſica edocentur, ſparſim à nobis Sectatoribus Seraphicæ doctrinæ enodata fuere, præcipuéque in tractatu formalitatum, tum in tractatu de vniuerſali, tum in tractatu de Prædicamentis, tum & in tractatibus de Anima: hinc breui itinere, breuiori ſtylo, & ſummariè tantùm aliqua omiſſa hîc à Nobis in hac quarta parte proponentur de more noſtro ſequentes ſenſum, & placita Seraphici Doctoris Sancti Bonauenturæ.

730. ANTEQVAM autem aliquam quæſtionem proponamus, ſupponimus Metaphyſicam eſſe propriè, & in rigore ſcientiam, immò omnium aliarum perfectiſſimam, eo quod alias certitudine, & euidentia ſuperat, & vincit, immò & ipſa præſcribit obiecta cæteris ſcientiis, & ſi opus eſt, illa probat quoad ſi eſt, & etiam quoad quid eſt, quia conſiderat entia omnia, eorumque eſſentiam, & exiſtentiam, & proprietates: Sic Sanctus Bonauentura *in op. Princ. Sacræ Scripturæ*, & hinc eius obiectum eſt etiam vniuerſaliſſimum, nempè ens ſub ratione entis: Sic docet cum communi Seraph. Doctor *Serm.* 1. *&* 4. *in Hexaëm. & in opuſc. Princ. Sacræ Scripturæ, & in opuſc. de reductione artium, & lib.* 2. *diſtinctione* 18. *articul.* 1. *quæſt.* 3. Ratio enim entis vt ſic eſt ſcibilis, quia habet prædicata eſſentialia, paſſiones, ſeu proprietates ab eſſentia conſequentes.

HIC autem diſquirunt DD. an ſit proprium Metaphyſicæ conſiderare non ſolùm ens in communi, ſed & entia inferiora in particulari, verbi gratiâ, ſubſtantiam, & accidens, immò & ipſum ens ſupremum, ſcilicet Deum.

I ALIQVI Doctores opinionem negatiuam ſuſtinent: ſed Seraphicus Doctor affirmatiuam ſuſtinet *in Serm.* 1. *Hexaëm.* nempè

nempè non ſolùm conſiderat ens vt ſic in communi, ſed & conſiderat rationes ſpeciales entium, quatenùs tamen præſcindunt ab omni ſenſibilitate, & important puram quidditatem, per quorum conſiderationem aſſurgit ad cognitionem primi, & ſupremi entis in ratione cauſantis exemplantis, ſeu Idealis, & finis: vnde licèt aliqualiter conueniat cum cæteris ſcientiis inferioribus, diſconuenit tamen per hanc rationem formalem ab ipſis, quatenùs omnia conſiderat per abſtractionem à materia, & à ſenſibilitate, quæ ratio tamen infert tanquam à poſteriori diſcrimen obiectiuum huius ſcientiæ à cæteris: Vide, quæ dicta ſunt à nobis in Phyſica *num.* 10. quia, vt ait Seraphicus Doctor *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *citat.* conſiderat id, in quo aſſimilantur indiuidua, & ſpecies, & hinc ſe reducit in primam cauſam.

ET hinc patet, quale diſcrimen ſit inter Metaphyſicam, ſeu Theologiam naturalem, & ſupernaturalem, nam illa non exit limites cognitionis naturalis, iſta cognoſcit Deum vt ens ſupernaturale.

QVI plura de hac materia deſiderat, adeat Maſtrium in quæſtionibus Procemialibus Metaphyſicæ: adeat pariter Suarez,Alioſque, qui hanc materiam de Metaphyſica fusè pertractant, nam Nos tendentes ad finem huius longæ nauigationis ea omnia breuiter expediemus.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO I.

De quidditate Entis : in quonam conſiſtat eius ratio quidditatiua : Vbi de multiplici diuiſione Entis.

731. QVIA Metaphyſica tota verſatur circa Ens : hinc iuremerito hîc primo loco diſquiritur, in quonam ſita ſit ratio formalis entis.

PRIMA Opinio eſt Auic. Aliquorumque Aliorum apud Suarez *diſput.* 2. *ſect.* 4. aſſerentium ens, quia eſt participium verbi Sum, es, eſt, ſignificare accidens quoddam commune rebus omnibus exiſtentibus, nempè exiſtentiam aduenientem ipſis quidditatibus ſecundùm eſſentiam, eſſeque accidens,quod adeſt,& auffertur à rebus, quæ Opinio tamen communiter reiicitur : falſum enim eſt exiſtentiam eſſe accidens rebus adueniens, & ens ſolùm ſignificare exiſtentiam.

SECVNDA Opinio eſt communis, quæ diſtinguit de ente vel ſubſtantialiter, nominaliterque ſumpto, & de ente adiectiuè, & verbaliter, ſiue participaliter ſumpto : quam diuiſionem etiam tradit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 23. *artic.* 2. *quæſt.* 2. *ad vltim.* Si ſumitur hoc ſecundo modo, ideſt vt participium verbi ſum, es, eſt, ſic ſignificat id, quod eſt, & exiſtit : quia, vt ait *lib.* 1. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. *in corp.* eſt dicit actum abſolutum entis, qui eſt exiſtentia : Si ſumitur primo modo, ſic ſignificat rem ſecundùm ſe, prout præſcindit ab omni exiſtentia : quo pacto dicitur de quacunque natura eſſe ens, etiam ſi non actu exiſtat : & in hoc ſenſu præcipuè conſideratur à Metaphyſico : Hinc

PRIMA CONCLVSIO : Ens ſubſtantiuè, & Metaphyſicè ſumptum ſignificat id, cui conuenit eſſentia realis, ideſt non ficta, nec chymerica, ſed vera, & apta ad realiter exiſtendum : Eſt communis cum Seraph. Doct. *cit.*

PROBATVR : Quia ens in ſuo formali conceptu dicit propriam entitatem : ergo & eſſentiam.

DICES : Etiam ens rationis, & fictum dicetur habere ſuam propriam entitatem : Sed

CONTRA : Quia propriè ens vt ſic, ſeu eſſentia dicitur tantùm in abſtracto per ordinem tamen ad exiſtere : ergo dicitur tantùm propriè de ente, cui non repugnat exiſtere, & quod habet poſſibilitatem logicam.

ET hinc Seraph. Doctor diſtinguit *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* inter ens vt ſic, & eſſe : ens enim vt ſic dicit ipſam entitatem in abſtracto, & eſſe dicit ipſum actum entis, ſeu exiſtentiam : Sic & *lib.* 4. *diſtinct.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

Ex quibus ſequitur, quod ens ſubſtantialiter, & ens adiectiuè ſumptum differunt per conceptum magis, vel minus abſtractum, vel per ſimplicitatem, & compoſitionem conceptus.

732. SECVNDA CONCLVSIO: Ens vt ſic rectè diuiditur in ens potentia, & ens actu.

PROBATVR : Quia ens poteſt ſumi vel in eſſe abſtracto, & ſubſtantialiter, & ſic dicit entitatem in potentia, vel poteſt ſumi verbaliter,

ter, & ſic eſt in actu, vel actu exiſtens: ergo.

Deinde alias admittit ſubdiuiſiones, quas retulimus in tract. formalitatum.

QVÆSTIO II.

An Ens dicat vnum conceptum ſimplicem communem omnibus entibus in particulari, præcipuè Deo, & creaturæ, ſubſtantiæ, & accidenti.

Diximvs Metaphyſicum conſiderare primò ens vt ſic, & deinde entia in particulari ſub ratione tamen quidditatis, & eſſentiæ, & ob id agere de Deo, & creatis: hinc neceſſariò ſupponendum eſt adeſſe aliquam rationem communem iſtis particularibus entibus: Hinc quæritur: an hæc communitas ſit tantùm nominis, & æquiuoca: an ſit analogica: an vniuoca: an ſcilicet ens ſit vniuocum Deo, & creaturis: Attulimus quidem aliqua ad hanc quæſtionem ſpectantia in Logica agentes de analogia: tamen ſolutionem huius quæſtionis remiſimus huc: Hinc

Prima Opinio tenet ens eſſe merè æquiuocum tam reſpectu Dei, & creaturæ, quàm ſubſtantiæ, & accidentis, & nihil habere commune niſi nomen: Sic Aliqui apud Meldulam *diſputat.* 2. *num.* 105. & reſpectu Dei, & creaturæ Paſqualig. *t.* 1. *diſp.*28. *&* 29.

Secvnda Opinio tenet eſſe purum analogum: ſic Thomiſtæ ferè omnes.

Tertia Opinio eſſe vniuocum reale abſque vlla analogia permixta: Sic Arriaga *diſputat.* 11. *Log. ſect.* 4. *num.* 40. Ouied. Mair. & ex parte conſentiunt Scotiſtæ plures admittentes veram vniuocationem cum præciſione reali, ſed tamen admixtam analogiæ.

Qvarta Opinio admittit vniuocationem per conceptum factum ab intellectu admixtam cum vera analogia: ſic Meldul. cum pluribus Aliis: Et hæc eſt germana Opinio Seraph. Doct. vt mox patebit: Pro ſolutione

733. Primò Aduertendum, quod cùm nobis incumbat explicare ſenſum germanum Seraph. Doct. oportet priùs explicare, in quo ſenſu admittat analogiam, & vniuocationem: item quiſnam conceptus inſit in ente vt ſic: Hinc Supponendum, quod conceptus alius dicitur formalis: alius obiectiuus: primus eſt ipſa conceptio, ſeu proles, ſeu ſpecies expreſſa intellectus, per quam repræſentatur intellectui ipſum obiectum: vnde primariò importat cognitionem, ſecundariò ipſam rem conceptam, & dicitur conceptus per denominationem intrinſecam, quia eſt forma exiſtens, & inhærens in ipſo intellectu: Obiectiuus verò eſt ipſum obiectum vt mente conceptum, & ob id ſignificat primariò rem ipſam, & ſecundariò conceptum per denominationem extrinſecam: Vterque autem conceptus vel eſt adæquatus, vel inadæquatus: Adæquatus eſt, quando perfectè præſcindit abſque vlla incluſione inferiorum, vt eſt in Sententia Seraphica conceptus ſubſtantiæ reſpectu inferiorum graduum prædicamentalium: eſt enim quid priùs ipſis, & cum formali diſtinctione inter ipſos gradus: Inadæquatus

quatus verò eſt, quando non poteſt concipi ſuperius abſque incluſione ſaltem confuſa inferiorum: idque poteſt eſſe vel ratione conuenientiæ inferiorum in aliqua realitate communi, vt Petri, & Pauli in humanitate, & hæc coincidit cum ſuperiori conceptu adæquato, cùm perfectè à parte rei humanitas præſcindat ab ipſis: vel per aliquam ſimilitudinem, & proportionem ſaltem inchoatam, ſecundùm quam inferiora conueniunt: de qua duplici conuenientia agit S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 25. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& aliis locis infrà citat.* Sed vt hæc vltima conceptio inadæquata rectè intelligatur, quomodò conueniat enti.

734. SECVNDÒ Aduertendum, quod, vt à nobis traditum eſt in Log. in Antepædicam. Analogia eſt duplex (provt facit ad rem noſtram) alia dicitur proportionis, alia attributionis: ſic communiter DD. A Seraph. Doct. analogia proportionis appellatur conuenientia ſecundùm ſimilitudinem tantùm, & hæc vel eſt realis *ex lib.* 1. *diſtinct.* 25. *artic.* 2. *quæſt.* 1. vel eſt rationis *ex lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 5. Conuenientia autem *ex lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. alia eſt per vnius naturæ participationem: alia per comparationem: Prima facit vniuocationem: ſecunda analogiam: Hæc vel eſt per comparationem duorum ad duo, vt ſicut ſe habet homo ad animal, ita albedo ad colorem, ideſt ſpecies ad genus; & dicitur propriè analogia proportionis, quæ analogia proportionis eſt vel metaphorica, vel propria, vt infrà dicemus: vel eſt per diſſimilem comparationem duorum ad vnum, verbi gratià, animalis, & cibi ad ſanitatem: nam in vno eſt verè forma ſanitatis intrinſecè ipſum denominans, ſcilicet animal, in alio effectiuè tantùm, & per denominationem extrinſecam, & dicitur communiter analogia attributionis: & ab Ariſtot. 4. *Metaph. cap.* 2. dicitur ab vno, vel ad vnum: tertiò vel eſt ſecundùm comparationem duorum ad inuicem, ſcilicet cùm vnum eſt ſimilitudo ſeipſo alterius: ſic imago in ſpeculo eſt ſimilitudo faciei tuæ: ſimilitudo enim non conuenit conſimili in tertio, ſed ſeipſa: ſic anima eſt ſimilitudo Dei: anima eſt quodammodò omnia, ſcilicet per intellectum eſt ſimilitudo eorum, quæ exprimuntur in ipſo, & dicitur analogia imitationis: & hæc (ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſtinct.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2.) non importat identitatem, vel communitatem vnius naturæ in analogatis, ſed tantùm conuenientiam, & proportionem ordinis: Addimus, quod, vt innuimus, analogia proportionis eſt duplex: alia extrinſeca, & metaphorica, vt dicitur pes de animali, de ſcamno, lectulo, &c. explicaturque per quandam metaphoram tali pacto; ſicut ſe habet pes ad animal, ita pes ad ſcamnum: Alia propria, & intrinſeca, in qua adeſt vera entitas in analogatis, quæ fundat proportionem intrinſecam, ſicut eſt liberum arbitrium in Deo, & creatura: id enim, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *dub.* 3. impòrtat conformitatem ſecundùm eandem naturam in Deo, & creatura non vnitate vniuocatiònis, ſed analogiæ, & conſimilis habitudinis, quæ inter Deum, & creaturam poteſt eſſe in Deo: addit *lib.* 1. *diſt.* 7. *quæſt. vltim.* quod eadem analogia eſt in ente reſpectu Dei, & creaturæ per reductionem ad vnitatem ſimilitudinis proportionis, non naturæ, & quod

Digitized by Google

quod ſic analogatur, non eſt inter alia: vnde diſtributio propriè pro illo non diſtribuit, niſi ſit extenſa, ideſt expreſſa, ſeu determinata, vel ampliata: ſic eſt Deus in ente reſpectu creaturæ: hinc patet ens in Sententia Seraphica non eſſe vniuocum verum in ordine ad Deum, & creaturam, ſed tantùm analogum analogia proportionis vera, & intrinſeca, &c. vt diximus in Logica: Hic autem pro intelligentia ſenſus Seraphici duo moneo: primum eſt, quod *in loc. cit. lib. 1. diſt. 7.* & clariùs *lib. 2. diſt. 25. art. 2. quæſt. 2. in corp.* admittit analogiam cum vniuocatione admixtam, quando ſcilicet adeſt in omnibus analogatis eadem natura, ſed cum ordine, & inæqualitate ſecundùm prius, & poſterius: ſecundum eſt, quod in analogia proportionis per comparationem Dei, & creaturæ, licèt non detur vera communitas realis, vt eſt in Petro, & Paulo in humanitate, datur tamen communitas rationis: Sic *lib. 1. diſtinct. 1. dub. 5. & lib. 3. diſtinct. 25. artic. 2. quæſt. 1. & 2.* Ex quibus ſequitur, quod non ſolùm analogata intrinſeca, ideſt habentia vnam communem formam, ſed etiam illa analogata proportionis, in quibus non adeſt quidem eadem forma, ſed in quolibet diuerſa, ſed cum aliqua ſimilitudine, vel mutua habitudine ad inuicem datur vnus conceptus communis præciſus vniuocus, licèt non cum perfecta vniuocatione, ſed cum vniuocatione rationis, quod & in Log. in Antepræd. *q. 2. & 3.* probatum eſt fusè à nobis contra Scotiſtas, & Thomiſtas.

735. Tertiò Aduertendum, quod præciſio conceptus ab inferioribus eſt duplex ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 27. artic. 1. quæſt. 3. & lib. 1. diſt. 34. art. 1. quæſt. 2. & lib. 1. diſt. 25. art. 2. quæſt. 2.* Alia eſt realitatis habentis à parte rei eſſe formaliter diſtinctum ab inferioribus, ſic ſunt gradus prædicamentales: Alia eſt realitatis habentis eſſe tantùm per intellectum: Et hæc etiam poteſt eſſe duplici modo, primo, vel eſt per imperfectam præciſionem, quatenùs conceptus non dicit aliquem gradum vel formaliter, vel virtualiter diſtinctum, ſed eſt conceptus inferiora includens implicitè, & confusè ſecundùm proprias eorum rationes, ſolúmque præſcindens ab explicatione, & expreſſione eorundem inferiorum: ſic eſt Deitas à Deo, humanitas ab homine, ſic rector nauis, & rector ſcholæ dicunt aliquam vnitatem analogam, & hæc potiùs ſtat cum æquiuocatione, & de hac hîc non eſt Sermo: ſecundo vel eſt conceptus præciſi cum fundamento in re, obidque diſtincti virtualiter tantùm importantis gradum ſuperiorem ab intellectu efformatum, ſicque dicit perfectam vnitatem conceptus obiectiui, & formalis virtualiter diſtincti: quo pacto dicimus ens eſſe abſtractum per intellectum à Deo, & creaturis, & hoc pacto in Sententia Seraphica abſtrahimus ſapientiam, iuſtitiam, &c. à Dei Eſſentia.

736. Qvartò Aduertendum, quod hoc diſcrimen eſt inter vtramque abſtractionem primam, & realem, & hanc vltimam, in qua interuenit diſtinctio virtualis: quod in prima reali abſtractum eſt prius ſuis inferioribus, prius, inquam, prioritate naturæ, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ſcilicet quod poteſt eſſe ſine aliis, ſed aliæ

non ſine ipſo: Non enim valet, eſt animal: ergo homo: benè autem eſt homo: ergo animal: & obid verè contrahitur per aliquam realitatem ſuperadditam; ſic eſt genus in ordine ad ſpecies, & indiuidua, & facit compoſitionem: At abſtractum vltimo modo eſt quid poſterius ipſis inferioribus inadæquatè conceptis, quia abſtrahitur ab ipſis iam in ſuo eſſe conſtitutis, & deinde per actum reflexum intellectus refertur ad eadem inferiora, ſimulque contrahitur per particulares conceptus, verbi gratiâ, ens per finitum, & infinitum, quæ prioritas eſt tantùm logica, ſeu ſecundùm conſequentiam, non ſecundùm cauſalitatem, & hæc eſt communitas rationis, quam admittit Seraph. Doct. in analogia proportionis, per quam poteſt ſtare cum vniuocatione imperfecta, vt diximus loco citato in Logica: His poſitis

737. PRIMA CONCLVSIO: Ens vt ſic habet in intellectu noſtro vnum conceptum formalem, qui non repræſentat aliquid ſub ſe contentum ſecundùm propriam eiuſdem rationem: item & habet conceptum obiectiuum conſimilem, qui eſt vnus, & præciſus importans gradum ſuperiorem communicabilem inferioribus, ſi non ex natura rei, ſaltem ſecundùm rationem cum fundamento in re: Concluſio habet tres partes, nempè quod ens habeat conceptum vnicum ſuperiorem formalem, & obiectiuum, & ſit præciſus cum fundamento in re; & tota eſt contra ferè omnes Thomiſtas apud Meldulam *diſp. 2. quæſt. 1. per totam*: eſt tamen Seraph. Doct. Scoti, & Plurimorum Aliorum, & ferè communis. Quod ſit Seraph. Doct.

PROBATVR ex eodem Seraph. Doct. qui *lib. 1. diſtinct. 1. dub. 5.* admittit communitatem rationis in ente reſpectu Dei, & creaturæ: ergo vnitatem conceptus formalis: & *lib. 1. diſt. 8. part. 1. dub. 4. & lib. 2. diſt. 3. part. 1. dub. 1.* notat, quod ens vt ſic non dicit magis, & minus: in comparatione verò ad diuerſas ſubſtantias, & naturas, vt ad Deum, & ad creaturas, recipit magis, & minus: igitur de ſe importat conceptum vnicum obiectiuum; & idem repetit *ibid. lib. 1. diſt. 8. dub. 6.* dicens, quod creatura comparata ad Deum vt tribuentem eſſe creaturæ eſt magis ens, quàm ſi non comparetur: comparata verò ſecundùm habitudinem æquiparantiæ, & proportionis, dicitur quaſi nihil non in ſe, ſed à proportione, ſic ens vt ſic dicit communitatem, & vnitatem conceptus tum formalis, tum obiectiui.

PROBATVR autem prima pars de conceptu formali, & ſimul obiectiuo: Vnitas conceptus formalis ſumitur ex duplici capite, primò ex vnitate conceptus obiectiui: ſecundò ex experientia, quando experimur in tali conceptione intellectum non diſtrahi ad diuerſa, ſed magis vniri, ſed dicendo ens vnitur intellectus in ſe, ſicut cùm profert hominem, animal, &c. non ſicut in prolatione vocis canis: ergo. Tum quia ens ex vi ſuæ impoſitionis non ſignificat immediatè aliqua plura vt plura, ſed ipſam generaliſſimam rationem, in qua plura conueniunt: ergo audito hoc nomine non diſtrahitur intellectus ad plura, ſed magis vnitur.

738. PROBATVR ſecundò ex regula Scoti: Quotieſcunque intellectus eſt certus de vno, & dubiſu de

de duobus, tunc intellectus habet conceptum differentem de eo, de quo eſt dubius à conceptu de duobus, vt verbi gratiâ, ſi cogitando de vno ſit certus, & cogitando de duobus ſit dubius, alioquin eſſet ſimul certus, & incertus de eodem, quod eſt impoſſibile: ſed intellectus poteſt certificari de aliquo, quod ſit ens, & ſimul eſſe dubius, an ſit Deus, an creatura, an ſubſtantia, an accidens: Sic Philoſophi de primo Motore erant certi, quod erat ens; incerti, an eſſet Deus, an aliqua intelligentia creata, & tunc intellectus conceptus certus non cadit immediatè ſuper Deum, & creaturam, ſed tantùm ſuper ens, & conceptus diſiunctus dubius cadit ſuper inferiora: ergo ens habet vnum conceptum formalem ab inferioribus.

PROBATVR tertiò ex virtute præciſiua intellectus: Quia intellectus noſter poteſt res in plures reſoluere conceptus vſque ad ſupremum determinabilem, & vltimum determinatiuum: hæc enim eſt vis abſtrahentis intellectus ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 27. *artic.* 1. *quaſt.* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quaſt.* 3. *& lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad vltim.* poteſt enim intellectus attingere res, provt conueniunt inter ſe, & provt differunt: ſed vltimus conceptus, in quo omnia conueniunt, eſt ens: ergo & habet conceptum vnum formalem.

739. PROBATVR quartò: Quia conceptus formalis conſiſtit in eſſe repræſentatiuo obiecti: eſt enim ipſius naturalis imago, ſed non repræſentat conceptus entis rationes peculiares Dei, & creaturæ: ergo eſt diuerſus: nam, vt rectè docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſtinct.* 35. *quaſt.* 1. omne cognoſcens vt tale eſt ſimile obiecto cognoſcibili: ergo habet in ſe eius ſimilitudinem, vel ipſe eſt ſimilitudo.

ADDIMVS pro ſecunda parte Concluſionis: ſed vnitati conceptus formalis neceſſariò debet correſpondere obiectiuus, intellectio enim eſt alicuius rei intellectio: ergo vnitati intellectionis reſpondere debet vnitas termini.

CONFIRMATVR: Quia intellectus noſter non poteſt ſimul attingere plura; vt plura ſunt, ſed tantùm provt in vnum conueniunt. Tum quia ſi conceptus formalis eſt vnus, & ſimul indifferens ad omnia inferiora, oportet & ipſum habere vnam, & eandem rationem in ſingulis inferioribus, alioquin non eſſet vnus in repræſentando, ſed debet eſſe vnus non ſolùm in eſſendo, ſed & in repræſentando: immò quia eſt vnus in repræſentando, eſt vnus etiam in eſſendo, quia ſpecificatur ab obiecto: ergo. Et ad probationem maioris faciunt ea, quæ fusè tradidimus iu Logica in tractatu formalitatum contra præciſiones formales.

DICES hæc argumenta probare vnitatem conceptus entis reſpectu creaturarum, in quo poteſt admitti ſine vlla contradictione etiam ex Seraph. Doct. non verò per ordinem ad Deum, & creaturas: nam, vt dicit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *quaſt. vltim.* Deus non eſt ens inter creaturas, ideſt nihil habens commune.

CONTRA ex eodem Seraph. Doct. *ibid. part.* 1. *dub.* 6. creatura comparata ad Deum vt creatorem habet eſſe: Deus comparatus ad creaturas

habet eſſe, licèt diuerſum, ſcilicet infinitum: ergo conueniunt in eſſe, licèt per comparationem æquiparantiæ, & ſecundùm peculiares rationes ſint entia diuerſa: ergo nulla reſponſio.

Confirmatvr ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 4. & *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *citat.* Ens increatum comparatum enti creato dicitur magis ens, quàm creatum: ergo in aliquo conueniunt: quæ enim comparantur in tertio, comparantur in eo, vt in attributo vtriſque communi: non enim dicimus albedinem eſſe magis coloratam ſono, quia color non habet aliquam communitatem ad albedinem, & ſonum: ergo conueniunt in vnico conceptu tum formali, tum obiectiuo, & per hæc remanent ſolutæ rationes Paſqualigi admittentis hanc vnitatem in ente reſpectu ſubſtantiæ, & accidentis, non verò Dei, & creaturæ: eædem enim rationes idem probant.

740. Tertia verò pars ſupereſt probanda, ſcilicet quod talis conceptus ſit perfectè vnus, & perfectè præſcindens ab inferioribus modo explicato *in* 3. *Notab.*

Probatvr igitur primò tum ex rationibus ſuprà allatis de conceptu formali, & obiectiuo, tum quia cùm cogito, an aliquid ſit, vel non, tunc non inquiro, quomodò ſit, ſcilicet an finitum, an infinitum, quia ad primum ſufficit primus actus intellectus: ad ſecundum actus etiam reflexus, & comparatiuus: ergo perfectè præſcindit ratio entis ab inferioribus.

Respondent Aduerſarij includi in tali conceptu inferiora implicitè, & confusè.

Contra: Ergo explicitè eſt diuerſus conceptus, vt patet in conceptu generis, ſed per talem expreſſam conceptionem habet aliam vnitatem ab inferioribus: ergo.

Probatvr Minor: Quia talis expreſſio fit per actum intellectus præſcindentis perfectè ab inferioribus, vt diximus id patere in genere, quod formaliter in opinione Aduerſariorum includit inferiora, & tamen perfectè præſcindit ab ipſis ratione talis expreſſionis factæ ab intellectu cum fundamento in re: faciunt etiam pro probatione huius Concluſionis ea, quæ à nobis tradita fuere in Logica de analogia proportionis.

741. Secvnda Conclvsio: Ens vt ſic, & vt perfectè præſcindens non eſt vniuocum reale ad Deum, & creaturas, ad ſubſtantiam, & accidens: Eſt S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 1. & 8. *loc. cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 3. *citat.* & *lib.* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *in corp.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & *diſtinct.* 6. *quæſt.* 3. *fund.* 4. vbi negat vniuocationem inter ſubſtantiam, & accidens: eſt & communiter Thomiſtar. & Scotiſt. contra Fabrum *Theor.* 94. Pontium *part.* 3. *diſput.* 16. *n.* 11. Ant. Andr. 1. *Metaph. quæſt.* 1. *art.* 3. Cannon. Bonet. Alioſque Scotiſtas aſſerentes conceptum entis fundari in realitate aliqua communi ex natura rei diſtincta ab inferioribus, non quidem ſubiectiua, vt eſt in naturis prædicabilibus contrahibilibus per varias differentias, ſed ſubiectiua, quatenùs eſt nata ex natura rei terminare vnicum conceptum mentis, & nata contrahi non per varias differentias, ſed per modos intrinſecos, & tales dicuntur eſſe realitates tranſcendentes.

Contra

Contra quos probatur noſtra Concluſio primò: In Deo non datur vlla compoſitio: ergo non datur vlla realitas communis Deo, & creaturis diſtincta ex natura rei.

Probatvr Conſequentia: quia ſi datur talis ratio formaliter diſtincta, neceſſariò erit potentialis, & ob id contrahibilis per aliquid ſuperadditum, ſicque efficiet compoſitionem Metaphyſicam.

Respondent negando Conſequentiam ex eo, quod talis non eſt contractio vera, ſed tantùm dici contrahi per modos intrinſecos, qui non ſunt differentiæ contrahentes, ſed quid idem realiter, & formaliter cum ipſo ente: vnde cùm illa ratio entis non habeat potentialitatem ſubiectiuam, ſed tantùm obiectiuam, hinc nec ſequitur compoſitio.

Contra: Quia illa realitas præcisè ſecundùm eos eſt quid diſtinctum ex natura rei à Deo, & creatura, & ambobus communis, & obid nec de ſe eſt hæc: ergo eſt potentialis, ergo neceſſariò admittit compoſitionem Metaphyſicam. Tum quia per potentialitatem obiectiuam vel intelligunt conceptum incompletum non habentem perfectam vnitatem niſi per opus intellectus, & ſic idem Nos dicimus, vel intelligunt vnam realitatem habentem vnitatem perfectam ex natura rei communem ambobus, ſicque non poſſunt euitare potentialitatem, & componibilitatem. Et ad id de contractione per modos

Respondetvr ex Meldul. *cit. num.* 71. non tollere vim argumenti: nam contractio per modos eſt à poſteriori, quia modi intrinſeci ſunt extra eſſentiam rei, ipſamque ſupponunt in eſſe: ergo antequam intelligatur infinitas in Deo, & finitas in creatura, præſupponitur illa ratio communis iam in ipſis contracta.

742. Probatvr ſecundò à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 5. Diuiſum eſt diuidentibus ſimplicius, ideſt ipſis partibus ſubiectiuis: ſed Deo nihil eſt ſimplicius: ergo ſupra Deum non datur aliud ſuperius commune.

Probatvr tertiò: Quia nihil poteſt eſſe verè commune Deo, & creaturæ: opponuntur enim adinuicem per finitum, & infinitum, per eſſe à ſe, & ab alio, &c. ergo.

Probatvr quartò: Non poteſt dari aliquid priùs ipſo Deo: ſed talis eſſet hæc realitas contrahibilis, nempè prior ipſo conſtituto, ſcilicet Deo: ergo.

Probatvr Minor: quia ſic eſt priùs natura eo modo, quo eſt animal priùs homine, Leone, &c. habet enim in illo eſſe indifferentiam ad vtrumque, obidque & prioritatem non ſolùm Logicam, ideſt ſolius prædicationis, vt dicunt Aliqui Scotiſtæ, ſed Metaphyſicam: conſequens eſt falſum: ergo.

Confirmatvr, & magis vrgetur hæc ratio Seraphica: Si ens contrahitur per infinitatem ad Deum, & per finitatem ad creaturam, ſequitur, quod cùm priùs contrahatur ad Deum totaliter, abſorbeatur tota ratio entis ad Deum: infinitas enim eſt modus totalitatis.

Probatvr quintò: Quia talis realitas nec eſſet creata, nec increata, participata, vel imparticipata de ſe, & in ſuo eſſe, ſed id implicat: ergo.

Respondent concedendo ſequelam, & negando minorem ex hoc, quod prædicata communia vt ſic

ſic præſcindunt à differentiis : ſic animal de ſe nec eſt rationale , nec irrationale : pari modo illa realitas nec eſt creata, nec increata.

Contra : Quia nihil poteſt concipi in Deo à parte rei exiſtens, quin participet eſſe increatum , & infinitum eſſentialiter , & intrinſecè ; ſic nec in creatura , quin participet eſſe creatum , & participatum non ſolùm identicè, ſed & formaliter, & non ſolùm cathegorematicè , ſed etiam ſyncathegorematicè, ideſt ſecundùm omnem ſuam formalitatem etiam quoad ſupremam , & infimam : ergo.

Probatvr aſſumptum , & ſumo hanc realitatem communem , & peto , an in homine ſit creata , & participata : an non ? Reſpondent, quod non.

Contra , & peto , ſecundùm quam rationem in homine eſt participata, finita, & creata per ſe primo , & adæquatè ? Si dicas , quatenùs eſt in homine , vel cum humanitate, vel animalitate : ergo (infero) accidentia in homine non habebunt eſſe participatum , quia non haberent hanc rationem ſecum per ſe primo trahentem participationem : ſed conſequens eſt falſum : ergo prima ratio fundans dependentiam , & participationem eſt ipſiſſima ratio entis , quæ vt ſic conuenit creaturæ. Sed videatur Meldul. *cit.* qui has , & alias rationes fusè proſequitur , & probat hanc Concluſionem , & de more impugnat reſponſiones Scotiſt. doctiſſimè.

743. Tertia Conclvsio: Ens vt ſic reſpectu Dei , & creaturæ eſt verè analogum analogia proportionis , & ſimilitudinis , ſimulque vniuocum ſecundùm noſtrum modum concipiendi cum fundamento in re : Eſt plurium Scotiſt. cum Meldul. *in Metaphyſ. diſputat.* 2. *num.* 66. Et hæc eſt opinio germana Seraph. Doctoris.

Ne autem fiat aliqua deceptio in Sententia Seraphica hic , & vt pateſiat , quomodò diuersè ſentiat à Scotiſtis , & à Thomiſtis pluribus , de quibus videre eſt apud Complut. *diſput.* 11. *Log. queſt.* 3. & Meldul. *in Metaph. diſp.* 2. *num.* 114. aduertendum, quod Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 3. *queſt.* 1. *ad* 1. explicat analogiam proportionis ſecundùm comparationem duorum ad duo , verbi gratiâ , ſicut ſe habet homo ad animal , ita albedo ad colorem : & ad rem noſtram ſicut ſe habet entitas ad Deum , ita entitas ad creaturam , id tamen non debet intelligi de analogia, ſeu ſimilitudine metaphorica, vt dicitur pes de animali, & de ſcamno, & de baſe lectuli : hæc enim eſt ſimilitudo poriùs metaphorica , quàm vera : at in hac analogia adeſt vera ſimilitudo , quæ fundatur quidem in vera entitate in ipſis inferioribus exiſtente , licèt poſteà ſint diſſimiles ſecundùm ipſorum proprias rationes , & in hoc ſenſu dicitur Deus ens non inter omnia : quia , vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *dub.* 3. liberum arbitrium , liberum , inquam , à coactione reperitur in creatura , & Deo conformiter (Nota ſequentia) & ſecundùm eandem rationem non conformitate vniuocationis (per quod nota excludere realitatem communem veram) ſed poriùs analogiæ , & conſimilis habitudinis, quæ inter Deum , & creaturam poteſt eſſe : & *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 4. quod eſſe in comparatione ad idem ſubiectum non dicit magis , & minus , ideſt intenſionem , & remiſſionem :

nem: in comparatione ad diuerſas ſubſtantias, & naturas magis, & minus dicunt gradum, & exceſſum, & ſic eſt magis, & minus in ente reſpectu creaturæ, & creaturæ, in quibus exceſſus quilibet eſt finitus, & proportionabilis (verbi gratiâ inter ſubſtantiam, & accidens) reſpectu creaturæ, & creatoris eſt exceſſus improportionabilis, & infinitus: ex quibus patentiſſimum fit dari magis, & minus in entitate, ſeu in ente, & ſi comparatio fit inter Deum, & creaturam, eſt exceſſus infinitus, qui non tamen tollit, quod creatura non habeat proprium eſſe, & propriam entitatem: vnde ratione proportionis, & ſimilitudinis adeſt conceptus communis in ente: quicquid dicant Meld. *cit. n.* 114. & Nos ſatis diximus in Log. & è contra, quicquid dicant Comp. *cit.* nitentes probare ex aduerſo eſſe hanc communitatem entis ſecundùm metaphoricam proportionalitatem eo modo, quo dicitur pes de animali, & ſcamno: Ex quibus patet Seraph. Doct. non admittere ſolùm analogiam proportionalitatis, ſeu Metaphoricam, quam Seraph. Doct. appellat attributionis, vt dicitur de pede, nec item attributionis, vt admittunt Scotus apud Meldul. *cit. n.* 117. Aliique, ſed tantùm proportionis, & ſimilitudinis intrinſecæ.

744. Et hinc noſtræ Concluſionis ſic explicatæ prima pars probatur: Communitas entis vt ſic non importat æquiuocationem, nec vniuocationem realem: ergo analogiam: Conſequentia eſt clara, quia analogum eſt medium inter vniuocum, & æquiuocum. Probatur antecedens, & primò, quod non ſit æquiuocum: quia ſi ens vt ſic eſſet quid æquiuocum, non caderet ſub vna ſcientia, ſcilicet Metaphyſica, ſed eſt obiectum Metaphyſicæ, & ab ipſa conſideratur: ergo. Tum quia ſi eſſet æquiuocum, nihil poſſet de Deo cognoſci ex creaturis, quod eſt contra Philoſophum, & rectam fidem dictantem inuiſibilia Dei per viſibilia conſpici. Probatur conſequentia: quia ſi ens eſt æquiuocum: ergo & alia prædicata communia entis: ſicque arguendo ab his, quæ ſunt in creatis ad Deum, interueniret ſemper fallacia: & hinc Seraph. Doct. in Itiner. Ment. *cap. 3.* acutiſſimè docet, quod ens conſiderari poteſt vt diminutum, & completum, vt in potentia, & in actu, vt ſecundùm quid, & vt ens ſimpliciter, vt ens in parte, & totale, vt ens tranſiens, & manens, vt ens per ſe, & per aliud, vt ens permixtum non enti, & vt ens purum: vt abſolutum, & vt dependens: vt ens mutabile, & immutabile, vt ens ſimplex, & vt compoſitum, ſed ens deficiens cognoſcitur per ordinem ad ens perfectiſſimum, & viceuerſa: Sic & *lib. 1. diſtinct. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 3. & lib. 1. diſtinct. 22. artic. 1. quæſt. 3.* & pluribus aliis locis docet Deum cognoſci in via per creaturas, quia in ipſis adeſt veſtigium, vel ſimilitudo Dei: ergo adeſt aliqualis ſimilitudo imperfecta: ergo analogica. Tum quia ſi eſſet æquiuocum, non haberet paſſiones: paſſio enim naturam determinatam, & vnam ſequitur, nec poſſet eſſe medium demonſtrationis, quod eſt falſum: dicimus enim omne ens eſt bonum, Deus eſt ens: ergo bonum. Tum quia ex dictis ens habet vnum conceptum formalem, & obiectiuum: ergo. Quod verò non habeat vniuocationem realem.

Probatvr ex Seraph. Doctore *lib. 3.*

lib. 3. diſtinct. 2. art. 1. quæſt. 1. ad 2. quia inter Deum, & creaturam adeſt diſtantia infinita, ſed hæc diſtantia eſt per receſſum ab æqualitate, & participatione naturæ æternæ, & infinitæ, non verò per oppoſitionem ad conuenientiam ſecundùm rationem ordinis, & imitationis: ergo non habet vniuocationem, & *lib. 1. diſt. 8. dub. 6. & 8.* creatura comparata ad Deum dicitur quaſi nihil, non quidem in ſe, ſed in comparatione: ergo non habet vniuocationem. Tum quia creatura imitatur quoad eſſe ipſum Deum.

Probatvr ſecundò: Quia creatura habet eſſe à Deo participatum, ergo habet eſſe non quidem æquale: ſed inæquale: ergo habet eſſe analogicum per ordinem ad eſſe Dei: ergo eſt ſimilitudo analoga ex traditis *in 2. Notab.* quæ rationes probant proportionaliter eandem analogiam inter ſubſtantiam, & accidens.

745. Probatvr ſecunda pars: Quia vniuocatio eſt compoſſibilis cum analogia, vt dictum eſt in Logica, & ſuprà in fundamento ſecundo: vel enim ſe tenet analogia ex parte æquiuocorum, vel ex parte vniuocorum ex traditis in Logica in Anteprædicamentis, ſed ratio entis vt ſic non eſt æquiuoca, vt probatum eſt, ergo ſe tenet ex parte vniuocationis.

Probatvr conſequentia: quia ad rationem vniuocationis ſufficit vnitas, & identitas rationis correſpondens nomini communi: ſed hæc ineſt in ratione entis vt ſic, & vt concepti ab intellectu in ſtatu abſtractionis factæ ab intellectu: id enim etiam poteſt conuenire alicui rationi in Diuinis exiſtenti, & in creatis, vt in ratione perſonæ liberi arbitrij, & conſimilibus, vt probat Seraph. Doct. *cit.* Tum quia ſi ens vt abſtractum ab intellectu non poteſt recipere vniuocationem rationis, id maximè quia includitur in iiſdem inferioribus ſecundùm peculiares rationes, ſed id non impedit: ergo.

Probatvr Minor, nam Maior admittitur: quia etiam ſi nulla adſit diſtinctio realis inter rationem entis, & rationes peculiares, adeſt tamen aliqua diſtinctio rationis, ſeu virtualis: ergo intellectus habet fundamentum ipſum concipiendi, & communem, & contrahibilem per modos peculiares: ergo: & eò maximè quia vniuocatio non conſiſtit in indiuiſibili, & ens recipit magis, & minus, vt dictum eſt ex Seraph. Doctore, & ex communi, nec quælibet ſimilitudo eſt ſumma: ergo.

Hinc ſupereſt ſoluere argumenta Aduerſariorum contra primam Concluſionem.

Obiicies primò: Ens eſt æquiuocum ad inferiora: ergo non habet vnitatem conceptus ſiue formalis, ſiue obiectiui.

Probatvr antecedens: Conceptus entis omninò coincidit in omnimodam identitatem cum omni ratione particulari nullo pœnitus ſibi addito; quicquid enim poteſt concipi additum, eſt ens: ſed inferiora ſunt omninò diuerſa ſpecie, immò & genere: ergo.

746. Respondetvr negãdo antecedens: Ad probationem reſpondetur ex Scoto, quod duplex eſt in determinatũ deſcendens ad inferiora, vnum quod deſcendit per aliquid additum, vt eſt genus: aliud eſt indeterminatum dicens totum, quod dicunt inferiora per modum totius; nec expectat terminari per aliud, vt ſpecies reſpectu indiui

indiuiduorum, quæ ſe totis conueniunt in ſpecie, & in numero differunt: & hoc commune non deſcendit in inferiora per aliquid additum, taleque eſt ens reſpectu Dei, & creaturarum: At negatur hoc non habere vnitatem conceptus: nam licèt rationes particulares non differant à parte rei ab ipſa ratione communi, tamen differunt virtualiter: aliud enim eſt dicere ens, aliud eſſe à ſe, vel ab alio, per quas rationes intelligitur illud commune contrahi: nam, vt rectè docet Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 27. art. 1. quæſt. 3. in corp.* ſi intellectus noſter intelligit aliquid vt quod, neceſſariò exigit aliquam rationem, per quam intelligibile intelligitur, ſicque exigit & quod, & quo; ſi igitur intelligit ens ſubſtantiuè, neceſſariò intelligit entitatem, & ipſum, quod eam habet, ſicque ratio, qua eſt ens, ſcilicet entitas, eſt reſolubilis: hinc patet fundamentum noſtræ aſſertionis, in quo caſu compoſitio, ſeu contractio non eſt penes obiectum, ſed penes intellectum noſtrum: & hoc pacto ſatisfit pluribus conſimilibus obiectionibus factis contra noſtram Concluſionem.

Obiiciunt ſecundò Thomiſtæ: Deus eſt ens per eſſentiam, creatura per participationem: ergo creatura intantùm eſt ens, inquantùm illud participat à Deo: ergo tota ratio entis in Deo reperitur: ergo non habet vnicum conceptum ſiue formalem, ſiue obiectiuum, vt eſt commune Deo, & creaturis. Probatur conſequentia: quia ens prius totum immediatè deſcendit ad Deum, & mediatè ad creaturas: ergo in illo priori non habet conceptum communem.

Respondetur Nos quidem admittere conceptum vnicum entis, tum formalem, tum obiectiuum, ſed non fundatum in aliqua realitate præciſa ex natura rei à particularibus entium rationibus Dei, & creaturæ: ſed dicimus conceptum eſſe abſtractum immediatè à realitatibus Dei, & creaturæ inadæquatè conceptis: vnde ex Seraphica doctrina *lib. 1. diſt. 8. dub 6.*

Respondetur, quod creatura poteſt comparari ad Deum ſecundùm rationem influentiæ, & receptionis, ſcilicet quatenùs à Deo recipit entitatem: vel ſecundùm habitudinem æquiparantiæ, & proportionis: primo modo creatura eſt ens magis, quàm ſi non comparetur, quia verè habet entitatem: ſecundo modo poteſt dici quaſi non ens, nempè comparatiuè.

Hinc licèt tota ratio entis ſit in Deo, non tamen ita totaliter, & adæquatè, vt etiam non reperiatur in creatura per participationem, quæ participatio, & dependentia non tollit vnitatem conceptus entis vt ſic, licèt cum aliqua inæqualitate inferiorum.

Dices: Intrinſecè ratio entitatis in Deo eſt imparticipata: In creatura participata: ergo non poteſt ab ipſis abſtrahi conceptus, cùm ſint differentiæ oppoſitæ.

Respondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: licèt enim ſint cum talibus modis à parte rei oppoſitis, tamen intellectus poteſt abſtrahere rationem communem ab ipſis, vt probatum eſt.

Obiectiones contra ſecundam Concluſionem ſoluuntur.

747. Obiicies primò pro Scotiſtis contra ſecundam Concluſionem:

Ens vt ſic ſupponitur omni actui intellectus, cùm ſit eius adæquatum obiectum, & primum: ergo habet ſuam realitatem præciſam ex natura rei.

Respondetvr ens reale præſupponi actui intellectus: non autem ens abſtractum: illud quidem eſt primum primitate originis, quia intelligitur vt verum, ſed iſtud dicitur primum primitate adæquationis, ideſt ens ſiue reale verum, ſiue vt abſtractum per opus intellectus poteſt concipi, & id non neceſſariò præſupponitur, ſed eſt quid conſequens ad opus intellectus.

Dices: Ergo erit ens rationis, ſi ipſi non correſpondet realitas à parte rei.

Respondetvr iuxta tradita in tractatu de ente rationis *quæſt.* 3. *in fine* quod ſolùm dicitur ens rationis id, quod aduenit per opus intellectus rei extra ſuum ordinem realem, & vt concipitur in aliquo attributo rationis, non ſic tamen ſit iſte conceptus entis, quia abſtrahitur ab intellectu agente à realitatibus Dei, & creaturæ, inadæquatè tamen, & confusè, non ſub aliquo attributo rationis extra ſuum ordinem, per quem conceptum exprimuntur res, ſicuti ſunt à parte rei, licèt inadæquatè, & confusè: hinc non rectè infertur iſtam realitatem eſſe communem antecedenter ad opus intellectus: Sic Scotus *lib.* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 2. Trombet. *in formalit. & in Metaphyſ.* Lichet. *lib.* 1. *diſputat.* 2. *quæſt.* 2. & Meldul. *diſput.* 4. *num.* 6. quare dicitur talis conceptus realis, quia exprimit realitatem verè exiſtentem in rebus, importatque rationem obiectiuam formalem, per quam res omnes dicuntur reales: dicitur etiam conceptus rationis, quatenùs illa realitas eſt abſtracta per intellectum: Sic & Thomiſtæ admittunt hanc doctrinam in conceptu generis reſpectu inferiorum.

Dices ſecundò: A parte rei non correſpondet aliqua communitas in realitate illa abſtracta: ergo eſt fictitius talis conceptus.

Respondetvr correſpondere ſimilitudinem fundamentalem, & virtualem, quatenùs ſcilicet realitas entitatis neceſſariò inuoluitur in conceptu quidditatiuo, quem habemus de Deo, & de creaturis.

Contra inſtant Faber, & Ant. Andr. *citat.* Impoſſibile eſt aliqua plura ſecundùm vnam, & eandem rationem omninò ſimul conuenire, & differre: ſimilitudo enim, & conuenientia fundatur ſuper vnitatem, & diuerſitas ſuper multitudinem, ait Ariſtot. ſed Deus, & creatura realiter conueniunt in entitate, & realiter differunt: ergo ſi ratio entis à parte rei nullo modo differt à Deo, & creatura, ſequitur Deum, & creaturam ſecundùm eandem rationem, & entitatem ſimul conuenire, & differre.

Nec ſatisfacit reſponſio Suarez dicentis poſſe aliqua realiter conuenire, & ſecundùm rationem conuenire: non ſatisfacit hæc reſponſio, inquam, quia Nos dicimus dari quidem conceptum communem abſtractum per rationem, ſed verè conuenire in realitate, obidque non eſſe ens rationis.

Respondet igitur Meldul. *diſputat.* 2. *num.* 87. ex Trombeta 4. *Metaphyſ. quæſt.* 2. *ad* 2. *princip.* poſſe primò diuerſa in realitate conuenire in conceptu, & nos in tractatu formalitatum etiam idem diximus de differentiis: & Seraph. Doct.

Lib. 1.

lib. 1. *diſt.* 25. *art.* 2. *quæſt.* 1. admittit in perſonis Diuinis, quæ primò inter ſe differunt, aliquam communitatem vniuocam rationis: & *ibid. quæſt.* 2. inter perſonas Diuinas, & creatas admittit analogiam cum aliqua vniuocatione, quatenùs important ſimilitudinem non quidem æqualitatis, ſed cum inæqualitate, & analogia: Vnde licèt ante operationem intellectus abſtractiuam inter Deum, & creaturam non detur ſimilitudo actualis, quæ dicat relationem realem, adeſt tamen fundamentum aptitudinalis conuenientiæ, quatenùs quodlibet illorum extremorum natum eſt cauſare conceptum communem ambobus quoad rationem eſſendi apud intellectum inadæquatè concipientem: Et hinc

Respondetvr ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 25. *citat.* quod aliqua plura ſecundùm vnam, & eandem rationem poſſunt ſimul conuenire, & differre, non tamen eodem modo: differunt enim Deus, & creatura actualiter, & conueniunt virtualiter, & aptitudinaliter: ſic etiam perſona, & perſona differunt à ſeipſis primò per incommunicabilitatem, & conueniunt in hac eadem ratione: ſic & differentiæ, &c.

Et ſi inſtas: Ergo idem omninò fundat conuenientiam, & diſconuenientiam.

Respondetvr negando Conſequentiam: nam conuenientia fundatur in ſimilitudine fundamentali, & diſconuenientia in propriis rationibus formalibus ipſorum.

Obiicies ſecundò principaliter: Deus non eſt eo Deus, quo eſt ens: ergo ratio entis, & Deitas diſtinguuntur ex natura rei: habent enim iſtæ rationes diuerſos effectus formales: Antecedens patet, quia cùm Deus, & creatura in ratione entis conueniant, ſequeretur Deum eſſe Deum per id, quo conuenit cum creatura: Sed hoc eſt falſum, quia ratio entis inueniri poteſt in eo, quo non eſt Deus: ergo ex natura rei diſtinguuntur.

748. Respondetvr negando antecedens abſolutè: Deus enim eſt eo Deus, quo eſt ens, & viceuerſa, nec à parte rei diſtinguuntur iſtæ realitates vllo modo: Et ad id: ergo Deus erit Deus per id, quo conuenit cum creatura, negatur conſequentia: non enim conuenit actualiter, ſed virtualiter,& fundamétaliter tantùm,nam à parte rei ſunt plures realitates,ſcilicet illa Dei,& illa creaturæ, licèt à parte rei intellectus inadæquatè concipientis ſint vna, id eſt prout inadæquatè concipitur ratio entis, tunc non eſt eo Deus, quo ens: ſed hinc non ſequitur diſtinctio formalis: non enim habent Deitas,& entitas diuerſos effectus formales, prout ſunt adæquatè conceptibiles, ſcilicet per conceptus adæquatè exprimentes realitates à parte rei, ſed tantùm prout ſunt inadæquatè conceptibiles, quæ inadæquatio tollit diſtinctionem formalem, & ponit virtualem.

Instant denuò contra: Si eo Deus eſt, quo eſt ens: ergo à parte rei, quod ei conuenit, vel repugnat ſub vna ratione, conueniet, vel repugnabit ſub alia: Sed hoc eſt falſum: nam ratione Deitatis non conuenit finitas, & ratione entitatis conuenit, quia ſi non conueniret, nulli enti conueniret, quod eſt falſum: ergo ſunt duæ realitates diuerſæ ex natura rei.

Respondet Meldula negando conſe-

conſequentiam: Ratio eſt, quia cùm reduplicationis vis cadat tantùm ſuper illam rationem, quæ à parte rei, vel per opus intellectus eſt diſtincta ab alia, ſolùm iuuat inferre vnitatem, non verò diſtinctionem, niſi aliundè ei conueniat, & hoc maximè eſt verum in tranſcendentibus, in quibus ſtatim ac adhibetur reduplicatio, deuenimus ad rationes obiectiuè præciſas, non provt ſunt à parte rei, cùm talis reduplicatio in tranſcendentibus fiat tantùm in ordine ad noſtros conceptus inadæquatos, licèt in ſerie prædicamentali fiat in ordine ad conceptus adæquatos, quibus reſpondent diuerſæ realitates, ex quibus poteſt inferri diſtinctio ex natura rei: & hinc patet argumentum petere principium, eo enim quod aſſumit prædicata quædam repugnare Deo à parte rei ſub ratione Deitatis, quæ non repugnant ſub ratione entis, iam ſupponit rationem entis à parte rei præciſam à ratione Deitatis, de qua controuertitur.

749. Obiicies tertiò: Conceptus entis vt ſic pauciora dicit, quàm conceptus inferiorum: ille enim ſolùm gradum eſſendi dicit, iſta addunt determinatum modum eſſendi, ſcilicet vel à ſe, vel ab alio: ergo datur diſtinctio ex natura rei inter ipſos.

Respondetvr verum eſſe antecedens, provt ens concipitur inadæquatè: falſum, provt eſt à parte rei.

Obiicies quartò: Intellectus certus de vno, & dubius de duobus habet conceptus diuerſos diſtinctos ex natura rei, ſed intellectus poteſt eſſe certus, quod aliquid ſit ens, & incertus, an ſit finitum: ergo.

Respondetvr negando Maiorem, ſcilicet quod habeat conceptus obiectiuos diuerſos: nam dubietas hîc euenit ex parte intellectus inadæquatè concipientis.

Obiicies quintò: Conceptus entis eſt prior Deo, & creatura: ergo diſtinctus ex natura rei.

Probatvr antecedens: quia ab ipſo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: non enim infertur rectè, non eſt Deus: ergo non eſt ens.

Respondetvr conceptum entis eſſe priorem conceptu Dei, non verò ipſo Deo, immò eſt abſolutè poſterior: & illa non conuerſio non infert prioritatem niſi logicalem.

Dices: Si ens eſt tantùm vniuocum per opus intellectus inadæquatè concipientis, & ob id illa realitas communis conſiſtit in conceptu confuſo, ſequitur, quod Deus non habeat talem vniuocationem, cùm careat tali conceptu confuſo.

Respondetvr concedendo totum, ſed tamen ipſum Deum cognoſcere noſtram vniuocationem eo modo, quo diximus de cognitione entis rationis.

Obiectiones contra tertiam Concluſionem ſoluuntur.

750. Obiicies primò: Nullum vniuocum ſaluatur in vno ſimpliciter, & in alio ſecundùm quid, & per habitudinem ſolam ad illud: vniuocum enim debet æquè participari ab omnibus vniuocatis: ſed ens dicitur ſimpliciter de Deo, & ſecundùm quid de aliis; ergo non poteſt eſſe vniuocum. Tum quia vniuocum perfectè præſcindit à ſuis inferioribus, ens autem ſolùm imperfectè, immò propriè nullo modo, cùm ſit quid poſterius vniuocatis: ergo.

Respondetvr ex doctrina S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *dub.* 6. alibi data: quod creatura abſolutè conſiderata, provt recipit eſſe à Deo, non

non poteſt dici ens ſecundùm quid, ſed abſolutè ens, nec illa particula ſecundùm quid eſt diſtractiua, ſed tantùm diminuens de perfectione entis: vnde argumentum probat tantùm non eſſe vniuocationem perfectam, ſed cum inæqualitate, & obid cùm importet perfectam præciſionem factam ab intellectu, vnitatemque conceptus, licèt ſit quid poſterius ipſis inferioribus: hinc negatur conſequentia.

Ratio eſt, quia ens poteſt conſiderari, provt contradiſtinguitur à nihilo, & in hoc omnia entia habent proportionem: vel provt eſt tale, & in hoc differunt: ſumitur autem primo modo, non ſecundo: hoc enim ſecundo modo dicit analogiam.

Obiicies ſecundò: Vniuocum debet admittere id, in quo vniuocata conueniunt, & id in quo differunt, ſed ens vt ſic non poteſt hæc habere: non enim poteſt aſſignari aliquid, quod non includat rationem entis: ergo. Tum quia ſi haberet hanc præciſionem ab inferioribus, eſſet genus, quod eſt contra naturam tranſcendentium.

Respondent communiter, quod ad vniuocationem non eſt neceſſe, vt illud commune contrahi debeat per differentias oppoſitas, obidque poſſe dari vniuocum, quod non ſit genus, quod eſt veriſſimum: nam, vt diximus in Logica *cap. de gen. & differentia*, ad genus proprium requiritur, quod ſit realitas formalis formaliter diſtincta à differentiis contrahentibus, per quas fit compoſitio Metaphyſica, non verò id euenit in quocunque vniuoco: poteſt enim dari vniuocum præciſum, & adæquatè conceptum, quod in inferioribus diuerſificatur non per differentias formales, ſed per alias rationes in ipſo contentas, vt euenit in ente, quod abſtractum intelligitur contrahi ad Deum per eſſe à ſe, & ad creaturas per eſſe ab alio.

751. Et ſi quæras: quare genus verè contrahitur ad inferiora per realitates ſuperadditas facientes compoſitionem, & non ens, cùm etiam ipſum in ſtatu illo præciſionis importet communitatem, indifferentiam, & indeterminationem, & deſcendendo ad particularia ſuperaddatur determinatio, & contractio?

Respondetur ex traditis euenire hoc diſcrimen, quia ens vt ſic non importat realitatem veram ex natura rei diſtinctam ab inferioribus, ſicut genus, ideò nec habet contrahi ad inferiora per realitatem diuerſam, quæ ſit differentia contrahens, ſed contrahitur, deſcenditque ad inferiora, vel per modum expreſſioris conceptionis alicuius inferioris ad ens: nam primò concipitur vt quid commune conceptu confuſo, & inadæquato: deinde fit applicatio eiuſdem ad Deum per eſſe ens à ſe, & ad creaturam, & per eſſe ens ab alio: Sic Suarez *diſp. 2. ſect. 6. num. 7.* & poteſt ſufficere hæc reſponſio: nam certum eſt, provt dicit conceptum implicitum, ens non importare modos, vel differentias, quia præſcindit ab eis, explicitè autem eas etiam importat: vel poteſt dici cum Scotiſtis, quod intelligitur contrahi per veros modos intrinſecos, qui ſunt eſſe à ſe, vel ab alio, vt volunt Scotiſtæ; negant enim modos formaliter includere rationem entis, ſed tantùm identicè, ſunt enim aliquid entis tantùm: vel poteſt dici contrahi per diuerſos modos eſſendi, ſcilicet à ſe, &

Digitized by Google

& ab alio, vt vult Seraph. Doct. & coincidit cum Scotiſtis, de quibus ſatis nos diximus in tractatu formalitatum, & abundè tractat Meldul. ad mentem Scoti, & quidem doctiſſimè in ſua Metaphyſica.

QVÆSTIO III.

Quænam ſint principia Entis.

752. CVM ſcientiarum obiecta exigant principia tum incomplexa, ſeu in eſſendo, tum complexa, ſiue in cognoſcendo: hinc de Ente, prout eſt obiectum Metaphyſicæ, quæritur, quænam ſint ipſius principia. Et licèt propriè loquendo ens vt ſic, cùm ſit quid ſimpliciſſimum, non habeat principia eſſendi, cùm abſtrahat à principio, & principiato, & habeat conceptum ſimpliciter ſimplicem, obidque & irreſolubilem in alios inferiores conceptus, tamen in latiori ſignificatione etiam principia & complexa, & incomplexa adaptari poſſunt, quibus poteſt definiri, & cognoſci: Hinc

PRIMA CONCLVSIO: Principia incomplexa entis (modo ſuprà notato) ſunt eſſentia, & exiſtentia, quæ duo à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *quæſt.* 2. appellantur nomine entis, & eſſe, additque *lib.* 4. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* quod vnum dicit indiuiſionem principiorum entis, ſcilicet eſſe, & exiſtere: ergo ſecundùm Seraph. Doctorem habet principia: & *lib.* 1. *diſtinct.* 7. *quæſt.* 1. notat, quod exiſtentia eſt actus abſolutus entis, ſiue eſſentiæ, quo ponitur in eſſe.

PROBATVR: Quia eſſentia, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 31. *part.* 2. *dub.* 4. dicitur ipſum ens, ſeu eſſe in abſtracto, & in ordine ad ſe, ſcilicet quatenùs tale ens poteſt habere exiſtentiam: vnde, ait *lib.* 1. *diſt.* 5. *dub.* 3. eſſentia ſignatur quodammodò in ratione cauſæ, ſeu principij reſpectu entis: ſed hæc eſt ordinata ad exiſtentiam, quia hæc eſt id, ratione cuius res conſtituitur actu extra nihil: ergo habent ambæ rationem principij reſpectu entis: & hinc, ait Seraph. Doct. quælibet res dicitur conſtans ex eſſentia, & exiſtentia. Tum quia eſſentia exprimit rei non repugnantiam ad exiſtendum: ergo ambæ habent rationem principij, quodque ſuo modo etiam competit Deo.

753. SECVNDA CONCLVSIO: Ens etiam habet ſuo modo principia complexa, ſeu cognoſcendi ſaltem à poſteriori, habet enim proprietates, & principia, à quibus tales proprietates ortum trahunt: ergo & per hæc poteſt demonſtrari ratio entis: & hæc ſunt principia, quæ directè ad ſcientiam de ente ſpectant, quia per hæc proceditur à cauſis ad effectus, vel ab eſſentia rei ad paſſiones demonſtrandas, quod & magis patebit infrà, vbi agemus de proprietatibus entis.

ADDIMVS, adſunt & alia principia incomplexa ducentia ad impoſſibile, ſuntque ſequentia.

PRIMÒ impoſſibile eſt ſimul idem eſſe, & non eſſe: ſecundò quodlibet vel eſt, vel non eſt, vel de nullo ſimul poteſt vera eſſe negatio, & affirmatio: tertiò quicquid quandiu eſt, neceſſe eſt, vt ſit: quartò quicquid habet eſſe, eſt verum, vnum, & bonum, & hæc ſunt generaliſſima principia

principia, quæ deſumuntur ex totali obiecto Metaphyſicæ: Alia ſunt minùs communia, quæ de ente tantùm creato efferuntur, vt Totum eſt maius ſua parte, ſi ab æquali æqualia demas, quæ remanent, ſunt æqualia, quæ & conſimilia etiam ab aliis Scientiis mutuantur à Metaphyſica.

QVÆSTIO IV.

An prima principia ſint naturaliter nota, ita vt ſit impoſſibile ipſa negari ab intellectu aliquo.

754. SENSVS tituli eſt iſte: an talium principiorum notitia ſit nobis innata: an verò requiratur concurſus experimentalis ſenſuum, ita quod vel ſufficiat confuſa perceptio terminorum ad habendam notitiam complexam, verbi gratiâ, totius, & partis in hac propoſitione, Totum eſt maius ſua parte: vel etiam requiratur alia cognitio complexa experimentalis via ſenſuum habita, per quam apprehendantur extrema eſſe coniuncta in re, & in effectu.

PRIMA Opinio dicit nihil requiri denuò in intellectu, cùm talis notitia ſit congenita cum anima: Sic Plato, & Platonici apud S. Bonau. *lib. 2. diſtinct. 39. artic. 1. quæſt. 2. in corp.*

SECVNDA eſt D. Thomæ, Sueſſani, Iauelli 1. *Metaph.* Pluriumque Aliorum ſuſtinentium intellectum eſſe tabulam ita raſam, vt requiratur perceptio terminorum, & notitia complexa connexionis ipſorum habita per viam experimentalem ſenſuum.

TERTIA Opinio eſt Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 39. art. 1. quæſt. 1. & aliis locis infrà citat.* quam ſequitur Scotus *in Metaphyſ. lib. 1. quæſt. 4. & lib. 2. quæſt. 1. & lib. 1. diſtinct. 3. quæſt. 4. art. 2.* cum Scotiſtis, ſufficere cognitionem confuſam terminorum: Pro ſolutione

PRIMÒ Notandum, quod alia ſunt principia omninò prima: alia ſecundaria: illa ſunt propoſitiones per ſe notæ, propoſitiones maximæ, & dignitates, de quibus ſuprà dictum eſt: Secundaria verò ſunt Concluſiones reſpectu primorum principiorum, verbi gratiâ, quodlibet corpus naturale eſt mobile, & iſta ſunt principia in ſcientiis particularibus, & iſta neceſſariò cognoſcuntur per experimentum ſenſuum, vt aduertit Seraph. Doct. *lib. 3. diſtinct. 14. art. 3. quæſt. 2. ad 3. & 5.* dicens, quod ex multis ſenſibilibus fit vna memoria, ex multis memoriis vna experientia, & ex multis experimentis vnum vniuerſale, quod eſt principium ſcientiæ, & artis: vnde quæſtio procedit de principiis omninò primis.

SECVNDÒ Notandum, quod Ariſt. docet 3. *de an. t.* 14. animam noſtram eſſe veluti tabulam raſam, in qua nihil eſt depictum: quam authoritatem explicat Seraph. Doct. *lib. 2. diſtinct. 39. art. 1. quæſt. 2. in fine*, quod Ariſt. notanter dixit nihil eſſe depictum in anima, ideſt nulla eſt in ea ſpecies abſtracta à rebus, vt dicitur eſſe in mente Angelorum, nec ipſe docet in intellectu non eſſe aliquam ſpeciem innatam, ſeu lumen congenitum ipſum inducens ad cognitionem primorum principiorum: Hinc

755. Prima Conclvsio: Prima principia generaliſſima non indigent experimento ſenſuum, ſeu experimentali cognitione complexa, per quam extrema videantur coniunċta in re, & in effectu, ſed ſufficit ſimplex terminorum apprehenſio, vt intellectus eis aſſentiat: Eſt S.Bonauent. *loc. citat.* & aliis locis aliàs *cit.* in tractatu de Intellectu *num.*498. *&* 536.

Probatvr prima pars ex Ariſtot. 1.*poſt.* *t.*6. vbi ait, quod principia intantùm cognoſcimus, in quantùm terminos cognoſcimus: ergo ſola terminorum cognitio ſufficit. Tum quia termini primorum principiorum per ſe notorum talem habent identitatem, vt alter notus euidenter neceſſariò alterum includat, & ideò intellectus componens illos terminos, ex quo apprehendit eos, habet apud ſe neceſſariam cauſam conformitatis illius actus componendi ipſos terminos, quorum eſt compoſitio, & etiam cauſam euidentem illius conformitatis: ergo non poteſt eſſe in intellectu apprehenſio terminorum, & compoſitio eorum, quin ſtet conformitas compoſitionis ad illos terminos: ſi enim habet intellectus in ſe cauſam neceſſariam, & euidentem talis conformitatis, apprehendit neceſſariò ſimul & ipſam conformitatem: Sic arguit Scotus *lib.* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 4. Tum quia non poteſt ſtare talis compoſitio terminorum abſque veritate: ergo & abſque conformitate reſpondente in intellectu: ergo non eſt neceſſe, vt cognoſcatur in re talis compoſitio terminorum. Tum quia ſequeretur poſſe eſſe ſimul in intellectu de eadem re opiniones repugnantes, nempè ſi cognitio primorum principiorum dependeret à cognitione ſenſuum experimentali.

Probatvr ſequela: quia ſi quis faciat compoſitionem horum terminorum, totum eſt maius ſua parte, ex ratione formali ipſorum intellectus cognoſcit hanc propoſitionem eſſe veram: Sed quia non adeſt cognitio ſenſitiua, & experimentalis, poteſt intellectus dubitare, num vera ſit illa complexio, ſicque eſſent opiniones ſimul repugnantes in intellectu de eadem re, quod eſt impoſſibile, aliàs ſimul poſſet idem eſſe, & non eſſe. Tum quia in cognitione primorum principiorum ſenſus non concurrit vt cauſa, ſed tantùm pro occaſione, quatenùs ſcilicèt cognoſcit terminos ſimplices per ſenſus: ergo ad aſſenſum aliud non requiritur. Tum quia cauſa neceſſaria, & totalis reſpectu veritatis principiorum eſt ſola complexio terminorum: ergo aliud non requiritur, alioquin id, quod eſt minùs certum, nempè cognitio experimentalis eſſet cauſa maioris certitudinis: Sit ergo Concluſio, quod prima principia ſunt quidem nobis lumine naturæ nota, ſed quia intellectus noſter pro hoc ſtatu dependet à ſenſibus in operari: hinc prærequiritur perceptio terminorum ſimplicium, & hoc pacto hæc cognitio dicitur ex præexiſtenti cognitione incomplexa, non complexa, ſolùm enim in cognitione Concluſionum prærequiritur cognitio complexa propoſitionum: Vide, quæ diximus in Logica *tract.* 9. *quæſt.*1.

Obiicies primò: Quia datur habitus primorum principiorum ſuperadditus in intellectu, quo facilitatur ad aſſentiendum primis principiis: ergo non ſunt naturaliter nobis nota, alioquin omnes homines eſſent

eſſent æquales in tali aſſenſu : ſed hoc eſt falſum : quia videmus aliquem faciliùs apprehendere , quàm alterum. Tum quia in omnibus principiis vltima reſolutio ſtat ad experientiam ipſam , obidque & cognitionem ſenſitiuam.

756. Hæc Obiectio petit aliam quæſtionem de habitu principiorum, an ſint nobis innati , an acquiſiti : In qua Aliqui docent eſſe nobis innatos : Alij eſſe acquiſitos, quos omnes citat Meldul. *diſp.3. num. 25.* ſed pro prima Opin. citat S. Bonauent. abſolutè , qui tamen diſtinguit de primis principiis vniuerſaliſſimis , de Concluſionibus ex ipſis principiis deductis , quæ Concluſiones ſunt principia ſecundaria , principia , inquam , in variis ſcientiis , & de primis docet dari habitus innatos tum in cognoſcendis , tum in operabilibus : & de ſecundis docet dari habitus acquiſitos , hinc conceditur totum argumentum de ſecundis, negatur de primis. Et ad id de reſolutione ad experientiam ſenſibilem

Respondetur eodem modo: nam in primis principiis reſolutio non poteſt fieri niſi ad terminos ſimplices : licèt valdè etiam poſſit adiuuare experientia , ſed hæc non eſt neceſſaria.

Instat Paſqualigus : Prima principia ſunt vniuerſalia : ergo intellectus debet cognoſcere ipſa eſſe vera vniuerſaliter : ſed non poteſt, niſi cognoſcat , quod verificentur in particulari : ergo per experientiam : intantùm enim aliquid eſt verum in vniuerſali , inquantùm eſt in ſingulari. Tum quia perceptio terminorum eſt perceptio ſingularis , ergo & à perceptione ſingularium depen-det illa vniuerſalis.

Respondetur admiſſa Maiori cum ſua conſequentia, & negando minorem de propoſitionibus vniuerſaliſſimis : Ad probationem Reſpondetur, quod dupliciter poteſt nobis innoteſcere veritas vniuerſalis , vel ex veritate agnita plurium ſingularium , vel ex ipſis terminis, non in ſingulari, & pro ſingularibus, ſed vniuerſaliter acceptis : de hoc ſecundo modo negatur Minor : de primo conceditur.

Addimus, vt dictum eſt , experientiam valdè iuuare ad talem cognitionem.

Obicies ſecundò : Habitum ſuperadditum eſſe neceſſarium ad perceptionem omnium vniuerſalium , tum ex Ariſt. qui loquens de habitu hoc ſuperaddito non diſtinguit inter vniuerſalia, & particularia , ſed abſolutè docet talem habitum verſari circa prima principia : tum quia ratio , quare habitus principiorum diſtinguitur à ſcientia , eſt , quia verſatur circa propoſitiones medio vacantes , & per ſe notas , quod æquè conuenit omnibus principiis : tum ex eo quia ex omnibus æquè deriuatur cognitio ſcientifica , & ad omnia requiruntur ſpecies intelligibiles : ergo pro omnibus requiritur habitus ſuperadditus , vt per illum adiuuetur intellectus ad firmiter ipſis adhærendum, & determinetur ad cognitionem veri. Tum quia poteſt intellectus eſſe indeterminatus ad aſſentiendum illis, vt ſi termini non cognoſcantur diſtinctè.

Ad has inſtantias omnes vnica diſtinctione Reſpondent , nempè verificantur omnia ſupra obiecta de habitu principiorum ſcientiarum particularium, ſed non de primariis, quorum

rum euidentia habetur ex lumine innato, & ex ipſis terminis: Vnde, vt ait S. Bonauent. *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 3. illa cognoſcuntur per medium, iſta abſque medio: & ad id de cognitione confuſa Reſpondetur etiam in tali caſu non impediri aſſenſum firmum intellectus: non enim, vt ait S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 33. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad vltim.* contingit vnquam intellectum errare circa principia notiſſima: licèt circa ſpecialia poſſit errare.

757. Qværes: an iſti habitus innati multiplices ſpecie ſint, an vnus pro omnibus cognoſcendis, & agendis ſufficiat?

Complvtenses dicunt vnicum ſufficere: Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 39. *artic.* 1. *quæſt.* 2. diſtinguit docens habitus cognoſcendorum, & operabilium valdè inter ſe differre: habent enim diuerſa obiecta formalia: Immò & ipſi habitus cognoſcitiui inter ſe ſpecie diſtinguuntur ob eandem rationem: licèt vnico nomine luminis iudicatorij explicentur.

Qværes ſecundò: quodnam ſit primum omnium principium inter complexa?

Respondetvr probabilius eſſe hoc: Impoſſibile eſt idem eſſe, & non eſſe: hoc enim eſt ita certum, vt non contingat circa illud errare, eſt & notiſſimum abſolutè independenter ab aliqua conditione, & impoſſibile eſt oppoſitum poſſe venire in mentem alicui, quæ ſunt conditiones, quas exigit Ariſt. *lib.* 4. *Met.* in principio omnium primo: Ex hoc autem principio oriuntur omnes propoſitiones veræ, de quo fusè tractat Meldula *diſp.* 3.

QVÆSTIO V.

De Proprietatibus entis in communi: An Ens habeat veras proprietates, & quanam ſint.

758. Primò Supponendum, quod ad hoc, vt aliquid ſit verè proprium, iſtæ ſequentes conditiones requiruntur, vt docent Suarez *diſp.* 3. *Metaph. ſect.* 1. Meldul. *diſp.* 4. *n.* 1. & communiter Alij cum Seraph. Doct. Prima, quod ſit aliquid verum, & reale, nam nihil non poteſt eſſe proprietas niſi defectiua, vt docet S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 7. & 8. Secunda, quod aliquo modo diſtinguatur ex natura rei ab illo, cuius eſt proprietas: Tertia, vt adæquatè illi conueniat, & cum illo conuertatur: Quarta, quod non ſit de intrinſeca ratione, ſeu prima ratione formali eius, licèt promanet ab intrinſecis ſubiecti principiis: Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *quæſt.* 1. quatuor dictis proprietatibus addit quintam, quod ſit ratio innoteſcendi ſubiectum, quia per ipſas explicatur perfectio eiuſdem ſubiecti: Hinc diſquirunt, an habeat verè proprietates cum dictis conditionibus.

Prima Opinio negat Ens habere aliquas proprietates veras: Sic Aureolus *lib.* 1. *diſp.* 2. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 12. Niger. Aliique negantes Metaphyſicam eſſe veram ſcientiam eo, quod ſi eſſet ſcientia, etiam de ente demonſtraret paſſiones.

Secvnda Opinio admittit aliquas proprietates in ente, ſed eas vult eſſe diſtinctas tantùm ſecundùm

Digitized by Google

dùm rationem, non ex natura rei; Ita Iauellus, & plures Thomiſtæ, quorum tamen Alij dicunt eſſe quædam attributa (non proprietates) quæ vel per negationem ſolam, vel per extrinſecam relationem explicentur, quia ſunt omninò idem cum ente: Sic Hurtad. Arriaga, Paſqualigus, Aliique cum Suar. *cit.*

TERTIA Opinio aſſerit eſſe veras, & rigoroſas proprietates ſuprà poſitis conditionibus affectas; Ita Scotus, & Sequac. quibus præiuit Seraph. Doct. vt mox patebit: Pro ſolutione quæſtionis

759. PRIMÒ Notandum, quod tota difficultas in hac quæſtione eſt intelligere, quomodò ab ente poſſint promanare paſſiones, & proprietates, cùm ipſum non habeat eſſe de ſe diſtinctum à rebus particularibus, ſed imbibatur in ipſis intrinſecè: aduertendum tamen eſt, quod paſſiones alio modo intelliguntur emanare à naturis prædicamentalibus, alio modo ab ente: nam naturæ prædicamentales habent ſuum proprium eſſe phyſicum, vt corpus, viuens, &c. hinc ad poſitionem Phyſicam ipſarum & pullulare intelliguntur ſuæ proprietates: ens verò cùm non habeat eſſe diuerſum ab entibus particularibus, nec importet vnam realitatem præciſam à rebus: attamen cùm importet vnum conceptum realem, vt ſuprà dictum eſt, hinc & ratione talis realitatis exiſtentis in rebus ab ipſa emanare proprietates dicuntur.

SECUNDÒ Notandum ex traditis in formalitatibus, quod aliquid poteſt includi in aliquo eſſentialiter, & tamen ab ipſo diſtingui formaliter, ita quod licèt ſint idem realiter, & eſſentialiter, tamen inter ſe important aliquam diſtinctionem realem, idque poteſt eſſe pluribus modis, vt aduertit Seraph. Doct. *lib. 1. diſtinct. 3. part. 2. art. 1. quaſt. 3. ad 1. & lib. 2. diſt. 24. part. 2. q. 1. ad 1.* ſic proprietates includuntur eſſentialiter in ſubiecto, & tamen diſtinguuntur formaliter: ſic & potentiæ in anima: His poſitis

760. PRIMA CONCLUSIO: Ens habet veras proprietates, eaſque diſtinctas formaliter: Eſt S. Bonau. pluribus locis, præcipuè *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quaſt. 2. in corp. in fine, & part. 2. dub. 2. & lib. 1. diſt. 3. citat. & ibid. part. 1. dub. 6.* eſt & communis Scotiſtarum.

PROBATUR Prima pars tum ex Ariſtot. qui in Metaphyſica conſiderat ens, & eius proprietates: ergo ſupponit ens ipſas habere: alioquin ens non poſſet ſtatui obiectum adæquatum Metaphyſicæ: non enim poſſent formari demonſtrationes de ipſo: ergo.

PROBATUR ſecundò: Quia ſi verum eſt vnum quodque ens eſſe verum, vnum, bonum: ergo ſunt proprietates reales. Tum quia vnitas, veritas, & bonitas reperiuntur in qualibet re, ſed iſta ſunt prædicata tranſcendentalia: ergo ipſis inſunt ratione entis tranſcendentalis. Tum quia ſi eſſent quid merè effictum ab intellectu, vt docent Aliqui, deberent effingi ad ſimilitudinem alicuius veræ vnitatis, quod eſt falſum. Tum quia ſunt de perfectione entis: ergo. Tum quia in his relucet ratio veſtigij in creatura reſpectu Dei, cui aſſimilantur res, & referuntur: ergo ſunt veræ, & poſitiuæ: Sic arguit Seraph. Doct. *cit.*

761. PROBATUR Secunda pars, quod ſint diuerſæ plus quam per intelle

intellectum ex S. Bonauent. *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in fine corp.* vbi docet vnitatem, bonitatem, & veritatem reſpectu entis differre pluſquam ſecundùm noſtrum modum concipiendi, ſed ratione, & habitudine, quæ ratio cum habitudine eſt ad aures Seraphici Doct. idem ac formaliter, vt aliàs à nobis traditum eſt: dicunt enim habitudinem eſſentialẽ ad ens vt ad ſubiectum originale. Tum quia *ex lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *dub.* 2. vbi ait, quod eſſe, ſeu ens non poteſt intelligi abſque bonitate ab intellectu perfectè intelligente, & comprehendente, ſed benè imperfectè apprehendente, & ſemiplenè reſoluente: de quo vide *lib.* 1. *diſt.* 28. *dub.* 1. ſed poteſt intelligi aliquid abſque eo, quod intelligatur aliud, quod non eſt ei ratio intelligendi: ſic ſubiectum ſine paſſione, & cauſa ſine effectu, taleque eſt ens reſpectu proprietatum, ergo. Tum quia id, quod præcedit natura, poteſt intelligi, & habet conceptum obiectiuum diſtinctum ab inferiori, & conſequente: ſed tale eſt ens reſpectu proprietatum: ergo.

Probatur antecedens: quia antequam concipiantur, poteſt intellectus abſtrahere ens vt ſic ab ipſis abſque eo, quod ipſæ in ipſo includantur: ergo habent conceptus obiectiuos adæquatos, ſimiliter & ens vt ſic. Tum quia dicunt diuerſas formalitates: ergo & formaliter diſtinguuntur. Tum etiam quia, vt rectè arguit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *quæſt.* 1. ſi nulla eſſet diſtinctio inter eſſentiam, & veritatem (idem dic de cæteris) eſſetque tantùm per intellectum, æquè poſſet dici, eſſentia eſt proprietas veritatis: & hinc ait Seraph. Doct. dicimus in Diuinis veritatem eſſe proprietatem eſſentiæ Diuinæ, licèt non diſtinguantur inter ſe à parte rei ratione imperfectionis, ſicut in creaturis, quia ex hac diuerſitate transferimus remotis imperfectionibus ad Deum ſimiles loquutiones.

Obiicies primò ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *cit.* Non poteſt intelligi vllo modo aliquid non intellecto eo, quod eſt ei ratio intelligendi ſed verum eſt ratio intelligendi ens: ergo ens non habet conceptum obiectiuum diſtinctum à vero: ſed non eſt maior ratio de vero, ac de cæteris proprietatibus: ergo.

762. Respondetur ex traditis *de an. tract. de intellectus obiecto quæſt.* 3. quod veritas in ente poteſt ſumi abſolutè, & poteſt ſumi reſpectiuè, ſcilicet per ordinem ad intellectum, quem habet mouere, vt notat Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* hoc ſecundo modo eſt ratio conformatiua ipſius intellectus ad ens, ſed tamen non ſequitur, quod antecedenter ad talem conformitatem non habeat in ſe, & ſecundùm ſe ſuam intelligibilitatem aptitudinalem, & in hoc ſenſu præſcindit à quocunque vero: vnde in hoc primo ſigno habet ſuum conceptum proprium obiectiuum, cui ſi conſequitur actualis conceptio, tunc reſultat veritas in intellectu: ſed hoc pacto hîc non ſumitur veritas proprietas eiuſdem entis, niſi ſecundaria: nam veritas vt proprietas primaria entis dicit præcisè indiuiſionem entis ab actu abſoluto, ſeu ipſius principiorum, ſcilicet entis, & eſſe cum relatione aptitudinali ad intellectum: & hoc pacto verum eſt quidem ratio conformitatis actualis intellectus cum ente, cui

Digitized by Google

cui tamen præcedit aptitudinalis, quæ eſt paſſio entis: ſic & riſibilitas aptitudinaliter ſumpta eſt paſſio entis, radicaliter eſt idem formaliter cum ente, actualiter verò eſt quid diuerſum realiter, & illa aptitudinalis eſt ratio, quare homo ridet.

Obiicies ſecundò: Si iſtæ proprietates ſunt reales: ergo in ſuo conceptu formali includunt ens, ergo non diſtinguuntur ex natura rei.

Respondetvr eſſe reales, quatenùs non ſunt quid efformatum ab intellectu: & negatur conſequentia: non enim ſequitur, quod in ſuo formali conceptu includant ens, cùm ſint reales tantùm per identitatem realem, ob quam dicuntur extra nihil: vnde formaliter ſunt tantùm aliquid entis, non ipſum ens, & ſic deficiunt à ratione entis: Sic Meldula *diſp.* 2. *num.* 211. Et hinc Seraph. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. & 4. dicit, quod veritas, & bonitas diſtinguuntur ſecundùm rationem, ideſt, conceptum obiectiuum iuxta dicta *lib.* 1. *diſtinct.* 26. *quæſt.* 1. *ad* 2.

Dices: In ſua ratione formali vel ſunt nihil, vel ſunt ens: non primum: ergo ſecundum: ergo falſa reſponſio. Tum quia ens eſt quid tranſcendens imbibitum eſſentialiter in omnibus inferioribus: ergo eſſentialiter includunt eas.

Respondetvr in ſua ratione formali eſſe ens, ſed identicè tantùm, quia ſunt aliquid entis, ſic negatur Conſequentia: & ideò conuertuntur cum ente identicè tantùm, non formaliter: Ad aliam rationem Reſpondetur tranſcendentiam entis non ſumendam eſſe ex eo, quod per propriam rationem formalem in omnia imbibatur, ita quod formaliter ſint entia, ſed ex eo quod omnia à nihilo diſtinguuntur, quatenùs intrat in omnia vel per identitatem formalem, vel realem: primo modo penetrat omnia ſingularia: ſecundo modo intrat in modis, & differentiis vltimis, qua ratione huius identitatis realis diſtinguuntur à nihilo: Sic Meldula *cit. diſp.* 3. *num.* 19.

Obiicies tertiò: Ens, vt præſcindit à Deo, & creaturis, habet eſſe tantùm per opus intellectus; ergo & proprietates.

Respondetvr, quod in ſenſu argumenti, ſi ſumitur ens vt quid conceptum ab intellectu tantùm, ſic conceditur totum: non enim vt ſic habet proprietates reales, ſed dicimus ens de ſe dicere ipſam eſſentiam abſolutam, & importare aliquid ſuperadditum, prout dicitur vnum, bonum, & verum, nempè comparationem, & habitudinem, vt dicit Seraph. Doct. ſic dicimus habere diuerſum conceptum ab ipſis, quæ diſtinctio tamen eſt omnium minima, & aptiori vocabulo appellanda eſſet diſtinctio virtualis cum fundamento in re: pro quo vide quæſtionem de diſtinctione virtuali.

763. Secvnda Conclvsio: Proprietates incomplexæ entis ſunt tantùm tres, ſcilicet vnum, verum, & bonum: Sic cum communi ex Ariſt. S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *dub.* 6. & *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 4. *diſtinct.* 14. *cit.* & Itiner. Ment. *cap.* 3.

Probatvr ex Seraph. Doct. *cit. lib.* 4. Quia quicquid eſt ens, dicit rationem abſolutam eſſentiæ, ſed ad hanc conſequitur indiuiſio principiorum: ergo importat vnitatem:

Item ſequitur conformabilitas in intellectu ipſum ens apprehendente, & diſcernente ab aliis: ergo verum: Item conſequitur relatio ad finem proprium ſecundùm conuenientiam, & ordinem: ergo importat bonitatem. Tum etiam quia per hæc tria exprimitur vnitas, veritas, & bonitas entis Diuini, in quibus eſt conformitas veſtigij in qualibet creatura.

Addimvs tamen has rationes eſſe potiùs à poſteriori: nam à priori non poteſt aſſignari ratio conuincens, cur tres ſolùm ſint paſſiones ſimplices.

Dices cum Auuic. debere etiam addi aliquid, & res, & cum Guarino etiam perfectionem entis: ergo non ſunt tantùm tres proprietates.

Probatvr antecedens Auicennæ: Quia res præſcindit ab eſſentia, & exiſtentia, & Aliquid ſignificat aliud quid: ergo importat aliquid diſtinctum ab ente: Et cum Guarino Perfectio entis ſuperaddit enti, quicquid exigitur in ente, ſed ens vt ſic dicit quid imperfectum: ergo perfectio addit aliquid: nam perfectum dicit aggregationem omnium partium in vnum exigitam.

Respondetvr primò ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 25. *dub.* 3. quod ſi res ſumitur à reor, reris, ſignificat actum animæ, à ratus, ta, tum, ſignificat ipſam eſſentiam rei in recto: ſic & *lib.* 1. *diſt.* 41. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund.* 2. Vnde dicit formaliter id, quod contradiſtinguitur à nihilo, & ab ente rationis: Idem & dicitur de aliquid, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 7. *dub.* 3. nam inter aliquid propriè ſumptum, & nihil non cadit medium: Ad id de perfectione Reſpondetur ex Seraph. Doctore *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. quod perfectum abſtrahit à totalitate, & integritate, & ideò competit rei à ſua forma dante eſſe, & competit enti ſecundùm ſuum proprium eſſe primum: & ſi aliquid ſuperaddit, coincidit cum bonitate: Sic S. Bonauent.

Dices: Quod ſex ſunt tranſcendentia, Ens, res, aliquid, vnum, bonum, & verum: ergo ens habet plures proprietates, quàm tres.

Respondetvr ſex eſſe tranſcendentia, ideſt varios modos explicandi ipſa tranſcendentia, quæ tamen coincidunt vel cum ente, vel cum dictis tribus proprietatibus.

764. Tertia Conclvsio: Vltra proprietates incomplexas dantur etiam aliæ complexæ: Eſt communis cum Seraph. Doct. *Serm.* 4. *Hexaëm.* qui præcipuè ſex diuiſiones entis aſſignat, nempè in ens ſubſtantiam, & accidens, in ens vniuerſale, & particulare, in ens potentia, & actu, in ens vnum, & multa, in ens ſimplex, & compoſitum, in ens cauſatum, & cauſam, & in Itiner. Ment. *cap.* 3. aliam diuiſionem aſſignat, ſcilicet entis in actum, & potentiam, in idem & diuerſum, in neceſſarium, & contingens, in caducum, & æternum, in finitum, & infinitum, in vnum, & multiplex, in mobile, & immobile, in verum, & falſum, in bonum, & malum: aliaque membra commemorat, quæ ad iſta dicta reducuntur, & per ſe patent: quia quicquid poteſt euenire enti, neceſſariò ad aliquod ex membris aſſignatis debet reduci.

Vnvm tamen hîc moneo, quod licèt communiter aſſignentur iſta membra enti cum diſiunctione, ſignificant tamen aliquam vnam paſſionem

ſionem innominatam communem omni enti, quam tamen duplici vocabulo ob vocabulorum penuriam numeramus.

Dices cum Suarez iſtas non eſſe proprietates, ſed ſolùm membra diuidentia: quia vel eſſentialiter contrahunt ens vt totum ipſum conſtituendo: vel non conueniunt enti niſi vt contracto, obidque ſecundùm ſpeciales rationes, non vt ens eſt.

Respondet Meldula *num.* 30. iſtas proprietates poſſe ſumi vel ſeparatim, vel ſimul ſub disiunctione: ſi primo modo, certum eſt competere enti determinato, ſic enim ſumuntur pro ſubſtrato, & materiali: vel ſub disiunctione ſimul, ideſt totum disiunctum ſimul, & formaliter: ſic negatur non eſſe paſſiones entis: Ratio eſt, quia ſic ſumptæ nullum aliud ſubiectum commune, cui primò inſint, poteſt aſſignari præter ens vt ſic.

QVÆSTIO VI.

Quid ſit Vnitas, Veritas, & Bonitas Entis.

765. PLVRA diximus de vnitate in tractatu formalitatum: item & de veritate, & bonitate in tractatu de Intellectu, & Voluntate: Vnde hîc pauca ſuperſunt dicenda: Hinc

Prima Conclvsio: Vnitas importat realitatem diſtinctam ab ente poſitiuam: Eſt S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 1. & Scoti, & Sequac.

Probatvr: Quia vnum dicitur, quod eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio: ſed id habetur ab eodem principio, à quo habetur ens, & hoc eſt quid poſitiuum. Tum quia vnum dicit perfectionem: ergo & poſitionem. Tum quia nulla priuatio præcedit habitum: ergo ſi vnum explicatur per priuationem multitudinis, præſupponit rationem poſitiuam. Hæc Seraph. Doct. *cit.* quæ fusè explicauimus in tractatu formalitatum, ibique remitto benignum Lectorem: Vnumque hîc moneo, hîc eſſe ſermonem de vno vt ſic, non de vno in particulari: ſic enim abſtrahit à compoſito, & à ſimplici: à capaci diuiſionis, & indiuiſionis, vt diximus de Ente.

766. Secvnda Conclvsio: Veritas eſt proprietas entis abſoluta cum relatione aptitudinali ad intellectum, cui eſt ſui manifeſtatiua, quantum eſt de ſe ſiue motiuè, ſiue ſolùm terminatiuè: Eſt Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp. & Serm.* 5. *Hexaëm.* vbi diſtinguit de triplici veritate, ſcilicet rerum, vocum, & morum: De prima autem eſt hîc ſermo: Et *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 1. *& part.* 2. *q.* 1. *ad* 1. docet veritatem eſſe priuationem diuiſionis principiorum entis, ſcilicet entis ſiue eſſentiæ, & exiſtentiæ: exiſtentia enim eſt actus eſſentiæ *lib.* 1. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. importat & poſitionem imitationis, & expreſſionis: vnde cum eſſentia dicat quid abſolutum, veritas dicit conditionem entis, ideſt quatenùs eſt eiuſdem entis manifeſtatiua: Addit *ibid. quæſt.* 1. quod veritas poteſt conſiderari in ordine ad ſubiectum, quod informat, ad principium, quod repræſentat, & ad intellectum, quem mouet: primo modo veritas eſt in re

re vt in ſubiecto, eſt enim indiuiſio entis, actus, & potentiæ, ideſt eſſentiæ, & exiſtentiæ: ſecundo modo verum eſt in rebus ipſis, quæ ſi ſunt creatæ, repræſentant Diuinum eſſe: ſi in ente increato, exprimit ipſum eſſe Dei: tertio modo eſt in rebus cauſaliter, quatenùs poteſt cauſare veritatem in intellectu, & hoc modo eſt obiectum intellectus: ſic enim eſt ratio cognoſcendi rem, & eam ab alia diſtinguendi: Hinc patet veritas Concluſionis, nempè conſiſtere in indiuiſione principiorum entis per ordinem ad intellectum: Vide S. Bonauent. *in Eccleſ. in Proœm. §. Ad intelligentiam prædictorum*, &c.

Probatvr Concluſio: Quia ſicuti veritas in repræſentando explicatur per conformitatem actualem ad rem cognitam, ita veritas in eſſendo ex oppoſito per conformitatem aptitudinalem ad intellectū: tum quia veritas eſt ratio manifeſtatiua rei: ergo per ordinem ad intellectum: Et hinc ſequitur, quod veritas eſt in re, vt in cauſa, & fundamento, in intellectu vt in ſubiecto modo infrà explicando, & in voce vt in ſigno: ſed quia non datur veritas creata, quæ non ſit permixta cum falſitate, ſcilicet cum potentia ad non eſſe: hinc propriè deſumitur hæc per ordinem ad intellectum Diuinum, à quo oritur omnis veritas: per quam poſitionem Seraphicam conciliantur diuerſæ opiniones inter ſe pugnantes: nam Aliqui dicunt deſumi veritatem per ordinem ad Ideas Diuinas, quod & Seraph. Doctor admittit, ſed tamen veritas vt ſic non eſt paſſio entis, cùm ſolùm conueniat enti creato: Alij per conformitatem eiuſdem rei ad ſua principia, quod & Seraph. Doct. admittit: ſed nec hoc pacto eſt proprietas entis, ſed potiùs ipſa entitas, quæ intantùm dicitur talis, inquantùm verè eſt talis ex ſuis principiis: quare ſupereſt dicere conſiſtere in conformitate rei ad ſua principia, quatenùs ſuperaddit conditionem, ſcilicet manifeſtabilitatem in ordine ad intellectum, ſicque competit cuicunque enti, & ſoli. Patet etiam falſitatem eſſe priuationem indiuiſionis principiorum imitationis, & manifeſtationis: Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.*

767. Tertia Conclvsio: Bonitas eſt proprietas poſitiua entis diſtincta, quæ conſiſtit in perfectione entis cum conuenientia vnius rei ad aliam cum ordine ad appetitum, quem habet mouere, & terminare: Sic Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſtinct.* 14. *citat.*

Probatvr; Quia per indiuiſionem principiorum entis, & eorum, quæ ad ipſum ſunt neceſſaria, conſequitur perfectio bonitatis entis in ſe, & hinc reſultat conuenientia vnius rei ad aliud, verbi gratià, ſapor ad cibum, dulcedo ad mel, & quia intrinſecè includit relationem ad appetitum, hinc in his tribus conſiſtit perfecta bonitas, & hoc pacto ſuperaddit ad ens aliquid: Hincque Seraph. Doctor dixit *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 14. quod bonitas eſt diſpoſitio cauſæ, in quantùm cauſa eſt, & diſponens ad actum, quia cùm bonum ſit ſui communicatiuum, de ſui ratione importat communicabilitatem, importat etiàm voluntatem, quæ duo ponunt effectum in actu, habet & eſſe diſpoſitionem generalem entis importantem reſpectum ad finem, & per conſequens ad appetitum. Et hinc etiam cōciliantur diuerſæ

ſæ opiniones, quæ ſecundùm Ipſorum varia principia collocant rationem bonitatis modò in vna, modò in altera ratione: hæ enim omnes includuntur in ratione bonitatis: ſed tamen ratio diſtinguens eſt illa relatio, quam importat ad appetitum, vt docet S. Bonauent. *lib.* 4. *diſt.* 14. *cit.* quia bonum eſſentialiter eſt appetibile, cùm eſſentialiter importat conuenientiam, & communicabilitatem, & hoc pacto conuertitur cum ente.

Dices: Dantur actus, qui ſunt eſſentialiter mali: ergo carent bonitate, & tamen ſunt entia.

Respondet Seraph. Doctor eſſe malos in genere moris, non verò naturæ: ſic *lib.* 2. *diſt.*41. *quaſt.* 1. *& ſeq.*

Qværes: an bonitas moralis ſit ſpecies bonitatis naturæ, ſeu entis, ſeu tranſcendentalis?

Respondetvr ex S. Bonau. *cit.* negatiuè: Bonitas enim moralis non deſumitur ex entitate actus, ſeu entis, ſed per ordinem tantùm ad obiectum à ratione propoſitum vt conforme ipſi rectæ rationi.

Hic autem ordo doctrinæ exigeret, vt de proprietatibus complexis, & præcipuè de Identitate, & diſtinctione, de actu, & potentia fieret inquiſitio; Sed quia de his abundè egimus in tractatu formalitatum, hinc ab hac conſideratione ſuperſedemus: Solùm ſupereſt explicare, quid ſit eſſentia, & exiſtentia entis, & qualiter differant: Hinc ſit

QVÆSTIO VII.

De Eſſentia, & Exiſtentia quid ſint, & quomodò differant.

768. Svpra diximus eſſentiam, & exiſtentiam eſſe principia entis: Hìc autem quærendum eſt, an ſint duo principia diſtincta ita, quod poſſit ineſſe rebus eſſentia abſque exiſtentia, nempè an ab æterno res habeant aliquam eſſentiam in Deo: an verò ſint propriè nihil: & quomodo diſtinguantur inter ſe: Pro quorum intelligentia

Primò Notandum, quod licèt Aliqui impingant Scoto ipſum aſſeruiſſe creaturas habere aliquod eſſe diminutum medium inter ens reale, & rationis, in Deo attamen id falsò imponitur Scoto, vt fusè probat Meldula *in Metaph. diſp.* 8. *num.* 1. *& ſeq.* ſed circa hoc punctum difficultas tota reducitur ad hoc, quodnam eſſe habeat creatura in ſtatu puræ poſſibilitatis; & deinde poſtquam exiit ſuas cauſas, qualiter differant eſſentia, & exiſtentia.

Et circa poſſibilitatem: Henric. Gabr. Hurtad. Aliique explicant rerum poſſibilitatem per denominationem poſſibilis ſumptam à Diuina Omnipotentia; eo ipſo enim, quod poteſt aliquid producere, illud dicitur poſſibile: vnde aliquid dicitur poſſibile per ordinem ad ſuam cauſam, ſcilicet Omnipotentiam Diuinam, & dependenter ab ipſa: in quo ſtatu tamen res poſſibilis non poteſt dici ens reale, ſed potiùs non ens: Sic apud Meldulam *diſp.*8. *n.*27. 35. & 45.

Secvnda Opinio eſt Scoti admittentis poſſibilitatem Logicam in creatura, etiam præciſâ quacunque potentia Dei: vnde earum poſſibilitas intrinſeca deſumitur ex naturis rerum, extrinſecè verò, & principiatiuè ab intellectu Diuino, in quo ſtatu dicitur ens verum, & reale: Quid ſentiat Seraph. Doct. infrà aperiemus.

Et quoad eſſentiam, & exiſtentiam rei exiſtentis in actu.

Prima Opinio docet exiſtentiam eſſe accidens reale ſuperadditum eſſentiæ: Sic Thomiſtæ apud *cit.* Meldulam.

Secvnda negat diſtingui niſi per intellectum: Sic Nominales, Aliique.

Tertia admittit diſtinctionem formalem: Sic Scotiſtæ: Pro ſolutione

769. Notandvm eſt, quod, vt notat S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 42. *art.* 2. *quæſt.* 4. omnis potentia diuiditur in actiuam, & paſſiuam: prima dicit ordinem ad actum, in quem poteſt exire: ſecunda in ordine ad id, quod poteſt recipere: Potentia verò paſſiua diuiditur in ſubiectiuam, obiectiuam, & Logicam: Sic Scotiſtæ communiter apud Meldulam *diſp.* 6. *num.* 64. *& ſeq.* Subiectiua eſt, qua aliquid eſt capax recipere aliquam formam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem: Obiectiua verò eſt, quatenùs aliquid poteſt eſſe terminus potentiæ productiuæ, & produci poteſt: primæ potentiæ ſubiectiuæ correſpondet actus formalis, ſecundæ actus entitatiuus, ſeu exiſtentialis, quatenùs poteſt poni extra ſuas cauſas: & hoc modo poſſibile aliquid dicitur vel ſimpliciter, ſcilicet per ordinem ad potentiam actiuam naturalem: vel poſſibile ſecundùm quid, ſcilicet ſecundùm potentiam ſupernaturalem, & appellatur communiter potentia obedientialis: Sic S. Bonauent. *citat.* Datur & alia potentia, quam Scotiſtæ appellant Logicam, & eſt modus compoſitionis ab intellectu formatæ illius quidem, cuius termini non includunt contradictionem, & eſt ſola non repugnantia in propoſitione inter ſubiectum, & prædicatum in ordine ad intellectum, hancque eandem potentiam recognouit priùs S. Bonauent. *loc. citat.* qui ad finem corporis quæſtionis poſtquam expoſuit potentiam obiectiuam, ſcilicet per reſpectum ad cauſas ſuperiores, vel naturales, addidit aliud membrum, dicens, poteſt etiam tertiò hoc, quod eſt poſſibile, dicere ordinem, vel comparationem, ſeu compoſitionem entis ad eſſe, vt cùm dicitur, hoc poteſt eſſe quocunque demonſtrato: & ſic nec potentiam actiuam, nec paſſiuam dicit determinatè, nec ſecundùm cauſas ſuperiores, nec inferiores: vnde ſimpliciter dicitur: & *ibid. ad* 4. dicit, quod omne verum poteſt eſſe verum, antequam ſit, quia nulla eſt repugnantia ad eſſe: & in Itiner. Ment. *cap.* 3. docet, quod veritas, & connexio vnius prædicati cum alio venit non ab exiſtentia rei in anima, ſed ab exemplaritate Diuina cognoſcente talem veritatem, ſecundùm quam res habent aptitudinem: Hæc S. Bonauent. eſtque ipſiſſima doctrina, quam poſteà tradidit Scotus: Differunt autem potentia obiectiua, & Logica: quod illa dicit ordinem ad potentiam actiuam, & hac remotâ nihil eſt, vt ait S. Bonauent. *ibid. ad* 2. at Logica nullum dicit ordinem ad potentiam actiuam: nam dato etiam, quod nulla

nulla eſſet potentia actiua, adhuc daretur potentia Logica.

770. PRIMA CONCLVSIO: Eſſentiæ rerum in ſtatu poſſibilitatis puræ nullum eſſe reale actuale habent: Eſt Seraph. Doct. *cit. & lib.* 1. *diſt.* 36. *per totam*, & præcipuè *dub.* 1. *& quæſt.* 1. vbi docet, quod res in Deo, antequam producantur, ſunt tantùm ſecundùm cauſatiuam, vel cognitiuam potentiam per Ideas, non ſecundùm aliquam exiſtentiam.

PROBATVR ex eo, quod omnes res habent eſſe per creationem, quæ eſt ex nihilo ſui: ergo nullam actualitatem entitatiuam habent: quæ quæſtio fuſiùs examinabitur in Theologia.

SECVNDA CONCLVSIO: Res dicuntur poſſibiles potentia obiectiua per ordinem ad Diuinam Omnipotentiam tanquam à cauſa extrinſeca valente denominare ipſas poſſibiles: Eſt Seraph. Doct. etiam Scoti, & communior: Et patet, quia creatura in ſua cauſa nihil eſt: ergo ſi denominabitur poſſibilis, id eſt per denominationem extrinſecam.

771. TERTIA CONCLVSIO: Potentia Logica rerum deſumi debet ex ratione earum intrinſeca: & ratio eſt, quia quicquid non repugnat alicui, non repugnat ex intrinſeca ipſius ratione: ergo & potentia Logica eſt ex intrinſeca ratione rerum: & hinc hæc poſſibilitas antecedit obiectiuam.

OBIICIES: Non poſſunt concipi creaturæ poſſibiles, antequam concipiatur Deus potens illas producere: ergo illa potentia Logica eſt ſimul, vel conſequitur ad obiectiuam.

RESPONDETVR negando antecedens, quod eſt verum de potentia obiectiua, & extrinſeca.

CONTRA: Ergo independenter à Deo ex ſeipſis res habent poſſibilitatem, quod eſt contra naturam creaturæ.

RESPONDETVR negando Conſequentiam: nam dependenter à Deo habent poſſibilitatem ex ſeipſis, non à ſeipſis: à Deo extrinſecè, ex ſeipſis intrinſecè, quatenùs in ſeipſis nullam inuoluunt repugnantiam: vnde loquendo de potentia obiectiua dicunt ordinem ad Omnipotentiam Diuinam: loquendo verò de Logica dicunt etiam ordinem ad intellectum Diuinum originaliter cognoſcentem illam connexionem intrinſecam, ſed tamen tanquam à cauſis extrinſecis.

Ex quibus ſequitur, quod res in ſtatu meræ poſſibilitatis poſſunt dici ens reale, quatenùs contradiſtinguitur à nihilo: nam, vt rectè notat S. Bonauent. *lib.* 1. *diſtinct.* 7. *dub.* 3. *& diſtinct.* 28. *quæſt.* 1. inter ens, & nihil non cadit medium: ergo nec inter poſſibile, & impoſſibile, ſeu nihil.

DICES: Si eſt ens reale: ergo exiſtit, cùm exiſtentia ex infrà tradendis non diſtinguatur ab eſſentia.

RESPONDETVR eſſe ens reale ſubſtantiuum, non verbale: ſic negatur Conſequentia: eſſentia enim præſcindit ab exiſtentia.

DICES ſecundò: Creatura, antequam exiſtat, eſt terminus cognitionis Diuinæ: ergo habet aliquod eſſe actuale.

RESPONDETVR attingere ipſas in ſuis Ideis: ſic negatur Conſequentia.

772. QVARTA CONCLVSIO: Eſſentia, & exiſtentia non diſtinguuntur

gnuntur realiter, ſed tantùm formaliter, ſeu modaliter, vt loquitur S. Bonauent. loquendo tamen non de diſtinctione per modos extrinſecos, ſed intrinſecos: Eſt Seraph. Doct. & Scoti: Seraphicus autem Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in corp.* docet exiſtentiam eſſe modum non accidentalem, ſed ſubſtantialem, & intrinſecum eſſentiæ: Sic & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1.

Probatvr: Quia exiſtentia eſt id, quo eſſentia ponitur extra ſuas cauſas, & ob id extra nihil: ergo non diſtinguitur realiter ab eſſentia. Tum quia eſſentia vt diſtincta ab exiſtentia eſt quid à Deo productum: ergo & exiſtens. Tum quia ſi exiſtentia realiter diſtinguitur ab eſſentia, ſequitur, quod poſſet dari eſſentia producta abſque exiſtentia ſecundùm regulas Thomiſtarum, qui ex ſeparabilitate inferunt diſtinctionem realem, & viceuerſa: ſed conſequens eſt impoſſibile: ergo. Tum quia ex hoc dicunt eſſentiam realiter diſtingui ab exiſtentia, quia eſſentia in ſtatu poſſibilitatis antecedenter eſt indifferens ad exiſtendum, & non exiſtendum: ſed idem habet exiſtentia, vt patet de exiſtentia Anti-Chriſti, quæ modò non exiſtit, & poteſt exiſtere: ergo & exiſtentia in eſſe poſſibili differet realiter ab exiſtentia in ſtatu actuali: & ſi habeat exiſtere, exigit aliquid ſuperadditum, quod eſt abſurdum: ſic enim daretur proceſſus in infinitum.

Varias reſponſiones afferunt Thomiſtæ his argumentis, quas expendit, & doctiſſimè de more confutat Meldula, quas quiſque poterit videre: Nobis ſat hæc ſint pro opinione Seraphica.

773. Obiicies primò: Differt eſſentia, & exiſtentia Dei ab eſſentia, & exiſtentia creaturæ: Sed in Deo non differunt, in creatura differunt: nam in Deo eſſentia eſt ens exiſtens imparticipatum, in creatura eſt ens participatum: ergo participat exiſtentiam vt quid ab eſſentia diſtinctum realiter. Tum quia in Deo nullam faciunt compoſitionem, in creatis verò faciunt compoſitionem; vt rectè etiam aduertit S. Bonau. *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.*

Respondetvr poſſe retorqueri contra Thomiſtas has rationes contra ipſam exiſtentiam, quæ eſt ens participatum, obidque & ipſius exiſtentia erit quid realiter diſtinctum: Deinde

Respondetvr ad hæc omnia ſufficere diſtinctionem formalem ex natura rei, per quam poteſt diſcerni diſcrimen inter exiſtentiam Diuinam, & creatam: Et ad id, quod eſſentia participat exiſtentiam.

Respondetvr dici participare exiſtentiam ex eo, quod non habet ipſam à ſe, ſed à cauſa efficiente extrinſeca, & non quia illam ſibi non identificet, ex cuius participatione ſequitur diſcrimen ipſius ab ente imparticipato, ſcilicet à Deo, non verò inter eſſentiam, & exiſtentiam creatam.

Instant: Creatura habet eſſe receptum, Deus eſſe irreceptum: at ſi exiſtentia in creatura non eſt realiter diſtincta ab eſſentia, habebit eſſe irreceptum, ſic & illimitatum, quod eſt falſum: ergo.

Respondetvr diſtinguendo de eſſe recepto: Si intelligatur de eſſe recepto ab alio, concedo, de eſſe recepto ſubiectiuè, nego: hinc non ſequitur illimitatio, cùm non habeant

beant neceſſariò exiſtentiam, ſed contingenter, & ab alio, quod non euenit in Diuinis, vbi Filius neceſſariò habet eſſe à Patre, non contingenter.

INSTANT iterum: Eſſentia dicitur eſſe in potentia ad exiſtentiam: ſed nihil ad ſeipſum dicitur in potentia: ergo aliquid à ſe realiter diſtinctum.

RESPONDETVR eſſe in potentia obiectiua, non ſubiectiua, & reſpectu alicuius realitatis à ſe ipſa realiter diſtinctæ, & in ipſa recipiendo, obidque eadem tranſit de actu potentiali ad eſſe actuali diuerſo modo ſe habens.

INSTANT iterum: Quia res in potentia eſt ens reale: ergo ei aduenit exiſtentia per accidens: ergo cum diſtinctione reali.

RESPONDETVR dici ens reale impropriè, provt contradiſtinguitur à nihilo, & provt habet potentiam Logicam, ſed in illo ſtatu nullum eſſe actuale habet, niſi adueniat exiſtentia, quæ dicitur aduenire per accidens, non quod ſit accidens ſuperadditum, ſed quia non includitur in conceptu eſſentiæ quidditatiuo, cùm ſit modus ipſius intrinſecus.

DICITVR etiam aduenire per accidens, quia contingenter à cauſa extrinſeca, & voluntaria: ſed id non facit, quin ipſa ſit identificata cum eſſentia actuali.

INSTANT: Quia humanitas Chriſti eſt ſine exiſtentia: ergo cùm ſint duæ entitates ſeparabiles eſſentia, & exiſtentia, diſtinguuntur realiter.

RESPONDETVR ex tradendis de Incarnatione negando antecedens: Thomiſtæ enim negant exiſtentiam humanitati Chriſti, confundentes in vnum exiſtentiam cum ſubſiſtentia.

QVÆRES: an Eſſentiæ exiſtenti in ſtatu poſſibilitatis adueniente exiſtentia ſuperaddatur aliquid: an nihil? Si primum, ergo differunt realiter: Si ſecundum dicatur: ergo etiam antecedenter exiſtebat?

RESPONDETVR hoc ſuperaddi, ſcilicet tranſitus de potentia obiectiua ad actum exiſtentialem, & ſecundùm hunc tranſitum verificantur contradictoria, ſcilicet de non exiſtente fit exiſtens.

CONTRA: Ergo nullam facient compoſitionem: quod eſt falſum.

RESPONDETVR facere aliqualem compoſitionem minimam, ſcilicet eſſentiæ, & modi formaliter diſtincti.

774. QVÆRES: quibuſnam rebus competat exiſtentia?

RESPONDETVR ex traditis in formalitatibus competere tantùm iis, quæ poſſunt eſſe per ſe terminus phyſicæ cauſalitatis: hæc enim terminatur ad exiſtentiam rei.

HIC autem Metaphyſici ſuperaddunt quæſtiones varias de natura communi, de ſubſtantia, de accidentibus, Prædicamentis, ſubſiſtentia, & inhærentia: Sed quia de his ſatis dictum eſt in tractatu formalitatum, & in toto decurſu Logicæ, & Philoſophiæ: hinc, ne actum agamus, ab his ſuperſedemus: Item tractant de Deo, de Intelligentiis; ſed quia hæc lumine certiori, & ſupernaturali tractantur in Theologia: hinc ad hanc Diuinam ſcientiam tandem inuitamur.

SICQVE demum poſt enauigatos quatuor fluuios ducentes ad Paradiſum, poſt odoratos flores Logicales, poſt deguſtatos fructus Philoſophicos

loſophicos huius viridarij Seraphici ad lignum vitæ percipiendum in medio Paradiſi plantatum, nempè ad doctrinam ſupernaturalem ad ſalutem neceſſariam capeſcendam inuitamur: vt ibi læto, hilarique vultu deguſtantes fructus Sapientiæ ſupernæ tandem amoto gladio Seraphico difficultatum ad viſionem claram, & fruitionem æternam Dei benedicti, qui eſt primus, & vltimus omnium finis, peruenire mereamur.

Tvncqve non purè per hæc viſibilia, vel per fidem, & ænigmata, vt in hac miſerrima vita corruptibili contingit, erit nobis conſpicuus, ſed (verba ſunt Seraphici Doctoris in fine quarti libri Sententiarum) clarè videbitur à ſingulis in ſingulis nobis, videbitur ab altero in altero, videbitur in ſemetipſo, videbitur in creaturis omnibus, videbitur etiam per corpora in omni corpore, quocunque fuerint ſpiritualis corporis oculi acie perueniente directi: Oh vtinam id conſequamur, tunc videbimus, tunc amabimus, tunc laudabimus, tunc apparebit Chriſtus vita noſtra, & nos apparebimus cum ipſo in gloria, ad quam ſuffragantibus meritis Beatæ Virginis Mariæ, Seraphici Patris Noſtri Franciſci, S. Bonauenturæ Doctoris,& Ductoris noſtri perducat nos Pontifex, & Præcurſor noſter Ieſus Chriſtus filius Dei, & eiuſdem Beatæ Virginis Dominæ, & Adiutricis noſtræ ſua pia miſericordia, Cui eſt benedictio, & claritas, & Sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

APPEN

Digitized by Google

APPENDIX

Ad tradita in hoc curſu Philoſophico.

QVIA in diſputationibus ſcholaſticis non rarò affe- runtur in medium ab arguentibns maximæ, ſeu dignitates, ſeu propoſitiones vniuerſales, quæ primà facie videntur per ſe notæ, quæ tamen admittunt varias limitationes, obid vt plurimum non modicum negocium faceſſunt maximè Tyronibus: hinc vt in promptu habeantur diuerſi ſenſus ipſarum, ſequentes vnà cum variis rerum definitionibus tibi, humaniſſime Lector, offero deſumptas cum ſuis expoſitionibus ex ſcriptis Seraphici Doctoris S.Bonauenturæ, & eodem ferè ordine, quo ab ipſo traduntur ordinatim in quatuor Libris Sententiarum, tùm & in aliis ſuis operibus, ſimulque habebis veluti compendium omnium ferè materierum doctrinalium in dictis propoſitionibus contentarum, quæ in euoluendis libris paſſim occurrunt, vt faciliùs ad amorem doctrinæ Seraphicæ excitari poſſis: De nomine autem aptiori harum propoſitionum, & maximarum vide S.Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 8. *p.* I. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 6. *&* *lib.* 3. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 2. & nos in ſequen. eas explicabimus ad Mentem eiuſdem S. Bonauenturæ.

1. SCIENTIÆ ſecantur vt res: *lib.* 1. *quæſt.* 1. *proœm. in arg.* ideſt ſecantur, & diſtinguuntur ad diſtinctionem ſubiectorum, de quibus ſunt ſcientiæ.

2. Excellens ſenſibile corrumpit ſenſum: *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 2. *&* *quæſt.* 1. *ad* 2. Id verùm eſt de potentia ſenſitiua, non de intellectiua: illa enim dependet ab organo, quod eſt corruptibile, & à propria medietate, & harmonia alterabili ab extra

extra, ad quod tendendo diſpergitur, & ob id debilitatur; iſta verò eſt independens ab organo, & ab obiecto iuuatur, confortatur, & colligitur.

3. Anima eſt quodammodò omnia: *lib. 1. diſt. 3. part 1. art. 1. quaeſt. 1. ad 1. & lib. 1. diſt. 19. part. 1. dub. 8. & lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 1. quaeſt. 3. ad 4. & 5. & ibid. diſt. 15. art. 1. quaeſt. 1. ad 5. & ibid. diſt. 24. part. 1. art. 2. quaeſt. 4.* Intellige eſſe omnia, ſcilicet aſſimilabilem ad omnia intelligibilia per receptionem ſimilitudinis rerum: Intellige etiam rerum, quæ habent eſſe determinatum, & quæ ſunt ſub poſſe ipſius, ſic ad futura contingentia habet potentiam, non tamen actu de ſe poteſt in ea, niſi adiunctâ reuelatione.

4. Intellectvs noſter eſt veluti tabula raſa, in qua de ſe nihil eſt depictum: *lib. 2. diſt. 39. art. 1. q. 2. in fine, & lib. 1. diſt. 17. part 1. art. 1. quaeſt. 4. in corp. & lib. 4. diſt. 49. part. 1. art. 1. q. 2. ad 3. & lib. 2. diſt. 17. art. 1. quaeſt. 1. ad 6. & lib. 2. diſt. 3. part. 2. art. 2. quaeſt. 2. ad 3. & ibid. diſt. 18. art. 2. quaeſt. 1. in corp. & lib. 3. diſt. 14. art 1. quaeſt. 1. ad 3. & ibid. diſt. 23. dub. 4. & diſtinct. 37. art. 1. quaeſt. 1. in corp.*

Hvic propoſitioni eſt ſimilis hæc: Nihil eſt in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu: *lib. 2. diſt. 24. part. 2. art. 2. quaeſt. 1. ad 4. & lib. 3. diſt. 37. dub. 1. & lib. 4. diſt. 10. part. 2. art. 2. quaeſt. 1. in arg.* Iſtæ propoſitiones non ſunt vniuerſaliter veræ, ſed tantùm intelligi debent de intellectu in ordine ad res, quarum non habet ſpecies innatas: Vnde notanter dicitur in intellectu nihil eſſe depictum, ſcilicet nulla ſpecies abſtracta à rebus (quam appellant impreſſam) ſed ab obiecto debet abſtrahi: attamen intellectus de ſe habet multiplicem ſpeciem innatam, quam S. Auguſtinus appellat lucem mentium, eſtque de rebus ſpiritualibus non per ſpecies à ſenſibus, vel per ſenſus perceptas, vt eſt cognitio Dei, virtutum, & quam de ſe habet anima: Vide *lib. 2. diſt. 39. cit.* & ea, quæ à nobis traduntur de anima in quæſt. de ſpeciebus.

Illa autem propoſitio ſic debet intelligi: Nihil eſt in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu, ideſt vel in ſe, vel in ſuo ſimili, vel per ſuum oppoſitum: Vide *lib. 1. diſt. 22. art. 1. quaeſt. 3. ad 4. & Serm. 3. Hexaem.*

5. Cvivs bonus vſus, & ipſum eſt bonum, & cuius vſus malus, & ipſum eſt malum: *lib. 1. diſt. 1. art. 1. quaeſt. 1. in corp. & quaeſt. 3. ad 3 & lib. 1. diſt. 46. art. 1. quaeſt. 3. ad 3. & lib. 2. diſt. 44. art. 1. quaeſt. 2. ad 2. & lib. 3. diſt. 34. part. 2. art. 1. quaeſt. 3. in arg.* Id intelligendum de vſu, ad quem vnaquæque res directè, & ſecundùm ſe ordinatur: ad quod requiritur etiam ordinatio vtentis voluntaria, ſecundùm quod res eſt capax: hinc quia voluntas ſecundùm ſe non ordinatur ad malum, ſed ex malitia tantùm volentis, non ſequitur, quod ipſa ſit mala: Sic ex oppoſito, ſi vſus rei ordinatur ad bonum finem, quando ipſa materia non eſt capax talis ordinationis, vt furari ad largiendam eleemoſynam, talis vſus non poteſt eſſe bonus: Vide infrà *n.* 13. & 504.

6. Svperivs non diuiditur contra ſuum inferius: *lib. 1. diſt. 1. dub. 2.* Intellige de ſuperiori in ſua generalitate, non verò vt contracto, v. g. animal rationale, aliud eſt Petrus, aliud Paulus.

7. Signvm eſt, quod ducit in cognitio

cognitionem alterius rei : *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 3. Id verum eſt propriè de ſigno ex inſtitutione, quod eſt purè ſignum : licèt etiam ſit verum in aliquo caſu de ſigno naturali, quod non eſt idem cum re ſignificata : non verò de ſigno, quod eſt idem cum ipſa re.

Item ſignum vt tale eſt priùs cognitum, quàm res : *ibid. dub.* 4.

8. Divisvm eſt ſimplicius diuidentibus partibus, & ipſis commune : *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *dub.* 5. Intellige, quod eſt ſimplicius, & commune vel ſecundùm nomen tantùm, vt eſt diuiſio æquiuoci : vel ſecundùm rem, & nomen, eſtque vniuoci : vel medio modo, eſtque analogi.

9. Omnis res aut eſt finis (ſicque ipſa eſt fruendum) aut ducens in finem (ſicque ipſa vt medio vtendum) aut ad finem perueniens, vt eſt res, quæ fruitur, & vtitur, vt homo : ſic homo fruitur Deo, vtiturque rebus creatis in ordine ad Deum : *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 6.

10. Vti de ſui ratione importat libertatem cum relatione ad finem : frui verò importat libertatem cum delectatione : *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 8. Intellige de fruitione rationali : Sic & *dub.* 12.

11. Vbi eſt vnio ad alterum, ibi eſt dependentia, inhærentia, & indigentia : *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 13. Intellige de vnione phyſica : licèt etiam de gratuita verificetur in creatura, non in Deo.

12. Idem eſt finis, & propter quod : *lib.* 1. *diſt.* 1. *dub.* 15. Intellige de fine vltimo, in quo eſt ſtatus, non de fine ſub fine.

13. Cvivs finis bonus, & ipſum bonum, & ex oppoſito, Cuius finis malus, ipſum quoque malum : *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſtinct.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *diſt.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *ibid. diſt.* 30. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 2. Secunda propoſitio ſemper eſt vera, cùm malum attendatur ex cuiuſcunque circumſtantiæ debitæ priuatione : at prima non eſt ſemper vera : requiritur enim, quod finis ſit bonus de ſe, & in ratione finis, ex cuius conditionis defectu aliquid, quod de ſe eſt bonum, non poteſt præfigi vt finis principalis, vt ſi quis ſibi præfigeret charitatem non propter Deum, ſed ſupra Deum : requiritur etiam, quod medium ſit de ſe ordinabile in finem, vt dictum eſt ſuprà *ad num.* 5. Vide infra *n.* 402. & 504.

Item finis eſt, in quo eſt quies, & vltimata reſolutio : *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. Intellige de fine vltimo, qui eſt Deus : eſt enim finis quod ; charitas verò, ſeu aliud creatum eſt finis quo : Vide *lib.* 1. *diſt.* 1. *quæſt. vlt. ad* 4.

14. Intellectvs abſtrahendo purgatur, & perficitur : Intellige purgari tripliciter, ſcilicet vel à ſenſibilibus ſpeciebus : vel à phantaſticis imaginibus : vel à phyſicis rationibus : *lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 1. primum fit in Phyſica : ſecundum in Metaphyſica : tertium in Mathematica.

15. Nvmervs cauſatur ex vnitatum aggregatione, & diſtinctione : *lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 7. hæc autem diſtinctio fit vel continui diuiſione : vel formarum diſparatione, vel gradu, vel ordine : *lib.* 2. *diſt.* 14. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 1 Vide *num.* 136. & 343.

16. Devs plus poteſt facere, quàm nos intelligere : *lib.* 1. *diſt.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 1. Intellige de intellectione rationali, non de fictitia, & phantaſtica.

17. Plvs ſunt plura bona pau-

cioribus : *lib.* 1. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Id verum eſt, quando bonum eſt capax augmenti, quale eſt omne creatum, non de bono infinito, cui nullum aliud bonum poteſt addi. Item pluralitas repugnat ſimplicitati : *ibid. quæſt.* 2 Id intellige de pluralitate, quæ eſt talis per additionem : non vero de illa, quæ eſt per originem, vt in Deo : hæc enim non repugnat ſimplicitati ſummæ, ſed tantùm ſolitudini.

18. In primo, & in vno eſt ſtatus : *lib.* 1. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *diſtinct.* 3. *part.* 1. *dub.* 6. Vide *num.* 63.

19. Intellectvs non intelligit, niſi quod eſt ſibi proportionabile, & aliquo modo vnitum : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. Intellige de proportione conuenientiæ, ſcilicet in ratione cognoſcitiua, non proportione æqualitatis : item & de vnione per aſſimilationem, ſcilicet mediante ſpecie : Vide infrà *num.* 357. & 86.

20. Color eſt extremitas perſpicui in corpore terminato : Item color eſt motiuum viſus ſecundùm actum lucidi : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *dub.* 7. prima definitio eſt in ordine ad id, in quo eſt : ſecunda in ordine ad viſum, quem mouet, fit enim virtute lucis : *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 2. *quæſt.* 1. Vide *num.* 328. & 546.

21. Veritas eſt id, quod eſt : Item veritas eſt finis intelligentiæ ſpeculatiuæ : *lib.* 1. *diſtinct.* 3. *part.* 1. *dub.* 7. prima definitio eſt in ordine ad id, in quo eſt veritas : ſecunda in ordine ad Intellectum, quem mouet : Vide *num.* 56. & 423.

22. Memoria eſt ſenſibilium : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Intellige de memoria ſenſitiua, receptiua, & retentiua ſenſibilium : non verò præcisè de intellectiua : prima eſt communis irrationalibus : Vide *num.* 219. & 291. & 560.

23. Idem eſt principium eſſendi, & operandi : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt* 3. *ad* 3. Intellige de principio remoto operandi, quod eſt ſubſtantia, non de proximo, quod eſt potentia, quæ diſtinguitur à ſubſtantia, vel id, quod eſt idem realiter, non formaliter ex natura rei : *ibid. in corp.* & *ad.* 1.

24. Qvod vni eſt accidens, nulli eſt ſubſtantia : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 6. Intellige de accidente de ſe tali : quia quod eſt de ſe ſubſtantia, vel accidens, ſemper eſt tale.

25. Idem, & diuerſum ſufficienter diuidunt ens : *lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 2. & *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad vlt.* Hoc eſt verum ſecundùm idem, & in ente, quod natum eſt numerari, ideſt quod eſt res exiſtens, non verò in cæteris, ſcilicet quæ habent entitatem veram, ſed non propriam exiſtentiam, vt ſunt realitates, & formalitates, quales ſunt potentiæ in anima, quæ cum anima non ſunt omninò idem, niſi realiter, nec ſunt diuerſa realiter, ſed differunt medio modo : *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. Ex quibus patet Seraph. Doct. admittere diſtinctionem mediam inter realem, & rationis.

26. Inter ſubſtantiuum, & adiectiuum cadit, vel ſubintelligitur copula, eſt, vel quod eſt ens : *lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 3.

27. Qvæcvnqve prædicantur de vno, & eodem, prædicantur de ſe inuicem : *lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 4. Verum eſt, quando prædicantur de vno ſingulari, non de vno communi,

&

& prædicatione per identitatem, vt Petrus eſt animal, & homo: excipe tamen in diuinis, nam Deus habet rationem termini communis, ſcilicet tribus perſonis, & ſimul termini diſcreti: vndè dicitur Pater eſt Deus, filius eſt Deus, non verò ſequitur Pater eſt Filius: Hæc propoſitio eſt ſimilis alteri: quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: Vide *num.* 50.

28. Alivs ſtat pro ſuppoſito: aliud pro eſſentia: alter verò dicit differentiam accidentalem (*lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 9. id eſt verum, ſi alius ſtat ſubſtantiuè) *ibid. & diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. Vt alius Pater, alius Filius, &c.

29. Nomen abſtractum imponitur formæ, & à forma: Concretum imponitur à forma, non formæ, ſed ſuppoſito: *lib.* 1. *diſt.* 4. *art.* 1. *q.* 1. *in corp.* verbi gratiâ albedo dicit puram formam: albedum dicit duo, ſcilicet formam albedinis applicatá ſubiecto.

30. Terminvs habens multitudinem ſuppoſitorum ſine diſtributione acceptus ſtat pro illo tantùm, pro quo reddit locutionem veram: vt homo currit, vera eſt pro currente, non pro aliis: *lib.* 1. *diſt.* 4. *ibid.*

31. Termino habenti formam non multiplicabilem non differt præponere, vel poſtponere negationem: vt Petrus non currit, non Petrus currit, eſt idem: Ratio eſt, quia vtroque modo negatio totaliter remouet prædicatum à ſubiecto: *ibid. ad.* 3.

32. Relativvm refert antecedens ſub eodem modo ſupponendi, ſub quo antecedens præceſſit ipſum relatiuum: *lib.* 1. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp. & ad* 4. id verum eſt, quando relatiuum facit ſuppoſitionem perſonalem, non verò ſimplicem: *ibid. dub.* 3. vt ſi dicas, Deus genuit Deum: ergo Deum, qui eſt Pater, aut qui non eſt Pater, ſed Deum, qui non eſt Pater: ergo Deus non eſt Pater: non valet, quia mutatur ſuppoſitio perſonalis in ſimplicem.

33. Contradictoriè oppoſita ſunt vera de quolibet ſub diſiunctione, quia de quolibet vera eſt affirmatio, vel negatio: *lib.* 1. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& dub.* 7. Id verum eſt, quando non variatur ſuppoſitio, & ſumuntur de eodem ſecundùm idem.

34. De nullo eodem ſecundùm idem vera eſt affirmatio, & negatio, ſed ſemper vna eſt vera, altera falſa: *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& lib.* 1. *diſtinct.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. *& lib.* 3. *diſt.* 22. *dub.* 3. *& lib.* 1. *diſt.* 12. *dub.* 1. *& lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *art.* . *quæſt.* 5. *ad* 4. *& ibid. diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. Id eſt verum, dummodò omnimodè ſecundùm idem ſumantur & re, & ratione, & quando negatio fertur ſuper compoſitionem principalem: Hincque infert Seraph. Doctor ad verificanda contradictoria ſufficere differentiam rationis, ſcilicet cum fundamento in re: requiritur enim, vt negatio ſit omnimoda, vt inter ens, & nihil, ſed ſi cum negatione aliquid ponit, ſufficit ad verificandam vtramque, vt Pater intellectu generat, voluntate non generat, vtraque eſt vera.

35. Contraria non poſſunt ſecundùm idem eidem ineſſe: *lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2.

36. Non habet locum omnimoda diſtinctio, vbi non eſt ex diuerſis cauſis vnio, & è conuerſo non habet locum omnimoda vnio, vbi eſt ſimul cum vnione diſtinctio: *lib.* 1. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* verbi gratiâ, Deus genuit alium Deum, eſt falſa, quia Deitas eſt vnica in perſonis: Petrus, &

& Paulus vniuntur in homine,ſed ratione diuerſarum humanitatum: & è conuerſo, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vniuntur in Deitate, ſed cum hac vnione, ſeu identitate ſtat diſtinctio perſonarum.

37. Intellectus ſunt idem apud omnes, licèt voces ſint diuerſæ: *lib.* 1. *d.* 4. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 1. vult dicere, quod modi ſignificandi, ſeu res ſignificatæ ſunt idem apud omnes nationes, licèt modi exprimendi ſint diuerſi: In qua doctrina fundatur veritas aſſertionis Theologorum, quod formæ Sacramentorum diuerſimodè prolatæ, verbi gratiâ à Græcis, & à Latinis ſunt veræ. Sic *lib.* 4. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. Vide *num. ſeq.*

38. Verum præſupponit congruum, ideſt ad exprimendam veritatem requiritur congruus modus exprimendi: Vndè incongruitas nullam veritatem, vel falſitatem importat, vt Catonis eſt: *lib.* 1. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Intellige de incongruitate, vel diſcohærentia terminorum adiacentium ſecundùm artem Grammaticalem, & apud Grammaticos, non verò intellectuum, & apud Theologos, vt olli pro illi: Vide *ſuprà num. anteced.* Vndè ſequitur, quod licèt Grammaticaliter mutatio formæ Sacramentorum accidentalis non poſſit ſuſtineri, Theologicè tamen ſuſtinetur.

39. Quæcunque ſic ſe habent, quod vnum eſt idem alij, & non habet diuerſas proprietates, quod dicitur de vno, dicitur & de alio: non verò ſi habent diuerſas proprietates: *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. Id intelligendum eſt, quod quando ambo habent diuerſas proprietates, tunc non eſt vera dicta propoſitio, vt Pater, & Filius ob diuerſas perſonalitates non prædicantur inter ſe, nec verificantur de vtroque: ſi verò vnum habet proprietates, aliud non, tunc non inducitur differentia, vt Petrus eſt indiuiduum, homo non: & tamen Petrus dicitur homo: *ibid. & lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Vide *num.* 27. & 404.

40. De quocunque prædicatur definitio, prædicatur & definitum: Item de quocunque prædicatur ſubiectum, & prædicatum, prædicatur & propria paſſio: *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *in arg.* Id verum eſt, quando proprietas non eſt extranea ei, de quo prædicatur ſubiectum, vt ſpecies, quæ eſt proprietas hominis, non prædicatur tamen de Petro: Vide *num.* 404.

41. Prædicatum ſupponit pro ſubiecto, obidque & prædicatur de ſubiecto: *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Id eſt verum in prædicatione per identitatem: quando verò eſt prædicatio per inhærentiam, ſcilicet formalis, prædicatum vnum ſignificat, & aliud ſupponit: ſignificat formam communem, & ſupponit pro inferiori: tuncque eſt vera, vt homo eſt animal: Si verò idem ſignificat, & idem ſupponit, eſt falſa, vt humanitas eſt animalitas: non enim in creatis eſt prædicatio formalis per omnimodam identitatem.

42. Propoſitio (De) poteſt tenere materialiter, vt cultellus de ferro: Item ordinaliter, vt de mane fit meridies: Item originaliter, vt radius de Sole: Item conſubſtantialiter, vt de Patre Filius: *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 2. Item (De) poteſt importare partis habitudinem ad totum, vel principiati ad principium: *lib.* 3. *diſt.* 13. *dub.* 3. Item propoſitio (A) aliquando dicit meram concomitantiam, vt dicitur defectus

defectus fuiſſe in Chriſto à ſua naturali origine : aliquando cauſalitatem principij actiui : *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 1. *queſt.* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 15. *art.* 1. *queſt.* 3. *ad* 3.

43. Motis nobis mouentur ea, quæ ſunt in nobis : *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *art.* 2. *queſt.* 1. *ad* 3. *& diſtinct.* 18. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. *& diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 3. Id verum eſt de iis, quæ ſunt in re mota cum dependentia ab ipſa : vnde ad motum aëris non mouetur radius in ipſo exiſtens, quia dependet à Sole in eſſe, in fieri, & conſeruari : ſic gratia non mouetur ad motum hominis, nec anima mouetur ad motum manus, quia non eſt in ea definitiuè, vel circumſcriptiuè.

44. Generatio eſt motus ad ſubſtantiam, importatque principium à quo, & principiatum quod, obidque diſtinctionem : *lib.* 1. *diſtinct.* 5. *art.* 2 *queſt* 1. Verum eſt, quod eſt motus in creatis, non in Diuinis, vbi eſt tantùm productiua generatio abſque mutatione : Vide *num.* 66.

45. Cavsa eſt, qua poſitâ ponitur effectus, & qua remotâ remouetur effectus : *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *queſt.* 2. *in fund. & ibid. diſt.* 45. *art.* 2. *queſt.* 2. *ad* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 31. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 2. *&* 3. Item cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud : *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *queſt.* 2. Prima propoſitio intelligitur de cauſa poſita in actu ſecundo, ſic enim ponitur effectus, id etiam verum eſt de cauſa neceſſaria, non de libera : illa enim poſita in eſſe cum conditionibus neceſſariis, ſtatim ponit effectum : iſta nequaquam : *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 4. Similis etiam huic eſt iſta : omne id antecedens aliud, quo poſito ponitur aliud, ipſum eſt cauſa illius : verum eſt de eo, quando aliud ponitur per productionem, non verò ſecundùm conſecutionem, vel concomitantiam : *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *q.* 1. *ad* 2. Similis eſt etiam ſecunda propoſitio remotâ cauſa, &c. eſt enim vera de cauſa efficiente, & ſimul conſeruante : vel de cauſa efficiente cum proxima diſpoſitione, qua remotâ non ponitur effectus : *lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 3. *& lib.* 4. *diſtinct.* 4. *part.* 1. *art.* 1. *queſt.* 2. *ad* 4. *& lib.* 4. *diſt.* 22. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 4. *diſtinct.* 27. *articul.* 3. *queſt.* 1. *ad* 3.

46. Generatio eſt principium communicandi, & diſtinguendi : *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *queſt.* 2. primum eſt ratione naturæ, quæ de ſe eſt pluribus communicabilis : ſecundum eſt ratione ſuppoſitorum, quibus communicatur.

47. In æternis potentia coniuncta eſt actui : *lib.* 1. *diſtinct.* 6. *art.* 1. *queſt.* 1. *fund.* 3. Hinc ab æterno Deus generat, & ſpirat, id verum eſt de actibus neceſſariis, non de liberis, & contingentibus.

48. Potentiæ diſtinguuntur per actus, actus verò per obiecta : *lib.* 1. *diſtinct.* 7. *artic.* 1. *queſt.* 3. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *queſt.* 1. *ad vltim. & ibid. diſtinct.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *queſt.* 1. *ad* 3. *& ibid. diſt.* 27. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 3. *diſt.* 23. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 2. *& queſt.* 3. *ad* 1. *& diſtinct.* 35. *art.* 1. *queſt.* 3. *ad vlt. & diſtinct.* 36. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad* 5. *& lib.* 4. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 1. *queſt.* 1. *ad vltim. & Serm.* 4. *in Dom.* 18. *poſt Pentec.* Hæc propoſitio Ariſtotelica admittit varias expoſitiones, & limitationes : & primò intelligenda eſt de diſtinctione à poſteriori, & quatenùs diſtinctio potentiarum nobis

inno

innoteſcit per ordinem ad actus, & obiecta: potentiæ enim per prius ſeipſis diſtinguuntur: Sic *lib.* 2. *diſt.* 24. *cit.* ſecundò debet intelligi de obiecto per ſe: tertiò quod potentiæ primò per actus, & mediatè per obiecta: quartò quod diſtinguantur per actus, qui habent completionem ab obiectis, vnde non verificatur in actibus Diuinis, qui non complentur ab obiecto: quintò non verificatur hæc propoſitio in potentiis eminentialiter perfectis, quales ſunt ſpirituales, quæ ob ſuî perfectionem poſſunt exire in actus ſpecie diuerſos, vel ſubordinatos.

49. OMNE diſtribuit pro ſuppoſitis, pro quibus terminus ſubiicitur, non pro quibus prædicatur, ſcilicet pro omnibus tantùm, quæ vniuocantur, vel analogantur in illo: v. g. omnis homo eſt animal, ly, *homo*, ſtat pro quolibet inferiori ſubiecti, non verò prædicati: *lib.* 1. *diſtinct.* 7. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in argument.* & *lib.* 1. *diſtinct.* 21. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1.

50. QVÆ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: vel quæ prædicantur de vno, & eodem, prædicantur de ſe inuicem: *lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 4. & *q.* 2. *in corp.* & *ibid. diſt.* 5. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. & *diſt.* 31. *part.* 2. *artic.* 2. *quæſt.* 1. *in argum.* & *ibidem diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *ibid. diſt.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *lib.* 1. *diſtinct.* 4 *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* ibi ſecunda regula, &c. Hæc propoſitio exigit varias limitationes: prima eſt *in lib* 1. *diſt.* 33. *cit.* quod ſunt idem inter ſe, ſicut conueniunt in tertio, quod clariùs exponit Scotus, ſcilicet eadem identitate, quâ ſunt idem illi tertio, ſunt etiam inter ſe: ſecunda quod non verificatur, vbi eſt conuenientia plurium in aliquo communi tantùm abſque conuenientia, vel cum differentia ipſarum inter ſe, v. g. differentiæ conueniunt in genere vt in communi, ſed ſecundùm rationem diuerſam inuolutam virtualiter in eodem communi: vel fallit etiam, vbi aliqua plura diſtinguuntur per ſuas origines, vt radij diuerſarum ſtellarum vniuntur in eodem puncto aëris non per identitatem, ideò diſtinguuntur inter ſe: ſic & perſonæ Diuinæ conueniunt in natura, & differunt per origines: aduertit tamen Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſtinct.* 34. *citat.* quod hæc propoſitio eſt vera ſemper, ſi ſanè intelligatur, nempè ſi intelligatur quantum ad ea, quæ abſolutè conueniunt pluribus ratione tertij communis abſolutè ſumpti: non verò per ordinem ad reſpectiua, quia relationes diſtinguuntur non ſolùm penes ſubiectum, ſed etiam penes terminum ad quem, vnde hæc eſt falſa, Pater eſt Paternitas: Pater eſt innaſcibilitas: ergo paternitas eſt innaſcibilitas: eſt Concluſio, inquam, falſa, quia licèt vtraque relatio ſit in eadem perſona, non tamen ad eundem terminum: tertiò fallit hæc regula, quando duo extrema comparantur ad vnum tertium indeterminatum, vt homo, & aſinus conueniunt in animali indeterminatè, in quo eſt maior capacitas, & communitas, quàm ſit inferioribus: *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *citat.* & Vide *ſuprà num.* 27.

51. QVÆCVNQVE ita ſe habent, quod vnum poteſt intelligi altero non intellecto, & è conuerſo, illa non ſunt vnum, & idem: *lib.* 1. *diſt.* 7. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. In Diuinis verificatur quantum ad connotatum

Digitized by Google

tatum, non quantum ad principale ſignificatum, vt poſſe creare, & poſſe generare.

52. Magis, & minus reſpectu entis non dicunt intenſionem, & remiſſionem: in comparatione ad diuerſas ſubſtantias, & naturas, ſcilicet provt ſunt talia entia, ſic dicunt gradum, & exceſſum, ſic Deus eſt ens magis, & improportionabiliter excedens, quàm creatura: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1.

Item etiam de illa propoſitione, formæ conſiſtunt in indiuiſibili, ſcilicet ſecundùm eſſe vniuerſale, & ſpecificum, non verò vt in hoc, vel illo indiuiduo: habent enim aliqualem latitudinem gradualem intra ſphæram ſpeciei: ſic etiam ſubſtantia non reſpicit magis, & minus logicè, ſed benè phyſicè: *lib.* 2. *diſt.* 3. *dub.* 2. Vide *num.* 565.

53. Accidens eſt natum in alio eſſe, ab alio exire, & ab alio recedere: ineſt enim ſubiecto, ab illo trahit originem, ab illoque poteſt adeſſe, & abeſſe: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 8.

Item propriè dicitur accidens poſſe adeſſe, & abeſſe à ſubiecto, ideſt quia potuit aduenire rei iam exiſtenti, vel recedere ab ea iam exiſtente, vel ſaltem intendi, vel remitti, ſiue variari: *lib.* 1. *diſt.* 26. Vel id eſt verum reſpectu ſubiecti remoti, quod eſt materia, licèt aliquando non reſpectu ſubiecti proximi, vt albedo in cigno; *ibid. & lib.* 1. *diſt.* 30. *artic.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in argum. & lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. Vide *num.* 331. *& ſeq.*

54. Vita eſt actus continuus, & internus procedens à forma ſpirituali, competitque vt actus completus potentiæ operatiuæ ſecundùm eius naturam: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 9.

55. Proprietas eſt, quæ conuenit omni, & ſoli, & ſemper, quæ eſt ratio innoteſcendi, & differt ab eo, cuius eſt proprietas: *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *articul.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 4. duæ primæ conditiones dicunt perfectionem, ob id competunt Deo: tertia dicit imperfectionem, competitque creaturæ.

56. Veritas eſt actus, ſeu rei indiuiſio, qua res eſt in ſe indiuiſa: *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp.*

Item eſt adæquatio rei, & intellectus: *lib.* 1. *diſtinct.* 46. *art.* 1. *quaſt.* 4. *in fund.* Vide *n.* 21. *&* 423.

57. Omnis ſermo enuntiatiuus, vel enuntiat affirmatiuè, vel negatiuè prædicatum de ſubiecto: *lib.* 1. *diſtinct.* 8. *part.* 1. *articul.* 1. *quaſt.* 2. *in fund.*

58. Propoſitio per ſe nota eſt, in qua cauſa prædicati clauditur in ſubiecto: ſic principia cognoſcimus, inquantum terminos cognoſcimus: ideò ſeipſis ſunt euidentia: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1 *quaſt.* 2. *& lib.* 2. *diſtinct.* 39. *art.* 1. *quaſt.* 2. *& Serm.* 3. *Hexaëm.*

59. Propoſitio affirmatiua ponit, & infert aliquid poſitiuum, & veritatem: negatiua verò totum deſtruit, ſi eſt abſoluta, vt nihil eſt, ideò non infert aliquid verum poſitiuum: *lib.* 1. *diſt.* 8. *p.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *in corp.*

60. Quicunque de non agente fit agens, mutationi ſubiacet: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt de agente, quod non eſt ſua actio: agens enim creatum habet

habet actionem mediam diſponentem ad effectum: non ſic Deus.

61. Vniversale eſt, quod eſt ſemper, & vbique, obidque immutabile: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quaeſt.* 3. *in fund.* Intellige de vniuerſali ſecundùm ſe, non prout eſt in indiuiduo: non enim eſt vbique, & ſecundùm totalitatem quoad identitatem, cùm ſit in ſingularibus ſecundùm aliud, & aliud ſuppoſitum, & ita numeratum: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quaeſt.* 1. *in corp.* Deus autem eſt vbique ſecundùm identitatem, & totalitatem.

62. Omne id, ante quod non eſt aliud ipſum componens, eſt ſimplex: *lib.* 1. *diſt.* 8. *ibid. ad* 5. *& part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 2. *ad* 3. *&* 4. Intellige de ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex aliis, non cum aliis.

63. Omnis motus procedit ab immobili: vel quicquid mouetur, ab alio mouetur, reducique debet ad vnum mouens immobile, idque etiam patet, cùm mouetur manus, ſtat cubitus, & cùm mouetur cubitus, ſtat humerus.

Hinc infertur omne creatum eſſe ab vno primo motore immobili: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *artic.* 2. *quaeſt.* 1. *in corp. & lib.* 1. *diſt.* 15. *art.* 1. *quaeſt.* 3. *in argum. & lib.* 2. *diſtinct.* 2. *part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *ad* 2, *& lib.* 2. *diſtinct.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quaeſt.* 1. *in argument. & lib.* 3. *diſtinct.* 27. *artic.* 1. *quaeſt.* 2. *in argum.*

Advertit tamen Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *&* 15. *citat.* quod non ſemper mouens eſt aliud à mobili, ſcilicet hoc aliquid, & ſufficiens, ſed idem ſecundùm partem poteſt eſſe mouens, & ſecundùm aliam motum, vt patet in animali ex exemplo allato. Vide *num.* 18. *&* 197. *&* 339. *&* 340. *&* 377.

64. Omnis compoſitio vel eſt ex aliis, vel cum aliis: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 2.

65. Qvod diſtinguitur ab aliis entibus, eſt aliqua natura determinata: Item quod habet ſuperius vniuocum, habet eſſe in genere determinato: *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *quaeſt.* 4. Intellige de eo, quod eſt tale per differentiam actuantem, idque non competit Deo.

66. Vbi eſt generatio, ibi eſt corruptio: *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quaeſt.* 1. Intellige non de ratione generationis vt ſic; ſed quam comitatur tranſmutatio: haec enim eſt in creaturis: at generatio in Deo de ſe ſolùm dicit rationem productiuam: & *lib.* 1. *diſtinct.* 13. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *ad* 2. Vide *num.* 44. *&* 84.

67. In Creaturis operans naturaliter operatur, quàm citiùs poteſt, & de perfectione agentis eſt, quod operetur citiſſimè: *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quaeſt.* 2. *in fund.*

68. Sicvt ſe habet corruptio ad non eſſe ex parte finis, ſic generatio ex parte principij: *lib.* 1. *diſtinct.* 9. *art.* 1. *quaeſt.* 2. *ad* 1. Id verum eſt in creaturis, vbi interuenit mutatio ex parte generationis, & corruptionis: generatio verò in Diuinis non admittit inceptionem.

69. Qvi ſemper naſcitur, nunquam natus eſt: *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quaeſt.* 4. *ad* 1. Id verum eſt in generatione, in qua differt naſci, & natum eſſe: non in Diuinis.

70. Amicitia aut eſt beatitudo, aut non ſine beatitudine: *lib.* 1. *diſt.* 10. *art.* 1. *quaeſt.* 2. *in corp.* Id dicitur, quia affectio amoris eſt radix omnium

omnium aliarum affectionum : obid vbi eſt amor mutuus, nihil delitioſius poteſt inueniri, & ſine amore nullæ ſunt delitiæ.

71. Frvstra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora : *lib.* 1. *diſt.* 10. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 3. *diſtinct.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 4. *diſt.* 24. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim. & diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in arg.* Id verum eſt, quando per pauciora poteſt fieri æquè benè, & ſufficienter : Vide infrà *n.* 436.

72. Ab vnitate ſubiecti eſt vnitas actus : *lib.* 1. *diſt* 11. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. Intellige de ſubiecto per ſe primo, non de non per ſe primo : Item de actu, qui eſt verè actus, & accidens : non enim poteſt accidens eſſe ſimul in duobus ſubiectis : non verò de actu, qui eſt origo, vt in Patre, & filio eſt actus ſpiratiuus vnicus, quia eſt vnicum principium.

73. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis : *lib.* 1. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& ibid. diſt.* 46. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in argum. & diſt.* 48. *articul.* 2. *quæſt.* 1. *in argum. & lib.* 3. *diſt.* 32. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 3. Id verum eſt, vbi eſt pluralitas cauſarum, & principiorum, & cùm habetur reſpectus ad cauſam principalem, non verò inducentem, vel diſponentem : ſic Redemptio Chriſti facta ad ſalutem hominis, cùm hæc ſalus fuerit cauſa ſolùm inducens, non ſequitur, quod ſit melior redemptione ipſa.

74. Cavsa prima plus influit in effectum, quàm ſecunda : *lib.* 1. *d.* 12. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *& diſtinct.* 20. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. *& diſtinct.* 37. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *fund.* 2. Id intellige quantum ad intimitatem, & vniuerſalitatem, non quantum ad propria, & indiuidualia rei productæ : Excipe tamen cauſam primam increatam, quæ habet de ratione cauſæ vniuerſalis, & etiam particularis, cùm de ſe poſſit in quemlibet effectum particularem : *lib.* 1. *diſt.* 35. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

75. Actiones, & mutationes denominantur à termino : *lib.* 1. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

76. Generare eſt ſimilem ſubſtantiam producere : *lib.* 1. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 2.

77. Differentiæ ſeipſis, & non per alias differentias differunt : vnde in ipſis eſt ſtatus : innoteſcunt tamen per alias conſequentes : *lib.* 1. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 3.

78. Qvæ ſunt in diuerſis principiis, realiter differunt : *lib.* 1. *diſt.* 13. *ibid.*

79. Negatio priuatiua cum conſtantia ſubiecti æquipollet termino purè priuatiuo, vt non par eſt idem, quod impar : *lib.* 1. *diſtinct.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in argum.*

80. Negatio præpoſita ſigno vniuerſali eſt æquipollens negatiuæ propoſitioni particulari, vt non omnis homo currit, ideſt aliquis homo non currit : negatio poſtpoſita facit æquipollere vniuerſali negatiuæ, vt omnis homo non currit : *lib.* 3. *diſtinct.* 39. *artic.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.*

81. Nvmerata productione, numeratur productum : vnum enim, & idem bis non producitur : *lib.* 1. *diſt.* 14. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. Id verum eſt, ſi vtraque tendat in productum vt in obiectum proprium, non verò ſi ſecundùm aliquem reſpectum accidentalem, vt proceſſio æterna, &

& temporalis Spiritus Sancti non eſt duplex. Vide *num.*456.

82. Denominatio fit à nobiliori : *lib.* 1. *diſt.* 14. *q.* 1. *ad* 6. Id verum eſt in eo,in quo illud,quod minus dignum eſt, conformatur digniori:non verò quando duo copulantur in vnicum actum , ita quod adeſt vnum perfectum , aliud imperfectum , tunc enim totum copulatum denominatur à parte imperfectiori : ratio eſt, quia totum copulatum deſtruitur à deſtructione cuiuſlibet partis : ob id ſi vna pars eſt falſa , totum falſum, ſi contingens , vel temporalis, totum dicitur contingens , &c. v. g. in proceſſione temporali Spiritus Sancti concurrit Spiritus Sanctus,& donum creatum, & temporale, quod eſt gratia, talis proceſſio dicitur temporalis, non æterna ratione connotati. Vide *n.*316.

83. Modus dicendi eſt triplex, æquiuocus, vniuocus, & analogus: in primo eſt geminatio circa dici, ſiue nomen , non circa rem : in ſecundo eſt geminatio circa rem , non circa nomen : in tertio eſt geminatio vtroque modo : *lib.*1. *diſt.* 14. *art.* 1. *quæſt.*2. *in corp.*

84. Generatio in creaturis eſt ob duo , ſcilicet ob corruptibilitatem , ob quam indigent conſeruari in alio, & ob perfectionem naturæ, quæ poteſt producere ſibi ſimile : *lib.* 1. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 2. *argument.* 3. Vide *n.* 66.

85. Quod poteſt perfectè expellere contrarium , poteſt perfectè generare habitum contrarium : *lib.* 1. *diſt.* 14. *ibid. argum.* 4. Id verum eſt de expellente effectiuè , non formaliter.

86. Certitudo cognitionis eſt ſecundùm præſentiam , ſcilicet vel quantum ad rationem cognoſcibilis, nempè per ſpeciem : vel quantum ad ſubſtantiam cognoſcibilis : *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.*1. *dub.* 2. Vide *n.* 19.

87. Nullum accidens eſt meliùs ſubſtantia : *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. Id verum eſt , ſi ſumantur abſolutè ſecundùm propriam entitatem : ſi verò quoad benè eſſe , vel quatenùs accidens eſt ratio ordinandi ſubſtantiam ad benè eſſe, eſt falſa : ſic charitas dicitur melior anima non in ratione ordinabilis , ſed in ratione ordinandi. Vide *n.*373.

88. Quando cauſa eſt virtuoſior, eò paucioribus mediis indiget : *lib.*1. *diſt.* 17. *ibid. ad* 4. Id verum eſt ex parte operantis , non verò ex parte ſuſcipientis , & indigentis debita diſpoſitione : & *lib.*2. *diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 1. *q.*1. & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.*1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.* Vide *n.* 497. & 181.

89. Solus ille perfectè ſcit , qui nouit ſe ſcire : *lib.* 1. *diſtinct.* 17. *ibid. in fund.*

90. Cognitio à poſteriori exigit, vt cognoſcatur , quod ille effectus eſt ab illa cauſa : *lib.*1. *diſt.*17. *part.*1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in fund.* ſcire à priori eſt, circa an ſit , & quid ſit , & ſicut eſt : *lib.* 1. *d.* 13. *dub.* 5. Vide *n.*715.

91. Vbi eſt augmentum,ibi eſt maius , & minus : *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.*1. *q.* 1. *ad* 2. Intellige vel ſecundùm quantitatem molis, vel virtutis.

92. Quantitatis augmentum terminatur ad accidens : *lib.* 1. *diſt.* 17. *ibid. ad* 3. Intellige primariò , nam ſecundariò poteſt terminare ad ſubſtantiam.

93. Augmentum in corporalibus, & in quanto molis ponit compoſitionem , obidque ſimpliciſſimum eſt minimum : è contra : In quanto virtutis

Digitized by Google

tutis ſimpliciſſimum eſt maximum, acceſſuſque ad ſummum eſt per depurationem : *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

94. Ex iiſdem quiſque conſtat, nutritur, & augetur : *lib.* 1. *diſt.* 17. *ibid. in fund.* verum eſt in viuentibus. Vide *n.* 349.

95. Ad motum non eſt motus, nec ad relationem eſt relatio : *lib.* 1. *diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vltim.* Id verum non eſt, quando motus, & relatio non ſe habent in ratione motus, & relationis præciſè, ſed in ratione principij : ſic relatio poteſt eſſe fundamentum alterius relationis, & motus principium alterius : *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Vide *n.* 520.

96. Mobilis, & moti eſt eadem ratio : *lib.* 1. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. verum eſt quantum ad agere, & recipere, tamen motus addit actum ad mobile.

97. In quolibet genere perfectior eſt actus, quàm potentia : *lib.* 1. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. verum eſt de potentia paſſiua : Item intelligitur de eo, quod eſt in potentia ob ſui imperfectionem complebilem per actum, non verò de eo, quod eſt in potentia ſolùm actiua abſque eo, quod agat ob defectum ſuſcipientis : ſic enim ſol actu poteſt lucere domum, nec aliquid imperfectionis importat, ſi actu non illuſtret ipſam. Vide *n.* 393.

98. Omne nomen in Diuinis dicens reſpectum, vel effectum ad creaturas eſt commune tribus : *lib.* 1. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 4. Id verum eſt, ſi importat ſolùm reſpectum ad creaturas, non verò perſonæ ad perſonam, vt eſt hoc nomen Doni, quod dicitur de Spiritu Sancto, quatenùs producitur liberaliter, & datur etiam creaturis.

99. Annus dicit completam temporis reuolutionem ſecundùm decurſum Solis in Zodiaco, & regreſſum ad idem punctum : *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 1. *dub.* 4.

100. Præpoſitio, In, in Diuinis vel dicit diſtinctionem eſſentialem, ſicque creatura dicitur eſſe in Deo : vel perſonalem, ſic Pater dicitur eſſe in filio : vel nullam diſtinctionem, vt bonitas eſt in Deo, ſic dicit omnimodam identitatem : *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *dub.* 6. Item vel cauſalitatem, vt res ſunt in Deo : in creatis inhætentiam, vt accidens eſt in ſubiecto : *lib.* 1. *diſt.* 36. *dub.* 1.

101. Degenerare eſt exire extra genus generantis, idque vel quantum ad formam communem, ſic Sol generat hominem ; vel quantum ad proprietates retenta natura generantis, vt filius diſſimilis Patri in moribus : vel ſolùm per diuerſitatem entitatiuam, ſic generatus, & genitum differunt realiter : *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *dub.* 11.

102. Quicquid eſt perfectionis, reponendum eſt in Deo : *lib.* 1. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *in argum.* Vndè perfectiones, quæ ſunt in creaturis cum aliqua imperfectione, reperiuntur in Deo ſine vlla imperfectione.

103. Omnis multitudo reducitur ad vnitatem : *lib.* 1. *diſt.* 19. *ibid.*

104. Vnum in ſubſtantia facit identitatem : in quantitate æqualitatem ; in qualitate ſimilitudinem : *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 1. *in fund.*

105. Vbi æqualitas, ibi quantitas, & diuiſibilitas, & ſinitas, & diuerſitas : *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *ibid.* Id verum eſt in creaturis, & de quantitate molis,

lis, quæ dicit conterminationem. Id etiam eſt verum de quantitate virtutis creata in ordine ad finitatem, & diuerſitatem, exceſſuſque priuationem.

106. Omne relatiuum æquiparantiæ denominat extremum ſecundùm modum conſimilem: *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3.

107. Omne quantum comparatum quanto aut maius eſt, aut minus, aut æquale: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *ibid.*

108. Eſſe in alio in creaturis eſt, vel vt pars in toto, vel vt totum in partibus, vel vt ſpecies in genere, & è conuerſo, vel vt forma in materia, vel ſicut rectum, ſeu motum in regente, vel ſicut contentum in continente, vel ſicut accidens in ſubiecto: Eſſe verò in alio per circumminceſſionem eſt ſolùm in Diuinis, vel ſecundùm indiſtantiam præſentialitatis, vel ſecundùm virtutis influentiam, vel ſecundùm intimitatis exiſtentiam: ſic Deus eſt in rebus per præſentiam, potentiam, & eſſentiam: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. & *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. Vide *num.* 190.

109. Duo ſimplicia eiuſdem generis, ſi ſimul ſunt, & vnum eſt in altero, non diſtinguuntur ab inuicem: *lib.* 1. *diſt.* 19. *ibid. ad* 2. Id verum eſt, quando ſimplicia diſtinguuntur penes illud, in quo ſunt, ſicut punctus, & vnitas diſtinguuntur ratione ſubiecti, in quo ſunt: non verò quando ſeipſis diſtinguuntur, & in ſeipſis ſubſtantificantur: tunc enim licèt ſint ſimul, tamen non confunduntur, vt ſunt perſonæ Diuinæ per circumminceſſionem: & in creaturis lumina in eodem aëre.

110. Præpoſitio (contra) importat habitudinem repugnantiæ: (ad & propè) habitudinem diſtantiæ: (In, & cum) habitudinem conuenientiæ: primæ, ſcilicet contra, ad, & propè, non recipiuntur in Diuinis: tertia ſcilicet, In, vt Pater eſt in Filio, item quarta ſcilicet (cum) recipitur, & cum conuerſione: importet enim conuenientiam, & relationem æquiparantiæ, Pater eſt in, & cum Filio, & è conuerſo: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 6.

111. Vbi pluralitas, ibi integritas, & aggregatio plurium vnitatum: *lib.* 1. *diſt.* 19. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 3. Id verum eſt, vbi pluralitas eſt per additionem conſtituentem tertium, vnde non eſt vera in Diuinis.

112. Vniuerſale eſt, quod prædicatur de pluribus ratione formæ vel multiplicatæ, vel multiplicabilis: Particulare de vno ſolo: *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. Id intelligitur, quod vniuerſale prædicatur de pluribus ratione communicabilitatis: quod tamen adhuc propriè non eſt vniuerſale, niſi intelligatur multiplicatum in inferioribus: vnde natura Diuina eſt communis tribus vna, & non vniuerſalis: Vide *n.* 354.

113. Quantò quid eſt ſimplicius, tantò vniuerſalius: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim.* Id verum eſt de ſimplici capaci additionis vt in creaturis, non in Diuinis: Item eſt verum de ſimplici carente compoſitione partium in eſſe definito, vt eſt genus, nec de carente partium in eſſe naturæ: *lib.* 2. *diſtinct.* 2. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

114. Materia eſt principium patiendi, obid inter omnia entia imperfectiſſimum: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *part.* 2.

part. 2. *articul.* 1. *quaſt.* 3. *in fund.*

115. Cauſæ quatuor ſic ſe habent, quod efficiens ad finem refertur, & forma ad materiam: *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 2. primæ duæ poſſunt coincidere in idem: non verò materia, & forma: forma verò conſtitutiua poteſt coincidere cum efficiente, & fine in idem ſpecie, non numero: forma exemplaris in idem numero. Vide *n.* 364.

116. Materia in his inferioribus dat exiſtentiam, & permanentiam propter ſui incorruptionem: eſt enim fundamentum receptiuum formæ: *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 3. & *ibid. diſt.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2.

117. Infinitas venit ex materia: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *ibid. ad* 4. Verum eſt de infinitate ex defectu perfectionis: non verò ex defectu limitationis, hæc enim ſolùm eſt in Deo.

118. Omnis diſtinctio eſt à forma: *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *ibid. ad vltim.* Intellige de diſtinctione perfecta, non de imperfecta: ſic enim materia ſe ipſa differt à forma.

119. Omnia, quæ differunt re, differunt vel genere, vel ſpecie, vel numero: *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in arg.* Id verum eſt propriè in creatis: nam in Diuinis differunt perſonæ realiter, non numero, ſed perſonaliter. Vide *num.* 15.

120. Omnis diuerſitas ſecundùm numerum ſolùm venit ex parte materiæ: *lib.* 1. *diſt.* 19. *ibidem in fund.* Vide *num.* 15.

121. Quæcunque differunt numero, numerant omnia, quæ in ipſis ſunt, ſaltem ex parte principij formalis: ſic Petrus, & Paulus ſunt duo homines, duo animalia, duo alba, &c. *lib.* 1. *diſtinct.* 19. *ibid.* Vide *num.* 15.

122. Vnum numero eſt, quod non eſt multiplicatum, nec multiplicabile: *ibid.*

123. Vnitas numero venit ex ratione, quod eſt ſecundùm ſpeciem ex parte, quo res eſt: *lib.* 1. *diſt.* 19. *ibid. in corp.* & *ad* 4.

124. Ordo eſt partium diſparium ſua vnicuique loca tribuens diſpoſitio: hinc contrariatur ſimultati, ponit dependentiam, & præſupponit numerum: *lib.* 1. *diſtinct.* 20. *art.* 2. Id verum eſt de ordine ſecundùm poſitionem vel reſpectu loci, vel dignitatis: Item ordo, qui dicit anteceſſionem vel duratione, vel natura, ſiue naturali intelligentia, tollit ſimultatem, ponitque dependentiam; non verò ordo ſecundùm originem tantùm; Item ordo ſecundùm poſitionem ſupponit numerum, non alij ordines.

125. Vbi eſt cauſa, & effectus, ibi eſt prius, & poſterius, & conſequenter eſt ibi ordo naturæ: *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quaſt.* 2. Intellige de ordine ſicut rationis ordinandi ſecundùm emanationem, & anteceſſionem, idque eſt tantùm in creaturis: nam in Diuinis ſolùm eſt ordo, ſicut ordinati, ſcilicet in ordine ad perſonas, non naturam: Vide *n.* 412. & 602.

126. Terminus accidentalis implicat rem ſuam circa ſuum ſubiectum: *lib.* 1. *diſt.* 21. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1.

127. Nemo: hoc nomen componitur ex non, & homo, ideſt nullus homo, diſtribuitque communiter, ſecundùm quod illi ſuperadditur, vt

nemo

nemo nouit, ſcilicet pro omni cognoſcente: *lib.* 1. *diſt.* 21. *dub.* 3.

128. Solus eſt dictio excluſiua, poteſtque ſumi cathegorematicè, & tunc eſt adiectiuum abſolutum ponens rem ſuam circa ſuum ſubſtantiuum, reſque ſua eſt ſolitudo, ideſt idem quod non cum alio, vel quod ſolitarius, vt ſolus homo eſt rationalis: vel poteſt ſumi ſyncathegorematicè, ſic priuat aſſociationem, & ponit aliquam negationem, ſeu præciſionem, vt ſolus Deus creat: *lib.* 1. *diſtinct.* 21. *art.* 1. *quæſt.* 1.

129. Nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, ideſt quo, & quod: *lib.* 1. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vltim.*

130. Nominibus ſynonimis non plus dicitur pluribus, quàm vno: *lib.* 1. *diſtinct.* 22. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *in argum.*

131. Nomina ſubſtantiua in Grammatica non dicuntur talia, provt ſignificant veram ſubſtantiam realem, vel ens per ſe, ſed provt ſignificant aliquid ad ſe, adiectiua verò ad aliud: *lib.* 1. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 1. & 4.

132. Vnum eſt, quod eſt indiuiſum: *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 1. Vide 56.

133. Nulla priuatio conſtituit ſuum habitum, nec in illo ſaluatur, vnum verò ſaluatur in multis, & illa conſtituit, ſicque non conſiſtit formaliter in priuatione, ſed eſt aliquid poſitiuum: *lib.* 1. *diſtinct.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.*

134. Ens, & vnum, & bonum conuertuntur, idem enim eſt eſſe vnum, & eſſe diſtinctum: *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 1. *arg.* 1. *ad oppoſ.* & *fund.* 3. & *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *q.* 1. *in arg.* & *lib.* 3. *diſt.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 3. *in fund.* & *lib.* 2. *diſt.* 41. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vltim.* Id eſt verum, ſi ens ſumitur ſubſtantiuè, & vt metrum: Vide *n.* 56. & 410.

135. A quocunque remouetur genus, remouetur & ſpecies, & è contra, in quocunque ponitur ſpecies poſitiuè, ponitur & genus: *lib.* 1. *diſtinct.* 24. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in argum.*

136. Numerus eſt multitudo menſurata per vnum: *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad arg.* Intellige de numero propriè ſumpto, in quo eſt ſeparatio antecedens, aggregatio, & menſuratio conſequens: *ibidem in corp.* Vide *n.* 15.

137. Accidentium definitiones ſunt ex additamento: *lib.* 1. *diſt.* 25. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. Intellige per additionem rei alterius generis, ſcilicet ſubiecti, obidque definiuntur per obliquum.

138. Omnis definitio dicit aggregationem, cùm conſtet ex pluribus terminis: alioquìn eſſet ibi nugatio: *lib.* 1. *diſt.* 25. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* & *ad* 1. Id intellige de aggregatione, cui à parte rei reſpondet aggregatio plurium entitatum, ſeu formarum, ſeu formalitatum, vel ex parte modi intelligendi, & notificandi, quales ſunt definitiones traditæ in Diuinis: *ibid.* & *ad* 3.

139. Rationale eſt differentia animalis, obid cui non competit ratio animalis, nec rationalitas: *lib.* 1. *diſtinct.* 25. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. Intellige de rationali importante potentiam diſcernendi per inquiſitionem, collationem, & diſcurſum: non de rationali, provt dicit præciſè potentiam diſcernendi verum à falſo præſcindendo à dictis modis: ſic enim eſt etiam in Deo.

Perſona

140. Perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, ſeu incommunicabilis exiſtentia: *lib.* 1. *diſt.* 25. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *diſtinct.* 23. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.* & *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 2.

141. Omne, quod ſubſtat, habet aliquid inhærens: *lib.* 1 *diſt.* 23. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. Intellige de eo, quod ſubſtat alij inhærenti, non verò alij vt diſtinguenti, & conſtituenti: ſic Deitas ſubſtat perſonalitati in Diuinis.

142. Nomen, quod ſupra ſe recipit nomen diſtributiuum & ſecundùm nomen, & ſecundùm rem, eſt verè commune ad illa, & vt vniuerſale prædicatur de illis: *lib.* 4. *diſt.* 25. *art.* 2. *quæſt.* 1. Intellige de eo, quod plurificatur, vel prædicatur de inferioribus per aliquam differentiam contrahentem: ſic enim eſt propriè vniuerſale: alioquin erit tantùm commune, non vniuerſale, vt eſt perſonæ nomen in ordine ad tres perſonas.

143. In ſummè ſimplici non cadit differentia: *lib.* 1. *diſtinct.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Intellige de differentia, quæ fundatur ſuper abſolutum, non de ea, quæ fundatur ſuper reſpectum, ſeu modum ſe habendi, vt in Diuinis: *ibid.* & *ad* 4.

144. Deus non ordinatur ad res, ſed res ad ipſum: *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. & *ibid. diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. Intellige de relatione reali: hæc enim ponit mutationem.

145. Materia hoc ipſum, quod eſt, ad alterum eſt, ſcilicet ad formam: *lib.* 1. *diſtinct.* 26. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. Intellige de relatione annexa, quam vocant tranſcendentalem: materia enim eſt in ſe quid abſolutum, ſicut forma: & *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.*

146. Inter omnia entium genera relatio habet minus de entitate: *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4.

147. Omne relatiuum reducitur ad abſolutum, illudque ſupponit: *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *ad* 4. Intellige de relatiuo, quod eſt terminus, non de eo, quod eſt principium, vt in Diuinis.

148. Omnis abſtractio aut eſt vniuerſalis à particulari, aut formæ à materia: *lib.* 1. *diſt.* 27. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.* Intellige de abſtractione reali, non de pura rationis: *ibid. in corp.*

149. Vbicunque eſt abſtractio, abſtractum eſt ſimplicius, & minus concreto: *lib.* 1. *diſtinct.* 27: *ibidem* ſemperque adeſt aliqua differentia vel rei, vel rationis: *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2.

150. Verbum eſt, quod emanat à mente per modum conceptionis, & expreſſionis, dicitque reſpectum ad dicentem: *lib.* 1. *diſtinct.* 27. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. Hæc competunt Verbo increato, & creato, ſed cum hoc diſcrimine, quod in Deo Pater loquitur ad ſe, menteque ſe concipit ſimile ſibi, ſcilicet verbum conceptum: in creatis verò eſt mente exprimere conceptum mentis, cui reſpondet loqui per verbum externum.

151. Negatio alia eſt extra genus, & omnimoda: alia in genere: alia partim in genere, & partim extra genus: *lib.* 1. *diſtinct.* 28. *articul.* 1. *quæſt.* 1.

152. Relationes diuerſificantur penes terminos: relatio enim vt talis eſt ad alterum: *lib.* 1. *diſtinct.* 28. *art.* 1. *q.* 2. *in fund.*

Digitized by Google

153. Principium, & cauſa idem ſunt: *lib.* 1. *diſtinct.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt in creatis, quia producens, & productum differunt ſecundùm ſubſtantiam: non enim in Diuinis cadit ratio cauſæ.

154. Vnitas non multiplicata facit identitatem omnimodam: *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. Id verum eſt, quando eſt talis vnitas, quod non multiplicetur, nec admittat ſecum pluralitatem ſuppoſitorum, quam excludit identitas, vnde Petrus, & Paulus, licèt conueniant in vnitate humanitatis, tamen non ſunt idem.

155. Quod prædicatur de alio ſolùm per cauſam, non eſt idem ſubiecto: *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.*

156. Omne, quod per ſe prædicatur de aliquo, ſemper ineſt illi, & è contra, quod prædicatur non per ſe, illi conuenit per accidens: *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. Id verum eſt in creaturis, in quibus ad per ſe ſequitur neceſſarium, non verò in Deo, de quo aliquid prædicatur non per ſe, vt creatio, ſed prout opponitur ad neceſſarium, dicitque quid liberum.

157. Relatiua alia ſunt ſecundùm eſſe, ſcilicet ex parte vtriuſque termini: alia ſecundùm dici, ſcilicet ex parte vnius extremi vt ſcientia ad ſcibile: *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4.

158. Æquale eſt, quod alteri ſuppoſitum non excedit, nec exceditur: *lib.* 1. *diſt.* 31. *p.* 1. *art.* 1. *q.* 1. *in arg.*

159. Simile, & æquale ſunt relatiua æquiparantiæ denominantia vtrumque extremum: *lib.* 1. *diſt.* 31. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.*

160. Omne plurale geminat ſuum ſingulare: *lib.* 1. *diſtinct.* 31. *ibid.*

161. Vbicunque eſt abſolutum, & reſpectiuum, abſolutum non eſt ipſe reſpectus, quantumcunque ſe ipſo referatur: *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt in creaturis ob dependentiam, quam importat reſpectus: verificatur etiam aliqualiter in Diuinis ob aliam rationem: *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in fund.*

162. Quod prædicatur de aliquo in abſtractione, non facit numerum cum eo: *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.*

163. Adiectiua eſſentialia ſeipſa denominant, vt magnitudo eſt bona; quia in primis eſt ſtatus, ideò ſeipſis denominantur: *lib.* 1. *diſt.* 33. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. *&* 2. Id verum eſt de abſolutis, non de reſpectiuis: Ratio differentiæ eſt, quia reſpectus reflexus ſupra abſolutum ibi quietatur: vnde abſolutum dat fundamentum, reſpectus verò complementum: at reſpectus reflexus ſupra ſe, quia vterque dicit ordinem ad alterum, vnus non poteſt dare fundamentum, nec alter complementum, vt generatio generat, perſona diſtinguit, ſed diſtinguitur.

164. Genitiuus importat habitudinem principiati ad principium, vel è conuerſo, vel poſſidentis ad poſſeſſum, vel formæ ad formatum, vel ſpecificantis ad ſpecificatum: *lib.* 1. *diſt.* 34. *dub.* 5.

165. Quæcunque duo ſic ſe habent, quod quicquid eſt in vno, eſt alterum per eſſentiam, vnum nihil addit ſuper aliud, vt homo, & animal rationale: *lib.* 1. *diſt.* 34. *artic.* 1. *quæſt.* 1.

166. Verbum (*eſt*) eſt nota identitatis

ſitatis, inuoluiturque in omni prædicatione: *lib.* 1. *diſtinct.* 34. *artic.* 1. *quaſt.* 2. *in fund.* Intellige tamen non ſemper de identitate omnimoda, ſed aliquando ſecundùm connexionem, vel copulam vtriuſque extremi ſecundùm prædicationem: Excipe tamen formam Conſecrationis Corporis, & Sanguinis Chriſti, in qua ly (*eſt*) non importat identitatem, ſed cùm ſit propoſitio practica, & effectiua, ſeu conuerſiua, ſignificat, & efficit conuerſionem panis in corpus, &c. *lib.* 4. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *articul.* 1. *quaſt.* 1. & 2. quæ enunciatio tamen eſt ſingularis inter omnes, cùm in natura alia ſimilis non adſit.

167. Prædicatio eiuſdem de eodem tunc non eſt nugatoria, quando idem prædicatur de alio ſecundùm ſubſtantiam, & diuerſum ſecundùm modum ſe habendi, vel ſignificandi, vt Deitas eſt Deus, perſona eſt ſubſtantia in Diuinis.

168. Aliquid dicitur relatiuè, vel quia ſignificat relationem, eſtque relatio, vt paternitas: vel quia habet relationem annexam, vt Pater: *lib.* 1. *diſt.* 35. *dub.* 4.

169. Omne agens rationabiliter non à caſu, vel ex neceſſitate præcognoſcit rem, antequam ſit, obidque habet in ſe rem cognitam vel ſecundùm veritatem, vel ſecundùm ſimilitudinem: *lib.* 1. *diſt.* 35. *art.* 1. *quaſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3.

170. Omne, quod determinatè ducit in cognitionem alterius, habet penes ſe ſimilitudinem cogniti, vel ipſum eſt ſimilitudo, vt eſt ſpeculum: *lib.* 1. *diſtinct.* 35. *artic.* 1. *quaſt.* 1.

171. Similitudo vel dicit conuenientiam duorum in tertio, vt eſt Petri, & Pauli in humanitate, hæcque importat vniuocationem, vel vnum eſt ſimilitudo alterius, & hæc non importat conuenientiam in tertio, quia ſimilitudo ſeipſa eſt ſimilis, vt imago Petri: *lib.* 1. *diſt.* 35. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp.*

172. Idea eſt ſimilitudo exprimens ideatum ſecundùm totum: *lib.* 1. *diſtinct.* 35. *art.* 1. *quaſt.* 2. & 3. Id intelligendum eſt diuerſimodè de ideis creatis, & increatis: nam in creatis diuerſificantur ad diuerſitatem eſſentiarum: at in Deo ob ſui eminentiam vna eſt ad omnia: & licèt dicantur plures, id eſt ſecundùm connotata, non à parte rei.

173. Res dicuntur eſſe à Deo hoc pacto, ex ipſo, per ipſum, & in ipſo: *lib.* 1. *diſtinct.* 36. *dub.* 1. & 2. Vbi ly (*ex*) dicit exitum rei in fieri, & per modum actus, & motus à principio primo non aliundè moto: hinc id propriè dicitur de rebus factis in tempore; non verò ab æterno, ſic enim dicuntur eſſe in Deo æternaliter, prout ly (*in*) importat cauſalitatem quoad aptitudinem: ly (*per ipſum*) notat principium ſufficientiſſimum, quia omnia agit per ſeipſum: ly (*in ipſo*) notat infinitam virtutem huius principij omnia ambientem: primum appropriatur Patri, qui eſt prima perſona in Trinitate: ſecundum filio, qui eſt perſona media, per Verbum, enim omnia facta ſunt: & tertium Spiritui Sancto, qui eſt tertia perſona.

174. In aliquo aliquid dicitur eſſe tripliciter, vel ſecundùm rei exiſtentiam, ſic res ſunt in mundo: vel ſecundùm ſimilitudinis præſentiam, ſic res ſunt in cognitiua potentia: vel ſecundùm cauſatiuam potentiam, ſic

res ſunt in ſua cauſa: *lib.* 1. *diſt.* 36. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.*

175. In Deo res dicuntur eſſe tripliciter: primò vt in principio producente ratione potentiæ: ſecundò vt in exemplari exprimente ratione notitiæ: tertiò vt in fine conſeruantē ratione voluntatis: *lib.* 1. *diſt.* 36. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.*

176. Rectum eſt Iudex obliqui: *lib.* 1. *diſtinct.* 36. *artic.* 3. *quæſt.* 1. *in corp.* Hinc malum cognoſcitur per ideam boni.

177. Vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci: *lib.* 1. *diſt.* 36. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. Intellige quoad eadem principia eſſendi, ſicut etiam cognoſcendi, idque per ſuas ſimilitudines. Id verum eſt quoad cognoſci, non quoad produci: *lib.* 2. *diſtinct.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & *Serm.* 1. *Hexaem.*

178. Præpoſitio (*cum*) dicit aſſociationem, obidque mutuum auxilium, & conformitatem voluntatis: hinc malè non dicuntur eſſe cum Deo ob difformitatem: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *dub.* 1.

179. Præpoſitio (*apud*) de ſe dicit tranſitionem: eſt enim nomen tranſitiuum, vt Deus apud ſe erat, antequam crearet mundum: aliquando verò dicit etiam diſtinctionem, vt Verbum erat apud Deum: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *dub.* 2.

180. Quantò motor magis diſtat à mobili, tantò ſufficientiùs mouet: vnde mouet ſufficientiùs anima, quàm forma materialis, vel naturalis, & Deus plus omnibus: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. Intelligi debet de motore, & diſtantia per independentiam, & non per abſentiam: hæc enim potiùs impedit. Vide *num.* 63. & 377.

181. Virtus magis vnita eſt fortior: *lib.* 1. *diſt.* 37. *ibid. ad* 3. Id eſt verum, quatenùs magis vnitur in ſubiecto, magiſque conſequenter eſt indiſtans ab ipſo: Vide *Serm.* 3. *Hexaem.* Vide *num.* 88. & 497.

182. Locus ad locatum magis comparatur in ratione formæ, quàm alterius generis cauſæ: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 2. Id verum eſt de locato ob indigentiam, & limitationem: *ibid. in corp.*

183. Omnis creatura per ſe exiſtens, & in ſe, eſt hoc aliquid, ideſt ſingulare, & indiuiduum: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fund.*

184. Numerus eſt in omnibus rebus: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. Intellige non ſecundùm totalitatem, ſed ſecundùm aliam, & aliam partem.

185. Vox eſt ſimul in auribus diuerſorum tota, & ſimul in toto aëre: *lib.* 1. *diſt.* 37. *ibid. ad* 2. Nota, ex hoc non poteſt argui, quod ſit vbique, etiam ſi daretur vox, quæ audiretur per totum mundum: nam vox in medio eſt multiplicabilis, non multiplicata, ſicut lux dum diffunditur, ſed tantùm numeratur ad numerationem ſuſceptibilis, vndè in pluribus non eſt eadem.

186. Dici de omni importat diſtributionem alicuius vniuerſalis ad inferiora inſeparabiliter: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2.

187. Vbique præſupponit vbi, & vbi locum, & locus non datur niſi in tempore: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. Locus autem eſt quantitas diuiſibilis: *ibid. part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.*

188. Prima cauſa vno modo ſe habet ad omnia: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *part.* 1.

part. 1. art. 3. quaſt. 1. in fund. & ad 1. Intellige ex parte cauſæ, non verò effectuum.

189. Quicquid recipitur in aliquo, per modum recipientis recipitur, non per modum recepti: *lib. 1. diſtinct. 37. part. 1. art. 3. quaſt. 1. ad vlt. & lib. 1. diſtinct. 2. part. 2. art. 2. quaſt. 3. ad 4. & ibid. diſt. 7. part. 2. artic. 1. quaſt. 2. fund. 2. & diſt. 8. part. 2. articul. 1. quaſt. 3. in corp. & lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quaſt. 2. ad 5. & lib. 4. diſt. 1. part. 1. art. 1. quaſt. 4. in quaſt. 2. Laterali:* Id verum eſt de recepto, quod dependet à recipiente: ſic ſpecies recipitur à potentia cognoſcente ſpirituali modo. Vide *num. 346.*

190. Deus eſt in rebus per eſſentiam, ideſt intimitatis exiſtentiam: per præſentiam, ideſt indiſtantiam præſentialitatis: & per potentiam, ideſt per virtutis influentiam, in iuſtis per gratiam, & in Chriſto per vnionem: *lib. 1. diſtinct. 37. part. 1. art. 3. quaſt. 2.* Vide *num.* 108.

191. Omnis motus eſt vel ad ſitum, ſcilicet locum: vel ad formam: aliquid enim ſemper acquiritur per motum: *lib. 1. diſt. 37. part. 2. dub. 2. & art. 1. quaſt. 2.*

192. Tempus eſt menſura motus primi mobilis ſecundùm prius, & poſterius: *lib. 1. diſtinct. 37. part. 2. dub. 3.* Intellige de menſura rei mutabilis in quantum mutabilis, ſed ſub ratione continui: & quia motus primi mobilis eſt motus maximè euidens, & continuus inter omnes, ideò tempus dicitur eſſe in primo mobili, vt in ſubiecto, in quo primò eſt, & primò apparet: ideò eſt tempus extrinſecum rerum: Non tamen eſt verum de tempore intrinſeco cuiuſlibet rei variabilis ſiue ſucceſſiuè, ſiue inſtantaneè, ſiue continuè, ſiue non, taliſque etiam eſt in Angelis quoad ipſorum motus, & actiones. Vide *num. 626.*

193. Eſſe hîc poteſt ſtare demonſtratiuè, & diſcretiuè: ſic dicitur quis eſt hîc, quod non alibi: poteſt ſtare & demonſtratiuè tantùm, ſic quis dicitur eſſe hîc, ita quod etiam alibi: *lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. quaſt. 1. ad 3.* Vide *n.* 528.

194. Motus eſt actus imperfectus, ideſt entis in potentia prout in potentia: *lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. quaſt. 2. in fund.*

195. Quicquid mouetur, aut mouetur per ſe, aut per accidens: primus motus fit à motore ſeipſo: ſecundus fit ad motum alterius: *lib. 1. diſt. 37. p. 2. art. 2. quaſt. 1. ad 2.* Vide *n. 197. & 339. & 340.*

196. Quicquid mouetur, eſt ob carentiam, & indigentiam: *lib. 1. diſtinct. 37. ibid. ad 3. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 4. princ. quaſt. 1.* Id verum eſt de motu naturali, vel propter indigentiam propriam, vel alienam, non de motu voluntario. Vide *num. 341.*

197. Quicquid mouetur, differt à motore: *lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. quaſt. 1. ad 4.* Id verum eſt de motu naturali, ſed non de voluntario: voluntas enim, cùm ſit ſuper ſe reflexiua, ſeipſam mouet, ſed non ſecundùm idem: Vide ſuprà *num. 63. & 339. & 340. & 377.*

198. Impoſſibile eſt impartibile moueri ſuper partibile: *lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 2. quaſt. 2. ad 2. & vltim.* Id verum eſt de indiuiſibili, quod habet ſitum in magnitudine, vt eſt punctus: non de eo, quod non habet ſitum, vt eſt Angelus. Vide infrà *num. 202.*

Digitized by Google

199. Si tanta virtus mouet in tanto tempore, & maior in minori, & maxima in minimo: ergo infinita in inſtanti: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund. & lib.* 2. *diſtinct.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *q.* 1. *in arg.* Hæc ratio tamen non valet in potentia valente cognoſcere infinita, vt eſt anima Chriſti: id enim infert tantùm potentiam paſſiuam infinitam valentem recipere cognitionem infinitorum: *lib.* 3. *diſt.* 14. *quæſt. vltim. ad* 4. Vide *num.* 238. & 337.

200. Impoſſibile eſt, quod quis per tranſeat ſpacium maius ſe, quin pertranſeat priùs minus, vel æquale: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *ibid.*

201. Omnis motus vel eſt ſucceſſiuus, & dicitur propriè motus: vel eſt inſtantaneus, & dicitur mutatio, vt eſt generatio: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art* 1. *quæſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1.

202. Omne, quod ſucceſſiuè mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & 4. Id verum eſt in ſucceſſiuo completo ſcilicet reſpectu ſpatij ſubſtrati, reſpectu rei motæ, & modi acquirendi terminum ad quem: Indiuiſibile autem, vt eſt Angelus, dicitur ſucceſſiuè acquirere terminum ſolùm ratione acceſſus, & receſſus, & diuiſibilitatis ſpatij: Vide *num.* 198.

203. Radius in inſtanti totum illuſtrat: *lib.* 1. *diſt.* 37. *ibid. ad* 1. Id verum eſt de inſtanti improprio, ſcilicet ſubito tempore, in quo eſt prius, & poſterius, licèt imperceptibiliter: vel dic, quod lucis diffuſio eſt non propriè motus localis, ſed generationis, ſicut generatur ſpecies ab obiecto, ideò lux ſimul eſt, & lucet.

204. In vacuo non poteſt fieri motus: *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Intellige de vacuo propriè dicto importante omnimodam priuationem: ibi enim nihil eſt, obidque nec vlla diſtantia, nec propè, vel longè nec vlla reſiſtentia.

205. Motus ſucceſſio prouenit primò ex medij diſtantia: ſecundò ex medij reſiſtentia: tertiò ex partibilitate mobilis: quartò ex finitate virtutis: quintò ex limitatione mobilis: *lib.* 1. *diſtinct.* 37. *ibidem in corp.*

206. In ſimplici non poteſt eſſe aliquod compoſitum: *lib.* 1. *diſt.* 37. *ibid. ad vlt.* Id verum eſt de compoſito, quod habet partes actu permanentes, non de eo, quod eſt in ſucceſſione: ſic motus, & duratio ſucceſſiua eſt in Angelo.

207. Omne, quod ſcitur, aut ſcitur per cauſam, aut per ſpeciem, aut per effectum: *lib.* 1. *diſt.* 38. *quæſt.* 1. *ad* 5. Vide infrà *n.* 295.

208. Aduerbium (Quia) importat vel cauſam eſſendi, vel illationem: *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1.

209. Ex maiori de neceſſario, & minori de ineſſe, ſemper concluditur neceſſariò: *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. Id verum eſt, quando minor eſt de ineſſe ſimpliciter æquiualens neceſſario.

210. Omne, quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe: *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 3. *q.* 1. *ad* 3. Id verum eſt neceſſitate conſequente ſupponente exiſtentiam rei: & *lib.* 1. *diſt.* 47. *art.* 1. *quæſt.* 2.

211. Dictum de præterito verum eſt neceſſarium: ſi enim fuit, non poteſt non fuiſſe: *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 2.

Digitized by Google

ad 2. Id verum eſt, quantum eſt de ratione præteritionis: ſed tamen non ſequitur, quod abſolutè ſit neceſſarium: ſi enim eſt de contingente præterito, id non tollit, quin id fuerit contingens, & ſi eſt de futuro contingente, verbi gratiâ, Abraham præſciuit incarnationem futuram, id eſt contingens, licèt illa præteritio ſit neceſſaria. Vide *num.* 484.

212. Omne immutabile eſt neceſſarium, ſicut & omne æternum: *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *artic.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 6. & 7. Verum eſt, ſi immutabile actu eſt, & non poteſt aliter ſe habere, ſic & æternum, quod purè eſt æternum: non verò ſi connotat aliquid temporale, & contingens.

213. Si antecedens rectæ conſequentiæ eſt neceſſarium, etiam erit conſequens: & ſi conſequens non eſt neceſſarium, nec erit antecedens: Item & oppoſitum contingentis eſt contingens, & oppoſitum neceſſarij eſt impoſſibile: ex quo ſequitur, quod ad antecedens ſequitur conſequens: & ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis: *lib.* 1. *diſtinct.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in fund.* & *diſt.* 40. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4.

214. Gerundia exponuntur vel per ſi, vel per dum, vel per quia: primo modo dicunt conuenientiam: ſecundo concomitantiam: & tertio cauſam, verbi gratiâ Petrus eſt bonus diligendo Deum: *lib.* 1. *diſt.* 39. *dub.* 1.

215. Scire eſt duplex: primò eſt habere cognitionem de aliquo, ideſt circa quid eſt: ſecundò noſce, quod illud eſt, ideſt exiſtit: *lib.* 1. *diſt.* 39. *dub.* 4. Item ſcire perfectè, eſt ſcire ſe ſcire, per quod agens reflectitur ſuper ſeipſum: *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 6. Vide *num.* 90. Item ſcibile eſt æternum, & immutabile: *Serm.* 1. *Hexaëm.* & Itiner. mentis *cap.* 3.

216. In entibus eſt ſtatus in vno primo ente, à quo ſunt omnia, ſic & in cognoſcibilibus in vno primo cognoſcente, à quo ſit omnis cognitio, talis eſt Deus, ſine quo eſt nihil factum, & cognitum: *lib.* 1. *diſtinct.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.* & *lib.* 1. *diſtinct.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 4. & *diſtinct.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. & *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1.

217. Intelligibile eſt perfectio intellectus: *lib.* 1. *diſtinct.* 39. *ibid. ad* 1. & *ſeq.* & *in corp.* Id verum eſt in creaturis, quæ cognoſcunt aliud, & per aliud à ſe, ad quod eſt in potentia: Deus autem cognoſcit à ſe, & per ſe, & per intrinſecam ideam: ſic enim non eſt in potentia, ſed eſt actus reſpectu cognoſcibilis, cùm actu prima veritas exprimat omnia.

218. Scire, & facere in Deo differunt per hoc, quod ſcire eſt actus vt habitus, qui ſignificatur vt perfectio potentiæ, ſicque ſcit, nec poteſt nõ ſcire omnia: facere autem eſt actus vt actus, & vt egrediens, qui non facit perfectionem, ſed conſequitur, & ei atteſtatur tantùm: hinc non facit omnia, quæ poteſt: *lib.* 1. *diſt.* 39. *ibid. ad* 5. & *lib.* 3. *diſt.* 14. *quæſt. vltim. ad* 3.

219. Intellectus eſt vniuerſalium, ſenſus eſt ſingularium: *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. Id verum eſt de intellectu coniuncto corpori pro hoc ſtatu: cognoſcendo enim per ſenſus procedit deputando, & abſtrahendo: & *lib.* 4. *diſt.* 50. *part.* 2. *quæſt.* 1. Vide *num.* 22. & 225. & 291. & 560.

220. Vt ſcientia ſit vera, requiritur proportio inter ſcibile, & ſcientiam: *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2.

ad 2. Verum eſt de proportione in veritate, non in conditionibus ſpecialibus.

221. Prædeſtinatio eſt præordinatio, ad quam tria concurrunt, ſcilicet quid ordinetur, & per quid, & ad quid: primum eſt homo: ſecundum eſt gratia: tertium eſt gloria: *lib.* 1. *diſt.* 40. *dub.* 1. *& art.* 3. *quaſt.* 2. *in fine.*

222. Nullus laudatur, vel vituperatur in eo, quod eſt neceſſitatis: *lib.* 1. *diſtinct.* 40. *artic.* 2. *quaſt.* 1. *in argum.* Id verum eſt ſecundùm naturam, & per modum elicientis, vel imperantis, non verò per modum acceptantis: *lib.* 3. *diſt.* 18. *art.* 1. *q.* 3.

223. Si aliquid eſt cauſa alicuius, & oppoſitum eſt cauſa oppoſiti, vt ſi habere pulmonem eſt cauſa reſpirandi, ipſum non habere eſt cauſa non reſpirandi: *lib.* 1. *diſt.* 40. *infrà & cit. lib.* 4. *diſt.* 22. *art.* 3. *q.* 1. *ad* 3. Item ſi aliquid eſt cauſa alicuius per ſui præſentiam, & per ſui abſentiam eſt cauſa oppoſiti: *lib.* 1. *diſtinct.* 40. *art.* 4. *quaſt.* 2. *ad* 6. *&* 7. Id verum eſt de cauſa proxima, immediata, & totali non exigente aliam cauſam: ſi enim exigit aliam cauſam, hac deficiente, poteſt impediri effectus abſque eo, quod alteri cauſæ imputetur: ſic Deus eſt cauſa noſtræ ſalutis, ſed cum concurſu noſtræ libertatis: vnde quolibet iſtorum deficiente deficit ſalus: *lib.* 2. *diſt.* 37. *artic.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 2. Vide *num.* 288. *&* 298. *&* 495.

224. Quicunque habet curam alterius, ſi permittit eum malefacere, vel perire potens id prohibere, vel adiuuare, dicitur cauſa talis ruinæ: *lib.* 1. *diſtinct.* 40. *articul.* 4. *quaſt.* 2. *ad* 5. Verum eſt, ſi tenetur id facere: ſic Deus non tenetur impedire vſum malum libertatis noſtræ.

225. Eandem rem cognoſcit ſenſus, & intellectus, ſed diuerſimodè: ſenſus enim per incomplexionem, & intellectum per modum complexionis: *lib.* 1. *diſtinct.* 41. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in fund.* Vide *num.* 219.

226. Per terminum incomplexum ſignificatur res quantum ad eſſe: per orationem verò quantum ad eſſe tale, vel tale: *lib.* 1. *diſtinct.* 41. *ibid.* Id verum eſt quantum ad intellectum noſtrum vt ſubiectum, in quo cauſatur complexio: *ibid. ad* 2.

227. Eadem oratio modò poteſt eſſe vera, modò falſa: *lib.* 1. *diſt.* 41. *art.* 2. *quaſt.* 2. *& diſt.* 44. *quaſt. vlt. in corp.*

228. Bonum eſt ſui diffuſiuum: *lib.* 1. *diſtinct.* 42. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in fund.*

229. Creaturæ perfectio eſt, quod poſſit aliud à ſe producere: *lib.* 1. *diſt.* 42. *ibid.*

230. Omnis potentia, cuius opus eſt in aliud, habet dependentiam ab illo: *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Verum eſt de opere, quod indiget ſuſtentante: ſic omnis creatura indiget ſubiecto ſuſtentante actionem, obidque non habet vim creatiuam, cùm non poſſit ſubiectari in nihilo: Vide *num.* 248. *& ſeq.*

231. Impoſſibile aliquid dicitur, primò propter naturæ ordinationem, vt de cœco fieri videntem: ſecundò propter præteritionem, vt te non fuiſſe, ex quo fuiſti: tertiò propter oppoſitionem, vt idem eſſe nigrum, & album: primum eſt impoſſibile ſecundùm naturam: ſecundum ſecundùm tempus, ſiue per accidens: tertium ſecundùm diſciplinam: eſt enim certum, quod oppoſita non ſunt ſimul vera de eodem: *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1.

art. 1. *quaſt.* 3. *in argum.* Hæc omnia tamen patiuntur exceptionem aliquam reſpectu potentiæ Dei: *ibid. in corp. & quaſt.* 4.

232. Omne verum eſt poſſibile: ergo omne, quod poteſt eſſe verum, eſt poſſibile: *lib.* 1. *diſtinct.* 42. *ibid. quaſt.* 4. *ad* 4. Id verum eſt ſecundùm cauſas inferiores, vel ſuperiores, ſcilicet ſecundùm potentiam vel paſſiuam, vel actiuam Diuinam.

233. Contradictoria non dicuntur infinitè diſtantia, cùm habeant aliquid commune in ſubiecto, vt quieſcere, & moueri reſpectu eiuſdem ſubiecti: illa autem dicuntur infinitè diſtantia, quæ non habent aliquid commune: *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. ſic ens, & nihil ſunt infinitè diſtantia.

234. Infinitas venit à materia, finitas à forma: Intellige de infinitate per priuationem completionis, & de potentia paſſiua, non de infinitate, quæ dicit actum purum: *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2.

235. Infinitum eſt, cui nihil poteſt addi: *lib.* 1. *diſtinct.* 43. *ibidem quaſt.* 2.

236. Finitum, & infinitum ſunt paſſiones quantitatis: *lib.* 1. *diſt.* 43. *ibid. quaſt.* 2. Intellige de quantitate vel virtutis, vel molis.

237. Potentia, quæ operatur ex ſe tota, producit, ſi eſt infinita, infinitum terminum: *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 2. Id verum eſt, ſi operatur ſecundùm naturam, non verò ſemper, ſi eſt voluntaria: *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quaſt.* 3.

238. Potentia ſe habet ad opus proportionaliter, vnde tanta potentia poteſt in tantum opus: ergo infinita in infinitum actu: *lib.* 1. *diſtinct.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad* 1. Id verum eſt, ſi intelligatur de opere operante, ſiue actione, non verò de termino actionis, niſi cùm cauſa, & effectus ſe habeant per vniuocationem, & ſint eiuſdem generis: ſic Deus non poteſt facere infinitũ actu creatum. Vide *num.* 199. & 337.

239. Omne continuum eſt diuiſibile in infinitas partes: ſed Deus eſt infinitus, ergo videtur poſſe eas diuidere actu: *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad vltim.* Id verum eſt de diuiſione ſucceſſiua in infinitum, cùm implicet continuum eſſe, & eſſe totaliter diuiſum: Vide *num.* 532. Item verum eſt de diuiſione mathematica, & de partibus ſecundùm materiam, non de phyſica, & de partibus ſecundùm formam, v. g. corporis determinatiua panis, ligni, &c. exigunt enim partem determinatam, ad hoc vt habeant eſſe: *lib.* 4. *diſtinct.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 5. *ad* 2. & *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quaſt.* 2. *ad vltim.* Vide *n.* 532.

240. Voluntas eſt rationalis motus ſenſui præſidens, & appetitui, ſcilicet ad aliquid proſequendum, vel fugiendum: *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 1. *quaſt.* 1.

241. Verum amplectitur totum actũ cognitiuæ: nihil enim ſcitur niſi verum; quia falſum ſcire, non eſt ſcire: non ſic voluntas in ordine ad opus bonum: *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 2.

242. Veritas, & falſitas circa compoſitionem conſiſtunt: *lib.* 1. *diſt.* 46. *art.* 1. *quaſt.* 4. *in corp.*

243. Ab eo, quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa: *ibid. ad* 1. & 4. Vbi nota, quod Ariſtoteles non dicit ſolùm ab eo, quod res eſt tantùm, oratio dicitur vera, ſed addit ab eo, quod res eſt, vel non eſt,

eſt, ideſt ab eo, quod res eſt, eſt oratio vera, quæ ſignificat ipſam eſſe: & ab eo, quod non eſt, eſt vera, quæ ſignificat ipſam non eſſe: & ab eo, quod res eſt, eſt falſa, quæ ſignificat ipſam non eſſe: *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *q.* 3. *in corp.*

244. Omnis cauſa, cuius virtus ſe extendit ad contrarium, voluntariè poteſt velle aliud, quam velit: *lib.* 1. *diſtinct.* 47. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3.

245. Præceptum affirmatiuum obligat ſemper, ſed non ad ſemper, ſed pro loco, & tempore: negatiuum verò ſemper ad ſemper: *lib.* 1. *diſtinct.* 48. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp. & lib.* 4. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *articul.* 2. *quæſt.* 2. *in argum.*

246. Tria ſunt principia rerum naturalium intrinſeca, ſcilicet materia, forma, & priuatio: quartum eſt extrinſecum, ſcilicet efficiens: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.* 3.

247. Multitudo ortum habet ab vnitate, motus ab immutabili, ordo reducitur ad primum, & imperfectum ad perfectum: *lib.* 2. *diſt* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.*

248. Ex nihilo nihil fit: quia omnis actio exigit, in quod agat: *lib.* 2. *diſt.* 1. *ibid. ad vltim.* Id verum eſt, ſi *ly*, *ex*, ſumitur materialiter, vel cauſaliter: non verò ordinaliter: actio enim creata exigit in quid, non increata. Vide *num.* 230.

249. Agere, & facere differunt: illud enim exigit, in quid agat, ſcilicet ſubiectum: facere autem nequaquam: vnde factio eſt creatio ex nihilo: *lib.* 2. *diſt.* 1. *ibid. ad* 4.

250. Agens ſecundùm naturam producit per formas, quæ verè ſunt naturæ: ſic homo hominem: agens per intellectum producit per formas, quæ non ſunt aliquid rei, ſed ideæ in mente: *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

251. Infinito nihil poteſt addi, cùm infinito nihil ſit maius: Item impoſſibile eſt infinita ordinari: ordo enim exigit primum medium, & vltimum: Item impoſſibile eſt infinita pertranſiri: Item & infinita à virtute finita comprehendi: Item & infinita ſimul eſſe: *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fund.*

252. Ante omnem motum, & mutationem eſt motus primi mobilis: quod enim incipit, incipit per motum, vel mutationem: *lib.* 2. *diſt.* 1. *ibid. ad* 1. & 2. Id verùm eſt de motibus naturalibus, non de ſupernaturali mutatione, per quam ipſum mobile proceſſit in eſſe, ſcilicet per creationem, per quam motum mobili concreauit.

253. In tempore, & motu non eſt aſſignare primum, cùm ante tempus, & motum ſit tempus, & motus: *lib.* 2. *diſt.* 1. *ibid. ad* 3. Verum eſt, poſtquam factum eſt, ſed, dum fit, eſt aſſignare primum.

254. Oppoſitorum oppoſitæ ſunt cauſæ: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. Id verum eſt de cauſis intrinſecis, non de extrinſecis, & præcipuè de æquiuocis. Vide *num.* 401.

355. Idem ſimiliter ſe habens, ſemper eſt natum facere idem: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 6. Id verum eſt de agente non ſe ipſo, ſed per actionem diuerſam à ſeipſo: Deus enim agit ſe ipſo, & actione, quæ eſt ipſe Deus: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& ibid. diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 6. *ad* 5. *& lib.* 3. *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. *& ſerm.* 3. Hexaëm. Vide *num.* 378.

256. Id

Digitized by Google

256. In quo eſt ratio finis, ibi eſt ratio boni: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quaeſt.* 2. *in fundam.*

257. In creaturis reſiſtentia, licèt aliquid impediat, confert tamen, & iuuat ad operationem ob appetitum materiæ: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 2. *quaeſt.* 2. *ad* 2.

258. Idem manet ſignificatum in actiuo, & paſſiuo, ſicut recti, & obliqui: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 3. *quaeſt.* 1. *ad* 1. Id verum eſt grammaticaliter, non philoſophicè, quia importat diuerſa genera.

259. Omnis actio eſt in motu, & omnis motus eſt in actione: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quaeſt.* 1. Id verum eſt de productione, in qua res producta ſubjicitur mutationi, non de æterna, & increata perſonarum: *ibid. in corp.*

260. In omni ente creato differt, quod eſt ab ipſo, quo eſt: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *artic.* 3. *quaeſt.* 2. *ad* 2. Id verum eſt non ſecundùm differentiam eſſentialem, ſed formalem: aduertendum tamen, quod aliquando eſt differentia realis.

261. Relatio alia fundatur ſuper proprietatem accidentalem, vt ſimilitudo: alia ſuper dependentiam eſſentialem, vt relatio materiæ ad formam, creaturæ ad creatorem: & alia ſuper originem naturalem, vt producentis ad productum: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quaeſt.* 2. *corp.*

262. Bonitas in creatura alia eſt ex forma dante eſſe: alia ex dante benè eſſe: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *dub.* 2.

263. Mundus ſenſibilis aſſimilatur mundo archetypo: *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *ad* 3. Intellige non de omnimoda aſſimilatione, ſed proportionata.

264. Quantò ſubſtantia producens eſt melior, tantò magis diffuſiua: & quantò ſpiritualior, tantò plurium cognoſcitiua, & quantò ſimplicior, tantò virtuoſior, & quantò prior, eò vniuerſalior: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *in fund.* & *ſerm.* 2. & 3. Hexaëm.

265. Nobilior eſt finis, quàm medium: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *in fund.* & *quaeſt.* 2.

266. Quæ differunt ſpecie, habent diuerſas perfectiones ſpecie: *lib.* 2. *diſt.* 1. *art.* 3. *quaeſt.* 1. & quæ habent eandem perfectionem ſpecie ſecundùm eſſentiam, ſunt vnum ſpecie: *ibid. ad* 1.

267. Quæ ſunt ſimilia ſpecie, vel ſimul producuntur, vel vnum producitur ex altero: Verum eſt de iis, quæ habent eſſe per propagationem: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *ibid.* Vide *n.* 502.

268. Omnis differentia prior eſt per naturam, quàm id, cuius eſt differentia, propriaque ipſi: & debet accipi penes optimum in re: *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quaeſt.* 2.

269. Differentiæ vt plurimùm nobis innoteſcunt à poſteriori, & per proprietates: *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *ibid. ad vlt.*

270. Præpoſitio (ex) importat ordinem, (in) continentiam, & (cum) ſimultatem, in his propoſitionibus aliquid factum eſt ex tempore, in tempore, & cum tempore: *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *dub.* 2.

271. Omne, quod habet eſſe limitatum actu, habet menſuram, per quam poteſt cognoſci eius limitatio, taleque eſt omne creatum: *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quaeſt.* 1. *in fund.*

272. Menſura durationis reſpicit modum durandi: *lib.* 2. *diſt.* 2. *ibid.*

273. Quatuor ſunt coæua, & primò creata, ſcilicet natura Angelica, materia prima, cœlum empyreum, &

tempus : *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Intellige de tempore largè ſumpto pro omni durationis menſura.

274. Vnitas accidentalis venit ab vnitate ſubiecti : *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *in fund.* Id verum eſt de ſubiecto, quod eſt cauſa ſimul, & ſubiectum, non verò de deferente tantùm, vt duo lumina in eodem aëre, & duæ ſpecies in eodem oculo : *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *In corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 13. *quaſt. vlt. in fine.*

275. Æuum eſt menſura rei perfectè, obidque Angelorum : *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. eſt ſucceſſiuum ſecundùm prius, & poſterius : *ibid. quaſt.* 3.

276. In eo, quod habet totum eſſe ſimul, idem eſt fuiſſe, eſſe, & factum eſſe : *lib.* 2. *diſtinct.* 2. *ibid. quaſt.* 3. *in fund.* Id eſt impoſſibile in creaturis.

277. Prius aliud dicitur æternitate: aliud tẽpore & aliud electione: aliud origine: *lib.* 2. *diſt.* 2. *p.* 1. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 1.

278. Loci ad locatum eſt mutua indigentia, & inclinatio: *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt, vbi locatum locatur propter defectum ſui : non verò de locato ſolùm propter ordinem vniuerſi, vt eſt Angelus.

279. Locus ad locatum habet ordinem: Primò in ratione continentis : Secundò in ratione menſurantis : Tertiò in ratione conſeruantis, continet enim locus vt vas, menſurat vt quantitas, conſeruat vt natura : ſecundùm has tres conditiones ſunt in loco res corporales corruptibiles : ſecundùm duas primas ſunt corpora incorruptibilia : ſecundùm primam ſunt ſubſtantiæ ſpirituales: *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.*

280. Cuicumque ineſt mutatio, ineſt principium mutabilitatis, ſcilicet materia : Item omnis diſtinctio ſecundùm numerum venit à principio intrinſeco, & ſubſtantiali, ſcilicet à materia : *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in fund.* Item, quod verè definitur, habet multiplicitatem naturarum.

281. In quolibet genere eſt reperire vnum primum, quo menſurantur omnia illius generis : *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *in fund.* & *lib.* 2. *diſtinct.* 34. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad vlt.* Id verum eſt, quando menſurantur res ſecundùm eius participationem.

282. Quando aliqua communis paſſio ineſt aliquibus ſubiectis, ineſt eis ſecundùm aliquid commune: *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *ibid.* & *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in arg.*

283. Corporalium, & ſpiritualium non eſt materia vna: *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *in corp.* Id verum eſt de materia, provt ſubeſt contrariis.

284. Quæcumque communicant in materia, ſunt ad inuicem transmutabilia : *lib.* 2. *diſtinct.* 3. *ibid. ad* 2. Id verum eſt de communicatione in materia ſubiecta contrariis qualitatibus, non de materia ſecundùm ſe : Vide *num.* 321. & 382.

285. Omne vnum eſt vel genere, vel ſpecie, vel numero : *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 3.

286. Vnum numero reſpicit indiuiduum, ſeu indiuiduatum : *l.* 2. *d.* 3. *ib. q.* 3. & 5. Id verum eſt de numero accidẽtali, quod conſequitur eſſe actuale, & completum, non de eo, quod reſpicit eſſentiam incompletam : Sic materia in omnibus materiatis ſecundùm ſe eſt vna numero vnitate tamen imperfecta ita, quod compatitur ſecum etiam multitudinem.

287. Fru

Digitized by Google

287. Fruſtrà eſt illa potentia, quæ non reducitur ad actum: *lib.1.diſt.43. art.1. quæſt.1. ad 3. & lib.4.diſtinct.19. art. 2. quæſt. 2. ad* 4. Id verum ex de illa potentia, quæ per actum completur: Item de potentia, cui eſt debitus actus pro loco, & tempore: Item ſufficit, vt exeat in aliquem actum, licèt non in omnes, vel quod poſſit exire: *lib. 3. diſtinct. 1. art. 2. quæſt. 2. ad* 2.

288. Si vnum oppoſitorum dicitur multipliciter, & reliquum, & è contra ſi vnum oppoſitorum non dicitur multipliciter, nec reliquum: *lib. 1. diſtinct. 45. art. 3. quæſt. 2. in arg. & lib. 2. diſt. 27. art. 1. quæſt. 1. ad 3. & lib. 2. diſt. 42. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & lib. 3. diſt. 34. part. 2. art. 1. quæſt.* 1. *ad* 1. Verum eſt in æquiuocis, non verò in vniuocis: rationale enim diuiditur in multas ſpecies, non rationale: verificatur etiam ſecundùm rationem formalem oppoſitionis, non ſecundùm alias. Vide *num.* 298. & 495. & 222.

289. Nihil idem ſecundùm idem agit, & patitur: *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 1. in fund. & lib. 4. diſt. 50. part. 2. art. 1. quæſt. 1. in corp. & lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad* 4. Id verificatur de actione, & paſſione phyſica, non de ſpirituali voluntaria, qua voluntas ſe mouet liberè. Vide *num.* 297. & 366. & 567. & 317.

290. Indiuiduum eſt, cuius proprietates in vnum collectæ non poſſunt in alio repetiri: *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 3. & lib. 3. diſt. 6. art. 1. quæſt. 1. in fund.* Id verum eſt de qualitatibus ſubſtantialibus, non accidentalibus puris.

291. Senſus eſt ſingularium, intellectus vniuerſalium: *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad* 5. Intellige de differentia ſine præciſione, ſcilicet intellectus eſt vniuerſalium, & etiam ſingularium, ſenſus eſt ſingularium. Vide *num.* 22. & 219. & 56.

292. Vnitas conſequens ad coniunctionem principiorum ſubſtantialium eſt principium indiuiduationis, ad quam conſequitur vnitas accidentalis numerica, quæ eſt principium diuerſitatis: *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 2. quæſt. 2. ad* 6.

293. Species eſt totum eſſe indiuiduorum: *lib. 2. diſtinct. 3. part. 1. art. 2. quæſt. 3. fund.* Intellige quoad eſſe ſubſtantiale: nam indiuiduatio ad ipſum conſequitur: *lib. 3. diſt. 2. artic. 2. quæſt. 2. ad* 3.

294. Quæ ſunt eſſentialiter, & præſentialiter in potentia cognoſcente, cognoſcuntur per ſui præſentiam, & eſſentiam: ſic anima cognoſcit ſe ipſam, & habitus ſuos innatos: *lib. 2. diſt. 3. part. 2. articul. 2. quæſt. 2. ad* 3. Id verum eſt de rebus, quæ ſunt præſentes vt obiectum immutans, & mouens. Vide *num.* 4.

295. Quicquid cognoſcitur, id eſt vel per ſui eſſentiam, vel per ſpeciem, vel per effectus: *lib. 2. diſt. 3. part. 2. art. 2. quæſt. 2. ad* 4. Vide *num.* 207.

296. Cognitio rerum in proprio genere eſt veſpertina: rerum in verbo dicitur matutina in Beatis: *lib. 2. diſt. 4. artic. 3. quæſt.* 1. & 2.

297. Nihil idem ſecundùm idem poteſt oppoſitas differentias participare: *lib. 2. diſt. 7. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad* 3. Verum eſt, ſi ſunt differentiæ eſſentialiter diuerſificantes ſuppoſita: & *lib. 2. diſt. 24. art. 2. quæſt. 2. ad vlt. & lib. 2. diſt. 39. art. 2. q. 3. ad.* 5. Item id verum eſt ſecundùm eandem rationem formalem: Vide *num.* 289. & 366.

Digitized by Google

298. Oppoſita nata ſunt fieri circa idem: Item multiplicato vno oppoſito multiplicatur & alterum: *lib.* 2. *diſtinct.* 7. *part.* 2. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 5. *in arg. & lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 2. *diſt.* 41. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund. & lib.* 1. *diſtinct.* 17. *part.* 2. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 5. Id verum eſt, niſi alterum extremorum inſit per naturam: ſic charitas per naturam poteſt augeri, non verò minui: Item id verum eſt reſpectu ſubiecti, quod eſt ſubſtantia, ſumpti ſecundùm idem numero, non verò reſpectu actionis, ſeu accidentis, niſi ſecundùm identitatem ſpecificam: eadem enim actio non poteſt eſſe bona, & mala. Item ſi oppoſitum eſt cauſa oppoſiti, & propoſitum propoſiti: *lib.* 2. *diſt.* 11. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 4. *& lib.* 3. *diſtinct.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 3. *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *& diſt.* 30. *articul.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 4. *lib.* 2. *diſt.* 33. *quæſt.* 2. *ad* 3. *lib.* 4. *diſtinct.* 4. *part.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 4. *diſtinct.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. Vide *num.* 288. *&* 495. *&* 222.

299. In priuatiuè oppoſitis tenet conſequentia: *lib.* 4. *diſt.* 22. *art.* 3. *part.* 1. *ad* 3. Id verum eſt non ſecundùm idem, ſed è contrario, verbi gratiâ hoc eſt primum in componendo: ergo vltimum in reſoluendo.

300. Omne, quod corrumpitur, id eſt, vel quia habet contrarium, vel quia eſt in aliquo habente contrarium, vel quia eſt ex contrariis: *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fund.*

301. Virtus ſenſitiua de ſe non ſeneſcit, ſed ſolùm ratione organi: vndè ſi ſenex reciperet oculum pueri, videret ſicut puer: *lib.* 2. *diſt.* 7. *ibid. in arg.*

302. Principia rerum ſunt incorruptibilia: *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 3. Id verum eſt in vniuerſali & ſecundùm eſſentiam, non in particulari ſecundùm exiſtentiam.

303. Omnis actio ſcilicet ſubſtantialis terminatur ad hoc aliquid: *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 2. Ideſt terminatur ad compoſitum, non præciſè ad formam.

304. Corruptio vnius eſt generatio alterius: *lib.* 2. *diſtinct.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in arg.*

305. Ordo vniuerſi eſt, quod ſuperiora influant in inferiora: *lib.* 2. *diſt.* 7. *ibid. q.* 2. *ad* 3. Id verum eſt ſumendo influentiam ſecundùm proportionem vnius ad alterum, & naturæ ſuſcipientis: ſubiectum enim incapax non ſuſcipit influentiam.

306. Quod ſubiacet potentiæ inferiori, ſubiacet potentiæ ſuperiori: *lib.* 2. *diſt.* 7 *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. Id verum eſt, ſi inferior habet ſubordinationem ſecundùm naturam ad vtrumque; vnde homo eſt potentior aſino, & tamen non poteſt generare aſinum, vt aſinus. Vide *n.* 309.

307. Omne viſibile ſenſu corporeo eſt mutabile: *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 3. Id verum eſt, quia nihil poteſt videri, niſi ſit quantitate extenſum, obidque compoſitum, & reſolubile, & mutabile: ſolum enim omninò ſimplex eſt immutabile: Vide *n.* 527.

308. Quantò ſubſtantia eſt nobilior, tantò eſt in potentiis multiplicior: *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 1 *ad* 4. Id verum eſt de illis potentiis, quæ ſimpliciter atteſtantur perfectioni, non de illis, quæ ſunt coniunctæ cum imperfectione, vnde Angelus eſt nobilior homine, & tamen non poteſt generare.

309. Quod

309. Quòd poteſt in maius, poteſt etiam in minus: *lib.* 2. *diſt.* 8. *ibid. ad* 5. *& lib.* 2. *diſtinct.* 21. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 5. Id verum eſt, ſi ſunt ſimul ſubordinata: & *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 1. *diſt.* 41. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. *& lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 3. Vel ſi maius includat minus, vt ferre duos modios includit vnum: *lib.* 4. *diſt.* 25. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. Vide *num.* 306.

310. Idem eſt principium ſenſus, & motus: *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 1. Verum eſt in animalibus, in quibus cor eſt vtriuſque principium, non de agente extrinſeco, quod alicui vnitur tantùm vt motor, non vt forma.

311. Anima vnitur corpori vt motor, & vt perfectio, ſeu forma: *lib.* 2. *diſtinct.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

312. Impartibile applicatum impartibili ſecundùm totum ei applicatur: *lib.* 2. *diſt.* 8 *ibid. q.* 2. *ad* 2. Verum eſt de indiuiſibili ſecundùm ſitum, ſeu corporeo, non de ſpirituali ſecundùm virtutem, hoc enim habet extenſionem: vnde Angelus indiuiſibilis ſecundùm magis, & minus ſe applicat pro libito rebus.

313. Senſus non errat circa proprium obiectum: *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 1. Id verum eſt de ſenſu particulari, & ſalua diſpoſitione organi, medij, & obiecti: non verò de impedito, & de ſenſu communi.

314. Notior eſt operatio, quàm potentia, & potentia, quàm ſubſtantia: *lib.* 2. *diſtinct.* 6. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 6. *ad* 4. Id verum eſt de operatione extrinſeca, & de naturali, non de voluntaria.

315. Magis, & minus non variat ſpeciem: *lib.* 2. *diſtinct.* 9. *artic.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad vlt. & lib.* 3. *diſt.* 26. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſtinct.* 30. *articul.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 9. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad* 4. Id verum eſt in genere naturæ, non moris: ſic amor ſupra Deum eſt peccatum mortale: infra Deum eſt veniale. Vide *in cit. Loc.* alias limitationes.

316. Denominatio fit à nobiliori: *lib.* 2. *diſtinct.* 9. *artic.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 2. Intellige, quod denominatio fiat à nobiliori, & tribuatur etiam digniori: vel ſi ad oppoſitum non adſit alia congruentior cauſa: *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 1. *& lib.* 4. *diſtinct.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. *& lib.* 1. *diſt.* 14. *art.* 1. *q.* 1. *ad arg.* Vide *num.* 82.

317. Si oppoſitum eſt cauſa oppoſiti, & propoſitum propoſiti: *lib.* 2. *diſt.* 1. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 3. Vide *num.* 288. *&* 298.

318. Prius poteſt eſſe ſine poſteriori: *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt, ſi prius non dependet à poſteriori, vel ad illud non habeat neceſſariam ordinationem: vel quando id, quod eſt prius ſecundùm vnam formalitatem, non eſt poſterius ſecundùm alteram.

319. Nihil eſt in genere, quod non ſit in aliqua ſpecie: *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 5. Intellige de eo, quod eſt in genere ens completum: Item id intelligendum eſt de habentibus aliquid commune: *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1.

320. Extenſio conſequitur materiam: *lib.* 2. *diſtinct.* 1. 2 *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fund.* Ideſt materiam vt exiſtentem, non ſecundùm ſuam eſſentiam puram.

321. Corruptibilium, & incorruptibilium non eſt materia vna: *lib.* 2. *diſt.* 12.

*diſt.*12. *art.*2.*q.*1.*ad* 1. Id intellige de materia ſubiecta formæ. Vide *n.*382. *&* 284.

322. Quæ habent eandem materiam, ſunt adinuicem tranſmutabilia: *lib.* 2. *diſt.* 12. *ibid. ad* 2. Intellige de materia ſubiecta qualitatibus contrariis: Vnde Angelus,& homo, vel corpus non ſunt adinuicem tranſmutabilia. Vide *n.*284.

323. Grauitas, & leuitas ſunt proprietates formarum elementarium: *lib.*2.*diſt.*12.*art*2. *queſt.*3.*ad* 4.

324. Forma eſt principium agendi: *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 2. *quaſt.*1. *in fund.* Vide *num.* 567.

325. Prior eſt generatio ſubſtantiæ, quàm accidentis: *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.*2. *queſt.* 2. *in fund.* Et illa eſt nobilior accidente, ideſt prior prioritate naturæ.

326. Nullum accidens eſt cauſa ſubſtantiæ: Item nec per ſeipſum actiuum,cùm non ſit per ſe exiſtens: Item accidens non confert ad differentias ſpecificas ſubſtantiæ: *lib.* 2. *diſt.*13. *art.* 2. *queſt.*2. *in fund.*

327. Nihil eſt de conſtitutione accidentis, niſi accidens, & nihil, niſi accidens eſt per ſe. obiectum viſus: omne enim obiectum ſenſus eſt de tertia ſpecie qualitatis: *ibid.*.*q.* 2. *ad arg.* Vide *n.*527.

328. Lux eſt de compoſitione coloris: *lib.*2. *diſtinct.*13. *ibid. quaſt.*2. *ad* 1. Intellige id in genere effectiuo, non vt principium intrinſecum. Vide *num.* 20.

329. Omne, quod habet trinam dimenſionem, eſt corpus: *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *artic.* 3. *queſt.* 1. *ad* 4. Intellige de eo, quod ipſam habet de ſe, non ratione eius, in quo eſt,vt eſt lumen.

330. Impoſſibile eſt duo corpora eſſe impermixta; & non ſeſe augmentanria ſimul: *lib.* 2. *diſt.*13. *ibid. fund.* 6. Verum eſt naturaliter; nam poteſt dari penetratio ſupernaturalis ſine tali augmento.

331. Accidens eſt, quod aduenit enti iam completo, & quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, & recipit magis, & minus: *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 3. *quaſt.* 2. *&* *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *queſt.* 3. Vide *num.* 53.

332. Impoſſibile eſt duo accidentia eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto, quia accidens numeratur ex ſubiecto: Item nullum accidens tranſit de ſubiecto in ſubiectum: *lib.* 2. *diſtinct.* 13. *art.* 3. *queſt.*2. Id eſt verum de accidente, quod aliud pro cauſa, & aliud pro ſubiecto tantùm deferente, vt lux in aëre, & ſpecies intentionalis. Vide *num.* 375. *&* 428. *&* 509.

333. Ordo partium in microcoſmo ideſt mundo maiori correſpondet ordini partium in microcoſmo ideſt mũdo minori: Vnde in homine eſt correſpondens ſoli, quod eſt calidæ, & igneæ naturæ: & ſuprà eſt cerebrum reſpondens cælo aqueo, quod eſt frigidæ naturæ: *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.*1. *queſt.*1. *in fund.*

334. Natura ſemper, quod eſt melius, deſiderat: *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *ibid. quaſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 2. *diſt.* 20. *art.* 1. *queſt.* 6. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 38. *art.*1. *quaſt.*2. *in fund.* Intellige, quod eſt melius non ſimpliciter, ſed ſecundùm ordinem.

335. Simpliciſſimo, perfectiſſimo, & maximè contentiuo corpori debetur figura perfectiſſima, quæ eſt circularis: *lib.* 2. *diſtinct.* 14. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. tale eſt Empyreum.

336. Dextrum, & ſiniſtrum ſunt termini

termini latitudinis : ſurſum, & deorſum longitudinis : ante,& retro profunditatis : *lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. art. 2. quaſt. 2. in fund.*

337. Si tanta virtus mouet in tanto tempore, & maior in minori, & maxima in minimo, & infinita in nunc : *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 3. quaſt. 1. in fund.* Vide *n.* 199. *&* 238.

338. Natura eſt principium motus, & quietis in eo, in quo eſt : *lib. 2. diſtinct. 14. part. 1. art. 3. q. 2. ad* 1. Intellige, quod ſi eſt ſermo de principio actiuo, non ſemper motum eſſe à natura vt à tota cauſa : ſufficit enim, vt virtus intrinſeca cooperetur motori extrinſeco. Item intellige de principio actiuo,& paſſiuo, ſcilicet materia,& forma : *ibid. & quaſt. 2. in fund.* 1.

339. Omne, quod mouetur, ab alio mouetur : *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 3. quaſt. 1. ad* 1. 3. *&* 4. *& quaſt. 2. in arg.* Hinc fundamentum, quod omnis motus reſoluitur in vnum principium mouens immobile : *lib. 1. diſt. 8. part. 1. artic. 2. quaſt. 1. in corp. & lib. 3. diſt. 27. articul. 1. quaſt. 2. in arg.* Vide *num.* 18. *&* 63. *&* 197. *&* 340.

340. Omnis motor ſufficiens diſtat à mobili: hinc nulla forma extenſa,& corporea eſt talis : *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 3. quaſt. 2. in fund.*

341. Omne, quod mouetur à propria forma ad locum aliquem, mouetur ob indigentiam propriam, nec quieſcit exiſtente ipſa in tali diſpoſitione, niſi violenter : *lib. 2. diſt. 14. part. 1. artic. 3. quaſt. 2. in fund.* Vide *num.* 196.

343 Grauia, & leuia mouentur tum virtute propriæ qualitatis,& formæ, tum virtute extrinſeca loci attrahentis, & expellentis, & influentiæ cæleſtis : *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 3. quaſt. 2. ad 2. & lib. 2. diſt. 25. part. 1. art. 1. quaſt. 2. arg. 4. ad oppoſ.*

343. Numerus eſt ex diuiſione continui : *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 1. quaſt. 1. ad* 1. Id verum eſt de corporibus in genere entium, non verò in genere mobilium : ſic cæli ſunt continui, & tamen habent motus diuerſos. Vide *n.* 15. *&* 136.

344. Sol, & Luna ſunt nomina non ſolùm indiuidui, ſed & ſpeciei : *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quaſt. 1.*

345. Nihil dat, quod non habet : *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quaſt. 2. ad* 3. *& lib. 1 diſt. 8. part. 1. art. 2. quaſt. 1. ad* 1. Id verum eſt de eo,quod non habet vel formaliter, vel cauſaliter, vel exemplariter.

346. Actus actiuorum ſunt in patiente prædiſpoſito : *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quaſt. 2. ad* 5. quia quicquid recipitur, per modum recipientis recipitur. Vide. *n.* 189.

347. Solus intellectus intrat ab extrinſeco, ideſt creatur : aliæ formæ ab intrinſeco, ideſt educuntur de potentia ſubiecti : *lib. 2. diſtinct. 15 art. 1. q. 1. in fund. & lib. 2. diſt. 31. art. 1. q. 1. ad* 2. Per intellectum intelligitur ſubſtantia, ſcilicet anima rationalis cum ſuis potentiis.

348. Senſus eſt operatio animæ in corpore ſecundùm conformitatem organi ad obiectum: *lib. 2. diſt. 15. art. 1. quaſt. 2. in arg.*

349. Ex iiſdem conſtamus, ex quibus nutrimur : *lib. 2. diſt. 15. art. 1. quaſt. 3. in fund.* quia autem magis nutrimur ex terra, & aqua, ideò iſta duo elementa quoad molem prædominantur in animatis: *& lib. 4. diſt. 12. part. 1. artic. 2. quaſt. 1. ad* 1. Vide *num.* 94.

350. Vita eſt maximè per calidum,

& humidum: *lib.2.diſt.15.ibid.& 17. art. 2. quaſt. 3.*

351. Homo eſt quodammodò finis, & omnium rerum complementum: *lib.2. diſt.15. art.2. quaſt. 1. in fund.*

352. Somnus, & ſopor eſt quies animalium virtutum cum intenſione naturalium: *lib.2.d.18.art.1.q.1. in arg.* Id verum eſt, quia anima, cùm circa actum vnius virtutis intendit, dum ab vna operatione ceſſat, in altera vigoratur. Vide *n.391.*

353. Semen habet rationem totius in ſe, & partis eius rei, quæ ex ipſo producitur: *lib. 2. diſt.18. art.1. quaſt. 2. in fund.*

354. Vniuerſale aut eſt nihil, aut quid poſterius: *lib. 2. diſt. 18. art.1. quaſt. 3. in fund.* Id verum eſt de vniuerſali Logico, quod eſt poſterius operatione intellectus. Vide *n.112.*

355. Cum dico cælum, dico formam, cùm dico hoc cælum, dico materiam: *lib.2. diſt.18. art.1.quaſt.3. in corp. & lib. 2. diſt. 3. part.1. art. 2. quaſt.3. ad 2.*

356. Ab eodem eſt eſſe, & eſſe vnum, & diſtinctum: *lib. 2. diſt. 18. art. 2.quaſt. 1. in fund.*

357. In intellectione requiritur, vt ex intelligente, & intellecto fiat vnum: *lib.2. diſtinct.18.art.2. quaſt.1. ad. 5.* Id verum eſt mediante ſpecie. Vide ſuprà *n. 19.*

358. Contrarietas eſt cauſa pugnæ, & pugna in compoſito eſt cauſa diſſolutionis: *lib. 2.diſt.19.artic.2. quaſt. 1.* Id verum eſt, quando tamen contraria non ſunt redacta in concordiam, vt eſſet in ſtatu innocentiæ, eritque in Patria.

359. Semen eſt ſuperfluitas nutrimenti tertiæ digeſtionis: *lib. 2. diſt. 20. artic. 1. quaſt. 2. in arg. & lib. 2. diſtinct. 30. artic. 3. quaſt. 1 in arg.*

360. Fœmina eſt mas occaſionatus: *lib.2. diſtinct.20. art. 1. quaſt. 6. ad 1. & lib.3. diſt.12. art.3. quaſt. 1.in fund. 1.* Natura enim non intentione vniuerſali, ſed particulari intendit ſemper id, quod eſt perfectum: *lib. 2. diſt. 38. art. 1.quaſt. 2. in fund.* id eſt melius in ordine: *ibid. diſtinct. 20. ad 2.* attamen & ipſa ſpectat ad perfectionem ſpeciei: & *lib.4.diſtinct.44. part.1. dub. 2.*

361. Intellectus ſpeculatiuus extenſione fit practicus: *lib. 2. diſt.24. part. 1. art.2. quaſt. 1. ad 2. & diſt.39. art.1. quaſt.2. in corp.* ideſt extendendo ſe ad actus voluntatis.

362. Relatiuè oppoſita non poſſunt eſſe circa idem, & ſecundùm idem: *lib.2. diſtinct. 24. ibid. quaſt.2. ad 3.*

363. Potentiæ, quæ habent idem obiectum, ſub eadem ratione non ſunt diuerſæ: *ibid. quaſt. 3.*

364. Cauſa materialis numquam incidit in idem cum aliis cauſis: *ibid. quaſt.4. in fund.* Vide *n.115.*

365. Potentiæ prima diuiſio eſt per actiuam, & paſſiuam: *lib.2.diſt. 24. ibid. & lib.4. diſtinct. 50.part.2. art.1. quaſt. 1.*

366. Impoſſibile eſt idem ſecundùm idem eſſe ſimul in actu, & in potentia: *ibid.* Vide *num.289.& 297. & 317. & 566.*

367. In perpetuis non differt eſſe, & poſſe eſſe: *lib. 2. diſt.24. ibid. ad 1.* Id verum eſt de eſſe ſubſtantiali, & de differentia non ſecundùm naturam, ſed ſecundùm tempus, quia in eis materia tempore non præcedit actum.

368. Intellectus aliquando dicitur potentia: aliquando habitus: aliquando

Digitized by Google

quando actus : *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.*1. *artic.*1. *quæſt.* 4. *in corp.*

369. Potentia illa eſt libera, cuius eſt eligere bonum, & fugere malum, ſcilicet bonum, vel vtile, & delectabile, vel honeſtum : Item eſt libera illa potentia, quæ poteſt in oppoſita, & poteſt ſe reprimere ob dominium ſui actus : *lib.*2.*diſt.*25.*part.*1. *art.* 1. *quæſt.* 1.

370. Arbitrium liberum eſt facultas rationis, & voluntatis : *lib.* 2. *diſt.*25.*ibid.quæſt.*1.2.3.*&* 4.*& part.*2. *per tot.*

371. Potentiæ animæ rationalis æquè diuiduntur per cognitiuas, & affectiuas : *ibid. quæſt.* 2. *in fund.*1.

372. Nomen imponitur rei à proprietate eſſentiali, & inſeparabili : *lib.* 2. *diſt.*25. *part.*2.*dub.*3.

373. Nullum accidens eſt nobilius ſubſtantia : *lib.*2.*diſt.*26.*art.*1.*quæſt.*3. *ad* 1. Id verum eſt quantum ad eſſe eſſentiale, & ſubſtantiale, non quantum ad eſſe ſuperadditum : ſic gratia ſuperaddit aliquod nobile eſſe. Vide *num.* 87.

374. Vbi vnum eſt propter alterum, ibi vnum tantùm : *lib.*2.*diſt.*26. *art.*1. *quæſt.* 3. *ad* 2.*& diſt.*40. *art.*2. *quæſt.*1. *ad* 3.*& diſt.*42.*art.*1.*quæſt.*1. *in fund.* 1. *& lib.*3. *diſt.*9. *dub.*3. *& diſt.*21. *art.*1. *quæſt.* 3. *ad* 3. *& diſtinct.* 37. *art.* 2. *quæſt.*2. *ad* 4. *& lib.*4.*diſtinct.* 9. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& lib.*4. *diſt.*28. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 3. Id verum eſt, quando id, propter quod alterum participat aliquam proprietatem, eſt tota ratio talis participationis, ſic gratia eſt propter gratificationem animæ, hinc ambæ conſtituunt vnicam rationem: ratio eſt, quia ambo habent vnicam rationem formalem : Aduerte tamen, quod non eſt idem vnum propter alterum, & vnum per alterum : Ly enim *(propter)* dicit cauſam formalem : Ly *(per)* dicit cauſam inſtrumentalem, quæ addit aliam cauſalitatem cauſæ principali : *ibid.& lib.*4. *diſt.*28.*art.*1. *quæſt.*4.*ad* 3. Vide *n.* 432.

375. Accidens numeratur per ſuum proprium ſubiectum : *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.*1. *q.*5. *ad* 3.*& lib.* 4. *diſt.*6. *part.*1. *articul.* 1. *quæſt.*3. *ad* 4. Id verum eſt, quando ſubiecta vt talia ſunt diuerſa, non verò quando ſubiiciuntur vt vnum, vt ternarius in tribus ſubiectis eſt in ratione vnius : Vide aliam limitationem. *num.* 332.

376. Quod eſt principium vitæ perfectæ, eſt etiam in eo principium motus, quod viuificat : *lib.*2. *diſt.*26. *art.*1. *quæſt.*6.*in fund.*

377. Omnis motor ſufficiens eſt hoc aliquid, ideſt ſubſtantia completa diſtans à mobili : *lib.* 2. *diſtinct.*26. *art.* 1. *quæſt.* 6. *ad* 2. Verum eſt de eo motu, in quo moueri eſt verè pati, & de eo motore, qui eſt tota cauſa efficiens, & ſufficiens motus. Vide *n.*63. *&* 180.*&* 197.

378. Idem manens idem ſemper eſt natum facere idem : *lib.* 2. *diſt.*26. *art.* 1. *quæſt.* 6. *ad* 5. Id verum eſt in creaturis, non in Deo : Verum eſt etiam de eo, quod naturaliter inclinat tum ratione ſui, tum ratione adiecti, & obiecti : nam ſecundùm diuerſitatem obiectorum fit diuerſificatio actuum, ſic ſol alio modo illuminat cryſtallum, alio lapidem : *lib.* 3. *diſtinct.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& Serm.* 3. *Hexaëm.* Vide *n.*255.

379. Diuiſio adæquata eſt per oppoſita : *lib.* 2. *diſt.* 27. *art.*1. *quæſt.*1. *in fund.*

380. Quorum definitiones ſunt eædem, ipſa ſunt eadem : *lib.*2.*diſt.*27. *art.*1. *q.*2. *ad* 2. Verum eſt, ſi competunt ipſis eodem modo.

Digitized by Google

381. Quotieſcunque aliqua habent diuerſas differentias diuidentes: vel vnum remanet, reliquo recedente, vel vnum remanet indiuiſum, aliud diuiditur, & multiplicatur, illa non ſunt omninò idem: *lib.2. diſtinct. 27. art. 1. quæſt.2. in arg.*

382. Corruptibile, & incorruptibile differunt per eſſentiam: *lib. 2. diſt.27. art.1. quæſt. 3. ad* 4. Id verum eſt, quando vtrumque venit ex natura principiorum componentium: non verò quando ab extrinſeco prouenit: Sic gratia eſt corruptibilis: gloria nequaquam ratione ſtatus. Vide *n.*321.

383. Omnis potentia naturalis naturaliter appetit ſuam perfectionem, qua indiget, & poteſt compleri: *lib. 2. diſtinct. 27. artic.2. quæſt.*1. *ad 3.* Id verum eſt de perfectione, quæ naturaliter poteſt haberi, non de illa, quæ ſupernaturaliter tantùm, niſi in generali.

384. Perfectum eſt id, quod peruenit ad proprium finem: *lib 2. diſt.29. art.1. quæſt. 2. ad* 2.

385. Natura non deficit in neceſſariis, nec nihil facit fruſtrà: *lib.2. diſt..27. art.1. quæſt.2. ad 5.* Id verum eſt quoad naturalia, & quoad eſſe ſubſtantiale, quod cauſatur ex principiis naturæ, non quoad ſupernaturalia.

386. Ars, & virtus eſt circa difficilia: *lib.2. diſt. 29. artic. 3. quæſt.2. in fund.*

387. Omne augmentum vel fit per additionem, vel per rarefactionem: *lib.2. diſt.30. art.3. quæſt. 1.*

388. Caro corporis alia eſt ſecundùm ſpeciem: alia ſecundùm materiam: prima eſt, quæ habet vim in ſe conuertendi alimentum in propriam carnem: ſecunda eſt, quæ non habet hanc vim: *lib.2.d.30. art.3.q.2.* Sic etiam vinum ſecundùm ſpeciem habet vim conuertendi in ſe aquam, quod tamen ſuperadditum dicitur vinum ſecundùm materiam: *lib.* 4. *diſt.44.part.1. art.2.q.1.*

389. Senſitiuum eſt in intellectiuo, ſicut tetragonus in pentagono: *lib.2. diſt.31. art.1.quæſt. 1. in fund.*

390. Embrio priùs eſt animal, quàm homo, quia priùs nutritur, & ſentitur, quàm perficiatur anima rationali: *lib.2.diſt.31.art.1.q.1.ad* 4. Id abſolutè non eſt verum: ſed embrio dicitur priùs ſenſibilis, quàm rationalis ſenſibilitate proueniente à virtute immiſſa à generante, & exiſtente in ſemine, non ab anima nati.

391. Cum intenditur operatio ſenſus, minuitur operatio intellectus, & è conuerſo, quod eſt ſignum identitatis potentiarum cum anima: *lib. 2. diſt.31. ibid. in fund.* Vide *n.*352.

392. Potentia generatiua eſt animæ vegetabilis: *lib.2. diſt. 31. art.1. quæſt.2. ad* 2.

393. Omne agens præſtantius eſt patiente: *lib.2. diſt. 31. art 2. quæſt.1. ad* 2. Id verum eſt in ratione agentis per influentiam: Item quando agens differt eſſentialiter à patiente: *lib. 3. diſtinct.33. art.1.quæſt.5. ad 3. & lib.4. diſtinct. 44. part.1. art.3. quæſt. 2. ad arg. & lib.3. diſtinct.16. art. 1. quæſt.1. ad* 4. Vide *n.97.*

394. Neceſſe eſt agens, & patiens in materia communicare: *lib.2.diſt.31. ibid. ad* 3. Id verum eſt de actione, qua contrarium agit in contrarium.

395. In habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus: *lib. 2. diſt.33. artic.1. quæſt.1.ad 3.* Verum eſt, quando vtrobique æqualiter ſaluatur ratio principij agentis: Item verum eſt de habentibus diſpoſitionem debitam, non verò in ipſa carentibus, vt os ſimilius

ſimilius eſt oſſi, & tamen facilius in ipſum conuertitur humor: *lib.* 4. *diſt.* 20. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 4. *ad* 1.

396. Proprietas quò magis appropinquat ſuæ cauſæ, eo intenſior, & fortior eſt, & quò magis elongatur, eò eſt debilior: *lib.* 2. *diſt.* 33. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 5. Id verum eſt de proprietate, quæ dicit naturam, & quæ habet identitatem, & continuationem cum ſua origine, vt eſt in virtute mouente, & in luminis effuſione à Sole: non verò de diſcontinuata, vt eſt candela ab alia accenſa, ita enim illuminat approximata, vel alongata, &c.

397. Mulier menſtruata per viſum maculat ſpeculum nouum, non vetus: *lib.* 2. *diſt.* 33. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.*

398. Illa, quorum potentia eſt in termino, non habent recipere magis, vel minus: *lib.* 2. *diſt.* 33. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 35. *dub.* 1, & *diſt.* 34. *artic.* 2. *quaſt.* 3. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſtinct.* 42. *art.* 3. *quaſt.* 1. *ad vltim.* & *lib.* 3. *diſtinct.* 34. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 1. Id verum eſt in poſitione, ſed magis in pura priuatione, vt cæcus, & nudus: *lib.* 4. *diſt* 18. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 4. *ad vlt.*

399. Quando aliquid deſideratur, & illo quis priuatur, neceſſe eſt illum triſtari, & dolere: *lib.* 2. *diſt.* 33. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. & 5. Id verum eſt, ſi non fiat aliqua compenſatio ſecundùm æſtimationem deſiderantis, vel quando ignoratur cauſa, vt in puerorum animabus Lymbi.

400. Summum bonum dicitur per impermixtionem cum contrario: *lib.* 2. *diſt.* 34. *dub.* 3. Id verum eſt de contrariis poſitiuis, non verò priuatiuis, &c.

401. Contrariorum contrariæ ſunt cauſæ: *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſtinct.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 4. Id verum eſt de cauſa vniuoca, non æquiuoca. Vide *n.* 254.

402. Cuius cauſa bona, & ipſum eſt bonum: *lib.* 2. *diſtinct.* 34. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 2. Id verum eſt, ſi cauſa ſumitur per ſe, & ſecundùm ſe, ideſt ſi cauſat vt bona, & eſt bona, ſecundùm quod cauſat: Vide ſuprà *n.* 13.

403. Quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati: *lib.* 2. *diſt.* 34. *ibid. ad* 4. Id verum eſt de effectu, quod ita conuenit vni, quod non eſt extraneum alteri: ſic Deus eſt cauſa creaturæ operantis malum, & non ipſius mali: quia facere malum competit creaturę, non vt eſt à Deo, cui eſt extraneum, ſed vt defectibilis, & ex nihilo.

404. Quando alterum de altero prædicatur, de quocunque prædicatur ſubiectum, prædicatur & prædicatum: *lib.* 2. *diſt.* 34. *ibid.* Verum eſt de prædicato per ſe, ſecundùm ſe, & non de extraneo. Vide *n.* 39. & 40.

405. Bonum, & finis idem ſunt: *lib.* 2. *diſt.* 34. *articul.* 1. *quaſt.* 1. *in fund.* Vide *num.* 13.

406. Nemo aſpiciens ad malum, malum operatur: *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quaſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Id verum eſt de malo ſecundùm ſe, vel de malo ſibi, non verò de malo ſub alia ratione, ſcilicet boni vtilis, vel delectabilis, vel ſecundùm æſtimationem: Id etiam eſt verum in agente naturali: ſemper enim natura intendit, quod melius eſt, non de voluntario: Vide *ſerm.* 1. *Hexaëm.*

407. Sicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ſic & magis ad magis, & maximè ad maximè: *lib.* 2. *diſtinct.* 34. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in fund.* Id verum eſt de iis, quæ per ſe dicuntur, non per accidens, & etiam quando terminus

Mmmm 3 accipi

accipitur eodem modo, & non variatur prædicatio: Vnde non valet, bonum opponitur malo: ergo ſummum bonum ſummo malo: non enim datur ſummum malum, nihil enim eſt ita malum, quod non poſſit eſſe peius: *lib. 4. diſt. 28. articul. 1. quæſt. 2. ad 2.*

408. Magis, & minus dicitur per acceſſum ad terminum: *lib. 2. diſt. 34. art. 2. quæſt. 1. ad 2.* Verum eſt in entibus poſitiuis, non in priuatiuis, quæ ſumuntur per receſſum à bono.

409. Omne per accidens reducitur ad per ſe: Et dictum per participationem reducitur ad dictum per ſe: *lib. 2. diſt. 34. art. 2. quæſt. 1. ad 4. 5. & 6. & lib. 3. diſt. 10. artic. 2. quæſt. 2. in fund. & lib. 2. diſt. 37. art. 2. quæſt. 2. ad 2.* Item in quolibet genere eſt reperire vnum primum: *ibid.* Hæc vera ſunt in entibus poſitiuis cauſatis ex principiis ſubiecti, & quæ poſſunt eſſentialiter dici, & quæ poſſunt alia menſurari ſecundùm eius participationem maiorem, vel minorem: non in entibus priuatiuis, vel negatiuis: Item ens per ſe, & per accidens dicitur in ordine ad ſubiectum: cauſa verò per ſe, & cauſa per accidens per ordinem ad intentionem: *lib. 2. diſtinct. 37. cit.*

410. Ens, & bonum conuertuntur: *lib. 2. diſt. 37. art. 2. quæſt. 3. in arg. & lib. 2. diſt. 41. art 1. quæſt. 1. ad vlt.* Intellige de ente, & bono naturæ, ſic & ens, verumque conuertuntur: *lib. 2. diſt. 37. ibid.* Sunt enim proprietates eſſentialiter identificatæ cum ente: *lib. 2. diſtinct. 1. part. 1. quæſt. vltim. in corp.* Et omne, quod eſt, ideò eſt, quia vnum: *lib. 3. diſt. 6. artic. 1. quæſt. 1. in fund.* Vide *n. 134. & 56.*

411. Quædam ſunt entia in recto, quædam ſunt entium in obliquo, quales ſunt priuationes: *lib. 2. diſt. 34. art. 2. quæſt. 3. ad 3.*

412. Cauſa, & effectus realiter differunt: *lib. 2. diſtinct. 35. art. 1. quæſt. 2. arg. 5.* Vide *n. 125.*

413. Omnium contrariorum aliqua eſt proportio: *lib. 2. diſt. 35. art. 1. quæſt. 3. in fund.* Vnde contraria propriè, ſcilicet poſitiua ſunt in eodem genere: *lib. 2. diſt. 34. art. 2. quæſt. 3. ad 3.* Priuatiua tamen etiam ad idem genus reducuntur.

414. Omnes actiones animæ, paſſiones ſunt: *lib. 2. d. 35. ar. 1. q. 1. in fund.* recipiuntur enim in anima: Vnde eadem actio aliquando etiam eſt paſſio ſecundùm alium reſpectum: *lib. 2. diſt. 35. ibid. in corp. ad 1. & 2.*

415. Natura aliquando ſtat pro re naturali, vel eius proprietate, aliquando pro re conſeruante naturam, aliquando generaliter pro quacunque re: *lib. 2. diſt. 37. dub. 2.*

416. Quæ ſunt eiuſdem generis, habent eadem principia: *lib. 2. diſt. 37. art. 1. quæſt. 1. in fund.*

417. Eſſe eſt actus entis, viuere viuentis: *lib. 2. diſt. 37. art. 1. quæſt. 2. in fund.*

418. Idem eſt principium eſſendi, & conſeruandi: *lib. 2. diſt. 37. ibid. ad 3.* Id verum eſt in genere cauſæ formalis, & efficientis: requiritur enim ad conſeruationem virtus formæ complentis, & adiutorium primæ cauſæ efficientis.

419. Vbi eſt compoſitio, ibi eſt aliqua vnio, & vnitas: *lib. 2. diſt. 37. art. 1. quæſt. 3. in fund. & lib. 3. diſt. 1. art. 1. quæſt. 1.* Non eſt tamen verum ex oppoſito: Vbi eſt vnio, ibi compoſitio, quia plus eſt vnio: *lib. 3. diſt. 1. art. 1. q. 1. ad 2.*

420. Compoſitio dicitur vel componentis actio, vel compoſſibilis paſſio,

Digitized by Google

ſio,vel rei compoſitæ diſpoſitio: *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.*

421. Caſus eſt inopinatus rei euentus, ideſt abſque intentione: *lib.* 2. *diſtinct.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. fortuitum ortum habet à cauſa per accidens: *lib.* 2. *diſt.* 37. *ibid.*

422. Æqualitas, & inæqualitas dicunt poſitionem, inæqualitas tamen dicit cum poſitione etiam priuationem: *lib.* 2. *diſt.* 37. *art* 2. *quæſt.* 3. *ad* 2.

423. Veritas eſt adæquatio rei, & intellectus: falſitas verò eſt inadæquatio rei, & intellectus: *lib.* 2. *diſtinct.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 2. Vide *num.* 21. & 56.

424. Veritas enuntiationis alia eſt eſſentialis: alia accidentalis: prima eſt id, ad quod eſt inſtituta ſiue vera, ſiue falſa: ſecunda eſt per ordinem ad rem: *lib.* 2. *diſtinct.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.*

425. Cognitio propoſitionis non poteſt haberi, niſi præcognoſcantur termini: *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *q.* 2.

426. Quæ naturaliter inſunt, ſunt inſeparabilia: *lib.* 2. *diſtinct.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in argum.* Id verum eſt de iis, quæ inſunt ſecundùm principia intrinſeca.

427. Malum vel eſt prohibitum, quia malum, vel eſt malum, quia prohibitum: *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.* 2. & *diſtinct.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.* 2.

428. Accidentia ſunt tranſmutabilia circa ſubiectum, & ſeparabilia à ſubiecto ſaltem per intellectum: *lib.* 2. *diſt.* 41. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. & 2. prima pars eſt vera de ſubiecto permanente, non de ſucceſſiuo, vt eſt malitia in actione: Vide *num.* 332. & 375.

429. Differentiæ eſſentiales ſunt conſtitutiuæ ſpeciei: nec alternantur circa indiuiduum ſpeciei, & ſemper addunt aliquid generi: *lib.* 2. *diſt.* 41. *art.* 1. *quæſt.* 2.

430. Multiplicato inferiori multiplicatur ſuperius: *lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Verum eſt de ſuperiori eſſentiali. Vide *num.* 599. & 461.

431. Multiplicato ſubiecto multiplicatur accidens, quod conſiſtit per illud ſubiectum: *lib.* 2. *diſt.* 42. *ibid. ad* 3. Verum eſt, ſi ſubiectum per ſe multiplicetur, & hoc ſubiectum ſit, in quo eſt primò accidens, nempè quatenùs eſt ſubiectum.

432. Per ſe, & per accidens non ponunt in numerum: ſi enim diligo vinum, quia dulce, non diligo duo: *lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.* 1. Vide *num.* 374.

433. Simplex, ad quod conuertit, totaliter ſe conuertit: *lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 4. Verum eſt quantum ad actum conuertendi: ſic enim anima vnum ſimul poteſt intelligere: non quantum ad habitum, in quo datur intenſio maior, & minor.

434. Motus ſeparat à termino à quo: *lib.* 2. *diſtinct.* 42. *ibid. ad* 5. Verum eſt de motu propriè dicto.

435. Omne vnibile non vnitum dicit ordinem ad complementum: *lib.* 3. *diſtinct.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt de vnibili, quod redactum ad actum in ſe aliquid de nouo acquirit: non verò quando acquiritur aliquid de nouo in altero: ſic Diuina natura eſt vnibilis humanæ.

436. Natura non facit per plura, quæ poteſt facere per pauciora: id enim importat perfectionem: *lib.* 3. *diſt.* 1.

Digitized by Google

diſt. 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in fund.* Vide ſuprà *num.* 71.

437. Species ſpecialiſſima accipitur penes id, quod eſt in re nobiliſſimum, & perfectiſſimum: *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 4.

438. Extrema multùm diſtantia non vniuntur, niſi per medium aliquod: *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in fund.* ſic anima, & corpus, Chriſti humanitas cum verbo mediante vnione.

439. Diſtinctio ſecundùm oppoſitas qualitates præſupponit diſtinctionem ſecundùm ſubſtantiam, quia oppoſitæ qualitates non poſſunt eſſe in eodem ſecundùm idem: *lib.* 3. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1. *in fund.* Id verum eſt, ſi ſumatur ſubiectum ſecundùm diuerſas rationes in eodem exiſtentes, vt agere, & pati: non verò requiritur diſtinctio ſubſtantialis ſubiecti in duas ſubſtantias; ſic ſubiectum ſecundùm materiam patitur, ſecundùm formam agit. Vide ſuprà *num.* 289. & 297. Vel id intelligendum eſt de diuerſis differentiis eſſentialibus.

440. Quod ineſt rei à ſua origine, & principiis intrinſecis, ineſt naturaliter: *lib.* 3. *diſt.* 4. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund.*

441. Eiuſdem eſt factum eſſe, cuius eſt fieri: *lib.* 3. *diſtinct.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in corp.*

442. Inducens vltimam formam eſt nobilius, quàm præparans: *lib.* 3. *diſtinct.* 4. *ibid.*

443. Perſona dicit quid completiſſimum, & per ſe vnum in genere ſubſtantiæ, & obid non eſt ordinabilis ad vlteriorem perfectionem, conſtitutionemque tertij: *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund.*

444. Humanitas eſt forma hominis: *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *q.* 5. ideſt forma totius: *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* & *diſt.* 10. *art.* 1. *quæſt.* 2.

445. Diuiſio dicit ordinem ad multitudinem, & vnio ad vnitatem: *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1.

446. Si duo differunt in ſuppoſitis, impoſſibile eſt vnum prædicari de altero: *lib.* 3. *diſtinct.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in fund.*

447. Diuerſæ differentiæ eſſentiales dant diuerſa eſſe: *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. Id verum eſt, quando id, ad quod applicantur, non habet præcedenter eſſe actuale: ſic enim de verbo prædicantur diuerſæ naturæ, & differentiæ.

448. Vbi eſt compoſitio de nouo, ibi eſt mutatio ratione potentialitatis, & imperfectionis: nec vnum extremorum prædicatur de altero, nec compoſitum prædicatur de aliquo extremorum: *lib.* 3. *diſtinct.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 2.

449. Terminus ſubiicitur ratione ſuppoſiti, prædicaturque ratione formæ: *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltimum.*

450. Quod aduenit enti iam completo, eſt illi accidens: *lib.* 3. *diſtinct.* 6. *artic.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Intellige de eo, quod aduenit merè extrinſecum, & ſecundùm modum inhærendi: non ſic humana natura aduenit perſonæ verbi.

451. Quod prædicatur denominatiuè, eſt accidens, & prædicatur per modum accidentis: *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. Id verum eſt, quando fit prædicatio per modum inhærentis, non autem ſemper, quando prædicatio denominatiua fit per modum trãſmutationis, vel poſſeſſionis, vel vnionis, vt Verbum eſt homo.

452. Modus prædicandi eſt triplex,

plex, ſcilicet, per identitatem, vel per inhærentiam, ſcilicet formalis, vel per cauſam: *lib.* 3. *diſt.* 7. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad vltim.* Additur in Verbo alius modus per vnionem.

453. Actus numeratur ſubiecto, tempore, & termino: *lib.* 3. *diſtinct.* 8. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in corp.*

454. Bis dicit conſimilis actus geminationem: Item actus interruptionem, & actus completionem: *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in argum.*

455. Multiplicato vno relatiuorum, multiplicatur & reliquum: *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quaſt.* 2. Id verum eſt de multiplicatione formali, & de eo correlatiuo, à quo dependet eſſentialiter correlatiuum, non de materiali: ſic ad productionem plurium filiorum non multiplicatur paternitas.

456. Diuerſarum productionum diuerſi ſunt termini: *lib.* 3. *diſt.* 8. *ibid. ad* 3. Verum eſt, ſi productiones ſint diſparatæ, non ſubordinatæ: Vide *num.* 81.

457. Actiones ſunt ſuppoſitorum: *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 1. *quaſt.* 4. *in corp.* ideſt ſunt formæ in ſuppoſito.

458. Præpoſitio (ſecundùm) poteſt importare vel cauſam, vel concomitantiam: ſi ſumitur ſecundùm concomitantiam, dicere poteſt vel inhærentiam, vel vnionem, vel adiacentiam, aſſiſtentiamque: ſi ſecundùm cauſalitatem, tunc importat rationem formalem, quare prædicatum ineſt ſubiecto: *lib.* 3. *diſt.* 10. *dub.* 1. *& quaſt.* 1. v. g. Chriſtus ſecundùm quod homo eſt Deus; ly (*ſecundùm*) dicit concomitantiam: Chriſtus ſecundum quod homo eſt rationalis: ly (*ſecundùm*) dicit rationem cauſalem, & formalem.

459. Quæ ſunt diſparata, non prædicantur de eodem, & ſecundùm idem: *lib.* 3. *diſt.* 10. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in fund.* 2. *& diſt.* 33. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. Id verum eſt de prædicatione per cauſam formalem, non verò per concomitantiam, vel de iis, quæ poſſunt in ſe reflecti: vt muſicus eſt albus, & fortitudo eſt prudens, prudentia fortis: Vide *num.* 4.

460. Indiuiduum eſt, quod in ſe eſt indiuiſum, ideſt indiuiduatum, & diuiſum à quolibet alio, ideſt incommunicabile, quia in ſe, & per ſe eſt ſubſiſtens: humanitas in Chriſto habet primam conditionem, non ſecundam, quia de ſe non eſt perſona, & incommunicabilis: *lib.* 3. *diſt.* 10. *art.* 1. *quaſt.* 3.

461. De quocunque prædicatur inferius, prædicatur & ſuperius: *lib.* 3. *diſt.* 11. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 5. Id verum eſt virtute illationis: non tamen ſequitur, quod ſi aliqua peculiari locutione vtendum ſit cum inferiori, quod ſit vtendum cum ſuperiori ob diuerſos modos ſignificandi importantes repugnantiam: ſic creatura eſt quid ſuperius ad hominem, & tamen homo prædicatur de Chriſto, non creatura: Vide *n.* 599.

462. Nobiliori materiæ debetur nobilior forma: *lib.* 3. *diſt.* 12. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Id verum eſt de materia diſpoſita, non remota: Vide *num.* 650.

463. Improperium Parentum redundat in prolem: *lib.* 3. *diſtinct.* 12. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. verum eſt, quando filius eſt imitator Parentum.

464. Senſus nominat potentiam, & vſum rerum potentiæ viuentis: *lib.* 3. *diſt.* 13. *dub.* 1.

465. Finitum non excedit aliud finitum in infinitum: *lib.* 3. *diſt.* 13. *art.* 1.

art. 1. *quaſt.* 2. *ad* 3. verum eſt in eodem genere, non in diuerſo, ſic enim ſuperficies in infinitum excedit lineam.

466. In concluſione non eſt quies, ſed in principiis: *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. *quaſt.* 3.

467. Scimus plura, vnum intelligimus: *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quaſt.* 1. *in fund.* primum ſpectat ad habitum, ſecundum ad actum.

468. Ex multis ſenſibilibus fit vna memoria: ex multis memoriis vna experientia: & ex multis experientiis vnum vniuerſale, quod eſt principium artis, & ſcientiæ: *lib.* 3. *diſtinct.* 14. *artic.* 3. *quaſt.* 2. *ad* 3. *&* *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 3. *quaſt.* 3. *in arg.* Id verum eſt duobus modis: vel procedendo ab incognito ad cognitum, acquirendo ſcientiam, vel à cognito vno modo per exercitium ſcientiæ ad cognoſcendum idem alio modo.

469. Intellectus agentis eſt abſtrahere à conditionibus materialibus: *lib.* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quaſt.* 2. *ad* 4. *&* *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 4. Hæc abſtractio vel ordinatur ad generandum habitum, vel ad indicandum de eo, quod per ſenſus percipitur, cuius ſpecies iam præexiſtit in intellectu.

470. Amplioris extenſionis eſt ſcientia, quàm potentia: *lib.* 3. *diſt.* 14. *ibid. quaſt.* 3. *ad* 3. Verum eſt quoad obiectum, non in ordine ad ſubiectum.

471. Propaſſio eſt paſſio diminuta ſiſtens infra rationem, obidque eſt partis ſenſualis, & virtutis naturalis: *lib.* 3. *diſt.* 15. *dub.* 4.

472. Proprietas inhærens neceſſariò alicui comparatur ad illud, ſicut ad ſubiectum, & cauſam: *lib.* 3. *diſtinct.* 16. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 5. *&* *lib.* 4. *diſtinct.* 49. *part.* 1. *artic.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 4.

473. Cauſa naturalis doloris eſt compoſitio ex contrariis: *lib.* 3. *diſt.* 16. *ibid. in corp. &* *ad* 4.

474. Anima ſecundùm partem rationis nullum organum corporis ſibi determinat: *lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 1.

475. Vbi eſt ordo, ibi numeratio, & diſtinctio: *lib.* 3. *diſt.* 21. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 3. Verum eſt, quando ordo ſimpliciter ponit diſtinctionem, non quando ſolùm ponit gradum.

476. Nobilior eſt ſubſtantia viuens non viuente: *lib.* 3. *diſt.* 21. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3.

477. Anima omnia videt vel per ſui eſſentiam, vel per ſpeciem propriam rei, vel per alienam: *lib.* 3. *diſtinct.* 23. *dub.* 4.

478. Scientia eſt in verum viſum, fides in verum non viſum, ſed ſaluti-ferum: *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. *&* *diſtinct.* 21. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2.

479. Virtus certior eſt omni ſcientia: *lib.* 3. *diſtinct.* 23. *art.* 1. *quaſt.* 4. *ad* 2. Verum eſt quoad idem obiectum virtutis, non verò abſolutè.

480. Sicut ſe habet oculus noctuæ ad lucem, ita intellectus noſter ad manifeſtiſſima naturæ: *lib.* 3. *diſt.* 23. *art.* 1. *quaſt.* 4. *ad vlt. &* *opuſcul. Princip. Sacræ Scripturæ.*

481. Habitus debet conformari obiecto proprio: *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. Verum eſt de habitu dependente ab obiecto.

482. Quodcunque contingens poteſt ſubeſſe falſo: *lib.* 3. *diſt.* 24. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1. Verum eſt in creatis, non in præſcientia Diuina.

483. Poſſibile poteſt ſtare cum neceſſario: *lib.* 3. *diſt.* 24. *ibid. ad* 3.

484. Con

Digitized by Google

484. Contingens tranſeundo in præteritum, non exuit rationem contingentis, licèt illi adueniat neceſſitas conſequentiæ: *lib. 3. diſt. 24. ibid. ad 3.* Vide num. 211.

485. Circa idem poteſt eſſe certitudo, & dubitatio: ſcientia, & fides, ſcientia & opinio ſecundùm diuerſas rationes: *lib. 3. diſt. 24. art. 2. quæſt. 1. & 2.*

486. Opinio eſt aſſenſus ad vnam partem cum formidine veritatis alterius partis: eſt etiam aſſenſus abſolutus ex rationibus probabilibus generatus: *lib. 3. diſt. 24. art. 2. quæſt. 2.*

487. Articulus fidei eſt veritas de Deo arctans nos ad credendum: *lib. 3. diſt. 24. art. 3. quæſt. 1. & 2.*

488. Mutato obiecto mutatur habitus: *lib. 3. diſtinct. 25. art. 2. quæſt. 1. ad 2.* Verum eſt, ſi mutatur obiectum ſecundùm ſubſtantiam, non quoad aliquod accidentale.

489. Proceſſus eſt ab inferioribus, & imperfectioribus ad ſuperiora, & perfectiora: *lib. 3. diſt. 27. art. 2. quæſt. 4. in fund.*

490. Impoſſibile eſt aliquem mouere ſimul oppoſitis motibus: *lib. 3. diſt. 27. aticul. 2. quæſt. 6. in fund.*

491. Anima in corpore habet motum reflexum ad corpus, quia corpus aggrauat animam: *lib. 3. diſt. 27. ibid.*

492. Virtus, & vitium habent eſſe circa idem, non tamen eodem modo: *lib. 3. diſt. 28. art. 2. quæſt. 1. ad 4.*

493. Finis eſt magis eligendus, quàm media: *lib. 3. diſt. 29. artic. 1. q. 2. in arg.*

494. Si æqualibus æqualia, & inæqualibus inæqualia addas, remanent ſicut priùs æqualia, vel inæqualia: *lib. 3. diſt. 29. artic. 1. quæſt. 2. ad 2.* Verum eſt, ſi illud additum æqualiter reſpicit vtrumque.

495. Sicut ſe habet propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito: *lib 3. diſt. 30. art. 1. quæſt. 5. ad 4.* Id verum eſt ſecundùm illam rationem, in qua conueniunt, & per ſe: non enim valet dicere, Album eſt viſibile: ergo nigrum eſt inuiſibile: quia album eſt viſibile ratione communi cum nigro: & *lib. 3. diſt. 28. art. 1. quæſt. 3. ad 3.* Vide *num.* 223. & 298. & 288.

496. Scientia deſtruitur vel ob corruptionem à parte ſcibilis, aut ex parte medij, aut per obliuionem: *lib. 3. diſt. 31. art. 2. quæſt. 3. in fund.*

497. Virtus magis vnita eſt fortior: *lib. 3. art. 3. q. 2.* Vide *num.* 88. & 181.

498. Formæ diſparatæ ad inuicem, & diuerſæ ſeipſas non poſſunt denominare: *lib. 3. diſtinct. 34. art. 1. quæſt. 2. ad 3.* Id verum eſt de prædicatione per cauſam formalem, vt muſica eſt alba: ſed non per concomitantiam, quando inſunt in ſubiecto ſimplici; quod poteſt reflectere ſe ſuper ſe, & ſuper actus ſuos, & ob id etiam formæ in ipſo exiſtentes participant de tali reflexione, vt fortitudo prudens: Vide *num.* 459.

499. Vnaquæque res generatur, per quæ in eſſe ſaluatur, & promouetur: *lib. 3. diſt. 23. art. 1. quæſt. 5. in fund.*

500. Habitus fit ex frequentatis actibus, licèt enim primus actus, & reliqui tranſeunt quoad actualitatem, non tamen quoad effectum diſponentem, qui poſteà per alios, & alios coadiuuatur: *lib. 3. diſt. 23. art. 1. quæſt. 5. ad 4.*

501. Gutta cauat lapidem eodem modo proximè allato: *lib. 3. diſt 23. ibid. ad 4.*

502. Quæ habent ortum ab eo-

dem ſecundùm ſpeciem, ſunt eiuſdem ſpeciei : *lib.* 3. *diſt.* 34. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 4. Verum eſt de iis, quæ procedunt ab eadem cauſa vniuoca, non æquiuoca. Vide *n.* 267.

503. Delectatio eſt coniunctio conuenientis cum conuenientia cum ſenſu eiuſdem: *lib.* 3. *diſt.* 35. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in corp.*

504. Affectus imponit nomen operi : *lib.* 3. *diſt.* 36. *artic.* 1. *quaſt.* 6. *in fund.* Vnde ſi intentio eſt recta, totum eſt rectum : *lib.* 3. *diſtinct.* 38. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in argum.* Vide limitationem huius propoſitionis *num.* 5. & 13.

505. Priùs ſunt vniuerſaliora, quàm minùs vniuerſalia : *lib.* 3. *diſt.* 37. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 2. Id verum eſt quoad prioritatem naturæ, non quoad aliam prioritatem, v. g. electionis, & dignitatis, & exiſtentiæ.

506. Similitudo vel dicit vnius naturæ participationem, & dicitur proportionis : vel vnius formæ comparationem, & dicitur proportionalitatis : Prima eſt vt duorum alborum ſimilitudo : Secunda eſt rectoris ad Nauem, & ad Ciuitatem : *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.* 3.

507. Signum aut eſt demonſtratiuum rei præſentis : aut prognoſticum rei futuræ : aut rememoratiuum rei præteritæ : Item aliud eſt naturale, aliud voluntarium : *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in arg.* & *diſt.* 6. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 2.

508. Signum, & ſignatum ſunt ſimul natura, quia correlatiua : *lib.* 4. *diſt.* 1. *ibid. ad* 4. Verum eſt in ratione ſigni, non rei ſubſtractæ.

509. Accidens, quod non habet ortum à principiis ſubiecti, non determinat ſibi materiam : *lib.* 4. *diſt.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in fund.* ſic radius, cùm ſit in ſubiecto deferente, tranſit de ſubiecto in ſubiectum : taleque non habet ſubiectum proprium : Vide *num.* 332.

510. Diſpoſitio præcedit vel natura, vel tempore id, ad quod diſponit : *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 4. *ad* 1. *quaſt.* 2. *lateral.*

511. Omnis operatio egreditur à ſubſtantia mediante aliqua virtute, & potentia : *lib.* 4. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in argum.*

512. Cauſa, ad hoc vt cauſet, debet eſſe coniuncta actui, & effectui : *lib.* 4. *diſtinct.* 4. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 3. *ad* 2. & *diſt.* 5. *art.* 3. *quaſt.* 1. *in argum.* Id verum eſt, quia cauſa non exiſtens in ſe, vel in ſuo virtuali non poteſt aliquid facere.

513. Senſus, & motus fluunt à capite in membra corporalia, & ab vno membro in aliud : *lib.* 4. *diſtinct.* 5. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 3.

514. Tria ſunt in anima, potentiæ, paſſiones, & habitus : *lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 1. *articul.* 1. *quaſt.* 1. *in argum.*

515. Habitus omnis vel eſt innatus, vel acquiſitus, vel infuſus : *lib.* 4. *diſt.* 6. *ibid.*

516. Quatuor ſunt ſpecies qualitatis : Prima habitus, & diſpoſitio : Secunda potentia, & impotentia naturalis : Tertia paſſio, & paſſibilis qualitas : Quarta forma, & figura : *lib.* 4. *diſtinct.* 6. *part.* 1. *articul.* 1. *quaſt.* 1.

517. Signum eſt, quod ſenſibus ſe offert : *lib.* 4. *diſt.* 6. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 1.

518. Aſſimilatio eſt vel per vnius qualitatis participationem, vel per imitationem, vel per omnimodam indiuiſionem : Prima eſt creaturæ ad creaturam : Secunda creaturæ ad Deum : Tertia vnius perſonæ Diui-

næ ad aliam : *lib.4. diſtinct. 6. part. 1. art. 1. quaſt. 2. ad 2.*

519. Cuius eſt diſpoſitio, etiam eſt habitus : *lib. 4. diſt. 6. part. 1. art. 1. quaſt. 3. ad 2.* Verum eſt de diſpoſitione, quæ ſit habitus, non de alia, nam habitus vnius potentiæ diſponit ad alium.

520. Mutationis non eſt mutatio, nec ſigni ſignum, & conſequenter relationis relatio, ne detur proceſſus in infinitum : *lib. 4. diſtinct. 8. part. 1. art. 1. quaſt. 1. ad 1.* Verum eſt, ſi mutatio, ſignum, & relatio eſt purè tale, non verò ſecundùm aliam rationem abſolutam : *lib. 4. diſt. 19. quaſt. vlt. ad 1.* Vide *num* 95.

521. Pronomen hoc eſt demonſtratiuum rei exiſtentis : *lib. 4. diſt. 8. part. 2. art. 1. q. 1.*

522. Terminus ſupponens verbo de præſenti non habenti vim ampliandi ſupponit pro eo, quod eſt actu, vt hic eſt Petrus : *lib. 4. diſt. 8. part. 1. art. 1. quaſt. 1. in fund.*

523. Subiectum, & prædicatum dicunt formas incompoſſibiles, ſi tamen intercedit Verbum eſt, tunc importatur ſimultas : *lib. 4. diſt. 8. part. 1. ibid.*

524. Subſtantia ſeparari poteſt à quantitate : non tamen ſubſtantia viua remanente viua, cùm eſſentialiter ſit organica : *lib. 4. diſt. 10. part. 1. art. 1. quaſt. 2. in corp.*

525. Indiuiduum neceſſariò eſt nunc, & hic, in locoque definitiuè : *lib. 4. diſt. 10. part. 1. art. 1. quaſt. 4. in argum.* Vide *num.* 193.

526. Quod habet dimenſionem, eſt dimenſiuè in loco : *lib. 4. diſt. 10. ibid. ad 1.* Verum eſt, ſi ſit vt locatum in loco, non verò ſi ſit tantùm vt ſignatum in ſigno.

527. Proprietates corporis aliæ ſunt abſolutæ, aliæ relatiuæ in ordine ad locum : primæ ſunt inſeparabiles: non ſecundæ : *lib. 4. diſtinct. 10. ibidem ad 2.*

528. Eſſe localiter eſt vel ſecundùm præſentiam præciſè, vel etiam ſecundùm commenſurationem : *lib. 4. diſt. 10. ibid. ad 3. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. per tot.* Vide *num.* 193.

529. Eſſe conterminatiuè eſt vel priuatiuè, vt eſt anima in corpore, vel poſitiuè, vt res quanta in quantitate : *lib. 4. diſtinct. 10. part. 1. art. 1. quaſt. 4. ad vlt.*

530. Poſitio partium eſt vel vt in toto, vel vt in loco : *lib. 4. diſtinct. 10. ibid. quaſt. 4. ad 2. & quaſt. 5. ad 1.*

531. Anima eſt in corpore, & partibus ſimul, licèt corpus ſit diuiſibile in partes : *lib. 4. diſtinct. 10. art. 1. quaſt. 5. ad 2.*

532. Continuum non eſt diuiſibile in infinitum ſecundùm partes ſecundùm formam, ſcilicet vt talis continui, verbi gratiâ panis, baculi, &c. licèt ſecundùm partes ſecundùm materiam, & mathematicè ſit diuiſibile in infinitum : *lib. 4. diſt. 10. part. 1. art. 1. quaſt. 5. ad 2. & diſt. 49. part. 2. art. 4. quaſt. 2. ad vlt.* Vide *n.* 239.

533. Maius eſt de impio facere pium, quàm creare Cœlum, & terram : *lib. 4. diſtinct. 10. part. 2. art. 1. q. 1. ad 1.* Verum eſt, quia in iuſtificatione requiritur concurſus voluntatis liberæ creatæ : & *lib. 4. diſt. 17. part. 1. art. 1. quaſt. 1. ad 2.*

534. Omne continens vel eſt maius, vel æquale contento : *lib. 4. diſt. 10. part. 2. art. 2. quaſt. 1.* Id verum eſt naturaliter, non ſupernaturaliter.

535. Si aliquid eſt in toto, & fiat in minori, neceſſe habet contrahi: *lib. 4.*

lib. 4. diſt. 10. ibid. Verum eſt naturaliter, non ſupernaturaliter : Sic Corpus Chriſti eſt in tota hoſtia, & etiam in minima parte abſque confractione.

536. Vbi duæ magnitudines videntur inæquali ſpatio, maior magnitudo videtur ſub angulo maiori : Videre enim eſt ſecundùm triangularem directionem radiorum, ita quod baſis eſt res viſa, & angulus eſt circa pupillam oculi : lib.4. diſt. 10. part. 2. art. 2. quæſt. 2. in argum.

537. Viſus non abſtrahit à quantitate, quia eſt de ratione ſenſatorum : lib.4. diſt. 10. part. 2. ibid. in corp. Vide n. 327.

538. In naturali mutatione eſt potentia paſſiua materiæ : in ſupernaturali eſt potentia obedientialis : lib.4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 2. in argum.

539. Vbi eſt ſucceſſio, ibi eſt reſiſtentia ratione præparationis materiæ : lib.4. diſt. 11. part. 1. a. 1. q. 5. in arg. & lib. 1. diſtinct. 37. part. 2. quæſt. vlt.

540. Dantur duo inſtantia immediata in mutationibus contiguis, non verò in continuo : lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. & lib. 4. diſt. 17. part. 1. art. 2. quæſt. 1.

541. Mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio : lib. 4. diſt. 11. part. 2. art. 1. quæſt. 4.

542. Accidentis eſſe eſt inhærere: lib. 4. diſtinct. 12. part. 1. art. 1. quæſt. 1. Id verum eſt de aptitudinali inhærentia.

543. Definitio poteſt ſeparari à definito quoad actum, non quoad aptitudinem ſignificatam: lib. 4. diſt. 12. ibid. Vnde non currit illa propoſitio, ſicut ſe habet eſſe ad ens, ita inhærere ad inhærens.

544 Accidentia ducunt ad intelligendam ſubſtantiam : lib. 4. diſt. 12. part. 1. artic. 1. quæſt. 2. in argument.

545. Albedo eſt lux incorporata, ideſt mixta cum corpore, vel cum quantitate : lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 1. q. 3. ad 3. Vide n. 20. & 328.

546. Quantitatis ratio eſt extenſio : lib. 4. diſt. 12. ibid. ad 2. quam conſequitur diuiſio : lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 3. quæſt. 2.

547. Accidentia naturaliter conſequuntur materiam extenſam : lib. 4. diſt. 12. ibid. in arg. verum eſt de accidentibus materialibus, non de ſpiritualibus.

548. Omne accidens denominat ſuum ſubiectum aliqualiter : lib. 4. diſt. 12. ibid. & lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 1.

549. Accidens cum ſubſtantia non occupat maiorem locum, nec facit maius: eſt enim forma ſimplex : lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 2. Id verum eſt naturaliter, non ſupernaturaliter, vt in Sacramento Euchariſtiæ.

550. Senſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum præter materiam, ſed tamen ſub conditionibus materialibus hîc, & nunc : lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 3. Vide n. 22. & 219. & 291. & 560.

551. Forma ſubſtantialis nunquam mouet ſenſum ſeparatum à formis accidentalibus : lib. 4. diſtinct. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 3. in argum. Vide n. 527. & 327.

552. Si idolum relinqueretur in ſpeculo, abſtracto corpore obiecto moueret ſenſum : lib. 4. diſt. 12. ibid.

553. Rectum vt tale tangit ſphæram in puncto : lib. 4. diſt. 12. ibid.

554. Species motiua ſenſus dicit ordinem primò ad ſubiectum : ſecundò ad medium : tertiò ad organum : lib. 4. diſt. 12. part. 1. ibid. in arg.

555. For

555. Forma de ſui natura eſt in ſimplici, & in inuariabili eſſentia conſiſtens, & variatio ei accidit ratione materiæ, extenſio ratione quantitatis: *lib. 1. diſt. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 2. & lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 3.* Vide *num.* 52.

556. Ad tranſmutationem phyſicam tria concurrunt principia, ſubiectum, & duo contraria, ſcilicet terminus à quo, & ad quem: *lib. 4. diſt. 12. ibidem.*

557. A forma eſt agere, & à materia pati: *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 3 & lib. 2. diſtinct. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & 2. & lib. 2. diſt. 17 articul. 1. quæſt. 2. & lib. 4. diſt. 50. part. 2. artic. 1. quæſt. 1.* Vide ſuprà *num.* 269. *&* 324. Ex quo infertur in Angelis, & in anima compoſitio ex materia, & forma. Vide *num.* 619.

558. Non eſt verè contrarietas ſine ſubiecto: *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 2. quæſt. 3.*

559. Omnis actio terminatur ad hoc aliquid, ideſt ad ſubſtantiam, ſed tamen ſi accidens poſſet ſtare ſine ſubiecto, vt euenit miraculoſè in Euchariſtia, poſſet etiam terminari ad accidens: *lib. 4. diſt. 12. part. 1. art. 3. quæſt. 2.*

560. Priuilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate: *lib. 4. diſt. 13. art. 1. quæſt. 1. in argum.*

561. Virtus eſt, quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: *lib. 4. diſtinct. 14. part. 1. art. 1. quæſt. 1. in fund.*

562. Naturaliter prius eſt intentio ad terminum ad quem, quàm ſeparatio à termino à quo: *lib. 4. diſt. 14. part. 1. art. 2. quæſt. 3. ad 5.* Id verum eſt, vbi eodem motu receditur, & acceditur, non verò vbi alio motu receditur à termino à quo, & alio fertur in terminum ad quem: tunc enim priùs reſilendum eſt, & poſteà accedendum, ſic in ſpiritualibus, & in iuſtificatione.

563. Viuere in naturalibus aliquando ſtat pro actu primo, aliquando pro ſigno vitæ, ſic & aliquando pro eo, à quo eſt vita, aliquando pro eo, quod manifeſtatur: *lib. 4. diſt. 14. part. 2. dub. 5.*

564. Perfectus Medicus perfectum largitur antidotum: *lib. 4. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 2.*

565. Cauſa dicitur vel communiter, eſtque cauſa ſine qua non: alia propriè pro influente in effectum: *lib. 4. diſt. 15. part. 1. dub. 3.*

566. Tanta eſt offenſa, quantus is, qui offenditur: *lib. 4 diſtinct. 15. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 1. & diſt. 37. art. 2. quæſt. 2. in fund.*

567. Quod nullo modo viuit, nec eſt à principio viuente, nec habet potentiam ad vitam, nec poteſt viuificari: *lib. 4. diſt. 15. part. 1. art. 1. q. 4.* Hinc infertur opera mortua non poſſe vnquam viuificari.

568. Facilius in natura eſt viuificare, quod non vixit, quàm quod vixit: *lib. 4. diſt. 15. part. 1. art. 1. qu. 4. ad 3.* Id verum eſt in his, quæ ideò viuunt, quia recipiunt vitam: ſed non in iis, quæ ideò poſſunt viuere, quia procedunt à vita, vt ſunt opera.

569. Inſtrumentum aliud ſeparatum, aliud coniunctum: *lib. 4. diſt. 15. part. 2. art. 2. quæſt. 2. ad 4.* coniunctum eſt vel propter operationem, vel etiam ad vnam formam conſtituendam, eique competit forma totius: *lib. 4. diſt. 48. art. 1. quæſt. 1. ad 3.*

570. Totum non prædicatur de parte integrali: *lib. 4. diſt. 16. part. 1. dub. 1.* Id verum eſt de partibus hete-

rogeneis

Digitized by Google

rogeneis, non homogeneis, quæ habent vnam naturam.

571. Forma habens partem, & partem, vel contrariam diſpoſitionem inducitur ſucceſſiuè: *lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. *&* 5. Verum eſt de forma, quæ educitur de materia, non de ea, quæ ab extrinſeco aduenit, vt lux: nec de ea, quæ non habet diſpoſitionem licèt contrariam reſiſtentem, vt cùm Deus de aqua facit vinum.

572. Collatio alia per diſcurſum de vno in aliud, & hæc eſt ſucceſſiua: alia eſt duorum comparatio ſecundùm aliquam rationem, & hæc poteſt eſſe in inſtanti: *lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 3.

573. Intelligere ſucceſſiuè fit: *lib.* 4. *diſtinct.* 16. *ibid. ad* 1. Id verum eſt ratione acquiſitionis ſpeciei per ſenſus, non ratione ſui.

574. Medicina alia eſt ſanatiua, alia melioratiua: *lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4.

575. Quod intenditur, id fit vel per acceſſum ad terminum, vel per depurationem à contrario: *lib.* 4. *diſtinct.* 16. *part.* 1. *art.* 4. *quæſt.* 1. *in argum.*

576. Forma, & qualitas expellitur, quando eſt: *lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *&* *quæſt.* 2. *per totam.* Id verum eſt, quia expulſio præſupponit formam contrariam productam, & ad ipſam conſequitur eadem forma informans, & expellens ſuam contrariam, vnde expulſio mediati.

577. In qualibet mutatione priùs eſt terminus à quo, quàm terminus ad quem, vel ſecundùm naturam, vel ſecundùm tempus: *lib.* 4. *diſtinct.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. Id verum eſt, quatenùs forma habet rationem informationis, non verò prout habet rationem agentis, hæc enim præcedit expulſionem formæ contrariæ, vt dictum eſt: ſic gratiæ infuſio, & creatio eſt prior, ad quam ſequitur expulſio gratiæ, & tandem eſſe gratum.

578. Priùs natura eſt id, à quo non conuertitur conſequentia neceſſariò, vt priùs eſt animal, quàm homo: *lib.* 4. *diſt.* 17. *ibid. ad* 2.

579. Anima non poteſt moueri ſimul diuerſis motibus: *lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad vlt.* Id verum eſt ſecundùm eandem potentiam, non verò ſecundùm diuerſas, & ſubordinatas.

580. Forum aliud eſt Dei, aliud Eccleſiæ: *lib.* 4. *diſtinct.* 17. *ibidem quæſt.* 4.

581. In ordinatione prædicamentorum in logicis, & cauſarum in Phyſicis reductio fit vſque ad ſupremum per vnum immediatum: *lib.* 4. *diſt.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in fund.*

582. In Corporalibus ſitus ſequitur pondus prædominans: *lib.* 4. *diſt.* 20. *part.* 1. *articul.* 1. *quæſt.* 6. *ad* 2.

583. In ſcientiis practicis certitudo eſt tantùm in vniuerſalibus, non in particularibus: *lib.* 4. *diſtinct.* 20. *part.* 2. *dub.* 3. Id verum eſt ob varias circumſtantias particulares ſingularium caſuum.

584. Quando duæ formæ ſe ſe compatiuntur, vna non expellit aliam, niſi aliquo adiutorio ſuperaddito: *lib.* 4. *diſt.* 21. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

585. Nihil ſeruandum eſt, in quo præiudicium fiat veritati: Item fraus, & dolus nemini debet patrocinari; Item nullus pro aliquo debet mentiri: *lib.* 4. *diſt.* 21. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 3.

596. Nihil,

586. Nihil, quod omninò cædit in non ens, iteratur omninò eodem: nec item contrarium reducit ad eſſe ſuum contrarium: *lib.4. diſt.22. art.1. quaſt.* 1. Vide *n.* 614. *&* 616.

587. In artificialibus nobilius eſt in artifice vti inſtrumento facto, quàm illud facere: *lib.* 4. *diſtinct.* 23. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 2. Id verum eſt, quando gradus dignitatis in eis eſt per ordinem ad finem, obid vtens inſtrumento eſt immediatior ad finem, quàm fabricans: non verò in operibus Eccleſiæ, in quibus ſumitur nobilitas in ordine ad primum principium, à quo fluit: vnde Epiſcopus conſecrans oleum eſt gradus nobilioris, quàm Sacerdos inungens.

588. In naturalibus eadem potentia, quæ inducit diſpoſitionem, educit etiam formam: *lib.* 4. *diſt.* 23. *ibid. ad* 3. Verum eſt de forma perficiente illam diſpoſitionem; ſic faber fabricando ferrum inducit formam.

589. Multiplicato inferiori, multiplicatur ſuperius: *lib.* 4. *diſtinct.*24. *part.*1. *art.* 2. *quaſt.*4. *ad* 1. Verum eſt de inferiori, quod habet naturam ſpeciei, vel partis ſubiectiuæ. Vide *num.* 430. *&* 461.

590. Numerus eſt quid per ſe vnum ſub ſe habens partes, quæ habent rationem partis ſubiectiuæ, & ſimul integrantis: *lib.*4. *diſt.* 24. *ibid. in corp. & part.*2. *art.*1. *quaſt.* 2. *ad* 3. *& quaſt.* 3. *ad* 2.

591. Materia appetit formam, ſicut mulier virum: *lib.*4. *diſt.*27. *art.*1. *quaſt.* 2. *in argum.*

592. Nihil poteſt producere ſe ipſum: *lib.*4. *diſtinct.*27. *art.*2. *quaſt.*1. *in argum.* Vide *n.*125. *&* 412.

593. Voluntarium eſt, cuius principium eſt in ipſo cognoſcente ſingula: *lib.* 4. *diſtinct.*30. *art.* 1. *quaſt.* 1. *in fund.*

594. Plus habet de inuoluntario, quod fit per ignorantiam, quàm per violentiam: *lib.* 4 *diſt.*30. *ibid.*

595. Honeſtum eſt, quod ſua vi nos trahit, & ſua bonitate nos alicit: *lib.*4. *diſtinct.*31. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3.

596. Vnius rei vnicus eſt finis: *lib.* 4. *diſtinct.*31. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 1. Id verum eſt de fine principali, nam idem poteſt habere plus fines minùs principales, vel ſubordinatos vni principali: Vide *lib.* 2. *diſt.*38. *art.* 1. *quaſt.* 3.

597. Virtus exigit non ſolùm rectitudinem actus, ſed & circunſtantiarum: *lib.*4. *diſtinct.*32. *art.*3. *quaſt.*2. *in argum.*

598. Ius naturale dictat, quod tibi vis fieri, facies alteri, & quod tibi non vis fieri, non facias alteri, idque eſt commune omnibus, & continetur in lege, & Euangelio: *lib.* 4. *diſt.* 33. *artic.* 1. *quaſt.* 1.

599. Nullus in eadem cauſa poteſt eſſe actor, & iudex: *lib.* 4. *diſt.*35. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in fund.*

600. Quod ſemel benè eſt definitum, nulla debet iteratione retractari: *lib.* 4. *diſt.* 35. *art.* 1. *quaſt.* 5. *ad* 1. Id verum eſt ſecundùm rigorem legis, non tamen quantum ad fauorem innocentis.

601. Generatio eſt de ſuperfluo nutrimenti: *lib.* 4. *diſtinct.* 40. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. Intellige de ſuperfluitate non impuritatis, ſed reſiduitatis, quæ non eſt omnimoda ſuperfluitas, niſi reſpectu indiuidui, non verò generatiuæ potentiæ.

602. Identitas rei venit ab identitate principiorum ſubſtantialium: *lib.* 4.

lib. 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in fund. & ad vltim. & diſtinct.* 44. *part.* 1. *dub.* 3. *&* 4.

603. Propria forma nata eſt fieri ſolùm in propria materia : *lib.* 4. *diſt.* 43. *ibid.* Intellige de materia vt ſic diſpoſita.

604. Omnis forma corrupta, & iterum generata non eſt eadem numero, ſed ſpecie : *lib.* 4. *diſt.* 43. *ibid. ad* 1. Id verum eſt ſecundùm virtutem operantis naturalis, non infiniti : Vide ibidem rationes, & *lib.* 4. *diſt.* 44. *ibid.* Vide *num.* 596.

605. Anima habet naturalem appetitum ad ſuam materiam : *lib.* 4. *diſt.* 43. *quæſt.* 4. *&* 5. *ad* 6. ideſt ad ſuum corpus.

606. A priuatione ad habitum non datur regreſſus : *lib.* 4. *diſtinct.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. Id eſt verum naturaliter, non ſupernaturaliter : & *diſt.* 44. *part.* 1. *dub* 3. *&* 4. Vide *n.* 596. *&* 614.

607. Natura eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans : *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. *in fund.*

608. Anima, quia eſt talis, ideò differt ab Angelo : *lib.* 4. *diſt.* 43. *ibidem.*

609. Operatio conſequitur formam, & ſpeciem : *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. Verum eſt de operatione conſequente totam ſpeciem. Vide *n.* 567.

610. Lux eſt proprietas inſeparabilis ignis ; *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *ibid. ad* 3.

611. Omne agens agit in contrarium, & generat ſuam ſimilitudinem in paſſo : *lib.* 4. *diſtinct.* 44. *part.* 2. *art.* 2. *ad* 1. *&* 2. Id verum eſt de actione naturali.

612. Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus : *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Id verum eſt quoad æquiualentiam.

613. Beatitudo eſt bonum, quod omnia exoptant : *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. Intellige de bono in generali ſecundùm propriam naturam.

614. Corpus, vt ſit organum congruum animæ, exigit debitam quantitatem, & qualitatem, organizationemque : *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in argum.*

615. Corpus hominis accipit à terra obſcuritatem, ab aqua paſſibilitatem, ab aëre infirmitatem, & ab igne animalitatem : *lib.* 4. *diſt.* 49. *ibid. in corp.*

616. Menſura temporis alia eſt intrinſeca, alia extrinſeca : *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. Vide *n.* 192.

617. Lex debet eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundùm naturam, & patriæ conſuetudinem, loco, & tempori conueniens, neceſſaria, vtiliſque, & manifeſta : *Opuſc. Princip. Sacra Scriptura.*

618. Metaphyſica eſt nobiliſſima inter ſcientias naturales : *Op. Princ. Sacra Script.*

619. Locus ab authoritate concludens, infirmus, & inartificialis dicitur : *Opuſc. Princ. Sacra Scriptura.* Excipe authoritatem Diuinam ob firmam certitudinem.

620. In Scientia præcognoſcendum quid nominis, & rei, & quia eſt, debetque ſupponi ſubiectum ; *Opuſcul. Princip. ibidem, & Serm.* 5. *Hexaëm.*

621. Scientia Mathematica eſt nobiliſſima per certitudinem modi ſciendi : De anima ob nobilitatem ſubiecti moralis ob vtilitatem finis, qui eſt beatitudo creata, ſed Diuina,

ſcilicet

ſcilicet ſcientia Theologica omnes excellit : *Opuſc. Princip. ibidem.*

622. Quod ſcimus, & intelligimus, debetur rationi : quod credimus, debetur authoritati : *Opuſc. Princip. ibidem.*

623. Lex humana eſt conſtitutio populi, qua maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt : *Opuſc. Princip. ibidem.*

624. Scientiarum ethnicarum alia eſt Logica, alia Phyſica, alia Ethica : Logica alia eſt Grammatica, alia Rethorica, alia Dialectica : Phyſica alia eſt Mathematica, alia Naturalis, alia Metaphyſica : Ethica alia eſt Monaſtica, alia Oeconomica, alia Politica : *Opuſc. Princip. ibidem.*

625. Ius ciuile ſecundùm legem Diuinam regulatur : *Opuſc. Princip. ibidem.*

626. Theologia poſitiua, idest Sacra Scriptura procedit narrando, præcipiendo, prohibendo, comminando, promittendo : Scholaſtica verò, ſeu ſecundùm artem procedit per modum quæſtionis, reſponſionis, oppoſitionis, ſolutionis, nunc definiens, nunc diuidens, nunc arguens, nunc concludens : *Opuſcul. Princip. ibidem.*

627. Motus eſt Endelechia, ideſt actus entis in potentia, & licèt inuoluat imperfectionem, atteſtatur tamen perfectioni motoris : *lib. 4. diſt. 49. art. 4. princip. quæſt. 1. ad argum.*

628. Omne, quod incipit, incipit vel per motum, vel per mutationem : *Opuſc. Princip. Sacra Scripturæ.*

629. Metaphyſicus conſiderat ens, provt trahit originem à prima cauſa, & provt terminat in ipſam vt in vltimum finem, & provt exemplantem, & ideantem omnia entia : *Serm. 1. Hexaëm.*

630. Phyſicus conſiderat res, provt ſunt originantes ab vnica cauſa, obidque conſiderat mobile, & generationem, & conſequenter duplex medium mundi, ſcilicet cor, & ſolem : *Serm. 1. Hexaëm. & Serm. 3.*

631. Sermo rationalis datus eſt ad exprimendum conceptus internos : *Serm. 1. ibid.*

632. Principia cognoſcimus, inquantum terminos cognoſcimus, & hoc per lumen inditum à Deo in anima : *lib. 2. diſt. 39. art. 1. quæſt. 2. & Serm. 3. Hexaëm.* Vide. *num.* 58.

633. Veritas triplex, ſcilicet, rerum, vocum, & morum : prima eſt indiuiſio entis, & eſſe : ſecunda adæquatio vocis, & intellectus : tertia rectitudo viuendi cum regula æterna : *Serm. 3. & 4. & 5. & 6. Hexaëm.*

634. Entis diuiſio eſt in ſubſtantiam, & accidens : in vniuerſale, & particulare : in potentiam, & actum : in vnum, & multa : in ſimplex, & compoſitum : in cauſam, & cauſatum : *Serm. 3. Hexaëm.*

635. Omnis potentia actiua in creatura coniuncta eſt paſſiuæ, & ambæ fundantur ſuper diuerſa principia : *Serm. 3. Hexaëm.*

636. Metaphyſica eſt de numeris, & proportionibus, nempè vel circa numeros ſimpliciter, ſic & Arithmetica : vel circa numeros ſonoros, ſic eſt Muſica, vel circa proportiones diméſiuas generaliter, ſic eſt Geometria : vel circa viſiuas, ſic eſt Proſpectiua : vel ſecundùm quantitatem continuam, & diſcretam, ſic eſt Aſtrologia : iſtaque eſt bipartita, quia vel eſt de corporibus per motum, ſic eſt Aſtronomia, vel ſecundùm influentias, ſic eſt Aſtrologia : *Serm. 4. Hexaëm.*

637. Ars eſt habitus cum recta ratione factiuus: *Serm. 5. Hexaëm.*

638. Quantò agens plus inuenit in paſſo de ſua ſimilitudine, plus etiam agit, ſic ſol in aqua, & in auro: *Serm. 1. de pluribus Martyribus.*

639. Omnis virtus, quæ in ſuum ſuſceptibile efficaciter agir, excludit ab eo ſuum contrarium: *Serm. 1. de pluribus Martyribus.*

640. Quò nobilior eſt materiæ præparatio, eò nobilior forma inducitur: *Serm. 1. de pluribus Martyribus.* Vide *num.* 462.

641. Omne Contrarium ad præſentiam ſui contrarij concitatur, & fortiùs operatur, ſic aqua ſuperfuſa calce ſtatim inardeſcit: ſed ex ſuperfuſo oleo non ſtæneſcir, quia oleum igni contrarium non eſt: ſic aqua calida in frigido loco fuſa citiùs coagulatur, quàm frigida, quia ad præſentiam caloris frigus fortiùs agit: *Serm. 3. de pluribus Martyribus.*

642. Omne, quod mouetur, à contrario in contrarium mouetur, hinc quod mouetur à ſurſum, neceſſariò mouetur deorſum, & è contra: & ob id arbor non multùm aſcendere poterit, ſi radices in terra profunda non fixerit: ſic & aqua aſcendens, &c. *Serm. 2. de vno Confeſſore.*

643. Contraria Contrariis curantur, & expellunrur: *Serm. 2. de vno Confeſſ.* ſummum ius, ſumma iniuria: *lib. 4. diſtinct. 46. art. 2. quæſt. 1. ad vltim.* Id verum eſt, quia iuſtitia aſcenditur per acceſſum ad medietatem, & per elongationem ab extremis.

644. Si optimum in vno genere eſt melius optimo in alio genere, & hoc ſimpliciter illo melius: *lib. 4. diſt. 20. part. 1. artic. 1. quæſt. 2. in corp.* Id intelligendum eſt ſecundùm proportionem, nempè comparando non minimum generis Superioris cum optimo alterius, ſed optimum cum optimo, & minimum cum minimo: Sic ait Sanctus Bonauentura, quod maxima pœna animarum purgatorij eſt maior quacunque maxima huius vitæ: non verò minima pœna purgatorij eſt maior maxima huius vitæ: quod tamen non verificatur de pœna Inferni in ordine ad pœnam mortalis vitæ, quia non currunt eædem circunſtantiæ, & proportio eadem inter pœnam purgatorij, & inferni, vt fusè *ibidem* probat Sanctus Doctor, à quibus dignatur nos Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſua piiſſima miſericordia liberare, & perducere ad ſui fruitionem per infinita ſæculorum ſæcula. Amen.

INDEX

INDEX GENERALIS RERVM, ET VERBORVM,

QVÆ IN HAC TERTIA PARTE Curſus Philoſophici continentur.

Prior nota Arithmetica numerum marginalem ſignificat: Poſterior verò Paginam denotat.

A

Abſtractio.

ABSTRACTIO quid ſit. n.735. p. 571.
Abſtractio quotuplex. n. ibid. p. ibid.
Abſtractio realis admittit diſtinctionem formalem. n.736.& ſeq p.571. & ſeq.
Abſtractio rationis admittit diſtinctionem virtualem. n. ibid. p. ibid.

Accidens.

Accidens quale poſſit tranſire de ſubiecto in ſubiectum. n.16. p.15.
Accidentia alia ſunt ab eodem ſubiecto, in quo ſunt, alia trahunt originem ab alio principio. n. 16. & 19. p. 15. & 18.
Accidentium corruptio quot modis poteſt fieri. n.15. p.14.
Accidentia quænam remaneant in corruptione. n. 17. & ſeq. p. 16.
Accidentia plura numero an poſſint ſimul eſſe. n.69. & 71. p.53.& ſeq.
Accidens quomodò intendatur. n.35. & 37. p. 28. & ſeq.
Accidentia non poſſunt nutrire. num. 315. p. 277.
Accidentia alia habent idem pro ſubiecto, alia habent aliud pro ſubiecto, aliud pro cauſa. n.365. p.315.
Accidentium ſpecies coadiuuant cognitionem ſubſtantiæ,& quomodò. n. 546. & ſeq. p. 433. & ſeq.

Actio, Agere.

Actio reflexiua quid ſit. n.98. p.77.
Actio alia immanens, alia tranſiens. n. 554. p.439
Actio item alia eſt ſecundùm rem, alia ſecundùm modum tantùm: primà eſt productiua, ſecunda eſt operatiua. n.ibid. p. ibid.
Immanens eſt duplex. n.166. p.156
Agens neceſſarium, & liberum quomodò differant. n.586. p. 461
Agens omne in agendo agit ſphericè per medium. n.376. p.455
Agens ſemper eſt præſtantius patiente. n.97. & 105. p.76. & 82
Agens aliud vniuocum, aliud æquiuocum. n.93. p.73
Agens non poteſt agere in omninò ſimile. n.94. & ſeq. p.74

Digitized by Google

Agens ſemper intendit imprimere ſuam ſimilitudinem in paſſum. n. 80. p. 61
Actio, & Reactio datur. n. 153. p. 127 *Vide Reactio.*

Aër.

Aër quomodò aliter numeratur. n. 112. p. 93
Aëris plures regiones numerantur. n. ibid. p. ibid.

Aëſtimatiua.

Aëſtimatiua. *Vide Eſtimatiua. Vide Potentia.*

Alimentum.

Alimentum, & medicamentum differunt. n. 308. p. 272

Alteratio.

Alteratio quid. n. 50. & 52. p. 40. & 44
Alteratio quotuplex ſit. n. ibid. p. ibid.
Alteratio qualiter differat à generatione. n. 53. p. 44
Alteratio qualem connexionem habeat cum generatione. n. 54. p. 44
Ipſius ſucceſſio, & continuitas explicatur. n. 55. p. 45
Intenſio, & extenſio eiuſdem. n. 56. & 57. p. 46
Ipſius indiuiſibilia continuantia, & terminantia. n. 58. & ſeq. & 63. & 74. p. 47. & 49. & 57
Alteratio diſtinguitur ab intenſione, & remiſſione. n. 74. p. 57
Alteratio propriè non eſt ſubſtantia. n. 88. p. 69
Nec ad quantitatem, nec ad alia prædicamenta. n. 89. p. 70
Alteratio fit in quatuor ſpeciebus qualitatis. n. 90. p. ibid.
Alterationis terminus quiſnam. n. 91. p. 71.

Ambulatio.

Ambulatio varia hominum, eiuſque Phyſiognomia expeditur. n. 727. p. 561.

Amentia.

Amentia vnde oriatur. n. 496. & 500. p. 404. & 405

Analogia.

Analogia quotuplex. n. 734. p. 570
Analogia proportionis, & attributionis quænam. n. ibid. p. ibid.
Analogia quænam admittat vniuocationem. n. ibid. & 743. & ſeq. p. ibid. & 576

Angelus.

Angelus an habet vocem propriè ſumptam. n. 421. p. 356
Angeli compoſitio ex materia, & forma. n. 217. & ſeq. p. 179 *Vide Anima compoſitio.*
Angeli omnes ſunt vnius ſpeciei. n. 494. p. 402
Angelus qualiter differat ab anima, eiuſque rationalitate. n. 480. p. 395
Angelorum vita qualiter à Dei vita differat. n. 166. p. 156
Angelus dicitur viuens, in quo ſenſu. n. 160. p. 145
Angelus, & homo comparantur inter ſe in nobilitate. n. 657. p. 510
Angelus, quare non dicatur in Sacra Scriptura creatus ad imaginem Dei. n. ibid. p. ibid.

Anhelitus.

Anhelitus quid ſit. n. 718. p. 550
Eius phyſiognomia expeditur. n. ibid. p. ibid.

Anima.

Animæ nomen eſt potiùs officij, quàm naturæ. n. 166. p. 156
Eius Ethimologia multipliciter explicatur. n. 164. p. 154
De anima datur ſcientia. n. 161. p. 146
Animam dari euidens eſt. n. 162. p. 147
Anima multipliciter definitur, & quomodò. n. 163 & ſeq. p. 153
Exigit corpus heterogeneum. n. 197. p. 181
Eſt totum homogeneum. n. ibid. p. ibid.
Anima eſt finis omnium creaturarum, n. 160. p. 145
Animarum diuerſitas vnde deſumatur. n. 173.

173. & 191. & ſeq. p. 161. & 175. & ſeq.
Animarum tres ſpecies aſſignantur. n. 174. p. 162
Vegetatiua, Senſitiua, & Rationalis. n. ibid. p. ibid
Circa animarum pluralitatem varij errores recenſcentur. n. 177. p. 164
Anima eſt vita, & perfectio corporis. n. 180. & 182. p. 167. & ſeq.
Anima non eſt formaliter corporea. n. 184. & 232. p. 169. & 212
Nec virtualiter. n. ibid. p. ibid.
Eius proportio ad corpus explicatur. n. 180. p. 167
Exigit illud heterogeneum. n. 320. p. 281
Reſpicit primò totum, & ſecundariò partes. n. 190. 194. 198. & 200. p. 174. & 177. & 181. & 184
Vna numero in quolibet corpore, & viuente. n. 181. p. 167
Eius vbicatio in corpore qualis. n. 202. p. 185
Anima quælibet eſt indiuiſibilis, fusè probatur. n. 193. & ſeq. p. 176
Anima diuiditur in vegetatiuam, & ſenſitiuam, & rationalem. n. 173. p. 161
Animæ, & corporis humani proportio. n. 660. p. 512

Anima Vegetatiua.

Anima vegetatiua quid ſit. n. 224. & 227. p. 206. & 208
Qualiter differat à cæteris. n. ibid. p. ibid.
Quænam non componuntur ex materia. n. 224. & 227. p. 206. & 208
Ipſius potentiæ. n. 191. & ſeq. & 272. & ſeq. p. 175. & 245
Anima vegetatiua eſt indiuiſibilis. n. 196. & ſeq. p. 179
Eſt ſpiritualis. n. 207. p. 191
Animæ vegetantis potentia nutritiua, & generatiua differunt. n. 276. p. 247
Non verò nutritiua, & augmentatiua. n. ibid. p. ibid.
Animæ vegetantis potentiarum ſubiectum quodnam. n. 279. p. 249
Vide Nutritio. Vide Augmentatio. Vide Generatio.

Anima Senſitiua.

Anima ſenſitiua quid ſit. n. 191. & ſeq. & 342. p. 175. & 298
Licèt non componatur ex materia, & forma, quomodò dicitur materialis. n. 207. p. 191
Non componitur ex materia. n. 224. & 227. p 206. & 208
Eſt indiuiſibilis. n. 196. & ſeq. p. 179
Eſt ſpiritualis. n. 207. p. 191
Animæ ſenſitiuæ potentiæ ſunt tantùm duæ. n. 443. & ſeq. 1. p. 373
Subdiuiduntur per varia officia. n. ibid. 1. ibid.
Anima ſenſitiua indiget corpore in ſuis actibus. n. 343. p. 299.
Animæ potentiæ ſunt actiuæ, & paſſiuæ. n. 346. p. 300
Animæ inſectorum non poſſunt diuidi. n. 204. p. 188
Animæ perfectorum, & imperfectorum animalium quoad organizationem differunt. n. 192. p. 175
Quomodò poſſit informare materiam, ex qua non fuit educta. n. 198. & 201. p. 181. & 184
Vide Senſus.

Anima rationalis.

Anima rationalis quid ſit. n. 476. p. 392
Eſt forma corporis, & eſt de fide. n. 473. p. 390
Differt eſſentialiter ab aliis animabus. ibid. p. ibid.
Creatur in eodem inſtanti, ac infunditur in corpore. n. 474. p. 391
Eſt ſeipſa, vt eſt rationalis forma corporis, & principium ſuarum operationum. num. 475. & 479. p. 392. 394

Quomodo

Quomodò vnibilitas ad corpus ſit ipſius differentia. num. 477. & ſeq. p. 393
Animæ rationalitas quomodò differat à rationalitate Angeli. num. 480. p. 395
Ab anima ſenſitiua, & vegetatiua. n. 191 & ſeq. p. 175. & ſeq.
Animæ rationalis immortalitas qualis. n. 190. & ſeq. p. 174. & ſeq.
Animæ rationalis immortalitas an poſſit cognoſci naturaliter. num. ibid. p. ibid.
Animæ rationales multiplicantur ad multiplicationem indiuiduorum. n. 489. p. 399
An dependeant à corpore. num. 388. p. 331
Quomodò dependeant. n. ibid. p. ibid.
Animæ rationales ſunt inæquales in perfectione. n. 491. & ſeq. p. 400
Anima Chriſti fuit cæteris perfectior. n. ibid. p. ibid.
Anima rationalis eſt compoſita ex materia, & forma; non verò cæteræ animæ. n. 210. & ſeq. p. 194. & ſeq.
In anima rationali quotuplex compoſitio. n. 209. p. 193
Animæ rationalis indiuiſibilitas fusè explicatur. n. 193. & ſeq. p. 176
Eius materia eſt eiuſdem rationis cum materia ſublunari. n. 223. p. 206
Eius compoſitio facit ad maiorem nobilitatem. n. 227. & 234. p. 208. & 214
Animæ rationalis materia eſt ſeparabilis à forma per potentiam Dei, & tamen dicitur incorruptibilis. n. 212. p. 195
Animæ forma diſponit ipſam ad vlteriorem materiam actuandam n. 214. & ſeq. p. 197
Animæ forma ſatiat appetitum materiæ. n. 212. p. 195
In animæ materia qualis priuatio formarum. n. 230. p. 211
Anima rationalis ſecundùm idem non agit, & patitur, ſed ratione formæ, & materiæ. n. 467. p. 449
Anima rationalis cognoſcit ſubſtantiam conceptu, & ſpecie propria. n. 542. & ſeq. p. 432
Anima rationalis in corpore quomodò dependeat in operari à corpore. n. 545. & ſeq. p. 433
Anima violenter ſeparatur à corpore. n. 637. & ſeq. p. 499. & ſeq.
Poſt ſeparationem non eſt in ſtatu violento. num. 637. & ſeq. p. 499. & ſeq.
Anima ſeparata habet inclinationem ad corpus, nec recipit nouum modum eſſendi. n. 638. & ſeq. p. 500. & ſeq.
Anima ſeparata habet omnes potentias, quas in corpore habebat. n. 640. p. 501
Non tamen operatur per organicas. n. 641. p. 501
Anima rationalis non eſt formaliter corporea, nec virtualiter. n. 185. & & 232. p. 169. & 212.
Eſt tamen formaliter virtualiter vegetatiua, & ſenſitiua. n. ibid. p. ibid.
Anima rationalis in quo conuenit, & diſconuenit cum forma corporea. n. 198. p. 181.
Anima an intelligat in pede. n. 195. & 205. p. 178. & 185.
Anima ſecundùm ſe totam informat corpus, quod dicitur de omni anima. n. 231. & ſeq. p. 211
Anima non eſt immediatè, ſed mediantibus potentiis operatiua. nu. 264 p. 239.
Animæ ſunt inæquales in perfectione indiuiſibili. n. 262. & ſeq. p. 238. & ſeq.
Animæ actus in quo ſubiecto recipiuntur. n. 265. p. 240.

Anima pro ſtatu iſto quomodò cognoſcit ſeipſam,& ſuos actus. n.550. & ſeq. p.436
Quomodò entia ſpiritualia. 451.p.378
Anima rationalis potentia.
Anima non eſt immediatè operatiua, ſed indiget potentiis. n.264.p.239
Animæ rationalis potentiæ ſunt intellectus, & voluntas. *Vide Intellectus. Vide Voluntas.*
Animæ potentiæ diſtinguuntur formaliter ex natura rei ab anima. n.259. & ſeq. p.234.
Animæ potentiæ aliæ ſunt organicæ, aliæ inorganicæ. n.257.p.234
Quomodò egrediuntur, & emanant ab anima. n.258.p.234
Quomodò ſunt actus corporis organici. n.262.p.238
Non ſunt propriè paſſiones animæ. n.263. p.238
Vnde ſpecificantur. n.266. & ſeq. p.242
Sunt quid abſolutum. n.270. p.243
Ad vnitatem potentiarum quid exigatur. n.429.p.362
Potentia Superior plura cognoſcit, quàm Inferior. n.ibid.p.ibid.
Anima ſeparata.
Anima ſeparata quænam cognoſcat. n.451. p.378
Non eſt in ſtatu violento.n.639.p.500
Non exigit nouum modum eſſendi. n.638. p.500
Quid poſt ſeparationem à corpore in ipſa remaneat. n.640. & ſeq. p.501
Animal.
Animal an poſſit viuere ſine cibo. n.326.p.284
Animalia irrationalia habent aliquale iudicium. n.442. & ſeq. p.372
Animalia irrationalia habent ſpecies innatas rerum inſenſibilium. n.ibid. & 337. & ſeq.p. ibid. & 293
Animalium irrationalium ſenſus, & potentiæ. *Vide Anima ſenſitiua. Vide Potentia. Vide Senſus*,& n.442. & ſeq. p. 372
In animalibus materia nutritionis quænam. n.314.p.276
Appendix.
Appendix ad tradita in hoc curſu philoſophico. p.601
Appetitus.
Appetitus triplex naturalis, animalis & rationalis. n.432. & 467.& 472 p.364.& 386. & 388
Appetitus ſenſitiuus quid ſit. n. 468. p.387
Quotuplex ſit. n.469.p. 387
Eius obiectum quodnam. n. 468.p. 387
Eius organum quodnam. n.470.p.388
Non differt à vi motiua. num. 472.p. 388
Appetitus concupiſcibilis, & iraſcibilis quid. n.471.p. 388
Appetitus ſenſitiui actus quinam. n. 472. p.388
Antiperiſtaſis.
Antiperiſtaſis quid. n.98.& ſeq.p.77
Antiperiſtaſis quomodò fiat. n. ibid. p. ibid.
Apprehenſio.
Apprehenſio ſimplex eſt actus primus intellectus. n.565.& ſeq. p.448
Quomodò differat à iudicio, & à diſcurſu. n. ibid. & ſeq. & 569.p.ibid. & 450
An in ſimplici apprehenſione ſit veritas. n.566.p.448
Aqua.
Aqua eſt elementum, apud Nos tamen non eſt purum. n.111. p. 92
Aqua aliis nominibus appellatur. n. 112.p. 93
Arbitrium.
Arbitrium liberum quid ſit. n.606.& ſeq. p.478
Importat actum intellectus, & volun-

tatis. n.ibid. & 610. & ſeq.p. ibid. & 480
An ſit totum poteſtatiuum, an integrale. n. ibid.p.ibid
Ad eius vſum requiritur cognitio vel ſimplex, vel iudicium. n.612.p.481
An ad ipſum ſufficiat cognitio ſenſitiua. n. ibid. p. ibid. *Vide Libertas. Vide Voluntas. Vide Liberum arbitrium.*

Auditus.

Auditus qualis ſenſus, eius prærogatiuæ, & qualitates. n. 410. & ſeq. p.351. & ſeq.
Auditus ſenſus habet plures partes, quæ explicantur. n. 410. & ſeq. p. ibid.
Eius obiectum eſt ſonus. n. 411. & ſeq. p.351. & ſeq.
Quot corpora exigat, vt ſit ſonus. n. ibid. p. ibid.
Auditus medium, & ſubiectum quodnam. n.413. & ſeq. p.353
Auditus fit per receptionem ſpecierum ſoni. n.415. p.353
An fiat in inſtanti. n.ibid.p.ibid.

Augmentum.

Augmentum quot modis poteſt fieri. n.60. p.48
Augmentatio quotuplex. num. 432. p.364
Augmentatio vitalis fit virtute animæ vegetatiuæ, & potentiæ nutritiuæ. n. 242. 272. 332. & 334. & ſeq.p. 224.246 & 289.& ſeq.
Quomodò differat augmentum viuentium à non viuentibus. n.175.242. & 272. & 333. & 336. p. 162. & 224. & 246. & 290. & ſeq.
Augmentationis terminus quis.n.334. & ſeq. p.290
Augmentatio in viuentibus quomodò fiat. num.272.336. & 338. p.246 291.& 294.
Habet triplicem ſtatum. n.338.p.294

Aures.

Aures quid ſint in homine. n.705. & ſeq.p.ſeq. 539
Earum varietas, & Phyſiognomia expeditur. n. ibid. p.ibid.

Aurum.

Aurum an nutriat. n.314.p.276

Axioma.

Axioma vbi vnum propter aliud, vbi vnum tantùm, quomodò intelligatur. n.9. p.11

B

Baptiſmus.

BAPTISMVS quando conferendus fætui emiſſo. n. 301. p. 267.

Barba.

Barba quid ſit. n.687. p.528
Quomodò generatur. n.ibid.p.ibid.
Quare in fœminis barba non naſcatur. n.ibid. p.ibid.
Barba in fœminis peſſimum ſignum. n. 687. & 712. p.528. & 544.
Varietas barbæ in homine expenditur. n.712. p.544

Beati.

Beatorum libertas qualis. n.587.& 591. p.64
Beati ſunt liveriores Viatoribus, licèt non poſſint velle malum. n.592. & 602. p. 466.& 475.

Bilis.

Bilis quotuplex. n.244.& 311.p.225 & 274
Bilis quid ſit. n.ibid.p.ibid.
Eius ſedes. n.ibid. p.ibid.
Bilis quotuplex in homine. n.670. & ſeq. p.518. & ſeq.
Quid indicat. n.ibid.& 715. p.ibid. & 547.

Bonitas.

Bonitas, ſeu ens vt bonum eſt obiectum formale voluntatis. n.619.& ſeq. p. 487. & ſeq.
Bonum, & ens quomodò conuertantur.

Digitized by Google

tur. n.618.& ſeq. p.486.& ſeq.
Bonitas obiectiua voluntatis in quonam conſiſtat. n.617.p.485
Bonum aliud eſt per eſſentiam, aliud per participationem. n.618.p.486
Bonum quomodò ab ente diſtinguitur. nu.581.& 618.& ſeq.& 762. p. 458. & 486.& ſeq.& 590
Bonum vt proprietas entis quid ſit. n.766. & ſeq. p.593. & ſeq.

Brachia.

Brachia quid ſint. n.722.p.556
Eorum phyſiognomia. n.ibid.p.ibid.

Bruta.

Bruta rariùs decipiuntur in cognitione ſenſitiua ipſo homine. n.448.p.376
Bruta differunt ab homine per carentiam rationis. n. 577. p.457

Burdo.

Burdo, & Mulus quomodò differant. n.2,7. p.265.

C

Calor.

CAlor quid ſit. n. 112. & 116. p. 93. & 97
Calor conſummens, & conſeruans quid ſit. n.155.p.128
Calor in viuente alius eſt elementaris, alius conſummens. n. 251. & 287. 309. p. 228. & 257. & 273
Calor vitalis in quo ſenſu dicitur eſſe naturæ Cœleſtis. n.309.p.273
Calor naturalis quomodò conſummat in viuente partes ſubſtantiales. n. 329. & 331. p.287. & ſeq.

Capillus.

Capilli an ſint animati. n.245.& 249. p. 225. & 227
Capilli quomodò in homine generantur. n.682. p.526
Eorum colores, & variæ qualitates expenduntur. n.683. & ſeq. p.526. & ſeq.

Caput.

Caput eſt præcipua pars corporis. n. 236. p.220
Caput habet plures partes, quæ explicantur. n.237.p.221
Caput hominis quid ſit. n.679.p.523
Eius nobilitas, & proprietates traduntur. n.ibid.p. ibid.
Capitis varia phyſiognomia expenditur. n. ibid. & ſeq. p.ibid. & ſeq.

Caro.

Caro ſecundùm materiam, & ſecundùm formam quomodò differant. n. 284. & 318. & 330. p. 254. & 279. & 287

Caſtrati.

Caſtrati, & pueri habent veram potentiam generatiuam. n.287.p.257

Cauſa.

Cauſæ agentis quatuor conditiones enumerantur. n.93.p.73
Cauſa vitæ quænam. n.170.p.159
Cauſa alia agens per modum naturæ, alia per modum artis. n.375. p.323
Alia libera, alia neceſſaria.n.598.p.471
In medio agit ſphericè. n.376. p.324

Centrum

Centrum vniuerſi, & elementorum quomodò differant. n.118. p.100

Cerebrum.

Cerebri cellulæ ad quid inſeruiant. n. 433. p. 365

Ceruix.

Ceruix quid ſit. n.719.p.552
Eius phyſiognomia expenditur. num. ibid. p. ibid.

Chiromantia.

Chiromantia quàm vana.n.723.p.559

Chilus.

Chilus quid ſit. n.244.p.225

Chriſtus.

Chriſtus dicitur formatus ex ſemine, ex ſanguine, & carne. n.301.p.267
Quomodò hoc ſit. n.ibid.p.ibid.
Chriſtus quomodò dicitur proceſſiſſe ſine ſemine. n.296.p.264
Chriſtus quoad modum exiſtendi in

Euchatiſtia an poſſit videri. n.372. & ſeq. p.320. & ſeq.
An per ſpeciem propriam poſſit videri. n.ibid.p. ibid.

Cibus.

Cibi partitio in ſtomacho quomodò fiat. n.244.p.225
An ſine cibo, & potu poſſit quis diu viuere. n.316.& 320.p.277. & 281

Cœlum.

Cœlum habet paſſiuitatem. n.220.p. 203

Cognitio.

Cognitio alia intuitiua, alia abſtractiua.n.389. & 570.p.333.& 451
Non differunt ſpecificè n.ibid.p. ibid.
Cognitio ſenſuum. *Vide Senſus.*
Cognitio alia confuſa, alia diſtincta, alia directa, alia reflexa. n.523. & 528 p.420. & 423
Confuſa præcedit diſtinctam. n. 536. p.429
Cognitio comprehenſiua quid ſit. n. 571.p.452
Quotuplex. n. ibid. p.ibid.
Primum cognitum quodnam. n.537. & ſeq. p.429. & ſeq.
Vide Intellectus. Vide Senſus.

Collum.

Collum quid ſit. n.719. p.552
Eius phyſiognomia. n.ibid.p.ibid.

Color.

Coloris natura explicatur n.403. p.346
Diſtinguitur à luce. n. ibid.p.ibid.
Eſt obiectum viſus ſimul cum luce. n.398. & ſeq. p.342. & ſeq.
Colores varij. *Vide Facies. Capillorum. Vide Capilli. Oculorum. Vide Oculus.*

Communis.

Communis ſenſus quid. n.432.& 444. & ſeq. p. 364. & 374. *Vide ſenſus Communis.*

Compoſitio.

Compoſitio ex genere, & differentia eſt realis. n.218. p.200
Compoſitio ex materia, & forma qualiter fiat. n.ibid. & ſeq. p.ibid. & ſeq.

Conceptus.

Conceptus formalis,& obiectiuus quinam. n.733.p.569
Quomodò differant. n.ibid.p.ibid.
Vterque eſt vel adæquatus, vel inadæquatus. n.ibid.p.ibid.
Conceptus entis quis. n.737.p.572
Vide Ens.

Contrarietas.

Contrarietas,& repugnantia quid ſint. n.132. & ſeq.p.104.
Quotuplex in qualitatibus. n.ibid. p.ibid.

Contradictio.

Contradictio quotuplex.n.135.p.117

Condenſatio.

Condenſatio, & rarefactio quid. nu. 142. p.125.
Quotuplex. n.ibid.& 146. p.ibid. & 128.
In condenſatione fit penetratio partium. n.147.& ſeq. p.130
In condenſatione non fit deperditio quantitatis,vel ſubſtantiæ, vel corpuſculorum, ſed fit maior reſtrictio. n. 145.& ſeq. & 151.p.127. & 136.

Cor.

Cor eſt principium vitæ. n.170.p.159
Eſt & eius motus, & ſenſus. n. 287. p.257.

Cornu.

Cornua an ſint animata. n.246.& ſeq. p.225.

Corruptio.

Corruptio quid ſit. n.10.p.12
An ſit naturalis,an violenta. n.11.p.12
Differt à generatione. n.12.p.13
Item differt ab aliis mutationibus.n.10 p.12

In corruptione quænam accidentia remaneant. n.17. & ſeq.p.16
Corruptio, & generatio ſunt vna actio, non verò vnus motus. n.20. 22. & 27. p.19. & ſeq.
An corruptio vnius ſit generatio alterius:& è contra. n.20.p.19
Corruptio formæ an ſit prior generatione alterius. n.23.& 25. & ſeq. p.20. & 22.
Corruptio naturalis, & violenta quænam. n.154.p.128.
Vnde oriatur in mixto. n.155.p.128
Idem corruptum an poſſit reproduci. n.44.& 47.& ſeq. p.34. & 36.

Corporeitas, *Corpus*.

Corporeitatis forma datur. n.18.p.16
Quænam ſit. n.ibid.p.ibid.
Corporum penetratio naturalis datur. *Vide Penetratio*.
Corpus Phyſicum ex materia,& forma, corporeitatis differente ab aliis formis, & Phyſica. num. 179. 252. & ſequent. p. 166. & 228. & ſeq.
Corpus organicum quodnam ſit. n. 165. p.154
Corporis organici partes aliæ homogeneæ, aliæ heterogeneæ. n. 251. & ſeq. p.228.
In corpore organico tot formæ partiales, quot partes. n.252.p.228
Corporis humani partes fusè explicantur. n.236. & ſeq.p.220. & ſeq.
Ex corpore tantùm organico poteſt educi forma ſenſitiua. n.320.p.281
Corporeitatis forma multiplex.n.252. p. 228
Corpus humanum repræſentat totum mundum. n.236.p.220
Corporis humani partes præcipuæ ſunt caput,thorax,& venter. n.ibid. p. ibid.
Corporis humani de prima, & de ſecunda conſtitutione quænam. num. 240. p.223
Corpus, & anima quomodò proportionantur. n.241. & 287.p.224.257
Corporis partes quænam ſint animatæ. 246. & ſeq. p. 225. & ſeq.
Corpus humanum ſpecie differt à quocunque alio corpore organico. n. 647. p. 504

Coſſendrix.

Coſſendrices quid ſint. n.725.p.559
Eorum Phyſiognomia expenditur. n. ibid. p. ibid.

Coſta.

Coſtæ expenduntur. n. 720.p.553

Coxa.

Coxæ quid ſint. n.725.p.559
Earum phyſiognomia traditur. n.ibid. p. ibid.

Creatio.

Creatio quomodò differt à generatione. n.5.6.p.9

Corruptibile.

Corruptibile, & incorruptibile quomodò differunt genere. num.184. p.169

D.

Definitio.

Definitio per additamentum quænam. n.165.p.154
Eſt accidentium. n.ibid. p.ibid.

Dæmon.

Dæmon non poteſt generare. n. 297 p.265
Quare hoc non poſſit. n.ibid. p.ibid.

Democritus.

Democritus ſemper ridebat. n. 718. p.550
Quare. n.ibid.p. ibid.

Dens.

Dentes quid ſint. n.711.p.543
An ſint animati. n.246.p.225
Eorum phyſiognomia varia. n. 711. p.543

Digitus.

Digitorum manus phyſiognomia expenditur.

penditur. n.724.& ſeq.p.558.& ſeq.

Denſitas.

Denſitas eſt qualitas. n.96. p.75.

Denſum, & rarum quotuplex. n.96. & 146. p.75. 128

Vide Rarefactio. Vide Condenſatio.

Determinatio.

Determinatio Beatorum ad amorem non lædit libertatem eſſentialem. n. 592. 599. & ſeq. p. 466. 477. & ſeq.

Determinatio antecedens an lædat libertatem. num. 598. 601. p.471. 474

Deus.

Dei vita qualiter differat à vita creaturarum. n.166. 168. p.156. & ſeq.

Deus licèt ſit infinitus, poteſt tamen à nobis cognoſci finito modo. n.521. & ſeq. p.419

Dei cognitio quotuplex. n.548.& ſeq. p.434. & ſeq.

Quomodò poteſt à nobis haberi. n. ibid. p.ibid.

Deus operatur neceſſariò, & tamen eſt liber. num.592.& ſeq. & 602.p. 466. & ſeq. & 475.

Deus non poteſt cogere noſtram voluntatem. n.602. p.475

Deus, & creatura quomodò ſe habeant ad ens. n.608. & ſeq. p.479

Dicere, & Dictio.

Dicere, & Dictio eſt actus exprimens conceptum, & producens Verbum. n.555. & ſeq. & 561. & ſeq.p.440. & ſeq. & 444. & ſeq.

Diſpoſitio.

Diſpoſitiones præcedunt formam. n. 38. & ſeq. p.30

Differentia.

Differentiæ à nobis vt plurimùm cognoſcuntur à poſteriori, & penes operationes. n. 173. 475. 477. & ſeq.p.161.& 390. 392. & ſeq.

Diſcurſus.

Diſcurſus quid ſit. n.563. & ſeq. & 569.p.446. & ſeq.& 450

Quomodò differat à cæteris actibus intellectus. n. ibid.p. ibid.

Diſcurſus eſt ratio diſtinguens hominem ab Angelo. n.480.p.395

Diſtinctio.

Diſtinctio potentiarum ab anima eſt formalis ex natura rei. num.259. & ſeq.p.234. & ſeq.

Diuinatio.

Diuinatio in ſomnis quid ſit. n. 466. p.386

Diuiſio.

Diuiſio multiplex. n.186.p.171

Diuiſibilitas materiæ, & formæ in anima non tollit eius incorruptibilitatem. n.193.p.176

Dorſum.

Dorſum quid. n.720. p.553

Eius phyſiognomia expenditur. num. ibid. p. ibid.

Durities.

Durities eſt proprietas corporum, ſed adaptatur etiam cæteris rebus. n.99. p.78

Durities quomodò coincidit cum reſiſtentia. n. ibid. p.ibid.

E

Echo.

Echo natura explicatur. num.422. p. 357

Eccleſia.

Eccleſia quare in ieiunio non prohibet vinum, licèt nutriat. num.315. p.277

Eſtaſis.

Eſtaſis intellectus an dependeat à phantaſia. n.502.p.406.

Eſtaſis, & ſomnium qualiter differant. n. ibid. p. ibid.

Eductio.

Eductio formarum eſt actio differens ab vnione, & conſtitutione compoſiti. n.9.p.11

Elementum.

Elementum quid ſit. n. 110. p.91
Quot modis ſumatur. n.ibid. p. ibid.
Elementum purum an poſſit nutrire viuens. n.314. p.276
Elementa non ſunt prima corpora. n. 110. p. 91
Elementum eſt compoſitum ſubſtantiale. n.ibid. p. ibid.
Elementa ſunt quatuor. n.111. p.92
Elementa quatuor in compoſitione corporis humani quid operantur. n.671. p.518
Elementa pura, & non pura, quænam. n.111.p 92
Ipſorum ordo, ſitus, numerus, figura, magnitudo, vnitas ſpecifica explicantur. n.112. vſq. ad 119. p. 93. & ſeq.
Ipſorum qualitates explicantur. num. ibid. p. ibid.
Elementa ſunt cauſa materialis mixti. n. 130. p.111
Elementa remanent formaliter in mixto. n.133. vſque ad 139. p.114. & ſeq.
Ipſorum mixtio quomodò fiat. n.132. p. ibid.
Elementorum multiplex operatiò in mixto. n.152. p.136

Emanatio.

Emanatio Phyſica, & Metaphyſica quomodò differant. n.258. p.234

Embrio.

Embrio quomodò dicitur viuere priùs vita plantæ. n.183. & 285. & ſeq. p. 169. & 255

Ens.

Ens mobile animatum ſubiectum ſcientiæ de anima. n.161.p.146
Ens vt ſic eſt obiectum Metaphyſicæ. n.730. p.566
Ens aliud eſt ſubſtantiuum, aliud adiectiuum, primum nominale, ſecundum verbale dicitur. n.731.p.568
Aliud reale, aliud rationis, & quid. n. 747. p.579
Entis ratio explicatur. n.731.p. 568.
Entis diuiſio prima eſt in ens actu, & potentia. n.732.p.568
Entis conceptus formalis, & obiectiui communitas qualis. n. 737. & ſeq. p.572
Ens vt ſic non eſt vniuocum reale, ſed tantùm analogicè, & per rationem ad Deum, & creaturas. n.741. & ſeq. p.574
Ens non contrahitur ad inferiora per veras differentias. n.751.p.583
Entis principia incomplexa quænam. n.752.p. 584
Quænam complexa. n. ibid. p. ibid.
Entium proprietates Diuino modo emanant ab ente, at cæteræ ab aliis naturis prædicamentalibus. n. 759. p.589
Ens habet veras proprietates diſtinctas formaliter alias complexas, alias incomplexas. n. 620. 760. & ſeq.p.487. & 589
Entis bonitas, & veritas, & vnitas quid. n.ibid.p.ibid.
Ens, & bonum, & verum quomodò dicuntur conuerti. n.519, & 618. p.417.& 486
Ens eſt primum cognitum vt verum. n.541. p.431

Eſſentia.

Eſſentia quid præciſè importet. n.255. p. 232
Eſſentia creata, cùm non ſit ſua virtus, exigit potentiam diſtinctam. n.ibid. p. ibid.
Eſſentia in ſtatu poſſibilitatis nullum eſſe actuale habet. n.770.p.597
Eſſentia, & exiſtentia formaliter diſtinguun

Digitized by Google

ſtinguuntur. n.772.p.597
Eſſentiæ nobis vt plurimùm innoteſcunt à poſteriori. n.475.p.392.
Vide Differentia.

Eſtimatiua.

Eſtimatiua potentia quid ſit. n.446. p.376.
Vide Potentia ſenſitiua.

Eunuchus.

Eunuchi imberbes, & quare. n.687. p.528

Excellens.

Excellens ſenſibile quomodò lædit ſenſum. n.393.p.336

Exiſtentia.

Exiſtentia quid ſit.n.772.& ſeq.p.597
Exiſtentia quibus rebus competat. n. ibid. p.ibid.
Exiſtentia diſtinguitur ab eſſentia. n. ibid. p.ibid.

Extenſio.

Extenſio qualitatum quomodò fiat. n.56. p.46.

F

Facies.

FACIES præcipua pars ad Phyſiognomiam. n.713. p.545
Facies quid ſit. n.ibid.p.ibid.
Facies differt à vultu. n.ibid.p.ibid.
Faciei varietas, & colores expenduntur. n.ibid. & ſeq.p.ibid.& ſeq.

Febris.

Febres variæ vnde proueniant. n.672 p.519.

Fames.

Fames,& ſitis quid ſint. n.316.p.277
Fames, & ſitis quomodò cauſentur. n.ibid. p.ibid.

Fletus.

Fletus quid ſit. n.472. p.388

Fœmina.

Fœmina concurrit actiuè ad generationem. *Vide Mater.*
Fœmina quare potiùs naſcatur, quàm Maſculus.
Vide Maſculus.
Fœmina habens barbam quid ſit.
Vide Barba.

Forma.

Formam educi de potentia materiæ quid ſit. n.187. p.172
Formam educi, & eſſe diuiſibilem non ſunt idem. n.ibid.p.ibid.
Forma, vt educatur de potentia materiæ,quas conditiones exigat.n.ibid. p. ibid.
Formæ corporeæ ſolùm poſſunt educi. n.ibid. p. ibid
Formæ eductio eſt actio diuerſa ab vnione, & conſtitutione compoſiti. n.9. p.11.
Formæ nouæ inductio non eſt poſterior in genere cauſæ materialis forma vetere, ſed in quocunque genere eſt prior. n.23. 25. & 26. & ſeq. p.20. & 22. & ſeq.
Formæ duæ in eodem inſtanti non poſſunt eſſe ſimul, ſcilicet vetus, & noua. n.27.& ſeq p.23.
Formæ plures ſubſtantiales poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto. n.131 p.112.
Formæ inductio exigit diſpoſitiones antecedentes. n. 33. p.27.
Forma ſubſtantialis ſuſcipit magis, & minus,quæ tamen non eſt propriè intenſio. n. 34. & ſeq. & 76. & 88. p.27. 59. & 69.
Forma accidentalis ſuſcipit intenſionem etiam poſt eductionem. n.35. 37.76. & 88. p. 28. & ſeq. & 59. & 69.
Formæ ſubſtantialis generatio fit in inſtanti. n. 35.& 37. p.28. & ſeq.
Accidentalis verò fit ſucceſſiuè.n.ibid. p.ibid.
Formarum generationis quadruplex cauſa explicatur. n.42.p.33.
Forma accidentalis quomodò expellatur à ſubiecto. n.64.p.50
Formarum accidentalium contrarietas quænam

Digitized by Google

quænam. n.66.p.51.
Sunt ſimplices. n.70.p.55
Quomodò admittant compoſitionem. n.ibid. p. ibid.
Formæ duplex effectus formalis, alter eſt informatio , alter eſt expulſio alterius. n.126.p.107
Formæ elementares informant quælibet totum diuerſo modo. n. 138. p.121
Quid ſit pars ſecundùm formam , & ſecundùm materiam. n.153.p.127
Formarum corporalium , & ſpiritualium diſcrimen. n.189.& ſeq.p.174
Forma aliquando ſatiat appetitum materiæ. n.212.p.195
Forma hominis quid ſit. num. 645. p.514. *Vide Anima.*
Forma animæ rationalis diſponit animam ad poſſe informare vlteriorem materiam ſecundam. n. 214. & ſeq. p.197
Formæ non eſt forma , quomodò ſit verum. n.232. p. 212
Forma viuens informat corpus differenter à forma non viuente. n.189. & ſeq. & 198. p.174.& ſeq. & 181
Forma prima, & ſecunda quænam. n. 213.& ſeq. p.196. & ſeq.
Forma ſubſtantialis quodnam eſſe conferat. n.253.p.230
Eſt primum,à quo eſt omnis actualitas. n.210. p.194
Forma organizationis quænam.n.241. & 253. p. 224. & 230.
Forma poteſt informare materiam , à qua non fuit educta. n.322. p.282
Formæ perfectio , & eſſentia vtplurimùm innoteſcit per operationes. n.173.& 475.& 477.& ſeq. p.161 & 392. & ſeq.
Formæ actus alius formalis, alius efficiens. n.167.p.157
Forma alia ſubſtantialis , alia accidentalis. n.188.p.173

Formæ dependentia à materia eſt ei quid conſequens. n.192.p.175
Formæ duplex actus. n.167.p.157
Formæ ſubſtantiali quomodò competat extenſio. n.188.p.173

Franciſcus.

Franciſci I. & II. Ducis Mutinæ optima Phyſiognomia. num. 728. p.562

Frons.

Frons quid ſit. n.689.p. 529
Eius varia Phyſiognomia expenditur. n. ibid.p.ibid.

Frigus.

Frigus quid ſit. n.112. & 116 p.93. & 97

G

Gena.

Genæ quid ſint. n.713.p.545
Genarum phyſiognomia expenditur. n.ibid.p. ibid.

Generatio.

Generatio quotuplex. n.2. p.7.
Generationem dari euidens eſt. n.3. p. 8
Quid ſit Generatio. num.4. & 7. p.8. & 10
An eſſentialiter ſit mutatio. n.5. & 6. p. 9
Viuentium à non viuentibus differt. n.7. p.10
Generationis terminus quid. num. 8. p.11
Generatio , & Corruptio ſunt vna actio, non verò vnus motus. n.20. 22. & 23. p.19. & ſeq.
Generatio vnius eſt corruptio alterius. n. 20. p. 19
Generatio quomodò eſt prior corruptione. n.23. & ſeq. p.20
Generatio formarum ſubſtantialium, & accidentalium differt. n.37. 41. p. 29. & ſeq.
Vide Forma.

Digitized by Google

Generationis formarum quatuor cauſæ explicantur. n.42. p.33
Generatio differt à nutritione. n.233. p. 214
Sumitur multipliciter. n.280. p.250
Exigit vtrumque parentem. n. 299. p.266
Generatiuæ potentiæ ſubiectum quodnam ſit. n.280.p.250
Generatiua potentia quid ſit. n. ibid. p. ibid.
Eius terminus formalis. n.273.p.246
Generatio in Diuinis, & in creatis quomodò differant. n.280. p.250
Generatio eſt propriè viuentium ſenſibilium. n.ibid.p.ibid.
Generatio filij plures tranſmutationes exigit. n.292.p.262.
Generatio viuentium duo principia exigit. n.299 p.266
Generatiuam virtutem habet omne viuens. n.298.p. 266
Etiam Mulus, & Burdo. n.297.p.265
Generatio ex putri quomodò fiat. n. 280. & 300. & 306. p.250. & 267. & 271
Generatio ex ouis quomodò fiat. n. 280. p.250

Gibboſitas.

Gibboſitas alia naturalis, alia accidentalis. n.720.p.553
Vnde proueniat, & quid ſignificet. n.ibid. p. ibid.

Gradus.

Gradus in qualitatibus quid ſit. n.120. p. 102.
Gradus qualitatis in intenſione ſunt heterogenei, & ſubordinati. n.76. & ſeq. & 82. p.59. & 64
Quomodò fiat ipſorum expulſio. n. 83.p.65
Gradualis latitudo extenſiua, & intenſiua. n.84.p.66
Vide Qualitas.

Gratia.

Gratia, & peccatum non poſſunt ſimul eſſe. n.27.p.33

Genu.

Genua quid indicent. n.725.p.559

Gula.

Gulæ phyſiognomia varia. n. 719. p. 552.

Guſtus.

Guſtus ſenſus, natura, organum, medium, & obiectum explicantur. n. 423.& ſeq. p.358

H

Habitus.

Habitus quid ſit. n. 629. 633. p. 493. 495
Quotuplex ſit. n.630. p.494
Eſt cuiuſcunque potentiæ. n.633. p. 395
Excepta vegetatiua. n.634.p.496
Quomodò generatur. n. ibid.p. ibid.
Habitus concurrit effectiuè cum potentia. n.64. & 636. & ſeq. p.50. & 497

Heraclitus.

Heraclitus quare ſemper flebat. n.718. p.550

Hepar.

Hepar quid ſit. n.292.p.262

Homo.

Homo dicitur ab humo arbor inuerſa, & quare. n.662.p.513
Hominis proprietates in ſtatu innocentiæ. n.658.p.511
Poſt peccatum bonæ, & malæ. n.664. p.514
Animal maximè varium ſuper omnia animantia. n.665.p.515
Quare erecto corpore incedit. n.663. p.514
Humani corporis partes fusè conſiderantur. n.236.p.220
Hominis corpus repræſentat totum. Mundum.

Digitized by Google

Mundum. n.ibid.p.ibid.
Eius partes explicantur.n.236.& 241. p.220.& 224
Quomodò efformantur. n.299.& 301 p.266.& ſeq.
Homo eſt microcoſmus, ideſt paruus mundus. n.352.p.304
In homine quomodò intrat totus mundus per portas ſenſuum. n.ibid. p.ibid.
Hominis ætates quot, & quænam ſint. n.338.& ſeq. p.294
Hominis operationes aliæ ſunt dependentes à corpore, aliæ independentes. n.496.p.404
In homine an intellectus dependeat à corpore. n.ibid. p.ibid.
In homine ſpecies repræſentat obiectum, ſicut in Angelo. num.532. p.425
Hominis cognitio valdè vtilis. n.644. p.503

Horror.

Horror qualis motus. n.472.p.388

Humor.

Humores an ſint animati. n.246. & ſeq. p.225
Humores plures in homine. n. 672. & ſeq.p.519. & ſeq.
Eorum qualitates explicantur. n. ibid. p.ibid.

Humerus.

Humeri quid in homine. n.720.p.553
Eorum phyſiognomia. n.ibid. p.ibid.

Humidum.

Humidum radicale, & nutrimentale quodnam. n.334.& ſeq.p.290
Humidum quid ſit. n.112. & 116.p. 93.& 97

I

Iecur.

IECVR quid. n.236. & ſeq.& 311 p. 220. & ſeq.& 274.

Ieiunium.

Ieiunium quare non frangatur vini ſumptione, licèt nutriat. n. 315. p. 277.

Imaginatiua.

Imaginatiuæ potentiæ natura explicatur. n.445. p.375

Imberbes.

Imberbium inclinationes. *Vide Barba.*

Immortalitas.

Immortalitas,& mortalitas quotuplex. n.462. p.383.

Immutatio.

Immutatio alia naturalis,alia animalis, alia irrationalis. n.392.p.336

Immutabilitas.

Immutabilitatis neceſſitas. *Vide neceſſitas.*

Includere.

Includi in alio eſſentialiter quot modis. n.759.p.589

Incorruptibilitas.

Incorruptibilitas rei poteſt ſtare cum ſeparabilitate partium vt in anima, & Angelo. n.211. & ſeq.p.195.

Indeterminatio.

Indeterminatio intellectus differt ab indeterminatione voluntatis. n.590 p.464.

Indiuiſibile.

Indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua in intenſione, & extenſione quot. n.58.59.63.& 74. p.47.& ſeq. & 57.

Innocentia.

Innocentiæ ſtatus expenditur. n.659. p. 512.
Innocentiæ in ſtatu quænam dependentia intellectus à ſenſibus. n.502 p. 406

Inſomnium.

Inſomnium quid ſit. n.465.p.385

Inſtinctus.

Inſtinctus naturalis brutorum quid ſit. n.437. & 440.p.368.& 370

Digitized by Google

Intellectus, Intellectio, Intelligere.
Intellectus eſt potentia ſuperaddita animæ quid. n.499. p.405
Intellectus agens, & poſſibilis quid. n.503. & 507. p.407.& 410.
An differunt. n.ibid.p.ibid.
Intellectus ſpeculatiuus, & practicus quid. n.504.p.408
Intellectus portio ſuperior, & inferior quid. n.ibid. p. ibid.
Intellectus agentis munera. n.505. & ſeq. p.408. & ſeq.
Item & patientis. num.509. & ſeq. & 528.p.411. & ſeq. & 423
Intellectus agens depurat phantaſmata. n.510. & 514.p.412.& 414
Verè intelligit. n.512.p.413
Intellectus agens, & poſſibilis integrant potentiam. n.ibid. p.ibid.
Intellectus agens non poteſt producere ſpecies. n.514.p.414
Intellectus dependentia à ſenſibus quænam. n.496.& 500. & 502. p. 404. 405.& 406
Quænam in ſtatu innocentiæ. n.ibid. p. ibid.
Intellectus eſt tabula raſa, & in quo ſenſu. n.495.& ſeq.& 538. & 754 p.403. & 430. & 585.
Ad intellectionem concurrunt plures actus. n.513.p.413
Quænam neceſſaria. n.553.p.439
Intellectio, & ſenſatio quomodò differant. n.513.p.413
Intellectus quomodò moueatur à phantaſmate. n.515. & ſeq. p.415
Intellectus obiectum eſt ens vt verum. n.519. & ſeq.p. 417
Intellectus quot modis poſſit cognoſcere obiecta. n.522.p.419
Intelligibilitas an ſit idem ac veritas rei. n.519. p. 417
Intellectio alia plena, alia ſemiplena. n.529.p.423
In ellectus quomodò cognoſcat ſingulare. n.525.& ſeq. p.421
Quomodò cognoſcat & vniuerſale. n.533. & ſeq. p.426
An priùs cognoſcat vniuerſale, an ſingulare. n.536. & ſeq. p.429
Intellectus poteſt plura cognoſcere ſimul. n.552.p.438
Intellectio formaliter an ſit actio, an paſſio, an verbũ. n.557.& ſeq.p.441
Intellectio poteſt à Deo infundi in intellectu. n.564. p.447
Intellectus operationes enumerantur. n. 565. & ſeq. p.448
Intellectus reflexio, reduplicatio, attentio, præciſio, conſilium, ratiocinatio, ſcientia, opinio quid. n. 572. & ſeq. p.452
Intellectus non læditur ab excellente ſenſibili, ſicut ſenſus, & quare. n.393.p.336
Intellectus non eſt formaliter liber. n.589. & ſeq. p.463
Intellectus indifferentia non eſt radix libertatis. n.ibid. p. ibid.
Intellectus à Deo factus eſſentialiter liber differt ſpecie à noſtro. n.590 p. 464
Intellectiua memoria quid. n.575. p.454

Inſtans.
Inſtantia duo immediata dantur. n.22. 24. 28. ad 31. p.19. & ſeq.

Intenſio.
Intenſio qualitatis naturalis quomodò differt à ſupernaturali. n.82.p.64.

Iudicium.
Iudicium tripliciter poteſt ſumi. num. 443.p.373
Iudicium ſecunda operatio intellectus quid ſit. n.565. 567.& 568.p.448. & ſeq.
Quomodò differat à cæteris actibus. n.ibid. p. ibid.
In iudicio eſt veritas. n.568.p.450

Iuſtitia.
Iuſtitia originalis quid. n.659.p.512

L

Labia.

Labia quid ſint. n.709.p.542
Eorum phyſiognomia varia. n.ibid p.ibid.

Lac.

Lac an ſit animatum. n.246. & ſeq. p.225

Lapis.

Lapides an nutriant. n.314. p.270

Libertas.

Libertas quid ſit. n.585.p.461
Libertas ſolùm eſt in voluntate.n.ibid. p.ibid.
Libertas an recipiat magis, & mínus. n.587. vſq.ad 594.p.462. & ſeq.
Libertas Phyſica,& moralis differunt. n.588. & 592. p.463. & 466.
Libertas alia eſſentialis, alia contradictionis,alia contrarietatis. n.587.& 594. p. 462. & 468
Libertatis nouæ radix extrinſeca eſt Diuina voluntas. num.593.& ſeq. p. 467.
Intrinſeca eſt ipſa voluntas. n.ibid. p. ibid.
Libertas contradictionis magis adæquatè explicat noſtram libertatem. n.594. p.468.
Libertas æqualiter eſt in omnibus agentibus liberis. n.ibid. p.ibid.
Libertas eſt modus intrinſecus voluntatis. n.596. p.469
Libertas in actu primo, & ſecundo quid. n.597.p.470
Libertas ſtat cum neceſſitate. n.599. & ſeq. p.471. & ſeq.
Libertas ſpecificationis quid. n. ibid. p. ibid.
Libertas in Dæmonibus qualis. n.ibid. p. ibid.
Item in brutis. n. 592. & 599. & ſeq. p.466. & 471
Liberum arbitrium quid ſit. n. 606. & ſeq. & 610. & ſeq.p.478. & 480
Quare duplici vocabulo nominetur. n.ibid. p. ibid.
Liberum arbitrium differt à libertate. n.607.p.479
Ad libertatem quænam cognitio requiritur. n.612.p.481

Lignum.

Lignum vitæ in Paradiſo quam virtutem haberet. n.658. & ſeq. p.511. & ſeq.

Loquutio.

Loquutio quid ſit. n. 555. & ſeq. & 561. p.440.& 444
Loquutio quotuplex. n.ibid.p.ibid
Loquutio aliter in nobis, aliter in Deo. n.556.p. 441

Lumen.

Lumina duo an intenſionem maiorem faciant, an non. n.85.p.67

Lux.

Lux non poteſt exercere munera ſpeciei. n.360.p. 310
Lux ſubſtantialis, & accidentalis quomodò ad viſionem. n. 398. & ſeq. p.342. & ſeq.
Lux, & color quomodò ſe habeant ad inuicem in viſione. n.ibid. & ſeq. p. ibid. & ſeq.

M

Maius.

Maius aliquid poteſt fieri abſque rarefactione, & acceſſu nouæ materiæ. n.151. p.136
Quomodò poteſt hoc fieri. n. ibid. p. ibid.
Quot modis poteſt fieri. n.143.p.126
Magis, & minus quando variat ſpeciem. n.648.p.505

Melancholici.

Melancholici, & amentes magis ſunt ſubiecti phantaſticis operationibus. n.448.p. 376

Manna.

Manna an verè habuerit omnes ſapores. n.388.p.331

Manus.

Manus quid ſint. n.723.p.557

Earum phyſiognomia. n.ibid p. ibid.

Manuum lineamenta quid ſignificent. n.ibid. p. ibid.

Maria.

Maria Virgo concurrit actiuè, & paſſiuè ad generationem Chriſti. n.295. p.264

Maſculus.

Maſculus, quàm fœmina quare potiùs naſcatur. n.306.p.271

Mater.

Mater licèt ſit cum Patre principium actiuum, principaliùs tamen dicitur paſſiuum. n.291.294.& ſeq.p.762. & ſeq.

Quare. n.ibid. p.ibid.

Attingunt productionem vnionis ſubſtantialis. n.304.p.269

Mater, & Pater quales conditiones exigant ad generationem. n. 290. p.261

Materia.

Materiæ proprietates quænam. n.215. & ſeq. p.198

Materia eſt in anima rationali. n.ibid. p. ibid.

Vide anima rationalis.

Materia dat rei præexiſtere. num.221. p.205.

Materia non eſt principium corruptionis. n.229.p.210

Materia alia prima, alia ſecunda. n. 212. p. 195

Memoria.

Memoria alia eſt ſenſitiua, alia rationalis. n.449. & ſeq. & 574.p.377. & 454.

Memoria quomodò differat à reminiſcentia. n.ibid.p.ibid.

Quænam conditiones requirantur ad memoriam ſenſitiuam.n.ibid.p.ibid.

Quænam ad intellectiuam. num. 575. p454

Memoria ſenſitiua non differt à ſenſu communi. n. 444. & ſeq. & 576. & ſeq.p.374. & ſeq. & 455. & ſeq.

Memoria intellectiua non differt ab intellectu. n.ibid.p.ibid.

Memoria facilior eſt ad ea, quæ diſcimus in pueritia. n.452.p.379

Quare. n.ibid.p.ibid.

Vnde tot vocum ſeries in memoria. n.453.p. 379

Quare magis eſt vnius rei, quàm alterius. n.ibid.p.ibid.

Mentum.

Mentum quid ſit. n.712.p.544

Eius phyſiognomia expenditur. n. ibid.p.ibid.

Metaphyſica.

Metaphyſica qualis ſcientia. n.729. & ſeq. p.565. & ſeq.

Eius obiectum quale. n. 730. p.566

Metaphrenum.

Metaphrenum quid ſit. n.720.p.553.

Eius phyſiognomia traditur. n. ibid. p. ibid.

Metoſcopium.

Metoſcopia vana. n. 692. p.531

Microcoſmus.

Microcoſmus quid. n.352.p.304

Mixtum, Mixtio.

Mixtum, & Mixtio quid ſint. n. 127. p.108.

Mixtum,& Mixtio quotuplex. n.ibid. p.ibid.

Elementorum explicatur. n. 128. p. 109.

In mixto remanent elementa formaliter. n. 133. & ſeq.p.114

Mixtum poteſt in ſe conuertere aliud Mixtum, & elementum. n. 152. & 156.p. 136. & 139

Mors.

An moriendi neceſſitas ſit intrinſeca viuenti. n.341.p.296

Mors a

Digitized by Google

Mortale.

Mortale, & immortale quot modis. n.482.p.395

Motor, Mobile, Motus.

Motor & Mobile qualem proportionem habeant. n.652.p.508

Motus alius eſt animalis, alius naturalis, quinam ſint. num. 472. pag. 388

Motus primo primi ſunt abſque libertate. n.592.p.466

Motus continuitas, & ſucceſſio explicatur. n.55.p.45

Motus ad vbi importat deperditionem antecedentium vbi. n.65.p. 50

Non verò motus alterationis antecedentium graduum. n.ibid.p.ibid.

Motus Localis propriè non eſt capax intenſionis. n.89.p.70

Mundus.

Mundus paruus, & maior. num. 352. p. 304

Mulier.

Mulier concurrit actiuè ad generationem. n.294.& ſeq.p.263

Vide Mater.

Mulus.

Mulus, & Burdo quomodò differunt. n. 297. p.265

Mulus an poſſit generare. num.298. p.266.

N

Nares.

Nares quid ſint. n.707. p.540

Earum phyſiognomia expenditur. nu. ibid. p.ibid.

Naſus.

Naſi natura, & partes explicantur. n.423. p.358

Neceſſitas.

Neceſſitas quotuplex. n.586.p.461

Neceſſitas conſequentis,& conſequentiæ quænam. n.ibid. p.ibid.

Neceſſitas alia ineuitabilitatis,alia immutabilitatis. n.599.p.471

Nutritio.

Nutritio quid ſit. n.307.vſq.ad 310. p. 272. & ſeq.

Quotuplex. n.ibid.p.ibid.

Eſt tantùm animatorum. num. 175. p.162

Nutritio exigit plures tranſmutationes. n.311.p.274

Nutritio quomodò fiat. n.ibid.p.ibid.

Nutritio quomodò fiat. n.ibid.p.ibid.

Nutritionis obiectum quale. n. 308. p.272

Nutritio terminat ad corpus, non ad animam. n.196.319.& 321.& 512 p.179.& 280. & ſeq.& 413

Nutritiua potentia, & augmentatiua non differunt. n.276.& 337.p. 247. & 293

Nutritionis materia in plantis quænam. n.313. p 275

Qualis in animalibus. n. 314. & ſeq. p.276. & ſeq.

An vinum nutriat. n. ibid.p.ibid.

Nutritionis materia informatur ab anima præëxiſtente. num. 322. p.282

In nutritione datur ſtatus. num.323. p.283

In nutritione quomodò materia vniatur formæ. n.324. p.284

Nutritio ſubſtantialis fit in inſtanti. n.325. p.284

An fiat in quocunque viuente. n.326. p.284

An poſſit dari animal, quod dici viuere poſſit ſine cibo. n.326.p.284

An ſit continua. n.327.p.285

Qualiter fiat in partibus diuerſis animalium. n.328. p.286

Naus.

Næi vnguium quid ſignificent. n.724. p.558.

Nomanthia.

Nomanthia vana. n. ibid. p. ibid.

Obiectum

Digitized by Google

O

Obiectum.

OBiectum ſcientiæ de anima quale. n.160. & ſeq.p.145.& ſeq.
Obiectum nutritionis. *Vide Nutritio.*
Obiecta ſenſuum. *Vide Senſus, & nomina propria.*
Obiectum potentiarum aliud ſecundùm naturalem inclinationem,aliud ſecundùm attingentiam. num.517. vſque ad 521.p.415. & ſeq.
Obiectum Metaphyſicæ: *Vide Metaphyſica.*
Obiectum ſenſibile aliud proprium, aliud commune. num. 349. & ſeq. p.302. & ſeq.
Obiectum quinque ſenſuum externorum deſcribitur. num.349.& 351. p. 302. & 304
Obiectum ſenſuum internorum quodnam. n.435. & ſeq. p.367.& ſeq.
An ſit propria ſenſatio. n.ibid.p.ibid.

Oculus.

Oculus quid. n.668. 696.& ſeq.p.517 & 534. & ſeq.
Eius compoſitio,& phyſiognomia expenditur. n.ibid.p.ibid.
Oculi ſtructura explicatur. num. 396. p. 340
Eius obiectum medium. n.397.p.342
Corporeum an poſſit videre Deum, vtrumque probabile. n.404.p.346
Plura dubia circa viſum. n.406.& ſeq. p.348

Occipitium.

Occipitium quid. n.719.p.552

Odor.

Odor an nutriat. n.314. p.276
Odoratus ſenſus, natura, & ſtructura. n.422.p.357

Operatio.

Operationum viuentium genera quot. n.171. p. 160

Oraculum.

Oraculum quid. n.465.p.385

Organizatio.

Organizationis forma quid. num.646 p. 504.
Organizatio fit à Patre, & Matre, & quomodò. n. 301. & 303. & ſeq. p.267. & 269.
Quanto tempore fiat. n.ibid. p.ibid.

Oſcitatio.

Oſcitatio actus eſt appetitus ſenſitiui. n.472. p.388

Ouis.

Ouis quomodò cognoſcit conueniens, & diſconueniens.num.437. & 440. p. 293. & 370
Habet ſpecies innatas. n.ibid.p.ibid.

Os.

Oris phyſiognomia. n.710.pag.543.

P

Pandiculatio.

PAndiculatio eſt actus appetitus ſenſitiui quid. n.472.p.388

Pars.

Pars ſecundùm formam, & ſecundùm materiam quid. n.153.p127

Paruitas.

Paruitatis minimum quod ſic datur in introductione formarum ſubſtantialium. num.33.& 41.p.27.& 32.& ſeq.

Paſſiuitas.

Paſſiuitas Materiæ. *Vide Materia.*

Pater.

Pater in generatione eſt cauſa principalis actiua. n.290. & ſeq. p. 261
Quid exigatur ad rationem Patris. n. ibid. p. ibid.
Solùm dicitur de rationali. num.ibid.
Attingit vnionem ſubſtantialem. num. n.374.p. 269

Peccare.

Peccare poſſe dicit defectum. n.592. p. 466

Pectus.

Pectus quid. n.721.p.555
Eius phyſiognomia traditur. n.ib.p.ib.

Penetratio

Digitized by Google

Penetratio.

Penetratio corporum datur naturalis. n.139. & 147. & ſeq. p.122. & 130

Quomodò datur. n.ibid. p.ibid.

Pes.

Pes quid. n 726. p.560

Eius phyſiognomia expenditur. num. ibid. p. ibid.

Phantaſia.

Phantaſia quid. n 477. p.393

Quare magis dominatur in melancholicis, & ſtultis. n.478 p.393

Phantaſia eſt quid ſpirituale. num.465. p. 385

Concurrit ad intellectionem. n.515. p.415. *Vide Species.*

Pilus.

Pili quid ſint. n.683. & ſeq. p.526

Pili an ſint animati. n.245. p.225

Eorum varietas expenditur. n.683. & ſeq. p.526

Phyſiognomia.

Phyſiognomia quid ſit. n.662. p.513

Quàm vtilis. n.665. p.515

Eius obiectum quale. n.667. p.516

Quænam optima. n.728. p.562

Dirigit ad Deum. n.ibid. p.ibid.

Regulæ generales traduntur pro recta phyſiognomia. n.666. & ſeq. & 728. p.516. & 562

Virilis, & fœminæ qualis. n.677. p.522

Phlegma.

Phlegma quid. 674. p.520

Pinguedo.

Pinguedo vnde proueniat. n.722. p.556

Pituita.

Pituita quid ſit. n. 244. p.225

An ſit animata. n.ibid. p.ibid.

Planta.

Plantarum aliquarum Sympathia explicatur. n. 175. p.162

Plantarum nutrimentum. n.315. p 275

Semen an ſit animatum. 289. p.260

Plantarum potentiæ quænam. n.274. p.246

Quare dicuntur in Geneſi factæ in animam viventem. num. 171. & 175. p.160. & 166

Potentia.

Potentia quot modis ſumitur. n.256. p.233

Potentia primò diuiditur in actiuam, & paſſiuam. n.569. p.450

Potentia paſſiua diuiditur in obiectiuam, ſubiectiuam, & logicam. n. ibid. p. ibid.

Quid ſint. n.771. p.597

Potentiæ quomodò dicuntur egredi ab anima. n.258. p.234

Sunt ab ipſa inſeparabiles. n. 262. & 265. p.238. & 240

Diſtinguuntur formaliter ex natura rei. n.ibid. p. ibid.

Potentia, & actus ſunt in eodem genere. n.263. p.238

Potentiæ non poſſunt ſeparari ab anima. n.265. p.240

Sunt entitates abſolutæ. n.270. p.243

Vnde ſpecificantur. n. 264. & ſeq. & 432. p.239. & ſeq. & 364

Potentiæ ſenſitiuæ ſunt actiuæ, & paſſiuæ. n.345. & ſeq. p.299. & ſeq.

Potentiæ plantarum quænam. n. 274. p.246

Animalium quænam. n.279. & ſeq. p. 249. & ſeq. *Vide Anima potentia.*

Potentiæ quot modis ſe habeat ad actum. n.631. & ſeq. p.494. & ſeq.

Potentiæ quænam ſint capaces habituum. n.633. & ſeq. p.495. & ſeq.

Potentia ſuperior plura cognoſcit, quàm inferior. n.419. p.362

Potentiarum diuerſitas exigit diuerſa obiecta. n.519. p.417. *Vide abſtractio.*

Præciſio.

Præciſio qualis actus. n.735. p.571

Quotuplex ſit. n.ibid. p.ibid.

Prædeterminatio.

Prædeterminatio Phyſica tollit libertatem. n.599. & 601. p.471. & 474

Prædicamentum.

In Prædicamento directè ſolùm ponitur compoſitum ex materia, & forma. n.218.p.200

Præteritum.

Præteritum an poſſit Deus facere, quod non fuerit præteritum. n.45. & 49.p.35.& 37

Principium.

Principia prima, & ſecundaria entis quænam. n.754.p.585

Quodnam omnium primum. n. 757. p.588

An ſint naturaliter nota. n.755.p.586

Proportio.

Proportio maioris inæqualitatis in qualitatum actione quænam ſit. n. 97.p.76

Proprietas.

Proprietates diuerſo modo emanant ab ente, & à cæteris naturis. n.759 p. 589

Proprietates materiæ. *Vide Materia,*

Proprietates entis. *Vide Ens.*

Puer.

Pueri habent virtutem generatiuam.n. 277.p.248

Quomodò hanc habeant.n.ibid.p.ibid.

Pueri in primo luſtro habent medietatem totius ſtaturæ habendæ. n. 336. p.291

Q

Qualitas.

Qvalitatum quatuor ſpecies enumerantur. n.87.p.68

Qualitates primæ quænam ſint.n.112. & 116.p.93. & 97

Qualitates primæ à quanam cauſa oriantur. n.116. p.ibid.

Qualitates ad octo gradus poſſunt intendi. n.62. & 120.p. 49. & 102

Qualitates actiuæ, & paſſiuæ quænam. n. 123. p.104

Quænam ipſarum vis actiua, & reſtitiua. n.95.p.73

Qualitatis intenſio fit per additionem gradus ad gradum. n.66.& ſeq.p.51

Qualitatis intenſio, & remiſſio differunt. n.72. & ſeq. p.56

Qualitatis gradus ſunt ſubordinati. n 82. p.64

Qualitas quomodò expellatur à ſubiecto. n.83.p.65

Qualitatis latitudo intenſiua, & extenſiua explicatur. n.84.p 66

Qualitatis gradus in agendo omnes ſimul concurrunt. n.86.p.67

Non verò in reſiſtendo ſimul concurrunt. n.ibid.p.ibid.

Qualitatum naturalium, & ſupernaturalium terminus qualis. n.92.p.72

In qualitatum actione quænam inæqualitas requiratur. n.97. p.76

Qualitates contrariæ in eſſe remiſſo naturaliter poſſunt eſſe ſimul in eſſe ſummo ſupernaturaliter. n. 124. & 126 p.106. & ſeq.

Qualitates mediæ ſunt diuerſæ ſpeciei à primis. n.125.p.107

Quare. n. ibid. p. ibid.

Qualitatum mutatio in intenſione qualiter fiat. n.68.p.53

Qualitas vt duo non differt ſpecie à qualitate vt tria. n.71. p.55

In qualitate ratio intenſionis eſt quantitas virtutis. n.61.p.48

Quantitas.

Quantitas alia molis, alia virtutis. n.70. p.55

Quantitas non eſt terminus alterationis. n.89. & 145.p.70. & 127

Quantitas non eſt terminus rarefactionis. n.ibid. p. ibid.

Quantitatis effectus formalis quiſnam ſit. n.89.p.70

Datur quantitas interminata in materia. num. 14. & 143. pag. 14. & 126.

Quantitas dat extenſionem rerum. n. ibid. p. ibid.

Digitized by Google

Quomodò. n.ibid.p.ibid.

Axioma.

Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, quomodò verificatur. n.264 p.239

Quidquid recipitur, per modum recipientis recipitur, quomodò intelligendum ſit. n.223.p.206

R

Raritas.

RAritas, & denſitas explicatur. n. 96. & 150. p.75. & 150

Quotuplex. n.144. & 146. p. 127. & ſeq.

Rarefactio.

Rarefactio, & condenſatio quomodò fiant. n.146. & ſeq. p.128

Reactio.

Reactio in actione quomodò fiat. n. 101.& 104. & ſeq. p.79.81. & ſeq.

Recipiens.

Recipiens debet eſſe denudatum materia recepti, quomodò. n.245.p.225

Quidquid recipitur, recipitur per modum recipientis. n. 194. & 226. p. 177. & 208

Reſpiratio.

Reſpiratio quid ſit. n. 718. p.550

Eius phyſiognomia traditur. n. ibid. p. ibid.

Reſpiratio qualis actus. n.472. p.388

Remiſſio.

Remiſſio, & intenſio qualiter differant. n.72. & ſeq. p.56

Quomodò fiat. n. ibid. p. ibid.

Reſurrectio.

In Reſurrectione mortuorum quænam reaſſumentur. n.284.p.254

Reſiſtentia.

Reſiſtentia eſt quid poſitiuum inter contraria. n.102.p.79

Reſiſtentia alia formalis, alia effectiua. n.100.p.78

Reſiſtentia an ſit actio. n. 102. & ſeq. p. 79. & ſeq.

Reſiſtentia an conueniat primis qualitatibus. n.103.p.80

Rigor.

Rigor qualis actus. n.472. p. 388

Riſus.

Riſus quid. n.472.718.p. ibid. & 550

Eius phyſiognomia expenditur.n.ibid. ibid.

S

Sanguis.

SAnguis an ſit animatus. num.246. p.225

Sapor.

Sapor obiectum guſtus. *Vide guſtus.*

Sapor mannæ in deſerto. *Vide Manna.*

Scientia.

Scientia de anima datur. n161. p.146

Semen.

Semen quid ſit. n. 281. & ſeq. p. 251. & ſeq.

Quomodò eſt quid ſuperfluum. n.282 p. 252

Cum ipſo deciditur de ſubſtantia generantis. n.ibid.p. ibid.

Non eſt animatum. n.285.p.255

Quomodò priùs habeat vitam plantæ, poſteà animalis.n.ibid.& ſeq.p.ibid. & ſeq.

Vnde decidatur. n.288.p.259

Semen affert debilitationem omnium partium corporis. n.ibid.p.bid.

In ipſo quid operentur ſpiritus vitales, & animales. n.287. p.257

Semen plantarum an viuat. n. 289. p.260

Semen cauſat plures tranſmutationes. n.292. p.262

Habet vim actiuam, & aſſimilatiuam. n.295.p.264

An ſit eiuſdem rationis in Matre, & Patre. n.296.p.264

Senſus, Senſatio, Senſibile, Senſitiuum.

Senſibile, & ſenſitiuum quot modis. n.286.p.256

Senſatio formaliter in quonam conſiſtat. n.347.p.301

Senſus interni, & externi enumerantur,

tur. n. 343. & ſeq. & 427. & 444. & ſeq. p.298. & ſeq. & 361. & 374. & ſeq.
Omnes ſunt actiui, & paſſiui. n. 345. & ſeq. p.299. & ſeq.
Externi enumerantur, & explicantur. n.395. & ſeq.p.338. & ſeq.
Senſuum obiectum quale, & quotuplex. 349. & ſeq.p.302. & ſeq.
An ſenſus faciat ens rationis. n. ibid. p.ibid.
Senſus non cognoſcit ſeipſum. n.348. p. 302.
Senſibilia alia propria, alia communia, & quænam ſint. num.349. & ſeq. p. 302. & ſeq.
Senſibile poſitum ſupra ſenſum, an impediat ſenſationem.n.391. & ſeq. p.335. & ſeq.
Senſibile excellens lædit ſenſum, & quomodò. n.393.p.336
Senſus quomodò poſſit errare.n. 394. p.338
Senſuum externorum diuiſio qualis.n. 395. p.338
Internorum diuiſio. num.428. & ſeq. p.361. & ſeq.
Senſuum internorum organum,& ſubiectum eſt ſubſtantia cerebri.n.431 p.363
Senſus communis quis. n.432. & 444 p.364. & 374
Senſus interni percipiunt proprias ſenſationes. n.248. & 439. & 442. p.226. & 369. & 372
An ſint reflexiui ſuper ſe.n.ibid.p.ibid.
Senſitiua potentia eſt vna ſpecie, multiplex actibus. n.429.& 432.p.362. & 364
Senſus interni percipiunt inſenſata per ſpecies innatas. n.440.& ſeq.p.370. & ſeq.
Senſus quomodò ſit receptiuus propriæ ſenſationis. n.442. p.372
Senſus interni habent aliquale iudicium licèt imperfectum. n. ibid. p.ibid.
Senſuum deceptio vnde oriatur.n.451 p.378
Senſus agens,& patiens non datur, ſicut in intellectu. n.503.p.407
Senſuum ligatio per ſomnum,& morbum explicatur. n.457. & ſeq. p.381. & ſeq.
Senſibile proprium, & commune immittit ſpeciem ſui. n. 372. & ſeq. p.320. & ſeq.
Inter ſenſationem, & intellectionem qualis differentia. n.513.p.413

Similitudo.

Similitudo ſecundùm ſubſtantiam, & ſecundùm accidens quænam. n.93. p.73
Similitudo,vel ſpecies gignitur à quacunque re. n.293.p.262

Simplicitas.

Simplicitas quænam dicit perfectionem. n.227.& 235.p.208. & 215.

Simultâs.

Simultas potentiæ, & potentia ſimultatis quænam. n.603.p.475

Singulare.

Singulare duo importat, & ſingularitatem, & rationem materialem, ſeu ſenſibilem. n.523. p.420
Singularis cognitio alia confuſa, alia diſtincta, item alia reflexa, alia directa. n.524.p.421
Singulare primò cognoſcitur ſub ratione naturæ communis, terminatiuè ipſa ſingularitas. n.524.& 531. p. 421. & 425
Singulare repræſentetur à ſpecie ſub ratione vniuerſalis intellectui, & an ſit priùs notum vniuerſale.n.535 p.428

Singultus.

Singultus qualis actus. n.472.p.388

Sitis.

Sitis quid ſit. n.316.p.277

Sol.

Sol an eadem virtute calefaciat, & areſaciat. n.264.p.239

Somnium, & Somnus.

Somnium, & Somnus differunt. n. 455. & 462.p.380. & 383

Quid ſit Somnus. n.455.p.380

Quid ſit Somnium. n. 462. & 465. p.385

Somni, & vigiliæ cauſæ. n.365.p.315

Somnus quas potentias ligat. n. 456. & ſeq.p.381

Somnium naturale, Diabolicum, Angelicum, & Diuinum quid. n.464. p.384

In Somnio multa noua cogitantur. n. 466.p.386

Sonus.

Sonus quid ſit. n.311.p.274

Quomodò fiat. n.ibid.p.ibid.

Sonus eſt obiectum auditus. n. ibid. p.ibid.

Soni multiplex ſpecies. n.317.p.279

Species.

Species intentionales ſunt ſimilitudines rerum ab ipſis productæ.n.293. p.262

Ipſarum neceſſitas probatur. n.390. p.337

Species intentionales pluribus nominibus appellantur. n.353. p.306

Aliæ ſenſibiles dicuntur, aliæ ſpirituales. n.175.p.162

Species intentionalis triplex datur. n.353. p.306

Infuſa, abſtracta, & impreſſa. n.508. p.411

Species deficit ab entitate obiecti. n. 354.& 360. & 382.p.306.310.327

Species, & ſimilitudo alia formalis realis, alia intentionalis, expreſſaque, alia virtualis. n.355.p.307

Earum neceſſitas explicatur, nec ſufficit Sympathia inter potentiam, & obiectum. n.361.p.312

Speciei virtualis munera explicantur. n.355.& 362.p.307.& 313

Species impreſſa, & abſtracta quænam ſit apud Seraphicum Doctorem. n.356.p.308

Species intentionales externarum, & internarum potentiarum quænam. n.357. & ſeq. p.308. & ſeq.

Sunt qualitates accidentales diuerſæ, ab obiecto. n.358, p.309

Qualis conuenientia inter ſpeciem, & obiectum. n.361.p.312

Species poteſt eſſe etiam obiectum. n.363.p.314

Species quoad abſtractionem habet eundem modum in ſenſibus externis, & internis, non autem in intellectu. n.429.p.362

Species plures per modum vnius immittantur ad ſenſus internos.n.436. 544.& 606.p.368.& 437. & 478

Species innatæ dantur in brutis. n. 437. & ſeq. p.368. & ſeq.

Species intentionales non habent principium materiale ex quo, ſed tantùm originale productiuum à quo. n.367.& ſeq. & 543.p.317. & ſeq. & 432

Specierum multiplicatio quomodò fiat. n.369 p.318

Species quomodò poſſit producere aliam ſpeciem. n.370.p.318

Specierum diffuſio an ſit inſtantanea, an ſucceſſiua. n.371. p.320

Species producuntur à qualibet re tam ſubſtantia, quàm accidente, tam ſenſibili proprio, quàm communi. n.372. & ſeq. p.320. & ſeq.

Specierū ſubiectum deferens quodnam n.374. p.322

Species diuiſibiliter producuntur ab obiecto tam extenſiuè, quàm intenſiuè. n.377. vſq.ad 383. p.324. vſq. ad 328

Species poteſt conſeruari abſente obiecto. n.388.p.331

Digitized by Google

Species effectiuè concurrunt ad actum vitalem. n.386.& ſeq.p.329.& ſeq.
Species quomodò immittantur in ſenſibus internis. n.454. p.380
Species intelligibilis neceſſaria in intellectu,& quid agat circa illum.n.506. p 409
Species ſecundùm diuerſam abſtractionem etiam diuerſa repræſentant. n. ibid. p.ibid.
Species delata ad potentiam quomodò ſit eadem, & diuerſa, nempè multiplicata. n.511. p.412
Species repræſentat obiectum cum conditionibus peculiaribus,& quomodò. n.530.&ſeq. p.424. & ſeq.
Species in intellectu noſtro repræſentat obiectum, ſicut in intellectu Angelico. n.532.p.425
Species vniuerſales quomodò repræſentant ſingularia in Angelis, & in homine. n. ibid.p. ibid.

Spiritus, Spirituale.

Spiritus, & res ſpiritualis quot modis ſumi poſſit. n.206.p. 190
Spiritualia quomodò pro ſtatu iſto cognoſcuntur à nobis, vt Deus, Angeli,&c. n.548.& ſeq. p.434.& ſeq.
Spiritus naturales, animales, & vitales quinam, vbi generentur, & ad quid. n.241.& 247.p. 224. & 226

Status.

Status innocentiæ expenditur.
Vide Innocentia.

Sternutatio.

Sternutatio qualis potẽtiæ actus.n.472 p.388

Suarez.

Suarez malè notat Seraphicum Doctorem. n.233.p.214

Subiectum.

Subiectum Librorum de Anima quale. n.161.p.146

Subſtantia.

Subſtantia immittit ſpeciem ſui ad potentiam.n.372. & ſeq.p.320.& ſeq.
Subſtantia recipit magis, & minus. n. 490. p.399
Subſtantia in concreto eſt genus generaliſſimum. n.218. p.200
Subſtantiæ cognitio quomodò habeatur. n.546.& ſeq. p.433. & ſeq.

Succeſſio.

Succeſſio in motu vnde oriatur. n.33. p.27
Succeſſiuorum, & permanentium inceptio, & deſitio explicatur. n. 33. & 37.p.27.& 29
Succeſſio alterationis qualis. n.56.57. & ſeq.p.46.

Sudor.

Sudor quid. n.311.p.274

Supercilium.

Supercilia quid, eorumque phyſiognomia expenditur. n.693.p.532

Sura.

Sura quid ſit eiuſque phyſiognomia traditur. n.726.p.560

Suſpirium.

Suſpirium quid. n.718.p.550

Sympathia.

Sympathia non ſufficit loco ſpecierum,vt volunt Aliqui. n.361.p.312

T

Tactus.

TActus ſenſus quid. n.426.p.359
Quod eius organum, medium, & obiectum. n.426. p. ibid.

Temperamentum.

Temperamentum in mixtis quid, & quotuplex. n.157 & ſeq.p.140
Temperamentum humorum quid. n. 668. p. 517.

Tempora.

Temporum phyſiognomia traditur. n.695. p.533

Terra.

Terræ centrum. n.118..100

Thorax.

Thorax quid. n.238.p.221

Titillatio

Titillatio.

Titillatio vnde. n.718.p.550

Totum.

Totum Phyſicum quomodò differt à toto Metaphyſico. n.199.p.183

Tuſſis.

Tuſſis cuius potentiæ actus. n. 472. p. 388

V

Vegetatiua.

VEgetatiua anima, & vegetare. *Vide Anima.*

Venter.

Venter quid, eiuſque phyſiognomia explicatur. n.722.p.556

Venter quid in animali. n.239.p.222

Verbum.

Verbum mentis quid ſit, quomodò producatur, & quotuplex. n. 555. & ſeq. p.440

Veritas.

Veritas alia eſt rei in ſe, alia per ordinem ad intellectum. n.518. p.416

Veritas rei, & veritas propoſitionis differunt. n.520.p.418

Veritas eſt proprietas poſitiua entis differens formaliter ab ente. n.752. 762. & ſeq. p.584. & 590. & ſeq.

Veritas eſt obiectum formale intellectus. n.519.& ſeq. p.417

Vigilia.

Vigilia quid ſit. n.461. p.383

Vinum.

Vinum poteſt conuertere in ſe aquam. n.156. p.129

Vinum nutrit, & tamen non prohibetur in ieiunio, quare.n.315.p.277

Virgo.

Virgo corrupta non poteſt à Deo fieri, quod non ſit corrupta.n.49 p.37

Virtus.

Virtus. *Vide Habitus.*

Virtus præciſiua poteſt diuidere, quod eſt vnum. n.736.p.571

Viſio.

Viſionis organum, mediumque quodnam. n.497.p.404

Ad viſum concurrit lux, & color. n. 398. & ſeq. p.342

Quomodò fiat. n.407. p.348

Viſio pro oraculo quid. n.465.p.385

Viſio beata non eſt verbum ſtrictè ſumptum. n.563. p.384

Viſio beata eſt intuitiua. n.570 p.451

Vir, Vita, Vitalitas, viuere, viuens.

Viri tot, quot Mulieres in ſtatu innocentiæ generati eſſent. n.661.p.513

Vita definitur. n.168.p.157

Quotuplex in quolibet viuente. n. 167. p.158

Eſt actus immanens. n.166.p.156

Eius cauſa quænam. n.170. p.159

Vita duplex. n.165.& 166.p.156

Viuere tripliciter dicitur. n.243.p.224

Vita Dei, Angeli, & Animæ, quomodò conueniunt. n. 166. & 168. p. 156. & ſeq.

Vitalitas in actibus quid. n.170.p.159

Viuentium genera quot. n.171.p.160

Gradus tres. n.176.p. 163

Viuens omne habet potentiam generatiuam. n 298. p. 266

Viuentis identitas quomodò duret per totum tempus vitæ. n. 331. p.288

Viuentia in augmentatione habent triplicem ſtatum. n.339. p.295

An ſint idem toto tempore vitæ. n. 329. p.287

Viuens in quo ſenſu dicitur priùs viuere vita plantæ, animalis, &c. n. 183. p.169

Vnio, Vnitas, Vnum.

Vnitas eſt proprietas poſitiua entis ab ipſo formaliter diſtincta.n.752.760. 761.& 763. p.585. p. 584. 589. & & 590. & 593

Vnio ſubſtantialis eſt quid abſolutum. n.304. & ſeq.p.269

Vnio triplex. n. 383.p.328

Vnibilitas ad corpus eſt proprietas animæ rationalis. n. 477. & ſeq. p.393

Digitized by Google

Vnguis.

Vngues quid ſint earum phyſiognomia traditur. n 724. p.558

Vngues an ſint animatæ. n. 245. & ſeq.p.225. & ſeq.

Vniuerſale.

Vniuerſalia quomodò dicuntur notiora ſingularibus, & quænam primò cognoſcantur à nobis. n.539.p.430

Vniuerſale cognoſcitur per ſpecies ſingularium, & ſingulare per ſpecies vniuerſalium. n. 533. & ſeq.p.426

Vniuocatio.

Vniuocatio quotuplex. n.745.p.576

Vniuocatio entis explicatur. n. 741. p.524

Vola.

Vola manus quid. n.723.p.557

Voluntas.

Voluntas definitur. n.579.p.458

Spectat ad Phyſicum. n.577.p.457

Voluntas eſt potentia actiua, & paſſiua ſimul. n.581.p.458

Voluntas, & intellectus faciunt diſtinguere hominem à brutis. n.577. p.457

Diſtinguitur formaliter ab anima, & ab intellectu. n.259.& ſeq. & 578. & ſeq.p.234. & ſeq. 458. & ſeq.

Voluntas præſupponit propoſitionem obiecti ab intellectu. n.584. p.460

Quodnam ſit ipſius obiectum. n.618. & ſeq.p.486. & ſeq.

Voluntatis libertas expenditur. n.605 & ſeq. p. 477. & ſeq.

Voluntas eſt eadem cum eadem libertate in actu primo, & ſecundo. n. 597. & 600. & ſeq. & 603. & ſeq. p.470. 473. & 475

Voluntas in Deo eſt ſolùm operatiua: in nobis verò eſt etiam productiua. n.597.p.470.

Voluntas non poteſt prædeterminari abſque læſione libertatis. n.202. & ſeq. & 601. p.185. & ſeq. & 474

Voluntas non poteſt à Deo cogi. n. 604. p.476

Voluntas quomodò ſe habeat ad ſimplicem apprehenſionem, & ad iudicium. n.608.p.479

Voluntas quam dependentiam habeat ab intellectu. n 614.p.483

Voluntas eſt potentia vniuerſalis. n. 616.p.485

Voluntas fertur in finem, & media pro libito. n. 621.p.488

Voluntas quomodò poſſit ferri in malum. n.622.p.488

An poſſit præſcindere à volitione, & reſpuitione. n.625.p.491

An fiat bona ex bonitate obiecti. n. 626. p. 491

Quomodò ad volitionem concurrat obiectum. n.627.p.492

Voluntatis actus enumerantur. n.628 p. 492

Quorum habituum ſit capax. n.633 p. 495

Vomitio.

Vomitio cuius potentiæ actus. n.472 p.388

Vox.

Vox quid ſit, & quomodò efformetur eiuſque Phyſiognomia traditur. n. 419. & ſeq. & 716. p. 355. & ſeq. & 548

Vox ſine pulmone non poteſt fieri. n.420.p.356

Vocum ſeries in memoria vnde. num. 453.p.379

Vultus.

Vultus quid, eiuſque Phyſiognomia expenditur n. 713. & ſeq. p. 545 & ſeq.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google